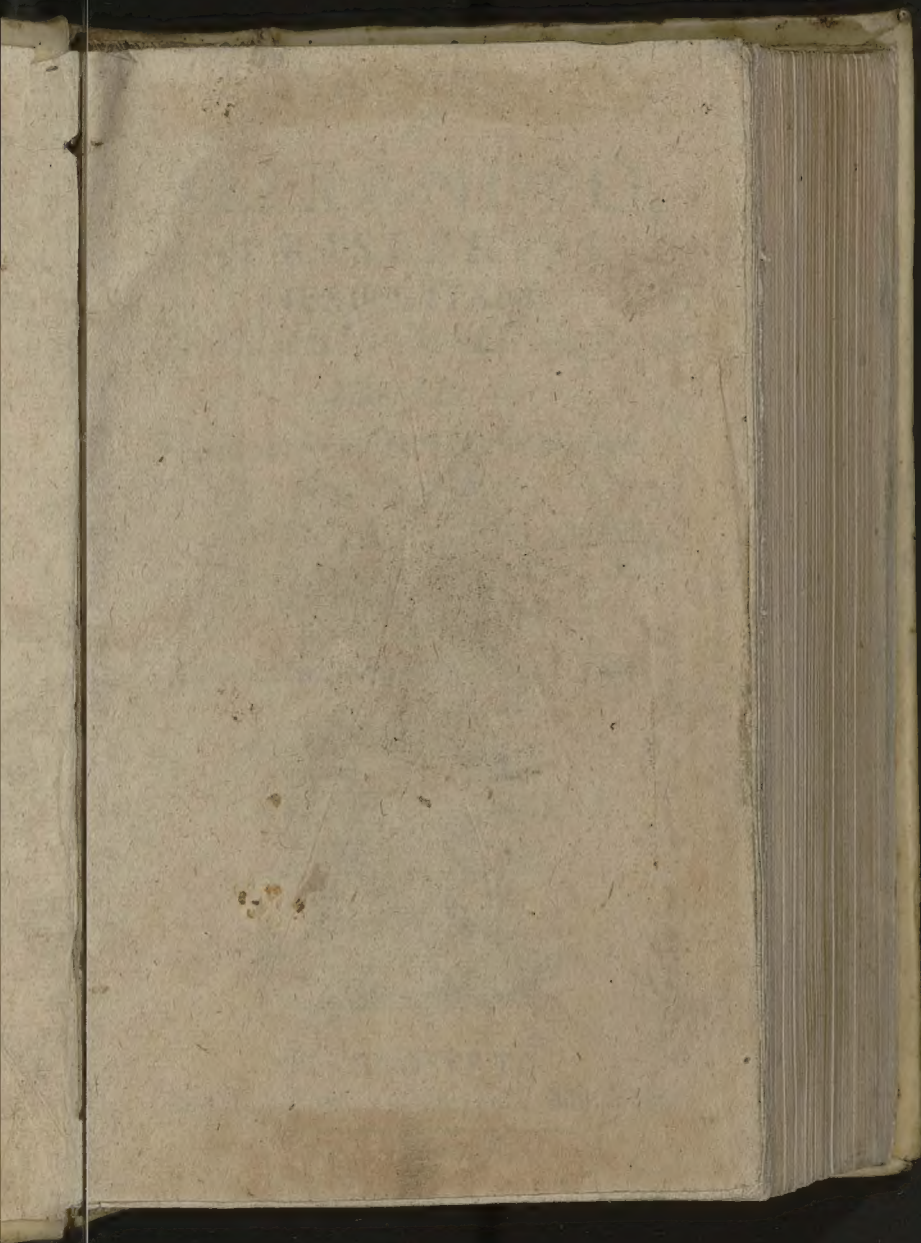


Alexandrus







A

GE

Va

NU

NIT

squal  
d

Ed

Sum



ALEXANDRI  
Ab  
ALEXANDRO,  
JURIS PERITI  
NEAPOLITANI,  
GENIALIVM DIERVM  
Libri Sex,

*Varia ac recondita eruditione referti:*  
NUNC POSTREMVM INFI-  
NITIS MENDIS, QVIBVS ANTEA  
squalerat liber pulcherrimus, quanta fieri potuit  
diligentia perpurcati, atque in pristinum  
nitorem restituti.

*Editio ultima, cum INDICE locupletissimo.*



FRANCOFVRTI,  
Sumptibus JOHANN. PRESSII Bibliopolæ

ANNO M.D.CXLVI.

*Ex Cat. Belg. libr. PP. Cambrul. Exarum. M. M. Legi.  
apud M. M. M. M.*



# QUÆ DE AUTORIS VITA

## Ex HISCE COMMENTARIIS

colligere licuit.

**D**E Alexandro hoc, nihil à recentioribus βίαις γεγεμέναις scriptum comperitur, cum tamen eorum tempore vixerit, quorum vitæ à diuersis conscriptæ sunt, nimirum Franc. Philelphi, Georg. Trapezuntii, Joan. Platina, Iouiani Pontani, Theodori Gaza, Nicol. Perotti, Do. Calderini, Hermolai Barbari, Pauli Cortesii, Raphaelis Volaterrani, quos partim Romæ prælegentes audiuit, partim officio sibi deuinxit, partim etiam quæstionibus propositis (vt fieri solet inter doctos) exercuit. Philelphum iuuenis senem obseruauit, illumque Romæ M. T. Ciceronis Tusculanas quæstiones summo artificio prælegentem audiuit. Nicolaum Perottum, & Do. Calderinum scribit sua ætate Martialis apophoreta magna æmulatione Romæ in scholis eodem tempore prælegisse. Professione fuit Jurisconsultus, in qua eo vsque progressus est, vt & in agro Neapolitano, & Romæ causas sæpè defenderit: vbi & ædes ostentis vmbraque illusionibus infames se aliquando incoluisse scribit, ac in agro Vaticano prædiolum habuisse. Tandem vbi in iudiciis gratia & corruptionibus omnia transigi videret, patronisque contra vim potentiorum nihil amplius præsidii esse: relicto foro, & causarum actionibus, in mitioribus studiis ætatem consumpsit: satius esse ducens, vt ipse de se inquit modico ciuilique cultu contentum viuere, quàm bonamini turpi quæstu pessimo exemplo fœdare.

G. I. 17

JVRIS

JVRIS  
TISSI MO  
Præfidi



si non ut dign  
ex optimis qui  
mille exempla  
germana ac n  
ne plurib. doc  
Bibliopolas co  
lexandri ab  
quos Genial  
bus, quib. d  
uenant. ) re  
excudendis op  
corè, multa in  
librorum lect  
initurum qui  
gis, non octos  
nem acceptan  
illam fortasse  
diem auctiore  
nuper vltro n  
ac facillime,  
tule meū ad  
lamisatibus,  
mū, puto nih  
petuum debet  
fastidium vsq  
norimur, tu v  
uauissimum,  
ius nostrum o  
rita semel à p  
& canja

IURIS VTRIVSQUE PRVDEN-  
TISSIMO, SENATVS PARISIENSIS PRIMO  
Præsidi D. petro Lyseto, Joannes Ferrerius Pede-  
montanus S.D.P.



VOD vos in isto honoris ac dignitatis fastigio  
posui. tanquam iuris quidam Coriphai ac ver-  
tices: provincia præsatis: ut eam prauis moribus  
extirpetis. quam optimis legibus formetis, vras  
idem maxime, atque aequissime: id nos pro medio-  
critate nostra in re literaria iam multos annos

si non ut dignum est, praestamus. sedulo conamur certe. nampe vos  
ex optimis quibusque autoribus dum ad praela reuocantur, in  
mille exemplaria transfundendi, mendis repurgatis, illos ad  
germanam ac nativam lectionis integritatem reformemus quod vos  
ne pluribus documentis probare nitamur, quae apud non paucos  
Bibliopolas testatissima sunt, paucis ab hinc mensibus, cum A-  
lexandri ab Alexandro iurisperiti Neapolitani commentariis,  
quos Geniales dies inscripsit (ab eo puto, quod genialibus die-  
bus, quibus à feriis feria sunt, ea quae in his tractant, maxime con-  
ueniant) redimprimendi essent, ego ab Ioanne Roigny, viro ite-  
racundis optimis autoribus, per diligentem, rogatus, ut recognos-  
cerem, multa in his pudenda errata, facile pro nostra indefessa  
librorum lectione sustuli, magnam, ut opinor, ab his gratiam  
initurus, qui id ocii quod subinde inter molesta negotia contin-  
git, non ociose transigere solent. Quam ego gratiam hi tibi om-  
nem acceptam referant velim, amplissime vir, paruat quidem  
illam fortasse, sed quam novo aliquo ingenio mei foetus prope  
diem auctiorem facere, Deo bene iuvante confido, ut apud te  
nuper ultra me facturum recepi. Nam quae me benignitate  
ac facilitate, ut es hominum humanissimus cum adolescen-  
tibus meis admisisti, dum querelam nostram ad te de hisce ca-  
lamitatibus, quibus maxime premimur, supplices deferre-  
mus, puto nihil esse in nobis debere quod non tibi posthac in per-  
petuum debeamus. Nam quum tot pragmaticorum iam ad  
fastidium usque exercitiis cautionibus, nusquam finem inu-  
nerimus, tu unus tandem ut iuri, et aequiperitissimus et ser-  
uantissimus, viam nobis pro tua bonitate aperuisti, quae semel  
ius nostrum obtinere possimus, nempe ut tu, si causa nostra me-  
rita semel à prudēte aliquo et optimi iuris gnato planè sis edo-  
cueris, causa nostra apud amplissimum ordinem istum verita-



tur aquisissimam sententiam pro iure & a quo pronunciet. Id  
quod si sit, in tuto nauigamus. Nec enim nos hic aliud quam  
iure ac moribus iudicari postulamus: tantum, ne aperta calu-  
mnia, vel extortis nescio quib. fauoribus, ne dicam & rapina  
spolietur. Pupillorum ac viduarum causas Deus iudicibus  
semper voluit esse commendatissimas. Iam verò quorum pu-  
pillorum causam tuemur? Adolescentulorum cerè nobilissi-  
morum, quique non alio in patriam hanc sunt animo, & floren-  
tissimum Galliæ regnum, quam eorum auunculus, nempe ut  
pro eo animam profunderet non dubitans. Ac merentur (ni pro-  
sus fallor) multis quidem nominibus, ut si aliunde eis prope-  
ctum non esset, ut publicè, vel cerè regia munificentia aleren-  
tur. Sic. n. Francia amorem, non secus ac maiores ipsorum  
unde genus traxere induerunt, ut ab omnib. bonis & hic &  
alibi in reb. suis antiquissimis meritis iuuari promereatur. Sed  
quid diutius hic immoror? Ignosce quæso, vir amplissime iu-  
stissimo dolori meo, & quam personam sustineam, expende, nempe  
pupillorum horum non pedagogi tantum, sed auunculi & pene  
parentis dixerim. Nec. n. eos aut prodere aut deserere certum  
est, erga quos multatam annis paternum quendam affectum  
indui. Præterquam quod etiam si nulla tali necessitudine mi-  
hi coniuncti essent, debebam tamen ego eis hic non deesse, cui  
res & causa hæc omnis est notissima. Non. n. minus in culpa  
est, magnorum virorum iudicio, qui insones iniuste opprimi  
patitur, cum tueri possis, quam qui iniuriam ultro affert  
Quamquam non ego minus hic periclitor, quam mei, ut qui  
non modo fortunas meas penè omnes in horum tuitionem im-  
penderim, sed etiam ære alieno grauissimo eorū causa me obstrē-  
xerim. Sed hæc iam missa facio, in tua æquitate index acquissi-  
me totus acquiescens. Ad Alexandrū redeo, quem tibi eo chæ-  
rior fore spero, quod similis professionis homo ad te tanquam  
hospes, iurisperitus ad iurisperitissimū, adde & seruantissimū,  
venit: qui te colloquiis suis, tam variis tamq. eruditis, domi &  
seriis feriatiis, vel serio oblectare possit. Animi enim quæ cor-  
poris oblectamenta potiora semper existunt, & ea maxime sem-  
per audire iuuat, quæ & rara sunt, & auditu iucundissima,  
quibus totus hic noster scatet, ut nulla pagina sit non admi-  
rationis plena. Accipe igitur Præses amplissime, hoc quicquid  
est munusculi nostri, quæ soles fronte cætera, dum novas tibi  
strenas ex hortulo nostri ingenii concinnamus. & causa no-  
stra, quod æquum & bonum patietur, fauorem tuum accom-  
moda. Vale, pupillorum dulce decus & praesidium.

Ad, II.

AD  
DREAM

Adria  
Alex



propè singu-  
facis explor-  
litibus & fo-  
Nunquid e-  
aut Floræ se-  
bal, id tu mi-  
tiunculas p-  
nio tuto co-  
minem. So-  
tem vim, &  
præter fami-  
riam, fortu-  
examulim  
tate, sæpen-  
pusculum &  
ciis ocium &  
tum, & faci-  
cum amicis  
res & exem-  
tio a uorum  
que consule-  
ea quæ sacra  
que à nostris



AD ILLVSTREM AN-  
DREAM AQVÆVIAM, DVCEM

*Adriæ virum eloquentiſſ. Alexandri ab  
Alexandro, iuriſperiti Neapolitani, in  
ſuos Gentiles dies præſatio.*



GENIALES meos, & à ſeueris ſtudiis lucu-  
bratiunculas, ſucceſſiuis temporibus ex-  
cogitatas, an dicarem tibi Dux inclyte,  
diu ancipite cogitatione & dubia mente  
in ytramq; parem diſtractus ſum. Cum  
enim ætate noſtra te ingenio & facundia  
propè ſingulari videamus, quid dignū eruditione tua, aut  
ſatis exploratum probatumq; homo ego tumultuarius, in  
litibus & foro verſatus, apud te afferre poſſem, hæſitabam  
Nunquid ex agro ieiuino & exili, poma Alcinoos (vt aiunt)  
aut Floræ ſerta dare tentarem, vt quod Phormioni Hanni-  
bal, id tu mihi aliquando obiectares? Rurſus commenta-  
ciunculas meas; qualeſcunque forent, cuius patrocini-  
o tuto committerem potius quàm tuo, habebam ne-  
minem. Solus tu mihi occurrebas, cuius ingenii præſtan-  
tem vim, & dicendi facundiam noſcitabamus: cuiuſque  
præter familiæ genus inclytum, præterque auram glo-  
riam, fortunæque & animi dores, etiam acere iudicium  
examuſſim de ſtudiis bonarum artium & omni antiqui-  
tate, ſæpenumero factum audieramus. Accipias ergo op-  
uſculum & iocos meos, quibus quando à foro & nego-  
ciis ocium & quies erat, quandoque ab incurſu calamita-  
tum, & ſæuiantis fortunæ procellis respirare potuiſſus,  
cum amicis interdum ludere ſolebamus: quibuſque mo-  
res & exempla omnis vetuſtatis, veterumque illa institu-  
tio auorum tam circa honores & magiſtratus, ſenatuſ-  
que conſulta, remque bellicam & militarem, quàm cir-  
ca quæ ſæcra, ceremonias, cultuſque deorum: quantum-  
que à noſtra religione, qua recte imbuti ſumus, quæque  
):( iij nobis

nobis sanctissima & providentissima constituta est, illa discrepent, liquidò tibi innotescere possit: opus sanè opusculum: non quò iudicium censuramque tuam, quæ pensculata nimis & acris est, quam nos subire formidamus, experiar: sed quò patrociniū mihi aduersus cabillantes, si qui fortasse sunt, paratum inueniam. Siquidem hæc aliquibus non probari, & fortasse non nimis docta aut exculcā visum iri, haud dubito. Id tamen qualecunque sit, tu boni æqueque consules. Nam etsi tuo graui & firmo iudicio dignum opus non sit, rudibus saltem ad capiendum maioris operis incrementum, & quandam vetustatis imaginem, vitandumque inquirendi laborem, cum omnia ex pluribus studiis collecta, & completi memoria non sit, fortasse proderit. Legentes tantum quæso meminerint, homini in foro versato, & tumultuariis iudiciis ferè pessundato, qui nec curis, nec negotio vacat, animo etiam tam variis actionibus occupato & impedito, quæ maximè à quiete doctrinam auocant: vt quid dignum auribus, diligenterque exploratum, aut satis grauiter pensitatum, in medium adferre possit, non faciliè dari. Adde quod antiquitatis omnis ratio cognitioque, & si quod est vetustatis exemplar apud autores multiuagos, Græcos & Latinos, quos vndiq; conquisitos, quoad facere potui, euoluimus sparsim & intercisè detrusa, nec in promptu exposita sunt. Adde causarum & negotiorum, priuatarum publicarumque rerum sollicitam curam, quæ sapientis quoque animum in diuersum trahit. Sed qualecunque hoc munusculum futurum sit, id à te peto, vt meum erga te sincerum animū, fidemq; & sedulum in omni fortuna obsequium, saltè testari videatur: quod ita acceptū iri à te, etiam atque etiam posulo. Vale.

LIBRI

LIBRI

Locus ex  
LouiāiQui reges ve  
ex suo non

Quale ius in

Quid verbum

designet,

Et quot mili

turma, co

rint

Ex quibus ca

consuevit

Locus ex T

tule consu

Spero te am

autorit

gramma

Pleraque v

causis in

Quare part

rum anim

Miracula de

Quæ forma

quot por

Quot cogn

minata, &amp;

Quoties op

relata fue

Verbum, Li

quos con

Quæ &amp; que

solutè en

Quæ fuerin

minata:

Historia de



## LIBRI PRIMI GENIALIVM

DIERVM CAPITA.

Caput

Locus ex Tranquillo de testamento Cæsaris in natali	1
Clouiani Pontani inuicem discussus	Pagina 1.
Qui reges vel principes apud varias gentes cognomen	2
ex suo nomine posteris reliquerint	3
Quale ius in magistratus trib. pleb. Romæ fuerit	5. 3
Quid verbum SINO cum negandi aduerbio apud I. CC.	4
designet, & quam vim habeat in edictis	7
Et quot militibus decuria, centuria, manipulus, vexillum,	5
turma, cohors & legio, à Romanis scribi consueue-	8
runt	8
Ex quibus causis dictator apud Rom. olim, & quare fieri	6
consuevit	9
Locus ex Terentii Phormione elucidatus, & vetus sena-	7
tusconsultum à Græcis ad Romanos deductum	10
Spero te amaturum fore, vel amandum fore; veterum	8
autoritatibus Latine dici, contra opinionem quorundâ	11
grammaticorum	11
Pleraque veterum Romanor. cognomen, quibus de	9
causis indita fuerint	12
Quare partus ancillæ, cuius fructus legatus fuit, vt reliquo	16
rum animalium, in fructu non sit	15

Miracula de somniis apud nōnullos cognita & cōperta	16
Quæ forma castrorum, qualisque disciplina olim fuit, &	12
quot portæ in Romanis castris esse consueuere	17
Quot cognominibus Fortuna dea apud Romanos cogno-	13
minata, & quibus templis donata fuerit	19
Quoties opima spolia, cæsis hostium ducibus, Romam	14
relata fuerint: & quoties Iani templum clausum sit	21. b
Verbum, Liberorum & Parentum, in edictis prætorum	15
quos comprehendat	22. b
Quæ & quot curiæ Romæ fuerint, & verbum Curia ab-	16
solutè enunciatur, quam designaret	23
Quæ fuerint Romanor. tribuum nomina, & vnde deno-	17
minata sint: ac quæ apud exteros celebrentur	24
Historia de Scipione Asiatico, & morte Æmilianæ Sci-	18
pionis	18



# INDEX.

- pionis, quæ incerto autore fuit 27. b
- 19 Quanta & quam varia iurifconsultorum opinio fuit de supelle&tili, & quæ supelle&tilis nomine comprehenduntur
- 20 In qua ætate milites à Romanis legi consuevere, & quæ fuerit disciplina militaris, quo dve iusiurādum 29. b
- 21 Dissensio inter duos ludi professores, super verbo Inuenio & Reperio, contra obseruationes grammatici cuiuspiam 33. b.
- 22 Ex quibus victoriis olim COSS. deinde sequuti duces triumphare consueuerint 34. b
- 23 Disceptatio Francisci Philelphi cum grammatico, an Cicero aliquando ludum aperuerit 37. b
- 24 In quo gradu cognationis apud plerasque gentes matrimonia licuerint, & quam diuersi mores in contrahendis nuptiis fuerint 38. b
- 25 Quid ætemon apud iuriconsultes: & quod dicatur plumbum in ripa positum 41. b
- 26 Quod esset collegium fratrum Arualium Romæ institutum, quive Salii sacerdotes, & quot societati generæ fuerint 42. a
- 27 Quot lictores apparatoresque habebat dictator, quot COSS. aut prætores, quæstoresvæ, quive secures habebant 44. a
- 28 Quod regium diadema tam apud Romanos, quam apud exterarum nationes gentesque fuerit, & quæ insignia 46. b
- 29 Quæ fuerint auspicia quæ è pullis emissis è cauea capterentur, & quæ secundos euentus, quæve infortunia afferrent. 48. b
- 30 Pythagoras, Parmenides & Zeno philosophi, tum Ennius & Nevius, Pacuvius, Accius poeta, unde originem duxere. 46. b

Caput.

## LIBRI SECVNDI CAPITA.

- 1 Locus ex Propertio ab Accio Syncero Neapolitano in conuiuio familiari commodè emendatus 51. a
- 2 Qui quæstore Romæ, quotque fuerint, qualisque potestas & munus erat, aut iurisdictio 53. a
- 3 Quid responderit super controuerso iure testamenti, in quo fundus seu ædes filiarum legatarum fuerant 56. a.

Quæ

Quæ deorum  
quæ in  
Quæ solenn  
olim & n  
Immane ex  
tin, & filii  
Tria errata in  
modè exp  
Quot Roma  
signia, qui  
erat, & qu  
Mira exemp  
brarium fi  
Quæ sint pe  
duprestis  
Quæ Romæ  
cognomē  
apud ext  
Quid sit tr  
vesfora  
cipua  
Quæ multa  
bus, & ob  
Quæ de sac  
Quo tempo  
ius, quæ v  
Locus ex Ci  
non consi  
Quod The  
sibus tibi  
Quirici, vi  
mina orig  
In quibus m  
pter quan  
Quibus fini  
stebit, & q  
stadium v  
Miraculū d  
gebat, m  
in quibus d

# CAPITVM.

- Quæ deorum ædes extra urbem pomerium sitæ, & ex his  
 quæ in urbem postea receptæ 56.b
- Quæ solennes ceremoniarum more Romano in sponfalibus  
 olim & nuptiis esse consueuerunt, & quæ apud externos 57.b
- Immane exemplum Tulliarum supra corpus patris ambulan-  
 tis, & filii Eueratidis idem facinus admittentis 61.b
- Tria errata interpretis epistolarum famil. Ciceronis cõ-  
 modè explanantur 62.a
- Quot Romæ pontifices quodve officium, quæ fuerint in  
 signia, quibusquæ legibus maximus pontifex restrictus  
 erat, & quid apud externos 63.a
- Mira exempla à compluribus & à se ipso experta de Vm-  
 brarum figuris, & falsis imaginibus 67.a
- Quæ sint pedamenta apud I.C. cuiusve generis, & quid  
 buprestis, & pityocampa 10
- Qui Romani duces ex oppidis & prouinciis vi subactis  
 cognomen à dosumpserunt, & de Scipionum familia, & quid  
 apud externos 69. a
- Quid sit triplex forum, de quo in Martiale sit mentio, quæ  
 res foras olim Romæ fuerint, quæve apud externos præ-  
 cipua 71. a
- Quæ multarum militares maiores, & quæ minores militi-  
 bus, & ob quæ delicta inferri solebant 72.b
- Quæ de sacrificiis & aris Hærculis 75. b. 14. 14
- Quo tempore primum prætores creati cœpere, & quod  
 ius, quæve illorum potestas fuerit 77.b
- Locus ex Ciceronis oratione pro Milone, quando delicta  
 non consummata, ac si perfecta fuissent, puniri debe-  
 ant 80. a
- Quod Theophrastus sensit quibusdam viperarum mor-  
 tibus tibicine mederi, probatum experimentum 80.b
- Qui uici, viz, vel cliui præcipui Romæ fuerint, unde no-  
 mina originis sumperint 82.a
- In quibus membris in homine insit religio quædam, pro-  
 pter quam illa sanctè coli debeant & obseruari 83. b
- Quibus finibus, quaque mensura, iter, actus, aut via con-  
 stent, & quid pes, cubitus, palmus, iugum, diplotrum,  
 stadiumve sit 83.b,
- Miraculũ de homine, qui plus in mari quàm in terris de-  
 gebat, maximaque æquora velocissime tranabat 90. a
- In quibus deorum sacrificiis victimas aut hostias anti-  
 quo

# I N D E X

- quo more cedere non licebat 71. b
- 23 Nunquid quod lege Falcidia cautum est de quarta bonorum heredi debita, possit voluntate testatoris comminui vel tolli 94
- 24 Loci ex luvenale parum ab interpretibus diligenter habiti, contra nonnullorum opinionem explanantur 94. b
- 25 Variæ apud diuersas gentes puerorum institutiones, & infantibus Romanis quæ documēta fuerint 96. a
- 26 An inter auguria sternumenta sint, & offensiones pedū, & quæ illorum prædictio fuerit 102. a
- 27 Quæ potestas proconsulis foret, quive erant proconsules, & an idem iuris quod consules haberent 102. b
- 28 Licere vti accusatio casu nonnunquam in vrbis localibus contra regulas grammaticorum 105. a
- 29 Equester ordo quando primum cæptus fuit, quæq; ipsius ordinis potestas & officium atque insignia fuerint 105
- 30 Quid sit charta opisthographa apud iureconsultos, & quot chartarum genera fuerint, & quid cisiarius apud Vlpianum 108
- 31 Solere magnos successus ex infima fortuna, & futuras calamitates plerunque signis præmonstrari 110. a
- 32 Par exemplum Tarquinij Superbi & Trasibuli Milesiorum tyranni, ac Sexti Tarquinij & Zopyri Assyrij 111. a

## CAPUT TERTII LIBRI. CAPITA,

- 1 Quid dicatur idem apud philosophos, & quid idem à iureconsultis, discussum cum Hermolao in conuivio familiari 112. b
- 2 Gentium diuersarum mores in condendis humandisq; corporibus defunctorū, & qui Romanorū vsus fuerit 114. b
- 3 Consularia comitia per quos fiebānt, quæve potestas consulis, quantumque ius & quæ dignitas foret 116. b
- 4 Quæ sint sigillaria, verbum sæpius repetitum apud Scæuolam iureconsultum tertio de legatis 121
- 5 Quæ delictorum pœnæ maiorum criminum apud las gentes more, & legibus fuerint constitutæ, diuerminorum & quæ 120. b
- 6 Locus ex Ciceronis oratione pro Milone explanatur, & quæ regiæ, quæque atria Romæ fuerint 121
- 7 Quo apparatu, quibusque cæremoniis apud veteres defuncta

functa corp  
quiaru  
Miraculum  
tempest  
Qui xylitici  
quodre c  
qui inrel  
nibus ap  
tium  
Locus ex lu  
te Jurisc  
Exempla fr  
renti fue  
Quæ sint pu  
victimæ  
Quæ origo  
initis in  
Quid sit ap  
tadrom  
Solere fut  
ri: & mi  
ta fuit.  
Qui daum  
viri, qui  
Quoties co  
pluribus  
Idus ciliuq  
mē festa  
Defensio V  
differat  
illum fal  
Quibus leg  
vapular  
& patro  
apud diu  
Qui ludia  
ros, quæ  
Quæ vota  
apud ex  
luti fin



# CAPITVM.

- functa corpora igni tradebantur, qualisque pompa exequiarum foret 123
- Miraculum Tritonum & Nereidum, quæ variis in locis 8  
tempestate nostra comperta fuere. 133. b
- Qui æstivi, quive thymelici apud iureconsultos dicti sint. 9  
quodve officium, & quid nomina designarint. Item  
qui intelligantur per aquæ asperfores in sacris certami-  
nibus apud iureconf. & quid pancratiastes & pancra-  
tium 134. a
- Locus ex luvenale de trulla quid designet, ex authorita. 10  
te Jurisconf. & aliorum testimonio explanatur 134. b
- Exempla frugalitatis priscorum, & quam parco victu cō-  
tenti fuerint, & quando luxuriam urbem inuaserit 137. a
- Quæ sint puræ & lectæ hostiæ in deorum sacrificiis, & quæ  
victimæ quibus diis dicatæ fuerint 140. a
- Quæ origo censorum, quæve potestas, & ex quam paruis  
initii in quantum magnitudinis deuenierit 144. b
- Quid sit apud Iureconf. cœnaculariam exercere, quid ca-  
tadromus, quid eloaca, sphæristerium, & quid hypocausta  
147. a
- Solere futuras calamitates multò ante signis præmonstra-  
ri: & miraculum quo vastitas regni Neapolitani prædi-  
cta fuit. 148. a
- Qui duumviri, triumviri, quinqueviri, septemviri, decem-  
viri, quindecimviri, & centumviri fuerint 149. b
- Quoties contra ambitum illorū qui appetunt magistratus  
pluribus legibus à Romanis obuiam itū sit 153. a
- Idus ciliusque mensis apud veteres Romanorum maxi-  
mè festas & feriatas fuisse, & quid apud externos 154. b
- Defensio Vlpiani definientis in stratum quid esset, & quid  
differat Pulcare à Verberare, contra grammaticum  
illum falsò accusaptum 156. a
- Quibus legibus Romano ciui data immunitas fuerit, ne  
vapularer: & quæ iura competant dominis in seruos,  
& patronis in libertos. Item in exilium mittendi ratio  
apud diuersos 157. b
- Qui ludi apud Romanos frequētes fuerint, qui apud exte-  
ros, quæve sint nuces ocellatæ apud Tranquillum 161. a
- Quæ vota olim solennia fuere apud Romanos, & quæ  
apud externos, quive vota concipere, & quomodo so-  
luti sint. 163. a

# INDEX

- 23 Consueuisse Romanos illorum bona, quos maximis criminibus damnarant, publicare, & quæ porticus Romanæ insignes fuerint 166. b
- 24 Quam multiplex annus apud diuersas gentes fuerit, & qui annus Romanis, quodve principium anni sit 167. b
- 25 Qui topiarii apud iureconsultos dicti sint, & legato fundo instructo an ueniant topiarii, & quæ seruorum species upud eosdem 170. a
- 26 Triumsummorum virorum somnia pares exitus habuisse, quive somnia qualia viderant, vera fuisse experti sunt 170. b
- 27 Qui rex sacrificulus olim apud Romanos, foret, quodve illi nomen, & quæ sacra obiret 172. a
- 28 Thufci unde duxerint originem, quæve duodecim vires fuerint, quarum consilio bella gerebantur. 173. a

## Caput

## QUARTI LIBRI CAPITA,

- 1 **L**ocus ex Martiale cum Ioanne Veneto discussus, dum caloris incommoda sub umbra fraxini propulsarent 174. a
- 2 Quæ apud Romanos fuerint militaria signa, quæ apud externos, quove pacto eduli consueverint: & quid resera, quid vexillum sit 177. a
- 3 Quæ fuerint Romanis comitia centuriata, quæ curiata, quæ tributa, & quæ calata 181. a
- 4 Quando primum ædilitas cepit, & quot fuerint ædiles, & qui cærules, & qui plebii 185. b
- 5 Iudicium ignaui iudicii super controuerso iure perperâ iudicantis, haustum aquæ per fundum alienum non debere 187. b
- 6 Quanta feneritate à Romanis contra licentiam magistratum, & quoties occursum sit 188. b
- 7 Qui ordo in disponendis aciebus, & quæ norma militiæ apud Romanos olim seruari solita fuerit, & quæ apud externos 190. q
- 8 An sapienti vxor ducenda sit, & quæ ad propagandam sobolem indulta commoda à Romanis fuerint 194. b
- 9 Ingens miraculum rerum quæ in Germania & Britannia tam ex viribus quam fluctu maris proueniunt 198. b
- 10 Locus ex Iuvenale declaratum, & quotuplex apud veteres liber

liberatis  
cur vul d  
Qui fuerit  
quo pat  
rom  
Quæ origo  
brata, qu  
effigies fu  
Quæ vitia e  
gentibm  
petua  
An sit idem  
grammat  
Triplex qua  
tum sub  
pecuniar  
Quæ portæ  
mina fun  
Quo ritu, q  
immola  
exteros  
Quæ militi  
na ab imp  
Delusiones  
qui diuer  
Quando die  
incipiat, &  
Locus Marti  
interprete  
Exempla leg  
dulta erat  
Qued ius, q  
rit, & à qui  
Quid mina,  
& talentu  
Quæ theatra  
tent vesti  
Quid fuerit  
digitis qu

# C A P I T V M.

libertatis genus fuerit, qualiterque ciuitas amitteba-  
tur vul dabatur. 200. a

Qui fuerit modus consulendi senatus, & vbi haberi, &  
quo pacto suffragia ferri solerent, & quid apud exte-  
ros 205. b

Quæ origo sacrorum Lupercalium sit, & quomodo cele-  
brata, quandoque coli solerent, & quam variaz deorum  
effigies fuerint 211. b

Quæ vitia ex loci natura, aut cœli climate, quibusdam  
gentibus ita innata sint, vt illa habeant propria & per-  
petua 213. b

An sit idem deprecari quod recusare, contra quorundam  
grammaticorum opinionem 215. b

Triplex quæ situm super nonnullis verbis iurisco-  
nultum subobscuris, quis sit illorum significatus, quæve  
pecuniaz olim fuerint 216. b

Quæ portæ vrbis Romæ præcipuæ fuerint, & vnde no-  
mina sumperint, & ex quibus causis cognomen 219. a

Quo ritu, quibusque cæremoniis hostia apud præcos diis  
immolabatur, & quomodo fiebant sacra, & quid apud  
exteros 221. a

Quæ militibus operam in bello nauantibus militaria do-  
na ab imperatoribus olim dari solita fuerint 227. a

Delusiones dæmonum malorum à multis expertas fuisse,  
qui diuersis imaginibus homines deludere 231. a

Quando dies tam apud Romanos quàm exteras gentes  
incipiat, & qui dies atri, quive fausti sint 232. b

Locus Martialis indistichis elucidatus, in quo plerique  
interpretes grammatici lapsi sunt 235. b

Exempla legis Juliaz & Papiæ, quibus quæ lege Julia in-  
dulta erant, lege rapia fuere prohibita 236. b

Quedius, quæve potestas dictatoris Romæ & externis fu-  
rit, & à quibus dici & quanto tempore debuerit 231. a

Quid mina, quid drachma, quid assis, denarius, sestertium  
& talentum apud gentes diuersas valuerit 241. a

Quæ theatra Romæ fuerint, & qui circi, quorumque ex-  
tent vestigia, & quæ penitus conciderint 243. b

Quid fuerit medius vnguis, & infamis digitus, quibusque  
digitis quæ fuerint qualitates & nomina 245. a

QVIN.



# I N D E X

*Caput.*

## QVINTI LIBRI CAPITA.

- 1 **L**ocus ex Martiale, apud Gabrielem Altitium in con-  
uiuio familiari inuicem discussus 247. a
- 2 Quot plebis tribuni a primordio vrbis fuerint, quæve po-  
testas, & qui consulari potestate, & qui tribuni ærarii 249. a
- 3 Quonam modo per feciales inirentur fœdera, aut bella  
indicerentur, & quid ab exteris seruatum sit 251. b
- 4 Pleraque veterum prænomena vnde deducta fuerint, &  
denominata, & de Nonis Caprotinis quæ tradantur 255. a
- 5 Quid sit apud Iureconsultos heliocaminus, quid zeta, &  
vnde deductum nomen & denominatum 256. b
- 6 Quando primum interregnum cœptum fuerit, & quibus  
de causis interreges Romæ creari consueuerint ibidem.
- 7 Sacrificium Latinarum quomodo in Albauo fiebat, & quæ  
erant feriæ, quive populi ad sacrum conuenirent 258. a
- 8 Qui ludj Olympici, qui Pythij, qui Isthmij, & qui Nemei  
olim apud Græcos, & qui Circenses Romæ fuerint 259. b
- 9 Mira exempla quæ in montibus & lapidibus hodie visun-  
tur, vnde originem & causas duxerint 264. a
- 10 Quam varium & multiplex iusiurandum apud diuersas  
gentes fuerit, & per quos deos iurare consueuerint 266. a
- 11 Quid sit exedra, quid menianum, de quibus apud iure-  
consultos mentio frequens, & quid embamma 268. b
- 12 Quot virgines Vestales, quæve illarum disciplina & in-  
stitutio fuerit, quæve afficiatur pœna incesti damnata 269. a
- 13 Ex quibus veteres captare auspicia solerent, & auspicio-  
rum quæ prospera, quæve piacularia sint 272. a
- 14 Quid senserit Hieronymus Porcarius de iniquo iudice,  
quibusque modis litigantes frustretur & deludat 276. a
- 15 Quæ in sermonibus quotidianis vulgata prouerbia apud  
Romanos in vsu fuerint, & quæ apud externos frequentia 277. b
- Qui primus legem theatralē Romæ tulerit, & quorle-  
ges plebem ab optimatib. postea distinxerint 280. a

Quid

Quid apud  
quid sit  
In quo dis  
patriciu  
apud diu  
Qui numer  
dam fuer  
Qui essent  
rum inter  
Qui fuerit  
cœnz, qu  
Quæ ipse di  
bus ferè  
Qui cultus d  
imagines  
berent, &  
In extis insp  
boni, qua  
Consualia,  
quæve ita  
Quæ sacra  
quibus a  
Quæ affini  
Collatio  
SEX  
Locus ex  
Lemkori  
urbano di  
Quæ maxim  
pud plera  
Qui fuerint  
dictio aut  
Qui magni d  
vt deorum  
runt  
Ex quibus op  
risingenic  
m  
Detriumph  
Responsum

# CAPITVM.

Quid apud Sazanolam Jureconsultum sit Hierosifarchus, 17  
quid sit calix diatretus 283. a

In quo discretus ordo plebeius a patricio fuerit, & in quo 18  
patricius a senatorio, quodve discretimen in vestibus  
apud diuersas gentes 283. b

Qui numerus augurum, quæue potestas aut ius quon- 19  
dam fuerit, & quomodo auguria caperentur 291. a

Qui essent equi funales in Tranquillo, contra nonnullor- 20  
um interpretationem probabilis opinio 294. b

Qui fuerit cœnandi vsus, quæ hora prandii & 22. & 22  
cœnæ, quotq; singulis, lectis cœnitabant 295. a

Quæ ipse dictu admirabilia de vmbrarum figuris nocti- 23  
bus ferè singulis Romæ expertus fui 301. a

Qui cultus domorum quondam fuerit, & quare maiorum 24  
imagines in postibus, & arma in atrijs & vestibulis ha-  
berent, & quid de exteris 302. b

In extis inspicendis quæ prospera, quæue dira sint, & quæ 25  
boni, quæ vemali prænnuncia 306. b

Consualia, equitia, & ludi Apollinares, quando à Rom. 26  
quæ modo & quando Diti sacra fiant 308. b

Quæ sacra expiationis causa à Romanis seruabantur, & 27  
quibus ex causis fierent, quæue apud exteros 310. b

Quæ affinitas cum Sex. Tarquinio Superbi filio, & quæ 28  
Collatino cum Bruto, & Lucretiæ cū vtroq; fuerit 314. b

## SEXTI LIBRI CAPITA.

Caput

**L**ocus ex tertio Ciceronis de officiis, quid venditor 1  
Lemitori præstare teneatur, cum Sigismundo in sub-  
urbano discussus 316. a

Quæ maxima fuerint oracula, quæue templa celebra 2  
apud plerasque gentes in magna religione & cultu 318. a

Qui fuerint legati consulum vel prætorum, quæue iuris- 3  
dictio, aut illorum potestas sit 322. b

Qui magni dii, qui commuæ, aut indigetes dicti, quæ- 4  
ut deorum cognomenta, & Junonis Romæ templa fue-  
rint 124. b

Ex quibus oppidis quibusque regionibus aut terrarum o- 5  
ris ingenio clari & præcipua doctrina viri plures euase-  
re 328. a

Detriumpho Romanorum apparatu & celebratione 329. a 6

Responsum Raphaeli Volaterrano, quare legum & cau-  
satum 7

# I N D E

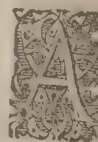
- farum studio intermisso, in his mitioribus studiis ob-  
 laetemur
- 8 Quæ sit Bona dea, & quæ à vererib. illi sacra fierent, quid-  
 ve Rubigalia, Floralia & Vinalia forent 331. b.
  - 9 Tantum & Quantum comparatio nonnunquam coniun-  
 gi, ædèque pro domo sæpè apud auctores inueniri 337. b.
  - 10 Quæ lege duodecim tabularum vtiliter & cōmodè, quæve  
 parū consultè, & nimis seuerè scripta videbantur 338. b.
  - 11 Sacrum septimontium in quibus locis vrbis fieret, quive  
 septem colles vrbis sint, quæve in illis præcipuè digna-  
 tionis loca forent 344. a.
  - 12 Qui flamines primi Romæ fuerint, quod ve flaminis offi-  
 cium, quibusque essent cæremoniis addicti 347. a.
  - 13 In quot cohortes, manipulos, centurias, decuriasque pha-  
 lanx diuidatur, & quæ illius descriptio fuerit 349. b.
  - 14 Res sacræ, religiosæ & sanctæ quæ censerentur, quibusq;  
 sacrum aut sanctum facere licuit 351. a.
  - 15 Locum Ciceronis ex Catone maiori de lege Voconii, quæ  
 esset, & quæ Furia & Falcidia, explanatur 355. a.
  - 16 Quid responderim Hieronymo Massiano, cur in eodem  
 forem statu semper 356. a.
  - 17 Quatio quibus competebat 356. b.
  - 18 De tribun. militum in castris Rom. 357. b.
  - 19 Qui ludiscenici, qui Megalenses, qui Taurii, Compitalitii,  
 Inuenciales & Honerarii fuerint 359. a.
  - 20 De officio & potestate præfecti vrbis 365. b.
  - 21 Miraculum de homine qui extrusus è carcere, rursusq; in  
 eum intrusus, inferna se loca adiuisse enarrauit 367. b.
  - 22 Quor militum ordines, cuiusve generis milites in Roma-  
 na & exterorum militia olim militare consueverant 369. a.
  - 23 Quid sit lex, quid plebiscitum, senatusve consultum, quid  
 pratorum edicta, vel responsa prudentum 376. a.
  - 24 Qui primi de plebe ad dictaturam, consulatum, & prætu-  
 ram, aliosque magistratus euecti fuerint: & de ephoris,  
 quæ tradantur 379. a.
  - 25 Quas acies, quosve exercitus, qui duces parua manu pro-  
 stigarint, quæve flumina Xerxis exercitus epotaris  
 380. b.
  - 26 Quid variæ gentes de diu senserint, & quam impia & de-  
 testanda sacra apud exteras gentes fuerint 380. b.

ALEXAN.



AL  
 AB A  
 RIS PE  
 GE

Locum ex Trau



ditus: cui præ  
 in homine fu  
 sermo, ad en  
 faciebant. Ille  
 bonarum art  
 ab similibus dis  
 que nos virili  
 sti oratione  
 totos plerum  
 que lepos e  
 annum Dece  
 brate vulu, ei  
 iunctissimis,  
 niremus Q  
 ter accepti.





ALEXANDRI  
AB ALEXANDRO IV-  
RIS PERITI NEAPOLITANI,  
GENIALIVM DIERVVM  
LIBER PRIMVS.

*Locus ex Tranquillo de testament o Caesaris, in natali Iouiani  
Pontani inuicem discussus.*

CAPVT I.



ACCERSEBAT plerumque nos in horros *Iouiani*  
amoenissimos, ubi ædículas habebat Iouia- *Pontanus.*  
nus Pontanus, in nostra Parthenope  
vir memoria quidem nostra, omnibus  
bonis artibus atque omni doctrina præ-  
ditus: cui præter ingeni mansuetudinem, quæ plurima  
in homine fuit, munditia verborum & compositus ille  
sermo, ad omnem ingenuitatem plurimum accessio-  
nis faciebant. Illoque conueniebamus complurculi, quibus  
bonarum artium studia, eademque disciplina, atque nō  
absimilis discendi facultas erat. Detinebat demulcebat,  
que nos vir ille fandi dulcissimus, egregia quadam & illu-  
stri oratione, sermoneque perquam lepido & venusto,  
totos plerumque dies: tanta in epcomitas, tantus-  
que lepos erat. Forte autem, cum natalis sui diem  
annum Decembrio mense, ut solebat, cum amicis cele-  
brare vult, euenit ut & nos una cum reliquis mihi con-  
iunctissimis, primis ab eo tenebris acciti apud eum conue-  
niremus. Quo cum venimus benigne quidem & com-  
iter accepti, ad focum confedimus, testiuissimisque collo-  
quiis

# GENIALIVM DIERV

quis noctis particulam cum mira suauitate traduximus, cum interim Iouianum florenti quadam facundia & sermone quam castissimo de literaturæ disciplinis differenter, animo serio & aure attenta exciperemus: quo sermone desito cum iam mensas & cœnam instrui iuberet, cæterisque nimis intempestiuum cœnandi tempus esse videretur: Quin ergo inquit optimi iuuenes, dum cœna apparatur, dumque obsonia esui matura sũnt, aliquid per hoc otium legimus? Jussitq; mox adferri sibi Suetonii Trāquilli Cæsarum vitas. Aderat inibi adolescens tunc quispian lætæ indolis, atque à literarum cultu non abhorrentis, huic demandat, vel diui Iulii vitam donec maturū cœnandi tempus foret nec turbide, nec ambigue legat. Accipit ille cupidus & libens, atque diserte admodum legere incipit: cum nos interea ea lēctione demulsi, legentis verba, & compositam illam dicendi breuitatem, summa cum attentione captaremus, cumque ad calcem lēctionis ventum foret accipiti sententia, & opera verborum significatione, de testamento Cæsaris, in hæc verba ipsum loquutum offendimus: Sed nouissimo testamento tres instituit hæredes, sororum nepotes. C. Octauium ex dodrante, L. Pinarium, & Pedius ex quadrante, reliquos in ima ceta, C. Octauium etiam in familiam nomenque adoptauit: plerosque percussorum in tutoribus filii, si quis sibi nasceretur, nominauit, D. Brutum etiam in secundis hæredibus. Populo hortos circa Tyberim publice, & viriū trecentos sesteritios legauit. Quibus perfectis, puerum subsistere Iouianus iubet, & ad Dentatum conuersus, iuuenem, qui, vt mihi videbatur, in cognoscendis rebus lēctione multa exercitus erat: Quid tu, inquit, Dentate sentis de hoc quadrante, & dodrante, in quibus hos hæredes scriptos autor hic memorat? Cumque ille hæreditatis quotam esse partem asseueraret, in qua illos institutos à Cæsare arbitrareretur: proba, inquit Iouianus, hæc & vera sententia est, sed inops admodum & ieiunia: plus ego desidero. Et me intuitus, rogat nunquid nostro iure ciuili in quo multum operæ per id temporis impendere videbamur aliquid de eiusmodi partibus tradatur? Tum ego: Memini, inquam, traditum memoratumque apud nonnullos veteris disciplinæ authores, præcipue apud

nostro

nostros Iurif  
tacunque est  
diuisa, tum  
patrimoniu  
num colloca  
verò diffund  
dem in voca  
ro esse. hoc e  
catantum pa  
rò te hære d  
integrum pa  
ferri volo. H  
nitione contin  
sultis, singu  
ra pars, quæ  
est duas vnc  
quadrante h  
videamus. q  
erimonio d  
hæreditatis  
nit. Deinceps  
tuor enim h  
Semis autem  
tur, quæ qu  
quippe cum  
dimidium il  
cier. Septuag  
dodrans vero  
quillus hic r  
dem fecerit  
tas diuisa su  
quetur. Re  
quadrantem  
rotius hære  
duodecim v  
Dextans aut  
Quod à Iu  
Vnc  
Torum en  
teri vnciam



nostros Iuriconsultos fuisse, omnem hereditatem quan-  
 tacunque esset, si morientis supremo iudicio non esset  
 diuisa, tum ab ipso iure in duodecim partes omne illud  
 patrimonium parti, quas quidem partes omnes in v-  
 num collocatas, assensu pleraque antiquitas dixit: singulas  
 vero distinctim diuisas, vncias appellauit. Itaque si te hære-  
 dem in vncia instituero, duodecim partes diuiso prius to-  
 to asse, hoc est, omni matrimonio & fortunis meis vic-  
 ca tantum pars tibi institutionis iure debetur cum ve-  
 rò te hæredem in assensu effecero, solidam hereditatem &  
 integrum patrimonium, nullis diminutis partibus trans-  
 ferri volo. Hæc autem duodecim vnciæ, quæ assensu appella-  
 tione continentur, propria nomina à veteribus Iurecon-  
 sultis, singulæ nactæ sunt: nam præter vnciam & assensum  
 ea pars, quæ sextans appellatur, duas totius assensu partes, hoc  
 est duas vncias habet, quadrans verò tres. Cum ergo hic in  
 quadrante hæredes institutos L. Pinarium & Q. Pedium  
 videamus, quin ex duodecim vnciis integro Cæsaris pa-  
 trimonio diuiso, tres tantum vnciæ, hoc est, quarta totius  
 hereditatis pars his duobus debeat, in dubium non ven-  
 nit. Deinceps est triens, id est, tertia pars totius assensu: qua-  
 tuor enim hæc continet vncias, quincunx verò quinque.  
 Semis autem dimidium illius habet, quod asse continet.  
 Semis, quæ quidem pars sex vncias ex toto asse vendicauit:  
 quippe cum totus as in duodecim vncias diuidatur, quod  
 dimidium illius est, sex vncias, id est, semissem effi-  
 ciet. Septunx autem septem consequitur vncias, bes octo,  
 dodrans verò nouem. Cum igitur in dodrante (ut Tran-  
 quillus hic refert) C. Octauium Cæsaris testamento here-  
 dem fecerit, ex duodecim vnciis, in quas Cæsaris heredi-  
 tas diuisa fuit, hic in dodrante institutus, nouem conse-  
 quetur. Reliqui verò duo, L. scil. Pinarius & Q. Pedius,  
 quadrantem, id est, tres vncias ex integro asse, & quartam  
 totius hereditatis vendicabunt. Inter hos ergo & illum  
 duodecim vnciæ, & tota Cæsaris hereditas diuisa fuit  
 Dextans autem decem signat vncias, deunx verò vndecim.  
 Quod à Iuuenale non inscite, ut arbitror, dictum est.  
*Vnciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem.*  
 Totum enim assensum diuisit, cum ex duodecim vnciis al-  
 teri vnciam, alteri vndecim vncias patrimonij tribuit. Est  
 quidem,

*Hereditas  
 omnis in xij  
 partibus diui-  
 sa.*  
*As.*

*Sextans.  
 Quadrans.*

*Triens.  
 Quincunx.  
 Semis.  
 As.  
 Septunx.  
 Bes.  
 Dodrans.*

*Dextans,  
 Deunx.*

*Iuuenalis  
 locum Suetri.*

# GENIALIVM DIERVVM

quidem, inquit Iovianus, ita vt dicis, satisque de'quadrante & dodrante, deque vncia & asse, vt à iuris studio explicatum accepimus: sed vnum illud etiam me angit in quo ancipitem cogitationem iam diu duxi, sapiusque in hoc quærendo fui. Nam cum tres hæredes institutos autor dicat, plures postea nominauit, Caium scilicet Octauium, Quintum Pedium, & Lucium Pinariū: demum adiicit, reliquos in ima cera, hoc est, vltima testamenti parte scriptos fuisse. Etenim si totus as inter eos, quos modo nominasti, absumptus est, quid reliqui sit quod istis debeatur, non equidem video, totus enim as, vt modo dixisti, totam absumit hæreditatem, & dodrans cum nouem signet vncias, quadrans verò tres, duodecim vncias & totum efficiunt assem. Neque est præterea quod ex defuncti bonis amplius asse, hæredi scripto debeatur. Ergo aut frustrabuntur peculio Cæsaris isti reliqui in ima cera adiecti, aut alia quædam hæreditas obuenienda est, vt istis etiam satis fiat: quorum alterum si asseueras, profecto perperam & absurde dixeris. Neque ego Tranquillum vel sincerissimum scriptorum tam inconsiderate loquutum arbitror, vt plusquam oporteat, aliquid in scribendo addiderit: siquidem tam circumsisus in explicandis adnotandisque reb. fuit, vt arguta breuitate pleraque potius perstrinxisse quam aliquid plus iusto addidisse videatur. Tum ego, est, inquam, quod dubitetur. Neque abnuerim, quin locus hic perobscurus forsitan videatur plerisque: qui tamen, probabiliratione reddita, clarus & expositus fiet. Tres enim Cæsar testamento suo hæredes fecit, ex toto videlicet asse: siquidem dodrans & quadrans, duodecim vncias & totum efficiunt assem. Et quod asse distributo, reliquos in ima cera instituit, equidem denotat, non in noua quadam hæreditate hos admittendos fore, sed postquam in vniuersum bona sua inter hæredes partitus fuit: in ima cera illos qui in singulas partes iure legati admittendi fuerant, nominasse: quæ quidem legata, quanuis toto asse distributo, non extra hæreditatem sunt, sed adscriptis hæredibus, atque ipso asse debentur. Etenim scriptus hæres qui assem assequitur pro quantitate bonorum in quibus institutus est, legata quoque distribuet. Verus enim est testantium mos (quod ipsum apud iurecōsultos lege sancitur vt primo

*Ima cera.*

*Tranquilli  
laus.*

*Legata.*

*Vetus testan  
tium mos.*

primo testam  
sue plures su  
luntate ca  
hæredes, leg  
sicio ponant  
dari herique  
tus est: qui  
non bonam v  
pior. id quod  
deducitur.  
Nam cum pri  
redes ex asse,  
se, quæ ascrip  
uium in fami  
des & tutores  
nitum trecent  
troque ad mu  
obsonia iam  
tempus dilata  
lebrandum,  
uertimus.

*Qui reges vobis*

**N**ON àpu  
obserua  
cabene meri  
operæ precii  
nemo ambig  
peratores, C  
Eredo equid  
rentur, & ta  
tutis eniteret  
que ad præcl  
que sequitis  
fisti: quod non  
commune fu  
Augustus non  
coniugata fu



primo testamenti capite hæredis fiat institutio, siue vnus siue plures sint: qui in vniuersum bona ex defuncti voluntate capiant: sequente capite & in ima cera, secundi hæredes, legata, & reliqua testatoris voluntas, & dispositio ponantur: siue aliquos onere grauat, aut si quibus dari fierique oportere, testator pro sua voluntate arbitrat<sup>us</sup> est: qui non hæredes, sed legatarii dicti. Siquidem non bona in vniuersum, sed legata & res singulares capiunt. id quo ex integro asse, atque ex toto patrimonio deducitur. Et hoc Tranquillum nunc dicere arbitror. Nam cum primo capite testamenti Cæsar tres fecisset hæredes ex asse, in ima cera, & vltimo capite aliqua posuisset, quæ ascriptis hæredibus debentur, Caiumque Octauium in familiam nomenque adoptasse, secundos hæredes & tutores nominasse, populo hortos publice, & viritim trecentos sestertios legasse. Quibus verbis vltro citroque ad inultam noctem habitis, animaduersum est, oblonia iam præmatura & præcocta esse. Mox in aliud tempus dilatis sermonibus, ad natalem Iouiani diem celebrandum, cuius causa veneramus, ab ipso admoniti diuertimus.

*Legatarii*

*Qui reges vel principes apud varias gentes cognomina ex suo nomine posteris reliquerint.*

## CAPVT II.

NON apud Romanos solum, sed apud externos quoque obseruatum accepimus, vt ab eo, qui de sua republica bene meritus fuit, posterius duces cognomina accipere operæ precium ducerent. Nam de Romanis, principibus nemo ambigit, quin à diuo Iulio & Octauiio reliqui Imperatores, Cæsares & Augusti dicti cognominati que sint. Credo equidem, quod desiderio illorum post funera teneantur, & tanquam in posteris eadem indoles futuræ virtutis eniteret: ita eodem sibi nomine adoptato, ipsi quoque ad præclara facinora obeunda inuitarentur. Mansitque sequentis Imperatoribus cognomen Cæsaris & Augusti: quod non ipsis modo, sed vxoribus sororibus & filiabus commune fuit. Siquidem Liuia postquam nupsit Octauiio, Augustæ nomen tulit, & Agrippina postquam Claudio coniugata fuit, Senatus quoque frequenti curia vxoris fori-

*Cæsares.*

*Augusti.*

*Augusta mulieres.*

# GENIALIVM DIERV

*Antonini.*

*Ataulphi.*

*Imperator.*

*Imperatores  
qui vocati.*

rorique Traiani, cognomen Augustarum dedit: & Vitellius matri, & Faustinae vxori Antoninus: sic Iuliani vxor & filia, Augusta appellatae sunt: quibus hoc etiam honoris tributum est, vt illas quandoque sacer ignis praerire, quem mox sequuti Caesares pro maiestate imperii, more Persarum regum & Indorum, sibi vendicarunt: tamen si Vitellius oblatum sibi Caesaris cognomen recusavit, Augusti vero distulerit: quod postea deploratis rebus: quum hostilibus armis premeretur, dimissum reuocauit, & Caesarem se dici voluit: donec post seriem annorum, haud longo interuallo, Romani principes Antonini cognomina sumpserunt. Namque a Pio Antonino, Antonius Philosophus, vir omni laude dignus: deinde Commodus, Caracalla, Geta, Heliogabalus, & alii ex Caesaribus fama illustres, Antonini nomen sibi adoptarunt: voluitque Seuerus Imperator, vt Romani Imperatores, sicut Caesaris, sic in posterum Antonini nomen ferrent, hoc suae posteritati longe clarissimum fore arbitratus. Hoc succedenti aeo, collapsa re militari, Ataulphus Gothorum rex, Roma debellata, eo vesaniae processit, vt quemadmodum Caesares, sic in posterum Romanos principes Ataulphos cognominari destinarit: a quo instituto, sicut a pluribus aliis, postea desitum est. Nomen vero Imperatoris, praetoribus olim magnarum laudum titulus fuit: quippe hoc honore velut insigni munere, milites summos duces honestabant: isque praecipuus honos habebatur semper. Postea nisi illos, quorum ductu & auspicio conflatum fuisse bellum, & sub quibus decem hominum millia vno praelio cecidissent, aut saltem duo millia, quae postea consuetudo increbuit, vel denique mille occubissent, aut praecipua victoria potiri essent, nullos Imperatoris nomine dignos putarunt. Propterea Marco Crasso quod vrbem Zenodorum trans Euphratem, imbelli certamine & incruento Marte vicit, & ob id Imperatoris nomen sibi arrogauit. magnae iouidiae fuit, quod non multo negotio tantum nomen vendicasset, Pompeius quod in Aprica Domitium superasset, quodque ex viginti millibus hostium vix tria millia effugissent, toto conspirante exercitu Imperatoris nomine fuit honestatus: qui licet se Imperatorem salutari permiserit, nunquam tamen

epistolis au  
Caesar, C.  
ta Samoni  
cisset, ab ex  
Caesar, post  
arrogauit.  
Drusum pri  
Germanico  
& Tito, exp  
toris nome  
quod Parthe  
Sertorium u  
men Curio  
meatibus,  
Imperator  
inter Pomp  
bus cogere  
ne in crime  
men tanqu  
regis voca  
stus semel  
cipes hoc  
etiam apu  
gestum I  
mum Impe  
permenes  
gerere no  
sis praefect  
Palmyren  
armata ia  
nomen tul  
gesta in ho  
eos qui Al  
trecentos  
enim in Sy  
suscepit Al  
dinem suc  
dem Bo  
Capenus,  
gnum Al

epistolis aut chirographis hoc nomen vsurpauit. Julius Cæsar, C. Cæsaris pater, quod Syllanis temporibus multa Samnitum & Lucanorum millia ad Eserniam interfecisset, ab exercitu Imperator fuit appellatus. Mox diuus Cæsar, post pericula depulsa, prænomen Imperatoris sibi arrogauit. Deinde Augustus Tiberium & Claudium Drusum priuigios hoc nomine nobilitauit. Bello quoque Germanico fufis fugatisque hostibus, Tiberio Cæsari & Tito, expugnatis Hierosolymis, miles victor Imperatoris nomen dedit, & trophæum posuit. Cicero quoque, quod Parthos ad Amanum profigasset, & Metellus quod Sertorium vicisset, Imperatoris nomina tulere. Fertur tamen Curio ad Uticam quod eius opera conductis commentibus, omnium rerum copia abundaret exercitus, Imperatoris sibi nomen asciuisse. Et Scipio bello ciuili inter Pompeium & Cæsarem, vt pecuniam à provincialibus cogeret, se Imperatorem dixisse. Demum Cæsares, *Cæsares tan-* *dem Impe-* *men sibi as-* *sumperunt.* ne in crimen inuidiamque inciderent, Imperatoris nomen tanquam titulum mitem & honestiorem, abrogato ratoris nomen sibi as- sumperunt. regis vocabulo iterum & sæpe desumpserunt. Quare Augustus semel & vicies fuit Imperator dictus, & sequenti principis hoc cognomento persæpe nobilitati sunt. Quod etiam apud Græcos fuit vsurpatum, quippe Phocion vigesimum Imperator dictus est: Aratus decimum & septimum Imperatorem gessit. Pelopidas ter & decies, Philomènes octauum: quem apud Achæos intra annum bis *Achæorum* gerere non licebat, sicut apud Spartanos bis eundem clas- *in Spartae* sis præfectum fieri lege utebatur. Sola mulier Zenobia *norum me* Palmyrensiu regina, quum orientis regnum tueretur, *Zenobia.* armata in virili veste exercitui præfuisse, & Imperatoris nomen tulisse dicitur, cuius auspiciis pleraque egregie gesta in hostes fuere: sed non solum Romanos, verum eos qui Albæ regnarunt, qui ante Romulum per annos trecentos fuere, idem obseruasse proditum est. Constat enim in Syluiæ Ascanii filio, qui secundus ab Ascanio suscepit Albæ regnum, reliquos Albanorum reges per ordinem successionis Syluios cognominatos fuisse. Siquidem Æneas Albanorum Rex, & Latinus, & Capys & Capenus, & Tiberinus, ac reliqui deinceps, quandiu regnum Albæ stetit, Syluii cognomenta ab illis meruere.



# GENIALIVM DIERV

*Murani.*

*Arfaces.*

*Parthi.*

*Incestus.*

*Parthorum.*

*Palibroti.*

*Sandraco.*

*Taxiles.*

*Nicomedes.*

*Cecropida.*

*Philomenes.*

*Helles.*

Sicut Latinis regibus à Murano, qui in Latio regnavit, Murani cognomen inditum ferunt. Quæ quidem res accipitem mihi animum sæpe agit, cogitatioque subit, cur non exemplo Albanorum & Latinorum, idem quod in imperatoribus, etiam in regibus veteres Romani facerant, ut à conditore urbis Romulo reliqui post illum reges scælix faustumque nomen acciperent: cum præsertim ipse urbis conditor, bonis artibus partum firmatumque regnum, inter omnia inimica infestaque longe illud maius auctiusque reliquerit. Sed hanc quæstiunculam relinquamus, quibus huiusmodi indagare, ingenium abunde & negotium est. Parthos quoque idem observasse, ut regum cognomenta ferrent, multi prodidere. Etenim Arfaces Scythæ, vir fortis & strenuus, quum premente inopia, latrociniis obnoxiam iuventam ageret, coacta exulum manu, quos Parthos nuncupant, deuicto Seleuco & Magedraga, in regem Parthorum assumptus, illud ita instituit, formavitque, ut diem victoriæ tanquam natalem libertatis, multis post tempestatibus solemnem celebrarint: qui postquam fato functus est, tanto honori ipsius memoria fuit, ut celebre ad posteror reges cognomen Arfacis ex suo nomine reliquerit. Nam & Parapatus, & Mithridates, & Pharnaces, & qui post illum regnarunt Parthorum reges, cognomen Arfacis sibi posterisque illustri titulo propagatum adoptauerunt. Quorum posteror parum legitime regnare dixerunt, nisi ex matris incestu & filii concubitu editi forent. Quin etiam apud Indos hunc aliquando morem inoleuisse accepimus. Namque Indorum reges, alios Palibrotos, alios Sandracostos, nonnullos Taxiles, sequente nomine in quemcunque imperium transiret ob eximiam in bello virtutem denominatos ferunt. Bithynos quoque ob prioris Nicomedis claritatem, qui militiæ & domi clarus fuit, Nicomedis cognomen regibus indidisse putant: sicut à Cecrope, qui Athenis regnavit primus, reges Atheniensium Cecropidas nuncupari. Hic enim omnem multitudinem in oppida duodecim digestam partitus fuit, quam Theseus obuiam eundo perieulis, ne hostium præda forent, velut vnus corporis alumnos, in vnâ urbem postea sociavit & coegit. Et Paphlagonum Philomenes, Thessalorum Hel-

lenes

lenes ab He  
gnominatio  
ab Alexan  
uectum fue  
synis præf  
sumplere,  
granes reg  
ptolemo A  
lollram P  
thridis no  
multiplex b  
numeratur,  
ris præditi  
alenti, ere,  
daces præci  
sterum Can  
stans & per  
que reges  
que histori  
tur, Ptole  
armis sibi  
tas, cum  
confictatu  
& disciplin  
grandis nat  
tam bene m  
moriâ Al  
ut Philadel  
præregibus  
diderint.  
& Philopat  
tor, & alte  
Auletes &  
gnominatio  
discipulus f  
vinibus atter  
scendi studi  
bus celebra  
plaribus,  
xit, pulcher

lenes ab Hellena, & Assyriorum reges Tigranes dicti cognominati que sunt. Cum enim Seleucidarum imperium ab Alexandro ad septuaginta supra ducentos annos prouectum fuerit, Tigranis cognomen à primo illo, qui Assyriis præfuit summæ iustitiæ temperamento, posterius desumere, ita ut pereat tempora quatuor supra decem Tigranes reges denominati ferantur. Quin etiam à Neoptolemo Achillis filio, qui Pyrrhus dictus est reges Molossorum Pyrrhidæ cum ea loca tenuissent, & Ponti, Mithridatis nomina sumptere. Is enim cum quo pop. Rom. multiplex bellum gessit, à primo Mithridate sextus adnumeratur, quem Eupatorem vocitarunt. Fuitque literis præditum, reges Persarum, qui spadones in regnum ascituri, Bagoios nuncupari. Et in Meroe, quod Candaces præcipua mulier regnum tenuisset, reginas in posterum Candaces cognominari: eaque observatio constans & per diu mansit. Nec me præterit, Ægyptios quoque reges eandem consuetudinem usurpassie, ut in pleraque historia est. Siquidem cum antea Pharaones dicerentur, Ptolemæus Lagus gregarii militis filius, qui Ægyptum armis sibi vendicarat, post rescum Antigono compositas, cum quo multiplici bello & immodica similitate conflictatus est, Ægypti regnum quandiu vixit, moribus & disciplinis mirifice instruxit ornauitque. Is igitur iam grandis natu, morbo absumptus est, magno de se, ut de tam bene merito principe, desiderio relicto, cuius memoriam Alexandrini tanta charitate prosequuti fuere, ut Philadelpho qui post eum regnavit, & reliquis Ægypti regibus ab illius nomine Ptolemæi cognomen indiderint. Nam & Evergetes, qui Philadelpho successit, & Philopator, qui Tryphon & Epiphanes, & Philomator, & alter Evergetes Phiton appellatus, & Lagus, & Auletes Ægyptiorum reges, ab illo Ptolemæi dicti cognominati que sunt. Hic enim Philadelphus Stratonis discipulus fuit, omni doctrinæ genere clarus, qui cum viribus attenuatis, infirma valetudine laboraret, missis discendi studio affectus, nobilem illam omnium sermonibus celebratam bibliothecam, conquistis undique exemplaribus, omniumque linguarum voluminibus construxit, pulcherrimum sanè regis opulentis monumentum, quæ

*Tigranes.**Pyrrhida.**Mithrida-  
res. 1**Bagoii.**Candaces.**Pharaones.**Ptolemæi.**Ptolemæi**Philadelph.**bibliotheca.*

## GENIALIVM DIERV

*Ptolem.* quæ ad primum Alexandrinum duravit bellum. Quem  
*Philomator* Philadelphum, Philmatorem & Philopatorem ob neces  
*& Philopa-* parentibus & germanis fratribus illatas, per antiphrasin  
*tor unde* & irrationem vocitarunt: sicut Euegeten, quod deorum  
*dicti.* simulachra à Cambyse dissiecta restituerat, quasi benefi-  
*Ptol. Eue r-* cum: & Auleren diffamatum, quod super cætera  
*getes.* flagitia & dedecora, choraulam & tibias exerceret. Hunc  
*Ptol. Aule-* enim Auleren ob simultarem Ægyptii regno exegere:  
*rez.* qui Romam exulcum venisset, à senatu populoque Ro-  
*Ptol. Auleres* mano benigne exceptus, in Ægypti regnum ab Aulo Ga-  
*exul restituta* binio reductus & restitutus fuit. Post quem Alexandrini  
*ab A.* Cleopatram & Ptolemæum puerum regno præfecere sed  
*Gabinio.* mota seditione à factione alterius partis, Cleopatra: in  
*Ptol. puer.* Syria exulavit, atque ex illo Ægypti regnum penes pue-  
 rum stetit. Hic est enim Ptolemæus ille puer, qui Pom-  
 peium Magnum ex Pharsalo fugientem, ministro Achilla  
 & Phorino miseranda nece affecit: exindeque Alexandri-  
 norum res, urgente fato, in peius magis ac magis ruere vi-  
 sæ sunt, donec Augustus terra marique victor, Actiaco præ-  
 liosuperatis Alexandrinis, Antonioque & Cleopatra quam  
 matrimonio sibi deinxerat, victis necatisque, Ægyptum  
 omnem stipendio superimposito provinciam effecit,  
 quam primus Romanorum Cornelius Gallus præses admi-  
 nistravit. Tunc primum sub præsidibus haberi cæpta est  
 atque ex illo finis regum Ægyptiorum fuit.

*Qua potestas, quantumque ius aduersus reliquos magistratus,  
 tribunus plebis Roma fuerit.*

### CAPVT III.

*Tribuni ple-* **T**RIBVNOs plebis, quos plebe à patribus discedente  
*bis quando* & ad sacrum montem secedente, sacrosanctos sibi  
*creati pri-* plebs creauit, nec iuri dicundo, nec postulatis ciuium no-  
*mum.* scendis, sicut aliquos magistratus, sed ut auxilii latio aduer-  
 sus consules esset, & illos qui insolenter in plebem insulta-  
 rent, vtque præsidēs libertatis custodesque forent, creatos  
 accepimus. Ideo nec in sella curuli sedere, nec pur-  
 puratos incedere, nec licetorem vt consules prætoresque,  
 sed viatorem habere illos satis constat. Causa autem hæc  
 est, quod tribunus plebis, populi Romani magistratus  
 non est, propterea cum consulum, prætorum & ædilium,  
 reli-

*Tribunus  
 plebis vato-  
 rum habe-  
 bat.*

reliquorum  
 etio cesser  
 te esse liqu  
 multi vocat  
 nos tantum  
 riaz darum  
 carcerem m  
 consulum, p  
 qui tribu  
 nancem m  
 vt non mod  
 ab iniuria q  
 cere consul  
 nus pro imp  
 reliquorum  
 bis tantum  
 quo non est  
 non est, qu  
 ni interce  
 qui cum m  
 vetitum p  
 re veller  
 erat, tribu  
 sione sua  
 men suppli  
 pertum no  
 dictatoris i  
 tribunorum  
 que interce  
 levis est vo  
 vno aliqui  
 mero sit,  
 ne vltra m  
 ret. Ideo  
 populum a  
 muris ind  
 enim sine  
 diem dicer  
 magistratu  
 sunt, tribu



reliquorumque magistratuum, creato dictatore, iurisdic-  
tio cesset & conniueat, solos tribunos plebis in potesta-  
te esse liquet. Ex reliquis præterea magistratibus, cum  
multi vocationem & cognitionem habeant, apud tribu-  
nos tantum prehensionem esse absque vocatione, memo-  
riæ datum est. Prehendere enim tribuno plebis licet, & in  
carcerem mittere, iure sacrosanctæ potestatis, etiam  
consulem, prætorem, censoremque M. Drusi exemplo,  
qui tribunus plebis, Philippum consulem, quia concio-  
nantem interpellarat, præcipitem egit in carcerem, ita  
ut non modica vis sanguinis e naribus efflueret. Etiam  
ab iniuria quæ coram fieret, inhibere, multamque indi-  
cere consuli, dictatorique & reliquis magistratibus tribu-  
nus pro imperio poterat. Intercessionem quoque aduersus  
reliquorum potentiam magistratuum, apud tribunos ple-  
bis tantum modo sunt. Contra verò dictatoris imperium, à  
quo non est prouocatio, tribunis intercedendi facultas  
non est, quamuis plerique contra dictatoris iussu, tribu-  
ni intercessionem valuisse contendunt. Q. Fabii exemplo,  
qui cum magister equitum esset, & in eum, quod contra  
vetitum pugnasset, L. Papyrius dictator animaduerte-  
re veller, M. Fabius Pater, qui ter consul dictatorque fu-  
erat, tribunos plebis & populum appellauit, qui interces-  
sione sua, etsi precariam præstitissent opem, reum ta-  
men supplicio exemere. Ego autem cum id aliter com-  
pertum non habeam, tribuniciam potestatem semper  
dictatoris imperio cessisse, ausim asseuerare: ab vnoque  
tribunorum ad reliquos tribunos prouocare licere, ipsos  
que intercedere posse, non est controuersia. Neque enim  
levis est vnus tribuni in prohibendo potestas. Siquidem  
vno aliquid fieri negante, nihil caeteri, etiamsi plures nu-  
mero sint, decernere valent. Id tamen lege cautum erat,  
ne ultra mille passus ab vrbe ad tribunos prouocatio fo-  
ret. Ideo si quid sublata intercessione tribunorum, per  
populum agi vellent, extra urbem ultra mille passus com-  
mitti indiscretis, & senatu euocato, decernebant. Tunc  
enim sine imperio tribunus censebatur. Capitis etiam  
diem dicere, dictatori vel consulibus, postquam abiire  
magistratu, & reliquis magistratibus dum in honore  
sunt, tribunorum potestatis est. Illud certe satis constat,  
neque

*Tribuni  
plebis potes-  
tas.*

*Tribuni in  
prohibendo  
potestas.*

# GENIALIVM DIERV

neque tribuno plebis diem integrum ab vrbe abesse lice-  
re, ne auxilii latio cum opus fuerit, ciuibz desit: sicut He-  
dus in more fuit, vt qui summum gerit imperium, fini-  
bus excedere non posset. Neque enim qui parentem su-  
perstitem habeat, tribunum plebis esse oportere. Propter  
ea Seruius, qui tribunatum gesserat, falso tribunus esse  
creditus est: quod patrem quem obiisse mortem opinio  
inualuerat, viuere constabat. Quin & illud animadu-  
ertimus, tribunis quoties oportere visum fuit, habendi &  
dissoluendi senatus, nonnunquam, ne consularia comi-  
tia fiant intercedenti ius potestatemque fuisse. Ipsi ta-  
men cum frequens habetur senatus, intra limites curiæ  
adesse non licebat: sed positis ante curiæ fores subsellis,  
quæ ad populum pertinerent, senatus consulta excipere:  
quæ si probarent T. literam subscribere solebant. Si au-  
tem minimè rata esse vellent, poterat senatusconsultum  
per intercessionem tribunitias impediri. Tametsi æuo po-  
steriore, tribunalum frequentia curia, de his quæ ad popu-  
lum pertinerent, senatum sæpe consuluisset, ibique subse-  
lia habuisset, inter exempla inueniamus: donec Atin-  
io plebis cito tribuno plebis senatores effici meruere. Posse  
etiam plebem consulere, & rogationes & populum ferre,  
ac super his leges promulgare, quæ plebis cita dicta sunt,  
tribunitiæ potestatis esse nemo dubitauit: quod quidem  
concilium in æde Vulcani frequentes habuere, ibique si  
qua turbulenta confusio esset, in qua consulto opus foret  
plebeios aduocare, & concionem frequentissimo concilio  
habere assueuerant. In quo templo canes pro ædiciis esse,  
& sacrilegis tantum adlatrare, fama ferebat: sicut apud Æt-  
nam in Vulcani templo canes lucrum & templum asser-  
uare dicunt: & in Daunia, Archaia, Mineruæ delubro at-  
que in Græta Dictæ matris æde, canes enutriti traduntur:  
qui Græcis sublandiunrur, barbaros verò infestantur. In  
sinu quoque Adriatico Diomedæ aues Græcis mites, Bar-  
baris verò infestæ sunt. Hoc etiam notatum est, tribuni  
plebis domum cuius patere, foreq; illius per diem perq;  
noctem reclusas esse oportere. Cuius rei causam quæ ren-  
tibus nobis, illud probabile visum, quod congressus faci-  
les ad se præbere, & neminem aditu arcere debet. Nam  
soli tribuno, noctu pariter & die cuius opem imploranti  
præsto

*Canes in  
templis pro  
adiutis.*

*Diomedæ  
auis.*

præstosse.  
gistratus n  
Quid verbu  
tos design  
A quem p  
urbanum io  
mos est. cole  
fuit: Vt colo  
ne ftercorare  
ingredi siner  
borum clam  
nem crescere  
loni negligi  
iudices crim  
æstimati pos  
legem se ne  
se contende  
que obiuirg  
non admitt  
tendere ne  
multam die  
stulara iudic  
tanti litem c  
modicas alte  
tur, amboq;  
tus ego sum  
num litem æ  
neminem pe  
secundum pa  
nandus fuit.  
rus, compro  
uentione po  
lum hanc hab  
debeat: sed v  
gentiamq; se  
missa est. De  
ductam in ch  
prohibere: se  
re, ne quid ol

præsto esse & ins auxilii sui expedire, atque à cuiusque magistratus nimia potentia plebem tueri fas est.

*Quid verbum sino, cum negandi aduerbio apud Iurisconsultos designet & quam vim habeat in edictis.* CAP. IV.

**A**RGVEBAT quispiam negligentia colonum suum, quem partiarium habebat, quod cum fundum suburbanum in agro Neapolitano, ut verus illius regionis mos est. colendum locauisset, in lege locationis ita scriptum fuit: Ut colonus fundum bene coleret, bene irrigaret, bene stercoret, ne quempiam iniussu domini in fundum ingredi sineret. Cum postea dominus poma & fructus arborum clam sublatis, & ex iis nihil ad iustam magnitudinem crescere, quin furto subtractum foret, reperisset: coloni negligentiam incuriamque acerbe atque acriter apud iudices criminatus est, quantique sua interesset, tanti litæ æstimati poscebat. Cumque colonus secundum locationis legem se neminem admisisse, aut in fundum ingredi suifse contenderet, contra stabat fundi dominus vehementique obiurgatione colonum incessebat, cum non modo non admittere quempiam, sed etiam euigilare atque attendere ne quis, ingrederetur, debuisset. Quibus iurgiis ad multam diem protractis, tandem secundum domini postulata iudices litem dedere, quanti; domini interesset, tanti litem contra colonum æstimarunt. Sed cum post immodicas altercationes sedata res & compositæ viderentur, amboque & colonus & dominus discessissent: percontatus ego sum iudices, quibus rationibus adducti, contra colonum litem æstimassent: nam pacto stetit videbatur, si neminem permissu suo in fundum ingredi suifset: atque ideo secundum pacti legem potius absolendus quam condemnandus fuit. Tum ex his vnus literis homo multis prædictus, comprobata questione: Verbum, inquit, *sino*, in conventionione positum, si cum negandi aduerbio ponatur, non solum hanc habeat vim; ut quis contra facientem prohibere debeat: sed ut impensè operam det, ne ob secordiam negligentiamque; secus fiat: quod nisi factum fuerit, culpa commissa est. Debuit ergo colonus iuxta conventionem deductam in chirographo, non solum ingredi volentem prohibere: sed enixe dare operam, & fundum ita custodire, ne quid ob secordiam furti dampnive, dominus patere-

tur



# GENIALIVM DIERVM

tur quod quia molliter fecit atque neglexit, iure multatus fuit. Et ne, inquit, me hoc tantum asseuerare pates, poterit apud te multum fidei fecisse Alphenus iuris publici priuaticque peritus, qui de hac quaestione, de qua tu modo quaeris, consultus, ita respondit: (tum ibi libellum mirandae vetustatis è sinu depromit, corrosis iam & senio labentibus literis; in eo ita scriptum fuit) Redemptor syluam ne caedito, neve findito neve deurito: neve quem findere, caedere, vrere finito. Respondit Alphenus, locatorem potius id videri voluisse, vt redemptor non solum si quem casu vidisset syluam caedere prohiberet: sed vt curaret dare operam, ne quis caederet. Quod cum legissemus, tum plane animaduertimus grauius simul & verè litem aestimata & iudicata fuisse.

Ex quot militibus decuria, centuria, ordo, manipulus, vexillum, turma, cohors & legio, à Romanis scribi consueverint. CAP V.

**I**N antiquis annalibus illorum qui in re militari docti Romani moris & iuris fuere, inter cetera scriptum inuenimus, militum ordines in acie instruenda, alias minores, nonnullos maiores descriptos fuisse, quòd facilius cuius ordinis quisque miles, cuiusque manipuli esset, & sub quo duce militaret, dignosci animaduertique posset. Ideo Imperatores singulas centurias ex centum peditibus, decurias verò ex decem equitibus scribere solitauerunt, vt hac militum descriptione distinctior acies & instructior fieret. Ordo autem minor centuria, maiorque decuria, ex sexaginta militibus constat, cui praerat vexillarius, plerumque centurio aut ordinis ductor. Manipulus leuis ex viginti militibus & turba scutorum fit, Persis ex viginti quatuor, militesque manipulares appellati. Huic etiam centurio praerat, quem manipularem vocitarunt. Manipulos verò quindecim suis interuallis distinctos, in prima acie velut fortissimum robur plerumque Imperatores locarunt. Leuisque manipulus dictus, quod hastis miles gæstique, non armis grauioribus munitur. Turma quæsterna, triginta equites, hoc est, tres decurias, & decuriones tres vetusto more recipit, honore praestant: & ordine. Ex tribus enim centuriis, Ramnensi, Titiensi, & Luceri, (quas à prima origine ad belli pacisque munia

ff. loca. l. in lege, locatio nis.

Centuria.  
Decuria.

Ordo.

Manipulus  
leuis.  
Turma.

munia Romani  
ficiendis tur  
maz consti  
ditibus. Ha  
his praesunt,  
stat, qui ce  
dine primos  
ac primi ordi  
larium in Ro  
Vexillum ex  
primum trian  
ter: secundū  
ro accessus, qu  
congressus es  
tur. Cohors al  
quites verò co  
hortes, quoc  
quolaplam  
gentiarum: qu  
tribus vero se  
nonnulla e  
legionaria;  
hortes namin  
hortes quinq  
nicos, & apu  
scriptas legat  
tubernia, no  
vno taberna  
nii caput fore  
rus tamen co  
fertur, singul  
inisse, qui  
nè militaren  
mam quadra  
voctauit: qu  
fit, quarum  
fectos manip  
turmarum se  
nonnunquam  
tur. Inter

munia Romulus instituerat) triginta equites singulis con-  
ficiendis turmis scribere solitus fuit, exque ea lectione tur-  
mæ constitutæ. Sed turma ex equitibus, centuria fit ex pe-  
ditibus. Has quoque tribus veteres nun cuparunt, & qui  
his præfunt, tribuni vocati. primipilus ex trib. vexillis cõ-  
stat, qui centurionem habet, cui primipili nomee, qui or-  
dine primus erat, siquidem centurio primus, & primipilus,  
ac primi ordinis ductor idem fuit, postque ductor popu-  
lariū in Romanis castris saepe meruit, & ordies duxit.  
Vexillum ex centum octoginta tribus hominib. fit. Horū  
primum triarios habet veteranos, & summæ virtutis mili-  
tes: secundū rorarios, fiduciæ paulò minoris: tertiū ve-  
ro accessos, qui minimi roboris, vel in fronte locati, primos  
congressus excipiebant, vel in postremā aciem renciebā-  
tur. Cohors alia militaria ea mille quingentos pedues, e  
quites verò centū triginta duos habet. Cuius generis co-  
hortes, quod ex lecto milite constabant, ad subita belli,  
quo lapsam aciem repararent, seruare soliti sunt. Aliæ quin-  
gentariæ, quas ex quingentis quinquaginta peditib. equi-  
tibus verò sexaginta sex plerumq; describere. Ex quibus  
nonnullæ consulares, aliæ prætoriar, aliæ vrbane, multæ  
legionariæ, pleræque auxiliaries dictæ. Cuius generis co-  
hortes numero decē, iussū efficiunt legionem. Tamen si co-  
hortes quinquagenarias apud Latinos, Samnites & Her-  
nicos, & apud Camertes sexcentorū militū quandoq; de-  
scriptas legamus, quas in centurias: centurias verò in cõ-  
tubernia, nonnunquā duces diuisere, vt decem militibus  
vno tabernaculo degentib. præesset vnus, qui contuber-  
nii caput foret, ipsaq; cohabitatio contubernium dicta. Cy-  
rus tamen contubernia pro numero cēturionum diuississe  
fertur, singulisq; tabernaculis centum milites cohabitare  
iussisse, qui vno cõiuctu viuerent, & sub eodē Centurio-  
ne militarent. Lycurgus vero ad maximos conatus tur-  
mam quadratā ex quinquaginta equitib. fecit, quā *ἑλκμὴν*  
vocatavit: qui etiam equites, ac pedites in sex tribus diui-  
sit, quarum quælibet tribunum militum, & quatuor præ-  
fectos manipulares habuit, quinquagenarios octo, duces  
turmarum sedecim. Ex quibus tribubus aliquando tres,  
nonnunquam sex turmæ pro necessitate constituebantur.  
Inter cæteras fuit Spartæ cohors Pitaneia præci-  
pui

*Centuria  
Tribus.  
Tribuni.*

*Vexillum  
Triarii.  
Rorarii.  
Accessi.*

*Cohors  
milliaria  
Quingentaria  
cohors.  
Consulares.  
Prætoriar.  
Vrbana  
Legionaria.  
Auxiliaries.  
Quadrage-  
naria.*

*Turma  
quadrata.*

*Pitaneta  
cohors.*

# GENIALIVM DIERV

*Legio.*

*In legioni-  
bus descri-  
bendis vari-  
arum.*

*Legionum  
diuerſa no-  
minia.  
Legionis  
præcipua  
varie appel-  
lationes.  
Græcorum  
ala.  
παρὰ ξία.  
ἐγρηγ.*

pui roboris, quæ ultimo discrimini, & ad extremos casus ſeruabatur. Et tamen ſi centuriæ, decuriæ, turma, cohortes, equitatus pro voluntate, proque arbitrio ſæpe auſtæ & immunitæ, nonnunquam duplicatæ fuerint, idem tamen nominis, quamuis mutato militum numero, ſortitæ fuere. Legio autem non vno ſemper eodemque ex numero fit: ſed pro robore proque militari multitudine, modò maior ampliorque, modò exilior eſſe conſuevit, ſapiuſque numero & genere variavit. Romulo primum regnante, legio ex peditum tribus millibus, equitibus verò trecentis fieri cœpta eſt: quam quòd ex lectis militibus conſecerat, legonem appellari maluit. Auſta mox ciuitate aduentu Sabinorum, & creſcente imperio, ſex millium peditum, equitum ſexcentorum, legiones fieri cœptum. Plutarchus autor eſt: cuius teſtimonio ampliffimo mouerem, niſi quòd à C. Mario primum, cum aduerſus Cimbros moliretur arma ſex millium & ducentorum peditum, equitum verò trecentorum deſcriptas fuiſſe T. Liuius memorat. Scipio deinde cui Aphricano fuit cognomen, cum in Aphricam traiceret, duas Canenſis exercitus legiones ita ſuppleuit, ut ſingulæ ſex millia & ducentos pedites trecentos haberent equites: ſapiuſque in deſcribendis legionibus variatum fuit, ut modo quatuor millium peditum, equitum verò trecentorū legiones fierent: modò quinque millia peditum, equites trecenti in ſingulas eſſent legiones. Quibus Romani duces ob varios euentus nomina iudicare. Siquidem C. Cæſar Martiam & Alaudam præcipuas nuncupauit, decimam maximo in honore habuit: reliquas verò à numero dixit. Nero ad Caſpίας portas duſtus, ſed millium militum legionem fecit, quam phalangem magni Alexandri appellauit. Otho præcipuæ legioni, auxiliariæ nomen dedit: Vitellius, rapacis: Vatro, vni vernaculæ: Pompeius gemellæ, quòd ex duabus vnâ effecerat. Hadrianus Mineruam, alii primigeniam, nonnulli clafiicam, plerique Italicam, ſeptimam, Galbianā, geminā Vindemiſſam, alii Claudianam vocitarunt: Valerianus foelicem. Samnites linteatā, Græcis verò Hipparchia ala fertur præcipua, quæ ex quingentis duodecim conſtabat equitibus & alia agema: Macedonibus Erherica. Apud Romanos Scriboniana & Singularium. Antiochus

chus Gemen-  
ala Campa-  
anteſſe  
perraro  
gionum ex  
rias ſexaginta  
nere conſue-  
ptos ſinguli  
nominis era-  
nitimis, au-  
& cultu Ro-  
conſueuere  
numeros au-  
foret: tamen  
nullo exter-  
rior legio  
centurione  
quoque ille  
miles ſubſi-  
ſteſto caſtre  
reat impe-  
reliqui ma-  
Claudius v-  
tem, alam,  
militarem  
derim, à qu-  
militaris: e-  
gradus mai-  
imperii co-  
tis, Nam  
poſt regem  
tribunos ce-  
darum reru  
exercitu viſ-  
re aut impe-  
Ex qu-

Dicta  
lum



chus Gemeam, mille equitum alam vocitavit, inter quas Gemeam ala  
 ala Campanorum, ex quingentis fere equitibus multum  
 anteiffisse fertur. Illud plane constat, veteres Romanorum  
 perraro, & nisi contra maximos conatus plus quatuor le- *Iusta legio.*  
 gionum exercitus scripiffisse, atque in iusta legione centu-  
 rias sexaginta, manipulos triginta, cohortes decem po-  
 nere confueiffisse. Quodque iure militari præter descri-  
 ptos singulis legionibus milites, qui Romani vel Latini  
 nominis erant, semper auxiliares ex sociis ciuitatibus fi-  
 nitimis, aut externis, peregrinæ iuuentutis sub disciplina  
 & cultu Romano, & auctum voluntariis agmen iungi  
 confueuere. In quo id seruatum est, ne vnquam amplior  
 numeros auxiliariorum ex peregrinis copiis, quam ciuium  
 foret: tamen si à prima origine Romani semper suo milite,  
 nullo externo adiuti militarint. Quodque singulis qua-  
 tuor legionibus, tribuni militum feni ac deni præfecti  
 centuriones, decuriones & legati præesse confueuere. Est  
 quoque illud animaduertere, lege militari sancitum, vt  
 miles subfit centurioni, centurio tribuno, tribunus præ-  
 fecto castrorum, præfectus legato, legatus consulis pa-  
 reat imperio. Consul autem, & magister equitum, sicut  
 reliqui magistratus, dictatoris iussui & potestati subest.  
 Claudius vero Cæsar militiam ita ordinauit, vt post coh-  
 orem, alam, post alam, tribunatum legionis daret: quam  
 militarem institutionem à Lacedæmoniis fluxisse credi-  
 derim, à quibus reliqua Græcia annorum duces, velut rei  
 militaris, expertissimos, petebat, quibus in more fuit per  
 gradus maiores duces minoribus præesse: & ne turbatis  
 imperiis confunderentur, munia distincta mandare mul-  
 tis. Nam cum rex apud eos summum gerat imperium,  
 post regem fuere duces: proxima dignitate tribuni, post  
 tribunos centuriones: deinceps decani. Ita vt cum geren-  
 darum rerum cura & procuratio multis incumberet, in  
 exercitu vix quispiam mediocri prudentia vir sine hono-  
 re aut imperio foret.

*Ex quibus causis Dictator apud Romanos olim, &*

*quare fieri consueuit.*

## CAP. VI.

**D**ICTATOREM, à quo provocare non licebat, quemque Dictatores  
 summum Romæ imperium tenuisse certum est, non *cur crearen-*  
 modo *sur.*

*Singularum  
 legionum  
 capita.*

*Ordo magi-  
 stratum in  
 re militari.*

*Militia or-  
 do.*

*Lacedæmo-  
 niorum du-  
 ces rei mili-  
 taris peritis-  
 simi.*

# GENIALIVM DIERV

modo laborante republ. & trepidis in rebus, cum aut de communi libertate ageretur, metusque de summa rerum esset, quod vltimum erat consilium: sed ex variis euentis, diuersisque rerum causis creari solitum accepimus. Nam & clauis figendi, & senatus legendi, aut magistratus coercendi causa, nonnunquam quaestionibus exercendis, plebunisque comitiis habendis, sicut res tempusque postulabant, etiam florente republica, & procul à bellitumulto, creatum fuisse liquet. Constat enim ciuitate morbo laborante, cum vis pestilentiae & insanabilis pernecies, tabesque ciuitatis ita per omnium capita peruagata esset, vt nec ope diuina nec humanis consiliis leuari posset, quotidieque variis morbis corpora effecta caderent: ex

*Clauis figendi causa.*

*L. Manlius clauo fixo pestem sedauit.*

*Cn. Quintilius clauo fixo mentes alienatas sui compotes fecit.*

*Comitiorum causa.*

*Quaestionibus exercendarum causa.*

seniorum memoria repetitum, pestilentiam quondam fixo à dictatore clauo decessisse. Ideo C. Genutio & L. Aemilio Mamercus consulibus, & saepe alias, cum graui morbo ciuitas affecta esset, senatus L. Manlium imperiosum dictatorem clauis figendi causa dici iussit, qui dictator dictus, clauum panxit, isque clauus dextro lateri ædis Iouis Opt. Max. in Capitolio fixus fuit. Post quem cum Romae de beneficiis quaererent, & aliquot matronarum damnatarum forent, eaque res prodigii haberetur loco: vt mentes alienatae, sui compotes fierent, simili memoria ex annalibus repetita, clauis figendi causa dictator creatus Cn. Quintilius fuit, qui fixo item clauo, cum eo piaculo ciuium mentes sui compotes fecisset, discordesque animos conciliasset, dictatura se abdicauit. Eos autem clauos fuisse æneos notasque numeri annorum, quibus tunc tempora designabant, habuisse, idque à Vulturnis emanasse ferunt: quibus in usu erat, clauos indices, numeri annorum habere fixos in templo Nuriarum Hetruscarum deæ. Comitiorum vero causa, si quando neuter consulum bello abesse poterat, vel morbo aut alia necessitate comitiis praesse nequerent, senatum absentes COSS. dictatorem, qui comitiis praesset, dicere censuisse, saepe compertum est. Dicebat enim consul dictatorem comitiorum causa in castris, vel vbi terrarum erat, cum ipse à bello auocari commodo reipublicae non posset. Quaestionibus quoque exercendis creari dictatorem, argumento est, quod Sp. Maelio imperium populi Romani affectante, cum nullius imperio

imperio mag  
plius cona  
capite & cer  
arate Q. C  
de reo suppl  
principum c  
fieri perereb  
reori causa d  
ercendis dici  
terit, legendi  
rum loco suffi  
foret, vt esse  
rum sufficere  
re illud eueni  
aorea factum  
fieri dictator  
nem senator  
ceret, legere  
prodigia no  
forent, vt el  
nis, aut qua  
illorum conti  
magistratu  
terdum, qui  
mus: qui qui  
Albe, & Lau  
quoque non p  
coruis mun  
nisi virum co  
set, & nocte si  
liar terminaba  
te Syllam di  
ter Furium C  
consternata r  
multus viban  
migrareor  
gaui: atqu  
Romanar, di  
est. Consul  
teri de dictat

imperio magistratus cogiposset, senatus ut nefariosi-  
 pius conatus reprimeret, utque clandestinas insidias à  
 capite & ceruicibus dimoueret, dictatorem creati exacta  
 ætate Q. Cincinnatum voluit: qui re explorata, sumpto  
 de reo supplicio, dictatura se abdicauit. Et cum occultas  
 principum coniurationes consiliaque clandestina Capuz  
 fieri percerebuisse, senatum quæstiones veri inqui-  
 rendi causa decreuisse, dictatoremque quæstionibus ex-  
 ercendis dici censuisse, multi adnotarunt. Nec me præ-  
 terit, legendi quoque senatus, cum patres in demortuo-  
 rum loco suffici, ordinemque senatorium suppleri opus  
 foret, ut esset qui nouos legeret senatores, quique sena-  
 tum sufficeret, pierunque dictatorem fuisse. Quo tempe-  
 re illud euenit, ut duo simul dictatores, quod nunquam  
 antea factum, crearentur, Marcus scilicet Iunius, qui ca-  
 stris dictator tunc præerat, & M. Fabius Buteo, qui ordi-  
 nem senatorum, eo quòd multi bello ceciderant, suffi-  
 ceret, legeretque. Quanquam & feriarum causa, cum tetræ  
 prodigia nunciarentur, proptereaque feriæ indicendæ  
 forent, ut esset qui ferias indiceret, quique ludis Roma-  
 nis, aut quadrigis mittendis præesset. Nonnunquam ut  
 illorum contumaciam cohiberet, qui functis honoribus,  
 magistratu abire, vel senatus dicto parere nollent. In-  
 terdum, qui flaminem proderet, dictatorem fuisse legi-  
 mus: qui quidem magistratus non Romæ tantum, sed & gratia.  
 Aibæ, & Lauini, & in toto ferè Latio summus erat. Id  
 quoque non prætereundum, quòd siue belli gerendi, siue  
 cuiusvis muneris exequendi causa, dictator dictus foret,  
 nisi virum consularem, quique consulatum antea gessis-  
 set, & nocte silente, atque in agro Romano (is autem Ita-  
 lia terminabatur) dici licuisse: nec ultra sex menses an-  
 te Syllam dictaturæ munus quempiam exercuisse, præ-  
 ter Furium Camillum, cui iam exacto semelstri, cum  
 consternata respublica laboraret ancipiti metu, ne tu-  
 multus vibans fierent, nè ve vrbe relicta Romani Veios  
 migrarent, senatus in annum dictaturam inuito proro-  
 gauit: atque hic Camillus fuit, qui vindex maiestatis  
 Romanæ, dictatura quinquies, triumpho quater potitus  
 est. Consulatum vero nunquam attigit, tametsi lege ve-  
 neri de dictatore creando primum lata, id sancitum fuerit,

*Legendi sa-  
 natu gra-  
 tia.*

*Dictatore  
 duo simul  
 creati.*

*Feris indi-  
 cendi causa,*

*Contuma-  
 ciam cohi-  
 bendi causa.*

*Prodendi  
 flaminis  
 & gratia.*

*Dictator  
 quis creaba-  
 tur, & quo*

*tempore &  
 loco, & qua-  
 diu.*

*Furius Ca-  
 millus.*



# GENIALIVM DIERV M

vt nisi consulares viri, quique consulum antea gessissent, nulli dictatores haberentur aut fierent.

*Locus ex Terentii Phormione elucidatus, & vetus senatusconsultum à Græcis ad Romanos deductum.*

## CAP. VII.

**L**EXBAMVS aliquando dum pueri essemus, Terentii Phormionem, vbi adolescens filius virginis amore patre vxorem duxerat, lege coactus. Demum reuersus perditus, mentitus se proximum genere, puellam absente patre, seruum, cuius suasu nuptias confecerat, q̃ indotatam duxisset, atq; ignobilem, iurgiis afficiebat, quū leui mercede inhonestas nuptias effugere, & filii ab ignominia redimere potuisset. Hocerat, si dotem virgini dedisset, vt dote contenta alium puella virum quæreret. filium verò dimitteret: aut si pecunia deesset mutuam sumeret vel fœnore. Cui seruus in hæc verba respondit, *Huic dixit pulchrè, si quidem quisquam crederet, Te vino.* Quid sibi vellet, q̃ viuo patre neminem filio crediturū pecuniam seruus respondebat, non satis tunc acceperamus. Sed cum post aliquot dies in eandem lectionē, vt fit, incideremus, animaduertimus vetus olim senatusconsultū fuisse, quod primum à Solone veteri lege sancitum, inde ad nostros deductum fuisse arbitror: quo cautum fuit, patre viuento, filio qui sub patris iure est, credi pecuniam non licere: & qui credidisset, petitionem non habere: ne filius familiās ære enexus alieno, vt creditum redderet, vel necem patri machinaretur, aut aliunde eam inhonestiùs quæreret. Sed cum ipsius senatusconsulti verba non haberemus, incidimus fortè ad id temporis, cum hæc dictaui, in pluscula legum commentaria, quæ ex naufragio erepta, nauta quispiam Romam adueixerat: ea cum emendi studio inspiceremus, illud ipsum senatusconsultum, quod diu impensa opera quæsieramus, casu iuuenimus. Verba vero ex eo senatusconsulto hæc sunt: Placere ne cui qui filio familiās mutuam pecuniam dedisset, etiam post mortem parentis, cuius in potestate fuisset, actio petitioue daretur: vt scirent, qui pessimo exemplo fœnerarent nullius posse filii familiās bonum nomen, inde expectata patris sui morte fieri, & infrà. Cum enim fœneratores magna licentia pro arbitrio fœnerarent,

*Soloni lex.*

*Senatusconsultum in fœneratores.*

rent, cautum f  
dendi, ne quis  
bunitia rogati  
ad semissem, p  
bunus plebis tu  
liceret. Post ali  
credendi modum  
senatorii ultra  
fiaret, qui post  
centas myriad  
deinde Cæsar  
Tiberius verò,  
menas millies  
tum accipendi  
in duplum popu  
is, non modò fœ  
perpetuo senat  
Causam seruus  
Verurium nex  
redditi, stupra  
rio traditur, q  
conatus fuit, q  
neue in posteru  
re, adnotare su  
dici, qui integr  
sens, sed partem  
Athenis magist  
quis integrum  
poterat. Indis  
plerq; gentes  
cum furem dup  
runtque Ægyp  
latius serperet,  
pora adiudicari  
fœnerari fas for  
quæ lex Sisach  
gus è tota Spart  
cumque omnis  
sancitum, vt it  
ceret, si eadæue

rent, cautum fuit primò duodecim tabulis de modo credendi, ne quis plus vnciatio fœnore fœneraret: mox tribunitia rogatione ad semuncias fœnus redactum, deinde ad semissem, postea ad trientem demum L. Genutius tribunus plebis tulit ad populum, ne vlllo modo fœnerari liceret. Post aliquod verò tempus, Sulpicius trib. pleb. vt credendi modum præfiniret, legem tulit, ne quis ordinis senatorii vltra duo millia drachmarum æs alienum con-  
 flaret, qui postea decedens, contra legem à se latam, trecentas myriadas æris alieni confasse inuentus est, Diuus deinde Cæsar etiam certum modum credendi præfiniuit, Tiberius verò, vt fœnus tolleretur omnino disposito per mensas millies sestertio, cauuit vt singulis facultas creditum accipiendi fieret in triennium sine vsuris, si debitor in duplum populo cauisset. Postremò pluribus plebiscitis, non modò fœnus, sed vetita versura fuit, cautumque perpetuo senatusconsulto, ne filio familiās credere liceret Causam ferunt fuisse, quòd Cælius Plotius fœnerator T. Veturium nexum & addictum, ob reliquum fœnoris non redditu, stuprare voluit, & verbere affecit. Sicut de Papyrio traditur, qui Publium nexum ad libidinem pellicere conatus fuit, quæ causa traditur fuisse, vt nexi solueretur, neue in posterum quisquam neceretur, in qua quidem re, adnotare succurrit, apud Iureconsultos, Reliquatores dici, qui integrum æs alienum cum fœnore non exsoluissent, sed partem æris alieni & fœnoris deberent: fuitque Athenis magistratus, cui Zeteta nomen, apud quem si quis integrum æs debitum non soluisset, conueniri lege poterat. Indis verò & Germanis fœnus ignotum fuit: & pleræq; gentes odio illud inexpiabili persequuntur, adeò vt cum furem dupli, fœneratorem quadrupli damnarent: feruntque Ægyptios & Arhenienses, cum hæc cōtagio malitalius serperet, plurib. decretis cauisse, ne ob fœnus corpora adiudicari vel addici possent, neue super corporibus fœnerari fas foret, nec citra debitoris facultatem scire, quæ lex Sisachthia & Chreocopia dicta, adeò vt Lycurgus è tota Sparta fœnus & vsuras exterminasse dicatur, cumque omnis Ægyptus esset obruta fœnore, fuit lege sancitum, vt ita demum mutuam pecuniam accipere liceret, si cadauey patris fœneratori daretur pignori, penes quem

*Fœnus quo pacto paulatim abrogatum*

*Credebatur vltro ad duo millia drachmarum.*

*Cal. Ploti fœnerator.*

*Reliquatores.*

*Fœnus exosum.*

*Lex Sisachthia & Chreocopia.*

# GENIALIVM DIERV

*Agi.*

quem esset potestas paterni sepulchri debitoris oppignorari. Inter ceteros fertur Agis Atheniensium dux adeo fœnusexosum habuisse, vt omnium fœneratorum tabulas igne supposito in foro concremarit, quo igne nullum clarius lumen vidisse Agesilaus dixit. Laudaturque Antonius Pius & Alexander Senerus, quod Romæ fœnus trientarium constituerint, cum nonnullos fœnoris causa agro paterno auitoque exutos comperissent: semissem verò induxerint. & abrogarint. Lucullus quoque adeo fœneratorum licentiam cohibuit, vt omnem Asiam fœnore demersam liberarit: Sicut Caro, qui in fœnore coercendo asperior & durior, ex tota Sicilia fœneratores exegit, illamque ære alieno obrutam, in pristinum decus restituit. Hoc quidem senatusconsultum iam longo abuso obliteratum, diuus Claudius fœneratorum licentiam coercens, ne filius familias pecuniam fœnori darent, seu uero edicto seruari mandauit. Diuus deinde Vespasianus cum censuram agere, salutiparentum & liberorum consulens, illud denuò ex longo intervallo reuocauit. Non ergo in scitè seruus ille respondebat, neminem fore, qui viuo patre filio pecuniam crederet, cuius petitionem actionemque lege & senatusconsulto non haberet.

*Spero te amaturum fore, vel amandum fore, veterum auctoritatibus Latine dici licere, contra opinionem quorundam grammaticorum.*

## CAP. VIII.

**C**OMMENTATIVNCVLAS suas non inuenustas Cadolefscens quispiam ingenio & lingua præstabili, dū posteritati & gloriæ seruit, apud nonnullos eiusdem disciplinae viros lectitabat, non equidem, vt videbatur, laudis indispiscendæ gratia, sed vt gravi illorum iudicio subnixus liberius consultiusque, si quod in eis delictum, si quod emendandum esset, castigaret: eorumque explorata sententia, nonnulla in vulgus emittebat: multa, vel tollebar è medio, vel corripiebat. Aderat inibi familiaris meus quispiam, honesti ordinis, Latinæ eloquentiæ & veterum literarum non ignarus, qui cætera quidè minimè visus aspernari, vno verbo se offensum dicebat, quod in posterum nihil in eum scripturum fore, ille dixerat. Mipus Latine (inquit) dictum est, scripturum fore, sed apud conuenientiusque

eiusque dic  
fore, cum  
cipio in ru  
signat, m  
scripturum  
habet grat  
ille, hoc se  
diciumque  
obseruatio  
quibus ad h  
nimus. For  
cum partici  
confundan  
res amatur  
dum fore: v  
scribere o  
gillumus,  
diserit, & t  
tentia tan  
secus à do  
quidem T  
belli octa  
fore, si sen  
fore, vt lud  
dos fore leg  
pellibus ba  
fore tantum  
ad stipulat  
re putand  
omnis histo  
stione mini  
terque vete  
bus ita dici  
eruditissim  
fuerit suo,  
esse, &c. ei  
mus: adeo  
mus: quis p  
ri, peinde  
Sed cum n



eiusque dicendum fuit scripturum esse. Siquidem verbum  
 fore, cum tempus quod futurum est designet, cum parti-  
 cipio in rus, vel in dus, quod pariter futurum tempus de-  
 signat, minime conuenire, perindeque haberi, ac si dicas  
 scripturum futurum esse: quæ oratio, vt probe nosti, nihil  
 habet gratiæ vel dignitatis. Quoque minus dubites, inquit  
 ille, hoc senserunt multi eruditi: quorum sententiam iu-  
 diciumque minime aspernaberis. Statimque ad nos attulit *Laurentius*  
*Valla* raxm-  
 obseruationes Grammatici hominis non incuriosi, in *rus lib. 1. §.*  
 quibus ad hanc sententiam scriptum, definitumque, inue-  
 nimus. Fore cum vim participii habeat, cum nomine, nō  
 cum participio iungi oportere, ne duo simul participia  
 confundantur. Itaque dicendum, spero te amatorem fore  
 ros amaturum esse: non autem amaturum fore, vel aman-  
 dum fore: venturum esse, non venturum fore. Et ita dici  
 scribi que oportere maxime contendeat. Quod cum le-  
 gissemus, tenuit nos admiratio istius doctoris, equidem  
 disertis, & tamen inconsideratis, qui præcipiti ductus sen-  
 tentia tam asseuerate contendere auderet, id quod longe  
 secus à doctissimis sæpe usurpatum memineramus. Si-  
 quidem T. Liuius facundissimus autor, secundi Punici  
 belli octauo. Et acturum te, inquit, per populum aperte  
 fore, si senatus aduersaretur. Et alibi, Libenter facturos  
 fore, vt ludi maximi fierent. Et rursus, Eo quoque mittē-  
 dos fore legatos, dixit. Et septimo de Macedonico. Sub  
 pellibus habendos milites fore. Q. Curtius, Senescendum  
 fore tantum terrarum vel sine imperio obeunti. Quibus  
 ad stipulatur Plinius naturalis historiz secundo, Quid fo-  
 re putandum est? inquit: & pluribus exemplis quibus  
 omnis historia referta est, quæ trita & peruulgata in quæ-  
 stione minime dubia referre non necesse habeo. Præ-  
 terque veterum auctoritates, rationes adduci possent, qui-  
 bus ita dici conuenire facile contenderim, ex arbitratu  
 eruditissimi viri. Cum enim substantiuum olim verbum  
 fuerit suo, atque eius infinitiuum fore fuisse, futurum  
 esse, &c. eiusdemque verbi nonnulla tempora retinueri-  
 mus: adeo vt forem antiquum, & essem recentius dica-  
 mus: quis prohibet etiam fore atque esse simul custodi-  
 ri, perindeque amaturum fore dici, quod amaturum esse?  
 Sed cum nos auctoritatibus veterum inniti debeamus,

# GENIALIŪM DIERV̄M

quibus hæc comperta fuere, quæ pro ratione sunt, frustra in re confessa & explorata rationem & admiracula non necessaria inquirimus. Si qui tamen sunt ita Latinæ linguæ curiosi, aut animo tam agresti & duro, quibus veterum auctoritas non satis sit, poterunt ab his, qui istiusmodi res conquisitiis indagant, quibusque ista consecrari curæ fuit, hæc atque his similia perferuari.

*Pleraque veterum Romanorum cognomenta, quibus de causis indita & denominata fuerint.*

## CAP. IX.

**V**ERVM profecto est, id quod à multis traditur, veteres illos non infimæ plebis homines, quorum bona fortique opera populus Romanus vsus fuit, ex re rustica, in qua multum diuque versari fuerant, clari nominis cognomenta sumpsisse. Ex qua re coniectari licet, fortes illos atque acri ingenio viros, quicquid à reipublicæ muneribus ocii & laxamenti habebant, id plerumque in exercendis agris & colendis frugibus ponere consueuisse: neque sementis terræ iacere, neque vites amputare, aut agros stercoreare, vel irrigare, fastidio vnquam duxisse: quæ nunc probro ducimus, dedecorique & turpitudini damus. Eiusmodi fuisse Pisones, quod in pinsendo frumento longo vsu fuerant exerciti, vel à piso legumine: hi enim Calpurniorum prosapia à Numa originem duxisse feruntur. Cicerones & Lentuli, alteri ob ciceres, alteri ob lentes eximie cultas, generosum familiæ nomen inuenere. Fabios quoque à satione fabarum sunt, qui autem denominated: tamen ab Hercule prognatos, & ab fouea dictos nonnulli ferant. Sicut Antoniorum familia, quæ Romæ imperitauit, Antonem Herculis prognatum, autorem stirpis nuncupat. Lætucini, quod Lætucas colerent, & Hortensii, quod horpiorum studio tenerentur. Stolones quoque à pampinatione & cura arborum, quod curarent ne frutices, quos stolones vocant, ad caudices arborum nascerentur, nobilia cognomenta inuenere. Ex qua familia Licinius ille Stolo, primus de plebe consul, quia filium emancipando, fraudem legi fecerat, qua vetabatur ultra quingenta agri iugera possidere, sua lege damnatus est. Pilumnus, quod pilum conterendo frumento idoneum commentum sunt, dictos accepimus. Et Serranos quod agros sererent,

*Pisones.*

*Cicerones.*

*Lentuli.*

*Fabii.*

*Antonii.*

*Lætucini.*

*Hortensii.*

*Stolones.*

*Pilumni.*

*Serrani.*

sererent, vel quod agros  
milizæ propriis  
ste vi, sic  
incedere: &  
ignem efferri  
& Porcii, O  
pecudibus &  
quibus claros  
tos fuisse, fam  
membria actu  
Et cognomin  
stringere, de  
Strabones, I  
ta inuenere:  
que datum sit  
Licinii & Lim  
teri quod lin  
scorum copia  
sit oculum, C  
culus, Cycl  
Coelitem ap  
pandis, Silos  
magnitudine  
ab auribus m  
fronte Front  
ros, Nigros, E  
Silos, naribu  
præminent  
galbulæ auis  
nus luteis pe  
ctos asseuer  
surarum ner  
losque quod  
seu tere dine  
zere, geni  
millimo cap  
rus genere f  
quod scribar  
nus, quam si  
Inde cognoc

sererent, vel quod serenti fuerit delatus honos. Cuius familiae proprium erat, feminas nullo tempore linea veste uti, sicut Cethegis distincto amictu & exerto brachio incidere: & Flaminiis, nisi sacrorum causa e sua domo ignem efferri. Suilli vero, Bubulci, Bupecii, Caprarii & Porcii, Quinii, quoque Caprilii, Equitii, & Tauri, à pecudibus & armenis cognomenta familiae tulere: ex quibus claros illustresque viros militiae domique multos fuisse, fama vulgavit. Rursus ex corporis vitio, aut membri iactura magis, quam honestamento plures diæcognominati que sunt, quos recensere, & breui perstringere, de quibus meminisse potuimus, non pigebit. Strabones, Pati, & Caci, ex oculorum vitio cognomenta inuenere: tamen si patos habere oculos, laudi plerumque datum sit: sunt enim ad lasciuia proniores. Sicut Licinii & Limi, alteri quod paruis ocellis nascerentur: alteri quod limis oculis intuerentur. Horatio illi, qui Thescorum copias detinuit solus, quod alterum in bello amisit oculum, Coclitis nomen fuit: quamuis quod esset vniculus, Cyclopem, mox lapsa consuetudine pro Cyclope Coclitem appellatum ferant. A simis vero naribus vel repandis, Silos & Simos: à superciliis, Silones: à labiorum magnitudine, Chilones & Labeones: à naso, Nasones, ab auribus mobilibus, Flaccos: à capite, Capitones, à fronte Frontones, dictos accepimus: sicut à colore, Burros, Nigros, Ruffos, Aquilios & Rutilios. Dixere autem Silos, naribus sursum versus repandis: Silones vero, qui præminenti supercilio forent. Galbas quoque à colore galbulæ auis credunt denominari. Est enim passeris genus luteis pennis, tamen si à galbeo indumento aliquo dictos assueverent. Et Lappas, ab inculto capite: & Suras, à surarum neruositate: & Halas, à fædo oris habitu: Cossosque quod rugosi corporis forent: sunt enim vermes seu teredines quos in verustis lignis, cum cariem contraxere, genitos inspicimus. Sicut Ænobarbos ab æris simillimo capillo, multi dictos volunt. C. Mutius vir clarus genere factisque cum Porsennam gladio impeteret, quod scribam pro rege obtruncarat, à clade dextræ manus, quam sibi ad ignem deflagrauit, Scauolæ nomen tulit. Inde cognomentum Scauolæ multis Romæ factum est.

Suilli, Bubulci, Bupecii, Caprarii, Porcii, Quinii, Caprilii, Equitii, Tauri.

Strabones, Pati, Caci, Cocles, Sili, Simi, Silones, Chiloni, Labeones, Nasones, Flacci, Capitones, Frontones, Burri, Nigri, Ruffi, Aquilii, Rutilii, Sili, Galba, Lappa, Suras, Hala, Cossi.

Ænobarbi.



# GENIALIVM DIERV

*Plauti.* Scæum enim Græce læuum designauit. Plautos etiam & Plotos, quod supra modum pedibus planis essent. Plancis vero & Panfis, à vola pedum pariter id nominis fuit: cuius familiæ numeratur Numatius Plancus, vir prætorius & consularis qui sub disciplina Ciceronis euasit orator summus. Sic Valgi, Vari, Variæ, Varinii & Scauri, quod varias haberent furas aut crura pedum intorta, vel quod talis præminentioribus forent. In Scauris enim adnumerantur præcipuæ nobilitatis viri: quorum familiam in Scauro Mamercus, qui maiestatis reus causam dixit, extinctam fuisse volunt. Ex Metellis vni, quod frontem vitta ligatus ambulet, Vitato: alteri, quod funebres ludos & viscirationem sine mora exoluendos curauit, Celeri nomen datum: tertius, quod à Furio tribuno patris reditum exorauit, Pius cognominatus est. Falconum, quod pollices pedum intorsus curuatos falconis instar haberent. Et Sedigiti, quod senis plerumque digitis, & Tuditani, quod malleo simili capite nasceretur, cognomen gentilitiæ stirpis inuenere. Tuantes enim mallei, à tundendo dicti sunt. Sic Malici & Bronci, alteri quod magnis malis & buccis tumidioribus essent: alteri quod ore sine labiis nascerentur. Capellas quoque à capillorum hirsutie dictos volunt. Et Conestellas, à caluitie: Columellas, à proceritate: Aruinas, à pinguedine: Nascicas, ab adunco naso: & Mamulas quasi papillos, ab ipsa re denominatos ferunt. Læcæ quoque inexhausta libido, & obscænis amor, gentilitium nomen dedit. Quin etiam ex variis fortunæ casibus multos clara nomina sumpsisse inuenimus. Valerio tribuno militum cum ad singulare certamen a Gallo prouocatus descendisset, quod pugnantem in galea coruus infedisset, Coruini nomen factum. Et T. Manlius, quod præualidum hostem cominus trucidasset, induciasque hosti torquæ detraxisset, Torquari nomen assumpsit. Druso quoque à duce Druso pugna singulari victo, claræ familiæ nomen datum. Rursus Buteones dicti, "quod auctori familiæ, cū classi præfectus à portu solueret, Buteo avis fœlicis omine infedit: quo augurio insignē de hoste victoriā tulit. Ea enim priorches, quod treis habeat testes nuncupatur. Et Lænatos quod eo vestis genere utebantur, quæ λεναῖος dicta. Quorū M. Popilius Lænas princeps familiæ fuit, qui cōsul- & fla-

& flamen :  
trum & pl  
magnific  
dauit. Liu  
nouum vel  
binis verò  
pe, quicun  
deductos f  
& honoribi  
petui defen  
cognomen  
xrat, & na  
caudicem,  
rum, vnde  
pui coronat  
originem  
quod Sabi  
qua nouou  
patricia vo  
nis, quæ  
sacra facer  
Aurelii dic  
Valerii, Fu  
Claudius  
in iure ciu  
dit. Papyri  
suz ætatis  
obloquen  
Prætextat  
li quod vñ  
acutum di  
erāt, deno  
res, lumen  
quoque, q  
stos putat  
fatur. C  
cer gentis  
prodiisse  
sus Clodi  
à Sergest

& flamen: cum lænam indutus sacrum facere, orto patrum & plebis tumultu ut erat amictus, in forum processit, magnificaq; oratione seditionem compressit, & rixam sedauit. Liuius Salinatori, quod in censura ex salaria annona nouum vectigal statuisse, sal cognomentum dedit. Ex Sabinis verò Claudios, autore Appio Claudio gentis principe, qui cum multitudine clientum Romam commigravit, deductos ferunt: ex qua familia multi insignes nobilitate & honoribus, contra furores tribunitios, pro patribus perpetui defensores extiterunt. Huius generis Appius Caudex cognomento fuit, quod primus classem extra Italiam duxerat, & nauali prælio pugnare docuerat. Dixere autem caudicem, lignorum aceruum compactum & conglutinatum, unde & codices. Ea autem Appiorum familia ab Appii corona, quam L. Appius in Acea ludis Numæis meruit: originem duxisse fertur: cui postea Neronis dixere nomen, quod Sabina lingua fortem designauit & strenuum: ex qua nonnulli patricii, alii plebei: plebeia Marcellorum, patricia verò Pulchrorum fuit. Aurelios quoque ex Sabinis, quod publicè his Romæ locus datus foret, ubi soli sacra facerent, à Sole nuncupatos ferunt, proque Aufeliis Aurelii dicti, sicut Valesii, Fusii, & Papyii quondam, nunc Valerii, Furii, & Papyrii, Reprimi litera inuenta. Is enim Claudius Gentianus: seu Centimanus fuit, qui librum in iure ciuili conscripsit, & primus R. literam Latinis dedit. Papytius, à pedum pernicitate, quam victor omnium suæ ætatis æqualium fuit, Cursoris nomen accepit, alteri ob loquendi tacendique in ætate prætextata prudentiam, Prætextatus. Prætextati nomen datum. Præter hos Cati, qui & Corculi, quod vsu & sapientia præstarent, nam catum Sabini acutum dixere. Et curiones à tauris, quibus macilentiore erant, denominati sunt. Ex qua gente tres præcipui oratores, lumen totius senatus atque imperii fuere. Dentatos quoque, quod solido osse vice dentium armarentur, dictos putant. quo modo prusæ regis Bithyniæ filius fuisse fertur. Quanquam plerique aliter sentiant, autorem scilicet gentis, cum primum in lucem editus fuit, dente nato produsse, sicut de M. Curio & M. Carbone traditur. Rursus Clodii & Cluentii à Cloante, & Memmii à Mnesteo, à Sergesto autem Sergii, sicut à Naute Nautii, & Gegæ

*Salinatos.**Claudii.**Caudex.**Appii.**Nero.**Macellii.**Pulchri.**Aurelii.**R. littera inuentor.**Cursor.**Prætextatus.**Batus.**Corculus.**Curiones.**Dentatos.**Clodii.**Cluentii.**Memmii.**Sergii.**Nautii.**Gegæ.*

# GENIALIVM DIERV

*Geganii.*

*Nautii.*

*Manlii.*

*Cæcili.*

*Lamii.*

*Calphurnii.*

*Pomponii.*

*Pinarii.*

*Mamerii.*

*Repetunda.*

*rum lex.*

*αμύλιος.*

*Æmylii.*

*αμύλιος.*

*Lepidi.*

*Cicurii.*

*Nasica.*

*Corculum.*

*Cotæ.*

*Infani.*

*Massæ.*

*Lamia.*

*Ouicula.*

*Cunctator.*

*βερρυκοφός.*

*Verrucosus.*

*Gurgis.*

*Nepotes.*

*Pictor.*

*Ambustus.*

*Rutilianus.*

nii à Gia, Troianis ducib. qui Æneæ comites post euer-  
sum Ilium, huc applicuere, illis progenitoribus glorian-  
tur. Fuitq; proprium Nautiorum familiæ, vt sacerdotes  
Palladis fierent, & sacra tractarent, quod princeps familiæ  
palladium Romam attulisse ferebatur. Sic Manlios à Ma-  
nilia Telegoni filia, quam Tusculi genuit, & Cæcilius à  
Cæculo Prænesti conditore. E Lamios à Lamo, qui For-  
miis imperauit, & Calphurnios à Calpho Numæ regis  
filio, oriundos ferunt. Quatuor enim Numa filios genuit,  
qui omnes honestarum familiarum nomina dedere: Cal-  
phum, ex quo Calphurnios: Pomponem. vnde Pompo-  
nios: à Pino autem Pinarios, & ex Mamercio Mamercos  
fluxisse putant. Calphurniorum familiam illustrasse di-  
citur L. Calphurnius Piso Frugi, qui tribunus plebis Re-  
petundarum legem tulit primus & promulgauit. Æmylia  
gens Mamercum Pythagoreum autorem suæ stirpis nun-  
cupat: cui propter eximiam humanitatem, quodque ani-  
mo esset æquissimo, cognomen Æmilos inditum ferunt,  
sicut à lepore Lepidi, & Cicurii mansueti appellati. Sci-  
pio Nasica, à maioribus naribus, & ob morum temperan-  
tiam Corculum. Contrà vero Trebonius, quod esset in-  
genio impotens, & moribus difficillimis, Asper dictus est,  
Sic Cotæ ab ira, & oris toruitate, quod acres forent & ve-  
hementes, & Infani, quod natura intractabiles, atque  
Massæ, quasi fures & Lamix, quasi voraces, cognomen  
inuenere. Fabius vero Maximus & morum clementia, &  
quod nihil illo esset placidius, Ouiculæ, idem quod Han-  
nibalem mora tregit, Cunctatoris, & à verruca in labiis,  
Verrucosi nomen accepit. Est enim verruca, præminens  
caro seu tuberculum. Alter, quoniam sordidæ intempe-  
rantix foret, profusa largitione patrimonium prodege-  
rat, Gurgitis: sicut Nepotes, qui attritis facultatibus vi-  
no, alea & scortis patrimonium exhaustere, appellati. Ter-  
tius, quod salutis ædē pinxit, Pictoris. Alius Ambustus,  
cuius filia Licinio Stolori nupserrat. Ex qua familia, quod  
nulli contigit, vno velut tenore tres principes senatus  
fuere. Fabius scilicet Ambustus, Rutilianus, & Gurges,  
præcellenti ingenio viri. Is autem Ambustus quod ado-  
lescens ictus fulmine deflagrauit, idemque Pullus, postea  
vulgius nominatur. Fuit quoque Fabius cognomunto  
Venox

Venox, qu  
quæ venas,  
cui primum  
magister  
cussus est.  
cipue cogno  
liauit, & hui  
lante syllab  
sones, quod  
Cæsares, q  
quod cum c  
elephantem  
nomina inu  
vt sacra Ap  
Iulio vero  
tumant :  
nugiem,  
pedibus pri  
ros nuncup  
vtero hauc  
rer, scilicet  
vno defun  
gente patr  
sent: & Cor  
patre mort  
Cornelius  
zrem lum  
zum, Scipi  
pillo incon  
summatiss  
nulli secu  
mimum ag  
præcipuun  
hoc est, i  
Piso quod  
sus, Frugi-  
sior cogno  
vades dare  
supposita  
sam senon



Venox, qui censor cum Appio Claudio, ob inquisitas *Venox.*  
 quæ venas, Venocis nomen accepit. Et alter Rutilianus  
 cui primum ob virtutem Maximi cognomen datum, qui *Maximi.*  
 magister equitum à Papyrio dictatore penè securi per-  
 cussus est. Duos enim Maximos populus Romanus præ-  
 cipuè cognominavit. Valerium, qui plebem patrib. conci-  
 liauit, & hunc Rutilianum: post quem Pompeius, astipu-  
 lante Sylla, Magni nomen accepit. Nec me præterit, Cæ- *Cæsones.*  
 sones, quòd cæso matris vtero in lucem prodissent, sicut  
 Cæsares, quòd est Iuliorum familiæ cognomentum vel  
 quòd cum cæsarie nascerentur, seu quòd auus C. Cæsaris *Cæsares.*  
 elephantem occiderat, qui Punica lingua Cæsar dicitur  
 nomina inuenisse: cuius familiæ proprium dicunt fuisse,  
 vt sacra Apollinis curæ habeant, eiusque ministri fiant. *Sacra Apol-*  
 Iulus vero, à prima barbæ lanugine plerique dictos au. *linis.*  
 tumant: *ἰούλοι* enim Græci primam in mento dixere la- *Iuli.*  
 nuginem, & Agrippas, quòd contra nascentium legem, *Agrippa*  
 pedibus prius ex vtero emerfis, nati essent, quasi ægrè par-  
 tos nuncupari, quod omen infelicitatis fuit: sicut qui ex  
 vtero haud magno negotio & prioni partu effusus foret,  
 scilicet augurium affert. Et Vopiscos, cum ex gemellis *Vopisci.*  
 vno defuncto alter superuiveret: & Proculos, qui foris a- *Proculi.*  
 gente patre: ac posthumos qui post patris obitum nati es- *Posthumi.*  
 sent: & Cordum, qui serò & postremus: atque Opiter, qui *Cordus.*  
 patre mortuo, auo viuo editi forent, dictos existimarunt. *Opiter.*  
 Cornelius qui Scipionum nomen propagauit, quòd pa- *Scipio.*  
 trem lumine orbem pro baculo regeret, velut hastili ni-  
 xum, Scipio fuit appellatus. Et Cincinnatus, quòd esset ca- *Cincinnatus.*  
 pillio incompto: & Roscius, quod exactæ virtutis & com-  
 summatissimus foret. Cùm enim Roscius Gallus hiltro *Roscium.*  
 nulli secundus supra omnem memoriam absolutissimè  
 mimum ageret, sicut Pollus apud Græcos, si quem virtute *Pollus.*  
 præcipuum & artibus præcellentem videbant, Roscium,  
 hoc est, miræ & perfectæ probitatis nuncupabant. Sic  
 Piso quòd in omni re commodus foret, vtilis & fructuo-  
 sus, Frugi est cognominatus. Scrofa vero & Asina vnde *Frugi.*  
 sint cognomèta, vulgo proditum est: siquidem alter cùm *Scrofa.*  
 vades daret, asinam onustam auro in forum duxit: alter *Asina.*  
 supposita vxore puerpera, quam depeculatus fuerat scro-  
 fam se non habere mentitus fuit: seu quod Varro tradit,  
 qui

# GENIALIVM DIERV

qui primus genti nomen propagauit, cum quæstor in Macedonia relictus foret in castris, hostesque impressionem facerent, palam vociferatus est, celeriter se illos, ut scrofa porcos, dissecuturum, quod & fecit: unde nomen assequi meruit. Proditumque memoræ est, Cornelium Rufum, quod ex præscripto librorum Sibyllinorum lupos fecerat, Syllam primo, mox annis intercedentibus, Syllam appellatum, posteris nomen propagasse. Et nunc, quod \* fronte coronatus, militaria gessit facinora, \* Fronticii nomen dedisse. Sed iam longius euecti sumus, quam statueramus. Itaque ne longius legentes fatigemus, neque pluribus moremur studiosos, de his haftenus dixisse satis sit. Hac quoque non fuerit ab re meminisse, pleraque cognomina Romanis ex piscibus fuisse indita. Nam Murænas & Oratas, vel quod piscium eius generis viuaria quam amplissima haberent magno scenore, vel quod eo edulio præcipuo vescerentur, plerique dictos volunt. Tamen Murænam à neruoso corpore, sicut Neruam à fortitudine, multi denominari dicant. Fæminasque Romanas duo tantum nomina ferre, mares vero tria, sæpius quatuor, prænomen, cognomen, agnomen, & nomen, idque nobilitatem generis monstrare: quodque rarerè mulieres prænominibus utebantur, mares vero frequentissime. Namque cognomen & agnomen mulieri non dabatur. Quod nobis, cum frequenti lectione id obseruarem, ita esse propemodum visum fuit.

Quare partus ancilla cuius ususfructus legatus fuit, in fructu non sit, cum reliquorum animalium contenta fuerit. C A P. X.

IN TER contentiones forenses quondam summa dissensio fuit. an partus ancillæ in qua ususfructus legatus est, in fructu sit habendus, ita ut in eo sicut in ancilla, ususfructus maneat. Verus quæstio fuit inter consultißimos viros P. Scæuolam, & M. Manilium, à quibus Brutus summæ autoritatis vir, qui inter iurisperitos multum longeque præstitit, & M. Cicero iure meritoque dissentit. Verba Ciceronis de finibus bonorum primo, si recensere ea quis vellet, ascripsi: An partus ancillæ sit in fructu habendus, differetur inter principes ciuitatis P. Scæuolam, & M. Manilium: ab hisque M. Brutus dissen-

tiet,

Sylla.

\* fronde

Fronticii.

\* Fronditii.

Cognomina

ex piscibus.

Fæmina

duo, mares

autem tria

aut quatuor

nomina ha-

bebant.

Ciceronis

locus.

riet, quod &  
utile, nosque  
generis & le  
continent  
lius & Scæu  
de causa, q  
nu mancipio  
dem pecudu  
postea natis  
habetur, ac  
legato usufr  
esse voluer  
concellere  
mis certiori  
visus fuit: cu  
ut in sobole  
fructu est, in  
tionemque  
pecus & so  
dere, & in  
hominis, h  
teresse an  
Cum enim  
ris aut dition  
ita addictus  
rius venire, a  
deo ancillæ  
non venit, se  
in pecore en  
tum, cum i  
tquam ad  
fer. Apertis  
ingenio, ab  
iudicio non  
tratus fuit:  
bus iure con  
et legato,  
in eadem  
& l'ipianus  
usufructu le

riet, quod & acutum genus est, & ad vsus ciuium non inutile, nosque ea eorumque scripta, reliquaue eiusdem generis & legimus libenter, & legemus: hæc quæ vitam continent omnem, negligenter? Hætenus Cicero. Manilius & Scæuola, in fructu ancillæ partum esse dixere, ea de causa, quod sicut in cæteris animantibus, quæ in manu mancipioque sunt, illorum fœtus in fructu est. Si quidem pecudum legato vsu fructu soboles ex pecudibus postea natis suffecta, perinde accedit legato, & in fructu habetur, ac si vna cum pecore legata fuisset. Ita ancillæ legato vsu fructu, pari exemplo partum ancillæ in fructu esse voluere: pluresque iure consulti in hanc sententiam concessere, à quibus tamen Brutus grauis autor in primis certioribus argumentis dissentire haud immerito visus fuit: cuius sententia postea obtinuit. Non enim sicut in sobole pecudis pecus enatum nexu obligatur, & in fructu est, ita ancillæ partum in fructu esse, aut in ius ditionemque venire censuit. Quippe pecore legato, ipsam pecus & sobolem tanquam pari nexu obligatam accedere, & in fructu esse consentiunt omnes. Sed in fructu hominis, homo inquit, esse non potest, permagnique interesse an pecus ex pecore, vel homo ex serua nascantur. Cum enim ex serua natus sui potens non sit, nec alieni iuris aut ditionis fiat, sed in seruitio & famulatu domino ita addictus, vt sine domini iussu permisso ve in ius alterius venire, aut mancipio, nexuue obligari non possit, ideo ancillæ partus in ius ministeriumque vsu fructuarii non venit, sed velut mancipium domino addicitur. Quod in pecore enato secus dici conuenit. Siquidem pecus enatum, cum in manu & fructu sit, vna cum pecore legato tanquam adiectum perinde manet, ac si vna legatum esset. Aptissime commodissimeque Brutus magno vt fuit ingenio, ab homine pecus se iunxit: sed sicut hoc peracti iudicio non inepte ab altero discreuit, & diuersum arbitratus fuit: ita causam ego tam variæ decisionis à veteribus iureconsultis libenter quæserim, cur aræ vsu fructu legato, si in ea insula erecta foret, ea postea demolita in eademmet aræ mihi vsu fructum manere Paulus & Ulpianus censuerunt, non autem contra: namque ædium vsu fructu legato, illis demolitis, licet alteræ suffectæ sint,

in



# GENIALIVM DIERVVM

in eis tamen mihi nullum manere vsum fructum, constans omnium opinio fuit. Et tametsi rationis huius diiudicandæ non prompta animaduersio foret, constitit tamen grande discrimen subesse, quod demolitis ædibus, solum & area quæ prius fuit, manet, in qua mihi vsus fructus incolumis & certus est: ædibus vero demolitis, quamuis alteris inibi suffectis, non easdem censericonuenit. Ideo cum aliæ, non eadæ dicantur, vsum fructum propterea non deberi, iure meritoque putarunt.

*Miracula de somniis apud nonnullos cognita & comperta, & quo ipse expertus fuit.*

## C A P. X I.

**I**VNIANUS Maius conterraneus meus, vir beneliteratus, in exquirendis adnotandisque verborum & sententiarum viribus multi studii fuit: & præterquam quod in erudiendis iuuenulorum animis, imbuendisque doctrinæ pueris castigatissimæ disciplinæ, somniorum quoque omnis generis ita verus coniector fuit, vt ipsius responsa diuina fere monita haberentur. Ad eum memini cum puer adhuc essem, & ad capiendum ingenii cultum frequens apud eum ventitare, quotidie somniantum turbam, hominesque celebri fama & multi nominis, de somniis consultum venisse. Declarabat desiniebatque ille, non breuiter aut subobscurè, vt plerique, sed exposte atque aperte ænigmata somniorum; siue boni, siue mali prænuucia: ita apte, vt iudicium factum à veridico diceret. Multi quoque illius monitu, vitæ interitum, nonnunquam animi ægritudines vitarunt. Sed quod illi interprete Iuniano assequebantur, animaduerti quosdam haud quaquam summæ nobilitatis, sed homines tenuissimos & fortis infimæ, absque villo interprete assequutos, & somnio tantum præmonitos, imminentem cladem aut futurum exitium, & pleraque incommoda vitasse, verissimaque, qualia futura viderant, somnia extitisse: quod genus Græci *ὄραυς*, hoc est, visionem dicunt. Nuper in Vesuuino meo familiaris meus quispiam fuit, homo alioqui exiguæ fortis, obscurus & egens, sed tamen spectatæ fidei, & exempli recti, qui ouium greges custodire solitus, cum esset grauior annis, & valetudine non bona, cum curam vnico quem

quem habebat, filio delegarat. Accidit dum procul à stibulo ipse & filius sub paruulo lare noctu decubarent, ouem quandam à lupo circumuentam, sibi in somnis obuersari, illiusque dentibus opprimi & lacerari visam, quo somnio expergescens senior, filium qui vna decubabat, excitauit, utque ad gregem propere accederet, exclamauit: namque ouem, cuius etiam nomen referebat, à lupo circumuentam dilaniari dixit. Qui cum illuc excitatus pergeret, eandem, quam pater prædixerat ouem à lupo lacerari atque opprimi inuenit, verissimumque, & quale pater prædixerat, in somnium expertus fuit. Matrona insignis, multi & celebrati nominis, dum Neapoli degerem, referre mihi solita est, quamcunque in somniis imaginem vidisset, eandem sibi postea luce repræsentari. Eaque magnæ admirationi apud reliquas matronas fuit, quod sæpius quæ sibi die euentura erant, somnio monita, futura prædiceret. Sed præ omnibus quæ notauerim, res est memoria & admiratione digna, quam ego nuper expertus sum, & reprobaui. Iacebat in lectulo Marius alumnus & cliens meus, cuius ego ingenium & animi indolem sæpe demiratus sum. Is cum per quietem matrem defunctam efferri, & funus apparari vidisset, grauissimos gemitus & lugubres querelas, quamuis somnio confusus, edebat: quem cum excitari iussissem, & causam tam luctuosi gemitus requisissem, retulit matrem vitam functam, sibi per quietem visam efferri, & funerari. Obseruaui ego diem, & tempus quo species hæc obseruata fuerat, notauit. Haud multo post nuncius defunctæ matris ad me venit: à quo cum diem requisissem, conuenit, ipso die, quo mater per quietem efferri visa fuit, illam è vita excessisse. Quibus exemplis admonemur, ea esse præcæta quiescentis animi, & diuinationes, humanæque mentis præsagium, quasi vaticinium furorum diuinitus mortalibus datum per somnia, credamus.

*Quæ forma castrorum qualisque disciplina olim fuit, & quos portæ in Romanis castris esse consueverunt.*

## CAP. VII.

**Q**UIBUS castrametandi scientia & idonea castris loca eligendi nota & perspecta cognitio fuit, cuius rei gloria Pyrrho Epirotæ præcipua fuisse traditur, qui quæ

C

milita

# GENIALIVM DIERVM

*Castrorum  
alia atque  
alia figura.*

*Quid prae-  
puecauendū  
in castris lo-  
candis.*

*Portae ca-  
strorum.*

*Quare mul-  
tiplices porta  
in castris  
Romanis.*

*Diuerfis ca-  
strorum por-  
tis, diuerſa  
nomina tri-  
buit.*

militaris disciplinae praecepta diligenter exequuti sunt hoc annotasse literis accepimus, ut pro loci qualitate ubi castrametanda forent, proque angustia & laxitudine aut militari multitudo, ita seduces castris capiendis insi- nuent. Sed neque eadem figura & habitu, neque eisdem in locis semper castrametari oportere, recte arbitrati sunt. Siquidem modo quadrata, modo triginta, plerumque rotunda, ex disciplina Lycurgi, qui ita castrametari docuit: nonnunquam lunata, & hemicycla castra habere, in- terdum planis & patentibus campis, nunc arduis, & accli- uis in locis, plerumque demissa valle, nunc in colle edito, & summo iugo castra communire: nonnunquam terrae si- tu difficili, & impedito saxis praeruptissimis loco munito, ut si quae maior vis ingruat, milites in tuto sint: & sicut loci natura tempusque patitur, castra & munitiones exten- dere: ut opportuna aquatio, ne siti & lassitudine confu- ciantur: ut lignorum, ut pabuli copia sit: ne commeatu, ne uere frumentaria prohibeantur, haud paruum muni- mentum esse putauere. Praecipue cauendum, ne collis aut iugum immineat, vnde prospectus castrorum, & subita incurſio fiat, ne uel sylua densa, aut latens fossa, vel sinus occulti iaceant, vnde latebrae hostium & insidiae parari, aut tacito speculatu pericula oriri possint. Portae quoque castrorum, ut pro amplitudine pauciores potius, quam plures constituentur, esse cum facilius tum etiam utilius, idque per commodum fuisse & salutare. Tamen in Ro- manis castris multiplices aliquando portas nonnulli ex- emplis adnotarint: quod ideo seruatum est, ne quid eru- ptionem subitam in hostes demoretur, utque omnibus portis effusus equitatus, vno impetu in hostes diuersi ir- rumpant. Sed tamen ubi amplissima erunt castra, & quan- uis late fusa, ibi quatuor ad summum portas constitui con- uenire: minora vero & angusta, duabus contenta esse debere, omnes ferme consentiunt. Quarum sicut nomi- na distincta, ita dissimilia fuere munia. Prima enim Prae- toria, quae & Quæstoria dicta est: siquidem in Romanis castris, & praetorium ducis & quæstorium fuit, prout prae- tor, aut quæstor castris & legionibus praerat, quae uel ori- entem Solem spectare, uel e conſpectu hostium dirigi consuevit. Quod eo fit, ut si quando ad arma conclama- tum

tum foret, si  
& explicari o-  
acie decernē  
inueniri si lo-  
instruētaque  
Principalis non  
cumana, eo q  
facinorosi, in  
educuntur, &  
principes & su  
foret, opem su  
lites educere c  
rebat, Princip  
tana dicitur: q  
hi, & rerum ve  
ces ad usum m  
rent, importa  
empla relatu  
peratores pra  
mutatione c  
castris federe  
rem nobilius  
mus factis se  
tationem prae  
tionem, duxer  
ut vigiliam  
& si quando ho  
singulae statio  
bis instratis e  
munia militari  
paratis insidii  
stationibus qu  
inquadant, ead  
mylii, ut atte  
nocturnas vig  
gilare iussit: q  
dio curauerun  
liaeque diurna  
erent: ita ut fi  
gladio, & aliu



tum foret, sine tumultu extra castra contrahi multitudo  
& explicari ordines, signaque educi possint. Etenim ubi  
acriter decernendum erat, illic cohortes educi, & copias ad-  
moueri solent. Vbi etiam militum statio composita,  
instructaque ad subitos conatus esse debebat, cui, etiam  
Principalis nomen datum. Altera à tergo castrorum De-  
cumana, eo quod ampla & patens: ex qua desertores, &  
facinorosi, in quos iure militari animaduertendum erat,  
educuntur, & pœnis coercentur. Tertia principalis, ex qua  
principes & summi duces velut ex postico, si quando vsui  
foret, opem suis laborantibus ferre ordines tendere, & mi-  
lites educere consueverant. Via quoque quæ ad portam fe-  
rebat, Principalis dicta est. Quarta est prætorium, Quin-  
tana dicitur: quippe per eam commeatus in castra conue-  
hi, & rerum vtēlium copia venalis exponi: inde etiā mer-  
ces ad vsum militaris multitudinis, quæque bello vsui fo-  
rent, importari & exportari solita. Hoc quoque inter ex-  
empla relatum est: quod & Fabius Maximus, & plerique Im-  
peratores præcipiebant, exercitum itineribus, & locorum  
mutatione crebro fatigari, potius quam vno in loco in  
castris sedere, esse cum tutius, tum ad disciplinam milita-  
rem nobilius. Id quod Cyrus apud Xenophontem noui-  
mus facturasse. Quamuis nonnulli, castrorum crebram mu-  
tationem præ se ferre turpem fugam, & exercitus aliena-  
tionem, duxere. Fuitque præcepto militari obseruatum,  
vt vigiliarum vices tubæ in castris per intervalla significet:  
& si quando hostes in conspectu sint, pro portis castrorum  
singulæ stationes, & expeditæ cohortes, dispositis excu-  
bis instratis equis frangatque, pro vallo excubent, vt om-  
nia militari custodia vigilisque cura firmaque sint, ne  
paratis insidiis, & omni aditu præsepto, nudata custodiis  
stationibusque castra hostes adorianantur, & nec opinantes  
inuadant, cædibusque & rapinis pateant. Paulus verò æ-  
mylius, vt attentius custodiæ contra somnum repugnaret,  
nocturnas vigilias sine armis fieri, & inermes milites vi-  
gilare iussit: quod multi postea duces exequi magno stu-  
dio curauerunt. Tametsi veteri exemplo stationes vigi-  
liæque diurna nocturnaque munia ab armis in castris fi-  
erent: ita vt ferant militem, quia vallum non accinctus  
gladio, & alium, quia pugione tantum accinctus foderet,

*Castrorum  
locus.*

*Statio Prin-  
cipalis.*

*Decumana  
statio.*

*Via Princi-  
palis.*

*Statio*

*Quintana.*

*Exercitus  
crebro exer-  
cendus.*

*Vigilia in  
castris.*

# GENIALIVM DIERV

*Arma mili-  
tum mem-  
bra.*

*Animaduer-  
sio in dormi-  
entibus in sta-  
tionibus.*

*Alia disci-  
plina.*

*Augustale  
tabernacu-  
lum.*

*Ducis sum-  
morum locus.*

*Tabernacu-  
la ex quibus  
apud diuer-  
sas gentes.*

*Templum  
iuxta taber-  
naculum  
ducis.*

*Vasa con-  
clamari.*

*Vallum ca-  
strorum.*

capite iuisse. Arma enim veteres membra militum duxe-  
re. Ferturque Epaminondas, cum custodias stationesque  
circuiret, vt disciplinam exemplis stabiliret, sopitum mili-  
tem gladio transfixisse, asserens, quod qualem inuene-  
rat, talem reliquerat. Augustus quoque manipulares mili-  
tes statione deserta, & centuriones morte multauit.  
Caius verò Cæsar, vt ad subitos conatus disposita præsi-  
dia haberet, duas sæpè legiones pro castris excubare iussit,  
vtque in disponendis castris, tendentium ordines, & de-  
scripta suis quæque patribus loca ac iusta itinerum interual-  
la distincta sint: vtque tribuni militum in principiis iura-  
dent, indeque milites signum petant, ac in stationes &  
vigilias eant: etiam vt in prætorio Imperatoris taberna-  
culum, quod Augustale dicitur, tendant, ibique pro tri-  
bunali sedere, classicumque apud eos cani, quotiesque di-  
micandum foret, pugnae signum ab his tribuni petere de-  
beant. Cyri verò tabernaculum apud Xenophontem hyme-  
tæ pariter atque æstu orientem versus, aut in castrorum  
medio, quod locus munitissimus foret, statui consuevit.  
Ea enim regio summis ducibus dabatur. Alexandri Ma-  
gni tabernaculum statua circumcingebant: in quo tradi-  
tur mirum, cum ad Oxum amnem statueretur, fontem  
manantis olei scaturisse. Philippus autem pro vallo ca-  
strorum nonnunquam in conspecto maxime tumulo ta-  
bernaculum fixit. Quæ quidem ex corio & pellibus, mo-  
dò ex faccis aut ciliciis pilis contextis cõstruebantur. Nu-  
midæ ex calamo & stramento, Nomades centonum in star-  
te toria intexebant, multi ex tabulis & cratibus: fuitque  
more nouitio seruatum, vt in principiis castrorum, au tu-  
ta tabernaculum ducis, templum vel ædiculam simili ex-  
emplo milites construant, intra quam signa & aquilam ve-  
nerarent & seruarent: vnde cum opus esset, extra castra  
educi possent. Illud quoque notatum, per exploratores  
centurionesque, Romanos duces prius explorato & præ-  
uiso locum castris ante capere consueuisse: quotiesque  
motis castris loca mutanda forent, militari more vasa  
prius conclamari, & colligi: vtque itineri sarcinas aptent,  
admoneri, ne quid ignari imprudentesque præpropera fe-  
stinatione prætermittant. Vallumque castrorum in cespere  
aggesta humo, aut mole & aggere contra fluminum impe-  
tus:

nonnunquam  
milibus. ple-  
supperabat a  
uniri. Quæ qui-  
am, & si detur oc-  
dis illam & muni-  
crastudinis, quæ  
ssit. Quæ quide-  
us foret, firmis  
operi intentos tu-  
len, & Gallorum  
ebant curus mu-  
duo munimentis  
o aggere opposu-  
teret, castrorum h-  
porum strue ca-  
sculus sedet, cum  
achinarum, qui  
ulsaui, Quo-  
ssaque commu-  
um acie dimican-  
eque longius a  
i iussu, militi ex-  
toerat, in eum m-  
autum, ne vagi  
ostili solo temer-  
bnoxii. Quodq-  
nilitibus turpi co-  
eres enim castra  
iniserat, & seque-  
io æmilianus M-  
has artes calleb-  
is disciplinam, &  
genus, eiectione mu-  
ur, ad opus que-  
e coegisse, & co-  
ciuientem exerc-  
corrupta castroru-  
quoque Macedo-  
dia, itinera noctu-

ra militum du-  
 ctas statione-  
 ret, sopitum  
 qualem inue-  
 nianipulares mi-  
 morte multata  
 is disposita pra-  
 tris excubare  
 m ordines, &  
 nerum interu-  
 in principis i-  
 ac in statione  
 eratoris taber-  
 t, ibique pro  
 i, quotiesque  
 ubi uni petere  
 hophontem hy-  
 aue in castron  
 statui consue-  
 Alexandri M-  
 in quo tra-  
 retur, fontem  
 em pro vallo  
 imé tumulto-  
 & pellibus, m-  
 uebantur. N-  
 centonum insti-  
 ritibus: fuit  
 strorum, aut  
 eculam simile  
 a & aquilam  
 flet, extra castra  
 per exploratores  
 explorato & pra-  
 e: quotiesque  
 itari more va-  
 sarcinas apte  
 praeparata fi-  
 orum in celsis  
 luminum imp-  
 tu

nus: nonnunquam ducta iogenti fossa, vel lapidum conge-  
 stis molibus. plerunque arboribus obiectis, prout mate-  
 ria superebat a tyronibus, perfecti castrorum iussu, com-  
 muniri. Quæ quidem fossa persæpe fuit duodecim pe-  
 dum, & si detur occasio, latitudine quam amplissima, ne  
 quis illam & munitiones transenderet. Vallum verò tan-  
 tæ crassitudinis, quod nullo telo, nulloq; tormento traici  
 possit. Quæ quidem munimenta, si quando hostis propin-  
 quus foret, firmis stationibus dispositis, ut armati inermes  
 & operi intentos tuerentur, fieri solebant. Germani ta-  
 men, & Gallorum pleraque gens, pro vallo dispositos ha-  
 bebant curru mutuo nexu Romani in magno discrimine  
 nouo munimenti genere, clitellas & coniectas sarcinas  
 pro aggerē opposuere. Cæsar ad Mundam, cum inateria de-  
 ficeret, castrorum hostium factis aggeribus, & humanorū  
 corporum strue castra vallauit. Nicias verò dum ad Sy-  
 racusas sedet, cum esset pro vallo pugnandum, in caedio  
 machinarum, quibus castra vallauerat, hostium vim pro-  
 pulsauit. Quodque in castris Romanis postquam vallo  
 fossa que communita sunt, equo insidentem militem nisi  
 cum acie dimicandum foret, haud facile perspectum esse:  
 neque longius à tubæ auditu, nisi Imperatoris aut tribu-  
 ni iussu, milici extra munimenta abire licuisse: qui contra  
 fecerat, in eum militaris animaduersio erat. Idque idē  
 cautum, ne vagi milites solutiore cura obambulantes, in  
 hostili solo temere progressi, cædibus essent & periculis  
 obnoxii. Quodque mulieres in castris interesse, aut cum  
 militibus turpi consuetudine versari non decebat. Mu-  
 lieres enim castra sequi apud maiores magna turpitu-  
 diniserat, & seuerissimæ animaduersionis. Quare Scipio  
 æmilianus Maximus Imperator, & qui imperato-  
 rias artes callebat, bello Numantino collapsam militiæ  
 disciplinam, & dissolutum morem in omne licentiæ  
 genus, eiectis multis millibus scortorum restituisse fer-  
 tur, ad opusque milites traduxisse, stantesque prande-  
 re coegisse, & cocti nihil vesci. Metellus in Africa la-  
 sciuientem exercitum. & prauis moribus institutum,  
 correpta castrorum disciplina, emendauit. Alexander  
 quoque Macedo, depulsis pistonibus & cocis, ad pran-  
 dia, itinera nocturna: ad cœnam cibi vinique parcata gma.

Fossa duode-  
 cim pedum  
 Valli crassi-  
 tudo.

German. &  
 Gallorum  
 Vallum Ro-  
 manorum.  
 Vallum ex  
 humanis cor-  
 poribus.  
 Alii disci-  
 plina.

Alii disci-  
 plina.

Alexandri  
 apophthe-



## GENIALIVM PIERVM

rem se habere dixit. Quibus disciplinis imbuti milites, in fide & officio mansere, sapissimeque fuisse perspectum, quod in quibus locis hostes castra merati fuerant, inibi Romani exercitus eadem castra operibus septa habuere, tunc præcipue, quum hostium vestigiis inhærendo, illos haud facile assequi poterant. Quod ne fieret, salubri consilio prouisum fuit, vt abitura milites vetera tabernacula & munitiones incendant: ne quando illa hostium receptus forent. Erat quoque vetus constitutum, vt quoties duo simul consules prætoresve contra hostes, duos consulares exercitus, multasque legiones ducerent, quo facilius tantæ multitudini præessent, diuisa castra, copias, & præsidia haberent, & munia belli partirentur, ne consula imperia & decreta ambigua forent. Quod æuo succedente à Domitiano vetitum fuit: is enim geminari legionum castra prohibuit, sub vnius imperio, & vnijs castris satius regi milites arbitratus. Horum castrorum formam in locis complurib; etiam nunc extare, vallique & fossarum altitudines, & emunitiones firmo munimento relictas, nos recentissima memoria vidisse, & singulas portas adnotasse, quæ species illius veteris instituti, magnū nobis documentum fuit, libenter meminimus.

*Quos cognominibus Fortuna dea apud Romanos cognominata, & quibus templis donata fueris.*

### CAPVT XIII.

**I**NTER numina pleraque quæ veteres habuere, olim à Romanis Fortunam eximie cultam, scriptum in antiquitatibus & traditum est. Idque ex eo conieci scilicet, quod plures illi ædes fuisse, ac diuersis nominibus deam denominari vulgò proditum est. Primus enim Ancus Martius Fortunam virili cognomento dedicauit: vt verò plures certioresque, Sergius Tullius Paruæ Fortunæ ædem consecrauit primus. In qua æde signum suæ prætexa ornatum deditasse, & longo tempore mansisse incorruptum auctores adunt. Causam fuisse crediderim, quod tenuis ipse & parui cultus, vt tum res erant. quodque ex capitiuatus, Fortunæ beneficio regnum assequutus foret, propterea templo illam sacrasse, proque dea coluisse, tanquam grauiam meriti ferret: quam quidem ita cumula-

*Abitura ta-  
bernacula  
incendebāt.*

*Domitianus  
geminari  
castra pro-  
hibuit.*

*Fortuna  
mascula.  
Parua For-  
tuna.*

mulatissimè re-  
consecrassè sa-  
ris Fortunæ  
Virilis Fortun  
Quod quidem  
um fuisse in be-  
berim mox Ty  
colle Quirina  
nus prætor vrb  
geniz ædifica-  
nico bello vou  
veterum mon  
Obsequentem  
præcipua regio  
tio fuit: Viri  
ad Tyberis rip  
frequentes ven  
bra, ne quo r  
qua tenerent  
de Veientib;  
uis trecenta  
reliquo quod  
Fortis Fortun  
cata fuerat, fa-  
dies annua o  
re Hadrubal  
Muliebris ver  
bemiliario  
ne imperio ad  
consecratum  
ignoret: cui  
vocem ferunt  
quod eius ille  
tiam Equestr  
uius Flaccus  
gulas derulit  
re. Ac Bonæ  
uertenti, Ben  
templa, non  
Tameris equ

mulatissimè retulit, ut non una æde illam recepisse aut  
 consecrasse satis fuerit: siquidem regnum assequutus, For-  
 tis Fortunæ, Primigeniæ, & Masculæ, mox Prosperæ, &  
 Virilis Fortunæ templa eundem erexisse fama vulgavit.  
 Quod quidem Fortis Fortunæ templum extra pomeri-  
 um fuisse in hortis à diuo Cæsare populo legatis iuxta Ty-  
 berim mox Tiberii tempore dicatum: Primigeniæ verò in  
 colle Quirinali auctores memorant: quam ædem Domi-  
 nus prætor vrbæ postea dedicauit, licet alteram Primi-  
 geniæ ædiculam Publius Sempromius consul secundo Pu-  
 nico bello vouisse & voti reus dedicasse feratur. Extatque  
 veterum monumentis, eundem Seruium Primigeniam &  
 Obsequentiæ fortunam in Capitolio sacrasse, illamque  
 præcipua regione coluisse. Prosperæ verò in foro bo-  
 azio fuit: Virilis autem Fortunæ templum extra urbem  
 ad Tyberis ripam, in quod mulieres quæ dabantur nuptui,  
 frequentes ventitabant, & corpore inuelato singula mem-  
 bra, ne quo morbo virioque affectæ forent, aut labe ali-  
 qua tenerentur, detegebant. Aucto postea imperio, cum  
 de Veientibus Caruius consul triumphasset ætisque gra-  
 uis trecenta nonaginta millia in ærarium detulisset, de  
 reliquo quod ex manubiis & omni præda exactum fuit,  
 Fortis Fortunæ ædem, prope illam quæ à Seruio Tullio di-  
 cata fuerat, faciendam locasse, T. Luuius autor est. Cuius  
 dies annua octauo Cal. Iulias celebrabatur, quo tempo-  
 re Hasdrubal petiit, & Massinissa Siphacem bello vicit.  
 Muliebris verò Fortunæ phanum Latina via, iuxta ab vr-  
 be miliario, in quo loco Coriolanus matris precibus si-  
 ue imperio adactus, ab vrbis excidio temperauit, Romæ  
 consecratum dedicatumque haud ferpe quicquam est, qui  
 ignoret: cuius simulacrum non semel humanam emisisse  
 vocem ferunt. Fuisse quoque Viscatæ Fortunæ templum,  
 quod eius illecebris multo capiantur, denominatæ: quin e-  
 tiam Equestris iuxta lapideum theatrum ad quod Q. Ful-  
 uii Flaccus ex Lacinia Junonis templo marmoreas te-  
 gulas detulit: quæ mox ob religionem eodem relatæ fue-  
 re. Ac Bonæ, Reduci, Euelpidi, & Atropheæ, nec non Con-  
 uertenti, Beneferenti, Propitiæ, Virgini, & Seyæ fortunæ  
 templa, non vno tempore, constructa multi asseuerant,  
 Tameñ equestris Fortunæ ædem Romæ nullam fuisse  
 aliqui

Fortuna di-  
uersi. cogno-  
mina.

Primigenia  
Fortuna  
templum.

Obsequentiæ  
Prospera.  
Virilis.

Muliebris.

Viscata.

Equestris.

Seya.

# GENIALIVM DIERV

*Conuertens.  
fortuna.*

*Calua  
Respiciens.  
Fors Fortu-  
na.  
Propria.*

*Mala.*

*Fortuna  
simulacra  
diuersa.*

*Fortuna  
simulacra in  
cubiculo  
Imperatoris*

aliqui contendant, nisi apud Antium. Hanc ædem Fortunę  
Seyæ à Seruio Tullio antea erectam ex phengite lapide  
mirifico opere Nero princeps instaurauit, ita vt foribus  
opertis diurna ibi lux videretur: in qua Seruii Tullii si-  
mulachrum recto vultu toga superiniecta, diu mansisse  
dicitur, quasi vt lateret Fortunæ dedecus quod serua na-  
tus imperitaret. Conuertens autem Fortuna, quod homi-  
nes ludificatur, quodque per omnia humana agit, ac  
paruis momentis magnas facit mutationes in eodemque  
vestigio nunquam diu stat, dicta denominataque est, quæ  
à Græcis *τύχη ἀπείρος* quasi æstuans dicta. Legitur quoque  
Fortuna Calua, quam sub testō nominare, religio non si-  
nit: & Fortuna Respiciens, cuius ædes iuxta templum Io-  
uis Victoris erat. Et Fors Fortuna, quæ ædem trans Ty-  
berim habuit: & Fortuna Propria, cuius delubrum in Pa-  
latio est, ad portam Collinam fuisse tres Fortunas, de qua-  
rum nominibus ambigitur: ædem quoque Fortunæ intra  
portam Carmentalem, & malæ Fortunæ in Exquilis, vbi  
facellum Larium fuit sub idem tempus dedicatas inueni-  
mus. Hanc quæ intra portam Carmentalem sita erat, quā-  
doque incendio absumptam, triumviri reficiendis ædibus  
à solo collapsam referre: illam verò, quæ in Exquilis, non  
vt opem ferret, sed ne obesset, sicut Febris phanum, & ple-  
raq; numina Romani persanctè coluere: Eius verò simu-  
lacrum manu altera cum cornu copiæ, altera gubernacul-  
um geminum versans effingebatur. Nonnulli habitu  
femineo furenti similem, cæcam & ex oculatam super vo-  
lubile saxum effinxere, quod pullo delectu opes ad malos  
& indignos conferat, quodq; vaga, inconstans, & instabilis  
foret. Quare Apelles Fortunam sedentem effinxisse dicit-  
ur, eo quod nunquam staret: sed quos fouisse indulgentem  
mox de gradu deiceret. Aliqui sine pedibus illā exculpser-  
e, sed manus & pennas tantum adhibuere, vt si manus porri-  
geret, pennas comprehendere non sinneret. Bupalus verò  
Fortunæ simulacrum fecisse dicitur primus potum habens  
in capite & altera manu cornu Amalthææ. Alii vitream,  
quod puncto temporis frangitur, statuere Fortunam. Cui-  
us simulacrum ex auro fabricatum velut sacratissimum  
in cubiculo Imperatoris poni, & post obitū in successoris  
tabernaculum transferri Spartanus memorat. Fuitque obser-

obseruatum  
nis sepe in  
despectu  
stator. Prop  
tuna: succel  
ciam ferret  
& infelici  
hoc quoque  
illumque C  
queri visa e  
que ereptu  
fuit sua mor  
& Febri, ide  
aræ fuere, a  
runco & Ro  
iulcemodi  
rent inconst  
& oue plac  
lium & ar  
plex, vnu  
rium iuxta  
stigia pler  
duxisse cre  
Impudicitia  
auerterent  
sestibus ter  
Famæ & A  
linam dean  
habuere. I  
cella ostend  
uinciam in  
culices O  
rio product  
culices ex  
Erythraos  
tur maxim  
Bocotii quo  
euntur  
Apud eos  
Fortuna



observatum, illos qui Fortunam religiose colerent, mag- *Fortuna*  
 nis sæpe incrementis auctos, qui vero minimo cultu, aut *cultores &*  
 despectui habuissent, pluribus incommodis fuisse dehone- *despectato.*  
 statos. Propterea Timotheus Cononis filius, quod for- *res.*  
 tunæ successus sibi adscribere neque illi ut parerat, gra-  
 tiam ferret, licet magnus Imperator, de gradu deiectus  
 & infelici pugna victus, atque in exilium actus fuit. Gal-  
 bæ quoque qui Fortunam Tusculanam torque fraudarat,  
 illumque Capitolinæ Veneri dedicarat, in somnis Fortuna  
 queri visa est, quod se promisso fraudasset, breui se quo-  
 que erepturam quod dederat, interminata est, quod mox  
 fuit sua morte subsequutum. Sed quod de Mala Fortuna  
 & Febri, idem de Postuerta & Prosa, quarum Romæ duæ *Dii nocētes,*  
 aræ fuere, ac de Varioue, Timore & Pallore, atque Auer-  
 runco & Robigo diis, dictum accepimus, Siquidem hu-  
 iusmodi numina, ne quid obessent, neue aliquid affer-  
 rent incommodi, Romani per sancte habuere, quos cane *Vaiouis*  
 & oue placabant. Fuit enim Vaiouis ædes inter Capito- *templum.*  
 lium & arcem inter duos lucos. Febris verò phanum tri- *Febris tem-*  
 plex, vnum in capite vici longi, alterum in palatio, ter- *pla.*  
 tium iuxta Mariana monumerta, cuius adhuc extare ve-  
 stigia plerique asserunt. Quæ numina à Græcis originem  
 duxisse crediderim: quippe Athenienses Contumeliæ &  
 Impudicitæ aras sacrarunt, ut à contumeliis & probis  
 auerterent. Lacedæmonii, Morti, & Timori atque aliis af-  
 festibus templa dicarunt Misericordiæ quoque Pudori,  
 Famæ & Appetitioni Athenis visuntur aræ. Romani Viru- *Vitulina*  
 linam deam, quod lætitiæ præfesset magno cultu semper *dea.*  
 habuere. Etiam Paupertatis & Senectæ apud Gades sa- *Hercules*  
 cella ostenduntur. Et Oetæi Hercule Conopium, ne pro- *Conopius.*  
 uinciam infectam culicib. redderet, venerati sunt. Nam Apollo calia *ciarius.*  
 culices Oetæi conopas vocant. Sicut de Apolline Culicia- *Apollonius.*  
 rio proditum est, qui in Attica colebatur, quod infestos *Iupiter hip-*  
 culices ex agris perpulsaret: & Hippothonus Iupiter apud *pothonus.*  
 Erythræos, & Erythibius Apollo apud Rhodios habent. *Apollo Ery-*  
 tur maximi. Erythibam enim Rhodii rubiginem dicunt, *thibius &*  
 Beootii quoque Apollini Pornopioni sacra facere di- *Pronopion.*  
 euntur, ne muribus prouinciam redderet obnoxiam *Fortuna*  
 Apud eos enim mus pornopios nuncupatur. Et tametsi *cultus apud*  
 Fortunæ præcipuum numen Romæ fuerit, non minus *exteris.*

# GENIALIVM DIERV

tamen apud alios culta celebrataque est. Nam Ferentano in oppido, & in Algido, atque Antii, Equestris Fortunæ templum & alterum Præneste satis vetustum, & multa religione inclytum visebatur, ubi sub imagine duarum sororum colebatur, ex quo consulentibus certa edi oracula pulabant: ubi Sortes primum à Numero Suffio sitas fuisse fama fert, sicut Lycia fons sortes antiquissimis characteribus, quibus futura prænoscuntur, emittere traditur. In Euboea quoque Rhamnii urbs fuit, in qua Fortunæ templum habebatur maximum, & multis caeremoniis sacrum. Præ cæteris autem Syri Fortunam impensius coluisse feruntur: cuius simulacrum ad Orontem summo ingenio & arte, ut Pausanias ait, à Sicyonio Eutychide effectum erat: sicut Athenis in Prytaneo simulacrum ἀγαθὸς τύχης supra omnium sæculorum memoriam insigne colebatur.

*Quoties opima spolia caesis hostium ducibus Romanæ relata fuerint, & quoties Iani templum clausum sit, aliæque scitu non indigna.* CAPVT XIV.

*Prima spolia opima.  
Iouis Feretrii templi.*

**O**PIMA spolia, quæ regibus ducibusque hostium caesis Ioui Feretrii in Capitolium ferebantur, ter solum Romanis ducibus, qui fortem strenuamque operam reipublicæ nauarunt, delata fuisse comperimus. Prima Romulus virbis auctor & parens de Acrone, Ceninensium duce post raptas Sabinas derulisse fertur, quo tempore Iouis Feretrii templum dicauit. Fuere enim Ceninenses ex Sabinis, Latio propinqui, qui vna cum Crusturninis & Antennatibus ob raptarum contumeliam contra Romanos primi sumptere arma. Iouis verò Feretrii templum fuit in vertice Capitolini montis, exiguum sane, & angustum, sed religione factum, & propter vetustatem longè primum. Neque magno post interuallo Cornelius Cossus dux ea tempestate inclytus secunda detulit spolia de Lar te Tolumnio, rege Veientum, quem acie vicit, & manu confecit. Venientes enim gens Hetrusca fuere, cum quibus & Romanis multiplici bello, & prope assiduis cladibus & imperio sæpè dimicatum est. Tertia Claudius Marcellus manu strenuus & bonus Imperator, de Viridomaro Gellorum duce, seu Bitomarto apud Clastidium victo, opima spolia reportauit. Cum Gallis enim & Rho-

*Secunda spolia opima*

*Tertia spolia opima*

& Romanis  
mo dissensu  
qui post  
lias moliri  
seu ferendo  
rio & iuan  
dus ferire au  
pitotina arce  
lituum & la  
re mos erat  
ab inuicto o  
rit, nomina  
ampla dici  
dicimus.  
geruntur, s  
bus dextra  
quam o  
Feretrii (p  
Martij, octo  
mentariis  
Sed admon  
tem id quo  
plum Iani  
postis, qua  
re coniecta  
amorum,  
militari v  
res euasiss  
perid temp  
quo tempo  
pacique co  
lam pacem  
rum cultum  
Punicum l  
lio contra  
est, ab v  
cum Carth  
lio & Tito  
fractis an  
mano Car

& Romanis ad internecionem, & sæpe Marte atrocissimo dissensum est, sed hi Insubres fuere, accolæ Alpium qui post Senones arma contra Romanos tunc & sæpè aliàs moliti sunt. Feretrius verò Jupiter, vel à ferendo, seu feriendo dictus, quasi ut ducem dux feriret, se propitio & iuvante effectum sit. Ex cuius æde si quando fœderatus ferire aut pacem Feciales inire vellent, sicut ex Capitolina arce verbenam & gramen cum terra euulsam, ita lituum & lapidem silicem, quo fœdus percuterent, sumere mos erat. Opima verò, vel ab opibus, ut ait Varro vel ab inuito opere, cum victoribus tantum laudes accesserint, nomina sumpsere, seu quod fidei propius est, opima ampla dici, sicut opimam prædam, & opimum bouem dicimus. Hæc nisi duces, regesque, quorum auspicio res geruntur, suis met corporibus dimicantes, hostium ducibus detraxerint, necneque & exitum intulerint, haudquaquam opima dici voluere. Fuere qui crederent Jovi Feretrios spolia opima, prima trecentis assibus, secunda Marti, octoginta; tertia Quirino, assibus centum, ex commentariis Numæ præmio constituto, fuisse consecrata. Sed admonuit me huius rei mentio, venitque mihi in mentem id quod veterum monumentis extat, ter quoque templum Jani pacatis undique populis, ocioque & pace compositis, quandiu Romanis res steterit, clausum fuisse. Ex qua re coniectari licet, Romanos à gerendis bellis, & strepitu armorum, parum ocii & laxamenti habuisse: atque ideo militari usu assiduo, manupromptos, fortesque bellatores euasisse. Semel à Numæ templum Jani clausum fuit, per id tempus quo Romæ regnavit, annis ferè 1111. & xi. quo tempore Janum ad infimum Argileti indicem belli pacisque consecrauit, cum populus Romanus tranquillam pacem ageret, & à belli tumultu homines ad decorum cultum curamque reuocaret. Iterum post primum Punicum bellum, cum ad Ægades insulas nauali prælio contra Carthaginenses scælici victoria pugnatum est, ab urbe condita anno ferè quinquagesimo, isto cum Carthaginensibus fœdere à Luctatio, Marco Abtilio & Tito Manlio Coss. Quo tempore diutino bello fractis animis, vestigalis & stipendiaria populo Romano Carthago facta est, sed breui tempore: tertiò imperante

*Feretrius  
Jupiter un-*

*Opima spo-  
lia unde di-  
ta.*

*Jani templū  
quoties clau-  
sum.*

*Carthago  
vestigalis  
populo Rom.*



# GENIALIVM DIERIVM

perante Cæsare Augusto, post bellum Actiacum, Antonio & Cleopatra victis profligatisque, pace terra marique parata, cum tot dissonas gentes nationesque societate & fœdere iunxisset: & a civili dissensione, assiduisque cladibus populus respirasse, & quietis imaginem sumpsisse visus foret. Qui tamen ter Janum clausisse dicitur post Actiacam victoriam: primò, quo tempore Augustus fuit consecratus: secundò post Cantabricam: tertio, cum à cunctis orbis partibus res pace composuisset. Post quos Nero princeps, & deinde Titus Cæsar eueria Hierosolyma, & bellis confectis, Jani templum clausisse feruntur. Quod quidem templum ad infimum Argileti, medium circa forum, contra Capitolium fuit, forma quadrata, haud multæ amplitudinis. Siquidem cum Jani simulachrum & aram tecto clausisset, non multum ultra spaci occupauit. Et sicut duplici facie & bifrons effigebatur, sic binis vtrinque foribus munitum erat, vt alteris orientem solem, alteris occidentem prospectaret. Ipsum deinde ad forum Transitorium translatum memorant, captisque Faleris quatuor portarum fuisse extructum, quòd Jani simulachrum cum frontibus quatuor, multo æuo vetustum, ibi erutum fuisse dicerent. Aliud quoque Jani templum ad forum Olitorium conspicuum fuit: quod C. Duillius, qui triumphum naualem egit, primus extruxisse fertur. Ad hoc templum, bellum suscepturus consul, frequenti senatu, primoribus patrum ac militibus comitatus, accedebat. Ipse incinctus ritu Gabino, solemniori more fores templi recludebat. Is verò amictus erat toga super tergum sic reiecta, vt lacinia reuocata hominem cingeret. Qui habitus vestitusque ex eo sumpsit ortum, quod Gabini cum operarentur sacris repentino hostium incurfu, vt erant incincti zonis, ab aris ad prælium profecti, insignem de hoste tulere victoriam. Quod compar fuit cum eo, quod de Pausania autores produnt, qui cum extra militum stationem sacrum facerent, Lydos repente incurrisse, & sacrificii apparatus dissipasse: ipsumque & comites, vt erant inermes loribus profecutos Lydos fugasse: inde institutum mansisse, vt Lacedæmonii in ephebos flagris defæuerent. Inde è columella, quæ pro Bellonæ templo sita erat, hastam consul iaciebat: sicque acerrima bella & maxima pro aris focisque

*Templa Iani.*

*Templi Iani bina fores.*

*Belli suscipiendi initiu.*

*Toga Gabina.*

*Belli indigendi caremonie.*

cisque, quocum clauis sinistra, sexagannus ter gestu manu depressione runt. Siquis senarium olimodò decemverò digitodigitis quibigrari. Aliuili Janum ita in sinistra vecim aras( qucatas V arrognesium po iuxta illu tyrannus i in Pryane cendebant regestrece latorum amicu astarent, pr solennia ex minatur no Consiuius potestate di fuisse, ad v nus reddere templum i Romuli ter quod patefi an humo te ro post Ros ter antiqui cuius ædem cia, altera torii ordina

cūque, quoque imperio indicebat. Eius verò simulachrum cum clavi effingebatur & virga: dextra, trecentenarii: sinistra, sexagenarii quinarii numeri figuram, quot diebus annus terminabatur, manu significans: quippe veteres gestu manus modò dextræ, nunc sinistrae, & digitorum depressione, aut circumflexione, sæpe annos dinumerarunt. Siquidem digitus minimo proximus complicatus, gestu manus, modò decem, nunc triginta: palma porrecta, XL. superiore verò digito depresso LX. significari tradunt: Centenarium verò numerum de sinistra transferri in dextram: & iisdem digitis quibus in leua, sed non eundem numerum designari. Aliusque gestus alios numeros figurauit. Nonnulli Janum ita effigere, vt in dextra T, notam haberet CCC. in sinistra verò, ZE. LXV denotarent. Cui etiam duodecim aras (quot mensibus annus claudebatur) Romæ dicatas Varro significat: sicut in agro Larissæo, iuxta Magnæsiæ portus Archiuorum duodecim habuisse aras: & iuxta Ilium Læsti ara XII. diis dicata ferebatur. Dionysius tyrannus iunior, vt notam dierum totius anni traderet, in Prytaneo Tarentino fixit candelabrum, in quot tot succendebantur lychni, quot anni dies erant. Persici quoque reges trecentos sexaginta quinque iuuenes puniceis velatos amiculis, pro numero dierum totius anni qui lateri astarent, promptos & expeditos habuere. Ipse autem cum solennia exhibentur in præfatione sacrorum, variis nominatur nominibus. Nam & Geminus pater, Junonius, Consiuius, Quirinus, Parutius, & Flusius, pro multiplici potestate dicebatur. Cuius in foro statua triplex fertur fuisse, ad vnam conuenire creditores, ad alteram qui forentus redderent, ad tertiam qui locarent. Sed præter Jani templum quod pacatis vndique populis claudebatur, fuit Romuli templum in Quirinali, omni tempore clausum, quod patefieri non decebat: quasi arcanum haberi vellent, an humo testus, an inter diuos relatus, fuerit: tamen Varro post Rostra Romuli sepulchrum fuisse dicat: quod inter antiquissima vrbis monumenta adnumeratur. Antequam ad eam, testante Plinio, duæ myrti fuere, vna patricia, altera plebeia: quæ pro augmento vel damno senatorii ordinis vel plebei, modò secundè, redundabant,

*Iani simulachrum.*

*Numerare gestu manus.*

*Iani diuersa nomina.*

*Iani triplex statua in foro Romano.*

*Romuli templum semper clausum.*

*Myrti duæ ante Romuli templum.*

*nunc*

# GENIALIVM DIERV

*Plutonis  
templum.  
Necessitatis.  
& Violentia  
templum.  
latus cur  
& belli &  
pacis index.*

nunc detrimento languebant. Apud Heleos Plutonis templum semel annis singulis aperitur, & quamvis patens, nulli ingredi fas erat. Corinthi quoq; Necessitatis & Violentiæ phanum fuisse ferunt, à cuius limine accercentur omnes. Contrà, verò, ædem Horæ perpetuò apertam Romani voluere, illiusque aditum patere omnibus. Cur autem indicem belli pacisq; Ianum potissimum ferant, variata memoria est. Sed tametsi in diuersum autores trahant, illa nobis ratio potior & præstantior visa, quòd cum sub præside Iano temporum ratio vicesque habeantur, ideoque & bisfrontem fingi, & tam anni principium, quàm finem Iano dicari conuenerit. Sic temporum qualitas, siue bellum, siue pax futura esset, sub ipsius præsidio & tutela foret. Apertus, vt omnia hostilia esse, & cuncta bello ardere, velut contra hostes profecto Deo: clausus verò, tranquilla pace vigere, & ab armorum strepitu procul esse designaret.

*Verbum liberorum & parentum, & in edictis prætorum  
quos comprehendat, & an ad omnes in infinitum  
extendatur. C A P. XV.*

**I**N edicto prætoris de in ius vocando, scriptum est: Prætor ait, parentum, patronum, liberos, parentesque patroni patronæve, in ius sine permissu meo ne quis vocet: Querebatur apud iuristudiosos, qui tunc animo vacuo & soluto in foro conuenerant, cum prætor coërceat hoc edicto illos, qui se prius non adito, parentem aut patronum, parenteſve, aut liberos patroni, in forum vel iudicium traxerint: numis qui auum paternum, qui supra parentem est, vel qui nepotes patroni, aut pronepotes, qui inferiores sunt, sine permissu prætoris in iudicium vocarit, pariter in edictum committat, perindeque multandus & coërcendus poena sit. Quod est dicere: num parentis nomine, aut liberorum, superiores supra partem, aut inferiores vltra filios comprehendantur edicto. Anceps quaestio fuit inter veteres iurisperitos, & diu in vtrunque partem agitata, plerisque arbitrantibus in consularibus edictis, & tribunitiis rogationibus tanquam diuersa dici liberos nepotesque. Multis contra opinantibus, maximeque antiquorum opinionem probantibus, qui consue-

runt

runt paren  
verò, ad tri  
ascendendi  
controuer  
comment  
inuenimus  
tus, tam in  
men paren  
vtrunque se  
rorum, sed  
habere non  
beat filium.  
rum opinio  
cum nullum  
hos extend  
lexandri vi  
mine non f  
prehendi c  
quo verbis  
vum pate  
res, qui  
quam qui  
consulto p

Qua & quo  
ut

**D**E A M  
Lato.  
tillimo. C  
rum mouen  
bile, scrut  
teris extant  
prione: In  
nus, vbi  
rem. Cumq  
fuisse, biqu  
stra constru  
autem in fo



runt parentis nomen ad tritauum vsque extendi : liberos  
 verò, ad trinepotes : ultra hos, posteriores nuncupari : ex  
 ascendentibus verò, maiores. Nos postea cum in legum  
 controuersus versaremur, admodum eleganter in Cassii  
 commentariis in hanc sententiam scriptum definitumque  
 inuenimus : qui legem duodecim tabularum interpreta-  
 tus, tam in senatusconsultis, quam prætorum edictis no-  
 men parentis ad superiores, & liberorum ad inferiores ad *Liberos ha-*  
 vtrunque sexum, & in infinitum extendit Nec modo libe- *bere qui di-*  
 rorum, sed natorum nomen ad idem produci : liberofque *cantur.*  
 habere non eum dici solum, qui plures, sed qui vnicum ha-  
 beat filium. In cuius sententiam reliquorum iurisperito-  
 rum opiniones postea concessere. Caius tamen Caligula  
 cum nullum rapinis modum faceret, posteros non ultra fi-  
 lios extendi, nequiter cauillatus est. Lampridius verò in A-  
 lexandri vita à vulgi sermone non diuersus, parentis no-  
 mine non superiores modo, sed cognatos affinesque com-  
 prehendi censuit. Ex quibus sine controuersia liquet, id, de  
 quo verbis disceptabatur, parimulcta, afficiendum, qui a-  
 vum paternum qui supra parentem est, vel patroni nepo-  
 tes, qui inferiores sunt in forum vel iudicium traxerit,  
 quam qui parentem, aut patronum, vel patroni filios, in-  
 consulto prætore in iudicium vocauerit.

*Quæ & quot curia Roma fuerint, & verbum curia sine ad-  
 iunctione nominis, quam curiam designauit.*

## CAPVT XVI.

**D**E AMBVLAEAM aliquando Romæ cum Pomponio  
 Læto, viro literarum & locorum veterum exequen-  
 tissimo. Cumque antiquitatis studio ruinas vrbis & veter-  
 um monumenta, quicquid visendum esset & memora-  
 bile, scrutaremur: in ruinis templi Pacis, grandioribus li-  
 teris extantibus, effractum ibi marmor legimus hac inscrip-  
 tione IN CVRIA HOSTILIA. Quærebat à me Pompo-  
 nius, vbinam curiam Hostiliam quondam fuisse crede-  
 rem. Cumque me arbitrari apud Rostra Hostiliam curiam  
 fuisse, ibique Tullum Hostilium regem, curiam iuxta Ro-  
 stra construxisse (autore Varrone) respondissem, Rostra  
 autem in foro esse Romano: siquidem ex rostris nauium  
 Antiarum

# GENIALIVM · DIERV

*Curia duorum generum.*

*Calabra curia.*

*Curia per se quid sibi velit.*

*Gracoſtaſis.*

Antiarum suggestum in foro extructum legimus, in quibus clarorum virorum imagines : qui rei publicæ nauarunt operam, pro immortalis gloria sæpe statui & coli solebant. Fuisseque duorum generum curias, vnum, in quo sacerdotes res diuinas sacra, & cæremonias, cultusque deorum curarent : alterum, vbi senatum de rebus publicis & ad populum pertinentibus consulerent. Quid tu, inquit Pomponius, cum simpliciter curiam nulla cognominis adiectione apud autores legimus nominari, de qua intelligi oportere censes ? Statuam enim Porſennæ accipimus iuxta curiam fuisse : sed de qua intelligi deceat, non sane definitum est. Nam & Calabram curiam legimus iuxta Capitolium, quæ casæ Romuli fuit, proxima, quam sine calatione aperiri non licuisse scribit Varro. Et veteres curias, vbi pontifices de sacris sacerdotiisque, & religione deorum, deque cæremoniis consulebant. Et Pompeii curiam, in qua senatus frequens est haberi solitos, ibique Julius Cæsar idibus Martiis coniuratorum manibus oppressus interiit. Et aliam cognomento Pompilinam, nouitia denominatione : & diui Iulii, quæ Julia dicta est : & Augusti curiam, quam in comitio ipsum consecrasse memorant : in quibus templa per augures, ne prophana essent loca, nève edita senatus consulta irrita forent, in augurata fuere. Et Cersiam quæ seniorum dicta, & Octauianæ, sicut Leucadiam ac Saliorum : siquidem Salii propriam habuere curiam. Atque omnes denique curias suis nominibus notatas definitasque videmus. Sed quia nullo nominis cognomento frequenter curiam apud autores legimus, de qua intelligi conueniat, equidem dubito. Tamen si me opinio non fallit, inquit Pomponius, memini Alconium Pedianum dicere Rostra ad comitium ; prope iuncta curiæ fuisse : nulla propria denominatione expressa sit. Ex hoc arbitror, inquit, id quod necessario redundat, cum in rostris olim curia Hostilia fuerit, vt Varro & autores tradunt : cum simplici nomine curiam absque cognomento enunciari videmus, antequam alio translata foret, de Hostilia, quam ibi legimus fuisse, intelligi oportere. Ad hanc curiam ad dextram supra comitium Gracoſtaſis erat, statio legatorum exterarum gentiũ & nationũ.

Ad

Ad quam  
rent, acc  
multipli  
nominib  
laidar u  
vbi iura  
rentes v  
fuit, in  
visendum  
Marco A  
de illa c  
monio  
haud ab  
quid mi  
ex Tibu

Quæ fuit  
ad

T R  
zom  
rino, qui  
suuino m  
mulum  
se. Titio  
rem à L  
fecisse,  
se, illisq  
riz, Dic  
rias, præ  
que curi  
no Men  
obserua  
fuisse, t  
bus & m  
erant A  
mox ciu  
sticuras,

ad quam si iniuriam quæsti venirent, aut mandata haberent, accedentes præstolabantur, & subsistebant. Athenis *Curia multiplices* fuere curiæ, inter quas Cholargea præcipuæ *triplices* A-nominationis, quod inde Pericles oriundus foret: & Ph-y-shenis. *Prytanion.*  
 laidarum ex qua Pisistratus: & alia magistratuum curia, ubi iura dabant, quod Prytanion dictum dictum est. Megaren-ses vero cum eorum curiam, in qua Timalci tumulus fuit, inter mira & memoranda ducerent. tanquam quid visendum & mirificum, propter maximas subtractiones Marco Antonio ostendisse dicuntur. Mox sciscitantes quid de illa sentiret, arbitrari miris illam laudibus eius testi-monio celebrari, futilem & nullius pensu iudicauit. Cui haud absumile est quod de Chiis proditur: qui cum ex Chio marmore versicoloribus maculis, vrbis muros tanquam *Ciceronis dictum.*  
 quid mirum Ciceroni ostentarent: magis mirum fuisse, si ex Tiburtino marmore illos construxissent,

*Quæ fuerint Romanorum tribuum nomina; & unde dicta denominataq; sint, & quæ apud exteros celebrantur.*

## CAP. XVII.

**T**RIBUS Romanas, quas quinque & triginta fuisse, constat, unde dictæ, quæque singulis nomina fue-rint, quia subobscura quæstio est, neclatis obuia. in Ve-Rom. popu-luino meo, dum ruri agerem, indagare visum fuit. Ro-lus in tres mulum vrbis conditorem, in tres tribus populum diuif-tribus diuif-se. Titiensem à Tatio, Ramnensem à Romulo, & Luce-sua.  
 rem à Lucumone: singulisque illarum Tribunos præ-Curia.  
 fecisse, & quamque tribum in decem curias partitum ef-De curia.  
 se, illisque curiones præposuisse, ita vt triginta essent Decuriones.  
 curiæ, Dionysius autor est. Rursus singulas curias in dicu-De curiones.  
 rias, præfactosq; illarum decuriones dixisse, vt in sua quif-Iuno Men-salis & Qui-  
 que curia sacra facerent, suamque aram haberent: ubi lu-salis & Qui-  
 no Mensalis, quæ Quiritia dicta est, colebatur: feriasque ritia.  
 obseruarent, ac ex raptarum nominibus decuriis nomina fuisse, multi asseuerant. Tullus vero Hostilius in honoribus & magistratibus dandis fecisse dicitur turmas, sicut erant Athenis curiæ, quæ vice tribuum rogarentur. Audta mox ciuitate, & latius propagato imperio, trib. simul con-stitutas, & numero audtas, vt postremo quinque & tri-ginta



# GENIALIVM DIERVM

ginta fuerint. Ac ex locis quibus ducere originem, aut à conditoribus, nomina tulisse authores tradunt: ita vt post pugnam cum Latinis ad Regillum locum, tunc primum triginta vnâ tribus Romæ factas inueniamus. Ascitis deinde nouis ciuibus, & quinque ad triginta illas propagasse facile crediderim. Romilia ergo tribus, quæ & Quirinalis dicta: quod à Romulo instituta, ex his quos in ciuitatem ascieuerat ex agro, quem de Veientibus ceperrat, & ex Sabinis: & Titienfis siue Titia, à Tito Tatio, dictæ nominatæque sunt. Procedente mox tempore, quum Tarquinius Priscus tres adicere tribus veteribus veller, augurio detentus est, quo minus faceret. A Seruio Tullio post classes centuriasque constitutas, Suburrana, Palatina, Palatinam, Exquilinam, Collinam, quas vrbanas appellauit, & à parte cœptæ vrbis nominauit, additas fuisse memorant. In quas manumissos, si reipublicæ Romanæ participes esse vellent, vt vna cum ciuibus censerentur, distribuit. In has quatuor vrbanas, Quintus Fabius Rullus omnem forensem factionem postea excreta, censor coegit: quod adeo populo gratum dicunt fuisse, vt ex hoc Maximi nomen assequi meruerit. Proditum tamen memoriam est temporibus Syllæ, libertinos ex factione Carbonis, à bello sociali Latinos populos in quinque & triginta tribus diuisos, ius suffragii habuisse. Lapsis inde temporibus, cum Cn. Manlius tribunus plebis, homo summa temeritate, perniciosissimas leges ferre veller, vt Libertini in libertinis in omnibus tribubus ascribi & suffragari liceret: ita à Cn. Domitio prætore truci oratione confractus fuit, vt sublata rogatione turpissime destiterit. Demum Clodius tribunus plebis, dum inensis animis patricios insectatur, vt libertini, qui in tribus solum tribubus suffragia ferebant, in vrbâ quoque quæ ingenuorum sunt, suffragari possent, legem tulit & promulgauit: quod aliquandiu mansit. Præterque has vrbanas reliquæ rusticæ dictæ, à quibus transire ad vrbanas, Romano ciui fuit probro datum. Est tamen literis proditum, Scipionem Nasicam, licet moribus spectatissimum, à rusticis tribubus ædilitatis repulsam tulisse, quod candidatus dum obuiis manus daret, & suffragia ambiret, rustico opere duratas manus illis obiecit. Ab Appio vero Claudio, cum

Romilia tri-  
bus siue  
Quirinalis.

Suburrana.  
Palatina.  
Exquilina.  
Collina.

Vrbana tri-  
bus.

Fabius unde  
Maximi co-  
gnomen a-  
deptus.

In xxxv, tri-  
bus Latinus  
pop. diuisus,  
Libertini in  
urbâ suffra-  
gaban-  
tur.

Tribus rus-  
ticæ.  
Scipio Nasti-  
ca repulsam  
à rusticis  
tribubus  
tulit.

ex Sabinis mag-  
ter, Claudiam  
qui extra Cap-  
Pontia, Crutu-  
uës in urbem al-  
enim vrbis Scip-  
iuem in Sabin-  
eum Camili op-  
uis ciuibus, qu-  
sunt, quas ex lo-  
tre Stellatina, Sa-  
eriam vrbanas a-  
rina, quæ & Fab-  
uo Augusto fue-  
rent, ne quid a-  
inueneribus don-  
tribus fuit, in q-  
dius Nero, cu-  
quod non syno-  
dem Lintum e-  
quippe Luitius  
veterem simul-  
batinam vero, à  
ria quoque, Pup-  
cantur. Quam-  
non immerito  
claro & peruetu-  
dam dici opinat-  
linator in cens-  
quod se ut noce-  
censoremque fe-  
reliquit. Phale-  
Lucio Plautio co-  
Ophentina ab  
rentina, & Fau-  
statem intercid-  
moriam oblitera-  
insignem si qua  
tristi omne inf-  
dâ putasse, auth-

ex Sabinis magna clientum manu Romam commig-  
 ret, Claudiam tribum, & Lemoniam à pago Lemonio, *Tribus*  
 qui extra Capenam via Latina fuit, dictus memorant. Sic *Claudia*.  
 Pontia, Crustumina, & Scatia ab oppidis, quorum ci- *Lemonia*.  
 ues in urbem, asciti fuerant, dictæ nominataeque sunt. Ea *Crustumina*.  
 enim vrbs Scaptia in agro Campano fuit, Crustumina *Scaptia*.  
 nam in Sabinis. Post vero incensam à Gallis urbem, *Scaptia*.  
 cum Camili opera ciuitas restituta foret, quatuor ex no-  
 uis ciuibus, qui in ciuitatem asciti erant, tribus additæ  
 sunt, quas ex locis nominatas facile crediderim. Hæ fue- *Stellatina*.  
 re Stellatina, Sabatina, Tormentina, & Armenis, quas *Sabatina*.  
 etiam vibanas appellari audio: sed hæc Scaptia & Saba- *Tormentina*.  
 tina, quæ & Fabiana dicta est, peculiare quondam di-  
 uo Augusto fuisse: atque ideo cum in campum descende-  
 rent, ne quid à quoquam desiderarent, pluribus ab eo  
 muneribus donatæ sunt. Armenis: seu Narniensis, ea *Armenis*  
 tribus fuit, in qua cum Liuius censor nomen ferret. Clau- *seu Narnien*  
 dius Nero, cum quo censuram frequentem iurgiis egit, *sis*.  
 quod non syncera fide secum rediisset in gratiam, eun-  
 dem Liuium equum vendere iussit, reddens talionem:  
 quippe Liuius citato nomine Claudii in Pollia tribu, ob  
 veterem similitudinem prius equum vendere coegerat. Sa- *Sabatina*.  
 batinam vero, à lacu Sabate nuncupatam voluit. Papy- *Papyria*.  
 ria quoque, Pupinia & Pupilla, ex suis progenitorib. vo- *Pupinia*.  
 cantur. Quamuis Pupiniam ab agro Pupino dictam, est *Pupilla*.  
 non immerito existimatum. Metiam à Merio oppido  
 claro & peruetusto, cuius memoria inter mortua est, qui-  
 dam dici opinati sunt. Hanc Metiam Marcus Liuius Sa-  
 linator in censura cum cæteras tribus æarias fecisset,  
 quod se ut nocentem condemnassent, & postea consulem  
 censoremque fecissent, solam multa exemit, & sine noxa  
 reliquit. Phlerinam, & Ophantinam, Lucio Flacco, &  
 Lucio Plautio consulibus additas tribus accepimus, sed  
 Ophentina ab Ophente fluuiio dicta est. Sic Volscina, Te- *Ophentina*.  
 rentina, & Fauscia: quarum sicut loca originis ob vetu- *Rolscina*.  
 statem interciderunt, ita nomina originum abolita, me- *Terentina*.  
 moria obliterata sunt. Sed Fausciam pluribus cladibus *Fauscia in eo*  
 insignem si quando in comitis prima rogabatur, velut *miris pri-*  
 tristi nomine infamem & detestabilem, omnes abominan- *um roga-*  
 dâ putasse, authores memorant. Constat enim hanc Fauscia *ta exitiale*  
*omen affer-*  
*bas.*

# GENIALIVM DIERV

tempore captæ vrbis , quo ad Aliam fœdè pugnatum est , & Claudinæ pacis , & ad Cremeram infœlicis pugne , quo pericula & terrores respublica perpessa est maximos , primam rogatam fuisse . Ideò si quando rogabatur prima , tristitiam & calamitates , exitialeque omen adferre credita est . Neque ignoro Mentinam , Polliam & Galeriam , haud longe post additas tribus , cæteris adnumerari : quas ex locis nomina sumpsisse , haud dubie existimarim . Hæc enim Pollia tribus fuit , quæ cum Flauiam rogationem de pœna Tusculanis irroganda , quorum consilio defectiones à populo Romano fiebant assidue , omnes tribus antiquassent , sola verberandos necandosque , eorumque bona iure belli publicanda censuit , quod tam ægre Papyria tribus tulit , vt neminem ex Pollia candidatum , Papyria , quæ Tusculanis prior erat , ad honores euehi passa fuerit . Quo autem tempore lex de ambitu à Caio Perilio lata est , Pomptinam & publiciam , mox Anthesin & Velinam adiectas tribus fuisse constat . Hæc enim à Velia edito vrbis loco , seu à Velino lacu , cuius incolæ in ciuitatem asciti fuerant , denominata fertur : quauis Velinam cum Exquilina in urbem vno tempore ascitas Liuiustradat . Sed Anthesis iuniorum plerumque fuit : cuius in dandis nominibus sors prærogatiuæ plurimum valuit . præter quas fuere Atheniensis , Æmylia , Sergia & Cornelia , ex claris Corneliorum & Æmyliorum familiis ductæ , quorum auctores nomina familiarum dando tribubus , ad posteros famam nominis transmissere . Sed Atheniensem Marco Fulvio Patre & Tito Manlio Torquato Coss. tribum veteribus additam inuenimus . In Æmylia autem , vt Formiani & Fundani : in Cornelia , vt Arpinates nomina ferrent , quandoque rogatione promulgata cautum fuit . Præter quas erat prærogatiua iuniorum & seniorum , quibus Veturiæ & Galerix nomen . Namque ex ipsis centuriis , facto iterum delectu ex iunioribus & senioribus , præstantiores ætate & dignitate , in proprias centurias seligebant : quantum in ferendis suffragiis erat prærogatiua , & primushonor . Hoc tamendicere ausim , actores Attellanarum hoc priuilegio datas , ne tribu in qua ascripti erant , à censoribus amouerentur : sicut Augustus Histrones immunes verberum fecit , & ne flagell

*Mentina.*  
*Pollia.*  
*Caloria.*

*Pomptina.*  
*Publicia.*  
*Velina.*  
*Anthesis.*

*Anionfis.*  
*Amylia.*  
*Sergia.*  
*Cornelia.*

*Veturia.*  
*Galeria.*

*Atolanarū*  
*actorū pri*  
*uilegium.*  
*Histrionum*  
*priuilegium*

lis exderentur  
triginta tribu  
plures in eand  
eamque tribu  
uz fauor incli  
ipsum autorita  
roboru habui  
rit , cum aut  
honores proue  
Atheni decem  
temporibus re  
nomina sump  
distintas fuisse  
lim ciuitas diu  
à Grecope , c  
sicut Egis alter  
eis , Antiochis  
nis , Bantis , H  
ges duæ addit  
& Demetrio .  
las adiecere .  
tra Mardonium  
set fuga , ab A  
illius tribules  
ciant quotanni  
pectia , Athenon  
nas , Agraleuta  
cias (vnde Milci  
bus iudices qui  
que constitutum  
theonensium ne  
vrbis decem p  
bur , quæ in ciuit  
quidem ex Arca  
tia , Amphidyo  
da , & Nesyotis  
nes tribus Dorie  
Argiis , diuersis  
bum suam , cui  
bitas , ex Brutis



pugnatum est, pugnae, quae  
 maximos, praebatur prima  
 adferre ere, & Galeriam  
 merari: quae  
 parim. Hae  
 gationem de  
 lio defectio  
 nes tribus an  
 eorumque  
 am egre Pa  
 candidatum  
 honores eueb  
 mbitu à Caio  
 mox Anthesin  
 Hae enim à  
 ius incolzio  
 e quauis Ve  
 ore ascitas Li  
 que tuit: cu  
 plurimum  
 lia, Sergia &  
 rum familiu  
 m dandotri  
 ere. Sed A  
 lio Torquato  
 . In Emy  
 nelia, ut Ar  
 one promul  
 gativa iunio  
 nomen. Nan  
 ex iunioribus  
 e, in propria  
 suffragis erat  
 dicere aulim  
 ae tribu in  
 : sicut Au  
 & ne Hagel  
 licae

lis caderentur, edicto inhibuit. Quodque ex quinque &  
 triginta tribubus in comitiis, si quando rogarentur, quae  
 plures in eandem sententiam irent, ceteris praeualuisse:  
 eamque tribum, cuius in ferendis suffragiis praerogati  
 uae fauor inclinauit, & quae primo suffragabatur, cum  
 ipsius auctoritatem omnes tribus facile sequantur, tantum  
 roboris habuisse, ut pro quo candidato suffragium tulerit,  
 cum aut ipsius comitiis, aut in proximum annum ad  
 honores prouexerit. Illud quoque non est ab re dixisse, *Tribus decem*  
 Athenis decem tribus, quarum suffragiis pacis bellique *Atheniensium*  
 temporibus res publica steterit, à regibus qui imperitarunt, *um*,  
 nomina sumpsisse: singulasque tribus, in decem genera  
 distinctas fuisse. Ex quatuor enim tribubus, in quas o  
 lim ciuitas diuisa fuit, Clisthenes decem effecit. Nanque  
 à Crecrope, qui primus regnauit, tribus Cecropis dicta,  
 sicut Egis altera, tertia Erichthis: Panthionis, Arhaman  
 tis, Antiochis, Leontis (ex qua Themistocles fuit) Oe  
 nis, Eantis, Hippocoontis: quibus per subsequentes re  
 ges duae additae, Antigonis & Demetrias, ab Antigono  
 & Demetrio: qui ex suis nominibus decem veteribus il  
 las adiecere. Hanc Eantidem ferunt, quum fortiter contra  
 Mardonium & Persas pugnaſſet, illosque turpi fugaſſet  
 fuga, ab Atheniensibus hoc proprium tulisse, ut soli  
 illius tribules Spargiticis nymphis sacrum victoriae fac  
 ciant quotannis impensa publica. Post quas fuere Alo  
 pecia, Athenonae, Pazanica, Decelensis, Sphacia, Achar  
 nas, Agraleuta, Alimufos (ex qua Thrucydides) & Lay  
 cias (vnde Milciades) mox illis prioribus adiectae, ex qui  
 bus iudices qui iura darent in foro diligebantur. Erat  
 que constitutum, ut nisi Cypriorum princeps, tribus A  
 theniensium nemo sorte educeret. Thuriorum quoque  
 vrbis in decem pariter tribus diuisa fuit, quas ex genti  
 bus, quae in ciuitatem ascitae fuerant, denominarunt. Si  
 quidem ex Arcadibus, tres Arcadiae: reliquae verò Boe  
 ota, Amphistyonida, Dorida, Lyda, Athenaida, Euboi  
 da, & Nesyotis, nomina tulere. Ferturque idem Clisthe  
 nes tribus Dorientium, ne forent eadem Sicyoniis, quae  
 Argiis, diuersis nominibus notauisse. Nam praeter tri  
 bum suam, cui Arche nomen erat, reliquas ludibrio ha  
 bitas, ex Brutis appellauit. Quippe Hyatas, id est, suales,

*Eantidū tri  
 bus praeroga  
 tiuum.*

*Tribus decem  
 Thuriorum*

## GENIALIYM DIERVM

aliquibus Oneatas, hoc est, asinales, reliquis Chocreasitas, hoc est, portales, nomina indidit: quibus mox aliud dixere nomen, hoc est, Hyleas, Pamphilos, Diamantes & Eglyteas. Helci verò cum XII. tribus forent, postea bello Arcadico parte agri amissa, in octo relapsi sunt: rursus restituto agro: eò venere, vt x fierent. Traditum quoque est, Comothios, postquam in vnam ciuitatem asciti fuere, in octo tribus distinctos fuisse, quarum nomina prodita non sunt. Et Pyrenses, inita cum Atralo societate, de noua tribu Atralida x. veteribus adicienda conuenisse, quod postea subsequutum est. Spariæ verò Ægyda & Pirana præcipue tribus fuere, ex qua Menelaus oriundus fuit. Sicut apud Boios tribus Sappinia. Persæ autem vrbes in quatuor sæpe curias diuisere: Vnam pueri tenebant, & qui erant ætate imbelli, ad primam vsque lanuginem: Alteram adolescentes primo flore ætatis, quibus ad militare mopus satis erat virum & roboris: Tertiam ætate matura viri: Quartam senio affecti, qui nullo impliciti negotio militiæ, muneribus vacabant: vitamque ocio exigebant. Hiberos quoque apud Albanos in quatuor genera diuisos comperimus: vnum ex optimatibus, ex quibus deliguntur reges, secundum ex sacerdotibus, tertium ex agricolis & militibus, quartum ex plebeis & popularibus. De Megarensibus vero traditum est, olim in quinque tribus omnem regionem diuisisse, vt distinctio ordinis fieret: ex quibus alii Heraci, nonnulli Piraci, alii Megarenses, plerique Traspodicei, vltimi Cynosurci dicti. Indi autem non per ætates & tempora, sicut Persæ, sed per munera & artes, singulos populos in septem tribus partiti fuere: in Philosophos, agricolas, pastores, artifices, milites, ephoros & consiliarios: qui licet essent pauci, & seuerissimis moribus stricti, tamen examuffim facta regum pensitabant, & certa lege examinabant.

*Historia de Scipione Asiatico, & morte Æmilianæ Scipionis  
qua incerto auctore fuit.*

### CAP. XVII.

*Scipio Asiaticus  
eius peculatus  
accusatus.*

SCIPIO cognomento Asiaticus, superioris Aphricani frater, post superatum Antiochum & Asiam bello victus, peculatus crimine accusatus à tribunis plebis quandoque fuit:

fuit: cumque in  
tribunus plebis  
cano dissentire  
recessit. eumq  
ius rei benefici  
fuit. Siquidem  
lio liberetur, C  
sam dedit, qua  
bus deprehensi  
sent, mare ang  
ren. femina au  
promus marem  
ta superesse. q  
filios sustulit: q  
haud multo p  
pariter clarus,  
stitibus Tiberi  
præcellenti in  
mistæ Sempr  
Tiberius cum  
sam patribus  
alias haud mi  
Scipione Nas  
vero Gracchus  
nibus Rempu  
rogari patitur  
occubuit. Se  
ius summa dig  
Carthaginem  
Aphricanus, e  
gum sortita su  
ne dissidio, qu  
beret, aliquan  
necis, quæ fui  
præbuisse. Qu  
eo eius familia  
Hic eoin Scip  
fuisse traditur  
quæginta, qu  
se, nihil vend

fuit: cumque in carcerem duceretur, Tiberius Gracchus tribunus plebis (qui antea quod de Repub. cum Aphricano dissentiret, infensus Corneliorum genti fuerat) intercessit, eumque ne in carcerem mitteretur, inhibuit: cuius rei beneficio amicitia inter eos conciliata & affinitas fuit. Siquidem solenni die quum Ioui epulum in Capitolio libaretur, Corneliā filiam maturam viro ei desponsam dedit, quam ille tam cupide dilexit, ut duobus anguibus deprehensis in cubiculo, quum haruspices respondissent, mare angue dimisso, fore ut Cornelia mortem obiret, fœmina autem, se occasurum maluerit Titus Sempronius marem potius extinguere, quam illa morte obita superesse. Ex hac Cornelia Sempronius duodecim filios sustulit: qui omnes mortem obire immaturæ ipsæque haud multo post, duobus consulatibus & triumphis pariter clarus, ac censuræ honore insignis, moritur, superstitibus Tiberio & Caio Gracchis, summis oratoribus, præcellenti ingenio, & suorum temporum eloquentissimis: ac Sempronia filia: quos ex Cornelia genuerat. Sed Tiberius cum legem agrariam turbulentissimam, inuisam patribus contra senatus decreta tulisset, nouasque alias haud minus perniciosas ferre contenderet, duce Scipione Nasica concursu hominum interficitur. Caius vero Gracchus tribunus plebis, dum improbis concionibus Rempub. vexat, actaque sua tueri vult, neque abrogari patitur, duce Opimio consule serui manu casus occubuit. Sempronia autem Scipionis Æmyliani (cuius summa dignitas, magnæque res gestæ fuere, qui ob Carthaginem & Numantiam funditus euerfas, minor Aphricanus, & Numantinus cognominatus est) copium sortita fuit, cum qua non modica similitudine & penè dissidio, quod eam ob morum prauitatem exosam haberet, aliquandiu vixit, venitque in suspicionem ipsius necis, quæ fuit autore incerto, non minimam causam præbuisse. Quamquam de Caio Graccho, & Fulvio Flacco eius familiari, pariter ambigi dubitarique videamus. Hic enim Scipio, licet maximus Imperator, tantæ fuisse traditur abstinentiæ, ut annis quatuor & quinquaginta, quibus in humanis egit, nihil dicatur emisisse, nihil vendidisse, nihil ædificasse: atque in tanta re-

*Amor erga  
venerit.*

*Tiberii Gracchi mors.*

*Sempronia  
cui Scip. Æmyl. coniugium.*

*Scipionis abstinentia & frugalitas.*



# GENIALIVM DIERV

rum affluentia & opibus, quibus Carthaginem & Numantiam deleuit funditus, haud plus tribus & triginta argenti libris, auri vero duabus, reliquiffe. Qui tribunus adhuc militum, dum stipendia faceret, magnum Catonis futuræ magnitudinis testimonium tulit. Siquidem interrogatus, qualis inter primores iuuenum videretur Scipio: hunc solum sapere, ceteros vero velut umbras ferri respondit. Quod compar fuit: cum Antigoni dicto de Pyrrho: quem magnum futurum virum, si senesceret: & Scipionis de Mario, quem proximum post se Imperatorem, professi fuerunt. Is quoque cum ab Appio Claudio comperit in censura conuiciis iactaretur, quod ciuium nomina ignoraret: curæ sibi fuisse potius, neâ quoquam ignoraretur, quam multos nouisse, respondit. Illud plane constitit, post Æmiliani necem, homines de Sempronia vxore, quoquo modo merita, nec minus de Cornelia socru, tanquam cum veneno interceperint, propalam loqui solitauisse: idque non incertis autoribus probari. Hæc nos de Gracchis, propter harum rerum studiosos, quo facilius innotescerent, non omittenda putauimus.

*Quanta & quam varia iurifconsultorum opinio fuerit de supellectili, & qua supellectilis nomine comprehendatur. CAP. XIX.*

*Supellex.*

**Q**UOD sit supellex, quidve supellectilis nomine comprehendatur, varie inter iurifconsultos dissensum est, pugnantiaque studia inter eos, opinionionesque fuere, aliis alias res supellectilis appellatione designantibus: omnes autem ita definire, vt domesticum patris familias instrumentum rerum ad quotidianum vsum paratarum supellectilem esse dicant. Quæ autem res huiuscemodi sint quotidiani vsus, quas in supellectili adnumerari conuepiat, sententiæ variarunt, magnaque inter eruditos, & perpetua dissensio fuit. Pomponius, vir, vt in illa quisquis ætate consultissimus, domesticum patris familias instrumentum, quod neque auro argentoque factum, aut vetustius annumeretur, supellectilem definiuit. Florentinus inter iurisperitos auctoritate non minori, præter hæc, animalia excepit: itaque equi, boues, gallinæ, anseres, & cæ-

*Pomponius.  
l. 1. ff. de supel. legata.  
Florentinus.  
l. 2.  
de supel.*

tera hoc genus, quæ pecorum numero habentur, quamvis in quotidiano usu forent, in supellectili non haberi censuit. *Paulus l. 3. eod. tit.* Paulus autem iuris æque peritissimus, vasa ænea vulgaria quæ proprio sunt loco sita, capsasque vel arma, quibus vestes librivæ continentur, etsi quotidiani usus causa parata, in supellectili adnumerari negavit. *Alphenus l. 1. eod. tit.* Alphenus, qui Servii Sulpicii discipulus fuit, illa, quæ ad supellectilis artificii aliquod genus seorsum pertinerent, & nomen sui generis separatim haberent, in supellectili non haberi dixit: itaque pugillares & codices, tum fabrilis arma & militaria iuxta Alpheni sententiam, in supellectili non sunt. *Tubero l. 1. eod. tit.* Tubero negavit ea, quæ in penu forent, præterea argentum, vestem, mundum muliebrem, & alia ornamenta instrumentum agri vel domus, supellectilis appellatione contineri: reliqua vero, quæ in quotidiano essent usu, in supellectili adnumeravit. *Papinianus l. 1. eod. tit.* Papinianus autem Scævolæ discipulus, cui in advocacione fides successit, magnæ apud Severum auctoritatis, mensas argenteas veleburneas, argenteosque lectos, & argentea candelabra, legata supellectile deberi dixit: argentum tamen escas vel potorium, in supellectili esse *Modestinus, l. cum qui- dam eo. La- beo. l. qui ve- stem eod. C. seq. l. de ra- tis, eod.* Modestinus, cum qui- dam eo. La- beo. l. qui ve- stem eod. C. seq. l. de ra- tis, eod. protrita est, nimium immorari, nullum operæ precium fuit. Illud certe dixisse haud piget, in supellectili contineri mensas, trapezophoras, delphica, subsellia, scamna, lectos etiam excultos gemmis & auro, culcitra, stragula, & thoralia, quibus lecti thorivæ infestantur; non autem vehicula: nam illa instrumenti viatorii esse Florianus ait. Præterea pelues, quanvis argenteas, candelabra, & craterem etiam argenteum, myrrhina, crystallina aut vitrea escaria, vel potoria, lucernam quoque & trullam. Adde vasa ænea vulgaria, quæ proprio non essent loco affixa, & si quid patatum foret quotidiani usus causa, præter illa, quæ modò excepta fuere. Ex quibus datur intelligi id, de quo dissensus erat, quid verbo supellectilis dici comprehendi que oporteat. Sed quia de escario argento & del-

# GENIALIVM DI ERVM

*Dolphica  
vasa.*

*Trapezo-  
phora.*

*Microtra-  
peza.*

*l. in argento  
paragrapho.  
si de aur. &  
argen. leg.*

phicis mentio est, non omittendum. literis prodictum esse, Delphica dici vasa, quorum nulla mutata forma, varius & multiplex vsus foret; namque ita erant fabricata, vt duplici facie diuersis vsibus in seruirent: siquidem Delphi vasa elaborata artis habuere, ita vt poculorum vicem praearent, & clypeorum loco vsui essent Trapezophoras vero mensas fuisse ornatu magno, quae effectis imaginibus sustinebantur, quales hodie in vetustis marmoribus saepe videntur, quippe mensarum species apud veteres multifarias legimus, scilicet trapezas, quas magidas Graeci vocant, & tripodes, & microtrapezas, in quibus modica parabatur cena, & epidorpias, vinarium & cylibantum, & alia mensarum genera, si cui illa prosequi libeat. Inter escarium vero argentum etiam aquae manaria, id est, vasa abluendis manibus accommodata, quae Latini gutturnia vocant. Pomponius de auro & argento legato contineri putauit.

*In qua aetate milites apud Romanos legi consuevero. & quae fuerit disciplina militum, quod ve iusurandum.*

## CAPVT XX.

*Tyronum  
Eruditi-  
um aet.*

**Q**VI de militari disciplina libros posteris reliquere, eos haud fere quonquam maiorem septem & decem annis, aut sex & quadraginta maiorem, militiae & tyrocinio adscribi voluisse constat, idque à Seruio Tullio vetere censione cautum fuisse primum, quod aucto subsequente à Caio Graccho lege sacra sancitum fuit: Causa autem haec est, quod citra eam aetatem aut supra, velut immaturos, aut praeduros & effectos, militiae rudimentis minime idoneos putarunt. Ideo vetus constitutum erat, iuuenes, nisi post pubertatem, & primo flore aetatis, dum per aetatem laborem militatem ferre possent florentes viribus & eos ex urbana, saepius agresti iuuentute rusticis operibus duratos, militari sacramento & muneri adigere, singulosque militiae per numerum in iuniorum tabulis adscribere, qui Catalogi dicti, illosque ex corporis habitudine, si apti militiae, si lato pectore, si ceruice erecta, si fortis & strenuus, quae species, qualisque vigor, & quod robur virium foret, internosce-

*Catalogi.  
Habitudo  
corporis in  
militiam ad  
scribendorum*

re, vt



is prodictum  
ata forma,  
rant fabre-  
rent: liqui-  
ta ut pocu-  
vfuissent  
agno, quæ  
ie in vetu-  
sarum spe-  
trapezas,  
icro trape-  
proprias, vi-  
ra, si cui il-  
tum etiam  
ecommo-  
de auro &

ve. & qua  
dum.

reliquire,  
em & de-  
militiæ &  
uio Tul-  
huo sub-  
fuit: Cau-  
supra, ve-  
tiæ rudi-  
constitu-  
mo flore  
erre pos-  
greffu u-  
ramento  
umerum  
eti, illo-  
to pecto-  
cies, qua-  
erno lce-  
re, vt

re, vt illorum forti fidelique opera Respublica vti pos-  
sit. Nam nimis pinguem, deformem aut mancum, de-  
fidem aut vecordem, tanquam minus viles militiæ non  
scribebant, quippe Cato Censorius pinguem militem,  
velut Reipublicæ incommodum, iure incessit, cuius  
inter guttur & inguen cuncta sub ventris dominio fo-  
rent. In qua semel adscriptus, nisi propter demerita ex-  
autoratus foret, ipso nolente, deleri nequibat. In quo id  
sedulo cauebatur, vt primum militiæ vinculum puta-  
rent, sacramenti religionem, secundum, singulorum a-  
morem, velut inexplicabilem nexum, cum his qui vna  
mererent, tertium, deferendi nefas. Quibus ad mili-  
tiam admissis, primo anno custos, sub quo disciplinam  
ediscerent, & magister, sub cuius imperio tyrunculi acue-  
rentur, publicè dabantur, ne expertes operum milita-  
rium arma tractarentur. Diuus verò Iulius equites Ro-  
manos aut senatores armorum peritos, sub quibus militiæ  
nescii erudicentur, magistros dedit: quorum præceptis  
imbuti, perstando & peruigilando, militare rudimen-  
tum deponerent, legesque pugnandi, & prælii normam  
ac dictata internoscere. Primusque Publius Rutilius *P. Rutilii*  
consul, collega Cneii Manlii, è Iulo Cornelii Scauri, do-  
ctoribus accersitis, plagas vitandi & inferendi militibus *præceptis*  
præcepta dedit. Inde ne temerè & sine arte pugnarent, vt-  
que tyrones sub disciplina essent, & militari but imbue-  
rentur præceptis, tribunis datum nēgocium fuit. Quos *Tribunorū*  
optimis disciplinis institutos, tandem militiæ adscribe-  
bant. Apud Persas verò magistri rei militaris grandiori *Magistri*  
ætate fuere, nec citra annum quinquagesimum, sub qui *militiæ apud*  
bus parata instructaque acie, parè primùm & modicè, *Persas gran-*  
mox exactissima cura militiam ediscebant: apud quos *dasi.*  
iuuentis à quinquagesimo ad L. annum militare cogitur: ultra *Ætas tyro-*  
verò annis tractare vetitum. Siquidem lex militaris et *num & ru-*  
iam Romanis à quinquagesimo anno militem non tan- *diariorum*  
gebat. Apud alios inoleuit mos, vt post annum quadra- *apud diuer-*  
gesimum militiæ tyrocinio neminem adscriberent post *sos.*  
quinquagesimum vero militare desinerent, hiq; velut  
persuensis militia, missio daretur. Quod Scytharum legi-  
bus cauebatur, ne hominem sexagenarium militiæ admit-  
terent, Ægyptiis in more fuit, vt Calasiries, qui præcipui *Calasiries.*  
habentur

*Militiæ vin-  
cula.*

*Tyrunculo-  
rum custos  
& magister.*

*Tribunorū  
Magistri  
militiæ apud  
Persas gran-*

*dasi.  
Ætas tyro-  
num & ru-  
diariorum  
apud diuer-*

*Calasiries.*

## GENIALIVM DIERV M

*Senes in mi-  
litiam ad-  
cripti.*

*Romani ex-  
ternum mi-  
litiam in ca-  
stris non ad-  
mittebant.*

*Alia atque  
alia vestes  
habitu quo-  
in militiam  
proficiunt.*

habentur milites, à nullo doctore, sed à patre solum mi-  
litia præceptis erudirentur. Phocion verò, vt Athenien-  
ses nimis Bellicosos à belli furore defectu acerbo cohibe-  
ret, quod libentes & cupidi appetebant, lecta iuventute  
etiam octogenarios emeritis stipendiis coegit dare no-  
mina. Camillus contra Latinos & Volscos magna mole  
dimicatueros, seniores, quibus aliquid virium superesset,  
in sua verba iuratos centuriauit. Romani quoq; bello He-  
trusco, & sæpe alias, seniorum cohortes, post emerita sti-  
pendia, quin etiam libertinorum ad militiam exciuiere. Et  
Marius magnæ partis milites seniores, qui multa stipen-  
dia meruissent, & capite censos, sacramento sciuit. Quod  
Alexander Macedo fecisse dicitur, vt ducturus contra Da-  
rium, veteranos peritos belli militiæ adscriberet. Non sic  
Conon, qui vt exercitum suppleret Atheniensium, pue-  
ros immaturos annis, quibus vires non suppetebant & se-  
nes legit. Milites verò in castris, nisi Romanos ciues, vel  
Latini nominis, leuium tamen armorum auxiliares exter-  
nos, sacramento Romani adigere solitauere. Contra vero  
Cyri consilium fuit non modò ex ciuibz suppleri mili-  
tes, sed velut optimos equos è longinquo quæri oportere.  
Idem apud Alexandrinos vetusto more seruatum est,  
vt nullos milites nisi peregrinos militiæ admittant. Pro-  
ditumque memoriæ est, in fœdere quod cum Romanis &  
Antiocho iktum est, caueri, ne milites sub ditione populi  
Romani conducere, aut voluntarios habere liceret. Inter  
auxilia tamen minor, in legionibus longè maior militum  
numerus adscribi assuevit. Sed tamen legionariorum &  
arma grauiora, & disciplina fuit seuerior: auxiliariorum  
verò minor, nectam exactæ diligentia: quibus in præ-  
lium euntibus, præter saga togasque & rectam tunicam, al-  
bum aut rubrum paludamentum, quo socios ab hostibus  
internoscerent, publicè dabatur: Aphris vero, Caunis,  
Numidis, Lacedæmoniis, & Messageris, in bellum pro-  
fecturis, rufas vel puniceas ferre vestes moris erat: vt  
eo argumento vulnera & sanguis effusus non innotesce-  
rent, confidentiusque & sine pauore dimicarent: id quod a-  
pud Persas in vsu fuit. Nanque Artaxerxes ducturus contra  
Cyrū milites rubro sagulo ornauit, Cyrus albo. Agesilaus  
quoque ita copias instruxit armis, vt omnia ærea punicea  
videren-

viderentur. T  
eunz: contra  
nites discolor  
Bos & Insu  
aureo. Britan  
quæ atro colo  
loni hostium  
spectu formi  
pus minio, di  
Cæsar, vt in c  
prima signa n  
bitu inguinis  
moso, & am  
mus Imperat  
lecto conspi  
dux à grega  
cultu corpor  
trā Alexand  
tu, tum Sien  
rea casside,  
lud traditur  
mis, visum b  
seagere. Qu  
(vt tradit H  
tur, visum  
derensis, l  
beti equis  
tere visibat  
lom de vest  
rum dimini  
saga, togæ  
in bellum p  
describantur  
reuerfis in  
primus mil  
que auspici  
omnis esse  
Persæ eual  
ante regis t  
mox reuer

solum mi-  
Arhenien-  
do cohibe-  
iuenture  
t dare no-  
agna mole  
superesset,  
bello He-  
merita sti-  
ciueret. Et  
alta stipen-  
dit. Quod  
contra Da-  
t. Non sic  
m, pue-  
bant & se-  
ciues, vel  
eres exter-  
ontra vero  
leri mili-  
ri oportet  
atum est,  
ot. Pro-  
manis &  
ne populi  
et. Inter  
militum  
iorum &  
riorum  
is in prae-  
icam, al-  
hostibus  
Caunis,  
um pro-  
rat: vt  
notescer-  
quod a-  
s contra  
gesilaus  
punicea  
videren-

viderentur. Thraces pullas induti tunicas, in acies prod-  
cunt: contra Mybæ & Æthiopes candido amictu, Sam-  
nites discolori veste præliantur, nonnunquam candida.  
Bos & Insu- bres auratis sagulis, Galli virgatis cum torque  
aureo. Britanni glasto infecti. Est enim fullonia herba,  
quæ atro colore inficit, & hominem decolorem facit. Ge-  
loni hostium cutibus ornati, quò truculentiores visu & a-  
spectu formidabiliore essent, Æthiopes dimidiatum cor-  
pus minio, dimidiatum gypso solent illinire. Fertur Caius  
Cæsar, vt in conspectu bellorum cunctis innoresceret. ad  
prima signa nouo colore amictus, & diuerso armorum ha-  
bitu inguinis prodissit. Et Lucullus cum thorace squa-  
moso, & amictu purpureo præliari. Gylippus verò maxi-  
mus Imperator, sordida veste & semilacera, ac cultu neg-  
lecto conspicuus erat. Agis quoque Lacedæmoniorum  
dux à gregario milite nihil differebat: sicut Agesilaus, qui  
cultu corporis vili exultabat, exercitu autem ornato. Con-  
trà Alexandrum Macedonem, insignem cum regio habi-  
tu, tum Siculo amiculo, & leo thorace, duplicata ac fer-  
rea casside, auro & gemmis arma honestabant. In quo il-  
lud traditur mirum, dum in India præliatur, concussis ar-  
mis, visum barbaris lumen infundere, & monstrum ante  
se agere. Quod compar fuit cum Epizelo Atheniensis, qui  
(vt tradit Herodorus) in pugna Maratonia dum prælia-  
tur, visum monstrum, quod ante se conspiciebat occi-  
dere nisus, luminibus captus perpetuo mansit. Etiam Ty-  
berii equus in conspectu belli ore flammam interdum emit-  
tere visebatur. Caius tamen Gracchus legem tulit ad popu-  
lum de vestibus publicè militibus dandis, sine stipendio.  
rum diminutione. Inde institutum, vt singulis militibus  
saga, togæque in hybernis dentur: præualuitque mos, vt  
in bellum profecturi Romani milites singuli in tabulis  
describantur: vt illorum qui prælio occiderant, nomina  
reuerfis innotescerent: vtque in delectu conscribendo,  
primus miles bono omine tanquam inde faustum felix-  
que auspiciu futurum sit, conscribatur. Id enim boni  
ominis esse, & prosperos euentus facere putabant. Apud  
Persas eualuit mos, vt profecturi in bellum, in cistam  
ante regis tribunal singuli singulas sagittas immitterent,  
mox reuersi, quisque repeteret suam, vt ex remanenti-  
bus

*Glastum.*

*Imperatorū  
& ducum  
alii atq; alii  
ornatus in  
bello.*

*visiones mō  
strosa in bel-  
lo.*

*Lex de ve-  
stibus publi-  
cè militibus  
dandis.*

*In bellum  
profecturi,*



# GENIALIVM DIERVM

*Tyrannum  
institutio.*

*Iphicrates.*

*Ad palum  
exerceri.  
Palum.*

*Paleria lu-  
dus.*

*Sagittande  
exercitium.*

*Cyri discipli-  
na militaris*

*Agessilaus.*

bus illorum qui praelio cecidissent, numerum internosce-  
rent. Hi ergo in castris militiam edocti, hyeme pariter  
atque aestu diebus singulis mane & post meridiem, locum  
tenere, signa sequi, ordinem seruare, fossam fodere, figere  
vallum, militari gradu incedere, & alia militaria facere  
quotidiano vsu ediscebant. Nam ducibus, centurionib. &  
tribunis praeipue curandum erat, in locis vbi statua ha-  
bebant, cogere tyrones milites. cum primum merere co-  
pissent stipendia, ne sine consilio, sine imperio in hostes  
tenderent, per turmas hinc inde crebro concurrere, de-  
currere, clamare, locum tenere, imperium seruare iussa  
exequi, seque in orbem colligere, cuneum facere & phalan-  
gem, vt sequi signa, & pati tardium, aestus ac vigiliis assue-  
scent, ne pulsi loco cederent & in acie quisque agnosce-  
ret ordines suos: ita vt vsu quotidiano non minus ipsi si-  
bi praescriberent quid facto opus foret, nec hoc incitante  
ullo, nec imperante, quam ab aliis ediscerent, quae disci-  
plina praecipua Iphicrati traditur, vt sine ducis opera mi-  
lites ita institueret consistere in acie: vt peritissime dispo-  
siti viderentur. Iactu quoque disci, cursu, saltu, jaculatione,  
& lucta inuicem contendere mos erat. Nandi quoque  
post solitas exercitationes iuuentutis Romanae summum  
studium in militari rudimento fuit, aliaque opera iusta  
militaria, quibus quasi simulacris pugnae animos corpora-  
que tanquam ad verum bellum acuebant. Ad palum quo-  
que exerceri, aut iaculis & sagittis ferire, nonnunquam  
fundis & lapidibus, disciplinae militaris erat. Fuit enim  
palus cubitorum trium, quem tyrones scuto & clauo velut  
hostem petere, in eumque ictus & plagas inferre solebant.  
In quo id cauebatur imprimis, ne dum ad palum ictus in-  
tendunt, ipsi hostium telis pareant: proinde oportebat a-  
nimo eos & corpore intentos esse, non magis ad inferen-  
dos, quam ad cauendos declinandosq; ictus: cui ludo Pa-  
laria nomen. Arcu quoque & sagittis plerumque Creten-  
sibus & Cydoniis exactissima cura milites instituebantur,  
sicut apud Graecos palaestra. Cyri vero disciplina fuit, vt  
milites semper opus facerent, & nunquam exercita iuuen-  
tus, nisi sudore praeuio, cibum sumerent. Qui etiam neq;  
prandebat neq; cenabat vnquam, nisi sudasset prius, & mi-  
litaria obuiisset munera. Agessilaus quoque in gymnasio,

ne ocio senescerent  
iusque praemi  
assuefecit.  
cursus & pugnae  
vero Macedo-  
nensis praemia  
Caesar nullum  
ac militari  
quamui graui  
modum laboris  
racilla, praemi-  
um iter semper o-  
scriptum acce-  
pisse per nives  
patientia labora-  
tus. Quibus  
posito rudimen-  
to scribebant. N-  
xilia Creten-  
sium naualique  
assueti, exerci-  
tium vero  
rus inquit, in  
litis adnota-  
ficati credide-  
Tu frumere  
Quis agitur  
Disert ab h-  
Notat cuius  
miles in emi-  
tuis solebat.  
tura milites.  
bus testas, qu-  
re, sicut Graec-  
tegmento vi-  
galeis, aut pe-  
lem pro con-  
pum qui pell-  
de ferientes,  
amicti, acies

internosce-  
eme pariter  
iem, locum  
edere, figere  
aria facere  
curionib. &  
i statua ha-  
merere cor-  
io in hostes  
urrere, de-  
uare iussa  
ere & phala-  
gilas allue-  
re agnosce-  
nus ipsi si-  
ocincitante  
que disci-  
is opera mi-  
ssimè dispo-  
i, iaculatio-  
ndi quoque  
e summum  
opera iusta  
os corpora-  
balum quo-  
nonquam  
Fuit enim  
clauo velut  
re solebant.  
in istis in-  
portebat  
ad inferen-  
tulo Pa-  
Creten-  
uebanur,  
a fuit, ut  
cita iuuen-  
etiam neq;  
prius, & mi-  
gymnasio,  
ne

ne ocio senescerent milites, exercitationis & virtutis cu-  
iusque præmia proposuit, leuibusque præliis experiundo  
assuefecit. Qui etiam Persarum regum mos traditur, ut  
cursus & pugnae dona militibus proponant. Alexander  
vero Macedo, ne ocio milites lasciuiarent, certantibus vir-  
tutis præmia Chiliarchas dedit. Præ cæteris Aurelianus  
Cæsar nullum reliquit vacuum diem, quin se pilo, sagittis  
ac militaribus armis exerceret. Et Maximinus senior,  
quamuis grandis natu campestrium exercitationum supra  
modum labores subiit. Antonius quoque Bassianus Ca-  
racalla, præterquam quod se cum militibus exercebat,  
iter semper onustus armis pedes fecit. Id quod de Seuero  
scriptum accepimus, ut hyeme sæua & gelida aperto ca-  
pite per niues & pruinas, per montes syluasque cursitaret, in  
patientia laboris & victus abstinentia supra fidem assue-  
tus. Quibus documentis redactio in disciplinam milite,  
posito rudimento, & continuo usu firmato, legiones con-  
scribebant. Præterque milites peregrinæ militiæ, inter au-  
xilia Creteneses sæpe militasse accepimus. Hi enim terre-  
stri nautique prælio ad insidias, furta & rapina populando  
assuevi, excursiones maximas facere promptissimi sunt, in  
prælio vero segnes: Cydones vero fortissimi, sicut Home-  
lius inquit, illorumque caprinis pellibus ornari plerique  
litteris adnotarunt. Idque à Iuuenale versibus mundis signi-  
ficati crediderim, dum inquit:

*Tu frueris scabie mali, quod in aggero rodis,*

*Qui regitur parma & galea: metuensq; flagelli,*

*Disris ab hirsuta inculum torquere capella.*

Notat enim illa veteris disciplinæ rudimenta, quibus tyro  
miles in emittendis iaculis apud suum centurionem insti-  
tutus solebat. Quinetiam Romanæ militiæ fuit levis arma-  
turæ milites atque equites, loricas & galeas vrsinis pelli-  
bus rectas, quo truculentiores visu forent, in aciem defer-  
re, sicut Græcorum veteres, pelles fluuiatilis canis pro capitis  
tegumento vice galeæ derulere, equinasq; iubas & caudas in  
galeis, aut pennas struthio camelii: nonnūquam leonis pel-  
lem pro conis apud Romanos fuisse constat, more Æthio-  
pum qui pelles equorum capitum cum ipsis auribus & iubis  
deferentes, nonnūquam pardorum pellibus leonumque  
amicti, acies subeunt & præliantur. Thracibus in more fuit,  
è pelle

*Persarum  
regum mos.  
Alexandri.  
Maced.*

*Aureliani.  
Maximii.*

*Anton. Ca.  
racalla.  
Seuerei.*

*Cretenses  
milites sæpe  
in interauxi-  
lia.  
Romanorum.  
Cydones.*

*Iuuenalis.  
locus.*

*Galearum  
& loricarum  
in signis a-  
pud diuersas  
gentes.*

# GENIALIVM DIERVM

è pelle vulpina cassides ferre', sicut Albanis & Hiberis cum ferinis galeis pugnare. Rhoxani non modo galeis, sed thoracibus & scutis ex crudis boum coriis uti solebāt. Apud Græcos autem, Homerite testimonio, equinæ iuba pro cristis facere. Pyrrho & Philippo hirci cornua, Hanni moniis arietis caput. Achæis pennæ variis distinctæ coloribus. Alii rubras cristas supra cassidem deferabant. Cimbri & Theutones horrentium hiatibus animalium contexere galeas, Abradatæ Persarum duci conus hyacinthinus erat. Cyrus cassidibus æneis & conis albis milites ornavit. Cares gallos gallinaceos pro conis habent. Alexandri cassidem cristata iuba & pennæ candidissimæ circumcingebant. Nonnunquam insigne fuit Epiporpo-ma. Galli non modo scuta, sed corallio ornabant galeas. Galatæ partim cornua, partim quadrupedem habuere effigies. Samnites cum pinis muralibus digtadiantur, in prælio vero cristatis galeis: sicut Lusitani, & Sacæ Scythica gens, quibus nervatis cristatisque galeis pugnare in usu est. Teucris, Myssi, & Thracis super æneas galeas bovis aures & cornua apponunt. Inter cæteros Comidus centurio, bello contra Mysos fertur miraculo fuisse, quod poculum supra cassidē, modo suscitans flammam, modo remittens deferbat. Eratque Romanæ militiæ vetus constitutum, ne miles sine comite ab agnibus abeat, neve præsidio decedat, neve locum relinquat: aut è castris effugiat, neu discedat longius: sed explorato, & sub signis atque subsidiis positus, non modo in acies prodeat, sed ligatum & pabulatum vadat: omnia denique velut si corā hoste, cauta præsumatque sint. Utque milites die simul ac noctu, iuxta parati instructique ad nutum imperiumque præsto sint: qui contra fecerat, aut ignominia notaque afficiebatur, aut severa correptione capite luebat: tametsi nonnulli delicta huiusmodi lenius vindicarint. Namque Amylianus Scipio, licet grauisimus exactor disciplinæ, quæ militem extra ordinem deprehenderat, fustuario plectebat, eumque vulgato ad rem militarem exemplo, si Romanus civis esset, viribus, si vero externus, fustibus cadebat. Est quoque lege militari sancitum, ne lixæ permixti cum equitibus vagentur, neve frumentum publicè datum miles vendat, aut prædas pecorum vel mancipiorum

*Militia  
Romana  
vetus con-  
stitutum.*

*Scipionis a-  
nimaduver-  
sio in milite  
extraordi-  
nem depre-  
hensos.*

vino



& Hiberis modo galeis, ut solebat. Equine iuba  
 qua. Ham distinctæ co- deferebant. animalium  
 conus hya- tis albis mi- nis habent, candidissimæ  
 Epiporpo- bant galeas, m habuere  
 agdiantur, & sacæ Scy- tis pugnare in  
 as galeas bo- Coudiscen- tasse, quod  
 mam, modo militæ vetus  
 ignis abeat, aut è castris  
 & sub ignis deat, sed lig-  
 velut si corâ simul ac no-  
 tumque præ- oraque affi-  
 bat: tametsi  
 t. Namq; æ- scipline, quæ  
 iatio plede- o, si Roma-  
 tribus cade- lixæ perimi- publice da-  
 nancipiorum vino

vino commutet: néve gregarius miles in acie vel castris  
 seruum aut iumentum habeat: neu quis, ubi tribunus mi-  
 litum fuisset, postea ordinum ductor esset: nec qui ordi-  
 nes duxisset, miles postea fieret. Utque milites manipu-  
 lares, qui sub disciplina militant, semper cincti caligatiq;  
 sint, quæ quidem caligæ multiplicibus clavis munitæ e-  
 rant: discinctos enim, velut ignavos & militiæ minime a-  
 ptos putarunt: præcinctos verò, fortes, & strenuos. Quare  
 Macedonum lex erat militaris, ut qui miles hostem non  
 occidisset non militari cingulo, sed capistro cingeretur: *lex milita-*  
 quod apud Carthaginienses servatum legimus, ut discin- *ris.*  
 ctos, postremos homines ducerent: tametsi, Aphrorum *Aphri dis-*  
 peculiari feratur mos fluxa turica & discinctos incede- *cincti.*  
 re. Quinetiam ut in expeditionem ituri milites, arma & *Sua qui que-*  
 vallum, nec non vitem, follem, scutû, gladium, tum, si quid *onera fere-*  
 ad vitum velint, interdum plus dimidiati mensis cibaria, *bant.*  
 absque servorum aut iumentorum ministerio bumeris  
 ferant, antiqui moris & exempli fuisse. Illud quoque *Pugnare ex*  
 animadvertimus, nemini in Romana militia extra ordinē, *tra ordinem*  
 etiam in prouocantem, contra imperium, pugnare li- *in iussu ducis*  
 cuisse: idem Macedonibus, quibus iniussu ducis aut *non licebat.*  
 arma capere, aut in ordines ire vetabatur, quodque, nisi mi-  
 litari sacramento miles adscriptus foret, hostem gladio *Sacramento*  
 petere, aut militare minime fas erat: perindeque in eum *militari non*  
 militaris animaduersio fuit, qui hostem militiæ sacra- *adscriptis.*  
 mento non adscriptus occideret, aut qui classico reuoca- *hostem feri-*  
 tus, tardius pareret, quam qui ciuem aut socium iniuria *re aut milit-*  
 occidisset. Ideo laudasse Cyrus dicitur militem, qui cum *care fas non*  
 hostem interfecit gladium eduxisset, classico rece- *erat.*  
 prui auditio, ictus cohibuit, & hostem dimisit. Sed prius  
 sua sponte, decuriani equites, centuriati pedires, sacra-  
 menta mutuo præstabant, Paulo deinde Æmylio, & Terentio  
 Varrone consulibus, tunc primum, quod nunquam antea  
 factum, per tribunos militum à voluntario sacramento ad  
 legitimum insurandum milites adacti fuere. Quod qui- *Iuramentû*  
 dem Imperator præstare tenebatur primus, suo mox or- *legitimum*  
 dine sublequebantur legati, deinde tribuni, deinde cen- *militare.*  
 turiones, postea decuriones, mox præfecti castrorum, de- *Iuramenti*  
 mum milites: quod singulis annis Calendis Januariis de- *militari*  
 nuo præstabatur Jurabant enim per deos solenne iusi- *forma.*

# GENIALIVM DIERV

randum : postea in acta principum se iussu consulum conuenturos, neque è castris eorum iniussu, quæstis occasionibus abituros, non fugæ formidinisve causa extra ordinem recessuros, nisi teli sumendi, vel hostis ferendi, aut ciuis seruandi causa. Neque in exercitu propeve decem passuum millia, plures argentei nummi furtum facturos, extraque hastam, ligna, pabulum, vitem, follem, si quid quod pluris esset, nacti fuissent, id omne ad consules delaturos, aut dominis reddituros. Nonnunquam alio sacramento milites adactos comperimus, tunc cum ingens subeunda dimicatio foret, & in extremum discrimen res venit, vt nisi victis, debellatis, fuisque hostibus victores forent, sed ad castra nunquam redituros iurarent. Tum illud notatum est, quod si ab vniuerso exercitu iusurandum consuli præstandum esset, satis fuisse, si centurio vel tribunus exercitus nomine, conceptis verbis sublimi voce iuraret, omnisque multitudo & singuli milites communi conspiratione & consensu in eadem verba silentio in se iuret. Hocque iusurandum, ac si concepta verba singuli expressissent, perinde tenere, atque sanctum & illibatum haberi. Apud Lacedæmonios verò milites hoc etiam iuramentum præstare soliti sunt, eisdem cum Imperatore amicos inimicosque habituros vtque bonorum malorumque firma consensio inter eos & fœderatio esset. Neque omittendum quod, de Atheniensibus memoriæ proditum est, qui cum propter quotidianas contentiones & violatum ius gentium, infensi Megarensibus & animo hostili essent: quoties milites solito militari sacramento adigebant, hoc etiam iusurandum illos subire coëgisse, se intra militiæ tēpus quotannis quoquo modo possent, Megarensiū agros finesque infesto exercitu inuasuros, & peruastatis agris, nihil intactum relicturos, atque in eos omni clade belli grassaturos.

*Fortiter.*

*Lacedæmonii.*

*Atheniensium militum in Megarenses consueti iuramenti.*

*Dissensio inter duos ludi professores, super verbo, inuenio & reperio, contra obseruationes Grammatici cuiuspiam.*

## CAPVT XXI.

**A**MBULABAMUS in litore, dum Neapoli essemus, æstiuo anni tempore, cum iam ad uesperasset, ego & Junius Antonius, & plerique studiosi paribus disciplinis dediti

u consulum ed- dediti, qui illuc ociandi causa aduenerant. Cumq; duos  
quæsitis occa- ludi literati professores, super verbo reperio & inuenio,  
causa extra oc- graui contentione inter se iurgantes disceptantesque vide  
stis ferendi, re- mus, libuit eorum disceptationi interesse. Atque ex his  
propere decem furum factum, alter, cum inuenire diceret esse, impenso labore rem diu  
sollem, si quæ- quasitam assequi: reperire verò, rem non quasitam, sed  
ad consules de- forte oblatam, nancisci, idq; Ouidii autoritate, qui in suo  
quam alio fac- maiori carmine, dum Inachū natam Jo quærentem facit,  
unc cum ing- post longos & irritos labores his verbis illam affatur, Tu  
diserimen non inuenta, reperta es. Quos ipse versus sic explicabat, ut  
tibus victores diceret, te ego cū diu quælierim, non inueni, sed casu obla-  
cent. Tum illi tam comperi. Ouidium ergo de significato verbi contra  
itu iussurand- illum diiudicare asserbat, qui verbū reperio casus facit,  
nturio vel tril- non operæ. Quoq; minus dubites, inquit ille, habes Lati-  
olimi voce in- na lingua doctorem non ignobilem: nec mora cōmenta-  
aliter comm- tiunculas quasdā Grammatici hominis non incuriosi, quas  
rba silentio in- secū adduxerat, e sinu togæ depromit, in quib. ita scriptum  
pta verba sing- erat: Excogitare consiliū est, reperire verò fortunæ. Vnde  
tum & illibati- Quidius. Tu non inuenta, reperta es. Hæc cum ille & ple-  
hoc etiam iu- raq; legisset, reclamabat alter, doctorem istum nec verba  
m Imperatore nec mentem Ouidii intelligere quisse, labiq; errore ma-  
orum maloru- nifesto. Siquidem reperire, esse cum labore aliquid quæsi-  
esset. Neque tum assequi, deductū ex re & pario parere enim est cū labo-  
notiæ product- re quærere: vnde pecunia parita, cū labore quæsitā dicitur:  
ones & violatu- imò eundem Ouidium quem in mediū ille adduxerat, eo-  
no hostili esse- dem versu significantius contra demonstrare: Tu non in-  
adigebant, h- nenta, sed reperta es, inquit, quasi, ego te non casu & fortu-  
se intra milit- na nactus sum, sed studio & labore quæsitam reperi. Quod  
vegatensū ag- & alio versu eundem exploratius significare aiebat. Exani-  
ueruatis agri- manisque artus primò mox ossa requirens, Repperit ossa  
pni clade be- tamen. Præterq; hanc Ouidii autoritatem, idem apud au-  
tores probatissimos vsu continuo obseruari. Q. Curtius:  
Quippe Euphrates, inquit, altum limū vehit, quo penitus  
egesto vix sufficiens operi firmo reperiūt solum est idem:  
Quia duces asseruari profugerant, misit qui cōquirerent,  
nec reperi. Suetonius in Cæsare. Idque eo studiosius face-  
rent, quòd aliquantum vasculorum operis antiqui scru-  
tantes reperiebant. Vides, inquit ille, reperire esse opetæ  
& consiliū, non autem fortunæ? Atque alter cum contra  
tenderet, & voce immodica obstreperet, eadem sæpius

Laurentiū  
Vallam no-  
tat Elegan-  
tiarum sua-  
rum, lib. 3.  
cap. 2.

Reperio vn-  
de.



# GENIALIVM DIERVM

& quædam nugalia repetendo, cupidus ego istius doctō-  
ris mentem planè perspicere, accipio libellum à manibus  
magistri atque in eo lego pleraque nimium audacis do-  
ctrinæ & confidentis. Namque eò processit, vt singulos ferè  
mè veterum prelatissimos, quorum vèstigiis nobis inniti  
operæ pretium est, à præscripta à se lege & dicendi norma  
dissidentes, taxare non fuerit veritus. Præter quæ in eo ad-  
miratus sum, offendo & nanciscor ferè idem esse quod re-  
perio, quod procul à vero esse apertè liquet. Etenim si re-  
perire est aliquid impenso studio inuenire, vt est modò o-  
stensum: nemo ferè quisquam id in verbo nanciscor & of-  
fendo inueniet. Siquidem verba hæc haud dubiè sub casu  
& fortuna sunt. Propterea qui rem exquisitius pensabit, in-  
ueniet nancisci id frequentius notare, rem scilicet ferè  
oblatam, data occasione assequi & habere. T. Liuius tertio  
ab vrbe condita. Pacuuius, inquit, Calanus malis artibus  
nactus opes. Idem, castris ponendis dispersos nactus. Cæ-  
sar idoneam tempestatem nactus dixit, i. assequutus. Id  
quod Festo Pompeio autore scientissimè probatur, qui  
verbo nanciscor, significatum assequendi potius, quàm in-  
ueniendi, in suis commentariis tribuit: & plerisque veter-  
um autoritaribus, in quibus si nancisci pro inuenire dixe-  
ris profectò absurdè & imperitè loqueris. Hæc & pleraque  
in eo cum legissem, cum me iam tæderet, librum restituo,  
atque illos inuicem altercantē discēptantesque relinquo.

*Ex quibus victoriū olim consules, & deinde sequuti du-  
ces triumphare consueuerint.*

## CAPVT XXII.

**V**ETRES Romanos olim non ex quibuscunque victo-  
riis triumphare consueuisse, sed cum bellorum & vi-  
ctoriarum causæ eo munere dignæ viderentur, triumphos  
origiñe accepimus. Causæ verò triumphorum licet à prima  
viribus & parua manu rem agebant: postea, aucto dilatoq;  
imperio, maiores certioresque fuère, vt ad triumphī mu-  
nus quisquam aspiraret. Cum Veientes olim Tarquinien-  
sesq; pro Tarquinis contra Romanos mouissent arma, &  
velut æquo Marte vtrinque pugnatum foret, quod vno plus  
Hetruscorum in acie cecidisse, nec hostium quisquam po-  
stera

*Offendo &  
nanciscor.*

*Causa triū-  
phorū à pri-  
ma origine  
exiles.*

us ego istius do- lora die in conspectu erat, digna res triumpho visa fuit.  
 bellum à magno. Itaque Valerius consul, quamuis collega morte sublato,  
 mium audaculo de Verentibus Tarquiniensibusque triumphum egit. Et  
 sit, ut singulos. P. Valerius, & T. Lucretius consules cum infesto exercitu  
 stigis nobis in id agum Sabium profecti primò vastatione, mox præ-  
 & dicendi in illo ita hostium opes afflixissent, ut nihil in de rebellionis  
 eter quæ in eo dæmneri posset, triumphantes urbem inière. Quin etiam ex  
 dem esse quod deditis & non capitis urbibus, aut hostibus fufis & auer-  
 uet. Etenim res, stante dictatore, à consulibus sæpè triumphatum est.  
 re, ut est modo De Priuerno & Pometia, deque Sabinis & Samnitibus, et si  
 de nanciscor, non vi captis, sed in deditionem acceptis, triumphare li-  
 baudi dubi subali cuit: propterque auersos & palatos hostes, Claudius Pe-  
 scius penfabilius consul, dictatore Q. Seruilio Hala, de Thurbibus &  
 rem scilicet Gallis triumphauit. Et Cornelius & Bebius consules, quod  
 e. T. Liuius Ligures Apuanos non expectantes bellum in deditionem  
 anus malis armis acceperunt, & ad duodecim millia in alias terras tradu-  
 ceros nactus. de Liguribus velut acie victis triumpharunt. Pro-  
 assequutus. Id cedente mox tempore, cum propagato imperio cum ho-  
 iustibus validioribus, magnis utrinque viribus bella ageren-  
 tur, cautum fuit, ne cui triumphum, nisi quinque hostium  
 millia cecidisset, & iuxta acie magnas copias fudisset, de-  
 & plurisque v- cernere liceret. Cuius rei fidem apud quæstores, ut quid  
 pro inuenire de laboris exhaustum, quidve cædis, noscerent, amplissimo  
 Hæc & plera testimonio facere oportebat. Idque non ab re visum. Erat  
 librum restit- enim triumphus ingens honorum cumulus, quem multi  
 melque relinco- duxerunt maximum vitæ bonum, quo nisi magnis cona-  
 tibus deuictis perduellibus, victores bello duces hone-  
 stabant. Utque nisi pro aucto imperio, non pro recuperatis  
 his, quæ bello amissa erant, triumphus cuiquam decer-  
 neretur. Quin etiam nisi suo ductu & auspicio ac in sua  
 & non aliena provincia, eaque pacata, & aullo manente  
 bello, Imperatores hostes profligassent & vicissent, trium-  
 phare nemini licuit. Ideo Liuius & Nerone Co s. s. deu-  
 cto ad Metaurum Hasdrubale, Liuius, qui in sua pro-  
 uincia rem gesserat, de Hasdrubale & Pœnis iustissimè  
 triumphauit. Nero autem, qui potior victoriæ causa fuit,  
 quod in aliena provincia suppetias collegæ dederat, o-  
 uans in urbem vectus est. Exque duobus consulib. eandem  
 provinciam sortitis, contraque eosdem militantibus, vni  
 triumphum decretum, quod hostes fufius egerat, eiusque  
 ductu

Triumpho-

rum causa

exiles abro-

gata.

Triumphus

quibus ad-

mittebatur.

# GENIALIVM DIERV

ductu & auspicio parta victoria fuerat, alteri negatum legimus, L. Valerio Potito & M. Manlio Coss. quod contra Aequos in Algidio prosperè rem gessissent, Valerio triumphus, quod perseverantior in hoste persequendo, instando, urgendoque fuerat: Manlio verò, ut ovals vrbem iniret, à senatu datum est. Fuitque animaduersum, quod tamen si victis, fufis, fugatisque hostibus, res triumpho dignas Imperatores gessissent, si tamen neque dictator, neque consul aut prætor exercitui præfuisent, neque legitimum haberent magistratum, cuius ductu & imperio victi essent & prostigati, triumphare nemini fas erat. Propterea L. Cornelio Lentulo, magnis rebus gestis, negatus triumphus fuit, quod proconsul Hispaniam provinciam non consul obtinisset. Tamen si Scipionem proconsulem, & cui sæpè prorogatum imperium fuerat, de Hannibale & Pœnis: & in Cn. Manlium de Gallogræcis, Paulumque Æmulum de Ingaunis Liguribus, & Pompeium magnū de Sertorio, proconsules egisse triumphos legamus. Per raro enim alicui triumphare permissum fuit, qui sine legitimo magistratu, & sine iusto imperio rem gessisset: præter Pompeium magnum, qui tamen si in senatum per ætatem admissus non fuisset, eques Romanus adhuc, id quod contigit nulli, demisso in Africa Domitio, triumphauit: cui hoc ferunt præcipuum contigisse, quod è tribus orbis partibus speciosos egerit triumphos: sicut Camillo, qui tres triumphos vnà egit, triplici victoria ouans. Sed nec eum qui magnis perperis cladibus, & nimium cruenta victoria esset potitus, tanquam lugubri, & parui compendii, quod multis funeribus, non multis commodis reipub. affecisset. Propterea Valerio consuli, victori contra Gallos, ob cladem exercitus, negatus triumphus fuit: cum magis dolor ciuib. amissis, quam victoria humanis fufis præualuisset. Nec enim qui exercitus Romana non deportasset, nisi perdomitam pacatamque provinciam successori dedisset, more maiorum. Est tamen memoria prætorum, qui in sua provincia res gesserat hostesque fuderat, etiam sine consulibus triumphasse: duosque consules de eisdem hostibus parta victoria triumphantes vrbem inisse. Neque negauerim, non semel, sed pluries in eodem magistratu, &

contra

*Pomp Mag.  
eques adhuc  
triumpha-  
uit.*

*Camillus  
tres trium-  
phos vnà e-  
git.*

contra eosdem  
sæpè ducibus  
vrbis, non cur  
res, sed pedibus  
demum curru  
mulum de Acre  
quorum triumph  
Imperatoribus  
gradus est, soli  
dictatore aut præ  
maioriz quata v  
glitatus sunt, e  
torem & magis  
gamus. Illud  
ciuem, quamvis  
illo victus foret,  
que si contra pi  
nus hominum  
foret, tanquam  
victoria aut ho  
relicere. Co  
victoria est, i  
et bene geren  
triumphare, v  
res pub. stetit, v  
atates, cum A  
torio (quem in  
umphauit. Ap  
Imperator hoste  
differ, aut fuc  
peplo, fuisse  
gesserant fortia  
prælia & maxim  
moria exponere  
protes producit  
rum virorum ge  
goni & Demetr  
re in poplo. Non  
manis, aureis  
quinto quoque



contra eosdem hostes, propter res feliciter gestas, magnis  
 sæpè ducibus triumphare permissum: quodque à principio  
 urbis, non curru triumphali, nec equo vehi triumphan-  
 tes, sed pedibus incedere assueuerant. Postea equo vecti,  
 demum curru quadriga triumpharunt. Tamen si Ro-  
 mulum de Acrone Ceninensium duce, curru quatuor e-  
 quorum triumphasse Dionysius asseuerat. Ac ex duobus  
 Imperatoribus in magistratu positis, illi qui in supremo  
 gradu est, soli triumphare permissum. Ideo consul cum  
 dictatore aut prætore non triumphat, ne minor potestas  
 maiori quata videatur, nè auspiciis, quæ maioris ma-  
 gistratus sunt, cum minoribus confundantur, licet dicta-  
 torem & magistrum equitum, vna triumphasse sæpe le-  
 gamus. Illud denique ex annalibus constat, Romanum  
 ciuem, quamuis reipub. perniciosum & infestum, si bel-  
 lo victus foret, in triumpho deferri non licuisse: quod-  
 que si contra piratas, seruos aut fugitivos, vel aliud ge-  
 nus hominum Romano nomine indignum, bellatum  
 foret, tanquam belli causa erubescenda, quamuis parva  
 victoria aut hostibus fuis, avertisque nemini triumphare  
 licere. Contra verò ciues bello victos, quia lugubris  
 victoria est, ipseque dux minime Imperator censetur, li-  
 cet bene gerendæ rei occasione data, neque ouare, neque  
 triumphare, vel supplicationes cuiquam discernere, dum  
 res pub. stetit, vnam permissum fuit, nisi post aliquot  
 ætates, cum Aurelianus Augustus de Tetrico viro sena-  
 torio (quem in oriente vicerat) & Zenobia muliere tri-  
 umphauit. Apud Græcos verò seruatum diu est, vt qui  
 Imperator hostem fugasset, trophæo donaretur: qui occi-  
 disse, aut funditus euertisset, triumpho, vel encomio &  
 peplo. Fuisse autem peplum, velum in quo qui facinora  
 gesserant fortia, singula egregie gesta, atque acerrima  
 prælia & maxima effingere, illudque pro immortalis me-  
 moria exponere palam, & templis dicare assueuerant, scri-  
 ptiores produnt: in quo deorum imagines, sæpè clarissimo-  
 rum virorum gesta effingebant. Quare Athenienses Anti-  
 goni & Demetrii imagines cum Ioue & Pallade effixe-  
 re in peplo. Nonnulli peplum eximii candoris vestem sine  
 manicis, aureis distinctam clauis fuisse autumant: quam  
 quinto quoque anno apud Hylem mulieres 6. & 10. Junoni

*Triumphantes initio  
urbis pedib.  
incedebant.*

*Rom. ciuem  
in triumphu  
ducere non  
licebat.*

*Græcorum  
triumphi.  
Peplum.*

# GENIALIVM DIERV

*Encomion.* contexebant. Encomium verò carmen in victoris laudem editum ad immortalitatem, quo ipsius res gestæ magnificæ, illustri præconio canebantur, quod epinicion

*Epinicion.* vocant: trophæum verò monumentum dixere nunc mar-

*Trophæum.* moreum, modò æneum, cum inscriptione & titulis æuo

perpetuo duraturis. Nonnunquam, si materia non suppetebat, lapides in iugentem cumulum aggerendo, vel insignem arborem excisis ramis, ibique hostium spolia statuendo, in memoriam posteritatis, bonis & fortibus viris pro

trophæis erigebant. Tame si qui primi ex Græciæ æneum aut lapideum statuere trophæum, non magnopere probatiferint, quod regum tantum nomina illis inscriberent, nec militum operam aut fortitudinem, quibus vi-

etoria parta fuerat, annotarent. Fuitque moris in locis quibus cum hostibus decertassent & vicissent, aut aliqua insigni clade affectissent, ibi victores duces pro monumento laudis cum ampla inscriptione trophæum ponere, & fortium factorum posteris dare memoriam. Quare Pe-

ricles novies propatria victor, trophæum posuit, & aliud

*Trophæum* Agesilaus inter Anthracem Nartheriumque erexit. La-

*quibus statuerentur,* uerfa varia conones quod Persas parua manu vicissent, porticum Per-

*& quo loco.* rum gentiū, sicam de manubiis trophæi loco extruxere. Idem contigit Fabio Æmiliano, qui ad Rhodanum devictis Gallis

ex candido lapide velut monumentum magno laudis trophæum tulit. Sylla contra Archelaum potitus victoria,

fixit stemma in quo Martem, Victoriā, & Venerem & se Venustum inscripsit. Marius verò de Jugurtha & Cym-

bris duplici est trophæo donatus. Metellus autem devicto Sertorio aureum sibi poni iussit. Quod & Flaminius

de torquibus Gallorum anreum statuit, cum elogiis monumentorum cladis illatæ. Claudius quoque devictis

Boiis, ex torquibus Gallorum vnum magni ponderis in Capitolio donum posuit, index victoriæ & triumph.

Sicut Octavius, qui auro rostratæ columnæ in foro trophæum fixit. Germanicus verò de victis nationibus inter

Rhenum & Albim, congeriem marmorum, structis mobilibus, Tiberio sacrauit. Proditumque memoriæ est, Ar-

temisiam, devicta Rhodia trophæi loco duas statuisse imagines æneas, vnum Rhodo civitatis, alteram illi stigmata inurentem pro æterna memoria dedecoris, ignominia-

*Trophæum*  
*quibus sta*  
*tuarentur,*  
*& quo loco.*

*Trophæum*  
*di-*  
*uerfa varia*  
*conones*  
*quod Persas*  
*parua manu*  
*vicissent,*  
*porticum Per-*  
*rum gentiū,*  
*sicam de*  
*manubiis*  
*trophæi loco*  
*extruxere.*  
*Idem conti-*  
*git Fabio*  
*Æmiliano,*  
*qui ad*  
*Rhodanum*  
*devictis*  
*Gallis*  
*ex candido*  
*lapide velut*  
*monumentum*  
*magno laudis*  
*trophæum*  
*tulit.*  
*Sylla contra*  
*Archelaum*  
*potitus*  
*victoria,*  
*fixit stemma*  
*in quo*  
*Martem,*  
*Victoriā,*  
*& Venerem*  
*& se*  
*Venustum*  
*inscripsit.*  
*Marius verò*  
*de Jugurtha*  
*& Cym-*  
*bris duplici*  
*est trophæo*  
*donatus.*  
*Metellus autem*  
*devicto*  
*Sertorio*  
*aureum sibi*  
*poni iussit.*  
*Quod &*  
*Flaminius*  
*de torquibus*  
*Gallorum*  
*anreum*  
*statuit,*  
*cum elogiis*  
*monu-*  
*mentorum*  
*cladis illatæ.*  
*Claudius quoque*  
*devictis*  
*Boiis,*  
*ex torquibus*  
*Gallorum*  
*vnum*  
*magni ponderis*  
*in*  
*Capitolio*  
*donum*  
*posuit,*  
*index*  
*victoriæ*  
*& triumph.*  
*Sicut Octavius,*  
*qui auro*  
*rostratæ*  
*columnæ*  
*in foro*  
*trophæum*  
*fixit.*  
*Germanicus verò*  
*de victis*  
*nationibus*  
*inter*  
*Rhenum*  
*& Albim,*  
*congeriem*  
*marmorum,*  
*structis*  
*mo-*  
*bilibus,*  
*Tiberio*  
*sacrauit.*  
*Proditumque*  
*memoriæ*  
*est,*  
*Ar-*  
*temisiam,*  
*devicta*  
*Rhodia*  
*trophæi*  
*loco*  
*duas*  
*statuisse*  
*imagines*  
*æneas,*  
*vnum*  
*Rhodo*  
*civitatis,*  
*alteram*  
*illi*  
*stigmata*  
*inurentem*  
*pro*  
*æterna*  
*memoria*  
*dedecoris,*  
*igno-*  
*minia-*

minique ac  
tirochi duce  
proco mari  
mox æstu reu  
mina trophæ  
ptolemo Mit  
te nauis pug  
nari, vldem  
ter peritos r  
rem gessisse  
precario ab h  
rentur, nec e  
meritauit lau  
nos, trabes  
busfigeret.  
gentibus, tro  
uer est, ex  
Maximus co  
mis, erexer  
Ægypti rex  
cassent & p  
trophæum c  
misso & lang  
nullo negoti  
constituto, ta  
nere consue  
qui dux fortis  
hostium clade  
bat: qui vero  
Æonia potius  
gis decere Im  
silio & astu, q  
potiti. Neq  
trophæa, rebu  
foret regibus  
rigerent: q  
phæum posu  
jecuti de vel  
ne in posteru  
phæa ponere

minis que acceptæ. Mirumque prodi de Numenio Antiochi duce, qui cum in Arabia, æstuante vadoso & reciproco mari, prælio nauali contra Persas victor fuisset: mox æstu reuerso, pedestri certamine ibidem victor, gemina trophæa Joui & Neptuno posuit. Sicut de Neoptolemo Mithridatis duce traditur, circa Mæotim æstate nauali pugna, hyeme verò equestri, glacie concreto mari, iisdem in locis victoriam tulisse. Conuenitque inter peritos rei militaris; quod tamen duces feliciter rem gessissent, & insigni victoria potiri essent, si tamen precario ab hoste aliquid petissent, nec trophæo donarentur, nec encomio. Viriatus autem Lusitanus hanc temeritatis laudem tulit, ut potius victoria contra Romanos, trabeas & consulares fasces triumphi loco in montibus sigeret. Sic Pompeius, deuictis Hispanis & Alpinis gentibus, trophæa, in Pyrenæis ingis, qua in Hispaniam iter est, excitauit. Et Domitius Ænobarbus, ac Fabius Maximus contra Allobroges, turres, fixis hostilibus armis, erexere. Inter cæteros memoriz proditur Sesostris Egypti rex, si cum hostibus qui magno certamine dimicassent & præsentis animo restitissent, rem gessisset: ibi trophæum cum coleis & virili membro erigere: si verò remisso & languido animo, perignauim segniter victi, aut nullo negotio pulsi essent, contra eos muliebri genitali constituto, tanquam in desides & ignauos, trophæum ponere consueuisse. Apud Lacedæmonios verò, contra Nam qui dux fortiter dimicasset, & cruento Marte, magnaque hostium clade vicisset, trophæi locò gallum diis immolabat: qui verò deditione & pacto, nec nimium cruenta victoria potitus, belli mala vitasset, bouem: ut signarent, magis decere Imperatorem (iuxta Periclis sententiam) consilio & astu, quam gladio aut multo sanguine fuso potiri. Neque prætereundum, quod tamen ponendi trophæa, rebus prospere gestis, apud Græcos frequens usus foret regibus tamen Macedonum fuisse veritum, ne illa erigerent: quippe cum Caranus deuicto Cisseo rege, trophæum posuisset, noctu veniens leo illud euerit & disiecit: inde velut fœdi ostenti malique ominis, veritum est, ne in posterum reges Macedonum quævis victoriis trophæa ponerent.

*Qui precario ab hostib.*

*Sesostris trophæum.*

*Lacedæmonii victoriæ incruentam laudabant.*

*Periclis sententia.*

*Macedonibus trophæum erigere veritum.*



# GENIALIVM DIERV

Disceptatio Francisci Philadelphi cum Grammatico, an  
ro aliquando ludum aperueris.

## CAP. XXIII.

FRANCISCVS Philadelphus, ætas suæ homo doctus  
& fortunatus, inter sua vii poetas famam carmine pri-  
mam auspicatus est: à principibusque qui eo tempore flo-  
ruerunt, magnis honoribus & re familiari auctus & hone-  
status fuit. Cuius vitia ineuntis adolescentiæ, postquam  
deferbuere cupiditates, cum iam ætate matura senesceret,  
magnis postea virtutibus emendauit. Is cum æuo ingra-  
uelcente celebris famæ haberetur, & optimatum rogatu  
accerfituque Romam aduentasset, experiri credo volens  
quantum dicendo valeret, Tusculanas quæstiones Cice-  
ronis publicè in scholis legere aggressus est. Ad eum quo-  
tidie concursus studiosorum iuuenum, & clarioris  
professorum frequens fiebat. Ipleque inter legendum fir-  
ma etiam tunc voce & latere, nouis & exquisitis eloquen-  
tiæ generibus præceptisque discipulos imbuebat, explora-  
toque iudicio singula dicendi genera, & philosophorum sci-  
ta multo cum nitore & cultu pensitabat & rimabatur. E-  
um ego adolescentulus senem inter ceteros coæuos meos  
colui & obseruaui: cumque ad eum nos quoque ventitare-  
mus, memini ipsum inter legendum dicere, Ciceronem  
cum eiusmodi quæstiones scriberet, conuentum suæ æta-  
tis studiosorum habuisse, ludumque literarium quasi ape-  
ruisse: & pleraque hoc genus satis scitè & eleganter, vt  
mos ingeniumque eius fuit, non sine multo ornatu in  
scholis recensere. Cumque perorasset, & à lectione, vt fit,  
discipuli apud eum se colligerent & fabularentur, ipseque  
illa eadem sæpius ropeteret: animaduerti quempiam  
grammaticum florentis facundiæ, cuius nomen libens  
prætereo, eius doctrinæ æmulum, qui ipsum perniciali o-  
dio prosequeretur, sæpeque apud studiosos illum in inui-  
diam crimenque vocabat, singulaque non modo dicta fa-  
cta que: sed verba & nutus obseruabat, contradicere: quæq;  
ille dixerat, vera esse pernegare, neque apud autores inue-  
niri, Ciceronem ludum aperuisse, aut scholas studiosorum  
habuisse, asseuerare. Cumque Philadelphus, mitis vt erat &  
placidus, non rhetorum scholas, in quas homines passim  
venti-

Ludus Ci-  
ceronis.

ventitaren  
studiosos  
dum apud  
Patrum epi  
cis, qui cum  
ludum inibi  
rauit. Hæc  
veris infecta  
propè dim  
posse: exca  
villum in  
Tandem a  
cursu, desit  
trouersa, &  
ronis multu  
apertius si  
bens, Cassi  
Detum qu  
minem, q  
Patrum. F  
di discipu  
pud me d  
Carillo in  
Quod & N  
a primo æ  
rum artium  
mirum de  
mis viris, q  
disciplinis  
gloriam pe  
diuersarum  
thagoras S  
sophistarum  
los reliquis  
Epaminonda  
præstium  
Petrarorum  
est vit, cui  
litteris, aut  
buti, velu

ventitarent, sed tamen aliquos præstantis ingenii viros, studiosos disciplinarum Ciceronem edocuisse, & quasi ludum aperuisse diceret, idque testimonio probari illius ad Pætum epistola, qua se Dionytium superiorem imitari dicit, qui cum Syracusis expulsus, Athenas commigrasset, ludum inibi aperuit: se pariter habere discipulos asseueravit. Hæc & pleraque cum ille diceret: contraque eum alter insectaretur, & iam non contentione, sed clamoribus & propè dimicatione rem agerent, nec res sibi videretur posse ex candescens Philelphus, tanta indignatione exarsit, ut illum in doctissimum omnium indoctorum vocitaret. Tandem communi discipulorum amicorumque inter cursu, desita ira & ardore illo animorum, composita controuersia, & lis dirempta est. Sed cum postea in ipsius Ciceronis multiplici lectione versaremur, inuenimus id ab eo apertius significari. Namq; ad Volumnium Cassium scribens, Cassium & Dolabellam suis auribus frui asseuerat. Ad Pætum quoque. Veniunt qui me audiunt quasi doctum hominem, quia paulo tum quàm illi doctor. Et ad Papyrium Pætum. Hircium ego habeo, inquit, & Dolabellam, dicendi discipulos, cœnandi magistros: puto te audisse illos apud me declamitare. Vatinius quoque ad Ciceronem de Catillo inquit: Defenditur à Q. Volusio tuo discipulo. Quod & M. Fabius de Catillo & Pansa testatur: qui omnes à primo ætatis gradu Ciceronem in disciplinis bonarum artium sectati fuere. Sed quod de Cicerone, idem mirum de Socrate, Platone, & Aristotele, aliisque doctissimis viris, qui scientia præcelluere, accepimus, qui bonis disciplinis iuuenum animos imbuendo, æternam sibi gloriam peperere, suisque dissertationibus & documentis diuersarum opinionum sectas inuenere. Ante omnes Pythagoras Samius iuuenum æmulantium studia, scholasque sophistarum in Italia habuisse fertur, pluresque discipulos reliquisse magnæ & expertæ virtutis. Sic Thebanum Epaminundam Lyfias Pythagoreus, Aristoteles Theophrastum, & Syracusanum Dionysium Plaro erudiuit. Ferraroque eximius aliquis ingenio & doctrina inuentus est vir, cuius non aliqua monumenta studiorum mandata literis, aut aliqui discipuli sapientiæ præceptis aucti & imbuti, velut hereditaria munera posteritati relictæ fuerint,

# GENIALIVM DIERVVM

*In quo gradu cognationis apud plerasque gentes matrimonia  
licuerint, & quàm diuersi mores in contra-  
hendu nuptiu fuerint.*

## CAPVT XXIV.

*Babylonii.*

*Aegyptii.*

*Persæ.*

*Epirotæ.  
Macedo.*

*Græci.*

*Athenien.*

*Persæ.*

**I**NTER omnes constare video, licuisse quondam passim & nullo delectu aut modo, veteres coniugiis affinium cognatorumque copulari, quod tamen non æquè apud omnes seruatum est. Nam etsi apud nonnullas Indorum gentes, Arabes, Persas, Maurosque, qui iuxta Bactrianos sunt, ac Magos & Babylonios, quorum hoc institutum fuit, cum quibus Chrysippus sentire visus est, filios matres ducere vxores, & cum parentibus stupro coire, atque ex eis sobolem gignere passim licuerit, idque inter eos coniugium nullis fuerit legibus vetitum: tamen apud reliquas vbique gentes, tam immane scelus lege & moribus sub graui documento interdictum fuit: nefas feliciter existimantes, filios cum matribus turpi amore commisceri, ferarum ritu: quod dictu audituque scædum & pudendum est. Aegyptii verò sororum moribus conjugiiisque implicari, & cum his passim matrimonia inire solita uere. Quippe Ptolemæus, ut sororis, quam miro amore deperibat, coniugium sortiretur, & suam libidinem expleret, passim id licere permisit. Itaque ut dirum facinus, & notam turpitudinis nefariæ velamento matrimonii obnubilaret, omnibus id permitti voluit. Id quod Persis quoque licuit. Nam Cambyfes duas sorores, cum desiderium ferre non posset, & Darius Satyram ipsam genitam parentibus connubio sibi deuinxere. Idem Epiroræ & Macedones: siquidem & Ptolemæus Ceraunicus Arsinoë duxit, & Olympias Pyrrhi filia fratris coniugio potita fuit. Contra verò omnis ferè Græcia, qui inter priuatas necessitudines cum sororibus commisceri interdictum habuere: nefandumque putauere eodem parente genitos inuicem incestis nuptiis detineri. Tamen si Atheniensibus germanas ducere vxores, crimini datum non fuerit: quippe Cymon Elpenicen duxit, & ex illo traditum, impunè cum sororibus coniugari, non modò sororibus, sed & filiabus commisceri. Nanque Artaxerxes Athosim atque Mestrim filias iustæ vxoris loco habuit: & alii impunè

id fa-

id facilitari  
nefandum  
fœdissim  
ceri erat au  
cerent, & o  
manos verò  
terdicta fue  
Summa erat  
lege vetitum  
familiarum  
uis affinita  
cum sobrin  
tris vxore co  
lus vxore de  
Brutus Porc  
fauit. L. qu  
dum, & pro  
vique con  
to cautum  
rea lege v  
licere priu  
desuetam  
ribat, sibi v  
se comperi  
sponsam du  
brotum gen  
uera consti  
riæ est Ant  
noueram J  
primus polli  
imponelice  
spicius poss  
leges vetue  
ham nullo p  
quentes stac  
tiusus Cæsa  
assatum redu  
bulque impu  
uit: quam l  
rorum quæ



id facitarent, quod Græci & pleraque gens improbum  
 nefandumque existarunt. Præ omnibus verò Lesbii  
 fœdissimæ Veneris fuisse traduntur: apud quos nihil syn-  
 ceri erat aut incontaminati: adeo ut ne cæpi quidem par-  
 cerent, & omni fœda libidine se inquinarent. Apud Ro-  
 manos verò tam informia coniugia lege & moribus in-  
 terdicta fuere: apud nos licet cum affinibus, cum quibus-  
 summa erat necessitudo, coniugalem inire copulam esset  
 lege vetitum. ea de causa, ut novos affines agnationibus  
 familiarum multasque propinquitates & clientelas mu-  
 tuis affinitatibus sibi adsciscerent cognationis iure: tamen  
 cum sobrinis, aut defunctæ vxoris sorore, vel mortui fra-  
 tris vxore copulari non vetabatur. Cæcilius enim Metel-  
 lus vxore defuncta, illius sororem desponsam tulit. Et  
 Brutus Porciam sobrinam, nulla prohibente lege, despon-  
 savit. L. quoque Crassus ex defuncti fratris vxore filios e-  
 duxit, & propagavit. Ex descendantibus verò ad nepotes  
 usque coniugia Romani vetuere, id quod etiam plebsci-  
 tea lege vetaretur, subsequutis inde temporibus passim id  
 licere principes voluere, postquam Claudius Cæsar rem  
 defunctam usurpauit, ut Agrippinam, cuius amore depe-  
 ribat, sibi vxorem desponsaret. Idem apud Græcos licuisse  
 comperimus. Nanque Alexandrides sororis filiam  
 sponsam duxit: ex qua Dorycum, Leonidem & Cleom-  
 brotum genuit: quod succedenti ævo à Nerua fuit se-  
 uera constitutione inhibutum. Proditus tamen memo-  
 riæ est Antonius Caracalla, præter instituta maiorum,  
 nouercam Juliam vxorem duxisse, nuptiasque incesto  
 primus polluisse, causatus, principi quodcunque liberet,  
 imponere licere. Et licet socrus genero copulari nullis au-  
 spiciis posset, sobrinis tamen filiam vxorem ducere nulla  
 leges vetuere. Scipio enim Nasica Africani maiorem fi-  
 liam nullo prohibente iure sibi desponsavit: quod alii fre-  
 quentes facitarent. Procedente mox tempore, Valenti-  
 ninus Cæsar, ut soboles passim propagaretur, gentesque  
 affatim redundarent, duas simul vxores ducere licere, duo-  
 busque impune coniugiis commisceri lege sacra sanc-  
 iuit: quam legem Iulius Cæsar decreuisse dicitur, ut libe-  
 rorum quærendorum causa, quæ vellet quisque vxores  
 ducere,

Lesbii.

Romani.

Fratris filia

ducere lice-

bas Roma-

nis &amp; Gra-

W U C

7 I

Nouercam

ducere.

Sobrinis fi-

liam ducere.

# GENIALIVM DIERV

*Vxores quos  
enissq; voluit  
ducebat.*

*Demetrii  
libido.*

*Athenienses  
urbanam  
ducebant  
uxorem.  
Spartani.*

*Brachma.  
Numida.  
Mauri.  
Persarum  
& Assyrio-  
rum reges.*

*Ritus diuer  
si in contra-  
hendis nup-  
tiis. Thra-  
ces.*

*Babylonii  
& Assyrii.*

ducere, facultas foret. Id<sup>o</sup> quod apud Siculos & Athe-  
nienfes in vfu fuisse quandoque inuenimus, Siquidem  
Dionysius vno simul tempore cum Doride Locrensi &  
Aristomacha Syracusana nuptias celebrauit. Et Deme-  
metrius Antigonifilius, atque Euripides poeta duobus  
simul coniugiis nihil veriti sunt copulari. Socratem  
quoque tradunt simul Xantippen & Myrtonem Aristi-  
dis neptem habuisse vxores. Ipse vero Demetrius tam  
inexhausta libidinis fuisse fertur, vt post positis armis &  
omni apparatu belli contra Megarenfes, Lamia prostri-  
tæ amore accensus, inseruiret: vt haud immerito Lysi-  
macho ostentanti vulnera, quæ cum leone mira magni-  
tudinis pugnans, passus fuerat: ipsius legati respondisse  
ferantur, quasi alludentes, Demetrium quoque meretrici-  
cis Lamia in collo notas & vulnera dentibus inflicta ex-  
hibere potuisse. Proditum vero memoria est, Athenien-  
ses, vt exhauritam iuuentutem belli cladibus repararent,  
decreto cauisse, vt urbanam ciues ducerent, & ex altera  
liberos tollere non vetarentur. Apud Spartanos duas si-  
mul duxisse, crimini fuisse datum, satis constat (licet ali-  
qui contra vetitum pessimo id exemplo factitarint) Ly-  
curgi lege, qui binas vxores vnas ædes incolere, atque in  
eadem domo habitare non permisit. Brachmanes, Numi-  
dæ, & Mauri, pro modo facultatum vxores habent,  
itaque multis denas, plerisque vigenas habere permis-  
sum est. Reges quoque Persarum & Assyriorum, plures  
quibus ciuitates pro redimiculis & muliebri mundo lar-  
giuntur, habent vxores. Sed sicut apud diuersas gentes,  
nationesque disparas gradus affinitatis cognationesque,  
quib. cum iungerentur, definiti sue e: ita mores obscæ-  
nos & sordidos ritus, ac fœda quædam solennia in con-  
trahendis nuptiis, pleræque gentes dispari obseruarunt  
modo. Quippe Thraces mulieres nupturæ, non paren-  
tum arbitratu, sed præmiis nubunt. Virgines enim quæ  
forma præcellebant, à viris precio exhibito, & certa sub-  
taxata pecuniarum summa, emebantur. Contra vero de-  
formes & minus decoræ, precii mercabantur viros qui-  
bus nubarent. Babylonii & Assyrii pecuniare fuit, nubi-  
les virgines ad forum in vnum cogere, circumstanteque  
virorum turba, per præconem singulas auctionari: vt quæ  
com-

complacita for-  
sa ducere tur.  
pter inopiam  
producebatur.  
ostensis & reu-  
tur. Bæoris &  
nisi sponsus &  
libarent, haud  
matrimonium  
ualeit, siquid  
cogebatur, Ar-  
ex atombus P.  
que matrimo-  
contrahi putar-  
ptui, ne prius  
bat, cui crocot-  
decennio mai-  
stium, otalis e-  
sed decem de-  
ba: quæ tota  
pare volunta-  
buno honesto  
adumeretur, al-  
moræ est, Ph-  
quæstum facer-  
que eo quæstu  
nanciscer de re-  
apud Cyprios  
ad litora dele-  
garoque corpo-  
quibus virum n-  
niis sex est vt v-  
mo Aneitidis de-  
lido auro sita en-  
mentis, cuius  
faserat, nem-  
ciant, Indi ve-  
virgo eleganti-  
digna foret.  
filias in cætu

complacita foret, precio exhibitō, aut datis vadibus, spon-  
 da duceretur. Apud Taxilos, Brachmanesque si qua pro-  
 pter inopiam virum nancisci non posset, in forum virgo  
 producebatur: & classico euocata turba, pudibundisque  
 ostensis & reuelatis, cui complacita erat, nuptui daba-  
 tur. Bœotii & Locris nihil erat in sponsalibus firmum, Bœotii &  
 nisi sponsus & sponsa in ara Euclia virgine dicata prius Locri.  
 libarent, haud aliter, nisi more solenni antea libassent, Euclia ara  
 matrimonium esse rati. Qui mōs Romæ quandoque in-  
 ualuit, siquidem olim nuptura in sinu Futini Dei federe  
 cogebatur, At apud Indos, nisi nubentes vnguento, quod Indi.  
 ex arboribus Phasis fluminis distillat, delibuti forent: ne-  
 que matrimonium, neque cognationis iura legitime  
 contrahi putarunt. Sicut Atheniensibus nulla dabatur nu-  
 ptui, ne prius Dianæ sacra obisset. Nam vestem indu-  
 bat, cui crocoton dixere nomen: neque initiari poterat  
 decennio maior, vel quinquennio minor. Samnitum in-  
 stitutio talis erat, non cuius homini nuptui locare filias,  
 sed decem deligebantur quotannis virgines ex omni tur-  
 ba: quæ totidem magnæ indolis iuuenib. darentur, com-  
 pare voluntate, vt si suscepta vitæ institutione, aut à  
 bono honestoque decederent, per ignominiam illi virgo  
 adimeretur, alterique locaretur. Proditum quoque me-  
 moria est, Phœnices virgines in lustris & lupanari vulgo  
 quæstum facere in phano Veneris in oppido Sica: ex-  
 que eo quæstu meretricio dotem parare, & ita virum  
 nancisci: de reliquo verò donum Veneri exhibere. Quod  
 apud Cyprios vsurpatum fuit. Nam virgines nupturæ,  
 ad littora descendere, & cum hospitibus commisceri, vul-  
 gatoque corpore quæstum facere solebant, donec dotes,  
 quibus virum nanciscerentur, sibi compararent. Arme-  
 nius lex est vt virgines in phano vetustissimo & sanctissi-  
 mo Anetidis deæ prostituantur, vbi ipsius statua ex so-  
 lido auro sita erat, quam Antonius expilauit: quibus  
 meritis, cuiusvis præcipui hominis coniugium fortiri  
 fas erat, nemini abnuente, aut tale coniugium detre-  
 ctante, Indi verò maximum decus arbitrati sunt, si qua  
 virgo eleganti munere, aut insigni dono prisca artis  
 digna foret. Quibus in more fuit, vt parentes nobiles  
 filias in cœtu præstantissimorum iuuenum producant;  
 exque

Traxili &  
 Brachma.

Bœotii &  
 Locri.

Euclia ara  
 Romani.

Futinus.

Indi.

Phasis flu-  
 uium.

Atheniens.

Crocoton.

Samnites.

Phœnices.

Sica.

Cyprii.

Armenii.

Anetis.

Indi.



# GENIALIVM DIERV

exque illis virum sibi deligat: qui fortitudine, cursu, pugna, aut specie corporis cæteris antestaret, nullaque dote exhibita, quem sibi illa virum delegerat, sponsum abducebat: quippe cum non genere aut nobilitate, sed libentes cum viris insigni corporis forma iungantur, ut species maneret ad postereros. Quod & Catheorum dicunt proprium fuisse, ut sponsa sibi virum deligat: sed ut eo fœdere jungatur, ut viro defuncto eadem pyra oppetere cogatur. Segoregiorum vetus erat mos, ut paratis instructisque mensis inter epulas virgo introducatur: & cui ex conuiuiis aquam dederat, eum sibi virum delegisse videbatur. Sicut apud Talcheas Libycam gentem, ubi multi vnam expetunt, apud futurum locerum instructis epulis coram sponsa scommata iactitant, fabellas & iocos: cuique arridet mulier, illum sibi delegisse censetur. Nonnunquam posita virgine, in victoris præmium decernebant. Indi lulatione & pugnis, victorque præmium sponfam abducebat. Idem apud Sacas extimas Scythiæ gentes: nâque hisolebant pro sponsa cum rivali pugnis decernere, victusque velut deformatus ignominia, pudibundus & mœrens in latebra degere, & alterius aspectum lucemque vitare. Circa Mæotim gens est, Laxamatas vocant, apud quos virgo nisi qui hostem confecisset, nuptui dabatur nulli. Et ex Carmanis vxorem ducebat nemo, nisi qui hostis caput ad regem detulisset. Apud Syginnos Persicam gentem, mulier aurigandi perita, quemcunque virum ducere ius habet. Troglodytæ verò fœminas viris desponsas primis noctibus cognati affinesque producunt, illasque promiscuis adulteris parere sinunt: postea perpetuæ pudicitie adscriptæ seuerissimis pœnis, vel minima coniectatione, si deliquissent, coercebantur. Quem morem Gymnastiarum incolis, Baleraibus, & Lydis inualuisse legimus. Tradunt quidam Andrimachidis in Aphrica populis vsu multa secula viguisse, ut virgines nupturas regi in primis offerant, ut illarum pudicitiam ante solennia nuptiarum delibaret. Quod à Volsinentibus quandoque seruatum legimus, ut seruili pressi dominatu, ingenuas filias seruis delibandas darent. Ebulibus verò insulis rex imperare dicitur, qui sine spe coniugis, in quamcunque commotus fuerit vsuariam capit. Apud Æthiopes pleraque

*Cathei.*

*Segoregi.*

*Talchea.*

*Indi.*

*Saca.*

*Laxamata.*

*Carmanis.*

*Syginni.*

*Troglodyta.*

*Gymnestia.*

*Baleraes.*

*Lydi.*

*Andrimachida.*

*Volsinentes.*

*Ebulus insula.*

*Æthiopes.*

gens solennes  
no concubitu  
non nouere, se  
cebat. Quo  
qui turpi cou  
re. Inter que  
eubitu conuol  
quingennium  
agnoscere, &  
traditum est a  
habere vxores  
autem paucior  
bebat & fore  
tiplici coniugi  
mani, qui licet  
tamen plures  
state putant,  
vsu fuit, ut co  
sit, ad quam  
gressus usque  
rius verò con  
multa comp  
recenseam, e  
tique verum e  
tatum nouim  
sublati liberi  
tur, mox illam  
fuisse. Sic C  
tes Xantippen  
rem apud Laci  
pleraque gen  
ut ad senioris  
prolis causa ad  
orbæ puellæ  
maritus ad rat  
riti propinquo  
Asiæ rex, cum  
morte sublatu  
regno sibi ver  
illi simul & re

gens solennes nuptias non nouit, quia passim & indiscreto concubitu miscentur. Garamantes quoque nuptias non nouere, sed ferarum ritu passim in Venerem ruere licebat. Quod quidem à barbaris frequens vsurpatum est, qui turpi contu se immiscentes, expertes tori genialis fuerent. Inter quos Lymirini populi traduntur vulgato concubitu connubia habere promiscua, filiosque editos post quinquennium in vnum coactos, suum quemque similem agnoscere, & pro filio educere. Neque omiserim quod traditum est apud Persas Medosque, reges quam plures habere vxores, mulieres verò quam pluribus nubere: quæ autem paucioribus quinque viris nupsisset, agrestis habebatur & sordida. Thraces quoque honori ducunt multiplici coniugio & numero vxorum gloriari: sicut Germani, qui licet singulis vxoribus contenti sint, nobiliores tamen plures habere vxores pro decore familiarum & maiestate putant. Apud Arabes, Nabarbaros & Britannos in vsu fuit, ut consanguineis cognatisque omnibus vna vxor sit, ad quam per vices quisque suo ordine admittitur: ingressusque ad eam, baculum pro foribus potuit: alterius verò congressum pro adulterio luit. Ac ne nimium multa complectar, neue vltius barbaros ritus moresque recenscam, de his hæcenus dixisse abunde fuerit. Illud vtiq; verum est, quod à Græcis & Romanis pariter factitatum nouimus, ut vxorem, quam quis duxisset, etiam sublati liberis alii dare vsuariam, ex qua liberi gignerentur, mox illam vendicare, legibus & moribus permissum fuisse. Sic Cato Martiam vxorem amico dedit, & Socrates Xantippem. Atque alii id sæpè factitarunt: quem morem apud Lacedæmonios Lyncurgilege, Tapyrasque, & plerasque gentes inualuisse, documenta sunt: qua cauetur, ut ad senioris vxorem, iuuenis florenti ætate, tollendæ prolis causa admittatur: legibus verò Solonis sancitur, ut orbi puellæ iis, qui sunt genere proximi, nubant, vtque si maritus ad rationem Veneream minus potens foret, mariti propinquus illius vxorem nanciscatur. Quare Attalus Asiæ rex, cum falsus rumor inualisset, Eumenem fratrem morte sublatum fuisse, protinus illius coniugem vnâ cum regno sibi vendicauit; deinde Eumene superstiti, vxorem illi simul & regnum restituit.

*Garamantes.**Lymirini.**Reges Persarum & Medorum.**dorum.**Thraces.**Germani.**Arabes.**Nabathæi.**Britanni.**Græci & Romani vxorē**aliis vsuariā dabant.**Solonis lex.*

# GENIALIVM DIERVM

*Quid sit artemon apud Iureconsultos, & quod dicatur plumbum in ripa positum, de quo ambigitur apud multos,*

CAPVT XXV.

*Iaboleni  
dapsus.  
L. Malum.  
ff. de verbor.  
signif.*

*Alciatus  
artemonem  
aliter defini-  
nit. Vide eius  
comment. in  
tis. de verbo.  
signif. l. ma-  
lum.  
Artemon  
quid vere  
significet.*

**M**ALVM, naui esse partem, licet pleræque naues sine malo sint: artemonem verò non esse naui partem, Jabolenus ex autoritate Labeonis, in primis magni & docti viri, de verborum significatioue notauit. Quasiui ego à Iureconsulto maximo temporum nostrorum, claro in iudiciis & foro, qui esset artemon, qui quasi additamentum, non pars naui à Iurisconsulto censeretur, cumque ille ex opinione interpretis, artemen gubernaculum seu clauum naui diceret esse: rursus quasiui ab eo rationem tam varæ decisionis, cur malus naui pars sit, cum pleræque naues sine malo sint: gubernaculum verò pars naui censi non debeat, cum extorto gubernaculo naui haud dubiè fluitaret, & incommoda fieret, arbitriumque moderandi deperiret. Quippe sicut gubernaculum, sic malus naui faciliè demì & addi, si quisque & refigi potest: plusque operæ & negotii gubernaculum naui, quam malus præstat. Cumque ille subdubitate aliquandiu visus non faciliè obiecta dilueret: tandem dixi, à nostris interpretibus pleræque minus commode & vere definiri: ob quæ non solum imperiti legum & rudes, sed & docti in dissonos sensus dilabuntur: multiplicique affecti errore, veros significatus non planè percipiunt. Non enim gubernaculum naui artemon fuit, ut falso illi opinati sunt, quippe gubernaculum non esse naui partem dicere, est improbissimæ insipientiæ, sed artemon trochleæ genus tractorium est, quod ἄρτης Graeci uocant, quo fute ductorio per orbiculos traiecto, & acto in gyrum, ut nostris moris est, facili ductu importantur onera vel exportantur: vulgoque, quantum coniectura assinquimur, organum dicitur. Is autem artemon naui pars non erat, cum non nauigationi: sed oneri inferendo machina commode constructa fuerit. Iterum idem Jabolenus plumbum quod pro tegulis testæ appositum foret, ædium partem esse ex autoritate eiusdem Labeonis asseuerat. Quod verò in ripa regendi causa locaretur, contra esse dixi: quo fit: ut vendita domo vel legata

legata plumbum  
non accedat  
professoribus qu  
erantur, ipse  
genue seio  
plumbum quod  
ne. ut, quæ red  
lo loco. et h  
tumve iudic  
rieti inherens er  
tus, vnde vulgo a  
basit & subdier  
Labeonis quod  
erant, additici pa  
adhærent, ut p  
non esse licet ad  
tolerant. Itaq  
quod in ripa ita  
cedere, legiti  
Quod esset colleg  
quirit

DI MVN fac  
ualium fuisse  
ipio originum  
legibus armis qu  
nitrituta ciuitate  
titut sacerdot  
appellauit, qua  
Refert tamen  
Romuli nutrice  
fato amissile:  
plumque & car  
ocu essent & fe  
conuincti. Ho  
sola aligata, qu  
itare solent mo  
donati primum  
quo mansit, na



legata plumbum quod esset in ripa, venditioni aut legato non accedat. Quid esset plumbum in ripa, sæpè à iuris professoribus quæsiuit. Et tamen si nonnulli inan. opinione ferantur, ipseque legum interpres alioqui facundissimus, ingenuè se id ignorare fateatur, animaduerti tandem plumbum quod esset \* in ripa regendi causa, illud dici conuenire, quod testō destinatum, necdum appositum, aliquo loco: elictum, donec testō apponeretur, commendatumve fuisset: esseque in ripa id commodè dici, quod parietis in hærens erectum, ita subsidet, ne humi iaceat penitus, vnde vulgò arripere dicunt. Id autem plumbi quod ita hæsit & subsidet, in ripa esse dictum est. Fuit ergo opinio Labeonis quod tamen si regulæ plumbeæ, quæ in testō sitæ erant, ædificii pars forent: illas tamen quæ sepositæ muro adhæserant, vt paulò post apponerentur, ædificii partem non esse licet ad eum vsum destinatæ, vt pro regulis testō inseruiant. Itaque legata domo aut vendita, plumbum, quod in ripa ita situm erat, venditioni aut legato non accedere, legitimè putarunt.

*Quod esset collegium fratrum Arualium Romæ institutum, quive Salii sacerdotes. & quod societatum genera fuerunt.*

## CAPVT XXVI.

**P**RIMUM sacerdotum Romæ collegium, fratrum Arualium fuisse multi asserunt. Hoc enim sacrum à principio originum Romulus instituit primus. Nam cum legibus armisque urbem munivisset, ne religio in benè instituta ciuitate decisset, vndecim fratres Aruales constituit sacerdotes, seque duodecimum. Fratresque ideo appellauit, quasi mutua charitate & fœdere nexi forent. Refert tamen Masurius Sabinus, Accam \* Larentiam Romuli nutricem, duodecim eduxisse filios, & cum vnum fato amivisset, in defuncti locum Romulum ascivisse ipsumque & ceteros Aruales appellasse fratres, quod socii essent & fere pares, agresti & pastoritia sodalitate coniuncti. Horum insigne fuit spicea corona alba, insula aligata, quam, dum operantur sacris, singulos gestare solenni more decebat: quo insigni ab Acca Larentia donati primum fuere: usque honor perennis illis perpetuò mansit, ita vt nullo successu vel casu tanta societas

*\* Hypatrii legit Alcia- rum loco su- præ citato.*

*Primum collegium Romanum. Fratres Aruales cur dicti. Romuli \* al. Laurè- tiam, & sua deinceps.*

# GENIALIVM DIERVM

*Solduni.*

*στρωποδων  
πρωτης.*

*Hunorum  
foedus.*

*Hiberi.*

*Cantabri.*

*Sociani.  
Solduni.*

*Æthiop.*

nisi vita finiretur : tantæque fuit amplitudinis , vt etiam ab hostibus captos , & in extrema fortuna , aut exules , quanuis nullo postliminio redemptos honor hic comitaretur. Apud Aquitanos verò Solduni dicti sunt, quorum societas erat , vt iisdem vitæ commodis opibusque promiscuo vsu fruuntur : si quid autem aduersi contingeret, eisdem casus, eandemque fortunam , ac etiam vitæ interitum, vna subire cogerentur. Quod ab ægyptiis vsurpatum legimus , quibus amicitia genus & sodalitium fuit, cui nomen *στρωποδων* πρῶτης, quasi commorientium, qua nulla sanctior , firmiorque fuit: quo genere Antonius & Cleopatra , cui plus nimio se addixit , mutuo affectu deuincti fuere hac lege copulati , vt si fatale quippiam aut dici casus alteri contigisset , alter tanquam pœnæ socius eundem fortunæ exitum esset laturus , sociique & comites essent fortunarum & calamitatum, Apud Hunos tale foedus inexplicabili nexu contrahebatur , vt viginti viri generosi spiritus , eisdem sacris initiati , vnâ comites essent consiliorum, & voluntatum : eo vinculo, vt in conuictu frequenti & contubernio maneant , & ne punctum quidem temporis vacuum relinquunt : prospereque & incommoda mutuis officiis ferant ad supremum diem : morte autem obita , superstites defunctum efferrant, & comitentur. Hiberorum verò mos fuit, vt amici in familiaria iura assueti , principi se deuoueant , vitæ mortisque vltiores : quippe ita in cohorte amicorum deuoti erant , omnium consiliorum secretorumque participes fiant, & si quid timendum accidisset , omnes casus, & fortunæ minas , atque vnâ mortem oppetere cogantur. Qui mos Cantabris fuisse traditur , vt pro amicis & foederatis sociali fide se immolare , atque interire non dubitarent , insigni testimonio mutua charitatis & perpetui amoris. Ex Socianis quoque Gallorum gente, sexcenti ex primoribus, Solduni vocati , vnâ cum rege viuunt & commoriuntur : nefas putantes , superstitem principi suo esse. Apud alios verò intimi familiares, qui manus, mens, lingua , & oculus, atque aures principis vocantur , in eodem cultu & conuictu sunt, rei nullius signari , & amici principis , qui arcana consilia & abditos sensus soli cognouerunt. Ab Æthiopibus ser-

MACONI

VM

utrum est, vt familiares in regis societate per omne obsequium insinuati, vnâ cum rege ad supremos annos viuant consociati & foederati, qui summum inter amicos locum tenent, & si qua corporis parte rex mancus fieret, eodem membro se deforment, eoque morte sublato, spon te intereant. Tauris apud Scythas cum regibus præcipue gratos: & qui magno in honore fuissent, ex amicis sepe- lire in vsu fuit, cui rex tanquam pignus amoris aurem abscindere solebat. Apud Græcos vlturpatum est, vt cum aliqui in explicabili nexu copulantur, vno pallio inuicem se operiant, & morte obita eodem cumulentur: quo signi- ficabant, duo simul corpora concordibus animis & vna mente teneri. Priscis autem Longobardis maximum fuit amoris vinculum apud liquem ponere barbam. Is enim intimo foedere astrictus erat, apud quem lanuginem qui- piam deposuisset, sicut apud Persas donari annulo à rege, foedus in explicabile & summi amoris vinculum putaba- tur. Huic ergo Larentiæ, quæ Flauia dicta est, mense A- prili solennes dies & sacra ab Anco instituta, Romani as- siduè celebrant: quæ Larentalia dicta sunt, & decimo- calendas Ianuarias, quidies Iouisferiatus erat. Cui Mar- tis flamen, plerunque pontifex in Velabro, vbi Larentiæ ara & statua erat, sacrum anniuersarium facere, ad eiusque sepulchrum Decembri mense conuenire frequentes, & dare inferias solebant, quod populum Romanum dece- dens hæredem fecerat. Cuius rei causa, eius dies inter fa- stos relatus fuit. Stataque die flamen Quirinalis illi quot- annis sacrum facit. Huius postea exemplo inter Romu- lum & Tatium in ita societate retinendis Sabinorum sa- cris, sodales Titii à T. Tatío, vel à titiis auibus: quas ob- seruant augures, denominati sunt. Post quæ, sodalitates, Titii auci. Titii auci. Sodalites. sub Tyberio Augustales, qui numero quinque & viginti Augustales. exprimatoribus vrbis, sorte ducebantur: quos Tiberius Julia gens sacrauit. Et Antonini temporibus Antoninia. Sodalites An- toniniani. ni sodales, nox Aeliani, & Aureliani, & demum Faustiani. nianæ puellæ ad imaginem antiquitatis nuncupatæ, qui in principis comitatu in explicabili foedere vincti erant, & post funera illi flamines & sacerdotis consecrati. Sed cum



# GENIALIVM DIERV

*Salii.*

*Pelta corli  
rus deapfa.*

*Insigne Sa-  
liorum.*

*Tripudia  
Saliorum  
carmina.*

*Ventrem in  
carminibus  
Salearib. no-  
minari ne-  
fas erat.*

à Romulo hoc sacerdotium primum institutum ferant, reliqua sacra Numa summus religionum cultor obiecit, nulla controuersia est. Nam & Pontifices, Flamines, Salios, atque Augures ab ipso inuentos tradunt. Fuerunt enim Salii Martis sacerdotes numero duodecim ex patriciis, liberi & ciues, & qui neutro parente orbatii essent, à Numa seu Tullo Hostilio bello contra Fidenates (vultus autem est) voti causa nuncupati, qui postea numerum Saliorum duplicasse fertur, ita ut quatuor & viginti bellipacique temporibus collegio cooptarentur: cuius sacri causa hæc & origo fertur: Cum enim regnante Numæ, morbo & afflatu noxio ciuitas affecta esset, eaque lues nullis sacrificiis aut piaculis sedari videretur posset, in manus Numæ decidisse ferunt. In qua cum viris salutem suam crederent, ne inuentu facilis, & ob id furto exposita esset, alias vnde decem elaboratae artis eadem facie mensuraque à Mamurrio fabro, ne dignosci posset, constructas dicunt fuisse illasque in Martis sacrario asseruisse, illarumque custodes, Salios vocasse: quorum princeps præsul, alter vates. alius magister, qui præsidebant, dicti: Illorumque insigne tunica erat punicea, & æneum in pectore tegmen, quod supra tunicam versicolore inducebant: tum balthei, & æneæ galeæ: quibus ornati Martio mense, cum tripudis tibiam, solennique saltu cælestia ancylia eiusmodi ferentes, culti ornatique prodibant: ipsique gladiolis illa percutientes cum gressu & gradu composito, pulsu pedum ad sonum vocis modulato, per Capitolium & forum perque urbem incedebant. Inque eo tripudio Mamurrium fabrum, qui tam exacte illa molitus esset, in nominis memoriam sempiternam ac pennatas impennatasque agnas pro spicis & aristis, & Lucecium Joem, Janumque deorum Deum, aliisque deos, excepta Venere, quam in carminibus Saliaribus nominare nefas erat, verbis subobscuris, Marti consecratis, quæ nec mutare licebat, ritu præcæ religionis, in fine carminum referebant. Post aliquot verò ætates, Imperatorum nomina sui carminibus Salios adnotare constitutum fuit: ut illorum quoque memoriam sempiternæ gloriæ mandarent. Quare Germanici nomen Saliari carmine & mox

mox aliorum p  
ata fuere, qu  
edere antequa  
m sacra & festo  
nibus cum cantu  
nt: in quibus  
enta adhibeban  
posteriorum. Q  
pare, quod nisi e  
urmo: & nisi li  
Quodque Appius  
us, & L. Bibacul  
gloria duxere.  
orum fuisse coo  
philosophus natus  
salios adnumerat  
us ferret. Erat  
æturam, alium  
nter Salios esse  
nates, Salios M  
d magnam aran  
fallere consuevit  
ancylia de prompt  
amen genibus  
per faciales indice  
ria Saliorum e  
Martem è sua sede  
na expediri, legi  
omnia hostilia esse  
nes habitus sunt,  
nire, peregrè pro  
uid publicæ priu  
tistiquæ manere

Quilidores,  
conjuges an

Q V o d Rom  
beaq; & reli

& mox aliorum principum, intercurſu temporum, celebrata fuere, quo tempore Faminica dialis vxor capillum pectere antequam ancylia conderentur, vetabatur: quorum sacra & feſtos dies coenis ſumptuoſis, & commeſſationibus cum cantu & ſymphoria opipare celebrare ſoliti ſunt: in quibus ſuiles coronas & alia conuiuſis oblectamenta adhibebant. Hique dies religioſi & ſacri manſere in poſterum. Quod ſacerdotium quantiſuerit, licet aſtimare, quod niſi ex patriciis ad hunc honorem admitteretur nemo: & niſi liber & ciuis, patrimus & matrimus foret: Quodque Appius Claudius triumphalis, Scipio Africanus, & L. Bibaculus inter Salios eſſe, & hæc ſacra attrahere, gloriæ duxere. Et Titus Veſpaſianus, quod numero Saliorum fuiſſet coopatus, gratias egit. Antonius quoque Philoſophus natus octo annos, ab Adriano Cæſare inter Salios adnumerari laudi duxit, velut magni ſplendoris munus ferret. Eratque conſtitutum, vt qui conſulatum aut præturam, aliūve magiſtratum gereret: ancylia ferre, & inter Salios eſſe cogi nequiret. Præter quæ, etiam apud Larinates, Salios Martiſ ſacerdotes fuiſſe: & in ſacris Herculis ad magnam aram, Salios ſacrorum miniſtros cum cantu præſallere conſueſſe comperimus. Et tamenſi Martio menſe ancylia deprompta è Martiſ ſacrario prodirent, ſi quando tamen gentibus nationibusque iuſtum piumque bellum per ſeciales indicebatur, ancylia in eo dem ſacrario, aut in curia Saliorum commouere moris erat, quaſi eo motu Martem è ſua ſede excitum, eoque propitio & volente, arma expediri, legiones conſcribi, exercitus apparari, atque omnia hoſtilia eſſe designarent: qui dies religioſi & infames habiti ſunt, quibus antequam conderentur, ſponſalia inire, peregrè proficiſci, aut pacis fœdera tractare, vel aliquid publicæ priuatæve rei inceptare, velut mali auſpicii, triſtiſque maneret exitus, omniſolum fuit.

*Qui liſtores, apparitoſesque habebat dictator, quot conſules aut prætores, quaſtoresve, qui veſcentiores habebant, & qui non.*

## CAPVT XXVII.

Q UO D Romulus parto regno cum ſella curuli tra-beaq; & reliquo ornatu ſe auguſtiorẽ feciſſet, tum

# GENIALIVM DIERV

maximè duodecim lictoribus insigne fecerit, qui fasces secureque velut insignia maiestatis præferrent, à multis est memoriz mandatum. Nonnulli Tullum Hostilium Romanum regem primo purpuratum cum lictoribus & fascibus in publicum produisse ferunt. Sed perpendimus non lictores modò cum fascibus & securibus, sed apparitores quoque regem præire consueisse. Fuere enim apparitores ministri regii, qui astabant lateri, & corporis stipulatores erant: ut si quando opus esset, ad imperium nutumque regis præsto forent. Præter quos fuere viatores in regio comitatu, qui quoties senatus cogendus esset ex agris, Senatores aduocarent, contumacesque citarent & arriperent. Quippe cum priscis temporibus proceres ciuitatis morarentur in agris, si quando concilium publicum cogendum erat, à villis accerserantur, in senatum: ex quo qui eos euocabant, viatores dicti: quique ex viatoribus ligandicædendique ius habebant, lictores nominati sunt, quibus iussu regis delinquentes vincire, nudatosque virgis cædere, & scirimen expolceret, securi percutere, negotium erat. Ideo lora in sinu gestantes, regi apparebant quibusque mandatum erat, facinorosis & delinquentibus crura & manus ligabant, ut post verbera nouissimo exemplo afficerent. Præter quos fuit accensus & præco, qui dicto consulis alteriusve magistratus ad imperium nutumque præsto essent. Accensus, ut ad concionem: præco, ut ad comitia Quirites aduocaret. Quod munus ut esset expeditius, libertis dari consuevit, sicut ministrorum & apparitorum, Brutiaris, coactis feruiliæ exhibere, pro eo quod bello Punico secundo post cladem Cannensem ad Hannibalem defecissent primi. Sed cum post exactos reges Coss. creatis, omnia insignia, quæ apud reges erant, populus consulis concessa voluerit, Brutus & Valerius Publicola, qui assertores & vindices Romanæ maiestatis fuere, cum statuisent non formidolosum & ferum, sed mitem & plebi percharum efficere Consulatum, utque offensionem & inuidiam vitarent, in publicum prodeuntes cum eisdem quibus reges insignis, secures à fascibus dimouerunt: & cum solis fascibus ad populum concionati sunt. Inde mansit in posterum, ut cum duodecim fascibus, totidem lictores sine securib. consuli præirent. Hæc enim

*Lictores.  
Apparitores.*

*Viatores.*

*Lictorum  
munus.*

*Accensus.  
Præco.*

*Brutiaris.*

*Secures ab-  
iecta post  
exactos re-  
ges.*

enim fuere in-  
ris. Illis ergo  
præferreban-  
perii teneban-  
ius tribunali pi-  
nore summi i-  
ret quomodo  
viatoresque  
bant: consuli  
tantum, demp-  
provincia, au-  
cum securibus  
Idque ideo ca-  
purgare, illon-  
flagitiaeque &  
In vire enim  
pesuprema  
mentum no-  
lem & pto  
consulis fili-  
decim vt co-  
solent: extra  
ruisse iuueni-  
uilegio hono-  
consularem n-  
ni autem ple-  
origine sine l-  
pe cum Tibe-  
torib. primus  
uincias fortit-  
lictos habere  
rò, ædiles, de-  
sionem & vo-  
viebatur, ne-  
res cum fasci-  
habuisse lega-  
res quæ tore-  
cuisse appare-  
ribus inter de-  
diæ pœnas à



erit, qui fasces  
errent, à multis  
allum Hostiliu  
m lictoribus  
ed perpendis  
us, sed appa  
ere enim app  
& corporis stig  
perium nutu  
e viatores in  
us esset ex ag  
tarent & attri  
rocere ciuitas  
n publicum co  
tum: ex quo ci  
x viatoribus  
nominati su  
adatosque vir  
reutere, nego  
apparebant qu  
quentibus cr  
issimo exemp  
præco, qui dic  
um nutumque  
præco, vt ad  
vt esset expec  
orum & appa  
e, pro eo que  
ntem ad Ha  
st exactos reg  
reges erant, p  
tus & Valeri  
anæ maiesta  
& ferum, si  
latum, viq  
cum prodeun  
cures à fascib  
lum conciona  
duodecim fasc  
præirent. Ha  
enim

enim fuere insignia summi honoris imperii consularis. Illis ergo magistratibus secures cum fascibus in vrbe præferebantur, qui sine prouocatione summam imperii tenebant, vt dictatori, & decemuiris, à quibus ad maius tribunal prouocatio non erat. Dictatori ergo pro honore summi imperii, quod plus iuris & maiestatis haberet quatuor & viginti lictores cum fascibus & securibus. viatoresque & apparitores, qui summonerent turbas, præstant: consilibus in vrbe duodecim lictores cum fascibus tantum, demptis securibus: foris verò, vt in decreta sibi prouincia, aut quum castris & legionibus præessent, fasces cum securibus, vnaque lictores apparitoresque præcedebant. Idque ideo cautum; vt prouinciam perniciosissimis hominibus purgare, illorumque audacia & temeritati obuiam ire, flagitiaque & dedecora pennis & damno mulctare valerent. In vrbe enim consuli cum securibus, esse ius non erat: quippe suprema potestas, ius de nece cuius consuli intra pomerium non datur. Obseruatumque fuit, vt inter consulum & ptoximum lictorem, nemini officii causa nisi pratori in consulis filio aditus esset. Pratori verò in vrbe non duodecim vt consuli, sed sex tantummodo lictores apparere solent: extra vero urbem, aliquando cum securibus apparuisse iuuenimus. Paulo tamen Amylio in prætura privilegio honoris duodecim secures apparuisse ferunt, vt consulare maiestatem in prouincia præ se ferret. Tribuni autem plebis solum viatorem, apparitoremque à prima origine sine lictore habuere: qui etiam libertini erant, quippe cum Tiberius Gracchus in tribunatu libertis apparitoribus primus usus fuisse dicatur. Postea verò quam prouincias sortiri cœpere, & illis cum imperio præesse, etiã lictores habendi tribuno facultas data est: Quæstores vero, ædiles, duumviri, & minores magistratus, qui prehensionem & vocationem non habebant, in vrbe nec lictore utebantur, nec viatore: tametsi prætorem duodecim secures cum fascibus, & quæstorē, lictorē, & fasces quandoque habuisse legamus: quod in prouinciis, quas sortiti prætores quæstori que fuerant, non autē intra pomerium id licuisse apparet. Extra urbem enim his uti fascibus & lictoribus interdum cum securibus licebat, vt sceleris, & perfidia pœnas à facinorosis expererent: in vrbe verò minime

*Secures cum fascibus præferebantur post exactos reges.*

*Consulibus quot lictores Vide de hac re infra lib. 2. cap. 27*

*Ius necis intra pomerium consuli non dabatur. pratori in vrbe quos lictores.*

*Tribuni plebis viator & apparitor.*

## GENIALIYM DI ERVM

*Quæstor par* nisi quæstores parrici forent, quibus pro imperio & ma-  
*ricus qui &* iestate cum crimina vindicarent. in vrbe lictores cum se-  
*Parricidius* curib. sæpè prælati sunt Marcus tamen Liuius Drusus dum  
*Lictores cū* quæstor Asiam obtinerent. nullo licitore aut alio insigni  
*fascibus in* honorum vti voluit, ne quid seipso insignius prouincia  
*vrbe habere* haberet. His ergo quorum erat maius imperium, & ma-  
*quibus per-* xima auspicia, qui que cum adeunt magistratus. Vestæ &  
*nissum.* penarib. rem diuinam faciunt, vt dictatori, consuli & præ-  
 tori, passim lictores cum fascib. in vrbe habere licuit. Di-  
 ctatori etiam cum securibus, cæteris verò, qui minima au-  
 spicia habebant, licitore vti non licuit, nisi quæstori parri-  
 cio, vt percensumus. Fuitque vetus constitutum, vt præ-  
 fecti prouinciarum & præsidēs, senatoribus ex claris ma-  
 ioribus & inclytæ familiæ, peregrè agentibus, quo con-  
 spectior dignitas & honoratior foret, plerunque in prouin-  
 cia lictores cum bacillis darent: vtque reges externi aut

*Lictores* fedederati in prouincia populi Romani venirent, magi-  
*cum bacillis* stratus Romanus aut præses illi cum licitoribus & fascibus  
*Regibus ex-* præiret. Mario enim prætorē Asiam obtinente, & in eam  
*ternis præses* profecto Mithridate, semper cum fascibus Marius præ-  
*cum licitori-* cessit Mithridatem. Qui quidem lictores non his modò  
*bacillis præ-* magistratibus, sed & Vestalibus & sacerdotibus, mox  
*bus præbat.* Cæsaribus & summis Imperatoribus cum virgis laurea-  
*Lictores* tis, & Augustis mulieribus pro muliebri fastigio præces-  
*cum virgis* sere. Quare Agrippinæ matri Neronis perpetuo sena-  
*laureatis.* tus consulto lictores duo tributū fuere, & Flaminium Clau-  
*Lictores fo-* diale. Contra Tiberius Drusillæ matri decerni licitorem  
*res virga* minimè passus fuit, licet Augustus illam in familiam no-  
*percutiebāt.* menque Augustæ testamento ascuiisset. Illud quoque ob-  
*Lictorum* seruatum est, vt cum lictores iussu Consulū aliquem e do-  
*munus.* mo euocarent, fores ad ium virga percuterent, quasi eo  
 signo publicam adesse personā innotesceret. Si cui tamen  
 ob claritatem dignitatemq; defererebant, virga fores per-  
 cuti vetabant. Cum enim Pompeius Magnus Possidonis  
 domum, summi sapientiæ Professoris esset ingressurus,  
 fores virga percuti vetuit, & fasces sumpsit. Etsi quando di-  
 ctatori, consuli aut prætori præirent, pro imperii maiesta-  
 te obuiū quēq; semita cedere, denudare caput, & obsequi  
 honorisue causa equo descendere iuberent, obuiamque  
 turbam virga subsisterent, & summouerent. Apud Athe-  
 nienſes

nienſes & o-  
 notaretur,  
 gas habuer  
 Fertur vero  
 vno licitore  
 tereundum  
 mungere fas  
 imperio pa  
 affectati re  
 sum misist  
 tiora arbit  
 consuli eti  
 solere, quæ  
 expedition  
 esset. Paul  
 ro alium p  
 tos cum m  
 rem licitor  
 Et licitor  
 eo habitur  
 victoria co  
 reatis fasci  
 Romam m  
 re, navem  
 cium esse:  
 sis & dissip  
 maderunt  
 prælio, lau  
 Et, vt in v  
 tur. Ipsis v  
 nomen, qu  
 Verus feci  
 ret, illosq;  
 Quia vni  
 tum que n  
 maiores s  
 lurū ines  
 ualla loco  
 & nocturn  
 perarent.

nientes & omnem ferè Græciâ, vt discrimen personarum notaretur, magistratus non lictores, sed lixas simul & virgas habuerunt vice lictorum, quos *λίσσες* nuncupant. *lixas* virgas loco lictorum habebant. Fertur verò Germanicus, Athenienses socios & fœderatos vno lictore velut præcipuo munere donasse. Neque prætorum habebant. tereundum, in occurſu maioris magistratus, minores summittere fasces conſueuiſſe: vt ſignarent honori deſerre, & imperio parère. Quare Valerius Publicola in ſuſpicionem affectati regni adductus, dum concionatur, fasces populo ſummiſit: ſcil. populi quam conſulis maiestatem & iura, potiora arbitratuſ. Lictoresque cum ſiſcibus ſæpè paludatos conſuli etiam paludato in prouinciâ proſecturo præire ſolere: quæ quidem paludamenta tunc ſumebant, cum in expeditionem aut decretam ſibi prouinciâ conſuliturus eſſet. Paulo tamè Æmilio prætori in Hiberiâ proſecturo album paludamentum, ac lictores miniſtrosque albatos cum modico comitatu tributis comperimus. Sine autem lictoribus proſciſci in prouinciâ, aut cõſulib. proſectis lictores in vrbe manſiſſe, religioſi eſt & prodigii loco habitum. Fuit quoque receptus mos vt quoties inſigni victoria conſules potiti eſſent, obres proſperè geſtas laureatis faſcibus prælatis incederent literasque laureatas Romam mitti, aut nuncios cum iaculis laureatis advenire, navemq; laureatâ aut vittatâ, ſcælicis victoria nunciũ eſſe: ac laxa & magna ſignificare tunc, quum depulſis & diſſipatis copiis hoſtes victi eſſent & proſtigati, animaduerſum eſt. Victo enim Mithridate, & fugato duplici prælio, lauro ornatâ nauem, & bellico apparatu inſtitutâ, vt in victoria mos erat, Lucullus Romam miſſiſſe dicitur. Iſſis verò nunciis tabellarius, Græci *πτεροφόρος* dixerunt, quoniam erectas pinçulas geſtarit: quod Ælius Verus feciſſe dicitur, vt cuſtorib. alias pennatas imponeret, illoſq; ventorum nominibus appellaret: quandoque *Φαριάρης* & *Σπαρτιαφόρος*, Perſæ *ἀετάρης* & *ἀετάρης*. Proditumque memoriæ eſt, columbas tabellariorum, vice apud maiores ſæpè fungi ſolitas: quippe Cæcinnâ Volaterranus hirūdines victoriæ nuncias habuit. Cyrus verò per interualla locorũ tabellarios ita diſpoſuit, vt fatigatis recentes, & nocturni diurnis ſuccederent: adeò vt volantes grues ſu- perarent. Quod & Xerxes feciſſe dicitur, vt cuſtores inui-

cem

Tabellario-  
rum diuerſa  
nomina.

Columbari-  
& hirundi-  
um ars.

Tabellarii  
Cyri per in-  
terualla lo-  
corum.



# GENIALIVM DIERV

*cornix lise  
as perferēs.*

*Græcorum  
mos audito  
austo nun-  
cio.  
Carthagi-  
nenses.*

*Betulla  
virga.*

*Alexandriæ  
fascēs non  
ingredie-  
bantur.*

cem succedentes haberet dispositos, quos neque imber, neque noxa a cursu dimoueret. Inter alios Marthes Ægypti rex proditur cornicem habuisse, cui cursoris vice literas perferendas dabat. Nec ab re fuerit meminisse, ex viridi lauro fascium Luculli, Pompeii fascēs languentibus foliis lictores exornare, concessæ mox victoriæ omen fecisse. Sicut Superbus Tarquinius, ne suum ducem Latini agnoscerent, néve discretæ insignia haberent, ex Latinis Romanisque fascibus manipulos miscuit, singulosque ex binis fecit. Ipse tamen Pompeius, licet se Imperatorem siuerit appellari, nunquam tamen in fascibus insignia lauræ coronæ detulisse legitur: quo exemplo arguitur, Imperatorum fascibus lauræ apponi consueisse: quo iustum imperium & legitimus triumphus notaretur. Apud Græcos verò vetusto more receptum est, ut si quid saultē & feliciter nuncii afferrent, coronati aduentarent: ipsique ciues felici accepto nuncio, in communis signum lætitiæ coronati incederent, ouantes gratantesque. Carthaginenses, rebus feliciter gestis, præcipuum lætitiæ genus habent, victimas cedere, ludos celebrare, munera mittere. Quodque fascibus, quos præferebant lictores, Betullas virgas maximè commodas duxere. Itaque ex illarum virgis, tum propter candorem, tum propter tenuitatem publicos fascēs, qui magistratibus præirent, efficere. Atque illud animaduersum est, quod tametsi ad reliquas provincias, præfides & magistratus cum lictore & fascibus irent: tamen Alexandriam, consulares fascēs accedere, aut urbem inire vetabatur: quod diuinis carminibus & vaticinio prædictum esset, tunc demum Ægyptum fore liberam, cum adeam Romani fascēs aduentarent. Tamet si Romani magistratus libera & cœderata oppida, velut sociali fide copulata, plerunque sine lictore aut fascibus adirent.

*Quod regium diadema tam apud Romanos, quàm apud exterarum nationes gentesque fuerit, & quæ insignia.*

## CAPVT XXVIIII.

*Paulus  
Corresius,  
Plutarchi*

**A**PUD Paulum Cortesium virum doctum, & mihi per familiarem, legebatur Luculli vita ex Plutarcho, in qua expeditionem & prælia contra Mithridatem à Sylla

primum, & verborum re-  
bile bellum  
de consilio  
meru, ac sub  
ad soorem,  
in tanto disc  
more consue  
fecit, &  
teum anim  
pote gestab  
voluisse:  
ualia ioma  
uenire sole  
imè apertum  
quidam vir  
quoniam mo  
gestarent, si  
diadema reg  
neque illo ef  
raret. Quæ  
aliud fuisse  
gium tam Ro  
fascium esse:  
tum Plinius  
quod vlceris  
taquam reg  
re, quæ in pa  
ferantur vete  
alligasse, sem  
telus, quod  
Virtati seu D  
quo Armen  
Pompeii ped  
re, & omni  
der memorat  
serasset, m  
(nam cecidit  
li. Quod om  
vetus docuit.

primum, mox à Lucullo suscepta, multa cum facundia *locus in vit*  
 verborum refert, cum quo multiplex, varium & inexpia- *Luculli.*  
 bile bellum fuit: quoque modo fusus & profligatus, quum  
 de consciscenda morte cogitaret, repentinè incursionis  
 meru, ac subito malo perterritus, eunuchum cubiculo  
 ad sororem, & duas vxores, Monymam & Veronicam, vt  
 in tanto discrimine, ne consternarentur, sibi vel honesta  
 morte consulere, antè quàm victor hostis adueniret, mis-  
 se dicitur, & dum alii alio letho absuuerentur, illarum al-  
 terum animo consternatam, diademate detracto, quod  
 capite gestabat, & collo circumdato, suspendio vitam fini-  
 re voluisse: alteram veneno mortem sibi consciuisse, &  
 qualia in magnis discriminibus & summæ fortunæ casibus  
 euenire solent: in eandem sententiam multa commodis-  
 simè aptissimeque enarrat. Atque hæc cum legerentur,  
 quidam vir curiosus & haud illiteratus, qui vnà aderat,  
 quoniam modo potuisset quispiam diademate quod capite  
 gestaretur, suspendio vitam finire, demirabatur: quippe  
 diademaregium ex auro gemmisque constare dicebat,  
 neque illo efficere potuisse quenquam, vt laqueo depe-  
 rirer. Quæcùm dixisset, multique idem sentirent, dixi  
 aliud fuisse sententiæ & opinionis meæ, diademaque re-  
 gium tam Romanis quàm exteris gentibus, candidam *Diadema*  
 fasciam esse respondi, quod insigne à Libero patre inuen- *quid.*  
 tum Plinius notauit: ideo crimini datum Pompeio fuisse *Pompeius*  
 quod vlceris velandi causa, crus fascia circumcingeret, *taxatus*  
 tanquam regium sibi diadema vendicaret: nihilque refer-  
 re, qua in parte gestaretur, illi obiectum esse: tamen si  
 ferantur veteres, quod caligis non vterentur, crura fasciis  
 alligasse, femoraliaque & tibialia habuisse. Et Lucius Me- *Motellus*  
 tellus, quod vlceris causa frontem fascia circumdedit, *taxatus.*  
 Vittati seu Diademati cognomen tulisse. Tigranes quo-  
 quo Armenius candidam fasciam insigne regium ante  
 Pompeii pedes abiecisse dicitur, velut dominatione cede-  
 ret, & omni publico munere se abdicaret. Quin Alexan-  
 der memoratur, cum desiliens equo casu Lysimachum vul-  
 nerasset, medendi vulneris causa diadema sibi detraxisse  
 (nam candida fascia erat,) illoq; Lysimachi vulnus alligasse.  
 Quod omen illum futurum regem designauit, sicut ce-  
 vetus docuit. Idq; apud autores assiduis exëplis patère. Me-  
 dic ve-

# GENIALIVM DIERV

*cidaris.*  
*tiarr.*  
*Candys.*  
*Regni inau-*  
*uratio.*

*acrorum*  
*fidis inau-*  
*uratio.*  
*Tiara.*

*crsa.*

*Numida.*  
*Macedones.*  
*Assyrii.*  
*Sarda.*

*Siculi-*  
*Phœnices.*  
*Syri.*  
*Cilices.*  
*Ægyptii.*

*Reginarum*  
*bonos apud*  
*Ægyptios.*  
*Phrygum*  
*reges maxi-*  
*mi.*

*Darii & A-*  
*lexandri*  
*diademata.*  
*Syrii.*

dis verò , Persis & Armenis regibus , cidaris cum cærulea fascia albo distincta , vel tiara amictusque purpureus quadrangulari figura . Interdum candys, quod persarum Lydorumque insigne regium erat, pro diademate fuit. Quos quidem reges antequam sceptrâ inirent , sacris initiari oportebat qui modus erat, ut vestem, quam gestavit Cyrus, primum induerent , mox terebinthum & caricas gestarent poculumque lactis ebiberent , sicut initiatos sacris fides fores ædis aperire , arcanosque libros euoluere, aqua ablui, ad sacrata deduci, duodecimque stolis primum , mox ipsius deæ picta veste indui dicebat. Quæ quidem tiara pileus erat, ex qua redimicula , quibus maxillæ velantur, defluebant , qua Phryges in solennibus utebantur sæpè . Quod quidem diadema Armeniorum reges, nisi à Romanis, assumere non poterant. Namque experimento cognitum erat, barbaros male Roma petere reges quam habere : Persici Reges obseruauerunt ex myrtha & labizo odorata, capiti insigne regiū ferre, palmamq; picturâ, & auro distinctam induere. Numidis regib. sceptrum in sinistra, & candida in fronte vitta, insigne est regale habitum. Macedonum regum chlamys, chausia , & crepida, ad diadema. Assyriorum verò tiara diademate obuoluta, & tunica purpurea, & partim alba, quam nisi rex induere nemo poterat. Sardis quoq; curru vehi , & rectam ferre tiam solis regi-bus dabatur. Apud Siculos purpurea vestis, argenteus baculus, & purpura gemmis extructa cum diademate. Phœnicibus , Syris & Cilicibus , chlamys cum crepidibus , & candicans diadema. Ægyptiis autem regibus nunc leonis, nunc tauri, aut draconis efficta imaginem , aut ignem , arboremve effictam supra caput ferre , principatus & regii dominatus insignia fuere. Tamen si regni cura & procuratio illis penes regias vxores fuerit , quibus plus quam regi honoris obsequique tributum est. Nonnunquam diadema aspidis imagine distinctum , Ægyptiorum regem spectatissimum insigne fuit. Parthis duplex diadema amplissimum decus regium dictum esse , quippe quorum reges magni, & regum reges habebantur : sicut Phrygum reges adeo processere, ut regum maximi nomina ferrent. Darii diadema fuit purpureum albo distinctum , quod mox Alexander vsurpauit ferre. Syrii quoque stolam & sceptrum pro

pro regio di-  
reges tenuisse  
stare, proque  
tes in exerciti-  
torem illi lo-  
diademate d-  
galioname  
quem delega-  
collare per v-  
na autem re-  
non quadrat-  
minatus fuen-  
minimè vlos  
uidiosum de-  
Romæ verò  
laurea capiti-  
purea chlamy-  
porum inter-  
præter more  
eoque insig-  
velantæ pro-  
qui tantum i-  
imperi sibi p-  
singulari orn-  
sum tyrannu-  
ut successu co-  
solens, se Jou-  
dedecora, au-  
amque vestem  
cultu instar  
regem exil-  
sui generis oc-  
quolibet  
nitatis excess-  
pro sceptro th-  
na rutabant,  
genimis disti-  
tionabilis pr-  
cidan dixim-  
esse, sed speci-



pro regio diademate habuerunt. Apud prius verò seculum reges tenuisse hastas, quas sceptrâ nuncupant pro maiestate, proque diademate fuisse proditum est. Ferunt milites in exercitu Pharnacis, tumultuaria coacta manu, latiore illi scirpum, dum ipsum in regem assumunt, pro diademate dedisse. Sicut Amasi, dum concionatur, pro regali ornamento galea data est. Bataui & Germani, regem quem delegere, attollere humeris, & scuto exceptum subcollare per vices pro regio fastigio obseruarunt. Romanis autem in regibus diadema, trabea & purpureus amictus, non quadrangularis, sed semicircularis insignia regii dominatus fuere. Sequuntosque postea Cæsares, diademate minimè vsos comperimus: imò omne decus regium, ut inuidiosum deuitasse: quippe nomen regium alibi magnum Romæ verò intolerabile fuit. Frequens enim apud eos laurea capitis deorum, & distincta radiis corona, ac purpurea chlamys, insignia imperii fuere. Tamen si post temporum interualla ex Cæsaribus Aurelium Cæsarem, præter mores institutaque maiorum diadema vsurpasse, eoque insigni primum vsus fuisse legamus. Denique eo vestitus processum fuit, ut sequuti Cæsares sacrum ignem, qui tantum regibus Persarum mos erat, velut imaginem imperii sibi præferri sinerent, & eoque præcipuo insigni & singulari ornatu vterentur. Fertur Clearchus Heraclensium tyrannus; cum effluxu fluere opes, eo processisse, ut successu continuæ felicitatis supra spem humanam insolens, se Jouis filium diceret: superque cætera flagitia & dedecora auream aquilam sibi præferri sineret: purpureamque vestem auream coronam, & cothurnos excellenti cultu instar tragicorum regum pro insigni haberet, hanc regalem existimans palmam, velut eo ornatu argumenta sui generis non ambigua fide demonstraret: & Antigonus, quo Liberum patrem referret, insolenti dominatu eo vanitatis excessisse, ut hederam capiti suo pro diademate, pro scepro thyrsus gestaret. Indi verò reges pro regio ornatu habent, ut cum foras prodeunt, aurea mitra pluribus gemmis distincta, & sindone amicti, tympanisque & tinnubulis præcedentibus, conspicui fiant. Quod autem de cidati diximus, non abnuerim illâ ab tiara haud multum abesse, sed specie ferè pari, neque inuenusta fuisse. Præter quæ

*Sceptrum  
scirpus la-  
tior loco dea-  
dematis.*

*Bataui &  
Germani.  
Romani  
reges.*

*Regis nomē  
Roma into-  
lerabile.*

*Ignis sacer*

*Clearchi  
fastus.*

*Antigoni  
insolentia.*

*Indi.*

*Cidaris &  
tiara affini-  
tas.*

*fuere*

# GENIALIVM DIERV

fuere capitis insignia Atheniensibus, quod, crobylum vocant, Cypriis quod cordylen, Persis Nidarion, Ægyptiis fasciolum non regium, sed clarorum virorum & principum. De regali autem sceptro illud memoriæ proditum est, externorum regum sceptra in summo ciconiam, in imo hippopotamum habere effectum: quo argumento regem iustitiæ obsequi oportere, atque feritatem & indomitas libidines, ne ita desæuiat, emolire significabant: quod ciconia summæ pietatis, hippopotamus violentissimum animal foret. Lydiæ verò reges sceptri loco securim habuisse feruntur, sicut Labradeus Jupiter in Caria pro sceptro & lumine securim ferebat. Romanis verò regibus lituus cuspide incurua, qui etiam virga auguralis erat, sceptri loco est habitus. Tarquinio Prisco sceptrum fuit eburneum, in summo aquilæ figuram habens, & corona aurea, quam usque ad extremum tulit. Iodis autem nisi ex ebene sceptra sumere non licebat. Quorum reges cum iura dabant, aut externos legatos admittebant, tunc capillum perfringere, atque ornari solebant eximie. Babylonii verò tanto studio sceptra prosequuti sunt, ut extra domum sine sceptro prodire, aut conspici nefas ducerent: in quibus diuersas effectas species figuræque habebant: quippe mali, rosæ vel lilii, aut aquilæ, alteriusve aus in summo insignia ferebant. Hoc diadema apud externos hodie videmus in usu frequens, ut imaginem præ se ferant antiquitatis. Nam candida fascia velut regio insigni caput obuoluti, regalem præ se ferunt maiestatem. Non ergo mirum, ubi summa desperatione & diffidentia, Mithridatis vxor nihil prolatandum rata, cum mortem oppeteret, si arrepto diademate & insigni regio, quæ fascia erat, eodem collo allegato, vitam finire voluisset.

*Crobilum.  
Cordile.  
Nidarium.  
Ciconia &  
Hippopotamus  
in signe  
regum  
externorum.  
Securi Iouis  
Labradas.  
Lituus.  
Aquila in  
summo  
sceptri.  
Indi.*

*Babylonii.  
Figura alia  
atq; alia in  
sceptis.*

*Qua fuerint auspicia quæ de pullis emissis de cauea capta erant, & qua secundos euentus, quæve infortunia afferunt.*

## CAPVT XXIX.

**I**NTER auspicia quæ veteres maxima cura, cultuque obseruarunt, annotauere annales, non parua æstimationis fuisse pullos, quibus de cauea emissis plus dabatur. Et tamen si antiquo

antiquo augurum decreto omnis avis tripudium facere possit, tamen inter eas præcipui fuere pulli Melici & Chalcidici, quibus tantum honoris tributum est, tantumque fabulosa vetustas religionis adscripsit, ut nisi his præmonentibus, comitia non haberent: nullos ad honores probeherent: nulli provincias demandarent: non senatum consulerent: non bella vel paces inirent: nihil denique domi forisque agerent, quod ab his non prædictum velut Deorum monitu, magna cura pensitarent. Hæ enim quasi *Ritus auspicii capiendi à pullis.* internuntia Jovis & interpretes futura præmonere dicebantur, quibus pullarius præerat: quotiesque de promovendo negotio, aut re exequenda pullos consultum ibat, imperato de more silentio pulsem illis ante caueam aut offam obiciat: eratque tempus consulendi summo mane & primo diluculo. Quod si oblata esca *Signa mali ominis.* ea pulli non exirent, aut sero progressi escam non attingerent, retrove cederent, vel occinerent, aut non vescerentur, seu planctu alarum alimenta refugerent, aut reuolarent penitus, omen magni terroris & sollicitudinis, tristissimosque euentus adnotabant. Tunc enim pullarius quasi monitu fatorum exitus animo præsumens, diem prælii, aut rei exequendæ tempus diffundebat. Quod nisi paritum fuisset, extremum exitium & perniciem plerumque attulere. Tiberio Graccho, qua die in turba cæsus occubuit, pulli non addixere, sed emissi è cauea, retrocessere, euentu tristissimo, qui mox consequutus est. Et Claudius Pulcher moturus aduersus hostes, non pascens in auspicando pullis, per contemptum religionis initio nauali prælio, terribili strage cum omni classe profligatus, prænas dedit insignes. Sunt tamen exempla, delula religionem & contempta auspicia felices euentus & successus plerumque habuisse fortunatos. Papyrius enim Cursor, cum à pullario admoneretur, ne cum Samnitibus prælio decerneret, oculis non addiscentibus, foeliciter dimicauit. Et Flaminius Consul moturus aduersus hostes, *Indicia boni ominis.* contemptis auspiciis, fortiter pugnavit & vicit. Si autem pulli è cauea egressi, obiectam pulsem aut ollam volenti animo depasti essent, ita ut illis volentibus frustum ab ore decideret, & terram paupret, quod tripudium faceret sollicitum, rem haud dubie fortunari, & auspicia secunda esse



# GENIALIVM DIERVm

*Auspicia ex  
piscibus.*

*Alia ex aliis  
animantibus  
auspicia.*

*Augures in  
religionem  
desinquentes.*

esse laetosque successus & spem mirificam praesignarunt. Sed quod de pullis apud Romanos proditum est, idem in Lycia in Apollinis fonte, & in Medorum lacu ad Neptunia aquas Limita pisces facere tradunt: vbi à consulentibus euocati, ad autum veniunt: qui sibi obiectas carnes dirperent & pascerentur, foelicia portendere, & praesens auspici-um facere, imperiumque breui futurum interpretabantur. Contra si caudis abegissent, aut aspernati cibum refugissent, tunc luctus graues & dira ac pestifera augurati fuere. In Epiro quoque in templo Apollinis draco colebatur: & in Aegypto Apis bos in phano antiquissimo & sanctissimo intra septa magnae religionis, in quibus coniectura diuinamentis, & praedictiones futurorum putabantur. Sicut in Memphi vacca, & in Heliopoli Mneus bos, atque in Arfinoe crocodilus. Hisque porrectam escam accipientibus aut auersantibus, foelicia auguria & exitus fortunati, nonnunquam magna infortunia & repentinum in commodum praedici & praemonstrari. Fuitque obseruatum in omni augurum responso, ut si pullarius, seu quius augur qui auspicatur, cuique monita Deorum praedicere, & de augurio respondere, ac portenta interpretari curae fuit, tacitum ferret, quod dii vulgari voluissent: haud aliter contraheretur nefas, quam si occultenda diuulgaret, & abdita palam faceret. Si vero augurio fallaci mentiri ausus fuisset, sinistrumque pro dextro, vel quid prodigii foret, contra denunciasset: non id illi qui de auspicio consulit, sed in ipsius pullarii vel auguris caput, qui tam improbe mentiri ausus esset, quicquid fuisset infortunii, recisurum.

*Pythagoras, Parmenides & Zeno philosophi. tum En-  
nium, Pacuuius, Arcius & Neuius poetae  
unde originem duxere.*

## CAPVT XXX.

*Pythagoras.* **Q**UOD de Pythagora Samio veteribus monumentis memoriae & literis proditum est, his etiam Genialibus adicere non dubitavi. Siquidem hic Samo relictus, ex patrio & natali solo primo in Aegyptum, mox Babylo-niam ad Persarum magos contemplandosque siderum

motus,

motus, originemque mundi spectandam profectus est. Inde Creram Lacædemonemque, ad cognoscendas Minois & Lycurgi inclitas ea tempestate leges contendit; quibus instructos tamquam ex mercatura bonarum artium Metapontum & Crotonem venit: vbi suis monitis præceptisque tantum processit, vt populum in vitia lapsū, ad frugales mores modestiamque reuocarit. Ibique Architam primò & Epicharmum, mox Philolaum & Alcmeonem, deinde Zenonem, Parmenidem, ac Lysiam suæ disciplinæ sectatores habuit: qui eius monitis doctrinaque imbuti, diuina mente & consilio viri euasere, lumenque & ornamentum suæ reipublicæ fuere. Sed Architas & Lysias ex Tarento, Alcmeon & Philolaus Crotoniata, vbi quondam magna Græcia fuit: Parmenides verò & Zeno ex Elea Lucantiæ vrbe, quæ post Silarim iuxta sinum Possidoniæ sita est, oriundi fuere. Eam plerique Eleam dixere, alii Ileam, quæ à Phocensibus colonia deducta fertur. Hinc enim ille Zeno fuit dialecticæ primus inuentor, cuius pleraque extant egregiè dicta factaque, qui Pythagoræ præceptis imbutus, cum Phalaridi tyranno homini sæuo & sanguinario ob crudelem dominatum necem machinaretur, vt ciues ab impotenti seruitio tolleretur, & arcano consilio detecto, captus ab eo in omnes Zenonis ciuiatus laceraretur acerbis quæstionibus, quòd constantia. scios coniurationis non detegeret, nullis terroribus adduci potuit, vt affinem culpæ & conscios facinoris palam faceret: sed vultu interrito, & quadam sublimi constantia ea præsentia animi fuit, vt singulos tyranno inuitos familiares, quanquam insones, coniurationis capita esse diceret: quibus sublatis, multitudinem sæuientem magnifica oratione ita impulit, vt facto impetu lapidibus eum obruerint. Sed quod de Zenone, idem de Theodoro, qui in Hieronymum Hieronis filium, iuuenem omnibus flagitiis coinquinatum propter turpitudinem sordescere vitæ coniurauerat, scriptum accepimus. Is enim quum tormentis per omnia exempla cruciaretur, quæ fortissimi cuiusque patientiam vincerent, ea fuit constantia animi, adeoque fortis & magnus, vt omnes socios facinoris supprimeret: tyranni verò alumnos & familiares, velut sceleris ministros & eodem crimine pollutos, per car-nifices

# GENIALIVM DIERV

*Leana com-  
frantia.*

*Berosus a-  
stronomus.  
Epicharis  
libertina.*

*Ennius.*

*Salentini.*

*Pacuvius  
Accius.*

*Nonius.*

nifices & tortores ad supplicium tradi fecerit. Leana quoque quavis mulier, cum per omnes cruciatus vexaretur à tyrannis, nunquam adduci potuit, ut consilia Harmodii & Aristogitonis tyrannicidarum detegeret. Ob quod meritum simulachrum illi Athenienses erexere leanam æneam, cui ob taciturnitatem linguam addi venterunt: sicut Beroso astronomo, ob vera quæ prædixerat vaticinia in gymnasio statuam lingua aurata effinxere. Cui non absimilis Epicharis libertina fertur, quam in coniuratione Pisoniana iussu Neronis per omnia fœda exempla cruciatam, non verbera, non ignes, non torquentium ira pervincere potuit, ut se consciam fateretur. Fuit quoque alter Zeno philosophus insignis, & alii nominis eiusdem fama illustres. Sed quia Tarenti mentio & Illeæ facta est, admonet etiam Rhodiarum in Appulis sitæ vrbis, quæ multi nominis & famæ non minoris habitæ sunt. Ex his enim Ennius poeta oriundus fuit: tamen ex Tarento ortum nonnulli credant. Ea enim vrbis à Tarenao haud multum distans: citra Brundisium in mediterraneo sita est, vbi Lupiæ & Salapia opida fuere. Salentini autem hi sunt, qui extimam oram Italiæ & Chersonesum circa Japygiam incolunt, qui Messapii, Calabri, Japyges, Pecucii & Appuli communi nomine appellantur. Fuit iisdem temporibus Pacuvius tragediarum scriptor, Brundisii in agro Salentino Ennii sorore genitus, & Accius tragicus libertinis parentibus, haud multum ætate distans: simul & Nevius poeta, qui ex Campania, ut frequens opinio est, originem sibi vindicauit.

*Libri primi Genialium dierum Finis.*

ALEXAN.

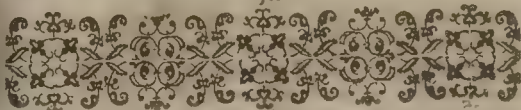


ALE  
AB AL  
RIS PER  
GE

Locum extropi  
uio

S A  
m  
co  
ti  
A  
fa

suetudo fuit à p  
eoque vel hone  
pidissimis, id qu  
conferebamus,  
comitatu perfr  
uitate insigni p  
bus mundis & g  
tu nonnunquac  
connaque non vi  
bitz ferculo cur  
novz passz  
gore seruatis &  
trino suo, quæ  
die, cum mihi d  
nazario ex æth  
lescenti, quem l  
rat, liberalibus  
ingenio non in



ALEXANDRI  
AB ALEXANDRO IV-  
RIS PERITI NEAPOLITANI,  
GENIALIYM DIERVM

LIBER SECVNDVS.

*Locus ex Propertio, ab Accio Syncero Neapolitano in com-  
muni familiarum commodè emendatus.*

CAPVT I.

**S**ATVRNALIBVS cùm ego & familiares  
mei complutuli sub idem tempus Neapoli  
conueniremus, cumque à forensibus nego-  
tiis feriarum causa aliquando quies foret: ad  
Accium Syncerum, virum ingenii cultu &  
facundia singulari, cùm quo mihi peruetus cō

*Accius  
Syncerus.*

suetudo fuit à puero, nonnunquam ventitabamus: cum  
eoque vel honestis deambulatunculis, vel sermonibus le-  
pidissimis, id quod erat temporis, ad multam sæpè diem  
conferebamus, quotidianoque eius congressu & assiduo  
comitatu perfruebamur. Accipiebatque nos homo ille sua  
uitate insigni plerunq; novo epigràmate, aut elegia, versi-  
bus mundis & graphicè factis: multo cum nitore & cul-  
tu nonnunquam festivissimis epulis, & lætiore conuictu,  
cœnaque non vulgari nec protrita, sed aut veteris concur-  
bitæ ferculo cum lactucæ thyrsi minutim cæso, & aci-  
no vuz passæ insperso: aut olentibus pomis anni fri-  
gore seruatis, & sicu sicca Sinuessana cum rosaceo ex Pe-  
trino suo, quæ ipse appellabat Petrinia. Velut fuit illa  
die, cùm mihi & plerisque doctis viris cœna exhibita, Sa-  
nazario ex Æthiopia bonæ frugis liberto, scitissimo ado-  
lescenti, quem libertate & gentili cognomento donau-  
rat, liberalibusque disciplinis instruxerat, ita vt cuius  
ingenio non impar videretur, demandauit, vt Propertii

G 3

tit

Leana quo-  
tus vexaretur  
lia Harmodii  
t. Ob quod  
zere leznam  
di vuerunt  
laxerat vatic-  
tere. Qui non  
coniuratio-  
eda exempla  
torquentium  
ur. Fuit quoq;  
inis eiusdem  
leaz facta est  
az vrbis, qua  
sunt. Ex his  
ex Tarento  
Tarenas haud  
diterraneo sita  
alentini aurem  
onessum circa  
pyges, Pecun-  
r. Fuit indem  
r, Brundisium  
Accius tragæ-  
tate distantes  
ia, vt fre-  
in-

ALEXAN



# GENIALIVM DIERV

tii elegias à se pluribus in locis castigatas, summissim leniterque cantaret. Quod cum ille cupidè faceret, versusque ad tibiam modulis dulcissimis scita & canora voce canere inceptaret, nosque & proferentis verba, & concentum, numerosque admodum suaves summa cum voluptate capteremus: & iam millibus modulatis versibus, ventum esset ubi Cynthiam Baiis demorantem. diu abfuisse conquegitur, his verbis:

*Ecquid te mediis cessantem Cynthis Baiis,*

*Qua iacet Herculeis semita litoribus:*

*Et modo Thesproti mirantem subdita regno*

*Proxima Misenis aquoria nobilibus?*

*Propertii lo-  
cus discus-  
sus.*

Accius carminibus paulam fieri iussit, & ad me conuersus: Quid tu, inquit, qui orbis situm tam diu legendo perscrutaris, Misenum aut Baias cum Thesproti regno commune habere vidisti? Nunquid in memoriam venit, Thesprotium agrum in Epiro iuxta Chaones & Acarnanes, aut (sicut Herodotus ait) Ambraciis & Leucadiis proximum longe à Cumanò abesse? Quid enim isto in loco hic poëta senserit, qui regno Thesproti æquora Miseni proxima subdita esse dixit, cum tanto maris terrarumque recessu discreta sint, non equidem intelligo. Neque enim Thesprotius in Cumanum venisse, aut in Italiam colonias deduxisse, vel armis novas sedes conquiisise, vnquam, quod meminerim, legi: nisi u fortè qui meliore memoria es, aliter sentis. Cumquē me id arbitrari respondissem, quod plerique studiosi sensere, vt poëta loci confinio & quasi commercio ductus, cum ex Chalcide & Eubœa profecti, multum in ora maris possent, lateque fines propagassent, illosque Cumanum tenuisse, & illuc colonias deduxisse, authores tradant: siquidem Hypocles Cumanus, & Megasthenes Chalcidensis multo emenso mari huc colonias deduxere, moniti oraculo: quippe cum nullam coloniam sine consilio deorum Græci transmitterent, vel, vt multi ferunt, duce Parthenope Eumeli filia, quæ solum Neapolitanum delegit, columbæ augurium sequuta: cuius rei wonumentum Apollini statuam Neapolitani erexere, columba humero insidente, quam ipsa inspicere & adorare videbatur: Thesprotiumq; agrum ab Eubœa haud multum distare certum sit, quasi ad hoc alludens poëta, subdita regno Thesproti, æquora

*Apollinis  
statuam Nea-  
poli erectam.*

ti æquora Mi-  
Chalcide The-  
Miseni finit-  
pterea ea loca  
poëtis loca &  
positè & apertè  
quis orationib;  
itaque versibus  
quit Accius, q  
Propertius fuit  
contenderet,  
rum loco bunc  
communio cu  
stetque, si omni  
bes maritimas  
antiquitate pe  
rum flexu & m  
Cumzib; abesse  
Neque ego hu  
dissimos & m  
struso & recoi  
tarim. Etenim  
elasse huc adu  
Campaniæ ora  
fert, sicut Jap-  
re, cur loca  
Chalcidensibus  
quidem ignora  
conuenientiu  
lumerat comm  
si versus istos  
tarimari volun  
habet, sed Pa  
tenderim. Id  
aliter scriptum  
ror ita aliquib;  
queat. Quo  
argumento,  
æstu marino a  
las feciss, liqu

tiæquora Miseno proxima affirmarit : scilicet quia ex Chalcide Thesprotis proxima & Cumæis profecti, agrum Miseno finitimum, hoc est ipsas Cumas tenuerunt, propterea ea loca subdita videri : solereque non ignobiles poetæ loca & recessus circumscribere, illaque non expositæ & apertæ, sed quasi per tegmenta & figuras obliquis orationibus denotare : idque sensisse doctos viros, itaque versus interpretatos fuisse dixi. Nunquam, inquit Accius, quod ego scio, tam hispida & aggregata Propertius fuit, ut cum Chalcidem aut Cumæos dicere contenderet, Thesprotium agrum quasi finitimum illorum loco nuncuparit, quum præsertim nulla societas aut communio cum Thesprotiis agro Cumano fuerit : consterque, si omnes sinus, promontoria, litora, insulas, & vbes maritimas, ac maria vasta, & terræ infusa ex omni antiquitate perconsere velit, Thesprotios magno litorum flexu & multiplici sinu longe à Chalcide Eubœæ & Cumæis abesse, nec ita finitimos, ut forsan arbitraris. Neque ego huius poetæ præstantis ingenii vim, hos nitidissimos & mundissimos versus optime editos tam abstractus & recondito significatu verborum conculcasse putarim. Etenim si Chalcidenses & Heretritenses ex Eubœa classe huc aduectos Cumas condidisse, & pulcherrimam Campaniæ oram, ac loca Miseno proxima tenuisse famæ fert, sicut Japygiam, Phaliscos, Nolam & Abellam tenere, cur loca Miseno finitima potius Thesprotiis quam Chalcidenfibus : quam Heretritensibus subdita dixerat, equidem ignoro ; cum & hi veri incolæ sint, & longè aptius convenientiusque fuit istos, quam illos, cum quibus nullum erat commercium, nominasse. Verum, inquit Accius, si versus istos benè pensitare, & verba ac sensus aure attendere rimari volumus, non Thesproti, ut communis error habet, sed Prochyta à poeta scriptum fuisse faciliè contenderim. Idque ita esse, in quoduis pignus vocarim, non aliter scriptum carmen ab eo editum velfuisse. Sed hic error ita aliquibus insedit penitus, ut diuelli haud faciliè queat. Quod tamen ita esse, inclinat animus probabili argumento, cum Prochyta & Pithecusæ à continente æstu marino auulsas, quandoque circumfluum mare insulas fecisset, liquido constet, sicut Capreas, Leucosiam, Syrenes,

# GENIALIVM DIERV

*Prochyta  
insula.*

*Insula regna  
subinde nu-  
cupantur.*

*Propertius  
falso nauita  
fuisse existi-  
matus.*

*Locus alius  
Propertii.*

*Propertii e-  
legias quan-  
do & ubi  
reperit.*

nes, & Oenotrias: seu quod multi tradunt, Inarimen-  
montem fuisse, qui motu terræ disclusus à continente,  
Prochyta fecit insulam, angusto freto interfluente,  
quæ Græcis ab effusione dicta est. Ipsamque & Pithecus-  
as disclusas montis partes, proximas Cumanorum fini-  
bus, tanquam moles abiectas ante agrum Cumanum &  
Misenum existere, antiqua monumenta annalium pro-  
didere: quod & nunc visere licet. Subdita ergo, Prochy-  
ta regno Miseni proxima æquora poetam dixisse credi-  
derim, cum ipsa litora facili traiectu apta & coherentia  
sint: quippe cum ante ipsam paruo freto distincta iaceant,  
propterea subdita videri potius, quàm Thesprotios,  
cum quibus nullum commercium fuit, extimos & remo-  
tissimos intellexisse. Insulas quoque regna nuncupa-  
ri, Virgilii testimonio probatum est septimo Æneidos,  
dum inquit: Fertur Tholeboum Capteas dum regna  
teneret. Huiusque erroris illud quoque specimen est:  
quod alio in loco communi opinione, pudendo errore  
receptum erat, nauitam hunc poetam fuisse: quod qui-  
dem ita fuit in confesso, ut in eius vitæ commentariis  
plerique id pro certo posteris tradere non dubitarent, ut  
altero versiculo constare videbatur: *Et quanuis nauita di-  
ues eram*: quo imperitius dici profecto nihil potuit, cum  
neque hoc usquam gentium tradatur, vel elegantissimus  
poeta & honestissimus, vitæ genus poetarum studiis pia-  
culare & portentosum, nauitæ munus concupiuerit. Et  
portenti ac prodigii simile est, hæc commenta in tanti  
ingenii viro opinari. Sed quod vero minime abest, men-  
dum etiam in hoc versiculo facile, inquit, ostendimus: si-  
quidem ubi legebatur perperam, *Quanuis nauita diues  
eram*, Non ita diues eram, dicendum fuit. Huius quoque  
rei haud improbable documentum videri, quod Iouia-  
nusi Pontanus vir multæ eruditionis, antiquissimo firma-  
bat testimonio, Propertii elegias patrum nostrorum æ-  
tate, & se adulescentulo primum in lucem prodiiisse, cum  
antea infantia temporum incompertæ forent & in cogni-  
tæ: opusque oblitteratum & longissimo ævo absumptum  
corrosis & labentibus literis in cella vinaria sub doliis  
inuentum apparuisse, & cum libelli vetustate, verbis &  
monumentis absumpris longo situ & senio, quod in diu-  
turna

turna obscuri-  
quiescit, effu-  
latimque dis-  
effici quisse,  
rentur. Ad-  
re admodum  
mocinabatur  
erroresque d-  
batur.

*Quinquaginta*

**O**Ri o c  
& Grat  
mulo, dei o  
re plures cer-  
mò inuenta  
toribus tradi-  
lam, qui cum  
rium condici-  
præfessar,  
hi, P. Veru-  
stuz munus  
ne & prosper  
multuata qu  
deducta est,  
qui vrbanis  
bus ad belli  
ut hi possen-  
ri: quo tem-  
natis, ut ex q  
sto, locus rel  
Ficentes affi-  
cietatem afo-  
ut seni crea-  
Romani ve-  
provenient  
tur, quibus  
ruisse: done  
ginti excre-

turna obscuritate latuerant, veram lectionem assequi nequirent, effectum vt mendosi inde cōdices prodirent: paulatimque discuti errores, & corrigi cōcepti sunt: nec tamen effici quisse, vt posteris omnino integri inoffensque darentur. Ad hunc modum Accius Syncerus noster scitē admodum apud compluscūlos qui aderamus, sermocinabatur, itaque mendaces libellos deprehendebat: erroresque diiudicabat, ac perpenso iudicio vitia rimabatur.

*Qui quæstores Roma, quotq; qualisq; potestas & munus erat, aut iurisdictio.*

## CAPVT. II.

**O**R, I c o quæstorum antiquissima est, vt Pomponius l. i. ff. de of- & Gratianus scribunt: quippe à conditore vrbs Ro- sic. quæst. mulo, deinde Numa Pompilio, vt nonnulli putant. vt ve. Quæstorum réplures certioresque, à Tullio Hostilio quæsturam pri- origo. mo inuentam fuisse autumant. Sed sicut hoc incertis autoribus traditur: ita exploratum est, Valerium Publicolam, qui cum Bruto consul fuit, cum Saturni ædem & ærarium condidisset, duos quæstores qui publicæ pecuniæ præfesset, suffragiis populi creati voluisse. Fuere autem hi, P. Veturius & M. Minutius, qui primi ex patribus quæsturæ munus curiatis comitiis cepere. Quæ res cum bene & prospere Reipub. cessisset, & plebs cum patribus tumultuata quæsturæ se participem fore contenderet, eo Deinde deducta est, vt ex duobus quatuor quæstores fierent: duo, quatuor. qui vrbanis negotiis & ærario præfessent: duo, qui consuli- bus ad belli ministeria præsto forent: liberumque esset, vt hi possent populi suffragio ex plebe vel patribus creari: quo tempore tanto certamine in quæsturam plebs inuasit, vt ex quatuor vix vni patricio, Fabio scilicet Ambusto, locus relictus foret. Interiecto deinde tempore, quo Picentes assiduis cladibus fatigati in populi Romani societatem asciti sunt, quæstorum numerus auctus fertur, vt seni crearentur. Coniectari licet, quod auctis populi Romani vestigalibus, & quæstu vberissimo ex prouinciis proueniente, illorum numerum, qui id munus exequerentur, quibusque curatio hæc demandaretur, augeri oportuisse: donec Syllana lege intercursum temporum, vltro viginti excreuisse dicuntur. Quid autem quæstorio mune-



# GENIALIVM DIERYM

*Quæstorum officium.*

*Scriba quæstorum.*

*Cato in scribis infideles.*

*Quæstores à quibus eligebantur.*

*Aliud quæstorii genus.*

*Quæstores urbani.*

ri conueniat, separatim & inter ceteros autores tradunt. Nam consules, prætoresque in prouincias profecturi, singulos quæstores, quorum cura captiua præda & quicquid auri argenteique inde adueniret, appensum adnumeratumque demandaretur, apud se habebant. Quorum munus erat, vectigalia populi Romani in prouincia exigere, stipendia præbere militibus, singulaque accepta expensaque rationibus inferre: multas quoque pecuniarias tam Romanæ quam in prouinciis exigere & in publicas tabulas notare: omniumque rerum pecuniarumque notas & illustres rationes dare: illasque confectas & consolidatas absolutasque per suos scribas in ærarium deponere. Quos quidem scribas maximæ probitatis, ne quid fraudis doliue admitteretur huic muneri adscribebant: tamen si scribæ officium Romanis mercenarium fuerit, nec magni testimonii aut precii. Macedonibus contra apud quos nisi viri expertæ virtutis, magnisque rebus gestis, & procumulo magnæ gloriæ admitterebantur. Siquidem Eumenes Car-dianus scriba Philippi regis fuit: & alii viri illustres hoc munere velut amplo honore honestati fuerunt. Cato verò in quæstura ministros & scribas rationibus obnoxios, grauiter increpitos, quod parum integra fide æra persoluissent, sordum in modum vexasse, & magistratu deieciisse dicitur: qui tam accuratè quæsturam gessit, ut vnus ex quæstoribus quotidie ad ærarium veniret primus, & rationibus confectis recederet postremus. Hos enim quæstores à principio consules eligebant, nonnunquam sorte ductos accipere coacti sunt: donec eum quoque honorem populus suffragiis tribuit, quibus libitum est, demandare. In qua re id obseruari meminimus, ut antequam consul prouincia decederet, quæstori magistratu abesse non liceret. Alii verò quæstores dicti, qui prouincias decreto senatus fortiebantur: qui etiam ius dicere, lictores habere, & munera belli obire, ac magistratus insignia in prouincia ferre poterant: quibus & mandata imperia, & exercitus commissos, illorumque ductu & auspicio egregiè bella gesta, prouincias administratas & perdomitas, hostes victos & profligatos atque exercitus suos & multiplici clade avectos legimus. Præter quos urbani quæstores fuerunt: qui etsi nullo imperio fungerentur, quippe qui nec vocatio-

cationem ne  
li, ut perique  
inligens so  
vocari: nego  
tio fuit. N  
ram gessere  
erogari, vel  
mandabant  
giones duci  
ratio prome  
turos mitteb  
mis oris terr  
& munera, q  
hospitaliter  
nomine præ  
rum deesse  
men non or  
solitauerunt  
rent, anteq  
magistratu  
in primis in  
senatu euo  
admitti iut  
Repub. me  
prodire illo  
iuuare, ber  
mnum cum  
per oppida  
post tempo  
ab exteris  
quum vix te  
it, vt sublato  
rum & colo  
Saturni per  
mina dare  
foret, nosce  
post manda  
tur. Quo  
vrbani h  
fuisse quæ

cationem nec reprehensionem haberent, nec sella curuli, ut plerique magistratus, neque lictoribus aut viatoribus insignes forent, & apud prætorem possent à privato in ius vocari: negotiosa tamen & plena sollicitudinis administratio fuit. Nam & ararii, & vestigalium populi Romæ curam gessere: tum si quid pecuniarum publicè vel priuatim erogari, vel ærarium condi deberet, quæstorum curæ demandabantur. Cumque exercitus scribi, & in campum legiones duci oporteret, signa militaria à quæstoribus ex ærario promebantur: eaque ad consules in expeditionem ituros mittebantur. Quin etiam regibus & legatis ex ultimis oris terrarum Romam profectis publicum hospitium & munera, quæ lautia dicta sunt, sæpè commeatus largè & hospitaliter, & vestimenta quæstorum urbanum publicò nomine præstabantur: ipsisque ac comitibus ne quid rerum deesset, urbani quæstoris curæ mandabatur. Qui tamen non omnium gentium legatis hæc munera præbere solitauerunt. Nam si quæ incognitæ legationes aduenterent, antequam admitterentur, exploratores minoresque magistratus profecti obuiam, qui quæ petentes venirent, in primis inquirebant: itaque æde Apollinis extravrbem senatu euocato, postulata noscebant: quos, si videbatur, admitti iuebant. Et si socii essent fœderati, aut benè de Repub. meriri, quò honoratius exciperentur, his obuiam prodire illosque liberali & largo viatico, ac comi hospitio iuuare, benignè inuitare, comitatuque & copia rerum omnium cumulare, nonnunquam apparatis excipere epulis per oppida perque municipia solebant. Sed quum lapsis post temporibus, propagato late imperio, legati sociorum ab exteris & ultimis gentibus urbem quotidie adirent, quum vix tot commeatibus populus sufficeret, cautum fuit, ut sublato sumptu & viatico, legati regum, municipiorum & coloniarum, vnde cunque Romam profecti, ædem Saturni petant in primis, ibique apud præfectos ararii nomina dare, & literis ascribi debeant: ut quum commodum foret, noscendis singulorum postulatis lenatus detur, & post mandata singulis in prouincias profecturis consularum. Quin etiam absentibus consulibus comitia quæstorem urbanum habere posse, non est controuersia. Præter hoc fuisse quæstores parricos, qui & parricidii dicti sunt, apud multos

*Quæstorum  
urbanorum  
munus.*

*Quæstores  
parricos  
parricidii.*

# GENIALIVM DIERVM

*l.2. paragr.  
deinde ff. de  
orig. iur.*

*Quæstores  
parrici ad  
numerū vi  
genarium.  
Quæstura  
primus gra  
dus honoru.*

*Quæstura  
honoru & di  
gnitas.*

*Lex Pompe  
ia de quæstu  
ra munere.*

*Quæstores  
initio gla  
diatoria mu  
nera exhibe  
bant.*

multos comperimus, tantæ dignationis, vr capitis reos agere & maiestatis postulare, diemque perduellionis ad populum dicere, capitales res quarere, & de fontib. quæstiones habere possent. A quæstoribus Cæsonè Fabio & Lucio Valerio dies dicta perduellionis Cassio fuit. Et ab Aulo Cornelio & Serulio quæstoribus M. Volsio, quid falsus haud dubiè testis in Cæsonem fuerat, diem dictam accepimus: qui postea seuera correctione damnati suorum facinorum pœnas dedere. Hos etiam lictozem & viatorem habere & ius dicere liquet: qui & quæstiores dictis: quam iurisdictionem triumviri capitales postea sibi vendicarunt. Quos quidem parricos Syllæ temporibus ad viginti numerum propagatos, vt de fontibus pœnas exigere, autores memorant. Per quos ius quotidie dici, & senatum suppleri voluit. Est quoque illud animaduertere, quod licet quæstura ex minoribus magistratibus in vrbe foret, eius tamè dignationis erat, vt quisq; egregius & bonè indolis adolescens, ex illa gradu ad reliquos honores faceret. Namque hinc aditū reliquis adeundis magistratibus, auspiciabantur: siquidem primis experimentis quæsturæ initiati, qui nullis ante honoribus vsi erant, inculpatæ vitæ testimonio ad ædilitatem, mox præturam, & demum consulatum euehebantur. Quin etiam tanto honori quæstura fuit olim, vt viri consulares, magnisque honoribus functi illam gerere indecorum non putarent. Cum Marco Valerio Volesi nepote Titus Quintius Capitolinus, qui ter consul ante fuerat, quinque amplissimis magistratibus insignis erat, quæsturam gerere non dubitauit. Cato quoque triumphalis senex quæsturam ita gessit, vt consularis potestas quæstorio munere adiuncta videretur. Quod & lege Pompeia cautum fuit, vt deinceps quæstores, nisi viri consulares suffragio populi crearentur. Fuit, que inde seruatum in exercitu, cum pro re consilium capiendum erat, vel acie duces congregi parant, vt quæstores vna cum legatis & senatorii ordinis militibus, tribunis militaribus, & primorum ordinum centurionibus, consilio aduocentur. Cumque ante quæstiores designati gladiatoria munera exhiberent, quod illis erat hoc munus à principibus datum, postea Neronis tempore senatus consulto cautum fuit, ne deinceps quæstiores exhibendi

bendi gladi  
Nec præter  
præscripto  
ita senatus  
rum; & libel  
re, & manda  
assidue vaca  
edicta ad mi  
pralecta, & a  
ceps missas a  
ficio, per con  
orationes in  
lisse dicatur.  
(quippe fini  
ri permittet  
continuo tri  
lisse comper  
stis officio  
torios præ  
ta ab Augu  
rum præse  
fuere ex ni  
fectis ad qu  
curam tabu  
stos transfe  
uentum est  
batur. Ap  
quæstura fu  
contraxit o  
partiret, p  
lapidibus  
esse volue  
tentia acc  
dunt, & ad  
turni æden  
aditu præ  
locus fore  
& senatori  
gnorum m  
Saturni æ

bendi gladiatores ad ferrum necessitate polluerunt.  
 Nec præterierim quæstores principis candidatos ultra  
 præscriptos, cæteris adnumerati: quorum munus erat, a-  
 cta senatus & principis perscribere: orationes Imperato-  
 rum, & libellos ad senatum missos cum postulatis recita-  
 re, & mandare literis: dictandisque epistolis & legendis  
 assidue vacare. Quare orationes principum, senatusque  
 edicta ad militum conciones, per quæstores sæpè perscrip-  
 ta, lecta, & audita fuisse legimus. Tamen Nero prin-  
 ceptis missas ad senatum orationes, præterito quæstoris of-  
 ficio, per consules recitasse pro concione: & Vespasianus  
 orationes in senatu quæstoris vice frequentius cura retu-  
 lisse dicatur. Sed cum quæstura annuus magistratus foret  
 (quippe finito anno, ex legis præscripto, reditus quæsto-  
 ri permittebatur) quosdam tamen prorogato imperio,  
 continuo triennio ærarii curam, & quæsturæ munus ges-  
 sisse comperimus: donec lapsis temporibus, desito quæ-  
 storis officio, cura ærarii à quæstoribus urbanis ad præ-  
 torios prætoresque, ac præfectos ærarii, lege promulga-  
 ta ab Augusto translata fuit. Is enim ex numero senatorum  
 præfectos ærarii delegit primus: deinde forte ducti  
 fuerunt ex numero prætorum: quam Claudius Cæsar à præ-  
 fectis ad quæstores rursus deuolui iussit. Deinde Nero  
 curam tabularum publicarum à quæstoribus ad præfe-  
 ctos transferri voluit: donec ad Vespasiani tempora per-  
 uentum est, quibus rursus à prætoribus cura ærarii gere-  
 batur. Apud Athenienses verò amplissimus magistratus  
 quæstura fuit: quam cum gereret Pericles, grauissimam  
 contraxit offensam, quòd parcius frumentum populo im-  
 partiret, proptereaque accusatus, & à plebe pro concione  
 lapidibus obrutus fuit. Cur autem in æde Saturni ærarium  
 esse voluerint, licet varia opinio dissentiat, illorum sen-  
 tentiæ accedo magis, qui censuerunt id quod nonnulli tra-  
 dunt, & ad fidem pronius est, Valerium Publicolam, qui Sa-  
 turni ædem construxit, loci oportunitate ductum: quòd omni  
 aditu præcepto undique præruptum & ab accessu munitum  
 locus foret, tandem Saturni ædem æris publici, legumque  
 & senatorum consulumque tabularumque publicarum, & si-  
 gnorum militarium sacrarium esse voluisse. Præter quòd  
 Saturni ærarium, Nomen quoque & Tibure, sacrarium  
 pecu-  
 re.

*Quæstores  
 principis  
 candidati: &  
 quod illorum  
 munus.*

*Quæstura  
 annuus ma-  
 gistratus.*

*Ærarii curæ  
 ra à quæsto-  
 ribus ablata.*

*Quæstura  
 apud Athe-  
 nenses.*

*Pericles  
 lapidatus.  
 in æde Sa-  
 turni, &  
 quare.*



# GENIALIVM DIERVM

Nemis &  
Ibure etiā  
fuit Ara-  
rium Ara-  
riū sanctius  
Vicesimarū  
Incentima-  
rium Cimi-  
liarchium.  
Aerarium  
militare.

Saturnia-  
des ubi sita.  
Carmenis  
Phanum.  
Porta Car-  
mentales.  
Saturnia  
porta.  
randana.  
Dolus belli  
sedes.

Atheniensis  
um thesanri-  
Lacedæmo-  
norum, Ma-  
cedonum, Sy-  
racusanorum.  
Assyriorum  
Cambyſis  
Gaza Deio-  
dari, Lyſi-  
machii, In-  
guriha.

pecuniarum thesauros ad incertos belli euentus, si exre-  
na vis ingrueret longo tempore seruari acceperimus. Illud  
quoque non ab re fuerit meminisse, in eadem Saturniæ  
desuisse sanctius ararium intentionis curæ: in quo aurum  
vicesimarium, quod ex vicesimis exigebatur, ad ultimos  
casus & in extrema fortuna populi Romani seruabatur:  
quod incentimarium, ab aliis quoque cumiliarchium di-  
ctum est Ex quo Caius Cæsar primo ingressu ciuilibus bel-  
liliterum aureorum sex & viginti milia. percussæ verò  
monetæ, pondo trecenta milia, quod erat tot triumphis  
partum congestumque, & laserpiti pondo centum & vn-  
decim protulisse fertur. Post quæ legitimus ararium mili-  
tare cum veditigalibus nouis ab Augusto editum: vnde  
prompta pecunia stipendiis sufficeret. ædem verò Sat-  
urni in faucibus Capitoli fuisse constat, qui mons Sat-  
urnius dictus, vbi Carmentis phanum, à quo Carmen-  
tali portæ nomen datum: vbi quoque Saturnia porta,  
quæ Pandana, eo quod semper pateret, dicta est: in qua  
æd Senaculum fuisse authores memorant. Apud Græ-  
cos istud fuit notatum, Myniam, Chrysæ filium, qui My-  
niis imperitauit condendis pecuniis thesauri locum muni-  
uuisse primum. Tum si quando conspirante Græcia,  
communi consilio bellum gerendum foret, in Delo in-  
sula quam sedem bello delegerant, collatas pecunias ad  
belli opus tanquam ararium deponere consueſſe: idque  
quantum opinione auguror, ideo visum quod difficilis  
aditu, & arcis in modum munitissimus locus foret. Cæ-  
tus quoque & belli consilia in eiusdem insulæ templo,  
nonnunquam apud Olympia habebant: deque rebus ma-  
ximis de concilii sententia decernebant Athenienses ve-  
rò Delphis thesauros omni arate intactos habuerunt.  
Lacedæmonii pecunias publicas in thesauris non coëge-  
re: veriti ne violentiores custodes naſti, illas expilarent,  
Macedones in oppido Quinta iuxta Tharsum, omnem  
gazam & pecuniam ad belli opus deponebant, Syracu-  
sani in Labdalo castello munito, Assyrii autem Susis.  
Cambyſis ararium opidum Gaza in Palæstina fuit.  
Nam Persæ gazam ararium vocant. Deiotari verò in  
Peio Phaygiæ, Lyſimachi thesaurus Pergami seruabatur:  
aliquando in Cetrizi promontorio, Jugurthæ in Thala &

Capſa

Capſa Numi-  
montibus pe-  
tis nam fac-  
Bambina &  
loniorum au-  
tem, velut ar-  
eſſe conſueu-

Quid reſpon-

A Protri-  
remur,  
testamentum  
um filium bo-  
pitia: verò fi-  
dum (subarba-  
go, vti hac do-  
filia potens v-  
poſtularer, &  
quæ ædes ad  
ciſcendæ lie-  
reclamabar  
to, vti ſue ad  
legato peti-  
que dari, ſed  
um fuſſet a-  
cepe. Cumq;  
perent, & inſ-  
patronorum  
conſultus eg-  
ſentirem, tel-  
prolaro, cum  
controuerſiā  
vtrunq; Sep-  
quam ædes in  
parentis arbi-  
conſuluiſſe a-  
Diſtio enim  
ue momentu-  
con diſſuſi

Capſa Numidiæ. Perſarum Reges barbaras opulencias in montibus ponunt, Hebræi in Thrace & Tauro Hiericum: nam ſacrum theſaurum, corbanam vocant. Tigranidis in Bambina & Olena, Mitridatis in petra Armenia. Babyloniorum autem regum in Zeugma vrbe iuxta Euphratem, velut arce tutiſſima, tributorum theſaurus & ærarium eſſe conſuevit.

*Quid reſponderis ſuper controuerſo iure teſtamenti, in quo fundus ſeu ædes filia legata fuerant.*

## CAPVT III.

**A**Pud tribunalia iudicum, cum in foro & iudiciis verſaremur, ibiq; aſſideremus vt poſtulata cognocerem, teſtamentum exhibitum eſt in hæc verba: T. Sempronium filium honeſtiſſimum, ex aſſe mihi hæredem volo, Septiciæ verò filiz meæ impuberi, cum viripotens erit, fundum ſuburbanum ſeu ædes meas quæ in via lata ſunt, do lego, vt hac dote contenta Ælio Campano nubat. Cumque filia potens viri dotem ſibi a Sempronio apud iudices dari poſtularet, & lege ageret, tam que ad fundum ſuburbanum quàm ædes admitti peteret ex legato, ideoque ad iudices cõſcendæ litis gratia veniſſet, Sempronius contra renitens reclamabat, & Septiciæ alterũ tantum deberi ex teſtamento, vt ſiue ad fundũ, ſiue ad ædes admiſſa fuiſſet amplius ex legato peti nõ poſſe aiebat: cũ teſtamenti verba nõ vtrunque dari, ſed alterum admitti designarent, illamque ſi alterum fuiſſet aſſequuta, ad aliud iure legati admitti non decepe. Cumq; ad multam diem iurgiis clamoribusq; obſtreperent, & infinita contentio, atq; inæxplicabilis difficultas patronorum eſſet: tandem poſt immodicas altercationes, conſultus ego à iudicibus ſuper hoc iure controuerſo quid ſentirem, teſtamentum & tubulas mihi exhiberi iuſſi: quo prolato, cum poſtulata cognouiſſem, diſcuſſo iure quod in controuerſiã venit, & teſtamenti verbis maturè penſitatis, vtrunque Septiciæ deberi, & tam ad ſuburbanum fundum, quam ædes iure legati admitti poſſe reſpondi: quippe cum parentis arbitrium tam ſuper fundo quam como Septiciæ conſuluiſſe appareat, & hoc ex teſtamenti verbis liquere. Dictio enim ſeu, vltimæ diſpoſitioni appoſita, in qua omne momentum rei eſt, & teſtatoris voluntas ſita apparuit: non diſiunctiua, ſed coagmentatiua eſt: illamque copulare

*Perſarum regum.*

*Hebraorũ.*

*Tigranidis.*

*Mitridatis.*

*Babyloniorum.*

*Dictio ſeu:*

*ultima di-*

*ſpoſitioni*

*appoſita.*

# GENIALIVM DIERVVM

*Te ex in l's  
quis ita le-  
gauerit ff. de  
auro & arg.  
lega. ergo  
malè locus  
exprimitur  
de legatis 3.*

lare verius quam disungere : propterea vtrumque simul comprehendere dixi. Et hoc habere rationem explicatam ex perpetua legis dispositione, quam Paulus Iureconsultus libro iuris ciuili tertio de legatis aptissime prosequutus fuit : qui de hac controuersia consultus, ita respondit: verba Pauli ex eo libro hæc sunt: Uxor mea mundum, ornamenta, seu quæ eius causa parauit, do, lego, placuit omnia deberi: hoc enim verbum seu, ampliandi legati causa positum est. Quibus perlectis, iudices secundum ipsius postulata Septiciæ litem dedere.

*Qua deorum ædes extra urbis pomerium sita fuerint, & ex  
bu qua in urbem postea recepta.*

## CAPVT IIII.

*Ædes Vul-  
cani cur diu  
in urbem nō  
admissa.*

**Q**UOD ædes Vulcani à Romulo primum extra pomerium constructa, in urbem diu admissa non fuit, causam hanc ferunt fuisse, vt is deus procul incendio arceret: nève confinio & quasi contagio, urbi, quæ incendiis exposita erat, discrimini aut noxæ foret. Quos enim deos vt sua veteres obesse sunt arbitrati, in urbem diutius non admisere. Hac de causa ædem Bellonæ & Martis extra Capenam quarto ab vrbe miliario constructam ferunt, vt à ciuium mentibus intestinas clades, ardoremque conferendæ manus, à ciuili cruce ad hostiles pugnas auocarent, vtque domi iugi concordia quiescere viuerent, illos veluti fomenta præliorum intra urbem esse noluere. In hac æde Bellonæ summis ducibus, qui fortem strenuamque operam reipub. nauarant, post res gestas magnificè, senatus sæpe dari, ibique de triumphis deque victoria consuli mos erat. Martis verò ædem, qui Gradius dicitur, Appia Via quindecim stadiis ab vrbe: & alteram, Quirini cognomento, quasi sedati & tranquillius, intra pomerium fuisse, multi meminerunt. Sic Veneris Erycinæ templum extra portam Collinam magna mole constructum ferunt, cum porticu insigni, quod de uirga Sicilia Marcellus fundasse dicitur, ne libido inualesceret. Utque luxuria à matribus familias abesset procul, ideo ab vrbe semotum extra pomerium locauere. Ad hanc ædem si quando circus maximus Tyberis alluione inundaret,

*Veneris  
Erycina,*

daret, ludos A  
quæ virgines a  
riliatudine  
temporum, V  
nes ab effusa  
fuerint ædes  
tur louis & Pa  
beris, quam a  
cum agra val  
uagata foret:  
lubrius ducer  
rulo funeribu  
extra portam  
tis via Lauica  
secundo Puni  
enim Hannib  
monia Roma  
gerendæ rei ci  
sa, fatum urbi  
da vrbe auer  
diculo deo p  
Rediculi, qu  
tus, nullo edi  
dicul extrâ  
in quo Hanni  
pollinis extra  
riscum ara, q  
Marcellus res  
extra Collina  
des inter for  
in altera extr  
tequam admi  
quoque multi  
miliario ad fo  
excidium mi  
mulier urbi la  
tunæ templa  
se liquet: in  
res litare au  
tra Spei ex

daret, ludos Apollinares sæpe celebratos comperimus: in quâ virgines ætate adolescente Veneris pupas, velut puerilia rudimenta offerre tradunt. In ea quoque intercursu temporum, Veneris Verticordæ simulacrum, quod homines ab effusa libidine auerteret, dedicatum fuit. Sed quæ fuerint ædes deorum extra vrbs mœnia præcipue, traduntur Louis & Fauni atque Æsculapii phanum in insula Tyberis, quam ab Epidauro aduectus, sedem sibi delegerat, cum ægra valetudine vrbs oppressa, & late vis morbi peruagata foret: seu quod feruente morbo foris habitare salubrius ducerent. Næniæ quoque sacellum, quod cantu que rulo funeribus præflet, pari exemplo ab vrbe semorum, extra portam Viminalem statuerunt: sicut phanum Quietis via Lauicana, & Rediculi extra portam Capenam, quod secundo Punico bello constructum fuisse constat. Cum enim Hannibal urbem oppugnaturus, inter Anienem & mœnia Romana castra metatus foret, quod nulla benigerendæ rei occasione data, & spe vrbs potiundæ abscessa, fatum vrbs & propitii dii illius mentem ab oppugnanda vrbe auertissent, & inde parum feliciter rediisset, Rediculo deo phanum ibi constructum ferunt, dictumque est Rediculi, quod visis quibusdam & ostentis inde deterritus, nullo edito negotio redierit. Ultra quod campum Rediculi extrâ Appiam ad secundum lapidem fuisse dicunt, in quo Hannibal castrametatus fuerat, Ædem quoque Apollinis extra portam Carmentalem, sicut ædem Honoris cum ara, quam Q. Maximus dedicauit, & collapsam M. Marcellus restituit: atque Herculis templum diu mansisse extra Collinam plerique asserunt. Sed hæc Apollinis ædes inter forum olitorium & circû Flaminium fuit. Namque in altera extra pomerium legatis exterarum gentium, antequam admitterentur, senatus dari consuevit. Templum quoque muliebris Fortunæ, Latina via, quarto ab vrbe miliario ad fossas Cluillas, quod inde Coriolanum vrbi excidium minitantem maternæ preces auocauere, quodque mulier vrbi laboranti præsidio fuit, & Virilis ac Fortis Fortunæ templa iuxta Tyberim pariter extra pomeriû fuisse liquet: in quo muliebris Fortunæ templo, solas mulieres litare aut sacrificio admitti seruatum est. Ædes præerea Spei extra portam Carmentalem fuit: & altera info-

*Ludi Apollinares.  
Pupa Veneris  
offerebatur.  
Venus Verticorda.*

*Næniæ sacellum.*

*Quietis & Rediculi phanum,*

*Campus Rediculi.*

*Ædes Apollinis.*

*Herbulis templum.*

*Fortuna muliebris.*

*Virilis & fortis Fortuna templum  
Spei ædes.*



# GENIALIVM DIERV

ro olitorio. Hanc ædem extra Carmentalem secundo Punico bello incendio deflagrasse, à triumphis postea restitutam: illam vero in foro olitorio sub idem tempus fulmine istam fuisse, quo tempore Hannibale Italiam peruastante, respub. intestino malo laborabat, & cuncta bello ardebant, multi prodidere. Quæ res vastitatem Italiæ, & imminens excidium, quo terra marique imperium agebatur & fluctuabat, haud dubie designauit. Apud Athenas vero Cynosarges Herculis templū, gymnasium & lucus extra vrbs mœnia visebantur. Apud alios Timorem, Pallorem, Paupertatum, & Senectam, tanquam noxia numina, procul à ciuitate arcuere, nisi quod Spartæ Timoris templum inxta eorum tribunal Ephori locarunt, cū rempub. nulla re magis quam metu corrigi putarent. Alii Æsculapii templa extra vrbs mœnia statuere, quod foris degere salubrius ducerent. Ab Ægyptiis autem perpetua constitutione seruatum est, vt nunquam Saturni templa aut Seraphis intra oppida admittant: sed velut peruiigiles & excubitores deos, extra pomerium & in suburbis sedes habere sinant, tanquam illorum numine & fauore validis septi præfidiis forent: proque aris focusque & deorum templis, ac solo in quo nati essent, excubarent: illorumque ministerio & opera ab hostili incurſu & clandestinis insidiis se cutos adnotarent.

Qua solennes caremonia more Romano in sponsalibus olim & nuptiis esse consueuere, & quæ apud externos.

## CAPVT V.

NVPTIARVM solennes caremonias, quæ ritu Romano in sponsalibus adhiberi solent, quas nostri maiores festo cōiugii die seruare consueuissent, quasque veruſto more prætermittere non licebat, has ferme accepimus. Vbi enim virgo necessitudinis causa futuro viro spondebatur, ipso sponsalium die, signatoribus & auspiciibus duobus nuptias castas & legitimas auspicabantur noctu, nonnunquam die luce prima: in quo id cauebatur in primis, ne motus cæli aut terræ fieret, neve turbatiore celo, die in inquieto fœdus inirent. Hæc enim præcipue nuptias aduersari putabant. Auspicatissimum vero signum esse cornicem, maximæque fidei, & inuiolati fœderis indicium sa-

cere,

*Athenien-  
sium templa  
extra mœnia.*

*Timoris.  
Palloris.*

*Paupertatis.*

*Saturni &  
Seraphis  
templa.*

*Caremonie  
nuptiarum.*

*Cornix.*

cere. Ea enim altera extincta. Lynceibus per-  
gantur. Qui tu  
paranympus  
qui sponsam  
lenoi stipula-  
rem futuram  
tore Seruio S.  
In qua sponsa  
primere fas est  
Castum Caiz  
Tarquinium  
viſurpantes.  
numine, prim  
secunda hora  
nuquam per  
mulier, an ei  
vir, an ei par  
quo genere  
fortunis om  
vt filia & sur  
bus modis co  
confarration  
transit, quere  
mancipio sit:  
dem confarr  
tione nonnun  
niamus. Stri  
ignem & aqua  
batur, quæ er  
inexplicabili  
enim elemen  
communis co  
ceru futuri  
verò & Mac  
sponsam, cū  
Galatas, vt e  
Cammia. Gal  
veller, diffi

cere. Ea enim cornicum societas est, ut ex duabus sociis altera extincta, vidua altera perpetuò maneat, quod de Lyncibus proditur, ut post amissam coniugem aliñō iungantur. Qui tum pro marito auspicabatur, *auspex*, idemq; *paranympus*, quæ pro vxore, pronuba dicebatur. Tunc qui sponsam ducturus erat, illam sibi in coniugem dari solenni stipulatione postulabat: qui verò daturus, illi vxorem futuram spondebat. Qua de causa mulier, sponsa (auctore Seruio Sulpitio) & ipsa cōuentio, sponsalia dicta sunt. In qua sponsione nec propria nomina spōsi sponsæ exprimeret: sed vir Caius, virgo verò Caia dicebatur. Castum Caiæ Cæciliæ coniugium, quæ Tanaquil dicta. Tarquinii Priscum coniugem sortita fuit, felici nomine vsurpantes. Idque sacrificio perfectò & consulto deorum numine, primo diluculo & matutino. Siquidem prima & secunda hora sponsalibus olim & nuptiis dabatur. Nonnunquam per coemptionem nuptias contrahebant, ita ut mulier, an ei materfamilias esse vellet, à viro; inuicemque vir, an ei paterfamilias esset futurus, à muliere rogaretur: quo genere sponsaliorum, vir vxor inuicem in bonis & fortunis omib. succedebant. Mulierq; in mariti familiâ ut filia & sui hæredis loco admittebatur. Quippe cum tribus modis contraherentur nuptiæ, vsu, coemptione, & confarratione: per coemptionem vxor in viri familiam transit, quæ materfamilias dicta, quæ in mariti manu & mancipio sit: vsu verò & confarratione minimè, quæ quidem confarratio solis pontificib. dabatur. Tamen si fortione nōnunquam vxores ductas, & sponsalia initia inueniamus. Stipulatione ergo facta, & sponsione sequuta, ignem & aquam in limine appositam uterq; tangere iuebatur, quæ etiam noua nupta aspergitur: quasi eo fœdere in explicabili vinculo, & mutuo nexu foret copulati. Hæc enim elementa sunt primæ naturæ, quibus vita victusque communis constat, & quibus qui extorres ab hominum cœtu futuri sunt, interdici legibus solent: Apud Græcos verò & Macedones panem gladio diuisum, sponsum & sponsam, cū ineunt sponsalia, gustare solenne fuit. Apud Galatas, ut ex eodem poculo vir & vxor bibant. Quare Camma Galata cū viri mortem illata à Sinorige vlcisceretur, dissimulato dolore, sponsalia cum eo inire finxit.

*Auspex. Pa-  
ranymphus  
Pronuba.  
Sponsa.  
Sponsalia.*

*Prima &  
secunda ho-  
ra sponsali-  
bus accom-  
moda.*

*Nuptia tri-  
bus modis  
contrahen-  
tury.*

*Cæremonia.*

*Græci.  
Macedones.  
Galata.*

# GENIALIVM DIERV

*Cois.*

*Alii.*

*Iuno iugalis*

*Nuptia vn-*  
*de.*

*Perfa &*

*Affryii.*

*Hetrufci.*

*Dona uxori*  
*dare probi-*  
*bisum.*

*Annulus*  
*pronubus.*

*Germani.*

*Locrenfes.*

*Bæoti*

*Graci.*

*Celibari.*

venenatumque poculum illi propinavit: quo hausto, Si-  
norix, & ipsa læta quodd ultra virum esset, mortē obiuere.  
Cois autem in more fuit, vt sponsi cū inuent sponfalia,  
muliebri veste induantur, Romulus quoque in commu-  
nitione panis & aquæ matrimonii fœdus inisse traditur.  
Ab aliis est vsurpatum, vt vltea purpurea candido distin-  
cta, aut veste versicolori, sicut apud Latinos vsus erat, no-  
ua nupta sponsusque amiciantur, aut iugum pariter sub-  
eant: quare Iuno iugalis dicta, quasi æquissimo iure, &  
concordibus animis inuicem nescerentur, societasque &  
communicatio vitæ coita foret. Vel caput obnubant, vt  
veteribus mos erat, vnde nuptiæ. Perfa autem & Affryii,  
accepta inuicemque data dextra, fœdus matrimonii in-  
eunt. Nihil enim apud illos fide antiquius erat. Apud  
Hetruscos in coniectione nuptiali, viri sublimes por-  
eam immolant, quasi diis testibus illud bene cessurum,  
& futurum inuiolabile. Quod quidem dirimere non lice-  
bat nisi diuortio, morte, captiuitate, vel seruitute. Dona  
verò & munuscula virum ab vxore. vel contra accipere,  
legibus erat & scripto iure vetitum: nefas existimantes,  
quos legitimus amor coniunxisset, donis videri potius al-  
lici, quā coniugali amore conciliar. Annulus tamen spon-  
sæ dono mittebatur à viro, qui pronubus dictus: is enim  
erat ferreus, & sine gemma, prisca videlicet secula, & an-  
tiqui victus parsimoniam, ac frugales mores designans.  
Germanorum fertur mos non improbandus, vt sponsus  
complacitæ mulieri, quam ducere animo destinauit, do-  
tem det, qua exhibita, frenatum equū & boues, scutū, gla-  
dium & arma, tanquam pignus amoris, vxori mittat. Cū  
verò sponsa ad virum ire parat, in ipso nuptiarum cele-  
bri officio seruatu est, vt rectam tunicam & puram togam  
vestiat, verbenaq; quæ Veneri dicata est, & floribus her-  
bisq; à selectis corollam texat, eamque sub amiculo defe-  
rat. Id quod Locrensibus in vsu erat, vt matronæ ex lectis  
florib. nectant coronas. Nam empta gestare fœta, vitio da-  
batur. In Bæotia vsurpatū est, vt sponsam obtegentes, aspa-  
rago coronent: apud Græcos autem sisymbrio, caputque  
hasta gladiatoris, quæ in corpore mor tui sterisset (quæ ce-  
libatis dicta est) comat ac frontem & comam discriminer.  
Opinari licet, quasi fortes ea de causa viros seignituram  
omine-

ominetur: a  
tur. Deber  
rigi, seueri  
iam caput vel  
rat, quo matr  
que eo flami  
ided sine diss  
men apud Sp  
quæ nullo cor  
& aperta: nup  
pite, foras n  
ren, quæ se al  
uelare ius era  
gebat ex lana  
vinctum, nem  
ptiale sit, solu  
sobole gigne  
fecundus for  
cunditatis (qu  
fuisse dicunt  
gi, quæ nupt  
mox nuptial  
bebatur: ei  
stum morem  
Lustanis vero  
care permitti  
generis non li  
nupta egredi  
aut vestibulu  
inuitam è gre  
luat, videlicet  
res exitura no  
ritalis erat, in  
mum egressa,  
menatum, of  
ptam secum d  
trimi & matri  
verò anteit, q  
prælucente ac  
(vt Paulianus

ominetur: aut quòd sponſi diſciplinæ ſe ſubditam fateatur. Debere enim vxores ſub viri diſciplina eſſe & corrigi, ſeueriſſimis exemplis veteres voluere. Flammeo etiam caput velabat, pudoris cauſa, quòd lutei coloris erat, quò matronæ ſpectatæ pudicitix tegebantur. Quòdque eo ſtaminica utebatur: cui diuertere à viro non licet, idèò ſine diſſidio matrimonium fore opinati ſunt. Id tamen apud Spartanos in more fuit, vt virgines innuptæ, & quæ nullo coniugii fœdere iunctæ eſſent, facie inuelata & aperta: nuptæ vero, niſi velata parte oris, & operto capite, foras non prodirent. Chelidoniis quoque mulieres, quæ ſe alienis viris collocaſſent, dimidium faciei inuelare ius erat, vltra reuelare vetitum. Seque cingulo cingebat ex lana ouis contexto, quòd Herculaneo nodo vinctum, nemini, niſi in geniali toro, & dum ſacrum nuptiale fit, ſoluere permittitur, ominis cauſa ſcilicet, vt in ſobole gignenda, educendiſque liberis, ſicut Hercules, fœcundus foret, eo argumento, quòd illum eximie fœcunditatis (quippe qui ſeſeptuaginta ex ſe liberos reliquit) fuiſſe dicunt. Zona quoque nouam nuptam circumcingi, quæ nuptiarum die à viro ſolvebatur, non nulli ferunt. mox nuptiali mundo compta, in pelle lanata ſedere iubebatur: eique pellem ſub pedibus ſtrauere, ſanè vetuſtum morem, quò pellibus veteres uſi ſunt, ſignificantes. Luſitanis vero, in roſeis tantum ornamentis ſponſas locare permittitur, quibus omnes vtuntur pariter, alterius generis non ſiuit. Cumque ad virum profeſtura noua nupta egredi vult, ipſum limen transcendere ſua ſponte, aut veſtibus tangere non ſiunt: ſed quaſi raptam & inuitam è gremio & ſinu matris, transcendere limina volunt, videlicet niſi coacta, ſuos relictura, aut proprios lares exitura non fuiſſet: vel quia ibi delibandus ſos maritalis erat, inuitam ingredi videri volunt. Ipſa verò domum egreſſa, præcedente tibicine, & eo, qui canit Hymenæum, officio frequenti affinium ſtipata, colum comptam ſecum deſert, & fuſum cum ſtamine: duo vero patrimi & matrimi pueri, eam tenentes deſerunt: tertius verò anteit, qui facem accenſam præfert ex pino alba, qua prælucente ad virum nupta deducitur. Apud Græcos verò (vt Pauſanias ait) media locatur in nuptiali curru, ſponſo

Flammeo.

Chelidoniis.

Zona ſolue-  
tio.

Luſitanis.

Cæremonia  
dum ſponſa  
ad virum  
proſciſcitur.

Græci.



# GENIALIVM DIERV

& necessario affini iuxta comitante, quem parochum vocant, cuius axem pro foribus incendebant, vt signarent illam ibi perpetuo mansuram, neque vlla tempestate inde recessuram. Quod si curru sponsa non subuehitur, sed pedibus mariti domum pereretur, Chamæpus dicebatur. Apud Rhodios noua nupta per præconem in mariti domum aduocatur, & eo proclamante in thalamum admittitur. Eam verò facem ideò accensam ferunt, quia nisi sub noctem, & in tenebris præcis seculis inire coniugium non licebat. Alio deinceps faristolium præferente, scilicet quia nihil confarrationis fœdere in sponsalibus religiosius fuit. ideo in dirimendis nuptiis, & si quando vir ab vxore diuertere contendit, diffarrationem fieri accepimus. Eandem verò facem sub lecto viri posuisse, aut in sepulchro conburendam curasse, fœdum erat auspicium, & omen exitiale, maximaque facere infortunia creditum. Fuit quoque Græcorum mos, vt cùm sponsa ad viri domum traducitur, puer spinis & glande querna obstitus, canistrum panibus onustum deferat, sponsæq; præcedens passim clamat, *ἔσθω γὰρ καὶ ἐγὼ, ὁ γὰρ ἀμείνων*: quod est dicere, estugi malum, inueni bonum, quasi post frugales mores, re & honoribus auctior sit. Dumque ad virum vadit, intranti domum nuces iuglandes flagitant, easque pueri iaciunt, & passim feliciter dicunt, Thalassiumque modutatis carminibus clament, sicut Græci *ὕμνη δὲ ὑδρίας δὲ ὑμνῶν*. qui felices coniugio fuere: quem morem inoleuille opinati sunt, quasi fœlicem vt Thalassium, cui Sabina virgo honestæ formæ in raptu contigit, sponsum futurum ominentur, dignamque esse, quæ Thalassio viro admodum fortunato nubat, his vocibus significari. Varro tamen perhibet, signum lanificii esse Thalassionem, quem vereres quasillum seu calathum lanificii aptum nuncuparunt. Nuces verò spargunt, vel quia iactu tripudium excitant, vel quòd gemino proteæ operimento, foetus suos multipliciter muniunt, similia in foetibus nouæ nuptæ augurati. Athenis verò inualuit usus, vt sponsi caput caricis & palmarum fructibus, legumine & colybiis inspergant: quod & seruus nouitiis. cum primum dominorum ædes introissent, fieri vsurpatum est. Sponsus vero illam domi operiens, in qua sedes erat coniugii futura, paratu magno ianuam lana cingit & coronat: multaque

*Chamæpus.  
Rhodii.*

*Nocte inibat  
coniugia.  
Confarratio.  
Diffarratio.*

*Græci.*

*Nuces spargantur.  
Sponsa.  
Thalassius.  
In Menandriis.  
Apu Ari-  
stoph. in auibus repeti-  
tum.  
Thalassio.  
Nuces quare spargebatur.  
Athenienses.*

*Ianua sponsæ ornatur.*

multaque la-  
noua nupta  
lupino, in  
irrepar: quo  
le nigri caui  
sum habean  
lesicia maxi  
rum, lupi ro  
tio in domu  
sanguine illu  
xere. Ipsa au  
alles, ex qu  
ptione sibi  
pede habere  
pluribus or  
compito vic  
teres saccipe  
receptaculu  
sponsalioru  
so bulbi cu  
prallicæ na  
succum iaci  
nisi a delo m  
nuptam non  
Babyloniis  
præglutato.  
bito, viri tha  
tem postridi  
affines læric  
in viri domu  
simul, & re  
nem sponsa  
re fuit. in co  
rum est, ne c  
ginecos,  
Et in Lepta  
sponsi matr  
get, eo exer  
cos, vt post  
munus, qua

multaque lauro exornat, posteq̃ue virtutis laneis primum à noua nupta attingi & ornari, oleoque & adipe suis illo vel lupino, iniungi iubet: ne quid perniciosæ pestis in domum irrep̃at: quod magorum commentum fuisse dicunt, vt fel. *Magorum commentū.* le nigri cauis suffitas domos, & genitale sub limine defossum habeant, contra mala medicamenta & amatoria maleficia maxime proficere arbitrati. In foribus vero villarum, lupi rostrum, ne quid deperiret, neve mala falcinatio in domum irreperet. Alii stellam marinam vulpino sanguine illitam, ne quid periculo foret aut noxæ, defixerere. Ipsa autem cum viro congressa primum, treis ferebat *Cum viro congressa.* asses, ex quibus vnum viro dabat, velut imaginaria emptione sibi sponsum precio quæsiuerit: alterum, quem in pede haberet, in foco larium ponebat, quem accensum, pluribus ornabant coronis: tertium, quem in sacciperio, in compito vicinali paulò post resignabat. Dixere autem veteres sacciperium, maiorem crumenam, & nummorum *Sacciperiū.* receptaculum. Ac epulis instructis, vt porcum mactarent sponsaliorum die, deducto ex Hetruria more: vtque sponso bulbi cum nucleis pineis, erucz succo, & pipere in nuptialicæna dentur obsonia, seruatum est. Pleriq; papaveris succum lacte & melle dilutum exhibuere. Apud Persas, *Persæ.* nisi a deso malo, aut cameli medulla, ingredi ad nouam nuptam non licebat, neque alio vesci cibo illa tibi fas erat. Babylonis vir & vxor non miscntur, nisi thymiamate *Babylon. Solonis institutum.* prægustato. Solon verò nisi malo Cydonio epulis adhibito, viri thalamum sponfam ingredi vetuit. Repotia autem postridie nuptias, apud nouum maritum propiores affines lætiore conuictu percolebant, qua die noua nupta in viri domum libertatem auspicari, & dominam agere simul, & rem diuinam facere assuerat: quo tempore clamem sponsæ dari ad signandum partus facilitatem, in more fuit. in cœnis verò nuptialibus Naucraticarum obseruatum est, ne quis ouum aut mellita inferret. Apud Carthaginienses, vt thynnorum concisus carnibus vescantur. *Naucratica Carthaginienses.* Et in Lepta Libyæ, vt postridie nuptias ollam sponfa ad sponsi matrem petitem mittat, quam illa asperius abneget, eo exemplo iurgiorum auspiciū augurari. Apud Græcos, vt postera die à nuptiis, pater mittat sponsæ nuptiale munus, quæ *ἡνυλὶα δῶκε* vocitabant. Namque ingenuus puer,

# GENIALIVM DIERV

puer, speciei liberali, candida amictus toga, cum ardenti  
face præibat: longo mox ordine succedebant, qui mun-  
dum muliebrem, deinde qui aurum & gemmas, deinde  
qui vasa & pelues, qui pectines & alabastris, qui sandalia, &  
demum reliquam supellestem ferebant. Parcius tamen  
apud Athenienses. Nam Solon treis modo vestes & quæ-  
modici precii vasa non elaborata artis, sponfam ad virum  
ferre iussit. Præter quæ fuere dona, quæ domestici con-  
ferebant, & amicum primum sponsa reuelata facie vi-  
sendam se præberet, *αὐαγγελὸν πύθεται* dicta. Romani ob-  
feruâr, ut nuptialia munera socii generis non mittant,  
quod erat lege vetitum: sed vas artis eximie, quod Camil-  
lum dicunt, ubi mundus & iocalia vxoris erant, opertum  
in nuptiis ferant. Genialis præterea lectus, duabus culci-  
tris in Genii honorem parabatur eximie, ad quem noua  
nupta quinque facibus noctu admittebatur: quas ab ædili-  
bus accendi, & ex pino arbore fieri erat auspicatissimum,  
& fortunati euentus, cum ex hac arbore in raptu Sabin-  
arum, pastores faces accendisse ferantur. Spartanis, Ly-  
curgi lege sponfam rasis crinibus in veste virili, pronuba  
patente cubiculo constituit solam, cui sponsus exoluens  
faces pronubæ, & quæ vni semel nupsierant, aut congres-  
sus conjugales nouæ nuptæ deferebant. Græcis vero nu-  
bentium matribus tenere faces in nuptiis negotium da-  
rur, quod *δουλοῦν* dixere. Simulque carmina & Fescenni-  
nos versus, atque sacrum hymnum, quem epithalamium  
vocant, decantare, atque in his quinque deos præcari so-  
lebant, ut nouæ nuptæ volentes & propitii adessent, pro-  
blemque secundarent, Iouem adultum, Iunonem adultam,  
Venerem, Dianam, & Suadelam. Namque hæc numina  
coniugiis præesse putabant: quas etiam pronubas no-  
uam nuptam ad virum comitari, & domum deducere non-  
nulli tradunt. Dixere autem Fescenninos, à Fescennio  
Campaniæ, vel Sabinorum, ubi carmina nuptialia inuen-  
ta, & posteris memoriæ data sunt primum: ea quidem  
fuerunt procacia, & lasciuia licentia coniugali, in nuptiis  
decantari solita per ludum iocumque, amores, gratias,  
& mistos leporibus lusus continentia: quos Augustus in  
Pollionem scripsisse, eumque mordaciter taxasse fertur:  
quibus

*Athenienses  
frugaliore  
αὐαγγελὸν  
πύθεται.  
Romani.*

*Camillum.*

*Ioculum ge-  
nialis.*

*Spartani.*

*Zona solutio*

*Græci.*

*Dii coniugii  
præfides.*

*Fescennini  
versus.*

*Augusti in  
Pollionem*

*Fescennini  
versus.*

*Pollionis a  
poplihegma.*

quibus quod  
facile dixit  
eis vero an-  
bus canere,  
ridis & Pelei-  
tilenam in co-  
molam esse  
mari bonum  
batur: Bon-  
parum esse  
ptias legitim-  
autem eo,  
bia dedisset,  
lia & potesta-  
cum peregrini  
barbata iung-  
cessitadinis  
milia non era-  
tur, in Græci-  
ptias curari  
posteros, so-  
externis da-  
manas ducer-  
des forent, &  
latrinati, Ver-  
mano & pere-  
impares nup-  
gitiæ non  
fuit, ut si Ro-  
Latinis Ro-  
degere, vel  
se matrem se-  
non dabant  
mense Maio-  
retur, institu-  
ac diebus im-  
dom condit-  
post Idus,  
Quin etiam  
bus, vel Ca-

quibus quod non responderet, increpatus Pollio, se non facile dixit in eum scribere, qui posset proscribere. Græci vero amœbaum carmen in nuptiis modulatis vocibus canere, solenne fuit: quod festo nuptiarum die Thetidis & Pelei deos decantasse ferunt. Plato in Gorgia cantilenam in conuiuiis decantari prodidit hoc tenore: Formosum esse & diuitem, ac bene valere, summum existimari bonum. Athenis vero inconditum carmen canebatur: Bonos ama, timidos repelle, sciens timidorum paruam esse gratiam. Illud autem non præterierim, nuptias legitimas illas haberi, quæ inter Romanos ciues, aut cum eo, cui princeps popululve ciuitatem aut connubia dedisset, contrahuntur: quo iure nati liberi, in familia & potestate sunt: cum impare vero, aut si Romanus cum peregrina, vel Latini nominis muliere, aut serua vel barbata iungeretur, nullum fuisse ius nuptiarum necessitudinisque. Itaque nati liberi, sub patris iure aut familia non erant, sed matrem sequebantur: tametsi tradatur, in Græcia, & Apulia, & Carthagine, seruales sæpe nuptias curari. Quod quidem connubium, ut maneret ad posterum, lociis & bene meritis, ac finitimis, non nunquam externis dare solitauerunt. Siquidem Campanis ut Romanas ducere liceret uxores, natique liberi ut iusti hæredes forent, fuit olim pro magno munere datum: sicut Alatinati, Verulano & Ferentinati. Neque enim cum Romano & peregrino connubium esse censuere. Namque cum impare nuptiæ, aut sine testibus, ac patre non iubente, legitimæ non sunt. Idque senatusconsulto Romæ cautum fuit, ut si Romanis Latinas uxores ducere contigisset, aut Latinis Romanas, sui essent iuris & arbitrii, siue Romæ degere, vel in patriam redire vellent: atque in nuptiæ puellæ sit matrem sequantur. Quodque virgines publicis festis non dabantur nuptui, viduas vero nubere fas erat. Ac fas erat. Lemuria.

mensis Maio, quo Lemuria, ut occisi Remi umbra placaretur, instituta sunt. Et dum feralia seu parentalia fiunt, ac diebus impuris, & quibus ancylia in templo Martis nondum condita sunt, vel festis diebus, & mense Iunio, nisi post Idus, quemquam nuptiis copulari religiosum erat. Quin etiam animaduersum est, postera die à Nonis, Idibus, vel Calendis, uxorem sponsamve ducere Romanis

*Amœbaum  
carmen.*

*Cantilena  
in conuiuiis.*

*Nuptia legi-  
tima. l. nu-  
ptia. ff. de ri-  
tu nuptia. c.  
instit. de nu-  
ptiis. in prin.*

*Nuptiis quæ  
do copulari  
fas erat.  
Lemuria.*



# GENIALIVM DIERVM

*Dies atri.*

non licere: sed eos dies velut tristi omine infames & detestabiles censerī: quoniam hi dies atri decreto pontificum habentur: quibus legiones educere, aut acies cum hoste committere, vel quicquam publicæ rei agere, religio non finit. Persis vero nuptias contrahere, aut maritalē coniugium inire, initio verni æquinodii tantummodo permittitur: reliquo annitēpore non licet.

*Persa.*

*Immanē exemplum Tullia supra corpus patris ambulantis  
& filii Eucratidis idē facinus admittentis.*

## CAPVT VI.

DE Tullia Seruii Tullii filia, nequissima scēmina, quæ Tarquinio superbo nupta fuit, inhumanæ crudelitatis memorandum facinus, & post homines natos inauditum accepimus. Cum enim furis eius Tarquinius æque ferox agitatus, regni cupiditate improba Seruium Tullium Socerum, ut ipse regno potiretur, interficiendum curasse, prætervehens ipsa carpento infestis furis agitata, & muliebri spiritu inflata, supra patris defuncti corpus, vulneribus & plagis affecti & cruentati, incedere non dubitauit. Ob cuius inhumanum scelus, & rei scēditatem, loco tantquam nefario & conscelerato, Sceleraci nomen factum. Sane detestabile facinus nominis diritate exacerantes. Fuerat enim Cyprio nomen vico in quo hæc gesta sunt, postea sceleratus dictus: Cypriusque nuncupatus, quod cum locum eum Sabini infedissent, boni ominis causa Cyprium, hoc est, bonum appellarunt. Scelerata quoque porta, quæ Carmentalis olim fuit, subinde dicta est. Cum enim CCC. & VI. Fabii vno agmine inde egressi, contra Veientes ad Cremeram acriter dimicantes, ad vnum procubissent, portæ vnde egressi sunt, Sceleratæ nomen indidere: scilicet memoria detestandi facinoris, indignitatem rei posteris relinquentes. Castra quoque, in quibus Claudii pater Drusus graui morbo afflictus, & tristi fato sublatus fuit, quia intempestiua morte præuentus, acerbo funere decessit, Scelerata etiam dixere, quanta eum charitate milites prosequuti fuerint, turpi conuiuitio, & infando nomine significantes. Fuit quoque Sceleratus campus iuxta Collinam portam, in quo Vestales incesti damnatæ,

*Sceleratus vicus.*

*De hoc, cap. 18. huius libri.*

*Scelerata porta.*

*Scelerata castra.*

*Sceleratus campus.*

mnatæ, viu  
dō dictum,  
dri imp  
Demetrii  
exterminat  
peteret, à fil  
ciuerat, vt  
cupatur, tu  
non conten  
neribus affe  
no, insepulc  
in nulla voq  
bus mortale  
czci, ad ead  
tem Baetria  
niis, haud p  
Seythis illor  
fueri.

*Triū errat*

**T**rius  
tum, e  
infaciundum  
M. Cælium  
graui quin  
oppidum P  
bi ad sum  
sibi Cicero  
eum nomen  
dum: act  
nisi vt opp  
pugnem. Q  
rer. Quid q  
ne habuit  
tantum ab  
co sensu, &  
fucare: Qu  
verborū li

mnata: viua defodi cōsuevere. Sed quod de Tullia est mo-  
dò dictum, haud ab simile facinus in Eucratidem, qui Ba-  
ctris imperitauit, admissum accepimus: siquidem cum  
Demetrii ingentes copias parua manu fudisset, Indiamque  
exterminato hoste, magno consilio subegisset: dum Bactra  
peteret, à filio impuro & flagitioso, quem locum regno as-  
ciuerat, vt solus potiretur regno imprudens ex insidiis oc-  
cupatur, turpique nece in via trucidatur: qui patris cede  
non contentus, pari scelere & audacia per corpus vul-  
neribus affecti currum agere, & sanguine inspersus pater-  
no, insepultum abiicere non dubitauit, ausus facinus, quod  
in nulla vnquam Scythia tyrannus admisit. Tantis sceleri-  
bus mortales vesana regni cupido cepit, vt effrenato furore  
cæci, ad eandem & cruorem agantur præcipites. Fuere au-  
tem Bactriani iuxta Sogdianos & Hyrcanos, horridis inge-  
niis, haud procul à Scytharum gente: quippe Tanais ab  
Scythis illos diuidebat, bellicosissimi, & rapto viuere as-  
sueri.

Eucratis.

Bactriani.

*Tria errata interpretis epistolarum familiarium Ciceronis  
commode explanantur. CAP. VII.*

**T**RIBUS erratis lapsum offendimus virum sanè erudi-  
tum, epistolarum famil. Ciceronis interpretem non  
in facundum, cuius scripta vulgo innotuere. Primò illa ad  
M. Cælium epistola, in qua verba sunt Ciceronis: *Oppu- Ciceronis  
gnauis quinq; & viginti diebus, aggeribus, vineis, turribus, locus.*  
*oppidum Pindenissum munitissimum, tantis operibus, vt mi-  
hi ad summam gloriam nihil desit, nisi nomen oppidi.* Quid  
sibi Cicero vellet his verbis, non satis assequi videbatur:  
cùm nomen oppidi nihil censeret aliud, quam ipsum oppi-  
dum: ac si diceret, ad summam mihi gloriam nihil deest,  
nisi vt oppidum quod oppugnare adorsus sum, deniq; ex-  
pugnem. Quod tamen longe abesse à vero intellectu appa-  
ret. Quid quæso nomen oppidi cum ipso oppido commu-  
ne habuit: aut quid tam insolens, aut à Ciceronis facundia  
tantum abesse potuit, quam verba planè exposita, poeti-  
co sensu, & quasi figuris circumscribere, aut coloribus in-  
fucare? Quod tamen aliter intelligi oportere ex contextu  
verborum liquere arbitror. Cùm enim ex oppidis vt expu-  
gnatis

# GENIALIVM DIERV

gnatis Imperatores plerunque nomina ferrent : quippe cum ex Coriolis Martius Coriolanus , & ex Fidenis Sergius Fidenas, atque ex Creta victa Metellus Creticus dicti sint : quæ sibi cognomenta in testimonium maximæ & expertæ virtutis , rerumque gestarum gloriæ adoptarunt : sic Cicero cum spem haud dubiam potiundi haberet oppidi, nihil deesse ad summam gloriam nisi nomen oppidi & cognomentum ex Pindenisso asseuerat : videlicet sicut Aphricani, Numantini, & Cretici illi nomina tulere, sic ex Pindenisso ipse cognomentum ferat. Rursus alia ad eundem Cælium epistola, his vitur verbis : Mea vero officia ei non defuisse tu es testis, quoniam , vt opinor, commicos accidit Phannia. Quod ille in Terentiano Phannia non posse accommodari aiebat : sed alium quendam fuisse Phanniam, de quo sentiret Cicero, qui in notitiam nomenque non venit. Quæ verba, si pensitare quis volet, atque ingenii acie non obtusa rimari , etiam ad Terentianum Phanniam saluo sensu accommodabit. Cum enim Phannia ille Terentianus, Chremetis frater fuerit, & Crito Andrius inopino aduentu opportunè introducat aduenisse : quo significante de Phannia Chremetis frater & filia Glycerio, in notitiam venit , ipsamque filiam sibi esse compertum habuit; pariter Cicero per opportunè comicum Phanniam aduenisse dicit, hoc est , aliquid secreti consilii, quod nondum emerlerat , produsse in lucem, quo sicut in Phannia Terentiano Glycerium Chremetis filia, & Phannix neptis apparuit : sic ipsius opera opportunè sit intellectum , Ciceronis officia illi non defuisse, & se de Appio bene meritum significari. Tertio ad eundem Cælium Ciceronis verba sunt : Vtor ætatis vitio, velim ita sit : sed tamen togam prætextam texti apio, puto te audisse. Quid verba signarent, haud perspicue capere visus fuit. Dicebat enim his verbis id notari, quasi meam togam merore circumdedit : cum apium amarum esse constet, quod animo afflicto & iacenti esset. Id tamen aliter intelligi conuenire, qui sensum eruere volet, haud dubiè animaduenerit. Cum enim apium funeralis herba fuerit, exque apii corona defunctorum tumulos ornari , atque in ludis funebribus apio coronari victores proditum sit, meritò, inquit, cum tot calamitatibus Respub. opprimatur, ob

*Alius locus  
Ciceronis.*

*Ciceronis lo-  
cus alius.*

*Apium fu-  
neralis her-  
ba.*

tur, ob imm  
atrocissimos  
nihil opis  
quæ magistr  
eò indignati  
publicè ferro  
licitus sit, sibi  
posuerit, qua  
est dicere, si  
nius Pollio a  
nec superesse  
toria & conti  
etiam Græco  
dine & rebus  
Quos intelle  
contextu pla

*Quot Romap  
gnia, qu*

**N**ON for  
nomen  
sacerdotia à  
vt verò alii,  
interiectis te  
tuor, mox à r  
sto auctum fu  
uiolatus, do  
uit. Inter qu  
præcipuus er  
tur fuit, relig  
sacra & res di  
que omnia ex  
quibus diis, q  
templa sacra  
na sacra uegli  
aut deorum  
lestium deor  
exhibendis, p

tur, ob immodicas simultates & ingruentia bella, cum in atrocissimos fluctus Reipubl. inciderim, ipsique cadenti nihil opis afferre valeam: meam, inquit, togam prætextâ, quæ magistratum decet, texi apio, hoc est, funere: quasi eò indignationis venerit, ut cum vltieris labentem Rempublicè ferre nequeat, deque illius interitu crucietur & sollicitus sit, sibi iam in extremo vite curriculo mortem proposuerit, quam pro Republ. libenter subiturus fuit: quod est dicere, si Respub. morietur, se nolle vivere. Sicut Asinius Pollio ad Ciceronem: Nam nec Reipub. deesse volo, nec superesse, inquit, Ideo togam prætextam, quæ prætoriam & contularis est, apio, hoc est, funere texuerit, quod etiam Græco est proverbio usurpatum, ut in mala valetudine & rebus accisis & deploratis, apio opus esse dicant. Quos intellectus, qui rem assequi volet, ex verborum *Paræmie.* contextu planè redundare perspiciet.

*Quot Roma pontifices, quodve officium, & qua fuerint insignia, quibusq; legibus maximus pontifex astrictus erat, & quid apud externos.*

## CAPUT VIII.

**N**ON sordidum neque obscurum apud veteres olim *Pontificii collegii numerus diversus.* nomen Pontificum fuisse traditur. Nam quum inter sacerdotia à Numa instituta, ipse se pontificem in primis: ut verò alii, Marcium M. filium ex patrib. legisset, postea interiectis temporibus, collegium pontificum ad quatuor, mox à tribunis plebis rogatione promulgata, ad octo augmentum fuit: mansitque hic numerus longo ævo inuiolatus, donec Sylla ad quindecim collegium ampliauit. Inter quos maximus pontifex, genere & dignitate præcipuus erat, & aliorum longè princeps. Horum igitur fuit, religiones & cæremonias publicas priuatasque, sacra & res diuinas sanctissimè tueri & interpretari, illaque omnia exscripta signataque habere, ut quibus aris, quibus diis, quibusque hostiis, quibus diebus, & ad quæ templa sacra fierent, perspectum haberent: ne qui Romana sacra negligenter, peregrinosque ritus adficerent, aut deorum cæremonias turbarent. Ad quos tam de cœlestium deorum sacrificiis, quam de funeribus. iustisque exhibendis, placandisq; manibus, ac supernis infernisque diis



# GENIALIVM DIERVM

diis, de sepulchris & votis rite exoluendis, de feriis, de religione, pietate, sanctitate, ceremoniis deorum, deque fide & iureiurando, sacrificiisque solennibus, plebs quoties videbatur, tanquam ad antistitem deorum immortalium, caeremoniarum, & sacrorum, consultum ibat. Ipseque maximus pontifex preces supplicationesque deorum, cum pontificali carmine præire, comitia habere, dieique feriatos indicere, quo quisque Deus ritu, quove die colatur, quibusque precibus aduocatur, & quid quaque die operis fieri, vel non fieri publicis feriis cōveniret, edocebat. Eundemque pontificem maximum singulorum annorum res gestas & memoratu dignas, diurnis actis mandare literis, illasque non solum monumentis tradere, sed in albo proponere & referre, ut populo exscribendi potestas fieret, solitum esse traditum est: **Quod** Album non apud pontifices modò, sed penes senatores, iudices, prætores, decuriones, ac citharædos, & cenurias fuisse, constat. Denique apud Cæsares & omnes magistratus qui coercionem habebant, album fuisse apparere: in quo singula constituta, decreta, & mandata publicè edicta proponebantur, Quare Alexandrum Severum imperatorem, illorum quibus magistratus delegabat, nomina in albo proponere accepimus, ut vitia virtutesque innotescerent: & quo quisque honore dignus foret, populi iudicio exploraret, Ac non solum Reipublicæ sacra caeremoniasque curare, sed de rebus quæ ad Religionem pertinent, iudicia ferre: contumaciæque minorum magistratuum vindex esse, sacrificantes observare, piaculæque iræ Deum conquirere, ne secus quàm præscriptum esset, sacra fierent, neve incerta auspicia, aut turbatæ religiones adversus mortes institutaque maiorum observarentur. Utque super impetranda venia, venerandisque diis iusta solennia exhibeantur, cauere debebat. Tum religionis arcana, & diuinas traditiones cognoscere, & si quid religioni minus verè adscriptum esset, religione liberare, aut numinibus obligare: de Vestalium capite discernere, & ferre sententiam, quæ sacra, quæve prophana essent, diiudicare, neve quis prava religione populum alligaret, maximi præutificis officium & munus erat. In quo fuit observatum, ut nunquam in fausta die & ominosa collegium

*Pontificis  
maximi  
album.*

*Album.*

legium & consula  
re Vitellio pr  
pus, decim  
gni, collegiu  
pons subiciu  
men factum.  
compactus, q  
qua parte lab  
cto, rescere  
fuere, donec  
store lapideu  
bus verbis co  
pontificum d  
exolvebantur  
tur. Quod  
sa adoptionis  
essent sacra,  
curiata dicta  
ne quis dol  
mine adhibe  
cum facta,  
forent. Et  
peria, nec m  
ctio ab vire  
sor esse & po  
ab vire trino  
sus Licinius p  
censuram præ  
fex pro præte  
men qui sim  
sacrorum de  
tra Italiam de  
decreto, per  
belli summa  
etum, sortitu  
tus, occubu  
Italiam sorti  
notis culme  
Co. Corneli  
tifici maximi

legum tōsulat, quod dirum foret, & auspicii mali. Quare Vitellio principi, quod pontificatum maximum adeptus, decimoquinto calendas Augusti, die cladibus insigni, collegium consuluerat, magno exitio fuit. Tum si pons sublicius collaberetur, illum reficere, vnde illis nomen factum. Is enim ligneus erat, & nullo ære aut ferro compactus, quem sacrum illi æstimarunt ita, vt in aliqua parte labentem, nisi cæsa victima & sacrificio perfecto, reficere non liceret: diuque Romæ lignei pontes fuere, donec post interualla temporum ab Æmilio quaestore lapideus constructus fuit. Vota etiam solennia quibus verbis concipi, quibusque pecuniis exolui deberent, pontificum decretis cauebatur, illorumque arbitratu vel exolvebantur, aut non rite emissa denuo concipiebantur. Quod si quis sui iuris arrogandus foret, quæ causa adoptionis, quæ ratio generis, quæ dignitas, quæue essent sacra, apud pontifices lege quærebatur: quæ lex curiata dicta est. Idque ideo cautum, nec qua calumnia, neu quis dolus compositus in arrogando sui iuris homine adhiberetur: ita vt adoptiones contra ius pontificum factæ, aut sine collegii decreto, nullæ & pro irritis forent. Et quamuis proprium sacerdotis esset, nec imperia, nec magistratus gerere, nec equo vehi, aut trinoctio ab vrbe abesse: poterat tamen idem consul vel censor esse & pontifex, pariter religioni & Reipub. præesse, aut ab vrbe trinoctio abesse, equo vehi, vel pedibus ire. Crassus Licinius pontificatum maximum & consulatum, mox censuram præturamque simul gessisse, & Linius pontifex pro prætore ordinibus præfuisse traditur. Ipsum tamen qui simul consul foret & pontifex, ne Reipub. aut sacrorum dõseratur cura, neve longius ablegaretur, extra Italiam sortiri prouinciam non decebat ex senatus decreto, postquam idem Crassus prætor & pontifex, cui belli summa commissa erat, quod nunquam antea factum, sortitus Asiam, ab Aristonico Atali fratre prælio victus, occubuit: donec post interualla temporum, extra Italiam sortiri prouincias cõpere. In tantumque honoris culmen pontificatus, & eo excellentiæ creuit, vt Cn. Cornelio prætor, quod Marco Æmilio Lepido pontifici maximo cõnuicium fecisset, multa dicta fuerit, tificii.

ipsum

Pontificii  
vnde dicti.

Lex curiata

Consul &  
censor potest  
& simul  
esse pontifices.Column  
honoris pontificii.

# GENIALIVM DIERVM

*Pontificis  
insigne.*

*Qui pontif.  
cos crearen-  
tur initio.*

*Cautio in  
admittendo  
pontifices.*

ipsumque regie dignitati proximum crederent. Nam & lictor apparebat, & curuli regia sella ac lestica insignis erat, quam ante vestibulum conspicuam habere asseuerat: ad cuius fores pro splendore dignitatis, viridis laurus affixa videbatur. Cumque ceteri honoribus functi, rationem administrati muneris reddere cogerentur, pontifex tamen maximus pro maiestate gesti honoris, rationem dare minime cogi poterat: ipsique pro imperio & potestate, quoque plus dignitatis ferret, cum galero esse, & carpento, vt reliquis sacerdotibus, ingredi licebat. Quippe pontifici proprium insigne erat galerus, sicut lituus auguribus, paludamentum imperatoribus, diadema regibus. Et quum in capitolium nulli fas foret carpento vehi, solis pontificibus sacerdotibusque Tarpeium ascendere carpento licuit. Ad eumque si qui noxii confugissent, ea die à pœna immunes erant. Ideo non vulgares, neque obsecuros, sed qui nobilitate generis & multo splendore illustres forent, quippe autoritate & opibus anteirent ceteris, ad pontificatum admiscere. Dique Romæ pontifex, qui antea curuli sella non sedisset, nemo creatus fuit, donec lapsis temporibus, etiam qui nullos curules gesserant magistratus, ad pontificatum admiscere. Primus enim T. Coruncanus ex plebe homo, pontificatum maximum meruit, quo tempore M. Atilius Regulus primo Punico bello graui supplicio ex cruciatus, pœnas dedit. Et deinde M. Drusus, quod antea contigit nulli tribunus plebis simul & pontifex creari meruit, Postea ex plebe & patrib. nullo defectu aut discrimine admitti cœpere. Cumque ad collegium pontificum pertineret, in demortui locum alium cooptare, Cn. tamen Domitius Tribu. pl. offensus collegio. quod se in numero pontificum non cooptassent, ius subrogandorum pontificum sacerdotumque à collegis ad populum transulisse fertur. Ipseque pontifex maximus primus populi suffragio, alique deinceps creari cœpere. Sunt verò qui credant, Licinium Crassum de cooptatione collegarum ad populi beneficium transferenda, legem tulisse primum. Inde comitia à populo pontificibus creandis sæpe indicta fuere. Id tamen in admittendo pontifice sedulo cauebatur, ne quem eligerent, qui cuiquam ex collegio inimicus foret, hique per collegium, admissi,

admissi capi di-  
turum, in dem-  
tamen ex ad-  
cum alterius in-  
aptarique opo-  
nem fieri nece-  
mortem obli-  
cū enim T. O-  
anno mortuus  
est in locum v-  
mus. Claudius  
cooptandis fac-  
Est tamen me-  
pertinens inte-  
vbi aliud ali-  
sententia esset  
to statuis-  
dotes immunc-  
dotes pecunia-  
dium contuli-  
pontifices tri-  
immunes die-  
bantur. fuere  
qui factos, &  
rarum gestar-  
illis ministri a-  
literis, minor  
labra Junoni  
nam obseruan-  
essent, referre  
crorum recipi-  
etiam inter pr-  
competeret a-  
pertinuit. Qui  
multa secula  
quoque mine-  
mus collegio-  
minimus die-  
los pontifices  
farrationis iur-

rent. Nam & ca insignis e-  
ere alleuerat:  
ridis laurus af-  
fuerat, ratio-  
brur, pontifex  
s, rationem  
perio & pote-  
ero esse, & car-  
bat. Quippe  
ut lituus au-  
ema regibus,  
to vebis, solis  
dere carpen-  
lent, ea die à  
eque obf-  
dore illustres  
at ceteris, ad  
ritex, qui an-  
it, donec la-  
esserant ma-  
enim T. Co-  
aximum me-  
o Punico bel-  
r deinde M.  
plebis simul  
atrib. nullo  
que ad col-  
ocum alium  
fentus colle-  
ptaissent, ius  
a collegis ad  
ex max mus  
ari copere.  
e coopatio-  
erenda, le-  
pontificibus  
admittendo  
ent, qui vi-  
et collegium,  
admissi,

admissi capi dicebantur. Atque licet vetus fuerit consti-  
tutum, in demortui pontificis locum alium nominari, si  
tamen exacto anno pontifex mortem obuisset, in eius lo-  
cum alterius nominatio non erat, licet alterum suffici co-  
aptarique oporteret. Tunc enim pontificis nominatio pontificis  
nem fieri necesse putarunt, quum nondum exacto anno nominatio  
mortem obuisset constaret, postea verò non licebat. In lo-  
cū enim T. Octacilii Crassi pōtificis maximi, qui exacto bar.  
anno mortuus fuerat, alterius nominatio non fuit. Tam. *Substitutus*  
et si in locum viventis pontificis alium substitutum lega- *pontifex in*  
mus. Claudius verò Cæsar tanti sacerdotium fecit, vt in locum vi-  
cooprandis sacerdotib. neminem nisi iuratus nominaret. *uentis.*  
Est tamen memoriæ proditum, vt si quid ad religionem Sacerdotii  
pertinens inter pontifices discreparet, variatis sententiis, *estimatio.*  
vbi aliud alii sentiunt, id satis fuisse crederent, stabilique  
sententia esset ratum, quod tres pontifices cōmuni decre- *Decretum*  
to statuisent. Et licet à collationib. multi fuerant sacer- *ratum pon-*  
dotes immunes, sunt tamen exempla, pontifices & sacer- *tificum.*  
dotes pecuniam propter bellum conferri solitam in stipen- *pontifices &*  
dium contulisse, illamq; quæstores sæpè exegisse frustra; *sacerdotes*  
pontifices tribunos appellasse, quum se ob sacerdotium *collectionib.*  
immunes dicerent. Sed præter hos qui collegio coopra- *pecuniariis*  
bantur, fuere pontifices minores. Nam scribæ pontificū, *contribue-*  
qui fastos, & cōmentarios habebant, fidelem custodiam *bant.*  
rarum gestarum, qui annales maximi dicebantur, quique  
illis ministri aderant, quod omnes æui gesta mandabant  
literis, minores pontifices dicti sunt: à quib. in curia Ca- *Pontifices*  
labra Junoni singulis calend. sacra fiunt: nouamque lu- *minores.*  
nam obseruare, & quot dies à calend. ad Nonas super- *Pontificium*  
essent, referre solent, vt populo causas feriarum à rege sa- *minorum*  
crorum recipiendi facultas foret. Ad quorum collegium *munus.*  
etiam interpretandi iuris, & an posset lege agi, quæque  
competeret actio in iudiciis, declarandi ius spectauit &  
pertinuit. Quippe ius ciuile inter sacra cæremoniasque  
multa secula abditum, solis pontificibus, patebat. Ex his  
quoque minoribus distinctio gradus fiebat. Nam qui pri-  
mus collegio ascitus erat maximus: qui verò vltimus,  
minimus dicebatur pontifex. Illud quoque verum est, so- *Pontifex*  
los pontifices nouo more coniugalem copulam sacra cō- *minimus.*  
farrationis iure inire solitos. Quippe quum matrimonia  
apud



# GENIALIVM DIERV

*Pontifici  
uxor casta  
& innocens.  
Qua Ponti-  
fici videre  
nefas.*

*Pontificum  
iuramentū  
Pontifex  
max. quibus  
prærat.*

*Per pontifi-  
cem enūcia-  
ta prodigia.*

*Pontifex à  
sanguine  
purus.*

*Pontifex &  
augur si-  
mul.  
Sacerdotiū  
triplex.  
Porcus ex  
omni scro-  
farum fa-*

apud maiores tribus modis fierent, vſu, cœmptione, & confarratione, confarrationem ſolis pontificibus dederunt, quum aliis modis per cæteros contrabantur. Animaduverſum quoque eſt, pontificis vxorem ſingularis exempli & magni documenti eſſe oportere, vt ſicut ab omni noxa & libidine ipſe mundus erat, ita vxor caſta & innocens maneat. Quodque pontifici maximo cadauer videre nefas fuit, ne quid triſte aut lugubre oculis acciperet, multo magis ſi hominum inſepultum reliquiſſet. Si tamen in occurſum cadaueris imprudens incidiſſet, interpoſito velamento, ne viſum offenderet, ſaluis cæremoniis prodire poterat. Cui etiam per liberos iurare non licebat, per deos autem permiſſum fuit. Quodque ex octo pontificibus pontifex maximus reliquis præeſt & prope dominatur, cui rex ſacrorum, augures & omnes flamines, ac Veſtales virgines parent, quibus multam indicere, & pœnam irrogare poterat. Cuius arbitratu publica & priuata ſacra gerebantur, Veſtalesque virgines ad ſacri & æterni ignis cuſtodiam, qui in penetralibus Veſtæ colebatur, eligebantur, ipſiusque curæ cuſtodixque mandabantur. Atque ex decreto pontificum enūciata prodigia ſæpius procurata fuere, licet augurum proprium munus foret. Namque augures auſpiciis, pontifices verò ſacris præſuere. Cum enim C. Seruilius pontifex maximus L. Cornelium Dolabellam inaugurare vellet, nec ſe magiſtratu abdicaret, & propterea comitiis indiſtis illum populi iuſſu cogeret, quia ſcæda tempeſtate comitia turbata fuere, religio fuit ex illo pontificibus inaugurandi, indeque inaugurare deſiere. Neque ſolum ab omni ſanguine puras manus pontificem ſeruare decuit, ſed ne participem quidem aut conſcium alicuius necis fieri. Eundemque duplici ſacerdotio functū ſæpè animaduorſum eſt. Siquidem Q. Fabius Maximus, & pontificatum & auguratum vnâ geſſit: alique utrique ſimul ſacerdotio præſuere. Ex Cæſaribus verò C. Cæſar auguratum ſimul & pontificatum, Galba autem ſacerdotium triplex geſſiſſe dicitur: id quod à regibus Spartanorum vſurpatum fuit. Nam quum primum in eam aſſumpti ſunt dignitatem: priuilegio honoris præcipui, Iouis cœleſtis & Lacedæmonii ſacerdotio funguntur, quibus ex omni ſcrofarum ſœtu porcus debeatur.

babatur, vt eſſet. Eſt enim aut ſcruum aut ſcruum Opuntius dicitur ſacriſcia cui ſi ſunt, & nuptiis plures, ſacerdotia & diſant. Apud mine cœleſtis chierofynen pertinet. Bmatea, alium legum, paſtorum ſices per omni primus qui hunc raculum, apud ſacra obibant quo cultu, quod Apud athenis culis, ſtepha pagati, ex re, ſicut Buz ſacerdotium Veneris tem ientana Juno attreſtare ne Iſchias: Bac ſacerdos, Bup tur. Apud phæſiæ Diana drinorum ac ſolū ſette c purpuram in dibus ſemper nudam humi ſi ſunt, caput auratum a ſupra caput ium, coralliu

babatur, ut si diis immolare vellent, nunquam victima de-  
 esset. Est quoque literis proditum, apud Græcos vnum vi-  
 rum aut feminam nonnunquam sacris præfuisse: apud  
 Opuntios duos, quorum alter deorum, alter dæmonum  
 sacrificia curat. Indis verò solis sacerdotes numero diuer-  
 si sunt, & nunc plures, nunc pauciores cooptantur. Egy-  
 ptii plures, qui easdem traditiones atque auita & paterna  
 sacerdotia & imperia filiis tradunt, qui post regem secun-  
 di sunt. Apud alios autem pontifices diuerso iure & no-  
 mine censentur. Nam Græci pontificem summum, ar-  
 chierosynen vocant, ad quem ius & moderatio sacrorum  
 pertinet. Babylonii Chaldæum Isidis sacerdotem gram-  
 matea, alium Mithram, Sicyonii Charnium, quorum col-  
 legium, pastophorum nuncupant. Delphis quinque ponti-  
 fices per omnem vitam sacri erant, qui Hosti dicti: quorum  
 primus qui hostiam immolabat, hoster: qui verò edebat o-  
 raculum, aphetor: nuncupati sunt: qui vñ cum p. ophetis  
 sacra obstant, diuinaeque prædictiones & caeremonias, &  
 quo cultu, quibusque exemplis fierent sacra, prædicebant.  
 Apud Athenienses Daduchus maximus erat sacerdos Her-  
 culis, stephanophorus, Palladis Eteoburades, à Bute pro-  
 pagati, ex qua familia longo tempore sacerdotio præfue-  
 re, sicuti Buzigia familia à Buzige heroë, qui Athenis diu  
 sacerdotium tenuit. Et posterius Cyrtæ & Myrtæ in Paphiæ  
 Veneris templo sacris caeremoniis præfuerunt. Quod de Ver-  
 ientana Junone proditur, quam nisi certi generis sacerdos, Iuno Veien-  
 attrectare nemo poterat, Clazomeniis Palladis sacerdos, Iana.  
 Ischias: Bacchi verò, Thyas nomen habet. Poliei Iouis Ischias.  
 sacerdos, Buphonus: in Troëzene, Hippolytus nuncupa-  
 tur. Apud Cretenses matris magnæ sacerdos, Melissa: E-  
 phesia Dianæ, Megalobyzus, qui eunuchus erat. Alexan-  
 drinorum atque Atheniensium Phæcasi, quibus candida  
 solùm ferre calceamenta licet: ex quib. antistes sacrorum  
 purpuram induit. Dodonei verò oraculi pontifices, pe-  
 dibus semper illotis erant, qui tanquam sacrosancti super  
 nudam humum cubare coguntur. Iliaci, linea stola ami-  
 ti sunt, capite raso, calceis papyraceis, sistrum tenentes, Iliaci.  
 aut ramum absynthii marini, vel nucis pineas, & anubim Indi vates.  
 supra caput deferentes. Sicut Indi vates tanquam religio-  
 sum, corallium ferebant. Et Cybelis sacerdotes, flagrum, cerdores.

# GENIALIVM DIERV

*Panthai.* & matrem Deum colentes iuxta Sueuos, formas aprum quo insigni ab hostibus tuti sunt: Panthei sacerdotes omnium duces fiunt, quibus causarum iudicia & publicarum rerum arbitria tribuuntur. Apud Hebræos pontifex festis diebus mitram gestat, cum nebride auro distincta, aut tunicam talarem, & corhurnos cum tintinnabulis quem maiestate decorum, tanti Alexander fecit, ut venerabundus, venienti occurreret, & velut sanctissimum numen adoraret, Fuitque animaduersum, Bellonæ, Cybelis, & Iſidis sacerdotes eadem sacra abire, iisdem pro caeremoniis teneri. Sed Cybelis sacerdos variis coloribus fucatus, & faciem pigmento delinitur oculoque obunctus, cum mitella & crocoto, lineo calceamento, ante simulachrum deæ incedebat: cui erat proprium, cum tintitu cymbalorum & sonitu tympanorum sacrum facere. Arabum verò pontifices lineas vestes induunt, mitras gestant cum sandalio. Apud Pedasios Palladis sacerdos sacram barbam nutrire cogitur, neque eras incedere fas erat. Albanis caeremoniarum antistes ea fulgebat dignitate, ut post regem haberetur secundus. In Aritia Artemistæ Dianæ sacerdos rex vocatur. Idem in Cappadocia Bellonæ phanum obtinuit: & in Comanis Ponticis tantæ dignationis erat, ut annis singulis bis diadema gestaret. In Zela quoque tanti imperii fuit, ut suprema fulgeret dignitate. Traditumque est, in Meroe Jovis sacerdotes adeò superstitione impleſſe animos, ut nonnunquam misſo nuncio necem regi Æthiopix demandarent, nullo detrectante, aut mandatum iussionemve abnegante: donec ad Erganem regem peruentum est, qui omnes occidit, & sacerdotium sustulit. Apud Germanos nulli verberare, aut vincere, vel animaduerrere nisi sacerdoti permissum. Narualis iuxta Sueuos præſidet pontifex, qui muliebri ornatu ingreditur semper: Fuitque memoria proditum, Tralibus regiam regibus destinatam, illi quoque qui summum gerebat sacerdotium, privilegio honoris dari, sicut in Tyro Herculis sacerdos, qui cum insula & purpureo, incedit, post regem proxima dignitate fungitur. Apud Ægyptios qui sacra ministrant sacerdotes, capite rasi sunt, cum apud alios comati incedant: à quibus est vsurpatum, ex philosophis sacerdotes, & ex sacerdotibus proba-

probatissimis  
megistus,  
phus max  
nices So  
ta, ad imo  
figum,  
ex auro g  
Mira ex

PROF  
mirabi  
quæ homi  
dunt, fa  
quod equi  
fer, nisi  
ctrinæ: ip  
in rebus m  
quod Ro  
morboz  
quia corp  
minus pro  
balnea, qu  
uandi caus  
piti morbo  
levari. Hi  
iter intend  
quum esse  
labore vim  
obiit diem  
provideri  
tis amplo il  
norato vib  
mœstos ali  
iple & com  
cœpere.  
& e appet  
tium diuer  
dedisse.

probatissimum in regem eligere. Vnde Mercurius Trismegistus, id est, ter maximus, nomen tulit, quod Philosophus maximus, sacerdos & rex maximus esset. Apud Phoenices Solis sacerdos, veste, auro & purpura varia manuleata, ad imos pedes fluxa incedebat, & tanquam splendoris signum, & amplissimi honoris prerogativam, coronam ex auro gemmisque ferebat.

*Mercurius  
Trismegistus  
vnde  
Phoenices.*

*Mira exempla à compluribus experta de umbrarum figuris  
& falsis imaginibus, & qua ipse didici atque  
expertus fui.*

## CAPVT IX.

**P**ROFECTORUM mirificam, & dictu æstimatuque admirabilem, de umbrarum figuris & falsis imaginibus, quæ homines varia specie & aspectu vano plerunque illudunt, familiaris meus quispiam modo mihi enarrauit: quod equidem fabulosum aut commentitium videri posset, nisi grauioris esset ingenii & præstabilis homo doctrix: ipsiusque virtutis & non ambigua fidei plerisque in rebus multa & magna documenta forent. Refert enim, quod Romæ quondam ipsius amicus diutino & graui morbo agrotabat, cum quo coniunctissimè vixerat: & quia corpore inualido affectoque esset, valetudineque minus prospera vteretur, visum est ad illa apparitissima balnea, quæ Cumis sunt, vegetandi corporis & animi leuandi causa proficisci: cum ferè constet, homines ex accipiti morbo, locorum mutatione & serenioris cœlo plerumque leuari. Hi ergo cum fidis aliquot comitibus Cumas quum iter intenderent, & aliquantulum viæ emensi forem ager quum esset & vita & spe tenui, vi morbi coalescente, & labore viæ, in hospitium in quod fortè diuerterant, suum obiit diem. Is ergo amicus qui uia accesserat, quantum prouideri hominis diligentia potuit, pro loco funere factis amplo illum efferri, rem diuinam fieri, atque in honorato urbis loco sepulchro condi curauit: ibique cum mæstos aliquot habuisset dies, curatis rebus omnibus, ipse & comites Romam, vnde digressi fuerant, reuerti cœpere. Sed cum aliquantum viæ remensi essent, & nocte appetente in vnum, quod viæ proximum fuit, hospitium diuerterent, ibi se animo & corpore fatigatum quieti dedisse. Cumque solus degeret, & adhuc vigilans foret,



# GENIALIVM DIERV

fert repente amici nuper defuncti imaginem summo dolore & macie, ac eo ferme habitu oris, quali illum cum ægotaret, dimiserat, ad se accessisse: quem quum fuisset intuitus, & præ timore nec animo nec mente satis constaret, quisnam esset, interrogauit. Ille autem cum nihil respondisset, exutis, ut videbatur, vestibus, in eodem quo ipse iacebat lectulo, se collocauit, ac prope accessit, quasi eum amplexibus petiturus foret. Alter verò cum propè iam metu exanimis videretur, ad lectuli spondam secessit, illumque propè accedentem abegit: qui cum se abigi expelli que vidisset, fert in eum toruo & minus familiari vultu inspexisse, resumptisque mox vestibus illum è lectulo surrexisse, cinctumque & calceatum inde abeuntem nunquam apparuisse. Quo timore familiaris ille percitus, subita vi morbi correptus, ac propè ad interuentionem grauissima valetudine oppressus fuit. Ferebat etiam dum in lectulo cum illo lactarent, nudum illius pedem vsque adeò gelidum ac rigentem attrectasse, ut nulla glacies illius frigori comparari potuerit. Equidem memorabile hoc, cuius mirum videri posset, nisi peruulgata res esset, ædes quasdam Romæ euidentissimis ostentis ita infames, ut nemo illas incolere ausus fuerit, quia varijs umbrarum illusionibus & tetrīs imaginibus, noctibus serè singulis inquietetur. Gordianus amicus meus spectata fidei hominem mihi retulit, cum Aretium ipse & familiaris suus iter vnā intenderent, & à semita, ut fit, longè deuiassent, loco infami & deuio, ubi ne vestigium quidem apparebat humanum, & ardua propè inuia diuersis tramitibus aberrare cœpisse: ibique cum nec oppida aut vicos, neque aliquid culti viderent, sed nemora raptum saltusque inuios & inaccessos, omniaque vasta, muta, & deserta ab humano cultu peragrarent, in quibus ipsa solitudo terrebat animos: vergente iam ad occasum die, fessos labore ac via confedisse. Cumque hominis vocem audire procul visis fuissent, ad illam propius accessisse, homines obuios, quos de via interrogarent, dari sibi arbitrari. Nec mora, in proximo iugotrium hominum imagines immanes & formidabiles vltra humanum modum, nigris & demissis tunicis, in veste lugubri funestaque, barba capilloque summisso horribili facie conspexisse: qui cum voce gestuque ad se ipsos

iplos aduocatos interrim in apparuisse, amicum vel coros conspexisse, tam fuisse, quicquid res esset, figuram illam esset, interro- verba respon- fuisset intui-

Qua sint p

Cum in prae-  
Ulpianum ex-  
tutem posse  
dam ex vicini  
iureconsulto  
gabat, quid  
seruitus con-  
cogitabund  
involucra ve-  
bignos mag-  
quibus nihil  
tamen si ped-  
ea fulcitur,  
triplici gen-  
men, & tri-  
cupari, Cai-  
to fulta vic-

ipſos aduocarent, ac iam prope eſſet, vt illuc accederent, illos interim ingenti mole corporis longè humana maiores apparuiſſe, atq; alium ſpecie non abſimili nudum & nullo amiſtum veſtitu, mirificos edentem ſaltus geſtusque indecoros conſpexiſſe. Quo timore conſternari, prope fugam cœpere, viamque arduam & præcipitem emenſi, vix ruſtici cuiuſpiam vile hoſpitiū vbi reciperentur, inuenire. Sed quod ego certum habeo, & ſatis certa probatione tradiderim, profeſtò haud minus eſt. Cùm Romæ ægra valetudine oppreſſus forem, iaceremque in lectulo, ſpeciem mulieris eleganti forma mihi planè vigilanti obuerſatam fuiſſe, quam cùm inſpicerem diu, cogitabundus & tacitus fui, reputans nunquid ego falſa imagine captus, aliter atque res eſſet, aſpicerem. Cumque meos ſenſus vigere, & figuram illam nuſquam à me dilabi viderem, quænam illa eſſet, interrogavi: quæ tum ſubridens, & ea, quæ acceperat verba reſpondens, quaſi me planè derideret, cùm diu me fuiſſet intuita, diſceſſit.

*Quæ ſint pedamenta apud iureconſultos, cuiuſſue generis,  
& quid hypreſis, & pytiocampa.*

## CAPVT. X.

CVM in legum commentariis verſaremur, & ruſtico-  
rum prædiorum ſeruitutes ſcrutaremur, inuenimus  
Ulpianum ex Neratii ſententia cenſuiſſe ruſticam ſerui- *l. veluti. ff.*  
tutem poſſe conſtitui, vt pedamenta ad vineam fulcien- *de ſeruit. rrr.*  
dam ex vicini prædio mihi ſumere liceat. Quæſiui ego à *ſtic. præd.*  
iureconſulto, qui omiſſa modestia multa ſibi ineptè arro-  
gabatur, quid pedamenta eſſent, quibus ſumendis ex alieno  
ſeruitus conſtitui poterat. Atque ille in reſugari cum diu  
cogitabundus hæſitaſſet, haud multò poſt, neſcio, quæ  
inuolucra verborum, & falſarum opinionum ineptias, am-  
biguos magis, quam veros ſenſus denotantia profudit,  
quibus nihil veri animaduerti cognosceſque potuit. Et  
tametsi pedamen munimen eſſe, & palum quo vitis cadu-  
ca fulcitur, neminem fallit, vnde pedatio dicta: tamen id *Pedatio.*  
triplici generis fuiſſe animaduertimus. Nam & peda-  
men, & ridicam & ſtatumen eiufmodi fulcimenta vni-  
cupari, Caio aſſeuerat, Græcè charax: quare pedamen- *Xaxæ?*  
to ſultæ vitæ, characatæ dictæ. Sed pedamen quodli- *Pedamen.*

# GENIALIVM DIERV

*Ridica.*

*Statumen.*

*Arundina-*  
*tum.*

*Traduces.*

*Romphi.*

*Arbusta.*

*Cantherius*  
*Iugum.*

*Draco.*

*Focaneus.*

*Emissarius.*

*Sagitta.*

*Spado.*

*Cantherius.*  
*Maiales.*  
*Capi.*

*l. eiusdem.*  
*S. alium ff.*  
*ad leg. Corn.*  
*de fcar.*

ber fulcimen esse cui vitis inhaeret, ridicam ex querna arbore, aut ex iunipero, olea vel cupresso plerumque fieri: tamen nullo discrimine ex his quoque componi pedamentum opinio fuerit: statumen è palis & pertica, quod verò ex arundinibus pedamentum fit, arundinetum. Quod autem natium ex arboribus in arbores, ita ductis viribus nonnulli traduces, quidam romphos, plerique arbusta dixerunt, quas in Transpadana Italia ex corno, populo, tilia, acere, orno, carpino, & quercu frequenter arbustari tradunt. Quare multi in eadem atque in Campano agro harum plantaria instituunt: quæ si recto ordine digesta fuerint per aqua intervalla quaquaversum, in quincuncem metat dicuntur. Interque vites simplici iugo porrectum ordinem, cantherium transversamque hastam inter pedamenta, qua viris innititur, Cato & Varro iugum quadruplex verò iugum, à cauis ædium compluuium, unde compluuias vites dixere: palmitem verò pluribus annis duratum, & quasi emeritum, draconem: qui in bifurco medius inter duo nascitur, focaneum: qui verò per tabulata scandit ad superiora, emissarius dictus est: superior pars malleoli, sagitta: furculum autem, qui nihil affert fructus, appellant spadonem, quasi sterilem. Ea verò iuga in agro benè culta, plano & minus ventoso, altiora: in arido, gracili, ac ventis exposito, humiliora fieri oportere Plinius notavit. Tamen si cantherium equum dici cui testes adempti sunt, neminem præterit, sicut verres castrati, Maiales fiunt, & galli capi. Ex quo licet intelligere, ut ex tuo fundo pedamenta ad vineam fulciendam mihi sumere liceat, posse constitui servitutem. Censuitque Paulus iureconsultus, quod tamen si ex tuo fundo pedamenta sumere licere, in fructu sit, tamen hoc ius capiendi, apud legum peritos servitutem non usum fructum putari. Rursus alium celebri fama iura Romæ profitentem, in auditorio professorum interrogavi, quid esset quod Ulpianus legem Corneliam de fcanis interpretatus scripsit, pigmentarios si cui temerè dederint pityocampas ut buprestim, legis Cornelie de beneficiis sanctione teneri. Quid essent pityocampæ, & quid buprestis, ut me doceret, quæsiui. Cumque ille portenta verborum longè à fide devia effudisset, quæ quæ pudendi sunt erroris, referre non necesse habeo: paulò post dicti

dicti pertas  
autem per  
tyocampas  
ali, quæ in  
men factum  
cas Græci  
verò animal  
bæzo, qui in  
concitantur  
pauloque po  
dicunt, quod  
sentaneo ren  
tor est. Qu  
vel pityocan  
properanda  
Cornelie te

Qui Roman

CONS  
Capitis  
memoriaz da  
strenuamqu  
pido Coriol  
gium Fiden  
verò Metell  
midia, Num  
Macedonia  
gnomental  
devictis Bal  
Luculliaur  
cum pleriq  
& alium Da  
la controue  
Corintho,  
prima laus  
ita bello aff  
leui certam

dicti pertæsus se hoc ignorare ingenue asseueravit. Nos autem perscrutati verbi significatum, animaduertimus pityocampas erucas esse, seu teredines virulentas, viru exitiæ, ali, quæ in pinis sæpè nascuntur arboribus, unde illis nomen factum. Nam *pinus* est, *ergaster* eruca: quippe erucas Græci *ergaster* dicunt, veneni præsentissimi. Buprestis verò animal inuentu rarum in Italia, simillimum scarabæo, qui inter herbas fallit sæpè boues: quod euorato ita concitantur rabie, vt actæ in furorem, terrorem afferant, pauloque post rumpantur, ex quo perniciose virus confici dicunt, quod foedissimè vexat: contra cuius exitium præsentaneo remedio Græci succurri prodidere, & Plinius auctor est. Qui ergò tanti facinoris conscius, vel buprestis, vel pityocampas, aut monstrifici quid veneni ad necem properandam dederit, eum iudicio capitali & pœna legis Cornelie teneri, iura & leges voluere.

*Qui Romani duces ex oppidis & prouinciis vi subactis cognomenta desumpserunt, & de Scipionum familia, & quid apud exteros.*

## CAPVT XI.

CONSVESISSE Romanos ex oppidis vel prouinciis capitis aut vi subactis plerunque cognomento ferre, memoriz datum est. Martium Coriolanum, quod fortem strenuamque operam reip. nauasset capto Volscorum oppido Coriolis, Coriolani nomen sumpsisse ferunt. Et Sergium Fidenatis, ex bello quòd ad Fidenas gessit. Ex tribus verò Metellis, vnus deuictis Jugurtha & vi subacta Numidia, Numidici: alter Q. Cæcilius, L. Metelli filius, Macedonia, Macedonici: tertius ex Creta, Cretici cognomenta sumpserunt. Fuit quoque Metellus Balearicus, ex deuictis Balearibus cognominatus. Sed Numidicus, L. Lucullus auunculus fuit. Macedonici, Metellum Balearicum plerique filium, nonnulli fratrem dicunt Creticum verò & alium Dalmaticum, eiusdem Macedonici filios fuisse nulla controuersia est, L. quoque Mummius deleta Achaia & Corintho, Achaici cognomen tulit. Sed Corinthi iuperata prima laus Macedonici fuit. Is enim omnem Achaiam ita bello affixit, vt rebus accisis Mummius superueniens, seu certamine expugnatam Corinthum victoriz suæ ad-

Coriolanus.

Fidenas.

Numidicus.

Cacedonius.

Creticus.

Balearicus.

Achaicum.]



# GENIALIVM DIERV

*Messala.*

*Isauricus.*

*Allobrox.*

*Caucius.*

*Calceus.*

*Getulicus.*

*Scipionum  
familia.*

*Aphricanus.*

*Asiaticus.*

scripserit. Messana quoque in Sicilia, & Isaura in Cilicia bello domita. M. Valerio & P. Serulio, Messala & Isaurici cognomena dedere. Is enim Serulius vir acer fuit & strenuus, qui in Ciliciam cum imperio profectus, illam collatis signis, viatque armis domuit, Lyciaeque vrbes clarissimas iusto praelio vicit. Isauros primum bello aggressus imperio adegit. Vixit denique triumphum ex hostibus, & Isaurici cognomen reportauit. Ex Allobrogibus quoque Fabius Allobrox, & ex Caucis Germanica gente Gabinus secundus Caucius, & ex Getulis Cossus Getulici nomina sumpserunt. Calcei enim vltterioris Hispaniae populi sunt, duri & agrestes, qui extrema & montana incolunt, ac difficiles saltus & impeditos ad Oceanum incolunt. Ideo bellatissimi & subactu difficillimi fuere. Fertur tamen. Q. Turnius, qui Garamantes vltra Aethiopes horridos & incultos bello vicit, ob modestiam, & vitandam inuidiae causam, Garamantici cognomen abstinuisse. Scipionem praeterea Aphricanum, qui dux fatalis contra Hannibalem fuit, Aphrica superata, & Carthaginensibus bello victis, Aphricani cognomen tulisse, & alterum ex deuicto Antiocho & Asia subacta, Asiaticum cognominatum inuenimus. Sed hic Asiaticus frater Aphricani fuit, quorum alter P. Scipio, nomine à se, victae gentis Aphricanus: alter L. Scipio frater, Asiaticus dictus est, qui Cos. aduersus Antiochum primus Romanorum in Asiam signa intulit: cum eoque consule Aphricanus frater legatum se gerens, pariter profectus est, illiusque ductu & auspicio pleraque egregie gesta in hostes fuere. Victo deinde Antiocho, & pace Eumeni concessa ob Asiam victam Asiatici cognomen reportauit. His enim duobus fratribus, Aphricano scilicet & Asiatico pater fuit, P. Scipio ex Corneliarum gente, cum quo primum Hannibal Poenus signa in Italia contulit: cuius fuit Cn. Scipio frater, summus iambo Imperatores, viri ornatissimi, qui paucorum dierum intervallo in Hispania caesi occubuerunt. Sed ex Publio hi quos dixi, Scipiones, Aphricanus scilicet & Asiaticus, filii extitere: ex Cn. autem P. Cornelius Nasica ortus fuit, qui vnus vir optimus à senatu iudicatus matrem Cybelem ex Pessinunte suscepit, Tyberiumque

Grac

Gracchum sed quoque & alius Aphricanus bellum appellat. nime ex Corn in nomen & ior Aphricanus & imbelli, vn vis animi fore ne discederet filium, vt mu nomenque ac vxor filia Pau cladi superest vnicum filium pioni Nasica mylio verò P nem alterius in potestate Horum alter ciofissimum alter reria tem obiere quis Pauli A stris: qui A mor, prou occidit. Gregia facin profectus te nem & Nun ria, & rebus noni Aphric cuti Casare stria cognor populi decre quidem Sen ex Arabia alii que bel ductu & a

Gracchum seditiones in vrbe molientem interemit. Fuit quoque & alius Scipio cognomento Æmylianus, prioris Africani nepos adoptiuus, qui ob Africam & Numantiam bello domitas, minor Africanus & Numantinus appellatus est. Sed hic Æmylianus quem dico, minime ex Corneliorum gente propagatur, sed adoptiuus in nomen & familiam venit. Siquidem cum Scipio maior Africanus filium haberet natura admodum tenui & imbelli, vnde & valetudinarius vocatus, quod non ea vis animi foret, vigorque, nullosque liberos sustulisset, ne discederet sine liberis, hunc Æmylium Lucii Pauli filium, vt multicredunt, ex filia nepotem, in familiam nomenque adoptauit. Fuerat enim Scipioni Africanorum vxor filia Pauli Æmylii, qui consul ad Cannas ne tantæ cladi superesset, in conflictu bellici casus occubuit, ex qua vnicum filium tulit, filias verò duas, quarum altera Scipioni Nasicæ, altera Tiberio Graccho nuptæ fuere. Æmylio verò Paulo quatuor filii extiterunt: duo in adoptionem alterius familiæ dati, Scipio videlicet & Fabius: duo in potestate retenti, quos ex altera coniuge sustulerat. Horum alter quinque diebus ante triumphum, quem speciosissimum de rege Persa & omni Macedonia habuit, alter tertia post triumphum die, adhuc impuberes mortem obiere immaturam. Hic ergo Æmylianus ex reliquis Pauli Æmylii filiis iunior fuit, gloria militari illustris: qui Africanus nepos adoptiuus, auitæ virtutis memor, prouocatore barbarum tribunus adhuc militum occidit. Cum patre aduersus Persem acriter pugnans egregia facinora gessit. In Africam deinde cum exercitu profectus tertium Punicum bellum confecit, Carthaginem & Numantiam funditus euertit. Parta deinde victoria, & rebus confectis, cognomentum Numantino & minori Africano inditum fuit. Horum postea exempla secuti Cæsares, ex prouinciis quas vi & armis subegere illustria cognomenta ob immortalem gloriam tulerunt: sæpe populi decreto, nonnunquam acclamatione senatus. Siquidem Seuerus Imperator, & reliqui post eum Cæsares ex Arabia, Adiabena, Parthia, Armenia & Germania, aliique bello domitis gentibus nationibusque, quas suo ductu & auspicio conquiescere, Arabici, Adiabeni, Parthici

*Æmylianus?  
Africanus  
minor &  
Numantinus.*

*Cæsares ex  
prouinciis à  
se subactis  
cognominati.*

Parthici

# GENTILIVM DIERV

*Carpicus.*

*Azauceni-  
cus.*

*Optimus.  
Commodi  
vecordia.  
Externa.*

*Spaci.  
Ab habitu  
fortuna, &  
rebus gestis.*

*A vitis.*

Parthici, Armenici, & Germanici, sicut Sarmatici, Aphri-  
ci, diuersis titulis cognomenta cepere. Fertur tamen Va-  
leriano Casari, quod promptus ad arma & bellicosior  
esset, milites militari studio manu ad ferrum nomen in-  
didisse: qui postea in imperio delatum Carpici cogno-  
mentum resutauit. Alexander verò Seuerus Imperator,  
licet Imperatoris, patris patriæ, & magni cognomenta  
tenuerit, asserens magnis rebus gestis ea sibi nomina pa-  
rare oportere: tamen ob deletos Azaucenos, Azauceni  
cognomen sumere non dubitauit. Traianus autem con-  
tra Parthos victor, Parthici appellationem non accepit.  
Cui cum multi deferrentur honores, reliquis posthabi-  
tis, sola Optimi agnominatio gausus fuit. Commo-  
dus verò eò vecordix processit, vt pro Commodo, Her-  
cules & Iouis filius dici maluerit, quod sibi postea in in-  
uidiam perniciemque cessit. Apud Græcos non ab oppi-  
dis & prouinciis, sed à rebus gestis magnificè, Soter &  
Callyneos dicti: à forma & specie corporis, Pythos &  
Cyrippus: ab excellentia crurum, Eucnemos: à virtute,  
Euergetes & Philadelphus: à fortunæ felicitate, Eude-  
mos: à multiplici victoria, Nicanor: ab vrbium expu-  
gnatione, Polycrates: à fortitudine, Acherstes, aut A-  
quilæ vel fulminis nomina fuere: quare Pyrrho ab Epi-  
rotis Aquilæ nomen inditum: à multiplici doctrina, Po-  
lihystor: ab optimo consilio, Aristobulus dicti. Quibus-  
dam regibus liuor & vitium, nonnunquam ignauia &  
nequitia cognomentum dedit: quippe Antiocho regi  
Macedoniæ, quod multa promitteret, parum efficeret,  
Doso: Ptolomæo, Lamyro ob vitæ turpitudinem nomen  
fuit. Antigonus quoque à rapacitate Hierax, & à genuum  
magnitudine, Gonatus. Alii à verborum obscuritate,  
Scotini, & ab Amentia Choalemi, atque ob fictos mores  
Laconistæ notam nominis tulere: sicut Xenarchus Rho-  
dius à bibacitate, Metretes: & Atheniensis Diorinus,  
Chone, hoc est, infundibulum, quod illo appposito asla-  
tim haurirer. Demochares verò ob procacem linguam,  
Parthasiades, & Demokhenes, ob morum feritatem, Ar-  
ges serpentis nomine appellati sunt. Inter quos Varro  
sophistæ à forma nasi ciconiæ comparis, Pelargus no-  
men factum. Nonnullis verò ob claritudinem, Lychni  
dixere.

dixere nomen  
ria valeret,  
riam: & ser  
sostomus: Ph  
Cleomenes &  
des ob morum  
studium mira  
miam Cacot  
tacum Sarapo  
uir. Antiochus  
nis cum vanu  
dici voluit: sic  
ceps, qui Opt  
iussit. Prodicus  
iorum, cum D  
manum per  
promissis cor  
ea captus & oc  
dedisse. Sicut  
mentitus erat  
& facinorosi  
diatorio iſtib  
le est, quod d  
de in os incl  
numine aslar  
nus habitus,  
rapinarum asc  
millia coegit,  
prælio vicit &  
tus, post mul  
nas dedit.

*Quid sit triplex  
fora*

**D**OMITIIVS  
sum vidu  
pretabatur tu  
versum memini

dixere nomen. sicut Artaxerxi, Mnemoni, quod memoria valeret, Pericles summus Orator ob dicendi elegantiam, & sermonis magnitudinem, Olympius Dion. Chrysostomus: Phocion, ob frugalitatem, Chrestus seu bonus: Cleomenes & Ptolemæus, Benefactor nuncupati, Aristides ob morum sanctitatem, Iusti. Callimachus propter studium miræ artis, Calotechnos, sicut aster ob artis caluminiata Cacotechnos sumplere nomen. Alcæus tamen Pittacum Sarapodam, quod latos haberet pedes, cognominavit. Antiochus verò Syriæ rex, elatus supra modum hominis cum vanum titulum vendicâtes, cognomento Deus dici voluti: sicut apud Romanos Domitianus, & Caius princeps, qui Optimum Maximum, & Latiatem iovem se dici iussit. Proditus tamen est Mariccus quidam è plebe Boniorum, cum Dei nomen sibi arrogasset, & non spernendam manum per ditissimorum ascivisset, quos ingentibus promissis corruperat, ita ut in Romanos ferret arma postea captus & occisus, falsi inditi nominis gravissimas pœnas dedisse. Sicut Selæus ignotus homo, qui se Ætææ filium mentitus erat, quum loca circa Ætnam cum perditissimis & facinorosis prædaretur, à Romanis captus, in ludo gladiatorio idibus bestiarum occisus fuit. Cui haud absimile est, quod de Euno Syro proditur, qui cum nucè iuglande in os inclusa ignem euomeret, simulans se deæ Syriæ numine afflarum apud servos & infimam plebem diivinus habitus, primò duo hominum millia in Sicilia sperapinarum ascivit, mox effraëtis carceribus ad sexaginta millia coegit, Manliumque & Lentulum prætores iusto prælio vicit & profligavit. Denique à Romanis coercitus, post multiplices clades suæ temeritatis meritis pœnas dedit.

*Quid sit triplex forum, de quo in Martiale sementio: quæve fora olim Romæ fuerint: quæve apud exteros præcipua.*

## CAPUT XII

**D**OMITIVM Calderinum, virum disertum & studiosum vidimus aliquando, dum Romæ ageret. Interpretabatur tunc Martialis epigrammata, in quibus hos versus meminissimus legisse:

Can-



# GENIALIVM DIERV

*Causas, inquit, agam. Cicerone disertius ipso,  
Atq; erit in triplici par mihi nemo foro.*

**Martialis** Quos ille in scholis cum suis, sectatoribus sic definiebat. *ut tria fora Romæ esse dicet, in quibus iudicia redderentur, Latinum scilicet, Romanum & vetus: quod in commentariis à se editis referre non dubitavit. Sed quum legissemus fora multiplicia Romæ, in quibus forensia negotia & iudicia aditarentur, Romanumque forum, Latinum quoque & vetus dici, tenuit nos admiratio, quod vir ille ingenio alioqui exculco strictim & inexploratè rem non prætereundam, pertransierit. Nam & Romanum forum in comitio legimus inter Capitolium & Palatium, ubi rostra, ædes Saturni, Castoris & Pollucis templa fuerunt, quod Latinum forum dictum est. In quo Romani magistratus, finito honoris tempore, imperii insignia dimittere assueverant: ad quod populus frequens conveniebat, sicut ad comitium senatores, ibique Pauli basilica mille & quingentis talentis exacta, quæ mox Fulviæ dicata fuit: licet aliam opimam, in qua senaculum erat, quod in ea seniores assidebant. & aliam Juliam, cuius construendæ præfectus Vitruvius fuit: & aliam Portiam, quam Cato Censorius magna mole construxit, basilicas fuisse legamus. Alterum verò Cæsaris forum dictum est, ubi Veneris templum ab eo extructum fuerunt. Et Augusti forum, quod cum æde Martis ultoris Augustus sua impensa instruxit, ornauitque: Vetus quoque forum boarium legimus, in quo ædes Herculis rotunda, matris Matutzæ, & Pudicitiz patriciz sacella. Ibi etiam bos ex ære æginetico fabrefactus. Quintum fuit olitorium iuxta quod ædes Spei & Pietatis, quam Marcus Acilius Glabrio duumvir dedicavit. Junonis Matutzæ & Fauni templa fuere, ubi laetariam columnam fuisse Pompeius memorat, in qua infantes lacte alendos deponebant. Forum quoque Cupedinis, macellum appellari, quod cupedinarium dicunt: cuius generis in Thessalia & omni Græciæ frequentia fuere. Præter quæ Piscarium & forum Nævii Transitorium nomen erat, Pistorium in Auerantio Alpium & Palladium. Sed Piscarium iunctum Boarium sicut fuisse secundum Tybrim, iuxta Jani templum ad Janiculum, quod quidam Junonium vocant, sicut fora publica iuxta Veneris*

Veneris phan  
mirabili stru  
uz & forum  
operibus orn  
aditarentur,  
quam, nec  
tus, & Latinu  
timus quodq  
fecto sic est:  
fuisse, in quo  
que Cato Cen  
tis lapidibus  
Octavia Aug  
prantes opere  
Constatque J  
time diceret,  
genitricis, m  
struxisse, cui  
so constitisse  
posito, Cæsa  
bantur. T  
præcipue fo  
tur cum por  
forique extr  
multitudines  
non sufficien  
Augusti num  
triplex de qu  
saris & Augu  
reddi consue  
rit tamen in  
ris: apud Jon  
rauium dixer  
Samios & Al  
thenis quo  
quod ei  
dum pro  
maius, qu  
que Parabi  
iudices: &

Veneris phœum & alia, vt Traiani, vbi columna integra mirabili structura hodie superest, iuxtaque forum Nervæ & forum suarium, à sequentis Principibus præcipuis operibus ornata. De foro autem veteri, quod in eo causæ actitarentur, quantum commemini, nec reperitur quicquam, nec traditur, nisi vnum idemque Romanum, veteris, & Latinum forum dicant fuisse. Sed quod nos sentimus quodque probabilius putamus de triplici foro, profecto sic est: primum forum Romanum iuxta comitium fuisse, in quo de iure controuerso responderi solebat: eumque Cato Censorius, ne populus litibus assuesceret, acutis lapidibus sternendum putauit: quem postea Marcellus Octauia Augusti sorore genitus quo salubrius disceptantes operam forensi labori darent, velis inumbravit. Constatque Julium Cæsarem, cum ius quotidie seuerissimè diceret, alterum de manubiis vna cum æde Venoris genitricis, magnifica impensa & profusis sumptibus construxisse, cuius aream supra sestertium millies, & immenso constitisse autores tradunt. ipsumque suo nomine imposito, Cæsaris appellasse, in quo iudicia etiam reddebantur. Tercium diuus Augustus inter publica opera præcipuè forum cum æde Martis vltoris construxisse fertur cum porticu duplici, vbi Apollo eboreus videbatur: forique extruendi causam fuisse, hoc vnum iudiciorumque multitudinem, quæ videbatur (vt Tranquilli verbis vtar) non sufficientibus duobus foris, tertio indigere, quod Augusti nuncupatur. Ex quibus sine controuersia liquet, triplex de quo quærimus forum de Romæ, deque Cæsaris & Augusti foro: in quibus lites actitari, & iudicia reddi consueverant, non de aliis intelligi oportere. Succurrit tamen in hac re notare, Spartæ forum Clarium vocari: apud Jones Panium: Argis gymnasium, quod Cyllarum dixere. Athenis aliud, quod Ptolemæum: & apud Samios & Alexandrinos duo fora, Larua nuncupari, Athenis quoque Dipylum & Ceramicum, atque Helicum, quod etiam forum maximum, & Delphicum, & Palladium pro. Ne, aliaque ignobiliora, vt Parabiſton maius, quod absconditum & Trigonum. Fuit quoque Parabiſton maius, in quo vndecim considebant iudices: & aliud forum, vbi Olæara, quam præcipuè

Forum veteris.

Quod  
Quod per  
triplex forū  
apud Mar-  
tialem intel-  
legendum.

Fora apud  
extraneos.

Olæara.

Arche-

# GENIALIVM DIERV

*Donabise-  
pulchrum.* Athenienses colunt, & Batrachium, & aliud Punicem, à  
coloribus: & in Thessalia liberum, atque in Pyrrho Hip-  
podromia, & Capuæ Albanum. Celebratur inter cætera  
Arginum forum sepulchro Donabi, qui insigni prudentia & astu præcedentes reges antesse fertur: in quo lusus  
*Themistoclis* æreus cum tauro pugnans fatum Pyrrho regi, præ-  
sepulchrum dixere: & Magnetum sepulchro Themistoclis: sicut for-  
*Antiochi* rum Antiochiæ, Germanici funere insignis fuit: & Mega-  
sepulchrum rentium, sepulchro Coræbi: in quo mirum proditur, ut  
*Coræbi se-  
pulchrum.* oleaster longo ævo suspensa diu arma intra corticem ad-  
miserit: mox incisa, ocreas & galeas peperit. Et Celena-  
rum, ubi Marlyæ pellis detracta ab Apolline, appensa vi-  
sebat. Mirumque prodi de Aricia foros ingenti chasima-  
te in profundum hausto, magno & exitiali portento cala-  
mitatis futuræ. Tradunt Thaletem in loco Milefi agri  
vili & contempto sepeliri voluisse, prædiuinantem animo,  
in illo Milesiorum forum celebre quandoque futurum.  
*Fora dupli-  
cia apud  
Persas.* Apud Persas verò fora duplicia fuere: vnum, quod libe-  
rum vocant, in quo honorati & præcipuæ nobilitatis viri  
principem locum tenebant, ubi regia erat: alterum in quo  
mercenarii & negotiatores, aliaque humilis turba diuer-  
tebāt. Capuæ quoque fora distincta fuere: alia plebeiorum,  
quum plebs à patribus dissentiret, alia nobilium. In qui-  
bus enim nobiles erant, ne essent in contubernio fordi-  
dissimorum, ad illa infimo ordini accedere non licebat.

*Quæ multa militares maiores, & quæ minores militibus, &  
ob quæ delicta inferri solebant.*

## CAPVT XIII.

*Facit ad hoc  
cap. l. non o-  
mnes. ff. de re  
milit.* **M**VLTA militares nonnullæ maiores, quæ capi-  
tis supplicio luebantur, pleræque minores, prout gra-  
riter aut leuiter delictum esset, facinorosis & delinquen-  
tibus militibus, necessario ad rem militatæ exemplo, à  
ducibus inferri solitæ sunt: quibus sancierunt militaris  
imperii disciplinam, ut ignauus & contumax miles, prout  
segnis negligensque, aut affinis culpæ fuisset, ita acri & se-  
uero iudicio, vel leuiori pœna notaretur. Nam desertores  
seditiosos & fugitiuos, aut si loco, statione vel præsidio ces-  
sissent, tergæve dedissent, aut è castris effugissent, tanquā  
pessimo

*Capitalia  
crimina  
militum.*

pessimo facin-  
bant. Non  
res turbant  
liquæ verò  
& id id luppi  
verò quum co-  
rum accerrim  
mus. Traditu  
dia præpositu  
alterum desci  
Claudius bum  
ros, decimue  
cui iussit. Jul  
eo amisso in  
ros Aufidius  
multis deserte  
maiori discip  
quam occiden  
grauis, ut  
lerant, satis h  
destituere &  
aciem reliqu  
fustario ple  
capitale fuit.  
nisi noxam cu  
maiorum qua  
pœna seuitur  
vel extra vall  
milites in pri  
dior destitue  
ut his contum  
tur, deincep  
Eos verò qui  
cissent, quiqu  
segnes & cun  
rat, iure iuran  
stipendia faci  
pugillarum  
sebatu nota  
macius pater

pessimo facinore adstrictos, capitali poena plectere sole-  
 bant. Nonnunquam ubi multitudo obnoxia foret, auto-  
 res turbarum ad palum deligare, aut securi percutere: ne-  
 liquæ verò multitudinis decimum quemque forte du-  
 ctum id supplicium petere peruulgata poena fuit. Caesar  
 verò quum conueneret in cæteris, seditionum & deserto-  
 rum accerrimus inquisitor, & punitor dicitur fuisse maxi-  
 mus. Traditur Alexander Macedo quendam castelli custo-  
 diæ præpositum ob desertam stationem nece multauisse,  
 alterum desciscientem sagitta confixisse. Appius tamen  
 Claudius humanius agens, ex his quos loco cessisse no-  
 rat, decimum quemque in conspectu exercitus fuisse per-  
 cuti iussit. Juba rex asperior & durior, desertores qui lo-  
 co amisso in castra aufugerant, cruce affixit. Inter cæte-  
 ros Aufidius Cassius memoriæ proditur, nouo exemplo  
 multis desertoribus manus detruncasse & pedes, asserens  
 maiori disciplinæ fore, miserabiliter criminofum viuere,  
 quam occidere. Seuerus autem Imperator, exactor alioqui  
 grauis, vrbanas cohortes, quod neci Pertinacis consen-  
 serant, satis habuit, militaribus insignibus exutos, nudos  
 destituere & dimittere. Antiqui tamen moriserat, ut qui  
 aciem reliquissent, aut infrequentes ad signa conuenirent,  
 fustuario plecterentur. Præsidio verò decessisse, semper  
 capitale fuit. Si quæ verò cohortes signa fœde amisissent,  
 nisi noxam cuius arguebantur, purgassent, in eas more  
 maiorum quandoque capitali supplicio, plerumque leuiori  
 poena seutum est. Quare pro fumento hordeum dare,  
 vel extra vallum sine tentoriis relinquere. nonnunquam  
 milites in prima acie inducere, aut districtis gladiis disci-  
 ctos destituere, variisque ignominiiis afficere solebant:  
 ut his contumeliis coerciti, intentius mandata exequeren-  
 tur, deincepsque ad subeunda pericula paratiores forent.  
 Eos verò qui pugnam detrectassent, aut secessionem fe-  
 cissent, quique erant fugæ & pauoris insimulati, quique  
 segnes & cunctabundi arma cœpissent, leuissima nota ce-  
 rat, iureiurando adigere, non aliter quàm stantes, quoad  
 stipendia facerent, cibum potumque capturos: aut traditio  
 pugillarum, quos tacti statim legerent: quæ leuior cen-  
 sebatu nota. Augustus tamen decimam legionem contru-  
 macius parentem, cum ignominia totâ dimisit. Ob minora

*Punitio ubi  
 multitudo  
 peccasset.  
 Caesar.*

*Alexander.*

*Appius  
 Claudius.*

*Juba.*

*Aufidius.  
 Cassius.*

*Seuerus.*

*antiqui  
 moris puni-  
 tiones.*



# GENIALIVM DIERV

*Minorum  
criminum  
punitio.*

*Ære diruti.*

*Notati in  
politia.*

*Græci.*

*Archiloch<sup>9</sup>  
à Lacedæmo  
niis ciecctus.*

*Germani.*

*P. Maxim<sup>9</sup>*

*P. Scipio.*

*Aphricanus  
posterior.  
Paulus Æ-  
milius.*

verò, & leuioris noxx crimina, vel locum & ordinem in acie mutare, vel stipendium anni differre militibus, neque his æra procedere, qui ære diruti dicebantur, aut in politia vel in frequentia notare, vel citra commoda stipendiorum exaurorare, vel locum in quo tenderent in castris, adimere: illosque sine pellibus tabernacula habere, vt huius & sub diuo accubarent, vel ne in oppidis hybernarent, inhibere solebant. In politia autem & in frequentia notabantur hi, qui rudibus & parum nitidis armis, vel strigofiori equo & macie effecto utebantur, quique prædicto ad pugnam die, occasionibus quæsitis, contumacius parent: quæ mora excusabat, si funeris paterni, vel sacrificii gentilis, auspiciue, aut morbi fontici, vel feriarum causa ad constitutam diem non adessent. Qui verò arma alienasset, aut illa amisset, propter inertiam turpitudinem, æque ac desertor morte luebat. Apud Græcos verò, militari erat iure cautum, vt qui miles scutum in acie amisset, capite lueret: qui verò gladium, leuiori pœna notaretur: quia maioris disciplinæ, se ab hoste tueri & præstare incolumen, quam cum sua pernicie hostem perdere, semper summi duces putauere. Quod Scipionis Æmyliani verbum fuit, malle se ciuem seruare, quam multos hostes perdere. Quare Lacedæmonii Archilochum poetam vrbe exegere, quod carmen scripserat, in quo suadere visus fuit, satius esse arma quam vitam in acie amittere. Germanis quoque, qui scutum amisset in bello, à publico concilio & sacris arcebatur. In transfugas verò velut maiori crimine obnoxios, & patriæ ac ciuium proditores, capitali pœna plerunque sæuitum est. Hi enim semper venia indigni fuere, sicuti prodicionis insimulati. Quauis Q. Fabius Maximus illorum, qui contra religionem iurifurandi ad hostes transfugerant, dexteras amputari mandauit, hoc animadaersionis metu sub disciplina & in officio fore arbitratus. A Publio tamen Scipione in perfugas & fugitiuos fuit acerbè consultum. Siquidem ex Romanis, qui rupto imperio ad hostes transfugerant, in crucem efferri: nominis verò Latini, securi percuti iussit. Posterior Aphricanus transfugas bestiis obiecit, Paulus Æmylius elephantibus. Germani arboribus suspendunt, ignauos & imbelles palude mergunt. Qui verò captiui in hostium potestate

fun

sua desidia ve  
fuit, vt equi  
transcriberet  
& fossa non e  
Nerone in A  
quod hosti ce  
re iussit. Arta  
bellarar, pro  
cumferre nud  
liquissent, ign  
capite depila  
tam seueræ di  
qui soluris vir  
fuerit, nec ill  
pi permiserit.  
bilitur cohorte  
dicas rapinas  
sent, hac fuer  
pedum poner  
Xerxes quos  
ad hostes fieb  
ne ferrent, se  
scorta alerent  
Phalaride con  
que Lydis sup  
se fertur, vt di  
resque tunica  
rum virilis hab  
tur, qui optim  
calamistratos  
et alque tunica  
contra contin  
desciscerent,  
iuberet. Seuer  
ptam, quod R  
Genutius cor  
rotam & in for  
& capite minu  
nam finirent  
rimus. Marc

sua defidia venissent, his armis & ordo militandi mutatus fuit, ut equites in peditum, pedites in funditorum alas transferberent: utque locum extra castra assignatum, vallo & fossa non communirent. Quare Domitius Corbulo à Nerone in Armeniam missus: duas alas & tres cohortes, quod hosti cesserant, extra vallum sine munimento tendere iussit. Artaxerxes Medum qui transfugerat, & rursus rebellarat, pro insigni ignominia iussit scortum capitis circumferre nudum. Quin etiam summis ducibus, si quid deliquissent, ignominia loco detrectas vestes flagellari, & pro capite depilando tiaram depilari iussit. Titus Vespasianus tam seueræ disciplinæ fuit, ut militem ab hostibus captum, qui solutis vinculis ad castra refugerat, ultra militare non suerit, nec illi arma crediderit, quod viuus ab hostibus capi permiserit. Sertorius verò, ut disciplinam exemplis stabiliret cohortem propter obscurnitatem morum & immo-  
*Domitius Corbulo.*  
*Artaxerxes.*  
*T. Vespasianus.*  
*Sertorius.*  
*Daci.*  
*Xerxes.*  
*Phalaris.*  
*Cyrus.*  
*Lydius ornatus.*  
*Cato.*  
*Genutius consul.*  
*Marcellus.*  
*qui.*

# GENIALIVM DIERV

**Ignominia.**

**Decempeda.**

**Agrosum**  
**apud alios a-**  
**lia dimensio.**

**L. Calphur-**  
**nium.**

**Piscennius**  
**Niger mili-**  
**ta.**

**Tiberius.**

**Censio ha-**  
**staria.**

**Hastam da-**  
**re vel adi-**  
**mere.**

**Milites ob-**  
**esi.**

quique pauore signa reliquissent, sequenti pugna inter primas acies frequenter induxit, ut quid ignominie acceperant, aliis preliis periculo expiarent. Fuit illa etiam nota ignominie non parua, quali Calphurnius Piso consul, & demum Octavianus Augustus affecit milites, ut tunicatos discinctosque per totum diem cum decempedis plerumque cespitem portantes, ante pratorium stare, vel obsoleta toga & tunica discincta, nudis pedibus ante principia adesse iuberent, vel ut fossam fodere discincti cogerentur: ut eo habitu & specie deformi in omnium conspectu prae se ferrent insignem memoriam flagitii ignominieque acceptae. Est autem decempeda lignum quod latifundia metiuntur, & in partes diuidunt, oblongum pedibus decem. Tamen si diuerso quisque more agros metiri soleat: quippe in Aegypto aestuaria & fossas funibus metiuntur, aut passibus, in Hispania iugis in Campania versibus, circa Persidem sceleris, alii parasangis: alibi peritica, cui nomen Acania: agricolae iugeribus, nonnulli stadiis metiri solent agros, camposque. Lucius verò Calphurnius consul haudab simili exemplo praefectum equitum, quod arma hosti tradidisset, laciis abscissis, discincta tunica, & nudis pedibus ad principia per omne tempus militiae adesse iussit. Fertur Pescennius Niger ob subtractum gallinaceum commanipulones hac affecit ignominia, ne focum facerent, neve cocti quid obsonii sumerent, sed pane & frigidis vescerentur. Tyberius verò nimis seuerè. nam pratorianum militem ob subtractum pavonem capite puniuit. Militem verò militiae gradu deicere, aut exautorare, vel equum illi adimere, ipsumque vitibus aut virgis cedere, seu equos detrudere, vel hastas dare iubere, quae censio hastaria dicta est, haec & eiusmodi, non proleui noxa, sed pro acris delicto, magnae animaduersionis loco à ducibus inferri solita sunt. Hastas dare iubebantur milites, quibus propter probam ignauiae & luxuriae, hasta adimebatur. Etenim sicut gloriae causa fortes viri donabantur hasta pura, hi qui primum victores in praelio fuissent: ita ignaui & contumacibus adimebatur. Hoc notabat, tanquam spes merendi stipendia illis adempta foret. Quin etiam multi obeso & praepinguo, quod cutem nimis bene curasset, & nimia sagina grauis

esse

esset, aliquando  
Agesilaum se-  
tores quinque  
lent, reddendi  
militia dimisit.  
romae miles.  
ctus, ob ignom-  
seuera militi-  
amississet, capi-  
minia notaba-  
nemo alloqui  
fugere esset, de-  
milites ordines  
diuissu in castra  
rem rediret  
palam fecissent  
pud Syracusan-  
ti, milium no-  
acie ordines de-  
teorur. Quod  
uiz cuiusque  
militem extra  
sa dedisset te-  
est Agesilaus,  
dam Astar eos  
fides videret &  
nudatos, per  
cula fortibus vi-  
daret. Hoc qu-  
iubere ignom-  
animo, nec co-  
nam poena, qua  
parte defluxa,  
illud quoque  
militares leuiss-  
prensia maior,  
lege militari,  
sum est, non pr-  
milites quam  
men ad officium

quenti pugna inter  
vidi ignominia ad  
eum. Fun illa etiam  
arnius Pifo con  
tuit milites, ut  
cum decempe  
torium stare,  
pedibus ante pri  
ere discendi cog  
it in omnium co  
iam flagitii igno  
peda legum qu  
diunt, oblongu  
more agros in  
follas funibus m  
a Campania ve  
angis: alibi pe  
ribus, nonnulli st  
cius verò Calphu  
fectum equitum  
al scissis, discin  
per omne temp  
us Niger ob sub  
es hac affectu  
cti quid obson  
Tyberius verò  
mob subtraetur  
militie gradu de  
mere, ipsum qu  
here, vel hastas  
hac & eius mo  
o, magnæ anim  
pot. Hastas da  
obra ignavia &  
cut gloriæ caus  
i primum victo  
rum acibus ad  
erendi stipendi  
bebo & præp  
nia sagina gravi  
esse

esset, aliquando equum duces ademere: id quod magnum  
Agesilaum fecisse legimus. Augustus tamen his, qui ma  
iores quinque & quadraginta annis equum retinere nol.  
lent, reddendi equi gratiam fecit, illosque velut emerita  
militia dimisit. Apud Thuriis lex erat militaris, ut con  
tumax miles, desertor, vel transfuga, muliebri veste ami  
ctus, ob ignominiam vinctus teneretur. Spartanis tam  
seuera militie disciplina fuit, ut miles qui in acie scutum  
amississet, capite lueret. Idem probro militie aut igno  
minia notabant. Qui probro notabatur, eum nemo igne,  
nemo alloquio impartiuir. Ignominia notabatur, qui  
fugax esset, desertor aut transfuga. Apud Ægyptios, qui  
militis ordines reliquissent, aut dicto non parerent, vel  
iniussu in castra redissent, de gradu deiectione, ad inferio  
rem redibant statum. Si verò ducis consilium hostibus  
palam fecissent, lingua mulstabantur. Fuitque moris a  
pud Syracusanos, ut hipparchi, hoc est, equitum præfe  
cti, militum nomina in tabulis scriberent, illorum, qui in  
acie ordines deseruissent, ut post prælium pœna nota  
rentur. Quod & Xerxes fecisse dicitur, ut virtutis & igna  
via cuiusque testis & spectator esset, Cyrus autem quem  
militem extra ordinem inuenit, qui ne prodicionis cau  
sa dedisset terga, capite puniuit. Nec prætermittendus  
est Agesilaus, qui quum in bello Peloponnesiaco quos  
dam Asiaticos in veste munda & nitida corpore verò de  
sides videret & ignavos, ea affectu ignominia, ut vestibus  
nudatos, per castra incedere cogeret, illorumque ami  
cula fortibus viris, quorum in bello virtus enituit, dono  
daret. Hoc quoque loco pœnæ militaris fuisse traditur,  
iubere ignominia causa militibus audacioribus, qui nec  
animi, nec consilii haberet, venam solui, quæ non  
tam pœna, quam medicina fuit, ut superflua sanguinis  
parte defluxa, se magis intra gyrum rationis continerent.  
Illud quoque notandum, quod inter animaduersiones  
militares leuissima est admonitio, castigatio minor, de  
pressio maior, ignominia maxima. Ideo milites, in quos  
lege militari, cattigatione aut admonitione animadu  
ersum est, non propterea ignominia notati erant. Quodque  
milites quamuis graui ignominia affecti essent, sita  
men ad officium redeuntes, semel atque iterum bene na

*Agesilaus.**Augustus.**Emerita.**rum etas.**Thuriis.**Spartani.**Ignominia**notati.**Ægyptii.**Syracusani.**Xerxes.**Cyrus.**Agesilaus.**Militibus**præter modum**audacibus**vena solue**batur.**Ordo anim**aduersionis**in milites.**Ignominia**solutio.*



# GENIALIVM DIERVM

nam reipublicæ operam præstitissent, singulaque aut bina ex hostibus spolia retulissent; aut digno aliquo facinore flagitii labem aboleuissent, tunc demum vno atque altero felici prælio prior culpa correcta, & oblitterata memoria dedecoris, noxa atque ignominia soluti, & in eo quo prius erant gradu restituti, pristinam dignitatem, & honoris gradum, quibus antea functi erant; quandoque reciperent. Notarumque & illud est, perrarò bis delictum Imperatores veniam dignum putasse: quia iuxta verbum Lamachi, summi ducis non est in bello bis errare, ubi si quid ostenditur perperam temeritate vel insecritia, emendari non potest: paruaque in bello offensa, magnarum sapienterum momenta facit.

*Qui solennia in Herculis sacro ad aram maximam seruabantur, & quæ apud exteros, quæ uerè aræ Herculis Romæ fuerint.*

## CAPVT XIV.

*Ara maxima Herculis*

*Iupiter inuentor.  
Marathonius  
Potitius.  
Pinarius.*

*App. Claudius facinus.*

POST urbem conditam Romulum urbis autorem sacra Græco Herculi ara illi erecta, quæ maxima dicta est, ut ab Euandro constituta erant, fecisse, eaque posteris mansisse, lizeris proditum est. Quæ ara ante Romulum religiosissima fuisse traditur, eamque ipsum Herculem Ioui inuentori, si amissas boues reperisset, dedicasse fama vulgavit. Hoc enim sacrum Euander instruit primus post Marathonios, qui primi diuinis honores Herculi dederunt: Potitiis & Pinariis, qui ex clarissimis familiis ea loca incolebant, ad sacrum adhibitis. Traditumque memoriam est, Potitiis sacris præstito fuisse: & propitiato deo, extis solennibus depastis: Pinarios verò extis adæsis reliquam dapem venisse. Inde institutum mansisse, ne extis solennibus vescerentur in posterum: ipsique Potitii eorumque posteris, ab Euandro edocti, multis post tempestatibus antistites templi, sacris & cætemoniis præfuere: donec sublata Potitia gente, seruis Publicis tradita sunt. Appius enim Claudius censor, sublato Potitiorum genere, cui ad aram maximam familiarie id sacerdotium fuit, seruis quos docuerat, sacra delegauit. In quo id traditum mirum, vtriginta puberes, qui reliqui Potitiæ familiæ manserant, cum omni stirpe intra annum extincti fuerint. Ipseque Appius huius autor facinoris, ob hoc amissum, in ex-

ia extremum  
sue consilio d  
calamitosa  
tolli faucibus  
boarium: in  
sua Herculi v  
fecturi sacru  
debita solenn  
præterite non  
sex qui rem d  
fronde. Cum  
facere omib  
esse, vel exta  
aut solennia  
ciis deorum,  
adire, adorare  
esse debeant  
sunt, dum  
esse decet.  
nium fieri.  
sacris seruab  
lennibus, qu  
leant. Cum  
sacerdos, Ve  
bis, & compo  
ad aram max  
xerculem D  
Herculitem  
rius dei arar  
est, ita more  
mam sacrum  
ad tempus h  
tum, ut ab e  
canis arecat  
& à Delo, v  
purum, & p  
culis, qui lib  
res exemit,  
in usu erat,  
libertate ce

in extremum vitæ exitum penè lapsus sit: & siue casu, siue consilio deorum immortalium, luminibus orbatus, calamitosam vitam egerit. Fuit autem hæc ara in Capitolii faucibus, iuxta Carmentalem portam, & forum boarium: in qua proprium erat, ut iuuenus indomitus sua Herculi victima mactaretur: cui, & Fauno, viam pro-  
*Ara Herculis locus.*  
 secturi sacrum facerent. In qua propria quædam huic aræ *leæ locus.*  
 debita solennia præter aliorum instituta mansere, quæ *Sacrificium Ceremonia*  
 præterire non erat fas, siquidem in eo prætor, aut pontifex qui rem diuinam facit sola lauro, nec alia coronatur *solennes lin*  
 fronde. Cumque mulieribus adesse sacris, & rem diuinam *aram maxima*  
 facere omnibus ferè liceat, Herculis tamen sacrificio ad *Herculis ob-*  
 esse, vel exta tangere, aut vesci, aræve ad mouere manus, *seruari soli-*  
 aut solennia videre, religio non sinebat. Hæc cum in sacrificiis *ta. Do hoc*  
 ciis deorum, qui rem diuinam facit, capite operto numina *cap. 19. G.*  
 adire, adorantesque vestes ad caput obducta sacris inter-  
 esse debeant: apud aram Herculis maximam, dum sacra  
 fiunt, dumque lisatur, omnes capite aperto & inuclatos  
 esse decet. In qua præter aliorum morem, nec lectister-  
 nium fieri, nec puluinis suscipi poterat: in quibus quoque  
 sacris seruatum legitur, ut sedentes epulis vescantur so-  
 lennibus, quum in cæteris stantes & saltabundi vesci so-  
 leant. Cumque in omni precatone, qui vota effundit  
 sacerdos, Vestam & lanum, aliosque deos præscriptis ver-  
 bis, & composito carmine aduocare soleat: illos tamen, qui  
 ad aram maximam sacrum faciunt, faciunt, alium quàm  
 xerculem Deum aduocare non decebat: quippe cum in  
 Herculis templum deorum nemo admittatur, neque alte-  
 rius dei aram effigiemve, sicut in cæteris phanis, videre fas  
 est, ita more tradito, ut mane simul et vespere ad aram maxi-  
 mam sacrum fiat, quum in cæteris matutinum tantum mo-  
 do tempus hostiis immolandi dicatum sit. Fuitque obserua-  
 tum, ut ab eiusmodi sacris nedum serui & liberti, sed &  
 canis arceatur, sicut ab arce Atheniensium, vbi Mineræ, *Canis sacrus*  
 & à Delo, vbi Dianæ templum fuit, arcebat, quod im-  
 purum, & procax animal esset. Neque fas visum, sacra Her-  
 culis, qui libertatem impartiuit, quique ex seruitute gen-  
 tibus, qui libertatem impartiuit, quique ex seruitute gen-  
 tes exemit, nisi liberos attingere. Quod platensis *parentatio*  
 in usu erat, ut dum manibus illorum, qui pro Græciæ *nibus, man-*  
 libertate ceciderant, parentant, & supremum exhibent *bant.*

# GENIALIVM DIERV

*Coi.*

*Linderum  
sacra male  
ana.  
Sacra Eleu  
sina & Le  
nea, maledi  
ca.*

*Veneris sa  
cra Atti  
de.  
sacra alia  
& diversa  
Herculis.  
Carthagi  
nenses  
Aravictoris  
Herculis.  
Ara Hercu  
lis lustris.*

*Herculis  
templum.  
Hercules  
victor.  
Herculis a  
edes rotunda.  
Aedes A  
chillis.  
Hercules O  
liuarius &  
Cubans.*

officium mancia procul arceant. Cuius exemplo Coi rem diuinam Junoni exhibentes, à solenni epulo seruos abegere. Traditum, verò est Rhodi, Lindi incolae nouo ritu Herculi immolare: nam maledictis ludibrisque verborum Herculi litant, iunctis bobus. Siquid verò honesti probique in sacrificio prolatum dictumve fuisset, tanquam ominosum specie religionis crimen erat. Idem in laeis Euleusinis, quæ magna dicta sunt, factitatum comperimus, inquit us mulieres mutuis probris conuictisque se incessere, & maledictis solent conuiciari. Et in festo quod Lenæum Athenienses vocant, fœda conuicia per rursus, & locum inuicem poe & iactant, & contumeliis se laceant. Apud Coos autem sacerdos muliebris veste amictus, & mita caput ornatus, Herculi sacrum facit, & victimam cœdit, sicut in Attide viri ornatu muliebris, mulieres virili, Veneri rem diuinam faciunt. Cui persimilis est, quod in Mutinini sacello mulieres togis prætextatis velatae Romæ sacrificant. Nonnulli conturnice, vt Phœnices, plerique humana victima, & Chartaginenses, Herculi litant. In Pantheo quoque statis diebus in sacris Herculis mactabatur homo, fœdo facinore & perniciali exemplo. Fuitque literis proditum, ab ignauis vota Herculi & preces effusas non exaudiri, quod soli strenuo & per uigili prosperos successus faceret & propicius foret. Sed præter hanc aram fuit alia Victoris Herculis in foro boario: qui triumphalis dictus est, cuius statua ab Euandro sacrata triumphidie, habitu triumphali ornabatur. Alia ad citum maximum, Cereris & Herculis, qui custos cognominatur à Sylla ex prædicto Sibyllinorum carminum, vt multi autumant, erecta & constructa. Templum quoque Herculi iuxta Tyberim mirabili structura olim fuisse legimus, in quo ex decimis sacrum fit, vbi duæ aræ, exque earum altera mulieres degustare, ex altera viros tantum vesci fas erat. Ad portam quoque trigeminam Hero fori ædes Herculi rotunda præcipue admirationis, ad quam nec canes nec muscas ingredi opinio est, sicut Achilles ædem ante Borysthenem nulla ales ingreditur. Fuit præterea Hercules cognomento Oliuarius, & Hercules Cubans. Fuisseque Herculi & Musis communem

templo Cui  
epulo seruus  
necolas nouo  
risque ver-  
d verò ho-  
re fuisset,  
erat. Idem  
titari com-  
onititque  
Et in festo  
urcia per ri-  
umellise fe-  
iueste ami-  
facit, & vi-  
iebri, mu-  
per similes  
rarextatis  
e, vt Phœ-  
entes, Her-  
sacris Her-  
triciali ex-  
ota Hercu-  
no & per-  
pret. Sed  
foro boæ  
Euandro  
atur. Alia  
custos co-  
m carmi-  
Templum  
ctus olim  
i duz aræ,  
tera viros  
igeminam  
idem boæ  
mirationis,  
est, sicut  
ngreditur.  
is, & Her-  
munem  
aram

aram circo Flaminio, à Fulvio Nobiliore ex censoria pecunia constructam, mox à Martio Philippo Augusti tempore sacratam fama vulgavit. Sed præter hæc templa, quæ in summa religione & cultu maxima fuere, fuit Hercules Conopias apud Oetæos ab Erythræis Hippotonos, à Celtis Ogmyos, ab aliis Alexicacos, quasi depulsor malorum cognominatus. Feruntque templum Iolao nepoti ab Hercule constructum, tantæ maiestatis incolis fuisse. vt si à solitis deficerent sacris, muti euaderent: rursus si accra se perfecturos vouerent, in pristinam restitui sanitatem. Præcipuè verò admirationis apud Persas colitur Hercules in monte, cui nomen Sambulos, qui per quietem sacerdotes monere dicitur, vt quos venatur sistant ornatos, qui quum per nemora & saltus diu vagati fuerint, nullo rectore nocte redeunt ad stabula vacui pharetris, mox omnes saltus feris confossis contratos reperiunt, ita vt multo venatu incolæ ditentur. Apud Athenas verò Cynosarges templum Herculis, gymnasium & locus, maximi nominis erant: quæ Philippus impotenti ira deuastauit, & incendit. Hoc etiam licet animaduertere, ab Iliensibus Herculi sacra celebrari vetitum, Herc. Ilien- quod illum Hercules olim depopulatus esset, eum pro- sib. inuijs. pterea odio prosequuti perniciali. Sicut apud Thraces, Mulieres a- pud Thraces multieres tanto flagrarunt odio, quod Orpheum discer- odiose viris. ptum à mulieribus dicerent, vt viri vxoribus stigmata in- urerent, in Orphei vltionem. Et Lemnii cum Vulcauum Sic Venus colant, quod apud eos nutritus foret, Venerem quod apud Leu. Marti se miscuisset, velut adulteram adeò contempserunt, mnios. vt nemo illi sacrum faceret. Tenedii quoque Achillem, Et Achilles quod Tenedum deuastasset, ita infensum habuere, vt sub a, ud Tene- plicio afficeretur, si quis restituta templo Achillem no- dios. minasset. Contra verò Syracusanis Herculem prom- Syracusani. ptum numen, & maximi cultus fuisse, quod ope Proser- pinæ Cerberum ex inferis eduxisse dicerent. Caucaſi et- Caucaſii. iam produntur Herculem summis percolere honoribus, quod Prometheus vinculis exoluisset: ioui & Miner- uæ infensi, pleni persuasionis, tanquam Prometheo satis- faciant, quod igniferis sagittis aquilas & illorum nidos incendiant, sætusque euascent & depopulentur. Ferunt Sibascitra Indum, adeò Herculem velut gentis auto- Siba. rem

Herculis &  
musarum &  
ara com-  
munis.

Templ. Her-  
culis ab Io-  
lao constru-  
Herc. cultus  
apud Persas.

Apud A-  
thenienses

Herc. Ilien-  
sib. inuijs.  
Mulieres a-  
pud Thraces  
odioſe viris.

Sic Venus  
apud Leu-  
mnios.

Et Achilles  
a, ud Tene-  
dios.

Syracusani.  
Caucaſii.

Siba.  
rem



# GENIALIUM DIERYM

*Tirii.  
Gaditani.  
Hercules  
plures.  
Ioues 300.  
Orphei 5.  
Venores  
quatuor  
Iouis filii.*

*Neptuni.  
Monstrosi.*

*Hercules qui  
appellati.  
Hercules  
Libycus.*

sem coluiffa, vt pellibus amicirentur, vt Hercules clauas gerent, illasque bobus & equis inurerent. Sicut Tyrii & Gaditani Herculem magni numinis initar habuere. Fuitque memoriz proditum, Herculem non vnum fuisse, sed plures. Nam præter Tyrinthium, etiam Argium, Thebanum, Libycum, Cretensem & Ægyptium legimus. Denique Varro Hercules tres & quadraginta, ac Ioues trecentos enumerat, Cicero sex fuisse dicit. Græci verò Orpheos quinque fecere, & Venores quatuor. Sicut enim præstantissimos & summa prudentia viros, Iouis filios, vt Æacum & Minoa, & semideos, qui à Joue genitos, vt Cyclopes & Læstrygones: monstrosos verò & ignobiles e terra editos veritas nuncupauit, vt Tityum & Antæum: ita omnes, qui vario & solerti ingenio fortissimum aliquod facinus gessere, vel periculis subleuandis hominibus profuere, aut alicuius ingenue artis autor vel princeps foret, à maioribus Herculis nomina tulere. Sed quod de Libyco Hercule dictum est, meminisse oportet, quod hic Libycus Ægyptius nuncupatur, qui Nilo natus Phrygiæ literas primus inuenisse, & per manus posteris dedisse traditur.

*Quo tempore primum prætores creati cœpere, & quod imo, quare illorum potestas fuerit.*

## CAPVT XV.

**P**RODITVM memoriz est, ab ortu vrbis ad annum ferè trecentessimum & nonagesimum, prætorem, qui ius in vrbe diceret, nullum, Romæ extitisse. Fuerat enim hoc consulis munus, & illorum, qui in summo erant magistratu, super iure controuerso respondere. Sed quia à iure dicundo, ingruere bellorum tumultu, persæpè eos auxilium oportebat, prætore ac proprio magistratu, qui ius in vrbe diceret, opus esse visum fuit. Igitur quo tempore tribuni militum consulari potestate esse desiere, quum iam de consilibus ex plebe creandis magis contentionibus agitari cœptum esset, eaque res iniquis patribus infamisque haberetur, neque aliter sedari videretur posse, tum primum leniendæ multitudinis causa, vt consul etiam de plebe fieret, à patribus est impetratum, inuicemque ipsa plebs, vt prætor vnus ex patribus crearetur, qui ius in vrbe red-

be redderet, ruius Marci filius quibus hostellam, vt conluere. Nec dihaud diu posantelenatur, quàm emagnez vltus aut fuserluerint. Quo tempore Actort extra traminus soluaalter vrbana fuere. Et quinde hostibumis decernocias fortiticepere, ilritando mendum crQui tamerne decretioNeque diupranfalpincreati lege ternos createre Macedmilla fuit, runque iustigno incremobtineret sent, magisterius auctuero curri nationem falsis legestior qui decere, ita vt

be redderet, haud dubie assensit. Fuit enim is *Sp. Furius*  
*primus pra-*  
 rius Marci filius primum prator ex patribus, eique ut ali-  
 quibus honoris insignibus conspicuus foret, curulem  
 sellam, ut consuli dictatorique, & eadem auspicia esse vo-  
 luere. Nec diu apud patricios honos iste mansit. Namque  
 haud diu post *Q. Publius Philo* primus de plebe aduer-  
 sante tenatu prator factus est: communicataque tam prae-  
 tura, quam consulatus cum plebe fuit. Sed cum praetores  
*Pratorum num-*  
 magis ex usu Reip. viderentur, ita breui illorum nume-  
 rus auctus fertur, profecto ut mirum sit quam facile co-  
 luerint. Quippe latius propagato & aucto imperio, quo  
*Aus. l. 2. §. de-*  
 tempore *Attii* Colatinus primo Punico bello dicta-  
*orig. iur.*  
 tor extra Italiam duxit exercitum, cum obire tantum  
 munus solus non posset, duo praetores creati, exque his  
 alter urbanam, alter peregrinam jurisdictionem sortiri  
*Prator ur-*  
 fuere. Et quia plerumque usu veniebat, ut virgentibus hinc  
*banus &*  
 inde hostibus, & multiplici bello ingruente, ferro & ar-  
*peregrinus.*  
 mis decernendum foret, praetores sicut consules, provin-  
*Pratores*  
 cias sortiri, hisque & exercitibus cum imperio praesse  
*provincias*  
 cœpere, ibique non solum ius dicendo, sed armis impe-  
 ritando imperium exercuere. Ipsi enim licet ad ius di-  
 cendum creati, non tamen à belli cura vacatio dabatur.  
 Qui tamen si in imperio esset, iura tamen provinciarum si-  
 ne decreto tenatus aut populi iussu mutare non poterant.  
 Neque diu post, primo Punico exaeto bello, cum Galli  
 transalpini in Italiam irrumperent, quatuor praetores  
*Pratores 4.*  
 creati lege *Bebia* fuere: quæ iubebat, à ternis ad qua-  
*Lex Bebia.*  
 ternos crearilicere. Mansitque hic numerus ad primum  
 fere Macedonicum bellum: quibus & belli summa com-  
 missa fuit, illorumque auspiciis egregiae res gesta ple-  
 runque sunt. Tunc quoque additis provinciis, & ma-  
*Pratores.*  
 gno incremento rebus auctis, cum *M. Cato* Sardiniam  
 obtineret, Siciliaque & Hispania imperio accreu-  
 isent, magisque indies praetores ex usu forent, illorum nu-  
 merus auctus fertur, ut seniores crearentur. Post temporum  
 verò curricula, quibus *Cornelius Sylla* Remp. in domi-  
 nationem vertit, cum plures de parricidiis, de sicariis, de  
 falsis leges tulissent, ut essent, qui eas tuerentur, qua-  
 tuor qui de criminibus inquirerent, veteri numero adie-  
 cere, ita ut decem crearentur. Mox *Julius Cæsar* nume-  
 rum

# GENIALIVM DIERV

Pratores 10. rum ampliauit: nam præter hos annonæ & rei frumen-  
 Pratores 12. taria præfecit duos, ad inuehendos commeatus, qui fru-  
 mentarii seu Cereales dicti: quibus vñe quid commea-  
 tus frumentique vñi deesse, præuidere præcauereque  
 negotium erat. Et mox alios, qui ærarii curam agerent,  
 Pratores 16. adiecit. Diuus deinde Augustus federim ab Augusto  
 Pratura editos, autores sunt: quem numerum non excessurum  
 candidati 12. Tiberius iureiurando firmavit. Dum diuus Claudius  
 alios constituit, qui efficientium voluntates tuerentur,  
 & de fideicommissis ius dicerent, quos fideicommissarios  
 Pratores de- vocauit: quo tempore ad decem & octo pratores, quod  
 cem & octo. nunquam antea factum, excreuit numerus & Et cum pu-  
 pillis tutores à consulibus ante poscerentur: Marcus An-  
 toninus Philosophus, omni doctrina homo eruditus, cu-  
 ius pleraque extant egregia facinora militaria, vt diligenti  
 disquisitione tutores pupillis darentur, proprio magistra-  
 tuicam curam demandauit, qui Tutelaris dictus est. Den-  
 que nullo præfinito numero tot fuere, quot expedire  
 reipubl. vñi sunt: quod lege pratoris cauebatur, cuius  
 verba subiici: *Juris disceptator qui priuata iudicet, iudi-*  
*carive iubeat. prator iuris ciuile custos esto. huic potestati*  
*parento quocunque senatus creuerit, populusque iusserit,*  
*tot sunt:* & infra: *Quam lata autem in iure dicundo præ-*  
*torum iurisdicctio fuerit, multis documentis ostenditur.*  
 Nam & bonorum possessionem dare, & ad defuncti bona  
 heredem admittere, nonnunquam ius constituere, &  
 veras abrogare poterat, seruos manumittere, iudices de-  
 legare, tutores pupillis minimè inuisos constituere: dolo  
 vel metulapsis, aut vi deiectis subuenire: de fide, deque  
 iureiurando, tutelæ, mandati, pro socio, fiduciæ: deque  
 empto, vendito, locato, conducto ius dicere, suæ cogniti-  
 onis erat. Læsos quoque immatura ætate vel sexu, in in-  
 tegrum restituere: edicta proponere, legem ad populum  
 ferre: neque probitas aut innocentia fraudi cuiquam esset,  
 cauere debebat.

*Idq; in tabulis dealbatis, qua album pratoris dicebantur. In*  
*authenticis de litigiosis. § Iubemus col. 8. quorsum etiam spe-*  
*ciat locus, si quis album pratoris corrupisset, &c.*

*Hac Iac. Omphalius.*

Quia-

Quinaria  
 mittendis  
 dem dedi  
 duum  
 que ad di  
 spicere  
 Rei autem  
 ius ducat  
 prouincia  
 misisse  
 dabatur  
 fixo die  
 reum, vt  
 tur. Deni  
 in prouin  
 ius fuisse  
 pertinent  
 iuris, quod  
 me præte  
 uatorum  
 delictet q  
 cere lice  
 & quæst  
 nem, nec  
 care cuiu  
 imperio  
 Fertur qu  
 bano ded  
 cognoscer  
 bus viris  
 deliquisse  
 deiecti fu  
 criminibu  
 exturbati  
 Moris præ  
 rum, cons  
 rere, & qu  
 res quæst  
 bus paren  
 iusti iuris

Quin etiam ferias concipere, ludis præesse, quadrigis emittendis signum dare, aquæ ductuum curam gerere, ædem dedicare, de gestis cuiusque magistratus dilquirere, duumuiros, & decemuiros creare, bonis interdicerere, quæque ad disciplinam publicam pertinerent, curare & prospicere: tum criminosos reos facere, officii prætoris erat. Rei autem criminis fiebant, ut accusator criminofum in ius ducat, & apud prætorem reum agat, his verbis: Aio te provinciam depeculatum fuisse, aut crimen aliquod admisisse. Tunc si reus tacuisset, tanquam irconuictum lis dabatur: si verò esset inficiatus, inquirendo crimini præfixo die, à prætore accusatio constatuebatur, & tunc in reum, ut noxam cuius arguebatur, dilueret, lege agebatur. Denique illud receptum est, absentibus consulibus, & in provinciâ profectis habendi senatus prætori Romæ ius fuisse, comitisque præsidendi, de rebus quæ ad rempublicam pertinent, consulandi, urbem præsidendi: atque idem ferè iuris, quod consules habere, nulla controuersia est. Nec me præterit, memoriam datum esse, non modò super priorum uatorum causis, sed inferiorum quoque magistratum, videlicet quæstorum & ædilium, prætori more prisco ius dicere licere: Itaque tam plebeios & humiles, quàm ædiles & quæstores, reliquosque magistratus, qui nec vocationem, nec prehensionem habent, apud prætorem in ius vocare cuius potestas est: quos in vincula duci iuberet, pro imperio & potestate & legitimis pœnis afficere poterat. Fertur quoque Octauius Augustus hoc munus prætori urbano dedisse, ut popularium litigatorum appellationes cognosceret, provincialium verò cognitionem consularibus viris ipse delegaret. Si tamen ipsi prætores prauè quid dedeliquissent, ex consilio senatus nonnunquam prætura deiectioni fuere. Nam & P. Lentulus prætor & alii magnis criminibus circumuenti, abdicato magistratu: de gradu turbati, malè administrati muneris pœnas dederunt. Moris præterea fuit, ut sicut dictatores magistratos equitum, consules sub se legatos habebant, qui eorum vices gerere, & quoties oporteret, munia obire possent: sic prætores quæstorum ope niterentur. Itaque prætores quæstoribus parentis affectu, & coniunctissimum loco esse, vicarii iuris sunt. Tamen si prætores sicut consules non modò quæsto-

*Rei crimina  
quomodo  
fiabant.*

*Prætoris potestas  
absentibus  
consulibus.  
Prætor etiam  
in provinciâ  
profectis  
magistratus  
iuris dicitur.*

*Prætores de  
gradu deiectioni  
fuere.*

*Ordo magi-  
stratuum  
Rom.*

*Quæstores  
prætorum  
vicarii.*



# GENIALIVM DIERVVM

*Pratori ur-  
bano plus  
decem dieb.  
urbe abesse  
non licebat.  
Lictores  
Prætoris.*

*Toga præ-  
texta præto-  
rum.*

*Prætoris di-  
gnitas apud  
exterarum gen-  
tes.*

quæstorem, sed legatum vnum pluresve in provincia habuisse, ipsisque quoties abessent, legionum & exercitus curam demandasse, compertum sit. Illud quoque non ab re fuerit meminisse, prætorem urbanum plus decem continuis diebus Roma abesse non licere: ipsique non duodecim, sicut consuli, sed ut inferior magistratus notaretur, sex tantummodo lictores cum fascibus Romæ, in provincia verò sibi decreta, pro maiestate imperii, etiam cum securibus præire. Paulum tamen Æmylium cum prætor in Hiberos duceret, cum duodecim lictoribus præturam gessisse auctores tradunt. Credo equidem, ut dignitas consularis adiuncta prætoris videretur, utque plus maiestatis inesset, ideo duodecim lictores præter scriptum Æmylium in provincia habere senatum voluisse. Fuitque animaduersum, prætorio viro, & qui fuisset prætura functus, toga prætexta uti licere: eundemque Æmylium non in purpura modò prætexta, sed trabea candida & ministris dealbatis, atque in equo albo præturam gessisse. Neque præterietur nomen prætoris & munus non Romæ tantum, sed apud Latinos populos & Siculos, atque in Sannio, & Campano, exterarumque gentes præcipuum fuisse. Nanque Ægyptiis loco censoris erat, cui portoria exigendi munus impendebat. Achæis bini prætores longo tempore imperitarunt, mox vnum acceperunt. Apud Macedones, Saguntinos & Syracusanos domi forisque iura dabant. In quo magistratu cum esset Dionysius, gradum ad tyrannidem fecit. Apud Thebanos summam imperii tenebant, sicut fuit Epaminondas: & nisi præsentem eo magistratus eligi nequibant. Sardium prætor, de bellis consultabat, & fœdera iunibat. Ætolis, cum de bello aut quouis negotio senatum consulisset, dicenda sententia ius non habebat. Epirotis & Atheniensibus prætor, thesmodeta, & belli dux, singulis annis sortito creabantur. Is autem, si quando bella mouenda, & armis decernendum foret, militum delectus habere, legionesque & turbas conscribere solebat: quam præturam Nicias cum Pericle aliquando gessisse fertur. Nonnunquam Athenienses decem prætores militariæ præfecere, qui per vices castris legionibus imperitarunt. In quo magistratu cum esset Aristides, Miliadi cecidit: ne in pugna Marathonica aduersus Darym

Darii

Darii præfecti  
prætorum dis-

Locum ex Cicero  
consumm-

Cum Cicero  
Cura &  
multo cum ve-  
remus, in qua  
in æde Castor  
bensum dicit  
Nisi quia res p  
si exitus rerum  
tur. Minus de  
niendum cer  
inque omni ne  
sortita non su  
catum facinu  
me præsentem  
dendi causa  
nenum para  
cem intruleru  
Rursus, si ex  
ut quia mente  
huc opere no  
bilominus pa  
telligi ex ve  
tere putant:  
mum facinus  
nestis facibus  
nari, patriam  
necem paren  
crimina in qu  
turum est, pr  
sumatum eff  
ris, sed facin  
qui tam atroc  
exitiale scelu  
si illud opere

Darii præfectum in dissidium veniret, quum multitudne prætorum discrimen impenderet.

*Locus ex Ciceronis oratione pro Milone, quando delicta non consummata, ac si perfecta fuissent, puniri debeant.*

## CAPVT XVI.

CVM Ciceronis orationem, quam pro Milone magnæ cura & summo ingenio elaboratam in foro dixit, multo cum verborum pondere & nitore, quandoq; legemur, in qua ad exaggerandam inuidiam Clodii, seruum in æde Castoris cum sica, vt Pompeium trucidaret, deprehensum dicit, in hæc verba ipsum loquutum offendimus: Nisi quia res perfecta non est, ideo puniendi non fuit: quasi exitus rerum, non hominum consilia, legibus vindicentur. Minus dolendum fuit, re non perfecta: sed tamen puniendum certè nihilominus. Hactenus Cicero. An semper, inq; omni negotio praua hominum consilia, quæ exitura sortita non sunt, perinde legibus vindicanda sint, ac si cogitatum facinus esset admissum, in congressu equalium tunc me præsentem quærebatur: vt si quis cum telo hominis occidendi causa deprehensus, ipsum non occiderit: vel qui venenum parauit, hominem non necauerit: an tanquam necem intulerit, perinde mulctandus & coercendus pœna sit. Rursus, si extra cogitationis fines peccatum non excessit, vt quia mente conscelerata, quis agitat facinus, illudq; adhuc opere non inceptauit, neq; actu exequutus est, an nihilominus pari supplicio afficiendus fuerit. Et quantum intelligi ex veterum monumentis dabatur, distingui oportere putant: vt si homo magnum aliquod scelus, aut extremum facinus patrare inceptat, vt qua deorum templa funestis facibus incendere, phana depeculari, sacra profanari, patriam, parentes, Lares, focosque hostibus prodere, necem parenti aut principi parat, aut eiusmodi damnata crimina in quib. magna calamitas, aut scdum exitum futurum est, procul dubio leges inceptum facinus, ac si consummatum esset, puniri voluerunt: nec solum autores sceleris, sed facinoris confcios. Non enim secus censuere eum, qui tam atrox ditumve facinus moliri ausus fuit, quiq; ad tã exitiale scelus animum induxit, perinde affici oportere, ac si illud opere consummasset. Idque exemplis patere, quod

lex

# GENIALIVM DIERV

Græcorum.  
lex.

lex Julia in mœchos animaduertit, ac fures ac proditores aequè punit, qui adulterium furtumve patrarunt, quam qui inceperunt, etsi crimen non perfecerunt. Idem Græcis lege cauetur, vt tyrannorum filii velut facinoris confecti parentum crimina luant, & haud secus morte exilioque multentur, scædæque, in eos exempla iræ inuidiæque exercentur, tamen si Romana lege caueatur secus, quod in leuioris noxæ criminibus, & vbi non est tanta sceleris magnitudo, aliter statutum est. Tunc enim delinquentes peccato nondum absoluto, non vsque adeò criminibus obnoxii fiunt, nec sceleri ita se obligant, ac si opere executum esset. Sed prætoris arbitratu pœna modò maiore, modò minore, pro noxa, & quoad vsque ad facinus progressum fuerit, puniri oportet: vt nec à pœna immunes fiant, nec tam seuera legum disciplina, quàm qui effecere, puniantur. Idque Ciceronem sentire sumus arbitrari, quum legibus hominum consilia, non euenta rerum, vindicari dicit: vt quia immanissimo reatu obnoxius fuit, qui cum sic Pompeii trucidandi causa deprehensus fuerat, in quo totius reip. salus & maiestas imperii periclitabatur, haud dubiè pœna detestabili dignus erat, tamen si illud non consummasset, tantum eo casu foret, quo hominum consilia incepta, ac si exitum sortita fuissent, pœna coercerentur. Non sic autem vbi cogitationis fines crimen non excessit. Tunc enim cogitatio, necdum incepto facinore, quia intra cordis arcum facinus retinetur, neque satis apparet nequitia, quoad vsque deducta est, etsi Deo obnoxius fiat, qui scelus quamuis minimum animo præsumit: tamen crimen conceptum aut cogitatum facinus legibus pœnam nõ meretur: quippe voluntates (vr' Cato inquit) neque legibus neque pœnis fiunt obnoxie. Huc pertinet illud Iuuenalis: Nam scelus intra se tacitus qui cogitat, vllum Facti crimen habet: scilicet Deo obnoxium inuisumque fieri, qui laesa conscientia, infandum facinus animo agitauit.

*Quod Theophrastus sensit, quibusdam viperarum morsibus tibicines mederi, probatum experimentum.*

## CAPVT XVII.

THEOPHRASTVS philosophus præstabili vir sapientia, Academiæ post Aristotelem successor, in reb. physcis & mathematicis magna doctrina & æstimatione fuit.

Eum

Iuuenalis.  
Satyr. 13.

Eum literis m  
morsibus can  
gana artis fi  
quod & Aesc  
neticos men  
nulla re mag  
modulis res  
quoque sim  
cos, & cozen  
bonæ valeru  
harmonia co  
nuper in nob  
to & compen  
gio percussos  
ancipiti mor  
citharista iux  
neni qualitat  
venenum ill  
aut sensum p  
aranei genu  
casu spectes  
quo anni re  
aliquid neru  
vero æstu an  
pos, vbi pec  
tum maxime  
vtrulento pe  
est, vt quem  
succurratur,  
subsequatur  
uaserint, ve  
stupore & h  
tam miserab  
præfenti ma  
luit, vnum h  
cinius tibice  
enim morb  
monis & oc  
nec fari, ne  
aut cithara

Eum literis mandasse accepimus, quibusdam viperarum moribus cantus tiliarum aut fidicinum, atque alia organa artis musicæ modulari adhibita, aptissime mederi: quod & Asclepiades medicus literis prodidit, qui phreneticos mente imminuta & valetudine animi affectos, nulla re magis quam symphonia & vocum concentu ac modulis resipiscere, & sanitati restitui censuit. Fertur

*Phreneticus  
vocum con-  
centu respi-*

*sunt.*

quoque Ismenias Thebanus plures hæc otiorum ischiadicorum, & coxendicum dolore laborantes, intentione tibiarum bonæ valetudini restituisse. Tanta hominis naturæ cum harmonia consensus est. Quod cum credi vix posset, nuper in nobis, quum casu ad id incideremus, pro explorato & comperto fuit. Siquidem à tarantula, id est, phalangio percussos, quos vulgo Tarantos dicunt, haud aliter ex ancipiti morbo conualecere vidimus, quam si tibi cæ vel citharista iuxta eos diuersos modulò incinat, ut pro veneni qualitate, ita harmonia & audiendi illecebra capti, venenum illud vel ex intimo corpore dilapsum effundat, aut sensum per venas diffusum dilabatur. Tarantula enim aranei genus est, dirum animal, tactu pestilens: eam si casu spectes, futilem & sine noxa putabis: & sane reliquo anni tempore minime perniciosâ aut exitialis, vix aliquid neruorum aut virium ad nocendum habet. Cum vero æstu anni flagrantissimo, assiduo sole Apuliæ campos, ubi peculiare hoc malum existit, torreri ceptum est, tum maxime seu afflatu noxio, seu æstu accensa, morfu virulento pestiferam perniciem affert: cui tanta malo vis est, ut quemcunque morfu percusserit, nisi celeri remedio succurratur, aut stupor exitialis primo, deinde certa nex subsequatur necesse est: aut si qui forte vitæ damnum euaserint, veluti a balienati mente & semiuuii, continuo stupore & hebeti sensu oculorum auriumque affecti, vitam miserabilem ægerime ducant. Huic pesti & tam præsentī malo, quantum provideri humana diligentia valuit, vnum hoc salubri remedio esse compertum est, si protinus tibicen aut citharista varios concinat modos. Tunc enim morbo eiusmodi percussus, qui moribundus, & sermonis & oculorum sensus amiserat, quique nec ingredi, nec fari, neque aliquo sensu frui valuerat, mox ubi tibiam aut citharam admotam propius audit, illo miti sono &

*Taranti.*

*Tarantula.*



# GENIALIVM DIERVMI

concentu captus & demulsus, velut è graui somno exci-  
tus, oculus attollit parumper, mox se in pedes erigit, ac se-  
se recipiens, paulatim pro modulo & pulsu sanorum, ser-  
uata psallendi lege ingreditur. Tunc enim in auge scen-  
te sono, quasi permulsis animis & confirmatis, exultabun-  
dus maximo nisu atque impetu in saltus gestusque, nec in-  
decoros, neque à pulsu citharæ dissonos erumpit: ita vt et-  
iam rudes & ignaui, psallendi modos docti in ludo videan-  
tur. Memoria repeto, dum per loca illa diutino situ squali-  
da, & ardore solis feruentia, cum aliquot comitibus iter in-  
tenderem, vndique oppida & vicos, alia tympanis, nonnul-  
la situlis, pleraque tibicine circumsonantia audisse: cuius  
rei causam quærentibus nobis relatum est, tarantulæ mor-  
bo affectos vndique per oppida curari. Cumque eius rei  
gratia in pagum quendam diuerteremus, inuenimus ado-  
lescentem morbo eiusmodi affectum, qui velut repentino  
furore ictus, & mente ab alienatus, corporis motu non in-  
decoro, & manuum pedumque gestibus ad tympanum  
psallebat non inconcinne, vtque vehementius modos  
acciperet, quasi illo pulsu demulceri animus & leniri dolor  
videretur, sensum & plicide aures tympano admouere,  
mox caput, manus & pedes crebro motu concutere, & de-  
mum in saltum se attollere videbamus. Quæ res quum lu-  
do & risu prorsus digna visa foret, interim is qui tympanum  
pulsabat, sonitu parumper intermisso, pausam fecit. Atque  
illum morbo affectum, vbi præsentio illa quieuit, velut  
ar-tonitum, stupentique similem, repente animo linqui, &  
omni sensu destitui cernimus. Rursus resumpto tympa-  
no, vbi primum modulos audiuit, pristinas illum vires re-  
sumere, & acrius in choreas insurgere spectabamus. Cre-  
ditum est, quod à vero non abhorret, vim illam veneni vi-  
rulentò morsu & sanie conceptam, harmonia & vocum  
concentu per totum corpus diffundi, atque inde fato ne-  
scio quo dilabi & exinaniri. Ideo illos qui morbo eiusmodi  
laborarunt, si quid reliquiarum residuum fuit, quod pe-  
nitur curatum non sit, si quando sono exti in lecus vel con-  
centu illorum aures affici contigerit, veluti mente con-  
sternatos, toto corpore & animo concuti, ac manibus pe-  
dibusque gestire compertum est, donec vis illa tabifica pe-  
nitur extincta fuerit. Nos etiam quædam arancarum ge-

Aranea.

NOTA

nera & Scorp  
gignit literis  
affectos ho  
dendo, non  
mortem opp  
moriz est, in  
sus lethiferi  
Phœnicia ve  
vel solo balie  
ros quidem  
pernicii ira  
te Scorpione  
ciosos & inf

Qui vici, vi

mina

ADVERSUS  
præcip  
vatis euen  
incoluere,  
transmiser  
cum Porfen  
penitias inc  
cere quisset  
mouit copias  
vulneribus  
& culti in cal  
petiere, qui  
appellarunt  
cum bello  
Latinos præ  
ora tenuisse  
aqua deduc  
ait Varro ne  
& Palatium  
tuor, prope  
mum lautu  
boarium for  
zdem Iuon

nera & Scorpionum, præcipuè apud Albanos & Hiberos *Scorpiones* gigni, literis mandatum legimus, lethiferi morsus, quibus apud Albanos affectos homines tam dira inficiunt tæbe, vt quosdam riuos & Hiberos, nonnullos stendo, alios diuerso animorum habitu mortem oppetere compellant. Illud tamen proditum memoriz est, in Arabia viperas minus esse lethales, nec mor- *Vipera in A* sus lethiferi quod odoratis depastæ, virulentæ non sunt, in *rabia*. Phœnicia vero, & omni Aphricæ tractu truculentiores, & in *Phœnicia* vel solo habitu afferre necem, & in Syria angues ne laceffi- *& Aphrica* tos quidem, Syros attingere: in peregrinos autem, ictu *tractu*. perniciali iras acuerè. Contrà verò in Altenio Cariz monte *In Syria*. te Scorpiones adueni innocuos esse: incolis verò perniciosos & insectos. *In Altenio monte*.

*Qui vici, via, vel cliui præcipui Roma fuerint, & unde nomina originis sumpserint. CAP. XVIII.*

**A**DVERTI sape animum, sicut fora, ita & vicos vrbis præcipuos, partim à conditoribus, nonnunquam ex variis euentis nomina sumpsisse: plerunque, qui loca vrbis incoluere, ad posteros denominationes ex suis nominibus transmisere. Thuscum vicum ideo dictum ferunt, quod cum Porfenna rex vrbi castra admouisset hostiliter, & re- *Thuscum vici-* pentinas incursiones faceret, neque vt admitteretur efficere quisset, re infecta inde discedens, contra Aricinos admouit copias: vnoque prælio fusi Hetrusci, lassitudine & vulneribus saucii, Romam petiere: vbi maiora cura habiti & culti in calamitate, amore vrbis locum quem incoheret, petiere, quibus in vrbe datus est, quem Thuscum vicum appellarunt. Sunt qui credant Cælium Iubenium Hetruscum bello egregium, cum expedita manu Romulo contra Latinos præsidio venisse: cum quin monte Cælio loca editiora tenuisset post Cælii obitum, ne quid moliri possent, in aqua deducti, infima vrbis coluisse, quibus Thusco vico, vt ait Varro nomen datum. Ea autem fuere inter Capitolium & Palatium loca iuxta Comitium stadiorum fermè quatuor, prope Velabrum, quantum à foro ad circum maximum latitudinis est. Ex Vico enim Thusco & Velabro per *Edes Iuno-* boarium forum in clium Publicum, steterat, atque in *nus & Ver-* ædem Iunonis reginæ, ibique ædem Vertumni fuisse autores *tumni*.

# GENIALIVM DIERV

*Argiletum.*  
*Vicus patricii.*

*Angiportus patricii.*  
*Cyprium vicus.*

*De hoc cap. 6. huius lib.*  
*Vicus Urbicus.*

*Vicus Aphricus.*

*Vicus Fregelle.*

*Vicus Iugurinus.*

*Vicus Sobrius.*

*Longus vicus.*  
*Febris phanum.*

*A pudicitia plebeia & patricia.*  
*Vialata.*

*Clius Capitolinus.*

erant, qui deus instar magni numinis apud Tuscos, & multo in honore fuit. In capite enim vici Thulci, inter circum maximum & Auentinum, Argiletum & sepulchrum Argi viscebatur. Patricii autem vici nomen dictum accepimus, quod regnante Seruio Tullio, quum timor incessisset patres, ne quid Romana nobilitas moliretur, locus in vrbe semotus, quem incolerent, datus fuit, quem patricium, quod ea loca patricii tenerent, vocatum fuerunt. Prater quem fuit angiportus patricius ad aedem Dianæ, ad quem viros ingredi religio non finit. Cyprium vero dictum autumant, quod quum Sabini locum insedissent, boni ominis causa Cyprium. hoc est, bonum nuncuparunt, cui postea propter Tullie inhumanum scelus, quod infando facinore carpentum supra defuncti patris corpus egerat, Scelerati dixere nomen. Ex summo enim Cyprio vico eunti dextra in vrbicum flectebatur: inde ad Exquilias iter erat. Sic vicus Aphricus, quod in eo ex Africa diuertebant hospites, qui que obsides darent, denominari cepit. Et Fregellæ, quod ea loca Fregæ ciuitatis hospites incolerent. Iugurium verò dixere ab ara Iunonis Iugæ, quæ præcipuo ibi honore colebatur. Iunonem enim Iugam vocant, quod iungere matrimonii & nuptiis præesse putarunt. Hunc Iugurium in infimo Capitolinis montis prope Æquimelum & templum Fortunæ fuisse, iuxta ædes matris magnæ indubia argumenta sunt: quibus in locis etiam Opes & Mineræ ædes erant. Sobrium autem vicum, vel quod nulla ibi caupona foret, aut vinaria officina: vel quia lacte, non vino, Mercurio litabatur, nomen vendicasse, Pompeius autor est. Vicus vero longus, sicut via lata à latitudine, sic à longitudine nomen fecit. In eo enim Febris phanum, & ara Pudicitie plebeie, quam Virginia Auli filia nupta plebeio, templo sacrauit, esse traduntur. Nanque aliam pudicitiam pudicitiam ad aedem Herculis rotundam in foro boario fuisse vulgatissimum est. Cuius Pudicitie signum præterquam ab ea, quæ vni nupisset, castissima matrona attingi, aut in aede litari nulli permissum fuit. In via verò lata, lacus Ganyemidis Solisque & Spei ac Fortunæ: templum in magno fure cultu. Prater quos erat clius Capitolinus, ex quo ad aqua vrbis ex Capitolio descensus patuit.

fuit, iuxta quæ  
ge ab æde Iu  
cius à Publi  
publica imp  
apparent. Per  
& bonarium ac  
descensum pa  
Nam clium  
bitauit, & ru  
Fagutalque lo  
sebat, parite  
que clius pro  
fudi celebrati  
stius qui, vt m  
dicarunt. In h  
rum magnam  
mus quoque S  
liario, cuius  
menti genus  
Sicut in texta  
& ad Capita  
quod de vici  
rinæ Cerion  
plum Telluri  
celebres & pri  
Succusano, v  
minari tradun  
tatis & famæ  
in Capitolium  
captiua præda  
tionibus dom  
debant: eam  
lum & Tatiu  
uis in comiti  
dus, atque id  
contendant.  
quot mensib  
solerent, dici  
thenis viam f  
agerent. Na

fuit, iuxta quem Saturni & Concordiæ templa baulon-  
gè ab æde lunonis Monetæ: & alter publicus seu Publi-  
cius à Publiciis ædilibus, qui locum statuerut, vel quod  
publica impensa constratus foret, sicut via publica, sita  
apparent. Perque hunc cliuum Publicum ad Velabrum,  
& boarium ac piscarium forum ex Capitolio atque arce  
descensum patuisse, & inde in Exquilias iter esse tradunt.  
Nam cliuum Vrbicium, iuxta quem Seruius Tullius ha-  
bitauit, & publicum vicum, ad quem lacus Fagutalis,  
Fagutalque Iouis sacellum, in quo fagus arbor sacra vi-  
sebatur, pariter in Exquiliis fuisse proditum est. Fuit quo-  
que cliuus proximus non incelebris, ad quem Florales  
sudi celebrati plerunque sunt, & Vicus Cosconius & Hi-  
strius qui, ut multi atumant, à conditoribus nomen ven-  
dicarunt. In hoc vico Histrio secundo Punico bello aqua-  
rum magnam vim erupisse T. Livius memorat. Legi-  
mus quoque Sandaliarum vicum ab Apolline Sanda-  
liario, cuius effigiem ornata sandalio quod est calcea-  
menti genus, in quarta vrbis regione authores ponunt:  
Sicut in sexta regione malum punicum fuisse memorant,  
& ad Capita bubula, ad Pirum & Scalas anularias. Sed  
quod de vicis, idem de viis dictum accepimus Nam Ca-  
rinas à Cerione dictas Varro significat, iuxta quas tem-  
plum Telluris, & Pompeii domus. Hæc enim & Suburra  
celebres & primæ viarum habitæ. Hanc verò ab agro  
Succulano, vel quod sub muro Carinarum foret, deno-  
minari tradunt. Post quas via sacra non minoris celebri-  
tatis & famæ agnominatur: siquidem per eam frequens  
in Capitolium iter erat, per quam triumphalis pompa,  
captiuæ prædæ, & hostium spolia, subactis gentibus & na-  
tionibus domitis, solenni apparatu triumphi die proce-  
debant: & amque sacram nuncupari quod inter Romæ  
lum & Tatium idum in ea fœdus fuisse tradunt. Quam-  
uis in comitio inter Romanos & Sabinos percussus fœ-  
dus, atque ideo à conuentu Comitum veteres appellasse  
contendant. Nonnulli quod per eam sacra in arcem quot-  
quot mensibus deferri, indeque augures captare auguria  
solerent, dici opinati sunt. Cuius cognomen etiam A-  
thenis viam fuisse legimus, quod Eleusina sacra in ea per-  
agerent. Eælia Mylasæ in Caria eiusdem nominis pro-  
ditur

*Cliuus Pu-  
blicus.*

*Cliuus Vr-  
bicum.*  
*Fagutal.*

*Vicus Cosco-  
nius & Hi-  
strius.*

*Vicus Sanda-  
liarum.*

*Via Carina  
Via Subur-  
ra.*

*Via sacra.*

*Sacra cur-  
diæ.*

*Comitium.*

*Via sacra  
apud Ashe-  
nienfes &  
Mylasæ.*



# GENIALIVM DIERVM

ditur, ab vrbe ad Iouis templum stadiis sexaginta, per quā  
 sacrorum pompa ferebatur, Inter vicos autem Athenis præ  
 cipuæ dignationis Melita, vbi Phocionis ædes erant, &  
 Achæis Colonides memorantur. Hæc quidem sacra Romæ  
 à Carinis oritur, & ab Strénia sacello, vbi statua Cæliæ  
 virginis insidens equo, ibique ad ædes Larium, & demum  
 ad Scauri ædes procedebat, vbi templum Cluacina Veneris  
 situm memorant fuisse, quòd inibi Sabinæ mulieres  
 infestas acies, & vlque accensum prælium inter Romanos  
 Sabinosque diremassent. Cluere enim antiqui pugnare di  
 xerunt. In ea quoq; regia fuit, vbi Ancus Martius primò,  
 & post aliquot tempestates Iulius Cæsar habitasse fertur.  
 Ibique Fabius fornix arcus Marmoreus, à Fabio censore  
 extructus, qui quondam de victis Allocrogibus trium  
 phauit. Erhaud procul Calphurnius fornix, apud quem  
 C. Græchus fragmento subsellii ictus occubuit: præter  
 quas fuit via fornicata in campo, vbi Flaminia & Septa fu  
 ere. Exquilinam vero & Cœlimontanam, quod in Cæ  
 lium & Exquilinum monte in fectent, denominari fere  
 vulgatissimum est. Septa verò, frequentia fuere in Mar  
 tio campo loca, quibus olim Ouilia nomen, tabulatis cin  
 cta, æuo mox succedente, sumptu magnifico & excellen  
 ti cultu marmorea facta, quæ excelsas porticus & excellen  
 tes ambulationes acceperunt: in quibus populus ad comi  
 tia frequens conuenire, & de dandis honoribus, deque re  
 pub. decernere solebant, ibique res censu & æstimatione  
 dignæ, & quæ magno parantur, venales exponi. De noua  
 autem via, quòd supra ædem Vestæ, iuncta Romano fo  
 ro & Velabro fuerit, quodque ex Velabro ad eam iter es  
 set, ibique ante aduentum Gallorum, Gallos primum ad  
 uentare auditum sit: Proptereaque Aii dei aram, & Allo  
 quutionis templum illic à Furio Camillo extructum diu  
 mansisse, à multis scriptum & memoratum est.

In quibus membris in homine in sit religio quada[m], propter  
 quam illa sanctè coli debeant & obseruari.

## CAPVT XIX.

Religio in capite.  
 QVIBVS DAM membris in homine religionem inesse,  
 eique sanctè obseruari & coli decere, multi ar  
 bitrati sunt. Siquidem in capite hominis tanquam in ar  
 ce, vbi

ce, vbi mens  
 Sanctissima ho  
 & nerui, t  
 quem reueret  
 ad omnem o  
 decedere sol  
 capite in ex  
 nia nostra pa  
 Varro signifi  
 enim capita  
 miora esse,  
 fuere. Ideo  
 firmiores: Pe  
 adeo vt leui  
 Iulius, & ali  
 seu imber ess  
 durato, inces  
 frigore aut i  
 de Hadriano  
 fuisse, vt h  
 to capite in  
 tantissimu  
 lorare, salut  
 torem, qui n  
 autem nomen  
 minum appe  
 nomine aut  
 putarunt. E  
 gere, venera  
 gaitate & h  
 minibus hau  
 der Macedo  
 gnominata  
 disse saluten  
 trem, regem  
 ro quoque  
 gemalique  
 dinis singu  
 Numidaru  
 partiri oscu

ce, ubi mens & sedes animæ creditur esse, quæ pars longe  
 sanctissima homini est, quod inde originem sumunt sensus  
 & nervi, religio quoddam numen inesse fertur. Ideo si  
 quem reverebantur veteres, aut honore dignum putabant  
 ad omnem occursum caput reuolare & assurgere, ac de via  
 decedere solebant, scilicet existimantes, nudo & aperto  
 capite in exhibendis honoribus esse oportere, veluti om-  
 nia nostra patefaciamus: credo etiam valetudinis causa, ut  
 Varro significat, quod ad fidem proxime accedit: detecta  
 enim capita contra vim algoris calorisve haud dubie fir-  
 miora esse, & ad valetudinem mire proficere multi cen-  
 suere. Ideo ægyptii, quod detestatio sunt capite, habentur  
 firmiores: Persæ vero, quod cum mitra & pileo, debiliores,  
 adeo ut leui ictu offendantur capiti. Hinc Hannibal, diuus  
 Iulius, & alii summi duces, detestatio semper capite seu sol,  
 seu imber esset, velut contra frigora tempestatesque ob-  
 durato, incesse. Magnissa quoque Numidæ rex, nullo  
 frigore aut imbri adduci potuit, ut caput tegeret. Quod  
 de Hadriano & Severo principe traditur, tantæ firmitatis  
 fuisse, ut hyeme sæua & gelida perniues & frigora aper-  
 to capite incesse. In quo quidem id longe præ-  
 stantissimum fuit, suis nominibus quemque vereri & sa-  
 lutare, salutantibusque reddere salutem. Ideo nomenclato-  
 re, qui nomina suggereret, iuxta veteres habuere. Si nomen  
 autem nomen non succurreret, illum honoris causa do-  
 minum appellabant. Græci vero non proprio, sed officii  
 nomine aut muneris quod gerebar, salutare religiosius  
 putarunt. Defuncti vero corpus exanime, aut vnam tan-  
 gere, venerationis signum erat. Si qui tamen præcipua di-  
 gnitate & honoribus fulgerent, illos propriis salutare no-  
 minibus haud decorum videbatur. Fertur tamen Alexan-  
 der Macedo postquam profligato Dario Magnus est co-  
 gnominatus, nulli nisi Antipatro & Phocioni literis de-  
 disse salutem. Et Demetrius præter se Antigoniumpa-  
 trem, regem nec nominasse quenquam, nec salutasse. Ne-  
 ro quoque Cæsar nedum salute, sed ne resultatione qui  
 dem aliquem impartiuit. Crassus contra: nam infirmi or-  
 dinis singulos propriis nominibus resalutauit. Reges  
 Numidarum pro maiestate habent, nulli mortalium im-  
 parti osculum, nec salutem: Pyrrhus vero in salutatione  
 litera-

# GENIALIVM DIERV

literarum, adulterinas Lyſimachi literas deprehendit. Nam quum Ptolemæus Pyrrhum epistolis filium ſalutaret, in adulterinis quas Ptolemæi nomine Lyſimachus deſtinarat, regem nuncupavit. Tigranes autem quod à Lucullo non rex regum ſalutaretur, quaſi coarguens imperitiam ſuam, ipſum pari modo retaxavit. Namque ad eum ut Imperatorem ſcribere contumaci epiftola recuſavit. Cui haud abſimile eſt, quod Menecrates Iupiter cognominatus, cum literas ab Ageſilao hoc tenore accepiſſet: Menecrati rex Ageſilaus felicitatem: quaſi conuicio affectus foret, reſcripſit, Menecrates rex Ageſilao ſanitatem. Dario quoque quum ſe regem aſcripſiſſet, neque idem nominis Alexandro impartiſſet Alexander reſcripſit, ut de cætero meminifſet, ſe non tantum regi, ſed & ſuo ſcribere. Caſſander vero quum omnibus libellis & epistolis rex ſalutaret, tantæ moderationis fuit, ut nunquam ſibi regium uſurparit nomen. ſicut Porus Indorum rex ab Alexandro victus, in poſterum nunquam ſe regem appellari ſuſtinuit. Contra Perſes Philippi filius, quum rebus deploratis, & euerſo regno ſupplex ad Conſulem ſcriberet, tantum in altiore ſaſtigio poſitus, ſe regem aſcribere non dubitavit. Inter cæteros proditur Hannibal eo inſolentiz proceſſiſſe poſt victoriam ad Canoas, ut nulli ciuium ſuorum, niſi per interpretem reſponſum aut ſalutem dederit. Et Pallas Claudio liberatus, pius proteruiſſe fuiſſe, ut non modo nulli miniſtrorum ſalutem impartiuert, ſed ne vocem quidem cum familiari communicavit. Fertur tamen Sapor Perſarum rex, quum ad Conſtantium ſcriberet, Imperatorem, Solis & Lunæ ſe fratrem dixiſſe. Et Artaxerxes quum minacibus literis urbium excidia, vaſtationes agrorum, cædes incendia Lacedæmoniiſ interminaretur: Spartanos Laconico more vnico ve. bo reſpondiſſe, ſcilicet, ut faceret. Cui haud abſimile eſt, quod quum Lyſander poſt multiplicia bella ad Ephoros ſcripſiſſet, Captae ſunt Athenæ. Ephori ſuo more pauciſſimis reſponderunt. Sat eſt capi. Philippo quoque Macedonum regi, iniqua poſtulan-  
ti, Lacedæmonii reſcripſerunt his tantum verbis, *De eo quod ad nos ſcripſiſti, non. Sicut iterum quum Spartanos ſines ingreſſus quaſiuiſſet, vtrum vellent amicum an hoſtem ſe venire: iidem reſcripſerunt,*

*Tigranes.*

*Menecrates.*

*Darius.*

*Cassander.*

*Porus.*

*Perſes.*

*Hannibal.*

*Pallas.*

*Sapor.*

*Artaxerxes.*

*Laconum  
breui loquē-  
tia.*

perunt. *Menecrates* m  
nientium m  
lippi hoſti  
cepſent, e  
ſecreta eon  
mortalibus  
enim capi  
re moſerat  
qui dantur  
tis oſtender  
ligioſe & ve  
velare capu  
quoque cap  
aurea coron  
riorio hor  
diadema ef  
eſſent, oſcu  
vero ſalutan  
gnatos tam  
fuiſſent, m  
frequens  
mus, ut cog  
pud Perſas  
do homines  
Thebanus  
tradecus ſa  
orantis ſpec  
ge eſt habi  
res ſalutere  
deum. mor  
inſtituta ma  
vero Cyro  
latum com  
notem deci  
magno ſtu  
& Alexand  
quis inter  
dius, fores  
gram Ger  
chia, pectu



pferunt. *Idcirco*, id est, neutrum. In qua quidem re Atheniensium moderatio adnotanda succurrit, qui quum Philippi hostis literas, qua ad Olympiadem scripserat, intercepissent, eas inuolatas reddiderunt, ne tunc genialis & secreta coniugū panderent. Verum aliter quum diis immortalibus honores dabant, fieri seruatum est. Tunc enim capite operto & velato sacra facere & numina adire mos erat: ut deorum honores longe dispares ab his, deos, qui dantur hominibus, magnamque in eo vim diuinitatis ostenderent, quum se moto visu à rerum conspectu, religiose & venerabundi diuina peragerent. Ideo in sacris velare caput, & veste operiri, antiqui moris fuit. Regum quoque capita insigni fascia orari, sicut Imperatorum aurea corona vel lauro: quoniam ea pars corporis sanctior in homine est, propterea ibi insigne bonorum & diadema esse voluerunt. Persarum mos erat, ut si pares essent, osculo impartirent quos honorabant, inferiores vero salutando, potentiorum genas manu tangerent. Cognatos tamen, reliquosque necessarios, ubi diutius ab fuissent, aut longius essent abfuturi, se inuicem osculari frequens usus erat: quod à Romanis usurpatum inuenimus, ut cognatis obuiam factis frontem suauientur. At pud Persas, Medos & Indos, reges adorari, & salutando homines toto corpore procidere, inuenimus. Quare Thebanus Ismenias iussus Attaxerxem adorare, ne contradeus faceret, prolapsus annulum tulisse, & ita adorantis speciem præbuisse dicitur. Id quod Romanis longe est habitum nefas, nisi quod C. Caligula cum Caesares salutarentur prius, adorari se iussit capite velato, ut deum. mox Diocletianus foecordia intolerabilis, contra instituta maiorum, idem exequi ausus fuit. Apud externos vero Cyro Persarum regi, adorandi cultum primum delatum comperimus, cui proximum diis immortalibus honorem decreuere. Quod mox Indi & posterius reges exequi magno studio curauerunt. Id quod Octavius Augustus & Alexander Seuerus præcipue detestati sunt. Nam si quis inter salutandum flexisset caput aut assentaretur blandius, fores detrudi atque exigi iussere. Frontem versatam Geniononnulli tradunt. Sicut enim Iunopri brachia, pectus Nepruno, cingulum martis, renes Veneri, pedes



# GENIALIUM DIERVM

pedes Mercurio, digitos Mineræ consecrauit antiquitas  
 ita frons Genio dicata fuit: quippe deum venerantes, fron-  
 tem tangere, & indita ad frontem manu, numina adire so-  
 lebant. Quare Pompeio magno frontis honorem, & os pro-  
 bum, velut maximum nature munus tribuerunt. Ipsa enim  
 feueritatis & clementiæ index est. Ideo minorem frontem  
 venustum facere & mitem, remissum & quietum, multi  
 censuerunt. Contra frons magna, segnes: parua, mobiles:  
 rotunda, iracundos: lata, mēte flexibiles designauit. Quod  
 etiam carmine Homerus profecutus fuit, vt singulos mem-  
 bris honestaret deos. Namq; Iunonem facit candidas vlnas  
 habere, Auroram roseos lacertos, Minerā oculos glau-  
 cos, Thetidā argenteos pedes. Heben vero talos pulcher-  
 rimos. In oculis quoq; religio fuit, in quibus imago & na-  
 tura hominis, ac tacitus letmo mentis maxime exprimi-  
 tur. Vt enim cauda leonibus, aures equis animorum in-  
 dicia præstant: sic oculis hominum, mentis imago appa-  
 ret: nam cordis nuncijsunt. Ex his enim virtutes vitiaque  
 agnoscimus, iratum vel propitium animū, lætum aut af-  
 fectū perpendimus. Dignitatemq; oris exhibere consue-  
 uerunt, vitamq; à morte distinxerūt. Hos osculari & am-  
 plecti, ac præcipua charitate prosequi solumus. Refert ve-  
 ro Aristoteles, caprinos oculos, & modice cōiuuientes, aut  
 paruos, morum præstare indicium optimorum: contra ob-  
 longos, pessimos notare: candidos & protentos, impuden-  
 tes: carnosos, versipelles: mobiles, inconstantes. Nasum  
 quoq; morū facere indicium multi arbitrantur. Ideo Per-  
 sa ad unco naso (quos grypos vocant) præcipue honorant.  
 quod talem fuisse Cyrum credent: simos vero, mites face-  
 re & gratiosos, in eo. n. irrisionis sedes est: quare nasuti, &  
 habere nasum irrisores dicti. In supercilij autem notatur  
 fastus, qua parte negamus vel annuimus. Et quidem por-  
 recta molles significant, nimis deflexa, austeros: inflexa,  
 derisores: demissa, maleuolos: nā si quem fastidimus, truci  
 supercilio designamus. Ideo Romanæ mulieres super-  
 cilia Lucinæ consecrarunt, quia inde lux ad oculos fluit.  
 In genis autem est sedes pudoris. Has enim quum pudeat,  
 primum rubore suffundividemus, pudibundumque ani-  
 mum ex illis pensitamus. Quare in pueris rubere genas,  
 & ingenuo pudore affici, probitatis signum est: in his enim  
 pudor,

pudor, integrum  
 memoria fuit  
 buisse, vt  
 impetito, nil  
 dor, in senat  
 no verò Cæsar  
 batur, quum  
 abiecere, per  
 bor: nam laet  
 est. Megast  
 & loquacem  
 strare. In au  
 elenchos fer  
 ris gestare au  
 fuisse dicitur  
 infestaret. P  
 sos, nigriores  
 & decoloris  
 niferatur ad  
 In pectore a  
 tatis bullam  
 filij, ibi cord  
 præterea ge  
 uimus. Etenim  
 lunt, deorum  
 prehendere  
 suppliciter y  
 miserationis  
 quissimos, in  
 genua appre  
 offerre, vsur  
 sacrarij con  
 epudā extai  
 testari, vel n  
 aquam inie  
 pulos suppli  
 mū supplica  
 cineres con  
 suppliciter  
 & os iuniora,

pudor, integritas, & virtus ostenditur. In quo proditum  
 memoriæ fuit, populum Romanum tantum pudori tri-  
 buisse, ut Philippo regi Macedoniæ pluribus criminibus  
 impetito, nihil æquè profuerit, quàm Demetrii filii pu-  
 dor, in senatu obiecta minimè diluere valentis. Domitia-  
 no verò Cæsari crebra oris confusio pro modestia puta-  
 batur, quum esset summa immanitas. Ideo qui pudorem  
 abiecerat, perfricuisse faciem dicti. Contra in auriculis ru-  
 bor: nam læsæ conscientiæ & admissæ turpitudinis signum  
 est. Magnas tamen auriculas, stultum designare voluerūt,  
 & loquacem: mediocres verò, mores optimos præmon-  
 strare. In auribus mulieres binos ternosque vniones aut  
 elenchos ferre, nobilitas signum fuit: sicut in Oriente vi-  
 ris gestare aurum. Sylla tamen tunc maximè truculentus  
 fuisse dicitur, & aspectu minaci, quum eius fratrem rubor  
 infestaret. Plato vero homines rubicundos dixit animo. *Platonis ex*  
 sos, nigriores, viriles: albos, Deo deuotos, mellei coloris *colorib. phy-*  
 & decoloris vultus, nimium amatores. Tamen si commu- *sognomia.*  
 ni feratur adagio iracundissimos esse flauos, rubentesque. *Pectus sedes*  
 In pectore autem sedem esse consilii: ea propter prætex- *consilii.*  
 tatis bullam pendere pro pectore, quod vbi sedes erat cō-  
 silii, ibi cordis insigne maneret, multi prodidere, Hominis *Genua.*  
 præterea genib. quandam esse religionem & pietatem no-  
 uimus. Etenim supplicantes, & qui piè exorare aliquid vo-  
 lunt, deorum hominumq; genua amplectuntur, manus ap-  
 prehendunt, ad genua procumbunt, illaq; tanquam sacra  
 suppliciter venerantur & colunt, in his numen & sedem  
 miserationis esse arbitrati. Quauis apud Græcorum anti-  
 quissimos, in supplicando mentum attingi, & altera manu *Mentum*  
 genua apprehendere, aut oleæ ramū velamento supplicii *atingere.*  
 offerre, usurpatum sit. Et apud Molossos cum regis prole ad  
 sacrariū confugisse, eumque sedentem erexisse: Spartani  
 cruda exta in manu obtulisse: Persis, per Solis iubar ob-  
 testari, vel manu ignem excipere, & si voto caderet, se in  
 aquam iniecturū interminari: apud Scythas & Latinos po-  
 pulos supplicem in Lare sedere tacitū, abiurationis & maxi-  
 mū supplicandi genus notabatur: sicut Cræcis humi inter  
 cuneres confidere ad ignem. Eratq; Macedonū mos, si quid  
 suppliciter exposceret, seminudos, & interiori tantū ami-  
 ctos tunica, obtestari: quod à Romanis quoque usurpatum  
 memi-

*Ex auriem-  
lis.*

*Supplicium  
gestus apud  
diuersos.*

# GENIALIVM DIERV

meminimus, vt nudo pectore & deiecta toga ab humeris deprecetur genu nixi, nonnunquam humi deiecti, quæ infima obtestatio putabatur. Siculorum vero & Græcorum inualuit mos, squalida veste, capillo & barba promissa, illouie & squalore obstitos ad miserationem adducere, pedibus quoque obuolui, & humum verrere crinibus, aut passis protectisque manibus obtestari, præcipuum supplicandi senus, fuisse multi prodiderunt: Sicut manus in cælum tendere, diis opem exposci, vel puluerem crinibus spargere, intimum doloris signum notabatur. Est quoque in dextris religio: eam porrigimus, si quid data fide futurum pollicemur. In ipsa enim fidem sacratam, Numma Pompilius voluit, sacrumque Fidei instituit, ad quod flamines curru arcuato manu ad digitos inuoluta, solenni pompa vehi iussit: magno argumento illam in dextris sanctam sacratamque, & propterea minime violandam ratum. Apud Persas quoque, si quid firmum illibatumque volebant, illud dextræ & fidei pignore sanciebant: itaque nihil apud eos fide antiquius fuit. Ad dextram vero locari, præcipue apud Ægyptios magnus est honos habitus: in medio vero maximus. Quod æque apud Romanos seruatum est. Idem apud Aphros Numidasque. Etiam in dextra magnam viro inesse auctoritatem maiestatemque, hoc argumento notari, quum tumultuantem multitudinem dextra compescimus. aut indicare silentium pacemque manu protenta afferre significamus. Inde nos principum staturas pedestres equestresque ad hoc æui dextra porrecta inspicimus. Marius quoque quum in Romanos maxima clade sæuisset, quos seruare voluit, dextra porrecta, aut salute data, incolumes fecit. Refert tamen Xenophon, Cyrum singulari prudentia viros adhibitos conuiuas, quò honoratius exciperentur, in sinistra locare solitum, eamque partem velut cordi affinem, digniorem duxisse. Legimus quoque victrices dextras Imperatorum, ob fortia facinora milites deosculari, apud Romanos patrii moris fuisse: pedes verò nunquam nisi quod de Maximino proditur, tantæ perfidiæ regnasse, vt in salutationibus sibi pedes osculari suerit. Tamen Iulius Cæsar Pompeio Pœno agenti gratias, pedem cum focculo aurato osculandum dedidisse legatur. Fuitque apud Lingones seruatum

vt dex-

*Dextra religio.*

*Ad dextram locari.*

*Dextra auctoritas.*

*Ad sinistram locabat Cyrum.*

*Manuum deosculatio. Pedis osculatio.*

vt dextræ effertur  
tatu effertur  
& infortu  
sedes locabat  
aut attestari  
gebant: p  
nobis sermo  
& figuras se  
bant, lepor  
essent auditu  
malum, croc  
anguillam, q  
oculum: si  
aurum, iisd  
eum veniam  
mo digito se  
obsignare so  
vsque ad ima  
bitrati. Id  
gitum mini  
pignus amo  
nore foret  
penetraret.  
lem, non ex  
conuulsi: q  
diderim, ne  
lis anuuli, re  
manu deferr  
gnandi caus  
insigni long  
tis ad extera  
utigne mun  
bantur. Po  
bus ab aupo  
reos primum  
insigni equ  
Idemque La  
li frequente  
& funeribus  
reos sumi.

vt dextræ effigies hospitii symbolum ferret & incolumitatis tesseram. Sinistram verò attigisse, ominosum erat, & infortunii loco habitum. In ima verò aure memoriæ *Memoria sedes* locabatur: ideo si quem facti alicuius admonebant, *des in ima* aut attestari in iudicio volebant, imam autem veteres tan- *amr.* gebant: propterea tinnitu ferunt aurium, absentium de nobis sermones præsentari. Quare Ægyptii, qui per notas & figuras sensus effingunt, si quem memorem significabant, leporem aut vulpem auritis auribus, quod summi essent auditus & insignis memoriæ, effingebant: si vero malum, crocodilum: si velocem, accipitrem: si inuidum, anguillam, quod cum piscibus esset infociabilis: si iustum, oculum: si liberalem, dextram manum digitis passis: si avarum, iisdem compressis, marmoris insculpebant. Etiam eum veniam sermonis à diis poscimus, proximo à minimo digito secus aurem locum Nemeseos tangere, & os obfigmare solemus: in eo venam quandam tenuissimam vsque ad ima cordis penetrantem, peruagata opinione arbitrati. Idem in sponsalibus & solenni die nuptiarum, digito minimo proximum annulo excolebant, & velut pignus amoris præcipuum ducebant, vt is in summo honore foret, quo duce mutuus amor vsque ad cordis ima penetraret. Sed meminisse par est, hunc annulum nuptialem, non ex auro, sed ferro veteres coniugibus dono dare consueisse: quem quidem prior ætas in sinistra ferebat: crediderim, ne vsu attereretur, quod erat proprium nuptialis annuli, reliquos verò, siue ex ferro, siue auro, quacunque manu deferre licuisse, eisque veteres non ornatus, sed insignandi causa vsos fuisse, populumque Romanum sine hoc insigni longo tempore stetisse, solitumque primò legis ad exteras gentes profecturis, annulum aureum velut igne munus dari: hique foris aureo, domi ferreo utebantur. Postea iudiciis & equestri ordini, hisque quibus ab auro paterno sesteritia CCCC. census fuisset, ferreos primum annulos: deinde aureos dari coëptum: quo *Annulos qui* insigni equester ordo à senatorio discretus nolcebat. *initio gesta-* Idemque Lacedæmoniis in vsu fuit, quibus ferrei annu- *bant.* li frequentes fuere. Morisque fuit aureos annulos in luctu *De hac re in* & funeribus, funestisque casibus Reipubl. deponi, & fer- *fræ scp. 29.* reos sumi. Scilicet arbitrari sine auro in luctu esse oport- *huius libri.*



# GENIALIVM DIERVM

*Gemmarum  
usus in an-  
nulis unde.*

*Nota geniti-  
ua.*

*Nonii sena-  
toris annu-  
lus.*

*Epicuri ima-  
go in annu-  
lis.*

terere: in quibus Imperatorum & principum, aliorumque quos colebant, & præcipuo honore prosequerantur, aut maiorum imagines effictas exculptasque habebant. Primi enim, saxifragmentum ferro inclusum gemmæ loco gestasse feruntur: superior Aphricanus sardonychem, quod sola gemmarum ceram non auferret, Polycratis annulo celebratam. Lentulus aui figuram, Aphricam filius patris effigiem insculpsit annulo. Augustus Octavius Sphingis, mox imagine Magni Alexandri, nonnulli Harpocrate & Ægyptiis diis vsi sunt. Notaque est Pyrrhi gemma, in qua Apollo & Mæcum suis insignibus non efficta, sed nativa specie viscebantur. Et annulus Syllæ, in quo traditus Iugurtha insculptus erat. Celebratur quoque rana Mæcenatis, & ensifer leo Magni Pompeii in gemma & Seleuci annulus fatalis, in quo anchora efficta viscebatur, cuius imago in femore posteris familiæ nativa apparuit: sicut Thebis habere lanceam, genitiuius notis Satorum nomini & familiæ datum erat. Inter quos fertur in brachio Dacorum, notam originis quarto quoque partu regenerari. Et Augustus corpore maculoso in modum & ordinem cœlestis visæ notas habuisse. Præcæteris autem magnis effertur laudibus Nonii senatoris annulus gemma xx. millibus sestertius taxata, propter quam ab Antonio proscripserunt. Proditumque memoriæ, Macrianorum familiam hoc habuisse proprium, ut Magni Alexandri imagines tam viri quam scæminæ in annulis deferant, & reliqua supellectile effictas. Ipse tamen, deuictio Dario, quas destinabat in Asiam literas, Darii annulo imprimebat: quas vero in Europam, suo. Quibusdam verò Epicuri imagines non in annulis modò, sed & in poculis habere, magnæ curæ fuit, hoc faulti omnis generi & nomini suo esse arbitrati. Claudii verò Cæsaris principatu compertum est, non gemma signare, sed auro: quod violare signis gemmas nefas ducerent. Quomodo Commodus Imperator signo Amazoniæ signasse dicitur, donec secutis temporibus passim id insigne appeti cœpit. Annulorumque frequens vsus fuit & promiscuus, ita ut Romani milites sine delectu, & demum libertinæ conditionis homines, quin etiam scæminæ & extremò mancipia, quod antea non licuit, annulorum au-

ferunt

reorum iure  
re donatus  
haud secus  
rere, & reli  
autem obita  
libertas & se  
Eratque con  
exploso vete  
vero donaria  
gumento ille  
ximifoderis  
tem, etiam so  
mittitur: f  
tur omnes.  
lum ferret,  
vinculo nexu  
uisset. Garth  
res donabant  
misisse, H  
annulos, eun  
pollonium  
star numini  
riatis, max  
de Harpocr  
Deum inter  
Olrade nato  
tanquam mu  
tatis habitus  
tur. Fuitq  
rapidem, & l  
quos in cap  
Romanos ex  
tuisse: sepeq  
ludæorum  
turpium rel  
& seminari  
Ptolomæo a  
re, sed mag  
Memphi vet  
sacerdoti, p

reorum iure donarentur. Qui enim libertus eo munere donatus erat, velut ingenuus cenfebatur viuens, ita ut haud secus quam quiniis liber, magistratus honores gerere, & reliqua ingenuorum munia obire posset: morte autem obita hereditatis & bonorum partem, ut quilibet libertus & seruitute exemptus, patrono dare cogebatur. Eratque constitutum, ut qui libertus annulo donaretur, exploso veteri nomine, equestre assumeret. Apud Persas vero donari a nullo à rege, amicitiae signum erat, eo argumento illos in intimam sodalitatem, & vinculum maximi foderis admittere significantes. Atheniensibus autem, etiam seruis nequissimis ferreo annulo signare permittitur: sicut Babylonis, qui annulo signatorio vtuntur omnes. Apud Catos licet fortissimus quisque annulum ferret, ignominiae hoc ducebatur loco, tanquam vinculo nexus foret, nisi aliqua hostili caede eo se exoluisset. Carthaginenses pro numero expeditionum milites donabant annulis pluribus. Nec fuerit alienum meminisse, Heliogabalum singulis diebus nouos variasse annulos, eundemque nunquam bis induisse. Atque A. in annulorū pollonium Thyaneum annulos ab larcha dono datos, in usus luxuriae. star numinis habuisse, ita ut singulis diebus per vices variatis, maximorum secretorum particeps fieret. Sed quia de Harpocrate mentio facta est, non omittendum hunc Deum inter numina Aegyptiorum reputari, qui ex Isis & Osiride natus, quoniam praemature partu editus erat, tanquam mutus & elinguis, praesul silentii & taciturnitatis habitus est, ideo digito obsignante ora effingebatur. Fuitque animaduersum, hunc Harpocratem, Serapidem, & Isim. Pisone & Gabinio COSS. quum reliquos in capitolium admississent deos, euerfis illorum aris Romanos exegisse, illosque diuinis coli honoribus vtuisset: saepeque actum in senatu fuisse, de Aegyptiorum & ludaeorum sacris caeremoniisque vrbe pellendis, quod turpium religionum & nouarum superstitionum causa & seminarium forent. Athenienses vero Serapidem à Ptolomæo acceptum, non solum in urbem introducere, sed magnis percoluere honoribus, cuius templum in Memphi vetustissima visuntur, ad quae nec peregrino, nec sacerdoti, prius quam Apim sepelissent, ingredi fas erat.

Quibus

Annulorum  
aureorū in-  
re donatus  
libertus ha-  
beatur in-  
genus, ac  
nomen ma-  
tabas.  
Apud per-  
sas à rege  
donari bn-  
nulo.

Heliogabali  
in annulorū  
usus luxuriae.

Harpocra-  
tes.

# GENIALIVM DIERV

Quibus finibus. quaq; mensura iter, actus aut via consistens,  
& quid pes, cubitus, palmus, iugum, diplobrum,

stadium vo sit.

CAP. XX.

Instit. de ser-  
uis in princ.

Iter.

Actus.

Via.

Alc. in l. Mil

la passus. &

l. quantum.

f. de verb.

sign.

Actus.

Iter.

Palmus.

Lichas.

Palma.

Lichas.)

Spithama

maior.

Passus.

Pes.

Cubitus.

Cubitus

Aegyptius.

Cub. Regius

Vlna.

**P**RAEDIORVM rusticorum seruitutes apud iureconsul-  
tos, qui iura finium, possessionum, aquarum, itinerum-  
que notauerunt, has esse nouimus. Iter, Actum, Viam, &  
Aquaeductum. Iter esse constitit ius eundi per fundum  
alienum, hominis tantum: Actum, hominis & iumentis:  
Viam vero, hominis, iumentis, & vehiculi. Sed qua mensu-  
ra, quaque finitione iter, actus, aut via constet, nec expo-  
sita, nec satis aperte illorum documentis tradunt. Quum  
vero in nonnullorum autorum lectione versaremur, qui  
hac compertius tradiderunt, inuenimus lege duodecim  
tabularum, viam in portecto, octo: in anfractu, pedum sex-  
decim constitui: illiusque dimidium, hoc est, pedes qua-  
tuor, actui tribui debere: siquidem actus latitudinis pe-  
dum quatuor: longitudinis pedum viginti supra centum  
definitus est: iter vero, dimidium quod actus, hoc est, pe-  
des duos tantum latitudinis habet. Etenim quum palmus  
ex quatuor digitis constet, prout Sidonius & alii metiri  
fuere, isque quater multiplicatus, pedem efficiat, ex qua-  
tuor palmis, hoc est, digitis sedecim, pedem constare ne-  
mo dubitauit. Nonnulli licham quatuor digitorum: pal-  
mum vero (qui spithama dicitur) duodecim effecerunt.  
Est autem spithama, mensura manus expansae a magno  
digito ad minimum, quantum protenditur palma. Sed  
si pollicem tantum explices & indicem, lichas nuncupa-  
tur. Maior vero spithama in duodecim partes diuisa, duos  
efficit pedes & quadrantem. Passum vero nonnulli quin-  
que alii sex pedum, siue quatuor cubitorum descripse-  
re. Pes autem cum dimidio, cubitum facit: illum nan-  
que ex sex palmis, hoc est, quatuor & viginti digitis con-  
fici, Aegyptiumque cubitum Samio parem esse, consen-  
tiunt omnes, Regius vero cubitus quam communis, tri-  
bus digitis habetur maior. Si autem ambigas explices ma-  
nus, & in longum protrahas a pectore linea deducta, vlna  
dicitur. Rursus qui mensuras & interualla scrutati sunt  
duos actus quadratos, iugerum efficere volunt: iugerum  
enim dixerunt, quod iugo bouum vna die exarari posset.

qui

qui iugeris mo-  
latitudine  
quadratus  
centum vigin-  
duo plethra  
diplobrum  
atque ex sex  
quidem pleth-  
desinere. J  
qui decem p  
bet. Commu  
tum virginti  
dibus longitu-  
stadium d  
ter fecere.  
tum hippicu  
hippicum, m  
quum omnia  
puteis, Solo  
stirent, ad hi  
quatuor hip  
re haud dubi  
quis metiri v  
dando, in inf  
lo ad sextula  
miunciam,  
ser. Etenim  
pulum effici  
bus triginta,  
pinantur vno  
scrupulos uer  
cir partem di  
id est duode  
tuor & vigin  
hac fuerunt  
multi ex trig  
tuor paraflan  
ex centum  
quindecim  
& paraflan

qui iugeri modus in longitudinem xl. & cc. pedibus in Jugerum.  
 latitudine verò centum viginti definitur. Aëtus verò Jugum.  
 quadratus ita præfinitus est, vt ex quoquo latere pedes Aëtus qua-  
 centum viginti efficiat. Hunc nonnulli plethrum, nam dratus.  
 duo plethra singulis iugeribus tributa sunt: duo iugera, Plethrum.  
 diplethrum: diplethrumque stadii tertiam partem esse, Diplethrum.  
 atque ex sex iugeribus stadium effici voluerunt. Quod Stadium.  
 quidem plethrum nonnulli longitudinis pedem centum Scrupulus.  
 definiere. Jugerique partem minimam, scrupulum dici,  
 qui decem pedum longitudinis simul & latitudinis ha-  
 ber. Communi tamen dimensione, stadium passibus cen-  
 tum viginti quinque: diaulon verò, mille & ducentis pe-  
 dibus longitudinis metiri solent. Græcis tamen curricula  
 stadiorum ducentis passibus in terris Græci communi-  
 ter fecere. Sunt qui tradant stadium quater multiplica-  
 tum hippicum: octies verò, mille passus efficere. Tameñ  
 hippicum, mensuræ genus esse multi contendunt: quippe Hippicum.  
 quum omnia ferè Actica siticulosa sit, & effossis vtiuntur mille passus.  
 puteis, Solon lege sanxit, vt ex publico puteo ne homines Actica siti-  
 sitirent, ad hippicum haurire liceret. In spatiis verò sicut culosa.  
 quatuor hippicum, sic duodecim stadia dolichum effice-  
 re haud dubie liquet. Ex hoc igitur tanquam ex fonte, si  
 quis metiri volet, & ulterius progredi continua spatia ad-  
 dendo, in infinitum vsque procedet. Siquidem ex scrupu-  
 lo ad sextulam, & à sextula ad sicilicum, & inde ad se-  
 miunciam, & demum ad vnciam, & ultra progredi pos-  
 set. Etenim decem pedes quum vndique quadrant, scrupulum efficiunt.  
 Ex tribus verò scrupulis, hoc est, pedi-  
 bus triginta, sextulam effici: eam verò sextam partem o-  
 pinantur vnciæ. Est autem æris minima pars. Sex autem  
 scrupulos sicilicum conficere, qui vnciæ quartam effi-  
 cit partem drachmas scilicet duas: & ex duobus sicilicis,  
 id est duodecim scrupulis, semunciam: nec non ex qua-  
 tuor & viginti scrupulis vnciam effici volunt. Sed præter  
 hæc fuerunt parasanga & stathmus. Hanc parasangam  
 multi ex triginta conficiunt stadiis, Stathmum verò, qua-  
 tuor parasangas penè conficere, haud dubium esse, ita vt  
 ex centum viginti stadiis stathmum effici dicerent, & hunc  
 quindecim milliarium spatii efficere. Persæ verò schenon  
 & parasangas diuersis efficiunt modis: quippe Persicam  
 para-



# GENIALIVM DIERV

paraſangam alii ſexaginta ſtadiorum, nonnulli ex trecentis quadraginta efficere, prout cuique commodum fuit, & pro voluntate. Meſurarum verò alius modus eſt. Nam quatuor chœnices modium faciunt: chœnica ſemodium, rō ex ſeptem, qui duas amphoras, & nonaginta ſextarios parit. Modius, duo & viginti ſextertia: modiolus quartam modii habet. Culeus viginti amphorarum capax eſt: vrnarium, quadraginta, octo autem congii amphoram efficiunt. Sed tamen amphorarum aliz minoris meſuræ, vt Italicæ: aliz duplo maioris, vt Antiochiæ cenſentur. Italica enim vrnarum duarum fuit. Attica trium, quæ cadus & metreta dicitur. Cadum tamen à Græcis pro amphora ſepè accipi legimus. Namque Antiochius cadus amphoram capiebat Italicam. Artabarium verò vna Medica eſt, altera Egyptiaca, capiens modios tres Italos, & tertium alterius. Singuli tamen congii ſex ſextarios habent, heminas ſcilicet duodecim, quippe duæ heminae ſextarium complent. Quadrantal autem octo & quadraginta ſextarios capit, quod amphoram Italicam nonnulli dicunt eſſe, cuius dimidium vna dicitur, quæ ex quatuor & viginti ſextariis fit. Italus verò ſextarius, viginti vnciarum fuit, cotylarum ſcilicet duarum: quippe decem vnciæ cotylam efficiebant. Apud Arabes verò ſextarius medium continet vnciæ: eſt enim nomen ponderis, qui à Græcis ſtater dicitur: is enim Latinis ſemunciam facit. Scutum la ſeptem habet vncias, cotula quandoque ſex: ea enim ſex recipit cyathos, ſiquidem vncia & cyathus eiſdem æſtimationis fuere. Cyathus verò Atticus decem drachmis appendebat: communis duodecim, qui efficit vnciam & ſemiſſem, quæ eſt ſextarii pars duodecima. Alii ſextam partem ſextarii, cyathum capere dixerunt. Chus verò, qui Græcè χος, cotulas octo habet. In ponderibus autem drachma ſex obolos facit, obolus ſex ſilikas. Siliqua verò & ſcrupulus idem æſtimatur. Ea enim apud Romanos minimum habuit. Drachma ex tribus ſcrupulis, hoc eſt, decem & octo ſilikis conſtat. Poſt drachmam nummus erat argenteus, qui ſex ſcrupulis quatuor, hoc eſt, drachma & ſcrupulo, qui etiam denarius dicitur. Poſt hunc vncia ex octo drachmis vel ſex denariis prodiit. Et poſt vnciam

*Chœnix.*

*Medimnus.*

*Modius.*

*Modiolus.*

*Culeus.*

*Vrnarium.*

*Amphora.*

*Cadus.*

*Metreta.*

*Artaba.*

*Congii.*

*Sextarius.*

*Quadrantal.*

*Vna.*

*Cotyla.*

*Stater.*

*Statula.*

*Cotula.*

*Pincia.*

*Cyathus.*

*Chus.*

*Pondera.*

*Drachma.*

*Obolus.*

*Siliqua.*

*Scrupulus.*

*Drachma.*

*Nummus.*

*argenteus.*

*Denarius.*

*Vncia.*

ciam libra Ita  
riis duobus &  
conſtare dicit  
eri volneret  
thos ſex, ſicu  
quartam effi  
Communis  
tarii eſſe, &  
ſtare. Sed tam  
& nationibus  
explicari ſari  
ſuiſſe argum  
acceſſas Cart  
ſuiſſe, vt nun  
nim vinipoci  
rum ſpecies  
haſtenus dixi  
currit, quod  
nonnulli ex  
Herodorus  
dimidio par  
eſt, paſſibu  
communi op  
eſt.

*Miraculus.*

Quoſide  
ros con  
vires & quali  
rit ſunt: in  
dius, Ariſto  
Julius Firmi  
tores, quos  
prædictione  
quo ſubſtiti  
tarunt, illos  
pedaminati

ciam libra Italica, quæ ex duodecim uncis, hoc est, dena *Libra.*  
 riis duobus & septuaginta, siue drachmis nonaginta sex  
 constare dicitur. Hemina verò ex sexaginta drachmis fi- *Hemina.*  
 eri volvere: est enim dimidium sextarii: habet enim cya-  
 thos sex, sicut cotula. Acetabuli autem mensura, hemina *Acetabulū.*  
 quartam efficit partem, hoc est, drachmas quiddecim.  
 Communis tamen habet opinio, heminam dimidium sex-  
 tarii esse, & acetabulum ex octo & decem drachmis con-  
 stare. Sed tametsi mensurarum & ponderum pro gentibus  
 & nationibus varia dimensio sit, eaque nec definiri, nec  
 explicari satis valeat: tamen sextarium minoris mensuræ *Sextarius.*  
 fuisse argumento est, quod Hannibalem Italia pulsū post  
 accisas Carthaginensium res, tantæ abstinentiæ dicunt  
 fuisse, ut nunquam sextario vini indulserit, parcissimo e-  
 nim vini poculo contentus erat. Et quia singulas mensura-  
 rum species exequi longum esset, ne pluribus morer, de his  
 hæcenus dixisse abundè fuerit. Illud tamen annotare suc-  
 currit, quod licet schoenum ex duobus & viginti stadiis, *Schoenum.*  
 nonnulli ex triginta, varia opinione, constare dicant: &  
 Herodotus schoenum sexaginta stadiorum scribat, & ex  
 dimidio parasangam: tamen ex stadiis quadraginta, hoc  
 est, passibus quinque millibus schoenum verum confici,  
 communi opinione, quæ longè præstantior fuit, receptum  
 est.

*Miraculum de homine qui plus in mari quàm in ter-  
 ris degebat, maximaq; aquorū velocissi-  
 mē tranabat.*

## CAPUT. XXI.

QUæ siderum motus, statusque & intervalla ac cer-  
 tos constitutosque cursus & recursus, illorumque  
 vires & qualitates mensuralque solis ac terræ, animo me-  
 titi sunt: inter quos apud Græcos Berofus, Eudoxus, Gni-  
 dius, Aristoteles, & Empedocles: apud nostros, Aratus,  
 Julius Firmicus, M. Manlius, & alii claræ sapientiæ au-  
 tores, quos fama vulgavit, periti cœlestium, qui diuinas  
 prædictiones, decreta stellarum, ac vim fati, potestatem-  
 quo subtili inquisitione collegere, hoc inter cætera adno-  
 tarunt, illos qui sub delphini sidere in lucem editi fuissent, *Nati sub*  
 pedaminarios esse, hoc est, præcipua pedum pernecitate *delphino.*  
 valere:

# GENIALIVM DIERV

valere: prorsus vt admirabile videatur, quam pernici cursu, & quam volucris meatu magna spatia terrarum breui interuallo emens fuerint: Quauis plerique physici rerum non ignari, quod his splen deficiat, propterea cursu valere contendant. Constat enim quanto minor in corporibus splen foret, tanto perniciores homines esse. Hinc Ladas ille cursor apud autores tantopere celebratus, memoria dignus fuit: qui longum itineris spatium cursu citatissimo emensus est, vt nulla pedum vestigia extarent, ita vt saepe visum falleret. Quod verum falsumne fuerit, nonnullis ambiguum est. Philonides quoque Alexandri Magni cursor, qui ~~ipse deus~~ dictus est, pernici cursu valuisse fertur: cui adnumeratus est Lasthenes Thebanus. Pueri novæ pernicietatis eximiae, ita vt ab Choromo Thebas vsque cum equo cursore contenderit, & victor fuerit. Inter quæ vacuola cetera, nimirum maiori miraculo visum est, quod Plinius notauit, annos nouem genitum puerum, à meridie ad vesperam, quinque & septuaginta passuum millia præcipiti celeritate confecisse. Quod pene à fide deuium & dictu mirabile, quantum vix credi dicique possit, plerisque visum est. Inter cæteros produntur Marsi populi, singulari sidere seu fato geniti, vt præcipua pedum leuitate cæteris præstent, ingentiaque spatia vix credibili celeritate peragerent. Tradunt quoque Troglodytas & extimos Æthiopes natua quadam pernicitate tantum valuisse, vt fugacissimas feras rapido cursu assequi non dubitarent. Eos quoque qui sub piscis astro, certo cursu stationibusque sideribus constitutis editi essent, nando plurimum valuisse, & præcipuos natatu nonnulli tradunt. In his quoque lienis defectus multum profuisse creditur: nam quibus deesset lien, natatu plurimum valere contendant. Horum præcipui sunt Ichthyophagi, Troglodytes proximæ, seu maris beluæ immensos tractus natatu peragran-tes. Inter quos Scyllis quidam Sicyonius proditur apud Græcos omnium ea tempestate maximus vrinator, qui ex Aphetis Artemisium vsque octoginta ferè stadia natatu breui spatio peredit. Nostra verò ætate nonnulli ex-utere memorandi & multi nominis, qui nando ingens maris interuallum & maxima æquora emens fuere. Ex omnibus autem quos nostra vidit ætas, recentiore memoria

*Ladas.*

*Philonides.*

*Lasthenes.*

*Pueri novæ  
amoris mi-  
raculo cetera  
levitas.*

*Marsi.*

*Troglodyta.*

*Æthiopes.*

*Nati sub  
piscibus.*

*Ichthyophagi.*

*Scyllis Si-  
cyonius.*

ria nouimus  
sed extrema  
guastipoloca  
tabat, qui al  
Neapolis inf  
dii pelagi est  
nonnunquam  
sicillimo, ad  
asse inuentus  
dem plurib. a  
promptissim  
se præcipitem  
longius ipsu  
ad Prochyta  
quæ post hom  
ab auctoribus  
latum audiui  
culum fuit:  
tanx homo f  
runt, cognor  
tus, qui plus  
lebat, cum  
cessum habu  
diutius degen  
aquis abesse  
ret, idque lui  
illi quo fato a  
mnes relique  
secus quam m  
ciaque imme  
tempestate  
ciute, natatu  
mirabile, qu  
ra ferrentur,  
vastum & ap  
& turbines),  
tem ab vndis  
& quia omni  
pericitos, la  
vnde veniret

ria nouimus quempiam haud sanè ingenitæ nobilitatis, sed extremæ sortis hominem, qui nauticam operam exiguâ stipelocare solitus, sapissimè piscatu victum quæritabat, qui ab Enaria (quæ inter Pithecusas è conspectu Neapolis insula sita est) Prochytam vsque quod intermedium pelagi est stadiorum fermè quinquaginta, naufrago nonnunquam & fluctuante plago, ac tempore anni difficillimo, eadem die nando measse, & nonnunquam remeasse inuentus est. Quod cum vix credibile videretur eundem plurib. ad spectaculum effusus, quò res testator esset, promptissimum sui periculum fecisse: & quum in Enaria se præcipitem in mare dedisset, lembum post sequentem longius ipsum nantem obseruasse, donec terræ appullus, ad Prochytam incolumis elapsus est. Sed super omnia quæ post hominum memoriam vnquam andita, quæquæ ab autoribus prodita sunt, quod à Iouiano Pontano relatum audiuius, dictu mirabile & supra omne miraculum fuit: siquidem patrum nostrorum memoria, Gatanæ homo fuisse traditur, cui nomen Colan inditum fuit. *Colan vri-*  
runt, cognomento piscis, singulari fato seu fortuna genitator. *nator.*  
tus, qui plus in aquis degere, quam in terris videri solebat, cumque diebus singulis mare & aquas petere necessum habuisset: ibique naturæ vi & necessitate coactum diutius degere consueuisset: alioqui dicebat fore, vt si ab aquis abesset diu quasi respirare, & ducere vitam nequireret, idque sui exitii mox causam fore asseueraret. Quod illi quo fato aut sùdere euenerit, in ambiguo plerique omnès reliquere, eumque tantum nando profecisse, vt haud secus quam marina belua, maxima pelagi interualla, spatiaque immensa quingentorum & ultra itadiorum, fœda tempestate & reluctantibus aquis, excellenti vi & velocitate, natatu peragraret. Notumque & illud est, dictu mirabile, quum medio cursu naues plenæ velis per aquora ferrentur, violentissimis interdum tempestatibus per vastum & apertum mare, interque agitationes fluctuum & turbines, huic natanti obuiam fuisse: ipsumque nantem ab vndis nautas suis nominibus aduocare solitum & quia omnibus notus erat, nautas subitæ rei miraculo percitos, latissimis animis illum in naui excipientes, vnde veniret, quoque iter intenderet, & quantum pelagi



## GENIALIVM DIERV

laginando emensus foret, quantasque tempestates tul-  
 rit, sciscitari consuevisse, ipsumque Colan singulis omnia  
 significasse: mox cum sociis in naui pransum aut potum,  
 postquam acquievisset, mandata ad suos, quid illis dici re-  
 ferrique vellent, & quid faciundum arbitrantur, à sin-  
 gulis accepisse: nudumque ut erat, è naui medio iam pe-  
 lago cursum tenente, se præcipitem in mare dedisse: mox  
 Caieram, modo in Salentina, Brutia & Lucana littora, mo-  
 do in Siculos fines, & natale solum, ad quod frequens ven-  
 titabat, incolumem nando peruenisse mandata quæ à nau-  
 tis acceperat, singulis necessariis & astimibus significasse.  
 Idque non semel facere consuevisse, donec festo annuo so-  
 lennique die in Siculo freto effusa multitudinem ad specta-  
 culum, in portu Messanæ, ut aiunt, experiri credo volens,  
 quantum præcæteris virando valeret: dum patetam au-  
 ream munus natantibus tunc à rege in mare deiectam, ab  
 imo eripere conatur, quum se in mare misisset, dum illi-  
 us studio profunda exquirat vada, diu expectatus, ab imo  
 maris fundo in quod deiecerat, nunquam emerit, neque  
 postea inuentus apparuit. Creditur in concavas illius pe-  
 lagi cauernas, quibus totus ille sinus repletus est, incidisse;  
 ipsumque in imas voragines vorticibus rapidis semel de-  
 lapsum quum se recipere vellet, & ad superiora niti, reuer-  
 ti nequisse: cumque diutius reluctatus, respirare nequireret,  
 inter occurrentes scopulos undique inundantibus aquis  
 oppressum, vitam exuisse.

*In quibus deorum sacrificiis victimas aut hostias antiqua  
 more cadere non licebat.*

### CAPVT XXII.

**I**N deorum sacrificiis seruatum est, ut non omnibus  
 diis victimas aut hostias caderent. Nam in quibusdam  
 sacris cæde victimarum abstinetur. Siquidem in Termi-  
 ni sacro nihil animarum sacrificari olim mos habuit, quia  
 eum deum veluti pacis custodem, à cæde immunem esse  
 voluere. Primus enim Numa Pompilius Terminum &  
 Fidem templo sacrauit, inruentumque sacrum instituit.  
 ac lege sanxit, ut qui Terminum exarasset, ipse & boves  
 deo sacrificarent. Libo ergo, & farina, ac fruge, & mola  
 salsa, ut scilicet omnia Numæ sacra fuere, Terminum apud  
 præfatos

*Sacra sine  
 cæde.*

*Termini sa-  
 crum inru-  
 entum.*

*Numa in-  
 stitutum,*

præfatos liba  
 vel sine farina  
 nullum fieri  
 manu excerp-  
 tumque exba-  
 emplo Pytha-  
 suit, sed vique  
 offerendum  
 tenuissima &  
 tuit, ex herbis  
 quando diffi-  
 sicta apud eu-  
 animalium  
 colebatur, de-  
 runt, Terminum  
 recto conspi-  
 mundo temp-  
 Quod à Græ-  
 patra temp-  
 Antica temp-  
 in summa  
 pio in mon-  
 diis, quia cæ-  
 lant, inuadi-  
 nis vsurpatu-  
 cõscendant,  
 the Papeum  
 phanum dei  
 templa mari-  
 mira arte, tan-  
 libis, vel Cr-  
 & Ægypticis  
 tem Terminum  
 Maximi, in  
 crum festis  
 rio sub pate-  
 bus ex lapide  
 oleagineis  
 priorum qu-  
 ne victimarum

priscos litabatur sub diuo. Fuit enim Numæ institutum, ut sine farina, quæ horna esset, id est, huius anni, sacrum *Farina hor-* nullum fieret. Apud prius verò seculum, herbas aut fructus *na.* manu excerptos, pro holocausto diis consecrabant: illarumque exhalatione & fumo superis litabant. Quo exemplo Pythagoras nihil animatum diis immolandum censuit, sed vsque ad farinam & mel, terræque fructus & flores offerendum. Quod etiam Lycurgum fecisse legimus, qui tenuissima & nullo paratu Lacedæmoniis sacrificia instituit, ex herbis & his quæ parabilia in promptu sunt, ne *Sacra ex her-* quando difficultate parandi omitterentur sacra. Nullaque *bis apud se-* ficta apud eum vel picta imago fuit: quippe hominum aut *culū prius.* animalium species diis tribui vetuit. Templū verò in quo colebatur, desuper patens foramē habuit, qui nefas dixerunt, Terminum deum pacis & iustitiæ custodem, sub *Lycurgi sa-* *cra frangasia* *Imagines à* *Lycurgo* *prohibita.* mundo templa hypæthra, & sub diuo veteres extruxere. Quod à Græcis sæpe factitatum nouimus, ut his diis hypæthra templa constituant, sicut ædes Iouis Puluerii in *Termini* *templum* *apertum.* Attica semper sine recto erigebatur. Græci verò Mineræ in summa parte ædium sine victima sacrificant, Æsculapio in montibus. Apud Persas nulla dicabantur templa *Templū Io-* *uis puluerii:* diis, quia cū Solē præcipuū numen & deorū maximū colant, mundū vniuersum illi templū esse dixerunt. A Bithynis usurpatum legimus, ut adoraturi, montium cacumina cōscendant, & sine tēplis Iouem Pappā salutēt, sicut Scythæ Papeum. Quæ etiā Diogenis opinio fuit, qui mundū phanum dei sanctissimū existimauit. Ægyptis verò, licet templa marmore & auro essent elaborata, luxu ingenti & *Lupiter* *Pappa.* *Diogeres* *Deorū ima-* *gines ridicu-* *la apud Æ-* *gyptios.* *Festa Ter-* *minalia.* *Ægyptiorū* *sacra in-* *cruenta.* mira arte, tamen deorū imago erat deridicula. Nā Simia, Ibis, vel Crocodilus, aut alia id genus pestes, magorum & Ægyptiorum portenta, pro diis colebantur. Fuere autem Termini & Fidei templa iuxta ædem Iouis Optimi Maximi, in Capitolio primum à Numa constructa, cuius acrio sub patenti cœlo fieri solebat: cui festi nomen, in quibus ex lapide silice vel molari, nonnunquam ex truncis oleagineis sacrificialibus Terminus erigebatur. Ægyptiorum quoque erat iste mos, non pecudibus & sanguine victimarum, sed precibus & thure placare deos. Ideo

# GENIALIVM DIERV

*Palilia.*

*Deum vrbis  
nominare  
nefas.*

*Pales.*

*Natalitia  
festa.*

*Terra sacra.  
Fidei sacra.*

*Decem.*

Serapin non cæde animalium, sed verbenis, coronisque & panificiis placabant. Quod Numam Pythagoræ præcepta sequentem, in suis sacris instituisse non ab re fuit: quamvis procedente tempore agnam aut suam intermisso more præco in sacris Terminalibus cædi seruatum sit. Palilibus quoque intentioni cura custoditur, ne qua materetur hostia: quod eum diem qui patriæ natalis erat, à cæde & sanguine decere esse purum. Fuit enim is dies XII. cal. Maii, quo fausto & felici omine vrbis fundamēta iacta sunt primum: quo die mos erat ouilia purgare, transilire flammam, sapa & milio sacrum facere, Geniales dies agere, cœnas apparare, à libus abstinere: quæ prosperos successus decernebant. Deum verò in cuius tutela vrbis foret, nec nominare, nec quærere licebat: eumque nominasse, aut quæsiuisse, nota futurum erat. Ideo Valerius Soranus mortis supplicio pœnas dedit, quod numinis nomen in cuius præsidio vrbis esset, efferre in publicum ausus fuisset. Idque ideo cautum, ne euocationes, quæ ab hostibus ad placandos deos, qui vrbibus præsunt fieri solent, contra deos præsidis vrbis Romæ fierent. Festa autem Palilia etiam ante urbem à Romulo conditam pastoribus, qui proxima vrbis incolabant, celebrari solita inuenimus. Pales enim dea pastuli & pastorum est, quam plerique Vestam, alii matrem deum nuncupant, cui pro partu & proventu pecorum, lacte & libo sine victima litabatur, eique Palilia dicauere, qua die urbem à Romulo conditam fuisse tradunt. Nec solum vrbis natalem, sed singulorum dies natalitios, pulte, fritillo, mero, libis, floribus & thure, sacra Genio, sine animali hostia, læti libentesque concelebrarunt: quibus diebus effudisse cruorem, aut animal mactasse, mali portenti erat, & cædi auspicii: namque erant hilaritatis & lætitiæ pleni dies. Terræ quoque sacrum fieri non victimis, sed frugibus, floribus & lacte, plerique decere putant. Etiam solenne Fidei sacrum siue cæde & sanguine victimarum idē Numa instituit, eiq; albo panno velato: sacra facere, & ad id sacrum flammis curru arcuato, manu ad digitos inuoluta vehi iussit, solenni pompa, magno argumento, qui fidem tutandam, & in dextris sacratam sanctamque ostenderent: idque propterea asserunt, quod dextra iuncta, denarium numerum, qui sacratissimus est, efficiat. Suffimenta quoque

que ex faba  
ctima, quo re  
notatum e  
esse, & vitali  
tum posteri  
victima, sacri  
latentem an  
detexit. Qu  
rent sacris ad  
his maxime  
monte Cæli  
voluere. Satu  
licuit antea,  
crificari desi  
bus sacrum f  
nalibus mos  
barur. Nam  
placentalqu  
rent. Mania  
à Bruto inst  
humana vi  
antea puer  
tibus suppli  
esse, & ex  
an seruus es  
cia in comp  
dulgere ass  
norum obse  
fensione qu  
seruos inge  
& à libenis  
dare & mu  
sortiri inter  
gistratus pu  
diem conce  
ris commu  
pellantur fi  
peritabatur  
Apud The  
sarios dies

que ex faba, milioque aspersa mulso diis offerri absque victimâ, quo tempore vix calente pralo permuntur, sapientioratum est. Et Carnæ deæ, quæ visceribus humanis præesse, & vitalia fouere credebatur, sacrum à Bruto institutum posterius seruauerunt, ut pulte fabacea & lardo absque victimâ sacrificetur. Hic enim quum excors putaretur, latentem animum nimium diu reconditum, suo tempore detexit. Quas quidem fabas, nisi post Julius calendarum adultæ forent sacris adhibere non licebat: vires namque corporis his maximè augeri confirmarique opinati. Quam deam in monte Cælio sedem habere, illique calendarum Iulii sacrum fieri voluere. Saturno quoque & Maniæ humanis victimis, quod licuit antea, postea admonitu Herculis, animali hostia sacrificari desitum est: ideo ad aram Saturni accensis luminibus sacrum fieri cœpit, unde cæreis missitantibus in Saturnalibus mos inoleuit, qui apud Cyrenenses aliter seruabatur. Nam Saturno rem diuinam facturi, ficiis ornantur: placentaque missitant, quod mellis repertorem esse ducerent. Maniæ verò, quæ mater Larium fuit, in compitalibus à Bruto institutis, ut omnis antiquitas fabulata est, non humana victima, ut olim, (nam pro familiæ incolumitate antea pueros mactabant) sed alliorum & papauerum capitibus supplicari cœptum fuit: in quibus sacris serui interesse, & ex æquo omnium iure, sublato discrimine, liber an seruus esset, ut in Saturnalibus, unâ cum liberis sacrificia in compitis facere, & commessari, ac largiori potui indulgere assuerant, ut hac comitare obstructi in domitorum obsequiis paratiores forent, odiaque inuicem offensionesque dimitterent. Quippe festis Saturni diebus, seruos ingenuorum ministeria occupare, pileos sumere, & à liberis nullo discrimine differre stipelque inuicem dare & munera missitare, seruatum est. Regna quoque sortiri inter æquales, & tanquam reges imperitare, magistratus purpuram induere, reliquos in veste candida diem concelebrare. Qui etiam moscum Græcis & exteris communis fuit. Nanque apud Babylonios Sacea appellantur festa, quibus quinque dies serui dominis imperitabant: ex quibus vnus, itola sumpta, dominabatur. Apud Thessalos Pelotia, Cretenses Hermæa, annuere sarios dies festos habent, quibus ex æquo iure serui do-

*Saturni & Maniæ.*

*Cerei in Saturnalibus missi.*

*Cyrenenses.*

*Serui in Saturnalibus.*

*Sacea festa.*

*Pelotia. Hermæa.*



# GENIALIVM DIERV

*Panagyr.* minique socii & penè pares, communi libertate fruuntur. Sicut Troezenis panagyr, in quibus serui cum dominis pari exemplo insunt. Thebanis verò ludi musici Saturno dicati erant Saturnaliorum loco. Ideo in compitalibus manet constitutum, ne humano sanguine sacra polluerent, utque pias & effigies viriles & muliebres ex lana in compitis suspenderent. Laribusque tot pilas, quot essent servorum capita, & tot effigies quot essent liberi, noctu pro victimis darent: ut si quod periculum familiæ immineret, aut triste fatum, hoc sacrificii genere expiarent. Sicut mense Maio, quum prius de ponte sublicio in Tyberim homines mitterent, qua de causa flaminicam cristem esse, & animo afflicto convenit, quæ hæc eo mense lauat, nec aliquo cultu vitur: postea ab Hercule admonitas, non homines, sed hominum effigies Vestales abicere cœpisse, quæ triginta numero fuere. Casta quoque mola, & sale tulo, & in ollam fictilem cum aqua iministro, eadem virgines sine victima sacrum facere solebat, cæteri farre & vino, in quibus sacris asellum panibus coronatum adhibere. Lari quoque familiari Cal. Idibus & Nonis, corona in foco indita, pro aris focusque, proque familia, non sanguine victimarum, supplicatur. Quæ quidem sacra ex hordeacea pulve, libo, farte, vino & thure, cum sale & salino sunt fieri solita: cui etiam particulas coenarum & singulorum fructuum primitias sacrarunt. Ignem enim familiarem fauilla & cineribus excitatum, sanctissimis cæremoniis taciti adorabant. Fuitque antiquorum mos, ut profecturi viam, simulacrum dei tanquam Larem familiarem & Fortunæ comitem secum ferant, cui festis diebus thure & melle vota effunderent & supplicarent. Etiam in Quinquatriis Mineræ, prima dies sine victima aut cæde fuit, quod illa in lucem primum editam fuisse putant, quinquatrumque ideo dixere, quod diem quintum post Idus festum haberent, sicut Triatrum, Sexatrum, Septematrum & Decematrum. Quidam, quod quum quinque diebus operarentur sacris, & reliquis omnibus victimas cæderent, atque exercitis ensibus pugnascmitterent & digladiarentur: prima die velut pacata & festa, à victimarum cæde abstinerent. Ultima verò Tubulustium dicta, qua in atrio Saturio tubæ lstrabantur

*Lavi.*

*Minerva.*

*Tubulustium Jani.*

bantur agna  
nonnuquam  
& melle, fac  
tare non pig  
diuinam faci  
adorantes ve  
exhibeant d  
ribus aut pe  
tes, velut ve  
uelato. Hon  
crum fit, se  
pud aram q  
pite supplica  
dei, qui capi  
quod magis  
tum veland  
se, vetustissi  
Nunquid qu  
hæret

**V**ERBA  
finitu  
post hac le  
suique cui  
volet, iuss  
nus quàm q  
redes capi  
pecuniam  
eam pecuni  
debetò dar  
bain conue  
quarebatu  
minus qua  
piat, possit  
omne pat  
serit, ita ve  
bonis capi  
foret. Cu  
ex scavo

bantur agna Jano quoque libo & placenta, ac mela falsa, nonnuquam thure & mero : Cereri autem lacte, vine & melle, sine victima sæpe litatum est. Hoc quoque adnotare non pigebit, quod quum in reliquis sacris, qui rem diuinam facit, veteri instituto capite velato immolet, & adorantes vestem ad aures vsq; attollant, vt se humiliores exhibeant diis, vel ne quid inter sacrificandum tristes auribus aut oculis accipiant : Saturno tamen, sacra facientes, velut veritatis cultori, capite aperto immolant & inuclato. Honori quoque & Opi ex vetere instituto dum sacrum fit, semper aperto capite & sine velamento sunt. Apud aram quoque Herculis maximam omnes aperto capite supplicare vetusto more seruatum est: vel quia ipseus dei, qui capite aperto est, habitum imitari non liceat: vel quod magis adducor, vt credam, vt ante Eneam, qui ritum velandi capitis inuenit primus, aram maximam fuisset, vetustissimasq; illius cæremonias signarent.

*Nunquid quod lege Falcidia cautum est, de quarta bonorum heredi debita, possit voluntate testatoris comminus vel tolli.*

CAP. XXIII.

**V**ERBA legis Falcidie, quibus modus legatorum præfinitus est, hæc fuere : Quicumque ciuis Romanus post hanc legem rogatam, testamentum faciet : is quantâ cuique ciui Romano pecuniam iure publico dare, legare volet, ius potestasq; esto : dum ita detur legatum ne minus quàm quartam partem hæreditatis eo testamento hæredes capiant. Eis quibus ita datum, legatûm uel erit, eam pecuniam sine fraude sua capere licet : isque hæres qui eam pecuniam dare iussus, damnatus erit, eam pecuniam debet dare, quâ damnatus est, & infra. Cum ea legis verba in conuentu Iurisperitorum legerentur, præsentem me, quærebatur, nunquid quod hac lege sancitum est, vt non minus quarta hæreditatis parte, testamento hæres capiat, possit voluntate testantis ita comminui vel tolli, vt si omne patrimonium & totum assen legaris distribui iusserit, ita vt nihil, aut minus quarta parte criptus hæres ex bonis capiat, an id contra legem factum, ius ratumque foret. Cumque nonnulli è grege patronorum censerent ex Scæpolarum sententia licere cuiuis non infans præter legum

## GENIALIVM DIERVVM

legum solennitatem, ita vt volet testari, si modò id vellet haberi legitime factum, palamque id antea testatus esset, plurimumque in eomomentifore: quippe quum ipsa decedentis voluntas, lex planè censetur: & hoc Pomponium iure consultum, hanc legem interpretatum, censuisse, contenderent, decernentem testatoris voluntatem, qualiscunque foret, ad omnem successionis speciem extendi oportere: multiq; in eius sententiam irent, & velut cunctis obuium id palam faterentur, nos contrà sentire visi fuimus. Nam Papinianiresponsa relegentes, hoc ipsum improbasse animaduertimus, atque respondisse in hæc verba: Priuatorum pactionibus, legi refragari non decere. Itaque trienti, quæ per legem ex defuncti bonis debetur, neque per testatorem æstimationem minui, neque ius quod debetur, auferre posse: ne videlicet testator scriptos hæredes aditione ludificatus foret, Quæ sententia quum diu nobis in sedisset tamen refutari & dilui potuit: quippe quum in eandem lætionem, vt sit, incideremus, animaduertimus minus probabilis, nec vero iudicio, sed falsa nos duci opinione, nouissimoque iure multis post seculis edito, contra prætorum decreta seorsum cautum fuisse: atque abrogata Papiniani sententia, ex placito principum lege edita sanctum esse, vt si testator trientem dari hæredi inhibeat, totumque assen legatis, absumi volet, vt pro voluntate de bonis disponere, illaque, sicut libitum est & quantam partem volet, cuius legare ius potestasque foret: liberum esset hæredi scripto, si nimium tenuiter sibi consultum esset, minusque commodi tot legatis distribuendis, hæreditatem allaturam putaret, aditione abstinere, & ius succedenti abnuere. In quam sententiam, quæ notior & probabilior fuit, nouissimæ Jurisconsultorum opiniones postea concessere.

*Loci ex Iuuenale parum ab interpretibus diligenter habiti, contra nonnullorum opinionem explanantur.*

### CAPVT XXIV.

**D**ERESSVS ego à forensium causarum contentione, & iudiciorum strepitu, aliquando vacuus cura & labore ad hæc mitiora studia nostratia, velut in aliquod opor-

*l. quod de bonis. §. i. ff. ad l. Falcid.*

*Authent. sed cum testator. C. ad l. Flac.*

portunum di  
aut tunc  
gendis pen  
viris pensi  
piam non eq  
mentarios su  
& posteritati  
his verbis  
tribuni Non  
offendimus  
& post impen  
in iudicio ex  
pensæ doctri  
re apertius se  
Accipio vider  
lites iudicio  
aurum quod  
di postulare  
receptus, qu  
arguati impe  
vir ignotari  
fuit tribuun  
tionem, apu  
pendium ma  
fuerit? Non e  
super eo diu  
iuria tenuem  
tiam potestat  
re enim licet  
tem super co  
nales & om  
tarea quid in  
quam vt in e  
plebs aut au  
beat, ita vt r  
stro debeatur  
que ab autor  
est, vt poeta  
gnitionem  
expenduntur

portunum diuersorium, me recipiebam : & quoscunque aut veteres, aut nostri xui libellos nactus eram, in his legendis perscrutandisque, aut verborum & sententiarum viribus pensandis exercebat. Cumque, vt fit, in cuiuspiam non equidem indocti, nec spernendi auctoris commentarios super Iuuenalis Satyris, quos nuper ediderat, & posteritati tradendos curauerat, fortè incidissem, super his versibus Septimæ: *Rara tamen merces, qua cognitione tribuni Non egeat* : in hanc sententiam ipsum locutum offendimus, vt diceret, apud tribunos pl. agi necesse fore, & post impensos labores erudiendis pueris, ludimagistrum in iudicio experiri oportere, vt mercedem laboris & impensæ doctrinæ assequatur, idque Iuuenalem in fine satyræ apertius sentire, dum inquit: *Et quum se verterit annus, Accipe victori populus quod postulat aurum*: tanquam post lites iudicio à tribuno plebis diffinitas, tandem populus aurum quod petebatur, victori magistro & mercedem tradi postulare. Qui sensus etiam à multis mira persuasione receptus, quam absonus sit, quamque pudendo errore coarguat imperitiam interpretis, nemo mediocris solertiar vir ignorarit. Ubi enim, quæso, apud autores compertum fuit tribuum plebis iuris cognitionem, aut in ius vocationem, apud suum tribunal Romæ habuisse, ita vt an stipendium magistro debeatur, suæ cognitionis & arbitrii fuerit? Non enim vt de controuerso iure cognosceret, aut super eo diiudicaret: sed vt à maiorum magistratum iniuria tenuem plebem defenderet in re præsentī, tribuniciam potestatem inuentam veteres voluere. Prebendere enim licebat tribuno, & in carcerem remittere, non autem super controuerso iure diiudicare, quod omnes annales & omnia monumenta vetustatis percalluere. Præterea quid imperitius dici potuit, aut tam præposterum, quam vt in exactionem vilis stipendii populus, tanquam si plebs aut aut plebiscitum aliquod rogaretur, interesse debeat, ita vt rogatione promulgata, an stipendium magistro debeatur, decernat? Sed quod est vero propius, quodque ab auctoris mente non obsonium putamus, profectò sic est, vt poëta non de tribuno plebis, qui iuris nos habet cognitionem, sed de tribuno ærario, apud quem leuiorescapenduntur causæ, intellexisse credatur. Etenim lique-

*Iuuenal. lo-  
cus in fine  
sat. 7.*

*Trib. æra-  
rium.*



# GENIALIVM DIERV

te arbitror, leues & nummarios iudices, tribunos fuisse  
 ærarios, causarumque cognitionem habuisse in minimis:  
 quippe ab Aurelio tribuno plebis rogatione promulgata,  
 iudicia in tres ordines diuisa fuere: senatores, equeſtre  
 ordinem, & tribunos ærarios, quorum cognitio in mino-  
 ribus fuit caufis: ideo in ſublellis, non pro tribunali ius  
 dicebant. Raram dicit ergo mercedem, quæ cognitione  
 ne non egeat tribuni, non plebis, apud quem nulla erat iu-  
 riſ cognitio, ſed ærarii, qui de minoribus cauſis ius redde-  
 bant, intellexiſſe probabile eſt: quod & nos ſentire ſalua fide  
 poſſumus. Rurſus quod dicitur in fine ſatyra, *Accipe, vi-  
 ſtoris populus quod poſtulat aurum*: neque de rogatione po-  
 puli aut ſcito plebis, quod illi aſſeuerant, intelligi arbi-  
 tramur: ſed vetuſtum potius morem præſignari, qui apud  
 Romanos in ſacris certaminibus inoleuit frequens. Fuit  
 enim antiqui moris, vt qui in theatro præſtabant mune-  
 ra, multitudinē effuſæ ad ſpectaculum ſtipem ſpargerent,  
 victoresque certaminum, & multarum palmarum gla-  
 diatores, ære collato & ſtipe donarent. Quinetiam non  
 ludiones modo, ſed elephantos, & eos qui in certaminibus  
 fortiter quid aut dignum laude geſſiſſent, à populo col-  
 latione ſtipis & aſſibus donari legimus. Conſtatque popu-  
 lum Romanum ſpurio Poſthumio, & Quinto Martio  
 Coſſ. primum ſtipem in ludis ſpargere cepiſſe. Nam  
 drachmagrandinis in morem, atque odorari imbres in-  
 ſtar pluuiæ, & alia miſſilia effuſe ſpangebantur. Quod  
 ſequuti Cæſares, opulentiſſi, vberiusque ad leniendam  
 multitudinem faciebant. Siquidem C. Cæſar nummos  
 non mediocriſ ſummæ effudit in populum. Nero teſſe-  
 ras frumentarias, aurum, argentum, gemmas, margari-  
 tas, naues, inſulas, agros, veſtes tabulas pictas, mancipia  
 & iumenta miſſilia dedit. Domitianus cum omne ge-  
 nus rerum in theatro ſpaſiſſet, & pars maior inter popu-  
 laria deediſſet: ne indonati abirent ſenatorius & eque-  
 ſter ordo, per ſingulos cuneos quinquagenas teſſeras pro-  
 nunciavit. Heliogabalus verò aurea & argentea pocula  
 ac veſtes magni conſus in plebem ſpaſit muſcuſcula. Mul-  
 ti quoque ex theatro miſſas à ſinu columbas fecere, quæ  
 cum per caueam diu volaſſent, reuertebantur ad domi-  
 nos. Fertur tamen Scipio infamiæ notam habuiſſe, quod  
 pecuniam

*Versus poſtre-  
 mus eius-  
 dem Satyra.  
 Scipis ſpaſio  
 in populum.*

*Populi in  
 ludiones.*

*Cæſa. in pop.  
 pecunias  
 ſpaſerunt.*

*Scipio inſa-  
 mia notatus*

pecuniam in  
 numeribus au-  
 cum in diſſipat  
 mine & rixat  
 itaque optim  
 rent, ne quic  
 tur, eludis ex  
 ſtata clarifi  
 num, & edoc  
 inquit, merce  
 lare ſolent ac  
 dem, qualis e  
 tur, cum ære  
 Quod nos qu  
 ſtioni magis

*Varia apu  
 it*

**Q**UAM  
 mas pu  
 rentur, quæ  
 moriæ prodit  
 ac Cæſas: &  
 edito circun  
 tur, & aſſi  
 ita incommo  
 le paſſurus a  
 uitantes iub  
 modis & inſ  
 mineutibus  
 dem excede  
 meminim  
 ſte & piæ vi  
 bant. Spat  
 mum editos  
 audoique in

pecuniam in populum ludis publicis iecisset, velut istis muneribus auram popularem aucuparetur. Quæ quidem cum in diripientium manus mittebantur, non sine discrimine & rixa in concursatione & tumultu assequi poterant. Itaque optimus quisque, cum primum missilia induci viderent, ne quid discriminis in conflictu turbæ elisi paterentur, è ludis excedebant, quæ apud autores monumentis testata clarissimis comperta sunt. Post emensum ergo annum, & edocendis pueris labores impensos, Accipe poeta inquit, mercedem, qualem victori in ludis populus postulare solet: ac si dicat, vilem æstem, & nimis tenuem mercedem, qualis est stipis exigua, quæ à populo in ludis postulatur, cum ære collato victor à plebe donatur, consequeris. Quod nos quantum ingenii captu assequi possumus, lectioni magis conuenire, & vero sensui congruere putamus.

*Varia apud diuersas gentes puerorum institutiones, & infantibus Romanis qua documenta fuerint.*

## CAPVT XXV.

QUAM variè apud nationes externas & gentes vltimas pueri postquam in lucem editi essent, educarentur, quæque institutio fuerit, à nonnullis literis memoriarum proditum est: Siquidem apud Thraces, Thrausosque *Thraces.* ac Cæsias: & Causianos, assuetum erat, ut puero in lucem *Transi.* edito circumdati cognati affinesque, puerum lamententur, & afflictii iaceant, ac recensentes calamitates & vitæ incommoda, cui tantum restet malorum, quæ mox ille passurus aduenit, pectora plangent. Idem in funere exultantes iubilant, scilicet cui defuncto omnibus incommodis & infortuniis, quæ vita fert, ex hac luce & imminuentibus malis, atque omnis scuitia fortunæ tandem excedere datum sit. Quod ab Indis quoque seruari meminimus. Nam Gymnolophistæ & Brachmanes castè & piè viuentibus mortis diem natalem vitæ ducunt. *Indi.* Spartanos Lycurgilegibus institutos, infantes primum editos, ut labore firmentur, rigidissima aqua fouere, nudosque in patientia laboris enutrire, nihilque somni causa *Spartani.* ster-

# GENIALIVM DIERV

sternere, proditum est. Necnon cibi potionisque modè præfinito, cum æqualibus in sobrio conuietu, inque eodem sodalitis & societate studiorum, humili cultu educare, duraque & horrida disciplina seuerissimis moribus assuesfacere, nequa vitia mentem adhuc rudem inficerent, nè membris incompressi euaderent, illis magnæ curæ fuit. Quare prouerbio increbuit, solas Lacænas viros parere. Quod à Cretensibus & Germanis vsurpatum fuit, ut pueri ab ineunte adolescentia calores & frigora pati assuescerent, utque vilibus testis amiculis, hyeme pariter atque æstu eodem cultu incederent: & postquam satis virium assequuti videbantur, ut militiæ per ætatem patientes forent, non in munditiis, ne langueret animus, sed in laboriosis, exercitationibus, currendo, algendo, æstuando, famem sitimque tolerando, arduasque & perdifficiles vias peragrand, exercent: ac pugna simulacris, in quibus verbera & plagas dare & accipere cogebant. Quinetiam fuit Lacedæmoniorum mos solennis, ut agrestes, quos Hilotas vocant, quam maxime possent, vino ingurgitent, ad potumque & crapulam appellent, illosque vino madidos & distentos in cœtum adolescentium iuuenum introducant, ut iuxta Anacharsis & Platonis consilium, temulentia turpitudinem intuentes, quasi pertæsi ignauiam, à vino & luxu promptius abstinerent, ac tam tetri aspectus, tamque dedecoris non solum pigeret, sed puderet. Tantaque disciplina fuit, ut iuuenum corpora, ne lasciuerent, statis diebus apud Ephoros exhiberent, nudosque inspicerent, ut si quid insolitæ pinguedinis contraxissent, parsimonia & victus abstinencia emendarent. Ad aram verò sic verbera afficiebantur, ut plerisque sanguis manareret ad necem. Apud Gallos quoque & liberos zonæ mensuram habent magistratus, quam si capere non posset mulier succi plena, aut puer obesus, magno afficitur probro. Quibus amatores, imitatoresque virtutum & adolescentium bonæ indolis permitti suere, ut laudati & donati facilius ad res magnas, & magno viro dignas se accingerent: qui etiam Cretensium fuit mos, quibus non fuisse amatos iuuenes, ignominia datum: ex quibus amantem *φιλότονος* dixere, amatum verò *κλεινόν*. Quorum exemplo, Lucani liberos à prima infantia sine veste aut ministe-

*Prouerbiū.  
Cretenses  
Germani.*

*Lacedæmonii.  
Hilota.*

*Galli.  
Iberi.*

*Cretenses.*

*Lucani.*

ministerio fer  
sylus, quibus  
tum liquor  
Ægyptus, y  
fantum circu  
vitæ commo  
bes corporum  
ti putant, ut d  
& pudendum  
rabiagens est,  
sed Lyderum l  
te Lyderum r  
fermo proditu  
mulieres exse  
dæmonii & T  
inluet cuot in  
versati mulica  
anum xxx.  
rent: qui non  
nota multu  
& poetica, l  
quibus excel  
artibus, quas  
plus operæ &  
mæ adolescen  
& gymnastica  
quo ad reliqu  
cerent. Ete  
indigna prius  
terentur: auc  
nisi liber & i  
diars primun  
fuit studii, ut  
puam liberal  
perpetuo int  
turiadoctum  
huius artis n  
stitutum era  
artes institua  
nirant. Id q

ministerio seruilli, in duritie & parsimonia educabant in syluis, quibus præda venatica erat cibus, potus vero fontium liquor. Colchis, Æthiopibus & Troglodytis atque Ægyptus, Syris & Phœnicibus, pudenda editorum infantium circumcidere in usu erat, hoc non mediocriter vitæ commodis conducere arbitriati: quo commento labæ corporum & eluiones dilui putabat, seu, quod multi putant, ut diuersitate notifiarent, vel ut omne arcanum & pudendum facinus inuelatum fieri ostenderent. In Arabiæ gens est, Creophagos vocant, quibus nedum viri, sed mulieres ludaice excindisolebant, sicut de Andramite Lydorum regis, qui primus enunchas fecit mulieres, sermo proditus est, quo exemplo in Ægypto aliquando mulieres excindebantur. Arcades vero pueri, cum Lacedæmonii & Thracæ, quamquam ferum genus, à teneris insuecunt inter prima rudimenta in modulis & cantibus versati musicæque artes & vocum concentus ediscere ad annum xxx. velut hoc amplissimum iuuentuti munus darent: qui non didicisset, rudis & ignauus, atque infamix nota iniustus putabatur. Græci vero adolēcentes, musicæ & poeticæ, liberalibusque potius vacabant disciplinis: in quibus excellere pulchrum putabant. In his enim tribus artibus, quas liberales vocant, litteris, palastra, & musica, plus operæ & studii conterebant. Nec minore studio primæ adolēcentiæ iuuenes imbuebant, ut præter litteras & gymnasticas disciplinas, iuxta Aristotelis præceptum, quo ad reliqua munia firmiores essent, etiam natære discerent. Et tamen si canendi ad tibia m ars libero homine indigna prius visa foret, ad eamque sola mancipia admitterentur: tuo mox succedēte tantum fuit honoris, ut ad illam nisi liber & ingenuus admitteretur nemo. Sicut pingendi ars primum Sicyone, mox per omnem Græciam tantum fuit studii, ut pueros ingenuos picturam, tanquam præcipuam liberalium artium, in primis edoceren magistri, perpetuo interdicto, ne ad illam mancipia admitterentur: indoctusque & omnium postremus habebatur, quisquis huius artis nescius aut expertus foret. Platonem quoque institutum erat, ut iuuentus musicæ disciplinis inter primas artes institueretur, ut grauiora studia honesta voluptate lenirent. Id quod Pythagoras censuit, qui repentinos mo-

*Celchi.**Æthiopes.**Troglodyta.**Ægyptus.**Syri.**Phœnicæ.**Arabes.**Andramis**Lydorum**rex castra-**uit mulieres**Arcades.**Lacedæmo-**Thracæ.**Græci.**Artes liberales.**Gymnastica disciplina.**Natære.**Canere ad tibia m**Pingendi ars.**Musica.*



# GENIALIVM DIERV

tus animi, & mentis perturbationes, nulla re magis quam  
vocum concentu mulceri putavit. Cuius tanto studio  
*Ad myrtum* Græci affecti fuere, vt etiam ad myrtum canerent, can-  
*cancro.* torque cantorem myrto tradito inuitaret, quod postea  
*Timotheus* proverbio increbuit. In qua Timotheus tibicen mul-  
*tioscen.* tum floruisse proditur, qui duplicem mercedem exigebat  
ab his, quos ab aliis magistris male institutos acciperet,  
*Pani.* quod hi prius dedocendi quam erudiendi erant: à rudi-  
bus vero & ignaris, simplicem. Pœnorum vero mos pa-  
trius erat, editorum infantium venas capitis lana succida  
inurere, defluentemque pituitam hoc modo sistere, quod  
*Æthiopes.* salutare experti aduersus morbos, hoc tanquam peculiari  
remedio se munuere, Æthiopes quoque ab ipso natali  
die, editos infantes in fronte inurunt, & stigmatenotant,  
*Hyberni.* quo capitis & oculorum humor exiccetur. Quinetiam in  
Hybernia, quæ in penitissimo Oceano extra terras insula  
sita est, cultu indomito & fero, pueri ita aliti educatique  
sunt, vt inter arma & cædes versentur assidue, matresque  
natura immites, ingenio barbaro, primos cibos edito in-  
*Baleares* fanti gladio admouere ferantur. Tener fama, apud Balea-  
res matres infantes pueros ab ipsis vitæ incunabulis his  
disciplinis assuefacere, vt nisi oblatum cibum baculo aut  
funda perierint prius, cibo vesci prohibeant. Quem ve-  
*Cadurei.* sum vetustissimum apud Cadurcos, Acarnanes, atque Æ-  
*Acarnanes.* thiopes inualuisse legimus, vt saxa ingentia fundis intor-  
*Æthiopes* quere, aut sagittas & iacula ingentis ponderis vibrare à  
*Egyptii.* teneris ediscant. Idoneos autores habeo, Ægyptios im-  
puberes filios apud se alitos & educatos his disciplinis ex-  
ercere, vt nisi centum octoginta stadia prius confecerint  
cursu, vesci cibo nullo modo sinerent, quos à pueritia &  
primis annis nudis pedibus ingredi iubebant, ne delica-  
*Indi.* tior cultus corpora emolliret, eneruaretque. Indi &  
*Brachma-* nes. Brachmanes edito infanti curatorem & vitæ magistrum  
custodemque adhibent, vt sub legibus & magistratibus,  
bonis disciplinis formatus: salutatibus exemplis erudia-  
tur. Apud quos infans in lucem editus post menses duos  
in medium producitur: & cuius indolis & formæ sit, pu-  
blico concilio decernitur: vt ex facie & corporis specie, si  
pace vel bello bonus, & an vita sit vel morte dignus, iudi-  
cetur. Et si cuius indoles probaretur, bonis in ille formaba-

tur doctrinis  
quod apud Sp-  
ciolus pueri  
ro & de formi-  
timas terrarum  
muli à primo  
quid editum  
flumen aut m-  
pueros, cum  
generis educ-  
turi sint, per-  
manent, velu-  
si verò conste-  
degeneres in  
Pylis quoque  
pentibus, si il-  
mento intere-  
dolefcentibus  
forent, pro se-  
tum decus in-  
tenfibus & le-  
genuos filio-  
familiaris fun-  
& ferulem in-  
lescentes ing-  
assidue exem-  
te sepe annu-  
nisi post pube-  
nunt: qui n-  
Germanorum  
stictum not-  
set, aut si qu-  
rent, illos pa-  
runt, facili-  
tam sanctis  
bil addi vide-  
hæc illis rud-  
ini quo dign-  
contendere  
galis & mod

magis quam  
tanto studio  
merent, can-  
quod postea  
ibicen mul-  
em exigebat  
s acciperet,  
ant: à rudi-  
pro mos pa-  
lana fucida  
sistere, quod  
m peculiari  
b ipso natali  
nate norant,  
ginetiam in  
terras insula  
educati que  
matresque  
pos edito in-  
apud Bala-  
unabulis his  
n baculo aut  
Quem v-  
atque E-  
indis intor-  
is vibrare à  
gyptios im-  
iplinis ex-  
confererint  
pueritia &  
ne delicat-  
e. Indi &  
magistrum  
gistratibus,  
plis erudi-  
mentes duos  
ma sit, pu-  
oris specie, si  
ignus, iudi-  
he formaba-  
tur

tur doctrinis: qui verò minus, morte afficiebatur. Id  
quod apud Spartanos erat Lycurgi lege sancitum, ut spe- *Spartani.*  
ciosus puer & forma liberali, publicè educari: mancus ve-  
ro & deformis in loca vasta & prærupta exponi, vel in vl-  
timas terrarum oras ablegari deberet. Idem legibus Ro- *Romulus.*  
muli à primo ortu vrbs constitutum ferunt, ut si mancum  
quid editum, aut monstrificum fuisset, statim à partu in  
flumen aut mare exponatur. Produunt Æthiopes editos *Æthiopes.*  
pueros, cum paulum processere, super aues, quas diuersi  
generis educant, sublimes imponere, eosque cuius spei fu-  
turi sint, periculo internoscere. Nam si volantes intrepidi  
manent, velut generosos & se dignos magna educant cura:  
si verò consternantur animo, & trepidi pauent, tanquam  
degeneres in loca deserta exponunt & abiiciunt. Quod de  
Pylis quoque proditum est, qui partus obiciendo ser- *Pylis.*  
pentibus, stillas manent, an suæ originis sint, experi-  
mento internoscunt. Nonnullæ Indorum gentes pueris a *Indi.*  
adolescensibus, etiam si magnæ fortunæ & amplis opibus  
forent, pro seruis utebantur: ut eam sortem experti, quan-  
tum decus libertatis foret, agnoscerent. Quod cum Ere- *Cretenses.*  
tensibus & Laconibus commune asseuerant fuisse, vt in- *Lacones.*  
genuos filios seruitia exhibere cogèrent. Phrygibus verò *Phryges.*  
familiaris fuit, proprios videri filios in eximio ætatis flore,  
& seruillem in modum educare. Nabathæis quoque ado- *Nabathæi.*  
lescentes ingenuos, seruitia præstare officia consanguineis,  
assidua exempla sunt. Persæ autem editum infantem, an- *Persæ.*  
te septennium, in conspectu parentum non adducunt Alii  
nisi post pubertatem filios à parentibus conspici non si-  
nunt: qui mos apud Heduos, plurimasque Gallorum & *Hedui.*  
Germanorum gentes frequens fuisse traditur. Quod ita in- *Galli.*  
stitutum non ab re, fuit: scilicet, ut si quid grauius accidis-  
set, aut si qua calamitas & aduersus casus puero euenturi fo-  
rent, illos parentes, qui ipsorum conspectu tam diu carue-  
runt, facilius ferant. Eisdemque Persæ apud se educatos *Persæ.*  
tam sanctis moribus imbuebant, ut illorum disciplinæ ni-  
hil addi videretur posse: siquidem per omnes ætatis gradus  
hæc illis rudimenta fuere. iustitiam colere, & æquum ab  
iniquo dignoscere: tum iaculari, equitare, arcu & cursu  
contendere, & præcipue vera loqui. Cibus verò tam fru-  
galis & modestus, aduersus famem & sitim tantummodo

# GENIALIVM DIERV

paratus, vt iuuentus nasturtio, pane, aqua & sale, velut exquisitis valde obsoniis, velceretur. Tanti pudoris fuerat, vt pro lege seruarent, ne in publico aut spuerent aut nasum emungerent: neve in conspectu parentum, nisi iussi considerent. Et quum natalem diem festum singuli & praeipuum habeant, illis tamen, etiam indulgentissimi parentes, vino abstinere, velut immani scelere, praeceiebant. Vtque nullis errorum maculis notarentur, nudos conspici viros, nec fas necius esse dicebant. Itaque nudum conspiceret hominem, ac si immane scelus admissum foret, capite luebatur. Scythis verò à patribus traditur mos non improbandus, vt iuuenes ephebos plurimos sibi amicos comparare, velut firmissima vitæ prædicia, iuberent. Is enim habebatur affluens & beatus, qui pluribus familiaritatibus fultus foret: pro certo arbitrati, in rebus deploratis & afflictis, nulli vnquam satis fuisse amicorum Romanis verò prævaluit usus, vt quæ vterum ferunt, antequam edatur partus, Postuertæ & Prosa, quibus dux aræ dicatæ erant, ne partus peruersi fierent, neve foetus præposterè exiret, immolarent, Egeriæque nymphæ & Fluoniæ Iunoni sacra facerent: quia putabant illatum ope conceptum egere, & fluorem sanguinis cohibere. Cuius rei causa apud Tibarenos inoleuit mos, vt mariti post vxoris puerperium, capite obuoluto, tanquam ipsi enixi fuissent, in lectulo decumbant, ea accubatione vxoris labores & ventris profluvia cohiberi arbitrati. Fuisse autem Tibareni iuxta Cappadoces, qui in risu & iocis atque indulgentia fortunæ versari solebant. Idem Thracibus & Scythis, Cantabris & Celtiberis propriū: vt puerperæ viris, ipsarum vice decumbentibus, ministrant & famulentur. Apud Athenienses praeipuum edulium puerperæ brassica dabatur, velut parturienti commodissimū: mox stolis initiatorum, infantem obuoluere, ad valerudinem mirè proficere putantes. In Cyro mulier puerpera editæ prolis nullam curam gerit, sed vir domi abditus, infantilis educationis curā atque onus fert. In Lyguria quoque & Illyrico mulieres tam patientes laborum sunt, vt post puerperium minimè decumbant: prægnantesque inter opus enixas pueros domum referre tradunt: quos non peperisse, sed inuenisse credas. Cumq; infans editus primam

*Vini abstinentia.*  
*Nudum videri hominem capitale.*  
*Scythia.*  
*Amici.*

*Romani.*  
*Postuertæ.*  
*Prosa.*

*Egeria.*  
*Iuno Fluonia.*  
*Tibarenorum maritorum.*

*Thracæ.*  
*Scythia.*  
*Cantabris.*  
*Celtiberi.*  
*Athenienses.*  
*Lyguria.*  
*Illyrici.*  
*Romanorum mos & cæcæ.*

*Lygures.*  
*Illyrici.*  
*Romanorum mos & cæcæ.*

primam lucem  
sternere excent  
futuræ iocis in  
in edibus parat  
italis foret:  
quem vexare p  
ros, qui per uig  
rum primus lin  
kopis euerreba  
rum apud præfe  
berent. Quæ qu  
numenta, seruau  
cum iniciarent  
que Adolescent  
fabulino more  
in testudineci  
dium factis, ca  
peruangerent. S  
vino admoto  
& aqua. Galli  
gora pati edifi  
men Cato Ce  
studuisse, vt nifi  
velamentis oblu  
fortè deciderent  
tras iuxta cunas  
zii fierent. Mar  
fuissent, fecerim  
nonquam septim  
teste Aristotele  
bus infans casib  
ro & omni ferè  
indere seruatum  
vt non homin  
infanti nomina  
genitores ducer  
infantibus inde  
nomyi fuisse.  
tos liberos apud  
à partu nomina

primam lucem hauisset, Romanis erat in usu, ut ab obstertrice exceptus humi sterneretur, quasi diuinationem futuri exitus inde auspicati: lectoque Pilumno & Picumno in adibus parato, ita augurabatur, ut his præsidiibus diis vitalis foret: neve Sylvanus in domum irrepere valeat, quem vexare pueros opinio erat, ad fores ædium tres viros, qui peruigiles domum circuirent, aduocabant, quorum primus limen securi, alter pilo feriebat, tertius verò scopis euerrebat: mox nomen & tempus editorum filiorum apud præfectos ærarii publicis actis testarentur & scriberent. Quæ quidem in Saturni æde, tanquam publica monumenta, feruari proditum est. Deinde cum cibo & potu eum initiarent. Eduxæ & Potinæ sacra facerent. Eodemque Adolescentæ Maïæ, quæ fatua dicta est, ac Scatano & Fabulino more patrio immolarent. Fuitque receptus mos, ut in testudineis alueis, aut ex tergore matinarum testudinum factis, calda pueros abluerent, mox oleo & butyro perungerent. Spartani quandoque mero abluabant, quod *Spartani*. vino admoto resoluti ægritudines putarent, Nonnulli sale & aqua. Galli prægelido amne, ut à teneris calores & frigora pati ediscerent. Idem Thraces Scythæque. Fertur tamen Cato Censorius tam accuratè procurandis liberis studuisse, ut nisi se spectante nunquam infantem abluì, aut velamentis obluoqui siuerit: neve pueri recens editi cunis fortè deciderent, & terra corpuscula affligerentur, culcitra iuxta cunas vndique sternerent, ut inde excepti innoxii fierent. Maribusque non die, postquam in lucem editi fuissent, fœminis verò octauo nomina imponerent, nonnunquam septimo, qui dies lustricus nomen habet. Quod teste Aristotele ideo cautum, quod ante septimum pluribus infans casibus expositus manet. Ab Atheniensibus vero & omni ferè Græcia, decima à natali die, infanti nomē indere seruatum est. Apud Troglodytas fuit patris moris, ut non hominum, sed arietis, pecoris aut ouis imponant infanti nomina, quod bruta, quorum ope vitamabant, suos genitores ducerent. Atlantes verò Aphricæ populi, nulla infantibus indere nomina consuevere: sed velut bruta anonimi fuere. Diuus autem Antoninus Philosophus, natos liberos apud præfectos ærarii profiteri, & tertio die à partu nomina ferre iussit. Nono verò die nomina in-

*monia post editum infantem.*

*Sylvanus pueris infestus.*

*Spartani.*

*Galli.*

*Thraces.*

*Scythæ.*

*Cato Censorius.*

*Quoto die infanti nomen dabant Romani.*

*Dies lustricus.*

*Atheniensis troglodyta*

*Atlantes.*



# GENIALIVM DIERVM

fantibus indere, antiqui moris fuisse, illud exemplo est;  
**Nundina.** quod Nundina dea apud Romanos magnæ religionis e-  
**Matres ipsæ** rat: ipsumque infantem edrum in gremio & sinu matris ac  
**nutrices suo** ipsius lacte educari potius, quam apud coemptas nutri-  
**rum infan-** ces alii permitterent, cum ingenuitas à matre sola, non pa-  
**rum.** tre proficiscatur: aut si permisissent, magna cura præci-  
**Laconica** puas illi nutrices Laconicas, velut educationis magistras,  
**nutrices.** admouerent: cum propter lactis & educationis vitia sæ-  
**Germani.** pe infantès degenerasse comperitum sit. Quod æquè Ger-  
**Græci.** manis est habitum nefas, apud quos mater filium suo la-  
**Romani pue** ctæ alit, nec nutrici educandum delegare licet. Græcorum  
**ros bulla do-** verò inualluit mos, ut quinto die à partu, mulieres comi-  
**nabant &** tes puerperii, manus abluant, & puerum laniibus circum-  
**prætexit.** ferant, polyposque & sepias manufcula à cognatis ferant,  
**ulla qualis** Deinde cum puer paululum processisset, prætexta illum  
**& quorum** donabant Romani, & bulla: ea enim erat aurea, insignie no-  
**insigne.** bilitatis, figuram cordis habens, ut signarent, eam ætatem  
**Lorum quo-** alterius consilio regendam: qua primum à Prisco Tarquinio  
**rum insigne** donatum eius filium tradunt, quem in prætextæ an-  
**fuert.** nis hostem dicunt occidisse. Hac Romani pueri honestè  
**Educatio.** geniti, & liberaliter educati patricii, aut illorum, qui equo  
**Exempla pa-** meruissent, filii postea vti fuere. Lorum verò erat insigne  
**rentum co-** libertorum, plebeiorum & pauperum. Propius verò est,  
**ram pueris.** quod fœdere isto cum Sabinis & ratio cautum fuit, ut bul-  
**Cato censor.** la prætextaque per eas tempestates Sabinorum ornatus,  
**Hi von.** raptarum filii vterentur. Fuitq; antiqui moris, ut parentes  
**Magistri &** bonis exemplis artibusq; honestissimis liberos educerent,  
**cofortu apu-** plerumq; apud patruos, ne nimia parentum indulgentia la-  
**rorum.** sciuerent. Maximaquè dabatur opera, ne quid insolens aut  
**Hi von.** petiociptum, neve quicquam quod minus esset decorum,  
**Magistri &** eorum infante pater faceret aut diceret: neve viri mali ex-  
**cofortu apu-** emplii, qui seruilibus viris imbueret animos, in conuictu  
**rorum.** esset: magni enim interest, quos quisque audiat domi, qui-  
**Hi von.** bus cum loquatur puer, Quare Cato censor tanti exem-  
**Magistri &** pli fuit, ut Manlium senatu mouerit, quod interdum præ-  
**cofortu apu-** sente filia vxorem suauisset: afferens se à sua nunquam  
**rorum.** nisi cum tonaret, præ timore complexum esse. Et Hieron  
**Hi von.** Epicharmum comicum multasse, & pœna affectis edici-  
**Magistri &** tur, quod coram filia lasciuos edidisset versus. Tum ut so-  
**cofortu apu-** cii consiliorum, magistrisque & comites puero probatissimi  
**rorum.** darentur, qui

darentur, qui  
 tes. Nam pra  
 pertum est.  
 tum memini  
 tia, magistros  
 pertæ virtutis  
 exemplis que  
 cem, Agamen  
 lemachus Me  
 Zenonem,  
 tendos: sicut  
 berius Theod  
 Virgilius Silo  
 eibus instruit  
 Etina, integ  
 mus enim Ca  
 aperunt: eius  
 mus. Cato  
 non alium qu  
 erat, filius ex  
 Etavius, C  
 alterius, sed  
 tare illos scie  
 non solum in  
 literis & bon  
 turque aliqu  
 neri propinq  
 citate & mo  
 narum artium  
 mo honestiss  
 cas, & huius  
 ghras Græci  
 & animi cult  
 tati angustia  
 leuior: bus f  
 bantur, qui  
 animos cor  
 Græciam le  
 scerent, ma  
 mo tyrocin

darentur, qui acuerent iuuentutem ad studia & bonas artes. Nam prauis impulsoribus multos degenerasse compertum est. Quod etiam à Græcis summo studio seruatim meminimus, ut dum puerilis ætas prona esset ad vitia, magistros adhibere probatissimos, magnæ & expertæ virtutis, quorum conuictu & domesticis disciplinis exemplisque formarentur. Sic Achilles Chirona & Phœnicem, Agamemnon Nestorem, Hector Polydamanta, Telemachus Menelaum, Alexander Aristotelem Autigonus Zenonem, atque alii vitæ magistros habuere non pœnitendos: sicut Augustus Apollodorum Pergamenum, Tiberius Theodorum Gadareum, Homerus Prognopidem. Virgilius Silonem, Cicero Diodorum, qui illos egregiis artibus instructos ad bonam frugem prouexere: quorum doctrina, integritate & fide, magni postea viri euasere. Pri-  
mus ludimagister Carbilus proditur, qui iuuentuti Romæ ludum aperuit: eius Carbili libertus, qui uxorem repudiavit pri-  
mus. Cato vero Censorius tam sancte filium edocuit, ut foris filium non alium quæsiuerit magistrum: sed seipsum, quia pater instruxit. erat, filius exhibuerit præceptorem. Augustus quoque Octauius, Caium & Lucium, quos sibi filios asseuerat, non uisus filios alterius, sed sua ipsius doctrina imbuit: itaque literas & naturæ scitissimè docuit. Utque in ludum literarium docuit, non solum ingenui pueri, sed & virgines nondum adultæ, Virgines literis & bonis disciplinis formandæ ventitarent. Eligebaturque aliqua matrona insignis, spectatæ virtutis, totigeri propinqua, aut vir grauissimæ disciplinæ, cuius san-  
ctitate & moribus tota familia & infantilis cognatio, bonarum artium cupiens, imbueretur. Apud eumque in do-  
mo honestissima Hetruscas primum literas, mox Græcæ apud eas, & haud multo post circumscriptas sententias, quas Romanos. christi Græci vocant, ediscebant: deinde studia liberalia, Quo instru-  
& animi cultum. A quibus si quid esset offensum: prætex-  
tati anguillarum tergore, pueri ferula, à parentibus vero larvæ negli-  
leuioribus flagris vel plagis, aut puerili verberare pleste-  
gentiores. bantur, quibus exciti disciplinis, ad virtutem vegetabantur.  
animos corporaque. Quod apud Thuriis & omnem fere Græci-  
Græciam lege cauebatur, ut pueri cum primum adole-  
scerent, magistros studiorum doctos ætate & usu, in pri-  
mo tyrocinio publica impensa præficerent. Utque plures constitutus.

# GENIALIVM DIERV

*Thufci.* vnus curæ & disciplinæ mandarentur, qui magister effet  
*Maffilienses.* & comes, sicut de Thufcis & Maffiliensibus traditur. Idem  
*Iberi.* apud Iberos Sertorius fecit, vt magistris scientissimis, qui  
*Sertorius.* artes docerent liberales, ingenuosque educarent, stipen-  
*Alexander.* dium de publico daret. Alexander Macedo multis milli-  
 bus puerorum ex Perside magistros dedit, qui Græcia in-  
*Vespasianus* stituta, mores, militaremque disciplinam præciperent.  
*Antoninus* Quod de Vespasiano proditum est, vt Græcis Latinisque  
*rius.* rhetoribus annua centena daret: & de Antonino Pio, qui  
*Traianus.* rhetoribus per omnes prouincias annua salaria constituit.  
 Traianus quoque adolescentes ad quinque millia bonæ in-  
 dolis, ex omni imperio selectos publice alit: & parentis af-  
 fectū paribus disciplinis erudiri curauit, ex præcepto Ly-  
 curgi, qui ingenuis adolescentibus virum præesse voluit  
 peritum ac vigilantem, ex his qui summi eliguntur ma-  
*Padonomus.* gistratus, quem padonomum nuncupant. Persarum vero  
*Persæ.* pueri non literas, quemadmodum consueudo fert, sed iu-  
*Regi pueri* stum ab iniquo discernere, & quæ poena improbus homo di-  
*apud Ægy-* gnus, qui pace vel bello bonus, & quæ sit turpis & honesti  
*ptios.* distinctio in scholis disciebant. Ægypti geometriam & a-  
*Magica ars.* rithmeticam, puerum vero regium magicas artes edoce-  
 bant in primis, tanquam studia sanctiora. Ea enim erat  
*Reges Persa-* diuinorum scientia, qua imbui regum filios voluerat, quo-  
*rum.* niam ad magnæ fortunæ cultum ingenia exercitaret. Qui  
*Spartana* mos Persarum regum frequens fuit, vt magicis artibus  
*virgines.* imbuerentur. Spartanæ vero virgines nondum adultæ, in  
 discorum iactu, cursibus & palæstra exercentur omnes  
 nudæ: quod studium à Laconibus, qui summi palæstritæ  
 fuerunt, excolebatur in primis: id quod Plato non impro-  
 bavit, censuitque vt non modo puellæ, sed & anus lucta-  
 rentur cum viris, vt patientes laborum facile res arduas  
 subirent: quorum studio in posterum adeo affecti sunt, vt  
*Gymnasia,* gymnasia & palæstras, quibus tota Græcia dedita erat,  
*Palestre.* ita occupasse animos tradunt, vt pro fortibus militibus se  
*Græci.* bonos palæstritas & athletas dici potius exoptarent. Ap-  
*Pythagoræo* pud Pythagoreos discipuli, licet disciplinis imbuantur bo-  
*ri di, cupu-* nis illis tamen annis quinque obstinato silentio tacendum  
*lorum silen-* erat. quippe primum rudimentum erat tacere & meditari.  
*ium.* Creteusium pueros cogeant magistri in primis leges,  
*Cretenfes.* mox deorum hymnos atque egregia ducum facta modu-  
 lat

istis vocibus  
 sic viuunt  
 dum enim  
 re magna fac  
 datum, vt q  
 ceret. Tunc  
 morum exe  
 focer cum g  
 ducerent no  
 quod quanu  
 mnis esset vi  
 & computat  
 improbando  
 actissima.  
 quatuor vsq  
 ad decem,  
 verunt. Mir  
 se, vt vix to  
 Veteres ver  
 re nesciui  
 & motus lo  
 de que in vi  
 molles salt  
 pueros, etia  
 saltatorium  
 uorumque  
 tu psallere,  
 Persas, atq  
 isse, Homer  
 beralia, salt  
 & equitare  
 nem tanqua  
 derent, iote  
 cinna fieret  
 saltare ded  
 tasse dicitu  
 stinere: v  
 comus in h  
 Baccho dic  
 vno pede f

iatis vocibus mandare memoria. Apud Siginos, qui Per-  
 sice viuunt, quadrigas agitare, erat puellare studium. Non-  
 dum enim adulta virgo quadrigas flectere & circum age-  
 re magna facilitate callebat : quibus hoc erat priuilegio  
 datum, vt quem vellet ex iuuentute in virum deligere li-  
 ceret. Tanta porro Romanæ verecundiæ obseruatio & Romanorū  
 morum exempla fuere, vt nec pater cum filio pubere, nec pudor.  
 socer cum genero lauaret, nudosque conspiceret parentes, Arithmeti-  
 ducerent nefas. Hoc tamen ad memoriam insigne est, cā discabant  
 quod quauis pueri tam castigatæ disciplinæ forent, vt o- pueri Roma-  
 mnis esset vita plena grauitatis : calculum tamen edificere, ni & quare.  
 & computationibus dare operam, in vsu fuit Romæ non  
 improbandum, tanquam inde redundaret ingenuitatis ex-  
 actissima. In quod fuit animaduertum solos Thracas ad Thracū nu-  
 quantur vsque numerare didicisse, Græcos & barbaros merus.  
 ad decem, Albani vero vltra centum computare non no- Græcorum.  
 uerunt. Mirumque prodi. Meletidem adeo vecordem fuis- Barbarorū.  
 se, vt vix toto ingenui captu ad quinque numerare disceret, Albanorū.  
 Veteres vero Romanorum vltra centum millia numera- Meletidis.  
 re nesciuisse, multi asseuerant. Tum saltationis genera, Stupiditas.  
 & motus Ionici Romanam iuuentutem edificere, quan- Romanæ.  
 do que in vsu fuisse. Siquidem Iones psallendi normam, & Iones.  
 molles saltus primi inuenisse traduntur. Itaque ingenuos  
 pueros, etiam senatorum filios, schola egressos ad ludum Ludus sal-  
 saltatorium frequentes commeare, & cum crotalis, ner-  
 uorumque & tibiarum cantibus ad numerum certo mo-  
 ru psallere, antiquæ disciplinæ fuit. Quod apud Græcos:  
 Persas, atque Indos, dignum laude & exquisitæ artis fu-  
 isse, Homero teste probatur, qui inter cætera ludicra li-  
 beralia, saltationem ponit. Quippe saltare habent Persæ  
 & equitare præcipuum. Lacedæmonii quoque saltatio-  
 nem tanquam ad bella vtilem, vt gressu composito ince- Persæ.  
 derent, inter quondianas disciplinas habuere. Et vt con- Lacedæmo-  
 cinna fieret motio in congregiendis hostibus pueri nudi nii.  
 saltare dediderunt. Quare Epaminundas & saltasse & can-  
 tasse dicitur probe. Quas etiam per genera modos di- Epaminun-  
 stinxere : vt podismus, & liphismus, modus, comus & tetra- das.  
 comus in hostium congressu fierent. Ascolasmus vero Modi & sal-  
 Baccho dicatus erat, ubi in theatro super vites obunctos tandi gene-  
 yno pede saltant : Calabrisimus Phalicus, & Astriasmus, ra-



# GENIALIVM DIERV

Strobilus, Apocinus, & Apocissis, aliaque saltationum genera, diuerso quæque gestu & modo erant in quotidiano magis vsu frequentia. Et tamen saltatio non vbique & passim, sed in tempestiuo conuiuio deliciarum causa, si quando præstatur, laudis fuit. Quippe cantus & saltatio, Homero teste, conuiuii appendices sunt, modesta tamen, non imprudens, qualis fuit Hippoclidis, qui apud Clisthenem futurum socerum, dum intempestiue saltat & gesticulatur, illum desaltasse matrimonium Clisthenes dixit. Appius quoque Claudius vir triumphalis & Gabinus, M. Cæcilius & Licinius Crassus optime saltare gloriæ duxerunt: sicut fidibus sonare. Discebant enim fidibus antiqui apud magistros & artifices: nam Decius Sylla optime cantasse dicitur, & Cato Censorius simpliciter cantare, non seruile duxit opus. In tantumque honoris culmen apud veteres musica processit, ut illam sacris & publicis cæremoniis adhiberent, cum indeorum puluinatibus & epulis magistratum fides præcinerent. Et apud Græcos iidem musici vates & sapienter erant. Apud quos post cœnam circumferebatur lyra, quam cum recusasset Themistocles, est indoctior habitus. Cimosque & Epaminundas, quod fidibus scirent, antelati fuere. Canebant enim veteres ad tibiam clarorum virorum laudes & virtutes, tamen si principibus hoc fuerit probro datum. Quare verbum Philippi fertur in Alexandrum, debere ipsum pudere, quod tam pulchre caneret. Et Pyrrhus, an Caphias vel Pythion melior musicus videretur, interrogatus, Polyper contra meliorem ducem respondisse fertur. Scipio tamen Æmylianus Romanæ iuuentuti, quod in ludum histionum ingenui pueri venirent, & cum sambuco & psalterio canerent & psallerent: & Cicero Gabinio consulari studium saltandi, ut probum obiectauit. Domitianus quoque in censura ciuem Romanum senatu mouit, quod choreis plus nimio indulgeret. Id quod Ægyptiis seuera fuit lege inhibitu, apud quos pueri nec palæstræ vacant, nec musica. Quod de Alcibiade prodicitur qui musicam tanquam ingenuo indignam, odio prosequutus fuit. Contra Pythagoræi: nam tanti musicam fecere, ut excitarentur ad lyram, & quietem capturi, sono inquirerentur. Inter pueros

*Hippoclidis  
desaltatio.*

*Fidibus  
discebant  
veteres.*

*Musica  
honorat  
nos.*

*Lyra post  
cœnam.  
Themistocles.*

*Cimos.  
Epaminundas.*

*Musica  
vitiuperata  
a  
quibus.*

*Musica  
laudat.*

alia verò ruc  
quam agita  
fuit. Cur au  
derent nom  
pubertatem  
tur, ut mili  
no ætatis p  
pore iura p

*Animer*

**E**sset in  
dum, i  
bola dicta  
non facere  
superueni  
sue mali  
mare & p  
ri exem  
lysserefe  
phone ad  
tans quida  
militiæ cre  
a dextra st  
captiui im  
excussus d  
ræ. Inde  
tis bonum  
sarem min  
immoceat  
autem, i  
originem  
pterea p  
gurale &  
Eaque de  
miræ ob  
fanda on

tilia verò rudimenta, bastilia iacere, sudem torquere, equum agitare, arma tractare, Romanæ inuētutis peculiare fuit. Cur autem citius fœminis, serius vero masculis indiderent nomina, credo propterea visum, quia fœminas cito pubertatem assequi compertum est. Ideo veteri lege cautur, vt mulieres duodecimo, mares verò quartodecimo anno ætatis pubertatem assequi censerentur. Eo enim tempore iura publica masculis pubertatem definire.

*Exercitia-  
menta puo-  
rorum.*

*Fœminis  
cur citius  
quàm mas-  
culis inde-  
rentur q-  
mina.*

*An inter auguria sternutamenta sint, & offensiones pedum,  
& quæ illorum prædictio fuerit.*

## CAPVT XXVI.

ESSE inter auguria sternutamenta & offensiones pedum, in naturali historia Plinius notauit, quæ symbola dicta sunt. Plerique contrà: nam sternutamenta non facere auspiciū censent: sed quum captatis auguriis superueniunt, illa rata facere, siue boni prænuncia sint, siue mali: qualiaque prædicta, quæuisque fuerant, affirmare & probare sermonis veritatem putauerunt: Homeri exemplo, qui Penelope malum procis futurum ab Ulyssæ referente, Telemachum facit sternutasse. Et Xenophonte ad milites concionante, sub idem tempus sternutans quidam, omen fecit felicissimum, ita vt totius dux militiæ crearetur. Themistocle verò ad aras sacrificante, à dextra sternutans homo, augurium fecit, quo præcipui captiui immolarentur. Hippia quoque dum sternutat excussus dens, magnum augurium fecit calamitatis futuræ. Inde apud veteres vetusta fuit religio in sternutamentis bonum omen & salutem precari: quod Tiberium Cæsarem misisse exegisse dicunt, vt si quid infandi dirique imminet, ea precatione & salute auertatur. Aristoteles autem, quod è capite hominis tanquam ex arce ducunt originem, quæ pars diuisa & sanctior homini est, propterea prodeuntem inde spiritum, tanquam signum augurale & diuinum numen, nos venerari decere censuit. Ea quidem apud eos, qui ista peruestigare adorti sunt, omnis ex miræ obseruationis fuere. Nam si essent marutina, ne sterneretur, si vero

*Salutē pri-  
cari in ster-  
nutamentis.*

*Obseruatio*

*omnis ex*

*sterneretur*

# GENIALIVM DIERV

si vero meridiana, firmissima auspicii esse præcipue à dextris, arbitrati sunt. Sæpe tamen symbolum veritatis, & prognosticum liberationis facere ab insidiarum metu, voluerunt. Fuitque animaduersum, inter epulas medio accubitu, sternutamento reuocari ferculum: si non postea gustetur aliquid, inter dira, & certissimo exitio haberi. Sed tamen si de sternutamento variata opinio sit, offensiones tamen pedum infausti semper ominis fuisse, ac portenti & prodigii mali, vulgo proditum est. C. Gracchus qua die ciuili seditione oppressus fuit, domo egrediens, ita pede limen offendit, vt non parua vis sanguinis efflueret. Neroni quoque in expeditionem Alexandrinam profecturo, lacinia surgenti adhaesit, Crassii etiam filius contra Parthos proditurus in aciem, ita pedem offendit, vt humi prostratus concideret: quos omnes vehementi discrimine & immani strage oppressos, atque indignissimam fortunam expertos, satis constat. Parentque ab undè exempla, quæ singula exequi longum esset. Illud tamen annotare succurrit, adeo Romanos olim in magnis minimis que rebus auspiciorum euentusque omnia obseruare solitos, vt ab inceptandis prosequendisque negotiis leue suspicioe auguriorum, velut tristitia portenderent, & magna infortunia facerent, auocarentur. Nec modo auspicia, sed sacrificia, ludosque solennes ita obseruarunt, vt ob minimas sæpe causas illos instaurarent & reficerent, Sacrorum vero caeremonias tam sanctè coluerunt, vt ex leui offensione idem sacrificium trigiesies instauratum, & denuo ac sapius procuratum fuerit.

*Qua potestas Proconsulis foret, qui ve erant Proconsules, & an idem iuris, quod consules, haberent.*

## CAP. XXVII.

QUOTIES instantibus curis mihi animus laxatus fuit, sæpenumero quæsiui, quæ potestas Proconsulum foret, illorum quibus finito consulatu, prorogatum esset imperium. Et dum quæro, ab autoribus traditum memoratumque inueni, quod vrbi finito magistratu annuo, non expediret consulem prouincia decedere: illi, ne sine honore esset, imperiū sæpe prorogari, vt eam prouinciam Proconsul

*Omen expeditum offensione.*

consul, non rogabatque lus sine sena in decernent ad populum & suffragati quod a populi His ergo à p ad sex mens res, vel reu batur. Pub prorogatum cium cepit in Aphricam reipub. prou debellatum bus consuli rirentur, plu procōsules t cius creauit. misit & ma tori procon tat. Sempr quum Hann Claudius Ma res Hannib facillè vinci p aduersum el tea consules imperio den rinos motus bus rem ger sulatus insign res, scæses, le uincia sibi d bus pro imp conspicuus sul præsens uentarer. T signibus er

consul, non vt consul administraret, Continuabat pro-  
rogabatque illi senatus imperium, nonnunquam popu-  
lus sine senatu, ex autotitare tribunorum plebis. Nam si  
in decernenda prouincia senatus aduersaretur, tribunus  
ad populum ferebat, plebsque scisciebat, & ex scitu plebis  
& suffragatione populi proconsulatum decernebat: idque  
quod a populo scitum erat, ratum firmumque manebat.  
His ergo à populo vel senatu prorogabatur sæpe imperiū  
ad sex menses, modò ad annum, aut donec debellati hos-  
tes, vel reuocati à senatu forent, prout ex rep. esse vide-  
batur. Publius enim Philo consul narratur primus cui  
prorogatum imperium fuisset, & ex eo proconsulare offi-  
cium cœpit pro munere dari. Scipioni deinde Aphricano  
in Aphticam profecto, ne finito consulari, in commodo  
reipub. prouincia decederet, imperium consulare, donec  
debellatum esset, prorogatum fuit. Nonnunquam stanti-  
bus consulibus, si qui in prouincia tumultus aut motus o-  
rarentur, pluresque prouinciæ oporteret præesse, novos  
proconsules senatus, nunc iisdem, nunc aliis decretis prouin-  
ciis creauit, ipsique plerunque legiones & exercitus com-  
misit & mandauit: poteratque non modò consuli, sed præ-  
tori proconsulare munus dari: sicut exemplis pluribus ex-  
rat. Sempronio enim Graccho, & Q. F. Maximo Coss.  
quum Hannibal Italiam omni clade belli peruastasset,  
Claudius Marcellus ex prætore proconsul designatus vi-  
res Hannibalis multis præliis ita fregit & comminuit, vt  
facile vinci posse documentum daret. Quin & illud anim-  
aduersum est, easdem legiones atque exercitus, quibus an-  
tea consules præfuisent, ipsis pro consulibus prorogato  
imperio demandari, vel novos comparari contra repen-  
tinos motus, quibus hostibus obuiam ire, & magnis opi-  
bus rem gerere possent. Habebatque proconsul procon-  
sularis insignia eadem, quæ & consularis. Nam & lieto-  
res, fasces, securæ, prætextam, curulemque sellam in pro-  
uincia sibi decreta velut consul retinebat quibus insigni-  
bus pro imperii maiestate, proque splendore dignitatis  
conspicius erat: nisi eam adiret prouinciā, in qua con-  
sul præsens foret, aut è prouincia decedens Romam ad-  
uentaret. Tunc enim finito honore, sine imperio aut in-  
signibus erat. Proconsulienim potius Romæ ingressio  
minueba-

*proconsul.**proconsulii  
insignia.*



# GENIALIVM DIERVVM

minuebatur honor, priuatusque & sine imperio censebatur. Neque enim proconsulem habere imperium, vbi vnâ esset consul, consentaneum erat, nisi par illi imperium delegatum fuisset. Tunc enim & consularia ornamenta & potestas vtrique erat par. Hoc tamen intererat, quod proconsules & propraetores auspicia non habebant: quippe inauspicati erant, quum consules prætoresque auspicia haberent maxima. Si tamen consul in prouinciam veniret, in qua proconsul degeret: ipse cum hictoribus & fascibus consuli obuiam ire, & velut priuatus equo descendere, & obsequium præbere debebat. Quòd vero æquatum imperium proconsuli vnâ cum consule fuerit, pluribus patet exemplis. Nam & cum T. Claudio consule, qui Aphricam prouinciam fortitus erat, P. Cornelii Scipionis qui illam proconsul administrabat, æquatum imperium fuit: & quum vrbs ab Hannibale admotis hostiliter legionibus premeretur, metusque de summa rerum esset, Q. Fuluium proconsulem Capua profectum, ne ei minueretur imperium, quòd urbem inisset, ex æquato cum consulibus imperio, vrbi præfuisse legimus. In urbem tamen reuersus proconsul, poterat absentibus consulibus eorum vices gerere, vrbi præesse, senatum habere, comitia futuris consulibus indicere, & si prouincia sibi decreta quid triumpho dignum gesserat, etiam de victis hostibus triumphare. P. Philo proconsul, & cui prorogatum imperium sæpe fuit, Græcis in Campania debellatis, qui rupto imperio descuerant, de Palæpolitans simul & Græcis triumphum egit. Et Scruilius proconsul de Cilicibus & Isauris, quòd indomita ingenia debellasset, triumphasse fertur, tametsi proconsulem non gerere magistratum legitimum, & ideo triumphare minime posse, plerique assueverent. Fuit tamen animaduersum, proconsulem sine prouincia nonnunquam, vt milites in officio haberet, & obsequentes imperio, à senatu creatum exercitui præfuisse. Qui etiam Legatum & Quæstorem, quorum consilio niti quibusque adiutoribus & ministris tam in administranda prouincia, quàm gerendo bello vti posset, sicut consul, habebat. Illud etiam non præterierim proconsuli sex tantummodo Fascium insignia præire, apud nonnullos scriptis mandatum fuisse: licet alii duodecim fascès, hictoresque & eadem

*Proconsul  
& propraetor  
auspicia non  
habebant.*

*Æquatum  
imperium  
proconsuli  
cum consule.*

*Proconsulii  
potestas in  
vrbe consu-  
libus absen-  
tibus.*

*Proconsulii  
triumphus.*

*Proconsul  
sine prouin-  
cia.*

*Fascès pro-  
consuli sex  
tantum.*

eadem insignia  
re argumentum  
atque vrbes  
vero iurisdic-  
voluntariam  
tam liberi qu-  
præconsulis  
consul: n de  
cit: consul v-  
quodq, ante  
decebat pro-  
verabatur. Fi-  
modo proto-  
consularem  
gnatum ante  
se: Siquide-  
initum hono-  
prætores pr-  
nus ex senat-  
ptum, qui  
proquæsto-  
propraetor  
remque co-  
insignia præ-  
emplo pro-  
tile duxerit  
ad quas soli  
res, nonnulli  
consules, p-  
thago proce-  
Asia citra  
vrraque M-  
fuere. Cyp-  
Creta & B-  
lim prætor  
Soli vero  
uncialis pr-  
Hispania  
Lusitania  
Ea vero in

eadem insignia honorum proconsuli sicut consuli appare-  
re argumentis asseuerent. Quæ quidem insignia statim  
atque urbem ingressus est, pro consul accipiat, contentiosa  
vero iurisdictionem, nisi in decreta prouincia non exercet,  
voluntariam autem, ubique. Quippe manumitti apud eos  
tam liberi quam serui ubique possunt: apud legatum verò  
proconsulis non possunt. Hoc tamen interest, quod pro  
consul in decreta statutaque sibi prouincia ius tantum di-  
cit: consul vero, etiam extra prouinciam & ubique dicit:  
quodque ante successoris aduentum, legatum dimittere non  
decebat proconsulem: id enim lege Iulia repetundarum  
vetabatur. Fuitque memoriæ proditum, non consulis  
modo prorogato imperio ultra tempus finiti honoris pro  
consularem iurisdictionem fuisse: sed & consulem desi-  
gnatum ante consulatum proconsulare imperium gessisse:  
Siquidem Nero Cæsar, & alii designati consules ante  
initum honorem sæpe proconsulare imperium gessere &  
prætores prætura functi, & quæstores post quæsturæ mu-  
nus ex senatus decreto prouinciæ præfuerunt ultra præscri-  
ptum, qui non prætores, aut quæstores, sed proprætores  
proquæstoresque dicti nominatique sunt. Eundemque  
proprætorem & consulis legatum fuisse simul, proquæsto-  
remque consulis pro prætore prouinciæ præfuisse ibique  
insignia prætoria, aut quæstoria habuisse, multiplici ex-  
emplo probatum est. Illud quoque admonitu non inu-  
tile duxerim, quasdam prouincias proconsulares fuisse,  
ad quas soli mittebantur proconsules, quasdam consula-  
res, nonnullas præsidiales, plerasque prætorias, quibus  
consules, præfides prætoresque præferti erant. Nam Car-  
thago proconsularis erat prouincia. Numidia, Libya, &  
Asia citra Taurum & Cyrenæ, consulares. Tripolis, &  
vtræque Mauritania, atque Ægyptus, sub præsidibus  
fuerunt. Cyprus, Iberia, Sardinia, Sicilia, Illyricus, Achaia,  
Creta & Bythinia prætoriarum. Sardiniam & Corsicam, olim  
prætorias, postea sub præsidibus fuisse comperimus.  
Soli vero Massilienses & Nemaufenses ab onere prouin-  
cialis prætoriarum feruntur immunes. Cumque omnis  
Hispania in sex prouincias diuidatur, ex his Bæthica &  
Lusitania consulares fuerunt, reliquæ sub præsidibus.  
Hispania  
Ea vero in quatuor conuentus diuisa fuit, in quibus prouincia  
daban-

*l. i. Gr. ff. de  
off. proc. &  
leg. & l. ob-  
seruare. eod.  
tit.*

*Consulin  
quo à pro-  
consule dif-  
ferat.*

*Prætores.  
proquæsto-  
res.  
Prouincia  
proconsula-  
res, præsidia-  
les & præto-  
ria.*

# GENIALIVM DIERV

*Noricis.  
Pannonis.  
Cappadocia.  
Armenia.  
Catramo-  
tica.  
Paphlago-  
nia Mysia.  
Syria.  
Troas.  
Indi.  
Gallia.  
Aquitania.  
Britannia.  
Macedonia.  
Illyrici.  
Thracia.*

*Cappadoces  
libertatem  
deprecati.*

*Proconsuli  
dignitas  
quando de-  
sit.*

dabantur iura: Gaditanum, Cordubensem, Aetifatanum, Hispalensem. Lusitania vero in Emeritensem. Pacensem & Scalobitanum. Norici & Pannonii in quatuor provin-  
cias Valeriam, Sueviam, Dalmaticam, & Mesiam. Cappadocia in decem praturas, postea in satrapeas diuisa fuit, Armeniæ magna pars in duodecim gubernationes Cha-  
tramotitæ qui iuxta sinum Arabicum incolunt, in quatuor monades. Paphlagonia in tetrarchias, Mysia in admini-  
strationes: Ægyptus in præfecturas & regiones, Syria in-  
toparchias, Thracia in stratageas, Troas in nouem prin-  
cipatus; Indi in sex quinterniones, singulas præfecturas diuisere, Nonnulli in satrapeas, sicut Laodiceam. Alii in ethmarchias, multi in tribus, plerique in classes aut cen-  
turias partiti suere. Gallia, Aquitania, & Britannia pro-  
uinciarum decem & octo numerantur, ad quas præfides mite-  
bantur, quas Cæsar in provinciæ formam redegit pri-  
mus. Macedonia septem provincias habuit, totidem Illy-  
ricus, Thracia sex. Augustus Galham & Ægyptum, Clau-  
dus Cappadociam, Cæsar Archelao vita functo, maiorem  
Cappadociam Romanorum provincias fecit. Proditur  
tamen Ciaxares primus Asiæ populos in provincias di-  
stribuisse, & in suum quemque ordinem distinxisse, ha-  
statos, sagittarios, & equites. Nero Cæsar pontum Pole-  
moniacum & Alpes Coctias, Polemone rege via functo,  
provincias fecit: & nationes Alpium maritimas in ius La-  
tii transtulit. Fertur vero de Cappadocia mirum, quod cum  
liberi essent, libertatem à Romanis deprecari sunt: asseren-  
tes illam se ferre non posse, & sub regibus, esse maluere.  
Vespasianus Achaïam, Lyciâ, Thraciâ, Ciliciâ, Comage-  
nem, Rhodum, Azyntium, & Samum libertate adempta  
provincias fecit: Traianus Daciâ, Mesopotamiam, As-  
syriam, Arabiam & Armeniam. Fuitque hæc dignitas  
apud Romanos in usu frequens, maximique splendoris:  
donec temporis intervallo, post Hadrianum imperato-  
rem, & ordo & honor proconsularis desinere. Siquidem M.  
Antoninus imperator provincias ex proconsularibus, con-  
sulares aut prætorias pro belli necessitate fecit: ipse vero  
Augustus pacatas imperii provincias & ab hostili tumultu  
ociosas, populo Romano regendas dedit, sibi que tumul-  
tuantes & operosas, aut hostium incursionibus inquietas  
desumpsit:

desumpsit: ad  
fectos cum in  
quam legio  
Achaïam & M  
lari imperio e

Littere uti ac  
bn

A DIBIT  
Acilio, & i  
dici cum freq  
fuitque hic se  
cionus & eleg  
ex quo traiec  
Idè. Si semel,  
futurum sit.  
ni ad vniuers  
quæ consiliu  
Herculis sig  
dicehdi mo  
contendere  
calibus per  
contraque g  
vsurpasse, vb  
regula Latini  
babuliter dici  
uis patere po  
Cornelius co  
legato, Rom  
ripi fretu di  
brogis, inqu  
Cicero ad C  
commorau  
sunt, ex qui  
exercitu, in  
dū consenti  
numero vic  
uenientior  
adiicimus,

desumpfit: ad quas modo proconsules, præsides aut præfectos cum imperio, modo præsidia & exercitus, nonnunquam legiones & auxilia destinauit. Tiberius quoque Achaïam & Macedoniam onera deprecantes, proconsulari imperio exemit, sibi que illas regendam adciuit.

*Licere uti accusatiuo casu nonnunquam in verbis localibus, contra regulas grammaticorum-*

## CAPVT XXXVIII.

**A**DHIBITVS sum in concilium, magis quam in concilio, & in causam descendendi potius, quàm in causâ, dici cum frequētius tum ornatius, sæpenumero videmus: fuitque hic sermo veteribus non frequens modo, sed concinnus & elegans. Titus Liuius de Macedonico bello: Si ex quo traiecimus in Græciam, adhibitus esse in conciliū. Idē. Si semel, inquit, in causam descenderit, nihil integrum futurum sit. Et alibi: In euentum eius vrbs positum, sperni ab vniuersa gente Thessalorum, aut timeri. Et rursus: In quæ consilium dedi: Et de Macedonico octano: In ædem Hercules signum ipsius dei positum, & seruges equi. Quē dicendi modum habuisse proprium & perpetuum ausim contendere. Quinetiam illud animaduertimus, verbis localibus per accusandi casum eundem frequenter vsu: contraque grammaticas regulas nouo ememplo multa vsurpasse, vbi minime conuenire putaretur, quæ oratio à regula Latinitatis procul abesse visa est: tamen recte & probabiliter dici, in ea; magnū fuisse orationis ornatū, cui uis patere potest. Quippe de Macedonico bello: Lucius Cornelius consul, inquit, relicto ad exercitum Claudio legato, Romā venit, Idē: Quæ pro Chalcidibus ad Euripti fretū dicta erant. Cæsar commentario quinto: Allobroges, inquit, crebro ad Rhodanum dispositis præsidiiis. Cicero ad Catonem: Cū ad Cibistra quinque dies essem commoratus, & pleraque quæ frequenti lectione obuia sunt, ex quibus satis exemplorum colligi potest: cum in exercitu, in castris, in Cibistris, grammatici omnes dicendū consentirent. Quod tamen non ineleganter dici sæpenumero videmus: Nā præter euphoniæ sonū, qui aptior conuenientiorque fuit cū præpositionem ad, accusandica sui adiicimus, eius eam vim virtutemque animaduertimus, ut

*Verba localia cum accusatiuo.*



# GENIALIVM DIERV

prope locum rem agi, certissima obseruatione designat, proximus modò autoritatibus ostentum est. Quod enim Cæsar ad Rhodanum disposita præsidia habuit, aut Cicerò ad Cibistra fuit commoratus, vel quod T. Liuius ad exercitum dicit legatum reliquisse id signat iuxta Rhodanum exercitum vel Cibistra: vel per solæcisini modum dici grammatici volunt: & in primis Diomedes, ut è cælo descendere in terris. Aut quandam magis intentionem, ac vim, & penitus atque alte fuisse penetratū in rem de qua agimus, exprimere contendimus, & tunc in, præpositio, accusatiuo apposita, expressius id significauit, ut superiore exordio & primis probatorum autoritatibus percensuimus. Huius rei admonuit me liber obseruationum grammatici cuiuspiam, quæ in manus meas venire, in quibus ita scriptum legimus: In marmore incisæ sunt literæ, in gemma, in lapide, in ligno: non in marmor, gemmam, lapidem, vel lignum: contra vero, in æs incisæ literas dicimus, non in ære: cum longè secus contra istius grammatici opinionem, crebrò apud autores vsurpatum inueniamus. Nam in lapide vel ligno, aut lapidem vel lignum, & in ære vel in æs incisæ literas passim dici licere, plusculis exemplis apparet, maioremque vim per accusandi casum exprimi, & penitus atque alte fuisse penetratum, demonstrari. Plinius iunior ad Traianum: Quæ vos, inquit, patres conscripti, nequa interciperet obliuio, & in publica Acta mittenda, & incidenda in ære censuistis. Plinius item naturalis historix quarto & trigesimo: Vfus, inquit, æris ad perpetuitatē monumentorum iam pridem translatus est tabulis æreis, in quib. publicæ constitutiones inciduntur. Cicero quoq; actione sexta in Verrem: Id non modo tunc scripserunt, inquit, verum etiam in ære incisum nobis reliquerunt. Ex quibus apparet, per accusandi & auferendi casum in marmore & in æs, ac in marmore & ære incisæ esse literas. Latine dici licere: sed cum accusandi casum ponimus, uidentē expressius atque altius rem fixam designari: quia uerò ablatiue urimur, leniter & in superficie, & non penetrati funditus significari.

*Equestris Ordo quando primum capitus fuit, quæq; ipsius ordinis potestas & officium atq; insignia fuerint.*

## CAPVT. XXIX.

Recte &

*Laurentius  
Valla taxat  
ius lib. 3.  
cap. 18.*

Recte & ordines, præditi fuisse res socum, potestatiis & lenaureorum, quæ ordo notabat ius non equigæ, sed & lena tamen ordo pluritudinis vigiliis honore principio origio, in libertate equestri Ordine senatores, quibus deinde teretibus & haud multo riori compendioso fundere in senatum uerba, deinde plebs tributorum est, non essent, pegerant, in ius habere potestates equites supra runque antelares erant, illius ut æqua partem uiderentur, in & incorruptum & dimissum fuit. Ipsæque deligebantur Pompeiali sunt iudices: secreti: quibus negotium ena ferrent, sa

**R**ECTE & condignè quidam existimauerunt cum duo ordines, plebis scilicet & senatorius, Romæ à principio editi fuissent. equestrem ordinem, qui medium tene-  
ret socum, postea adici cœptum esse: quibus purpura, vt patriciis & senatoriis, vt non licebas: ius tamen annulorū aureorum, quo insigni à plebe secernebantur, & medius ordo notabatur, publicè tributum ferunt. Quod quidem ius non equitibus modò tanquam bellicæ virtutis insi-  
gne, sed & senatoribus & militiæ primoribus datum fuit.

*Ius annulo-  
rum quibus  
in ius con-  
cessum.*

Is tamen ordo etsi senatorio minor, magnæ tamen am-  
plitudinis vigorisque habitus est: quippe erat auctus am-  
plissimis honoribus, & senatorio penè par. Nam cum à principio originum eiecto Tarquinio, & depulso metu re-  
gio, in libertatem se vrbs vendicasset, Brutus primus ex  
equestri Ordine senatum suppleuit, trecentosque delegit  
senatores, quorum consilio & autoritate niterentur. La-  
psis deinde temporibus, Caius Gracchus Tiberii frater,  
& haud multò post Liuius Drusus tribunus plebis, vbe-  
riori compendio cum aliquando ordinem cum senatorio  
confundere decreuerunt: vtque plus dignitatis ferret, vt  
in senatum venire, & sententiam dicere liceret, lege sacra-  
ta, deinde plebiscito sanxerunt. Quibus etiam equitibus  
tributum est, vt tamen à senatoribus in senatum dilecti  
non essent, pro eo tamen quòd magistratus & honores  
gesserant, in senatum venire, suffragari, ac sententiæ Senatores  
ius habere possent, qui sunt pedarii appellati. Quinetiam  
equites supra senatores extulerunt, & velut principes ple-  
runque antelati sunt. Néve iudicia quæ penes senato-  
res erant, illius tantum ordinis forent, idem M. Liuius,  
vt æqua parte penes senatum & equestrem ordinem di-  
viderentur, legem promulgasse fertur: quæ diu sancta  
& incorrupta mansit: quæ res magnorum sæpe dissensio-  
num & dimicationis perniciosæ causa & seminatorium  
fuit. Ipsæque decuriæ iudicum, quæ ex ordine equestri  
deligebantur, mox pluribus discretæ nominibus fuere,  
Quippe alii tribuni æris, alii selecti, nonnulli appellati  
sunt iudices: quibus postea \* nongenti additi ab omnib.  
secreti: quibus scita suffragiorum in comitiis custodire  
negotium erat: qui tamen iudicum, non equitum nomi-  
na ferrent, tamen equestris fuisse ordinis, & inter equites

*Amplius  
ordinis e-  
questris.  
Senatus ex  
equestri or-  
dine a Bruto  
suppletus.*

*Equites an-  
telati sena-  
torib.*

*Decuriæ iu-  
dicū variis  
modis no-  
minata.*

*\* al. decem,  
Liu.*

# GENIALIVM DIERVM

*Ius annulo-  
rum promi-  
ssum.  
Equester or-  
do diuisus.*

*Equites de-  
generarunt.*

adnumerari, haud dubium est. Nanq; & annulo vt equi-  
tes, utebantur, & eadem habebant honoris insignia, iisdē-  
que fungebantur munerib. Ad quos aliquē ex nouis ciui-  
bus, & cui haud multo tempore ciuitas data esset, admitti  
non decebat, quia nefas duxere ciuem nouitium inter e-  
quites adnumerari. Tamen si Hannibalis tempore, quo  
Italiam omni clade belli peruastrabat, ius annuorum au-  
reorum fuisse promiscui vsus, Plinius asseuerat. Hic etiam  
ordo quandoque diuisus in plures species fuit nominibus  
variis: ex quibus qui ampliori prerogatiua illustres erant,  
petrar cognomentum tulere, plerique Fabiani, alique al-  
lio nomine censi. Denique Nero Caesar ordinem Augu-  
stanorum equitum instituit primus, reliquis per eum or-  
dinibus offensis, & ferē destitutis: quoque plus dignitatis  
ferren, seruatum est, vt multar prouinciar per solos equi-  
tes Romanos praesidium loco regerentur. Nam & Cappadocia, & Aegypto, & aliis pluribus dii equites Romani  
praefuere. Inter quas Aegyptus hoc proprium tulit & pe-  
culiare, vt ad eam nemo senatorii, sed equestris tantum  
ordinis praeses accederet: quorum decreta diuus Augustus  
perinde haberi iussit, ac si Romae magistratus aut reges,  
consules, praetoresve illa censuissent. Cumq; Imperatores  
ius populo dicerent, fuit constitutum, vt equites cum sena-  
torib. vnā diiudicandis causis consilio adessent: sita vt eorū  
arbitratu iura & controuersias diffinirent. Tantiq; splen-  
doris fuere, vt praefecturam praetorii amplissimum munus  
continua serie ad Titum vsque, ab ordine equestri admi-  
nistratam legamus: quin etiam res Caesarum & negotia pro-  
curare iam diu equestris nobilitas censebatur. Et quum de-  
fluxis morib. equites Rom: magno abusu pantomimis ag-  
gregarentur, illorumque latera cingerent, Tiberius Caesar  
equestre splendorem illorū contagio pollui arbitratus, ne  
equites Rom. prodeuntes eorum latera regerent, edicto  
vetuit. Tamen si legamus Augusti tempore equites Ro-  
manos ad scenicas operas prodisse, & Neronem equites,  
vt operas arenar promitterent, praemiis donisque adegisse.  
Contrā verō Caligulam: nam equestrem ordinem, & Ice-  
na deuotū, assidue proscedit, & conuiciis affectit. Cēpit  
que mox in senatus consultis post populum Rom. equester  
ordo adici, ita vt senatus populusque Romanus & eque-  
ster

ster ordo, pul-  
dignationis o-  
velut ampli-  
ire non curau-  
distindum ta-  
tum tradider-  
scisceretur,  
ple ingenius  
quadringenti-  
sus fuisset: q-  
quicredere  
doque ordine  
cur annulus e-  
dinem design-  
questris Fabri-  
dicitur, qui n-  
uerius Samon-  
natuconsulte  
tus eques Ro-  
rex aut indig-  
nantea huius  
questris Ord-  
Romanorum  
deprauatis m-  
concionem ab l-  
reis annulis de-  
donari, & ord-  
pes, qui prae-  
verō vestigali-  
lissima mancip-  
alescere, &  
honestare, vlti-  
tus explosique  
splendorem a  
manorum no-  
nis obsoleti c-  
ses verō tanta  
pleres, equi-  
quitum ordin-  
um, no magno

ster ordo, publica decreta edictaque restarentur. Eoque dignationis ordo processit, ut Mæcenas equestri gradu velut amplissimo fastigio contentus, ad senatorium transire non curauit. Cui postea sequuti Cæsares, latitlauum distinctum tamen à senatorio, velut honoris ornamentum tradidere. Cautumque fuit, ne quis huic ordini adscisceretur, néve ius annulorum aureorum daretur, n si ipse ingenuus, pater & auus ingenui forent, cuique sestertia quadringenta, quod peculum equestre habitum est, census fuisset: quod etiam Tiberii edicto sauebatur. Fuere qui crederent, auri ornamenta foeminais diuississe, ut si doque ordinem fecisse, stolasque à plebeiis diuississe, ut si aut annulus equitibus, ita auri cultus foeminais medium ordinem designaret. Apud Romanos verò flos ordinis equestris Fabius Rutilianos inter ornatissimos fuisse prodicitur, qui magister equitum cum Papyrio Cursore aduersus Samnites militauit. Quo tempore perpetuo senatus consulto cautum fuit, ne cui pater, auus, aut maritus eques Romanus fuisset, quæstum sui corporis faceret aut indignis artibus se pollueret. Et tamen si publicani antea huic ordini asciti essent ( siquidem principes equestris Ordinis olim publicani fuere: flosque equitum Romanorum publicanorum ordine continebatur) postea deprauatis moribus, paulatim mancipis & scribæ pro concione ab Imperatoribus, velut præcipuum munere, aureis annulis donari cœpere. Deinde libertinos hoc iure donati, & ordini aduocari cœptum. Fuere enim mancipis, qui prærogatiuam inter publicanos habebant. Qui verò vestigia redimebant, publicani dicti. Deinum vilissima mancipia, seruitute exempta, in hunc ordinem asciscere, & equestri dignitate ac prætoris ornamentis honestare, vitius inualuit. In qua re seruatum est, ut subaltis explosisque veteribus nominibus, quos ad equestrem splendorem aduocabant, ingenuorum veterumque Romanorum nominibus nuncuparent, ne quid nota nominis obsoleti collato honori officeret. Apud Chalciden ses verò tanta ratio peculii habita est, ut qui essent locupletes, equitum nomina ferrent. Cretenses quoque equitum ordinem, & vetustate & dignitate longè præcipuum, in magno precio habuere. Achæis equester honor velut

Latitlauum.

Quadringenta si sestertia peculii equest.

Foeminais auri ornamenta, quod equitibus annuli.

Fabius Rutilianus.

Publicani equestris Ordinis. Plura cap. 19. humilib. Mancipes. Publicani.

Nominis mutatio.

Chalciden ses.

Achæi, præ-



# GENIALIVM DIERV

*Germani.  
Capuenses.*

*Gaditani.*

*Patauienses.*

*Quibus mi-  
litib. annu-  
los aureos  
gestare con-  
cessum.  
Persæ.*

*Macedoni  
regum mu-  
nera.*

*Fibula au-  
rea.*

*Julii prodi-  
galitas.*

*Bruti, Spar-  
taci, Fabri-  
cii, & Ro-  
scennii fru-  
galitas.*

*Antiochi  
luxus.*

præcipuo semper munere præcelluit: sicut Germanis qui Bataui dicuntur. Et Capuæ equitibus plerumque est hos habitus, quibus ciuitas data est, quod bello Latino à Romanis non desinissent. Maxima verò celebritatis apud Gaditanos hic ordo fuisse traditur. Siquidem vno censu quadringenti Gaditani bello egregii huius Ordinis censu traduntur. Qui etiam numerus in equestri dignitate Patauii fuisse proditus est. Illud tamen præcipiendum non negauerim, non cuicumque militi annulos aureos passim deferre licuisse: quia nisi ex primoribus militibus, aut re magna & æstimatione forent, aut præfectus, centurio, decurio, aut tribunus, exercitus præesset, vel à principe aut prætore aureo annulo donati fuissent, illis impune uti non licebat. Ferreo enim militibus passim uti permittitur. Quem morem Persæ usurparunt, quibus neque aurum, zonamve, aut monile, neque annulum nisi regis munere collatum, deferre licet. Post temporum vero intervalla non modò annuli aurei, sed diuersi generis munera velut ampla præcia, militibus dari cæpere. Quippe Aurelianus Imp. gregariis militibus, ut per omne tempus militiæ fibulas haberent aureas, privilegium dedit. Seuerus ultra aureos annulos, etiam domesticas concubinas largitus fuit: quibus delinquentis militum animos emolliuit & enervauit. Apud Macedones chlamys & apex aureus munera regia fuere. Sertorius pistic chlamydes militi dona impartiuir. Alexander Macedo vsum Persicæ stolæ. Vetusto tamen more in Romanis legionibus solis tribunis aureas fibulas habere, gregario vero, aut manipulari, balteos aut phaleras argento decoras ferre permittitur. Ferturque Julius Cæsar milites tam cultos habuisse, ut etiam auro & argento politis armis ornaret. Tameñ Brutus in Philippis tribunis fibulas aureas, ut probum obiecit. Non sic Spartacus, qui dum contra Romanos molitur arma, omnem auri argentique vsum militi interdixit. Præcæteris Fabricius censor tantæ abstinentiæ, & tam castigatæ disciplinæ fuit, ut summos duces plus quàm pateram & salinum ex argento in castris habere, edicto inhibuerit: Et Pescennius Niger tantæ seueritatis, ut summo omni argento in vasis ligneis milites vesci iusserit. Contra verò de Antiocho proditum

ditum est, quod præter frana-  
pia, galeas  
scutis, & argen-  
supellethilem  
ferre permisse

Quid sis char-  
pianum  
fuit

Quid am-  
literis  
rum, cum quo  
nem parum  
recondita, cu-  
inceslere: &  
de bonorum  
chartæ appo-  
ad delictum  
tus sit, posse  
opistographi  
spondere cum  
se nihilominus  
pham dici ch-  
referuntur. v-  
verbi derivat  
sint perpicua  
multo post, q-  
uerit, quod  
digressus est.  
stropho.  
liquere, verbi  
aliqui pote-  
utraque faci-  
hoc est, inu-  
belli erat,  
reptici scri-  
F. m. d. n. qu-

ditum est, qui tam prodigæ luxuriæ exercitum duxit, ut præter fræna & monilia, phaleras & armillas atque ephippia, galeas ad arma, etiam clauos aureos crepidis subiectos, & argentea vasa ad spurcissimos vsus, reliquaque suppellectilem ex argento auroque intertextam, militibus ferre permiserit.

*Quid sis charta opistographa apud iureconsultos, de qua Ulpianus mentionem fecit, & quor chartarum genera fuerint, & quid ciliaris apud eundem Ulpianum.*

## CAPVT XXX.

QUIDAM inter causidicos patronus disertissimus, & in literis non postremi nominis. audiuit me, atque alterum, cum quo in foro deambulabam, iuris peritum hominem parua æstimationis. virum natura tristi admodum & recondita, cuius nomen libens prætereo, ne quem videar incesitare; & petiit ab eo edoceri, quid sibi vellet Ulpianus de bonorum possessione secundum tabulas, ubi inquit, *l. Charta ff. chartæ appellationem etiam ad nouam chartam referri, & de bonor. poss. ad delictum*: proinde, si in opisthographo quispiam testatus sit, posse hinc peti bonorum possessionem. Quid esset opisthographum, significari sibi postulabat. Cumque ille respondere cunctaretur, & incertus animo fluctuaret, putare se nihilominus dixit, ex interpretis autoritate. opisthographam dici chartam, in qua descriptæ impensæ ad calculos referuntur. vnà cum tributis & debitis: afferens quandam verbi deriuationem deridiculam, & alia nugalia, quæ cum sint perspicuæ falsitatis, referre non necesse habeo. Nec multò post, quæstione deposita, cum ad alios sermones diuertisset, quasi tacita confessione victus, non sine pudore digressus est. Quo digresso, quid ego sentirem de opisthographo, petiit à me ille serio explanari. Dixi ego satis liquere, verbi originem è Græco deductam, & quantum assequi poteram, opisthographam dici chartam, quæ vtraque facie & diuerso latere scripturæ admovebatur, hoc est, intus & à tergo: quæ plerumque non specie libelli erat, sed voluminis instar torquebatur, quo more prisce scripta edidisse feruntur, deductum nomen à *ὑπογράφω*, quod post & retro significat: καὶ ἀπὸ τοῦ ὑπογράφω, quod

*Opisthographum.*

# GENIALIVM DIERV

est scriptura. Qui igitur tam à facie quam à tergo scripta exarabant, in opistographo scripsisse ferebantur. Plinius junior: Electorum commentarios centum sexaginta milia reliquit opistographos, hoc est, etiam à tergo scriptos. Unde morbum opisthorthonicum dici volunt illorum, qui ceruicem retro flexam habuere: sicut opisthocomæ, qui comas retro ferre consuevere, qualis Hæctoris coma dicitur fuisse. Fuere enim apud veteres chartarum diuersa genera. Nam & syngrapha, & opisthographa edebantur scripta. Syngrapha enim vno, opisthographa utroque exarantur latere. Quod verò testatoris manu scriptum erat, holographum: quod priuatim, chirographum: quod autem quisque sua manu scripsit, autographum. Præter quæ fuit hieratica ex biblo in Ægypto frequens, sacris tantum voluminibus dicata. Hæ fuerat à principio ex cortice platani, fraxini, aceris, populi alba: item fagi & ulmi, aut (sicut Ulpianus censuit) ex tilia, phylira, & papyro. Liber enim, interior pars est corticis, quæ ligno coheret, in quo ante usum chartarum exarabantur scripta, vel in palmarum foliis, ut Plinius notat. Fuitque antiquissimi moris, publica monumenta pluribus voluminibus: priuata autem linteis describi: in quibus nonnunquam publica. In papyro autem perraro publica, frequentius priuata edebantur. Is enim in palustribus Ægypti frequens erat, qui intextus farina glutinabatur. Erant quoque tabellæ cera illitæ, in quibus monumenta literis nonnunquam mandati legimus, aliquando duplices, plerunque triplices, aut quincuplices colore diuersæ. Nam & luteæ erant, virides, crocæ, purpureæ. In triplicibus epistolas, in quincuplicibus honores & magistratus: in duplicibus si quid esset arcanum & subticendum, interioresque animi notas magis adnotabant. Philyram verò corticem esse tilia Græci asseuerant: in qua notas verborum & sensa mandari literis sæpè proditum est. Post quas chartæ hædinæ (quas pergamenas vocant) fuere Pergami vrbe Troadis primum inuentæ: ubi quum Attalus & Eumenes imperitarent, nobilem illam omnium sermone celebratam bibliothecam, conquisitis vndique exemplaribus, hædinis chartis construxisse feruntur. Nam aliam Ptolemæus Philadelphus, plus

*imodo quor  
πῶς.  
Opisthoco-  
ma.  
Chartarum  
genera.  
Syngrapha  
Holographi  
Chirogra-  
phum.  
Hieratica.  
Autogra-  
phum.  
Papyrus.  
Liber.  
Librorum.  
f. de leg. 3.*

*Tabellæ  
væ.*

*Philyra  
Charta, hæ-  
dina.  
Attalica  
Eumenes bi-  
bliotheca.  
Ptol. biblio-  
theca.*

ducentorum  
fuit. Quam  
nulli ad pri-  
rant: quæ mo-  
Asinius Pol-  
dicant prim-  
viventis, pro-  
ut Victorino  
ruam populus  
illius exempl-  
dorus, pri-  
cupasse veter-  
modi pelles  
non ceris, n-  
effluere. n-  
legeratque in  
Zenone audi-  
nimalium fi-  
Ab his enim  
quæ ex dem-  
Pelagica li-  
Assyris Rad-  
Phrygiis h-  
aut ab Corin-  
li) Simonide  
Quauis æ-  
sus mentis e-  
dasse literis,  
terarum do-  
num charac-  
ructatis nun-  
Profram ora-  
est. Ægypte  
dicunt, qu-  
soli sacerdo-  
ex omni æ-  
que Æthio-  
lateribus di-  
led à summi-  
τῶπορον G

ducentorum millium voluminum in Alexandria dispositum. Quam M. Antonium Cleopatraz largitum fuisse, nonnulli ad primum durasse bellum cum Augusto assenerant: quæ mox incendio absumpta fuit. Romæ autem Asinius Pollio vatum libris conseruandis bibliothecam *Asinii Polionis bibliotheca.* Asinius Pollio primus: in qua M. Varronis imaginem adhuc viuientis, pro cumulo magnæ gloriæ posuisse fertur: sicut Victorino ob doctrinæ magnitudinem, viuenti statuatam populus in foro posuit. Apud Athenas Pythistratus *Pythistratus.* illius exemplo bibliothecam fecit. Meminitque Herodotus, prisca consuetudine hædinas pelles biblos nuncupasse veteres, quod aliquando bibliorum inopia eiusmodi pelles scripturæ admouerent. Brachmanes literas *Brachmanum.* non ceris, nec libris, sed in sindonibus fullatis coloribus effinxere. Babylonii verò costilibus lareculis mores, *ptura.* leges atque instituta tradidere. Quare Cleantes quod à *Pabylonio.* Zenone audierat, in tegula ossæ adnotauit. Phœnices animalium figuras literarum loco insculpebant lapidibus. Ab his enim profectus Cadmus literas Græciæ intulit, quæ eadem mansere semper, & cum literis sermo, licet Pelasgica lingua sæpè mutata & abscissa fuerit. Sicut *Literarum.* Assyriis Radamantus, Ægyptiis Memnon & Anubis, *inuentores.* Phrygius Hercules, Latinis verò Carmenta & Pelasgi, aut ab Corinthio Demaratho profecti, vel (ut putant alii) Simonides & Berosus primos characteres edidere. Quamvis Ægyptios per animalium figuras primum sensus mentis effinxisse, & antiquissima monumenta mandasse literis, nonnulli ferant. Alii Assyrios, qui notas literarum docuerint, arbitrantur primos. Nonnulli Joannem characteres à primis originibus editos, omnis vetustatis nuncios fuisse putant: sicut Pherecydem Syrum *Pherecydes profa inuentor.* Prosam orationem inuenisse. proditumque memoriz est, Ægyptios literas habuisse vstratissimas, quas singuli discunt, quas verò dicunt sacras, interiores & reconditas soli sacerdotes norunt à parentibus traditas, qui etiam ex omni æternitate rerum gestarum sensa effinxere. Atque *Æthiopes.* Æthiopes perplexo scripturæ genere vfos, ut non ex lateribus digestis ordinibus, (ut mos communis habet) sed à summo ad imum literarum ductus exararent, quod *tempocon* Græci appellant, qui cum septem characteres



# GENIALIVM DIERV

*Indi.*

*Carth. Gra-  
cas literas  
discere pro-  
habuit.*

*Leitores a-  
pud Roma-  
nos.*

*Latini ser-  
monis usus  
pro munere  
datus.*

*S. itē quari-  
tur in prin-  
cipio locati.*

*Cisarius.  
Pebienlorū  
genera di-  
uersa.*

*Petorum.*

*Pilentum.*

*Coninum.*

*Thensa.*

*Arcera.*

habeant, illorum singuli quatuor recipiunt significatus. Atque Aegyptios à dextra in sinistram, contra Græcorum morem, ductus disponere. Atque Indos absque vsu literarum, omnis aures gestas & memoratu dignas Pythagorico more memoria tenuisse: illasque à parentibus traditas per manus posteris dedisse: qui tamen haud multò post in sintonibus scribere inceptarunt, totasque paginas monumentis rerum gestarum impleuerunt. Fuitque apud Carthaginenses vetus constitutum, ne quis Græcas literas aut idioma ediceret, cum arcana illorum consilia & abditos sensus linguæ commercio & per occulta colloquia Dionysio prodita intelligerent Romanis quoque per signa ac paruas breuesque notas, multarum literarum sensum colligere, per notarios vsus inuoluit, adeò ut quamuis citato sermone editas in foro orationes per notas facile actuarii exciperent, ac sensa & verba intelligerent. Quin etiam Romani principes lectores apud se habebant quos *ἀγρωστὰς* dixere, cum ipso occupati, lectioni vacare non valerent: quin etiam vsum Latini sermonis nonnullis coloniis pro munere impartie-  
runt. Quippe Cumanis à populo Romano tributum fuit, ut publicè Latine loquiberet, utque præconibus Latine vendendi auctionandique facultas foret. Rursus quæsiuit sibi explanari, qui esset cisarius, de quo apud Ulpianum & legum peritos frequens mentio fit. Dixi ego cisarium dici, qui vehiculum duceret, & quasi aurigar. Cicero in Antonium secunda Philippica: Inde cisio celeriter ad urbem venit, capite inuolut. Etenim vehiculorum curruumque diuersa fuisse genera, non vna facie, apud auctores legimus. Nam & essedum & petoriturum, cisium, caruca, carpentum, pilentum, arcera, plaustrum, rheda & farracum, epirhedium, quod barbarum est, carri, coninum, & arcitima, licet diuersi generis, omnes tamen vehiculorum numero fuere. Petoriturum enim gallicum fuit, rotarum quatuor. Pilentum veneti coloris, quo matronæ vestabantur castæ, quas postea balternas dixere: coninum Britannorum, essedum Belgarum, thensa deorum ex argento, caruca Germanorum & Gallorum, arcera infirmorum: erat enim palustrum tectum vndique.

Eas

Eas quidem c  
petimus, qu  
cis iter feciss  
mentorū is  
locati, quod  
cium eueri  
liberari, sed i

*Solere ma  
cala*

**V**T om  
diferin  
aut ex inop  
imperia qu  
menta mira  
riculis, post  
non calu a  
Remum &  
profluente  
alitos pler  
bulæ ab ex  
regi, cuius  
sicus & pul  
lumque à f  
ditur: qu  
biè porten  
pe qui reru  
tio omnes  
quod ex a  
congestio  
alperitates  
luit, vt  
cuis, & o  
rus sit. Hi  
fiderem li  
li Roman  
emplo tr

Eas quidem carrucas etiam in Italia frequentes fuisse comperimus: quippe Nero Cæsar nunquam minus mille carrucis iter fecisse proditur, longo semper agmine impedito. Censuitque Juræconsultus titulo locati, quod si ciliarius, dum præterire contendit ceteros, cilium euerit, & seruum quassauit vel occidit, culpa non liberari, sed in eum ex locato ius dari & agi licere.

*Vlpianus loco præscripto.*

*Solere magnos successus ex infima fortuna, & futuras calamitates plerunque signis præmonstrari.*

## CAPVT XXXI.

**V**T omnis antiquitas fabulosa est, his, qui in magnis discriminiibus positi admirabiles exitus habuerunt, aut ex inopi calamitosaque fortuna regium fastigium & imperia quæsiuere, quod res admirabilior videretur, commenta miraculi non semel affinxit, ut qui ex grauibz periculis, postea erepti forent, maiestate & cura numinum, non casu aut fortuna seruari videntur. Romulum & Remum & Rheæ Syluiæ & Martis genitos, cum exponi in profluentem Amulius iussisset, à lupa distentis vberibus alitos plerique omnes tradiderunt. Quod commentum fabulæ ab exteris nostri mutuari sunt. Nam Cyro Persarum regi, cuius larè imperium valuit, cum ab Astyage expositus & pulsus infans foret, canem vbera præbentem, - ille canem. *Cyrus à cane.* dicitur: quæ res futuram ipsius magnitudinem haud dubiè portendere visa est. Nec vna prædictio fuit: quippe qui rerum gestarum magnitudine paruo imperii spatium omnes reges antecesserit. Hieronem Syracusanum, Hiero ab quod ex ancilla editus fuerat, in syluis expositum apes apibus. congesto in ossa melle aliquandiu aluere: qui mox omnes asperitates superuadens, tantum ingenio & virtute valuit, ut ob multa rei militaris facinora, regnum Syracusis, & omnia ornamenta virtutum paulò post assecutus sit. Hic est enim ille Hiero, qui præcipua & constanti fiderem Romanam iuuat, vnoque tenore amicus populi Romani & fidissimus cultor perpetuò mansit. Pari exemplo traditur Semiramis circa Syriæ stagnum infans expo-

*Fabulose antiquorum historia.*

*Romulus & Remus à lupa nutriti.*

*Cyrus à cane.*

*Hiero ab apibus.*

ificatus.  
Græco-  
is absque  
u dignas  
parentu-  
den haud  
totaque  
euerunt  
m, ne  
rcana il-  
ercio &  
ent Ro-  
s, mul-  
us inua-  
oro ora-  
& ver-  
es lecto-  
ipso oc-  
um La-  
partieue-  
um fuit,  
Laci-  
us quæ-  
Ulpia-  
ego ci-  
igaret.  
Cicero  
riter ad  
m eur-  
pud au-  
m, car-  
bedæ &  
coui-  
nen ve-  
m fuit,  
marro-  
: co-  
eorum  
arce-  
dique.  
Eas

# GENIALIVM DIERV

exposita, ab aubus diu alia & educata, magno præsagio futurae felicitatis, quæ mox sublata à pastoribus post varios casus, regia coniunx fieri, & latè imperitare meruit, Midæ quoque regi Phrygiæ quum obdormisceret, formicæ, quæ tritici grana in ore congerere, diuitias & opes immodicas illi futuras euidentissimis ostentis adnotarunt. Habes Tarceisiorum rex in ignis diffisulcibus, infans agitated, tandem inter feras à cerua alitus, & haud multo post laqueo captus, post subactas gentes & domitas, sæuientes fortunæ minas experiri desinit: qui deinde regnum assequutus, documenta gregi principis dedit, summoque iustitiæ temperamento illis gentibus præfuit. Quod commentum de Telepho Herculis filio, qui aui iussu in syluis expositus fuerat, veteres prodidit: Sicut Peliam ab equa, Paridem ab vrsa, Agysthum à capra enutritos fabulati sunt. Adeo ex grauibz periculis ereptis futura signa felicitatis quandoque fuere prænuncia. Rursus Sandrocotto, qui haud multo post Indorum rex fuit, quum Alexandro inuisus infestusque, lætitiā fugiens, per vastas solitudines curis & inlominis fatigatus, languente corpore iaceret afflictus, solusque obdormisceret, leo horribilis & pertimescendus sudorem dormientis deterisit lingua: quod ostentum ex omni læuitia fortunæ illum emersurum, & mox imperi præpotentem designauit. Sicut Gordium dum conductis bobus agrum coleret, aues omnis generis circumuolantes, illum ex infima fortuna ad summum honoris culmen processurum ostenderunt. Mitto Lyfimachum, & alios quos referre multum operæ esset, qui sæuientis fortunæ minas & miserabiles casus, ac vim fati potestatemque mira virtute superarunt. Sed sicut post calamitates magnis præsignis multi felices euentus sortiti fuere, ita ancipitem fortunam, & infandas strages ac præsens excidium, veluti magna sortis humanæ documenta, nonnullis demonstrare fata voluerunt. Quo tempore Cræsus Lydorum rex à Cyro subastus, regno pulsus fuit, semestris filius in crepundiis articulateloquutus fertur, magno ostento & pernicioso. Xerxe expeditionem in Græciam parante, equali tempore enixa, & multa quæ incertæ naturæ partum edidit, cruenta bella stragesque, & memorandum illud excidium, quæ postea

*Midæ.*

*Habitu à ceruâ.*

*Telephus. Pelias ab equa.*

*Paris ab vrsa.*

*Agysthus à capra. Sandrocottus.*

*Gordius.*

*Lyfimachus*

*Portentis infelicitatis futura.*

postea pr  
Sagunt  
est inter  
è matris  
tisse. Qu  
mum be  
ad interi  
dit. Est  
bus, m  
id genu  
disse. be  
quantur  
quæ ser  
dicitur.  
taceam  
portent  
fortunæ  
dictioni  
tura qu  
uila, n  
ris deb  
citas, f  
tentis  
tempel  
Gordio  
cere, id  
næ pro  
gallina  
tenebr  
lamina  
infecti  
strauit

*PAR*

*Quæ sensus vellet*

postea præcipitantib. satis secuta sunt, præmonstrarunt. Saguntæ quoque, quo tempore Hannibalis excidium passa est, inter magna & assidua monstra, satis constat, infantem è matris utero pene editum, in ipsum matris aluum reuertisse. Quod prod. grū, quasi diuinationi futuri esset, teterimum bellum & fatale excidium, ac imminens fatum, quo ad internecionem funditus euerfa est, haud dubiè ostendit. Est quoque in exemplis, excisos panes Syllæ temporibus, manantis sanguinis guttas fudisse, canesque & alia id genus animalia rugitu miserabili lugubres voces dedisse, bellum ciuile & intestinas clades, tantumque cædis, quantum postea effusum est, denotasse. Inter quæ ancilla quæ serpentem enixa est, Marficum portendisse bellum dicitur. Multaque eiulmodi in medium afferri possent, ut taceam Tarquinium, aliosque innumerabiles, ac mille portenta, quibus maxima & cruenta bella: ac inuidentis fortunæ calus, euentusque tristissimi variis prodigiis prædictionibusque præscita fuere. Ita profectò est, ut quæ futura quandoque sunt, multis signis quasi multò ante præuisa, monitu impulsuque Dei declarentur. Et quod fati debetur, siue anceps malum, & aliqua temporis atrocitas, siue certa spes & indubia salus futura sit, novis portentis signisque denunciatur: quibus fata imminetia & tempestates sedulò vitari possunt & caueri. Sed quod de Gordio legimus, cui aues circumvolantes auspicium fecere, id amirum Vitellio principi exitio fuit. Nam Vienne pro tribunali sedenti, supra caput & humeros, residens gallinaceus rantumque fædarum auium superuolans, ut tenebras penè afferrent, præsens periculum & futuras calamitates, quibus ad internecionem diis hominibusque infernus redditus est, non cæca existimatione præmonstrauit.

*Par exemplum Tarquinii superbi & Thrafsybuli Milesiorum tyranni, ac Sexti Tarquinii & Zopyri Assyrij.*

## CAP. XXXII.

QUOD de Tarquinio superbo scriptum legimus alia quando, qui odio inexprabili diis hominibusque infensus, regno pulsus fuit, quam Gabios olim opprimere vellet dolis, quia nuncius filii dubiæ fidei videbatur, ne secreta



# GENIALIVM DIERV M

secreta sui consilii panderet, in hortos quibus deambula-  
bat, illum adduxisse. Et quum nihil responderet, summa  
papauerum capita baculo decussisse: quo ænigmate quid  
vellet pater, filius intellexit. Idem de Thrasybulo Mile-  
siorum tyranno, non mitioris perfidiæ, scriptum accepi-  
mus. Quum enim à Periandro Corinthio nuncio con-  
sultus foret, quid sibi agendum putaret, ut omni suspicio-  
ne procul & metu vacuus imperitaret, quasi elinguis fo-  
ret, nihil aliud retulisse fertur, præterquam quod nuncium  
Periandri haud exploratæ fidei virum, in legerem melli  
maturam adduxit, summasque frumenti aristas baculo  
decussit, nullo verbo reddito, eodem nuncio anxie prose-  
quente, & quid vellet, Periandro referri expectante. Quo  
facto intellexit sagacis vir ingenii. ut si ciuibz domi-  
nari & tyrannide potiri cuperet, principes ciuitatis &  
summa capita rerum, quibus cunq; modis posset è me-  
dio tolleret, tacitisque ambagibus sublati potentiori-  
bus, illum regno potiturum depulso metu, affirmavit.  
Atque hic Periander fuit, qui tyrannos, si diuitibus do-  
minari cuperent, amore potius ciuium & charitate, quàm  
armis stiparentur, monuit & suavit. Non enim parua di-  
xit munimenta, beneficentiam & studia hominum ad  
perpetuitatem. Sed in hoc stratagemate, quod è Sexto  
Tarquinio legitur, cuius fœda vitia, & fœdiores libidines  
fuerunt, quod odio & dissidio patris simulato ob suorum  
morum difficultatem, superbumque ac immodicum im-  
perium, fugam fecisset, Gabiosque infestam Tarquinio  
gentem petiisset, ab illisque exercitui præfectus fuisset.  
vno atque alio teroprælio prosperè rem egisset: tunc demum  
creditam sibi vniuersam rem Gabinam sublati de me-  
dio primoribus patrum, haud difficile, nec magno cer-  
tamine in manus Tarquinii tradidisse. Haud ab simile fa-  
ctum, sed pari exemplo, eiusque confictis dolis, rem  
gestam apud Persas inuenimus. Namque Assyrii cum à  
Dario descivissent Babyloniamque urbem præualidam  
occupassent, difficilisque expugnatio foret: in magna  
rerum difficultate Zopyrus quidam ex optimatibus,  
homo calidus & vererator, ex omni barbarie ad omne  
facinus promptissimus, animo inuerecundo & astu  
barbarico, truncis auribus & naso lacero corpore, &  
facie

*Imperium  
Rabile.*

*Tarquinii  
iunioris  
techna.*

*Zopyri faci-  
tum.*

facie defo-  
dis conim-  
dè casum  
foret, A  
niſi apud  
Assyriis b  
dicunt fu  
proſperè  
tunc poſſ  
ue: ſum  
valido pr  
negotio  
aſtu & val  
lacero &  
bus & pla  
gnis que  
ſibi vuln  
cuſtodes  
cepiffet,  
inuafiſſe  
Syracuſa  
idem fa  
multorū  
in modū  
peruicacit.  
agmineſ  
cupauit.  
mouent  
aſtu & m  
iuueniſſ  
bus, qu  
conſilio  
ret. Na  
Ariſtoto  
illoſque  
inſidiarū  
Cum aſ  
homo v  
quum i  
cera, l

facie deformata scordum, in modum, singulare genus fraudis commentus fuit. Quippe simulans se a Darii tam scordum cæsum, quum illo oris dehonestamento conspicuus foret, Assyrios & Babyloniam petiit, afferens sibi nullum nisi apud Darii hostes receptum tutum putasse. Inde ab Assyriis benigne exceptum, turmis equitum præfectum dicunt fuisse, vno atque altero prælio contra Darium prospere rem gessisse: & cum ex composito victor fuisset, tunc postquam dux totius militiæ constitutus fuit, vniue: sum sibi creditum exercitum, ipsamque Babyloniam valido præsidio munitam, in Darii manus haud multo *Pyssistrati dolus.* negotio dedisse. Pyssistratus quoque memoratur, calido astu & vasto ingenio, vt Athenarum dominio potiretur, lacero & deformato corpore, pluribus sibi illatis vulneribus & plagis in forum prodisse, & clamore querulo, magnisque fletibus incensam multitudinem aduocasse, ea sibi vulnera ab inimicis illata palam vociferatus: & cum custodes corporis, manus iuuenum audacissimorum accepisset, tyrannidem Athenis magno scelere & perfidia inuasisse. Neque absimili exemplo Dionysium, qui *Dionysii in Syracusas flagitiosius occupauit, pari audacia & astu occupanda idem facitasse accepimus.* Namque dolosis consiliis se *tyrannide* multorum insidiis appeti asseuerans, prope concionantis in modum per infinitas obtestationes apud populum, perucit. vt sexcentos circa latera armatos sumeret: quo agmine stipatus graui & superbo dominatu patriam occupauit. Adeo perniciosi exemplis & vesana cupidine mouentur homines, vt quod virtute nequeunt, callido astu & malo facinore allequantur. Proditur memoriæ iuuenis inter cæteros non ignauus spiritus, ex optimatibus, quos Aristodemus tyrannus extorres fecerat. hoc consilio vsus, vt patriam ab impotenti seruitute liberaret. Nam corpore plagis affecto, vt fides haberetur, ad Aristodemum venit: & quos fidissimos habebat, exiuit, illosque in saltus inuios & inaccessos, vbi dispositæ erant insidiæ, adduxit, quibus debellatis, & tyranno occiso, Cumas ferulæ iugo liberauit. Solis verò Syracusanus, *Sossis.* homo versuti ingenii, nouandires occasionem nactus, quum similibus dolis sanguine foedatus, & veste lacera, lamentabili voce contra Dionem multitudinem exi-

# GENIALIVM DIERV

excitet, consilio parum celato, postquam diluxit fraus, tanquam molitor nouarum rerum, & vulgi turbator, Athenis iudicium subiit, & intestinae fraudis poenas luit.

*Libri secundi Genialium dierum Finis.*



# ALEXANDRI AB ALEXANDRO IV- RISPERITI NEAPOLITANI, GENIALIVM DIERV

*LIBER TERTIVS.*

*Quid dicatur idem apud philosophos, & quid idem à iure-  
consultis, discussum cum Hermolao in  
convivio familiari.*

*CAPVT I.*



HERMOLAVS Barbarus amicus meus sum-  
mus, perquam fuit literis homo oratissi-  
mus, bonisque disciplinis & ingenuis arti-  
bus excultus, ac præter ingenii acumenita-  
tem, quæ plurima in homine fuit, doctri-  
na quoque curiosa & eleganti. Ad eum quotidie, dum Ro-  
mæ ageret, complures viri bene literati, atque in studiis  
doctrinarum magistri, sapientiaq; doctores facundissimi,  
exercendi animi causa frequenter ventitabant. Accipiebat  
que singulos ille, aut noua lectione autoris non vulgaris,  
nonnunquam quæstiunculis ex philosophia minime pro-  
cacibus & petulantibus, sed placidis & ingeniosis, ac pro  
æstimatu cuiusque, festiua quadam argutia animum la-  
cessentibus; ita ut ipsius consuetudine & sermone quoti-  
diana semper quisque doctior & lepidior fieret. Forte  
verò

verò cum fel-  
nonnulli ex  
tatis professi  
excepti nos  
prodigis epu  
rabili cibo,  
mitateque n  
iocis, in long  
sicut solebat  
indolis, & ha  
tarcho in La  
titaret, quo  
rores & Min  
thenientes o  
alia permul  
tollendis ver  
tis est, profu  
tam Theseus  
pora Atheni  
sumpta mat  
uisque coap  
naus dicer  
diosos, an  
quæstione  
cho in hanc  
molau, & qu  
philosophos  
tum est, vb  
si loco illius  
oportere  
& tignis  
Siquidem cu  
idem putan  
ergo quæ ve  
est, quia no  
dem omnin  
ram, quid d  
terrogaret  
consultoru  
ptum legiss

verò cum festa solennique die ad cœnam ab eo iuuitati nonnulli ex nostratib. boni adolescentes, studia humanitatis professi, nos vna transactis negotiis conueniremus, excepit nos ille cœnula admodum lauta & frugi, non prodigis epulis, & paratu magno, sed parco, breui, & parabili cibo, & vt tenui conuictu, ita summa voluptate comitateque mutuos ipse sermones multos conuiualibus iocis, in longum protrahebat. Cumq; inter cœnandum, sicut solebat in conuiuio familiari, iuuenis quispiam lætæ indolis, & haud illiteratus, Theseires gestas nuper è Plutarcho in Latinum versas, scitè admodum & venustè lectitaret, quoque pacto in Cretam delatus, Labyrinthi errores & Minotauri monstra superarit, reuersoque vt Athenienses ob res fortiter gestas dies festos dedicarint: & alia permulta, vt ingenium facundiaque eius fuit in extollendis venditandisque Græcorum rebus, plusquam satis est, profusa: Hoc quoque legebat, nauim qua in Cretam Theseus delatus fuerat, ad Demetrii Phalerei tempora Athenis seruata custodiri. Et quia longo æuo absumpta materia fuit, lignis antiquioribus detractis, nouisque coaptatis, diu mansisse: Eaque cum eadem Thesei nauis diceretur, apud Philosophos aliosque physice studiosos, an eadem esset nauis, an verò altera, ancipitem quæstionem incidisse. Cumque hæc & pleraque ex Plutarcho in hanc sententiam ille legisset: Morosa, inquit Hermodolus, & quæ nihil habeat controuersia quæstio hæc inter philosophos agitari cœpta fuit. Cui enim non explicatum est, vbi materia non eadem subest, quæ prius erat, & si loco illius altera suffecta sit, minimè eadem rem dici oportere? Constat enim, nauim quæ demptis tabularis & tignis ex noua materia coaptata est, non eandem esse. Siquidem cum quid idem esse dico, illud ita demum esse idem putandū est, si nihil ei additū detractumve sit. Nauis ergo quæ veteri dempta & noua coaptata materia, facta est, quia non eadem materia nunc est quæ olim fuit, eadem omninò dicenda non est. Cumque me, qui vnà aderam, quid de istiusmodi re iudicii haberem, porissimè interrogaret: respondi meminisse me in complurium iuriconsultorum libris secus longè atque ipse censeret, scriptum legisse, quos omnes contra sentire atque isti opinio-

Idem.

Idem apud  
iureconsultos. l. mor-



# GENIALIVM DIERVM

*euo. ff. de in-* ni aduersari haud dubium fuit. Namque Alphenus iuris  
*dicius. Et est* ciuilis & veterum literarum impensè doctus. haud imme-  
*rent. Pauli.* ritò existimauit, vbi iudicium coram vno pluribusve agi-  
tari coëptum fuit: si illis fato perfunctis alii suffecti sint, i-  
dem iudicium censeri: & populum eundem esse, qui nunc  
est, & qui ab hinc centum annis fuit. Nauim quoque quæ  
mutata veteri materia noua suffecta est, non aliam, sed  
eandem decere existimari. Quod si aliter dicimus, vtrique  
foret, vt nos qui immutamur quotidie, iidem non esse-  
mus, qui ab hinc anno fuissimus. Quinetiam si longius eua-  
gari libet, inueniremus Ulpianum magna virum autorita-  
te, qui ob excellentem doctrinam Aurelii Alexandri Im-  
peratoris sacri scriniorum magister fuit, & Pomponium pa-  
riter iuris scientem & peritum, literis prodidisse: Sigrex  
mibi testamento legatus esset, isque adeò immutatus est,  
vt ne quis quidem, quæ scripti legati tempore fuit, hodie  
superfit, sed omnis ex sobole postea nata suffectus sit, eun-  
dem gregem dici, arque adeo legatum testamento deberi,  
quia cum quid loco alterius sufficitur, idem existimari  
haud dubium est. Atque hoc, inquam, apud veteres iurispe-  
ritos ita in confesso fuit, vt exploratius nihil esse possit.  
Cumque Hermolaus me fuisset inuitus, veluti fateretur,  
quod asseram: Esse, inquit, arbitror, vt dicis, etsi mihi hæc  
sententia omninò non probatur, cui prorsus non accedo: &  
cum ista sit: veterum iurisperitorum opinio, vt modo dixi,  
aliquid obniti non audeam, si penitus vera foret. Nam  
quod asseueras Ulpianum & iureconsultos sentire, facilis  
est & expedita distinctio, id quod asserunt censeri in casi-  
bus per te modo explicatis, non tamen vt in omnire, om-  
niquæ negotio idem statuendum censeam. Nam si alius  
rem intrusi volumus, profectò referre arbitror, & formæ,  
idem esse dicimus, an illud eiusdem substantiæ & formæ,  
an verò alterius dicamus. Formam verò à substantia ab-  
esse ignoras, quas a vestris iureconsultis materiam & spe-  
ciem appellari audio, quam Aristoteles *εἶδος* nuncupat, Pla-  
to *εἶδος*: nonnulli materiam, plerique causam & formam.  
Cum ergò aliquid idem esse dico, hoc apud philosophos ita  
receptum est. quod est vero proprius, tunc demum illud i-  
dem dici oportere, si eadem materia subest quæ prius fuit  
& forma seu species immutata non est: idque posse interno-  
sci

*l. grege. C. l.*  
*si grege. ff. de*  
*leg. 1.*

*Idem apud*  
*philosophos*  
*& physicos.*

sci, quod m  
eandem rem  
lia materia  
populus & ali  
tia non eadem  
alia suffecta e  
eadem, subfit  
quum diuersi  
eandem effici  
thenaselle, q  
eandem den  
los præpoten  
formatas, vast  
aut vestigium  
inqueotes, li  
suffecta sit, d  
rem dici puta  
re illud ex co  
tenim sūn de  
mento quisq  
liceret quod  
fectum: quia  
batur, ex qua  
proculdubio  
dicium, bonu  
rem acutius i  
cum, sint reru  
ptum est. Leg  
quitas & ius si  
tas & ratio ne  
effici cogique  
mutata veter  
dem substant  
consulti alie  
nes eandem  
substantia, d  
Hermolaus  
cum elegan  
mus, dum ce  
rebat.

ſci, quodd mutatio formæ vel ſubſtantia: diuerſam, non  
 eandem rem facit. Nauis ergo quæ tignis detractis ex a-  
 lia materia coaptata eſt, & grex noua ſobole ſuſſectus, ſic  
 populus & alia hoc genus, quia materia ſeu nauis ſubſtan-  
 tia non eadem eſt, quæ olim fuit: quippe quia illa dempta,  
 alia ſuſſecta eſt: licet forma ſpecies nauis, gregis, populi,  
 eadem ſubſit, eandem rem non eſſe haud dubie efficit:  
 quum diuerſa materia vel forma diſſimilem rem, non  
 eandem efficiat: alioqui dicendum foret, eaſdem nunc A-  
 thenas eſſe, quæ quondam fuere, eandem Carthaginem,  
 eandem denique Romam, vrbes præualidas olim & popu-  
 los præpotentes: nunc (vt vides) ita incendiis & ruinis de-  
 formatas, vultas, & infrequentes, vtillarum vix memoria  
 aut veſtigium extet. Veſtri verò Jurisconſultorem aliter  
 inuentes, licet materia rei mutata, ſi altera illius loco  
 ſuſſecta ſit, dummodo eadem ſpecies maneat, eandem  
 rem dici putant: credo quia nihil officii aut repugnat, qua-  
 re illud ex conſtitutione iuris idem cenſeri non debeat. E-  
 tenim ſi in demortui loco ſuſſectus eſt iudex, vel ſi teſta-  
 mento quiſpiam gregem legauit, ſeu quid aliud arbitrare,  
 liceret quod prius erat, mutatum ſit, & aliud illius loco ſuſ-  
 ſectum: quia non propterea mutata teſtantis voluntas pro-  
 batur, ex qua iuris conſtitutio pendet, eandem rem cenſeri  
 proculdubio facit. Ubi enim ratio legis ineſt, ibi idem iu-  
 dicium, bonum & æquum eſt. Quod apud phyſicos, qui  
 rem acutius inuentur, & magis hæc ad viuum reſecant,  
 cum ſint rerum ſcientiſſimi, & artium periti, non ita rece-  
 ptum eſt. Leges enim quod probabile eſt, quantumque æ-  
 quitas & ius ſuadet, ſequuntur: Phyſici verò, quantum veri-  
 tas & ratio neceſſario conuincit, efficiunt. Ex hoc igitur  
 effici cogique poteſt id de quo diſceptabatur, nauim quæ  
 mutata veteri materia, ex altera coaptata eſt, quia non ea-  
 dem ſubſtantia ſub eſt quæ pridem fuit, licet veſtri Juriſ-  
 conſulti aliter ſentiant, tamen ſecundum phyſicas ratio-  
 nes eandem non eſſe, nec cenſeri: quia mutata materia vel  
 ſubſtantia diuerſam, vt dixi, non eandem rem facit. Hæc  
 Hermolaus admodum facundo, vt erat, ingenio, multa-  
 cum elegantia verborum, apud complurculos qui adera-  
 mus, dum cœnulam nobis daret, ſcitè ſubtiliterque diſſe-  
 cebat.

# GENIALIVM DIERV

*Gentium diuersarum mores in condendis humanisque corporibus defunctorum, & qui Romanorum usu fuerit.*

## CAPVT II.

*Romani in-  
tio humi co-  
debant, non  
cremabant  
corpora.*

*Cornelius  
Sylla primus  
cremari  
Roma.*

*Thaletismos  
sepeliendi.  
Heracliti.  
Carthagi-  
nensium, Sy-  
rorum &  
Ægyptiorū.*

*Condita  
corpora.  
Succoca-  
dri.  
Teda.*

*Pythagoreo-  
rum sepeli-  
endi mos.  
Lycurgi sen-  
tentia de*

**R**OMANOS olim ab ortu vrbis defuncta corpora hu-  
mi condere, neque cremare consueuisse, illud argu-  
mento est, quod Numæ Pompili corpus in area lapidea  
post multa secula à Cneo Terentio in Janiculo inuentum,  
verustissimi authores tradunt. Postea quum longinquis  
bellis defunctos erui cognouisset, vt igni cremarentur,  
decreto sanxerunt. Primus ex patriciis Cornelius Sylla  
traditur, qui decedens igni se cremari voluit, veritus ra-  
tionem. Nam ipse corpus Marii & eruta ossa subuertit, &  
in Anienem misit. Inde mansit diu defunctos cremandi  
consuetudo: à qua sequitis temporibus dum Antonini  
Cæsares imperitarent, desitum fuit. Tunc enim illo  
more abrogato, denudò corpora humi condere cœpere, ex  
instituto Thaletis. qui cum omnia ex aquis constare dicat,  
defunctos terræ mandari iussit, vt humore dissoluantur.  
Heraclitus verò igitur, tanquam ad originem suam reuer-  
tantur: quippe cum omnia ex igne constare diceret. Car-  
thaginenses verò cum prius terra obruerent fatis defun-  
ctos, postea à Dario admoniti, mutato consilio igni tra-  
didere. Apud Syros & Ægyptios condendi & non cre-  
mandi corpora, medicataque cadauera afferuandi in lo-  
culis, vetustum morem inualuisse accepimus. Condebant  
enim cadauera myrrha, aloë, cedro, melle, sale, cera, bitu-  
mine & resina, odoribus & vnguentis delibuta. Ex succo  
enim cedri exanimum corpus seruari, sicut viuientia cor-  
rumpi, haud dubiè perspectum est. Sudore quoque ligni  
tedæ concisæ & furnis adactæ, apud eosdem mortuos de-  
libutos, seruari prodiderunt, ita lineamentis integris, vt  
viui apparent: quod ab exteris regibus vsurpatum acce-  
pimus, vt eorum corpora non cremarent, sed differta o-  
doribus tumulo inferrent aut humi conderent. In tan-  
tumque odores ad defunctos pertinere creditum est, vt  
quanius cremarentur, vnguenta tamen & odores flam-  
mæ inticerent. Pythagoræi non vnguentis, sed foliis po-  
puli, myrti, & aloës stipati humi mandabantur, sicut M.  
Cato condi & humari voluit. Lycurgum legimus nihil  
cum mortuo sepeliri mandasse, sed puniceo amictu vela-  
tum,

rum', & olea  
se, Albani  
mos erat. T  
& corpora ob  
gens est, ag  
generes, igni  
fortes & stre  
cul à nostro  
animum aut  
quæ superer  
canon, quoru  
indomitas, ca  
di. Hossaffi  
parabat in vi  
eximium & l  
ctos, cera cir  
condebant.  
Humi verò te  
donum tradi  
quantur, m  
dictu au dictu  
ouillis carni  
tis vsurpatum  
tura est: nam  
caribus imm  
apud Derbice  
rati hominib  
succubere, &  
nus putarent  
& literis prod  
dem Derbice  
aratem, mor  
senescentes  
tissimos, qui  
gentis barba  
qui longo æ  
uium ferris  
cipites que l  
ditur, vt sup  
gantur, nei

rum', & oleæ fronde circumdatum, terræ mandari voluit *sepultura.*  
 se. Albanis pecuniam cum mortuis sepelire in loculis *Albanorum.*  
 mos erat. Taxilis, Brachmanis, & Iberis, vulturibus defun- *Taxillorum*  
 ctæ corpora obicere. Bachæis, quæ apud Colchos & Iberos *Brachma-*  
 gens est, agnatos morbo extinctos, velut ignavos & de- *num.*  
 generes, igni tradere: in bello autem absumptos, tanquam *Iberorum.*  
 fortes & strenuos, obicere vulturibus Parth. & Magi pro- *Barchaorū.*  
 cul à nostro orbe siti, honestissimam sepulturam vulgò *Parthorum.*  
 auium aut canum laniatus putauere, nudaque tantum ossa *Magorum.*  
 quæ supererant, terræ mandare assuebant. Sicut apud Hyr- *Hyrcanorū.*  
 indomitas, canes pro sepulchro, fuere, qui sepulchrales di- *chrales.*  
 cti. Hos affluenti cibo nutriebant, & suos quisque canes  
 parabat in vita, à quibus mortuus laceraretur, atque hoc  
 eximium & solenne putabatur funus. Persæ fato defun- *Persarum.*  
 ctos, cæra circumlitos, vt maximè diuturæ essent, domi  
 condebant. Assyrii in melle, regum verò in paludibus. *Aff, riorum*  
 Humi verò tradere, aut igne cremare, capitale fuit. Esse. *Essedonum.*  
 donum traditur mos, vt parentum funera cantibus prole-  
 quantur, mox cæteribus propinquorum aduocatis, quod  
 dictu auditque fœdum est, ipsis cadaueribus immistis  
 ouillis carnibus vescantur. Id quod ab Indis & Massage- *Indorum.*  
 tis usurparum ferunt, quorum prodigiola inmanisq; ena *Massagera-*  
 tura est: nam senio confectos in frustra cædere, illorumque *rum.*  
 carnibus immistis pecudibus vesci assuepere. Id quoque  
 apud Derbices Persicam gentem, & cum Hybernæ effe- *Dlr, yū &*  
 ratæ hominibus commune fuit, vt parentes & affines qui *Hybernorū.*  
 succubere, comesse, pietatis maximæque potestatis mu-  
 nus putarent: quod Chrysippus philosophus probauit,  
 & literis proderè non dubitauit. Fuitque prodicium, eos-  
 dem Derbices in more habuisse, viros certam progressos  
 ætatem, more hostiarum, immolare ad aras, mulieres verò  
 senescentes prævocare. Tradunt Hyperboreos illos peni- *Hyperbore-*  
 tissimos, qui in extremo orbis tractu siti sunt, homines *rum.*  
 gentis barbariæ, & omni humano generi infociales, eos  
 qui longo æuo vixerunt, post epulas & familiare conui-  
 uium fertis redimitos, ex rupe abrupta in mare dare præ-  
 cipites quæ lex in Corde infula ad Hellespontum fuisse tra- *Lex in Coda*  
 ditur, vt supra l. x. annos nati, aconito, vitam finire co- *morte irro-*  
 gantur, ne ipsi defides & ignaui, foritum virorum ciba- *ganda senib.*



# GENIALIVM DIERVM

- Cassiorum.* Quod de Capris quoque memoria proditum est: nam si in parentes septuagenarios domi clausos, aut in loca inculta & deserta, intimasque solitudines expostos, vel fame enectos, siti & inopia conficere, celebre sanus putarunt.
- Scythiamos.* In Scythia gens est, quæ parentum cadauera inter niues & glaciem truncis affixe arboribus detineant, illa terræ mandare, pro scelere proque flagitio arbitrati. In Phrygia mortuos sacerdotes non defodiunt, sed super lapidibus decem cubitis erectos, sublimes constituunt, sicut Nasionones, qui sedentes mortuos statuebant. Thraces quoque fama est & Indos, ætate confectos, illos præcipue quibus studium sapientiæ fuit, incensis rogis mortum oppetere, & sine aliquo funerum apparatu, lætos se flammis iniicere, non refugere, nec formidare. Alios inibi homines in alto tractu orbis intonsos & incultos, ultra Arabes & Æthiopes, parentes & sibi coniunctissimos, in litioribus, ita ut fluctibus operiantur, sepelire, ipsosque Æthiopes ad certos annos vitam producere, quæ exacta, diuerso quique fungatur fato, exanimæque corpora vel in flumen delicere, vel vitro operta, ita ut integras spectentur, & posteris spectaculo sint, asseruare. Præones & Itagna, Ichthyophagi in mare defunctos abiciunt. Troglodytæ paliuri virgis, mortui cervicem cum pedibus alligantes, efferunt: deinde cadaueri lapides aggerentes, cornu capræ inibi ridentes apponunt, hoc pro exequiali pompa, proque funere existimantes. Quod à Gymnasiarum incolis usurpatum legimus, ut incisa & defecta cadauera in vranam imponant, de superque ingentia saxa accumulent. Arabum verò mos proditus est, ut regum & summorum dum elata cadauera in loca terra & inculta stercore obruant, ac cæno & limo aggelto terræ imponant. Panebii, si quando res moritur, corpus quidem defodiunt, caput verò auratum in templo augustissimo consecrant dicantque. Sicut Saitanis reges qui imperitarunt, iuxta septa templi sepelire assuetum erat, hoc sepulchræ genus optimum & pietatis vltimum officium æstimantes. Lotophagis nulla sepulchrorum habetur cura, sed defunctos in mare deliciunt, parum referre arbitrati, igni, terra, vel aqua dissoluantur. Apud Athenienses & omnem ferè Græciam

COR-

corpora non  
funebri veste  
mus mos fu  
themenies o  
occidentem  
huor. Maxim  
theniensibus  
ita ut quilibet  
dignos putat  
ual pugna in  
supplicio. Hic  
sequi nunci  
strata exquir  
mulo publi  
magnæ cura  
ens, ne duo  
torum subli  
Cimon Miles  
prium se pe  
Cares morte  
tot pisces in  
qui humare  
merito tot  
virtutum & ex  
prisci corpor  
tunica: quia  
ges verò ex  
une: vnde d  
ponant, aut  
gul incol  
quos domes  
ge duodecim  
rentur gra  
In vrbe nes  
umphasset  
vel armis  
honoris ca  
pud Sparta  
in vrbe & f  
Atheniensis

corpora non cremare, sed terræ condere, & sepelire cum funebri veste. Phrygius verò igni imponere, antiquissimus mos fuisse proditur. Sed in humandis corporibus, Athenienses orientem versus, Megarenſes & Phœnices ad occidentem vertere solebant. Aprii verò, ut Græci sepeliunt. Maxima autem sepeliendorum cadaverum cura Atheniensibus fuisse fertur, præcipue bello peremptorum, ita ut qui illos inhumatos relinquerent, quousque supplicio dignos putarent. Idcirco summos duces, qui casus naturalis pugna in mare deiecerant, grauius poenis & capitis supplicio afficere: quibus cum peremptorum corpora assequi nequissent, illorum ossa & disiecta membra passim strata exquirere, & humo tegere, defunctosque in acie, tumulo publicè extructo quotannis pro concione laudare, magnæ curæ fuit: adeo ut Nicias cum exercitu iter faciens, ne duorum militum inhumata cadavera relinqueret, totum subistere agmen, donec humarentur, iussit. Et Cimon Milciadidis filius, ut pater sepulchro conderetur, capitiuum se præbere non dubitauit. Traditum quoque est, Cares morte sublatos milites, armatos sepelire: & Sindos tot pisces in sepulchris mittere, quot hostes confecisset, qui humaretur. Sic Iberi post hostium interfectorum numero tot obeliscos apponunt, hoc insigne testimonium virtutis & expertissimum decus arbitrati. Condebant enim præsci corpora vel arcis lapideis, vel fictilibus cum funebri tunica: quia nudum iacere cadaver, pro flagitio erat. Reges verò externis differtis odoribus, in montibus sepeliunt: vnde deductum, ut illorum sepulchris pyramides apponant, aut columnas, Romani verò in domibus quas singuli incolebant, dolis aut vasculis: quæ ex causalares, quos domesticos vocant deos, colere cœperunt. Postea lege duodecim tabularum, ne in urbe sepelirentur, neve crederentur graui fuit documento sancitum, cuius verba sunt: In urbe ne sepelito, neve vrito. Cineres tamen eius qui triumphasset, aut imperatoris, qui hostes bello domisset, vel armis remp. aux. flet, in urbem ferre licebat: quibus hoc honoris causa, ut in foro conderentur tributum est: licet apud Spartanos secus longè seruauit sit, Lycuigi lege, quibus & in urbe & secus deorum templa sepelire permissum. Nō sic Athenis: nam in campo extra urbem tumulus erat, in quo

Phrygius.

Megarenſis.

Phœnicum.

Apriorum.

Atheniensium  
in sepelienda  
corporibus  
cura.

Nicias.

Cimon.

Carummos.

Sindorum.

Iberorum.

Corpora quo  
condentur.

Romanorum.

Lex de mor-  
tuis in urbe  
non sepeli-  
endus.

Spartanorum.

Atheniensium

# GENIALIVM DIERVM

*Corinthio-  
rum.  
Dio Cynici  
sepulchrum.*

*Loca genti-  
lisiorum se-  
pulchrorum  
Romanorū.*

columnæ extabant, in quibus defunctorum nomina, per singulas tribus, qui illic conditi erant, continebantur. Corinthi quoque extra urbem maximorum virorum monumenta fuere. Inter quæ Diogenis Synopenfis, quem canem Græci cognominarunt, sepulchrum visebatur. Reliqui vero in agris quisque suis, aut in fundo suburbano, seu auito & patrio solo ex senatusconsulto Cneo Duillio Cos. Romæ humarum consuevere. In quibus sepeliendi licet toti generi & familiarum ius esset à principio, postea ut in familia ius sepulchri non descenderet, recentiore cura prouidum fuit. Frequentius in Flaminia aut Latina via, ac suburbis & anfractibus viarum, Romanorum gentilitia sepulchra fuere. Ibique Calatini, Scipiones, Seruili, & Metelli, aliorumque honestissimæ familiæ condebantur: ad quæ vasa figulina operis, nonnunquam arma militaria, ensesque & libellos, aliaque quæ defuncto cordi in vita fuerant, quorumque effigies studio tenebatur, ferre, & eod. sepulchro tegere assueverant, ut ea, quæ viui dilexerant, vna conderentur. Memini dum Romæ agerem, in vetustis sepulchris, quæ in via Appia plurima visuntur, inter ædificia hortosque, interque coagmenta lapidum, erutum cadaver fuisse, multo æuo vetustum, adolescentulæ mulieris facie, capillo, oculis, naribus, & reliquis lineamentis prorsus integris & incorruptis: nisi quod vestigia liquaminum & vnguentorum, quibus delibutum fuerat, apparebant: recenti specie, in inscriptione nulla, qua nomen defunctæ innotesceret. Pomponius tamen vir, ut in ea ætate, veterum literarum impense doctus, Tulliolam M. Tullii Cic. filiam, de cuius obitu ad Seruium Sulpitium sunt epistolæ, aut Priscillam Abscentii, de qua Sylua Papinii extat, fuisse augurabatur. Id quibus argumentis asseuerares, cum nulla inscriptionis vestigia extarent, prorsus nescimus.

*Consularia comitia per quos fiebant, quæue potestas consulis, quantumque ius & quæ dignitas foret.*

## CAPVT III.

*Comitia consularia per quos fiebant.*

COMITIA Consularia nouis consulibus creandis non modo per consules haberi, sed per interregem, nonnunquam absentibus Consulibus, alterum Consulem, cuius erat fors, ut comitiis præesset, ex prouincia euocari, aut

ri, aut simon  
publ. auo  
præflet,  
sulem ex pat  
illum cui m  
forent, quiq  
dictatorem  
asse, & in m  
dictatura se  
non solum  
defuncto co  
dubium est.  
rias & tribus  
quamuis sin  
que habita  
patricios, se  
æuo succed  
sularum iou  
tiz fuere: e  
eoque pleb  
ad capesse  
dicandum  
aliquorant  
tunc cum p  
mobello J  
termisum  
stutam, æ  
sent, ad con  
eos qui null  
busque ma  
uenimus.  
tor dictus.  
lum antea  
perus Mag  
quam alie  
Quorum r  
les, in fa  
mani desig  
turpissim  
sæpe nomi

ri, aut si morbo vel necessitate impediti, commodum rei-  
publ. auocari non possent, dictatorem dici, qui comitiis  
præfesset, sæpè rescriptum est. Dicebat enim dictator Con-  
sulem ex patrum decreto, nonnunquam ex opinione sua,  
illum cui militares & ciuiles artes, ac imperatoria consilia  
forent, quique è republica magis esse videbatur. Tamen si  
dictatorem comitiorum causa aliquando se consulem cre-  
asse, & in magistratu fuisse legamus, qui comitiis habitis  
dictatura se abdicabat. Eadem verò comitia Consularia,  
non solum cum vtrunque Consulem fieri, sed cum altero  
defuncto collegam cooptari oporteret, sæpè indici haud  
dubium est. Ipsisque comitiis plebem interesse, ac centu-  
rias & tribus in campum aduocari frequenter inuenimus:  
quamuis sine plebe per patres clientesque patrum plerun-  
que habita legamus. In quibus etiam absentes non modo  
patricios, sed plebeios Consules nominari licuit. Tamen si  
quo succedente ex longo interuallo nobilitas ad eò con-  
sulum inuasit, ut soli patricii, penes quos maximè diui-  
tiarum fuere: eiecit a plebe, ad consulum assumerentur. Ad  
eoque plebs obnoxios summisit animos, ut nulli plebeio  
ad capeffendos consules, & intermissum honorem ven-  
dicandum animus fuerit: à qua impotentia nobilitas post  
aliquot annos, urgente belli discrimine, patricii desinere,  
tunc cum percussa nobilitate Caius Marius nouus ho-  
mobello Jugurthino consul factus, plebi Romanæ in-  
termisum diu consulum restituit. Et tamen si nisi quæ-  
sturam, ædilitatem & præturam per gradus antea gessis-  
sent, ad consulum nulli admitterentur: plerunque tamen  
eos qui nullos antea curules gesserant magistratus, qui-  
busque mandatus honor non fuisset, consules creatos in-  
uenimus. Caius Claudius Cento comitiorum causa dicta-  
tor dictus, P. Seruilium Quinti filium Galbam, qui nul-  
lum antea honorem gesserat, Consulem creauit. Et Pom-  
peius Magnus ex senatus consulto legibus solutus, prius-  
quam alicui magistratui præfisset, Consul factus est.  
Quorum nomina, postquam comitiis relati erant Consu-  
les, in fastis & annalibus (vnde & tempore & annos Ro-  
mani designabant) in primis annotate soliti sunt, ex quibus  
turpissimorum Consulum propter flagitia & dedecora,  
sæpè nomina inducebantur: id quod actis testabatur.

*Consul se di-  
ctatorem  
creauit.*

*Nobilitas  
consulatus  
ambitio inq;  
inuasit.*

*Consulatus  
ad plebem  
reuolutio.  
Consules sine  
magistratu  
alioprace-  
dente creati.*



# GENIALIVM DIERV

*Collega con-  
sula.*

*Consules bi-  
ni apud Ro-  
manos.*

*Reges bini  
apud 'beros  
& Carthag.  
Præfeti &  
reges bini a  
pud Lacedæ.*

*Lycurg. per  
ordines reip.*

*Spartana  
curâ diuisit.*

*Achai.*

*Athenienses.*

*Prytanes.*

*Chaones.*

*Megistanes.*

*Cosmi Ca-  
ramanges.*

Is verò qui consul dictus designatusque fuerat, antequam magistratum intreret, collegam sibi sæpè nominabat, quod è repub. videbatur, vt positis simulationibus, vna mente, consilio ac virtute, nec sædo certamine, & per dissidium, quod praua ambitio solet respub. ageretur, vtque ex voluntate sua Consul quem maxime appeteret, collegam haberet. Nonnunquam senatus collegam dixit. Sæpius verò ipsis comitis duo fuere creati Consules communi studio voroque. Erant ergò Romæ bini Consules potestate pari, sicut apud Iberos bini deliguntur reges: alter qui iura daret, alter qui populis præficeret, & Carthaginensibus duo annui reges præfuerunt, quæ Suffetes dicti. Aliquando iudicium ordo præfuit, qui rerum & personarum ius habebant. Et Lacedæmoniis bini præfeti, mox bini reges nonnunc magis quàm imperio, ex Procli & Heristeni familia primo, postea ex Eurytionis & Agidis: demum ex Heraclidarum genere, pari iure & imperio non dissimili imperitauerunt: tamen si Lycurgus reip. curam per ordines diuiserit. Quod apud Achæos simile accepimus, vt binos prætores annuos sibi præficeret, qui publicas res simul & iudicia curarent: aliquando decem, quas *δυναστες* vocabant. Athenienses verò post electos triginta tyrannos, qui plures quàm mille quingentos ciues indemnatos necauerunt, neque sinebant cognatos funeribus adesse: decem qui præficerent, per Thrasylbulum accepere: mox ipsi à Pausania electis, Prytanes numero quinquaginta præfuerunt, quæ pars decima senatus erat, quorum numerus quingentorum fuit. In quo obseruatum est, vt nemo ex genere Athamantis natu maximus, Prytanes fieret: qui etiam Rhodi summus erat magistratus. Apud Chaones autem annui magistratus ex primoribus ciuium deliguntur. Armeniorum Megistanes, Cretensium Cosmi dicti sunt: sicut Persarum, Magi & Caramanges, qui loco prætoris erant. Bæotus vnde cum summæ rerum præerant, qui pacis bellicque temporibus ius dicebant. Qui quidem Consules, etsi pari honore essent: non tamen simul insignia consulatus, aut imperium habebant. Nam postquam Junius Brutus, electo Tarquinio & regibus exterminatis, cum Collatino Consul creatus est, licet omnia iura insignia, quæ apud reges erant populus Consulibus concessa voluerit, tamen ne duplicatus

terror

terror vide-  
ret, cautum  
rium habere  
ad vnum  
luere. Id  
respub. nec  
non habet  
quebantur  
denuò. Et  
veluti can-  
tum fuit,  
aut si num-  
aut si omni-  
tamen qui  
tauenti pri-  
tus insigni-  
præterea,  
Consul fuit  
diaturatur  
bitauit.  
lum, ne in-  
ret, quam  
promulg-  
nabantur,  
re: quos  
ret: vel si  
sortem se-  
tur, vt sen-  
cias deligi-  
agitur, et  
tamen vi-  
exercita-  
men deli-  
ri, aut  
ereto sen-  
fecturi  
facile ha-  
Inter qu-  
ti, & se-  
comping

error videretur, si apud utrumque consulares fasces viderentur, cautum fuit, ut apud alterum, cum videlicet, qui imperium haberet, fasces essent. Ideo alternis mensibus, modo ad unum, modo ad alterum Consulem fasces transire volueret. Idemque sequentis temporibus, dum imperium & lem.

respublice stetit seruatum est. Sed tamen quo mense fasces non habebat, accensus apparebat Consuli, lictores vero sequebantur: quod intermissum, diu postea Cæsar reuocauit. Et quauis Consuli antiquiori fasces darentur prius, veluti canitiem & annos venerantes: postea lege Julia cautum fuit, ut ei qui plures liberos quam collega haberet, aut si numero pares essent, qui maritus foret, præferretur: aut si omnia essent paria, antiquior fasces acciperet. Eos tamen qui secundum gererent Consulatum alteri nouum inuenti præferri haud dubium est. Erant ergo Consulatus insignia, duodecim fasces, lictores totidem, purpurea prætexta, curulisque sella. Qui etiam eum, qui antea Consul fuisset, iterum & sæpius Consulem creari: & qui dictaturam gessisset, in Consulem assumi posse nemo dubitauit. Q. tamen F. Maximus legem utilitatem populi, ne intra annos decem eundem Consulem resiceretur, quam legem consensu tacito abrogatam, Sylla iterum promulgauit. Creatis ergo Consulibus prouinciæ nominabantur, ut eas vel ipsi inter se compararent, sortirenturque: quos ad bellum, quos præesse exercitibus oportere: vel si in delictis prouinciis non obueniret, extra sortem senatus decerneret. Quod lege curiata cauebatur, ut senatus contra legem Curiatam sine sorte prouincias designaret: aut si senatus auerfaretur, per populum agi poterat, ut extra ordinem Consuli prouincia daretur: tamen si utrumque Consulem in eandem prouinciā cum exercitu profectum, quandoque legamus. Optionem tamen degenā prouinciæ extra ordinem collegæ dari, aut suam sortem permutare cum collega abique decreto senatus, antiquo more non licebat. Ad quas profecturi Consules, si cæcis hostiis & sacrificio perfecto non facile litare, sæpe diffuso tempore ire superfluum est. Inter quas fuere minores prouinciæ, pauci momenti, & fore delatissimæ, ut sylvarum collumque, ne compingendis nauibus materia deesset, & frequens ad-

*Fasces vicissim apud alterum duntaxat consulem.*

*Consulatus insignia.*

*Lex à Labio lata.*

*Prouinciæ sortitio inter consules.*

*Lex curiata.*

*Prouinciæ minores.*

omne

# GENIALIVM DIERVVM!

omnè genus operum materia suppeteret. Consules verò nominatos, ab ipso inito magistratu legiones cum collega partiri, ac Jouis Optim. Max. templum adire, senatum habere, eumque de provinciis, deque omni statu reipub. consulere. Latinas ferias indicare, Junonisque Sospiatæ, & Joui Latialis solenne sacrum in Albano facere: in quo carnem Latinis populis diuidere mos erat, sæpè per spectum est, indeque auspicato ad vota nuncupanda in Capitolium ire, votisque nuncupatis, paludatos vel trabeatos in veste regia, prosequentibus primoribus patrum in provincias quisque suas proficisci: & prius quàm ad hostes ducerent legiones, ad populum concionari de provinciis, de administratione belli, & quam spem de se polliceri possint, referre solitos inuenimus. Ex omnibus quoque magistratibus solos Consules, dictatores, prætoresque, consularibus auspiciis creatos, antequam adeant magistratibus, Lanuui Vestæ & penatibus rem diuinam facere tradunt. Quibus in bellum profecturis militaris supellex consulari maiestate digna, scribæ, librarii, præcones, apparitores, nulli & tabernacula publicè dabantur. Quæ quidem paludamenta mox sequuti Cæsares sibi desumpsere. Diuus verò Augustus proconsulibus profecturis in provincias, promulæ & tabernaculis certam pecuniam subtaxari iussit. Alexander verò Seuerus iurisperitis præsidibus in provincias, mulos, equos, vestes & coquos publicè dabat: in quadruplum illi reddituris deposita administratione, ubi male se gessissent, Athenienses verò duces in bellum prodituri, sertum ex olea sacra sumere, & vasa quæ ferre iuebantur. Erat igitur consulis officium, domi forisque, ac belli pacisque temporibus toti reipub. consulere, inque custodienda regendaque reipub. totis incumbere viribus, omni denique studio, consilio, fide, gravitate, & robore animi, pro commodis reipub. pugnare. Itaque in exercitu si quæ obeundæ essent expeditiones, legionibus præerant, & summi Imperatoris officioungebantur. Et in vrbe tam de provinciis quam de magistratibus, de fœdere, pactioibus, gerendisque bellis, militibus scribendis, comparandisve: deque statu, dignitate, commodisque reipubl. de communis salute ciuium, & spe bonorum, deque legatorum postulatibus, senatum

*Paludamentum & trabea vestes consulares.*

*Consules, dictatores & prætores in bellum profecturi.*

*Athenienses duces in bellum prodituri Consulis officium.*

consulere de  
tentis roga  
soli decer  
gitratu am  
torem. cen  
lem esse iul  
Quod lega  
regio præju  
lendo, prator  
to, nemi nipa  
magistratus  
tatem annua  
parento, se  
dum cum  
cōsulto sen  
eli: siquid  
sulco senato  
cere tribun  
terat. Eund  
conciones  
cere, & ne  
torem dic  
rum finis  
rat, legat  
ritate senat  
bat. Is tar  
pitalem ve  
qua caueb  
testatem si  
in caput ei  
posset.  
guir, ad  
puli iudici  
dictatori  
legimus  
primum d  
chum. & l  
cio popul  
ret (quod  
periculor

consulere debebat : deque omnibus his singulorum sententias rogare. Sed citra senatus aut populi auctoritatem, soli decernere non licebat. Ipsorum tamen consilio, magistratu amouere poterat, & de gradu deicere etiam prætorem, censoremque: velaqua & igni interdiceret, aut exulem esse iubere, bella suscipere, supremum ius habere. Quod lege magistratus cauebatur in hæc verba : *Consules regio præsumpto imperio, huque præuando iudicando, consulendo, prætores, iudices apparento, militia summum ius habento, nemini parento, salus hu populi suprema lex esto, eundemq; magistratum, ni interfuerint decem anni, ne quis capito, ciuitatem annali lege seruanto, duella iusta iuste gerunto, sociis parento, se & seruos continento, populiq; sui gloriam adgento, domum cum laude redeunto, & infra.* Nonnunquam sine cōsulto senatus, Consul magistratu amouisse compertum est: siquidem Flaccus Consul Thermum prætorem inconsulto senatu honore priuauit & fascibus. Diem quoque dicere tribuno pleb. & reliquis magistratib. pro imperio poterat. Eundemq; ab omnibus magistratibus comitiatum & concionem habere, deque consilio senatusconsultum facere, & ne fierent inhibere, atque si è rep. videbatur, dictatorem dicere posse, nulla controuersia est. Cumque honorum finis sit consularis, totiusque imperii maiestatem gerat, legatis vndeunque in curiam admissis solus ex auctoritate senatus, responsa dabat, legemque ad populum ferebat. Is tamen quum de capite ciuis agebatur, pœnam capitalemve noxam inferendi ius non habebat, lege edita, qua cauebatur, vt à Consulibus (ne per omnia regiam potestatem sibi vendicarent) impunè prouocatio esset, nè in caput ciues Romani, nisi populi iussu, animaduertere possent. Tunc enim qui noxæ capitis reus, sceleris coarguitur, ad populum produci debebat, & dicta causa ex populi iudicio de capite ciuis cognitio dabatur. Nam soli dictatori & populo ius de nece ciuium datum est. Tamen si legamus Opimium Consulem contra instituta maiorum primum dictatoriam sibi vim vsurpasse, Caiumque Gracchum, & Fuluium Flaccum, aliosque ciues, absque iudicio populi necasse. Si tamen consuli senatus permitteret (quod in summis reipublicæ casibus, & magna mole periculorum fiebat) vt caueretur, ne quid respública detrimen-

*Consulatum  
potestas.*

*Consul de  
capite ciuis  
nullum, imo.*



# GENIALIVM DIERV

*Consules in ordinem redacti atq; de gradu deiecti.*

*Consulibus iniussu senatus provincia discedere non licebat.*

*Spartano- rum reges. Penes unum consulem imperium consulare.*

trimenti caperet, tunc de nece civium decernendi, illosque omnibus modis coercendi, belli gerendi, domi forisque summum imperium habendi ius dari censebatur. Ipsi tamen consuli Romanum ciuem, etiam senatorem, in carcerem duci iubere, & multam irrogare facultas erat. Quod si quis parum iusto nuncio multam irrogatam, aut indigno iniuriam factam querebatur, alterius Consulis opem implorare, ad eumque prouocare licebat, ipsique collegæ interdicens, inhibendique ne quid secus fieret, ius erat atque potestas. Quod si quæ causæ prætorium excederent cognitionem, de his quoque, quod Consulem iudicium esse perspicuum est. Et quamvis tanta potestas Consulis foret, eoque excellentiæ & felicitatis creuerit, vt totius reipubl, & imperii summam gereret, si quid tamen impotenti animo contra rempub. molitus fuisset, poterat ei ante tempus finiti honoris consulatus abrogari, & de gradu deiici, sicut multis exemplis perspicuum extat. Q. Cincinnatus dictator, L. Minutium consulatu abire iussit, & imperium illi abrogauit, quod eius signauia castra hostes obsederant, & penè expugnarent. Fuitque literis memoriæ proditum, quod in provinciam profectus consul cum exercitu, inde decedere, aut præsidium dimittere, vel in aliam provinciam ducere iniussu senatus minimè poterat, idque lege Julia sub graui documento vetabatur, ne Consuli sua sponte bella gerere, aut in regionem provinciamque sibi non decretam sine autoritate patrum & iussu populi accedere liceret. Quod tamen apud Spartanos reges secus fuisse constat. Illisenim in quamcunque provinciam regumve suo arbitratu bellum gerere, copiasque deducere permittitur, etiam sine consulto senatus. Hoc quoque memoriæ datum est, post binos Coss, quos ab initio exactis regibus continua serie creatos nouimus, semel apud vnum imperium consulare stetit, tunc cum urgente dissidio Pompeii & Cæsaris, senatus ne quid respub. detrimenti caperet, vnicum Consulem Cneum Pompeium dicere coactus fuit. Iterum Syllæ temporibus, Cinna interempto, solus Carbo gestit consulatum. Quinectiam illud proditum est, Consulem initio creatum, ne magistratum iniret, præterquam religio-

religione etiam senatusconsulto vetari: & si inisset, vi atque imperio se consulatu abdicare, donec alter rite suffectus esset, iuberetur: quodque Consul abiturus magistratu, peracto honoris tempore coactionatus ad populum, solennissimum iniuriandum se in magistratu contra leges nihil legisse, & quantum ratione providere potuit, ex sui animi sententia nihil deliquisse, conceptis verbis publicè præstabat. Quod quidem ne quid præposterè dicatur, alioqui præeunte sæpè exhibebatur, concioneque dimissa, cum ingenti comitatu & gratulatione civium stipatus patrum frequentia domum deducebatur. Illud quoque non omittendum, quod licet imperium consulare annum esset, nullique nisi exacto quadragesimo & tertio ætatis anno consulatum capere antea leuerit: pluribus tamen citra eam ætatem si quod dignum operæ pretium reipubl. præstitissent, consulatum gerere permissum fuit. Nam & Valerium Corvinum in tertio & vigesimo ætatis anno, ante legitimum tempus ad consulatum promotum legimus: & Mario iuniori, Scipioni Africano, Pompeio Magno & Octavio Augusto, aliisque ducibus, ob singularem rei militaris disciplinam & ob candorem ingenii ante tempus, consulatus, aliosque honores delatos comperimus. Neque enim ætatis magnam habebant rationem Romani, quominus suffragantibus meritis, dictaturas & consulatus, aliosque honores meritis civibus demandarent. Quos enim amplissimis ornamentis dignos putarunt, satis annorum & ætatis habere duxerunt: tametsi L. Junius tribunus plebis, Q. Fulvius Flacco & Manlius Acidinus Coss. rogationem ad populum tulerit, qua declaravit, qui, & quibus annis nati, quemque magistratum peterent caperentque. Fuit præterea literis pauditum, eos qui suo anno consulatum peterent, perrare sine expulsa ad præscriptos honores admissos. Qui verò serius quàm per ætatem licet, sine expulsa plerumque ad Consulatum promotos: Consulibusque in provinciis profectis, & cum hostibus bellagerentibus, etiam ultra annum, & donec debellarum cum hostibus: aut à senatu revocati forent, imperium sæpè prorogari: quos tamen non esse consules: sed velut perfunctos magistratu,

*Insistunt ad  
consulatus  
magistratu  
desistere.*

*Ætas  
consulatus.*

*Notandum  
hoc.*

*Consulare  
imperium  
prorogatum.*

pro-

## GENIALIVM DIERV

proconsoles nominari, ipsosque interim fasces & liſtores habere, quoad ſibi proconſulare duraret imperium, ſatis compertum & cognitum eſt.

*Qua ſint ſigillaria, verbum ſæpius repetitum apud Scæuolam iureconſultum, tertio de legatis.*

### CAPVT IV.

**V**ERBA Scæuolæ iureconſulti libro iuris ciuilis reſponſorum tertio de legatis, hæc fuere: Paterfamilias ita legauit, lances numero duas leues, quas de Sigillarib. emendari volo. Is de Sigillaribus leues quidem non emerat: lances autem emptas habebat, & dictauerat teſtamentum ante triduum quam moreretur. *Quæſitum eſt, an hæc lances quas emptas de Sigillaribus habuit, legato cederent, quum nullas alias de Sigillaribus emerit, nec legauerit.* Reſpondi ſecundum ea quæ præponerentur, deberi eas quas de Sigillarib. emiſſet. Haſtenus Scæuola, Quæſiuego e viro docto multi nominis inter cauſidicos, quid eſſet dicere, lances quas de Sigillarib. emam, dari volo: iſq; de Sigillaribus, leues quidem non emerat, ac ſæpius repetitum nomen de Sigillaribus quid designaret. Atque ille quum Sigillaria, vaſa eſſe diceret ad vſum nescio quem præparata, informia & impolita, & quædam nugalia ex authoritate interpretis, demum poſt multa deblaterata verba, quum ſe quoque in contextu verborum, & eruendo ſenſu abſtruſo dubitare diceret, haud multo poſt naſtus nescio quam occaſionem, & cauſatus ſibi negotium eſſe, non aliter explicato dubio quod quærebam, diſceſſit atque abiit. Cuius illecebra admoneor, vt peſſimè cum his actum magnoperè cenſeam, qui prætermiſſo Latinæ linguæ nitore, & cultu verborum, ſe protinus ad legum interpretaſta præcipites tradunt, magno errore nimis propter feſtinationis. Si quidem hoc primum docendi ſunt, quonam modo vim ac ſenſa verborum, & iuriſconſultorum mentem planè percipiant, vt ſi quid in controuerſiam venit, non præpoſterofenſus, ſed proprios aſſequamur ſignificatus. Sigillaria enim vicum eſſe Romæ celebrem, vbi venum reſ venales exponebantur, ibique vaſa præcipua, ſignaque exquisitæ

*l. penult. §. pater. ff. de leg. 3.*

*Legum ſtudiorum relicto lingua Latine nitore inopti plerumque.*

*Sigillaria.*

exquisitæ ar  
de nomen fa  
Suetonius in  
ſeſabrefacti  
ram imperat  
laria ſomiti  
rum: Apu  
poſita conſe  
exequar lin  
Huc pertine  
legimus, qu  
laribus prop  
Dicit Roma  
ſtorem qu  
promiſerat,  
emptas de Si  
pturum prom  
at, illas quas  
forent, lega  
Qua delicti  
gen

**P**LATO in  
duplicem  
nam comme  
nitio delinq  
cunia, velle  
deinceps qu  
promptior &  
ſolet, quum  
cipienti con  
quis audient  
pœna afflic  
betur vt me  
dem noxa  
eo effra nat  
propoſita in  
inuitat. E  
magis criti

exquisite artis ex ære argentoque fabrefieri solebant, unde nomen factum loco, notum ferè & peruulgatum, est. Suetonius in Claudio: *Essedum argenteum*, inquit, *sumptuose fabrefactum, & venale ad Sigillaria rediit*, coneidique coram imperauit. Idem in Nerone: *Sporum Roma circa Sigillaria comitatus est*. Aulus Gellius lib. 5. *Noctium Atticorum: Apud Sigillaria fortè in libraria ego & Julius Paulus poëta considebamus*. & pleraque eò pertinentia exempla, ne exequar singula, quæ omnium sermonibus celebrata sunt. Huc pertinet quod dies Sigillariorū Saturnalibus adiectos legimus, quibus imagunculæ & simulacra venalia in Sigillaribus proponebantur: quæ pro iuis capitibus in facellum Ditis Romani deferrebant. Fuit e- gò Scauolæ opinio, testatorem qui lances quas leues de Sigillaribus se empturum promiserat, legasset, & morte præuentus non emisset, sed emptas de Sigillaribus antea habuisset, licet leues se empturum promississet: tamen ne testatoris voluntas irrita fiat, illas quas de Sigillaribus prius emisset, qualescunque forent, legato accedere voluisse.

*Quæ delictorum pœna maiorum criminum apud diuersas gentes more & legibus fuerint constituta, & quæ minorum.*

## CAPVT V.

PLATO in Gorgia, & philosophi plerique non ignobiles, duplicem puniendis peccatis purant esse causam, vnam commotionis, alteram animaduersionis. Commotio delinquentis causa fit, quum ei qui peccauit, vel pecunia, vel leui coërcitione multa dicta est: quod eo fit, vt deinceps qui deliquit, ad benè honesteque viuendum promptior & emendatior fiat. Ea pœna per leges inferri solet, quum leuiter delictum fuit: vt si iudici aliquid præcipienti contumacius paritum est, vel si prætoris dicto quis audiens non fuit. Animaduersio verò non ipsius qui pœna afficitur, sed reliquorum qui supersunt, gratia adhibetur vt metu pœnæ ne simili exemplo fiant, reliqui eadem noxa deterreantur. Nam delictum quo impunitus, eo effrænatus fit: quia nisi fuerit vindicatum in noxios, proposita impunitas spes mortalium animos criminibus inuitat. Ea animaduersio infertur in viros facinorosos & magnis criminibus obnoxios, vt in reos sacrilegi, ma-

*Duplex puniendi peccati causa: Commotio.*

*Animaduersio.*



# GENIALIVM DIERV

*Alia atque  
alia poena  
pro facinoris  
magnitudi-  
ne.*

*Romani.  
Latomia.*

*Rupes in fo-  
ro Tarpeio.*

*Corvus.*

*Lethes.  
Latomia.*

*Theſaurus.*

*Barathrum  
Domus.*

ieſtatis, patricidii, peculatus, alioſque nefarios & conſe-  
leratos, qui propter aliquod inauditum facinus poenas  
ſcelerum iure & lege perſoluunt. Hinc eſt quod pro ex-  
ceſſu, poenæ à legibus conſtitutæ ſunt, aliæ honorum, a-  
liæ relegationis, nonnullæ membrorum, pleræque capi-  
tales: vt pro criminis qualitate, legum iudiciorumque poe-  
nis coërceatur, aliquando exquisitis tormentorum ſup-  
pliciis in aliquos publicè ſæuitum eſt. Etenim qui in De-  
um, aut principem, parentes, aut patriam delinquit, vt qui  
patrios Lares focosque, & deos penates, quique deorum  
delubra, ſepulchra maiorum prodere, phana peculiari, pa-  
rentes occidere non verentur, non vulgari poena, ſed no-  
uis exemplorum modis afficiendos, iura diuina & huma-  
na voluere, poſteris documento futuros, vt qui ita affe-  
ctos viderint, ne ipſi pari crimine obnoxii fiant, deter-  
reantur. Indicant hoc Romanorum ſecures faſcibus al-  
ligatæ: quippe qui leuiter peccantes, flagris & fuſtibus:  
qui verò grauius deliquere, capitali poena pleſtere ſo-  
leant. Hæc enim Romanis pernulgata poena fuit, vt le-  
uiter delinquentes, nudatos virgines cæderet, aut in lato-  
mias darent: qui locus erat cuſtodix deſtinatus, iuxta  
Tullianum & forum piſcarium, à Tarquinio Superbo  
primùm inſtitutæ. Vel ſi grauioribus criminibus obno-  
xii, capitalia auſi fuiſſent, tergo & capite luerent, vel de  
ſaxo & robore dencerent. Erat enim rupes vaſta in Tar-  
peio foro ſuperſtans: aut ſi ita eſſent nepharii & conſe-  
lerati, reſoluto plumbo necarent, vel vno tractos in ſcalas  
Gemonias darent præcipites, exemplo Theſſalorum, qui-  
bus locus ſupplicio deſtinatus erat, cui nomen corui, ex  
quo noxii agebantur in præceps, vnde frequens illud apud  
Auoſophanem, *ὁς ὡς κόρυς*. Perſis verò carcer fuit nomine  
Lethes, & domicilium cineribus reſertum, ad quod niſi  
moriturus accedat nemo. Syracuſis quoque Latomia o-  
pus ex ſolido ſaxo in mirandam altitudinem depreſſum,  
& omni aditu obſepto munitiſſimum. Apud Meſſenios  
carcer Theſaurus nomine locus ſub terra quadrato ſaxo,  
in quo Philoſtratus necatus fertur, tam immanis fuit:  
& ſæuus, vt neque ventum, neque auram acciperet. Romæ  
barathrum dixere noxiorum cuſtodiam. Athenienſes ſæ-  
uiſſimum carcerem, Domum nuncuparunt, ſicut tributo-  
torum

torum exa-  
gitationem  
uir carcerem  
paucitatis  
ſpirium dix-  
poenam ad-  
gebant. Er-  
rem & lach-  
pud Roman-  
reteruntur  
Sicut Ethio-  
locus erat  
iuxta templ-  
millus dedico-  
bant, Sext-  
quoque cul-  
pe notatum  
ſimum de M-  
qui quadrig-  
illud velut  
exemplum  
maris cer-  
minime fa-  
à conſulibu-  
to, ſapè pop-  
multa triu-  
ta bobus, &  
cebat, atque  
ſibus: min-  
mani reges  
quam in ſac-  
dem priſca  
buiſſe ferri  
multa dami-  
ret: vti non-  
poenas. A  
multas in  
mel illatan-  
tas, pecuni-  
gulis delicti

torum exactionem ciuitatis regimen, miti nomine indiguitatem temperantes. Quo exemplo Appius decemuir carcerem quem constituit, domicilium plebis nuncupauit: alii promptuariam cellam, nonnulli publicum hoc spiritum dixerunt. Spartæ Decas erat locus in carcere ad pœnam ædificatus, vbi damnatos mortem oppetere cogebant. Et spelunca quam Ceadas vocarunt, quasi pallorem & lachrymas, terræ caliginis & diri aspectus: sicut apud Romanos Tullianum. Carthagenensibus verò Ancon teterrium fuit domicilium, & apud Cyprios Ceramon. Sicut Æthiopibus Macrobiis Heliotrapeza noxiorum locus erat. Fñere autem Scalæ Gemoniæ in Auentino, iuxta templum Junonis reginæ, quod Veiis captis Camillus dedicauit. Unde autem damnatos suppliciis afficiebant, Sextricium vocarunt, præter quas Latomias, Albæ quoque custodiri noxios tanquam loco munitissimo sæpè notatum est. Et quanuis à principio originum seuerissimum de Metio Suffetio sumptum supplicium legamus, qui quadrigis ditentus in diuersa disceptus fuit, tamen illud velut immitte, præterque legum humanitatem, in exemplum deductum non est. Quinetiam multæ pecuniariæ certus fuit modus praefinitus, quem transcendere minimè fas erat: quippe de multarum æstimatione, tam à consulibus quàm à tribunis plebis, sæpè senatus consulto, sæpè populi rogatione cautum fuit, quib maxima erat multæ trium millium & viginti assium, quia plus triginta duobus, & duabus ouibus quempiam multari non decebat, æstimabaturque bos centuslibus, ouis verò decussibus: minima verò, oue taxabatur vna. Sæpius verò Romani reges, homicidii confcios arietis damno multabāt, quam in sacrificiis deorum expendere consueuere. Siquidem prisca paupertas ex noxiorum bonis sacra diis exhibuisse fertur: quare supplicia dicta: cautumq; fuit, ne quis multam indicendo, bouem prius quàm ouem nominaret: vt non oticeret, Romanis mitiores semper placuisse pœnas. Apud Athenienses verò seruatum inuenimus, vt multas in aram Jouis Seruatoris dedicarent: quam semel illam remittere non decebat, licet pœnas iure debitas, pecunia redimere fas foret: Platonis exemplo, qui singulis delictis denariam multā constituit, vt pro criminis excessu

Deens.

Ceades.

Tullianum.

Ancon.

Ceramon.

Heliotrapeza.

Scalæ Gemoniæ.

Veiis captis.

Camillus.

Sextricium.

Multæ pecuniariæ summa apud Romanos.

Homicidii multa.

Multæ apud Athenienses. Platonis de multa constitutum.

# GENIALIVM DIERVVM

*Germani.* excessu decuplum pœnæ penderetur. Germanis quoque homicidium certo pecorum numero luebatur: leuiores verò crimina, pecoris, vel equi damno. In metallum vel ad insulas in perpetuum vel præfinito relegare, aut aqua & igni interdiciere, seu ad bestias damnare, frequens etiam Romanis pœna fuit. Illis enim aqua & igni interdiciobatur, quibus cōmercium societasque hominum; ne quis eos vrbe, mensa, lecto, aut lare reciperet, verabatur. Ad bestias damnabantur nequissimi serui, aut hostes infestissimi, plerunq; homines perniciosi & immanes, qui ob multiplicia crimina defectionesque, indigni venia fuere: quibus in theatro, vt cum immanissimis beluis depugnarent, negotium datum est: qui bestiarum dicti. Nonnumquam ob crimen damnatos, auro effodiendo aut lapidicinis veteres destinarunt, vt vindicti opus facerent perpetuò vel præfinito. Illi verò, qui flagitiis vel tam effreis moribus cooperti fuere, quique eam capitalem noxam ausi, vt his legum vulgaris pœna non satisfaceret, vel ad bestias damnabantur, vel exquisitis tormentorum suppliciis, & ultimis cruciatibus puniebantur. M. Maleolus, matre interempta, Romanorum primus parricidii damnatus, infusus culeo in mare præcipitatus fuit. L. deinde Hostius, post secundum Punicum bellum parricidii insimulatus pari supplicio necatus & concruciatus, pœnas dedit. Mansitque hæc pœna in parricidas ad hæc tempora: culeo enim gallus gallinaceus, simia, & vipera cum homine infuitur, & in flumen vel mare detruditur: vt, in rixa infensorum animalium, & scæda laceratione corporis, ob tanti sceleris immanitatem diro cruciatus vulnere interimatur: vtque ab omni elemento repudiatum cadauer, irrequieto labore & perpetuis fluctibus agitur. *Ægyptii.* adeo parricidas insectati sunt, vt eos per singula membra acutis calamis impeterent, mox minutissimis istibus consauciatos super spintrum acervos comburerent. Si verò pater filium occidisset, vt continuo triduo circa defuncti corpus genitor assiduus filii spectator esset sanciuerunt, nulla iustiore pœna, quàm facinoris conscientia ipsum puniri arbitrat. Lusitani parricidas sinibus eiectiones saxo opprimunt. Persæ patris occisorem nothum putant Iulius verò Cæsar præter præscriptas legibus pœnas parrici-

*Aqua & igni interdiciere quid*

*Bestiis obiciere.*

*Ad auri fodinas & lapidicinas cōdemnati.*

*Parricidii commissum Roma.*

*Ægyptii.*

*Vbi pater filium occidisset.*

*Lusitani. Persæ.*

parricidas b  
& Romulus  
neminem  
qui tantum  
sacriligos s  
merit aut co  
ricidas & m  
lin essent, o  
mniun sum  
gissent. Q  
vetuerat m  
pita & vicos  
de saxo præ  
monias deii  
tendis facin  
quos Areop  
ci oratione  
litium cont  
die iudicab  
diuersum a  
non videre  
signarent.  
nibus: pri  
signis ostend  
causaque de  
ciendo strac  
ta erat, aut v  
cum temple  
tum est, fust  
causam dici  
aut intuitu  
conem pro  
quàm in ca  
tribunal er  
diuudicand  
ges iura da  
dicunt: qu  
efferrer, ac  
per sordes  
lora concii

parricidas bonorum omnium damno multauit. Solon  
 & Romulus nullam in parricidas statuere poenam, quod  
 neminem tam nefarium & consceleratum æstimarunt,  
 qui tantum facinoris admitteret. Apud Græcos poena in *In sacrilegos*  
 sacrilegos statuta fuit seuerissima, vt præcipitati vel im- *Græci.*  
 meriti aut combusti poenas darent. Macedones verò par- *Macedonos.*  
 ricidas & maiestatis reos, qui in principem aliquid mo-  
 liti essent, obruunt saxis, nec modò facinoris reos, sed o-  
 mnium sunt deuota capita, qui illos quouis gradu conti- *Qui in rem-*  
 gissent. Quod si quis in repub. hostilia molitus esset, *pub hostilia*  
 vetus erat mos, vt furca ceruici inserta nudum per com- *moliti essent.*  
 pita & vicos ducerent, virgisque ad necem cæderent, mox  
 de saxo præcipientem agerent, aut vincto tractum in Ge- *Externa:*  
 monias deiicerent. Apud exteros autem in animadu- *Areopagita.*  
 tendis facinoribus disparēs mores ritusque fuere. Nam  
 quos Areopagitz capitis agebant, tacentes ipsi & nulla tru-  
 ci oratione aut efferati odio sententiis afficiebant: ipsique  
 litium controuersias noctu & obscura luce, nunquam  
 die iudicabant, vt procul ab omni affectu, qui animos in  
 diuersum agit, tantum modo facta cognoscerent, personas  
 non viderent. Quare Thebani vt incorruptam iustitiam  
 signarent, nec variari gratia, iudicum imagines sine ma- *Judicum &*  
 nibus: principis verò, sine oculis in foro propoluere: vt *princ: pis*  
 signis ostenderent, iudices affectibus capi non oportere: *imago apud*  
 causaque definita, damnatos vnderimuris poenis affi- *Thebanos.*  
 ciendo tradebant, quibus publica poena frequens, cicu-  
 ta erat, aut venenum. Is verò Areopagus, Athenis vicus *Areopagus.*  
 cum templo Martis, in quo primum capitis iudicium la-  
 tum est, fuisse dicitur. Apud quos fuit lege cautum, vt qui  
 causam dicit, ne proæmio vtatur, nec ad miserationem  
 aut inuidiam adducat: quippe mouere affectus per præ-  
 conem prohibebatur orator: ne cui plus in misericordia *Bithynii,*  
 quàm in causa spei esset. Bithyniis è conspectu Solis *Babyloniis.*  
 tribunal erat, quod illum tanquam sacrosanctum, causæ  
 diiudicandæ præesse dicerent. Apud Babylonios, vbi re-  
 ges iura dabant, quatuor aues è testi culmine pendere  
 dicunt: quæ fortunæ varietatem, & ne se supra hominem  
 efferrer, admonerent. Cambyses verò in sede, vbi iudex  
 per sordes instè iudicarat, ipsius detractum corium in  
 lora concidit, & tribunal ornauit. Fertur Darius Sando-



# GENIALIVM DIERV

*Animaduerm* *Æolidis* præfectum, quod pecunia corruptus iniu-  
*stia in corru* ste iudicaret, cruce affectis. Nemo quoque edicto cavit, ne  
*ptos iudices.* patroni causarum mercede aut muneribus patrociniis  
*Areopagi* adessent. Tantique Areopagus fuit, ut Heroas & semi-  
*asimatio.* deos illuc in iudicium aduocatos dicerent, & Pisistratus  
in eo iudicium subire non dubitaret. Quod post aliquot  
ætates quum propter continuas clades & belli mala ferè  
destitutus esset, Cimon Atheniensis in pristinum illumi-  
splendorem lucemque restituit. Lacedæmonii quoque,

*Lacedæmo-*  
*nii noctu son-*  
*tes pledebant.*

*Roman.*  
*constitutū.*

*Macedones.*  
*Homicidii*  
*apud Mem-*  
*phicas.*  
*In Mercē*  
*rex.*

*Supplicio af-*  
*ficiendi apud*  
*Ægyptios.*

*Æthiopes.*

*Mortis, abso-*  
*lutionis &*  
*ampliationis*  
*symbola per*  
*literas.*

quos mortis supplicio dignos putarunt, noctu, non die,  
pledere consueverunt. Causas verò iudices occlusi, ne-  
mineum videntes, exclamare concionis iudicabant. Quod  
æquè apud Romanos ferè comperimus, quibus ante ho-  
ram decimam de absente iudicare ius non erat, neque in-  
tra tricesimum diem sortiri dicam, quod lege Rupilia ve-  
tabatur. Tamen si noctu sumere supplicium de nocente  
non liceret, quia nota esse supplicia ad aliorum emendati-  
onem publice censuere. Macedonibus saxis opprimere de-  
linquentem, antiqui moris erat. Apud Memphisitas homi-  
cidii reus ab oppidis & commercio humanum exterminabatur:  
donec à Gymnosophistis expiatus, in patrum solum & Lares proprios restitui merebatur. In Meroë verò,  
si quid rex deliquit, nulla afficitur pœna, sed cunctis auer-  
santibus, & quotidianum congressum negantibus, mœ-  
rore & tæbe conficitur. Ægyptiis sui in more, ut hi de quibus  
sumendum erat supplicium, ceruices fune innexas  
tenerent, & frangata ora, ut eo insigni pœnas luitare nota-  
rentur: pridieque quàm darentur neci, munuscula & cœ-  
nam ex regis mensa acciperent. Quem usum Cæsarium  
temporibus inualuisse legimus, ut quos morte afficere vo-  
lebant, illis exquisita obolonia & partem cœnæ mitterent:  
si verò indicta causa supplicium sumendum foret, tradito  
libello, supplicium eademque demandarent, ut hoc im-  
perata necis prætextus & signum foret. Æthiopum tra-  
ditur mos, ut delinquentes aureis catenis vinciant: & quos  
morti destinassent, per licetorem signum mortis illis rex  
mitteret: ipsique accepto signo, protinus mortem sibi  
consciscerent, eo generi lethi, quod quisque delegerat:  
quod apud Romanos quandoque inoleuit, ut in capitis  
iudicio, per ðieu x in vnam coniectas literas, signum  
mortis

mortis & ca  
& a absolut  
fundi, i  
quæ amplia  
bus inauspi  
menclatur  
acie tribu  
absolutio  
lum indica  
runque fer  
nocare non  
sortibus au  
Lusitani de  
circa Cau  
nullum mo  
agro exten  
tum est.  
hanc luit  
nulla in sig  
macestib  
lege sanc  
teretur a  
nis, ut qu  
nismodi  
tus foret.  
Quare oc  
cipitem i  
ut deserto  
rum, aut e  
illarum ra  
sumant.  
agro erip  
aut vom  
esset, cap  
in rebus  
nimis sa  
& in hun  
id suppli  
ris curau  
bus allig

ruptus in in-  
cto cavit, ne  
patrocini  
ros & semi-  
& Pistratus  
post aliquo  
li mala ferè  
tinum illum  
ni quoque,  
u, non die,  
occlusi, ne-  
pant. Quod  
bus ante ho-  
neque in-  
Rupilia ve-  
de nocente  
emendati-  
rimere de-  
nitas homi-  
extermina-  
patrum so-  
lito verò,  
nctis auer-  
bus, mæ-  
bi de qui-  
e innexas  
tare nota-  
ula & co-  
Casarum  
ficere vo-  
mitterent:  
t, tradito  
hoc im-  
opum tra-  
nt: & quos  
tis illis rex  
ortem sibi  
delegerat  
e in capitis  
fignum  
mortis

mortis & capitis supplicio afficiendum notarent : per  $\gamma$   
&  $\alpha$  absolutionis : per  $\lambda$  verò &  $\nu$  prolationis, & diem dis-  
fundi, quum parum sibi liquere de causa significarent, *Z. in sortib.*  
quæ ampliacionis tabella dicta est. *Z* quoque in sorti-  
bus inauspicata fuit, & mali euentus. Nonnulli in no-  
menclatura militum per  $\pi$  superstites, per  $\theta$  defunctos in  
acie tribunos annotare prodiderunt. Alii calculo cretæ,  
absolutionis : carbone verò, condemnationis symbo-  
lum indicant : tametsi iudices Romæ per tabellas ple-  
runque ferre iudicia inueniamus, quæ semel definita re-  
uocare non licebat. Apud Græcos autem alba faba in  
fortibus auspicata fuit, & boni euentus: nigra verò, mali.  
Lusitani destinatos neci lapidibus obruunt. Nonnullæ  
circa Caucasum gentes, etiam pro criminibus maximis  
nullum morte afficiunt, sed exilio mulctant, vrbeque &  
agro exterminant : quod in Seripho insula, fieri adnota-  
tum est. Apud Indos qui maximi criminis reus agitur,  
hanc luit noxam, vt à rege tonderi iubeatur, qua pœna  
nulla insignior fuit : sicut Hebræis vino abstineri maxi-  
ma censebatur multa: fuitque Atheniensibus quandoque  
lege sancitum, vt qui maximi criminis reus agitur, si sa-  
teretur admissum, impunitate donaretur. Atque Trallia-  
nis, vt qui Minyam aut Lelegem occidisset, si legumi-  
nis modium defuncti cognatis exoluisset, e cæde expia-  
tus foret. Alii pro leui excessu mortis pœnam inferebant.  
Quare occidisse ciconiam in Thessalia, aut Ibim, vel ac-  
cipitrem in Ægypto, capitale fuit. In Cyrenaica lex erat,  
vt desertoris pœna teneretur, qui in gentem vim locusta-  
rum, aut earum fortis non debellaret. Nam plerumque  
illarum tanta exoritur vis, vt quicquid herbidum est, ab-  
sumant. Vaccæis quoque si quis vel minimum ex alterius  
agro eripuisset, capite luebat : sicut Phrygibus rastrum  
aut vomerem subtrahere. Et Indis qui vesticul furatus  
esset, capite pledebatur. Derbices quoque Persarum gens,  
in rebus diiudicandis adeo seuerissimi fuere, vt pro mi-  
nimis sæpè causis iugularent : apud quos scæda supplicia  
& inhumana delinquentibus sunt dari solita, præsertim  
id supplicii genus, quod disphendomena vocant, vt proce-  
ris curuatis arboribus, & criminoso in deflexis cacumini-  
bus alligato, illis repente laxatis, lacerum corpus in di-  
uerfa

*Per cretam  
& carbonem.*

*Græci per  
fabam albā  
& nigram.  
Lusitani.*

*Seripho.  
Indi.*

*Hebræi.  
Athenienses.*

*Tralliani.*

*Ob tunc cri-  
men capitis  
supplicium.  
Cyrenæi.*

*Vaccæi.  
Phryges.  
Indi.  
Derbices.*

*Disphendomena.*

# GENIALIVM DIERV

uerfa distraherent. Aliudque non minus calamitosum & ultimum humanorum, vt duabus scaphis fabrefactis, ibique homine occluso, ita vt manus & caput extarent, retro odore, & immunda tabe, ac longo cruciatu hominem conficerent. Apud Græcos quoque in noxios sæpè fœde sæuitum est. Nam ignis & rota, nouissima fuere exempla, & frequens supplicium noxiorum. Leges etiam Draconis tam seueræ disciplinæ fuere, vt pro leuissimis causis mortis pœnam inferrent. Quare verbum Demadis proditur, Draconem non atramento scripsisse leges Lacedæmoniis, sed sanguine; quia seueritate tantum contraxit inuidiæ, vt in theatro apud Æginam populari tumultu omnium conspiratione iniectum multæ vestis præfocaretur. Athenienses quoque olim damnabant reos, non sit totam simul legem, sed vel si vnâ syllabam transgressi fuissent. Neque prætereundum, quod quidam Æthiopum rex fecisse proditur, vt delinquentium crimina non mortis pœna, sed nasi mutilatione puniret, vt eam oris turpitudinem veriti, circumspectus à criminibus abstinere. Inter cæteros proditus est Persarum rex quidam, qui quum civili tumultu, fœdo esset conuictio iactatus, adeo exarsit, vt totius populi nares rescinderet. Apud Druidas verò & Cercetes Galliærum populos, sacrificio interdiceret, grauisima pœna notabatur. Eos enim quibus ita interdictum erat, inter impios consceleratosque habebant. Ferturque in elephantina Æthiopia sacrilegos hac pœna mulctari, vt ophiuram herbam bibere cogantur, qua pota ira terroribus & falsis imaginibus afficiebantur, vt mortem sibi consciscerent. Et in Perside veneficos plecti, vt in amplo lapide caput impingerent, rursusque alio superinducto illud effrangerent. Apud quos fama est, delinquentes ante regiam expectare iudicium, ibique pro criminis excessu supplicium pati. Neque prætermittendus Sabatus Æthiops, qui criminis reos non morte, sed vinctos compedibus operi delegando plectebat: aut Mezentijs, qui viuum corpus putrido cadaueri colligando, immanissimo cruciatu necabat homines. Apud præscos verò Romanorum, vbi quis noxium & exitiale crimen admisisset, nisi die ad populum dicta, & reo de crimine accusato & conuicto, dieque constituta causæ dictionis, causaque populi iudicio probata legitime, supplicium capi-

*Graci.*

*Leges Draconis sauis-  
sima.*

*Athenienses.*

*Druidæ &  
Cercetes.*

*Æthiopes ele-  
phantini.  
Ophiura  
herba  
Venefici in  
Perside.*

*Sabatus.*

*Mezentius  
Rom. cuius  
prærogati-  
uum.*

capitis de R.  
enim dies  
bis, quib  
quam à pri  
tum gessisse  
& M. Cotta  
stulauit. Eo  
busque add  
rat. de reo s  
mos erat, v  
populum pr  
cessarii, qui  
tribus irent  
ti, barbam c  
tur: vreo  
rationem p  
M. Maclii,  
stos quiden  
rebus velle  
pium Clau  
esset non  
& tam con  
cia animi  
exilium Cl  
viginti mil  
habitum in  
nestos & in  
Scipionem  
lum à Clau  
ceret, in dis  
rastuauit, &  
plissimum  
micis quib  
dixit, & i  
phantos A  
victor fuit  
retur, ad  
septus præ  
mumque p  
Martio Co

capitis de Romano tue sumere non licebat. Dicebatur enim dies ad populum à magistratibus aut tribunis plebis, quibus ius dicendi diem data facultas fuit: nonnumquam à priuatis Siquidem Lucullus cum nullum magistratum gessisset, antea, Seruilio auguri peculatus diem dixit: & M. Cotta, virili toga assumpta, Cn. Carbonem reum postulauit. Eoque producto ad populum, accusatoribus testibusque adductis, si noxæ capitali & vero crimini locuse-  
*Diem dicere  
 aliis quibus  
 concessum.*  
 rat, de reo supplicium timebatur iudicio populi. In qua re  
*Reorum  
 sordes.*  
 mos erat, ut tam ipse reus, qui capitis accersitur, quam ad populum producitur ad iudicii diem, quam amici & necessarii, quique proximi aderant, priusquam in suffragia tribus irent, squalida obsoletaque veste, flentes & sordidati, barbam capillumque summittant, & pœnam deprecantur: ut eo squalore & habitu deformi populum ad miserationem pietatemque adducerent. Legimus in iudicio M. Manlii, quum causam ad populum diceret, nec coniunctos quidem sanguine, in capitis dimicatione & dubiis rebus vestem mutasse. Et inter clara nomina reorum, App. Claudium, quum à tribunis plebis dicta illi dies esset non modò facie reorum non fuisse, sed tanto spiritu & tam contumaci vultu causam egisse, ut manente ferocia animi tribunos perterrefaceret. Contra verò, quum in exilium Cicero ageretur, præter senatum vniuersum ultra viginti millia hominum sordidas vestes & foedum corporis habitum induisse, ut ob illius calamitatem se quoque fū-  
*Cicero reus.*  
 nestos & in ignauo dolore esse ostenderent. Fertur tamen Scipio Æmilianus, quum esset sibi dies dicta ad populum à Claudio Assellio tribuno pleb. & reus, causam diceret, in discrimine morris præter reorum morem barbam rasitauisse, & nitida veste fuisse: & Cato Censorius, piissimum innocentiae testimonium tulisse, quod ab inimicis quinquagies criminis postulatus in foro causam dixit, & iudicium votis absolutus semper. Sicut Aristophontes Athenis nonagies & quinq̃ues causam dixit, & victor fuit. Herodes verò quum apud Hyrcanum accusaretur, ad causam dicendam purpuratus, & armatorum septus præsidio in forum venit, & iudicium euasit. Pri-  
*Scipio Æmilianus.*  
*Cato Censorius.*  
*Aristophontes.*  
*Herodes.*  
*primū pop.*  
 mumque pop. Romani iudicium post exactos reges de Rom. iudicio Martio Coriolano fuisse traditur, & C. Galba, qui quum



# GENIALIVM DIERVM

in collegio sacerdotum esset, iudicio populi condemnatus fuit. Inde vt iudicio populi de capite Romani cuius decerneretur, consuetudo mansit. Quin etiam non solum de cuius Romani capite, sed nec de bonis, nisi ex decreto senatus, & populi placito, aut eorum, qui ius dicunt, omnibus sententiis statutum fuisset, decerni lege nihil poterat. Ipsi tamen, qui reus agebatur, ne imparatus & insciens accederet ad causam, cuncta quæ ab accusatore monenda erant, per custodem debent innotescere & significari, vt diluendi criminis & obiecta purgandi facultas foret. Accusatori verò subscriptores aderant, qui ea, quæ accusationi conferrent, summissius sugerebant & præbant. Reo quoque laudatio iudicialis seruabatur, vt si crimen obiectum dilueret, aut merita prævalerent, amici ad miserationem populum flecterent & circumagerent. Quod deinde Pompeius lege lata fieri vetuit, laudationesque solitas pro reis vsurpari prohibuit: qui quum Numatium Plancum in iudicio laudaturus postea accessisset, Cato qui iudex aderat, aures manibus obserasse fertur, dicens, laudationem quam lege à se lata fieri prohibuerat, lege auersante audire nolle, quod legum ipse lator & euersor esset. Lacedæmoniis quoque Lycurgi lege cauetur, vt nisi in conuiuium, & prætoris iudicio condemnatum, nulli pœna noxæ merita inferatur. Quam legem Agésilas, cum de reo omnium nequissimo sumendum supplicium foret, quod in patriam coniurarat, abrogauit: ne diu negotium discutiendo, pœnam iure debitam frustraretur. Fuitque constitutum, vt æqualibus votis super vindicando facinore in diuersa trabentibus, pro reo iudicium staret: quod videbatur æquissimum: id quod sæpè ab Atheniensibus fastitatum est. Nam quum de extinguendis Mitylenis suffragatores paribus votis dissentirent, Diodoti sententia peruicit, quia lenior. Et quamuis veteribus Romanorum mitissimas placuisse pœnas legamus, lapsis postea temporibus, à principibus, quos nulla satiety pœnarum cepit, multa iræ atque inuidiæ fœda exempla edita inueniuntur, vltimisque cruciatibus & crudelibus suppliciis sæpè in noxios vindicatum. Nam & tunica fomentis igneis illita, ad palum deligati adurebantur, vel grandi stipite

*Reus præmonitus.*

*Subscriptores.*

*Laudatio iudicialis rei.*

*Lacedæmonii.*

*Ubi adque reus suffragia, reus absoluebatur. Thucydides in tertio.*

*Romanorum supplicia crudelia.*

stipite à sum  
crudeli cruci  
quileos. h  
poribus sign  
stiarum, ali  
exempla, q  
fuisse suppl  
que Antig  
sa, quod ant  
cullis: & A  
paries sequ  
magistratus  
iuserat mus  
manu appre  
re: donec  
staueretur  
tur, prædic  
mos Roma  
baillum. A  
citaret: t  
aut de nox  
ne probar  
rent. Ju  
erant, conc  
solemnissim  
mox de pra  
iurandum  
verbaliter  
illos deoue  
ses iusturan  
riam datur  
cente sic  
noxio posit  
tum fieri  
clasticum  
de noxio  
tur: quipp  
constitutor  
mum sem

stipite à summo ad inum adigebantur, vt igne accenso, crudeli cruciatu excarnificati interirent, præterque equuleos, fideulas, ergastula & cruces, circumdatosque corporibus ignes, lacerationes membrorum, & incurfus bestiarum, aliosque enectos veneno & fame & dictis fœdiora exempla, quæ exequi longum esset, conspectus sumptum fuisse supplicium de regibus authores memorant. Namque Antigonum Judæorum regem Antonius indicta causa, quod ante id tempus nulli regum contigit, securi percussit: & Agrippa Bogum Maurusiorum regem Antonii partes sequutum, supplicio affecit. Fuitque propterea magistratus apud Cumeos, quem Phylæctum vocant, cuius erat munus, in frequentem senatum venire, regesque manu apprehensos, de quorum iudicio agebatur, detinere: donec de illorum præmio aut pœna patrum decreto statueretur. Quod si is, qui reus agitur, & capitis accessit, prædicta die in iudicium non venit, vel domo abest, mos Romanus erat, vt ante fores ædium nomenclator tuba illum ad causam dicendam, quatuor diffinitis locis citaret: neque ante fas erat in eum capitis iudicium dari, aut de noxio supplicium sumi, quàm discussa causa, crimine probato, & reo conuicto, ne inauditi & indefensi perirent. Iudices verò, qui pro excessu criminis litem daturi erant, conceptis verbis se nihil habere, nihil precibus dare, solennissimum iurandum præstare cogebantur, quod lenno ante mox deprauatis iudiciis fieri desitum est. Hoc quidem iurandum apud Ægyptios sanctius præstabatur, in hæc definitiua verba: Ut ne regis quidem minæ, aut iussa à recto bonoque illos deducerent, aut transuersos agerent. Apud Athenienses iurandum iudices præstant, secundum leges sententiam daturos, & causam definituros. Iudicium verò denocente sic fiebat, vt prætor tribunal in primis ascenderet, noxio post terga ligarentur manus, misso præconio silentium fieret, legitima deinde prætoris proferrentur verba, classicum ad spectaculum postea canerent, suppliciumque de noxio sumerent. Quod plerunque non statim sumebatur: quippe senatusconsulto Tiberii tempore, & per alias constitutiones actum fuit, vt damnatorum pœna in decimum semper differretur diem.

*Supplicium  
de regibus  
sumptum.*

*Phylæctum.*

*Reus non  
comparens  
in iudicio.*

*Iudicium iuramentū  
solenne ante  
sententiam  
definitiuā.*

*Iudicium de  
nocente quo  
pactō fiebat.*

# GENIALIVM DIERVM

*Locus in Ciceronis oratione pro Milone explanatur, & quæ regia, quæq; atria Roma fuerint.*

## CAPVT VI.

**C**VM Romæ in gymnasium literarium, quò plerique eruditorum conuenerant, nos quoque laxandi animi causa quandoque ventitaremus, doctior ibi quispiam, Tullianæ lectionis, ut ipse aiebat, professor, ingenio aliqui ex culto, sed suæ laudis plusquam satis esset vendicator, multo auditore circumdatus, Ciceronis orationem quam pro Milone inscripsit, magno ingenio elaboratam, publicè apud complurculos lectitabat: eiusque disputationem & constitutionem, communesque locos, singulasque partes & colores, aliaque oratoriarum artis documenta, disciplinaeque rhetorum, per numeros nouis & exquisitis modis ex intimo artificio adnotabat. Cumque verba ex ea lectione percenseret, quibus Cicero, quantum potest maximè, Clodium in inuidiam crimenque adducit, eumque infesta oratione infestat, his verbis: *Hac seca longo intervallo conuersa rursus in me est nuper me quidem, ut scitis, ad regiam pendè consecit.* Sic ipse explicabat, ut diceret, hanc regiam fuisse in colle Quirinali, ubi Numam Pompiliū habitasse autores tradunt, quodque in eo sedem habuerat. ideo regiam & atrium Numæ ibi fuisse, & de hac Ciceronem intelligere assererat. Atque hæc & pleraque in hanc sententiam, quum ille dixisset, tenuit nos admiratio istius doctoris, tam inconsideratè & perperam loquentis, id quod errore manifesto procul à vero esse liquidò constat: siquidem non ubicunq; Romanæ reges belli pacisque temporibus habitauerunt, illuc regias, aut atria construxerunt. Tullus Hostilius primo in Velia, mox in Exquilis ædes habuit: & Tarquinius Priscus supra nouam viam, Seruius Tullius etiam Exquilias incoluit: & tamen nullas iisdem in locis regias habuisse feruntur. Sex enim aut ad summum septem Romæ fuisse regias, compertum habemus: vnā ad ædem Vestæ iuxta forum, quam Numa incoluit, ibique atrium regium fuit: eamque regiam longo tempore præcipuam fuisse, cum religione, cum antiquitate, multi prodiderunt: quæ postea incendio Neronis vna cum æde Vestæ deflagauit. Alteram in Cælio monte, ubi Tullius Hostilius, quò frequentius incolere-

*Regia 6. aut  
7. Roma.*

ur, regiam z  
cus Martius  
nunc intell  
spei & Milon  
opera Clodi  
cron perpera  
peii theatr  
theatra enim  
celli theatru  
lumnas mag  
Plinius notau  
liam in Sacra  
tio, sed alien  
grippa plura  
fuit ille Marc  
Marcello gen  
quam morte  
his qui atriu  
rum fuisse d  
atrium Libe  
templo Lib  
interiecto r  
multatitia  
theca Græc  
porum penè  
lius cenfores  
fuere, contin  
pluvia recipi  
gulos dispos  
cum in Cæli  
lumnæ ex p  
liud Pompe  
quoque atr  
tria, Mew  
fecit, Et atr  
aqua Iustra  
aut atrium  
Nec emicce  
monument  
Nam Cirthe

tur, regiam ædificauit. Tertiam in sacra via, in qua An-  
 cus Martius sedem habuisse fertur : de qua Ciceronem *Cicero ex-  
 plicatus.*  
 nunc intelligere Asconius sentit : quippe inter seruos Hi-  
 spei & Milonis pugnam inibi commissam, & Ciceronem  
 opera Clodii vitæ periculum adisse tradunt : quamuis A-  
 cron perperam aliter sentire visus sit. Aliamque in Pom. *Acronia  
 error.*  
 peii theatro, quod in campo fuit, fuisse memorauit. Juxta  
 theatra enim regias sitas persæpè inuenimus, sicut Mar-  
 celli theatrum, quod regiam habuit, ad quam quatuor co-  
 lumnas magnitudinis miræ ex theatro Scauri translata  
 Plinius notauit : & Pauli regiam ad Curtium lacum, & a-  
 liam in Sacratio. Fuit enim theatrum Marcelli ab Augu-  
 sto, sed alieno nomine, conditum, quo tempore à M. A-  
 grippa plura & egregia Romæ constructa fuere. Hic enim  
 fuit ille Marcellus Augusti nepos, ex Octauia sorore &  
 Marcello genitus, cui filiam Augustus paucis ante diebus,  
 quam morte sublatus esset, desponsauit. Neque assentior  
 his qui atrium in colle Quirinali vna cum regia condi-  
 tum fuisse dicunt : siquidem omnes ab Asinio Pollione *Atrium Li-  
 bertatis.*  
 atrium Libertatis in primis constructum volunt, quod in  
 templo Libertatis conspicuæ magnitudinis erat. Postea  
 interiecto tempore Gracchorum pater in Auentino ex  
 multa pecunia illud amplius erexit : in quo biblio-  
 theca Græca Latinaque viscebatur : quod intercursum tem-  
 porum penè collapsum Sext. Helius Pater, & C. Corne-  
 lius censor restituerunt. Ea quidem atria ædificii genus *Atria quod  
 genus adifi-  
 ciorum.*  
 pluvia recipitur, columnis quadrifariam per singulos an-  
 gulos dispositis, & epistylis. Fuit quoque atrium publi-  
 cum in Capitolio, & atrium Scauri, in quo maximæ co-  
 lumnæ ex præruptissimis saxis collocatæ feruntur : & a-  
 liud Pompeii, quæ postea ipsius curia facta est. Legimus  
 quoque atrium regium iuxta forum piscarium : & duo a-  
 tria, Mæmum & Titium : quæ Porcius Cato in Latoniis  
 fecit. Et atrium Vestæ, & Saurium, in quo sacrorum tubæ  
 aqua lustrabantur. In colle verò Quirinali, quod regia  
 aut atrium fuerit, nec traditur quicquam, nec inuenitur. *Regia apud  
 exteras g-m  
 tes.*  
 Nec omittendum, plures regias velut regalis opulentæ  
 monumenta, apud plerasque gentes laudibus celebrari.  
 Nam Circha & Utica Massalyorum regum regie fuere :  
 sicut



# GENIALIVM DIERVM

sicut Sybaris Colchorum, Libs Antæi: Jol Jubæ & Zama, Pergamus Eumenis, Cynaræ Byblus, Gnosfos Minois, Deiotari Blutium, Halicarnassus Cariz principum, Eleusa Archelai, Naparia Candacis, regiz fuere: Darni verò regia fertur Sadracæ in Assyria. Parthorum Susa, vbi hyemem agunt. Ecbatana & Persepolis, vbi ætatem: quam Alexander interdictis facib. incendit. Indorū regum Taxilla. In Ægypto Abydis. Tigranis Artaxata, olim Medorum nunc Parthorum: Memnonis regia Susis, Attali Trallibus, & Sardis Træsis regia visebatur, quā Geruasiam fecere. Cyri autem regia Babylon tuit, quam Susis anteferre statue-  
rat. Tamen Persarum mos foret, in montib. regias facere, in quibus thesauros & antiquissimas gazas congregabant: villas velut amplissimum virtutum monumentum posteris relinquerent. Mithridatis autem erat Gabius, & Oenotriorum regum Pandosiz: Macedonum Demetrias. Ilion Priami, Scepsis Æneæ, Tolgus Pyrrhi: Alexandria verò tres habuit regias, vnam Lochiam promontorium, alterā Timonium appellauit Antonius. Mulæum quoque pars regiarum erat. Etiam in Antiochia Assyriorum regum regia ferebatur: sicut Sogianæ gentis in Maracanda: Sami Polyæris. Alexander autem Macedo præcipuè Arabiam, quā sedem imperio delegerat, totius imperii regiā destinauit.

*Quo apparatu, quibusque ceremoniis apud veteres defuncta corpora igni tradebantur, qualisq. pompa exequiarum foret.*

## CAPVT VII.

**Q**uo ritu, quibusque ceremoniis defuncta corpora efferrī consueuissent, qualisque funerum apparatus & exquiarum pompa fuerit, à multis sæpè authoribus inter cetera perscriptū est. In primis obseruātū fuit, vt proximus sanguine, morientis corpus, dum trahit animam, amplexus, exhalantis spiritum osculo exciperet, statumq. hauriret: mox decedentis oculos & ore clauderet, vsque ab Homeri temporib. vsitatum: nefas existimantes, à viuētib. decedentium oculos spectari, tamen lege Menia (vt Varro significat) ne filii parentibus oculos sigillarent, cautum fuerit. Nasamones verò præcipue curant, vt mortuos quum agere incipiunt animam, sedentes contri-

*Nasamones.*

*Persarum regia in montibus. Vide sup. lib. 2. cap.*

uant, ne cubi corpus per no-  
da abluerent,  
induere, a  
tuta vbi odo-  
verò septem  
totidemque  
ætus non ex  
emplo, apud  
tur, neque in  
cis vlturatur  
narent, & p  
octauo per p  
solenni hono-  
exequias cor-  
proclamaba-  
defuncto,  
feminae que  
las pulsent a  
audito regi  
permissum  
candida &  
celebrare.  
efferte con-  
candida vesti-  
sequuntur,  
seue. Quod  
velati, & fro-  
petuos hon-  
sicut Sicyon  
intulere,  
luras induit  
Ægyptiar  
ac cetero ob-  
sa: Miles  
qui mos ap-  
cibus adu-  
ponerent,  
detonsis co-  
latu, corpor

tuant, ne cubantes spiritum exhalent, Post quæ defuncti corpus per intervalla conclamatum, propiores afflues calida ablueret, deinde unguentis ungere, candidoque amictu induere, ac diebus septem seruare solebant, ars confutata ubi odores incenderent, quæ acerra dicta est. Græcis verò septendecim diebus corpora antequam cremarentur torridumque noctibus seruare mos erat. Qui quidem amictus non ex lana: sed lino intexebatur, & Egyptiorum exemplo, apud quos lanæ vestes, nec cum cadauere sepeliuntur, neque in ædes deorum importantur. Id quoque à Græcis usurpatum fuit, ut veste alba cadauer, coronisque ornarent, & præanacantes, sepulchro inferrent, Die verò octauo per præconem indicto funere, ne fraudarentur solenni honore supremi dies, ut homines ad honestandas exequias conuenirent, his verbis, *OLLVS lero* datus est, proclamabatur. Apud Spartanos erat constitutum, ut rege defuncto, equites obitum regis enunciantes cursitent, ritus regis foeminaeque criminibus passis & libero conquestu, tinnitu olas pulsant æneas, quibus nec nocte nec die quies. Tunc audito regis obitu, in omnem formam luctus concedi permissum erat: mulieresque proxima affinitate, in veste candida & capite aperto, ritu Romano euilantes, funus celebrare. Filii verò recto capite in veste pulla parentes efferre consuevere. Apud Græcos foeminae virique in candida veste cum coronis, amplissimi viri exequias prosequuntur, & velut in publico luctu complorant proinsecue. Quod fuit in more Syracusanis, qui candido amictu velati, & fronde coronati, Thymoleonem extulere, cui perpetuos honores, atque in foro sepulchrum decrevere: sicut Sicyonii Aratum in veste alba, & coronis sepulchro intulere. Argiui quoque in luctu albas vestes aqua ablutas induunt, & in candido amictu funus comitantur, Egyptii atque Assyrii funere obstiti squalore & sordibus, ac cæno oblit, capillum summittentes, & barba detonsa: Milesii verò crassis capitibus, plangere consueverunt: qui mos apud barbaros inoleuit frequens, ut in funere casibus aduersis iuuenes tonderent comam, barbam ipsi ponerent, & vxorum capita deglabrarent. Persæ quoque detonsis coniugibus & liberis, lacera veste, lugubri vultu, corpora efferebant: qui etiam in funere clarorum virorum

*Græci.**Spartanorum defuncto.**Filii parentes efferebant. Alba vestis lugubris, apud quos**Luctus in-dicia comæ detonsa & barba.*

# GENIALIVM DIERV

*Græcorum* rorum seipſos, equos & iumenta tondebant. Apud Græ-  
*& Romano-* cos conuenit, in luctu viros comas alere, barbam capil-  
*rum mos.* lumque ſummittere, mulieres verò tonſis crinibus eſſe:

*Iliad. N.*

*Lycii.*

*Macedones.*

*Bionis dicti.*

*Carthagi-*

*nenses &*

*Graci-*

*Ægyptii in*  
*obitu regis.*

*Lacedæmo-*  
*nii.*

Homero traditur: apud quem Patrocli cadauer opertum amicorum capillis ſuperiectus fuit: & Achilles flauam comam in defuncti Patrocli ſunere manibus ſecuit. Quippe ea lugenti aptiſſima putantur, quæ indecora, nec vſitata ſunt. Cuius rei cauſa, in Lycia affines & propinqui in ſunere muliebres veſtes induunt, vt eam veſtitus deformitatem pertaſſi, citius à lachrymis abſtineant: Macedonibus aſſuetum erat, vt crines tonſi defunctos lugent. Nanquæ Archelaus Macedoniæ rex Euripidem tragicum intimum familiarem, crinem tonſus luxit. In quo ſacetiſſimum illud Bionis ptoditur, perinde lugentes capillum euellere, quaſi caluitio mœror lauaretur. Carthaginenſes in luctu comas & ora lacerant, & vbera plangunt. Idem Græcis in uſu fuit, vt in luctu capillum manu diſcindant, & comam vellant, vtque defuncti vxor in ſletu oculos corrumpat, quaſi hoc munus morientis foret. Ægyptiis quoque traditur mos vt in obitu regis ſinguli capita luto deturpent, & nudatis mamillis mulieres, virique pectora plangant, atque in deformi illuuiæ, ſeptuaginta duos dies cibis animantium, vino & omni paratu abſtineant: ac recenſentes regis virtutes, crebris eiulatibus luctum renouent. Si verò telis moriatur, in luctus & mœoris ſignum ſola ſupercilia eradant. Apud Lacedæmonios obitu regis enunciato, Spartiæ ſerui & mulieres, ingenti coacta manu, laceratis crinibus abſciſſa veſte, cum vocibus & vlulatu frontes manu plangunt, & capite conuerberato, interitum miſerantes, eum fuiſſe optimum regem, voce ſignificanti: quem morte ſublato, omni genere honorum, velut diuinum cumulari Lycurgus lege ſanxit. Ideo præualuit mos, regum & optimatum in ſubnebri pompa, vbi dolore inſeſtino premuntur, vt decoris immemores cinere caput aſpergant, faciem deturpent, tunicam diſcindant, humi iaceant, comam vellant.

Contra

Contra verò  
 laſciuaq; geſ-  
 re ſoliti ſun-  
 tes, ſunera cu-  
 Cimbri & C-  
 dio exultant  
 re & luctu ſu-  
 luctus, & qui  
 funeris erat,  
 uenio. Soli  
 honores geſſe  
 lari vel ſenat-  
 plebeiorum  
 eiſdem illa ce-  
 conſtrato, pu-  
 functi corpo-  
 bicine præce-  
 functi & facti  
 fidem, non ſi-  
 lo canere, et  
 rorem acco-  
 in illas æter-  
 poſt funera  
 ſolenne, & o-  
 pe M. Æmy-  
 cepti filiis: v-  
 ſibi facerent  
 ſine pompa  
 & ui preſſe  
 quæ cau-  
 præclara ge-  
 laudarent.  
 rent, ac facti  
 quidem na-  
 mus, quia  
 ne, quod i-  
 præconio  
 triciis atque  
 exequiali  
 funcribus

Contra verò Thraces: nam defunctos cum cantu & luxu Thraces, lasciuiaq; gesticulatione, patrium carmen canentes, efferre soliti sunt. Massilienses quoque nulli dolori indulgent. Massiliēses, res, funera cum necessariis, adiecto conuiuio, celebrant.

Cimbri & Celtiberi, si qui in acie mortem oppetunt, gaudio exultant: si autem morbo affecti decedunt, in squalore & luctu sunt. Celtiberi, Pellibus quoque vestiri Romanos diebus Romani.

luctus, & qui funus facerent, cuiusque cura & procuratio funeris erat, prætextam pellem induere, apud multos inuenio. Solitos etiam illorum corpora qui magistratus & honores gesserant, in prætexta purpurea togaque consulari vel senatoria, virosque triumphales in tunica Jouis: plebeiorum verò in toga plebeia aut pallio efferre, & cum eisdem illa cremare, sæpè compertum est. Læto igitur

constrato, purpura aut linteis splendentibus, & in eo defuncti corpore locato post ultimam conclamationem, tibicine præcedente, qui nenia funebrem, qui laudes defuncti & facta recenserebat, tum pudorem, integritatem & fidem, non saltatundus, ut olim, sed stans Phrygio modulo caneret, funus præcedebat. Is enim modus erat ad maiorem commodatior: quòd idè institutum ferunt, quasi in illas æternas amœnitates, ac in sedes & consilia piorum post funera recepti videantur: tametsi multi hoc funeris solenne, & omnè apparatus prætermitti iusserint. Quippe M. Æmilius Lepidus principes senatus decedens præcepit filiis: ut sine linteis, sine purpura & tibicine funus sibi facerent. Et Atticus Pomponius, multique clari viri sine pompa funeris efferri voluere, Præficesque, quæ luctui præessent, aduocare, vel precio conducere solebant, quæ cantu & funebri carmine lamentarentur, vitamq; & præclara gesta, summasque virtutes non sine miseratione laudarent. Nonnunquam mimos qui personas effingerent, ac facta dictaque repræsentarent, adhibebant. Quas quidem nenas Græcis in luctu sæpè decantari inuenimus, qui apio coronati, defuncti laudes recensere carmine, quod Ialemon vocant, & res memoratu dignas claro præconio celebrare assueverant. Senatoribus verò & patriciis atque summis ducibus tuba: minoribus & plebeis, exequiali tibia caneant tibicines. Quam tibiam non in funeribus modo, sed in sacris, in ludis, & conuiujs adhibebant

Qui magistratus aut honores gesserant. Ricus efferebat funus.

Nenia.

Qui funeris pompâ contempserint. Præfice.

Nenia. id est, Senatores. Patricii. Plebei.



# GENIALIVM DIERVVM

*Imperatores.*

*Ferretur qui ferebant.*

*Imperatorum & consularium virorum feretrum*

*à quibus ferebatur.*

*Pompa funebris.*

*Leſti diſſecti ſtrati. Liberti in funere herili.*

bebant. Imperatoribus etiam pluribus tubis mœſtum clangentibus, quod à Caribus, & Phœnicibus deduſtum autumant, qui in funebri pompa breuib. tibiis, lugubre canentibus, vt conſueuere. Deferendi verò feretrum, propinquioribus virilis ſexus dabatur munus. Itaque filii parentes, & fratres ſorores elatas funere deferebant, nonnūquam ſerui libertate donati, plerunq; ſenatorii, prætorii & conſulares quique ampliffimis honoribus functi erant, Imperatorum & conſularium virorum feretrum detulerunt. Quare Pauli Æmylii, qui de Macedonia triumphauit, legati Macedonum: & Syllæ dictatoris feretrum, ſenatores & ſacræ virgines extulerunt. Et Metello, filii tres cōſulares, duo triumphales, vnus cenſorius, & alter prætor lectum ſubiere. Dumque effertur, inſignia honorum quos geſſiſſet, vt faſces, ſecures, liſtores, armaque & dona militaria, coronasque omnis generis, quas inuita meruiſſet, vexilla atque vrbium dona & legionum, ſpoliaque hoſtium ac munera, quæ quis daturus erat, expreſſoſq; cera vultus, & decora maiorum, totiusque familiæ longo ordine ſimulacra, & gentile ſtemma præferebant ab vltima origine, quanto cum poterant apparatu. Quare C. Cæſar in amicitia funere, Marii ſtatuas pro decore familiæ detuliſſe fertur. Et Tiberius in Druiſi funere originem Iuliz gentis, Æneâ, omneſque Albanorum reges, Romulum & Appium Claudium, cæterasque Appiorum effigies longo ordine produxit. Ferunt quoque Iuniam, quæ Caſſio nupta fuit, viginti clariffimarum familiarum imagines, velut indicium ſplendoris & vetuſtatis familiæ in funere præceſſiſſe: inter quos Manlios & Quintos, Caſſiumque & Brutum. Nonnunquam, vt ampliore efferrentur funere, plures deſecti ſtrauere lectos, qui inſtrati in pompa funeris antebant: ſicut de Sylla, cui ſex millia, & Marcello, cui ſexcentos prælatos legimus. Tum ſi qui ab eo ſerui manuſſi & libertate donati fuerant, illi præcipuè, qui fide inſignes à domino cogniti forent, herilem interitum miſerantes, pleni lacrymarū, clarū corpus præcedebant pileati, aut alba lana capitibus velatis: qui quanto plures erant, tanto plus nominis, laudis que dedere, quod familiam totam decedens dominus, tantis muneribus cumulafſet, ac libertatis precio aſſeciſſe. Nonnunquam illos, qui raſis capiti-

ſibus

tribus triumphantis currum fuerant prosequuti, eiusdem defuncti corpus pileatos in pompa funeris præcessisse inuenimus. Q. Terentium Culleonem, quem Scipio Africanus seruiuo ex emerat, quique triumphantis currum capite raso fuerat prosequutus, eiusdem elatum corpus pileatum præsisse memorant: post, sequente proximiorum affinium & amicorum turba, lugentis habitu, capillo demisso in veste pulla aut cærulea, ut Caro significat. *Quum Vestium lu. gubrium color* enim adolescentis funus facerent, cæruleum frequentes induebant. Apud externos verò phæus color sumebatur in luctu. Nante Antiochus, audito fratris obitu, purpura deposita, phæum induit, qui inter album & nigrum fuisse color traditur. Nonnunquam senatu vniuerso & magistratibus cum vexillis, interdum equitum turmis, si quando regum aut imperatorum funus efficerent, comitantibus. Funeris enim hæc lex erat, ut præcedente pompa funebri, viui sequantur, tanquam haud multò post morituri. *Lex funerals.* Interim lectulo plerique flores & corollas iacere, nonnulli vnguenta & odores, alii dona cumulare, idque noctu & obscura luce idèo ardentis faces adhibebant. Nam die funas efferre vetusto more non licuit: quod Demetrius rex cauit edito, ut ante lucem vel post crepusculum efferretur corpora: die vero non liceret. Sæpè tamen imperatoris aut ducis, qui occubuisse in acie, funus milites, quantum poterant in militibus studiis, celebrarunt. Ea pompa fuit, ut armata instructæque legiones in turmas & ceotinas cum vexillis militibus inuersis, aut abiectis militum insignibus defunctum comitentur, phalerasque equis detrahant, ensium mucrones & lancearum cuspides humi deiectas ferat, & rogam lustrant. Id quod apud Græcos etiam seruati meminimus. Rogo igitur extructo, & pyra cupressu circumdata, propter grauem cremati corporis nidorem, ne tetro odore abigerentur proximautes; ac desuper defuncto corpore locato, illius oculos antequam cremaretur, patefacere, & cælo ostendere mos erat. Apud alios trientem in os defuncti, tanquàm nauulum imponere: quæ apud inferos dari pro poitório opinio fuit, & vana superstitione creditum: quæ apud Hermonientes verabatur, quia pronus inde ad inferos descensus erat, quasi nauulo non indigerent obituri: sicut circa exitum Syrtium fuit Lethe amnis, & in Epiro atque

# GENIALIVM DIERV

*Acherusius  
specus.  
Os Plutoniū  
Inferni ostia  
Gallis.*

Heraclea pontica Acherusius specus, quem vsque ad infer-  
na patere dixerunt, & contra Laodiceam os Plutonium,  
in quo omne animatum moritur: & in Tanaro Laconiae  
inferni ostia, & spelunca per quam Cerberum eductum,  
& Furiarum templum esse ferebatur. Gallis verò mutuam  
inuicem pecuniam dare, quam apud inferos post obitum  
redderent, in vsu erat, Præfica assistente, & lamentabili  
carmine populum rogo circumdatum ad complorationes  
& lachrymas prouocante, populo etiam largis fletibus, &  
pari comploratione respondente. In quo luctu quædam  
ad miserationem canebantur carmina & versus ad tibiam  
cum laudibus & lachrymis, pietatem, humanitatemque &

*Pyra extru-  
enda ratio.*

defuncti interitum miserantes. Eam verò pyram pro di-  
gnitate & honoribus, quibus in vita functus erat; & prou-  
amplissimos magistratus & imperia gesserat, modò ma-  
iorem, modò minorem extruxere. Fuitque lege duode-  
cim tabularum cautum, ne de lignis politis extrueretur:

*Polliniflores.*

donec per funerum ministros, qui polliniflores dicti sunt,  
corpus igne superposito cremabatur. In qua extruenda id  
seruatum est, vt præter arida ligna, papyrus quoque quò  
facilius cremeatur, nonnunquam crocum & vinum affa-  
tum apponant. Germanis struem rogi nec veste, nec odo-  
ribus cumulare licet, sed sua cuique arma & suus equus  
adiicitur rogo. Corpora verò clarissimorum virorum, nisi  
ex lectissimis lignis certi generis, concremari sine vilo  
funeris solenni permittitur. Dumque igne accenso corpus  
ardebat, pro dignitate, proque opibus quibus quisque po-  
tens erat, ita amici & affines, quique coniunctissimi ade-  
rant, quæ chara habebant & præcipui cultus, cum gemitu  
& quæstu miserabili, in luctus & grauissimi doloris signum,  
ignibus iaciebant. Itaque multi vestes triumphales, en-  
sesque & baltheos, nonnulli arma militaria: mulieres ve-  
rò, ne studio vincerentur, ornamenta sua, armillas, zonas,  
mundumque muliebrem, vitasque virginalis comæ: alii  
retortos cincinnos & torques, ac bullas prætextasque li-  
berorum, flammæ indidere: thuraque, vnguenta & odo-  
res omnium generum, quos lancibus ferebant. Quare

*Pyra apud  
Germanos.  
cum corpus  
arderet.*

*Odoramenta  
igni iniecta.*

multos copia odorum ad pyram exanimatos, & præter in-  
finita odoramenta, in funera Syllæ, statuam iustæ magni-  
tudinis ex odoribus absumptam comperimus. Quæq; de-  
functi

functi chari-  
rumque re-  
gladios &  
ad eundem  
marentur,  
exemplis pa-  
norum rogi  
intulisse, a  
de canibus,  
cere, memo-  
machi caes  
iniectisse, &  
rat Græcoru  
rogum disse-  
pecora, equi  
& oleum fun-  
res, & qui cu-  
cipis, vim vi-  
reant. Inde  
quæ charissi-  
matur, vna-  
mos, vt viro-  
cultu ornata  
eodemque  
entelque cum  
tes, eademque  
storege, in  
præcipuam e-  
nem, ac mini-  
ad rogum pr-  
vt Imperator  
solenni pom-  
circa rogum  
Utque in on-  
que tondear  
templa lapid-  
partus expo-  
arque in por-  
atque iuuen-

functo charissima, & cordi fuisse arbitrabantur in vita, quarumque rerum mirum & efficax studium fuerat, ut scuta, gladios & arma, canes, dilectos equos, lusciniæ, auesque ad eundem rogam trucidatos, ut vnâ cum defuncto cremarentur, igni tradebant: plerique verò seiplos. Unde *Amici se in rogam con-* exemplis palam factum nouimus, multos accensis domi- *icientes.* norum rogis doloris impatientes, vel violentas sibi manus intulisse, aut igni pariter absumptos esse. Quod etiam de canibus, qui charitate dominorum in flammæ se iniecere, memoriæ proditum est. Nam Hieronis & Lyfimachi canes, accensis rogis dominorum, in flammæ se iniecisse, & vno incendio arsisse tradunt. *Coma rogo iniecta.* Quod etiam erat Græcorum & Æthiopum præcipuus mos, ut comas ad rogam dissecant, corporique & igni imponant: boues & pecora, equosque & canes in ignem mittant, vinumque & oleum fundant. Urque rege morte sublato, familiares, & qui cum eo coniunctissimè vixerant, charitate principis, vim vitæ sibi ad rogam afferant, vnaque morte intereant. Indorum peruulgata historia est, ut viro defuncto, quæ charissima coniunx in vita fuerat, eodem igne absumatur, vnaque concremetur. *Thracæ.* Thracibus & Getis erat iste mos, ut viro defuncto, præcipuè dilecta coniunx, marito cultu ornata ad tumulum duci, & à propinquiore mactari, eodemque tumulo humari debeat. *Galli.* Galli verò, ut serui clientisque cum dominis patronisque vnâ crementur viuentes, eademque pyra intereant. *Gerri.* Gerri Scythica gens, defuncto rege, in tumulo vbi cadauer odoribus delibutum erat, præcipuam concubinarum, pincernam, coquum, agasidem, ac ministrum, vnâ tumulare, eosque & L. ex ministris ad rogam præfocare assuerant. *Græci in fine nere ducis aut imperatoris.* Græcis verò usurpatur, ut Imperatore aut duce fato perfunctis, funus efferatur solenni pompa, & apparatu regio: captiuique & milites circa rogam digladiantur, ouesque & boues mactentur. Urque in omnem formam luctus concedatur, equi virique tondeantur, propugnacula è mœnibus diruantur, templa lapidentur, aræ subuertantur, Lares abiiciantur, partus exponantur, cibo abstineant, ignis extinguatur, atque in pompa funeris, magistratus, sacerdotes, pueri atque iuuenes cum trophæis, coronisque & armis mili-



# GENIALIVM DIERVM

*Adrogū ad  
ferri solita.  
Galat.  
Funebris  
laudatio.*

*Valerius Pu  
blicola pri  
mus oratio  
ne funebri  
usus.*

*Aegyptii ro  
ge defuncto.*

*Indi.*

*Laudatio fu  
nebris apud  
Gracos.  
Orationem  
funere quis  
primū ha  
buerit apud  
Gracos.*

taribus funus prosequantur. Cœnas quoque ferales ap  
parari & crateres lacte, vino & sanguine, nec non mella &  
erocum ad rogam inferri solita inuenimus, vt vnâ cum de  
functo cremantur. Fuitque moris Galatarum, vt defuncti  
familiares & affines, inscriptas epistolas ad regum conici  
ant, velut apud inferos mortui illas mox lecturi forent.  
Funebremque laudationem optimates & grandes natu  
aut proximi necessarii in honore positi, de laudibus defun  
cti habere, ac solenni laudatione illius facta dictaque, & to  
tius vitæ cursum, maiorumque laudes recensere assuerant.  
Primus enim Valerius Publicola, mortuo Bruto, supremas  
ipsius laudes accurata oratione prosequutus fuit. Inde in  
stitutum, vt clarorum virorum in funeribus solennis lau  
datio esset. Nam & Appii decemviri defuncti laudatio  
nem, sequutis temporibus plebs æquis auribus audiuit. Et  
Scipionem in funere supremo, vt hominem diuinum, Ma  
ximus commendauit. Fuitque in usu apud Aegyptios, rege  
defuncto, antequam iusta dentur, per sacerdotem, qui pro  
ximam tenebat dignitatem omnem vitæ seriem, vt ipsius  
dicta factaque, & an fuerit fortissimè præliatus, an verò se  
gnis & deles, & alto suggestu in maximo omnium con  
uentu perlegi & recenseri: & si vitia præualebant, honore  
funeris priuari, atque insepultum cadauer abiici: Si verò  
virtutes præcellerent, omni honore cumulari, vnguentis  
deliniri, & laudibus celebrari. Reliquos verò cuiusque for  
tis homines, ita laudari, vt sine vlla opum fortunarum ve  
mentionem, solam religionem, iustitiam, pietatemque com  
mendarent. Apud Indos verò multa sæcula viguit mos, vt  
quum moritur quispiam, pro foribus domus, magistratu  
tus cui hoc munus impendebat, antea vitam more  
que describat: vt vitia laudemque innotescant omnibus, &  
palàm fiant. Ferrutque Fabius Maximus præ cæteris vnus,  
qui in funere filii intestino dolore affectus, oratione non  
infracta ad populum ipsius laudes magno spiritu disseruit.  
Quod à Græcis simile quoddam accepimus, vt defuncti  
laudes solenni oratione & longè petito proœmio prote  
quantur. Proditurque primus Pericles fuisse, qui carmine  
& laudibus eos, qui in bello Peloponnesiaco pro patria  
occubuerant, prosequutus fuit. Alii verò Solonem Græ  
cis funebrem orationem primū inuenisse ferunt. Et  
quan

quamuis à p  
res laudare  
collatum  
derunt, cau  
rum, sole  
functi & cre  
nesque nigr  
cerdotes,  
noribus, tu  
dibus, ossa  
vinolaure  
guento insp  
lachrymas,  
seruatam ap  
nicas, quo  
ceant, exlic  
que ad rogi  
Carystolap  
igoe adurel  
to, & nom  
fuerat, ipsi  
nere abfol  
quam eos  
libus officii  
mationes,  
pulum facie  
mites fura  
lares reuef  
se piaculo  
genus suffi  
indixerunt  
strantur pu  
altari extin  
cipientes,  
acto igitur  
nem & lu  
que, Græc  
memorian  
uium curs  
tum, vt

quamuis à principio virorum tantum gesta, nec mulieres laudare consueissent: quia tamen Camilli tempore iam in funecollatum aurum, ut se pop. Rom. à Gallis redimeret, de re laudare. derunt, cautum fuit, ut in earum funeribus sicut in virorum, solennis laudatio esset: Nono verò die reliquias defuncti & cremati cineres mater, soror & propinqui, affinesque nigra in veste & effusis comis, aut pontifices & sacerdotēs, nonnunquam primores patrum perfuncti honoribus, tunicati & discincti, lotis manibus & nudis pedibus, ossa è cinere separare & colligere, eaque lacte & vino lauare, & deos manes aduocare: Græci vino & vnguento inspergere solebant, cumque odoribus, effusi in lachrymas, in urna condere, & linteo ventilare. Fuitque seruatum apud Indos & Ægyptios, regum funebres tunicas, quo cineres cremati à reliqua fauilla distincti iaceant, ex licio, quod igni non absumitur, conficere, eisque ad rogi defunctum corpus induere. Quippe in Carystolapis nascebatur, qui velut lana intextus, nullo igne adurebatur. Tunc postquam defuncto conclamato, & nomine deplorato, satis lachrymarum luctusque fuerat, ipsique ter aqua aspersi & lustrati erant: omni munere absoluto, supremum Salve & Vale, tanquam nunquam eos visuri ultra, conclamabant: & à præfica ferilibus officiis iustisque persolutis, post lamenta & conclamations, Ilicet, dicebatur: qua voce missum populum faciebat. Quique funus prosequuti, quique comites fuerant, velut supremo functi officio, ad proprios post iustas funerales reuersi aqua aspersi, ignem supergradiebantur, hoc neru absolute piaculo ex funere expiari arbitrati, quod expiationis lustratio. genius suffitionem dixerunt: cuius rei causa ferias sæpè Suffitio. indixerunt, quæ Denicades dictæ. Græci verò aqua lustrantur pura, eademque expurgantur, in qua torrem ex feriat. altari extinxissent, prius. Scythæ post funus amicos ex-  
cipientes, epulum præbebant cadauer comitantibus. Peracto igitur funere, ubi à luctu quieuit animus, viscerationem & ludos funebres, plerumque gladiatores, munerationes & ludos funebres. que, Græcis Gymnica certamina & equestria, in defuncti memoriam populo dari, seruatum est: nonnunquam nauium cursus, & naumachiam. In qua visceratione fuit institutum, ut omni acarius venirent: quare ad pollentem emere, ser.

# GENIALIVM DIERVVM

*Emerere ad* re. sermo percrebuit. Ferturque Numa edictum, ne pices, qui si quamosi non essent, ad pollinctum emere fas foret: scilicet ne nimis magno in funeralibus cœnis merum pollinctura. carentur obsecra: quam cœnam pollincturam dixere: in qua, etsi nihil deesset, omniaque affatim suppetere, latari tamen minimè decebat. Fuitque institutum, ut per vini cibique lenimen, defuncti desiderium leuaretur, ut per vinum quam erat cœna exequialis, quæ senibus & his, qui multum ætate processerant, dabatur: in qua pransi, discedentes post supremum officium, alter alteri valedicebat: quam Silicernium vocant. Athenis per funeris præfatos epulum apud defuncti maximè necessarium dari consuevit. Argiuorum verò institutum fuit, ut defuncti affines statim ab excessu Apollini sacrificent, & trigesimo post die Mercurio. Apollinisque sacerdoti hordeum dent: ignemque extinguant, & rursus accendant, carnesque victimarum percoquant, quibus postea vescuntur. Eos quidem ludos apparatu magnifico, continuis ix. diebus, in hisque gladiatorum paria, qui venalem sanguinem habebant, Romani exhibere, ad quos intromitti matronas nefas habuit. Idque adeò usu & moribus interdictum fuit, ut P. Sempronius uxori, quod ludis funebribus interfuisset, re pudium dederit. Domi quoque in loco celebri, defuncti imagines in memoriam posteritatis, plerumque cereas aut marmoreas, vel æneas: columnas quoque cum trophæis & titulis, ac magnificentissimis decretis, publico consilio erigere, & res gestas monumentis insculpere, leuandi desiderii causa antiquo more seruatum est. Quas etiam iniuria cæcis ciuibus sempiterno æuo duraturas, publico decreto erexerunt, ut gratiam bene meritis ferrent. Apud Lacedæmonios, his qui in re militari facinora gesserant fortia, statuas & columnas pariter cum elogiis post obitum dedere. Rege verò defuncto, ipsius simulacrum, ita ut viuis appareret, in tota purpura & auro instrato effingere. Tempus verò luctus, ut erat à Numa constitutum, posteri seruauere: qui puerum trino minorem, nec lugeri, nec plangi voluit. Id quod in Thera vna ex Cycladibus seruatum legimus: in qua pueri citra septennium, aut homines ultra quinquagesimum annum indefecti fuere: quod illi rapti immaturo funere, vix primum vitæ limen attigissent,

gissent, nisi  
decem, filio  
stere statum  
fratri & fore  
ne luctu in  
domus & fi  
tes filiorum  
eo enim te  
nullum luy  
credat, &  
plorandum  
non licebat  
Marcus tan  
es lugere  
sper adole  
mis filio co  
amissis, & N  
luerant. A  
sulu dom  
certior tu  
Quod de  
Pollione,  
tra Perich  
Paralo filio  
res dedit  
minores d  
parentibus  
sas lugeri  
purpuram  
& in pell  
licet. V  
exuentes,  
mittunt.  
res & D  
fratribus  
cis verò  
sbio extr  
du. A  
tera dolo  
pientia,

gissent, isti autem satis diu vixissent. Neque ultra menses decem, filios parentum, aut uxores virorum mortem desistere statuit. Quod lugendi tempus, patri & filio, æque fratri & sorori commune esse voluit: ultra verò non licuit, ne luctu indefesso, & lachrymis nunquam desinentibus domus & familia funestarentur: itaque post annum parentes filiorum, & fratres sororum funere desistere vetuit: ab eo enim tempore lamentis parcere iussum est. Tamen si nullum lugendi tempus viris legitimum fuisse nonnulli credant, annumque scæminis tantum definitum ad deplorandum, masculis non item: intra quem alteri nubere non licebat, & concepto necdum edito partu, verabantur. Marcus tamen Antonius philosophus, ne ultra quinque dies lugerent Romani filium sibi morte sublatum, summæ speræ adolescentem, edito inhibuit. Quintus verò Maximus filio consulari, & Lucius Paulus duobus paucis diebus amissis, & M. Cato, mortuo prætoris designato filio, non luxerunt. Marcus quoque Bibulus consul, quum tero consulari domi delitisset, quo die de obitu duorum filiorum certior fuit, in senatum venit, & munus consulare obiit. Quod de Anaxagora & Xenophonte traditur, & Asinio Pollione, qui quo die filium amisit, in conuiuio luxit. Contra Pericles, quum animo infracto semper fuisset, amisso Paralo filio, magnitudine doloris victus, lachrymas vberes dedit, & eiulatus nunquam desinens. Filios verò minores decennio, tot mensibus, quot annis vixissent, à parentibus lugeri statuit. Sed nec uxores à viris, nec sponsas lugeri fas putauit. Tempore verò luctus matronæ purpuram aurumque deponunt, atraque vestes induunt, & in pellibus degunt: nec illa resumere, donec eluxerunt, licet. Viri autem senatorii laticlavum & annulos aureos lucentes, pullas vestes sumunt, barbam capillumque summittunt. Piceas quoque & cupressos, veluti feræ arbores & Diti sacras, in lugubri domo patriciorum, amissis fratribus, liberis & propinquis, apponere mos erat. Græci verò funesti, & qui exequias duxissent, vt lapide Lebatio extructas domos incolant, quod subtristi esset aspectu. Atheniensibus Solon flebiles lamentationes, & cætera dolorem testantia, velut inania, & nihil vitæ proficientia, sustulit. Lycurgus verò Lacedæmonii 11. die niii.

*Qui non luxerunt filios  
vita defun-  
ctos.*

*Periclis luctus de filio.*

*Luctus tempore ornatus  
omnis abieci-  
ebatur.*

*Piceæ & cupressus  
arbores feræ.  
Græci.*

*Athenienses.  
Lacedæmo-*



# GENIALIVM DIERV

*Thracet.*

rum spatio ludum terminavit. Quod à Thracibus & Massiliensibus vsurpatum legimus, qui quotidianas lachrymas & funesta omnia, ac sordes lugubres in funere inhibuere.

*Lusus patris minuenti causa.*

Lusus autem & mœror patrius intra lugendi tempora ob plurimas minuitur causas: vt si liberi nascerentur, si pater filius, frater aut vir ab hostibus capti reuertissent: aut cum prior affois, quàm qui lugeretur, domi natus foret: vel si puella dabatur nuptui. Publicus vtrò, si lustrum fieret, aut vota soluerentur, vel sacra Cæteris instarent. His enim casibus domum aut familiam in squalore & sordibus esse non decebat. Hoc quoque notare contentus sum, neque puerum minorem septennio, priusquam omnes geniti dentes forerent: neque fulmine ictos, qui vita functi essent, rogis imponere, aut corpora cremare: neque hominem vita sublaturum, feris publicis efferre licuisse. Quodque quoties plura cadauera & acervata corpora viderent, aut incendi curarent, solitos esse funerum ministros, denis virorum corporibus singula muliebria aduicere, vt vnius adiumento cætera facilius deflagrarent.

*Publici.*

*Notandum hoc.*

*Miraculum Tritonum & Nereidum, quæ variis in locis tempestate nostra comperta fuere.*

## CAPVT VIII.

**T**RITONEM & Nereidas, hominesque marigenitos, quos marinos appellant, præterquam quod apud Plinium naturalis historia nono legeramus, nostra quoque tempestate conspicuos fuisse, multa documenta sunt. In memoria mihi est, cum adolescentulus ego in porticu nostra Portanouensis Neapoli quandoque diuertirem, Draconetum Bonifacium Neapolitanum, patriciæ gentis & inclytæ familiæ virum, vt in homine militari, facundia florantis, & multarum rerum cognitione clarum, tunc seuecta venerabilem, & debilitate pedum inualidum, in conuentu maximo, præsentem atque audientem me, referre solitauiſſe: se dum in Hispania militaret, marinum hominem vultu & corpore prorsus humano, absoluta similitudine puberæ, postremis vtrò in piscem desinentibus, vidisse, eumque ex vltima Mauritania & Oceani sinibus ad regulos, sub quibus stipendia facie-

*Homo marinus.*

faciebant, d  
latum. Fun  
ba hispidi  
& maiore h  
marinos Au  
te munition  
summa no  
Sed ne qui  
Theodoru  
præceptis  
ad quem fr  
sine admo  
Peloponne  
rillimo ter  
ad litus, il  
re, fluct. bu  
haud absti  
nosta spec  
quod cæte  
perè visse  
nonnulli  
tulissent  
animo ce  
iacentem  
cùm à ram  
destitutan  
chrymas  
vt erat mi  
iussisset,  
memodo  
perueniss  
re dedisse  
mentroqu  
se. Ge  
magna  
cis, se  
tiaretur  
tantem  
tem sum

faciebant, & honestum ordinem duxerat, pro monstro alatum. Fuisse autem facie hominis vetusti, capillo & barba hispido atque hitto, colore cæruleo, statura procera, & maiore humana, alisq; oque tenui cartilagine, quibus marinos fluctus secabat, & membrana passim interlucente munitum. Et hanc rem non sibi tantum, sed plerisque summæ nobilitatis viris, notam conspicuam fuisse, dicere. Sed ne quis hoc vanum aut commentitium fortasse putet, Theodorus Gaza vir Græcæ sacundia clarus, & philosophiæ præceptis imbutus egregius apud Iouianum Pontanum, ad quem frequens ventitabat, compluresque nostrates, scite admodum & luculenter ratiocinabatur, se dum in Peloponneso ageret, & sæda maris tempestate oborta, durissimo tempore anni, nonnulla piscium monstra procellæ ad litus illisissent, inter cætera vidisse Nereidem in litore, fluctibus expositam, viuentem iam & spirantem, vultu haud absimili humano, facie quoque decora, neque inuenusta specie, corpore squamis hitto ad pubem vique, nisi quòd cætera in locustæ caudam desinebant: ad quam properè visendam cum frequens concursus fieret, ipseque & nonnulli è propinquis oppidis vicini affinesque cò se contulissent, illam frequenti turba circumdatam, mœritam & animo consternatam, vix ex vultu coniectari erat, in litore iacentem crebroque suspirio fatigatam conspexisse: mox cum à tam frequenti corona inspiceretur, seque in sicco destitutam videret, præ dolore gemitus spirantes, & lachrymas vberè dedisse: cuius misericordia motus ipse, ut erat mitis placidusque, cum turbam decedere de via iussisset, ipsam interim \* brachiis & cauda, quo maxime modò poterat, humireptantem, paulatim ad aquas peruenisse. Cumque se præcipitem magno nixu in mare dedisset, ingenti impetu fluctus secare cœpisse, momentoque temporis elapsam ex oculis, nusquam apparuisse. Georgius quoque Trapezuntius vir multi nominis, & Georg. Trapezuntius. magna eruditionis, aperta professione referebat amplexantem pubetenus, & quasi lasciuiret subinde emergentem sommergentemque se, quoadusque se conspectam

*Nereis à  
Theodoro  
Gaza visa.*

*\*Branchis.*

intel-

# GENIALIVM DIERV

*Triton.*

intelligens, haud amplius apparuit. Sed super omnia in nostro ævo, haud absimile factum accepimus in Epiro, professò exemplum inter pauca memorabile, quod nonnulli prodendum posteris putarunt, & actis quoque publicis statutum est. Ad fontem iugis aquæ, ad quem mulieres ex oppidulo aquaturn ventitabant, Tritonem seu marinum hominem è spelunca, quam fortè ibi nactus fuerat observare solitum, si quando solam ad aquas accedentem, aut per littus obambulantem mulierem videret, ipsum ex vndis & spelunca leni gressu tacitisque vestigiis desilire, & à tergo accedere, ac vi compressam mulierem ex insidiis adori, & ad mare concubitus causa arripere, arreptamque sub vndis deferre consuevisse. Quod cum apud loci incolas percrebuisse, diligentius marinum monstrum observasse, & cum diutulè laqueos illi intendissent, haud multò post dolo captum, & laqueis vinctum cepisse: cumque cibo abstineret, extra aquas diutius vivere nequisset, squaloreque tandem & tædio ad extremam tabem venisse. Tenet fama, Venereoseos & flagrantissimè mulierum amatores esse: propterea oppidi incolæ edicto inhibuisse, ne qua deinceps ad fontem mulier, nisi viris comitata, accederet. Hæc nos & eiusmodi ab his, qui diuersa maria penetrarant, & eadem monstra placidis aquis colludentia vidissent, & in occursum nautis, exertis capitibus ab vndis, occurrisse, & voces audisse referebant, plerunque accepimus.

*Qui Xystici quive Thymelici apud Iureconsultos dicti sint. quodve officium. & quid nomina designarint. Item qui intelligentur per aqua aspersores in sacris certaminibus apud Iuriseonsultum. & quid pancratia fies & pancratium.*

## CAPVT IX.

*Joannes  
Platina.*

CUM Joanne Platina viro docto & antiquitatum studio, pro familiari consuetudine sæpe deambulabamus, & omnes antiquitates, veterumque monumenta atque ruinas vrbs explorabamus. Dumque in veteri sepulchro inter semitura vestigia in Quirinali, literis mirandæ vetustatis situ & senio oblitteratis, epigraphum legercmus inscriptum his verbis: L. THENEDORVS

XV.

X YSTIC  
MERENT  
essent, q  
geomental  
rqs, qui X  
velut in gy  
dici respon  
ampla latit  
& arbores  
sæpe tempo  
paradromic  
gymnasia:  
Cynaofarge  
mibi non su  
rare: tum  
cilli iure a  
tassem. N  
vel ex eo q  
tur: quod v  
est basta:  
rent, velut  
esset, nun  
pugiones  
histrionica  
dixerunt:  
fallat, de hi  
tionem fier  
num specie  
thymelici  
ræ, & are  
retiatii:  
rum nume  
sublatos,  
iectos: his  
rima flagi  
choragium  
omnes in  
pleraque l  
erat, veter  
verò nos l

**XYSTICVS, PARIDI THYMELICO BENE MERENTI FECIT.** Quærebat Platina qui Xystici essent, quive Thymelici, nunquid artis nomina vel congruementa forent. Cumque meminisse me apud auctores, qui Xystici dicerentur, legisse, quodque in Xyltis velut in gymnasiis nude exercebantur, athletas Xysticos *Xystici.* dici respondissem: Xystos autem longas fuisse porticus *Xyli.* ampla latitudine & gymnasium ubi ambulationes essent, & arbores plerunque digestæ: in quibus Athletæ hybernis sæpe temporibus luctabantur: quas Græci hypathras seu *Hypathra.* paradromidas dicunt, instar illorum quæ in Attica fuere *Paradromi.* gymnasia: quæ tria vel maximè memorantur, Lycæum, *de.* Cynosarges, & Academia. Qui autem thymelici essent *Gymnasia tria in Attica.* mihi non succurrere, neque in mentem venire inasseuerarem: tum Platina quasi admirans, ait: nunquid nostro ciuili iure aliquam de thymelicis mentionem fieri adnotassem. Nam de Xysticis satis sibi liquere, pugiles fuisse, vel ex eo quod in Xyltis & longis porticibus exercebantur: quod vel hastis decernerent, à Græco verb. *Xyxis*, quod est hasta: quare Xysticos ludiones, quod hastis depugnarent, velut gladiatores, & xystarchum, qui gymnasio præesset, nuncuparunt: thymelicos verò, eiusdem generis *Thymelici.* pugiones seu histriones fuisse se arbitrari. Siquidem Græci histrionicam, thymelen nuncupant: *ὑμνικὸν* enim scenam dixerunt: *ὑμνικὸν* scenicos & histriones; & nisi quid se fallat, de his apud Iureconsultos in edictis prætorum mentionem fieri aiebat. Fuere, inquit, athletarum & histrionum species multifariæ: nam & gladiatores, & pugiles, & *Athletarū & histrionū species variae.* thymelici, & pancratiastæ, xystici, pantomimi, palestriæ, & arenarii, sicut Thracæ, mirmillones, sequutores & retiarii: omnes athletarum, histrionum, & comædorum numero habentur, licet pantomimos à Domitiano sublatos, mox à Nerua restitutos, demum à Traiano, eiectiones: histrionesque à Tiberio, & deinde Nerone ob plurima flagitia Italia pulsos legamus. Thymelicum verò choragium apparatus esse scenarum & histrionum, quos omnes inter artifices adnumerari, neminem fugit. Et pleraque hoc genus memoriter & expedire, ut ius mos erat, veterum testimoniis exemplisque referebat. Cum verò nos hac admonitione attentiores facti, in legum *Thymelicū choragium.*

mnia in no-  
 piro, profe-  
 od nonnulli  
 publiciste.  
 mulieres ex  
 u marinum  
 erat obler-  
 ntem, aut  
 in ex vadis  
 re, & à ter-  
 fidiis ado-  
 amque sub  
 noci incolas  
 obseruati.  
 multo post  
 e cibo ab-  
 ualoresque  
 Tenet fa-  
 masiose ef-  
 qua de in-  
 leret. Hæc  
 arant, &  
 ent, & in  
 urisse, &

dictis sint.  
 qui in mol-  
 ibus  
 es

atum stu-  
 ambula-  
 nimenta  
 veteri fe-  
 lteris mi-  
 phum le-  
 D O R V S  
 X Y.



# GENIALIVM DIERV

commentariis versaremur, deprehendimus apud Ulpianum titulo de infantibus, thymelicorum, xyfticorum & athletarum, quod tunc non commemoramus, mentionem haud dubiam fieri: thymelicosque & xyfticos, inter athletas & eos, qui in theatrum prodirent ad edendas in scena operas, adnumerari: id quod Platina fuerat præclare arbitratus, censuisseque Jureconsultos, quod pugnandi causa in arenam prodirent, & ludicram facerent, non propterea infamiae crimen aut notam incurrere. Cuius verbis admoneor, ut verum esse censeam, quod apud Ciceronem refert Æmilianus, artem ludicram & scenas quandoque Romanos probro duxisse, genusque hoc hominum tanquam scurras improbilissimis tribu amovere voluisse. Quare sub Tiberio in opera scenæ produsse famosa nota censebatur. Quod etiam senatusconsulto fuit vetitum, cautumque leuere, ne equites Romani ludo & arena polluerentur. Tamen si feratur Augustus athletis conseruasse priuilegia & ampliassse, coërektionemque in histriones magistratibus inhibuisse, ita ut in eos animaduersionem non haberent. Græcis verò, produsse in scena inter athletas, honori fuit, nec probro datum est: quippe cum Plato summus fuisset athleta, post multiplices viatorias se philosophiæ dedit. Verba verò Ulpiani ex responsis Sabini & Cassi hæc fuere: Athletas omnino artem ludicram non facere: virtutis enim gratiâ hoc facere, & vile videtur: ut neque thymelici, neque xyftici, neque agitadores, neque qui aquam equis spargunt, cæteraque eorum ministeria, qui certaminibus præsunt facris, aut deseruiunt, ignominiosi. Ex quibus liquet, thymelicos & xyfticos à Jureconsulto inter athletas adnumerari. Sed quia de pancratiaste, & his qui in sacris certaminibus aquam equis spargunt, mentio fit, qui fuerint hi, & an inter ludiones recepti, adhuc ambigi dubitarique potuit: cum præsertim nullam de his qui aquam in certaminibus spargunt, mentionem fieri apud veteres, quod meminim, sciam: nisi eos dicamus fuisse, qui in stadio dispositi, equis sponte currentibus, quò velocius metam contingerent, aquam per vices spargere, itaque illos ad cursum impellere solerent. Pancratiasten, verò cum dici volunt, qui luctator simul & pugil foret: quippe

Ciceronis  
locus.

Scenici infames apud  
Romanos.

Scenicorum  
bonos apud  
Græcos.

l. Athletas.  
ff. de his qui  
not. infam.

Qui in sacris  
certaminibus  
aquam aspergunt.

Pancratiastes.  
Res.

quippe cum  
que reueretur  
Ricus nunc  
fuitque Ulp  
ecetur, in  
quem oppre  
Ulpiani ex  
pancratio, m  
ris, Aquila  
Locus ex Ju  
Ju

TRVLLA  
immer  
uenale dictu  
ueria est, n  
vase in quo  
aliquid for  
lalanum d  
niat: sed d  
illudque q

Sibi  
Si

In quo illu  
quam calic  
creptum f  
idem crime  
eo, qui post  
ita elidit  
mi animi  
isse liquet  
impuros,  
rant, Græc  
de conuiu  
fidum p  
tior crepar  
no putab

quippe cum alii pugiles, alii luctatores forent, is qui vtroque reneretur studio, pugna scilicet & lucta, pancratia. *Pancratiū*  
 sticus nuncupatur : & ubi exercentur, pancratium. Censuitque Ulpianus ad legem Aquiliam, illum qui dum ex-  
 ercet, in colluctatione vel pancratio, aut pugilatu alium quem oppressit vel occidit, Aquilia teneri. Verba verò  
 Ulpiani ex ea lege hæc sunt : *Si quis in colluctatione, vel pancratio, aut pugilatu, dum exercentur, alius alium occiderit, Aquilia tenetur.*

*Locus ex Juvenale de Trulla, quid designet, ex autoritate Jurisconsultorum, & aliorum testimonio explanatur.*

## CAPVT X.

*Trulla.*

**T**RULLAS pocula esse, & vasa potoria cenferi, haud immeritò plerique existimarunt. Idque quod à Iuvenale dictum est de trulla, de quo apud eruditos controversa est, non id credi decere, quod vulgò putarunt: ut de vase in quo alui proluuiis effunditur, intelligatur, cum id aliud sordidum nomen sit, & à doctissimis scaphium & lasanum dicatur, veroque auctoris sensui non satis conveniat: sed de vase potui parato intelligi oportere constat, illudque quam syncerissime à poeta dictum fuisse:

*Laudare paratus.*

*Si benè rusticavit, si rectum minxit amicum,  
 Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo.*

*Locus Iuvenalis satyr. 5*

In quo illum significare haud dubiè putamus, qui postquam calicem exhausit, in ipso fundo, rusticum aut sibi loquacem crepitum facere more detestabili non fuit veritus, ubi idem crimen bis arguere satyricæ dignitatis fuit. Vel de eo, qui postquam vini calicem hausit, id quod remansit, ita elidit in pavimento, ut resonaret. Quod insolentissimi animi, audacis aut petulantis, nimiaque securitatis fuisse liquet: quem abusum apud compotiores & belluones impuros, qui scortis vinoque madidi & epulis distentierant, Græcis inuulsi multi adnotarunt: ita ut ludus inde coniuualis foret, quem cotrabisio appellarunt, cum residuum potum in æneas phialas iactarent: qui si sonantior creparet, se ab amica redamari, & mutuo affectu teneri putabant. Quod esse probabile, & ab authoris sensu non

*Cotrabisio.*

# GENIALIVM DIERVM

non aliènum, ex contextu verborum liquere putamus. Id verò quod de trulla diximus, inter pocula censerì, scitè admodum à Scæuola lib. 3. de legatis definitum est in hæc verba: *Seia dulcissima poculum aureum, quod elegeris, fidei heredum commisso ut darent: quæro cum in hereditate non sint nisi trulla, scyphi, modiolì, phiala, an Seia de his speciebus eligere possit.* Respondi, cum omnia potui parata pocula discantur, posse. Plinius septimo & trigésimo historię naturalis: *Titus Petronius, inquit, vir consularis, inuidia Neronis, myrtinum nullam ccc. sestertiis emptam fregit, ut mensam eius exheredaret.* Cic. in Verrem vi. actione: *Erat, inquit, vas vinarium ex una gemma prægrandi trulla excavata.* Horatius quoque in satyris:

*Qui Veientanum festus potare diebus,*

*Campana solitus trulla, vappamq; profectus.*

Ex quibus licet asseruare, trullam inter pocula & vasa potui destinata censerì, sicut scyphus, modiolus & phiala, & quam Vauro dixit, depeftam: Tamen si scyphum Herculis, cantharum Liberi poculum legamus: quo Marius post Cimbricam victoriam potasse assidue dicitur. Fuit quoque heraclèum. Herculis poculum, sicut nestorida, quo Nestor utebatur: & grammaticum Homeri carmine ceticum poculum. lebratum: quæ in Dianæ templo affixa Caput viscebantur. Notatumque fuit, inter scyphos, Bæotios palmam heracleoticiculis, qui heracleotici dicti: & Alexandrinas cucurbitas, cum exaruerint, ad vsum vasorum præcipuas fuisse. Fertur L. Crassus orator duos habuisse cyathos Mentoris manu, c. sestertiis emptos, quibus ob pudorem nunquam usus fuit. Er Cornelius Macrus in sacris propinare electrina patera, quæ in medio Alexandri vultum, in circuitu verò breuibus signis omnem historiam & bella continebat. Præter quæ vinaria vasa à Græcis celebrantur, crosso, bicus, gaster, gasterum bicarium, cybellum, amphicybellum, cyphela, & quod hodie seruat nomen baucalium, diuersorum generum, & cymbium nauis instar: præterea dactylorum ex proiectoris digitorum nuncupatum, guala, dynos cyborium, cotyle, encotyle, cadus, & cadiscus & theryclia, non in celebres, quibus Dionysius libasse fertur. Id autem quod populari sermone de trulla secus dictum est, ab eruditis haud immeritò perperam iudicari.

Succurrit

*Depefta.*

*Heracleum.*

*Nestorida.*

*Gramma.*

*Ceticum poculum.*

*lam.*

*Heracleoticiculis.*

*scyphi.*

*Cucurbita.*

*Alexandrina.*

*ne.*

Succurrit ta  
consultus d  
legatis val  
quo animad  
continetur,  
multum voc  
vini appella  
ro continen

Exempla fru  
imifurini

PRISC  
tuere, m  
dem & vin  
num bibul  
mine depre  
uitque vlu  
rent scilic  
Massiliens  
barorum g  
res: nec mu  
glodiyas li  
vulgus tame  
Quod & vir  
que trigem  
crorum cau  
di quodid  
buit. Legi  
uiuio vinu  
rum Copon  
magistratu  
demnatum  
xorem, quo  
mitius mul  
lequidinis  
gna natu  
mori coact  
sus Samnit

Succurrit tamen in hac re notare, quod Pomponius iure-consultus de auro & argento legato memoriæ prodidit, *Promulsi-* legatis vasis etiam scutellas & promulsidaria contineri: in *daria vasa* quo animaduertimus, promulsidaria vasa, quibus mulsum οἰόμελι, *mes-* continetur, nuncupari. Et licet Græci οἰόμελι & μελιχερον *λίκερον*, mulsum vocent, Vlpianus tamen de vino & oleo legato, vini appellatione putat mulsum non contineri, οἰόμελι *ve-* ro contineri.

*Exempla frugalitatis priscorum & quam paruo victu contenti fuerint, & quando luxus primum urbem inuaserit.*

## CAPVT TI.

**P**RISCÆ frugalitatis & abstinentiæ, quæ veteres vi-  
fuere, multa & magna nobis documenta sunt. Siqui *Vini vsus*  
dem & vini vsus adeo mulieribus interdictus fuit, vt *mulieribus*  
num bibisse perinde esset, ac si in adulterio aut graui cri-  
mine deprehensa, capitali iudicio plectenda foret. Inole-  
uitque vsus, vt cognati affinesque mulieribus osculum fer-  
rent scilicet, an vinum bibissent, vt ore explorarent. Idem  
Massiliensibus & Milesiis, pluribusque Græcorum & bar-  
barorum gentibus, apud quos hydropotæ fuere mulie-  
res: nec mulieres modo, sed & viri abstemi. Apud *Trogloyta.*  
Trogloytas licet reges mulsum bibant priuilegio honoris,  
vulgus tamen abstemium est, & aquam potat cum paliuro,  
Quod & virisæque Romæ criminofum fuit, ad annum vs-  
que trigesimum: seruo vero interdictum penitus, nisi sa-  
crorum causa solennibus festisque diebus. Quem osculan-  
di quotidianum vsus postea Tiberius Cæsar edicto inhi-  
buit. Legimus Romulum vrbis conditorem, quod in con-  
uiuio vinum non biberet, à conuiujs increpitum. Et Quin-  
tum Coponium, quod vini amphoram ei cuius suffragio  
magistratum petebat, dono dedisset, ambitus fuisse con-  
demnatum. Proditurque memoriæ Egnatius Metellus *Vxores nec a*  
xorem, quod vinum biberat, fuisse necasse. Et Cneus Do-  
mitius mulierem, quæ visa est plus vini bibisse, quam va-  
potum. *re ob vinum*  
letudinis causa deceret, dote multasse. Et matrona ma-  
gna natu, quod clauis cellæ vinarie resignasset, inedia  
mori coacta. Lucius quoque Papyrius imperator aduer-  
sus Samnites dimicaturus, victori Loui pocillum mulsi



# GENIALIVM DIERV

**Ebris exoss.** pro re magna votum fecisse dicitur. Bibebant enim mu-  
 rinum aut passum, sapam aut defrutum, aliaque eius ge-  
 neris potu dulcia. Adeoque eos qui se vino ingurgitarent,  
 ofos habebant, vt sequentis temporibus censores tanquam  
 indignos qui honores & publica munera gererent, sena-  
 tu amouerent, notaque & ignominia perstringerent. In-  
 dignum enim videbatur, illos qui ingenio temulento &  
 marcido forent, quique libidinum maculis notarentur, ad  
 rempub. accedere, aut de publicis consultare. Quod et-  
 iam Cretenses, Lacedæmonios, & Carthaginienses facti-  
 tasse nouimus, qui militibus, ne efferos militia animos  
 insolentia assuellerent, in omni militia vini potum in-  
 terdicere ex instituto Platonis, qui etiam magistratibus  
 donec in honore essent, vinum inhibuit. Id quod penes A-  
 thenienses criminofum erat, quibus ebrius princeps  
 morte mulstabatur. Et Pittacus temulentos, si quid de-  
 liquissent, duplici pœna puniri curauit, vt formidine  
 supplicii a vino promptius abstinerent. Quinetiam Æ-  
 gyptiorum lex erat, vt certa vini subtaxata mensura regi  
 quotidianis ferculis daretur, vltra quam excedere non li-  
 cebat, ne sui impos, per occasionem & licentiam turpitu-  
 ni & sordibus vacaret. Sicut proditur de Mossynæcis vl-  
 tra Carambin flumen, qui regem quem delegere, si quid  
 prauè deliquisset, totius diei inedia mulstabant. Apud Lo-  
 crenses Seleucus vinum vsque adeo auersatus fuit, vt etiã  
 morbo affectis dari inhibuerit, cauitque, vt qui vinum  
 biberet, capite lueret. Indi adeo abstemii fuere, vt nisi sa-  
 crorum causa, vinum bibere nulli fas foret: quibus erat  
 constitutum, vt si temulentum regem mulier occidisset,  
 hoc donaretur munere, vt successor i nuberet. Persarum  
 quoque milites adeo abstemii traduntur, vt pane & aqua  
 sapius vicitantur, panis condimentum & obsonium, famẽ  
 esse dicunt: quibus tamen semel annis singulis ine-  
 briari permissum erat. Proditumque est, Scythas, cum ine-  
 briari gaudeant, & abstemii sint: si quando ebrietatis dul-  
 cedine capi vellent, ne contra constitutum facerent, in i-  
 gnem coniectis herbis & fumo hausto, haud aliter quam  
 vino epoto madidos fieri. Quod de Thracibus traditur,  
 qui epulantes focos ambiunt, herbarum semine ignibus  
 iniecto cuius nidore capti ebrios imitantur, & tanquam  
 vino

**Ægyptiorū  
lex.**

**Mossynæci.**

**Seleucus.**

**Indorum cō-  
stitutum.**

**Persarum  
milites ab-  
stemii.**

**Inebriandi  
ratio absque  
potu apud  
Scythas.**

**Thracēs &**

vino affecti  
 butis tristitia  
 arborum fru-  
 podiis & cau-  
 num quæ me-  
 tios potu è fu-  
 molea secula  
 annos fere  
 Romæ fuisse  
 menti & fab-  
 lationibus d  
 pistores tosti-  
 quæ multitu-  
 Quippe cum  
 fruges igne  
 sones dictos  
 vetus mos, v  
 temporib. h  
 mulierū. An  
 des fuere si  
 Atheniensib  
 triant pecc  
 mine confi  
 gispices,  
 Getulis ferre  
 lonophagist  
 autem Carn  
 tarunt, Alac  
 & Getarum  
 barium fuit  
 que victum  
 tamenta ign  
 luptratis alle  
 qua & pole  
 traque paup  
 voluptates  
 voluptatis  
 quòd olerib  
 censuit, lib  
 dam tantæ

vino affecti temulenti, iacent, sicut nepenthes succo delibutis tristitiâ discuti putarunt. *Babylonii* quoque incenso arborum fructu, & fumo hausto ita ebrii redduntur, ut tripudiis & cantibus exultent. Indos ferunt ex fructu arundinum quæ mel gignunt, aut vino ex dactylis, atque *Ægyptios* potu è frugibus inebriari. Quin etiam populum *Romanorum* multa secula non pane, sed pulve victitasse: pistoresque per annos fere sexcentos vsque ad Persicum bellum nullos Romæ fuisse satis constat. Fiebat enim plus ex aqua frumenti & fabarum, aut hordei farina, quam in sacris & oblationibus deorum pro victima adhibuere: qui quidem pistores tostum panem lautioribus coquere solebant, reliquæ multitudini far, ideo quod far pinsebât, pistores dicti. Quippe cum veteribus molarum nullus usus foret, sed *Pistores* fruges igne tostas in pilas coniectas pinserent: unde & *Pisones* rationes dictos volunt: id enim molarum instar erat. Fuitque de dicti. vetus mos, ut iidem essent coci & pistores. Lapsis mox *vanis mulierum* temporibus, haud longo intervallo, panes facere, opus fuit *rum opus*. mulierû. Ante verò fruges cognitæ gentibus plurimis *Glandes*. de fructu frumenti loco: sicut *Argæis* & *Tutythiis*, sicut *Argæis*. *Atheniensibus*, quibus *Cares* adeò abundant, ut illis enumerantur *Tyrintiis*. triant pecora: milium *Mæoticis* & *lotometra*, ex cuius semine conficiunt panes: *Medis* amygdalæ, *Ichthyophagis* *Cares*. *Æthiopibus* locustæ & arundinem fructus, *Maotici*. *Getulis* ferina caro & pabulû pro pulmētario cessere: *Chetulis*. *lonophagis* testudines, cardamum vero *Persis*, palmulæ *Ichthyophagis*. autem *Carmanis* & *Babylonii*. *Ægyptii* ex loto diu victi *gi*. tarunt, *Alani* carnibus, non pane vescuntur. *Nomades* *Æthiopes*. & *Getarum* pars, lacte. *Indis* autem calistæ semen ci. *Getulis*, barium fuit: quorum reges *oleribus* & *palmulis* plerumque victum quæsiuerunt, ciborum affluentia, velut *inui-phagi*. tamenta signauit, auersati. *Epicurus* quoque summus vor- *Persa*. lupratis assertor, victu frugali & modesto contentus, a- *Carmani*. qua & polenta aut pane hordeaceo victum quæsiuit, con- *Babylonii*. traque paupertatem inuictum animum gessit, non quod *Ægyptii*. voluptates auersaretur, sed quod in tenui victu se plus *Alani*. voluptatis experiri aiebat: cuius rei argumentum est, *Nomades*. quod *oleribus* & *pomis* ac *vilibus* cibis, quibus viuendum *Indi*. censuit, libros refarsit. Inter quos proditur *Philinus* qui- *Epicuri*. dam tantæ abstinentiæ, ut nullo cibo nisi lacte victitaret *frugalitas*.

# GENIALIVM DIERV

& Moscus Antimolus sophista solis caricis vesci solitus. Pueri quoque & iuuenibus, vt verecundiores essent, in magistrorum & affinium conspectu foris cœnare: viris autē, vt frugalitatis & parsimoniae documenta darent, propalam cibum capere, consuetudo fuit, torusque illis ex vluva palustri fiebat, aut stramento hyemeque ad focum. ætate verē in propatulo & sub dio, neque vltra nouem singulis lectis cœnitabant, illosque lautioribus vesci cibis non sinebant. Nam carnis aridæ: aut lardi poudo tria, & falsamentorum libram, quotidianis ferculis apponere criminofum erat. Siquis vltra apponeret, lege plectebetur. C. Fannii consulis lege, ante tertium Punicum bellum introductum est, nequid volucrum præter vnā gallinā, quæ utilis non esse, apponeretur. Vtque modus cœnatum luxuria non diffunderet, singulis diebus præterquā Saturnalibus, & Romanorum ludis, vel plebeiis, denos asses, qui domesticis cœnis impenderentur, præstiniuit. Tantæque frugalitatis fuere, vt mensam quanuis parcam omnino vacuum tolli non sinerent: sed ad cohibendū appetitū semper aliquid reliquiarum, quod postera die cœnam iuuaret, superesse voluerunt. Ouumque & mel initio conuiuii ministrari, in secundis verò mensis poma simul & mel dari consueuere. Quam victus parsimoniam Athenis quoque seruari tradiderunt. Nam Dioscuris in Prytaneo prandium parabatur: in quo nisi oliuæ, caseus & porrum, dabatur obsonium. Et à Platone in lautissimis cœnis, sal: oliuæ, caseus, porrum, atque olera tantum ex agris iubentur apponi. Ac festis diebus pueri modesti cum verecunda grauitate maiorum laudes carmine dæcantare, grandioresque natu summo obsequio vereri, illosque à conuiuiis domum reducere solebant, militiæ & colendis agri adeo intenti, vt illustria inde cognomenta ferrent: agrumque malè colere, aut minus arare quā veteres, censoria nota putabatur. Cumque octo dies cultura agrorum impenderent, nonum vrbani rebus & nundinis destinarent: tamen si priori æuo, frequentiores Romanis nundinas, & tertio quoque die mercatu frequenti nonnulli conuenisse dicant. Q. Cincionatus ab aratro amphians vrbem iniit, licet non ex imperii maiestate, aratrum

*Lex Fannia.*

*Saturnalia.*

*Ratio ad ministranda mensæ.*

*Dioscuri.*

*Cœna Platonica.*

*Agricultura apud veteres.*

aratrum tam  
Curius Dent  
sibi parare  
stis fuisse asse  
ro Antonio c  
toni cum in F  
nistrasse. Fe  
libus cœnare  
repluisse. Ar  
rota attingit  
muncula & v  
tamen id sibi  
dem paupertat  
tus. Quam r  
& Tuberonum  
nis forent, u  
dem lares inco  
se, exque eius  
rum vltra leg  
bras viro tri  
Intra bina er  
millia grauis  
adeo parci fu  
iadomitas cup  
seruasse paup  
largitionibus  
contenti, ab se  
frugalitatis &  
rati exhibent  
ræ commend  
Thebanum B  
torem, adeo  
contentus, f  
foret, domi  
impensa & æ  
magis gloria  
qui diuitiis.  
opæ deueni  
quæ cultui er  
suis manibus

aratum tamen sumere, & agrum colere non dubitauit. *Frugalitatis*  
 Curius Dentatus cum à Samnitum legatis adiretur, rapa *exemplis a-*  
 sibi parare obsonium inuentus est, cui duos calones in ca- *pud Roma-*  
 stris fuisse asserunt, cum summam imperii gereret. M. ve- *nos.*  
 ro Antonio consulari VIIII. seruos, Carboni VII. & M. Ca-  
 toni cum in Hispaniam Consul duceret, IIII. solum mi-  
 nistrasse. Fertur quoque Aelius Catulus consul, cum in ficti-  
 libus cenaret, legatos Aetolorum vasa aurea offerentes  
 repulisse. Atque Epicus poeta, qui primus Latinorum he-  
 rota attigit, adeo victu fuisse renui, vt in Auentino do-  
 muncula & vnus ancillæ ministerio contentus fuerit: nec  
 tamen id sibi turpe quisquam aut dedecori putauit: siqui-  
 dem paupertas, tunc solida laus censebatur, & vera vir-  
 tus. Quam rem æstimare licet, quod Aeliorum familiam,  
 & Tiberonum, cum decem & septem eiusdem cognomi-  
 nis forent, modicis ædibus cum vxoribus & liberis eos-  
 dem lares incoluisse, eundemque agrum Veietanum at-  
 se, exque eius fructu victitasse legimus. Modumque agro-  
 rum vltra septem iugere excedere, aut denas argenti li-  
 bras viro triumphali in suppellectili esse, perniciosum erat.  
 Intra bina enim iugera possidere satis visum, ita vt decem  
 millia grauis æris, maximas putarent diuitias. Quin etiam  
 adeo parcæ fuere & tenues, vt non minus criminidarent, *Paterna*  
 indomitas cupiditates non refrænasse, aut paternam non *paupertatis*  
 seruasse paupertatem, quam ingentes maiorum facultates *conseruatio.*  
 largitionibus abligurisse: multique oleribus leguminibusq;  
 contenti, absque esu carniū sæpe victitarunt, documenta  
 frugalitatis & abstinentiæ insignem memoriam posteri-  
 tati exhibentes. Quam etiam Græcis solidæ laudis & ve- *Exempla*  
 ræ commendationis fuisse multi adnotarunt. Legimus *frugalitatis*  
 Thebanum Epaminundam tot victoris clarum impera- *apud Gra-*  
 torem, adeo diuitiarum abstinentissimum, vt vnica veste *cos.*  
 contentus, si quando vetustate collapsam refarcire opus  
 foret, domiclausum se teneret, quem Thebani publica  
 impensa & ære collato ob inopiam extulerunt. Aristides se  
 magis gloriari paupertate publicè testabatur, quam reli-  
 qui diuitiis. Hippas quoque philosophus Elæus, ad id in-  
 opia deuenit, vt vestem, annulum, crepidas & soccos, quæ  
 quæ cultui erant necessaria, ne quid temporis deperiret,  
 suis manibus elaboraret. De Lamacho fertur, quoties ab



# GENIALIVM DIERV

Athēnienſibus dux creabatur, propallio & crepidis mutua-  
am ab amicis pecuniam ſumere, cū vnde compararet,  
non eſſet. Crates, Diogenes, & Antifthenes, alique pro-  
duntur philoſophi, abiectis diuitiis, pera & baculo conten-  
ti vixiſſe. Phocion, Pelopidas, Socrates atque Ephialtes,  
pauperrimi & in cultu tenuiſſimo vixere, omnium tamen  
optimi atque iuſtiſſimi. Adeoque luxuriam & molli-  
orem cultum deſtati fuere, vt Thebis columna in tem-  
plo ſtatuta fuerit, in qua dira execrationes in regem Men-  
nin, qui molliorem vitæ cultum inuenit, continebantur.

*Vnde corru-  
pti mores  
primū.*

Postea paulatim frugales mores defluxere, paupertasque  
probri haberi cœpit: luxuriæque peregrinæ inuictum  
maius & effeminandos animos, ab exercitu Asiatico  
in urbem primum inuectæ, mores infecerunt, sicut aurum  
perſicum, fugato Mardonio Athenienſium animos labe-  
factauit, & dira rabe infecit. Inde illecebræ libidinum, &  
rerum ſecundarum luxus in omnem licentiam graſſari.  
Primiſque lones, vnguētic coronarum & ſecundæ menſæ  
conſuetudinem inuenere. Tum veſtis ſtragula, menſæ  
que ac citharæ eburneis pedibus inſidentes, inæſtimabili  
cenſu comparatæ: epulæque lautiores, & præter epulas  
pſaltriæ, ludiones, & alia conuiuiis oblectamenta inu-  
ta ſunt. Hinc peregrina obſonia, remotorumque lito-  
rum piſces, & magno cenſu comparatæ dapes, ſerculaque  
ſeſtertiū milles æſtimata, & gulæ nouiſſima irritamen-  
ta aliaque exquisitiſſima condimenta, & ventris prodigia  
inuenta ſunt, vt niſi quis illa apponeret, ſordidus & parum  
laurus haberetur. Adeoque luxus excreuit, & cō proceſſit  
luxuria, affluentibus diuitiarum copiis, vt obſonia lautio-  
ra, maioresque epularum ſumptus, & magnas effuſiones  
ediſto coercere, & luxuriosos apparatus pluribus legibus  
inhibere neceſſe fuerit. Hinc Fannia, Orchia, Dida, Op-  
pia, Cornelia, Ancia & Iulia, leges ad cohibendam luxu-  
riam victus veſtitusque, & cœnarum immodicos ſumptus  
latæ ſunt. Hinc cenſorum ediſtis, vuluas, verrina abdo-  
mina, & glires epulis & conuiuiis inhibita. Quod & Ly-  
cūgum factiſſe nouimus, qui conuiuiorum apparatus  
& mentas lautiores, veluti cupiditatum inuitamenta ſan-  
ctionibus inhibuit: ſæpiusque abrogatis legibus nouæ po-  
tea editæ fuere. Et quanuis Antiocho rege victo, P. Li-

*Leges ad co-  
hibendam  
luxuriam.*

cinius

cius Craſſu-  
ta exotica ve-  
moniorum  
Antoni, s, s  
rum ſumptu-  
rogaffer, ſen-  
prætura dei-  
Aphricani p  
pellibus, & c  
incultam par  
Sicut de Cleo-  
tus fuit, quod  
nico more ac  
pellibus hoc  
non medioce  
continentiſſi  
Cæſar, quæ  
coerceri im  
omittere q  
quod poſte  
minus taci  
mores leges  
modus; lu-  
voraginem  
deo proceſſi  
loqueſimul

*Qua ſine p*

**I**N ſacrifici-  
bus hoſti-  
litabatur,  
quo ſola a  
diſta. Ha  
anſer, qua  
rem diuin  
ex hoc diſ  
bus & taur

cinus Crassus & Iulius Cæsar censores ne quis vnguentaria exotica venderet, pœnitis inhibuerint, exemplo Lacedæmoniorum, qui vnguentarios vrbe exegere: & quanuis M. Antonius, & L. Flaccus, quod legem de coerendis epularum sumptibus antea latam, Duronius tribunus plebis arrogasset, senatu eum amouerint: tamen Q. Ælius Tubero prætura deiectus fuit, & despectui habitus, quod in funere Aphricani populum Romanum publico epulo hœdinis pellibus, & testis Samiis, ac lectis ligneis excepsisset, quod incultam parsimoniam in rebus publicis non exhorruisset. Sicut de Cleomene fertur, qui amicorum cuidam subiratus fuit, quod hospites iure nigro & pane igni durato, Lacedæmonico more ad epulas admisisset. Licet Cato senior, quod pellibus hœdinis in publico epulo pro stragulis vsus esset, non mediocrem laudem tulerit: quod frugales mores & continentissimos exemplo iuaret. Fertur tamen Tiberius Cæsar, quum de coerendo luxu legem ferre vellet, nec coerceri immodicos sumptus videret posse: satius duxisse omittere quod assequi nequiret, quam tentare turpiter quod postea non efficeret. Sisti deinde res non potuit, quominus tacito consensu destitutis moribus, sumptuariæ leges sumptibus præscriptis finibus, in latam abrogatam. Leges sumptuariæ præscriptis finibus, in latam abrogatam. deo processerint, vt diuina & humana prophanarint, populoque simul & plebi grauem perniciem attulerint.

*Quæ sint pura & lecta hostia in deorum sacrificiis, & quæ victimæ quibus diis dicata fuerint.*

## CAPVT XII.

**I**n sacrificiis deorum fuit pontificalis obseruatio, vt duo. Duo hostiarum generibus diis sacra fiant: vno, in quo cum rum genera. litabatur, voluntas dei per exta exquirebatur: altero, in quo sola anima deo consecrabatur. quæ hostia animalis dicta. Hæ frequentes fuere, ouis, sus, capra, bos, gallina, & anser, quas cum immolabant, nisi puræ essent & lectæ, ad rem diuinam non proficere putabant. Fuitq; opinio, potius ex hœdis & agnis, quia mites sunt, quam ex gallinaceis, sibus & tauris, quoniam animo abundant, deos consuli, & fu-

# GENIALIVM DIERV

*Leæa hostia.* tura prænosci. Ideo ouilis pecoris hostiam non ab amplitudine, sed quia animi est placidioris, pontifices maximam duxerunt. Lectæ autem dicuntur hostiæ, maiores & vberius depastæ, quæ claudæ, morbosæ aut vitiosæ non sunt,

*Sacrificiū à* (quia pernosci, nisi ex sana victima, futura non possunt) *Numa con-* quæve fixam autem, vel caudam aculeatam, aut linguam *stiturum.* nigram non habent. Numa Pompilius deos fruge coli, & malo falsa supplicari instituit, quam molam ex farre, sale

*Fornacalia.* & aqua composuit, sine qua nullum sacrificium ratum fieri censuit. Atque id far, nisi tostum esset, ad rem diuinam non esse purum statuit. Ideo Fornacalia & religiosos dies, ac

*Græci.* ferias quibus far in fornacibus torrebant, seruari iussit. Græci vero non far, sed hordei primitias, libumque & placentas ex hordeo diis offerre, hordeumque sale inspersum, in primis aræ infundi satius duxere, sine quo, salus cæremoniis, nullum sacrum fieri poterat, illique qui primitias eiusmodi colligebat, crithologo dixere nomen. In quibus Fornacalibus, qui non fuerant feriat, quique in sua tribu, ut erat constitutum, sacrum non fecisset, in Quirinalibus sacrificio expiare cobeatur: idcirco Quirinalia stultorum

*Crithologus* ferias dixere. Atque omnibus deis suæ victimæ, & sua sacra constituta sunt, quæ præterire & transgredi non erat fas, Namque aliena hostia dii non placantur. Quippe Ioui tauro, verre & ariete sacra facere non licet: qua soli Neptuno, Apollini & Marti taurus immolatur. Tamen si flaminis vxor omnibus nundinis Ioui arietem mactet, & triumphi die Ioui taurus hostia dicata sit. Et apud Homerum Vlysses immolauit Ioui arietem. Iupiter vero prodigialis mola falsa & thure placatur. Neptuno pleraque gens de nigro tauro, Træzenti de fructuum primitiis sacrificant, Græci de cruribus taurorum: Vlysses ariete, apro & tauro litauit. Athenis autem licet octauo die mensis cuiusque Neptuno sacrum fiat, non tamen de tauro semper. Neque Apollini semper Græci tauro, sed multiplicis generis victima sacrificant. Namque Homero teste, alius tauro, alter ariete, aliquis hireo sacrum fecit. Ex bobus vero, vitulis & pecudibus, laudatissimæ vitulæ ad deorum placamenta habentur. Ideo Ioui à flamine omnibus Idibus bos candidus, & ex agro Falisco vel Menania immolatur. Namque illos ad victimas farciunt, & deorum seruant supplicio. Bos

*Iupiter prodigialis.* tamen

*Sacra Neptuni.*

*Vitula.*

tamen

tamen iur  
bouis tri  
mo à par  
tum qu  
mam: &  
Lege aut  
cum ani  
sacris m  
erat, vt a  
Ægypti  
camelos  
sacrificat  
Fertur ta  
pra quan  
plumisin  
tauro, a  
hi omne  
ris homin  
ticulum  
sum est  
vt lingu  
vel vau  
puram  
rina exp  
minales  
consecuti  
ca focu  
autem sa  
ctima lu  
cum aru  
sequi: es  
saltatu  
postqua  
metere  
dicta es  
re imm  
to, quoc  
tiis Cer  
hibere  
gales lib

tamen iugo subactus, sacrificio non est purus. Fœtus vero *Bos iugalis* bouis trigesimo die, pecoris septimo, suis vero nisi deci- *Victima rē-*  
mo à partu die puri habentur: ideo sacrificiales disti. *pestina.*  
tumque est, bouem quinquennalem, insignem Ioui victi-  
mam: & pecudes cum bimæ sunt, sacrificari licet: quia *Lex Solonis*  
Lege autem Solonis de boue nulli deo sacrificari licet: quia *de boue non*  
cum animal sit inuocuum, & agrorum cultui deditum in *sacrificando*  
sacris mactari vetuit: quippe veteribus tantæ venerationis  
erat, ut æque capitale esset, bouem quam ciuem necasse.  
Ægyptii boues ruffas Typhoni mactant, Arabes pingues  
camelos in ara ignoti dei: sicut nupturæ virginibus camelo *Heroibus*  
sacrificant. Heroibus vero tauro, capro & ariete litant. *quibus ani-*  
Fertur tamen Pythagoras præter à se instituta & præteri- *malibus li-*  
pta quandoque bouem Musis, Ioui autem gallum albis *tabatur.*  
plumis immolasse. Solida vtilia, nisi cæsis tribus hostiis, *Hostia soli-*  
tauro, ariete & verre, pura non habentur, sed tamen ut *da.*  
hi omnes solidi firmique sint. Nam vitulos ad aras hume-  
ris hominum allatos, & claudicantes & cuius cauda ad ar-  
triculum suffraginis non pertingit, non litare animadu-  
ersum est. Idque apud Ægyptios seruari tantis cæremoniis,  
ut linguam boui exerendo & caudæ pilos explorando, si  
vel vnum pilum nigrum repperint, hostiam tanquam im-  
puram non admittant. Græcis autem tauri an puri sint, fa-  
rina explorantur, caper ciceribus, capra frigida aqua. Ru-  
minales quoque hostias nisi bidentes fiant, non esse puras  
consentiunt omnes. Ambaruale vero sacrum, nisi de por-  
ca focunda & grauida, aut vitula fieri non censuevit. Est *Ambaruale*  
autem sacrum ambaruale, cum arua & segetes solenni vi- *sacrum.*  
ctima lustrantur. Eam victimam maturis frugibus ter cir-  
cum arua ducere conuenit, omnesque post eam clamantes  
sequi: ex quibus vnus quærna ornatus fronde, cum solenni  
saltatu, composito carmine Cereri decantabat laudes: ac  
postquam lacte, vino & fauo libassent, antequam fruges  
meterent, porcam Cereri immolabant: quæ præcidapea *Porcapraci-*  
dicta est. Fuitque memoria proditum, à suilli pecoris gene- *daneæ.*  
re immolandi initium Romæ primum factū, eo argumen- *Immolandi*  
to, quod suis fœderibus & sponsalibus adhibetur, & in ini- *initium Ro-*  
tiis Cereri mactatur. Et quamuis in sacris Cereris vinū ad- *à genere*  
hibere nefas sit, in hoc tamen sacro de vino libasse pontifi- *suillo.*  
cales libri non verarunt: quam quidē immolari ab eo, qui



# GENIALIVM DIERV

*Cybeli porca* mortuo iusta fecisset, crimen admitti putabatur. Deorum quoque mari nullum sacrum nisi de porca, fieri permis-  
*immolaba-* sum. Et iustrari exercitum nisi iue, oue & tauris, qui puri es-  
*sur.* sent, non erat fas: qui postquam ter circum instruitas acies  
*Exercitus* ducti erant, præcedente pompa, & gressu composito, Marti  
*Iustratio.* immolabatur. In sacris deæ Phrygiæ, quæ Matuta & ma-  
*Galli.* ter deum dicta est, cui galli exesti membra secabant, cym-  
*Sacerd.* bala pulsantes, porcā tanquam impuram hostiam Romā-  
*Bellona.* ni non admittē: apud cuius ædem supplicantes, filiis bonā  
exoptare vetantur matres, nepotibus non vtiq̃ue. Bellonæ  
sacerdotes non animali hostia, nec victima, sed suo cruo-  
res sacrificant: gladios enim districtos vtraque manu te-  
nentes humeros sibi & lacertos, tanquam phanatici, dis-  
secant: hoc sanguine litari & crimina expiari putantes,  
ita vt pro vulneribus stipes recipiant. *Ægyptii* Lunæ  
tantum & Libero suem, reliquis diis boues mares, vitu-  
losque & anseres immolant: capram tamen, aut hircum  
*Britanni.* nullo modo. Contra vero Britanni, quibus leporem, gal-  
linam & anserem in cœnis apponere, aut diis offerre lege-  
*Iupiter Ab-* vetabatur. In Mysia Abbreteni Iouis templum est, in quo  
*retanus.* suem comesse aut mactasse, scelus erat infandum & piacu-  
lare. Idem apud Phœnices, quibus per omne tempus sui-  
bus abstinere præcipitur. Fertur vero in Thessalia Cas-  
tinienſis Veneris phanum fuisse, & aliud in Sida Pamphy-  
*Hyſteria.* liæ, & in aspendo Argiuorum, & Argis, in festo quod Hy-  
steria dicitur: in quibus præter instituta moresque alio-  
rum, sues mactare licet, cum in cæteris nullo modo fas  
sit. Solum apud Tusſas in Ægypto, vbi Venus cornuta  
colebatur, vacca Veneri immolabatur: & in Nitrioti-  
*Æsculapio.* ca præfectura, ouis. In Æsculapii sacris nisi capræ &  
gallinæ immolantur: hæque ad rem diuinam luteo roſtro  
& pedibus, puræ non sunt: nigræ vero & imparibus di-  
gitis, idoneæ. Astris & stellis volucres dicatæ fuerunt, Isi-  
di anſer, gallus Nocti & Laribus, nonnunquam porcus, sic-  
ut equus Soli & Marti, Lunæ taurus, Iunoni agna, Vene-  
ri columba, & capra Pani & Mineruæ, Dianæ vero cerua.  
Quamquam Libero vino, melle & lacte, interdum capro &  
hircō sacrum fieri nouimus, Mineruæ vero nihil caprini  
generis, sed vaccam aut boues iniuges: & Iunoni apud La-  
cedæmonios capram immolari, quare & *αἰγροφάγος* dicta.

Græci

Græci v  
cornib  
ribus m  
Apollon  
libat  
que à M  
immol  
C. ta  
numin  
inſſerit  
capra, n  
vero D  
autem  
sacrum  
nant. P  
tanihin  
tius ca  
dexter  
conſil  
eſt, pi  
paide  
nigra  
quæ ſe  
rer, A  
li pura  
mano  
rias, ſu  
ſit, ali  
te bou  
ſtis O  
tur: q  
dom  
citi,  
tur:  
prece  
titi ſ  
cio e  
mnia  
uiam  
tur, ſa

Græci vero Mineræ iuuenecam sæpe indomitam auratis cornibus mactarunt. Pyrrhus tamen, dum splene laborantibus medetur, albo semper gallo sacrificauit. Soli vero in *Soli*. Apollonia oue, Pani & Syluano porco, nonnunquam lacte *Pani*. litabatur. Fauno agna vel hædo, Priapo asino. Obseruatum *Syluano*. que à Massageris est, vt reliquis diis posthabitis, Soli equum *Fauno*. immolent: sicut à Sauromatis, vt equas diis patriis mactent. *Priapo*. C. tamen Caligula eò vesaniæ processit, vt sibi tanquam *Massagera*. numini sacro, fasianos, phœnicopteros & pauones mactari *Sauromata*. iusserit. Athenienses tamen annua solennia Mineræ, non *Athenienses*. capra, nec boue, sed tauris & agnis exhibere solent. Persicæ *Persica*. vero Dianæ boue lampadis caractere notata: Tempestati *Diana*. autem pulla. Tradunt quoque in parte Apbricæ Mineræ *Tempestati*. sacrum fieri, vt sine victima puellæ inuicem fustibus decer- *Mineræ*. nant. Persæ quoque equum Marti, Carmani asinum, Lusitanihircum, Latini picum, Lacedæmonii equum, frequentius canem. Sabelli taurum immolabant. Romani equum dexteriorem bigæ, Galli cisalpini verrem, diuerso quisque consilio rituque: ita vt à Phælicis, quæ in Pamphilia gens est, piscibus salis Marti & diis immoletur, & à Bœotis capide coronata, ab aliis thyngo. Ad Opertanea vero sacra *Opertanea*. in græ gallinæ non videntur puræ. Fuere à. sacra Opertanea, *sacra*. quæ seorsum ab hominum conspectu in aperto fiunt. Cæ *Baccho*. reri, Apollini & Baccho capris sacrum fieri decere nonnulli putant: sicut Veioi, quem Apollinem dicunt, ritu Ro- *Veioi*. mano capra immolatur: Herculi & Cereri xii. calæ. lanua- *Herculi*. rias, sue, panibus, & mulso sacrum fit si tamen sus prægnans sit, aliter non habetur pura. Et in Fordicidiis, nisi prægnans *Fordicidia*. te boue pontifices litare non solent: qui etiam dies in Fa- *Ordicalia*. stis Ordicalia dicuntur. Lares canum pellib. ideo ornantur: quia domus fidi custodes sunt, & alienis formidolosi, domesticis verò blandi, atque ad nocturnos strepitus solliciti, sicut canes, qui floribus & sertis, thure & fruge coluntur: quorum ædes in campo Martio ab Æmilio Regillo prætorè dicata sunt. In quorum sacris id custoditur, vt libertini sacerdotes sint, qui Augustales dicti, nihilq; de sacrificio extra ædes mittatur foras, sed intra domesticos Lares omnia absumant: sicut cum sacrum Vulcano fit, q; Proteruiam dixerunt, nisi victima, & quodcunq; superest, igni detur, sacrificium pollui putabant. Domesticis vero Laribus *Laribus* rerum

Deorum  
pri permitt  
qui puri es  
tuasacies  
fisco, Marti  
uta & ma  
bant, cym  
am Roma  
filiis bona  
e. Bellonæ  
suo cruo  
e manu te  
matici, dis  
putantes,  
pti Lunæ  
es, ritu  
u hircum  
prem, gal  
ferre lege  
est, in quo  
& picu  
mpus sui  
salia Ca  
Pamphy  
quod Hy  
que alio  
modo fas  
us cornuta  
Niriotti  
capræ &  
eo rostro  
aribus di  
erunt, isti  
orcus, sic  
, Vene  
ero cerua  
in capro &  
nil caprini  
iapud La  
dieta.  
Graci

# GENIALIVM DIERVM

rerum dabantur primitiæ, sæpe etiam porcus : tametsi hostilibus Laribus, quod ab his hostes arcerentur, sæpe immolauit antiquitas. Gynæciæ Romani pro his, qui domi nascuntur, canem immolant : sicut Græci Proserpinæ, & Dianæ Sabei. Est autem Gynæcia, quam Romani Romanæ deam vocant, quæ ex corruptilibus generationes facit: cui quum res diuina sit, optant nemini bonum euenire qui domi nascatur. In Lupercalibus carnem immolari mense Februario, quia lupo canis infensus est, & in expiationibus cane litiari legimus : atque ad placandum Caniculæ sidus frugibus inimicum, etiam mactari canes: quas, si ruffæ non sunt, puras non putarunt: quod sacrum, Canarium augurium nuncupant. Pro frugibus quoque & pecoribus, ut rubigo auertatur, lactenti catulo sacrum fieri conuenit. Idque Rubigalibus per Quirinalem flaminem sacrum extra urbem fieri, in quo superexta canis thus & merum infundere mos erat: quos etiam catulos recens editos, tam in adicialibus quàm deorum cœnis sæpe adhibuere. Apud Lacedæmonios Marti immolabatur canis. Et Bœotii, cane in duas partes dissecto per medium, iræ expiatio fuit, idem & Caribus, ut exta canis diis offerre in usu haberent. Viuas etiam canes cruci affigi, atque inter ædes Iuuentutis & Sumani, singulis annis ansere insidente, deferri vulgo proditum est : quæ crux nisi ex sambucos fieret, sacrum ritè fieri minimè putarunt. Isidi anser propria victimæ dicata est, Plutoni taurus, Proserpinæ iuuenca : & bos fuluus Auerno. Vlysses verò apud Homerum ariete & oue nigra Erebro sacrificauit. Sed nec sementem administrari, nec oues tondere, nisi catulatio prius fieret, vllò modo licuit. Vinum in sacris Cereris adhibere nefas est. Primitias verò frugum Cereri, vinum verò nouum Baccho dare conuenit : quibus, velsi, priusquam sacerdotes illa libassent, minimè faserat. In sacris deæ Ruminæ inferre vinum, expiatione dignum fuit: quippe illi sacrum facientes, hostiæ lac, non vinum inspergebant. Et in sacris Floræ, quam Bonam deam nuncupant, cum vinum libant, lac fuisse dicunt. Vestæ quoque non vino, sed de Numicio flumine libatur, quibus diebus mense Iunio molæ frumentariæ & asini sertis & pane coronantur : ad cuius templum iuxta forum, nisi nudo

Gynæcia.

Lupercalia.

Canicula  
Ideri.

Profrugibus

Marti.

Bœotii.

Caris.

Idi.

Plutoni.

Proserpina.

Auerno.

Isidi.

Sacra Cereris

abstine

vino.

Ruminæ.

Floræ.

Vestæ.

nudo pe  
apud Cr  
tumque  
cris, sed  
Auroræ  
diluta sa  
cessum  
sta, au  
polluta  
quæque  
infaustu  
ruris, d  
nisi mul  
Vidima  
procedu  
seruato  
tius mo  
postero  
fuisse  
mouer  
disset,  
cecidit  
finiuit  
licer, ap  
à ministr  
ficium d  
morelq  
gratam  
mugitu  
nere no  
sacra fa  
libus: i  
quo ter  
bus sal  
domo  
ipsam  
post ter  
mures  
Maion  
reanin

nudo pede accedere non conuenit: sicut in ædem Dianæ apud Cretenses, quam Britomartam nominant. Proditumque memoriæ est, Romulum nunquam uino in sacris, sed lacte libasse. Athenienses quoque Mnemosynæ, *Qualia uina libabantur diis.* Auroræ, Soli, Lunæ & Vranix, non uino, sed aqua melle diluta sacrificant. Vbi uero in sacris uina libare diis necessum erat, ex Græca & imputata uite, seu fulmine tacta, aut quæ vulneratis pedibus calcata, vel immunditie polluta fuerat, aut iuxta quam homo laqueo pependerat, quæque circumcisis vinaceis profluxerat, uina libare diis *Thasii* infaustum erat. Thasii uero, nisi uino libaneo, odore *Eumenides.* thuris, diis prohibebatur & in Asopo in æde Eumenidum nisi mulso libare, & pro coronis floribus uti permissum. *Maiores & minores uisima.* Victimæ maiores dum immolantur, auratis cornibus procedunt: minores, coronatæ offeruntur. Est quoque obseruatum, ut si cum uinum hostiæ fundendum foret, prius molam aut fruges in caput spargerent ordine præpostero: aut si cum hostia ad aras ducitur, vehementius fuisset reluctata, ostendissetque se inuitam altaribus admoeri, vel ab ara aufugisset, vel percussa mugitum dedisset, aut in aliam corporis partem, quam oporteret, cecidisset, piaculare sacrum & triste auspicium faceret, quasi inuitis diis offerri uideretur. In qua re animaduertete licet, apud Hermonientes boues præferoces facili ductu à ministra sacrorum peruetusta muliere, sponte ad sacrificium duci & immolari. Iones tamen contra instituta moresque sacrorum, tunc maximè hostiam litare, & diis gratam fieri putabant, cum inter immolandum taurus mugitus daret. Funestamque familiam, aut hominem funere pollutum, nec ædes deorum dedicare, nec publica sacra facere posse liquet, nisi in Lemuralibus & Parentalibus: in quibus inferis diis dare inferias usus obtinuit: quo tempore ædes deorum clausæ iacent. In Lemuralibus fabam noctu iacere usurpatum est, Lemures se ex domo eicere clamantes, quam nigram esse conuenit: ipsamque lotis manibus, & pede nudo per ora versare, & post tergare iicere, ærisque tinnitum facere, utque Lemures faba redempti, domo abirent, nouies orare. Idque Maio mense tribus noctibus fieri, donec solutis religione animis, manes expiatis ducerent. In parentalibus *Parentalia,* assemere



# GENIALIVM DIERV

*Cœna feralis.*

*Œminini generis victimas po-  
siores.*

*Ægyptii.*

*Romanorū mos.*

*Victima ſc.  
Atia.  
Thucydides lib. 1.*

*Dii manes.*

assumere fabas vſus obtinuit, ſicut in privilegiis cicer. Ac ferales cœnas, lentefque & offas ad ſepulchra illorum ferre, quibus parentare ius erat: quæ etiam Feralia à feren-  
dis epulis dicta ſunt, quas in defunctorum ſepulchris ſuper nudam ſilicem apponebant. Notatumq; fuit in omnibus ſacri, ſceminini generis victimas eſſe potiores: itaque ſi per marem litari non poterat, ſcæmina ſuccidanea dabatur, non e contra. Nam ſi per ſcæminam hoſtia, minime perlitatum foret, ſuccidaneam adhiberi non licebat. Apud Ægyptios ſecus, quibus ſcæminam hoſtiam immolare eſt habitum nefas, barbatis quoque circa monrem caucaſum, & apud Derbices Perſicam gentem, ſcæminum animal victimam dare, aut eius carnis vellei, ſub graui documento vetabatur. Si tamen primis hoſtiis non licuiſſent, aut ſi primum negligentia vel caſu non rectè initum aut curatum ſacrum foret, illas denuo augeri & ſæpius ad expianda numina permittitur, donec ritè perlitatum animaduertent. Illud quoque non omittendum, conſueuiſſe Romanos pro rebus quas citò expediti cuperent, ætate grandioribus hoſtiis: vbi vero rem agere vellent & produci, iuniori victimam ſacrificare. Vnamque hoſtiam nunquam duobus diis aut incertis, ſed certo numini immolare, ſuperiſque impares, inferiſ vero pares. Quotiesque aliquid inuenta rarum aut difficile ſacrificio adhiberi oporteret, illud cera vel pane effictum apponere ſatis, ſimulacraque eiufmodi ficta & commentitia, ac ſi ipſa res repræſentaretur, eandem vim vigoremque habuiſſe: id quod à Græcis obſeruatum comperimus. Cum enim Gyziceni nigram bouem Palladi quotannis immolarèt, & preſſi obſidione, bouem comparare nequirent, ex frumento illam effinxere, eoque pacto perſoluto voto numen expiarunt. Athenienſes quoque in feſtis Iouis Milichii, quæ Dialia vocant, extra urbem ſæpe non veras victimas, ſed commodè effictas obulere. Vtque ſi pro infantibus immolandum foret, non grandis, ſed minor hoſtia maſtetur. Notatumque: & illud eſt, in deorum Manium ſacris auerſa & triſtia auſpicia, aut dira & nefanda, magis fauſta & ſcælicia eſſe, itaque in his ſacris potius eſt non litare, quàm litare.

*Quæ*

*Quæ origo cœnæ*

*CENSORII*  
creuit,  
disciplinæque  
vegetaliaque  
bitrium, ſub  
circa morum  
nim M. Geg  
rum Coſſ. p  
Sempronius  
litæ conſtit  
credant, qu  
giſtratus et  
Æmilio di  
ſura foret.  
célſuræ ſtar  
ſoribus trib  
principio a  
ſtatore ali  
Coſſ. vter  
gnationis v  
conſulatus  
luſtrificien  
marum mi  
ciplinam c  
Nam de iu  
tere, epula  
ptare, ſun  
principem  
turpitudin  
norſque &  
reſerre, e  
grum mal  
que & pro  
vientes,  
re, cenſori  
moris eſt  
quod leg

*Quæ origo censorum, quæve potestas & ex quam parvis initiis  
in quantum magnitudinis devenerit.*

## CAPVT XIII.

CENSORVM origo licet à parvis initiis orta, eo tamen creuit, ad tantumque fastigium deuenit, vt morum disciplinæque Romanæ, decoris dedecorisque discrimen, vestigialique, & publicorum locorum priuatorumque arbitrium, sub illius cura & potestate foret: totiusque reip. circa morum disciplinam supremum ius haberet. Fuere enim M. Geganio Macerio iterū, & T. Q. Capitolino quintum Coss. primi censores suffragiis populi creati Papyrius Semproniusque: tamen si Seruium Tullium, à quo iura militiæ constituta sunt, primum censorem fuisse nonnulli credant, quod pop. Romanum primus censuisset. Qui magistratus etsi à principio quinquennalis, postea à Mamercio Æmilio dictatore cautum fuit, vt annua & semestris censura foret. Cuius rei causa ipse Æmylus, quod veterem censure statum, citra præfinitum minuisset, à proximis censoribus tribu motus, & ærarius factus est. Ad quam licet à principio admitteretur patricii solum, postea P. Philone dictatore alter censorum, deinde Q. Pompeio & Marcello Coss. vterque ex plebe censores creati. Demum eo dignationis venit, vt nisi clari illustresque post triumphos & consulatus illam expeterent. Hi ergo censendi populi & lustrifaciendi causa ab initio creati, eo processere, vt maximarum mininarumque rerum, præcipue circa morum disciplinam cogitationem, animaduersionemque haberent. Nam de iuramento cognoscere, & in periuros animaduertere, epularū sumptus cohibere, senatores legere & coopere, summotis indignissimis, & honestissimis allestis: principem senatus constituere, immeritoque propter turpitudinem sordesque vitæ, senatu vel tribu amouere, notisque & ignominis afficere: aut in Ceritum tabulas referre, etiam ædilem quæstoremque: tum illos qui agrum male colerent, aut incuriose haberent, perditosque & profusos nepotes, parumque honestis moribus viuentes, aut verbis inciuilibus loquentes, ærarios facere, censoriæ potestatis erat. In quo id fuit seruatum, vt motis senatu notas ascriberent, & demerita notarent, quod lege censoria cauebatur, cuius verba ascripti.

*Censores  
primi.*

*Censura in-  
tio quinquen-  
nalis, postea  
annua.*

*Censorum  
munus.*

*Censu-*

# GENIALIVM DIERVM

Censores populi soboles familiasq; censento, pecuniasq; urbis  
 zempla, vias, ararium, vectigalia tuentor, populiq; partes in  
 tribus distribuunt, & pecunias in ciuitatis ordines partiun-  
 to, equitum peditumq; prole distribuunt. calibes esse prohiben-  
 to, mores populi regunt, probrum in senatu ne relinquunt:  
 bini sunt, magistratum quinquennium habent, reliqui ma-  
 gistratus annui sunt, eaque potestas semper esto, & infra. Re-  
 ferebant enim censores in Ceritum tabulas, illos quos ig-  
 gnominia causa suffragiis priuabant: qui quidem censores  
 ciues sic notabant, vt qui senator esset, ob crimen eiiceretur  
 senatu: qui eques, equum publicum venderet: qui vero  
 plebeius, in Ceritum tabulas referretur. Obserua-  
 tumque, vt quem censores senatu amouerent, nota quo-  
 que & ignominia perstringerent: eaque quæ ad publicam  
 disciplinam pertinerent, lege edita statuerent. Denique  
 eo dignationis, venire, vt omnium magistratum prin-  
 cipem locum tenerent: ad eamque nisi viri consulares  
 & maximis functi honoribus, admitterentur nulli. Quin-  
 etiam vitam singulorum & mores inquirere: exceptisque  
 consulibus, præfecto urbis, rege sacrorum, & Vestalibus  
 virginibus, circa disciplinam morum in omnes magistra-  
 tus censere & animaduertere poterant. Quæ censura apud  
 Siculos quoque magni nominis fuit: nam cum omnes Sici-  
 li ex censu tributa conferant, omnis potestas æstimationis  
 faciundæ censori permittitur. Hanc etiam institutionem  
 Carthaginensibus fuisse accepimus, vt illi præfectum mo-  
 rum & vitæ magistrum habeant: quem ferunt in Hamilca-  
 rem animaduertisse: congressumque cum Hasdrubale  
 tunc in primo flore ætatis vetuisse, quia multi obloque-  
 bantur, quod parum integra fama essent. Apud Argos ve-  
 ro, si quis in re querenda negligens foret & remissus, aut si  
 desidiofum & legnem viderent, rationem vnde victum  
 quæreret, apud magistrum qui loco censoris erat, reddere  
 cogeatur. Quod Areopagitæ Athenis sæpe exequuti  
 sunt, vt quid quisque Atheniensium ageret, & quo quæstu  
 viueret, magna cura inquirerent. A Nabathæis senatum  
 legimus, vt negligens & remissus, qui opes paternas minu-  
 isset, pœna multaretur: cui vero res esset auctior, dona-  
 retur præmio. Id quod Draconis lege cauebatur, vt

Censores in  
 quos magi-  
 stratus cen-  
 sebant.  
 Siculi.

Carthagi-  
 nenses.

Argi.

Negligens  
 mulctatus.

qui

qui oculi damnatus esset, capite lueret. Amasis quoque Ægypti rex inter cætera constituta, præcipua lege cauit, vt vitæ rationem prætor à quocunque exquirat, vt si quis turpi quaestui viueret, velut facinorosus noxam lueret. Quam legem Solon imitatus fertur, præcipuè cauendo, vt qui malis artibus degeret, cuique otio periret dies, poena afficeretur. Cuius rei causa Massilienses, veteres sacri *Sacrificuli* fideles, qui quaestus causa sacra circumferebant, suis à Massiliensibus oppidis exegere, ne religionis prætextu otium sectarentur *sibus erecti.* & luxum. Quin etiam de paupertate, orbitate & cælibatu quaerere & contumaces piectere, censorum munus erat. Furius Camillus quum censuram ageret, vt exhausta *Lex Camilli* ciuitati propter assiduas bellorum clades, ciues suppeterent. legem de maritandis ordinibus tulit, qua inter cæ- *de maritan-* tera poenis cæcebat illos, qui viduarum nuptias, quarum *du ordinib<sup>9</sup>.* Cælibatus vitæ bello ceciderant, deuitarent. Eos verò qui ad senectutem cælibes peruenierant, ara poenæ nomine ad ararium ferre iussit. Quam legem Q. etiam Metellus Numidicus iterum in censura promulgauit. Aedes quoque sacras, vias, aquæ ductus, & loca publica faciendâ locare, aurâ aquarum illuxus dare & inhibere poterant. Siquidem Cato Censorius aquam publicam, quæ in priuatas domos & hortos deriuabatur, inhibuit, & porrecta in publicum ædificia demolitus fuit. Vestigalia quoque & portoria noua itatuere, & vetera exigenda mandare, illaque publicanis & conductoribus locare non verabantur. Ea tamen proferbere, nisi Romæ & accito populo, eiusque placito & assensu, ac publico præcone consulto, & nisi calend. Martis, quibus vestigalia locantur, censori facultas non erat. In quo fuit animaduersum, post Pauli Æmili trium- phum, quem de omni Macedonia habuit Perse deuictum, vsque ad Hircinum & Pansam consules, populum Romanum vestigalium collatione & tributo vacasse. Is enim tantum auri & argenti ex manubiis in ararium tulit, vt tributorum collationem & onera leuarit. Etiam de ære alieno cognoscere censoria potestatis erat. Animaduersum tamen est, de nulla re censores, quam de iure iurando seuerius iudicare consueisse, quodque posteriores priorum decretis plerunque non steterè, sæpiusque illa resciderunt & antiquarunt. Post aliquot verò ætates Ro-

*Proscribere  
vestigalia  
soli censori  
non licebat.  
Æmilii  
manubia  
opime.*

*De ære alieno.*

*De iuramento.*



# GENIALIVM DIERV M

*Censorum  
potestas di-  
minuta.*

*Censura  
clari.*

*Indi.*

*Athenienses.*

mani nimium potestatem esse rati, mucronem censorum multis remediis retulerunt, & ne impunè insolefcerent, censuræ extenuatis viribus, grauibz edictis coerciti sunt. Quare P. Claudius in tribunatu plebiscito sanxit, ne quem censores notarent, nisi antea legitimè accusatus, & vtriusque censoris iudicio damnatus foret: in tantum, vt Metello censori, quod minus iuste pœnam irrogasset, aqua & igni interdictum fuerit. Diuus verò Claudius, dum censuram ageret, illum nisi sua voce & sine pat. ocinio vitæ rationem reddere passus fuit. Clara quoque censura fertur Appii Claudii, & Claudii Plancii, qui viam Appiam è Roma Brundisium strauit, & aquam quæ Appia dicta est, inuehendam curauit. Tamen C. Græcum in tribunatu vias perpurgasse, & itinera imperia muniuisse, singulisque miliaribus lapideas columellas statuisse, & Scaurum Æmylum vsque Sabatios, M. que Lepidum, & C. Flaminium in consulatu Ariminum vsque, & deinde in Aquileiam strauisse legamus. Julius quoque Cæsar commissæ sibi Appiæ cura, dum illius refectioni vacat, magnas opes effudisse fertur: quam postea collapsam Augustus sibi uniendam desumpsit, reliquis triumphalibus viris delegatis, quas præcipuis operibus ornarunt. M. verò Æmilius consul pacatis Liguribus, viam à Placentia vt Flaminia committeretur, Ariminum vsque strauit: & Flaccus in censura viam per Formianum montem perduxit. Fuit quoque inter celebres Latina & Valeria, altera vsque Sinuessam, altera ad Marfos. Nam Salaria & Nomentana haud multæ longitudinis per Sabinos constrata sunt. Indis fuit in usu, vt per consiliarios purgentur viæ, quibus per dena stadia singulos lapides locare, & diuerticula ac distantias adnotare negotium erat. Athenis verò viarum curatores vniuersæ ferè ciuitatis administrationem habebant. Magni quoque exempli censura fuit Fabii Gurgitis, qui licet defamatus, postea ætate grauis censuram seuerissimis moribus egit: sicut L. Lentuli, qui repetundarum accusatus, haud multò post censor sanctissimus euasit. Præ cæteris M. Catonis censura apud omnes ordines plus nimio tristis & vehemens habita est: quare præcipua flagrauit inuidia, quod inuictò animo esset, & inflexibili. Illud quoque notandum

est,

est, solere censores novos milites, & eos qui supra septimum & decimum annum equo merere debuissent, nec litassent, ærarios facere. Quare M. Attilii Reguli, & P. Curii Philonis præclara censura numeratur, quod iuuenum Romanorum duo millia, qui Hannibale Italiam peruastante quadriennio militiam detractassent, inter ærarios retulerunt, suffragioque & comitiis priuarunt. Eis quoque qui parum idoneæ militarent munusve facerent, equum adimere, illisque arma & equum vendere: alios ætate & viribus habiles ad militiam cogere, & sacramento adigere aut equum publicum dare, officii censoris erat: quod à Solone olim constitutum ferunt, qui eadem pœna afficiendum putauit eum, qui militare noller, & qui aciem desereret, quiue in acie timidus & ignauus esset. Etiam equitatum recensere, alios qui legitima stipendia fecissent, militia amissos facere, aut numeratis stipendiis cum laude missionem dare, vel equum deferre illis qui militaria munera obuiissent: nonnunquam si crimen expoleret, reum capitis agere poterant: quippe M. Fabius censor seuerior & durior, Fabium Buteonem filium furti insummatum capitis reum egit, & ultimo affecit supplicio. Et quanuis qui consulatus, dictaturas, & alios gesserant magistratus, ad censuram admitti solerent, plerunque tamen ædilitate, qui nec prætor, nec consul fuisset, gradum ad censuram fecisse comperimus, præcipue quum antea vita plena grauitatis foret. Crassus Licinius, nec præturam antea nec consulatum gesserat, ad censuræ honorem ex ædilitate euectus fuit, quam vnâ cum pontificatu gessit. Ac licet ex duobus consulibus altero defuncto, collegæ subrogando haberentur comitia, alterque consul in defuncti locum cooptaretur: tamen ex duobus censoribus altero defuncto, alium subrogari non licebat. Quod C. Julio censore mortuo, L. Papyrius Cursor, ne abiret magistratu, M. Cornelium Maglagentem collegam sibi subrogarat, religio inuasit, & piaculari fuit, quia eo lustro à Gallis vrbe capta est, ne in demortui locum censor subrogaretur. Itaque censore vita functo collegam magistratu abire oportebat. Quanuis Appius Claudius Cæcus, contra mores institutaque maiorum, collega se magistratu abdicante solus censuram gere-

*Censuram  
munus &  
potestas.*

*De hoc item  
lib. 2. c. 13.*

*Censores ante  
consulari.*

*Notandum  
hoc.*

*Claudius  
solus censu-  
ram egit.*

# GENIALIVM DIERV

*Tribunorū  
pleb. & adi-  
lium in cen-  
fores potestas*

*Domitii Ne-  
ronis in adi-  
litate voca-  
citas.  
Censorum  
munera pec-  
cipua.*

*Apodesta.*

*Censorem  
bis eundem  
creare non  
fas erat.*

re non dubitavit. Hoc quoque adnotasse non pigebit, licet omnibus magistratibus circa morum disciplinam censura præmineat, tamen tribunatu plebis & adilitati illam quandoque cessisse constat. Ideò P. Furio & M. Attilio censoribus, ab Appio Metello tribuno plebis. quòd quæstorem eum proximo anno tribu amoverant, & ærarium fecerant, diem dictum, ipsosque in vincula duci iussisse comperimus. Nec minus de P. Sempromio plebis tribuno, qui Appium Claudium censorem, nisi collega intercessisset in vincula duci iusserat, comperitum est: quod profectò non fecisset, si id sibi iure sacrosanctæ potestatis facere non liceret. Quavis postea consensu senatus res discussa fuerit, ne tribunitio furori censura obnoxia foret. Fertur tamen Domitius Nero, Neronis avus, dum adilitatem gereret, adeò procax & animi immodicus fuisse, ut L. Plancum censorem via sibi cedere coegerit, illud quoque non præterierim, quòd inter opera censoria in primis cibaria anserum, qui per vigilem curam gerunt in Capitolio, quòd olim fuisse urbis custodes & imperii: Jouemq; minian dum: ex vestigalibus verò lacus Lucrinus eruendus boni ominis causa, locari consuevit: quibus censoribus incumbere locationis leges dicere. Sicut Athenis Apodestæ, qui collationibus & vestigalibus præerant, quorum iudicio quicquid controuersia erat in publicis collationibus, decernebatur. Quodque cura horologii inter opera censoria non in postremis erat. Atque in delectu, censionese, primi Valerii: Silirini, & Statorii privilegio honoris nominantur. Quodque hi qui censoria nota antea notati fuerant, licet censores possent creari, & quo minus crearentur, censoria nota minus officiat: tamen hi qui censuram gessissent, quavis laudabiliter, iterum censores creari, aut ad munus censorium admitti nullo modo poterant. Idque exemplo C. Cæsar, qui à L. Marcello & Cn. Domitio censoribus senatus motus, & ignominia notatus, haud longo post intervallo, oblita memoria dedecoris, & permulsis civium animis, ad censuram euectus fuit. Illud quòque non abs re fuisse dixisse. Tiberii tempore magnis contentionibus actum in senatu, ut non modò censura, sed reliqui magistratus quinquennales forent,

erent, & nisi  
derent: quæ  
literata san-  
Quid sit apud  
indr-

IN circulo  
præsentem  
sine conculari  
de his qui dei  
exercens, m  
verò pluribus  
sumve quid fu  
naculo deiecit  
sentirent, at  
tum commin  
lum, superio  
quæ pars inq  
batur. Fuit  
cum quid sibi  
locarent, A  
bus conculari  
Augusto certa  
teiti motus pr  
dici, qui eia  
nis domorum  
nam superiori  
bant: ad inse  
ro teste, hospi  
concularian  
concularia loc  
nuerit, residu  
culo deiecit  
qui in coleren  
gere licere: a  
riam à sagis  
storum libro  
nus vestimen

forent, & nisi quinquennio singulo comitia magistratuum fierent: quæ res primum dilata, mox perpetuo silentii obliterata fuit.

*Quid sit apud Juriconsultos cœnaculariam exercere, quid catadromus, quid cloaca, quid sphaisterium, & quid hypocausta.*

## CAP. V. XIV.

IN circulo Jurisperitorum mutuo fermocinantium, præsentem me, quæ situm est à notæ facundæ viro, quid sit cœnaculariam exercere. Siquidem ab Ulpiano, titulo *l. si verò. l. s.* de his qui deiecerant, dictum fuit: Si quis cœnaculariam *sed si quis ff.* exercens, modicum sibi hospitium retinuerit, residuum *de his qui* verò pluribus locauerit, si ex eo cœnaculo deiectum effu- *deiecerunt.*

sumve quid fuerit, omnesteneri, quum ex mediano cœnaculo deiectum probaretur. Et tamen si nonnulli diuersa sentirent, ancipiti contentione distracti, dixi ego, quantum comminisci potui ex Varronis autoritate, cœnaculum, superiora ædium, ad quæ scalis ascenderetur, dici: quæ pars inquilinis, & his qui domos conducerent, locabatur. Fuitque moris prisce, ut plerique ex ædibus modicum quid sibi reciperent, superiora verò domus inquilinis locarent. Fuisse enim Romæ ædificia frequentia, pluribus cœnaculis constructa, edita in altum, quæ postea ab Augusto certa sub taxata mensura cohibita sunt, multis testimoniis probatur. Cœnaculariamque exercere eum *Cœnacula-* dici, qui eiusmodi negotium ageret, locareque inquiliniam exer- *riam exer-* nis domorum cœnacula consueffet. Græcis verò contrā: *cere quid.* nam superiora domus & altera penetralia sibi recipiebant: ad inferiora autem vestibula, & sub porticu, Homero teste, hospites diuertebant. Censuit ergo Ulpianus, si cœnaculariam exercens, hoc est, curam gerens eiusmodi cœnacula locandi, modicum quid ex hospitio sibi reti- *Cœnacula-* nuerit, residuumque pluribus locauerit, si ex cuius cœna- *ria.* culo deiectum quid esset, in notitiam non venit, omnes *Sagaria.* qui incohererent, vna actione teneri, contraque singulos a *l. 17. ff. pro* gere licere: dicique cœnaculariam à cœnaculis, sicut sagaria *socio. l. cum* riam à sagis, de qua Juriconsultus sexto & decimo dige- *duob. §. qui-* storum libro mentionem fecit, quando scilicet sagaria, *dā sagariā.* nus vestimenti mereatur quispiam, quò pluris distrahen-



# GENIALIVM DIERVVM

*Camelaria.* do lucrum faciat. Sic camelariam dixere camelorum cu-  
*Camelariis.* rationem, & camelarios camelorum curatores, quod mu-  
*Veſturam* nus personale est: de quibus apud Jureconsultos de mu-  
*facere.* neribus fit mentio frequens: & qui veſturis victum qua-  
*l numerum.* ritabant, veſturam facere dixerunt. Rurſus quaerebatur,  
*§ Camela-* quid ſignent illa Labeonis verba de actionibus empti, dum  
*ria. ff. de* inquit: *Quod ſi periculofam rem antea ſervus facere conſue-*  
*mun. & ho-* rat, ut ſi per catadromum curreret, vel in cloacam ſe demit-  
*no ſunt var-* teret, inque vendito à te ſervo id imperaſſit, quod ſine periculo  
*ba Paulial-* exequi ne quibat, cenſuit Paulus teneri venditorem ob necem  
*legata per* damnum ve, ſi quam in perniciem ſervus incurriſſet. Quid  
*Jabolen. in l.* catadromus, & quid eſſet cloaca, quaerebatur. Reſpon-  
*penult. ff. de* catadromum decurſionem dici, ſpatium ve in quo agita-  
*ant. ſuri.* rentur præcipiti curſu, idem eſt de quoſ. per quem ſervus cur-  
*Catadro-* rendo, vel in cloacam ſe demittendo, nimium vitæ peri-  
*mus.* culum adibat. Quippe curru velequi impetu, dum in-  
*Cloaca Ro-* cautius ſubit, obteri, vel in cloacam mergi poterat. Fu-  
*mana.* iſſe enim cloacas Romæ in ingentem altitudinem depreſ-  
*ſas,* receptaculum omnium purgamentorum urbis, à Priſco  
*Tarquinio* primùm, mox à Superbo, & demum inter-  
*ietto tempore* à M. Agrippa profuſis ſumptibus, & ma-  
*gna mole* conſtructas, authores tradunt: per quas ſeptem  
*amnes* quaſi ſub vrbe penſili ſolida ſtruſtura raperent  
*omnia,* & auferrent: ad quas non ſine vitæ periculo de-  
*ſcenſus* erat. Neque dubium, quin ſervus vix ſine noxa  
*per catadromum* currere, vel in cloacas deſcendere po-  
*terat.* Tertia fuit quaſtio, quid ſignent illa Ulpiani ver-  
*batitulo mandati,* quibus Aurelius hoſpiti ſuo medi-  
*co mandaſſe* dicit, ut in hortis ſuis ſphæriſterium & hypocauſta,  
*ſux* valetudinis cauſa, Rauennæ conſtruat. Quid eſſet ſphæriſterium, & quid hypocauſta, ambige-  
*batur.* Cumque cenſerent ex interpretis autoritate, locum  
*amœnum* dici ſphæriſterium, hypocauſta verò ſub-  
*terraneum,* & alia imperitiſſimè: tandem quum certa-  
*retur ſententiis,* ex Plinii & aliorum autoritatibus com-  
*pertum* eſt, ſphæriſterium locum fuiſſe circularem, qui  
*plures* capiebat circulos, & ſpatia variis luſibus diſtin-  
*cta,* à ſphærica figura dictum, demulcendi laxandique  
*corporis,* & animi remittendi cauſa, à ſummis viris & ma-  
*gnis* honoribus ſuncto, intra ædes, nonnunquam in the-  
*mis*

*l. ſi quis mi-  
hi. ff. mand.*

*Sphæriſteri-  
um.*

mus extructu  
 curſui, cum l  
 eut trigon  
 ludo, Graecis  
 tuendam di  
 membra de  
 xandrum Se  
 & currere,  
 vero cubicu  
 admiratur,  
 inius, nec fo  
 quod eſt ſuo  
 uandi cauſa  
 quid combu  
 ad dictarum  
 contineri.  
 maximè ob  
 plagam inco  
 frequenter  
 ni, ibique e  
 modi hypo  
 difficultate  
 videtur.

*Solere futuru  
mi*

*SOLERE*  
 Suerſum  
 ſtendere,  
 ſtibus præm  
 dis autori  
 nius regno  
 nem eloqui  
 ro pernici  
 Croſo Lyco  
 filium ſeruo  
 euentu, ſa  
 ſignalle dic

mis exstructum. Erant enim loca deambulationi, quieti & cursui, tum lustræ, iaculationi & palæstræ accommodatæ: Sic trigon locus triquetrum similis, ubi pila exercebantur & ludo, Græcis frequens erat. In hoc enim ad valetudinem tuendam diuum Vespasianum remisso à negotiis animo membra defricare solitum, Suetonius memorat: & Alexandrum Seuerum, teste Lampridio, in sphæristerio lustrari & currere, ac molliter exerceri accepimus. Hypocausta vero cubiculum dici vndique oclusum, in quod aer non admittitur, sed igne accenso, feruore atque æstu vaporat intus, nec foras diffunditur calor, dictum dicitur & *Trigon.* quod est succendere, quasi vaporarium, quod caloris asseruandi causa fit. Censuitque Ulpianus tertio de legatis, quicquid comburendi causa, siue ad balnei calefactionem, siue ad diætarum hypocausta paratum foret, ligni appellatione contineri. His enim hypocaustis propter frigora, quibus maximè obnoxii sunt, Germanos, & eos, qui gelidissimam plagam incolunt, ac loca assiduo niuis casu inaccessa, vti frequenter inspicimus: in illisque versari duro tempore anni, ibique epulari, ac seriarum & iocos agere. Hodieque eiusmodi hypocausta in nostro orbe, Germanorum more, in difficultate hyemis ac gelida & niualii die à multis incolis videmus.

*Solere futuras calamitates multò ante signis præmonstrari, & miraculum quo vastitas regni Neapolitani prædicta fuit.*

## CAPUT. XV.

**S**OLERE Deum immortalem, quum aliquid diri vel aduersi imminet, id portentis & prodigiis futurum ostendere, venturasque calamitates signis minisque cœlestibus præmonstrare, & ipsi nouimus, & à non contemnendis autoribus relatum accepimus. Quo tempore Tarquinii regno pulsus fuit, satis constat imminens exitium canem eloquutum fuisse, serpentemque latrasse: quo portento perniciem & exilium sibi mox futurum ostensum est. Croeso Lydorum regi, quando id concidit regnum, natum filium semestrem articulatè loquutum, diro & prodigioso euentu, fatalem calamitatem quæ postea sequuta est, præsignasse dicitur. Gallis etiam Senonibus ad urbem propere-

# GENIALIVM DIERV

rantibus, in noua via, vbi Alloquutionis postea templum  
fuit, vocem auditam quæ Gallos aduentare diceret, inter  
exempla relatum est. Sed ne infinitas species, & nimis vete-  
ra ab vltima origine percerere videar, patrum nostrorum  
memoria euidentissimis ostentis, antequam in Ponto By-  
zantium ab immanissimis Turcis terra marique oppugna-  
retur, quo excidio quanta calamitas, quantumque vul-  
nus Christianæ Reipubl. illata fuerint, nemo ignorauit:  
compertum est, apud Comum citioris Galliar vrbem,  
virgente ad occasum die, ingentem canum multitudinem  
per aëra ferri: postque diversorum pecorum armenta, spe-  
cies peditum primò leuis armaturæ: deinde hastatos scu-  
tatosque subsequi, equitesque in turmas diuisos ingenti in-  
struata acie prosequutos, horis fermè tribus imaginem  
aduentantis exercitus præbuisse. Denum corpore proce-  
ro immanem & formidabilem hominem supra quam  
disci possit, veluti exercitus ductorem, terribili equo insi-  
dentem, processisse, aliaque ludibria oculorum per inane  
apparuisse, ingentium malorum prænuncia, donec nocte  
appetente, visio omnis illa dilapsa est. Quæ ostenta futu-  
rum excidium, eadem & calamitatem, quæ postea vr-  
gentibus satis sequuta sunt, præsignasse nemo dubitauit.  
Sed quos nos recenti exemplo experti vidimus, profectò  
haud minus est. Quum florente fortuna Ferdinandi I.  
Regis Aragonii, vrbs Neapolitana & regnum nullis ad-  
huc belli calamitatibus premeretur, satis constat Catal-  
dum sanctum virum, qui abhinc annis mille pontifex  
vibi Tarentinæ præfuit, quemque patronum Tarentini  
ciues venerantur & colunt, nocte intempesta ministro sa-  
cerorum cuiuspiam tunc sacris initiato, & in casta religio-  
ne educato, semel atque iterum in somnis apparuisse, ad-  
monuisse, vt libellum à se conscriptum, quem in abdito  
loco viuens abdidit, in quo diuina arcana scripta erant,  
effodere, & protinus ad regem deferri curaret, qui quum  
parum fidei somnio dedisset, eadem sibi per quietem sæ-  
pius obuersata specie, quum primo diluculo solus morare-  
tur in templo, ipsum Cataldum qualis erat olim dum in vi-  
ta ageret pontificia veste & infula amictum, eidem mini-  
stro planè vigilanti apparuisse, & prædixisse, vt postera luce  
quum primum posset, libellum à se conscriptum, in abdito  
loco

*Visio belli  
Turcici.*

*S. Cataldus.*

loc. quem  
regi ac ferre  
communi  
populi co  
libellus lat  
obsignatur  
In eo certu  
mitates, &  
postea seq  
docti, mag  
tanta vis d  
ipsum Ferd  
quod vitari  
stat excessi  
acta manu  
gnum inua  
pon patris  
mptu agat  
lum Fete  
miri erga  
batur, mil  
re immar  
Gallos &  
gariare, fi  
quimox re  
bus, & am  
prophanaq  
vrbes, villa  
ta fœda & i  
cadibus &  
dum conq  
incendit  
tuisse, e  
malis, pos  
coniuge &  
l. Etis, in  
morbo &  
ad hæc ter  
satis piam  
peruentu

loco, quem in somnis prædixerat, conditum effodere & regi deferre ne cunctaretur, pœnam, nisi fieret, grauitèr comminatus. Postea luce solenni pompa ministrum cum populi comitatu ad latebram, in qua longissimo æuo libellus latuerat, processisse: eumque plumbeis tabellis obsignatum, & clauis obleratum inuenisse, satis constat. In eo certum est, futurum regni excidium, miserias, calamitates, & luctuosa tempora, atque instantia mala, quæ postea sequuta sunt, regi prædixisse. Id quod experimento docti, magna mercede per solutum vidimus. Siquidem tanta vis diuinæ prædictionis fuit, ut haud multo post ipsum Ferdinandum seu Deum ira, seu fato insuperabili, quod vitari non potuit, in primo belli apparatu è vita constet excessisse, Carolumque Gallorum regem ingenticoacta manu, innumeris copiis Neapolitanum omne regnum inuasisse. Alphonsumque Ferdinandi primogenitum, post patris obitum vix regno assumptum, regno orbatum, turpi fuga velut in exilio diem suum obiisse. Mox ipsius filium Ferdinandum iuniorem summæ spei adolefcentem, miri erga omnes studiis & fauoris, cui rursus regnum debebatur, misero & fatali bello implicitum, in ipso ætatis flore immatura morte præuentum, occubuisse. Postea Gallos & Hispanos communicato imperio, & æquato regni iure, fugato Frederico altero prioris Ferdinandi filio, qui mox regno successerat: ad motis hostiliter legionibus, & ampliore exercitu denudò regnum inuasisse, sacra prophanaque occupasse, bonorum direptiones fecisse: vrbes, villas, vicosque omni belli clade peruastatos, multa scæda & indigna passos, Oppida quoque & municipia cædibus & rapinis plena, prouinciasque hostilem in modum conuassatas, & in extremum dilerimen adductas, incendiis & stupris, ac si quid ultra malorum est, patuisse, eundemque regem nondum functum fatalibus malis, post euersam domum, & tot vrbium clades, cum coniuge & liberis regnum depulsum, domo & fortunis relictis, in inimicorum manus supplicem venisse, ibique morbo & tæbe confectum, è vita tandem excessisse: donec adhuc tempora, in quibus formidare non desinimus, & an satis piamenti pœnarum adhuc pensum, sit, ignoramus, peruectum est.



# GENIALIVM DIERVVM

*Qui duumviri, triumviri, quatuorviri, quinquenviri, septem-  
viri quindecimviri, & centumviri fuerint.*

## CAPVT XVI.

*Duumviri.*

**D**UUMVIROS sacris faciundis, qui carminum Sibyllæ, & sacerorum pop. Ro. placandæ quæ & auertendæ deum ira, antistites erant: quique quoties prodigia nunciarentur, adiri solebant: à principio binos fuisse accepimus, à Tarquinio institutos: quorum alterum M. Attilium, quod arcana Sibyllæ promulgare, & palam facere ausus fuerat, velut patricidam insutum culeo, proiecit in mare. Lapsis deinde temporibus, à Sextio & Licinio trib. pl. cautum fuit, vt pro duumviris sacerorum, decemviri crearentur, quinque patrum, quinque plebis: mansitque hic numerus ad Cornelium ferè Syllam, quo tempore quindecimviri, qui sacris faciundis, supplicationibus & lætisterniis præessent, quique placamenta deum & expiationes ediscerent, officiaque cæremoniarum exequerentur, librorumque & carminum Sibyllæ curam agerent, primum creati sunt.

*Decemviri.*

*Quid-  
emviri.*

*Sibylla libri.*

Qui quidem libri à Tarquinio Superbo ære magno coempti, ad Cornelium vsque Syllam mansere incolentes: tunc enim incenso Capitolio quum omnia perflagrarent, ipsi pariter absumpti fuere. Sic enim erant in Capitolini Iouis templo, in arca lapidea loco subterraneo, magna cura studioque seruati. Tamen si ad Augusti tempora superfuisset, eosque sub Palatini Apollinis basi conditos stetit, Suetonius Autor sit, vbi vnâ cum Martiorum carminibus, & Pægoë nymphæ, quæ Thufæis artem scripserat fulguritatum, seruabantur. Eam verò Sibyllam putant Erythræam, cui nomen Herophila. Alii post Hierophilam Erythræam vixisse arbitrati sunt, quæ mulierum prima cecinit oracula. Fuit enim Alexandri tempore. Nam Delphicam ante Troiana bella vaticinatam, & pleraque Homerum operi suo carmina accommodasse ferunt. Alii Cumanam, quæ Amalthæa dicta est, dicunt fuisse. Præter quas fuere vaticinio insignes mulieres, vna Athenais nomine: apud Hebræos Sabba, apud Chaones Phaennis, Dodoneis Pellæ, licet Sibyllarum nomen non assequatur. Nam Sibyllarum quatuor præcipue nomen vindicarunt, Erythræa, Samia, Ægyptia, & Sardinia: quibus

*Athenais.  
Sabba.  
Phaennis.  
Dodoneis.*

bus postea  
cita & num  
minibus  
mis literis  
Plautum  
rant. Q  
Valerius  
le versus  
eodem sa  
lebratiqu  
sociali, da  
lum, & Er  
omnia Sib  
set, vera d  
libro Sibyl  
lus recipi  
Tiberius  
cemviris  
ta excreu  
nominat  
oportere  
umviro  
nisi patri  
obitum,  
que vrbana  
& sacras  
que ad pl  
bant. Tur  
dubius Re  
adytum a  
præscript  
sternia cu  
bus aut f  
lebrare,  
solemnib  
viri, qu  
carent a  
aut refic  
quam à

bus postea adiecta, Judæa Cumæaque : quæ mente con-  
cita & numine afflatæ , euentorum consequentiam car-  
minibus prædixere. Eratque mos vaticinandi, vt ex pri-  
mis literis cuiusque versus vaticinium contexerent: quod  
Plautum & Ennium in quibusdam versibus fecisse memo-  
rant. Quibus postea libris Gabinus, M. Octavius, & L.  
Valerius legati ex consulo senatus Erythras profecti, mil-  
le versus eiusdem Erythræ summa cura conquisitos , in  
eodem sacrario collocarunt: qui vnâ religiose culti conce-  
lebratique sunt. Mox Augustus, in cento Capitolio, bello  
sociali, dato sacerdotibus negotio, per omnem Samum, I-  
lium, & Erythras, Aphricam, Siciliam & Italiam conquiri  
omnia Sibyllæ carmina, & quantum humana ope fieri pos-  
set, vera discerni & interpretari iussit. Et demum quum de  
libro Sibyllæ relatum ad patres fuisset, quem Caninius Gal-  
lus recipi inter cæteros eiusdem vatis iusserat, summa ope  
Tiberius restitit, & ne reciperetur, effecit. Et quanuis de-  
cemuiris sacrorum alii superadditi sint , ira vt ad sexagin-  
ta excreuisse dicantur, semper tamen quindecimuiris dicti  
nominatique sunt. Creabat enim eos senatus, vel quando  
oportere videbatur, consul. Quinetiam ex scito plebis, du-  
umuiros populum creasse, plerumque compertum est: qui  
nisi patricii essent, in numero eligi nequibant, & nisi post  
obitum, alium mutari aut cooptari non decebat, ab omni-  
que vrano munere & belli cura immunes erant. Hiergo  
& sacras ædes dedicabant, & obsecrationes expiationes-  
que ad placandas auertendasque deorum iras procura-  
bant. Tum si tetra prodigia nunciarentur, aut monstra in  
dubiis Reipublic. casibus, iussu senatus ad libros tanquam  
adytum adibant, illorumque iussu, quæ decreta erant, aut  
præscripta, velut ex oraculo monita, fiebant. Etiam lecti-  
sternia curare, & ex præscripto librorum, ludis Apollinari-  
bus aut secularibus præesse, templa dedicare, ludos ce-  
lebrare, vota concipere, supplicationibus sacrificiisque  
solennibus præfici solebant. Præter quos fuisse duum-  
uiros, quibus hoc munus incumberebat, vt sacras ædes di-  
cuntur, aut facerent, faciendæve locarent, aut resicerent. Hos quoque ex scito plebis, nonnun-  
quam à consule, sæpè à prætore creatos comperimus: A prætore.

*Duumuiro-  
rum mu-  
nus.*

*Duumuiro  
electi.*

*A plebe.*

*A consule.*

*A prætore.*

eoque

# GENIALIVM DIERV

*Deſumui  
municipi-  
um & Na-  
uales.*

*Capitales  
deſumui.  
Diem per-  
duellionis  
dicere ad  
populum.*

*Triumui  
capitales.*

*Præſectus  
vigilum.*

*Triumui  
conquiren-  
de pecunia  
auſa creati  
Triumui.  
legende in  
uentutis &  
militia ido-  
eorum.*

eoque abſoluto negotio, ab iniuncti muneris cura quie-  
ſcebant. Et duûm uiri municipiorum, & alii Nauales, qui-  
bus naualium pop. Ro. quotieſque inſtrui claſſem vel reſi-  
ci oportebat, vtq; naualib. ſociis implerentur, cômœatuque  
& armamentis inſtruerentur, negotium dabatur: nec non  
aquæ ductum, deriuandarumque aquarum, coloniæque de-  
ducendæ qui curam ageret, qui que id muneris exequeren-  
tur, ſæpè duûm uiros fuiſſe comperimus. Et alios Capitâ-  
les, qui perduellionis diem ad populum dicerent, & in fa-  
cinorofos animaduertent, à principio originum crea-  
tos. Diem verò perduellionis ad populum dicere, erat ali-  
quem capitis accuſare, vel mortis pœna reum agere. Hos  
quæque leuiori pœna coercere, vel ſuſtibus cedere poſſe,  
aut in carcerem duci iubere, nulla controuerſia eſt. Præter  
hos fuere triumui etiam capitales, poſtquam Curius  
Dentatus de Samnitibus triumphauit, tunc primûm Ro-  
mæ creati, qui de criminibus pariter cognoscere, & in fa-  
cinorofos, ſi quid ſcelere & perfidia deliquiſſent, animadu-  
erterent: qui vigilias per urbem diſponere, & ne qui no-  
cturni cœtus fierent, obſeruare: neu qui molitores nouarû  
rerum hoſtilia auderent, proſpicere debebant: quæ cura,  
lapſis temporibus, ad Præſectum vigilum translata eſt. His  
quoque, vt carceribus latomiarum intentior cura agere-  
tur, carceriſque cuſtodiam haberent: vtque neci deſtinatis  
menſa lanonia, machæra, & ſupplicii inſtrumenta præ-  
ſto forent, cura procuratioque impendebat: vt quum in  
reos animaduerti oporteret, ipſorum interuentu fieret.  
Qui tamen ſi facinorofos capitis agere & punire poſſent,  
virgines tamen, aut immaturas puellas, licet maximorum  
criminum reas, & pœnæ capitali obnoxias, triumui rali iu-  
dicio officere non poterant: quorum cura conſilioque non  
modò incendia, ſed coniurationes clandeſtinæ, & inſti-  
na urbis mala ſæpe depulſa ſunt. Nec me præterit, poſt  
Cannenſem cladem, propter ingruentem ærarii & mili-  
tum inopiam, triumuiros conquirendæ pecuniæ moneta-  
les ſeu menſarios creatos fuiſſe, æris, argenti, atque auri  
ſtatores: quorum munus erat, numiſmata probi auri & ar-  
genti, iuſtque ponderis examinare: & alios legendæ iu-  
uentutis, qui militiæ idoneos per oppida conquiſitos  
adſcriberent: quod quidem ingruente bellorum tumultu

tu sæpè fieri animaduertimus. Quo enim tempore ad Cannas magna clade pugnatum est, consternata republ. triumphis datum negotium fuit, vt non ingenuos modo, sed seruos ære coemptos, & mancipia ad quatuor & viginti millia sacramento adigerent. Etiam sacris, requirendis, & ædibus reficiendis quandoque triumphuiros præfuisse accepimus, sicut reipub. constituendæ, & legendi senatus: aliosque recognoscendi turmas equitum cum fide curaque ab Augusto institutos, plerumq; assignando agro in coloniis & municipiis: quiq; vigilias circuirent, & incendii occurrerent: qui nocturni appellati, quod noctu per urbem excubias agerent, triumphuiros creati animaduersum est. In qua re proditum memoriæ fuit, M. Militium, Cn. Lollium, & L. Sextium triumphuiros nocturnos, quod sacra via ad extinguendum incendium præsto non fuissent, è tribu pleb. increpitos. multam exoluisse, qui etiam supplendi senatorum numerum, immeritisque amouendi plerunque ius habuere. Et si quando ius dicebant, non in tribunali sella curuli, sicut consules, prætoresque, sed in subsellis velut tribuni & quæstores, iura dabant. Quotiesq; per senatum populumq; ager dandus vel diiudicandus, aut colonia deducendæ forent, triumphuiros qui agrarii disti sunt, plerunque præfuisse compertum est: tametsi agrum Pontinum quinqueuiros diuississe, & per vigintiuiros ac decemuiros agrum Capuæ & Samnitiuississe, ac veteranis præmia assignata legamus. Proditum tamen memoriæ est, cum trib. pl. ferrent ad populum de decemuiris cum imperio creandis, vt quicquid agri publici per Italiam, Syriam, vel Asiam esset, plebi diuerteretur, leuemque promulgare contenderent, Ciceronem summa ope restituisse, & velut rem pestiferam rogationem antiquasse, eosque magnifica oratione sic fregisse, vt victi obmutescerent. Quartumuiros verò creatos accepimus illos, quibus deducendarum coloniarum, aut si quid nouum cunctiarum foret, vt curarent, ne damno resp. afficeretur, obque varia negotia munus mandatum erat. Præter quos fuere quinqueuires agris diuidendis, muris, turribusque reficiendis, sapius vt plebem fœnebre pecunia leuarent: vtque res alienum pro his qui soluendo nō essent, de publico soluerent: qui mensarii nuocupati: quod res quan-

*Triumphuiros  
sacris requi-  
rendis, & æ-  
dibus refici-  
endis.*

*Triumphuiros  
recognoscen-  
dis turmas  
equitum.*

*Triumphuiros  
nocturni.*

*Triumphuiros  
ius supplendi  
senatorum  
num. erum  
habuere.*

*Iura in sub-  
sellis dabant.*

*Agrarii  
triumuiros.*



# GENIALIVM DIERVM

tum ad patrum plebisque conciliandos animos profuerit, difficile dictu est. Quippe quum esset plebs obruta fœnore, pecuniis in foro positis, vim ingentem æris alieni dissoluerunt. Post quos vsu exigente, quinqueviri creati. His Tyberim & ultra Tyberim, qui possent vespertinis horis vices magistratuum gerere, quum magistratus ad id temporis in foro esse non diceret. Deniq; quoties aliquod munus factu difficile reipubl. impendebat; in quo præcipua aliquorum opera fidesque exquirebatur, ubique multum studiis curæque opus erat, modo duumuiros, nunc triumuiros, aut quartumuiros, quinqueuiros, sexuiros, aut decemuiros creauere: quorum ope consilioque iniuncta munera sæpè exequuti sunt. Ipsique negotio absoluti, pro quo dicti creatiq; erant, ab inuicto munere quiescebant. Fuitque animaduersum, quod si decemuiros locandis vestigalibus (quod plerunq; vsu veniebat) Romani præfecissent, his ubique vestigalia distrahendi potestas erat, quum aliter nisi Romæ à censorib. vestigalia locarentur. De septemuiris epulonum traditum accepimus, quod hi à principio tres viri fuere, asciti inter sacerdotes quibus togæ prætextæ ius datum, vt pontificibus. Hi fuere C. Licinius Lucullus, T. Romulus, & P. Porcius Lecca, qui legem de creandis primùm tulere, quos propter sacrorum multitudinem: vt ludorum epulare sacrificium conficerent, pontifices sacris præesse voluere. Qui tempore procadente, septem creati fuere. Et quia sacris epulis præerant, cœnarumque pontificum, quæ adiciales dictæ sunt, curam agerent, ipsique epulis Joui principi deorum, cæterisque diis indicerent, Epulones appellati: qui si qua iusta & solennia sacris deessent, ad pontifices referebant: deque illorum consilio sententiaque, sacra & omiſſa cæremonias decernebant. Horum filia, ne inuitæ Vestæ sacerdotes fiant, sicut auguris & pontificis maximi, aut quindecimviri sacrorum, veteri priuilegio immunes erant. Præter hos fuere decemuiri, sub titulo æquandarū legum à principio sine prouocatione creari, mox alii litibus diiudicandis, qui loco prætorum in vrbe ius dicebant. Quippe quum belli munia prætoribus deferrentur, & ob id virgente armorum tumultu, ab vrbe auocarentur, ne iudicia Romæ deessent, illis in expeditionem profectis, decem-

*Quinquen-*  
*ris Tybe-*  
*rim.*

*Quinquen-*  
*ris ultra.*

*Septemviri*  
*epulonum.*  
*Tres viri in*  
*ter sacerdo-*  
*tes asriti.*

*Adiciales*  
*cœna.*  
*Epulones*  
*unde dicti.*  
*Quindecim*  
*virorū epu-*  
*lonum filia.*  
*Decemviri.*  
*litib. diiudi-*  
*candis loco*  
*prætorum.*

decemviri  
lorum po  
loco: cu  
dicitur.  
quod mu  
illinc eni  
viri excu  
nem Ger  
maturus  
commen  
mum iud  
bus nulla  
dicta. E  
pulo ius d  
bubus, sup  
ipſa centu  
sint. Qui  
non coib  
rant: ideo  
de hæred  
tilitab  
stillicidi  
turbulen  
rent, per  
cor iudici  
go circun  
uiralia de  
disse fere  
centes pr  
bus auspi  
pateret  
rentur in  
deprauat  
rent puer  
quibus n  
centumu  
acta host  
in loco h  
ne & pact  
personas

decemuirs, qui litibus diiudicandis, & noscendis singulorum postulatis præsto forent, præfecerunt prætorum loco: cui magistratu Adrianus ante imperium præfuisse dicitur. Post quos fuit vigintiuiratus causis diiudicandis, *Vigintiui- ratus.* quod munus magnæ indolis iuuenibus conferri solebat. Illinc enim gradum ad reliquos honores auspicabantur, viri ex culti ingenio & doctrina. Ad quod Tiberius Neronem Germanici filium promoturus, quod quinquennio maturius peteret, quam per leges liceret, illum senatui commendauit & veniam petiit. Et centumuiui amphissi- *Centumui-* mum iudicium, qui iura populo aliquandiu dixeret: à qui- *ri.* bus nulla erat prouocatio, quorum iudicia centumuiralia *Centumui-* dicta. Ex singulis enim tribus termini iudices selecti, po- *ralia iudici-* pulus dicebant. Et quamuis ex quinque & triginta tri- *cia.* bus, supra centum superessent quinque, vsus obtinuit, ut ipsi centumuiui, eorumque iudicia centumuiralia dicta *Centumuiro-* sint. Qui omnes quum iura daturi erant, hasta posita in va- *ri iudicia.* num coibant, illorumque iudicia in duas hastas diuisa e- *Centumui-* rant: idè centumuiralishasta sermonibus celebratur: qui *ralis hasta.* de hæreditatibus, testamentis, vsu capionibus, tutelis, gen- *Zafius in l.* tilitatibus, agnationibus, alluionibus, nexis, mancipiis, & *2. ff. de orig.* stillicidiis, quam maximè ius dicebant. Qui quum propter *iur.* turbulentam confusionem in longissimum lites trahe- rent, perraroque causas deciderent, diuus Vespasianus ex tot iudiciis selegit quosdam, qui breui curriculo, nec longo circuitu causas definirent. Domitianus quoque centumuiralia decreta & constituta velut ambitiosè edita, rescidisse fertur. Tantique exempli fuere, & Romani adole- centes primæ indolis experimenta à causis centumuirali- bus auspicarentur. Et cum antea ne nobilissimis quidem pareret aditus nisi à consulari viro magno fauore produce- rentur in foro viri præclari, magnæque eruditionis: postea deprauato vsu obtentum est, ut ad declamandum transi- rent pueri extremæ fortis nullo discrimine aut delectu, in quibus nec sacundia esset, nec eruditio. Præterque hastam centumuiralem, mos erat militaris, ut si qua ciuitas vi sub- acta hostili incurfu diripienda foret, à duce exercitus edito in loco hasta poneretur, qua significatione illà non deditio- ne & pacto, sed tanquā vi captam dimplicere, & in bona & *Hasta cru-* personas grassari designabat: q̄ hasta cruenta nuncupatur. *enta.*

Nam

*Iuuentus in  
causis cen-  
tumuiralib.  
primū se  
exercebat.*

# GENIALIVM DIERV

Nam captas, non deditas vrbes diripi veteres voluere. Tum si quando bona præscriptorum, hostiũve manubiaz aut præda venales forent, vectigali hæ locarentur, vsus obtinuit, vt hasta posita venirent, quæ publica dicta est, sicut bello capti, quod coronati, & serui ære comparati, quod ex edito lapide enunciabatur vanales, sub corona & de lapide empti dicebantur, & qui turmatim vaneunt, in casta. Fuitque moris vetusti, vt his qui trans mare aduecti venales forent, quo à reliquis mancipiis dignoscerentur, alba creta pedes illinirent. Obseruatumque, vt de seruis sub pileo venditis, emptori venditor nihil præstaret, neque euectionis iure teneretur, tanquam insignis forent mancipia & probatissima. Utque præcones & qui bona proferunt, bona regis Porcennæ vanaalia singulis auctioribus proclamant, ex eo deductum, quod discedens ab vrbe Porcenna castra commeatibus relecta populo diripienda dedisset. Præter quas fuit hasta saluta. vbi in summa inopia ad leuandam famem, hasta posita publice frumentum venit. Græcis verò vbi venalia producantur mancipia, cycli: vbi vero conscendunt, vt essent conspicua omniibus, trapezæ dictæ sunt. Acciter à principio quaestura functi, centumuiros aduocare, & ad iudicia cogere consueverunt: Augustus tamen censuit, vt postpotius quaestoris viris. decemuiros designarentur, quos illos in vnum cogerent, & ius dicere iuberent. Illud ego non præterierim, apud Carthaginenses centumuiros de numero senatorum fuisse ascitos, qui rerum gestarum & bellicæ administrationis rationem a duobus exigerent. Et ab Ægyptiis triginta iudices ex præcipuis ciuitatibus eligi solebant, ex quibus optimi eligebant, qui totius collegii caput & princeps foret: Et in Algido in templo Dianæ quindecimuiros tam diuinis mysteriis & sacrificiis solennibus, quam responsis dandis præesse. Et Athenis Arnophagorum religiosissimum & summum iudicium haberi: in quo senatus & populus vnâ coibant, quo tempore à triginta tyrannis penè in extremum discrimen adductæ sunt. Deinde exactis tyrannis, decemuiros in republ. administrant, quorum cuique Decaduchus nomen erat. Post hos Astinomi præfuere numero decem, quinque in Pyrao. totidem in vrbe: quibus cura psaltriarum imminabat & r

Sub hasta publica vendere.  
Sub corona & de lapide empti.  
Trans mare aduecti illiniri.  
Sub pileo venditi.

Hasta salutis.

Quaestura functi.

Centumuiros apud Carthaginenses.  
Triginta iudices Ægyptiis.  
Quindecimuiros.  
Arnophagorum.  
Decemuiros apud Athenienses.  
Decaduchus.  
Astinomi.

bicinium. M  
fecere, qui  
choantes nu  
rius Arch  
ses, sicut R  
nis, annos  
summus er  
mageret,  
gia dignat  
reliqui, ile  
docti, qui d  
gnoscebant  
bant, ætol  
& vrbis cur  
diu autem c

Quoties con  
plur

Post v  
bitu le  
est: scilicet  
honoribus  
vera virtut  
domi milite  
sulari, amp  
lex contra  
per tribuna  
ros tribuni  
re, quane  
quenquam  
tribunus pl  
rum qui ho  
pœna meli  
ui censura  
uiam sæpe  
Caponius  
gistratum  
pœnas iust  
grauissimi

bicinum. Mox nouemuiorum magistratum, præcipuum fecere, qui sortito creabantur annis singulis, quos Archontes nuncupabant: inter quos primus Archon primarius Archontium & longè princeps erat, à quo Athenienses, sicut Romani à consulibus & Lacedæmonii à tribunis, annos & tempora dinumerabant. Eum honorem, qui summus erat magistratus, Hadrianus Cæsar, dum Athenis ageret, & mox Galenus gessisse fertur. Secundus, à regia dignatione βασιλῆος: tertius à belli ductu πολίμαρχος: reliqui, à legum latione δισμοδίται dicti sunt ætate & vidocti, qui domi iura dabant, quæ res las accusationesque cognoscebant, deque controuersis æquo examine decernebant, Ætols verò polemarchus claudendarum portarum & vrbs curam gerebat, clauelque noctu detinebat: interdum autem custodiis portarum assidebat.

*Nouemuiroi.  
Archontes  
Athenienses  
ab Archontibus.*

*Romani à  
consulibus.  
Lacedæmonii à tribu-  
nis numerabant  
annos  
et tempora  
βασιλῆος.  
πολίμαρχος.  
δισμοδίται.*

*Quoties contra ambitum illorum qui appetunt magistratus, pluribus legibus à Romanis obuiatum sit.*

## CAPVT XVII.

POST urbem conditam longo tempore nullam de ambitu urbem fuisse latam, multorum literis proditum est: scilicet quia in dandis magistratibus & conferendis honoribus, præsci Romani non largitione & ambitu, sed vera virtute nitebatur: propterque res egregiè gestas domi militiæque, meritis ciues prætura, ædilitate & consulu, amplissimisque honoribus honestabant. Prima lex contra ambitus illorum, qui magistratus appeterent, per tribunos plebis lata fuit, quo tempore post decemuiros tribuni militum consulari potestate reipubl. præfuerunt, quæne cui album in vestimentum petitionis causâ quæquam adire liceret, cauebatur. C. deinde Petilius tribunus pl. legem tulit ad populum, quæ largitiones illorum qui honores pecunia mercarentur, graui damno & pœna multauit fuitque seuerissima disciplina & sub graui censura lex seruata, quæ ambitioni & cupiditati obuiam sæpè itum est: ita vt inter exempla relatum sit. Q. Coponium, quod vini amphoram ei cuius suffragio magistratum petebat, dono dederat, ambitus condemnatum pœnas luisse, Cincius deinde legem tulit muneralem, quæ grauissimis pœnis affecit eos, qui à quouis candidato

*prima Roma  
lex contra  
ambitum.*

*C. Petili  
lex.*

*Cincii lex  
muneralis.*



# GENIALIVM DIERV M

- Alialex.* munus suffragii causa, donumve acciperent. Inde cantum, vt in petendis honoribus candidari sine toga ad comitia descenderent: ne pecuniis in sinu reconditis tribuum suffragia mercarentur. Sed cum quotidie hoc malum serpere videretur magis, & ambitus petentium coerceri oportere, Paulus Æmylius consul legem tulit ad populum, qua ne cui suffragii causa munus dare liceret, multipli pœna interdixit. Postea lege Calphurnia his qui mercede corrupti, aut munere deliniti candidatis obuiam essent, quique precio illos sectarentur: aut si prandium ad captandos animos, aut quid muneris exhibitum foret, præter pœnas legibus constitutas, etiam pecuniaria multa dicta fuit. Id quod Fabia lege cauebatur, qua præfinitur numerus sectatorum prosequentium in comitiis candidatos, pœna adiecta, si quis plures aduocaret: quam legem Marius etiam in suo tribuatu contra illos qui tribuum suffragia ambirent, seuerissimè tulit. In tantumque ambitus honorum inhibitus fuit, vt Licinia lex & Ebutia, non modo illi qui de nouo creando magistratu ad populum ferret, sed nec ipsius collegæ & affini curationem potestatemve demandari, graui documento sanciuerit. Demum Marius in consulatu denuo ita ambitum osus habuit, vt aduersus Coriam collegam, & Metellum tribun. pleb. legem promulgarit, ne quis largitione aut donis magistratum honoresve assequeretur. Mox Pompeius Magnus quum vnicus esset consul, aliam pertulit, qua peruicacem illorum cupidinem, qui magistratus appeterent graui censura multauit. Mansitque diu Romæ hæc vitæ integritas & obseruantia disciplinæ, vt procul ambitione officium & virtus pluri quam census æstimaretur, adeo vt post longa tempora Catonem ambitus diem dixisse illis, qui largitiones fecerant, pro miraculo fuerit: qui vt obuiam effrænatæ cupiditatibus irer, se quibuscunque qui honores mercarentur, pecuniaque aut pollicitationibus ambirent, diem ad populum dicturum, iureiurando firmavit. Postea vsque adeo mores degenerarunt, itaque ambitio hominum mentes peruasit, vt sine discrimine nullo pudore aut modestia in assequendis honoribus, propalam largitiones fierent: neque præcuras, consulatus, aut potestates mercari turpe ducerent: palamque
- Paul. Æmylii lex.*
- Lex Calphurnia.*
- Lex Fabia.*
- Lex Marii.*
- Lex Licinia & Ebutia.*
- Marii lex alia.*
- Pomp. Magni lex.*
- Morum de generatio.*

palamque  
fores habere  
honoribus  
donere, ac p  
rent. Et ne  
entum & c  
paratas hab  
que & auda  
cede corrup  
cades & dir  
daciæ, si  
rent; & non  
giore certa  
bulenta cor  
pulares pro  
onibus vac  
ruisse magi  
cri damno  
peruasit. I  
mus Anyt  
pecunias e  
niciali ex  
sublequunt  
testimoniu  
lento, rex S  
diuus Julius  
ret. inter cæ  
ambitus illo  
hibuere: Ec  
in tribus pro  
steria pecu  
tur, salutar  
rati nondum  
nihilominu  
est, vt cand  
munera m  
tis, legibus  
rum, qui h  
compresser

palamque candidati quum ad comitia descenderent, diu-  
fores haberent, & magistratos curiarum, proque assequendis  
honoribus nummos in tribus pronunciare, & pecunias de-  
donere, ac per sequestrem spargere in turbas non formida-  
rent. Et ne quid turpitudinis deesset, manus & operas cli-  
entum & comitum audacissimorum ad vim & seditionem  
paratas haberent, ita ut seditionissimo cuique, temeritati-  
que & audaciae præcipuus locus foret, quum populus mer-  
cede corruptus, atque alii potentia amicorum fulti, per-  
cædes & dimicationem, perque omnem licentiam & au-  
daciam, fasces, imperia, sacerdotia, & triumphos da-  
rent: & non iusto suffragio, sed armis lapidibusque pro lar-  
gitore certarent. Tantaque exarsit ambitio, ut ex hac tur-  
bulenta confusione, octo serè mensibus urbem inter po-  
pulares procellas, patrum & plebis certamina, dum sediti-  
onibus vacant, sine lege, imperio: sine honoribus diuca-  
ruisse magistratibus legamus: quæ quidem res non medio-  
cri damno dedecorique fuit. Qui morbus Athenas quoque  
peruasit. Nam cum antea incorrupti mores fuissent, pri-  
mus Anytus Anchemeonis filius largitionibus immodicis  
pecunias erogasse, & suffragia mercatus fuisse dicitur, per-  
niciosa exemplo magnæ turpitudinis & dedecoris inde  
subsecuti. Deinde Lycurgus ambitiosæ largitionis maius  
testimonium fecit: nam donato singulis magistratibus ta-  
lento, rex Spartzæ creatus fuit. Donec M. Tullius, & mox  
diuus Julius, deinde Augustus, ne qua occasio fraudi pare-  
ret, inter cæteras quas tulerunt leges, seuera correctione  
ambitus illorum, qui largitionibus suffragia captabant, in-  
hibuere: Et deinde à Lurcone tribuno pleb. ut qui nummos  
in tribus pronunciasset & dedisset, quod viueret, annua se-  
stertia poenæ nomine singulis tribubus pendere cogere-  
tur, salutari edicto cautum fuit. Sed cum effrenatæ cupidi-  
tati nondum obuiam irent, corruptionesque suffragiorum  
nihilominus immodicæ fierent, senatusconsulto prouisum  
est, ut candidati ante inita suffragia, nec conuiuentur, nec  
munera mittant, neque pecunias deponant. Quibus edi-  
ctis, legibus & senatusconsultis, vix tandem ambitus illo-  
rum, qui honores peterent, postquam diu peruagati sunt,  
compressere.

*Urbs sine  
magistratu  
bus ob sedi-  
tiones.*

*Athenienses.*

*Senatus con-  
sultum in  
candidatos.*

# GENIALIVM DIERV

*Idus cuiusq; mensis apud veteres Romanos maximè festas, & feriatas fuisse, & quid apud exteras.*

## CAP. XVIII.

*Idus solennes.*

*Feria Idibus dicata.*

*Idibus Januarii.*

*Idibus Februarii.*

*Idibus Martii.*

*Idibus Aprilis.*

**I**NTER festos celebratosque dies, quos in honore deorum vetus religio sanxit, Idus præcipuè solennes semper fuisse accepimus. Nam præterquam quòd omnes Idus Joui feriatas, à flamine diali bouem immolari singulis idibus per spectum sit: tamen præcipuè quædam erant feriæ Idibus dicatæ, quas veteres coli obseruarique iusserunt, vt illas præmittere, & insolennes relinquere, ducerent nefas. Nanque Idibus Januariis tibicines festum diem agere multa licentia & lasciuia, muliebrique habitu per urbem vadere solebant. Causa verò traditur, quòd cum honoribus amplissimis essent honestati, his postea exuti, vno agmine Tybur concessere: quibus reuocandis libertus operam dedit, qui apparatus epulis, quasi rem diuinam facturus, illos muliebri ornatu, ita vt compti paratique erant, vino & epulis madidos carpento Romam reportauit: mansitque ad posteros festa dies annua, vt eo habitu triduo vagantes per urbem perque forum cum cantu & tibia succederent. Quæ die, ob Augusti victoriam, quodque Augusti cognomen Octauio delatum fuit, in templo Jouis Opt. Max. veruex à flamine immolabatur Idibus Februarii in Tyberis insula, vbi Fau-ni ædes erat, Romani rem diuinam & sacrum annum fecerunt. Idus verò Martias ad Annam Perennam, quò com: modè annare & perannare liceret, festas genialesque obseruarunt, largioribus poculis indulgentes. Ea enim nympha soror Didonis credita, in Aricino seu Laurente sedem habuisse fertur, quam à perpetuitate Perennam nuncuparunt: quæ Idus infastæ & ominosæ postea fuisse: placuitque illas parricidium vocari, quod illis diuus Cæsar coniu-ratorum manibus cæsus occubuit. Idibus April. victori Joui Q. Fabius ædem, quam bello Sabino vouerat, cum quibus cruento Marte & intestinis sæpè cladibus dimicatum fuerat, dedicauit: eaque dies festa in posterum haberico:pta. Hæc enim ædes in palatio fuit magno sumptu & mole constructa: Maiis verò Idibus mercatorum festus agebatur dies, quòd ea Mercurio, qui mercimonis præest natalis foret: quodque Appio Claudio & P. Seruilio C o s s.

ædes

ædes illi dicata fuerat, qui mensis mercimoniis sacerim-  
 posterum semper habitus. Quippe eo mense mercato-  
 res Maiæ Mercurioque sacrum facere, & semper prægan-  
 tem immolare, seque & merces ex Mercurii fonte ad Ca-  
 penam lustrare assuerant, ita magnos & vberes quæstus fa-  
 cere opinati. Hanc ædem ad Circum maximum constru-  
 ctam dicunt fuisse, præcipuo opere, & magno impendio:  
 quo etiam die scurpeas effigies de ponte Sublicio Vestales  
 in Tyberim deicere produntur, cum prius homines con-  
 sueffent. Idibus Junii alter tibicinum dies anniuersarius  
 agebatur festus: qua die tibicines, qui sacris præcinnunt, per  
 urbem vadere feriatos, & ad ædem Mineræ convenire  
 solenne fuit: ipsasque minuscultas quinquatrus, quod diem  
 quintum post Idus feriatum haberent, appellarunt: sicut quinqua-  
 triatrus, sextatrus, septematrus, & decematrus: quo etiam  
 tempore Inuiæ Jouis ædes dicata fuit. Idus autem Ju-  
 lias equitum turmæ festa fronde & olea ornata, in cam-  
 po Martio instructæ, tanquam qui congregi acie parant,  
 trabeaticelebrant magnis cæremoniis, ut fuit à Fabio in-  
 stitutum. Nam prætoriarum cohortes instructæ, tanquam in  
 hostes tenderent, & eques compositus per turmas, in ar-  
 mis stabant: in qua pompa Germanici imagine præce-  
 dente, equitum turmæ sequebantur instructæ cum mili-  
 taribus donis, quibus in testimonium virtutis ob fortia  
 facinora donati fuerant: eademque dies, quod populus  
 Romanus ducens contra Latinos mira felicitate potitus  
 fuerat, Castori & Polluci sacra fuit & celebris: ferturque  
 origo antiquissima, quod tunc Castoris ædem votam  
 Latino bello, L. Æmylio & Cæsone COSS. in foro ubi  
 visi fuerant, senatus dedicauit. Ex illo traditum, ut so-  
 lenni apparatu pompa à templo Matris deum extra ur-  
 bem, ad forum usque procederet: inde trabeati & olea co-  
 ronati equites, ab æde Honoris ad Capitolium irent. Quem  
 transuectionis morem diu intermissum Octavius reuoca-  
 uit: cavitque ne quis in transuehendo (quod antea licue-  
 rat) ab accusatore detraheretur. Qui mensis Atheniensis  
 quoque festus erat: quippe Nonis Junii olchophoria  
 celebrant: in quibus oleæ ramum pane fici, cotyla mel-  
 lis, & fructuum primitiis onustum, per ingenuos pue-  
 ros foribus appendunt ciuitatis. Et mensis munychio-

*De hoc lib.**2 cap. 22.**Idib. Junii.**Minuscula**trius.**Idib. Julii.**Athenienses.**Ὠλκιοφωρία.**Nonis Julii.**μουνυχίου.*



# GENIALIVM DIERVM

*Idib. Aug.  
gusti.*

*Indi.*

*Membrum  
virile à ma-  
tronis hono-  
ratum.*

*Idib. Octo-  
bris.*

*Magnorum  
& parvorum  
mysteriorum  
solennis dies  
apud Athe-  
nenses.  
Calend. No-  
uembri.*

*Idibus De-  
cembri.*

nis vnde vigesimo die, equester ordo pariter Jouis solenni more prodibat cum pompa. Idus verò Augusti serui & mancipia atque omnis famulatus festas obseruauerunt, quòd Seruius Tullius ancilla genitus, in lucem tunc editus fuisset: quo tempore vxoribus caput lauare scilicet factumque putabatur. Sicut apud Indos quum rex capillos abluit, festum celebrant diem, donaque inuicem missitant, & diuitias ostentant. Qua die serui & seruæ æquato iure, & nullo discrimine, liber an seruus esset, cum dominis colludere, & festos dies Romæ agere solebant: qui dies etiam pro natali magni Alexandri apud plerosque esse celebrabatur, propterea religiosus & sacer Dianæ habitus. Nam facibus accensis, in nemus Aricium, vbi erat Dianæ templum, ab vrbe discurrebant. Quo etiam mente res celebrata sermonibus proditur, vt matronæ virilis membrum figuram diuinis percolerent honoribus: quam extra portam Collinam ad ædem Veneris cum pompa sacrorum deferrebant, Ægyptiorum more: mox à castissima & spectatæ pudicitie matrona præter matronale decus, in sinu Veneris locaretur. Idus quoque Octobres festas fuisse tradunt, quo tempore in Martio campo equum qui October diceretur, immolari seruatum est: cuius caput vt ex eo sanguis manaret, protinus in regiam deferre, mox cauda desecta, illius cruore atam spargere, & in Reginarum locum deportare, illudque pannis redimere assue- rant, de quo inter Suburranos & Sacrauienses magnis contentionibus non sine discrimine certabatur. Ab Atheniensibus verò seruatum est, vt mense Octobri magnorum mysteriorum decimoquarto cal. Nouembris solennis agatur dies, & Liber pater in Eleusinam ex vrbe transmittatur. Nouembri verò parua, Junio autem rursus magna celebrentur mysteria, quæ Cereri sacra erant: parua Proserpinæ. In quibus maxime cognitum est, vt quam quis induit vestem initiatus, eam ne amplius exueret, donec lacera & pertrita foret. In aliis misteriis traditur mos, vt vestem in qua quispiam initiat, templis & numinibus dicarent. Quæ quidem mysteria cum alieno tempore intueri nefas esset, Demetrius rex, vt illorum particeps fieret non suo tempore. Ianuarium & Junium menses Nouembrem appellauit. Idus verò Decembres splendens fuisse non-

nonnulli  
rioris bi  
Fauni  
thenis v  
erant sa  
lendas  
esse, E  
ros, qu  
mensis  
sancti  
poculis  
cuiusqu  
verò, si  
lendas  
ros dies  
dem ne  
mensis  
fuere. A  
anni, v  
cora re  
molan

Defen  
se

HE  
ritate  
quod  
stimer  
autori  
instru  
vestin  
res in  
Cuius  
dum a  
multa  
cente

nonnulli tradunt, quo in cursu equorum victorem dexterioris bigæ sacrum Marti immolarent. Nonis Faunalia & Fauni festa per uigili anniuersario colebantur Romæ. Athenis verò decima & octaua ipsius mensis die, *Æsculapii* erant sacra & festa. Quod autem dictum est Idus Ioui, calendaras Junoni sacras esse, scire licet certis autoribus traditū esse, Epicureos singulis mensibus statos dies habere feriatos, quas Icadas nominant, hoc est, vigesimam cuiusque mensis Lunam : quod ea natus Epicurus foret, quam tam sanctè habuere, vrillius imagiuem non modò annulis, sed poculis ferrent insculptam. Et ab Atheniensibus octauam cuiusque mensis Neptuno festam coli & feriari : à Græcis verò, singulis calendis deos venerari : sequentem post calendaras diem semideis & heroibus tribuere : qui etiam statos dies mensium certis numinibus consecrarunt. Si quidem neomenia, quæ apud nos calendaras sunt, & septima mensis Phæbo, quarta Mercurio, octaua Theseo dicata fuisse. Apud Lacedæmonios autem singulis calendis totius anni, vini quartarius : & farinæ medimnus, ac singula pecora regibus velut ministris sacrorum, Apollini mox immolanda, dabantur.

Nonis.

*Æsculapii*  
sacra.

Erigidas.

Epicureorū.

Athen. Ne-  
ptuno.  
Græci.Lacedæmo-  
nii.

*Defensio Ulpiani desinientis instratum quid esset, & quid dixerat pulsare à verberare, contra grammaticum illum falso accusantem.*

## CAPVT XIX.

**H**ESTERNO die familiaris meus in dicendo promptus & audaculus arguebat Ulp. Jureconsultum, ex autoritate doctoris grammatici, cuius libelli vulgò innotuere, quod malè desinisset instratum quid esset, cum omne vestimentum esse diceret, quod iniicitur, quod Ulpianus ex autoritate Labeonis affirmat. Non enim vestimentum esse instratum dixit ille, neque stragulam vestem pro hominis vestimento, sed pro lecti operimento tantum apud auctores inueniri : & pleraque in hanc sententiam adduxerat. Cuius dicta quum percupidè legeremus, mirum in modum auctoris incuriam admirati fuimus, quilibet abunde multa differuisset non inepte, in nonnullis tamen perlicenter profatus est. Quippe cum stragulam non modò

Vallam no-  
rat Elegant.  
lib. 6. ca. 46  
l. instratum.  
ff. de verb.  
sign.

# GENIALIVM DIERV

*Instratum.*

pro lecti operimento accipi, sed pro hominis vestimento apud autores sæpe legi inspicimus, Ulpianumque signatè & verè loquutum, qui instratum, omne vestimentum quod inicitur, definiuit. Tranquillus in Nerone: Funeratus est, inquit, Nero impensa c.c. millium, stragulis albis auro intextis, quibus vsus calendis Januariis fuerat. Pompeius Festus grammaticorum longè eruditissimus, qui verborum proprietates viresque admodum pensitavit, *Vestis*, inquit, *generaliter dicitur, ut stragula, ut pallium, tunica, vel penula*. T. Lilius tertio de Macedonico bello: *Est quum tibi viro liceat purpurea in veste uti stragula*. Paulus quoque iureconsultus ex pellibus vestes confici dicit, cum & tunicam, & stragulam pelliceam nonnulli habeant. Ex quibus stragulam vestem hominis designare, indubitata exempla sunt. Rursus eundem Ulpianum taxauit, quod ex autoritate Aufidii iureconsulti censuit, pulsare & verberare eo differre, quia verberat quis cum dolore, pulsatur verò sine dolore: propterea Ulpiani definitionem inuidiosè criminatur, tanquam possit aliquis cum dolore pulsari, & sine dolore verberari: additque verberare esse verberare cedere, quod est instrumentum longum & exile, qualis est virga, & pleraque eo pertinentia. Sed cum istius auctoris venia dixerim, Ulpiani mens aliò spectat: quippe si mentem ipsius pensitamus, proculdubio intelligemus illum verberare dici propriè, qui animale corpus verberare affligit: ipsumque signatè & appositè loqui, qui hominem vel pecus verberatum dixit, non pulsatum. Quum verò ad rem sensu carentem ictus inferuntur, tunc pulsare dicimur, non verberare, ut pulso ostium, lanam, aut vestem: verbero hominem, vel pecus. Neque illi assentior qui dixit, verberare esse verberare cedere, hoc est, fuste longo affligere: nam & pugnibus & lapide verberatum quempiam latine dicimus, sicut fuste vel baculo: idque Terentii testimonio vel maxime apparere. Leno enim in Adelphis, quum se verberatum dixisset, mox designauit, quo verberare esset affligitus. *Vsq; adeò*, inquit, *mibi pugnibus os fregit*. Aul. Gellius nocturnum Atticarum, *Pro delectamento*, inquit, *habuit manus sua verberare*. Tamen si verberari rem animam & sensu carentem, apud autores plerumque usurpatum legamus, Plinius decimo quarto historiarum naturarum: *Campa-*

*In eundem*

*Vallam pro-*

*ximo capite.*

*Vide Alcibi-*

*sum lib. 4.*

*de verb. sig.*

*Verbero.*

*Pulso.*

*nia*

nia vina, inq  
Luna, imbre  
phica exor  
ri rem animi  
rimus. Suen  
rum correct  
proprie, & fl  
diderim. Si  
loqui volum  
crebro ictu  
aliud dixerit  
quod verbo  
præclarè ce  
que confes  
Quibus legi  
pulsaret &  
tr

SERV  
Squis ciu  
quo minus  
iocuies Ro  
innocente  
rent, & p  
ciuium, n  
tur: qua  
grati iudic  
pœnis mul  
aliis latis  
& Sempro  
quis capiti  
duodecim  
Centuriat  
ciuitate,  
dicta caus  
triplicis g  
locorum  
insulam d  
dam mult

*nia vina, inquit, exposita in cadis sub diuo verberari, Sole, Luna, imbre, ac ventis, aptissimum. & alibi Carthago in Aphrica exercetur halitu maris, & verberatur imbrī. Et pulsari rem animatam, & sensus participem quandoque comperimus. Suetonius in Galba: Ut inter conuentum matronarum correcti iurgia, inquit, & manu pulsata sit. Quod non propriè, & signatè, sed quati metaphoram accersitum crediderim. Si tamen certis verbis & vera finitione signatis ea loqui volumus, pulsatum illud verè dici, quod sensu carens crebro ictu percutitur, siue ostium, aut pallium, siue quid aliud dixeris: verberatum verò hominem, aut animal, quod verberare afficitur, dici conuenire, prout Ulpianus præclare censuit, apud authores probatissimos certum atque confessum est.*

*Quibus legibus Romano ciui data immunitas fuerit, ne uapularet, & qua iura competant dominis in seruos, & patronis in libertos. Item in exilium mittendi ratio apud diuerfos.*

## CAPVT XX.

**SERVILIUS** Consul traditur primus, qui legem tulit, ne *Seruii lex.*

Squis ciuem Romanum vinctum clausumque teneret, quo minus edendi nominis ei potestas foret. Et cum primò in ciues Romanos verberibus animaduerneretur, sæpiusque innocentes ob factionem & gratiam propius inuidiæ forent, & pœnas luerent immeritas, Porcius Cato pro tergo ciuium, ne cui impune insultare liceret, legem tulisse fertur: qua si quis verberasset necassetve Romanum ciuem, *Lex Catonis pro tergo ciuium.*

grati iudicio mortis cruciatus, bonorumque & exilii pœnis mulctari sanxit. Quam legem Sempronius consul alius latis nouisque additis pœnis confirmauit, quæ Porcia & Sempronia dictæ: quibus legibus de ciue Romano, si *Lex Sempronia & Porcia.*

quis capitis arce flecteretur, populi iudicium erat, quod fuerat duodecim tabularum lege sancitum, vt de capite ciuis, nisi Centuriatis comitiis, decerni nihil posset, sed nec tolli de ciuitate, vela solo patrio relegari, aut in exilium agi, nisi dicta causa, & Centuriatis comitiis poterat: quod quidem triplicis generis erat, autore Martiano. Aut enim omnium locorum interdicebatur accessus præter vnum, vel in insulam deportabatur: aut sicut Claudius Cæsar quosdam mulctasse dicitur, vt vltra tertium lapidem ab vrbe *Lex 12. tabularum. Triplex genus exilio plectendi.*



# GENIALIVM DIERV

egredi vetaret: quietiam sanxit, ut hi quibus provincia interdictum esset, vrbe quoque summouerentur. Cum quo apud exteras gentes solum vertere, & in exilium agi, pro supplicio minimè dari soleret, quia non pœna exilium erat, sed supplicii diffugium, ne pœnas iure debitas luerent: solis Romanis pro maleficio exilii pœna fuit: quas postea leges Cornelius Sylla, oppressa republica, quam in dominationem vertit, abrogavit. Quippe inter graua & acerba plurima, primus Romanorum sine populi iudicio ciues morte multauit. Atheniensibus verò Clisthenes exilii legem tulit primus, qui haud multò post sua lege damnatus, pœnas luit. Deinde exiliò quindecennali, aut decennali, nouarum rerum molitores multare, inualuit mos: quod genus ostracismon dixerunt, ab ostraco siue testula, per quam suffragia ferebant. Qui mos talis erat, ut in testulis nomen audacis & perniciosi ciuis, cuius potentiam formidabant, comitiis inscriberent: & cuius plures erant testæ in vnam coniectæ, is de concilii sententia ab aris focusque proiectus, ut à ciuium arceretur aspectu, quindecim aut decem annorum exilio solum vertebat. Fuitque constitutum, ut ita damnati, Argiuam exulatum irent, ubi bos erat æneus magnitudine visendæ: quare qui illic exulabant, seruare bouem dicebantur. Quæ comitia, nisi supra sex millia ciuium concilio ad iudicii diem conuenirent, nulla atque irrita erant. Ea quidem ostraca, non plebeiorum atque ignobilium causa, sed ad retundendam nobilissimorum potentiam commenti fuere, ut extorreslare & patria, quasi in exilio confenescerent. Quare Athenienses egregios ciues & benemeritos sæpius ob virtutem, ne quis amplius emineret, testula ablegarunt. Siquidem præter Theseum, quem in Scyrum exegerunt, Solon lator legum, Aristides quo nemo iustior, & Themistocles, alique ob illorum magnitudinem, in exilium acti sunt: Milciadem verò mori coegerunt. Id enim optimo cuique Athenis usu veniebat, ut in exilium ob eminentiam virtutis pelleretur, Syracusanis verò petalismus exilii genus fuit, quo efferentis se ciuis audaciam virtutemque comprimerent. Hi enim non testula, sed in oleæ frondibus suspecti cinis nomen inscribebant: & cuius folia plura existerent, illius conspicuam magnitudinem, quinquen-

nali

Cor. Sylla  
legum Rom.  
euerfor.  
Exilii lex  
apud Athe-  
nienfes.

ὀστρακισμός.

Seruare  
bouem.  
Ostraca ad  
quid excogi-  
tata.

Atheniensium  
in beneme-  
ritos conde-  
mnationes.

Syracusani.  
πεταλισμός.

nali exili  
perbole  
exilii g  
lumar  
leretur  
honore  
eum pop  
cipes, se  
runt, v  
nendi nu  
suor, ne  
onibulq  
de scar  
stituris  
sultum f  
dominia  
dem neq  
affigitur  
iugolut  
nium c  
ut vin  
pe, qua  
canden  
vultus in  
tur, hac  
solebant  
set ad fa  
nari ma  
probitar  
vinculis  
catenis,  
& lami  
pœna fu  
re coem  
pus face  
sum, fla  
tem, au  
apud Pa  
libera fi  
quibus

nali exilio multabant. Fuitque finis ostracismi in Hy- *Finis ostracismi.*  
 perbole ignobili, & minimæ sortis viro, qui vltimus ho-  
 exilii genere exterminatus fuit. Postea C. Gracchus inco- *C. Gracchi*  
 lumitari ciuium consulens: ne quid in eos grauius consu- *lex.*  
 leretur, alia sacrata lege sanciuir, vt qui in magistratu &  
 honore positus ciuem absque populi iudicio necasset, in  
 eum populi animaduersio foret: quam legem se quiti prin-  
 cipes, sempiternâ constitutione sanxerunt. Insuper statue- *Alia lex.*  
 runt, vt citra senatus auctoritatem, de nece Ro. ciuis decer-  
 nendi nulli facultas foret. In eas verò, qui Romani non  
 sunt, ne impunè insultare liceret, pluribus legibus sancti-  
 onibusque obuiam itum est: vt lege Julia de vi, Cornelia  
 de sicariis, & Aquilio plebiscito, pœnis multifariam con-  
 stitutus, quibus singulorum indénitatibus salubriter con-  
 sultum fuit. Super seruis quoque, ne in eos grauius æquo *Dominorū*  
 domini animaduenterent, pœnæ sunt constitutæ. Siqui- *in seruos po-*  
 dem nequam & contumax seruus, vt claustrilignum cui *testas & a-*  
 affigitur temo, quæ furca dicta est, in collo ferat, & eo quasi *nimaduersio*  
 iugo lubaetus, manibus post terga reuinctus, per ora om- *Furca.*  
 nium circumferatur, a singulisque furcifer appellatur: vel *Furcifer.*  
 vt vincti pedes & manus, incedant: nonnunquam pausica- *lauscape.*  
 pe, qua ori manus admouere prohibentur, opus faciant: aut *Nota frontis*  
 candenti lamina, vel literis frontem & ora inurantur, & *inusta.*  
 vultus inscribitur: vtque neruo & compedibus coërcean-  
 tur, hac deformi nota, velut insigni animaduersione affici  
 solebant: vt ea ignominia affecti, maior illis verecundia ef-  
 set ad facinus. Pistrino quoque detrudi seruos, & dam-  
 nari mancipia infida, vel totis barbaricis inuri, vt ob im-  
 probitatem insignes forent. Tum post verbera & cruciatus,  
 vinculis, nuditate, fame, siti, & compedibus, numellisque,  
 catenis, neruis, pedicis, boiis, & si crimen exposceret, cruce  
 & lamina seruilem in modum affici, vetus ac permulgata  
 pœna fuit. Apud Persas verò consuetum erat, vt si seruus æ- *Persarum*  
 re coemptus aufugisset à domino, vinctus compedibus o- *serui.*  
 pus faceret: si autem spontè reuertisset & fateretur admis-  
 sum, flagellis caderetur. Ipsi enim nimiam fuisse seruitu-  
 tem, autores produnt: quippe cū nulli manumittantur  
 apud Parthos, nullaque mancipia dempto seruitutis iugo *Indis & Ta-*  
 libera fiant. Contra apud Indos & Taprobanz incolas, *probanis*  
 quibus nulla fuit seruitus, omnesque vna ingenuitate *nulli serui.*  
 tenen-

# GENIALIVM DIERVM

**Babyl nii.** tenentur. Babyloniiis facinorosi serui & contumaces, per-  
crines trahebantur, vt facinoris admissi pœnas darent.  
**Germani.** Germanis verberere seruum afficere, aut vinculis cœercere,  
habetur nefas: apud quos laxior seruitus erat, & libertinis  
penè par: quippe sibi acquirunt serui, & peculium habent.  
**Agis in Hi-  
leas.** Proditum tamen est, Hilotas à Spartanis bello subactos, cū  
rebellassent, ab Agide perpetua seruitute damnatos, vt do-  
minis illos manumittere, aut extra Spartanos fines venun-  
dare non liceret. Diogenes verò Cynicus Manem seruum,  
cū aufugisset, non modò verberare non affecit, sed libe-  
rum ire iussit, ac dimisit: turpe existimans Manem sine Di-  
ogene viuere posse, non autem Diogenem sine Mane.  
**Lycurgus.** Contrà Lycurgus apud Spartanos seruorum petulantiam  
**Diuus Pius.** tam seuerè cohibuit, vt facinorosos seruos dominis inter-  
ficiendi ius daret.

*In seruos quatenus seuire liceat, est in l. l. C. de emendatio-  
ne seruorum, & intit. Inst. De iis qui sui vel alie. iur. sunt.*

*Hac Ombalius.*

Deinde tam diuus Pius quàm sequuti principes super do-  
minorum potestate in seruos, salubriter consuluerunt, ne  
dominis plus æquo seuire liceret, neue iniusta imperia do-  
minorum noxæ forent, nèue domini seruos quotidianis  
verberibus afficerent, sed loris cæderent. Quibus constitu-  
tionibus cauetur, vt in eum, qui suum occidisset seruum,  
haud secus pœna diceretur, quàm qui alienum necasset. D.  
quoque Hadrianus seruos à dominis occidi vetuit: sed si  
quid deliquissent, prætoris iudicio pœna affici præcepit, ita  
vt Umbriciam matronam, quòd in ancillas suprà modum  
scæuiret, in quinqueonium relegasse ferant, quod magis è  
rep. ducerent, per mulcendo tractandoque seruorum ani-  
mos mites fieri, quàm verberare. Et tam ab his, qui mancipio  
addicti aut are coempti sunt, quàm his qui manu emissi li-  
bertatem meruerunt, debita iura dominis patronisque as-  
sertoribus constituit. Nam iura patronatus, post liberta-  
tem impenfam seruo, dominis incolumia esse voluit, quæ  
ex certis causis patronus dominusve amittebat. Siquidem  
si libertum seruūve optimè meritum, dum famis pericu-  
lum adiret, patronus non aluit, aut si inuitus libertatem  
dedit: lex Ælia Sentia, & D. Pius ius patronatus patrono, &  
dominiū domino ademit Quod & Claudius Cæsar sanxit,

**Patrona-  
rum ius in  
clientes.**

ut ægra & affecta mancipia si exponerentur, ab omni famulatu & seruitio immunia forent. Item, si ad iusiurandum libertum patronus adegit, ne nubat, néve vxorem ducat, eum ad ius patronatus lex pariter non admisit. Tamen si lege Julia de maritandis ordinibus, hæc iuramenta postea induc[t]a & remissa fuerint. Fertur propterea Cato senior malè audisse, tanquam asperior & durior, quòd ægra & affecta mancipia, velut bruta animalia senio debilitata domo exigeret, & victum negaret. Contrà verò aduersus malè meritos, impuros & flagitiosos libertos, aut si delatorem summisissent, vel patroni nomen detulissent, seu manifesti criminis rei forent, patrono ius reuocandæ libertatis, & vniuersa promerita abrogãdi lege donabatur. Quod ab Atheniensibus decretis edictisque cautum erat, ut contumax ingratusque libertus sub mancipio esse, & seruire cogeretur, quoniam liber esse nescisset, quod apostasium nuncuparunt. Seruos verò libertate donatos Laacedæmonii aphetas, & adespotas, atque eritheras dixerunt. Massiliensibus libertus, ter doli admissi reus aduersus patronum, velut mancipium seruire cogebatur, per singulas vices libertate rescissa: si quam verò offensam quartò admississet, domino imputabatur, & inultus ibat, quod toties deceptus patronus, quartò se ei credidisset. Claudius verò Cæsar libertinos qui se pro ciuibus agerent, publicauit: illos verò qui ingrati notareentur, reuocauit in seruitutem: qui etiam libertum, quòd patrono delatorem summisserat, ut de statu faceret quæstionem, seruituti addixit. Quod Nerone quoque imperante seruatum est, & frequentius senatu obtentum, de manumissis propter ingratitudinem in seruitutem reuocandis. Nerua Cæsar seruos à quibus dominos accusatos reperit, velut ingratos iussit occidi. Quod in seruo Artetii proscripti populi. Romanus fecisse proditor, quem velut ingratum in seruitutem reddidit denuò, quòd proscripto domino bona & liberos occupauit: sic Sylla de saxo deiecit seruum Sulpitii domini Sylla. proditorem, ut sibi gratificaretur. Diuus autem Severus D. Severus. cauit edicto, ne serui delatores dominorum audiantur, sed pœna mulctentur seneriori. Si verò leuiter offendissent, aut contumeliam conuiuiumque fecissent, vel dicto minus audientes, forent, ultra vigesimum lapidem in terram

*Catonis in mancipia asperitas.*

*Patronus in libertum ingratum.*

*Edictum Atheniensium in libertos.*

*Apostasium.*

*Apheta.*

*Erithera.*

*Massilienses.*

*Cl. Cæsar.*

*Nere.*

*Nerua.*

*Sylla.*

*Seuerus.*

*Liberti qui leuiter peccassent.*



# GENIALIVM DIERVVM

*Taciti Cæsaris editi.*

*Tiberius.*

*Servi capiti ad regū imperatorumq; statuas confugientes. Diana Ephesia templū.*

*Asylum.*

ram oramve Campaniæ relegandi, domini arbitrium erat, vel ut ferrum traderent; tum ut amplexus hominum vitarent, & a foribus domini arcerentur. Fuitque aliquando in usu, ut de servis in dominos nec quæstio haberi, nec iudicium dari posset. Quod Tacitus Cæsar cavit edito ut ne maiestatis quidem causa contra dominorum capita servi admitterentur, aut per eos inquirerent magistratus. Nec solum servi in dominos, sed ne patroni in clientea testimonium valuit: quod à Romulo primum edita lege cautum. propterea Tiberius, ut contra Libonem per servorum quæstiones inquireret, fraudem legi fecisse dicitur, quod illos emancipari, & deinde per tormenta inquiri iussit: donec post temporum curricula Caius Imperator servis, si quid quereretur de dominis, passim accusandi, & contra eos lege agendi facultatem dedit. Est tamen observatum, ut si quem ex servis dominus de ergastulo aut vinculis relaxaret, catenas à manibus pedibusque quibus vinctus fuerat, quandoque incideret, ut vinculorum pars in corpore maneret: quo argumento signabant servum minus iuste vinctum fuisse, neq; iustam servitutē servuisse, nullumque ius patroni domino competisse, illumq; pristinae libertati, ac si nunquā vinctus fuisset, restitutum. Et tamen si servos profugos leges suscipi verarent inuitis dominis, tamen qui capti bello ad imperatorum regumq; statuas confugissent, velut ad asylum, nexu soluebantur & immunes erant: in eos enim manus iniectio non erat. Nanque Ephesi templum Dianæ id iuris habuit: ut ad illud confugientes mancipio soluerentur. Quod Alexander ad stadium produxit: postea ab Augusto sublatum, ne proposita impunitatis spes facinoribus causam daret. Primum enim Cadmus dum Thebas conderet, asylum aperuisse fertur, ad quod fugientes sine discrimine servi aut liberi, ab omni pœna tutierant. Nonnulli à prognatis Hercules asylum Athenis primò institutum ferunt, ad quod à patribus oppressis confugere fas erat: Post quod in Rhethæo litore fuit Aiakis asylum, & in Sigæo Achil-  
lis: quorum exemplo Romulus & alii asylum aperuere, quò accedentes impunitate donabantur, Apud Molossos, Samothraces, Crotoniatas & Messenios ac plerosque ad deorum aras confugisse, pro asylo habitum est: velut Itha-

consi-

censibus Jouis Seruatoris ara: delictis enim non voluntariis refugium esse aras putauere. Atheniensibus Thesei sepulchrum id iuris habuit, vt serui ad illud confugientes nexu soluerentur. Et Sparta Chalcioecum Mineræ templum ad quod Pausanias fugiens, obstructo aditu, morte multatus fuit: & aliud Chalcicon, ad quod Agis confugit. Et in Tænaro Neptunifanum ad quod Cleombrotus: & in Caluaria insula in Ægæo etiam Neptunitemplum, ad quod Demosthenes quum aufugisset, ab omni violenta incursione Archiæ mansit illæsus: atque in Thracia Dianæ templum inter Clitorium & Cynætham, & in Aspendo Pamphyliæ, Tiberii statua pro asylo fuere: sicut Dianæ Leucophriæ oppressis per fugium inuolabile fuit. Palladis quoque templum velut asylum Lacedæmonii venerantur, in quo nocentes, etiam capitis damnati, incolumes fiunt. Et in Aphrodisio, & rapho Veneris, apud Stratonices Jouis & Triuiæ templa, Siculis Saliscii ara, in Peloponneso Hermonis fanum sacrum Cereri & proserpinæ, in Epheso Artemisium, Pergami ædes Æsculapii, in Græcia Calydoni Palladis templum, tantæ dignationis fuere, vt capitalem fraudem ausi, aut pecunia iudicati, qui ad illa confugissent, noxa pecuniaque exoluerentur. Apud Scythas qui ad Riphæos confugissent, tanquam sacrosanctos, sui iuris & arbitrii erant: sicut in Ægypto & Osiridis asylo iuxta Saim: in Conope Herculis templo, ad quod serui confugientes, si initiati forent, opprimi aut vicogi non poterant. Traditumque memoræ est, in Libya oppidum fuisse, ad quod si quis seruus lapidem importasset, liber & sui potens erat: & Duopolin in eadem id iuris habuisse, vt qui seruus ad eam aufugisset, omni nexu solueretur. Cinna verò ciuili manente bello cum per præconem edixisset, vt serui ad eum confugientes velut ad asylum, liberi forent, illosque ad pileum vocasse, magnas seruorum & perditissimorum manus coegisse fertur. Sed cum propter asylorum impunitates multa facinora admitteretur magna licentia, Tyberius Cæsar, ne impunita essent crimina, immunitates asylorum abrogauit, & exoletum morem antiquiuit, qui tamen Samiæ Junoni & Æsculapii delubro ius veteris immunitatis ob religionem restituit, Neque

*Jouis Seruatoris ara.  
Thesei sepulchrum.*

*Cinna.*

*Immunitas  
asylorum per  
Tyberiam  
abrogata.*

omit.

# GENIALIVM DIERV

*Servorum  
nomina.*

omittendum, servis apud Romanos Statii, Dionisii, nec non Stichi & Heræ frequens nomen fuisse: sicut Athenis Daus & Getæ. Cum enim Dacia tea Dauī dicerentur, ad Istri fontes bello subacti, Atheniensibus seruerunt: inde seruire nomen Dauī & Getæ posteris reliquerunt. Apud Syros Dama, in Paphlagonia Tybius, apud Phryges Manes & Mida seruire nomen fuit. Lacedæmoniorum serui peculiari nomine Helotæ, Argiuorum Gymnetæ, Cretensum Epharmiotæ, Clarotæ & Mnotæ dicuntur: Thessalorum Penestæ, Syracusanorum Eustatoni, Marian-  
dinorum serui Doriphori, Sicyoniorū Corynephori appellati sunt. Pelatæ verò & Thetes, liberorū quidem nomina fuere, illorum qui coacti inopia, seruilia præstabant, sicut Callicyrii in Creta, & Syracusanis Arotæ & Callyrii. Præ cæteris autem Jones præcipui inter seruos habitī, & velut insignia mancipia, nobilitati sunt. Quare Calli-  
cratidis Lacedæmonii verbum fuit, qui interrogatus cuiusmodi sibi viderentur Jones, facetissimè respondit, frangi seruos, liberos vtiq; malos. Quod Agesilaus de Asiaticis iudicauit: & vulgò de Caligula proditū est, nec seruum meliorem, nec deteriorem dominum fuisse. Athenienses verò Harmodii & Aristogitonis, qui Hippiam interfecerunt, velut deuota nomina libertati, tanti fecerunt, vt lege sanxerint, ne illa servis indere liceret. Quo exemplo Domitianus Merium Pomposianū, quod nomina Magonis & Hannibalis servis indidisset, supplicio affecit, tanquam clarissimorum virorum nomina seruili cōtagio polluisset: præter quæ constans obseruatio Romanus fuit nimium diu seruata, ne cuius Romanus cuius crimine obnoxius relegaretur, donec haud magno intervallo id seruare desinere. Primus enim L. Lamia Romanis ciuis à Gabinio consule relegatus fertur, & post eum plures legum iudiciorumque pœnis affecti: fuitq; animaduersum, civilibus bellis captos, velut hostes in prædam verti, & venum ire non licuisse, semperque leuius, seruirium apud Romanos deditis, quam captis fuisse. Græcosque perraro seruitutem seruisse: quare illorum nullus mercatoribus dabatur locus sicut Persarum, qui nunquam Romæ seruire, nisi sub Alexandro Severo Imperatore, licet mox adhibito præcio ad suos redditi sunt. Ponticosque & Lydios seruos aut  
Phrygios

*Jones serui  
præcipui.  
Callicratidis  
disfata  
responsio.*

*Romani ci-  
ues non rele-  
gati.*

*Leuius ser-  
uitium de-  
ditis quàm  
capta.*

Phrygios  
liare esse  
no merca  
Quia lud  
qu

L V D  
Lur,  
mas erac  
Horum l  
diacie pa  
rent, ac p  
ita cauere  
nititur, al  
ma fuere  
summis b  
Palamed  
exercitus  
gulorum  
erant fig  
vocat.  
vero qu  
bebant,  
tesseris.  
zontes, t  
est, octo  
octo pun  
sichoriu  
Qui qui  
lus supe  
ne lusor  
consiste  
& ance  
affereb  
ro terna  
merum  
termina  
tricenar  
dragea

Phrygios gregatim Romæ venire: Thracibusque pecuniare esse sale coempta mancipia habere, sicut Lemniis vino coempta mancipia.

Quia ludi apud Romanos frequentes fuerint qui apud exteros, quæve sint nuceæ ocellata apud Tranquillum.

## CAPVT XXI.

**L** V D V S calculorum veteribus præcipuus fuisse traditur, qui & latrones dicti: hi enim in duas diuisi turmas erat, colore diuersi, quorum alii milites, alii stostes. Horum lusus erat, vt turmis instructis, velut qui congedi acie parant, hinc inde sub hostium imagine procederent, ac præscripto fine, quoad quisque progredi debeat. Ita cauere oportebat, vt dum hostem quisque inuadere nititur, alterius non pateat incursibus: qui etiam ex gemma fuere: viris & mulieribus frequens, à melioribus & summis honoribus vel maxime cultus & celebratus: quem Palamedes inuenisse proditur, ad comprimendas otiosi Tati. exercitus seditiones. Post quos fuere tali eburnei sex angulorum æquali latitudine, tessera vero quatuor: nanque xvi. erant figuræ ex omni latere quadratæ, quas Græci xvi. vocant. Sed tamen in iactu tesseleris vtiebantur tribus, talis vero quatuor: in quibus figuræ effictæ vicem numeri habebant, sed quinarium numerum non erat in talis sicut in tesseleris. Tali autem, astragali Græce dicti: & astragalizontes, talis ludentes. Geminum vero quadratum, hoc est, octo laterum, dixerunt Asphalum: Taxillorum ludis octo punctis vel figuris constabat: inter quos vnus Stesichorius nomine, hoc est, octonarius, præcipuus erat. Qui quidem turricula, seu quæ dicebatur orca vel fritillus super parenti tabella punctis distincta iactabantur, ne lusoris manus iactum falleret, & non casu, sed fraude consisterent. Talorū vero canis damnosus, senio medius & anceps: siquidem modo lucra nonnunquam damnum afferebat. Is vero quaternarium numerum facit, chijs vero ternarium, Venus autem quæ summum continet numerum, multū lucri affert: semperq; felici exitu ludum terminauit. Hæc enim cani opposita, colias dicebatur: tricenariumque absoluebat numerū. Euripides vero quadrageenarium. In talis quoque legimus Vulturium & Herculeum.



# GENIALIVM DIERV

*Midas.*

*Ludi illu-  
strium &  
doctorum  
virorum  
post seria  
negocia.*

*Pila ludus  
& folliculi.*

culem basilicum, quæ an signa fuerint vel numeri, dubi-  
tatur adhuc. In tesseriis Midas fortunatissimus erat. In ra-  
xillorum iactu ter sex summam Græcis afferunt victoriâ:  
tria vero, summum damnum. Qua quidem alea Porcius  
Cato lussisse fertur animi laxandi causa, & Augustus effu-  
se: Domitianus & Claudius, qui etiam lusorium conscri-  
psit opus. Inter reliquos Theodoricus Gothorum rex, cū  
in alea vinceret, fertur indulgentissimus fuisse, eaque mo-  
menta domesticos promerendis gratiis captare solitos,  
sicut cum Vespasianus in balneum transfret. Quibus  
quidem tesseriis aptissima fuisse ligustra Plinius notauit.  
Fuit quoque apud veteres ludus pilæ & folliculi, præci-  
pue commendationis, & magni studii, quo & Iulius Cæ-  
sari, & Octavius, & alii clari viri illustresque exercendi  
corporis, & animi vegetandi causa studiosissime luserunt.  
Quo etiam Sexuola iureconsultus, remisso à negotiis ani-  
mo, lussisse proditur, nonnunquam tesseriis aut calcu-  
lis. Quod de Dionysio tyranno traditur, ut pila & follicu-  
lo assidue luderet. Reliqui vero clarissimi duces, aut sa-  
pientiæ professores non improbandi, animum diuersis  
studiis iocisque remiserunt. Quippe Socrates, dum animo  
vacaret, cum pueris minutis & facie liberali, iocari assue-  
rat: & Scipio Africanus conchas mari legendo sæpe re-  
misit duras: & Cato Censorius cum verna & famulatu a-  
nimū relaxauit: qui etiam qua die tulit repulsam, in con-  
uiuio lussit. Quod de Archyta Tarentino proditur, ut cū  
pueris & seruitis lusus agitare. Heraclitus quoque E-  
phesius quum a negotiis quiesceret astragalis lussisse fer-  
tur. Et Attalus Asiæ rex hortum pro deliciis coluit, nonnun-  
quam fundendis statuis ocium occupauit. Memoratur  
Alexander Seuerus imperator per dies festos perdicum  
& catulorum pugna se oblectasse, & Amasis Egypti rex  
post seria morionem egisse, & magnus ille Agelilaus cum  
infante filio arundinem accendisse. Neque prætereundum  
quod de Demetrio proditum est Poliorcete, qui post ne-  
gocia bellicas machinas: & de Europo Macedoniæ rege,  
qui in ocio lucernas fabricauit, Parthorum quoque re-  
ges, quum ocium superaret, cuspides acuisse feruntur. Et  
Dionysius iunior cura belli solutus, plaustella, mensas &  
sedes mira arte compinxit. Attalus veto Philomator pro  
oblecta

oblectamen-  
venenofalo-  
tamen pila  
fieri solitus,  
qua sinistra  
pulsu magis  
vel maxime  
pila mactere  
quoque & ea  
& cursu exte-  
do fuit: Pa-  
tridare, seu  
stu: quos lu-  
seu quinquen-  
ut nisi his lu-  
octo fuere lu-  
stadum, dia-  
le, & balma,  
quod volub-  
luce autore  
intra lineas  
medio quib-  
immitteret  
discus: fuit  
bus excepta,  
que, ita ut q-  
niteret. Na-  
qui illum vi-  
erant enim  
re, in quibus  
rotabant, &  
batur. Fuit  
cum per cir-  
re ita librat-  
ludiones di-  
eo enim sei-  
res Lydos f-  
lus ferre, it

oblectamento habuit, elleborum, aconitum & cicutam, venenosasq; herbas plantare, vt fructum inde legeret. Sed *Pila iuue-* tam en pila iuuenum lusus erat, frequens in Martio campo *nun ludus.* fieri solitus. exque his altera paganica, trigonalis altera, in qua sinistrae vsus præcipuus traditur. Nanque illius impulsu magis quam dextræ ludus agebatur, cuius erat vsus vel maxime in corporis motu & agilitate, vt sciret apte pilam iacere atque excipere, modò incurrere. Armis quoque & equis, tum hasta, claua & pila, lucta, venatione & cursu exerceri Romanam iuuentutem vetus consuetudo fuit: Pariter sudem torquere, equum agitare, arma tractare, sicut iactu disci, cursu, saltu, iaculatione vel cæstu: quos ludos pentathlum dixere, & ludiones pentathlos seu quinquætionem. Eratque senatusconsulto cautum, *Ludi quibus* vt nisi his ludis pecuniam ludere liceret. Græcis vero *pecunia lu-* octo fuere ludi, quibus iuuentus exercebatur impunè *dere licebat.* stadium, diaulus, dolichus, boplite, pygme, pancratium, & Græcia iule, & halma, hoc est saltus. Præter quos fuit harpastum, *uentura* quod volubili rotunditate in solo iactatur: qui ludus Pol *ludi.* luce autore fiebat, vt iuuenes in geminas diuisas turmas, *Harpastum.* intra lineas seu metas consisterent, harpastoque posito in medio quisque contenderet, vt intra gyrum alterius lineæ immitteretur: quod si contingeret, victores erant. Et discus: fuit enim instar pilæ æneæ, quæ brachiorum viribus excepta, & in altum missa, exercebat corpora animosque, ita vt quantum quisque viribus præstaret, maxime cerneret. Nanque is fortior, & præcipuo robore habebatur, qui illum vltra signatum gessisset scopum: sicut halteres. *Halteres.* erant enim circuli figura non sphaerica, sed dimidia longiore, in quibus digiti inferi possent, quos facilibus brachis rotabant: & nunc iactando, nunc rotando ludus committebatur. Fuit quoque petauri ludus admirationis præcipuus, *Petauri ludus.* cum per circulos quispiam veloci cursu transuolat, corpo *Petauriste.* re ita librato, vt circulum non offendat: vnde petaurista *Follis ludus.* ludiones dicti. Follis a ludus remissior & ignauior habitus, eo enim senes imbelli ætate ludere solebant. Horum autores Lydos fuisse ferunt, qui vt samè qua premebantur, facilius ferrè, in miseris hoc solatiu inuenere, vt ludo tempora

# GENIALIVM DIERVM

*Sphæra ludus.*

*Sphæromachia.*

*Aphæse.*

*Germanorum mos.*

*Germanorum ludus.*

*Encostyle.*

*undæxipus.*

*Nucibus.*

*Par impar.*

*Epheborum*

*puerorum*

*ludi.*

*Nuces in Sa-*

*turnalibus.*

*Parthorum*

*puerorum.*

*Nuces ocell-*

*latæ.*

*Tranquilli*

*locus.*

transfigerent. Apud Græcos frequens ludus erat sphæraz, quia qui vicisset, rex dicebatur & imperabat: victus vero, asinus, & victoris mandata exequabatur: cui sphæromachia nomen, quo in gymnasio iuuentus exerceri consuebat. Spartanis palæstra, Atheniensibus præter palæstram, quam primi inuenere, erat equester ludus, quem dicere apobaten, quo Phocionis filius sæpissime lusit, & victor fuit. Proditurque Germanorum mos peculiaris, ut cum omnia lussissent, nihilque pecuniarum superesset, in lusu extremo de libertate contenderent, victusque in alea, seruitium patitur, & additi victori velut mancipium patiebatur. Apud quos frequens ludus erat: ut nudi iuuenes inter gladios & infestas frameas se inuicem iactarent, illasque saltu transiliant illæsi. Græcis quoque iocus erat, cui nomen encostyle, quo victi vincentium genua manibus excipientes sublimis deferunt, & alius cindalismus apud plebem frequens, quem clavis exercebant. Nucibus vero, & par impar, vel coturnicum & gallinaceorum certamine, quo ludo Antonius & Octavius lussisse, & hic quidem melioribus omnibus victor abiisse fertur: aut turbine, vel micantibus digitis, nonnunquam ocellatis nucibus Romæ ephebi pueri ludere solitauere. Nummis quoque in sublime iactatis caput vel naui petere, ut quod tunc forte eueniret, & peritis responderet, id victoriam daret: aut dormientibus oculos & ora pingere, frequens erat puerorum lusus. Quæ quidem nuces loco aleæ fuerunt pueris nondum adultis, quibus in Saturnalibus ludere permissum, sicut iuuenibus alea, reliquo anni tempore vetabatur. Parthorum vero pueris ludus erant aurei tali, quibus certo anni tempore indulgere licebat. Sed quod modò est de ocellatis nucibus dictum, memini doctos viros super nucibus ocellatis, eiusmodi quæ essent, ancipitem diu cogitationem duxisse, variaque in opinione versari, & alios nuces auellanas, aliorum amygdalas putare, neque satis certam ferre sententiam super Tranquilli verbis, quibus Augustum laxandæ animi causâ cum pueris facie liberali ocellatis nucibus lussisse dicit. Quod verò nos sentimus, & probabilius putamus, id est eiusmodi, ut nuces ocellatas, nucleos, quos in Persicis pomis sitos inspicimus, dici-

mus

mus esse, quod videmus: dictum quibus munus na oscillâ, sicut bus tunc ludere intelligi contemnentia for

Qua vota

QVI mos solennitatis quiti sunt. In fuli aut imperbelli incerta spsid in cõsultor de manubis impensa exo templa a defmina placari multis pocillamus, lo quoperus imperludque conceplerunque imatos, ut scilicet in imperio pr in Asia, decenn & tricennalia rum sacra ad præcipitur. Et sa miliaria, a perimus. P mus, a passum ronæque exat, & voto vota pro impuium verbis

mus esse, quibus persæpe ludere nostrates pueros hodie videmus: dictasque ocellaras, propter ocellos & foramina, quibus muniuntur vndique. Neque de amygdala & auellana oscilla, sicut error habet, sed de Persicorum ossibus, quibus tunc ludebatur, & nunc frequens puerorum lusus est, intelligi conuenire, credimus exploratæ & non ambigæ sententiæ fore.

*Quæ vota olim solennia fuere apud Romanos, & quæ apud exteros, quæque vota concipere, & quo modo soliti sint.*

## CAPVT XXII.

QVIMOS vetustus in votis nuncupandis olim, quæque solennitas concipiendorum fuisset, multi variè exequuti sunt. In primis obseruatum legimus, vt simul ac consulti aut imperatori, cui belli summa commissæ erat, euentu belli incertasæ fluctuanti, votum vouere collibitum esset, si id incòsulto senatu, aut citra populi auctoritatem faceret, de manubiis vel hostium spoliis, aut si non sufficerent, sua impensa exoluere teneretur. Vouebantur enim sæpius templa ædesve deorum: ludique diis, aut statue, quibus numina placari, aut expiari crimina putabant. Nonnunquam multis pocillum pro magno munere diis votum inuenimus. In quo fuit seruatum, vt velato capite, & veste caput pyrius, de operto imperator, prætor aut consul votum effundat, il-  
*De belli a-  
uentu.*  
*Ludi diis,  
aut statua.*  
*Is erat L. Pæ-  
quo supra  
cap. II.*  
 plerunque imperatores vouerunt ex anno imperii computatos, vt scilicet totidem dierum ludi fierent, quot illi anni imperio præfuis-  
*Velato ca-  
pit. ludi ab-  
pisd ludi ab-*  
 in Asia, decennialia vota celebrauit. Theodosius vicennialia  
*Ceremonia  
denaria,*  
 & tricennialia: sicut denariæ ceremoniæ & triceniariæ, quarum sacra adituris, de cem aut triginta diebus obseruantia  
*tricenaria,*  
 præcipitur. Et centenariæ cœnæ à centenis sestertiis: & va-  
*Centenaria.  
Cœna cen-*  
 perimus. Porticus quoque centenarias & milliarias dicimus, à passuum longitudine dimensas. Vestes etiam co-  
*Porticus  
centanaria.*  
 ronasque ex auro & gemmis, plerunque numinibus votas, & voto persoluto dicatas inuenimus: quæ quidem  
*Vota pro quibus concipi-  
buntur.*  
 vota pro imperii æternitate, nonnunquam pro salute ciuium  
 uum verbis solennibus concipi solebant. In quo id seruatur.



# GENIALIVM DIERVM

uatum est, vt nisi tertio die post calendas Ianuarias, pro salute principis votum concipiatur, vtque solenne iusiurandum nuncupationibus votorum præstetur. Etiam pro ita & re ditu, proque incolumitate principis, iacere stipem ad lacum Curti, aut ludorum celebritates apud Romanos votum fuisse compertum est. Quotiesque pro principis incolumitate concipiebatur votum, Tiberio imperante id seruatum est, vt in votorum nuncupatione Neionem, Drusumque diis commendarent. Quæ vero dictator, consul aut prætor vota suscipiebat: non aliter nisi verbis conceptis, præunte pontifice maximo, ne quid præposterè dicatur, concipi poterunt. Et incerta quoque pecunia, & quæ non extaret, votum concipi posse plerunque animaduersum est: si tamen semel votum emissum foret, illud denudò irritum facere non licebat. Quod si incerta pecunia fuisset, pro quo votum conciperetur, eaque bello vsui non esset, illam reponi, nec cum alia misceri oportebat: quod nisi factum esset, votum non ritè emissum, nec religione vouentem exolui putarunt. Quod si Ver sacrum in magnis reip. casibus votum vouendum foret, illa infixa religio animis fuit, vt nisi ex autoritate collegii pontificum votum fieret, non votum, sed inconsulta pollicitatio censeretur. Hoc enim antequam emitteretur, patribus renunciari, & populi iussu, ac consulto senatus, arbitratuque pontificum fieri debebat: aliter ritè factum conceptum ve esse minus censere, illudque à prætore vel consule, aut pontifice maximo emitti perperam. In hoc enim voto quicquid ex suis, ouibus & agnis inter calend. Mart. & Idus Maias apud quemque natum editum ve fuisset, voto contineri dixerunt: pueros quoque & puellas, qui inter hæc tempora editi fuissent, haud dubie voto comprehendi. Sed quia immolare eos turpe ducerent, hoc piaculari sacro expiarent, vt adultos velarent, velatosque extra fines exigerent, qui vernæ dicti sunt, quo periculo liberi religione putabantur.

Iurisconsultus eos seruos, qui neque empti, neque aliunde acquisiti, sed domi & ex ancillis nostris nati sunt, vernas appellat. l. seruis urbanis §. Si alii verna ff. de leg. 3. & l. cum super venis C. de rei vend.

Cuius instar Metapontinos votum vouisse ferunt: nam voti compotes auream ætatem Apollini deuouerunt, quod

*Pro principe.*

*Vota. quæ  
dictator, cō-  
sul, aut præ-  
tor suscipie-  
bat.*

*Ex incerta  
pecunia.*

*Vota ex au-  
toritate col-  
legii pontifi-  
cum.*

*Vernæ.*

*Metaponti-  
ni.*

quod esse ar-  
num deo &  
ver sacrum  
solutum, reli-  
que exolutu-  
eis & Roma  
contagio &  
primum inu-  
lis erat, vice  
in eis que cen-  
no tempore i-  
ser, centum  
Fuitque cons-  
soluebantur,  
in luctu vou-  
memorie præ-  
numini vota  
am rapide in-  
tanta plerum-  
gi, Apuli ver-  
geo, ne in-  
tur. Præter  
vti deo vota  
ad eorum ex-  
ditus euerit  
copias ducer-  
ferunt, vt ve-  
ventis extru-  
cium classe  
tructam aran-  
effundunt, vt  
torum villas  
Methonem  
violentiores  
farum regum  
summo verti-  
desaper bre-  
primus, lo-  
quam vinum  
deo, vota en-

quod esse arbi tramur, vberrium & quatuosissimum an-  
 num deo & numinibus consecrari. Fuit animaduersum,  
 ver sacrum antea vorum, & post temporum interualla per-  
 solutum, religione vouentem, & populum exoluisse, rite-  
 que exolutum videri. Præter quæ hecatombas vouere Græcæ *hecatombas*  
 & Romanis antiqui moris fuit olim, quum pestilenti vouere. &  
 contagio & graui morbo laborarent: quod à Laconibus quando. &  
 primum inuentum fuisse dicunt. Cuius voti obseruatio ta- *quod genus*  
 lis erat, vt centum aræ vno in loco aggesto cespide fierent: *sacrificii.*  
 in eisque centum boues, centum oues, centumque sues v-  
 no tempore immolarent. Si vero imperatorum votum es-  
 set, centum leones, centumque aquilæ vna mactarentur.  
 Fuitque constitutum, vt cum hecatombæ vel publica vota  
 soluebantur, populi luctus & mœror desineret. Namque  
 in luctu vouere, est mali auspicii & detestabilis. Et quoque  
 memoriæ proditum, non diis tantum, sed & velut sancto  
 numinivota persoluta. Quippe Augustus Circio, ne Galli *Vento vota*  
 am rapide infestaret, votum exoluit, & sacrum fecit: cuius *persoluta.*  
 tanta plerunque vis erat, vt testâ auferret. Calabri lapy- *Arabulo.*  
 gi, Apuli vento Arabulo, Athenæ Scitoni, Pamphylî Ga-  
 gneo, ne incolas tæbe afficerent, neue arua depopularen- *Thurii.*  
 tur. Præcipue Thurii magno affecti beneficio, Boreæ  
 vti deo vota persoluerunt, quod Dionysii classem, quam  
 ad eorum excidium parauerat, vehementior coortus, fun-  
 ditus euertisset: sicut Xerxe in Græciam innumerabiles  
 copias ducente, Delphicum respondisse Græcis oraculum  
 ferunt, vt ventos precarentur sibi auxilio adesse: qui ara  
 ventis extructa, illos propitios habuerunt, tota fere ho-  
 stium classe demersa. In agro quoque Sicyonio ventis ex *Ara ventis*  
 tructam aram legimus: cui quotannis noctem vnam vota *extructa.*  
 effundunt, vt lenita vis venti desineret, cum turbine ven-  
 torum villæ arbuta, fruges passim deuaftarentur. Et apud  
 Methonem Palladii, Anemotidi templum dicatum est, ne *Pallas.*  
 violentiores perflantes loca deuaftarent. Ponti vero & Per- *aiemæns.*  
 sarum regum vouendi moduserat, vt in excelsis iugis & *Regum Pon-*  
 summo vertice montium pyram construunt, alteramque *ss & Persa-*  
 desuper breuiorem: ipseque ad pyram ligna rex inferat *rum vouen-*  
 primus, Iouique Militari lac & melin spergat: & post *di modus.*  
 quam vinum, mel, & odores infuderit, velut propitiato  
 deo, vota enunciet: pulmentoque præparato, quod astanti-  
 bus

# GENIALIVM DIERVM

*Græcorum*  
*mos voven-*  
*di.*  
bus datur, pyra ignem inferat, quo incendio æstuante aere, vix illuc accedere permittitur. Græcis vero frequens vsus erat, vt statuas longo æuo duraturas diis vouerent.

*Athenien-*  
*sium vota.*

*Sacra ex*  
*quis in*  
*votis con-*  
*cipiendū.*  
*Parthorum*  
*reges & ma-*  
*gi.*

*Ægyptii.*

*Myfi.*

*Solennia*  
*vota.*

*Hermundu-*  
*ri.*

Quippe Nicanore ægotante Aristoteles vota fecit pro incolumitate: statuas se, loui Senatori vnā, alteram lunoni Sospitæ dicaturum: qui loti, & pura veste amicti, in superiore domus thalamo plerunque vota effundunt, & diis supplicant. Athenienses vero, quum in aureis & argenteis vasis diis propinassent, & Pæana cecinissent, tunc demum sanctissimis cæremoniis cælum suspicientes, vota nuncupabant. Ea autem ex primigeniis agnis, nonnunquam ex bobus, qui iugum non subiissent, frequentia fuere. In quo fuit seruatum, vt ramus ex sacra olea alba lana coronatus in emissionem votorum adhiberent. Sicut Parthorum reges & magi, qui nyctegretum, quæ nyctilopa dicitur, herbam coloris hyssinei, vt spinæ folia adhibebant, magnis sæpe laudibus celebratam, qua non adhibita nullum votum rite concipi arbitrati sunt. Quicum deos euocabant, marmaritimam herbam, quæ in desertis petris & saxis præruptissimis nascitur, admiscebant. Apud Ægyptios vero, pro pueris morbo affectis, vota concipiebant, vt si deus voto adesset, defectum capillum diis dedicarent. Myfis nisi immolato prius equo & litato, extrisque depastis, vota concipere non licuit. Inter solennia autem vota fuisse traditur, quoties exercitus duces de spoliis hostium Vulcano votum fecissent (id enim soluebatur) vt fufis fufis & percussis armis faciant: tamen si arma militaria non exuri, sed belli more cremari solita legamus. Apud Hermunduros, inter solennia vota belli duces sacrare diuersam aciem, illamque Marti & Mercurio deuouere consueuerunt: quo voto equi, viri, spolia & machinæ, & cun-

sta bello qu  
salute, Ter  
prece ad  
ret, nudo p  
nal supplic  
tum fuit, v  
stibus capt  
prædator  
voui sedio  
dita, donu  
fuit, vt bell  
vouerent:  
rata, is plu  
qui maiore  
stare Crote  
nimicitias  
dæ Apollin  
deuouere:  
tarent, deo  
mississent  
rum Mar  
CCCC  
retur, se d  
re votum  
mos, vt qu  
veteribus  
qui solus a  
concipere,  
quoque fr  
di solere R  
dixerunt:  
ritum Ro  
uisset, vot  
nisque æst  
tos ipso di  
nem ad p  
profecto  
voto, cum  
autem vo  
dicti sum

Et bello quæ sita occisioni dantur. Artaxerxes pro vxoris *Artaxerxe.*  
 salute, Terræ votum faciens, se illam attracta humo solenni  
 prece adoraturum promittit: & Berenice, vt Deo vota solue- *Berenice.*  
 ret, nudo pede, & abraſo capillo Hierosolymis ante tribu-  
 nal supplicauit. Nonnunquam frequens apud veteres vo-  
 tum fuit, vt decima prædæ & spoliū, quicquid ex hosti- *Decimam*  
 ſtibus captum fuiſſet, Ioui & diis deuouerent: quare Iupiter præda par- *tem diu vo-*  
 prædator nuncupatus: ſicut Camillus captis Veis votum *uebant.*  
 vouiſſe dicitur. Id enim ſolvebatur, vt prædæ parte diuen-  
 dita, donum diis & numinibus dicarent. Qui mos Gallorum *Iupiter præ-*  
 fuit, vt belli iure quæſita, plerumque vero partem Marti de- *dator.*  
 uouerent: in quo id erat conſtitutum vt diuina ope implo- *Galli.*  
 rata, is plus ſpei ferret, & propitius facilius haberet deos,  
 qui maiorem prædæ partem his deuouiſſet. Qua tempe-  
 ſtate Crotoniæ aduerſus Locrenſes, graues teſtataſque in-  
 nimicitias habebant, bello dimicaturi, cum decimam præ-  
 dæ Apollini vouiſſent. Locrenſes vt voto vincerent, nonam  
 deuouere: & cum Galli Ariſtonico duce contra Rom. mili-  
 tarent, deque hoſtium præda aureum torquem Marti pro-  
 miſſiſſent, Flaminius, vt voto vinceret, de torquib. Gallo-  
 rum Marti trophæum poſuit. Aratus vero Sicyoniū cum  
 CCCCC. hominum capita, ne ab aduerſariis voto vince-  
 retur, ſe deo immolaturum vouiſſet, voti compos, exolue-  
 re votum Theſſalico dolo recuſauit. Fuitque vouentium  
 mos, vt qui compotes voti fuiſſent, quo potiora ſumerent,  
 veteribus perſolutis, nouis ſe obligarent votis: vtque pater  
 qui ſolus autorandi poteſtatem habet, votum filii nomine  
 concipere, ipſumque numinibus obligare poſſit. Decimam *Decima fru-*  
 quoque fructuum Herculi paſſim voueri. votumque effun- *ctum Her-*  
 di ſolere Romæ in vſu comperimus: quod auſpicatiſſimum *culi.*  
 duxerunt & fortunatiſſimum. Qua de cauſa Lucillum pe-  
 ritum Romani moris & iuris, quod decimam Herculi vo-  
 uiſſet, votumq; perſoluſſet, maximis auctum opibus fortu- *Conſulū poſt*  
 niſque æſtimarunt. Illud vtiq; verum eſt, conſules designa- *initium ma-*  
 tos ipſo die inti magiſtratus in bellum profeſſuros, cōcio- *giſtratuū vo-*  
 nem ad populum habere, Capitolium adire, ibiq; ſacrificio *ta in Capi-*  
 profeſto vota effundere ſolere: tunc ſuſcepto emiſſoque *tolio.*  
 voto, cum ſe numinibus obligarent, rei voti appellati: cum *Rei voti &*  
 autem voti compotes promiſſa exoluiſſent, damnati voti *damnati.*  
 dicti ſunt. Quoties grauiā & acerba ac miſera & intole-



# GENIALIUM DIERUM

*Calamitoso-* rum & in-  
*iuria affecto-* rum vota &  
*imprecatio-* nes.  
randa quispiam pateretur indigne, voti & imprecationis  
genus maximum erat, ut positus humi genibus, ambas pal-  
mas crebris ictibus solo incuteret, aut correm ignitum ian-  
nuæ apponeret, illique obuiantri delibatis sacris, inadente  
lachrymis sinu, deos superos, atque inferos, cælum noctem  
que testans, necem, exilium, dirasque calamitates, fu-  
riali carmine imprecetur: & sæua quædam numina aduo-  
cans: illum cum omni stirpe & gente, caput, domum, fortu-  
nas deuouere, & prætereuntem execrari debeat: quæ im-  
precario dici non potest quam miri & efficacis studiū sit ad  
vim diuinitatis commouendam, Quibus diris Atteius tri-  
bunus ple. execratus est M. Crassum ad bellum Parthicum  
prodeuntem, magno post exitio consequuto. Cretenſibus  
vero acerbissima cenſetur imprecatio, omnibus votis ex-  
petere, ut hi quos deuouemus, mala consuetudine dele-  
ſcentur: qua imprecatione nulla est efficacior ad excidium  
properandum: tanquam qui in abulum semel lapsus fuis-  
set, amplius emendare facinus, & ad frugales mores reuer-  
ti nequirit. Ideo Charondas graues pœnas sanxisse fertur,  
ac omni supplicio dignos putasse illos, qui cum malis af-  
fueſcerent. Apud Spartanos inter sæuissimas execrationes  
fuit in notegph, quam caballationem recentiores vocant,  
id est, equorum enutritio, eo quod magno staret impen-  
dio & homines suauī capti ad perniciem duceret. Nam  
morbus alendi equos non pauperes, ut aiunt, sed arua frui-  
menti fera ſectatur. Eratque in veteribus monumentis,  
quod qui Opi deæ, quæ terra dicta est, votum concipiunt,  
sedentes votum effundere, inque concipiendo terram tan-  
gere debeant. Vtque pro bouum incolumitate agricolæ  
Syluano vota persoluant, farris, adorei, lardi, ac pulpæ & vi-  
ni, pro equis Hipponæ, Castori & Polluci nauræ, & qui nau-  
fragium timent. Qui vero laboribus anguntur, Tutano:  
fueri Lauernæ, Iuuenes Horæ sicut pastores Pani deo pro  
pecoribus: & qui viam profecturi sunt, Herculi supplicunt.  
Syluano quoque in singula bouum capita adoreo, lardo, &  
vini sextario, subtaxata mensura, votum fit. Ferunt pasto-  
ritios Aphros inter vota & primitiarum loco, autem pecu-  
dis præcidere, illamque ceruice aduersâ supra domum ab-  
icere: pro noctibus vera ferra, vnguenta & coronas Ve-  
neri aut Cupidini dona ferre. Cumque diis manibus & Diti

*Cretenſium*  
*imprecatio-*  
*nes.*

*Chroandas.*

*Spartanorū.*  
*in notegph.*

*Opi voti cō-*  
*cupiendi ra-*  
*tio.*

*Agricola.*

*Equites.*

*Nauta.*

*Qui laborib*  
*inguntur.*

*Fures.*

*Iuuenes.*

*Viaiores.*

*Pastores.*

*Aphrorum.*

*Diis manib.*

*& Diti.*

con-

concipitur votum, quæ deuotio potius dicta est, ouibus  
tribus atris Telluri Iouique sacrum sit: in quorum pre-  
catione, qui rem diuinam facit, cum Tellurem inuocat. ma-  
nibus terram tangit: cum vero Iouem, sublati in cœlum  
manibus precationem peragit. Cum autem votum effun-  
ditur, manus pectori adinouere præcipitur: aliter votum  
non ritè concipi, sed pollui sacra in expiabili religione pu-  
tarunt. Animaduersum tamen est, pontificum decreto ca-  
ueri, vt si ab exercitu duce diis manibus quispiam deuo-  
tus & consecratus foret, neque is in acie cecidisset, vt Diti Deuotus à  
satisfiat, signum septem pedes altum in terram defodi o. duce exer-  
portere: vbi que signum effossum fuisset, illic hostias im-  
molari non licere. Et tamen si res deo deuotas nemo sibi  
asciscere queat, hominem tamen deo deuotum, aut diis  
consecratum occidere permitti impunè, eamque eadem  
capitali poxæ non haberi, tanquam illius anima non ad  
nos, sed ad deos pertineat. Illud quoque inter autores con-  
uenit, fuisse apud Gallos inter consecratas preces & ne-  
faria vota, quæ nec more nec iure concipiuntur, frequen-  
ti in vsu, vt in magnis discriminibus & extremis casibus ho-  
mines se diis immolatu-  
ros, aut pro alterius salute se & caput suum deuoturos,  
nonnunquam in scenam se prodituros, & histrionicam sal-  
tatu-  
ros: apud Græcos decimum quæque Apollini Delphi-  
co daturos: Locresibus virgines se prostituturos: apud alios,  
defectum crimen diis oblaturos: & apud Persas viuos ho-  
mines defosuros vouerent. Quare Ametris Xerxis vxor,  
vt gratiam diis referret, quod in vita diu processerat, qua-  
tuordecim illustrium Persarum liberos sub terram viuos  
defodisse, & votum persoluisse dicitur, tanquam his vo-  
tis & diris imprecationibus dii immortales & cœlestia nu-  
mina placentur. Ipsi enim defodere viuentes, vulgato in  
vsu fuit. Idomeneus verò Cretensium rex, cum nau-  
fragus ex voto conscelerato filium sibi obuiam factum im-  
molare diis vellet, illumque perditum ire, à Cretensibus  
pulsus, & patria eiectus fuit. Pausanias autem Lacedæ-  
moniorum dux, ad Platæas victor contra Mardonium,  
cum de manubiis tripodem aureum Delphis votum sol-  
uisset, suumque nomen inscriberet, Lacedæmonii per-  
æsi insolentiam, epigramma induxerunt, & ciuitatum  
nomi-

*Cæmonia  
in votis con-  
cipiendis.*

*Hominem  
deuotum oc-  
cidere im-  
punè licebat  
Galli.*

*Græci.  
Locrenses.*

*Ametridis  
votum.*

*Idomeneus*

*Pausanias.*

# GENIALIVM DIERV

*Hammonis responsum de Lacedæmoniorum frugalibus sacris.*  
nomina inscripserunt. Neque præterierim responsum Hammonis Atheniensibus datum, Ioui magiscordie esse & castas, quàm immodica & opulenta Atheniensium, atque opimis hostiis & victimis illorum fœdari aras. Id quod Pythagoras censuit. thure & libis magis gaudere & placatiores esse deos, quàm hecatombis & multo sanguine asfiduè aras cumulari.

*Censuuisse Romanos illorum bona quos maximis criminibus damnavant, publicare: & quæ Porticus Roma insignes fuerint.*

## CAPVT XXIII.

*Bona supplicio affectoriū publicata.*

*Tarquinius*

*C. Cassius.*

*M. Manlius Capitolinus.*

**A**DVERTI sæpe animum, consuevisse Romanos, quos pro criminibus oppidò grauibz supplicio affecterāt, illorum bona propter criminis detestandum facinus publicare: illaque destinare publicis vsibus, ut domini supplicium bonorum publicatio sequeretur. Sic Tarquinio rege eiectō, ager qui Tarquiniorum quondam fuerat, Marti dicatus, campus Martius dictus est: sic Caii Cassii domus, cui ob affectati regni crimen dies perduellionis dicta fuit, euerſa & demolita, area ante Telluris ædem facta est. Domus præterea M. Manlii Capitolini, quæ quondā in arce fuerat, qui suspicionē regni pœnas dedit, de saxo deiectus, ædes atque officina monetæ fuit: in qua æde lintei libri, in quibus erant fata Romanorum, seruabantur. Nam Sibyllinos & Martianos, ad quos decemviri, quoties diu consulerendi sunt, adire solent, in Capitolini Iouis & Apollinis templo in palatio seruari certum est. Inde senatus decreto, iussuque populi, ne quis arcem incoletet, neve Manliæ gentis homo Marci prænomen ferret, cautum fuit: ut æterna memoria dedecoris generi, & nomini suo iniusta foret. Et cum Macellus quidam nequam & criminofus, qui in ganeo & lustris vitam egerat, propter latrocinia, sordēſque vitæ capitali supplicio pœnas dedisset, bonis publicatis, in ipsius domo ab Æmylio & Fulvio censoribus macellum, ubi obſonia venderentur, locum extructum fuerunt: tamenſi forum olitorium Romæ antiquum macellum fuisse tradant. Sp. quoque Melii domus, quod turpiter regnum appetere conatus eſſet, postquam capitis accer-

*Macellus.  
Macellum nouum.  
Macellum antiquum.*

*S. Melius.*

accersu  
lium dici  
in palatio  
& euen  
Fl acci ti  
molieus  
bricis po  
rum cri  
inſignis  
Sylla di  
publica  
lia dicta  
merſeru  
facinore  
niſſe op  
porticus  
ante ipſi  
Iunius, i  
tio ader  
Philipp  
manu  
Flamin  
de Per  
etam leg  
ſtatoris  
bant. E  
ſenda, &  
guſto qu  
qua am  
ſto dem  
cultus  
ambula  
Celebra  
bliothe  
ſuam ſ  
quinq  
pſana, &  
tis & m  
cus Poe  
celebra

accersitus pœnas dedit, patrimonio publicato, *Æquimeliū*  
 liliū dicta est. Meminimus quoque Vitruuii Vacci, cuius *Vitruuius.*  
 in palatio domus, ob illius facinoris pœnam, publicata *Vaccus.*  
 & euersa, Vacciprata loco nomen dedit. Nec minus M. *Vacciprata.*  
 Flacci turbulenti ciuis, qui cum C. Graccho seditionem *M. Flaccus.*  
 molitus fuit, cuius domum Q. Catulus de manubiis Cim- *Porticus.*  
 bricis porticum fecit, quæ Catuli appellatur: ut tanto *Catulus.*  
 rum criminum facinora nomen denotaret, supplicii quæ *Lex de bonis*  
 insignis memoria foret sempiterna. Quibus exemplis *proscripto*  
 Sylla dictator, & mox C. Cæsar de bonis proscriptorum *rum publi-*  
 publicandis, perniciosas leges tulere, quæ Iulia & Corne- *candus.*  
 lia dictæ, vnde tot sectiones & omnis generis sectores e-  
 merferunt. In quam porticum Ciceronis domus indigno  
 facinore euersa, iussu Clodii mutata fertur. Sed memi-  
 nisse oportet, præter hanc Quinti Catuli, plures Romæ  
 porticus insigni nomine fuisse. Nam Pompeii porticus *Porticus cō-*  
 ante ipsius curiam fuit: & altera Octauiae iuxta ædem *plures Roma.*  
 Iunius, in qua signa militaria olim à Dalmaticis Domi- *Pompeii.*  
 tio adempta, mox ab Augusto restituta, diu mansere: & Octauia. *Octauia.*  
 Philippi porticus Herculis imagine & Helena Zeuxidis *Philippi.*  
 manu celebrata. Porticum quoque duplicem ad circum *Porticus du-*  
 Flaminium, ab opere Corinthiam, à Cneo Octauio, qui *plex ad circū*  
 de Perseo naualem triumphum egit, magnificè instru- *Flami.*  
 ctam legimus, atque munitam: & Metelli iuxta ædem *Cn. Octauii.*  
 Statoris Iouis, per quas matronæ vectari & spatari sole- *Metelli.*  
 bant. Fuit præterea porticus Quirini, antiquo opere vi- *Quirini.*  
 senda, & Lucii & Cati: atque alia Liuiæ & Octauiae ab Au- *Lucii.*  
 gusto quondam, sed alienis nominibus constructa. In *Liuiæ.*  
 qua ampliprætoria fuisse memorant, quibus ab Augu- *Octauia.*  
 sto demolitis, porticus sub nomine Liuiæ non minoris *Claudii.*  
 cultus maiestatisque suffecta est. Et porticus Claudiae, vbi *Augusti.*  
 ambulationes subdiales miro ingenio elaboratæ fuerunt.  
 Celebratur quoque porticus Augusti in palatio, cum bi-  
 bliotheca Græca Latinaque, Numidico marmore per  
 suam symmetriam extructa. In qua Belidum imagines  
 quinquaginta, quæ maritos necauerunt, sitæ erant: & Vi-  
 psana, & leptorum marmore, & imaginibus, tum lanrea-  
 tis & magnificis operibus exultat. Athenis verò porticus  
 Poecile, & altaria varia, vbi Mercurius æneus erat,  
 celebratissima picturæ varietate, miris laudibus ferun-  
 tur,

tur,



# GENIALIVM DIERV

*Pyssanaestia.  
Poecile in E-  
lide.  
Heptapho-  
non.  
Angiportus  
Patricia.  
Extra portā  
trigeminā.  
Ad portam  
Fontinalem.  
Seueri por-  
ticus.*

*Lycium.*

tur, vbi pugna Marathonia depicta, & alia Pyssanaestia & Poecile in Elide, quam echum vocabant. Ferturque de Olympiæ porticu, quam heptaphonon vocitant, diuersa structura facie, mirum: vt. vox conclamata per septem orbis ruptis spatiis, eandem multiplicato sono reterat: sicut in Cyzico turres septem, acceptas voces numero so percussu multiplicant. Inter quas angiportus Patricia non in postremis fuit, iuxta ædem Dianæ, ad quam ingredi viros religio non finit. Extra quoque portam Trigeminā, vnam porticum, & alteram ad portam Fontinalem iuxta Martis aram, ab ædilibus curulib. ex multatitia pecunia constructas, & Seueri porticum postea additam fuisse, à multis prodita memoria est. Sed quia de Poecile porticu loquor, sciendum est, in hac Stoicos philosophari, sicut Peripateticos in Lycio. Quare Zeno, quod in porticu docebāt, quæ Græce *σῶα* dicitur, auctor Stoicæ sectæ perhibetur. Epicurus vero scholam & conuentus in hortis habuit, vbi philosophabatur.

*Quam multiplex annus apud diuersas gentes fuerit, & qui annus Romanus, quodve principium anni sit.*

## CAP. XXIV.

*Persæ.*

*Græci.*

*Alii.*

*Arcades.*

*Alii.*

*Ægyptii.*

**D**E multiplici anno apud plerasque gentes animaduertimus dispares differentias, & multiformes species fuisse: aliosque alia obseruatione annum metiti: ita vt suo quenque ingenio, & prout cuique commodum fuit, annum dimensos inueniamus. Persis non obscura nec incelebratione, trecentis sexagintaquinque diebus annus præfinitur. Ex Græcis plerique, singulis quatuor mensibus annum statuere: nonnulli ad Solis cursum terminant, quare lycabas dicebatur. Quidam ex barbaris, trium mensium effecerunt. Arcades interdum vno, nonnunquam tribus mensibus annum metiti sunt ita, vt quadripartitis temporibus diuiso solis cursu, per singula tempora annum efficerent. Alii æstate vnum, alterum hyeme me commenti fuere: plures a tribus temporibus, æstate hyeme & vere, quatuor mensium annum statuere. Ægyptii non vna facie, sed multiplici sorte variarunt, vt quandoque, trium, sæpius quatuor mensium annum efficerent: plerunque mensis spatio ad cursum lunæ metiebantur. Fuere qui

quicredere  
tum, frequ  
que diliget  
mensis ver  
Sed post om  
annum repe  
lis cursum d  
no assignati  
minatur: r  
tudine ante  
nus in se flex  
quod volub  
xereque an  
efficere, a  
Fertur Solon  
modo ante  
so anni fier  
meatus, qu  
Solarem ve  
rum effece  
num deme  
iecere, qui  
Thaletem  
fisse, primu  
Omnibus a  
ita vt post o  
locum vnde  
ta annorum  
derunt: que  
rū LIII. ann  
Arabes in p  
norum triu  
runt. Alii X  
trib. millib  
terminari d  
multa secul  
rent, quō m  
gesimum an  
nios tredec  
nue claudet

quicredent, Cares & Acarnanes aliquando sex mensium, frequentius menstruum annum fecisse. Indos quoque diligenti dimensione plena annorum spatia seruasse, menses vero in quinos denos dies, præter alios, definisse. Sed post omnes, variatis temporibus, Ægyptios verum annum reperisse, atque obseruata ratione aliorum, ad solis cursum diuississe satis constat, duodecim mensibus anno assignatis, quos CCC. dierum numero singulos terminarunt: quem propter motus conuercentes & vicissitudines ante inuentas literas ita effinxere, vt draco curuus in se flexus suam caudam morderet: quæ descriptio, quod volubili orbe circum agitur, annum designauit. Dixereque annum lunarem dierum XXX. alii. CCCLIII. effecere, annumque loui, menses vero lunoni dicarunt: Fertur Solon ita metitus fuisse annum, vt ad Lunæ cursum modo antecedentis solem, modo subsequenti, dimensio anni fieret: quod Indos facere inuenimus, vt ad lunæ meatus, quum se in cornua curuabat, tempora notarent. Solarem vero quæ XII. mensibus constat CCCLX. dierum effecere. Thebani vero sacerdotes ex Solis cursu annum demetientes, duodecies tricenis diebus quinos adiecerunt, qui vertentem annum efficerent. Sunt qui tradunt Thaletem Milesum in CCCLXV. dies annum diuississe, primumque veram dimensionem commentum fuisse. Omnibus autem sideribus in suum recurrentibus orbem, ita vt post omnium siderum contorsionem, ad eundem locum vnde digressa fuerunt, regressio fieret: quum multa annorum intercesserint millia, magnum annum tradiderunt: quem quidē post duodecim millium & nongentorum LIIII. annorum spatia fieri, mathematici volunt: idque Arabes in primis opinati sunt. Nonnulli nisi post XV. annorum millia conuersionem maioris anni fieri iudicant. Alii XXXVI. annorum millibus, plerique ex singulis tribus millibus, multi mille CCCC. & LX. annorum circinitu terminari dixerunt, quum luna & sol, atque sidera, post multa secula & ætates, suis locis & originibus restituta forent, quæ mundanū annū nuncupant. Galli autem post trigésimum annum seculum fieri putant. In Italia apud Latinios tredecim mensium spatium, hoc est. cccclxxiij. diebus annus claudebatur. Romulus decē mēsuū curriculo definiuit annum

*Cares.**Acarnanes.  
Indi.**Ægyptii verum annum  
inuenerunt.  
Anni symbolum.**Annus Lunaris.**Solonis anni  
dimensio.**Annus solaris.  
Thebani sacerdotes  
Thales Milesius.**Annus magnus.  
Arabes. Alii**Annus mundanus.  
Galli.  
Latinii.  
Romulus.*

# GENIALIVM DIERV

*Vide Alci.  
in l. cum bis-  
sexm ff. de  
verb. sig.  
Nmma l'om  
pilus.*

*Intercala-  
latio.*

*Græcorum  
intercalatio.*

*Augustus.*

*Anni prin-  
cipium.*

*Annus natu-  
ralis & ci-  
vili.*

*Trieteris.*

*Olympias.*

*Eudoxi an-  
nus.*

annum, Martiumque principium fecit, quintumque ab eo Quintilem, & reliquos deinceps nuncupavit. Numa vero Pompilius aliquando morosius vestigans, primus ad solius cursum, post Ægyptios, in duodecim menses annum dimensus fuit, Ianuario & Februario adiectis: Ianuarioque initium dedit, tunc vere anni principium esse arbitratus, quum post hybernū tropicum sol quo ulterius progrediatur non habent, perfecto cursu zodiaci, per singulas stationes celeri meatu ad nos reuerti incipit. Quem quia tricenis diebus per singulos menses luna non perficit, ita dispensauit intercalandos dies, vt vigesimo anno ad metam eandem solis, vnde orsi essent, plenis annorum spatii dies congruerent: quod erat apud Græcos aliter institutum: dum ita intercalabant, vt tertio quoque anno mensem intercalarem adiecissent, Ægyptii vero tricenis diebus, quibus annus claudebatur, qui nos dies singulis annis pro intercalari adiecere. Sæpiusque in describendo intercalari variatum fuit, donec diuus Augustus intercalario mense sublato, ita annum designauit, vt quarto quoque anno absoluro, non autem incipiente, vt Cæsardiudicaret, vnus intercalaretur dies, vt ad solis cursum dimensio anni congrueret, Hebræi ab æquinoctio verno, Græci à solstitio, Ægyptii ab autumnno initium fecere anni: quibus September erat principium: cui Hermeten dixerent nomen: ex quibus, alii primum mensem totius anni Theit nuncupant: alii, vt Achæi & plerique, circa ortum Vergiliarum, velut anni principio, magistratus & honores incipiunt. Etoli post autumnale æquinoctium comitia faciunt. Druides à sexta quaque luna augurantur anni initium. Eratque annus naturalis, qui duodecim spatio mensium claudebatur: & ciuili variatum gentium opinione definit. Nam & Trieteris duorum spatio annorum constabat, tertio incipiente: Olympias ex quatuor, quinto redeunte. Eudoxi annus octo ex nostris continet. Is enim ad veram anni cognitionem proxime accessit: deinde Hipparchus, postea Ptolemæus, demum Cæsar. Chaldaicus, duodecim: Methonicus, vnde uiginti: Saturni, triginta annorum fuit: Iouis duodecim: Martis duorum. Alii septimum quæque obseruant annum, propterea quod ætatis hominis signum imprimeret. Nonnulli per ætates annos

annos disti-  
rum spatium  
voluntate  
ciuili annu-  
cunt. Sed  
tamen sequi  
magistratus  
Publico Ebu-  
tilibus prin-  
cipales, &  
autem temp-  
viles calenda-  
stratibus fue-  
state, creatis  
rentur, ad  
ptum fuit, in-  
bant, Man-  
bellum, qu-  
quo tempore  
piusque sup-  
calendis Qu-  
res tempus  
donecad A-  
calendis Jan-  
pium fecere.  
imperante co-  
lucem editu-  
regnante, off-  
nisset, anni  
solennis nim-  
ni mensibus  
ad postremu-  
calendis Mar-  
sularibus cal-  
num, Vestal-  
cedem mag-  
seruis cœna-  
Martimoni-  
rent, vt in Sa-  
tur. Sed quo-

annos distinguere, ita ut singulis ætatibus triginta annorum spatium daret. Itaque pro gentium arbitrio, proque voluntate, nonnunquam iudicio imperitæ multitudinis civilis annus terminabatur, quem magnum plerique dicunt. Sed quamvis anni principium Ianuarius fecerit, tamen sequitis temporibus, quo ad comitia & ineundos magistratus. diuersa Romanis anni principia fuere. Nam Publio Ebutio & Quinto Seruilio Coss. calendis Sextilibus principium anni agebatur: in eisdemque consules, prætores, & reliqui magistratus honores inibant. Quo autem tempore decemviri reipublicæ præfuere, non Sextiles calendæ, sed Idus Martiæ solennes ineundis magistratibus fuere: donec tribunis, militum consulari potestate, creatis, cum Veientes diutino & graui bello premerebantur, ad Idus Decembres anni principium haberi ceperunt, in quibus magistratibus inibant, & honores dabant. Mansit hæc descriptio anni ad secundum Punicum bellum, quo Romani exitiali bello conficti sunt, ex quo tempore Idus Martiæ anni principium fecere. Scipiusque super anni principio Romani variarunt, ut modò calendis Quintilibus, modò Octobribus calendis, prout res tempusque postulabant, anni principium facerent: donec ad Augusti tempora ventum est, in quibus rursus calendis Januariis, suscipiendis honoribus anni principium fecere. Fuit tamen memoriæ proditum, Nerone imperante censuisse senatum, ut Decembri mense, quo in lucem editus erat, anni principium fieret: sicut Augusto regnante, officiosæ in eum vrbes, quo die ad se primum venisset, anni initium fecerunt. Est quoque illa obseruatio solennis nimium diuersuata: quæ quamvis principio anni mensibus variato, tamen sicut initio seruari cepta, ita ad postremum mansit, ut in aris Vestalibus nouum ignem calendis Martiis accenderent, laureas virides tam in consularibus fascibus, quam ædibus regis sacrorum, Flaminum, Vestalium, atque curiæ, veteribus mutarent, metcedem magistris soluerent, vestigalia locarent, matronæ seruis cœnas apponerent, & festum diem agerent: quare Matrimonialia dicta: muneraque viri mulieribus mitterent, ut in Saturnalibus viris mulieres comitia aspicarentur. Sed quod de Martio loquimur, à primo vrbis ortu anni

*Anni per ætates distinguuntur.*

*Diuersa anni principia Romanis comitiis & ineundis magistratibus.*

*Initio anni quæ semper obseruari solita.*

*Matronarum Martii.*



# GENIALIVM DIERV

*mensis ob-  
servatio.*

*Mensium  
diversorum  
diversa no-  
mina apud  
diversos.*

*Suum cuiusque  
mensis nu-  
men.*

*Athen. in-  
stitutum.*

*Cæsares mē-  
sibus à se no-  
mina impo-  
suerunt.*

principium fecisse : animadvertendum, prioribus seculis apud varias gentes miræ observationis fuisse. Siquidem Numa primus, mox Albani, Aricini & Tusculani Martium totius anni tertium fecerunt, Sabini & Peligni quartum, Laurentes & Phalisci quintum, Hernici sextum, Equiculi decimum locum in anni constitutione Martium habere voluerunt. Atheniensibus verò Martius Anasterion dicitur, ab aliis Munychio. Aprilis, Chronius & Antesterion, ab Ægyptiis Pamenothus. Maius Metagernion, qui apud Syracusanos Carnius, ab Oscis Medius nuncupatur. Junius Boædromion, Panemius Julius, Augustus Thiaris. Gordias September, qui ab Ægyptiis Tot, ab eisdem Choâ & Thibis. December Possideo & Mechiris, Januarius qui apud Jones Lenæos dicitur, quod Bacchi tunc festa fierent, Tragelinus autem Februarius. Eratque vetus constitutum apud Pontifices, ut sua nomina mensibus præficerent, mensesque singulis nominibus dicarent. Quippe Januarius Junoni erat sacer, Neptuno Februarius, Martius Minervæ, Aprilis Veneri, Maius Apollini, Junius Mercurio, Joui Julius, Augustus Cereri, Vulcano September, Marti October, Nouember Dianæ & Vestæ December. Ab Atheniensibus verò, ut Januarius qui erat anni principium, utque prima & vltima dies eiusque mensis Demetrii nomine appellaretur, aliquando lege cautum fuit, quom Demetrio plus nimio indulgerent, & famularentur. Cuius exemplo nonnulli ex Cæsaribus, perpetua felicitate insolescentes, mensibus sua nomina indiderunt, fauore imperitæ multitudinis ducti. Nam September & Junius Germanici nomine appellati sunt, October Domitianus, Aprilis Neronæus, Maius Claudius : sicut Augusti & Julii nomina velut sanctiora diuo Cæsari & Octauio vulgi opinio & consensus consecrauit. Tiberius verò Cæsar, ne September suo nomine, néve October Liuius vocaretur, apud populum intercessit & peruenit. Commodum autem Antonino pro Augusto Commodum, pro Septembri Herculem, pro Octobri Inuitum, pro Nouembri Exuperatorium, pro Decembri Amazonium, assentatores nomina indiderunt : à Tacito verò Cæsare September Tacitus dictus est.

*Qui*

*Qui topiaris a  
infir*

Um æst  
lus, &  
le iam occid  
tio fieret: qu  
mero patron  
tus, quædã  
piari, quod  
reconsultis,  
riis multimo  
fieri, respon  
id pernegaba  
piarius apud  
cto assererat  
deret tumult  
iure contem  
tunc mihi i  
diorum rus  
cis, qui arb  
rias formas  
tuavito & se  
fuisse que m  
rias hominu  
ædium, vel  
operis magi  
nati, dñt  
effinguntur  
fuit, nec fals  
myrto, ros  
rarios excu  
uissit, baud  
me domum  
ab Alpiano  
re topiarior  
unde fieri a  
cateros fuit

*Qui topiarii apud Jureconsultos dicti sint, & legato fundo instructo, an veniant topiarii, & servorum species apud eosdem.*

## CAPVT. XXV.

Cum æstate anni in Vaticano ego & Franciscus Helius, & nonnulli studiis & honestis artibus dediti, sole iam occiduo deambularemus, & de opere topiario mētio fieret: quidam doctrina & fama celebri, & tunc in numero parronorum allectus, homo maledicus & conuiciatus, quæsiuit à me, credo explorandi causa, qui essent topiarii, quodve topiarium opus foret. Cumque ego à Jureconsultis, quos profitebatur, de opere topiario & topiariis multimodam mentionem non ambiguo significatu fieri, respondi sem, potuisse vel ab illis didicisse: ipse verò id pernegabat, & paulò commotior, haud vsquam de topiariis apud Jureconsultos mentionem fieri petulanti dicto asseribat. Sed quum libri tunc copia non esset, nevideret tumultuosius agere, & contentionib. magis quam iure contendere, in aliud tempus dilatis sermonibus, quæ tunc mihi in mentem venerunt, dixi topiarios inter prædiorum rusticorum operarios censeri: dictosque à Græcis, qui arbusculas virgulaque ductilia facili flexu in varias formas figuraeque, modò humi, modò per ruris spatia vario & solerti ingenio effingerent & concinnarent: fuisseque moris præci, buxo, myrto, aut alio virgulto varias hominum effigies nauiumque formas, aut turrium, ædium, vel cubiculorum sueciet, in hortis per huiusmodi operis magistros, qui topiarii dicti sunt, effingi & concinnari, *dictumque*, hoc est, à locis quæ virgultis eiusmodi effinguntur. Quæ quidem ars in hortis colendis frequens fuit, nec fastidienda sedulitas: quo opere hortos nostrates myrto, rosis, hædera, aliisque virgultis per istiusmodi operarios excultos videmus. Quibus ille quum vix acquieuisset, haud multò post digressus est. Ego quoque quum me domum recepissem, leui defunctus opera non modò ab Ulpiano, sed alius quoque Jurecōsultis de topiariis & opere topiario, quod ille pernegabat, mentionē multimonā ab unde fieri animaduerti, atque respondi Ulpianum, inter ceteros fundo instructo legato, non modò instrumenta

Topiarii.

Topiariis

etiam me.

minu Afr.

canus in l. cū

quareret. §.

fundi,

Y 2

Qui

# GENIALIVM DIERVM

**l. instrumen**  
**ta in si ff. de**  
**fundo instr.**  
**lega.**  
**Atriarii.**  
**Focarii.**  
**Mediastini.**  
**Arcarii.**  
**Hercitæ.**  
**Casparii.**  
**Saccularii.**  
**Apolides.**  
**Insularii.**  
**Orcini.**  
**Originarii.**  
**Adscriptitii.**  
**Fornacarii.**  
**Vicarius.**  
**Amanuenses.**  
**Dispensatores.**  
**Receptitius**  
**seruus est, ut**  
**Gell. lib. 17.**  
**cap. 9. inter-**  
**pretatur,**  
**quæ mulier**  
**de dote exci-**  
**pit.**

fundi, sed si viridaria sint, etiam topiario accedere legato. Verba ex Ulp. responsis de instructo fundo hæc sunt: *Quibusdam regionibus accedunt, si villa cultior est, veluti atrien- ses, scoparii: si etiam viridaria, topiarii: si fundum saltem, pas- sionesque habeat. greges pecorum pastoresque, saluarii.* Sed quæ de scopariis mentio fiat, non omittendum seruorum spe- cies à Jureconsultis ob opera & ministerio multiplices censerunt: inter quos fuere atriarum, focarii, qui & mediastini dicti sunt. arcarii, & hercitæ, qui versantur in agris. Cap- sarios enim Paulus notauit, qui vestimenta in balneis seruanda suscipiunt: Ulpianus verò qui libros deferunt, cap- sarios appellauit: saccularios autem, qui vetustas exer- cent artes, qui in sacculos ablata reponunt: & apoli- des, qui nullo iure ciuitatis funguntur, in opusque publicum deportati, seu ad insulas relegati sunt, qui & insularii appel- lati. Orcinos dici liberos arbitrantur quidam, quos te- statore post obitum liberati iussit, ita ut hæres patronatus ius haberet, non dominus: præter quos numerantur o- riginarii & adscriptitii, qui adscripti fundo, quem co- lunt, ira sunt, ut nisi cum fundo alienari queant: origina- rii verò qui ex adscriptitiis in ipso solo quod incolunt, nati educatique sunt. Vicarium seruum Ulpianus cen- suit, qui ordinario subest, & illi paret: & fornacarium, qui fornaci alcarie seu ferrariæ seruit & inuigilat. Post quos fu- ere amanuenses & dispensatores: alteri, quorum opera velut scribatum dominus vititur: alteri, qui æra dispensant, impendiaque & expensa rationibus notant, & inferunt. Receptitius verò dicitur, qui ob vitium redhibetur.

*Trium summorum virorum somnia pares exitus habuisse: qui uero somnia qualia, uiderant, uera fuisse experti sunt.*

## CAPVT XXVI.

**D. Claudii**  
**somnium.**  
**Hippia som-**  
**niuum.**

**Q**UOD olim diuo Cæsari, antequam in ceteriorem Galliam mouisset, & infesta in urbem ferret arma, in somniis oblatum est, quum sibi per quietem visum fuit matrisuprum intulisse: quo somnio ad spem amplissi- mam coniectores illum excitant dominium orbis sibi dari interpretati: idem somnium Hippia Pistrati filio, quæ

qui tyranni priuatus adha-  
 uentibus obla-  
 ties matris,  
 lata fertur:  
 flores respon-  
 plenus, Ath-  
 cies matris,  
 hic enim illi  
 scelere aggre-  
 exul solum vi-  
 suis: denique  
 nia celus, pa-  
 dem Pistrati  
 rum sicutian-  
 dominatu op-  
 ab Harmodi-  
 sine omnium  
 bertati, ne qu-  
 blica detest-  
 riorum reg-  
 libus filie vi-  
 braretur, vi-  
 futurum, qu-  
 runt portend-  
 regielatum  
 Hytaspis qui  
 Europam obi-  
 rem uidisse  
 controuersia  
 id quod veris-  
 vita functo,  
 qui regiam o-  
 fertur: cui m-  
 cit, ut illud ro-  
 compar est  
 olea cuius r-  
 visus erat,  
 mille accepit  
 intestina pe-

qui tyranni successor, patriam crudelius occupauit, dum priuatus adhuc regium affectat fastigium, haud dispari euentu oblatum fuisse memorant. Siquidem nocturna species matris, cum qua coire videbatur, sibi per quietem oblata fertur: qua dere imperium latè sibi porrendi, coniectores responderunt. Ipseque somnio, monitus, & spei plenus, Athenarum dominio haud multò post potitus fuit. Hic enim ille Hippias, qui tyrannidem non sine immani scelere aggressus, patre impotentior effrænatorque, cum exul solum vertisset, impia contra patriam arma molitus fuit: denique cum Dario conspirans, in pugna Marathonica cæsus, pænas patriæ & penatibus dedit. Alter verò eiusdem Pisistrati filius Hipparchus, qui multorum tyrannorum scuitiam antecessit, quum patriam & ciues impotenti dominatu opprimere, coniuratione in caput tyranni facta, ab Harmodio & Aristogitone fortissimis iuuenibus non sine omnium salute cæsus fuit: quorum nomina deuota libertati, ne quando seruis indere liceret. Atheniensibus publica detestatione sanxerunt. Rursus quod Aslyagi Aslyriorum regi in somniis oblata species tulit, qui ex naturalibus filix vitem enatam, cuius palmite omnis Asia obumbraretur, vidisse visus erat: quare consulti arioli, nepotem futurum, qui toti Asiæ imperitaret, & regni sibi responderunt portendi euerfionem: hoc nimirum Cyro Aslyriorum regi relatum in somnium fuit. Nam maximum filiorum Hytaspis qui Darius erat, duabus alis, altera Asiam, altera Europam obumbrante, per quietem sibi intimum familiarem vidisse in somniis ferunt: cuius rei imagine nulla fuit controuersia. quin post eum Darius regno potiretur id quod verissimo euentu consequutum est. Quippe Cyro vita functo, Darius ex coniuratis vnus, interfectis Magis qui regiam occuparant, solus Aslyriorum regno potitus fertur: cui miro ingenio præfuit, tantumque virtute effecit, vt illud maius auctiusque relinqueret. Cui in somnio compar est Xerxis visio, qui quum in Græciam duceret, olea cuius ramis omnis terra obumbaretur, coronari visus erat, mox illa cum somnio euanescente. Hinc simile accepimus, quòd mater Octauii vterum ferens, sua intestina per omnem terræ ambitum explicari imagi-

*Aslyagi  
somnia.*

*Cyro in  
somnia.*

*Xerxis visio.*

*Octauii ma-  
tris somnium.*



# GENIALIVM DIERVM

**D. Julii vi-  
sio.**

*Cambyſis  
ſomnium,  
Herodotus  
Smerden  
vocat, Juſti-  
nus verò  
Magidem.*

*Julii inſo-  
mnia.*

*Oracula por-  
ta inſomnia.*

nata fuit, veriſſimo præſagio, quo latè ipſius imperium portenti euentus docuit. Rurſus quod, idem diuo Julio viſio per quietem oblata portendit, cum ſupra nubem volitare, & cælum vertice contingere videbantur: parem exitum habuit cum ſomnio Cambyſis, quo Smerdis fratris regio ſolio ſedemus, & cælum vertice contingentis, ostendere ſpecies viſa eſt. Quod tamen utrique exitium tuliffe, necemque & cladem portendiſſe conſtat. Siquidem alter à Bruto & Caſſio cædis autoribus oppreſſus fuit: alter verò quum in ſuſpicionem affectati regni veniſſet, occiſus, non cogitati forſan facinoris poenas dedit. Quod compar fuit cum inſomnio Julii Caſaris, qui pridie quam periret, ſe iuxta ſolium Jouis conſiſtere, & è cœlo præcipitatum ſomniauit. Sed animaduertendum, inter inſomnia quæ aliquando viſa dormienti apparent, qualia in ſomniis animo præuiderant, talia in luce expertos fuiſſe nonnullos memorari, inter quos, ne nimium multa complectar, Peritius nauiſ gubernator memoriæ proditus eſt exempli memorabilis inter pauca, qui quum in portu ad Lariffam ſtaret, Pompeium ad ſe ſqualidum incontinentemque, veſte obſoleta & ſordida venire viſus erat, quod inſomnium quum ſequenti luce ſociiſ enarraret, haud multo poſt, ipſum pugna Pharfalica terribili ſtrage proſtigatum, qualem in ſomniis præſagiſſet, ad ſe citato gradu properantem conſpexit, ex maximo ſaſtigio ad extrema deiectum. Spectator quoque ludorum, qui ſtans in ſubſellio, à nirmillone qualem ad eſſe videbat, ſe confici in ſomnis contemplatus erat, haud minori memoria dignus eſt. Nam ſicut confeſſoribus ſomnium vidiffe enarravit, ita ab illo ſuſcina occiſus, euentu miſerabili verum inſomnium periculo docuit. Illud utrique non eſt ab re dixiſſe, antiqui moris fuiſſe oracula & futurorum præſcientiam, quibusdam exhibitis ſacris, per inſomnia dari. Qui moſ talis erat, vt victimas caderent: mox ſacrificio perfectò, ſub pellibus caſarum ouium incubantes, ſomnia capterent, eaque lymphatica inſomnia veriſſimos exitus ſortiri. Poſſentque pleraque felicitatis miſeriarumque exempla referri, illorum qui quales ſpecies in ſomnis viderant, tales poſtea exitus experti didicere: quæ exequi nō oportuū eſt reor. Hoc utiq; inter coniectores ſomniorum receptum

nam eſt, vt qui  
necunt inſom-  
nium, eſt, vt qui  
occidunt, eſt, vt qui  
mente conſu-  
munt, eſt, vt qui  
velut dirum, eſt,  
illud quæque  
tum fuiſſe, eſt,  
tus ſortiri: ſe-  
monis, proſper-  
bus veſti, & re-  
autem à ſomni-

*Qui rex ſa-*

**C**um à pri-  
rent, ad  
niis deorum  
tem diuinam  
confirmatu  
abolere, ut  
expererent  
geſerant, alie  
qui ſacrorum  
rex, ſacra que  
eſſet: quem  
ſicut reliquo  
non annuum  
inbellium  
pendiæ fac  
propter ſuſpe-  
ſtrum geſe-  
gere. Nang-  
batur. Pri-  
conſulere re-  
decernendi  
runt: ideo i  
pra ſtamine

ptum est, ut quæ post vina & cibos, quæve repetito somno *Quæ somnia*  
eueniunt insomnia, quæve fiunt quum folia ex arboribus *vana.*  
decidunt, ea plerunque vana existimari: quoriesque alicui  
mente confusa stupendique ex abrupto somnus aufugit,  
velut dirum, in magnam somniantis perniciem recturum. *Somnia con-*  
Illud quoque haud abnuerim, apud coniectores obserua- *trarios euen-*  
tum fuisse, somnia & nocturnas visiones contrarios euen- *tus sortiri.*  
tus sortiri: flereque, vapulare & iugulari obuersatum in so-  
mnis, prosperos euentus facere: contra verò, ridere, dulci-  
bus vesci, & re Venere a frui, damna & languores. Timere  
autem à somno, mali & futuræ ægritudinis signum est.

*Qui rex sacrificulus olim apud Romanos foret, quodvis  
illi nomen, & quæ sacra obiret.*

## CAPYT XXVII.

CUM à principio vrbs multa & magna sacra reges obi-  
rent, ad quos de religione, deq; sacrificiis, & cæremoni-  
is deorum sacerdotes læpè consultum ibant: qui etiam  
rem diuinam facientibus aderant, ne bonis auspiciis ceptū  
confirmatumq; regium nomen, post exterminatos reges  
aboleretur penitus: néve derelictis sacris regium nomen  
expeterent, longè antiquissimum rati, sacra quæ penes re- *Rex sacro-*  
ges erant, alicui demandare: regem sacrificulum creauit, *rum, & eius*  
qui sacrorum rex dictus, sine regio imperio, solo nomine *munus.*  
rex, sacra quæ penes reges erant, obiret, ac cæremoniis præ-  
esset: quem creatum, aut in locum decedentis lussectum,  
sicut reliquos sacerdotes, inaugurari oportebat. Eratque  
non annuum, sed perpetuum sacerdotium, immune ab om-  
ni bellumultu. Neque enim rex sacrorum militare, sti-  
pendiæve facere, aut castris & legionibus præesse poterat,  
propter suspectum inuisumq; regium nomen, neq; magi-  
stratum gerere, aut concionem habere, vel cum populo a-  
gere. Nanque eius potestas sola religione & templis tene-  
batur. Primus enim Manius Papyrius ex patriciis, Bruto *Manius Pa-*  
consulere rex creatus fuit: cui ius sacrificandi, & de sacris *pyrius pri-*  
decernendi reliquerunt, eumq; Pontifici Maximo subiece- *mus rex sa-*  
runt: ideò in sacris epulis, post Maximum Pontificem, su- *crorum.*  
pra flammem Dialem, Martialem, & Quirinalem, ac cum-  
bebat.

# GENIALIVM DIERVVM

bebat. Atque licet à principio à populo crearetur ex patri-  
cis & multis honoribus functis, post aliquot ætates à mino-  
re parte populi, selectis calatisque comitiis (quibus sunt sa-  
cerdotes) ex plebe creati cœpit tunc, quum Maximus Cu-  
rio plebeius homo rex sacrorum fuit: cuius vxor regina sa-  
crorum hoc habet proprium, vt quoties sacra facit, ex malo  
punico virgulam, quam in arcum dicunt, pro insula defe-  
rat, quæ omnibus cal. Junoni sacram facere, eique porcum,  
vel agnum mactare debet in regia. Ad quem Vestales vira-  
gines die constituta annis singulis ventitare, & ne sacra ne-  
glexerentur, quæ suæ fidei tutelæ quæ credita erant, præ-  
monere solebant. Erat ergò regis sacrorum munus, quinto  
Id. Jan. sano arietem immolare, diesque fastos prædicere  
& nefastos, sacra procurare, & quæ sacrificio vsui essent mi-  
nistrare. Ideò sacra facturi, lanam, farra & fruges, lauros &  
verbenas, quæque sacrificio opportuna sunt, regem petunt:  
adeoque tam intra quam extra pomerium, populi ciues,  
que, quique in agris agunt, imperiti morum ciuiliū, at-  
que vna agricolæ, de sacris festisque diebus consultum va-  
dunt, & sacra postulant. Ipseque feriarum causas, & quid  
quoquo mense faciendum, à quibusque cauendum esset,  
prædicebat, præmonebatque. Cui hoc proprium dicunt  
fuisse, vt sacrificium in comitio peragat: quo perfecto, nul-  
la cunctatione vel more se ex foro proripiat: quando verò  
diuinis rebus perfectis in comitium venit, in fastis notaba-  
tur, vtque cal. Martiis fores regis sacrorum, flaminis & pon-  
tificis maximi, noua exornentur lauro, sicut palatinæ ædes  
& Augustæ quercus virides, nunquam lauros habuere. Cu-  
ius filix ad sacerdotium Vestæ inuitæ eligi nequeunt: nam  
privilegio honoris ab hoc onere immunes erant: volentes  
verò non vetantur. Quæ autem eiusmodi sacra fuerint,  
solis regibus credita, quòve piaculari sacro expiarentur, li-  
cet prisca monumentis perscriptum fuerit: apud nostros  
tamen, quia nimis antiqua & obsoleta sunt, memoria ob-  
scurata, nec traditur certum, nec nobis interpretari facile  
est.

*Regina sa-  
crorum.*

*Regis sacro-  
rum munus*

*Quid pro-  
prium regi  
sacrorum.*

*Filia regis  
sacrorum.*

*Thusci unde duxerint originem, quæve duodecim vrbes fue-  
runt, quarum consilio bella gerebantur.*

## CAPVT XXVIII.

Thusco.

Thusco.  
muleum m  
ab Alpibus a  
runt: tantum  
mis & multi  
nulla apud l  
diis fluxisse  
rum sterilita  
que victu sca  
rentur: Ly  
populi parte  
Tyrreno sil  
est, vt ab ioe  
bus mare ing  
teauere, vbi  
à Thusco reg  
deorum, &  
Græci voc  
profecti de  
& bonitate  
aucti, mi  
Apenninum  
re inferum  
beri ad M  
Trans Apen  
Adria ipso  
que in prin  
bulo gentis  
potentissim  
communi n  
mittere seru  
à singulis v  
veris tempo  
beam, præte  
palmatam t  
imperii orn  
philia & Ly  
ginti vrbib  
præfectus n

**T**HUSCORVM gens olim celebris fuisse traditur, præpo-  
 tens armis virisque. Siquidem plurimum illi terra,  
 multum mari valuerunt, totamque Italiam longitudinem  
 ab Alpibus ad fretum Siculum fama nominis sui impleve-  
 runt: tantum in re militari processere, ut Thuscorum ar-  
 mis & multitudine hominum, & quia finitimi urberant,  
 nulla apud Italos terribiliora fuerint. Illorum origo à Ly-  
 diis fluxisse dicitur. Nam quum Mæonia quondam agro-  
 rum sterilitate premeretur, neque alimentis sufficeret, eaz-  
 que victus caritas foret, ut patrias sedes relinquere coge-  
 rentur: Lydorum rex, superante multitudine, dimidiam  
 populi partem sedibus excitam ad novas sedes quærendas  
 Tyrrheno filio tradere coactus fuit: cui prodigium factum  
 est, ut ab ineunte pueritia incanuisse tradatur. Qui navi-  
 bus mare ingressi, pulsas Umbria armata iuuentute loca  
 tenuere, ubi nunc Tyrrhenia dicta est. Eos etiam Thuscos,  
 à Thusco rege, qui ex prognatis Herculis fuit, seu à cultu  
 deorum, & ritu sacrificiorum, cuius cultores Thyoscus  
 Græci vocant, dictos plerique autumant. Hi ergo  
 profecti domo, & maria emensi, ad ea loca nauibus delati,  
 & bonitate agrorum, & disciplina militari magna sobole  
 aucti, mirum est quam facile coaluerint: quippe citra  
 Apenninum duodecim magnis urbibus præsidentes, ma-  
 re inferum Tyrrhenum vocitarunt: quantum à Ty-  
 beri ad Macram tractus est, fines propagarunt.  
 Trans Apenninum verò totidem coloniis deductis, ab  
 Adria ipsorum colonia Adriaticum mare dixerunt: at-  
 que in principatus diuisi duodecim Lucumones voca-  
 bulo gentis dictos, id est, magistratibus, qui duodecim  
 potentissimis urbibus imperitarent, præfecere: indeque  
 communi rege creato, singulas vrbes singulos lictores  
 mittere seruatum est, sicut in conuentu Amphictyonum,  
 à singulis urbibus Pylagoras mittebatur, autumnus & num con-  
 uentus. Unde Romani fasces, lictores, tra-  
 beam, prætextam, curulemque sellam, togam pictam, & Pylagora.  
 palmatam tunicam, rubas, & sacrorum ritus, atque alia  
 imperii ornamenta sumpsere. Cuius exemplo in Pam-  
 philia & Lycia Lyciacus conuentus erat, ex tribus & vi.  
 ginti urbibus maximi nominis, quorum suffragiis Lyciæ  
 præfectus magistratusque creabantur: quarum maximæ  
 tria

Thuscis terra  
 & mari bel-  
 lisof.

Thuscorum  
 origo.

Lucumones.

Amphictyo-

num con-

Lyciacus

conuentus.

tria



# GENIALIVM DIERV

*Achaicus  
conuentus.*

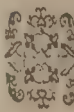
*Tetrapolis  
conuentus.  
Duodecim.  
Thufcorum  
ciuitates ex-  
cellentes.*

*Poleuna  
phanum.*

*Lydi.*

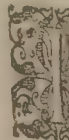
ria fert suffragia: media duo: reliquæ singula. Idque erat  
rarum, quod plurium assensu niteretur. Et alter Achaicus  
ex decem. Hæ fuerunt, Patræ, Dymæ, Phara, Tritæa, Le-  
norîa, Ægyra, Pellenz, Ceraunia, & Carinia. Quorum  
suffragiis quæstor vnus, & dux vnus eligebatur. Cui simi-  
lem accepimus conuentum Tetrapolim apud Rhodios,  
Cabitz, Buboois, Bulburæ, & Oenoandri, quarum sin-  
gulæ singulis suffragiis valent, Cabira verò duobus. Sed  
quæ illæ duodecim vrbes Thufcorum, quæ aliis præcelle-  
bant, quæque nomina fuerint, haud faciliè compertum tra-  
diderim. Quantum verò coniectari, & ex autorum monu-  
mentis assequi licuit, fuere inprimis Mantua, quæ princi-  
patum Hettruriæ & præfecturas habuit: deinde Tarqui-  
ni, à Tarconte præfecto vrbis: & Vetulonia, quæ consu-  
laria ornamenta vrbi dedit: Perusia, vbi Juno Hettrusco-  
rum numen colebatur eximie, oppidum armis virisque  
potens. & nulli inferius claritate: Corycus & Arerium,  
quæ fermè Hettruriæ fuerunt capita: Item, Cære, quon-  
dam Agillina: Vei, vrbs natura situque inprimis nobi-  
lis: Fidenæ, & Volsinium Hettruscorum opulentissimum:  
quas validissimas olim Hettruriæ vrbes, & inclytæ ferti-  
litate fuisse, celebris fama est. Clusium, cui Carmasoli  
dixere nomen: Item Volaterræ inter Hettruriæ vrbes lon-  
gè maximæ. Hi eîgò communiter rege creato, hostili im-  
minente tumultu, si qua arma suscipienda aut detrectanda  
forent, vnanimi conspiratione & concordî consilio con-  
ferebant: quod consilium ad Voltunæ phanum Hetruscæ  
deæ in totius Hettruriæ medio habebatur. Fuit enim pha-  
num Voltunæ, prope Vulsinium, vt vulgò iactitant, haud  
procul à Ciminiis iugis: quippe in agro Rulsiniensi, quo  
facilior esset aditus, conuentus toti Hettruriæ, si quid con-  
sulto opus foret, indicebatur. Quod quidem nono quo-  
que die indici solebat, & ob id crebra concilia, & nonas  
multiplices apud Hetruscos inueniri tradunt. Lydi au-  
tem sunt qui quondam Mæones dicti, inter Phrygiam  
& Caream seu Lyciam iuxta Mæandrum. Hermus & Pa-  
æolus visendi fontes, qui arenas emittunt aureas, ex Ti-  
moli rupe & monte Ito defluentes, vberima loca innun-  
dant, frumenti & pecoris atque agrorum vbertate floren-  
tiss, quibus in tota ferè Asia nec fortior nec magis strenua  
gens

gens villa habi-  
Colophon  
habitant  
facit, & (v  
yberes perli  
diebus solen  
lo in Phoca  
renis celebr  
gus in Iberi  
Gemmas vo



AL  
AB  
RISPI

Locu



cederen  
mitulim

gens vlla habitæ est : in qua vrbes insignes Lepra, Ephesus, Colophon, Clazomenæ, Rhoca, & Sardis Lydorum caput : habitantq; vicis pluribus. Is verò Herminus Mysiæ initium facit, & (ut ferunt) ex monte Dindymene lapsus, campos yberes perlabitur. In quibus Diana templum Colone, vbi diebus solenniibus simiæ saltare dicuntur : inde cum Pactolo in Phocaicum labitur mare. Flumina autem auriferis arenis celebra traduntur. Padus Italiæ, Pædolus Lydiæ, Tægus in Iberia, Ganges in India atque Hebrus in Thracia. Gemmas verò mittunt, Aosis, Mater, & Ganges.

*Flu. aureis*

*arenis.*

*Flu. gemmis  
celebris.*

*Libri tertii Genialium dierum Finit.*



ALEXANDRI  
AB ALEXANDRO IV.  
RISPERITI NEAPOLITANI,  
GENIALIVM DIERVM

LIBER QVARTVS.

*Locus ex Martiale cum Joanne Veneto discussus, dum  
caloris incommoda sub umbra fraxinis  
propulsarent.*

CAPVT I.



N suburbanum suum, prædiclo meo proximum, in agro Vaticano Joannes Venetus, vir ætate nostra multi nominis, & Græcarum literarum facundia clarus, nos & complusculos honestissimos viros, æstate anni, cum omnes æstiuatum concederent, ad se aduocabat : in quo quidem rure præter mitissimum cælum, quo præcipue nitebat, & amœna diuerticu-

# GENIALIVM DIERV

uerticula, visu iucunda, frondosum nemus manu consi-  
tum, & vmbrosa conuallis, per quam aquila per varias her-  
bularum leni murmure vagabatur, non nihil amoenitatis de-  
corisque addebat: parabatque nobis interdum ipse conu-  
lam ex olusculis, & a se lectis herbis, facetoque nos saepe  
conuiuio excipiebat: nonnunquam ficus biferas, & poma  
Persica, cum acidis malis & immaturis, asperrimi gustus,  
quibus mirifice oblectabatur, bellaria exhibebat. Interim  
dum coena apparabatur, sub fraxino patulis ramis, vnde  
prospectus ad urbem erat, in latissimo gramine consede-  
bamus: inibi que remittentes animum, festiuissimis quæ-  
stiunculis, luculentoque & vario sermone, nonnunquam  
lectione auctoris non inuenisti, caloris incommoda & flagrantē  
æstus propulfabamus: velut fuit vna die, cum nos vnā cum  
nonnullis earundem disciplinarum sectatoribus, honestis  
adulescentibus ad vmbra, vt fit, in salubri aura vniuersi as-  
sideremus: iuuenis quispiam Martialis epigrammata, quæ  
fortē secum detulerat, admodum venustē lectionabat, cum-  
que ipsius auctoris satis festiua carmina pleraque non sine  
multo lepore percurrisset, tale inter cætera epigramma  
legebatur:

*Quod nobis Proculina concubino,  
Et mæchum modò, nunc facis maritum.  
Ne lex Julia te notare possit.  
Non nobis Proculina, sed fateris.*

*Martialis  
loquitur.*

Quo perlecto conuersus Joannes ad Corelium virum  
doctum & sapientem, qui vnā aderat, & Neapoli Romam  
recens aduenerat: Quid tu, inquit, Corelicenses hunc au-  
torem sentire voluisse, quum hanc mulierem, quæ veteris  
consuetudinis pertesca, concubinum legitimum virum  
duxit, non nubere, sed fateri adulterium dixit? Neque e-  
nim satis perspicere queo, in quo se adulteram fateatur,  
quum legibus inhibitam consuetudinem reliquerit, & le-  
gitimo potius coniugio copulari voluerit. Quinimò vbi  
prius mæchando deliquisset, nunc venia digna foret, quæ  
explosa pessima vitæ consuetudine, ad legitimum matri-  
monium conuolauit. Cumque ille se reputare dixisset,  
quod ea mulier, quæ in crimen suspicionemque venit  
cum aliquo mæchari, neque id exploratum satis aut pa-  
lām factum est: si eiusmodi suspitione flagrans, concu-  
binum

binum virum  
aperta profes-  
pe quæ ortat  
& hoc potest  
si, inquit Jo-  
Neque concu-  
lanter, sed  
pertesa ver-  
li nexu legi-  
reatum dice-  
inquit, aucto-  
hor versus ac-  
que ego pos-  
tror, vt le-  
struso & re-  
loqui cense-  
quæ palam  
beat hoc pr-  
cissimis ve-  
tur. Et ac-  
rem, in me-  
nisi fallor,  
mulierem  
li copula vi-  
nest, siue c-  
men, aut si-  
lim, siue el-  
sam adulter-  
censuerunt  
sum ante ac-  
monio deui-  
dixerunt  
spondi, vt  
pœna nota-  
adulteri en-  
nam poeta  
crimen illa  
inde ream  
tum suum

binum virum duxit, suspicione procul sublata rem palam aperta professione efficere, & reatum suum confiteri, quippe quæ ortam adulterii suspicionem nuptiis confirmaret: & hoc poëtam intelligere se arbitrari respondisset. Quid si, inquit Joannes, mulier hæc non in suspensionem venit, neque concubinatum diffiretur? siquidem non dissimulanter, sed perdito pudore palam mœchata est. Et nunc pertæsa veteris consuetudinis, quum concubino coniugali nexu legitime copulatur, quibus de causis ipsam profiteri reatum dicere possimus, non equidem video. Propterea, inquit, aut autor hic loquitur perperam, aut inuenuste: qui hos versus ad vnicum duntaxat modum perstrinxerit. Neque ego poëtam hunc tam inconsideratè loquutum arbitror, vt lepidum hoc epigramma vnica tantum specie, abstruso & recondito significato concluderet, vt de ea solum loqui censeatur, quæ adulterii suspicione flagrauit, non quæ palam adulterata fuit, quum præsertim author hic habeat hoc proprium, vt nulla circumlocutione vsus, simplicissimis verbis iocos suos admodum venustè prosequatur. Et ad me conuersus, petiit, vt si quid aliter censerem, in medium afferrem. Tunc ego, memini, inquam, nisi fallor, lege Julia de adulteriis cautum fuisse, vt si qua mulier cum aliquo mœcharetur, eumque postea coniugali copula virum duxisset, siue veteris consuetudinis in honestæ, siue criminis pertæsa: non propterea adulterii crimen, aut si quid esset offensum, dilui & extinguere, siue palam, siue clam mœchata fuisset, imò tanquam in confessam adulterii pœna lege exercetur: & hoc Iureconsulti l. miles. §. licentuerunt, legem Juliam interpretati. Nam commissum ante adulterium, cum quo se mulier postea matrimonio deuinxit, velamento matrimonii non extinguere dixerunt: idque poëtam hunc sentire me arbitrari respondi, vt si mulier hæc seueritatem legis Juliz verita, ne pœna notaretur, concubinum virum duxisset, hoc modo adulterii crimen eludere posse arbitrata, non dilui pœnam poeta inquit, sed plus negotii habere: quippe quum crimen illam confiteri certum sit. Siquidem lex Julia perinde ream afficit, & supplicio dignam censet, ac si reatum suum & se adulteram fateretur: quod vel hoc ipso

*Martialis  
apertus ac  
minimè in-  
uolutus.  
Lex Julia de  
adulterio.*

*l. miles. §. li-  
cent ff. ad leg.  
Jul. de adul.*



# GENIALIVM DIERVM

*Multa capi-  
ta legis Iul.*

*Multiplices  
leges Iulia  
non eodem  
re pœne lata.*

confiteri visa est, quum fraudem admittere, & pœnam legis eludere conata sit. Etenim multa fuisse capita legis Iulæ, apertè liquet. Neque enim temeratores solùm nup-  
tiarum, capitis lex Iulia accersit, sed & eos qui neque modo, neque iure legibus tradito ab vxore diuertunt, gra-  
ui pœna prosequitur. Quinetiam qui dotale prædium in-  
uita vxore alienat, aut qui turpibus libidinib. vel impudi-  
co vitio se immiscet, pœnam legis Iulæ non euadit. Fue-  
re enim multiplices leges Iulæ. non vnus lata temporibus,  
vt de maritandis ordinibus, lex Iulia muneralis, qua  
modus impensarum conuiuii præfinitur: Iulia pecula-  
ris, Iulia ambitus, repetundarumque pecuniarum, quas à  
provincialibus quispiam nequiter extor sit: quam L. Pi-  
so Frugi de pecuniis repetundis primis tulit in eos, qui  
ararium, vel provinciarum pecunias, aut dona depeculati  
sunt: de annonæ, de residuis, de vi publica, de veneficiis:  
vt si quis noxio poculo, aut impuris medicaminibus ali-  
quem fuerit infectatus: & maiestatis, quæ quidem lex in  
eos qui contra principem aut rempubl. hostile quippiam  
moliti fuerint, grauiter animaduertit. Lege quoque Iu-  
lia, quid in provinciam eunti magistratui, aut prædici à  
fociis tribui darique oporteat, præfinitur. Nam præter  
fœnum, testum & ligna aliud gratis nihil deberi putauit.  
Eademque lege, cui ex consulibus prius fauces sumendi  
potestas sit, baud perplexè definitur, præterque ista ho-  
minum vitæ proficientia, eadem lege, multa acri & per-  
penso iudicio animaduersa fuere. Sed inter reliqua legis  
Iulæ constituta, nulla (vt verum eloquamur) seueriori  
animaduersione coercita sunt, quam adulterii crimina &  
maiestatis,

*Criminis  
adulterii &  
maiestatis  
punitio.*

*Maiestatis reus non tantum gladio ultore perit, bonis fisco  
addictus, iuxta l. qui quis C. ad leg. Iul. maiest. verum etiam  
memoria ipsius post mortem damnatur l. meminisse. & l. fin.  
C. de p. S. publico autem iudicio. Insti. de publ. iud.*

His enim criminibus obnoxios ita lex punit & prosequi-  
tur, vt leui suspitione astrictos, tanquam reos depuret  
& conuineat. Quam quidem post Argium Hicetum,  
qui primus in adulteros legem sanxit, diuus Iulius, mox  
Augustus, aliquanto enixius perculere, grauique coerci-  
tione.

riore, & mu-  
pœnam gra-  
ab his cortu-  
ra vltra duc-  
tuanus quoc-  
nouis edici-  
solùm pœna  
misit, edict-  
cunquoque ipe-  
stum admi-  
tronarumque  
verò, & Ethio-  
nita adulter-  
runt: sed de L.  
verò, vt ab-  
retriculos A-  
rem esse vo-  
Troglodyce-  
peret, oues  
xores & fili-  
vxores & fil-  
non asserit  
miscerilie  
uissimæ an-  
lege erat fa-  
darentur.  
des expilab-  
Judæa lapie-  
set vxorem  
nia notatis,  
in adulterio  
dam. Apu-  
expellit dor-  
ci: Sicur-  
vinctor duc-  
lana coron-  
fidas inside-  
io plectru-  
cantur.

rione, & multiplici pœna adulteria coërcuere: & Tiberius  
 pœnam grauiorem adulteris sanxit, quod amicitia fœdus  
 ab his corrumpi putaret, adeo vt etiam propinquis adu-  
 lterarum ultra ducentesium lapidem exilium indixerit. Domi-  
 tianus quoque, & post illum multi Cæsares, Juliam legem  
 nouis editionibus innouarunt: ita vt diuus Seuerus non  
 solum pœna teneri illum, qui in nuptam adulterium ad-  
 misit, edicto cauerit, sed qui in sponsam: quia nec qualem  
 cunque speciem matrimonii violare fas est. Sicut ince-  
 stum admittere lex putauit illum, qui stupra virginum ma-  
 tronarumque attentasset, etiam sine stupro. Apud Indos  
 verò, Æthiopes, Massagetæ, barbaræque nationes, impu-  
 nita adulteria fuere, Lacedæmonia adulteria non noue-  
 runt: ideò Lycurgi lege in adulteros nulla pœna fuit. Solon  
 verò, vt ab adulteriis cohiberetur iuuentus, coëmpras me-  
 retriculas Athenis prostituit primus, obuiasque in Vene-  
 rem esse voluit, ne matronarum contagio polluerentur.  
 Troglodytarum lex erat, vt qui tyranni vxorem corrup-  
 peret, oue mulcetur. Nomades communes habent vx-  
 ores & filios. Apud Scythas præter enses & cyathum,  
 vxores & liberi in communi sunt. Thracibus in vsu est,  
 non asseruare virgines, sed cum quibus libitum est, com-  
 misceri licet: in nuptas verò si quid esset offensum, gra-  
 uissimæ animaduersionis pœna constituta. In Tenedo  
 lege erat sancitum, vt adulteri mas & fœmina capite mul-  
 ctarentur. Apud Athenas mugile plectebantur, aut se-  
 des expilabantur, cui supplicio paratimos nomen: in  
 Iudæa lapidibus obruuntur. In Attide qui alterius vitia-  
 set vxorem, raphanis per obscœna afficitur, vt ea ignomi-  
 nia notatis, a contagio alienæ vxoris abstineret. Cumæi  
 in adulterio deprehensam omnibus exhibent subigen-  
 dam. Apud Germanos adulteram excisis crinibus maritus  
 expellit domo, & per omnem pagum nudam verberare affi-  
 cit. Sicut Lepreæ, qui deprensis moechari per triduum  
 victos ducunt per compita. Gortynis deprensus adulter,  
 lana coronatur, in reliquum vitæ ignominiosus. Apud Pi-  
 tidas insidens asino circumducitur. Apud Ægyptios na-  
 so plectitur. Illi verò qui liberam violasset, virilia exci-  
 cantur. Quod à Romanis quoque vsurpatum legimus

*In sponsam  
adulterium.*

*Incestus.*

*Stuprum.*

*Quæ gentes  
adulterium  
non punie-  
bant.*

*Solon mere-  
trices rema-  
dum adul-  
terii prosti-  
tuit.*

*Troglodyta.*

*Nomades.*

*Scythæ.*

*Thracæ.*

*Tenedis.*

*Athenienses.*

*Iudæi.*

*In Attide.*

*Cumæi.*

*Germani.*

*Lepreæ.*

*Gortyni.*

*Pitidæ.*

*Ægyptii.*

*Romani.*

# GENIALIVM DIERV

Nam Bibienus Carbonem deprensam, fœdum in modum castrasse dicitur. Et apud Græcos Dindymus tibicen testiculis suspensus, ex nomine multam tulit. Zeleucus Locrensis utroque oculo multauit adulterum. Et Sempromius Musca C. Gallum flagellis cecidit, & verberare affecit.

*Parthi.*  
*Lex Solonis.* Parthi nullum delictum adulterio grauius vindicant. Lege autem Solonis deprensam mœchum interimere licebat, quod Platonis lege cauebatur. Inter ceteros Opilius Marcinus adulteros tam perniciali odio prosequutus fuit, ut deprensos ignibus cremaret. Apud Arabes aliasque nationes adulterii semper capitis pœna fuit: quod plerique philosophi prodidere, qui adulterium periurio grauius crimen censuerunt, & ideo seueriori pœna vindicandum. Neque enim satis constans aut probabilis illorum mihi opinio visa est, qui in constituendo optimo reipubl. statu communes statuere vxores, quæ Platonis, Zenonis, Chrysippi & Diogenis opinio fuit, cum inde intestina odia offensionesque gignantur. Tradunt verò Magos nulla lege, sed nouo commento adulteria vindicare, ut surculus per ranæ viscera ad os transfixus, in mensuris vxoris desigatur à marito. Tunc enim vxorem fastidire adulteria, & illorum rædiorum affici, pro certo opinati sunt. Cui haud absumile est, quod Aristoteles prodit, in Phasi flumine arbusculam nasci, cuius ramus exceptus à viro, & in vxoris thalamum immisus, efficit, ne vxor alium virum appetat. Mirumque prodi apud Hebræos, ut aqua epota, in qua sacra verba diluta erat, adulterii conscia hydropis corripitur. Veneritamen scito apud Romanos cauebatur, ut maritus vxorem in adulterio deprensam, impune necaret: illa tamen si vir adulteraret, iudicio agere non posset. Hæc ergo de causa quantum mihi datur cernere, inquam, existimo poetam hanc ream criminis deputare voluisse, quæ ut pœnam legis euaderet, illum cum quo mœchabatur, in virum duxit, eamque veluti ream adulterii, sicut lege Julia diffinitur, coerceri decere: neque velamento matrimonii crimen dilui vel extingui. His nos quæstiunculis & aliis festiuis sermonibus dum cœnulam nobis daret, cum Joanne Veneto caloris incommoda & æstus iniuriam propulsabamus.

*Arabes.*

*Magi.*

*Arbuscula  
in Phasi ad-  
uersus ad-  
ulterium.*

*Quæ*

*Quæ apud Ro-  
mos, quæ*

*Signa mi-  
Squum ac-  
rendæ fore-  
mus, quos  
eunibus de-  
Aucto moxi  
guazario d  
alluerunt.  
apri simulac-  
ferro decern  
tenuisse locu-  
foret, sola aq-  
tur, & sub e-  
ante prætor  
aduersus T  
tensibus ad  
latum desin-  
xillo in bel-  
cante contr  
& fortunato  
aquilam vel  
vnam habui-  
tum erat, ita  
seruatumque  
gum \* foret  
simaque dis-  
forent, plebs  
relinquit dep-  
nuisse fertur  
habuisse, q  
foret: quæ r  
guentis hab  
ut Romanæ  
tur, non eu  
quam capta*

*Quæ apud Romanos fuerint militaria signa, quæ apud exteros, quoque pacto educi consueverint, & quid tessera, quid vexillum sit.*

## CAPUT II.

**S**IGNA militaria, quæ exercitum præire consueverant, quum acies educendæ, & manus cum hostibus conferendæ forent, à principio sceni manipulos fuisse accepimus, quos hastis alligatos signiferi deferre, & illis præeuntibus decernere solebant: unde & manipulares dicti. Aucto mox imperio, prorogatisque finibus: quinque signa ærario depromi, & militum acies ac legiones præire assuerunt. Hæc fuerunt, aquilæ, lupi, minotauri, equi & apri simulacra: quibus præeuntibus, legiones educere, & ferro decernere mos erat: inter quæ apri effigiem quintum tenuisse locum accepimus. Sed tamen cum dimicandum foret, sola aquila quæ ordines præiret, è castris educebatur, & sub eo vexillo pugnabatur: reliqua verò in castris ante prætorium fixa locabantur. Hoc enim insigni Iouem aduersus Titanas vsu ferunt, inde ad Cretenſes: à Cretenſibus ad Troianos: demum in Latium ab Ænea translatum defluxisse: quo postea Romani velut præcipuo vexillo in bellis vsi sunt, propius vero est, quod Ioue dimicantæ contra Saturnum, aquilæ augurio tanquam felici & fortunato, regni victor euasit: quo exemplo Romani aquilam velut auspiciatissimum signum habuere, quam vnam habuisse non satis fuit: ideò plures educere institutum erat, ita ut singulas legiones aquilæ anteirent. Obseruatumque, ut Romanæ legiones nisi ubi aquilarum iugum foret in castris, nunquā fere hybernarent, Seuerissimaque disciplina cohortes, quarum desidia signa amissa forent, plectebantur. C. deinde Marius bello Cimbrico, reliquis depositis militariſus signis, solam aquilam tenuisse fertur, eamque argenteam magis quàm auream habuisse, quod fulgentior ex argento atque conspectior foret: quā tanta religione coluere, ut festis illā diebus, vnguentis haberent delibutam: miræque obseruationis erat, ut Romana signa quæ in castris ante prætorium figebantur, non euellerentur, quum acie dimicandum foret, quam captatis auspiciis legiones in prælium prodirent.

*Manipulares unde.*

*Signa quinque militaria, ex ærario.*

*Unde aquila signum apud Romanos.*

*\* foret, signum.*

*C. Marius aquila signo solum vsus.*

*Aquila religione culta.*

*Auspicia capta ante prælium.*



# GENIALIVM DIERV

Prælia enim maiores nostri nunquam gerebant nisi auspato. Quæ, si quum foras educi deberent, facili ductu euclerentur, & leuia translata forent, prosperrimi augurii & indubitata erat victoriæ signum: contra verò, si in eximendo, magno impulsu opus foret, tunc cladem & excidium futurum haud dubiè præmonstrabant. Cumque in conflictu bellorum manus cõserébant, ipsa militaria signa in media locabantur acie, vt pro signis antesignani, post signa alia pugnaret acies: nonnunquam in prima fronte multiplici subsidio firmata præbant ordines. Persis quoque aurea aquila supra oblongam hastam patentibus alis militare signum fuit: nonnunquam. Solis simulachrum, sacerque & æternus ignis. Atheniensibus noctua: Thebanis sphingis effigies. Eux in sulæ marina turtur, Cimbris æneus taurus, Eumeni Ceres & Alexander, Cratero & Neoptolemo Minerua, militiæ signum in bello notabatur. Cyras aureum gallum affixum lanceæ, militi in acie pro vexillo dedit. Fertur Osiris canem gestasse pro, insigni armorum. Et Porus Indorum rex Herculis simulachrum, quod deferuisse, militare flagitium habebatur. Indis aurem regibus sæpius nulla imago aut effigies, sed tintinnabula & tympanum præcedunt. Egypti quoque animalia quæ colunt, effictis tabellis, pro bellico insigni habuere. Germani effigies lyncis depictas præire iubent. Insubres, si quando præcipua bella sumpturi erant, aurea signa, quæ immobilia vocant, è templis Mineruæ efferentes, præferunt phalangi. Consueuisse etiam singulas turmas, manipulos, & cohortes ac legiones, proprium vexillum & militare signum habere, vulgò proditum est: vt cuius esset legionis quisque miles, & sub quo duce militaret, facile dignosceret, ne sine signis, sine imperio inordinati & incoppositi ducerentur, sed conspicua omnib. signa forent. In quibus nomen Imperatoris, aut consulis, nonnunquam draconis efficti imago (quare draconarii dicti milites) quod vexillum purpureum erat, aliaque insignia perscripta erant. Nonque diuus Julius vexillo quintæ legionis, quod contra Jubam elephantorum victrix fuerat, elephantum inscripsit. Alioque insigni legionarii milites, alio prætoriani, dissimilique auxiliares utebantur. Postea vt Imperatorum imagines per imaginiferos deferrentur in acie,

Locum signorum in ipso conflictu. versarum signa.

Atheniensium.

Thebanorum.

Eux in sulæ.

Cimbrerum.

Eumeni.

Crateri.

Nooptolemi.

Cyri.

Osiris.

Porus.

Indorum.

Egyptiorum.

Germanorum.

Insubrium.

Vexilla diuersa.

Draconarii milites.

Imperatorum imagines.

acie, pro signis quadratum vexillo fuit, conferendi, & cornuum tam fuisse a laus inueni fieret. Tarsularibus res tes vero iur ratque mosti strave, & ad reot: excubina designa acie decerne uocarent, au batur. Persis gypsiis sistre mutuant e qua signum pra taberna hostem nec grombus, le non dei noct cedæ moni sed tibi aru uere. Lyeur Ea enim tibi duo forami quippe pro cendere sole Afius varius, rius bellico ridus. Graec ruit. Apu mius & Oti monius Eny tam rapidè a illum Alexan

acie, pro signis vulgo seruatum est. Nonnunquam labans quadratum hastæ appensum, quod labarum dixere, pro vexillo fuit. Signa verò educendi exercitus, & certaminis conferendi, in Romanis legionibus, concentus tubarum & cornuum: & si quando silentio educendæ forent, tessera fuisse accepimus. Eam verò tubam Tyrrhenus Pissæus inuenit primus æneam, cum antea ex cornu bubulo fieret. Tamen buccina in prætoris castris semel, in consularibus verò bis dabatur signum: qua tuba pedites, equites verò lituo ad pugnam aduocari sæpè notatum est. Et ratque mos militaris, vt quoties mouenda erant signa castrave, & ad reliqua bellimunia, soli cornicines signum darent: excubias verò, somnique & vigiliarum tempora, buccina designarent. Si autem legiones ducendæ in hostes, & acie decernendum forent, aut receptui canendum, & cornua & tubæ eodem concentu canerent. Si conciones aduocarent, aut silentium indicarent, per tibicinem indicabatur. Persis verò proficiscendi hora significatur cornu, Ægyptiis fistro. Alexander Macedo, quum tubæ sonitus tumultuante exercitu non exaudiretur: iussi peritiam ex qua signum eminebat, quæ omnibus conspicua foret, supra tabernaculum figi: quo viso quisque miles paratus in hostem iret. Quæ quidem tubæ non in singulis modolegionibus, sed cohortibus & turmis, prælii signum dare, nec non diei noctisque horas vigiliasque diuidere solebant. Lacedæmonii & Phryges non cornuum tubarumque signis, sed tibiarum muni sono & modulo leni temperari consueuere. Lycurgus enim militibus tibiæ pro classico dedit. Ea enim tibia quæ Phrygia dicitur, à dextra vnum, à sinistra duo foramina habuit: cuius modulos non vnos accepimus: quippe pro modulo sonorum, ita animos mulcere aut accendere solebant. Siquidem Æolius modus simplex fuit, Afius varius, Lydius querulus, Phrygius religiosus, Dorius bellicosus, Gygius autem hilaris & lætus, Jonicus floridus. Græci autem in rebus semper Dorium adhibuerunt. Apud quos fuit in bello modulus ad tibiæ Hormius & Orthius, in commellationibus Parænius, Lacedæmonius Enyaterius, Atheniensibus Cyellius. Hunc Orthium tam rapidè audientium animos accendere ferunt, vt quum illum Alexandro Timotheus concineret, velut furens &

*Signa alia atq; alia per tubam cornu aut buccinam. Tessera.*

*Persa. Ægyptii.*

*Lacedæmonii & Phryges.*

*Tibia Phrygia.*

*Æolius modus.*

*Afius.*

*Lydius.*

*Phrygius.*

*Dorius.*

*Gygius.*

*Jonicus.*

*Hormius.*

*Orthius.*

*Parænius.*

*Enyaterius.*

*Cyellius.*

# GENIALIVM DIERVm

*Castorium  
melos.*

*Lacedaemo-  
nis pralium  
iniuri.*

*Rom. tibia  
quos fora-  
minum.  
Tibiarum  
diuersa ge-  
nera.*

*Cretenses.*

*Parthi.*

*Lyndi Indi.*

*Galata.  
Busfrita.  
Lycopolita.*

*Cimbri.*

*Pœni.*

*Illirii.*

*Signa certa-  
minis futuri*

efferatus in rabiem, protinus ad arma exiliuerit. Præter quod Castorium melos Laconicum, ad excitandos militum animos multum valuisse fertur. Quinetiam in prosequendis hostibus effusè fugientibus, aut si receptui candelandum esset, diuersi traduntur moduli, ad militum excitandos animos aut sedandos. Qui quidem Lacedæmonia prælium iniuri, pluribus concinentibus tibiis acies ineunt, ut his modulis capti, maturò incederent, ferociamque & immodicos animos cohiberent, nève, id quod in concursu magnorum præliorum vsu venit, hostem cupidè insequuti, læuè & atrociter contra victos insultarent, ita ut longius effusi, acies confunderent & perturbarent. Romanæ verò tibiæ primò quaternis foraminibus, postea tot pertusis exculæ fuere, ut haud multum abessent à tubis: quarum diuersa traduntur genera. Nam præcentoriæ erant, & Vascæ, quibus in sacris præcinebant: & puellatoriæ sono clariore, ac Gingrinæ & Miluinæ, quæ in acutos exeunt sonos, sicut à locis Lydiæ, Corinthiæ, & Egyptiæ, sonis diuersis, & nominibus variis Cretenses autem cithara, fidibus & tibiis vtuntur in præliis, quibus instructas acies accendunt. Parthis cornua, sæpius ingens tympanum cum ferreis tintinnabulis, pugnae acuebat animos: quod quidem lance concava, corio vadique portento, & clauis æneis affixum erat, quod simul ac diuerberabant, ignoto & horribili sonitu tonitrus instar intonabat. Lydia autem cum fistula & fidicine. Indicum cymbalorum & tympanorum pulsus in hostes ducunt. Id enim erat tubarum loco. Non enim tibiae habebant Indi, nisi in regia, quum rex dormitum vadit: sicut reges Siculi ad citharæ & auium cantus dormiebant. Galatis verò barbara tuba horribili sono bellicum occinit. Contra apud Busfritas & Lycopolitas in Ægypto, quibus tubis canere verabatur, quòd sonum asininum redderent. Ipsi enim asinos exitiali odio prosequuntur, propter Typhonem asini colorem præfererem. Cimbri protentas vehiculorum pelles tantis pulsabāt ictibus, ut ingentem fragorem redderent. Apud Pœnos, & in castris Hannibalis rubram vestem tabernaculo ducis protensam, plerumque tubæ sonitum: Illiriis, linteum protentum, aut rubicundam tunicam sarissæ appositam: aliis protentam purpuram, indicium certaminis fuisse proditū

est: quo vis  
se ad pugnan  
seruatum h  
tenta, diem  
culum imag  
in castris.  
& magnis v  
capita come  
argumento  
gere signaba  
mnes, sicut  
bus Laonia  
duces, mili  
ptos vidisse  
des & signa  
fuissent in a  
tos obstupui  
toria nauim  
Nonnunqu  
demonstra  
lumen, & in  
occulta cor  
puniceo pa  
norum elasi  
æreo clypeo  
tiverò nauim  
gum habui  
gines ferre  
ptunum, n  
insignia hab  
minibus ple  
Gnido nauim  
ræ. Patona,  
curiam aute  
Rhodiorum  
Mitylenæ  
quæ hirci  
frequens h  
re, lata alu  
quòd sine n

est: quo viso quisque miles prævideret præcaueretque, & se ad pugnam accingeret. Quod in Romanis castris ob-  
 seruatum legimus, ut rubra veste tabernaculo ducis pro-  
 tenta, diem prælii præsignarent. Dario super taberna-  
 culum imago Solis crystallo inclusa, signi loco fulgebat  
 in castris. Apud Spartanos in usu erat, ut quoties fortiter  
 & magnis utrinque viribus decernendum foret, milites  
 capita comerent, capillum, barbamque depecterent: quo  
 argumento periculum se animæ adire, & hostiles spiritus  
 gere signabant. Erant enim Spartani milites comati, o-  
 mnes, sicut Mylessi, Thuri, & Tarentini, ac cæteri qui-  
 bus Laonica instituta placuerunt. Ideo cum Persarum  
 duces, milites Laonidæ comatos & multo pestine com-  
 ptos vidissent, ferunt illos despectui habuisse, velut desi-  
 des & ignauos: quum verò animi rigorem & fortitudinem  
 fuissent in acie experti, animorum præstantiam admira-  
 tos obstupuisse. In nauali autem prælio vexillo ex præ-  
 toria naui in sublimi elato, pugnae signum militi dabatur.  
 Nonnunquam concussu veli aut chlamydis, aduentus prælio na-  
 demonstrabatur: excussu verò, discessus: sicut in nocte  
 lumen, & in die fumus, insidias aduentusque hostium, &  
 occulta consilia plerumque iudicarunt. Apud Athenienses  
 puniceo paludamento è naui prætoria contra Lacedæmo-  
 niorum classem pugnae signum sæpè datum est. Lyfander  
 æreo clypeo è naui elato, irruptionis signum dedit. Bru-  
 ti verò navis prætoria, quo ab aliis dignosceratur, O si-  
 gnum habuisse fertur, tametsi singulae naues deorum ima-  
 gines ferrent, sub quorum essent tutela. Nanque alia Ne-  
 prunum, nonnullæ pistricis, centauri, equi, vel draconis  
 insignia habuere. Græcis verò navibus ex insularum no-  
 minibus plerumque nomina fuere, quippe Gnidurgis, ex  
 Gnido naui dicta: Samena, quod ex Samo rotunda figu-  
 ræ. Parona, quod ex Paro: & Corcyria, ex Corcyra. Cer-  
 curiam autem quasi caudatam appellarunt, sicut Afractam  
 Rhodiorum, contra tempestates imbellem, Dyerotam  
 Mitylenæorum. Legimus quoque in Lybia fuisse nauigia,  
 quæ hirci & capri tulere nomina. Barbarumque nauigium  
 frequens habuisse arctis lateribus, quod cameram dixe-  
 re, lata aluo in modum recti occlusa, pari utrinque prora,  
 quod sine noxa mutari, & volui ex omni latere possit.



# GENIALIVM DIERV

*Alexandri-  
ni.*

*Lumen in  
pratoriann-  
ui.*

*Tessera mi-  
istraria.*

Supparum verò , Alexandrinæ naui proprium insigne fuit. Nam solis Alexandrinis suppara velorum licebat intendere, sicut corbes onerariis nauibus pro signo suspendebantur. Marcus verò Antonius successu rerum insolens, purpureum velum pratoriæ naui apud Actium pro insigni dedit: quo abiecto, victus fugientem vxorem fuit prosequutus. Id quod Alcibiades fecisse dicitur, vt prætoriam nauim cum velo purpureo haberet. Alexander quoque quum Indum nauigaret, versicolori velo totius classis insignia variauit. Fuitque obseruatum, lumen in pratoria naui, quod cætera classis prolequitur, spectatissimum insigne noctu. Quare Scipio in Africam transmissurus, velis in altum datis, singula rostratæ naui, bina onerariæ, pratoriæ tria luminaria dedit. Et in nauali pugna deponere signum aut velum, ad alterius præscriptum se imperata facere, & mandatis obsequi significari. Abiectionis verò armis plausum facere, aut nauim velatam insulis accurrere, supplicandi genus esse probatum est. Sed quod modò de tessera dictum fuit, animaduertimus tesseram symbolum fuisse bellicum, & signum quo socii milites dignoscebantur ab hostibus, vt pro quibus, & contra quos arma sumerent, facile dignoscerent. Eam fuisse in castris diui Cæsaris Venerem genitricem: in Pompeii Magni Herculem inuictum: in Pompeii iuuenis, Pietatem: in Antonii exercitu Lar deus fuit, in Syllæ autem Apollo. Neronem verò optimam matrem militibus tesseram dedisse tradunt. Ipseque diuus Cæsar quandoque felicitatem, nonnunquam Victoriæ militibus tesseram proposuit: Brutus in Philippis Apollinem. Cyri autem tessera fuit, Jupiter belli socius & dux. Diuus verò Antoninus, Aquanimatis. C. Caligula Priapum & Venerem Cassio tanquam molli & effeminato, signum dedit: adeò Seuerus Septimius, Laboremus: Pertinax verò, Militemus Claudius Cæsar Græcanico versu desinuit tesseram, in hæc verba: Virum vlisci decet, quando quispiam prior iniuriatur, siue molestus est. Demetrius Iouem victoriæ militibus edixit tesseram. Fertur Antiochus cognomento Soter, aduersus Galatas dicturus, signum proposuisse, Bene valere. Et Mecenas quoties in castris ducisungebatur officio, discincti tesseram dedisse, quum quidem siue

siue quem in  
pora curare,  
giones co  
pro militari  
bat, non err  
bebantur, si  
accepta, m  
lata, aciem  
si uineorum  
sunt. Erat  
quo educto,  
quid subitum  
sed tumultu  
nomina dare  
& inter se co  
tes haberi, a  
tuaria manu  
subito hosti  
laxamentum  
diestrigint  
se erat, illu  
rum victori  
in quibus: ap  
Pileumque  
ri, Manus ex  
tatis erat. M  
tium armoru  
ad arma con  
Athenionen  
Drepaneis  
ret, interme  
manu, & cor  
enim factio  
cia, sacra con  
ricæ & Ioui  
nes Atheni  
legimus, in  
duas, Thue  
rum, cui Po  
rat. Nonnu

sive quem incolumem reuerti, siue castra metari, aut corpora curare, & prandere milites, seu qua vigilia educi legiones conueniret, vel quid aliud silentio agi oportet, pro militari signo dari soliti sunt. Qua data, satis constabat, non errore, sed consilio & imperio ducis, ea quæ iubebantur, fieri. Fuitque probatum experimentis, tessera accepta, milites ordines seruare frequentes: ea verò sublata, aciem dissipari. Alii tesseram mensuram fuisse, qua siumentum militibus metiebantur, non ineptè arbitrati sunt. Erat præterea vexillum cærulei ruffique coloris, quo educto, inque arce proposito, satis constabat, milites, si quid subitum ingrueret, in re præcipiti non iusto delectu, sed tumultuaria manu arma expedire, & iustitio indicto, nomina dare, etiam sine vacationis priuilegio, saga sumi, & inter se coniurare, legiones conscribi, delectum festinantes haberi, arma apparari oportere: quæ quidem tumultuaria manus, & subitaria legiones dicebantur: quum ad subitos hostium incurfus, in præcipiti celeritate, non satis laxamenti iusto delectui ducibus dabatur. Isti autem fuere diestriginta, intra quos expeditioni milites apparari necesse erat. Illud autem satis constat, concussu & crepitu armorum victoriam significari, exhortationes fieri. Apud Græcos in præcipiti: apud Aphros, iniice, iniice, seditionis signum fuit. Pileumque in hasta propositum, ad libertatem proclamari. Manus expedire, atque altè illas efferre, consensio militaris erat. Manus verò Imperatori protentare milites, iniurium armorum: & flagrante seditione, tumultum suscitari: ad arma conclamari, hostes adesse significari. Defectionis, Athenionem vocare. Is enim Athenio Siculus fuit, qui Drepaneis deficientibus, quum capita factionis assumeret, interempto domino, & ex ergastulis coacta seruorum menu, & comitibus voluntariis, regnum sibi asiuit. Fuisse enim factiones partium in Sicilia, quemadmodum in Græcia, satis constat. In omni ferè Græcia fuerunt partes Doricæ & Jonicæ: inter Doras erant Lacedæmonii, inter Jōnes Athenienses. Athenas quoque in factiones tres diuisas legimus, in Diacreos, Pedios, & Paralios: aliquando in duas, Thucydidis vnam, Periclis alteram: aut in plebeiorum, cui Polyarchon & optimatum, cui Cassander præerat. Nonnunquam in plures, scilicet Ephialtis, Myronidis,

*Tessera alia  
significatio.*

*Tumultuaria manus,  
& subitaria legiones.*

*Tempus apponenda expeditionis.*

*Indicia quedam militaria.*

*Athenio.*

*Factiones Sicilia.*

*Athenienses.*

# GENIALIVM DIERV

Thomidæ, Cimonis, & Leocratis. Thessaliam verò in  
*Argorum.* Egesearetos, & Petreios. Et in Argo, Aristippi & Aristæi.  
*Milesiorum* Et apud Milesios, vna Plutis, altera Cheromacha factio  
*Carthaginiensium.* fuit: sicut apud Carthaginenses Barchina & Hannonis.  
*Gallorum.* Alibi simulas plebeiorum & patriciorum. Quippe Pe-  
 ricles plebem, Cimon optimates fovebat. Gallia verò  
*Spartanorū.* cum in factiones duas diuisa foret, alterius Hedui, alteri  
 Sequani capita fuere. Lycurgus Spartam in duas facti-  
*In Pelopon.* ones diuisit, quas phylas & obas nuncupauit. Etiam Pe-  
*neso.* loponnesus variis nitebatur factionibus: namque Argui,  
*In Chio.* Elhi, Mantinenses, alique finitimi Lacedæmonius, diuersa-  
 rum factionum fuere. In Chio autem fuere factiones duæ:  
 & quum alterius princeps Onomadeus, victoria contra al-  
 teram potitus esset, alterius factionis viros ab vrbe minimè  
 exigendos curauit, ne inimicorum metu vacuus (quod v-  
*Romanorū* su plerunque venit) dissidium cum amicis sereret. Con-  
*militū mos.* sueuissè quoque Romanos milites, itaque militari discipli-  
 na traditum ferunt, vt stipendii pecuniam, aut aliud è pa-  
 ratam, quæ vnicuique superesset, pugnae tempore apud si-  
 gna in falcinulis deponerent, eamque Imperatores iuxta  
 signa seruari mandarent. Quod ideo constitutum ferunt,  
 vt non modò patriæ & Larium, sed fortunarum suarum mi-  
 lites defensores paratiores, propterea que fortiores forent.  
 Et licet dimidia pars stipendii apud signa sequestrari prius  
 sceleret: tamen Domitianus, nec vltra mille nummos de-  
 poneretur à singulis, edicto prohibuit. Quod ab Asiati-  
*Asiatici.* cis Romanos sumpsisse crediderim: quibus fuit in more, vt  
 militiam sequuti, quæ preciosa haberent & magni census,  
 secum in expeditionem ferrent: vt tuendi necessitatè quæ  
 illis erant charissima, plurima & maxima prælia obirent,  
 promptiusque dimicarent. Persæ verò non pecuniam &  
 gazas, sed pellices velut charissima pignora, quæ stimulis  
 agerent apud signa deponebant, vt pro his quæ erant ex-  
 optatissimæ, & quas maximè diligerent, velut coniugum  
 & patriæ memores, forti & præsentis animo mortem op-  
 petere non dubitarent. Illud quoque, proditum memoriæ  
*Cū duo con-* est quoties duo simul consules iisdem creati auspiciis, con-  
*sules contra* tra eosdem hostes ducerent legiones, tam itineris quam  
*eundem ho-* ineundi certaminis signum ab antiquiore, & consulari, aut  
*sic ducerent.* pluribus honoribus functo, dari consueuisse: quodque  
 si quan-

quando pat-  
 per præcone  
 verò tribuon  
 nominibus.

Quæ fuer

Quoc  
 prætor  
 habebant, et  
 quatuor esse  
 bunitia & co  
 storia: cen  
 vocatis cen  
 butim, defen  
 toribus, &  
 centuriæ in  
 possent, vbi  
 tionum die  
 in centuri  
 tum turma  
 one omni  
 comitia, si  
 tesque patri  
 erant præ  
 tum, quod i  
 tem non de  
 gredi non e  
 torum verò  
 ciues radu  
 cendere, cu  
 prehensare  
 gnoscere qu  
 le & comm  
 (quorum m  
 qui facere  
 tametsi ca  
 tores ad des  
 commemo

si quando patricios & senatum aduocare consules vellent: per præconem singulis nominatis, aut buccina: plebeios verò tribunus plebis per ministros, non singulos expressis nominibus, sed vniuersos cornu aduocabat.

*Quæ fuerint Romanis comitia centuriata, quæ curiata, quæ tributa, & quæ calata.*

## CAPVT III.

QUOD centuriatis comitiis consules, tribuni militares, prætores, & reliqui magistratus, qui maiora auspicia habebant, crearentur, nemini dubium fuit. Cum enim quatuor essent comitiorum genera ædilitia, prætoria, tribunitia & consularia, quibus postea addita censoria & questoria: centuriata fuere, quæ nisi auspiciato fieri poterant, vocatis centuriis, partibus distributis centuriatum aut tributum, descriptis ordinibus, classibus, ætatibus, auditis auditoribus, & re promulgata & cognita. Vocabantur enim centuriæ in Martium campum, quo conuenire facilius possent, ubi libera erat suffragandi potestas, ibique comitiorum die ex censu & ætate illorum, qui ex qualibet tribu in centurias selecti erant, & in classes (nam populus in centum turmas diuidebatur) non autem mixtim ex colluione omnium, per pontem suffragia ferebant. Quæ tamen comitia, si quando populus coire noller: per patres clientisque patrum fieri poterant: positoque vexillo in arce, exercitus præsidii causa imperabatur. Idque propterea cautum, quod intra urbem comitia habere, aut legere militem non decebat: quippe armatis legionibus urbem ingredi non erat, ne grassatoribus obnoxia foret. Candidatorum verò mos fuit, quum comitia fiunt, & in suffragium ciues vadunt, in candida veste sine toga in campum descendere, cum clientibus gentilibusque, singulasque tribus prehensare & circuire: hominesque etiam tenuissimos & ignotos quorum suffragiis nituntur, rogare, atque illos per se & communes amicos appellare, obsecrare & obtestari, (quorum nomina memoriter referenda erant: quod si qui facere nequirent, adhibito nomenclatore faciebant: tametsi cautum postea fuerit, ac candidatis nomenclatores adessent) suæque merita & facinora domi forisque commemorare, demissisque & humilibus verbis supplicare,

*Centuriata comitia.*

*Pop. in centuriis turmas.*

*Candidatorum mos.*

*Nomenclatores candidatorum.*



# GENIALIVM DIERVM

care, nihil denique fraudis aut lenocinii omittere, prehendere amicos, ambire patronos, domos stationesque circuire, admonere beneficii, pellicere donis iuvenes, & ingentia polliceri, nihil reliqui facere, vt sibi in consequendis honoribus socii & adiutores sint, atque in petitione suffragentur. In quare elaborandum erat, vt adolentes nobiles, & summo loco natos, studiosos haberent, qui omni studio & comitate rogandi persuadendique erant, vt se amicos, suffragatotes, duces atque assertores exhiberent, competitoribusque inuidiam, sibi que studia hominum, fauoremque conciliarent. Nam multos potentia & multitudine amicorum fultos, potestates & imperia peruicisse inuenimus. Quum enim populus tam Romuli quam Tulli legibus comitiorum princeps foret, ita vt quos creare magistratus vellet, illi potestas esset: his artibus delinire mentes, singulorum que animos captare oportebat. Quod licet esset in usu frequens, nonnulli tamen hoc supplicandi genus velut sordidum & parum libero homine dignum, deuitarunt. Siquidem L. Crassus nunquam adduci potuit, vt præsente Q. Scauola, more candidatorum, populo supplicaret. Phocioni quoque, cum nunquam supplicare populo sustinisset, & ideo comitiis interesse noller, absenti & inuito honores delati sunt. Qui etiam candidati, vt plus autoritatis ferrent, vt que iusta suffragatione digni haberentur, cognomina sæpè clarissimarum familiarum desumpserunt: ea que propria, & peculiaris licentia candidatorum fuit, vt bonum nomen ferrent, & ex optimatibus iudicarentur. Nec minore studio his quos rogabant, agere gratias: nam mirum & efficax studium in agendis gratis habebatur. Singulos denique prehensare, obuiasque manus dare, salutare, & omnibus arridere debebant. Qui vt conspicui essent, vt que à populo spectarentur, nondinarum tempore & mercatu frequenti, quo opifices & agrestes ad urbem conueiebant (quum nona quaque die fora constituerentur) in edito colle spectandos se præbebant, vt populi rem gratiam fauoremque aucuparentur. Idque post aliquot secula, lapsis iam & defluxis moribus, fieri seruatum est. Antea enim sine ambitu suffragiorum, aut his lenociniis, præsente senatu, summo silentio, ipsi per se candidati

Romuli &  
Tulli lege,  
populus comitiorum  
princeps.

didati in com  
officia in Re  
sent, tum  
tione explic  
goitudine h  
bant; qui o  
rum gellat  
rat, quam p  
uafere. Qui  
sul aut prator  
ios enrole m  
verò suffrag  
selekti, cul  
posset, néve  
curabant: c  
solum cultos  
Describent  
tra cancellor  
cata fuerat,  
tur. De m  
stra, quam  
quem que  
ci moris, vt  
pro suo cane  
centuriis m  
ribus quam  
bant centuri  
per vices, qu  
alia seruata  
sine Longini  
populus per  
gem tulit tal  
sit. Ea enim  
nimolibero  
seri punitis  
posito, pe  
conferrent  
quando m  
licentia pa  
quia autori

didati in comitiis vitam suam belli domique, decora atque officia in Remp. & quid singulis vniuersisque præsstitissent, tum maiorum fortiter facta, longa & accurata oratione explicabant: qua cura, qua diligentia, qua animi magnitudine honores gessissent, testesque & laudatores dabant, qui omnes æquissimis animis audiebant. Quæ rerum gestarum commemoratio non ficta, longè plus poterat, quàm preces & ambita suffragia, quæ postea urbem inuasere. Quibus quidem comitiis plerunque dictator, consul aut prætor, maioreique magistratus præerant. Ante cuius curulem sellam candidati suffragia excipiebant. Scita verò suffragiorum nongenti, qui ex ordine iudicum erant selecti, custodiebant: & ne quid fraudis dolive admitti posset, nève quis tesseras in loculum coniceret, sollicitè curabant: quippe singulis tribus comitiarum die non solum custodes, sed rogatores & distributores præerant. Describebantur nomina tribuum vel centuriarum, quæ intra cancellos, quibus Quilia nomen erat, ut quæque vocata fuerat, ex urbe, ut forserebat introducta, suffragiabantur. Demum tribuum sortitione facta, in cistellam posita, quam situlam dixerent, renunciabant præconis voce, quem quæque tribus candidarum elegisset. Fuitque prisca moris, ut Veturia, cuius erat prærogatiua suffragiorum, pro suo candidato prius in suffragium iret. Nanque ex centuriis militaribus, facto iterum delectu tam ex iunioribus quam veteranis, præstantiores in proprias seligebant centurias: quarum erat prærogatiua suffragiorum per vices, quibus Veturiæ nomen darum. Nonnunquam suffragia alia seruata est suffragiorum ratio: siquidem Lucius Calpurnius Longinus tribuni plebis Cato Mario & Flacco Coss. ut Lex tabellaria, per tabellas punctis distinctas suffragia ferret, legem tulit tabellariam, quæ diuturnæ & incorrupta mansit. Ea enim lege, ne qua inuidia oriretur, & quo magis animo libero vota impartirent, cautum fuit, ut non voce, sed punctis suffragarentur. Puncto enim in tabula apposito, per singulas tribus, pro quo candidato suffragia conferrent, dignosci poterat. Quibus tabellis nihil aliquando melius visum, quàm illis ambitus & concionum licentia palàm adempta fuerit. Postea animaduertentes, quia auctoritas optimatum, & illorum qui honoribus præ-

*Bomistia centuriatis qui præerant.*

*Scita suffragiorum qui custodiebant.*

*Quilia.*

*Suffragiorum ratio.*

*Veturia tribus.*

*Suffragia per puncta.*

*Lex tabellaria.*

stant,

## GENIALIVM DIERV

stant, plus voce quam puncto haud dubie poterat, postpositis tabellis, ad aperta suffragia, & primum ordinem comitiorum rediere. Nonnunquam discoloribus ceris signa suffragiorum & sententiarum notabantur: quod in iudiciis quoque fieri animaduertimus. Persæpe verò vniuersus populus effuso studio & fauore accentus aliquem insignem candidatum, ob excellentem virtutem militarem, cuius summa dignitas, maximeque res gestæ fuere, cunctis suffragiis consulem aut prætorem, ædilem aut censorem declarauit, & comitiis renunciauit. Quibus in suffragium missis, consul qui præsidebat, eum qui ad honores promotus fuerat, primus voce renunciabat: mox præconis voce populo palàm fiebat. In quo proditū memoriæ est, do mitianum morte affecisse Flauium Sabinum, quod consularium comitiorum die, præco illum non consulem, sed per errorem ad populum Imperatorem declarauit. Qui verò candidatus renunciatus designatusque fuerat, antequam iniret magistratum, solenne carmen precationis præfatus, sicut mos est, celebri oratione populo vniuerso agere gratias, eumque honorificentissimis verbis alloqui, & de se bonam spem polliceri debebat. Quod Paulus Æmylius, cum aduersus Persentotis comitiis consul foret renunciatus, facere recusauit. Nam palàm professus est, nullas se gratias populo debiturum: quin si meliorem natiui essent, liberam se eligendi potestatem populo daturum dixit. Inde è campo qui designatus declaratusque fuerat, in Capitolium, mox ab vniuerso populo in domum suam deducebatur. Quod si primis suffragiis minus valere poterant, parum virium in promouendo candidato fuisset: quippe cum bina denuò de eisdem candidatis sæpe comitia fierent, quo facilius in comitiis concordia populi firmaretur: plerumque prolatis comitiis: fracto animo, squalore & lachrimis demissi & supplices candidati, singulos etiam de plebe homines, atque humillimum quemque prehensare, populoque vniuerso supplicare solebant: ita ut quod prius assequi non poterant, pietate motus populus tradere. Id enim in comitiis plerumque eueniebat, ut dies intermissus, rumoresque temerè dissipati, aut fabulæ fictæ, vel minima offensus uncula, paruæque rarum momenta, totam sæpè rationem comitiorum perturbarent.

*Alia ratio  
suffragiorum.*

*Candidatus  
ad magistratum  
ali-  
quem designatus.*

*Ubi primis  
suffragiis non  
successisset  
candidatis.*

turbarent,  
sæpè cum magis  
gratia aut m  
cederent, ne  
repudiari,  
præsertim à  
ne mouetur  
populum bi  
centuriatisq  
contulisse:  
postremis co  
suffragation  
tatis cum p  
datorum, q  
toribus, pro  
ret. Per se  
res deligebat  
litaris ordo  
tererant: q  
duces dele  
pulus inire  
centuriæ &  
rulare. Q  
rentur, illa  
rent. Præ  
comitiorum  
in campum  
tum ferunt,  
gitione & a  
cigatrices &  
quando pas  
moris est, i  
didatus in c  
rat rogant  
se, magnoc  
tulisse. Q  
indici, cu  
autem cur  
conferend  
ducibus de

turbarent, & magnos motus excitarent. Fiebatenim sæpè tum miseratione, tum splendore vitæ, nonnunquam gratia aut meritis antea exhibitis, vt magni casus intercederent, fieretque repentina mutatio: vt qui modò erant repudiari, honestissima suffragatione haberentur digni, primis comitiis præsertim à populo, qui velut mare sempiterna agitatio ne mouetur. Nonnunquam in conferendis honoribus diari, secundum populum bis censuisse, & suffragia dedisse compertum est: de sæpè ad centuriatisque & decuriatis comitiis diuersa suffragia missi. contulisse: quod idèd fit, vt cuique libera facultas foret, postremis comitiis mutare suffragium, si quem primæ suffragationis pæniteret. Fertur tamen C. Cæsar Comitia ita cum populo partitus, vt pro parte dimidia candidatorum, quos populus vellet, exceptis consularibus petitoribus, pro altera dimidia, quos ipse dedisset, pronunciarer. Per se verò in comitiis consularibus, quia Imperatores deligebantur, præter populum vniuersum, etiam militaris ordo & equites frequentissimo consilio aduocati intererant: quippe suffragatione militari summi plerunque duces delecti sunt. Scipioni enim Aphricano iussus populus inire suffragium, omnis militaris ordo, omnesque centuriæ & tribus ad vnum, imperium in Hispaniam deducere. Quoties dissimilia suffragia diuersis comitiis darentur, illa præualere certum est, quæ iustis comitiis fierent. Prærogatiua enim suffragiorum, semper iustorum comitorum fuit. Quod autem dempta toga candidatos in campum prodire obseruatum est, propterea constitutum ferunt, ne per occultos sinus pecuniis absconsis, largitione & ambitu suffragia mercarentur: aut saltem vt cicatrices & vulnera, quæ pro patria proque ciuibus pugnando passi sunt, conspicua forent. Proditumque memoræ est, Aphricani superioris filium, cum præturæ candidatus in campum descenderet, candidam quam induerat togam, turpitudinis maculis obsolefactam ostendisse, magnoque dedecore, totius populi suffragio repulsam tulisse. Quæ quidem centuriata comitia per cornicinem indici, curiata verò per lictorem calari solebant. Fuere autem curiata comitia, in quibus non de magistratibus conferendis, sed de exercitu, de legibus, de legatis, deque ducibus deligendis, & legionibus inter consules partien-

*Militaris  
ordo in co-  
mitiis con-  
sularib. ad-  
uocatus.  
Cum diuer-  
sa suffragia  
darentur.*

*Curia-  
ta comitia.*



# GENIALIVM DIERV

dis, de prouinciis, de genere belli, deque his quæ ad rem pertinent militarem, & an contra hostes arma sumere expedit, decernebatur: vt si rogationem probaret populus, bellum fieret: si verò antiquaret, cessaretur ab armis: in quibus suffragia non ex censu & ætate, sicut in centuriatis: sed ex generibus omnium ætatum & ordinum promiscua multitudine ferri assueant. Cum enim virum tribules dabant suffragia, & vbi accedebat singulorum totiusque vulgi opinio & consensus, ea comitia curiata: cum verò per singulas centurias vnus ferebatur calculus, centuriata dicta sunt: Ideò in curiatis omnis potestas suffragiorum, & comitiorum euentus, penes populum stetit. Nam singulis popularibus, etiam despectuissimo cuique virum suffragandi, proque suo candidato decertandi potestas erat. In centuriatis verò cum non singuli censerent, sed per centurias suffragia ferrent, in quibus copix aliquorum plus poterant, pro eo quodd ex omnibus præcipui opibus & dignitate, in centurias selecti, suffragabantur, diuicium suffragationem præualuisse certum est. Interdum verò curiatis comitiis, tribunos plebis, tribunosque militares, & alios magistratus extra ordinem creatos inuenimus: tunc maxime, quum hi magistratus primum inuenti constituti que sunt. Erat enim consentaneum in nouis magistratibus creandis, non aliquorum, sed totius populi suffragia postulari. Quod nisi comitiis curiatis fieri posset, nemo dubitauit. Fuit quoque animaduersum, leges quæ ad populum pertinerent, quandoque centuriatis comitiis latas. Siquidem L. Valerius Publicola comitiis centuriatis legem tulit, ne quis magistratus ciuem prouocantem verberaret, necaretve. Præter quæ fuere Calata comitia, quæ curiata & centuriata continent. Hæc enim sunt pontificis maximi & sacerdotum, in quibus non omnes, sed descripti selectique conuenire & suffragia ferre poterant. Nam cum vniuersum populum sacerdotia mandare, vel quenquam sacris præficere, propter religionem non deceret. Cn. Domitio tribuno plebis legem ferente cautum est, vt minor pars populi selectique vocarentur, & ab ea parte, qui dignus collegio foret, in sacerdotium assumptus cooptaretur. Ideò non plures quàm decem & septem tribus, in pontificis aut sacerdotum comitiis

*Centuriata  
diuicium  
suffragia.*

*Calata.*

tiis voquam  
rias, sed popu  
pulum vniu  
rent. Cu  
propter reli  
propria, in c  
quo comitis  
gationes ill  
eunt potesta  
illa sunt cal  
sacrorum au  
funt: si qu  
terentur, sac  
tis comitiis  
corum decer  
sum est. T  
nera: vnum  
per æs & libr  
Hinc iuris se  
videtur, cu  
transfer. T  
tes itur in  
tuor ad lib  
mostaliter  
togam circu  
quatuor aud  
in acie secus  
quæ tunc he  
minum, ne  
tributum vic  
tribus & iust  
Post aliquot  
L. Nummi  
gionat: su  
hique & p  
vt tribuni pl  
rone prima  
ne promig  
nos per clie  
bus quam t

tiis vnquam interfuisse compertum est. Quæ non comi-  
 tias, sed populi concilium dicebatur: quippe qui non po-  
 pulum vniuersum, sed tantum partem concilio aduoca-  
 rent. Cumque sacerdotium maximæ esset autoritatis, *Sacerdotum*  
 propter religionem decuit sacerdotes comitia habere *comitia pro-*  
 pter religionem decuit sacerdotes comitia habere *comitia pro-*  
 priopria, in quibus ad sacerdotium assumeretur. His quo-  
 pri.  
 quo comitis calatis, quæ arbitris pontificibus fiunt, arro-  
 gationes illorum, qui, cum sui iuris sint, in alterius trans-  
 eunt potestatem, fieri compertum est. Hæc enim comitia  
 illa sunt calata, quæ pro collegio pontificum aut regis  
 sacrorum augurisve aut flaminis in augurandorum causa  
 fiunt: siquidem vti hi crearentur, & in collegium admit-  
 terentur, sacrisve præficerentur & inaugurarentur, cala-  
 tis comitiis decernebatur. Calatis quoque comitiis, & sa-  
 crorum detestationem, & testamenta fieri animaduer-  
 sum est. Tria enim veteribus fuisse testamentorum ge-  
 nera: vnum quod calatis comitiis fiebat, alterum quod *stamen ordi-*  
 per æs & libram, libripende adhibito, & emptore familia. *nan. in prin.*  
 Hanc iuris solennitatem Cicero in *Topicis* nexum appellare Testamen-  
 videtur, cuius meminit Iustinianus in l. vno. Cod. de r. iuc. *orum tria*  
 transfer. Tertium, quod procinctum vocabatur, cum mili-  
 tes ituri in prælum, nulla legum solennitate, tribus aut qua-  
 tuor adhibitis, raptim apud cõmilitones testabantur: qui  
 mos talis erat: vt milites, cum decernere parant, antequam  
 togam circumcingerent, aut clypeos arriperent, tribus aut  
 quatuor audientibus heredem sibi nuncuparent, si quid  
 in acie secus eueniret. Postremò fuere cimitiam tributa,  
 quæ tunc fieri cognitum est, quum non ex generibus ho-  
 minum, neque ex censu & ætate, sed per regiones vrbis  
 tributum vicatimque suffragabantur: in quibus interesse  
 tribus & suffragari per regiones & compita assuerant.  
 Post aliquot verò secula Publius Scipio Aphricanus &  
 L. Mummius censores suffragia mutasse feruntur, vt re-  
 gionatum suffragarentur, pro generibus hominum cau-  
 sisque & quæstibus, tribus describendo. Quibus comitiis,  
 vt tribuni plebis minoresque magistratus fierent, à Vole-  
 rone primum, deinde à Lectorio tribuno plebis rogatio-  
 ne promulgata, cauebatur, ne patricii quos vellent, tribu-  
 nos per clientum suffragia crearent, non populus. Qui-  
 bus etiam tributis comitiis tribuni militares sæpè creati  
 fuere,

*Tributa Co-  
 mitia.*

# GENIALIVM. D IERV M

*Comitiati  
tribuni.*

*Mos auspi-  
candorum  
comitiorum.*

*Senatum &  
comitia  
quando habe-  
ri nō licebat.*

*Femina co-  
mitiis non  
intererant.*

fuere, qui comitiati dicti: in quibus si deessent senatorii ordinis candidati, Augustus Octavius illos ex equestri ordine suffecit, ita ut finito honore, in vitro vellent ordine permanerent. Et licet centuriata comitia decreto senatus & auspicio, ac sacrificio perfecto & litato fieri minimè solerent: tamen tributa comitia, quia minorum magistratum sunt, nec senatusconsulto, nec augurato, nullisq; præcedentib; sacrificiis facta, & eadem die absoluta, rata erant. Tamen si lege Ælia & Fusia, ne quis per eos dies quibus cum populo agitur, nisi de cœli prius servasset, agere liceret, cautum fuerit. Eratque mos auspicandorum comitiorum, ut cum præfatione deorum dearumque bonis faustisque omnibus, ac diis benè iuvantibus, concilia inirent. Apud Argiuos verò indictis comitiis, cum prætor in præfationis carmine Iovem, Apollinem, atque Herculem præfari soleret, ut successus darent prosperos postea Philippi nomen adiecerunt præfationi, assentationis genus. Illud tamen non præterierim, neque comitiabilibus diebus, more maiorum, senatum haberi: neque nundinarum tempore comitia fieri licere, ne à legibus accipiendis, qui triuindino dabantur, plebem auocari contingeret, nève interPELLARENTUR nundinatores, utque rusticis, qui in urbem veniunt, componendi lites, & transigendi facultas foret. Quodque die imbris aut turbine procelloso, aut si fœda tempestas cum grandine, vel si tonitrua aut venti fierent, vel si in frequenti multitudine quispiam morbo concideret comitiorum die, & nisi servatum de cœlo esset prius, quoad centuriata comitia, cum populo agi non licebat: habitaque in his & promota, tanquam fœda tempestate facta, dirimi oportebat, augurum responsio, qui quid vitii intercessisset, renunciabant, idque lege Ælia & Fusia. In quod id fuit memoriæ proditum, cū Appius Pulcher ad populum causam diceret quod navali prælio victus, per contemptum religionis classem amisisset, omnesque tribus in eius noxam suffragia ferrent, beneficio tempestatis adiutum, pœnam effugisse: nam subito imbris & turbine coorto, sublati comitiis iudicium euasit. Ante verò comitia habita, quid vitii intercessisset renunciari auguri non licebat, quia diuinare videbatur. Quodque cum fœminis comitiorum nulla fuit

fuit commun  
suffragia fer  
& propter  
nientes con  
blici aduo  
vireum inte  
frequentius  
res nummos  
uentum fer  
petitiones,  
assisterent  
reor: quippe  
tio, ultra qui  
negociis ad h  
rent, aliquo i  
quorum im  
mitia haberi  
nis foret: ne  
tendos hono  
to: neque a  
legibus solu  
fragia perre  
procul Desp  
nullis ablen  
tur, non solu  
tu lo illorum  
ferunt. Quo  
set, comitia  
eum qui con  
allum: non  
fuere, licet p  
illos alle qui  
nam maiori  
libus vacare  
secedere co  
tanti senes d  
re derubar  
gori: & ani  
gratuum  
torem, sed

fuit communio: ideo mulieres nec comitiis interesse, nec suffragia ferre, neque foro aut concionibus immisceri, & propterea nec arrogari poterant: quod erat apud Athenienses constitutum, ut nulla feminarum conciliis publicis aduocetur, vel ferre suffragium, aut concionibus virorum interesse valeat: fuitque moris apud eos, quo Nummi in frequentius comitiis affluerent, ut singuli suffragatores nummos acciperent: quod à Calistrato primum inuentum ferunt. Nam cum propter assiduas bellorum expeditiones, Athenienses à rebus urbanis distracti, vix foro affluerent, & per infrequentiam comitia cogi nequirent: quippe cum ex omni populo in quouis arduo negotio, ultra quinque millia non conuenirent, ut posthabitis negociis ad Rempub. accederent, & de publicis consularent, aliquo inuitamento cohortandi fuere. Neque ab his quorum imminutum imperium fuit, apud Romanos comitia haberi, tanquam infausi prodigii & infandi ominis foret: neque illorum qui rei agerentur, nomina ad petendos honores admitti, nisi crimine inducto & absoluto: neque absentium rationem habendam, licet nonnulli legibus soluti, contra comitiornm morem absentes suffragia pertulerint. Quod à Locris Amphissæis, qui haud procul Delphis incolunt, factum meminimus: apud quos nullius absentis habetur ratio, sed cum concio aduocatur, non solum pylagoræ & sacratores, sed omnis multitudo illorum qui sacra faciunt, conueniunt, & suffragia ferunt. Quotiesque non iustus comitiorum rogator fuisse, comitia inde habita, minus legitima censeri: & licet eum qui comitia haberet, aut illis præesset, ad honores assumi non deceret: plerumque tamen qui comitiis præfuere, licet pessimo exemplo, aliorum ministerio & opera illos assequi meruere. Estque memoriæ datum, sexagenariis maiores, & homines grandævæ ætatis, quod civilibus vacarent muneribus, ad comitia suffragii causa descendere cogi nequire, quare deiectione de ponte, & depon-tani. Comitia quo- rum auctori- tate indice- bantur.

*Athenienses*

*Qui comitiis excluderentur.*

*Absentium nulla ratio.*

*Comitia illegitima.*

*Senes depon-tani.*

*Comitia quo- rum auctori- tate indice- bantur.*



# GENIALIVM DIERV

plebis, præfectum vrbis, tribunumque Celerum, aut pō-  
tificem maximum, de senatus sententia plebisque scito,  
nonnunquam per populum indici compertum est: ipse  
tamen prætor consularibus comitiis auctor esse non po-  
test, quod maius versaretur imperium in consulibus cre-  
andis quam vt per prætorem explicaretur. Cumque Cæ-  
sarum temporibus, arbitrio principis, nonnunquam tri-  
bunum suffragio comitia fierent, Tiberius Cæsar inter  
cætera constituta, è campo ad patres transferri voluit:  
quorum eonsilio & suffragio etiam sine populo candidati  
ad honores & imperia prouecti fuere. Ex duobus tamen  
consulibus, ei qui minor natu foret: comitiorum habenda-  
dorum munus dari consuevit. Sine autem consulibus, præto-  
ris ves tribuni, aut alterius magistratus decreto, populo &  
plebi conuenire, aut clandestinos cœtus, coitiones vel  
conciliabula habere (ne quis malo exemplo populum se-  
uocaret, vel secretas consultationes faceret) non licebat.

*Clandestina  
coitiones ve-  
ritia.*

*Quando primum adilitas cœperit, & quor fuerint adiles, &  
qui curules, & quis plebei.*

## CAPVT IV.

QVo tempore exactis regibus, & consulibus creatis,  
plebs contentione maxima cum patribus certauit,  
& tandem vt alter ex consulibus plebei foret, obtinuit  
pro eo patres communicato plebi consulari, ædilitatem  
simul & præturam vindicarunt. Igitur curuli ædilitate  
creata, illam Cneo Quinto Capitolino, & P. Cornelio  
Scipioni ex patribus dederunt: postea alternis annis, mo-  
dò ex plebe, nunc ex patribus ædiles creati cepti, mu-  
nusque promiscuum fuit: donec curulis ædilitas ad liber-  
tini generis homines delata est: tunc cum Cneus Fla-  
uius Appii scriba, libertino patre natus, cum Quinto  
Anitio Prænestino, haud multò ante hoste populi Ro-  
mani, ædilis curulis ius ciuile in penetralibus pontificum  
diuulgauit, diesque fastos in albo proposuit, ac ædem  
Concordiæ cum non mediocri inuidia nobilium dedi-  
cauit. Demum dissidente plebe à patribus, vt duo essent  
plebis ædiles, sicut duo patricii antea fuerant, plebi est  
patribus concessum. Lapsis inde temporibus, cum Ju-  
lius

*Alter ex  
consulibus  
plebeius.*

*Ædiles al-  
ternis annis  
modo ex ple-  
be, modo ex  
atribus.*

*Duo plebis  
ædiles.*

as Cæsar ter-  
duo patre  
nona foren-  
quorum præ-  
prætorum q-  
peditis consu-  
imperii sæpè  
publica priua-  
sora, porticus,  
operibus refec-  
cium erat, in  
zona, ludorum  
dum prius acce-  
procuratio &  
quos etiam se-  
conderentur,  
que frumento  
tate laboraret  
in castra dese-  
Martius & T-  
frumentum  
tuncque inuex-  
rum meruer-  
olei denas lib-  
na dignus fui-  
tum erat, agri  
bri accusare. I-  
obsonia inhi-  
proba animad-  
potestatis erat  
gitur, ne quid  
na & olera, in  
lium potestate  
quantum ple-  
næ irrogaren-  
diz patrio m-  
nus decedere  
edictis cau-  
era, ritus &

im, aut po-  
nsque scito,  
im est: ipse  
esse non po-  
sibilibus cre-  
umque Cæ-  
inquam tri-  
Cæsar inter  
erri voluit:  
lo candidati  
obustamen-  
um haben-  
sibus, præto-  
to, populo &  
ditiones vel  
populum se-  
on licebat.

et adili, &

bus creatis,  
us certatur,  
obtinuit  
edilitatem  
adilitate  
Cornelio  
annis, mo-  
cepti, mu-  
as ad liber-  
Cæus Fla-  
n Quinto  
populi Ro-  
pontificum  
ac ædem  
dium dedi-  
duo essent  
plebi est  
cū Ju-  
lius

lius Cæsar rerum potiretur, tunc primum sex ædiles crea-  
ti: duo patricii, qui Cereales dicti, qui curam gererent an- *Sex adiles*  
nonæ forensis, copiarumque cibarium: reliqui ex plebe: *Cereales.*  
quorum præcipuum munus erat, urbis, ædium sacrarum  
priuatatumque curam agere: ad eosque absentibus vel im-  
peditis consulibus summa rerum & maiestas consularis  
imperii sæpè delata est. Hi præcipue curabant, ut ædificia  
publica priuataque fierent, utque templa, theatra, studia,  
fora, porticus, curiæ & basilicæ, atque mœnia, magnificis  
operibus reficerentur & ornarentur: quod lege veteri sanc-  
tum erat, in hæc verba: *Suntque adiles curatores urbis, an- Lex de adili-*  
*nonæ, ludorumque solennium. ceteraque ad honoris amplioris gra- bus plebeis.*  
*dum prius accessus esto,* & infra. Quibus sacrarum rerum  
procuratio & totius urbis tutela sæpè commissa est. Ad  
quos etiam senatusconsulta & scita plebis, ut in æde sacra  
conderentur, deferrebantur. Preparando conuehendo-  
que frumento & oleo, ne urbs penuria annonæ, nève cari-  
tate laboraret, utque comæatus quæque bello vlui foret,  
in castra deferrentur, ædiliū munus erat. Ideo Manius  
Martius & Trebius ædiles plebis, quod in summa caritate  
frumentum populo in modios assibus dedere, comæa-  
tusque inuexere, statuas in Capitolio cum titulis hono-  
rum meruere. Et M. Seruilius T. filius ædilis curulis, quod  
olei denas libras singulis assibus præstitit, celebri memo-  
ria dignus fuit. Etiam in eos qui plus quam lege defini-  
tum erat, agri possiderent, diem dicere, matronas pro-  
bri accusare, fornicatores coercere, populas & ganeata  
obsonia inhibere, in facta dictaque inciuilia atque im-  
proba animaduertere, atque in exilium agere ædilitiæ  
potestatis erat. Nero tamen dum munere ædilitio fun-  
gitur, ne quid cocti in popinis vaniret, præter legumi-  
na & olera, interdixisse fertur. Quinetiam nimiam ædi-  
lium potestatem cohibuit, statuitque quantum curules,  
quantum plebei pignoris caperent, quantumque pot-  
estatem interrogarent. Circa religionem, ne qui nisi Romani  
diæ patrio more colerentur, neque à vetustis ceremo-  
niis decederent, ædilibus præcipua cura fuit: quorum  
edictis cautum est, ut Iudæorum Ægyptiorumque sacra,  
ritus & ceremoniæ ex vire pellerentur, & exige-  
rentur

*Nero adili.*  
*Ædilitium*  
*edictum in*  
*Iudæorum*  
*& Ægyptio-*  
*rum sacra.*

# GENIALIVM DIERV

*Exempla a-*  
*dilitiorum*  
*edictorum*  
*vide in 21.*  
*lib. Pandect.*  
*de adilit.*  
*edict.*

*Ephori apud*  
*Lacedamo-*  
*nios.*

*Agoranomi.*

*Honos adili-*  
*tis muneris.*

*Ædilitatis*  
*repulsas pas-*  
*si, ad alios*  
*tamen ma-*  
*gistratus*  
*statim ene-*  
*ti.*

*Ædilitatis*  
*munus cum*

rentur. Senatusconsulta excipere super emendis vendendisque seruis aut iumentis, si ex fide bona venirent, de quo illorum vitio & morbo cognitionem animaduersionemque habere, thermarum curam agere, illasque ne essent immundæ, neve nimis æstuant, curare, ædilitiæ cognitionis erat. De mensuris quoque & verrendis vis, deque alea cognoscere, de superque edicta proponere, quæ ædilitia edicta sunt, multamque non parenti irrogare, aut nota turpitudinis afficere poterant. Horum exemplo Ephori Lacedæmoniis fuere, & in Thessalia ædiles, quibus virgas lixæ præferebant, quorum munus erat annonam & forum cupidinis curare. Apud Græcos & Ætolos agoranomi, quorum edicti vendentium & ementium rabies cerebatur: qui hoc etiam sibi arrogarunt, de venditarum emptarumque rerum usu & commercio, deque conuentionibus & pactis cognoscere. In tantumque honoris culmen ædilitas prouecta fuit, vt vrbe peste laborante, maiestatem consularis imperii ad ædiles decidisse, Titus Liuius autor sit, ac iam bonis temporibus ab optimis quibusque splendor ædilitatis quæsitus fuerit. Nam & duo Crassi, & Quintus Mutius, & Publius Lentulus, & Scæurus, summis honoribus functi, ædilitatem magnificentiissimè gessere, illamque magni muneris loco exequuti fuere. Paulus quoque Æmylius quum duodecim magnis competitoribus in petitione ædilitatis prælarus fuerit, pro summo honore duxit. Sunt tamen exempla illorum, qui repulsam in petitione ædilitatis perpassi, mox consulatus, præturas & summos honores metuere, inter quos C. Marius, qui in duabus ædilitatis petitionibus, curulis scilicet & plebeis, vna de his repulsam tulit, septies deinde consul fieri metuit. Scipio vero Æmylianus: cum candidatus ædilitatis in campum descenderet, ab vniuerso populo fructum vberrium cepit: nam pro ædili, omnium suffragatione consul factus est. L. Lucullus cum ante adultam fratris ætatem, magistratus petere noller, tantum gratia & fauore valuit, vt absens vnâ cum fratre ædilis relatus fuerit. Vespasianus vero candidatus ædilitatis, quinq; repulsam passus, demum ad imperium fuit euectus. Et quanuis ædilitas per se proprium munus foret, sæpe tamen magistratos

equitum

equitum & tribu  
tu ædilitatem g  
æci scribam, cu  
pronum, mag  
fle constat, ta  
simul gerere, a  
gnificentiissim  
populi fauorem  
nos, nunc plebe  
uata imperia, i  
ari, plerunque  
rum, quæque  
quam gladiator  
exhibere: quæ  
les edita fuisse  
tutique fecere.  
ptum facerent,  
rea: Flavius scri  
scriptum non  
fer. Quodq;  
quando habit  
que à Valerio  
quàm ædiles, i  
ser: tamen qui  
vocationem ha  
ius tribunal pre  
propterea ædile  
quod Domitian  
bis autor fuit, æ  
que in eum à se  
Romæ tantum  
fuere magistrat  
dabant. Hoc  
sto atque inopi  
Reipub. oneri  
plebis ad tribu  
os, qui patre  
minimè admi  
est.

equitum & tribus plebis simul cum magisterio & tribuna-  
 tu ædilitatem gessisse comperimus. Cn. Flavius Appii *coninctum*  
 cæci scribam, cum tribunatu plebis ædilitatem, & T. Sem-  
 pronium, magisterium equitum vnà cum ædilitate habu-  
 isse constat, tamen si duos magistratus, præsertim curules,  
 simul gerere, antea interdictum fuerit. Munera etiam ma-  
 gnificentissima & ludos apparatusissimos, ad conciliandum *Ludi per æ-*  
 populi fauorem, per ædiles plebis aut curules, nunc Roma-  
 diles editi.  
 nos, nunc plebeios, nonnunquam scenicos, publica vel pri-  
 uata impensa, aut ex multatitia pecunia curari & instau-  
 rari, plerunque adnotauimus: in quibus venationes belua-  
 rum, quæque mira spectantur & insolita sunt, nonnun-  
 quam gladiatorum paria qui diglediarentur, spectaculis  
 exhibuere: quæ munera cum magnificentiſſimè per ædi-  
 les edita fuissent, gradus ad amplissimos honores magistra-  
 tusque fecere. Illud memoriæ datum est, eos qui scri-  
 ptum facerent, ad ædilitatem admitti nequisse. Propte-  
 rea Flavius scriba, quia scriptum fecerat, nisi iurasset se  
 scriptum non facturum, ad ædilitatem admissus non fuit.  
 Quodque ædiles, sicut tribuni plebis, sacrosancti ali-  
 quando habiti sunt: quod licet veteri constet exemplo, lex-  
 que à Valerio consule post decemuiros lata, tam tribunos  
 quàm ædiles, iudices atque decemuiros inuiolatos sanxis-  
 set: tamen quia ædiles curules neque prehensionem, nec  
 vocationem habere, nec licetore vti, eosque à priuato ad ma-  
 ius tribunal prehendi ducique à magistratibus nouimus,  
 propterea ædilem non esse sacrosanctum opinati sunt:  
 quod Domitianus Cæsar facto declarauit, qui tribuno ple-  
 bis autor fuit, ædilem repetundarum accusandi, iudices  
 que in eum à senatu petendi. Qui quidem ædiles non  
 Romæ tantum, sed in oppidis & vicis ignobilibus sæpe  
 fuere magistratus, qui de mensuris & rebus minimis iura  
 dabant. Hoc quoque notatum est, posse ædiles exha-  
 uſto atque inopi arario nouum vectigal constituere, quo  
 Reipub. oneribus consulatur. Quodque sicut tribunos  
 plebis ad tribunatum, ita ædiles siue curules seu plebei-  
 os, qui patrem haberent superstitem, ad ædilitatem *Vectigalia*  
 minimè admitti posse, exemplis maximè probatum *per ædiles cō-*  
 clat. *stituta.*

*Scribe ad æ-*  
*dilitatem nō*  
*admissi.*  
*Ædiles sa-*  
*croſancti.*

*Vectigalia*  
*per ædiles cō-*  
*stituta.*



# GENIALIVM DIERV M

*Iudicium ignavi iudicis super controuersio iure perperam  
iudicantis, haustum aquæ per fundum alienum  
non deberi.*

## CAPVT V.

**S**UPER controuerso iure in foro Romano, me presente  
apud ignauum iudicem qui præsidebat, dum quotidiana  
patrocinia præstarem, aspera & vehemens quæstio agi-  
tari cœpta est. Petebatur enim à testatoris filio, cui hau-  
tus aquæ in fundo quem alteri legauerat testamento, exceptus  
fuerat, isq; fons immodicis caloribus postea exaruerat, de-  
inde tribus post annis denuò emerferat, ex testatoris vo-  
luntate se ad illius haustum per fundum legatum admitti.  
Cui contrà stabat fundi dominus, & desita aqua, seruitutem  
se nullam debere aiebat. Quippe cum aqua, cuius haustus  
testamento exceptus fuerat, fonte arefacto, esse desierit,  
cessare etiam seruitutem, quæ propterea debebatur, dicen-  
dum erat: & ubi haustus aquæ ex nouo fonte illi forsan debe-  
reretur, ius tamen eundi per fundum suum, se inuito, illi non  
esse: pluraq; in hanc sententiam adduxerat, quibus non dis-  
simulanter quæstioni respondere videbatur. Contrà verò  
testatoris filius, relicta à parte seruitute, & haustu aquæ sibi  
legato, etiam aditum ad aquam, quin nulli bi nisi per fundum  
patere poterat, relictum dicebat: cum nullus aquæ usus fo-  
ret, nisi haurire liceret, neq; posse hauriri, nisi per fundum  
aditus esset. Quod si fieret secus, profectò cum sibi aliunde  
haurire non daretur, ipse legato præter testatoris volunta-  
tem frustratus foret: quod est pudendum dicere. Rursus ta-  
met si aqua desita fuisset, seu æstu vehemèti, seu quouis mo-  
do arefacta, ea postea renata, ius pristinum sibi deberi asse-  
rebat: nam quandiu è fonte manaret, ius hauriendi sibi in-  
regrum esse dicendum erat. Cumque immodicis iurgiiis  
desuper obstreperent, & turpibus vocibus inuicem confi-  
ctarentur, index qui assidebat leuerus & vehemens, ambo-  
rum audito postulatu: pauca interfatus, quæ sicut an aqua ex  
fonte arefacto penitus fluere desisset, & quum triennio a-  
quam ex fonte manare desisset (quippe quum tenuis, non  
perennis foret) illamque denuò scaruisse, tabulis & testi-  
bus planum fecissent, deque hoc nulla controuersia fo-  
ret: hoc asseuerato, parumper subdubitare visus, paulò  
post

pōt eo inclinavit sententia, ut eundi per fundum alienum, & aquam desitam rursus hauriendi, testatoris filius non esse, sibi liquere iniquissimo decreto pronūciaret. Quā iniuria decreti cum vehementer ille offensus reclamasset, & propterea me adiūisset, peteretque ut sibi in causa adessem, utque suas partes propugnationemque mea cura patrocinioque susceperem: quā sibi ego à iudice, ut bona cum venia dicere mihi, quo iure, qua lege aut exemplo, isti cui servitus testamento relicta fuerat ius non esse hauriendi ex fonte renato declarasset. Siquidem si haustus aquæ testamento legatus erat, iter quoque ad haustum ex æquo & bono relictum videri debet: cum nisi haurire liceret, nihil præstaret commodi legatum, nihil opis, idque tam Paulum & Marcellum, quam Neratium & Ulpianum de servitutibus sentire asseveravi. Quinetiam de sumptibus funerum idem Ulpianus censuit: Si in fundo à me vendito sepulchrum mihi excepero, iter quoque ad sepulchrum exceptum videri, cum subsequens antecedens superponat. Neque repugnat, quod arescente fonte, desita servitus videbatur, quia satis habet rationis explicata, quod mox fonte renato ius idem mihi deberi quivis potest intelligere, idque Iabolenum & Paulum de servitutibus etiam hac controuersia Cæsarem Statilio Severo in hanc sententiam rescripsisse dicit. Idque cum lege & iure affirmare contenderem, peteremque ut more institutoque maiorem, si quid iudicando deliquisset, caveret ne magno saltē afficeretur incommodo is qui in meam fidem clientelamque venerat: Iudex ad me conuersus grauitè credo ferens se frequenti auditorio interpellatum, stomachabundus & vultu fere minaci, Semel, inquit, desita aqua, postquam fons exaruit, ius illam hauriendi pariter desitum videri. Quippe cum aqua nulla sit, quæ debeat, servitutem extinctam amplius non reuocari respondit. Cumque ego contradicerem, horum autoritatibus nixus plura que in meam sententiam adducerem, præsertim cum nemo tam indoctus, ignarusque rerum foret, vel qui primis (ut aiunt) libris iura degultarit, qui restituta re in statum priorem, idem ius quod antea fuerat re integra, incolume esse negaret: ipse autem egregius nebulo cum in eandem sententiam

# GENIALIVM DIERVM

irer, illamque nullo argumento, nec iudiciali deceptatione, vt modesti iudices solent, dilueret vel firmaret, siquid probandum aut refellendum esset, sed prope ad extremam insaniam vecorse exanderet: ego qui probe noram spiritum eius, ne insectatione & conuiciis agerem, dicendi pausam feci, satiisque duxi clienti salutari consilio prodesse, quam rationibus non proficientibus eum homine illiberali & clamoso nequicquam disceptare: clientiq; vt ad maius tribunal prouocaret, persuasi: profuitque prouocasse. Nanque haud multo post discussio negotio lege & iure, inducto iudicis decreto, probabili, & recto iudicio pro testatoris filio lis data est. Verbera vero Caesaris ad Statilium Seuerum ex eius epistola hæc fuere: *Succurrendum his putavi: itaque quod ius habuerunt tunc, cum primum ea aqua peruenire ad eos non potuit, id eis restitui placeat.*

*Quanta seueritate à Romanis contra licentiam magistratuum. & quoties occursum sit.*

## CAPVT VI.

**Q**UANTA disciplina cauerint Romani, ne qui magistratus gererent, nimia, licetia abuterentur, illud documento est, quod pluribus legibus, plebiscitis & senatusconsultis præscripti fines magistratuum, & potestas coarctata fuit, præcipue cauendo, ne imperiosa illorum licentia extra gyrum rationis excederet. **P. Valerius**, is qui cum **L. Bruto** post reges exactos consul factus est, ad terrorem incrementis audaciæ legem promulgauit, qua cauebatur, vt à quocunque magistratu ad populum prouocandi cuius, potestas foret: scilicet existimans maioris imperii aduocatione, nimiam magistratuum licentiam coarctari. tametsi regum temporibus, prouocationem à regibus fuisse ad populum, idque pontificibus libris caueri, multi contendunt: quam legem à **Muræna** consule, quo tempore **Sora** & **Alba** coloniæ deductæ sunt, iterum latam comperio. Postea exacto decemuirorum imperio **pop. Ro.** vt licentiæ temeritatq; obuiam irer, præter auxilium tribunitium, non uâ sanciendo legem, constituit, ne quis vllum magistratum sublata intercessione crearet: qui creasset, eum ius fasque esse occidi. Quod mox **Duillius** consul alia constitutione innouauit, vt qui magistratum sublata prouocatione creasset,

**P. Valerius**  
lex.

**Duillii** con-  
stitutio.

set, tergo & capite lueret. Lapsis inde temporibus cum o-  
pes plurimorum prævalerent, humilioresque à ditioribus  
assidue premerentur, hisque superbe auareque imperita-  
rent, iterum Valeria lex tanquam vnicum præsidium liber-  
tatis ante primum punicum bellum lata fuit: qua inter cæ-  
tera eum qui prouocasset à quoniam magistratu, virgis cædi,  
& securi percussus veruit: pœnam tamen si secus fecisset, non  
adiiecit, nisi improbe factum videri. Cumque adhuc non  
satis innocentia consultum foret, & plebis libertas op-  
primeretur, magis sæpiusque hoc malum increbesceret,  
inita tandem ratio est, qua salubriter tenuioribus consuli-  
tum foret. Siquidem M. Valerius consul legem de prouo-  
catione ad populum, ab eadem familia sæpius latam, tan-  
quam patronam & vindicem libertatis, tertio promulga-  
uit, grauissimisque pœnis affectit eum, qui spreto more pa-  
trio, ad maius tribunal prouocare inuideret, in tantum, vt  
etiam de vi & maiestate damnatis, ius prouocandi ad po-  
pulum dederit. Tamen post decursa secula, Caligula, ne  
longo circuitu ducerentur lites, nimias prouocationes, in-  
hibuerit. Sed quamuis tot legibus aduocatio maioris po-  
testatis, quæ ab iniuria tenuiores vendicaret, permessa fo-  
ret: nondum tamen satis petulantia & effrænata licentia  
prouisum erat, nisi cauere, ne sæpius eadem imperia  
gerendo, nimis aliquorum potentia insoleceret. Ideo  
Q. Martius censor legem tulit ad populum, ne quis eun-  
dem honorem bis ambiret. Et deinde F. Maximus aliam  
recitari iussit, quo etiam plebilcito cauebatur, ne intra an-  
nos decem eandem potestatem gerere liceret. L. deinde  
Sylla, aliquem prius prætorem quam quæstorem fieri, aut  
consulem quam prætorem, edita lege vetuit: eundemque  
nisi decursu decenni spatio, bis vni magistratui præ esse,  
gravi pœna interdixit: arbitratus frequens honorum vi-  
cissitudinis, nimia potestatis esse, & potentia non feren-  
da. Quod haud multo post noua constitutione innoua-  
tum fuit: cautumque, ne cui intra vigesimum annum, mu-  
neris publici administratio daretur. Et cum licentia præ-  
sidum in edendis spectaculis, multis prouincialibus da-  
uno & incommodo foret, quotidieque nouis collationib.  
exhaurirentur: Nero vetuit, ne gladiatorum munus, aut  
ferarum spectaculum præsidis in prouinciis ederent. Quo

*Valeria lex.**M. Valerii  
lex de prouo-  
catione ad  
populum.**Prouocatio-  
nes inhibita**Q. Martii  
lex.**Fab. Maxi.  
lex.**L. Sylla lex.**Ætas mune-  
ris publicis  
obuendi.**Neronis sta-  
tutum.*



# GENIALIVM DIERV

*Multa ini-  
qua pron-  
cationis.  
Plebiscita  
diuerfa.*

*Magistratu  
& imperio  
deiecti.*

*C. Gracchi  
plebiscitum.*

*Annaria  
lex.*

*Ratio admi-  
nistrati mu-  
neris.*

etiam tempore statutum est, vt qui perperam ad princi-  
pem vel senatum prouocasset, pecuniam pœnæ nomine in  
ærarium ferre, & multam exoluere cogeretur. Pluraque  
extant plebiscita, quibus ne duos magistratus, præsertim  
curules, vno anno habere: neve plebeum magistratum  
patricio gerere liceret, cauebatur. Quinetiam pro ma-  
gistratu aliquid gerere inhibitum erat, nisi prius sacra-  
mento adactus fuisset: quod ideo cautum ferunt, ne spe & cu-  
piditate improba, imperia & honores assumerent. Iura-  
bant enim apud consulem vel senatum solenne iururan-  
dum per deos: postea vt in acta principum iurarent. Cæsa-  
rum temporibus seruatum est. Neque enim plus quinque  
dies, nisi qui iurasset in legem, imperium gerere licebat.  
Siqui tamen in magistratu auare, superbe & insolenter se  
gessissent: ipsos ante tempus finiti honoris imperio desi-  
stere, & de gradu deici iubebant. Primusque cui abroga-  
tum imperium fuerit, Tarquinius Superbus proditus est,  
qui propter insolentiam regno pulsus fuit. Postea exactis  
regibus Sergium & Virginium tribunos consulares, quod  
male ad Veios pugnassent, & Cn. Manlium, & Seruili-  
um Cephionem proconsules, quod ipsorum temeritate clades  
ingens accepta fuisset, & à Cimbris cæsi, & castris exuri es-  
sent: aliosque ignauia insimulatos, abrogato imperio, an-  
te tempus finiti honoris, senatus magistratu abire & insi-  
gnia imperii dimittere coegit. Quod & C. Gracchus  
alio plebiscito confirmauit cauens, vt si cui ante tempus  
propter indignitatem imperium esset abrogatum, is alte-  
rius adeundo honoris facultatem non haberet: neve maxi-  
ma imperia diurna essent, quod vnum officere libertati co-  
gnitum est. Magistratus & honores geri vltra annum an-  
naria lege prohibetur. Iulius vero Cæsar lege sanxit, ne  
prætoriarum prouinciæ vltra annum, neve consulares plus  
biennio obtinerentur. Tiberius collatos semel honores  
non facile ademit, cum saturos & opulentos præfides mi-  
nus noxios prouincialibus duceret. Neve finito magi-  
stratu, is qui prouinciæ præfuisse, impune insultasse  
gauderet, triginta diebus lege Cornelia successorem ex-  
pectare & ex prouincia reuersus, rationem administrati  
muneris lege Iulia reddere cogeatur. Ideo plures con-  
sules prætoresque sanctos honoribus, quod mente im-

proba,

proba, avarè & æ-  
tos & ærarios f-  
cauebatur, v-  
legit teneretur  
accessisset. Na-  
res obnoctas  
eligi conuen-  
stratus popul-  
qui rationibus  
bus, ne in sefe-  
vinum interd-  
arbitrati. Th-  
mo accederet  
set, Bithynis,  
nequiret: qu-  
duobus & vi-  
ret.

Perum ho-  
constat. Lan-  
minoribus q-  
& nequee-

Quod si f-  
successori tr-  
retineret, is  
gebatur. C-  
vltra præfere-  
capite lueba-  
dum patriæ  
præfinitum  
tradidisse  
testimoniis elad-  
tanto progr-  
tis acquiritur  
sibus quoque  
ratorum di-  
set, sed do f-  
Romani ve-  
amississent  
nia & exili-  
Publicola

proba, auarè & crudeliter in prouincia se gessissent, damnatos & ararios factos inuenimus. Apud Græcos verò lege cauebatur, vt qui gesti muneris rationem non redderet, alogi teneretur, Apud Athenienses quisquis ad rempublicam accessisset, rationibus ita obnoxius erat, vt etiam sacerdotes obnoxios lex iuberet, apud quos computator publicè eligi consuevit, qui redditus ciuitatis per singulos magistratus populo resignaret: neminemque coronari licebat, qui rationibus reddendis obnoxius foret. Carthaginensibus, ne insolescerent magistratus, toto imperii tempore vinum interdicebatur, ita abstemios moderatiores fore arbitrati. Thebanis lex data est, vt ad munera publica nemmo accederet, nisi qui annis decem à mercimoniis destitisset, Bithynis, vt minor annis triginta, ad honores admitti nequirit: quod tamen Augustus ita præfiniuit, vt ab annis duobus & viginti ad moueri iuuenes ad munera iube-

Graci.

Alogii rei.

Athenienses.

Magistratus

fungentes a-

pud Cart.

vino absti-

nebant.

Ætas fun-

gendi magi-

stratu apud

Thebanos &amp;

Bithynos.

Verum hodie id temporis ad xxv. annum coarctatum esse constat l. an remp. ff. de mun. & honor. l. sextumdecimum. u. de minoribus quoque. ff. de vaca. & exe. mune. & l. non tantum

& neque enim. ff. de decurion.

Quod si forte finito magistratu quispiam prouinciam successori tradere negaret, vel ultra iustum tempus fasces retineret, is velut maiestatis reus in principem & rempublicam ageretur. Cui simile apud Thebanos accepimus: nam qui ultra præscriptum honores gesserat, conspirationis reus capite luebat. Fertur tamen Epaminondas Thebanus, dum patriæ consultum vult, præturæ quam gerebat, ultra præfinitum tempus præfuisse, nec successori exercitum tradidisse, quo tempore Lacedæmonios graui bello & interstinis cladibus affecit: ne si honore decederet, Thebani tanto progressu rerum frustrarentur. Cuius rei causa capitibus acquisitis, omnium votis absolutus fuit. Carthaginensibus quoque tam seuera viguit disciplina, vt si quis imperator aut dux prauo consilio, licet felici euentu pugnasset, sædo supplicio in crucem elatus, morte pœnas daret. Romani verò duces, qui temeritate vel inscitia exercitus amisissent, aut fugæ & pauoris insimulati essent, pecunia & exilio sæpè mulctati sunt. Lege quoque à Valerio Publicola primùm lata cautum fuit, vt qui imperium

Qui finito

magistratus

prouincia

abire nolles

Thebani.

Carth. seu

ra disciplina

Roman du

ces mulctat

ob exercitiu

temerè an

sum.

Valerii Pu

blicola lex.

magistra-

## GENIALIVM DIERV M

magistratumve à populo non accepisset, capite plecteretur : quod ab Atheniensibus servatum est, quibus nulli erant magistratus, nisi sortitione publica & suffragiis populi creati. Tanta videlicet cura tantaque sollicitudine maiores nostri contra insolentiam magistratuum, præsidia legum inuenere.

*Qui ordo in disponendis aciebus, & qua norma militia  
apud Romanos olim servari solita fuerit, &  
qua apud externos.*

### CAPVT VII.

**M**ILITUM ordines in Romanis castris plures fuisse, ex quæ diuersis formis instruere acies consuevit, & firmari subsidiis, sæpe notatum est. Species vero militum à principio ita distinctæ fuere, ut aut inter hastatos, & leuis armaturæ milites, aut in principibus, vel inter triarios essent. Et licet de instruendis disponendisq; aciebus certa lex tradi nequiret, quia ex monte, flumine, vel locorum situ facile vel impedito, aut ex subiecta planicie, & natura regionis perlustrata oculis, prouideas diligensq; dux, explorato & præuiso acies dirigere, & copias admouere debet: & nunc directæ, nunc cuneatæ, vel trigonæ, aut hemicyclæ, modò latè fusæ, & protenta acie, nunc quadrato agmine, quod frequens apud Persas & Siculos fuit, in hostes vadere, aut hostium vim excipere: nunc frontem vel cuneum, nunc subsidia, orbem globum, fortices, terras, turres, atque alas facere: ita ut terrarum situs sese accommodet, & qualitati insinuet: tamen ubi locus tempusque patitur, hæc acierum forma, & turmarum descriptio magnas sæpe acies fudit. Nam primi erant Hastati, qui hasta tantum gæsq; & Pilani, qui pilo primos congressus excipiebant. Fuit autem pilum ligneo hastili, & ferro quadrato, oblongo & præacuto. Hi ergo quindecim manipuli erant expediti & delecti pedites. Inter quos iaculatores, & leuis armaturæ milites, qui in prima fronte siti, dato signo in hostes incurere, ac pilis missilibusque hostem ferire, deinde gladiis cominus congredi solebant: in quibus tyrones qui nuper militiæ adiecti erant, militabant, ab hisque primi erant congressus, & hostes laceßiti, affuerant. Mos ergo Romanus manus erat, instructo paratoque exercitu, quum congressu acie parant, deos primùm consulere, mox auspicato

*Species militum.*

*Prudens dux  
ex occasione  
oblata acies  
dirigit.*

*Acetum &  
turmarum  
forma.  
Pilum.*

*Tyronum  
congressus.  
Mos Rom.  
aggrediendi  
conflictus.*

& litato, ne in  
committerent  
in Syria mos  
ineunt, primo  
fimo clamore  
voce editus, ne  
dubie satis an  
riam spondeba  
cuiusque. Si v  
esset, quò eue  
bium præbe  
citandum, no  
interebant. N  
& congregatio  
ri clamore in  
lerabili clamo  
ac virtute: qu  
sam dedit.  
ritò imperiti  
certaminis  
Quod quide  
sus irruerent  
tactuui esse  
li & German  
eum hoste co  
barritum vo  
prælia iniba  
bantur: aut  
vocis sono  
rent, capti  
omen augu  
etiam in v  
matres fam  
ut Dionys  
decernend  
ret. Amb  
pulsantes,  
sonantibus  
Vbu & Tr

& litato, ne incertis auspiciis, & turbatis religionibus acies committerent, Solem venerari, & in hostes ducere, sicut in Syria mos erat: quumque classico signo dato pugnam ineunt, primo occurfu ad ardorem excitandum, ardentissimo clamore concurrere, & signa inferre. qui si consona voce editus, neque impar, varius vel dissonus foret, haud dubiè satis animorum ad certamen esse, & futuram victoriam spondebat: nanque is erat index voluntatis & animi cuiusque. Si vero excitatior crebriorque ab hoste sublatus esset, quò euentus praelii calurus foret, indicium haud dubium præbebant: in qua quidem re ad ardorem animi excitandum, non solum acies, sed ipsa quoque signa militaria interebant. Neque enim parui momenti fuit illa prima vis & congressio militaris, cum alacres & fiducia pleni, ardent clamore simul in hostes ibant, & signa inferebant, intollerabili clamore, animorum vno impetu consentiente ac virtute: quæ res magnarum victoriarum plerumque causam dedit. Quare à Iulio Cæsare Pompeius haud immerito imperitiæ arguitur, quòd in pugna Pharsalica milites certaminis audios, impetum excipere, non inferre iussit. Quod quidem Cyri consilium fuit, ut si hostes tumultuosius irruerent: taciti milites impetum exciperent: si autem taciturni essent, clamore & strepitu acies inuaderent. Galli & Germani, quibus inconsulta ira & furor est, si quando cum hoste congredi parant, dissono & truci cantu, quem barritum vocant, cum ululatu & tripudiis scuta quatientes prælia inibant, ex quo futuræ pugnæ fortunam augurabantur: aut patrio more, nudis corporibus, horrendoque vocis sono: nonnunquam ut auspicium pugnæ sumerent, captivum cum suo milite committebant, unde belli omen augurati, in hostes ibant. Quibus Germanis hoc etiam in usu erat, non ante acies committere, quam per matres familias, quas plurimas educebant in castris (sicut Dionysius, qui armatas thyræ mulieres habuit) an decernendum esset, sortibus & vaticinio prædictum foret. Ambrones non cursu furioso, sed in cessu tardo armati, pulsantes, rhythmis cum gressu & pulsu armatorum consonantibus, suum nomen exprimentes, in hostes ducunt, ubi & Treveri virorum cantu, & scæminarum ululatu, viri.

*Clamor con-  
sonus.*

*Pompeium à  
Iul. Cæs. im-  
peritiæ accu-  
satus.  
Cyri consi-  
lium.  
Galli &  
Germani.  
Barritus.*

*Bellionem  
Germano-  
rum.*

*Ambrones.*

*Ubi & Tre-*

terro-



# GENIALIVM DIÆRV

*Æthiopes.* terrorem faciunt, & voce obtundunt. *Æthiopes*, cum cecinit bellicum, clamoribus diffonis tumultuantur, & suum tripudiis exultant, *Syria* autem in primo congressu Solem venerat immo dicis vocibus exultantes, cursu quam citatissimo acies subeunt, & in hostes irruunt, ita vano metu deturbari & ludificari hostem opinati. *Athenienses* & *Lacedæmonii* pæana canentes & hymnos Joui, congregi solent: quod frequens apud Græcos fuisse notatum est. Fuitque Spartanorum mos, ut ante hostium congressum Amori sacra faciant, utque reges Laconici antequam signa inferant, Musis immolent, Clementiæque & Amicitiae, non Marti: satius ducentes, pacatione hostium animos & pace incruenta conciliare, quam prælii subire aleam, & multæ hostium cæde victoria potiri. *Cyrus* autem, ne hostium effensus clamoribus milites percussit trepidarent, hymnum Polluci & Castori canere iussit, quo concentu effecit, ne improvisa formidine caperentur. Post hastatos sequebantur principes, qui viribus & ætate fortiores, in quindecim pariter distincti manipulos, scuto & insignibus armis, sub ipsis signis militabant: qui non continenter iuncti erant, sed modicis spatiis discreti, quasi in subsidiis positi: ut si hastati commissio prælio ab hostibus deturbati retro cederent, ad principes & grauioris militiæ viros receptus tutus foret: hique cum ad hostium subitos conatus præsto essent, obnoxii urgentesque integris viribus fessos adori rentur, & impressionem facerent. Post principes verò triarii pluribus vexillis ordines ducebant. Erant enim veterani milites, magnæ & expertæ virtutis, qui stabili genere pugnae assueti, scuta & hastas tenentes humi fixas, genu dextro innixi, prælii euentum & Imperatoris nutum expectabant ad inuadendum: qui modico etiam interuallo seiuncti à principibus considebant. Iisque ordinibus, cum procinctæ acies starent, si à principibus haud feliciter pugnatum esset, nec ad arcendam vim satis roboris aut virum foret, ut victi percussis, & consternati cederent, perditis properebus, & desperata salutē, sed ad triarios per interualla ordinum sensim, referebant. At tunc exurgentes triarii in quibus omnis belli moles, quodque virum erat, esse putabatur, (namque his vin-

cerc

cere aut mori d  
bus firmata ac  
ibus, ita ut v  
clauderant:  
ut derumpi ei  
tamen, ut inco  
da acies prim  
que haud ab  
mi in prælio,  
sent, in secun  
derent ad prim  
gredi ad pugna  
posset. Ger  
cuneis acies in  
insuperabiles e  
Scythæ, Thrac  
geret aciem, s  
to agmine.  
cunque parte  
bifronti acie  
militibus ter  
cum in cornu  
se ad frontem  
verterent se si  
quoque quad  
dimidium ante  
Thessali rhor  
circum agitur,  
runt Tribalo  
langes, & quic  
bellibus, secun  
viribus, tertian  
in fugam conu  
puli cum ante  
post ea discipli  
struebant. Ap  
erant primi cu  
Atheniensibus  
cies decernit  
hostes: rruat

cere aut mori decretum erat ) conferti pluribus ordinibus firmata acie, tanquam vallo muniri, strictis mucronibus, ita ut vii viro, armis arma coniuncta forent, vias clauderent: ita magno præsidio firmati in hostes ibant. ut derumpi ei acies non posset. Neque enim longum certamen, ut increfcens vis diutius durare posset, nisi secunda acies primæ, & integri fessis succederent. Cyrus quoque haud absumili exemplo ita aciem instruxit, ut qui primi in prælio, quique primarum centuriarum milites essent, in secundis pugnarent ultimi t deinde ultimi succederent ad primos, ita acie instructa, ut seruatō ordine progredi ad pugnam, & cum opus foret, pedem retro ferre possent. Germani verò per familias & propinquitates cuneis acies instruebant, Sarmatæ per turmas, quibus insuperabiles erant: pedestri verò pugna nihil ignauius. Scythæ, Thracæ & Macedones cuneo, qui mediam vgeret aciem, frequenter vsi sunt. Persæ & Sculi, quadrato agmine. Celtiberi tantum cuneo valebant, ut quacunque parte decurrerent, irruptionem facerent. Galli bifronti acie pugnant, cuius vsus talis erat, ut nullam militibus terga dandi spem ostenderet. Lacedæmonii cum in cornu incedunt, turma in postremis sequitur, quæ se ad frontem & in latus flectere queat, & cum opus foret, verterent se singuli ordines, & depugnant. Agefilaus quoque quadrato agmine exercitum sæpè duxit, ita ut dimidium ante, dimidium verò post exercitum haberet: Thessali rhombi figuram primi inuenere, quod facile circumagitur, cuius ope adiuti, hostibus præualuere. Ferunt Tribalos populos omnem aciem in quatuor phalanges, & quicquid est copiarum diuidere: primam ex imbelibus, secundam ex optimis, qui robore præstabant & viribus, tertiam ex equitibus, quartam ex mulieribus, quæ in fugam conuersos, conuictis incesserent. Latini verò populi cum antea phalanges similes Macedonicis facerent, postea disciplina Romana edocti manipulatim acies instruebant. Apud Spartanos in expeditionibus obediens reges erant primi cum cohortibus suis, in recessu verò postremi. Atheniensibus lege cautum erat, ut polemarchus cum acies decernitur, dextrum semper latus teneat, indeque in hostes irruat. Thebani cum ad Leuctram sinistro cornu

Cyri acies  
instructio.

Germanorum  
acies.

Sarmatæ.

Scythæ.

Thracæ.

Macedones.

Persæ.

Sculi.

Celtiberi.

Galli.

Lacedæmonii.

Agefilaus.

Thessali.

Rhombus.

Tribali.

Latini.

Spartani.

Athenien-

sum lex.

Thebani.

Lace

# GENIALIVM DIERV

Lacedæmonios fugassent & victoria potiti essent, omnibus præliis obseruauerunt, vt sinistro cornu principatum darent. Eratque inter Lacedæmonios & Athenienses conuentum, vt si arma contra eosdem hostes ferrent, Athenienses sinistrum, Lacedæmonii dextrum in acie tenerent locum, tametsi in pugna aduersus Mardonium Athenienses dextrum cornu contra Persas, Lacedæmonii sinistrum contra Bæotios & Thessalos tenuere. Cumque aduersus Mardonium & Medos Athenienses & Tegeates super instruendis aciebus dissiderent, dextrum cornu, vsurpantibus Atheniensibus: Aristidis autoritate effectum est, ne intempestiue contenderent, quamcunque partem in acie dedissent, se viriliter operam navaturū professus. Cui non absimile est, quod cum Themistocles cum Eurybiade Lacedæmoniorum duce contra Xerxem classem duceret, & de ducatu orta contentio esset, facile cessit, asserens intempestiuam contentionem e sua republica non esse eum videri principem, qui meliorem operam nauasset. Apud Lacedæmonios vero milites ex Scyro insula, cum sinistrum sibi locum delegissent in acie, semper obseruauerunt, vt deinceps sinistrum cornu tenerent. Ferturque Psammetichus Ægypti rex cum pugnaturus contra Assirios, ignominia loco Ægyptios in sinistra mercenarios vero & externos in dextra phalangis locauisset, exercitus alienatione & dissidium passus fuisse. More tamen Romano antiquiori duci dextrum cornu dari consuevit: sinistrum vero, quia minus curæ & sollicitudinis habet, iuniori & minus assueto, quamuis sinistro nonnumquā summos duces attributos inueniamus. Tullus enim Hostilius aduersus Fidenates pugnaturus, sinistrum sibi desumpsit cornu, dextrum vero Metio dedit. Darius quoque ad Arbelam cum sibi sinistrum tuendum sumeret, Mazeo dextrum assignauit. Si tamen inter duces loco non conueniret, plerumque de ordine agminis quem tenerent, inuicē fortiebantur. Cumque signa militaria in media locarentur acie, ita vt pro signis antesignani, post signa alia pugnaret acies quoties hostium impetu antesignani videri cederent, ne nudarentur pugnatoribus signa, collato statim gradu ex secunda prima fiebat acies, ita vt à suo quisque manipulo vel cohorte pugnans non recederet, qui o-

*Lacedæmoniorum & Atheniensium conuentum.*

*Princeps.*

*Psammetichus.*

*Romani.*

*Darius.*

*Sortitio de loco.*

*Vbi antesignani videri cederent.*

mnes ita docti instructique erant, ut ad 'nulum momentis  
 intenti, ad illius imperium, se in turmas colligere, rursus di-  
 uidere possent, obistere, circuire, mutare pugnam, modo  
 à fronte, nunc à cornibus occurrere, sequi signa, ordines  
 seruare, consistere, & locum non deserere, tã facile scirent,  
 signo dato expediti & dicto velocius mandatis parerent.  
 Erant enim ita instructæ acies, ut faciles partienti, faciles  
 iungenti forent: talisque disciplina, ut etiam in conflictu  
 belli, & dum præliatur, milites in sua legione, cohorte vel  
 manipulo maneret, ab eaque pugnans non recederet. Hoc  
 quoque proditum est, quod quoties grauis armatura ho-  
 stem fugasset, ne turmæ equitum cursu & fuga insequen-  
 do dissiparentur, signaque & ordines reliquerent: leuem  
 armaturam, funditores, sagittariosque, qui hostes longius  
 agerent, & trepidantes opprimerent, emittebant. Quod  
 longè secus apud Lacedæmonis fuisse tradunt. Quippe *Lacedæmo-  
minii hostes*  
 in pugna acerrimi existunt, diuque & fortiter præliantur,  
 dum hostem in fugam vertant, quibus fugiatis, effusos in se  
 qui nesciunt. Cum enim hostem dare terga coegissent, *insequeban-  
tur.*  
 continuò redibant in ordines. Neque enim videbatur deco-  
 rum satis, in fugientem hostem & agmen consternatum  
 inferre signa, & in terga dantes, ius victoris exercere. Quo-  
 tiesque ad vltimum laboris & periculi ventum erat, ut so- *In extremo  
periculo.*  
 lutis ordinib. vagè dissipati milites, forent in summa de-  
 speratione & diffidentia, rem in asperis præliis sæpè in-  
 tentatâ, felici euentu multi magno studio exequuti sunt,  
 ut dissipati milites ad suos mox ordines redirent: deinde  
 coacto agmine, omnes vno impetu impressionem face-  
 rent, & vtrò in hostes irruerent, magneque ardore ani-  
 morum pugnam reputarent, id quod apud Germanos fre-  
 quens fuit, ut cedere loco, & rursus instare pro consilio *Germani.*  
 haberent, vel ut equites dimissis equis ad proximos eua-  
 derent. immiscentes se peditibus, dum fluctuatur acies,  
 hosti obuiam irent: ideò ut spe fugæ erepta, æquato o-  
 mnium periculo, pedestri prælio acius insisterent: vel ut  
 in hostes acius incurrerent, detractis frænis, cum effu-  
 sum cursum temperare nequirent, equos concitados age-  
 rent, & impressione facta, vi viam facerent, sparsosque &  
 incompósitos adorirentur. Nonnunquam ut vexillo si-  
 gniferis adempto, & in hostium agmen, aut intra vallum



# GENIALIVM DIERVM

*Cimbri.*

*Romanorum  
cuneus &  
phalanx.*

*Transfuga.*

*Fugientes ex  
prælio.*

*Petitio ut  
defuncti se-  
pelirentur.*

*Deditionis  
signa apud  
diversas  
gentes.*

inieto, quo acius subirent, instando, atque vrgendo, ne illo potiretur hostis. maiori impressione dimicantes, ita iruerent, ut lapsam plerunque aciem reparant. Apud Cim-bros in more fuit, ne fuga signa & ordines dissiparent, turmas & robor legionum longiscatenis inuicem cōnectere, & per balteos milites colligare, ut ita nexi firmius propugnarent. In quo traditur opera pretium, quod cum Lacedæmonii contra Tegeates dimicarent, & de victoria confisi, vincula secum ferrent, quibus illos victos duceret: postea victi & fugati à Tegeatibus, eisdem vinculis nexi & captiui ducti sunt. Romanis frequens vsus erat, cuneum facere & phalangem, ut inuicem scutis annexis, & supra capita elatis densâ latitudine succederet, vnaqueque conspiratione & cōsentu in orbem se colligerent, & impressio-nem facerent. Illud quoque salutare creditum est, transfugas detractis armis, nequid insidiarum simulata transitio-ne moliri possent, in postremam aciem inducere: nam quo illis credere non facile licet. Profuit quoque salubre consilium, quod in magna consternatione, accisis rebus, & desperata salute, à Romanis sæpè factitatum nouimus, ut dispositis equitum turmis ante munimenta, fugientes temere ex prælio ad castra, milites pauidos & consternatos pro hoste haberent: illosque strictis gladiis inuaderent, ut non minus à tergo quam à fronte infestas acies viderent. Hæc enim vltima desperatio nonnunquam militum animos incellit, ut inclinatas & turpi fuga profligatas acies plerunque repararint: tantoque ardore pugnam legamus restitutam, ut milites ancipiti coacti metu, victoriam ex hostium manibus sæpè eriperint. Enit hoc quoque notatum, dum acies præliantur, & armis decernunt, petere ut defuncta corpora liceat sepelire, vel post prælium abire, concessum de victoria videri. Eos enim, qui vicerunt, precario aliquid ab hoste petere non decebat: sicut confessio cedentis, & detrectantis certamen, ubi hostes ad pugnam elici nequeunt, pro victoria fuit. Apud Gallos & Hispanos brachia & manus inermes tendere: apud Romanos capita scutis subdere, & arma tradere, deditionis signum erat: quare Pompeiani in pugna Pharsalica passis palmis salutem periere. Armis quoque dimissis, salutationem more militari facere, magno sæpè prædicio exitit militibus

bus. Junctis velatque manibus supplicare, aut cum infu-  
lis & velamentis prodire, apud Græcos manus inermes da-  
re, Indis cum pateris occurrere, & vina libare, aut ex Solis,  
ara accensis facibus obviam prodire, in fidem venire & po-  
testatem, signum fuit. Neque enim decebat illos qui passis  
palminis in deditionem venissent, morte atficere, aut in eos  
velut hostes insultare. Dextris autem exertis, & sublati  
manibus incedere, apud Græcos & Persas pacis signum  
erat: sicut Assyriis & Massiliensibus cum infulis, Græcis  
cum oleæ ramis aut lauro accedere, & Barbaris florentes  
capite corollas gestare. Ægyptiorum mos traditur, vt ve-  
ste sumpta, & prælatis omnibus lacris, pacem deprecantur.  
Gallorum, occurrere magistratus cum pueris & feminis:  
Apud Persas terram & aquam offerre, deditionis signum  
erat. Quare Darii legatum cum Atheniensibus magnificis  
verbis terram & aquam peterent, ab eisdem alii in bara-  
thrum, nonnulli in puteos præcipites acti sunt. Apud La-  
cedæmonios scutis positus, manus excutere: in singula-  
ri pugna vox, Herbam do, se victum fateri significat: sicut  
olim bello capti, cum salutem peterent, in discrimine ex-  
tremo salutem dicere cœperunt. Athletarum mos erat, vt  
cum in certamine victi, digitum aut manum exerendo:  
pacem peti ostenderent. Fuitque sententia Barsidæ Pelo-  
ponnesium ducis, cum acies decernere parant, instructo  
exercitu, lancearum frequenter motum & galearum, à qua  
parte futura sit fuga, demonstrare. Esse quoque Romanæ  
militiæ comperimus, vt equites in prælio duplici utantur  
equo, vt vni fatigato, alter recens expeditusque succedat.  
quoque sicut miles pedestris militiæ, arma & vallum, &  
quoties opus foret, plus dimittit mensis cibaria: ita equi  
res præter arma & gladium, folliculis frumentum deferre  
bunt. In nauali autem prælio constitutum est, vt milites nō  
militari solum fungantur munere, sed velut classici remi-  
gent, & per tabulata nautarum ministeria exequantur, ho-  
stiumque tela excipiant, & scutis avertant. Hanc disci-  
plinam militarem Lycurgus non omnibus significandam  
censuit. Ille o lege cauit, ne contra eosdem sæpius mo-  
uerent arma, ne iterum repugnando, diutino bello assue-  
scere, & longa militia hostes, disciplinis erudiri contin-  
geret, ideoque bellicotiores & effrenatiores forent.

*Dedentes se  
interficere  
nefas.*

*Pacis signa.*

*Athleta.*

*Barsidæ sen-  
tentia.*

*Equites duos  
equos habe-  
bant.*

*redites & e-  
quites qui  
ferrent secū.*

*In nauali  
prælio.*

# GENIALIVM DIERV

Accusaturque Agesilaus, quod continuis bellis quib. Bæotiam infestavit, Thebanos ociosos, & bellorum rudes ita erudiuit disciplina & vsu armorum, vt sæpè ipse ab eisdem in extremum vitæ discrimen cū toto exercitu lapsus fuerit.

*An sapientis vxor ducenda sit. & qua ad propagandum sobolem indulta commoda à Romanis fuerint.*

## CAPVT VIII.

**V**ERVS quæstio fuit, & prudentibus in vtramque partem agitata, adhuc in quæstione est, an sapienti vxorem ducere expediat. Compater amicus meus, homo perfacetus multæque venustatis, & multi salis, cui in omni sermone mira fuit vrbinitas, semperque venustè dicta, semperque opportunos iocos habebat: si quem in nostra Parthenope vxorem ducere audisset, cum grauib. cōuitiis, perinde ac si in aliquod crimen prolapsus foret, incessere solebat, quod homo liber, & sui potens, in seruitutem mancipari, & sub imperio vxorio seruilem in modum excruciarī non curasset: habens semper illud in ore Thaletis Milesii, qui iuuenis cur vxorem non duceret, interrogatus, quia in intempestiuum erat, respondit: iterum senex cum ad coniugium vigeretur, rursus intempestiuum dixit: hac ambage verborum, sapienti nunquam vxorem ducendam fore demonstrans. Verum qui hæc perperenso iudicio explorare vult, profectò in coniugiis multa inueniet commoda vsui vitæ necessaria, sine quibus vix homini sapienti cœlibem vitam ducere expediet. Si quidem nō parua adiumenta ex hac societate homini vel inquieto & fatigato ad requiem forensium exercitationum, vel in secunda fortuna ad ampliorem fructum lætitiæ, quum habeat cū qua congaudeat, parantur: præsertim si quis moratā, & non quotidiani damni, ac fœdis & pudendis vitiis nequissimā fœmiuam nactus fuerit. Nec minus quò studio & labore fors bona quæsiuerit, superesse domi qui ea diligentissimè tueatur. haud mediocre præsidium vitæ putauerunt. Illud quoque non parui refert, habere in miseriis solatium, in periculis adiumentum, sociamque vitæ etiam in calamitate, quæ te perinde ac se foueat & amplectatur. Adde mutua pignori genialis subolisque, quam sibi quisque post futuram, & bonorum participem cernit: ingenitamque charitatem in si

*Thaletis' dictum de ducenda vxore*

*Coniugii commoda.*

lios, animos  
præsidium  
sempitern  
nec Xanthi  
ras, Crates  
gio carere  
dasse fertur  
vixissent, es  
tur, perhy  
Spartæ enim  
bus indicta p  
mis dicta. C  
grege iuuen  
xores ducen  
pellerent. Th  
tead ducend  
rentor; qui v  
sus & execra  
tu & magist  
tur, vt quæ  
lebs, nullo  
tur: cuius re  
prolem exer  
ret, sed & p  
demus. Fu  
agerent, his  
viduarum nu  
rent, mult  
Q. Mercell  
deinde Augu  
la legem de  
empropagar  
siquidem cui  
libertas dona  
ferunt, ut tri  
quatuor veter  
præturas, qu  
tus, Roman  
comitis de  
plures candi

lios, animosque confociatos : quæ ad ciuitatis & reipub.  
 præsidium, nec minus ad propagationem nominis valent  
 sempiternam. Quibus delinimentis adductus Socrates,  
 nec Xanthippe quantum morosa & iurgiosa; nec Pythago-  
 ras, Crates & Aristoteles, aliique sapientissimi viri, coniugio  
 carere voluerunt. Quod legibus Lycurgus man- *Lycurgi lex*  
 dasse fertur : nam si qui in orbitare & solitudine cælibes *in cælibes.*  
 vixissent, ea afficiebantur ignominia, ut à ludis arceren-  
 tur, per hyemem verò forum nudi circuire cogerentur. *Sparta.*  
 Spartz enim tam cælibi, quàm sero & malo marito legi-  
 bus indicta pœna fuit : quæ iudicia cacogamia & opfiga-  
 mia dicta. Cretenses vero felici instituto vsurparunt, ut è *Cretenses.*  
 grege iuuenum deligerent forma conspicuos, quos ad v-  
 xores ducendas, propagandamq; sobolem vi & lege com-  
 pellerent. Thuriarum lex erat, ut iuuenes primo ætatis flo-  
 re ad ducendas vxores muneribus honoribusque inuita-  
 rentur; qui vero ea defuncta alteram superduxisset, is inui-  
 sus & execrabilis diis hominibusque, ab omni honoris adi-  
 tu & magistratu arcebat. Platonis verò legibus caue- *Platonis le-*  
 tur, ut qui ad quintum & trigessimum annum mansisset cæ- *ges.*  
 lebs, nullo dignus honore, & omnium postremus haberetur:  
 cuius rei causa, Romanos magistratus ad coniugium &  
 prolem excitandam non solum pœnis coercere repugnan-  
 tes, sed & præmiis inuitare iuuentutem sæpè numero vi-  
 demus. Furius Camillus & Posthumius quum censuram *Calibes*  
 agerent, his qui ad senectutem cælibes peruenissent, aut *multati.*  
 viduarum nuptias, quarum viri bello ceciderant, detrecta-  
 rent, multam pœnæ nomine in ærarium ferre iusserunt.  
 Q. Metellus Numidicus censor, & postea diuus Iulius, *Lex de mar-*  
 deinde Augustus, liberorum gignendorum & sobolis cau- *ritandis or-*  
 sa legem de maritandis ordinibus tulere, eos ad proge- *dinibus.*  
 ni propagandam præmiis & immunitatibus inuitantes:  
 siquidem cui tres erant liberi, vacatio muneris; cui plures,  
 libertas donabatur. Quod à Lacedæmonis constitutum  
 ferunt, ut trium liberorum parens, à custodia & excubiis;  
 quatuor vero, ab omni onere immunis foret. Quinariam  
 præturas, quæsturas & consulatus, honoresque & magistra-  
 tus, Romani veteres, nisi parentibus plurium liberorum,  
 comitiis dedere. Quare exemplis palam factum nouimus.  
 plures candidatos, quum ad comitia & campum descende-



# GENIALIVM DIERVM

rēt scitis adoptionibus liberos sibi pessimo more ementitos fuisse. Quod postea senatus consulto sublarum fuit, ne simulata filiorum adoptio veris parentibus fraudi esset, semperque mariti, & plurium liberorum parentes in omni negotio pauciores liberos habentibus, aut sine vxore degentibus, antelati fuerit. Persarum more, qui ingentia munera his, qui plures genuerant filios, proponere soliti sunt: quorum reges si quando Persidem adirent, singulis mulieribus ad sobolis inuitamenta singulos aureos dare consuevere, pręgnantibus verò duplices. Quo rex Ochus, quum esset sordida auaritia, ne quid elargiretur, adire recusauit. Mulieribusque quę trium liberorum matres forent, etiam viuo patre testari, & sine curatore de bonis disponere, negotiaque alia gerere permillum erat. Viroque decedente sine liberis, omnium bonorum hæres lege Romuli vxor erat: si verò cum liberis æqualem bonorum partem cum liberis forebat. Utque non seuera & tristis, sed læta atque hilaris illarum pudicitia foret, vxoribus nec molore, nec coquere, aut alio ferunt munere fungi permisere, nuptiaque pecuniarum & fortunatum viri, sacrorumque socias esse iussit. Illosque qui in vxorem aut liberos violentas manus intulissent, velut sanctissima deorum templa violassent, impios consceleratosque duxerunt. Veteres nam mulieres propter infirmitatem consilii, sub parentum tutela cognatorumque esse voluerit, donec viro desponsata coniugali copula iungerentur: tunc enim à tutela libera, in virorum manu, non in seruitio erant. Ideò & mariti mores pro lege habere, atque his accommodare conuenit. Contra decet virum curare, ad cultum victumque ei ne quid desit: namque vxori malę tractationis contra virum iactio datur. Caudumque ne vxoris imperio maritus agatur: nam illum famosum despectumque paulò momento præcipitem ageret. Quare verbum Catonis talia exprobrantis in Romanos sæpe emanauit. Illos omnibus gentibus armis imperitare ipsi verò vxores. Fuitque ideò proditum in Assyria, Lunę templum apud Carras fuisse, in quo qui Lunę supplicaret, vxoris imperio subigi: qui verò Luno deo sacrum faceret, vxori dominari ferebatur. Quibus etiam mos à Semiramide traditus per diu mansit, vt viris vxores dominentur. Sauromatas etiam ferunt hoc habere præcipuum, vt viri

*Qui plures  
habent li-  
beros, aliis  
prælati.  
Persa.*

*Romuli lex.*

*Vxores ser-  
uilia mune-  
ra obibant.  
Qui in vxore  
aut libe-  
ros violentas  
manus intulissent.*

*Vxor erga  
maritum,  
& contra.*

*Viri sub vxoris  
impe-  
rio apud  
quos.  
Semiramis.  
Sauromata.*

viri sub imp-  
grios, vt viro-  
bus vxoribus  
suo arbitrio  
mē muliebris  
tis solæ præ-  
trinet. In quo  
dz, quæ quæ  
yris imperio  
parturuit.  
in Repub. ma-  
Iphigenia ad co-  
bina iura, ab ubi  
segmentis &  
milere. Qua  
lato inpos ar-  
za dedisse, pe-  
lo, quum Re-  
matronæ æ-  
conibus fac-  
contulisse:  
ad sacra & l-  
tum est. Ca-  
redimere op-  
ornamentor-  
se populum  
cut virorum  
sulto cautum  
fertur in fun-  
laudauit vx-  
næ munera  
ceps defunct-  
prosequuti  
dus, & sine  
alio copulari  
in adulterio  
prehensa fo-  
tæ diuerteret  
set, bon-  
Antonius a

viri sub imperio vxorio & famulatu sint. Apud *Ægyptii*. *Ægyptii*.  
 ptios, vt viro mulier præficiatur, lege cauebatur, restanti-  
 bus vxoribus inter solennia sponsaliorum, in primis virum  
 suo arbitrio parere oportere. Spartanae mulieres mini- *Spartani*.  
 me muliebris animi, viris imperant, domesticisque nego-  
 tiis solæ præsumt, curaque omnis & procuratio ad ipsas per-  
 tinet. In quo fertur lepide dictum Gorgonis vxoris Leonida. *Leonida*.  
 quæ quum ab hospite argueretur, quod solæ Spartanae *vxoris di-*  
 viris imperitarent, Haud immerito, inquit: Nam solæ viros *ctum*.  
 parturiunt. Semper tamen bonum maritum agere, quam  
 in Repub. magnum virum esse, pluris veteres censuerunt.  
 Ipsisque ad coniugii & sobolis inuitamenta, inter mulie-  
 bria iura, abundantia auro mundoque muliebri, aureisque  
 segmentis & purpura, omnibusque delinimentis vt per-  
 misere. Quare in maximis bellis sæpè matronas auro col- *Matronarū*  
 lato inpos ærarium subleuasse, & magna Reipubl. adiumen *auro inops*  
 ra dedisse, perspectum est. Legimus scilicet: undò Punico bel- *arariū suba-*  
 lo, quum Respub. infestis hostibus affligeretur, scirentque *lenaum*.  
 matronæ ærarium populi Romani bello exhauriri, ipsas  
 cœtibz factis spontè aurum & ornamenta sua in ærarium  
 contulisse: cuius rei causâ vtfestis profestisque diebus dum *Matrona*  
 ad sacra & ludos irent, carpento veherentur, à senatu da- *cnr carpento*  
 tum est. Camilli quoque tempore, cum à Gallis pop. Rom. *vedæ, & in*  
 redimere oporteret, in angustia ærarii, quidque auri & *funere solen-*  
 ornamentorum erat, matronas publicè contulisse, eoque *niter lauda-*  
 se populum redimisse accepimus. Propterea vt earum si- *ta*.  
 cut virorum, in funere solennis laudatio esset, senatuscon-  
 sulto cautum fuit: primaque Popilia à Crasso filio laudata  
 fertur in funere. Postea Julius Cæsar defunctam primus  
 laudauit vxorem, & Nero Poppeæ formam, & alia fortune  
 munera pro rostris magnifice extulit. Alique dein-  
 cept defunctorum laudes, ad populum solenni oratione  
 prosequuti sunt. Utque perpetuum hoc coniugale for-  
 dus, & sine dissidio foret, vxori virum relinquere, & cum  
 alio copulari nequaquam licebat: viri autem, nisi vxor *Diuortii*  
 in adulterio aut veneficio, seu clauium adulteratione de- *causa*.  
 prehensa foret, aut si vinum biberet, leges à Romulo la-  
 tæ diuertere nulli sinebant: qui aliter dissidium fecif-  
 set, bona viri ad vxorem deuolui voluere. Quare L.  
 Antonius à censoribus notatus, & senatu motus fertur,

# GENIALIVM DIERV

*Repudium  
obleues  
causas.*

*Solonia lex.  
Quis primus  
repudiavit  
uxorem Ro-  
ma.  
Thurii.  
Verba di-  
dorii concipiendi &  
sponsaliorum  
dirimendorum.  
Libellus re-  
pudii.*

quod nullo consilio aut modo, quam in matrimonium duxerat, repudiasset: & Tiberius Cæsar quaestorem gradu deiecit, quod quam coniugem duxerat, tertia post die dimisit. Tamen ex leuibus causis repudium intercessisse plerumque inuenimus. Siquidem Q. Antistius uxorem, quod cum libertina fabulari viderat, repudiavit: & C. Sulpitius, quod inuelato capite foras prodisset, quippe veste à capite deducta matronas incedere, minime fas erat. P. quoque Sempronius quod ludos se in scio spectasset, uxori repudium remisit. Taxaturque Mecenas inconstantia, quod cum ab uxore semel diuertisset, illamque reconciliata gratia paulò post reduxisset, iterum ac tertio cum ea similitate exorta repudium fecit, & mox in gratiam venit. Quare milles eum duxisse uxorem ferebatur, cum vnā haberet. Paulus verò Æmilius quum argueretur, quod post longum tempus uxorem Papyriam secundam & formosam dimisisset, dixisse ferunt, neminem scire in qua parte calceus licet speciosus foret, suos premeret digitos. Domitianus tamen Augustus equitem Romanum ob reductam uxorem, cum qua Martius ob adulterii crimen dissidium fecerat, iudicum albo erasit, & nota affecit, & M. Lepidus, quod Apuleiæ uxoris desiderium post diuortium ferre nequiret, morbo extubuit: sicut Antistia repudiata à Pompeio, ipsius mater indignitatem ferre non valens, necem sibi manu consciiuit. Solon verò lege constituit, vt qui uxorem exturbasset, dotem illi restitueret, aliqui inter usurium lesquidrachmale ob moram soluere cogeretur. Primus enim P. Caruilius Ruga post annum quingentesimum trigésimum tertium, vel vndevigésimum ab vrbe condita quum uxorem duxisset ex qua vitio corporis, liberos suscipere nequisset, sterilitatis causa diuortium fecit: quod apud diuersas gentes fiebat conditionibus variis. Nam Thuriis hac lege permittitur, vt neutri cum iuniore sponsa aut viro coniugium postea inire liceret, ne libidine aut illecebra voluptatum magis quam causa diuertisse videantur. Apud alios his verbis concipitur diuortium, vt pari voto vir & vxor inuicem dicerent: *Tuas res tibi habeto.* In sponsalibus verò dirimendis hæc fuere verba: *Conditione tua non vtar.* Atheniensibus libello repudii porrecto à viro vel uxore, an concedi

cede debea-  
mel cum su-  
neque à viro  
permitteretur  
cepto, nec  
non licere.  
uam Diu-  
probaui v-  
pus tãgere  
à rãtuali-  
femini v-  
consulto ca-  
causa exhib-  
lege Julia  
nim Reipu-  
apud Rom-  
dotes non  
dragiota m-  
quod quin-  
men tuler-  
manum e-  
cederent  
manum C-  
his, quod  
re non pos-  
ristidis filis  
locarunt.  
tes, nesp-  
legibus ver-  
vt viri vo-  
nihil cons-  
Idem Can-  
nullum est  
sponsas m-  
tur ordine  
Massilien-  
mittitur.  
contingit  
quantam  
tantam de-

cede debeat, magistratus decernit. Apud Germanos *Germani.*  
 mel cum aupta transigitur, cum qua senescendum erat,  
 neque à viro diuertere, neque post obitum alteri nubere  
 permittitur. Id tamen memoriae proditum est, vxori con-  
 cepto, nec dum edito partu, post diuortium alteri nubere  
 non licere. Damnaturque Augustus Octavius, quod Li-  
 uiam Diuillam ex altero viro abduxit gravidam, quam  
 probauit vnicè. Neque in ius vocanti matronam, eius cor-  
 pus tågere, aut à magistratibus summpueri permittitur, vt  
 à tactu alienæ manus inuiolata maneat. Sed matronæ in  
 semitis viros de via decedere iussum est: quod & senatus-  
 consulto cauebatur: neque dotale prædium, quodve dotis  
 causa exhibitum esset, viro inuita vxore alienare, ( quod *Dos vxoria.*  
 lege Julia vetatur) ne vxor indotata maneat. Expeditur *l. ff. soluto*  
 num Reipub. dotatas esse vxores, licet priscis seculis dos *matrim.*  
 apud Romanos æs graue fuerit: mox decem millia æris,  
 dotes non excessere: postea corruptis moribus, ad qua-  
 draginta millia supergressæ sunt, in tantum, vt Megulia *Megulia*  
 quod quingenta æris millia dotem dederat, Dotatæ no- *Dotata.*  
 men tulerit. Fuit tamen lege cautum, vt si mulier viro in  
 manum conueniret, omnia quæ mulieris fuissent, viro ac-  
 cederent dotis nomine. Proditumque est populum Ro-  
 manum Cati Fabricii, & Cn. Scipionis, ac Manii Curni fi-  
 lias, quod ob tenuem rem familiarem pro natalibus nube-  
 re non possent, de publico dotasse: sicut Athenienses A-  
 ristidis filias ob modicas facultates, ære collato, connubio *Solonis &*  
 locarunt. Solon verò Lycurgus salubriter consulentes, *Lycurga lex*  
 ne sponsæ magna coniugia inirent, viris dotes dare *Germanorū.*  
 legibus vetuere. Germanorum fuit vetus constitutum, *vetus con-*  
 vt viri vxoribus dotes dare cogantur: qua non exhibita, *stitutum.*  
 nihil consociatum aut fœderatum sponsalia haberent. *Cantabri.*  
 Idem Cantabris, vt nisi à viro sponsæ dos fuisset soluta, *Indi.*  
 nullum esset matrimonii fœdus. Apud Indos pari bonum  
 sponsas mercari permittitur, qui cum in plures diuidan-  
 tur ordines, vnius tribus viro, alterius sumere non licet.  
 Massiliensibus vltra aureos centum, dotem nulli dare per-  
 mittitur. Cretensibus dimidia pars bonorum quæ fratri *Massilienses.*  
 contingit, sorori dotis nomine accedit. Apud Gallos *Cretenses.*  
 quantam pecuniam vir ab vxore accepit dotis nomine, *Galls.*  
 tantam de suo conferre tenetur, vt quod inderedunda-



# GENIALIVM DIERV

*Egyptii.*

*Carthagi-  
nenses.  
Spartano-  
rum consti-  
tutum.*

*Vbi uxores  
deliquissent  
in maritos.*

*Viri placae  
deae sacellum*

*Magistratus  
Athenis ad  
conciliandū  
dissidentes  
cum viris  
uxores  
Harmosyni.*

*Post viri o-  
bitum ma-*

ret cum fructibus superstici accederet. *Egyptii* verò adeò dotes auersati sunt, vt qui viri dotes acciperent, velut mancipia vxori adducerentur. *Carthagine* nescientes non dōtibz, sed nuptiarum impensis, quas immodicas faciunt, modum statuere. Fuitque constitutum apud *Spartanos*, vt qui rei quarendæ causâ locupletum affinitates quærent, pœna multarentur. Quare *Lacedæmonii*, qui *Lyfandro* superstite, illius filias ducturos vxores promiserant, & eo morte sublato ducere recularant, optimo iure, *Ephoris* iudiciis, pœnas dedere: quod spe præmiorum locupletum affinitatem affectassent. Si quid verò ab vxore delictum esset, aut si quæ simultates offensionē se forent, siquidem leuia & per ignorantiam admīssa, clementi animaduersione & mollissimis pœnis emendabant, si quid verò grauius, de eo vir non in iudicio & foro, sed remisso iudiciorum munere, ne litibus obstreperent, cum propinquis tanquam domesticis iudiciis, cognoscebant quicquid dissidi foret, in sacello deæ *Viri placæ*, illarumque contumaciam pœnis seruioribus aut mollioribus cohibebant. Quod etiam *Tiberius Cæsar* statuit, vt propinqui & necessarii matronas prostratæ pudicitia, quibus accusator deesset, communis sententia coërcerent. Nonnunquam vxoris offensa, mariti iudicio permissa fuit: nam *Pomponia Græcina* capitis & famæ postulata, iudicio mariti insons renunciata est. *Athenis* verò erat magistratus, qui dissidentes cum viris uxores, quæ non sincera fide in gratiam rediissent, sine iurgio & sine offensa conciliaret: in quo *Crates* *Diogenis* sectator fuit qui litum omnium & iurgiorum moderator & arbiter inter propinquos præcipue habitus est. Sicut apud *Spartanos* *Harmosyni* erant magistratus, qui mulierum pertulantiâ in modestiamque cohibebant. Apud alios fuere conciliatrices, qui viris uxores, & vxoribus viros conciliarent. Adeoque more maiorum muliebris pudori salubri temperamento consultum fuit, vt ne priuatam quidem rem agere fœminas, nisi auctore parente, fratre, viroque permiserint. Illud certè non est ab re dixisse, quod quæ vno viro contentæ erant, quæque matronale decus seruassent incolumē, baud aliter quàm pudicæ corona donabantur, quæ verò post viri obitum coniugium inisset, nisi post decem

ESTIM

mum mens  
multa putat  
bus immol  
mittendum  
rogis que f  
fuisse, sum  
vestas con  
Augustus  
sorore, au  
trio domus  
rò in æro  
nificum m  
pudicitia  
stitutum ad  
primus au  
ones dicta  
re inter R  
mulo & T  
quam lanis  
cum colo  
Martii ad  
ea togam  
it Enac tan  
quereat fu  
prouentib  
ribus cord  
lum comp  
iussere: qu  
uarique vi  
mulierer  
plurimum  
centes que  
heres pen  
Non sic  
verò in  
tro

mum mensem nupisset, levis & impudica atque infamia *trimonium*  
inusta putabatur. Ideo pręgnantem bouem Numę legi- *inestantes.*  
bus immolare, & ita facinus expiare cogebatur. Neque om-

mittendum, quondam vxores viris, & matres filiis, tunicas  
togęque facere, easque acu & ligio ac telis intexere con-  
fuisse, summosque Imperatores & duces a necessariis sapę  
vestas contextas induisse. Quare Alexander Macedo &  
Augustus Octauius, domesticis tunicis ab vxore, matre &  
sorore, aut nepte confectis, vsi sunt, quas veteri more in a-

trio domus cum clientibus Romani intexebant: Gręci ve-  
rò in cęco & paręcoco. Quippe apud matronas quondam la-  
nificium magnę laudi fuit, lanamque fecisse mulierem,  
pudicitię & probitatis signum erat: quod a Phrygibus in-

*Lanificium*  
*matronarũ.*

stitutum ad Romanos fluxisse putam, quibus Attalus rex  
primus aurum vestibus intexere instituit. Unde Phrygi-  
ones dicti, qui pietas vestes intexebant. Quo enim tempo-

*Phrygiones.*

re inter Romanos & Sabinos fœdus istum est, cum Ro-  
mulo & Tatius conuenit, vt Sabinę ab omni opere, pręter  
quam lanificio, immunes forent. Scribitque Varro, lanam

cum colo & fuso Tanaquilis, & sandalia, in templo Anci  
Martii ad sua tempora durasse incolium, & sandaliaque ab  
ea togam regiã virgulatam, qua Seruius Tullius vsus fu-

*Pagana lex.*

it. Erat tamen pagana lege sancitum, ne mulieres in via tor-  
querent fusos, aut illos detectos ferrent: quoniam frugum  
prouentibus aduersari putabatur. Utque lanificium vete-

ribus cordi fuisse adnotarent, sponsam nuptiarum die co-  
lum compram, & fustum cum stamine, ad virum deferre  
iussere: quem morem apud multos etiam nunc coli obser-

*Phœacenses.*

uarique videmus, præcipue Iberos, quibus quicquid texunt  
mulieres, in commune conferunt, & virorum iudicio quę  
plurimum texuit, honoribus cumulat, & precio. Phęa-

*Ægyptii.*

centes quoque. Homero teste, sicut rei naualis viri, ita mu-  
lieres pensa trahendi, & acu vestes intexendi peritę sunt.  
Non sic Ægyptii: nam viris domi pensa curare, fœminis

*Persę.*

verò in foro vacare vsus erat. Apud Persas autem ma-  
tronas lanę admouere manus, aut calathum  
& pensa tractare, probro & tur-

pitudinĩ dabatur.

*Ingens*

# GENIALIVM DIERVm

*Ingens miraculum rerum que in Germania & Britannia  
tam ex vitibus quàm fluctu maris  
proveniunt.*

## CAPVT IX.

**P**ROFECTOREM mirificam, & ostento similem, & quæ dici credique vix possit, umicus meus summus nuper enarrauit mihi, quam ego his commentatiunculis meis adiciere dubitarem (ita videtur esse rara dictu, & super omnem impudentiam, prorsusque ridiculæ vanitatis) nisi hoc pro comperto & explorato, multorum testimonio comprobasset, quise non audisse vel legisse, sed oculis vidisse, & manibus attrectasse asseriebant. In citeriori Germania intra Danubium loca esse, in quibus, nisi contra frigora & gelu, ac feram sæuamque hyemem, vites maxima parte anni sub niuibz humo contestæ iaceant: cum nulla his contra immodica frigora tempestatesque firmitas sit, utpote in tractu gelidissimo, prorsus algore intereant. Eas demum liquaris niuibz, æstate anni ingruente, & calore cœli, mirificè germinare, & frondes geniculatas emittere, sed vini parum effundere. Interque eas nonnullas, nescio qua cœlitemoerie seu occulta & æcæ origine, vires existere peculiari miraculo, & admirationis præcipuæ: quæ clauiculis & plerunque candicantia folia ex puro auro germinant, & simul coalescant: illosque vidisse, & manibus attrectasse, regibusque & summis ducibus vñ cum palmitibus rimoso cortice, dono datas, ingenti miraculo fuisse: neque id ubique & passim, sed aliis in locis, & modò hic, modò alibi fortuito euentu, & prout naturæ libitum fuit, euenire: atque apud incolas pro ostento minimè haberi: sed quia in locis pluribus id accidere soleat, quasi inter quotidiana frequentia reputari. Cuius rei causam quærentibus nobis, plerosque eruditos consulentibus physiceæ non ignaros, qui naturalium rerum momenta & causas didicere, nemo eorum quisquam satis exploratam ferre sententiam, aut quæstioni satisfacere visus fuit: adeò difficiles causas explicatusque habebat, nisi quod ex contagio terræ & glebæ, vbi hæc provenere, cum ibi aurifodinas esse certum sit, subtrus in radicibus coalescere aurum, & vñ ingenitum & condensatum occulta vi & origine

*Vites in  
Germania.*

*Clauiculi  
& folia vi-  
tiū ex auro.*

*Causa.*

origine, du-  
ruto aut dec-  
germina cor-  
runt: sicut  
minium effe-  
extare rubra  
genio ornat  
cum mibi à  
fuit: refer  
inter quæ m  
& sinu intem-  
prociad Luc-  
naris & rest  
bus litora in  
malos & nar-  
expositos,  
fungos breu-  
adolescere:  
sed tamen à  
tempore, v  
rum dictu  
iusmodi ite-  
missis, &  
stere, relin-  
equatæ, par-  
quia passim  
esse desiner-  
strifica esse  
experiment  
uit, & opus  
dictu admir-  
cultare gig-  
les, Cicero  
panim auu  
nasci arbor  
vltra diem  
quod idem  
in Cypro g  
quod in fru-  
mor ad plu-

origine, dum germina emittunt, mirabili naturæ confu-  
 ruto aut decreto stellarum, aurum simul erumpere, & ita  
 germina concipere, frondesque aureas emittere credide-  
 runt: sicut in Scythia autores tradunt in montibus vbi  
 minium effoditur, ex contagione & cæli moderamine  
 extare rubras niues. Junius Dentatus Parthenopeus in-  
 genio ornatissimo vir apprimè nobilis & eruditus, quo  
 cum mihi à primo ætatis gradu vetus & magna amicitia  
 fuit: referre solebat pleraque prodigiosa & admirabilia:  
 inter quæ miraculum ingens in penitissimis oris Britannia:  
 & sinu intimo, vbi æstus effusi Oceani, secundi & reci-  
 proci ad Lunæ augmenta & damna, ac frequentes fluxus  
 maris & refluxus, haud secus quam tempestas Itatis vici-  
 bus litora infestant, ab autoribus memorati existunt. sæpè  
 malos & nauium carinas vetustate tabescentes ad litora  
 expositos, & diutina aqua madefactos, quosdam veluti  
 fungos breui pediculo, iuxta aquas gignere, paulatimque  
 adolescere inter fluctus, lapsisque diebus etiam moueri,  
 sed tamen à trunco minimè diuelli: interiecto deinde  
 tempore, velut ad iustam magnitudinem peruenerint, mi-  
 rum dictu tradit, quod omnem superat fidem, fungos e-  
 iusmodi ita genitos, à trunco sponte euelli, mox alis e-  
 missis, & peniculis enatis euolare, & marinas aues exi-  
 stere, vscique pisciculis litoralibus, perque maria passim  
 enatare, pariterque apud incolas mirum non haberi: sed  
 quia passim id euenire soleat, quotidiano vsu miraculum  
 esse desinere. Hæc, inquam, mirifica viderentur, nisi mon-  
 strifica esse vbique solertis providentisque naturæ opera  
 experimento videremus. Ita enim parens natura compara-  
 uit, & opus fabricata est, vt sub orbe diuersissimo, pleraque  
 dictu admirabilia, excedentia fidem, inexplicabili diffi-  
 cultate gignantur. Nam quis crederet quod Aristote-  
 les, Cicero & Plinius tradunt, in Ponto Euxino apud Hy-  
 panim fluuium tenues membranas acinorum modò in-  
 nasci arboribus, ex quibus mox uolucris quadrupes, quæ  
 ultra diem vitalis non sit, erumpere conspiciatur? Aut  
 quod idem scribit Aristoteles *ἡ δὲ θαλάσσιος ἀχρὸς μέγαν*, *Æs semina-*  
 in Cypro genus quoddam gigni æris, auro non absimilis  
 quod in frusta minutissima concisum agricolæ serant,  
 mox ad pluviam exoriri & coalescere: & postquam adole-  
 verit

*Fungi in ca-  
 risiosis nauib.  
 nati, qui de-  
 inderiuuant.*

*Vide Hæsto-  
 rem Boëtii  
 in hist. Sco-  
 tor fol. 14.*

*Apud Hypa-  
 nim fluuium.*

*Æs semina-  
 ta in Cypro.*



# GENIALIVM DIERVM

uerit ad iustam maturitatem, colligi & recondi: Vel quod idem compertum in Iberia dicit, pastores quandoque syluam incendisse: mox tellure concissa multum argenti deliquati effodisse, iudicatumque esse, glebam refertam venulis, orichalcum argentumque educere: Aliaque quæ arduæ sunt explicationis, & difficultatis immensæ. Atque, vt reliqua omittantur, nonne vsu quotidiano assiduæ, quæ experimento didicimus, ex minimis paruisque seminibus leuicalore fotis, animari vermiculos mirabili constituto, qui fronde contecti & educati, paulò post, cum adoleuerint, sericum, vnde nobis pretiosarum vestium vsus est, ex se emittant, & demum quum adulti fuerint, gignant ex se cucullos & follicula, in quibus reconditi immoriantur, indeque enascantur papiliones candiduli, qui inuicem nexi pariunt semina, ex quibus denuò nasci queant? Ista quidem frequenti apud nos spectaculo quasi quotidiana viluere: quæ si aliis referantur, quibus hæc incerta sunt, prorsus incredibilia, & fide caritura, ac fictis sermonibus similia haud dubiè viderentur. In qua quidem remirari succurrit, quod Procopius Græcus autor literis & monumentis recentium historiarum prodidit, Justiniani temporibus commentum hoc serici, solerti ingenio quæsitum, primùm in Italiam allatum fuisse, cum antea incertum foret & incognitum. Cuius dicto licet contestari, Sericeas vestes ex vermiculis, quales hodiè videntur, apud prius seculum & vestes Romanorum non fuisse, licet byssus & purpura ac vestes Sericæ, dissimili videlicet licio contextæ, omnium sermonibus celebratæ sint, quod ex frondium canicie depectunt Seres. Byssumque apud Indos frequentem gigni tradunt, ex arbore populo haud dissimili, foliis verò salici, quem in Græcia etiam nasci Pausanias prodit: apud eosque lanigeras arbores florem emittere ex nucleo, quo detractò, reliquum vt lana carminetur. Atque in Persicis insulis arbores instar cotonei mali cucurbitas emittere, quæ mox ruptæ, lanuginis pilos ostendant, ex quibus conficiuntur vestes. Et in Atlante arbores nasci, quarum comæ lanugine vestiuntur, quæ Sericis velleribus non cedant. Quod nobis quoque satis probabile, nec à fide deuium videretur: nisi apud Indos & Egyptios bombycem Coam intexere vermes, qui aranea

*Vermiculi  
sericū ex se  
emittentes.*

*Papiliones.*

*Serica vestes  
quando pri-  
mum emer-  
serint.  
Byssus.*

*Lanigera  
arbores.*

*Arbores in  
Persicis in-  
sulis.  
In Atlante.*

rum mor-  
tus.  
Lemex  
liber

IN Iuven-  
I potentia  
meminim  
Sips  
Præ  
Flag

Qnos plet  
lucro inter  
facile attit  
sensus exst  
tur, profec  
autem eru  
magis ex c  
multis em  
ctantur, &  
fectatus:  
ind, gna pa  
dicent, & i  
tum impone  
do conclus  
arbitratur  
fir, designa  
te in libert  
apud quelt  
cuti iustus,  
eum ita ta  
seruicute  
fuerat, ma  
numissio  
quebatur:  
seruo, cui  
dis consil  
tate donat  
sequenti est

rum more fila deducant, multiplici lectione videre-  
mus.

*Locus ex Juvenale declaratur, & quotuplex apud veteres  
libertatis genus fuerit, qualiterq; civitas ami-  
nebatur, vel dabatur.*

## CAPUT X.

**I**N Juvenalis satyra quinta, qua in eos inuehitur, qui  
potentiorum sectatores fiunt, hos versus postremos  
meminimus legisse: — *Omnia ferre*

*Si potes & debes, pulsandum vertice raso*

*Præbebis quandoq; caput, nec dura timebis*

*Flagra pati, his epulæ & tali dignus amico.*

Quos plerique parum docti grammatici, verborum inuo-  
lucro interpretati, ita studiosos demorantur, ut non sit  
facile æstimare, quæ tædem auctoris mens, & qui verborum  
sensus existat, qui tamen si explorato iudicio exponan-  
tur, profectò manifestè aperti que fient. Et licet aliud ali  
autem eruditiores, huic ego opinioni accederem, quæ  
magis ex cõtextu verborum redundat: Quod quum antea  
multis criminationibus, illos qui mensas potentiorum te-  
stantur, & aliena quadra student vivere, poeta fuerit in-  
festatus: post multa quæ sub alieno imperiò digna atque  
indignè pati necesse est, ut tandem se in libertatem ven-  
dicent, & iugum quod imperiosi domini ferendo, serui-  
tium sponte subierant, demum à collo discutiant, suaden-  
do concludat: quoque pulsandum caput vertice raso prope  
arbitratur: scilicet modum quo liber quispiam à prætore  
sit, designavit. Fuit enim antiqui moris, ut qui ex seruitu  
re in libertatem vocabatur, raso capite ad prætorem itaret *Manumissio*  
apud quem bis terq; caput percussus, vel per lictorem per *quibus care-*  
cuti iussus, virgula quæ vindicta dicta est, aut festuca in *monis fieret*  
eum iacta, quum eum vertisse dominus, prætoris iussu *lego & l. pæ*  
seruituti eximeretur: quique libertatem eo modo nactus *ter. ff. de ma-*  
fuerat, manumissus vindicta dicebatur. Quo genere ma-  
numissionis libertatem una & civitatem Romanam asse-  
quebatur: scilicet à Vindictio Vitelliorum seu Aquiliorum  
seruo, cuius indicio detecta coniuratione de opprimen-  
dis consulis, autore T. Livio, primus libertate & civi-  
tate donatus est. Cautumque fuit ut qui ita libertatem as-  
sequuti essent, vindicta manumissi dicerentur. Raso enim  
capite,

# GENIALIVM DIERV

*Feronia  
templum.*

*Lacedamo-  
monii.*

*Adscripti.*

*Apud Roma-  
nos triplices  
libertatum  
species l. i. c.  
de iis qui in  
ecce. man.*

*Postliminii  
ius.*

*S. si ab host.*

*In iiii. quib.*

*mod. ius. pa-*

*po. lol. l. post-*

*liminium. ff.*

*de capti. &*

*postlim. re.*

*Qui ab Im-*

*peratore ci-*

*uitate doxa-*

*us esset.*

capite. tam illi qui liberi fiebant, quasi tempestatem effu-  
gissent, quam qui bello capti seruitute exempti fuerant,  
incedere, & triumphantis currum prosequi consuevere.  
Obersuatumque fuit, vt in templo Feroniæ libertorum  
deæ, tam serui quàm additi ex compedib. & ergastulo, li-  
bertorum munia acciperent. Non ergò inscite, debere eos  
qui potentioribus tam seruiliter famulantur, caput raso  
vertice prætori pulsandum præbere, seque in libertatem  
vendicare, nec dura Virronis flagra patienda esse, poeta  
censuit: scilicet alludens ad eos qui ex seruitute à prætor  
manumissi, & libertate donati sunt. Apud Lacedæmonios  
verò qui serui mancipio eximuntur, fronde coronati in-  
cedunt, & templa circumeunt: apud quos ii qui à tyrans.  
liberati erant, adscripti vocabantnr. Sed notandum  
apud Romanos libertatum triplices fuisse species: nam  
plerique manumissi, liberi simul & ciues Romani erant,  
quæ maior libertas, & ex vindicta appellatur: alii testa-  
mento, vel in æde sacra, aut ante consule, vt inquit Caius:  
nonnulli censu fiebant liberi, quo genere manumissionis  
etiam ciuitatē Romanam assequabantur. Quum enim so-  
li ciues censerentur, si quis seruus iubente domino in cen-  
sum relatus esset, & liber & ciuis erat: qui tamen census  
non ius ciuitatis confirmabat sed indicabat, eū qui census  
fuisse, pro ciue se gessisse. Quum quidem ciuitatem & li-  
bertatē nisi aut proscriptione solū vertendo, aut si aqua &  
igni interdictum foret, ex decreto senatus iussuq; populi,  
nemo inuitus amittebat. Neque enim ciuem Romanum  
sine autoritate senatus. ciue esse desinere fas erat, nisi ca-  
pti ab hostibus fuissent: tunc enim quoad captiui erant,  
ius ciuiū & ciuitatem, amittebant: qui si in urbem postea  
redirent, iura ciuitatis & libertatis postliminio recipi-  
unt: itaque liberi & ciues Romani fiunt. Fuitq; memorie  
proditum, vt quem pater aut populus vendidisset, vel  
pater patratus hostibus dedisset, si ab hostibus receptus  
fuisse, etque fuisset, cum eo nullum postliminium foret.  
Quod si is quem pater patratus deuouerat, receptus non  
sit, cum eo postliminium esse, consentiunt omnes: quum  
nec deditio, nec donatio sine acceptione intelligi possit.  
Ciuitatem Romanam amitti, si Romanus ciuis vrbis alte-  
rius iura asciuerit, multi censuere, quum duarum ciuita-

*cum*

rum iure ci-  
est. eū qui  
ob crimen  
men reicap-  
pius ciuita-  
in eam. quo  
ptione ciui-  
Hanc vero  
manus dæ-  
tatis in  
fuit, neq;  
rent. Quat-  
ob plurima  
tatu transie-  
tione populi  
Mox lege  
ciuitatem d-  
tempore  
pro concio-  
Coss. C. M-  
lonias ter-  
lege Pomp-  
colis Tran-  
tum est, qu-  
Italos & Ro-  
licis Populi  
uius Flacc-  
excitasse di-  
iure ciuita-  
qui ciuilib-  
vendicauit  
habere n-  
bant, sedes  
quibus vlt-  
suffragiū  
quum rerū  
sublata &  
cura fuit  
nomen Ro-  
mitis cen-

rum iure ciuili: nemo censeatur ciuis. Animaduorsumque est, eū qui ab Imperatore ciuitate donatus esset, nunquā ob crimen populi iudicio fuisse condemnatum: si qui tamen reicapitisagerentur. & ob id solum verterent, non prius ciuitatem amisisse censebantur, quam essent recepti in eam, quo vertendi soli causa venerant: idque non ademptione ciuitaris, sed aquæ & ignis interdictione fieri. Hanc vero ciuitatem à principio parcissime populus Romanus dabat: quippe Crasso & Scauola Coss. ne ius ciuitatis in colluione & quasi promiscuum foret, cautum fuit, ne hi qui ciues Romaninon essent, pro ciuibus fierent. Quare Punico ardente bello (Murrina Syracusanus ob plurima in remp, merita, & quod in Sicilia cum equitatu transierat ad nostros, ex autoritate senatus, & rogatione populi, ciuitate donatus fuit, loco magni muneris. Mox lege Gellia & Cornelia, vt nisi quibus Cn. Pompeius ciuitatem dedisset, nemo ciuis fieret, decretum est: quo tempore Theophanem Mytlenæum ciuitate donauit pro concione. Antea verò lege Apuleia, quam Saturninus Coss. C. Mario tulisse dicitur, vt in singulas Latinas colonias ternos ciues facere liceret, cautum erat. Deinde Pompeii lege Pompeia, quam Pompeius Strabo rulit, veterib. incolis Transpadanis idem iuris quod Latinis coloniis, tributum est, quos postea ciuitate donauit. C. quoq; Gracchus C. Gracche Italos & Romanos eodem iure censuit, quo tempore Italicis Populis pluribus ciuitas tributa fuit. Primusq; Fuluius Flaccus consul Italos, vt in ciuitatem assumerentur, excitasse dicitur: deinde Tyrrheni, Lucani & Samnites iure ciuitatis donati fuere. Demum Sylla illorum feruus, qui ciuili bello ceciderant partium suarum, in libertatem vendicauit, & ciues esse voluit: qui tamen si ius ciuitatis haberent, non tamen cum veteribus tribub. suffragia ferebant, sed ex illis velut nouis incolis alias effecit tribus, in quibus vltimi suffragabantur: ita fiebat, vt ad illos pertraherentur. Quæ omnia post ciuile bellum, quam rerum Sylla potiretur & summam imperii teneret, sublata & inducta, in melius emendauit. Nam magnæ sibi curæ fuit non in colluione omnium, neque apud exteros nomen Romanam passim vulgari. Ideò populi iussu comitiis centuriatis, singulis municipiis ius ciuitatis, quod

*Ciuitatem  
parcissime  
initio dabat  
Romani.*

*Pompeii  
Straboni.  
lex.  
C. Gracche  
lex.*

*Ciuitate donati  
raro  
suffragabantur.*



# GENIALIVM DIERVm

*Lutinia & Mutia lex.*

*Lex de regendis ciuitatibus.*

*Docti ciuitate donati.*

*Mariilex.*

*Ciuitate donati a pudendis artibus abstinebant. & nomina mutabant.*

*Aug. Caesaris lex.*

*Ciuitate donati sine suffragio.*

antea acceperant, ademit. Quod & Licinia lege & Mutia cauebatur. Quippe cum Italix populi magna pars se pro ciuibus gererent, Licinius Crassus Orator, & Mutius Scæuola pontif. max. vt in suum quisque ius rediret, legem de regendis ciuitatibus tulerunt, quum summa cupiditate ciuitatis Romanæ Italici populi tenerentur: qua lege ita alienati animi sunt, vt principium belli Italici fuerit. Itaque ius ciuitatis, quod cum infimis antea promiscuum erat, apud paucos redundans, optabilius fuit. Diuus postea Cæsar medicinam professos, & liberalium artium doctores præcipui muneris loco ciuitate donauit: qui quum Nouocomensibus ius ciuitatis dedisset, Marcellus consilid irritum fecit, arreptumque decurionem Nouocomensem virginis in foro pulsauit, præfatus ea dedisse verbera, ne se Rpmantum ciuem aliquando censeret. Marius quoque legem tulit, vt nisi ex decreto populi, nemini in Regione esse liceret. Mox Syllæ exemplo mille homines Camertes, propter nauatam insigniter operam in bello ciuitate donauit. Eratque constitutum, qui in numero ciuium Romanorum adsciti, quique ciuitatem Romanam populi iussu assequeuti fuerant, (nequid discriminis cum veris ciuibus foret) pudendas artes, & homine Romano indignas, non pertractarent, ac mutatis explosisque veteribus nominibus, P. Corneli, Metellorumque & Claudiorum, aliorumque nobilium Romanorum prisca nomina, tanquam vericiues, & cultu Romano educati vsurparent. Demum Augustus Cæsar vindex maiestatis Romanæ, ne vnquam tortus aut vinctus vilo libertatis genere ciuitatem nancisceretur, edita lege statuit: ipsamque parcissimè & velut magnum operæ precium largitus fuit. Quod & Claudius Cæsar prohibuit: nam peregrinæ conditionis homines, gentilia Romanorum nomina assumere vetuit, ciuitatemque Romanam vsurpantes, securi percussit. Sed animaduertendum: non omnes qui in ciuitatē adsciti erant, protinus suffragii ius in tribub. habuisse, vel ad magistratus & honores admissos esse, quia nisi ius suffragii à populo his impartiretur, atque in tribus admissi descripique fuissent, ad dandos honores, promouendosque magistratus, ius suffragii non habebant. Siquidem multis dabatur ciuitas sine suffragio, plerisque ius Quiritium, nonnul-

nonnullis  
ribus ius  
Egales hab  
fuer. Qua  
natus solus  
Quiritium  
compro A  
lis qui ex a  
ciuitatis pa  
magistratu  
anis, Cuma  
hnd multo  
& Campan  
bus postea  
batur, conc  
suffragii la  
pta, magist  
dis sacris,  
eo quod ad  
gererent,  
qui ex mu  
tantum ci  
cessitatibus  
diti sunt: si  
Marius, M.  
manam ita  
ciuitatis &  
nates, Nola  
ni, Lucense  
norum loc  
coloniz qu  
quod color  
arbitrii hab  
instituti  
am semel  
deduci ne  
leant. D  
tate colon  
ciuitatem  
se coloniar

nonnullis libertas, aliquibus municipii & fœderis, pluribus ius Latii, alii tanquam coloni, alii stipendiarii & vetigales habitii, nonnulli sponfione in amicitiam recepti fuere. Quam quidem suffragii lationem, sine consulto le-  
*Jus Quiritium cui primò datum. Municipii ius.*  
 gatus solus populus, ut beneficium, tradebat. Jus verò Quiritium, primum Archagato medico, cum taberna in compito Acilio, datum fuisse legimus: municipii verò, illis qui ex alienis ciuitatibus adsciti, munerum Romanæ ciuitatis participes erant, nisi quòd ad suffragia ferenda & magistratus admitti non poterat: sicut Fundanis, Formisanis, Cumanis, Acerranis, Lauinius, & Tusculanis, qui haud multò post in ciuitatem admissi fuere. His namque & Campanis equitibus ciuitas sine suffragio data fuit: quibus postea & Arpinatibus ius suffragii, quod antea negabatur, concessum ferunt. Anagninis quoque ciuitas sine suffragii latione collata est, consiliaque & connubia adempta, magistratibusque interdictum, præterquam in curandis sacris. Et quum Puteoli, Salernum & Buxentum, pro eo quod adscripti coloni nomina dedissent, se pro ciuibus gererent, senatus iudicauit non esse ciues. Nonnunquam qui ex municipiis suo iure & legibus vtentes, muneris tantum cum populo Romano participes erant, nullis necessitatibus aut alia lege vel fœdere adstricti, municipales dicti sunt: sicut M. Cato senex, T. Coruncanus, Caius Marius, M. Tullius, & alii. Tertiò, qui ad ciuitatem Romanam ita venerunt, uti municipia essent suæ ciuiusque ciuitatis & colonix, ut Tiburtes, Prænestini, Pisani, Urbinates, Nolani, Bobutinenfes, Placentini, Napefimi, Sutrinii, Lucenses. Fuitque obseruatum, ut ita recepti, peregrinorum loco non haberentur, sed ciuium. Et tamen si ius colonix quàm municipii semper maius & auctius fuerit, quòd coloni iura institutaque populi Romani, nihil sui arbitrii habent: municipales verò suis vtuntur moribus & institutis sine imperio populi Romani: tamen in coloniam semel auspicato deductam, illa incolumi, noua colonia deduci nequit, licet illa existente noui coloni deduci valeant. Differt tamen colonia à municipio, quia ex ciuitate colonia aliò traducitur, municipales verò aliunde in ciuitatem veniunt. In quo animaduertendum, plura fuisse coloniarum genera: nanque alix Latinæ, alix ciuium genera.

# GENIALIVM DIERV

Romanorum dictæ sunt, aliæ ex utroque, nonnullæ ex pe-  
ditibus velequitibus, quum in agrum bello captum stir-  
pis augendæ causa mittebantur: siquidem Bononia, colo-  
nia Latina fuit, Mutina & Parma, ciuium Romanorum.  
Placentia equites solos habuit Latinos, licet Cicero Pla-  
centiam municipium, non coloniam dicat esse. Eratque  
constitutum, ut singulæ coloniæ annuam pensionem po-  
pulo Roman. penderent: tamen si Liuius Drusus trib. plebis  
duodecim colonias sine onere pensionis deduxisse lega-  
tur. Fertur tamen populus Romanus Iliensibus ob gene-  
ris vetustatem, & qui autores Romanæ stirpis fuerant,  
plenissimam immunitatem dedisse, ut tutelæ curæque ex-  
cusationem haberent: Tyriis verò libertatem, sicut Athe-  
niensibus & Thessalonicis, quibus etiam D. Seuerus, ob e-  
gregiam fidem, Italicum ius dedit, Cyzicenis verò, quum  
Mithridatico bello, ob insignem operam, libertatem me-  
ruissent, postea Tiberius Cæsar, quod insolenter in ciues  
Romanos se gessissent, libertatem ademit, & stipendiarios  
fecit. Nero quoque vniuersæ Achaiæ libertatem dedit,  
Græciamque liberam dimisit, & nationes Alpum mari-  
timas in ius Latii transtulit. Ex insulis verò Cephalaria,  
Zazynthus, Ægina, liberæ fuere. In Africa, Carthago, Le-  
ptis, Adruma, Ruspinum, Thapsus: quæ etiam à diuo Seue-  
ro & Antonino iuris Italici factæ sunt: Ocho Lingonibus  
vniuersis ciuitatem dedit. Ex finitimis, Ostia, Antium,  
Mincurnæ, Tarracina, & aliæ plures, militiæ, aliorumque  
munerum vacatione fungebantur. In Sicilia, quia prima  
omnium prouincia facta est, Mamertina ciuitas & Tauro-  
minia, fœderatæ: liberæ verò & immunes, Centuripinum,  
Alexina, Segestana, Aletiensis, & Panormitana. Inter  
quas Centuripini & Segestani Latinitatis iura obtinebant.  
Eratque vetus mos, ut qui ius Latii haberent, alios sumere  
magistratus aut præsidēs non tenerentur, nisi Rom. ciues.  
Nemaufenses enim quum ius Latii obtinerent, ad ædilita-  
tem & quæsturam aliosque honores, nullos nisi Romanos  
ciues admiscere. Postea libertate populi Rom. ex omni ge-  
nere, omni que natione terrarum, bene meritos de nomine  
Romano, quorum virtus enituit, in ciuitatem adscicere, &  
fide ac societate iungere, vsus inualuit. Estq; inter exempla  
non stipendiarios modò, sed hostes populi Rom. quum ad  
nostros

*Libertas.*

*Ius Latii.*

*Præiudicium  
eorum qui ius  
Latii habere-  
rent.*

*Liberalius  
deinde ciui-  
tatem dabant  
Romani.  
De iure La-  
tinis  
de eleganti-  
locum Aletii.  
li. 2. dispu-  
cap. 21.*

nostros im-  
fuisse, et  
donatos es-  
nicos bello  
adscicere,  
in fidem ad-  
Iulios Alb-  
undos, in  
bus latius  
pida Latio  
libertate, se  
ceteriori ve-  
riorum v-  
stipendiari-  
ses & Emer-  
phica ciui-  
riis casibus  
titi tribuit.  
Clandius v-  
Britannos  
restituic.  
imperium  
enim Tra-  
promoti se-  
eorum qui fac-  
rent, ius ci-  
aut perpet-  
causa cum  
Postea Per-  
qui utroque  
rum, vbi  
tate donat-  
legitimor-  
ro licet co-  
superstites  
aduentiti-  
nomine, d-  
verò, sex-  
ni, nouos  
ius ciuitat-

nostros imperatores profugissent, aut magno vsui reip. fuissent, quineriam seruos bene de rep. meritos, ciuitate donatos esse. Itaque Tusculanos, Æquos, Volscos, Hernicos bello victos, post victoriam ciuium numero Rom. adsciuerunt, suæque tutelæ duxere, & veluti patroni clientes, in fidem accipere, cognitioneque & hospitio iungere. Sic Iulios Alba, Coruncanos Camerino, Portios Tusculo oriundos, in senatum asciuerunt. Lapsis deinde temporibus latius hoc ius propagatum fuit, ita vt in Hispania oppida Latio antiquitus donata, vnde triginta numerentur, libertate, sex, fœdere, tres: stipendiaria centum viginti. In ceteriori verò oppida ciuium Romanorum tredecim: Latinorum veterum, octodecim fuerunt: fœderatum, vnum: stipendiaria centum triginta quinque. Inter quas, Pacenses & Emeracenses in Lusitanie iuris Italici fuere. In Aethiopia ciuium Romanorum quindecim. Denique rep. variis casibus agitata, Vespasianus vniuersæ Hispaniæ ius Latii tribuit. Otho Lingonibus vniuersis ciuitatem dedit. Claudius verò Cæsar, omnes Græcos, Gallos, Hispanos, Britannos, Sauromatas, ciuitate donare, & togatos vigere statuit. Quineriam non modò in iura ciuium, sed in imperium sæpe externos Romani adsciuerunt. Primus enim Traianus externus, & deinceps alii ad imperium promoti feruntur. Solon verò Atheniensibus, præter eos qui sacra & genus aut stirpem antiquissimam haberent, ius ciuitatis nulli peregrino dari mandauit, nisi ei qui aut perpetuo exilio patria pulsus esset, aut alicuius artis causa cum penatibus & domo Athenas commigrasset. Postea Pericles legem tulit, vt hi soli Athenienses fierent, qui vtroque parente Atheniensi ciue nati forent: in tantum, vt Euagoras vix propter multiplicia beneficia ciuitate donari metuerit. Qui etiam autor fuit, vt ex non legitimo matrimonio editi, ciuium non censerent numero: licet contra legem à se editam, illegitimum filium sibi substituerent, ciuis loco haberi voluerit. Deinde inquilini & aduentitii, passim in ciuitatem adscitifuere, coacti, tributum nomine, drachmas duodecim quotannis pendere: fœminæ verò, sex. Lacedæmonii vero Lycurgi legibus & Thebanis, novos incolas & peregrinam stirpem non admiserunt: sed ius ciuitatis & vrbis vsu peregrinis interdixere, victoribus

*Ius ciuitatis  
latius pro-  
pagatum.*

*In imperiū  
adsciti.*

*Athenienses.*

*Periclis lex.*

*Lacedæmo-  
nii.*



# GENIALIVM DIERV

*Helote.* que armis pro alienis acuire. Finirimos tamen, quos Helotas nuncupant, pari iure vixisse, & à Procli & Eurysthe-  
*In hospitali- ra.* nis Heracitibus descendentes, in ciuitatem adscitos fuisse comperimus. Quinetiam peregrinis Spartanam adire, omni tempore non licuit, quod illorum commercia vitarent; quare Dirinoxeni, quasi fallentes hospitem dicti sunt. Nec solum Spartæ peregrinos & conuenas non admiserunt, sed si quis ciuis Sparta discens, apud externos moraretur, capite luebat: quibus nec peregrinari licitum erat, ne versutias & dolos a peregrinis haurirent. Neque aliud Lacedæmonii & Atheniensibus fuisse fertur exitio, (quanquam multum armis valerent) nisi quod victos bello, oſos haberent, nulloque commercii iure dignos ducerent. Quare Phocion Atheniensibus subiratus fuit, quod filium Spartam ad peregrina noscenda instituta dimississent. Tyræum tamen poetam Lacedæmonii ciuitate donarunt, contra instituta maiorum: quod ideo factum Pausanias ait, nequando illis obici posset, quod peregrino duce vsi fuissent. Atheniensibus quoque lege cautum fuit, ne quis Atheniensium Megaram pedem inferret, multa capitis indicta, quod odio eos prosequerentur perniciali; Pœnis, si quis vi tempestatis, aut hostium impetu ad eorum littora applicuisset, intra quintum diem abire cogebatur. Carthaginenses quoque adeo peregrinos oſos habebant, vt qui in Sardiniam aut Herculis columnas adnauigabant, mari demergerent. Quod Scythis quoque proditum est, qui adeo perēgrinos insectati fuerunt, vt eos omni vitæ commercio prohiberent: Anacharsim, quod sacra Græco more faceret, occiderint. Idem de Scythotauris, qui pro hostiis aduenas immolabant, proditum est. Inter cæteros feruntur Gamphasantes in intimis Libyæ oris, adeo hominum commercia fugere, vt nulli se peregrino misceri sinant: & Seres, qui cæterus & congressus fugiunt hominum, ita vt rerum precia oculis æstimantes, sua tradant, aliena non emant, scilicet arbitrati, iura ciuium cum peregrinis communicari non oportere. Apud Indos quoque nisi triduo, hospitem diuertere non licebat, ne ciues longo vsu dissimiles mores imbuerent, & in alienas leges ritusque transirent. In Ægypto quoque apud Busrim & Cynopolim, hospites non diuertebant neque admit-

\*admitteban  
 letus erat  
 Cæsar peregr  
 tuit edito: q  
 quum Illyri  
 mercia vita  
 reor immu  
 uem, qui se  
 habent, q  
 ius hospit  
 gebant, vt q  
 communis  
 cerent. Id  
 quis Sole oc  
 domo exig  
 mine pende  
 hospitio be  
 Traditum r  
 & Corinthi  
 leniter bab  
 & sine pree  
 Iupiter & v  
 Quare mil  
 uabant, in a  
 queq; dissim  
 siquidem no  
 to premuer  
 erant, Ch  
 tismo pra  
 tantum per  
 tanno accip  
 micorum m  
 bant. Vie  
 baria canib  
 bus. Et  
 dios auri ru  
 cesebeni  
 nos. Sicut  
 reliquorum

admittebantur alieni: qui omnibus fere barbaris mos exo-  
 letus erat, ut hospites finibus pellerent. Claudius quoque  
 Caesar peregrinos ferre gentilia Romanorum nomina ve-  
 nuit edicto: proditumque est de Epidauriis mirum, quod  
 quum Illyricos mores oſos haberent, nec illorum com-  
 mercia vitare poſſent, ut ſe à contagione accolarum ſerua-  
 rent immunes, ita cauiffe, ut vnum ſeligerent ætate gra-  
 uem, qui ſolus ad illos penetraret, cum quo commercium  
 haberent, quem poletem dixerunt. Contra vero Germanis *Poletes.*  
 ius hoſpiti ſanctiſſimum erat, hoſpitiſque ita enixe indul-  
 gebant, ut quemquam hoſpitium, cum quo menſa fuiſſet *Ius hoſpitiſ*  
 communis & ſacrificia, arcere reſto, aut auerſari neſas du- *apud Ger-*  
 cerent. Idem apud Lucanos, quibus lege cauebatur, ut ſi *Lucani.*  
 quis Sole occaſuro diuertentes hoſpites, notos ignoſosque,  
 domo exigeret, *ἡμετέριος* teneretur, multamque eo no- *ἡμετέριος.*  
 mine pendere cogeretur. Calabri quoque hoſpites comi *Calabri.*  
 hoſpicio benigne inuitant, pyra illis affatim appendo.  
 Traditum tamen memoriæ eſt, quum inter Megarenſes  
 & Corinthios de imperio certaretur, captiuos in bello tam  
 leniter habuiſſe, ut illos velut hoſpites inuicem tractarent,  
 & ſine precio dimiſſos, doryzenos appellarent. Illis enim  
 Iupiter *Ἰουπὴρ* in præcipuo cultu erat, id eſt, hoſpitalis. *Iupiter xe-*  
 Quare milites cum hoſtibus extra etiam familiaria iura ſer- *nus.*  
 uabant, in acie vero pugnabant vehementiſſime. Græcis  
 quoque diſſimiles & longe diſpares libertatis ſpecies fue-  
 ſiquidem non pari libertate feruntur, aut veſtigali & tribu-  
 to premuntur omnes: quippe Tenedii & Hæmii veſtigales  
 erant, Chii tributorum immunes & liberi, nauibus tan-  
 tūmodo præſtandis obnoxii. Cythera Laconiz inſula, hoc  
 tantum premebatur onere, ut è Sparta præfeſtum quo-  
 tannis acciperet, ad reddendum iura. Lacones præter  
 amicorum miniſteria, aliud nihil tributi nomine pende-  
 bant. Vici quoque circa Babyloniam ad præbenda ci-  
 baria canibus regum cogeabantur, reliquis exempti oneri-  
 bus. Æthiopes vero tertio quoque anno, binos ſemo-  
 dios auri rudis Dario regi pendere dicuntur, ducenos faſ-  
 ces ebeni, quinos pueros & elephantorū dentes vige-  
 nos. Sicut Colchicentenos pueros, & totidem virgines,  
 reliquorum tributorum immunes. Indi autem æquali

# GENIALIVM DIERV

Romano-  
rum vesti-  
galia.

Minor seu  
media libe-  
ras.

omnes premunur onere : nam quartam fructuum partem regibus annis singulis pendere coguntur. Syri (vt inquit Vlpianus) à quartodecimo masculi, à duodecimo feminæ ad quintum & sexagesimum annum tributa conferunt. Lepus in Æthrica tantum vestigalibus valuit, vt singula in diestalentia Carthaginensibus vestigal penderent. Sicut ex effossione aris in Macedonia, singula talenta in singulos dies Alexandro pendebantur. Et Babilon regi Persarum, singulis diebus singulas argento plenas utabas soluebat. Apud Romanos vero qui populi liberi erant, tributum nihil conferebant, stipendiarii autem ad millium opus, stipendia pendere cogebantur : licet ex Cæsaribus plerique vestigalia noua & inaudita proposuerint, vt pro eduliis quæ tota vrbe venissent, pro litibus atque iudiciis quadragesimam summæ : sicut Caligula exegit ex gerulis octauianæ, ex prostitutis quantum vnaquæque vno concubitu mereret. Vespasianus quoque vestigalia reuocauit noua, & grauia prouinciis auxit. Alexander Seuerus brachariorum, linteorum, citrariorum, pellionum, plaustrariorum, aurificum & aliarum artium vestigal instituit : ex quo thermas quas fundauerat, pluribus vñibus ornauit. Antiquis etiam Romanorum, ex agris & noualibus decima seminum dabatur, vestigalis nomine : nanque aratores decimam frumenti populo Romano pendere cogebantur. Tibertius Cæsar centesimam rerum venalium, in ducentesimam relaxasse dicitur. Et Nero in initio sui principatus, quo gratiam popularem aucuparetur, quintam & vigesimam venalium mancipiorum remisisse, & Traianus vestigal vigesimarum sustulisse. Proditumque memoriæ est, quum in dubium veniret, qui liberi essent populi, quive stipendiarii, à M. Antonio publicos tabellarios institutos, vt si in prouincia quispiam causam liberalem diceret : per eos testationes libertatis, & alia immunitatis documenta Romam ferrent. Minorem vero libertatem, seu mediam, si assequi dicebantur, qui manu à prætore emissi, non Romani ciues, sed Latini nominis tantum ex lege Iunia Norbana fiebant : vel suprema voluntate domini testamento, si eum hoc expresso manumississet : aut si inter amicos dextra apprehensum, ad se conuertens, libe-

rum esse iussisset. Hi enim his immunitatibus, quæ Latinis populis societate & fœdere iuncti : indultæ erant, fungebantur. Nam in vrbe & Latini censebantur, & in castris, vt milites ex Latinis coloniis, non vt externi, aut leuium armorum auxilium, stipendia merebant. Fuitque obseruatum, vt qui ius ciuitatis haberet: si Latinas colonias incolet, non ideo solum vertisse, aut ius ciuitatis amisisse putaretur. Et quanuis in Romanis castris, qui militabant, si *Externi milites* quid deliquissent, si externi, flagellis & virgis: si vero Romanus, lites virgis, mani ciues forent, vitibus cæderentur: tamen *Romani virgis* Liuius Drusus & C. Gracchus tribuni plebis ne liceret quempiam Latinis cadendum nominis virgis afficere, sed vitibus plebiscito sanxerunt, *libertatis* in hac re Latinos populos Romanis cœquantur. Tertiam *Minima libertas* denique libertatem, quam minimam dixere, assequuntur *bertas*. hi, qui manumissi, nec ciuitatem, nec ius Latii habentes, deditorum numero censentur: qui nullis priuilegiis fulti, viuientes liberi erant, & velut ingenui munia publica priuataque obire, magistratusque & cætera dignitatis ornamenta, quæ libero debentur, assequi poterant: morientes autem, vitâ vna & libertatem amittebant: ideo decedentes neque testari poterant, neque post obitum de bonis disponere, præter patroni voluntatem, adeo vt eorum bonis, quasi serui peculio, manumissores potirentur. Quod etiam cum Latinæ libertatis hominibus multi commune dixerunt. Fuere autem deditii, qui victi armis, & in fidem recepti, tantum ne seruirent, neve sub mancipio essent, immunes facti sunt: cuius etiam generis feruntur serui, qui, post admissa crimina, supplicii subditi, aut publice pro criminibus cæsi, vel in quorum facie notæ seruitutis impressæ fuerant. Diuque hæc discrimina libertatum & dissimiles species fuere: donec sequuti principes, per æss multiplices variasque libertates dare, veteribus legibus abrogatis, nouisque adscitis cooprat, ex æquo omnium iure statuerunt, vt manumissi apud prætorem, plenam assequantur ciuitatem & libertatem: vnde abusus inualuit postea deprauatis moribus, vt multi serui, per rapinas & furta quæsitis pecuniis, libertatem à dominis emerent, statimque liberi & ciues, Romanifuerent.

*l. 7. de Lat. liber. toll. l. 7. C. de dedit. liber. tot. Manumisso rum plena libertas.*



# GENIALIVM DIERV

*Qui fuerit modus consulendi senatus. & ubi haberi, & quo pacto suffragia ferri solerent. & quid apud externos.*

## CAPVT XI.

*Patres centum.*

*Patricii.*

*Patres ducenti.*

*Patres trecenti.*

*Patres minorum gentium.*

*Adlecti.*

*Patres conscripti.*

*Senatores Ro. 1000.*

*Jul. Caesar.*

*August.*

*Senatus auctoritas.*

*Athenis quingentorum.*

*Areopagita.*

Senatores à Romulo centum creatos fuisse, qui ob honorem Patres, eorumque progenies patricii dicti sunt: quorum consilio res publica niteretur domi forisque, multi prodidere. Deinde communicata vrbe cum Sabinis & Datio, idem Romulus alios centum legit in patres, explens numerum ducentorum. Postea Tarquinius Priscus, in orbitate senatus legisse centum alios fertur, minorum gentium appellatos: tametsi à Bruto familias minorum gentium inuentas nonnulli credant. Primus enim Valerius Publicola, post exactos reges patrum numerum à Superbo cædibus imminutum expleuit, & amplissimum ordinem auxit, quatuor & sexaginta supra centum ex equestri ordine in concilium cooptatis, ita ut trecentorum numerum faceret, qui Adlecti dicti sunt. Quos enim post exterminatos reges, ætate graues, spectatæque probitatis videbant, senatui tanquam grauissimo sanctissimoque concilio adscribebant. Quos quidem, quum alii in locum decedentium suffecti, & in senatum literis adscripti essent, conscriptos vocarunt, modo plures, modo pauciores, ita ut frequens senatus, & quicquid erat patrum, ex fere trecentis senatoribus constaret. Et quum Iulius Cæsar supra mille senatores, belli casibus imminuto ordini adsciuiisset, Augustus Octauius selectos & expurgatos duabus lectionibus, remotis indignissimis, in pristinum decorem renouauit. Hique veluti præsidēs & reipub. custodes, tantæ autoritatis fuere, ut si populus regem aut magistratum quempiam iussisset, id sic ratum foret, si senatus auctor fieret. Leges quoque à populo latæ, haud aliter ratæ fuerunt, quam si patrum consensu approbarentur. In reliquis vero ita præscripta senatus potestas erat, ut iudicium populi auctoritate senatus, rescindi non posset. Athenis vero senatus fuit quingentorum, qui vna cum tribunis & quæstoribus, senesque cum iunioribus, de rebus singulis decernebant. Postea Areopagita, sanctior senatus à Solone delectus est, quorum consilio

consilio libe  
bella iudice  
Eumolpid  
ximum ve  
nophoron  
lus aderat.  
senibus co  
num, in se  
rios centur  
bus nobilit  
Artior voc  
senatu præ  
qui perpetu  
ta desineba  
legit: Ma  
runt: ex qui  
authoritate  
chos fieri p  
sexaginta  
pellati, a  
sententia  
mune con  
eis consul  
cem præsid  
Bithyni &  
minetum a  
dem apud  
natus vice  
fectos, q  
thynos m  
non licet.  
polectum  
concilium  
fufonis,  
le delecto  
decerni q  
ximus oro  
in apparat  
tur. Q  
diator leg

consilio liberata moderatione, ciuitatis iura seruabantur, bella indicebantur, lites explicabantur. Nonnunquam Eumolpidæ & præcones publico consulto præfuere. Maximum vero, à mille & quadringentis gerebatur, cui Ar-nophoron dixere nomen: in quo vnâ & senatus & populus aderat. Lacedæmoniorum senatus ex duodetriginta senibus constabat, qui nisi sexagesimum impleissent annum, in senatum adscribi non poterant. Apud Epidaurios centum octoginta rempub. administrabant, ex quibus nobilissimos popularium deligebant senatores, quos Artinos vocabant, & Conipodes. Carthagineisibus pro senatu præfuere seniores, nonnunquam iudicum ordo, qui perpetuus erat magistratus, & nunquam nisi cum vita desinebat. Caro apud Vticam trecentorum concilium legit: Massilienses sexcentos, quos Thymuchos appellarunt: ex quibus quindecim principes, tres præfides erant, autoritate & opibus longè primi: nemoque Thymuchos fieri poterat, nisi qui iustos filios haberet. In Cnido sexaginta præfuere ex optimatibus, Amnemones appellati, ad quos de rebus maximis referebant: qui verò sententiam rogabat, Aphester dictus est. Athæci commune concilium, Arnarion vocarunt: qui de rebus publicis consultari, in Iouis laco Arnario coibant, cui decem præfidebant, quos Demiargos vocatos ferunt. Sicut Bithyni & Galatæ concilium trecentorum, in locum Dry-minerum aduocabant. Apud Argiuos octoginta viri. Idem apud Mantinenses. In Elide autem sexaginta senatus viceungebantur. Cretenses decem habuere præfectos, qui de rebus maximis decernebant, Apud Bithynos minorem annis triginta in senatum adscribere non licet. Ætolorum concilium multiplex fuit, quod Apolectum nuncupant. Maximum vero Crotoniatarum concilium erat, nec facile explicatu, & turbulentæ confusionis, in quo si quid consulto statuendum erat, mille delectos consulebant viros, vbi præ tumultu minus decerni quicquam lege poterat. Sicut apud Seres maximus ordo ex quinque millibus consiliariis fiebat, qui in apparatu belli, elephantem singuli præstare tenebantur. Q. Hortensius tribunus plebis, deinde Philodictator legem tulere, vt plebs citata omnes Quirites tenerent,

Eumolpida  
& præcones.  
Arnophorū.  
Lacedæmonium senatus  
28.

Epidaurii.

Artini.

Conipodes.

Carthag.

Vticenses.

Massilienses.

Thymuchi.

Cnidi.

Amnemones.

Aphester.

Arnarion.

Demiurgi.

Bithyni.

Galata.

Argini.

Mantinenses.

Elidenses.

Cretenses.

Ætoli.

Apolectum.

Crotoniata.

Seres.

Q. Hortensius & Philodictator.

leg.

# GENIALIVM · DIERV

*Senatus au-  
toritas.*

*Lacedæmo-  
niis.*

*Atheniēses.*

*Senatoris of-  
ficium.*

*Populi præ-  
rogatiuum.*

rent ; vtque leges à populo latæ , ritè promulgatæ non  
essent , nisi post initum populi suffragium patres autores  
fierent. A primo verò vrbis ortu, post exactos reges, de  
nulla , re populus diiudicasse , aut suffragia tulisse tradi-  
tur, nisi ex consulto senatus. Prius enim iubebar popu-  
lus, deinde confirmabat senatus , quod æuo subsequente  
fieri desitum est. Nam de his quæ plebs sciuit, non senatus,  
vt prius, diiudicabar : sed deprauato vsu, de his quæ senatus  
cognouerat, populus iudex erat : quod à Lacedæmoniis  
seruari meminimus , vt sententia quam senatores reges  
que censuerant, populo decernendi corrigendique facul-  
tas fore, iubente Lycurgo , qui cooptandi senatus, & le-  
gendi quos vellet magistratus, ius populo dedit. Contrà,  
Athenienses, iubente Alcibiade : nam omne regimen &  
summa imperiū à populo ad senatum transulere. Sylla  
quoque dum rerum potiretur , trecentos legit senatores :  
sanxitque vt nisi ex consulto senatus , nihil ad populum  
ferretur. Erat igitur senatoris officium, tam de promouen-  
dis magistratibus, prouinciisque administrandis, quam de  
bellis, triumphis, supplicationibusque decernendis, deque  
præsidibus in prouincias, & auxiliis summittendis, de le-  
ge, de fœdere & pactioibus, ac tota gerenda Rep. liberè  
sentire, ac fortem constantemque sententiam dicere. Ne-  
que enim in administranda Repub. gerendoque imperio,  
quicquam bello vel pace decerni poterat, nisi patrum au-  
toritate , & decreto senatus. Quippe senatus de rebus  
omnibus decernendi libera facultas erat, nisi in magistra-  
tibus creandis, & legibus sancendis , aut si in hostes arma  
mouenda forent. Tunc enim sine populi iussu senatum ni-  
hil sentire vel decernere posse liquet. Prouinciarum ta-  
men decernendarum, imperatorisque diligenti iudicium,  
atque ararii dispensandi munus , ad senatum sine populo  
semper spectasse, nemo dubitauit, tametsi pop. Rom. con-  
tra senatus decreta prouincias nonnunquam demandasse  
legamus. Pacta quoque sponsionesque iniussu populi fa-  
cta, etsi per senatum postulata aut consules, populum non  
tenere, nulliusque roboris esse haud dubium est. Sena-  
tores quoque, vel à dictatore legendi senatus causa, vel à  
censoribus, seu triumuiris , qui ius legendi senatus ha-  
beant,

bebant, & e  
summa digi  
optari solu  
stremò, pl  
nem, cen  
libertinor  
censuram  
ordinem i  
teruallo ex  
rum, iura  
Primique  
habebant  
rum, & ius  
uis præcep  
riam non a  
Octauius  
dentes in c  
vale dicere  
senatori, re  
Seuerus  
clauum ad  
senatus,  
nunquam  
qui quum  
ambulante  
indignum  
poterat ess  
vt Tiberiu  
decederet  
maior ne  
lum sellas  
balus vniu  
omnes vrb  
Qui tamen  
fragii hab  
rant, nequ  
rant, sed in  
ire oportet  
alios magi  
suffragan

bebant, & eos ex gente patricia, Romanos primum ciues summa dignitate & amplis honoribus functos, legi & cooptari solitos inuenimus: deinde, ex ordine equestri: postremò, plebeios & vltimæ sortis, per gratiam & libidinem, census habitatione, non morum, nonnunquam libertinorum filios. Appius enim Claudius cæcus dum censuram ageret, filiis libertinorum in senatum adscitis, ordinem inquinasse dicitur primus. Nec longò post intervallo exteræ gentes & transalpinae nationes, senatorum iura in vrbe adipisci, & in senatum admitti meruerunt. Primique Hædii, qui iura fraternitatis cum Romanis habebant: deinde alii illorum exemplo admissi in senatum, & ius suffragii habuisse feruntur. Nero verò, quando præceps & furibundus, libertinorum filios diu in curiam non adsciuit, admissosque gradu deiecit. Augustus Octauius tanti senatores fecit, vt singulos nominatim sedentes in curia salutaret: & discedens, nullo se mouente, vale diceret. Vespasianus quoque non oportere maledici senatori, remaledici autem ius esse respondit. Alexander Seuerus Imperator nullum in senatum admisit, neque latitium ademit, aut poena affici passus fuit, nisi de consilio senatus. Quod diuus Nerua & Hadrianus iurauerat, se nunquam senatorem nisi ex consulto senatus puniturum: qui quum libertum suum inter duos senatores medium ambulantem vidisset, misit qui illum colapho cæderet, indignum arbitratum, præcipere illis honorem, quorum poterat esse seruus. Tantæque dignationis habiti sunt, vt Tiberius Cæsar illis quandoque assurgeret, & de via decederet. Claudius quoque tanti senatores fecit, vt de maiore negotio acturus in senatu, medius inter consulum sellas tribunitio sub sellio sederet. Contra Heliogabalus vniuersum senatum adeò flocci fecit, vt senatores omnes vrbe expulerit, illosque seruos togatos esse dixerit. Qui tamen non statim vt in senatum lecti erant, ius suffragii habebant, siquidem qui in postremis scriptis fuerant, neque suffragari, neque per se censere aliquid poterant, sed in sententiam quam princeps in senatu dixisset, ire oportebat. Si qui tamen præturam censuramque, aut alios magistratus non senatores gessissent, ius propterea suffragandi, aut in curiam eundi non habebant. Non enim

*Qui & quo modo senatores eligebantur.*

*Appius Cl. ordinem senatorium inquinauit.*

*Exteri in senatum admissi. Senatorum honos.*

*Senatorum contemptus*

*Senatores electi non statim suffragabantur, sed in sententiam ibant.*



# GENIALIVM DIERV

enim quia prator aut quaestor fuerat, ideo in senatum ad-  
mitti, aut publici concilii particeps fieri poterat: neque  
is senator, cui abrogatum imperium fuisset. Siquidem L.  
Cassius tribunus pleb. C. Mario & L. Flacco Coss. legem  
tulit, ut quem populus damnaasset, is de gradu deiectus,  
ius in senatum veniendi, aut suffragandi non haberet. Sen-  
atores quoque qui honoribus functi essent, quique curu-  
les gesserant magistratus, curulitella in senatum & curiam  
vehi, & cum sceptris, si duces aut viri consulares fuissent:  
qui verò non gessissent, pedibus ire in curiam, & quod vi-  
debatur è repub. censere, & ideo pedarios nuncupati per-  
spectum est: qui tamen si in senatu deesse nō solerent. cum  
de triumphis aut supplicationibus agitur, tamen si cum se-  
natus cogendus foret, ad consulis edictum non conveni-  
rent, aut contumacius parerent. pignoribus & multa ple-  
ctebantur. Si qui tamē senatores quintum & sexagesimum  
annum ætatis excessissent, eos cogi inuitos, aut contuma-  
ces pignore vel pecunia plecti non decebat. Senatori enim  
sexagenario ad eam ætatem in senatum non venisse, nulli  
fraus fuit: semper tamen in senatum frequentem venisse,  
& forte sententiam dixisse, boni senatoris est habitum.  
Fertur verò Cato maior, tamen si annis grauior esset, cum  
in eo vigeret vis ingenii consilique, nulla re nulloque ne-  
gotio adduci potuisse, ut in frequentem senatum venire  
moraretur: sicut de Nicia ferebatur, qui assiduus semper in  
Atheniensium senatu erat. Tamen si senatores plerunque  
in senaculo stationem habere, & inde citato gradu, non  
expectato edicto, in curiam ire solitos legamus. Sed anim-  
aduertendum, non cuicumque conuocandi senatus, vel  
consultum faciendi, ius potestatemque fuisse, quia solis  
magistratibus, qui vocationem prehensionemque habe-  
bant, ut dictatori, consuli & pratori, aut trib. pleb. tribu-  
noque militari, vel vrbis prefecto, aut interregi, conuo-  
candi senatus ius potestasque fuit. Priuatis enim homini-  
bus aduocandi senatum facultas non dabatur. Neque  
io loco prophano senatores convenire ad consultan-  
dum, sed in loco augusto & sacro, & vbi deorum templa es-  
sent. Neque ante lucem vel post occasum diei factum se-  
natus consultum, valere aut ratum esse liquet. Debereque  
prius

*L. Cassilex.*

*Pedarii se-  
natores.*

*Senator sex-  
agenarius  
onere reip.  
exemptus.  
Cato maior.*

*Nicias.*

*Senaculum.*

*Qui senatū  
conuocabāt.*

*Vbi senatus  
haberetur,  
& quando.*

prius auspi-  
illius diei,  
bonis atque  
thure &  
emplo At  
tes sacerdos  
moniorum  
Senatusque  
stas, & pe-  
negotio,  
sententia  
rum est. Et  
sulis, debe-  
tu aut con-  
Nonnunc  
ximiroga-  
vix rogari  
videri. Et  
vel differ-  
sententia  
xima par-  
sententia  
onem ven-  
in parte p-  
vnius ex q-  
in illius se-  
aut cum d-  
traditum,  
singulis re-  
priuatione  
licuit sena-  
postulare,  
Apud At-  
que ætate  
dæmonia  
dicunt in-  
pro se d-  
fabis suffi-  
dicit rog-

prius auspicari, & ab ingressu hostias immolari apud aram illius diei, in cuius templo conuenirent: quorum exta tribunis ætariis venire mos erat: vel sicut Augustus consuevit, thure & mero supplicare, vt rite senatusconsultum fiat, exemplo Atheniensium, qui omnibus publicis consiliis maiores sacerdotes, qui sacra facerent, adhibebant: & Lacedæmoniorum, qui senatui semper augurem adesse voluere. Senatusq; consultum vel per singulorum, sententias exquiras, & per calculos coniectos in urnas, quum de quoquo negotio, quid quisq; sentit, consultitur, & suo loco rogatus sententiam dicit, aut quum verbo assentitur, fieri adnotatum est. Et in interrogandis sententiis, post relationem consultis, debere à consulari gradu incipi, & principem in senatu aut consulem designatum prius, deinde reliquos rogari: Nonnunquam obseruatum est, vt ex consularibus & maximis rogarentur primi, deinde inferiores: iuuenes verò vix rogari, quasi pudor esset iuuenem sene sapientiorum videri. Et si certaretur sententiis, nec satis liqueret, tunc vel differri consultationem, vel si duæ senatum distinerent sententiæ, cum aliud ali censeant, id quod senatus maxima pars decerneret, ratum fieri, aut si non probaretur, sententiam diuidi: hoc ferat, vt si plures causæ in disquisitionem venirent, vt de singulis referatur, postulare: & quod in parte placeret, id sequi: vel per discessionem, tunc cum vnus exquisito voto, cæterum qui in suffragium ituri erant in illius sententiam pedib. irent, vel si manu porrigerent, aut cum de scripto sententiam dicerent. In quod, id fuit traditum, vt diuinis rebus prius, & de Rep. infinite, aut singulis rebus finite, ad senatum referatur, si quid publici priuatique negotii foret statuendum. Nonnunquam licuit senatori, priusquam ordine sententiæ rogarentur, postulare, vt extra ordinem de Republica dicere liceret. Apud Athenienses verò in frequenti senatu pro cuiusque ætate sententiæ rogabantur. Regibus autem Lacedæmoniorum binos calculos ponendi, cum sententiam dicunt in senatu, facultas erat, tertium verò, si quid pro se decerni vellent. Græcis & plerisque gentibus fabis suffragia dabantur: Syracusanis nemo sententiam dicit rogatus, sed vt quisque ætate & honore anteit, ita sua

*Auspicato.**Athenienses.**Lacedæmonii Senatusconsultum.**Vbi sententiis certatur.**Diuidere sententiam.**Per discessionem.**Athenienses.**Regi Lacedæmonii.**Calculis.**Fabis.**Mores rogandi sententiæ.**apud diuersos.*

# GENIALIVM DIERV

sua sponte, quid sui consilii sit, in medium affert non ro-  
 gatus: aut si tacent omnes, sorte dicere coguntur: quibus  
 in usu erat, ut in concionem prodituri, per literarum e-  
 lementa sorte educerentur. Quare Dionysius proditurus  
 cum M. sortitus fuisset, futuram sibi monarchiam cauili-  
 latus est. Lycurgus verò, cum essent adollescentes loqua-  
 ciores, & in conciliis obstreperent, cauit edicto, ut nemo  
 in foro, nec in publico confesso diceret, nisi rogatus. Apud  
 Heduos fuit constitutum, ut qui in senatu sententiam  
 dicit, ex eadem familia rogare neminem possit, quid  
 esset sententiae & opinionis suae. Proditumque memoriae  
 est, Germanos concilio coacto, si quid quod minus place-  
 ret, propositum esset, murmure & fremitu dissentire, &  
 sententiam aspernari: si quid verò complacitum fuisset,  
 frameas & tela concutere, sonoque armorum & tripudiis  
 approbare. Macedonum quoque fuit mos, ut in publica  
 consultatione si quid improbarent, hastis scuta quatenus  
 res obstreperent, & auersarentur. Lacedaemonii summis  
 clamoribus agunt, nec calculis sententiam dicunt, nec ad-  
 murmuratione suffragia ferunt: aut si cuius partis cla-  
 mor contentior esset, ut non facile dignoscerent, in duas  
 partes suffragatores transire iubent, ut quae pars maior es-  
 set, animaduernerent. Apud quos usu receptum erat, ut  
 singuli in concionibus baculum ferrent. Belgae verò con-  
 tra. nam si quid publico consilio statuendum erat, miro si-  
 lentio decernunt: si quis autem fremeret aliquo concio-  
 nante, parte vestis mulstabatur. Gallis & Germanis, ut in  
 publicis consultationibus armati conveniant, & quid fa-  
 cto opus sit, decernant, in more fuit: & si tumultuaren-  
 tur, silentium sacerdotes indicabant. Apud Tyrios secus,  
 apud quos si quis cum telo concioni interesset, capite lue-  
 bat. Id tamen Atheniensibus fato datum erat, ut abusi in-  
 genio, si quid publico consilio decernendum foret, in de-  
 teriorem partem plerumque statuant, semperque quod in  
 discrimen adducit, consilium sequantur. Quare verbum  
 Anacharsis fuit, sapientes in concionibus sententiam dicere  
 apud Graecos, stultos verò diiudicare. Persarum verò mos  
 fertur interepulas, postquam vino incaluerant, haud se-  
 cusquam reliqui in concionibus concilium habere, & de  
 rebus maximis decernere. Sed tamē nō idem semper ordo  
 rogandi

*Lycurgi edi-  
tum.*

*Hedui.*

*Germani.*

*Macedones*

*Lacedaemo-  
nii.*

*Belga.*

*Galli &  
Germani.*

*Tyrii.*

*Atheniensium  
fatum.*

*Anacharsis  
dictum.*

*Persae.*

*Diuersus  
ordo rogan-*

rogandi sen-  
 qui princeps  
 legi debet  
 censuram  
 nunquam co-  
 ximi, summi  
 à consuli bu-  
 primi. Ob  
 locum extri-  
 men ordina-  
 uare copera-  
 tamen Augu-  
 dine nec mo-  
 di verò pro-  
 tur primi, si  
 tiam consul-  
 filio aderant  
 dumque diffi-  
 quicquid e-  
 verò senten-  
 plices alteri  
 sos, & non  
 quoque sen-  
 te in theatro  
 opinionis fo-  
 tentiam, pe-  
 diem absum-  
 que dies tota  
 foro autem  
 rò darentur  
 praescripto  
 orationes p-  
 in eo temp-  
 lectitauerunt  
 riae dedit, e-  
 tres horas  
 tori, tres res  
 perorari ius  
 trahebant, t-  
 Si tamen ali-

rogandi senatus fuit: siquidem modo primus rogabatur, qui princeps lectus erat in senatu à censoribus. Is autem legi debebat princeps senatus, qui ex censorii viriis, qui censuram antea gessissent, antiquior superuiveret: non nunquam consules designati, aut viri consulares ævo maximi, summis honoribus functi sæpè aliqui extra ordinem à consulibus studio & necessitudine ductis, rogabantur primi. Observatumque fuit, ne quem citra consularem locum extra ordinem primum consul rogaret. Quem tamen ordinem rogandi sententias Calendis Januariis servare cœperat, is toto anno perpetim servabatur. Diuum tamen Augustum sententias de maiore negotio non ordi-  
*Germani.*  
 ne nec more, sed prout libuisset, rogasse ferunt. Germani verò pro ætate & nobilitate in concionibus audiuntur primi, si qua consultatio foret. Rogabant ergò sententiam consules, qui que senatui præerant patres, qui consilio aderant: ipsosque dum de re quapiam consultant, patres quodumque differendo altercandoque sententiam dicunt, modo sententiam ro-  
*gabant.*  
 quicquid è fide sua ducerent. stantes esse oportere: post verò sententiam assidere. In quo fuit prohibitum, ne poplites alternis genibus imponerent: quod eos esse ociosos, & non præparatis animis designaret. Quod Athenis quoque servatum meminimus, ut præcone pronunciantem in theatro vel curia, stantes singuli decernant, quid suæ opinionis foret. Jus tamen senatori erat, ut rogatus sententiam, perpetua oratione, & quam voluit diu, dicendo diem absumeret: adeò ut nonnullos horis septem, plerisque dies totos concionem in senatu habuisse tradant. In foro autem lege cauebant, ut sex horæ accusatori, reo verò darentur novem, ne paucioribus clepydriis tempore præscripto præciperent causas. Ex quibus nonnulli, ne orationes præmeditatas memoriæ mandarent, nimiumque in eo tempus absumerent, descriptas conciones è libello lectitarunt. Postea Cn. Pompeius quasi frænos eloquentiæ dedit, ex quo tempore intra paucissimas, neque ultra tres horas perorare cogebantur. Nam duæ horæ accusatori, tres reo dabantur: vnaque die ab accusatore & reo perorari iussum: quia multi data opera in serum rem trahebant, tempusque diffundebat, rebus non definitis. Si tamen aliquorum opinioni assentiri vellent, poterant  
*etiam*

*di senatus.**Princeps senatus.**Germani.**Consules & patres quodumque differendo altercandoque sententiam dicunt, modo sententiam ro- gabant.**Sex hora accusatori, reo autem novæ constituta. Concionis à libello legere. Dna hora. accusator. tres reo concessa.*



# GENIALIVM DIERV

*Sedentes a-  
liorum opi-  
nioni assen-  
tiebantur.  
Senatoris  
ius.*

*Nouissimum  
sententiam  
dicere.*

*Senatuscon-  
sulta in ara-  
rium deposi-  
ta.*

*Tacita sena-  
tusconsulta.  
Sanctius  
concilium.  
Sanctior se-  
uatus.  
Solonis lex.*

*Apolecti.*

*Decreta se-  
natus ad  
principem  
pertinentia.*

etiam sedentes, illi opinioni, cui visum erat studio & vo-  
luntate accedere. Justamen fuit senatorià sententia,  
quam semel dixerat, si probabile quid contra afferretur,  
deduci: aut si ambigua foret, nec facilis explicatu, illam  
interpretari. Id tamen notatum est, parum fuisse, in sena-  
tu breuiter censere, & rectè sentirei nisi facundè senten-  
tiam tueretur, & argumentis firmaret. Post omnes verò  
rogari, & nouissimum dicere sententiam, ignominia loco  
est habitum. In qua re succurrit annotare, quod lite-  
ris proditum est, Marcum Perpennam, & Lucium Volu-  
sium Saturninum, omnibus quos in senatu sententiam  
rogauerant, superstites fuisse. Cumque antea senatus-  
consulta pro voluntate consulum supprimerentur, vel e-  
nuociarentur, postea à Lucio Valerio & Marco Hora-  
tio consulibus statutum fuit, vt amplissimi ordinis decre-  
ta ad ædem Cereris ab ædilibus deferrentur, demum, vt  
in ararium deponerentur. Quod etiam Augustus cauit,  
ne senatus acta publicarentur, neve magistratus depo-  
sito honore statim in prouincias mitterentur. Ex his ta-  
men quædam fuere tacita senatusconsulta, quæ palàm e-  
nunciare non licebat, quæ in sanctioresinatu & concilio  
arcano, tanquam in recessu semoto, seruabantur: quibus  
decernendis neque scribæ, neque serui publici intere-  
rant, ne communicatio consiliu foret, cauebaturque, ne  
quis enuntiaret, Apud Carthaginenses verò, triginta sena-  
torum principes sanctiori concilio & arcanis negociis præ-  
positi erant, quæ tanquam cœleste arcanum, dici non po-  
test, quam alto silentio obtegerentur. Qui etiam san-  
ctior senatus Athenis fuisse proditur, sine cuius consilio  
aliquid grauius decerni, aut ferri ad populum, Solonis  
lege vetabatur. Syracusani autem sanctiorē senatum non  
habebant, sed si quid arduum & perdifficile imminebat,  
soli Timoleonis summi ducis velut sancto arcanoque  
concilio, iudicio decernebant. Ætolis Apolecti sanctissi-  
mum & arcanarum rerum fuere concilium: quorum con-  
sultatione, si quod instaret periculum, decerni oportebat.  
Cæsarum verò temporibus, decreta senatus, quæ ad prin-  
cipem pertinerent, non arcano senatui, sed libris elephan-  
tinis mandabantur: qui summa cura in Vlpia bibliothez-  
ca, vt essent perpetuo monumento seruabantur. Quæ qui-  
dem



# GENIALIVM DIERVM

*Mulieres senatum adire vetabatur. Senaculum mulierum. Mefa sedit in senatu.* Fuitque lege sancitum, ne mulieres cuiusvis negotii causa, senatum aut curiam adirent, nisi quod Heliogabalus senaculum mulierum in colle Quirinali constituit primus: qui præter mores institutaque maiorum, ut in ordine senatorio mater admitteretur à senatu, perucit: sicut de Mefa Varia eiusdem Heliogabali auiâ, proditum est: cui tributum ferunt, ut foemina in senatu sederet, patres consularet, & sententiam diceret, cæteraque senatoris munia obiret. Quod de Xerxe authores tradunt, qui in arcano concilio cum delectos Persarum proceres consularet, Artemisiam sæpè ad consultandum acceffuit, cuius sententiam sequutus fuit. Antea verò Claudii & Neronis tempore, cum non pro dignitate videretur Agrippinam patrum consultationibus admitti, decrevere patres, ut à tergo abditis foribus staret, velo discreta, quod visum arceret, aditum admitteret. Lacedæmoniis verò mulieres adhibere publicis conciliis, illasque frequenti curia in exequendis negotiis socias assumere vsus erat: apud quos foeminarum arbitrio decernuntur multa. Idem apud Germanos, ut ubi plurimum negotii sit, foeminarum consiliis regantur: quarum pleraque ut deas colunt. Neque omitendum quod de Troglodytis traditur, quibus tanti exempli fuere mulieres, ut in conspectu bellorum, matronarum inter cursu infestas acies dirimant: adeo ut ipsis intercedentibus præliari ducerent nefas. Quod etiam apud Germanos frequens fuit, ut illorum foeminae, quas plurimas in castris habebant, labentem sæpè aciem restituant, aut infestissimos animos concilient. Celtæ verò & Galli non solum mulieres consiliis admittunt, sed quicquid est contentionis, foeminarum iudicio decernunt: ita ut intestina sæpè ooia illatum interuentu sedasse ferantur. Proditumque memoriæ est, in foedere cum Hannibale & Gallis isto caveri, ut societas staret eo iure, quod si Carthaginensis aliquod admissum pateretur à Gallis, eius rei iudicium penes Gallicas mulieres foret: si verò Gallus à Carthaginensi, penes magistratum Carthaginensem cognitio esset. Utque pueri prætextati cum parentibus senatoribus, boni exempli causa in senatum ventitarent: quod post Papyrium prætextatum, ne quis in senatu gesta enuntiaret, longo exinde tempore fieri desitum est. Neque illud

*Artemisia.*

*Agrippina.*

*Lacedæmonii & Germani foeminas conciliis admittunt.*

*Troglodyta.*

*Germani.*

*Celta & Galli.*

*Gallica mulieres iudicantes. Pueri in senatu.*

illud præteritum  
nisi Latine  
re traditum  
faciebat  
quid per  
rubrum  
prio ser  
pretes d  
per eos  
Et tunc  
turdim  
sum habu  
veniam p  
principes  
peregrin  
rio vique  
natus leg  
rimoniis  
ne & m  
prouinc  
illud qu  
mos oct  
Augustus  
rium aux  
los largi  
Tiberius  
uit, &  
prodigo  
loco ced  
los, q  
spote ce  
liari esse  
Philosop  
& fortu  
Quoties  
conuoc  
lege pu  
ventoru  
ri non d

illud prætereundum, memoriæ datum fuisse, legatis exterisque gentibus in senatum admissis, Romanos consules nisi Latine responsa dare consueſſe. Quibus admissis, more tradito à patribus, potestatem si quid vellent, senatus faciebat. Græci verò concilio indicto per præcones, si quis quid peteret, enunciabant: sicut Atrebates & Bellouaci, tubarum cantu concilium aduocabant. Siquid verò proprio sermone loqui vellent, his in senatum admissis, interpretes dabantur: per quos quæ opus erant proponebant, per eosdemque consulta senatus & responsa accipiebant. Et tamen si Molo rhetor in senatu Græcè declamasse dicatur drimus, Tiberius tamen adeò Græcum sermonem osum habuit, ut in senatu nescio quid Græcè prolaturus, veniam petierit. Et Claudius Cæsar, Græcæ provinciæ principem, quòd Latine nesciret, albo iudicum erasit & peregrinatum misit. inualuitque mos, ut mense Februario vique ad calendas Mart. per consules designatos, senatus legatorum audiendis postularis, & sociorum querimoniis quotidie detur, ne tædio, aut longa expectatio- ne & mora frustrarentur: quæ quidem decreta senatus in prouincias quisque suas cum singulis actis referebant. Illud quoque satis constat, censum senatorium ad num- mos octingentorum millium olim fuisse, quem Cæsar Augustus & sequuti principes ad duodecies centies sester- riũm auxerunt: & ne quis eorum inops aut egens foret: il- los largo viatico & magnis muneribus profecuti sunt. Tiberius vero præterquam quòd censum senatorium iu- uuit, & honestam paupertatem innocentium subleuauit, prodigos tamen & egentissimos, vel senatu mouit, aut loco cedere coegit. Fertur tamen Claudius laudasse il- los, qui ob rei familiaris angustiam senatorio ordini spote cecisſent. Et Nero senatoribus qui tenui re fami- liari essent, annua salaria statuiffe: & Marcus Antoninus Philosophus, ut senatores peregrini quartam bonorum & fortunatum saltem in Italia possiderent, lege sanxiffe. Quotiesque ambo consules adessent, senatum vnus iussu conuocari non licuisse: quodque comitialibus diebus ex lege Pupia, aut tetrìs & nefastis, seu cum tonuisset, aut ventorum procellæ tempestate ſe fuissent, senatum habe- ri non decebat. His tamen comitialibus qui Quirina-

*Respoſa La-  
tinè daban-  
tur legatis.  
Atrebates.  
Bellouaci.*

*Græcus ser-  
mo Romanis  
inuifus.*

*Census se-  
natorium.*

*Antonini  
philosophi  
lex.  
Quando se-  
natum nec  
habere dece-  
bat lege Pu-  
pia.*



## GENIALIVM DIERVM

lia sequuntur, senatum non impediri nonnulli putant: id quod Athenis quoque & Syracusis præcipuè obseruatum fuit. Nam terræ motu facto, aut tempestate ingruente, concilium differri oportebat. Fuitque aduotatum, post horam decimam; nouam cognitionem causæ in senatu haberi non licere, neq; patrum decreta in ætarium ante lucem deferri posse: quod senatus consulto, Tiberio postulante, vetabatur: quo tempore comitia è campo ad patres translata fuere, quum ad eam diem etsi arbitrio principis niterentur, plura tamen suffragiis tribuum fierent. Augustus tamen Octauius, vt bis in mense legitimus senatus haberetur, calendis scilicet & Idibus, edicto cavit. Ac nisi exacto quarto & vigesimo ætatis anno, in senatum quempiam admitti non licere, præter admodum paucos, quibus ob egregiam virtutis inuolentiam, hoc à senatu indultum fuit. Tamen si Augustus, quò celerius liberi senatorum senatui assuescerent, iuuenibus post virilem togam protinus laticlauum dedisse, & curiæ admisisse feratur. Fuitque vetus constitutum, vt adolescentes senatorum filii, primo flore ætatis parentes & necessarios in vestibulo curiæ operiantur, illosque senatu egressos domum reducant & comitentur. Senatoribusque ad plebem transire, & iura patrum amittere, & plebeia subire licuisse: quod præter Marcum Manlium, qui primus à patribus ad plebem defecit, aliis pluribus datum & permissum fuit.

*Qua origo fuerit sacrorum Lupercalium & quomodo celebrari, quandoq; coli solerent, & quàm varia deorum effigies fuerint.*

### CAPVT XII.

*Lupercalia.* **D**E origine Lupercalium, diuersa ab autoribus prodita sunt: quippe à Romulo & Remo, postquam Numitore auo occiso, Amulio regnum restitutum est, ipsique condendæ vrbis locum in regionibus, in quibus geniti educatique erant, nacti sunt, sacra eiusmodi instituta ferunt, quum capti epulis & vino, incincti pellibus hostiarum, per luxum & lasciuiam currerent: quæ Inuum vocare. Multi ab Arcadibus, qui cum Euandro in hæc loca venerant, hoc solenne ludicrum in honorem Lycæi Panos allatum fuisse autumant. Sunt qui putent Romulum & Remum, quum

*Edictum  
Augusti.*

*Senatores  
domum re  
ducti per fi  
lios & co  
gnatos.*

*Inuum.*

quum Fauno sacra facerent, clamore pastorum excitos, quorum oues abactæ erant, in latrones præda onustos incurrisse nudos, prædamque detraxisse: quæ postquam potiti sunt, sacra instituisse, ut nudi iuvenes, incincti pel-  
 libus, per ludum & lasciuiam current: ex quibus alii Fa-  
 uiani, nonnulli Quintiliani dicti. Quod sacrum expia-  
 tionis causa inuentum, ad inferos pertinere, argumento  
 est, quod mense Februario, hoc est xv. cal. Martias, quo po-  
 pulus purgatur, & inferorum placantur manes, hoc sacrum  
 celebrari tradunt: quodque Iunoni Februatæ tunc sacra  
 fiant, cuius feriæ Lupercalia sunt: in quo licet antea ado-  
 lescentes passim current, postea Augustus Octauius,  
 dum pudori consultum voluit, ne imberbes cursitarent,  
 decreto sancit. In eo quoque capræ immolantur can-  
 didæ, quæ solennis victima in Lupercalibus habetur: qui-  
 bus immolatis, viri honesto loco nati, quos Lupercos di-  
 cunt, duo ibi sisterent, quorum frontes & ora cultro san-  
 guine hostiarum infuso, inuicem intingerent: mox lana  
 lacte madida sanguinem detergerent, quibus de more in-  
 risum effusus, dum cachinnat, tergora in lora inciderent,  
 nudique & vincti, amicti & caprina pelle, in orbem discur-  
 rerent vultu hilari usque ad ineptias, obuiamque turbam  
 eisdem loris impeterent: quare crepi dicti. Obseruatum  
 que ut à sicu Ruminali, ubi Romulus & Remus expositi  
 fuerant, cursum inceptarent, concitoque gradu per urbem  
 vaderent: quibus mulieres occurrere, & palmas feriendas  
 præbere assuerunt, sæcunditatem & partus facilitatem  
 propterea sibi dari arbitrata. Quod sacrum in Palatino  
 monte, ubi Panos templum fuit, colebatur: cuius simula-  
 chrum caprina facie, rubro colore, hirtis cornibus, pectore  
 sideribus radiante, infima sui patre hispida, & caprino pede  
 fuit: altera manu fistulam tenens, altera pedum incur-  
 uum. In cuius etiam sacris canem immolari tradunt:  
 quippe Pan magnum & sanctissimum habebatur numen.  
 Ægyptiis enim ex octo diis habetur maximus: qui &  
 Iouis simulachrum arietis facie effinxere. Mendesi Pana  
 summis percolunt honoribus, adeo ut hircum pro deo  
 colant, mulieresque cum hircis coire dicantur: caprarique  
 maximo in honore sint. Apud Thebanos arietes tanti  
 fuere, ut non mactarentur, sed essent sacrosancti, Arcades

*Lupercalia  
ad inferos  
pertinent.*

*Cæremonia  
Lupercalium.  
Luperci.*

*Crepi luper-  
ci.*

*Panos simula-  
chrum.*

*Panos numen  
& maximum.  
Iouis simula-  
chrum.*

# GENIALIVM DIERV

Pani & Ioui Lycæo statâ die, humana victima sacrificant: in cuius templo umbras non cadere, opinio fuit. Athenienses annuis hostiis & ardenti candelabro litant. In Parthenio monte Panos delubrum erat, vbi locus nomine Aula omnibus animalibus velut asylum, quem leones & lupi, dum feras insectantur, adire non audent, sed protinus subsistunt & feras relinquunt. Sicut in Dianæ Ætoliz luco in Veneris, fabulantur, canes dum feras insequuntur, vbi ad lucum confugerint, ab insectatione quiescere. Idem in montibus, quos Græci Mænalos vocant, Aristoteles prodit: ad quos vbi feræ à canibus impetuntur, tanquam in tussimam arcem se recipiunt: ipsique vltra præscriptum, progredi non audent. Quod de Bæotiis perdicibus memoria proditum est, vt præscriptum finem & quasi metas habeant in aere, vltra quas meare non possunt. Mirumque euenire in Pedasia regione Cariæ, vt quum Ioui Lycæo statâ die sacrificetur, capram è Pedaso sua sponte ad sacrificii locum venire & se immolandam præbere dicant. Romanis vero præter alios deos fuit Veionis simulacrum, quem dixere Apollinem, cuius caput ornatur cornibus, sagitta sive manu tenet, iuxta quem aries iacet: sicut imago Apollinis Smynthei, premens murem effingitur. Atque in Ægypto in templo Vulcani, eius simulacrum cum mure apprehenso conspicitur: propterea quod Arabes quum regionem inuasissent, Vulcanus magnam vim murium effudisse, arcusque & habenas corrodidisse, atque ita hostes fugasse dicitur. Fauno quoque capram immolari nouimus, quanuis semideo: cuius ædes vna ad forum olitorium, altera ad Tyberis ripam Iouis & Fauni. Veionis templum inter duos lucos erat, Capitolium & Palatium. Præter quæ fuit sospita Iuno Lauini, cuius simulacrum caprina pelle velatur annis singulis. Sed quia dei imaginibus sermo est, non omittendum id quod à Tyriis obseruatum legimus, vt deorum simulacris vincula annectant, ne euocarentur & abirent, quin eos hostili carmine euocatos, abituros timerent. Romani quoque Saturni effigiem toto anno vincula laneo vinculo habuere, festis solum diebus Saturnaliorum vinculis exoluentes. Ægyptii quum Osirim, quem Solem, & maximum deorum nuncupant, effingere contendunt, sceptrum in

cuius

*Aula ani-*  
*malium a-*  
*sylum.*

*Diana Æto-*  
*lia lucus.*  
*Mænali.*

*Bæotia per-*  
*dices.*

*Veionis si-*  
*mulacrum.*  
*Apollinis.*

*Veionis te-*  
*plum.*

*Iuno sospita.*  
*Simulacris*  
*deorum in-*  
*culæ anne-*  
*xa.*

*Saturni ef-*  
*figies.*

*Osiridi.*

cuius sum  
vero mod  
lem leon  
re. Indig  
lis simulac  
in cuneum  
positus pro  
exurgit in  
liburnæ  
simulacru  
mana effig  
fastigiata.  
studinem  
habitu mu  
nica vero  
to igitur  
rugosa, de  
multos m  
ma quer  
Cereris F  
bata, viri  
gypto, a  
pud Ascal  
strema de  
fertur qu  
ribus figu  
cibus dica  
nil lignoe  
figies v  
tragonus  
ebore au  
supra cui  
Trenalis  
Matris d  
nec à qu  
pauperis  
Diuitiaru  
batur. lu  
ro canin  
tertia ad

acrificanti:  
 Atheni-  
 in Par-  
 in nomine  
 in leone &  
 d protinus  
 Etoliz luo  
 untur, vbi  
 re. Idem  
 Aristoteles  
 tanquam  
 a præteriti  
 is perdisci  
 m & quasi  
 ssum. Mi-  
 quum Ioui  
 sponte ad  
 ere dicant.  
 ulacrum,  
 cornibus,  
 sicut ima-  
 giur. Ar-  
 crum cum  
 d Arabes  
 vim mu-  
 te, acque  
 m immo-  
 ad forum  
 ni. Ven-  
 m & Pala-  
 us simula-  
 quia dei  
 à Tyriis  
 ocula an-  
 ostilicar-  
 quoque Sa-  
 o habue-  
 exoluen-  
 maximum  
 ptrum in  
 cuius

cuius summo oculi species inerat, effinxerunt: Serapidi *Serapidis.*  
 vero modum apponunt supra caput. Persæ figurant So- *Solis.*  
 lem leonis rictu, cum tiara vtraque manu cornua premen-  
 te. Indi gryphos iungunt Solis quadrigæ. Phœnicibus So-  
 lis simulacrum lapis est niger, ab imo rotundus, renuatur  
 in cuneum. Apud Pæones discus brevis longo ligno ap-  
 positus pro Sole colebatur. In Attica Apollo verticofus  
 exurgit in pyramidem. Isis vero apud Sueuos in modum *Isidis*  
 liburnæ. Et Iupiter Labradæus cum securi, sicut Terræ *Iouis Labra-*  
 simulacrum cum clau. Paphia quoque Venus fuit non hu- *dæi.*  
 mana effigie, sed informi, latiore initio, metæ in modum *Terra.*  
 fastigiata. Elei Venerem hirco insidentem, altero pede tē- *Paphia Ve-*  
 studinem premente, effinxere. Et Pygalienfæ Cererem *neris.*  
 habitu mulieris in petra iacentis, capite iuba equina, tu- *Herculis a-*  
 nica vero demissa. Apud Celtas Hercules fuit cognomen- *pud Celtas.*  
 to *Ἡρακλῆς*, imagine decrepiti senis, capite incompto, pelle  
 rugosa, dextra clauam tenens, sinistra protentum arcum,  
 multos mortales catenis victos ducens: quibus altissi-  
 ma quercus erat Iouis signum, sicut Palladis Artææ, &  
 Cereris Farræ, informis signum. In Cypro Venus bar- *Veneris in*  
 bata, virili specie, & habitu muliebri: apud Thussas in *Cypro.*  
 gypto, cum cornibus bubelis effingebatur. Fuitque a-  
 pud Ascalon Syriæ Decreta dea facie hominis, cuius po- *Decreta.*  
 strema desinebant in piscem. Mercurii imago Græcis *Mercurii.*  
 fertur quadrato statu, capite solum efficto, tali specie plu-  
 ribus figuratis, quos pro immortalis gloria magnis sæpe du- *Hammonis.*  
 cibis dicabant. Eratque opinio Pythagoræ, non ex om- *Dei apud A-*  
 ni ligno exculpi Mercurios decere. Hammonis vero ef- *rabes.*  
 figies vmbilico similis habetur. Et apud Arabes lapis te- *Olympii Io-*  
 tragonus pro deo. Olympii autem Iouis in Attica os ex *uis.*  
 ebore auroque constat: reliquum corpus ex luto & gypso, *Minerua*  
 supra cuius caput Horæ & Parcæ visuntur. Sic Mineruæ *Trenalis.*  
 Trenalis os erat ligneum, manus & pedes marmorea. *Matris deû.*  
 Matris deum simulacrum, nec qua sit materia aut specie  
 nec à quo artifice, noscebatur. Boni euentus species erat *Boni euentus.*  
 pauperis habitus, dextra pateram, sinistra spicam tenens. *Pluti.*  
 Diuitiarum vero deus Spartæ, & cæci & iacentis facie cole-  
 batur. Iustitia apud Ægyptios fuit sine capite. Osiris ve- *Iustitia.*  
 ro canino. Dionysii forma vna barbati, altera cornuti, *Osiris.*  
 tertia adolescentis viscebatur. Mirumque prodi de Mem- *Dionysii.*



# GENIALIVM DIERV

*Memnonis.* nonis statua, vt quum maturino solis radio illustratus, æris  
*Serpentis.* tinuit & speciem loquentis præbeat: sicut de Serapidis  
 simulachro in Ægypto, templo ita extructo, vt exoriens  
 Sol os & labra illustraret. Nec prætereundum, quod Æthi-  
 opibus in usum venit, vt deorum simulacra minio illini-  
 rent, illa pro maiestate numinum sanctiora & augustiora  
*Ala diis ad-* arbitrat: apud Ægyptios & Phœnices, vt singulis diis sin-  
*da.* gulas alas adderent: Saturno vero quatuor, duas protentas,  
*Saturni.* duas vero remissas, & oculos quatuor, vt signarent ipsum  
*Athletarum* dormientem vigilare & vigilantem dormire consueffe.  
*victorum.* Quodque Athenienses, si quem athletarum victorem de-  
 signabant, statuum illi obnixogenum cum scuto, porrecta  
 hasta impetum excipere effluerunt: pro eo quod Chabrias  
 milites Agésilai hoc statu impetum excipere docuit, & vi-  
*Alabandæ.* ctor. Fertur Licinius in Alabandæos facitissime cauillatus,  
 quod statuar, quæ erant in balneis, essent habitu iura dan-  
 tium & causas agentium: quæ vero in foro, omnes discos  
 reneretur. Illud quoque non in postremis fuerit, Rhodi su-  
 pra septingenta tria millia signorum, nec pauciora Athe-  
 thenis, Delphis, atque Olympiæ fuisse, Romæ vero tantum  
 statuarum, vt alter populus lapideus videretur.

*Que vitia ex loci natura aut calis climate quibusdam genti-  
 bus ita innata sint, vt illa habeant propria  
 & perpetua.*

## CAPIT. XIII.

*L. Parthe-  
 nopæus.*

**L**V C I V S Parthenopæus, delitiæ, amor & decus no-  
 strum, ingenio fuit homo eleganti, sermoneque per-  
 quam docto & exulto, vultu hilari & festiuo, præditus  
 omni urbanitate, & omnifale: sed cultu corporis inue-  
 nusto, vesteque humili & inhonesta, adeoque omnium  
 rerum hominumque contemptor, vt summæ nobilita-  
 tis viros ne congressu quidem suo dignaretur: & nisi li-  
 teratos, quos toto pectore fovebat, reliquos flocci pen-  
 deret & nihili duceret: denique nulli obnoxius, liber &  
 suo arbitratu vivebat. Is dum Neapoli essemus doctis  
 iuuenibus comitatus ad nos ventitabat: congressuque  
 hominis eloquentissimi & mihi amicissimi fruebamur  
 totos fere dies. Dumque, vt fit, diuersarum gentium mo-  
 res

res apud nos scitè subtiliterque pensarent, memini ipsum dicere solere, quod sicut quædam regiones sunt, quæ acuta ingenia & solertia gignant, ut quibus est aer purus & tenuis, velut Athenis: aliæ, quæ retusa & hebetiora, ut quibus crassus & pinguis, sicut Thebis: ita ex cæli rigore vel clementia, nonnunquam ex siderum statu vel influxu, virtutes vitiaque gentibus innasci, quæ ingenta adeo loci incolæ afficiunt, itaque corporibus animisque insident, ut illa habeant propria & perpetua. Siquidem Campani superbi-  
 bi natura, & bonitate agrorum, ex micissimo cælo & affluentia copia voluptatum terrestrium maritimarumque rerum, semper habitati sunt. Domicilium enim Superbiæ Argiui & Brutii Brutii.  
 (ut Cicero inquit) penes Campanos fuit. Argiui & Brutii ex more insito genti, latrones. Illorum nanque ingenia latrociniiis laxa sunt, & rapinis gaudent. Rhegini pauidi & Itali formidolosi. Itali nobilitate præstant, & regali quadam magnificentiâ lauti & magni sunt. Galli super insitam genti vanitatem, mobiles & stolidi, contentioni avidi, consiliis que capiendis non ratione, sed impetu feruntur: tamen religioni deditos esse, haud dubium est. Hispani inætabundi, duri & parci, abactoresque acerrimi, ad inedi-  
 am laboresque, atque ad mortem parati. Græcilicet ingenio & facundia præstent, eo tamen nationis vitio (vnde Græca fides in proverbium venit) assentatores, leues atque infideles esse manifestum est. Cappadoces, Cilices & Cretenses, suopte ingenio fraudulentis & mendaces: quippe promissi fidem fallunt: & periurio se adstringunt: in quorum notam Græcum illud est, Τείχεα κλέπτειν κλέπτειν. Aphri subdoli & mendaces: cum enim multum classe rebusque maritimis valeant, usu & commercio multarum gentium ad fallendum proni & solertes sunt. Apud eos enim frequenter mercatores ventitant, & studio quæstus, quæ vsui sunt, merces important. Numidæ verò leuissimæ fidei ingenia, Chii petulantissimi. Nam cum tribunal Ephorum fœdassent ob petulantiam, qua naturæ vitio laborant, ab Ephoris impune tulere. Galatæ minaces, Syri cupidi & auari, præter modum rerum appetentes, gens inquieta, audaxque in nouas res. Alexandrini denique denique dicaces, Indi & Persæ ociosi, neque

Campani.

Argiui &amp; Brutii.

Brutii.

Rhegini.

Itali.

Galli.

Hispani.

Græci.

Cappadoces.

Cilices.

Cretenses.

Aphri.

Numidæ.

Chii.

Galatæ.

Syri.

Alexandrini.

Indi.

# GENIALIVM DIERVVM

*Ætoli.* que enim ab re proditum est, ocium fratrem esse libertatis. Quod de Ætolis quoque traditur, qui nullius imperio paruerunt. Hi enim cum perpetuo liberi sint, in ocio degunt. Contrà verò Lydos & Phryges, quum regibus seruiant, negociis intentos esse & laboriosos. *Emporitani.* poritani imbelles & barbati, Ætoli & Locrenses sædistrægi, *Ætoli.* Druidæ religiosi & malefici, supra quàm dici potest: nam dedita superstitionibus gens, in sacris hominem immolant, & cruore captiuorum adolent aras: viscumque & alia dictu nefanda pro numinibus colunt. Fuere enim *Druidæ.* Druidæ gens Gallica in Belgis, apud Gallos præ omnibus sacri. Sicut enim apud Persas magi, in Græcia philosophi, in Babylonia Chaldæi, apud Indos Brachmanes, in Æthiopia gymnosophistæ, apud Scythas Agrippei, Abii & Calui, in Ægypto Heliopolitani, apud Hyperboreos Atymphæi atque in Hispania Turdetani, sacri habentur: sic apud Gallos Druidæ magno in precio sunt, *Emporitani.* & diuinis propè laudibus celebrati. Emporitani autem in ora minoris Syrtis, iuxta Aphros Numidasque degunt, *Germani.* agri vberis & fertilis: soli Germani vero & Cimbri, *Cimbri.* duris & laboriosis: tamen & rapinis, quarum nullam infamiam putant, à pueritia dediti. Quare Cimbros Germani prædones vocant, quorum vires ad imperum validæ sunt, sed momento temporis dilabuntur. *Corfi.* Coriiri & immanes, horridis ingeniiis: quippe qui ipsas belluas crudelitate vincant, truci ore ingenitam immanitatem præferentes. Scythæ quoque rapidi & feroces, & dira feritate grassantes, suis tamen rebus contenti, nihil alienum appetentes, apud quos nihil est furto grauius. *Scythæ.* Asiatici, Iones, Abydemi, Medi, Arabes, Tarentini & Galatæ, molles & effœminati, eneruatis animis, ad inertiam nequitiamque parati, omnibus imbuti delinimentis, in gymnasiis & turpibus amoribus exerciti. Illecebræ enim luxuriæ ad extinguendum vigorem animis, apud eos sunt. Addebat etiam Siculos vafro & monstrosico ingenio, & Astos supra Byzantium. dolosos maximè: contrà verò Cumanos in Æolia, hebetes & insullos: quippe bui pluvio tempore, nisi admonentur voce præconis, porticus non subeant. Sicut Boeotios & Thebanos, qui plus habere virium quam ingenii feruntur. Et Syracusanos variæ multi-

multiplicis  
omni virtutis  
omnibus vir  
que prodiu  
turbulenti  
& fallaces  
incolunt, r  
quam Lig  
rique Mo  
non conue  
His enim cu  
dissent, &  
gresses, du  
apud nos se  
examinaba  
mentio loc  
cere ausim  
quæ cæli cl  
betes & ob  
verò diffic  
educere.  
di Deos co  
bonarum:  
men Ariste  
colunt, ani  
re: qui ver  
Neque om  
cum primis  
certamine  
nauali, ven  
ròtibus, lo  
tauit vulga  
pali luxum  
Sybaritica  
scipulas M  
nationibu  
tur, Theb  
nientes sta  
netæ athle  
quod E

multiplicisquenaturæ: aut enim excellentissimos esse, & omni virtutum genere præditos, aut improbilissimos, & omnibus vitiis deprauatos: quod de Atheniensibus quoque proditur. Atque Heduos iracundos & temerarios, turbulenti & concitati animi. Et Ligures duros, agrestes & fallaces suapte natura, & ex sterili agro & aspero quem incolunt, nihil ferendo nisi magno labore partum. Sed quum Ligurum quidam Firmates, nonnulli Apuani, plerique Montani, alii Hiluaces, alii Frusinates dicantur, hoc non conuenire, nisi transmontanis Liguribus afferebat. His enim cum longè ab hominum commercio & cultu distent, & in arido solo ludentur, facile euenire, ut agrestes, duri & immanes fiant. Hoc modo Lucius noster apud nos sermocinatus peracri iudicio locorum mores examinabat, vitiaque & virtutes rimabatur. Sed quia mentio locorum, & morum distinctio facta est, hoc dicere ausim longa obseruatione probatum, eas regiones, quæ cæli clementia & affluentia copia gaudent, sensu hebetes & obtusa mente plerunque homines gignere: quæ verò difficiles & agrestes sunt, singulari ingenio viros educere. Ita enim parens natura, siue ille effectus mundi educere. Ita enim parens natura, siue ille effectus mundi bonarum artium studia sæpè & ingenia desunt. Sensitamen Aristoteles, eos qui Scythiam versus loca deserta incolunt, animo quidem abundare, ingenii non satis habere: qui verò mitiorem plagam, ingenio & arte præstare. Neque omiserim quod Maximus Tyrus Græcus author cum primis prodidit, Crotoniatis palæstra, & gymnico certamine valere, Lacedæmonios pedestri, Athenienses nauali, venatu Cretenses, Sybarites luxu, Thebanos verò tibis, Iones aurem choro & cantu. Qui etiam adnotauit vulgari adagio ferri, Medicam molliem, Sardapali luxum, delicias Ionicas, Siculas mensas, saltationes Sybariticas, Corinthias meretrices. Artium quoque disciplinas Menander dixit natia consuetudine distinguinonibus variis. Nanque Mitelenæi cithara delectantur, Thebani tibia, Alexandrini geometria valent, Athenienses statuaria & pictura, Crotonlatæ medicina, Æginetæ athletarum pugna. Quod proximè, accedit ad id quod Eustachius memoræ prodidit, forsan mutuatus

*Athenienses.**Hedui.**Ligures.**Regio fertilis**hebetes.**contra diffi-**cilis ingenio-**stiores produ-**ci.**Maximus**Tyrus de di-**uersorum**gentium po-**ritia peculi-**ari. Adagia**à ciuitatum**morb. sum-**pna.**Eustachius.**ab*



# GENIALIVM DIERV

*Theſſalia  
equeſtrum.*

ab illis, Bœotios circa palæſtram reliquaſque artes gymnicas valdè probari, Athenienſes in naualibus, Theſſalos in equeſtri, ( quippe cum ex equo primùm pugnare docuerint ) Lacedæmonios legibus valere, Cyrenæos in ephectica ſcientia. Quod autem de Theſſalo equitatu dictum eſt, qui conferto prælio inſuperabiles erant, non prætereundum, Philippum Macedonem, qui totius Græciæ communis hoſtis & prædo habitus eſt, vt Theſſalos equites velut firmiſſimum robur, & longè optimos bello, ſuæ phalangi adiungeret, Theſſaliam propterea inuaſiſſe, illamque incendiis & ruinis deformaiſſe.

*An ſis idem deprecari quod recuſare, contra quorundam  
grammaticorum opinionem.*

## CAPVT. XIV.

*L. A. Vallenſis  
taxatus  
lib. 5. cap. 4.*

QUID in mentem venerit nonnullis grammaticis, qui non temperantes maledictis, multa nec perpenſo iudicio, nec examinato modo digeſta, præcipere non verentur, non ſatis conicio. Nuper cum in commentariolos obſervationum grammatici cuiuſpiam, quos de Latina dicendi norma vivens ediderat, fortè inciſiſſem, in quibus graui cenſura antiquiſſimum quenque autorem taxat, ita ipſum loquutum offendiſſimus, vt diceret A. Gellium malè ſenſiſſe, quòd deprecari, abominari vel deteſtari eſſe dixit: cenſuitque deprecari nihil eſſe aliud, quàm dicto vel factò recuſare: quaſi multum diſcriminis foret inter abominari & recuſare: idque Quidii authoritate probare nixus fuit, de Ponto:

*Sapè precor mortem, mortem quoq; deprecor idem,*

*Ne mea Sarmaticum contegat oſſa ſolum.*

In quibus verſibus deprecari pro recuſare, intelligit: quod verbis pluribus affirmare contendit, quæ conſultò præterimus. Sed libet interrogare, num proprio ſignificatu Latine dixerim, Scipio ſœdus cum Hannibale inire deprecatur, quia paciſci cum Hannibali recuſat: aut, Romani cum Pyrro pacem deprecantur, quia pacem abnegarunt. Contraque hanc verbi ſignificationem ſecus ab authoribus dictum, & verbum deprecari in aliò ſenſu accipi, videmus. Titus Liuius ſexto ab urbe condita:

Non

Non prapri  
cero pri  
publica  
Cæſare: Se  
tatibus plu  
proſectò a  
ri idem eſſ  
ieſtò verb  
deierare.  
voluit dep  
exploratu  
huculo non  
berio: Clau  
ne capiti q  
Agrariam  
vobis depre  
priè loquen  
probabilit  
authoribus  
& precibus  
& conten  
catur, non  
expoſcens  
nelque ho  
precatu  
ucium ſtat  
ſare: qui  
obſtanti n  
dere, & a  
precibus  
nec deprec  
tere volē  
do: De A  
in manu  
deprecatus  
ſi cui illa p  
quet, depre  
modo, vel  
de, præpo  
memoran

Non praripiam, inquit, gratiâ publici officii deprecandi. Cicero prima actione in Verrem : *Si libere quâ sentio, de re publica dixerò, primum deprecor ne irascatur.* Suetonius in Cæsare: *Senatum literis deprecatus est: & veterum autoritatibus pluribus, in quibus si deprecari recusare dixeris, profectò absurdè & barbarè loqueris: hic enim deprecari idem est, quod valdè precari.* De enim præpositio, adiecto verbo, iecto verbo, plerunque auget, ut demirari, defraudare, deierare. Rursus quod ille autoritate Ovidii motus, voluit deprecari idem esse, quod recusare, idem Liuius exploratius ostendit tertio de Macedonico bello : *At hercule non ius, sed iniuriam deprecantur.* Suetonius in Tiberio: *Claudium, inquit aded violentum & contumacem, ut ne capitis quidem reus deprecari sustinuerit.* Cicero in legem Agrariam : *Si quid deliquero, nulla sunt imagines, quâ me à vobis deprecantur.* Quibus in locis non signate nec propriè loquetur, qui deprecari recusare dixerit. Sed verus probabilisque sensus est, tam in Ouidio, quàm proximis authoribus, id esse deprecari, quod suppliciter petere, & precibus exposcere, ne quid fiat, quod tu vitare cupis, & contendis ne eueniat. Mortem ergò Ovidius deprecatur, non simpliciter recusans mortem, sed suppliciter exposcens, ne mors contingat inter tot truces, immanesque homines. Et ille iniuriam vel supplicium deprecatur, videlicet rogat ne inferatur iniuria, néve conuincium fiat. Multum longeque distat deprecari à recusare : quippe deprecari est precibus rogare, & summissè obtestari ne quid fiat: recusare verò, iure & manu contendere, & quadam mentis vecordia minaciter magis quàm precibus exposcere. Cæsar commentario quinto : *Hedui nec deprecandi, nec recusandi causa legatos ad Cæsarem mittere volebant.* Cicero Tusculanarum quæstionum secundo : *De Anaxarcho, inquit, Democritoque, cogitatur, qui cum in manus Cyri Nisocreonis incidisset, nullum genus supplicii deprecatus est, neque recusauit.* Pluribusque patet exemplis, si cui illa persequi libeat : ex quibus sine controuersia liquet, deprecari id esse quod precari, sed dupliciter : vno modo, vehementi studio & enixe precari ut quid fiat, & tunc de, præpositio auget, ut primis autoritatibus, quas supra memorauimus, ostensum est : altero, precibus eniti & rogare,

*De præpositio adiectum verbo.*

*Deprecari à recusare multum distat.*

# GENIALIVM DIERV

ne quid fiat seu eueniat tale, quod tu nolles euenire, & futurum detestaris, sicut & proximè dictum. Et tunc de præpositio, non augendi, sed vim potius minuendi habet. De enim adiecta verbo, duplicem significatum, licet diuersum capit, vt plerunque solet: plurimumque interest, in vtro accipias significatu. Quoniam modo & vtro magis conueniat sensu, ex ipsa lectione & contextu verborum, prout obuia sunt, cuius vel mediocriter erudito facilè est dignoscere,

*Triplex quasitum super nonnullis verbis Jurisconsultorum  
subobscuris, quis sit illorum significatus, quæve  
pecunia olim fuerint.*

## CAPVT XV.

*Vlpiani lo-*  
*aut l. neque*  
*quam § nec*  
*ad ed. ff. de*  
*off. procons.*  
*Concinnator.*  
CVM Romæ Palatini fori iudicia operiremur, quidam non ex plebe homo, pollens eruditione & doctrina, ad me adit, & perconatus est, quid sibi vellet Vlpianus de officio proconsulis, æstimans eum qui prouinciæ præfesset, dissimulare non debere, si quos causarum concinnatores, aut litium redemptores deprehendisset. Quis esset litium concinnator, & quis redemptor, quærebatur. Et quia facilis explicatu quæstio erat, leui functus opera, respondi, concinnatorem litium eum dici, qui nouas lites simulatis captionibus & cauillis improbis, in longum ducere molitur, cum sibi iure agere non liceret. Concinnare enim esse rem effectis mendacis, omnibus lenociniis perpolire, sicut sicut is qui vnguentis delibutus, madenti coma, & capillo composito conspicitur, quos M. Cato vitilingatores nuncupat. Græcè autem *καταρτιζων*, quasi sector litium. Redemptoremque causarum eum dici, qui lites quotidianas pecunia mercari, illasque pactionibus muneribusq; pellere conaretur, haud secus quam qui domos ædificiumque faciendum vtendum ve precio conducit: qui etiam quadriplator & interceptor alienæ litis dictus est, quos homines tanquam iniuiles, & malarum artium artifices, Iureconsulti iure inceslere. Iterum quæsiuit ex me, quid esset quod Alphenus legem Aquiliam interpretatus, inquit: Quod si tebernarius à prætereunte, flagello, in quo dolor esset, suis

*Vitilingatores*

*Redemptor*

*causarum.*

*Quadriplator.*

*Interceptor*

*alienæ litis.*

*Alpheni lo-*

*cus l. si ex*

*plagis. ff. ad*

*d. Aquil.*

fer

set casus, si illi repugnando oculum eruisset gladio, propter id admissum, Aquilia non teneri: quod diceretur flagellum in quo dolor esset, quærebatur. Cumque nonnulli falsa opinione persuasi, flagellum quod dolorem afferat, ideò dolorem in eo esse assererent, dixi ego mendum in hac dictione fuisse, ingenue me arbitrari, neq; iureconsultum tam in scitè loquutum, vt in flagello dolorè esse dicat, pro eo quod flagris inflictis dolorè affert: cum iureconsulti non per metaphoras, nec circuitu longo, sed mundè admodù & circuncisè loquantur: sed pro eo quod dolor esset, scriptum fuit, dolo non esset, dicendum fuisse: neque aliter à iure consulto scriptum, veris patere argumentis. Dolonè enim lignum vel fustè signare, in quo ferrù acuta cuspide lateret, quod haud secus quàm gladius vulnera ingerat, vt Varronis testimonio probatur. In eo enim latens pugio ita situs erat, vt foris minus appareret. Idque coarguitur facili argumento, quod non erat consentaneum, vt si à prætereunte leui flagello tabernarius ictus foret, illi repugnando ferro decernere, & oculum erueret liceret, prout in quæstione est. Quippe inculcata tutela non esset, quum non pari, sed maiore impetu armorum, iniuriam propulsaret, quod est lege veritum. Dicendum ergò fuit, aliquid occulti teli in flagello latuisse, quo percussus tabernarius, impune prætereuntem gladio repercutere, & illi oculum erueret valuit. Hoc dolone Tiberium Gracchum, ne opportunus iniuriæ foret, accinctum processisse in forum autores tradunt, quo honestius & dissimulato telo in curiam iret. Et Claudii Cæsarem à duob. equestris ordinis, cum dolone & venatorio cultro præstolantibus, pene oppressum, Suetonius refert. Tertiò consuluit me, quod esse iudicium eremodicium, de quo apud Iustinianum sit mētio frequens, cōtra, quod restitutionē dari leges volueret. Cumq; aliquorum discreparet sententia, per uici tandem, eremodicium dici iudicium, cum quid reo absente in disquisitionem venit, superque iure controuerso mota lite, solus actor nullo se opponente exercuit, contraque reum, indicta causa, lis data fuit: hoc apud Iustinianum est, solitudine, eo quod solus actor nullibi reo comparente, nec signis collatis (vt aiunt) obtinuit: contra quod rescissionem plerunque dari leges volueret. Demum dicio vide

Dolon.

*l. properandum. §. cum autem eremodicium. C. de iudic. Iudiciū eremodicium. C. de iust. nianum. De eremodicio vide*

E e

cum



# GENIALIVM DIERVM

*Budaum in-* cum setmo incidisset, quid emptio, quid permutatio ef-  
*Annotat. &* set, quæsitum fuit, quo in loco Homerus meminit Achiuos  
*Alciatum* non pecunia, nec ære signato, sed rudi massa æris vel ferri  
*lib. 4. de* vinum mercari, & cum mancipiis permutare consueffe:  
*verb. signif-* cuius autoritate Vpilanus de contrahēda emptione, etiam  
 sine pecunia fieri emptionem, asseuerat. Dixi id de quo  
*Apud vete-* cōsulebamur, mihi in promptu non succurrere, sed tamen  
*res diu pe-* meminisse me, tam apud exteros quàm Romanos, æris  
*cuniarum* signati argenticque & pecuniarum longo tempore nullum  
*usum, argē-* vium fuisse, mercesque non pecuniæ interuentu nec signa-  
*ti isem, &* to ære, sed rebus commutare consueffe. Siquidem Ar-  
*auri non* meni, Scythæ, Seres & Sarmatæ, non intercessu pecuniæ  
*fuisse.* res emere, sed rerum cōmercio permutare assueuerant. De-  
 ferta enim & vacua cultoribus loca, hominibusque infre-  
 quentia, megis quàm vrbes incolebant. Indi quoque illi  
 penitissimi, & Esseni idem factitarunt: nam tulo ære ute-  
 bantur, aut orichalco (quippe cū veteres orichalcum  
 preciosius auro ducerent) percusso verò minime. Lufitani  
 graui sarcina æris, vel frusto argenti sæpius, nummi loco  
 vti fuere. Lacedæmoni Lycurgi legib. omnem auri argen-  
 tique vsum amouentes ferrum, & rudem massam vasti  
 pōderis, pro pecunia habuere, sicut Byzantii ferri massam  
 pro nummo appendebant. Massyli verò in Aphrica populi,  
 pecora & mapalia pecuniæ loco habuisse feruntur, cum  
 quib. merces sæpè mercatores commutabant. In Britan-  
 nia gens inhospita, iuxta Scylitam insulam, permutando  
 dare necessaria & accipere consueuerant. Reliqui ære aut  
 annulis ferreis id certum pondus deliberatis. Quod apud  
 Baleares fuit in more, vt omnem auri aut argenti mate-  
 riam execrati, nullius generis nummos ad se afferri sine-  
 rent. Idem de Carmanis & Bambycatius, qui in Tigri  
 sunt, memoriæ proditum est, vt omnia metalli genera  
 cōementes, illa in profunda terrarum, & abditas solitudi-  
 nes suffodiant, ne pecuniæ commercio eneruaretur ani-  
 mi indoles, ingenique: Quod de Indis & Æthiopibus tra-  
 ditum accepimus, qui auri materiam tam vili æstimauerunt,  
 vt catenas noxiorem tantum ex illo confarent. Omnes  
 denique gentes nationesq; apud prius seculum, mercibus  
 res inuicem commutare, vel coriis bouum nummorum lo-  
 co, aut bobus pecudibusque, ac ferreis virgis vsos com-  
 perimus

perimus. Ho-  
 rigas, n-  
 ratur; cum  
 gitor Lydia  
 rulus foret  
 tum primi d-  
 pondera &  
 tant. Apud  
 sit primus.  
 se traditur.  
 longo temp-  
 menti bob-  
 bant: æstim-  
 bus. Cori-  
 ginibus, iud-  
 les. congrari-  
 tius ex itan-  
 pore, ære gr-  
 non numer-  
 Tullius rex  
 unde & pe-  
 nummi, l-  
 ret. Sed  
 propterea a-  
 cumentemq;  
 post decem  
 debitaque  
 massa æris f-  
 merari solit-  
 one & Cl-  
 lum, argen-  
 parte Janus  
 quinque an-  
 nummum  
 angos duos  
 meulli faer-  
 re viciu rati-  
 uis. Vnde  
 scilicet, & p-  
 Tullius etc.

perimus, Homeri testimonio, qui res censu & æstimatione dignas, non pecunia, sed boum & pecudum numero taxauit, cum nihil tunc impenso precio variaret. Primitur Lydi aureum & argenteum nummum, cum tunc nullus foret, inuenisse traduntur: tamen si Ægynæ argentum primo signatum nonnulli credant. Alii apud Eleos pondera & ex argento nummos à Phædone inuentos putant. Apud Persas verò Darius ex auro monetam percussit primus. In Latio Saturnus æreum nummum reperisse traditur. Romanis quoque auri argenteique signati longo tempore nullus usus fuit. Pecudibus enim & iumentis bobusque res permutare, fontesque plectere solebant: æstimabaturque bos centussibus, ouis verò decussibus. Coris verò boum nummos percussos à primis originibus, iudicare licet, quòd Numa Pompilius scorteos astes, congiarium populo dedisse fertur. Post quos Dionysius ex stanno confluxit nummos. Interiecto deinde tempore, ære graui Romanos vfos comperimus, quo appenso, non numerato, debita exsoluebant: quo tempore Seruius Tullius rex primus nota pecudum æs signasse proditur, vade & pecunia dicta. Cuius rei causa in vetustissimis nummis, bouis, pecudis, aut suis signum incussum appareret. Sed quauis à Seruio Tullio pecunia percussa, non propterea à graui ære precii nomine, quod inter licentem ementemque conuenit, exsoluendo desitum est: quippe post decem viros, etiam ære graui Romanos vfos fuisse, debitaque exsoluisse, autores tradunt, quod æs graue, massa æris fuit, non percussa aut signata: appendi non merari solita. Sequitis mox temporibus, Seruio Cepione & Cn. Sempronio consulibus, post Attulum Regum, argenteo nummo primum figurato Romæ: altera nos insignis. parte Janus bifrons, altera nauis prora incussa fuit: tamen si quinque annis ante primum Punicum bellum argenteum nummum Romæ signatum nonnulli credant: demum post annos duos & sexaginta, aurei apud Romanos eadem nota incussi fuere. Deinde bigæ, & quadrigæ, ac victoria: quare victorati, bigati, & quadrigati dicti. Fertur tamen Livius Drusus in tribunatu tertiam æris partem argento miscuisse, & signo Victoriæ pariter nummum percussisse, cui Victoriato nomen, In triente autem & quadrante Romani

*Aurei & argentei nummi inuentores.*

*Nummi ex coris boum.*

*pecunia vade.*

*Nummorum apud Romanos.*

# GENIALIVM DIERVM

*Perfarum  
stateres.  
Graeci.  
Athenienses.  
Elei.*

*Noctua in  
numismate  
Atheniensi.*

*Trazenii.*

*Perse.  
Germani.  
Dardani.  
Rhegini.  
Cephalenes.  
Thasii.  
Argiui.  
Mitylenai.  
Tarentini.  
Aspendii.  
Locri.  
Chii.*

*Peloponnesii  
Cyziceni.  
Tenedii.  
Corinthiaci  
Gergithii.  
Nummi cui  
Caesarum  
incriptione.*

rates incussere. Persae stateres Daricos numismata habere dicuntur. Graeci & Athenienses Tetracinam, & Cistophoros, ac Philippeos nummos, qui bouis imaginem longo tempore habuere incussam, tunc primum à Theseo inuentos: vt ab armis ad agrorum cultum ciues auocare: cuius formae Eleis numisma fuit, in quo bouis imago designabatur. Praeter quos fuere Oscenses & stateres Darici, Philippi & Alexandrei, qui ex auro cudebantur, in quibus mulæ cum curru videbantur effictæ. Postea noctua, cum Minervæ facie Athenis incudicæpta: vnde illud proditum est, Gilippæ seruum ephoris detulisse, multas sub testis cubare noctuas, quod Lysandri pecuniam, quam Gilippus fuerat depecularus, sub testis condiderat. Traecenii cum Neptunum præcipuum colant, tridentem nummo effictum habuit, qui Daricus etiam dictus. Germani Serram, qui Serrati, Dardani duos insculpsere Gallos. Rhegini leporem & currum, Cephalenes equum, Thasii Persen. Argiui mulæ rem, Mitylenæi Sapphus imaginem. Tarentini nummi Taran Neptuni filium, qui Delphino vestabatur. Aspendii palæstras Locri autem & Ozolæ hesperum stellam effinxere. Apud Chios ænea moneta fuit, cui nomen Homerus Peloponnesiorum numisma testudinis figuram habuit, cui Cheloni dixere nomen: Cyziceni altera parte Cybelen, altera leonem: Tenedii securim, & facies duas eadem ceruice prominentes. Corinthiaci, qui Poli dicebantur. Pega sum: Gergithii autem, qui in Phrygia minore sunt, Sibyllæ imaginem, quod inde esset oriunda, hoc sempiternæ laudis fore arbitrati. Postea verò nouitio inuento, vt imagines Caesarum cum inscriptione & titulis, numis adscribentur, obseruatum est. Quare Nero Caesar in habitu citharæ cecidisse nummo insculpsit: & Severus Imperator habitu Alexandri nummos figurauit. Galenus post occisos satrapas Persarum, monetam, qua Persas captos ducebat, percuti iussit, Augustus Octauius nota sideris capricorni, sub quo in lucem editus erat, argenteum nummum percussisse dicitur. Denique, cum apud prius seculum nullus nummorum vsus foret, iudicare licet Homeri temporibus non pecunia, nec ære signato, sed mercibus inuicem Achios vinum, æs & ferrum, armis & mancipiis emere consueisse.

Cum

Cum verò  
indubis qu  
gocio comp

Ephor  
Amai  
Amai  
Amai  
Vnde rep  
Eris qui  
At Scutis  
Mutaban

Quaport  
man

VRBIS  
fuit, ita  
prædæ fuiss  
rigine fund  
radicibus a  
bus portis  
talibus quæ  
gonia quam  
Id autem po  
rio proceden  
montis Pala  
demum ad  
set tunc Ro  
bar. Vazro  
palatio, v  
no, occiden  
Romuli fuit  
Adiecto dei  
cades Satur  
citati castel  
quod semp  
ni montis C  
tali portæ

Cum verò hac admonitione attentior factus, ἐν τῇ κ. κτῆς  
 ἰλιάδης, ὁμηγοῦντα ἑαδὶα versarer, eos versus haud multo ne-  
 gocio competi: qui tales sunt:

Ἐγὼ δ' αὖ οἶνι ζῶντι κερὶ κερμαίνωντες Ἀχαιοί.  
 Ἀλλοὶ μὲν χαλκῶν; ἄλλοι δ' αὖ γάνισσιν ἵππων,  
 Ἀλλοὶ δ' ἐλαφῶν ἄλλοι δ' αὖ γαίῃ βοόεντων,  
 Ἀλλοὶ δ' ἀνδρῶν πόδες σι, τῆ γένε' ὃ δαῖτα παλαιοῖν. id est,  
 Unde reportabant crinii vina Pelasgi,  
 Aëris quidam, alii fulgentis munere ferri,  
 Asseutis alii, pars bobus mancipiis sue  
 Mutabant passim, & convivia læta parabant.

Qua porta urbis Romana precipua fuerint, & unde po-  
 mina sumpserint, & ex quibus causis cogno-  
 mena. CAP. XVI.

VRBIS Romæ sicut sæpissime pomœrium prolatum Tres porta.  
 fuit, ita multiplices portas pro murorum ambitu ex- Carmetalis.  
 tructas fuisse, facile est coniectari. Nam cum à prima o. Pandana.  
 rigine fundamenta vrbs in Palatino monte fuerint, cuius Mugonia,  
 radicibus antiquissimum pomœrium terminabatur, tri-  
 bus portis tunc vrbs contenta erat: hæ fuerunt, Carmen-  
 talis quæ Scelerata, Pandana quæ Libera dicta est, & Mu-  
 gonia quam Trigoniam à tribus angulis vocatam ferunt.  
 Id autem pomœrium quod Romulus posuit, à foro bo-  
 rio procedens ad magnam Herculis aram: inde per ima  
 montis Palatini ad aram Consi, mox ad curias veteres, &  
 demum ad sacellum Larium, protendebatur, & cum es-  
 set tunc Roma quadrata, ad forum Romanum procede-  
 bat. Varro autem à sylua, quæ erat in area Apollinis in  
 palatio, vsque ad supercilium scalarum Caci in Auenti-  
 no, occidentem versus, & ad tugurium Faustuli, vbi casa  
 Romuli fuit, prima vrbs fundamenta protendi asseuerat.  
 Adiecto deinde Capitolino colle, à Tito Tatius, quem Ar-  
 cades Saturnium vocarunt, satis constat, portam illic ex-  
 citati castelli, Saturniam nuncupasse: quæ Pandana, eò  
 quòd semper pateret, dicta est. Cumque infima capitoli-  
 ni montis Carmentæ habitaculum fuerint, inde Carmen-  
 tali portæ nomen datum, quæ & Scelerata, eò quòd CCC.

In fin. lib. 7.  
 Iliad.

Saturnia.  
 Pandana  
 unde.  
 Carmetalis.  
 Scelerata.



# GENIALIVM DIERV

& septem Fabii inde prodeuntes, in fausto praelio ad Cremeram omnes à Veientibus oppressi, & miseranda nece cæsi fuere. Iuxta quam ædes Martis, Matutæ & Bellionæ, & columna, ex qua dabatur belli signum, si quando contra hostes prævalentes fumebantur arma. Ad hanc portam matronas Carmentæ Nymphæ (quæ mater Euandri fuit) annuas hostias immolare & sacrum facere produnt. Sed cum Tarquinius Priscus quadrato saxo primus, & deinde Servius Tullius pomerium protulissent, duosque urbi colles adiecissent, ita ut septem collium urbs fieret, qui ultimus vis ambitum auxisse fertur, ac reliqui reges urbem parum mœnibus validam, aggere & fossis munivissent, portarum quoque numerum augeri consentaneum fuit, eo, quæ magnitudinis urbs processit, sæpius aucto dilatoque pomerio, ut IIII. & xxx. portas per omnem ambitum Romæ fuisse legamus: ipsumque pomerium Aurelianum Cæsarem tandem definiisse, ut ad millia passuum xxx. mœnia protenderet: tamen Nero Ostiam tenus mœnia promovere, atque inde fossa mare veteri urbi statuisse inducere. Exquilinam ergo, Viminalem, Quirinalem, portas, & Cælimontanam, à collibus urbis, ubi sitæ erant, verisimo nomine denominarunt: quoniam quod Quirini sacello foret proxima, Quirinale dictam nonnulli ferunt, iuxta quam Veneris Erycinæ templum. Quæ quidem Viminalis aliquando Numantina dicta est: sicut Exquilinam Taurinam à capite tauri insculpto, vocatam ferunt. Capenam verò constat affluentium aquarum multiplices habuisse decursus. Illinc enim ad Martis ædem semita fuit, quadrato saxo, ubi & Manalis lapis, qui in urbem delatus, pluvias excitare dicebatur: sicut aqua in Lycæi lous fonte, si quando siccitate laboraretur, sacerdotis manu quernoramo agitata, cogebat nubes, largosque effundebat imbres. Et Athenis Terræ fuisse simulacrum Pausanias prodit, suppliciter à Ioue aquam experentis vero euentu, cuius ara in monte Hymetto visebatur, quem *Ιουέτορον*, quasi pluvium Iouem dixere. Et apud Indos in arce, quam magi incolunt, dolum vidisse Apollonius tradit, quo aperto, in defectu aquarum nebula emittuntur, quæ totam Indiam imbribus humectant. Quod etiam documentum Democritus fuit, ut ad imbres excitandos,

*Urbs septem collium.*

*Portæ xxxiv urbis Romæ.*

*Exquilina. Viminalis. Quirinalis. Cælimontanæ.*

*Numantina. Taurina. Capenæ. Pluvias excitando mōdos.*

*Iupiter pluvius.*

dos, caput & cepit. magnis studiis inaspergatur. Et a rore velant. Pessinunt. M. Marcel votam de qua quando pra xima, quæ Salus. E Veis cursu palma in C minaræ que eam, ad p immolare n ta & piacul morat. C anfractus essent loc rycinæ & rati nome Vestales all quod ex Sa line Collat Ferentinan Gabios. H tam non ximo palat doricus re porta quam eam proxi ualia & V quercum munita fo In qua cap postquam ne regno p denegaui

dos, caput & collum chamæleontis, ligno roboris vti præceperit. Ad eandem quem Capenam aqua Mercurii erat magnis studiis celebrata : qua mercatores Idibus Mais se inspergebant & sua, vberes quæstus propterea facere arbitrati. Et Alcm on aquæ riuulus, cuius aqua sacerdotes, furore vesano inter se digredientes, Cybelis simulacrum ex Pessinunte aduectum, quotannis abluebant. Iuxta quam M. Marcellus secundo Punico bello, ædem Virtutis antea votam, dedicauit. Mutionis vero, à Mutione qui illi alioquando præfuit, & Minutia, quia Minutii sacello erat proxima, quem pro deo verustas coluit. Et Salutaris ab æde Salutis. Et Rhautumena, ab auriga Rhautumeno, qui Veii cursu vicerat (quo è curru effuso, equi citatissimi cū palma in Capitolium contenderunt) portæ dictæ denominatæque sunt. Carulariam vero dixere, quod iuxta eam, ad placandum Caniculæ sidus frugibus inimicum, immolarentur rusticæ canes. Et Piacularem, propter ostenta & piacula, quæ illic fiebant assidue, dici Pompeius memorat. Collina quoque, quæ Agonenfis dicta est, propter anfractus multiplices, quod partim edita, partim decliua essent locat nomen sortita dicitur : extra quam Veneris Erycinæ & Quietis templa fuere, & iuxta campus, cui Scelerati nomen fuit : in quo incesti damnatas, vias defodere Vestales assuevere. Romanulæ vero, & Collatinam : alteram quod ex Sabinis Romam patens via foret : alteram quod illic Collatiam expeditum iter esset, denominarunt : sicut Ferentinam, quod Ferentinum ferret : & Gabiulam, quod Gabios. Hanc vero Collatinam aliquando Pincianam dictam nonnulli volunt, quod nomen adhuc manet, à proximo palatio deductum, vnde demolita marmora Theodoricus rex Rauennam deportauit. Fuit quoque Romula porta quam Sabini Romanulam vocauerunt, quod per eam proximus Romam aditus esset, quæ gradus ad Noua ualia & Voluptatæ sacellum habuit. Et Querculana, quod quercum proximam haberet. Et Randa sculana, quod ære munita foret : siquidem à veteribus æs Randus dicebatur. In qua caput æneum longo tempore steterisse memorant, postquam Genutius Typus prætor oraculo monitus, ne regno potiretur, illinc ingredi noluit, accessumque denegauit. Sicut Ianualis à Iani signo ibidem affixo

*Aqua Mercurii.*

*Alcm on.*

*Mutionis.*

*Minutia.*

*Salutaris.*

*Rhautumena.*

*Carularia.*

*Piacularis.*

*Collina seu*

*Agonenfis.*

*Capus sceleratus in quo*

*Vestales defodiabantur*

*Gabiula.*

*Collatina*

*seu Pinciana.*

*na.*

*Ferentina.*

*Romula seu*

*Romanula.*

*Querculana.*

*na.*

*Randa seu*

*lana.*

*Randus.*

*Ianualis.*

# GENIALIUM DIERVM

nomen vendicauit: quæ sub colle Viminali fuisse traditur, per quam vim aquarum ingentem magnis procellis, contra Sabinos fluxisse, illosque violentissimis tempestatibus oppressisse memorant. Quam Romulam Ianuaalem, & Mutationis non in pomærio, sed intra vrbis ambitum sitas Trigemina, nonnulli volunt. Nam de Trigemina & Lauernali satis constat, alteram propter trigeminorum pugnam, quum regnante Tullo, inter Romanos & Albanos à trigeminis pugna commissa fuit: alteram quod ad lacum Lauernæ facilius inde via foret, nomina tulisse. Fuit enim Lauerna furû dea, in cuius luco, vt impunita essent furta, prædam fures sortiri, & rapacissimum quemque immolare tradiderunt. Est tamen literis proditum, Latinos populos annis singulis ad Trigemina Euandro, veluti deo, sacrum facere: sicut matronæ apud Carmentalem, Carmentæ. Sanqualis proxima ædibus Anci regis, porta fuit non incelebris. Et altera Libidinenfis, per quam fato defuncti efferebantur, & Mugonia, à boum mugitu, quilluc frequentes erant, denominata: iuxta quam Tarquinius Priscus habitalle fertur, quæ & Trigillia dicta est: præter quas fuere Neruia, Lauicana, Metia, & Flumentana, iuxta quam fluxisse Tyberim volunt, Ex hac enim ad Petellinum lucum modica via erat. Et triumphalis, per quam triumphi die, aurati currus, captiua præda, & pompa triumphi procedebat. Aurelia, Vaticana, & Portuenfis, quæ Septimiana nouitia denominatione, ac Fontanilis trans Tyberim, quod haud procul inde fontium sacra, fontibus & puteis coronatis fierent, dictæ nominatæque sunt. Sed præ cæteris vnam legimus fuisse, cui fenestraz dedere nomen, vel quod humilis & angusta foret: siue quod Tarquinio Prisco regnante, quum à pastoribus oppressus fuisset ex insidiis, Tanaquil inde populum alloquitur, ipsius interitum tam diu dissimulauit, donec Seruium Tullium regni successorem fecit. Est quoque illud animaduertere quod cum mœnia ciuitatum sancta sint: proptereaque illa transgredi sine piaculo fas non sit, certisque præfinitis spatiis, pomærio inaugurato, fuerint consecrata: ita vt quicquid circa ea soli esset, nonne habitari, neque arari liceret: portastamen sanctas haberi minime decebat, quippe quum ingredi & exire, & defuncta corpora illinc efferre, aliaque prophana facere cui-

mis

*Menia ciui-  
tati sancta  
l. i. c. l. ff.  
de rerum di-  
uis. §. san-  
cta in §. co.  
sit.*

uis permittit  
denominatio  
superlimin  
erat. sicut  
driz Cano  
quam dam  
bus paten  
fuit Trias  
rum porta  
quoque Sa  
Argo Dian  
cia, apud T  
in qua vng  
renti Tem  
gradianze  
byloniaz ve  
Semiramis

Quo vi

Q Vm  
exten  
tenibus m  
metu sing  
gredi aut  
eisdem sac  
placari de  
nias & sol  
eant, ha  
bant. Si  
immolat  
purgatur  
dat: qui  
obseruat  
mam Por  
nium & V  
bus legur

uis permiffum fuerit. Apud exteros vero portæ præcipua denominatione istæ feruntur: Scæa apud Troiam, in cuius superliminio Laomedontis cadaver sepulchro conditum erat: sicut murus & amnis eiusdem nominis fuere. Alexandriæ Canopica, Athenis Pyraica, & Sacra, & Charonia, per quam damnati ferebantur ad supplicium: & Dipylus omnibus patentior, atque aliæ Nymphates nomine. Megaris fuit Triasia, quæ Diplon dicta. Corinthi Teneatica. Thebarum portæ Homoloidæ nuncupatæ sunt: Apud Sicyonios quoque Sacra fuit, ubi Epopei visebatur monumentum. In Argo Diampares, apud Leontinos Iraceæ, in Cyzico Thracia, apud Tybur Rarana: Capuæ Iouis, ubi platea Sepiasia, in qua vnguentarii negotiantur: Cremonæ Brixiana, Tarenti Tementida, Syracusis Meniditæ, Trogillorum, & Aggradianæ: extra quas frequentia sepulchra visebantur. Babylonæ vero licet plures celebrentur, tamen præcipue Semiratmidis, Ninorum, Chaldeoꝝ, Belides, & Cillia.

*Quo ritu, quibusq; ceremoniis hostia apud præcos diis  
immolabatur, & quomodo fiebant sacra, &  
quid apud exteros.*

## CAP. XVII.

Quoniam sacrorum fuerit, quoque ritu, aut quibus exemplis hostia cæderetur, & res diuina fieret, veteribus monumentis inter cetera perscriptum est. Et tametsi singulis fere diis sua sacra instituta forent, quæ transsingulis diis  
gredi aut præterire ducerent nefas: neque deos omnes sua sacra.  
eisdem sacris semper, sed alios aliis ritibus cæremoniisque placari deceret: tamen in omni sacrificio statas cæremo-  
nias & solita solennia conuenit obseruari: quas si præter. *Sacerdos lo-  
tus & ca-*  
eant, haud dubie piaculum fieri, & sacra pollui puta-  
bant. Siquidem in omnibus sacris, sacerdos quum diis suis.  
immolat, & rem diuinam facit: prius corporis ablutione  
purgatur, & à Venere abstinet, ut iustus purusque acce-  
dat: quippe ieiunii & castimonie sacra adituri miram  
obseruationem fuisse, authores trahunt. Legimus Nu-  
mam Pompilium, quum pro frugibus faceret, esu car-  
nium & Venere abstinuisse. Et Iulianum Cæsarem olei,  
leguminibusque contentum sepe comissasse, ob re-  
ligi-

Ieiunium.



# GENIALIVM DIERV

*Ægyptii.*

*Aqua asper-*  
*sio.*

*Abii.*

*Anymphi.*

*Cybeles.*

*sacerdotes.*

*Anzidora*

*aduersus Ve-*  
*narem.*

*Agelilai sen-*  
*tentia.*

*Hierophan-*  
*ta.*

*Athenien-*  
*sium.*

*Iouis pro-*  
*pheta.*

*Indorum*  
*magi.*

*Rem diuinā*  
*facturus.*

figionem : atque eos qui Iſidis ſacris inſitiandi erant , dies  
decem parcere carnibus & vino : & Ægyptios feſtis qui-  
busdam diebus ieiunia ſeruare. Aqua verò aſperſione  
corporis labem tolli , & caſtimoniam præſtari putabant :  
præterque Myſos & Eſſenos , alioſque qui ob religionem  
animantibus abſtinent, cælibemque vitam agunt, qui Abii  
& Anymphi dicti ſunt , conſtat ſacerdotes matris deum  
Samia teſta ſibi virilia amputare : atque illos qui maxima  
ſacra obibant, vt in caſtra religione manerent, & procul à  
mulierum contagio vitam agerent : herbis quibusdam e-  
maſculari, & virilitatem amittere. Vtque nulla niſi ſacro-  
rum maneret cura , nudique & vacui religioni intende-  
rent, cunctorum rerum dominio ſe abdicare. Quod iure  
pontificio cauebatur, cuius verba ſunt , *Addiuos adeupto*  
*caſte. Pietatem ahibento. Opes amouento. Qui ſecus faxit,*  
*deus ipſe vindex erit.* Quam caſtimoniam apud externos  
quoque ſeruari meminimus. Quippe in Theſmophoris  
matronæ Athenienſes , vt Veneris iētus exhiberent, foliis  
vitulum cubilia ſubſternebant, nonnulli garo ex piſcibus,  
qui ſquamam non habent, quod in eundia libidinum reprim-  
erent, & irritos conatus faceret, in ſacris uſi ſunt: quod A-  
gelilai putabat deos, nō minus religioſis operibus, quam  
ſacrificiis caſtis delectari. Legimus quoque Hierophantas  
Athenienſium, poſtquam in pontificatum euecti erant, vt  
caſtiſſime ſanctiſſimeque ſacrum facerent, cicuta ſorbiti-  
one caſtrari: & Ægyptios ſacerdotes, negociis omiſſis, mu-  
lieribus nunquam indulgere, carnibusque & vino abſtine-  
re : atque gymnoſophiſtas adeo abſtinentiæ ſtudioſos, vt  
pomis ſolum, oriza & farina alantur. In Creta quoque  
Euripides teſtatur, quos vocant Iouis prophetas, non mo-  
do carnibus, ſed ne coctis quidem veſci : & Indorum ma-  
gos, qui ad Solis ſacerdotium euecti erant , carnibus ab-  
ſtinere, & nunquam ſub teſto eſſe, ſed lineis velari, & ſub  
dio vitam agere : Quinetiam obſeruatum inuenimus, vt  
qui rem diuinam facturus erat , ad ſuam leuandam cul-  
pam, ſe in primis reum dicere debeat , & noxæ poenitere  
ac fateri admiſſum, vultumque ſubmittere, & ad omnem  
modetiā fingere : deinde ipſe , aut publicus præco  
præcedens ſacra , *Hoc age* , clamitet , voceque excitet  
populum , ac virga turbam ſummoueat, quæ com-

menta-

mentaculu  
obitrepat  
re, & inte  
taciturnita  
opus facier  
pollui pura  
batur, qui  
ret. Gra  
tur primun  
ſacris, refer  
ni. Nam  
no, homin  
tur: neve  
verabantu  
ptas, aut ſe  
tebat: id  
ſtus victus,  
cerdos loc  
ſeruum in  
cūm bis ſ  
lētigine  
ab aris præ  
que uiuen  
ſacris arce  
Germano  
ſe non po  
templa in  
qui imper  
hoſtem in  
poterat  
niſi vero,  
lant. C  
pite, ne  
lum ferre  
ſtruit, ne  
di, qui  
ficiis cum  
liud agat  
de veſce

mentaculum dicta est: silentiumque indicat, ne mala vox *Commenta-*  
 obstrepat, neve quid triste auribus accipiat, & sacris faue- *culum.*  
 re, & intentos esse iubeat. Nanque in deorum sacrificiis *Taciturni-*  
 taciturnitate in primis, & intentis animis opus erat: quia si *tas in deorū*  
 opus faciendum sacerdos inter sacra vidisset, temerari & *sacris.*  
 pollui putabantur religione inexpiabili. Ideo custos da-  
 batur, qui sacra inspiceret, & alter qui linguis fauere iube-  
 ret. Græcis autem, ad sacrificium accessuris, hoc præfa-  
 tur primum, *πῶς τῶδε?* hoc est, Quis hic? Qui vero interfunt  
 sacris, referunt: *πολλοὶ καὶ γυναικὶ*, quod est dicere, Multi, & bo-  
 ni. Nam polluti homicidio, aut sanguine infecti huma-  
 no, hominesque turpissimarum sordium, sacris arceban-  
 tur: neve aras contingerent, aut sacrificio interessent, lege  
 vetabantur. Et quia à quibusdam sacris mulieres innu-  
 ptas, aut sernitio pressos, vel ære coemptos, abesse opor-  
 tebat: ideo in sacrorum apparatu lictor præfabatur, Ho-  
 stis victus, mulier, virgo, exesto. In Charonea vero sa- *Charonen.*  
 cerdos locum tenens, pro ædibus Maturæ clamat, non se-  
 seruum ingredi, non seruam, non Ætolum, non Ætolam:  
 cum his sacrificio adesse non liceret. Apud Magos, qui *Magos.*  
 lentigines habent, tanquam inuisi diis immortalibus,  
 ab aris procul sunt: & hi qui elati reuixerunt, quibus  
 que viuentibus exequiæ factæ sunt, velut prophani, à  
 sacris arcebantur: sicut à sacerdotio bis nupti. Apud  
 Germanos, qui scutum amisissent in acie, sacris interes-  
 se non poterant. Et apud Ægyptios subulcis vniuersis  
 templa interdicta fuere: & Hebræis menstruatæ, & his  
 qui impetiginem habent: Scythi quoque qui nullum  
 hostem interfecisset in acie, in soleambus libare non  
 poterat: reliqui initiati adesse non vetantur. Roma-  
 nis vero, si quæ sacrificio mulieres interfunt, capita ve-  
 lant. Cumque adorat qui rem diuinam facit, velato ca-  
 pite, ne auersus animus à sacris fiat, dextram ad oscu-  
 lum ferre, & se in orbem circumagere, prout Numa in-  
 stituit, necessum habet. Quodque tibicines & citharæ-  
 di, qui lyras septichordes tenderent, in deorum sacri-  
 ficiis cum cantu & longis tibii præcinant, & ne quid a-  
 liud agatur exaudiatque, moneant, illudque ius in æ-  
 de velsendi nabeant, prisca est religione seruatum:  
 quæ

*Quibus sa-  
cris adesse nō  
licebat.*

*Germani.  
Ægyptii.  
Hebræi.  
Scythæ.*

*Mulieres in  
sacris, & re-  
diuinam fa-  
cturus, capi-  
te velato.*

# GENIALIVM DIERV

quæ quidem tibiæ sacrorum, ex buxo: quæ verò ludis præcinebant, ex offe asininio aut argento fiebant: quodd illæ miti sono ad rem diuinam, istæ stridenti & acuto ad prælium accenderent. Fuere enim tibiæ species plurimæ ad vsus varios: nam Libies plagialon vocant, quæ ex loto fit: elymos ex buxo & lauro. Celtæ ex calamis videntur fistula, Ægyptii ex stipula hordeacea: Scythæ & Arimaspi ex aquilarum & vulturum ossibus: ex quibus aliquæ erant Serranæ, quæ æquales habent cauernas: aut Phrygiæ, quæ impares & inæquales. Post aliquot verò tempora, ne tibiæ præcinerent in sacris, fuit lege cautum. Ægyptiis in vsu erat, non tibiæ, sed cantus adhibere: in sacris, quibus septem vocales deos modulata voce collaudare, tibiæ & citharæ loco fuit. Iudæi in sacris non modo tibiæ, sed tympanis concinunt. Vtque suæ hostiæ diis dicatæ sint, & superis albæ. inferis verò nigræ immolentur, neque duobus diis vnā hostiam mactari, quia vtri deo res diuina fieret, facile non dignoscere, in omni sacrificio vulgo seruatum est. Namque aliena hostia, vel debili & manca, quæque reluctatur, & se admoueri altaribus non sinit, dii non placantur: fugientemque hostiam, quæque altaria detrectaret, vbicumque nanciscerentur, mactari oportebat, ne piaculum fieret. Et sicut suæ hostiæ numinibus dicatæ sunt, ita & aræ fuerunt. Superis enim, à terra exaltatis aris: terrestribus, in terra: inferis verò, sub effossa terra sacra facere conuenit: quod apud Indos fuit diu seruatum, vt terrestribus diis in cauernis, Soli verò in sublimi sacrum faciant. Nonnunquam sine ara, in nudo solo & paupimento sacra peregrisse Græcos, compertum est. Eumæus apud Homerum super escharam, victimam fecit. Arabes arulam super aram constituunt, in illaque Soli immolare, & thus adolere solent. Hæ enim ad normam quadratæ fuerunt: superque eis sacra facturi, cespitem ex gramine, seu verbenas apponunt: istæ enim faustæ in omnibus sacris habitæ, quas ex sacro loco decerpere conuenit. Ipsasque aras suorum numinum fronde ornare, vt Ioui esculo, Apollini lauro, Minervæ olea, Veneri myrto, Herculi populo, Baccho hedera, Pani verò pino, Diti autem cupresso. Quamquam ad aram maximam Herculi sacra facturi sola lauro, neque alia coronentur fronde. Thraces & Iudæi pro

lege

Tibiæ vna  
re species.

Ægyptii pro  
tibiæ can  
tus in sacris  
adhibitus.  
Iudæi.

Qua cuique  
deorum ho  
stia.

Qua hostia  
diis non pla  
cebantur.

Qua cuique  
ara.

Indorum  
sacra.

Odys. 14.  
Arabes.

Verbenas fau  
es in sacris.

Ara frondi  
bus diis sa  
cris orna  
ta.

Lauro ad  
arā maxi  
mam Her  
culis.

lege habent  
ces ambros  
Druidæ nu  
Ptolomæ  
non solum  
solemnibus  
eis ceteris  
myrica.  
Parthi ex  
dunt. Fer  
adorasse,  
rōcorona  
dicauit. A  
sic Thobis  
facile quib  
fertracem  
& arbores  
omnibus  
Persas no  
interfunt  
his coron  
imagines  
sacrarum  
& excel  
plerisque  
lebat:ur  
tantum,  
men col  
templis,  
humani  
runt, nec  
da (nam  
nec mai  
puta & a  
gesseran  
& fronde  
tonsa co  
traditum

lege habent, in omnibus sacris hedera coronari. Cappadoces ambrosia. Apud Ægyptios hedera viribus præfertur. Druidæ nullum sacrum sine roboris fronde conficiunt. Ptolomæus heliochryso coronauit deos. Thraces verò non solum coronati, sed scuta & gladios hedera ornati, in solennibus libant. Iliaci, absinthii marini rami virgultis cæteris præferunt. Ægyptii in Iouis pompa, & Magi myrica. Hermionenenses hyacintho coronantur in sacris. Parthi ex diuerso gramine coronata agna, odores incensæ. Ferunt Ægyptios agresti herba manibus decerpta adorasse, & papyri flore coronasse deos. Vespasianus verò coronas ex cinnamomo interrasili auro sæpè templis dicauit. Apud alios autem fagi cortex religiosus fuit. Non sic Thebis & Athenis : nanque in Palladis templo haud facile quisquam hederam inuenit. Eaverò hedera quæ fert racemos labruscæ modo, quam simulacem nominant, & arbores quæ nec feruntur, nec fructum ferunt, in faustæ omnibus habentur sacris, & damnatæ religionis. Apud Persas non modò qui sacrificat, sed hostia, & qui sacris interfunt, festa ornantur fronde. Indis contra : nanque ex his coronatus sacrificat nemo. Persæ tamen nec deorum imagines habent, nec templa erigunt (erant enim ædium sacrarum & simulatorum euerfores) sed in loco mundo, & excelso, precatione diis victimas immolant : quod à plerisque vsurpatum inuenimus. Nam Garmeli deus colebatur : cui nec templum erat, nec simulacrum : sed arantium, & diuinus cultus. Iudæi mente sola vnum ; nomen colunt : ideò nulla apud eos simulacra, non modò templis, sed nec vrbus insunt. Germani quoque nullam humanioris speciem diis, præ eorum magnitudine, dederunt, nec templa dicarunt : sed lucos & nemora deorum nominibus appellant, illa velut sacra templa venerati. Sacerdos autem, & qui victimam facit, pura in veste & candida (nam color albus Deo gratus imprimis) in textili tela, nec maioris operæ quam menstruæ, nonnunquam in purpura & auro. Triumphales viri, & qui amplos honores gesserant, in triumpho ornati aut in prætexta, lotis manibus fronde coronati, sacri & venerabiles, nudis pedibus, & tonsa coma ad rem diuinam accedebant. Idq; à Pythagora traditum Lacedæmonii obseruarunt, qui nudis pedibus

Thracas.

Judei.

Cappadoces.

Ægyptii.

Druida.

Iliaci.

Hermionen.

ses.

Parthi.

Thebani &amp;

Atheniens.

Herba infatu

sta in sacris

Persæ.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.

Indi.



# GENIALIVM DIERV

*Pura & re-  
ligiosa vestis.*

*Homicidii  
expiatio.  
Ægyptii.*

*Hostia or-  
natus.*

*Senones.*

*Scythia.*

*Aqua sacris  
adhibita a-  
pud diuerfos.*

*Camilli.*

adorandum sacrificandumque censuerunt. pura autem & religiosa dicebatur vestis, quæ rem diuinam facturi, festa vruntur die. Ea quidem erat soluta omni vinculo nullis maculis nec squalore obsita, nec funesta aut fulgurata. Quod si quis nece aliqua pollutus fuisset, bis septem vicibus inundationibusque vestes abluebat aqua, his piamentis ab immunditia emaculari arbitratus. Ægyptii verò laneas vestes non inferunt in deorum templa, nec cum his cadauera sepeliunt. Hostia si maior erat, auratis cornibus: si minor, coronata illius dei fonde, cui sacra sunt, incedebat. infula que lanea & candida vitta circumdata, ante aras nullo vinculo ligata sistebatur: neque enim in sacris vinctum quid esse poterat. Contra verò apud Senones: nam lucum sacrum venerantur, quem nisi vinculo ligatus ingredi nemo poterat: qui si forte prolapsus corruisset, attolli minimè licebat, sed per humum reptare necessum erat. In Scythia quoque Marti sacrum fit, in quo vltima primis pedibus ligata ad aram sistitur, cui laqueum in collo iniiciunt, ac baculo circumducto strangulant, sine precatione & votis. Quam quidem aquam de fronte Iuturnæ, qui circa Numicium labitur, quæque in omnibus sacris adhibetur, in primis inspergebant. Eam verò aquam super terram posuisse, piaculum & triste omen erat. Ideò vas lato ore, & fundo angusto in quo hauriretur, ne stare posset, in sacris adhibebant, cui cadum, alii scyphum dixere nomen, illudque manibus tenere oportebat. Quod quidem flaminicæ virgines sacrorum ministræ, aut Vestalium famulæ, nonnunquam pueri flaminum ministri, quos Camillos appellant, patrum & matrum omnes coronati tenebant manibus. Ex hac aqua ægros curari, & bonæ valetudini restitui putabant. Apud Athenienses verò aqua erat ex Callirhoë fonte, magnæ religionis, in maximis sacris & sponsalitiis caeremoniis, in quibus aliam adhibere nefas habeatur. Fertur in Delii Apollinis templo, præcipua aqua fuisse sacrificantium vsui accommodata, quæ ad alios vsus hausisse, magno criminis instar erat. Græci in sacrificiis & expiationibus Eleutheri aquam frequentes adhibent: Træcenii ex Hippocrene, Persicæ reges ex Choaspide, quam peregrè profecturi secū ferunt. Arabū reges ex Euleo, qui ortus à Medis, præcipuo nitore fluit. Præcateris

ris verò Ægria ad tem-  
rent, & sub  
Babyloniam  
dere afflu-  
nis ostende  
uas region  
insula velat  
ad orientem  
idoneum z  
mantenis  
Periarum  
culocaner  
Solem ven  
verbis pris  
deos precat  
ranque ter  
meridie, &  
vurparunt  
adorantes  
occasum:  
Apolloni  
ri, proced  
tem & He  
insula ex l  
ta, nonnu  
de deflue  
quæ in om  
in votis nu  
fieri oport  
quibus tñ  
catione ob  
Vulcanus.  
carmine p  
fictum f  
postpsum  
votis & pr  
deum: He  
buit, in p  
laur & Do

ris verò Ægyptiis ranti Nili aquam fecere, ut quum hy-  
dria ad templum humeris ferebatur, omnes procumbe-  
rent, & sublatis manibus, diis gratias agerent. Feruntque  
Babylonios reges ex Nilo & Istro aquas inter gazas cona-  
dere affueuisse, velut hoc argumentum suæ magnitudi-  
nis ostenderent, quum per tot spatia terrarum, totque in-  
uitas regiones aduectæ fuerint. Ipse verò sacerdos lana  
insula velatus, & fronde coronatus, aram manib. tenens,  
ad orientem versus (quippe matutinum tempus sacrificiis  
idoneum æstimarunt, quum deos tunc assidere templis, &  
matutinis salutationibus adesse opinio foret; Magorum &  
Persarum exemplo, quib. in more fuit, primo semper dilu-  
culo canere diis, hymnosque & laudes dare, orientemque  
Solem venerari) meditato & soleanni precationis carmine  
verbis prisca ex antiquis vetustate erutis, numina &  
deos precatu, vota effundebat: quam precationem ple-  
runque ter geminabat. Indi verò & gymnosophistæ in  
meridie, & ubi multum diei processerant, immolare diis  
vsurparunt. Quod Mercurius in Asclepio, existimauit, ut  
adorantes medio die conuertantur in Austrum occiduū in  
occasum: si verò primū oriatur Sol, in ortum. Fuitque  
Apollonii Tyanei opinio, summo diluculo cū diis versa-  
ri, procedente mox die, de diis loqui oportere. Moses au-  
tem & Hebræi occidentem spectari censuerunt. Ea verò  
insula ex lana alba & cocco fuit, instar fasciæ, plerunque la-  
ta, nonnunquam tortilis & rotunda, ex qua vittæ hinc in-  
de defluebant. Principiumque precationis à lano & Vesta,  
quæ in omnibus sacris præcipua numina sunt, quæque  
in votis nuncupandis præstationem perpetuam meruere,  
fieri oportebat: ut per eos ad reliquos deos aditus pateat,  
quibus thus in merum offerabat inprimis. In qua pre-  
catione obseruatur, ut Iupiter pater Optimus maximus,  
Vulcanus, Apollo, Mercurius, omnes denique dii sacro  
carmine patres aduocentur. Quod in omni sacro con-  
stitutum fuit, ut cuius deo sacrificetur, necesse foret,  
post ipsum, reliquos aduocari, ut hi volentes & propitii vo-  
tis & precationibus adsint. Antonius verò Imperator  
deum Heliogabalum, quem magni numinis loco ha-  
buit, in prælatione sacrorum reliquis diis præponi vo-  
luit; & Domitianus Palladem velut genitricem, & se Pal-  
ladi

*Sacerd. sa-  
crificantis  
ceremonia.  
Tempus sa-  
crificiis ido-  
neum.  
Magi &  
Persæ.*

*Indi & gy-  
mnosophistæ.  
Insula sa-  
cerdotis.  
Precatio.*

*Hebræi.*

*Constitu-  
tum in omni  
sacro.*

# GENIALIVM DIERVM

*Melissa  
nympha.*

*Sua cuique  
deorum car-  
mina & pre-  
cationes.*

*Quid pre-  
candum à  
diis.*

*Precantes  
aram tene-  
bant.*

*Precibus  
peractis.*

ladis filium per sacrificulos in primis iussit aduocari. In Peloponneso autem Melissa nympha, quæ usum mellis gentibus dedit, in omni præfatione sacrorum, principium precationis fecit. Quam quidem precationem plerunque ter repetebant, sicut libationem. Diis deinde & votis rite nuncupatis, eundem Janum in fine precationis denuò aduocare necessum erat, ut is deus precationis caput & finem faceret, & in precatione autem victimas cedere, aut deos rite consuli, fas non putarunt. Itaque sua carmina, suæque precationes singulis diis institutæ sunt, quas plerunque, ne quid præposterè dicatur, aliquis ex scripto præire, & ad verbum referre solebat. Fertur tamen Pyrrhus Epirota, ubi immolabat, nullas effundere precationes solitus, nisi quod sanitatem & bene valere precabatur à diis. Apud Indos hi qui Pedalii vocantur, inter vota precesque, solam iustitiam petere, in usu habent, quasi hoc munere deum amplissimum esset mortalibus datum. Socrates in Phædro, ut pulcher intus fiat, utque bona animi & corporis bene haberent, & ut dentur optima precari docuit. Apollonius Tyaneus à diis poscebat, ut bonos cognosceret, malos vitaret. Interdum paucæ habere, & nullius indigere, precatio fuit: quam quidem precationem nunc sacra præcedere, nunc subsequi, plerunq; finē claudere, nonnulli volunt, Manibusque precantem aram tenere oportebat, quia nisi teneretur ara, solas preces non litare perspectum est. Pellex tamen, Numæ legibus, aram tangere vetabatur, quam si tetigisset, agnum solutis criminibus cedere cogebatur. Precibusque peractis, & rite deprecato numine, qui rem diuinam facit, se ad dextram voluere & circumuertere manumque, priore digito in erectum pollicem residente, orī admoovere, deinde sedere ventusto more debet, velut diis ratas preces habentibus. Galli verò se ad læuam vertere religiosius putarunt. Græci post effusas preces, manus osculantur. Id quod Romani factitarunt, qui prætereuntes phanum aliquod, manum labris admouent, tanquam deos venerarentur & timerēt, ratasque preces significarent. Pflugesque in caput victimæ, aut molam ex farre molito & sale, deinde nouum vinum aut costum, & mascula thura inter cornua fundebat, mactatā esse hostiam voce significans: quod quidem victimarum proba

probatione  
sent, sacrifici  
gen, sed ho  
Teret sepu  
hordeo vtu  
nullam, ni  
Proditum  
thure, nec  
arque Sab  
lent, de my  
irator, que  
se gigni no  
sacrificium  
placandis nu  
nari. Vinum  
prius simpu  
uo, quod in  
illiusque fec  
ut pariter lu  
nu excerpt  
re, obliquu  
cere, & le  
habebatur  
libare diis:  
re: fascibus  
sacro fieri n  
rat, & igne  
lum sacrifici  
nas accende  
nistros, qui  
re inibat.  
& agones di  
fra iugulum  
sed præclut  
neve quid  
erat, si cœl  
stare, ut  
spiceret. Q  
non licebat  
cantes, Ag

probationem proficere credebant, ut si non obstupis-  
sent, sacrificio probarentur idoneæ. Græci autem non frum-  
ges, sed hordeum sale conspersum aris inspergebant. Ad  
Teret sepulchrum Megaris, dum sacrum sit, calculis pro  
hordeo vtuntur. Dianæ verò Propyleæ mulieres Eleutiæ  
nullam, nisi ex hordeo ibi nato, molam cōficere possunt.  
Proditum memoriæ est, Iliacis temporibus, veteres non  
thure, nec costo, sed cedri, & citrifumo deos adoleuisse:  
atque Sabæos quum omnia odorum genera diis accumu-  
lent, de myrrha tamen nihil impartiri, quasi numinib. sub-  
iratos, quod solam myrrham ex omnibus odoribus, apud  
se gigni non fuissent. Sine mola enim falsa, nullum diis  
sacrificium ratum fieri putabant, in ea efficaciorum vim  
placandis numinib. & commouendæ diuinitatis esse opi-  
nati. Vinum verò antequam funderet sacerdos, propinabat  
prius simpulo & simpuluo ligneo, vel fictili a dimodum par-  
uo, quod in sacrificali apparatu erat, cyatho haud dissimile,  
illutque secundum libationem altantibus circumferebat,  
ut pariter libarent. Tum seras inter cornua victimæ ma-  
nu excerptas, tanquam prima libamina, in ignem mitte-  
re, obliquumque cultrum à fronte ad caudam victimæ du-  
cere, & se ad orientem vertere debebat, quod sacrificio  
habebatur primum. Siquidem prima sacrificii pars erat, *Sacrificii*  
libare diis: secunda immolare: tertia, reddere: quarta, lita  
re: fascibusque adhibitis ex tædæ ligno, ut in quocunque  
sacro fieri mos erat, quas nisi mares ferre alius nemo pote-  
rat, & igne accenso super aras (neque enim sine igni vl-  
lum sacrificium fieri licebat, quum etiam labbatis lucer  
nas accendere diis prisco more seruatum sit) accensos mi-  
nistros, qui sacrificanti præsto aderant, & mani immola-  
re iubebat, qui victimarii, seu cultuarii, à nonnullis popæ  
& agones dicti sunt: qui illam supra verticem, plerûque in  
fra iugulum feriebat. Indi verò victimam non iugulare, *Indi non iu-*  
sed præcluso spiritum necare assuerant, ne quid deperiret, *gulabant*  
neve quid mancum deo offerretur. Græcis autem moris *victimam.*  
erat, si cœlestibus diis victimam facerent, sic hostiæ caput  
statuere, ut cœlum spectaret: si verò inferis, ut terram de-  
spiceret. Quib. quidem ministris, nisi iussi essent, machare  
non licebat. Ideo succincti nutum imperiumque expe-  
ctantes, Agon dicebant. Interim cæsa victima, alii vata,

*Nullum sa-  
crum ab qz  
mola falsa.*

*Propinatio  
in sacris.*

*Ceremonia  
in victimis  
litandis.*

*partes qua-  
re tuor.*

*Nullum sa-  
crum absqz  
igni.*

*Victimarii.*

*Curritarii.*

*Popæ.*

*Agones.*

*Indi non iu-*

*gulabant*

*victimam.*

*Græci.*



# GENIALIVM DIERVM

vt cruorem exciperent. cadenti hostiæ supponebant, aliis decoriabant. Mox aruspex, flamen, aut sacerdos cultro ferreo viscera & iecinora rimabatur, in illisq; deos consulebat, & an perlitatum foret, explorabat attentè. Apud Galatas verò non aruspex, sed Philosophus aderat: sine quo sacrum diis nullum exhiberi poterat. Is autem culter ferreus erat & oblongus, manubrio eburno, clavis æneis, ære cyprio, & capulo argenteo ornatus: nanque manu viscera tangere non decebat, ne qua offensa, pollutis sacris contraheretur. Apud Delphos fuit vsurpatum, vt cultro quo diis immolabant, de nocentib; supplicium sumerent. Persæ & Cappadoces non gladio, sed stipite mactabant hostias. Romani etiam malleo: apud Homerum querno trunco. Quibus inspectis, ex omni viscere & membro primitias, partesque desectas farina farris inuoluere & in calathis sacrificanti offerre debebat: tunc hostia perfecta dicebatur, quas sacerdos laris imponens, foculo accenso comburebat. Hoc enim in omni sacrificio seruatum est, vt de singulis oblati, aut deo immolaris particulas tanquam libamina, vt holocaustum fiat, in ignem mitterent. Ægyptii sacerdotes, immolata victima caput abscindunt: illudque diris carminibus execrari, in flumen deiiciunt, cum precatione solenni, vt si quid aduersi casurum foret, in caput illud redundaret. Apud Græcos ex cæsa victima, nonnuquam capite & ventre excepto, cætera dabantur diis: linguæ verò præconibus. Hunc verò ignem ex olea, lauro, vel quercu crassiori cortices, aut cuius caudex cauus, fungosusq; foret, accendere, vel numinibus adolere nefas erat. Hæc enim ligna nunquam dira maliq; ominis, detestati sunt: quem ignem subdita, face accendebant, eumq; partim ex fumo, quas vertigines faceret, quantumque se attoleret, partim ex flamma, si lucidior aut obtusior, & qua specie foret, multi obseruarunt, qui capnomantes dicti. Si autem mortuo carbone sacrificetur, lignum ne glebæ religionis fore & perniciosum, nemo dubitauit. Per hæc ligna arida deimpro cortice sacrificio apponere de superque oleum fundere, & aruinam pinguem, ignemq; appositum non flatu, sed ventulo excitare in vsu fuit. Soliq; velut deorum maximo, quum virgultorum fascis apponunt, & incendium suscitant, his verbis proloqui, \* Ede ignis domine.

*Galatae.  
Cultor sacrificii.*

*Delphi.  
Persæ.  
Cappadoces.  
Romani.*

*Seruatum  
in omni sacrificio.  
Ægyptii.*

*Græci.  
Ignis sacrificiorum ex quo styctum.*

*Capnomantes.  
Persæ.*

*Ecco.*

*mine. A  
Ragnum  
sua spon  
um fieri fa  
ui in Pella  
runt. E  
gnis extr  
dunt Ma  
myrto &  
que Ereun  
victima, c  
tur. Hæc  
carnes ipsi  
pidibus sa  
ligno ince  
in sacrific  
bus sparg  
re superpe  
culo, mirt  
ra, licet n  
ris postea  
sæ verò, e  
deos comp  
molata di  
Thieræ in  
mittunt, &  
Ægyptios  
ficium ard  
Quare ven  
nustum, q  
tes in sac  
quibus sa  
ne sacrific  
fuit, vt in  
ant. Ex r  
quibus q  
habent, f  
rex his b  
allis, pro i  
nentes ve*

*mine.* Apud Siculos in colle Vulcanio, iuxta Petrensium *Siculi.*  
 Ragaum, dum sacrum fit, sarmentorum fasces super aras  
 sua sponte ignem concipere, & nullo flante hali: u incendi-  
 um fieri fabulantur: Sicut de Seleuco traditur, qui cum Jo-  
 ui in Pella victimam faceret, ligna aris imposita ultro arie-  
 runt. Et de Egnatia nympa in Appulis, in cuius arali- *Egnatia*  
 gnis extructis, ignem sua sponte excitari opinio erat. Tra- *nympa.*  
 dunt Magos apud Persas, dum sacrum fit, carnes super *Magi.*  
 myrto & lauro appositas subtilibus virgis adurere. At-  
 que Eretrienſes mulieres in Cerealibus obſeruare, ut caſa *Eretrienſes.*  
 victima, carnibus non igne coctis, ſed ſole torridis, veſcan-  
 tur. Et apud Scythas ſacrum fieri Marti, ubi victimarum *Scythe.*  
 carnes ipſarum offibus adurunt. Luſitani verò ignitis la- *Luſitani.*  
 pidibus ſacrificales carnes coquunt. Joſides, licet ex omni *Joſides.*  
 ligno incendiant aras, ſpinas tamen aſparagi aut ſtramina  
 in ſacrificiis cremare, neſas habent. Mox farra viſceri-  
 bus ſpargens, probata libataque extra lancibus imposita, a-  
 ræ ſuperponebat: viſceraque, detractis extis, flammis & fo-  
 culo, mittebat de ſuper thuris & coſtum. Ea quidem vilce-  
 ra, licet nunquam abluta, elixa per ſe fiebant. vinumque a-  
 ris poſtea fundebat, & tunc porrici hoſtia dicebatur. Per- *Porricere*  
 ſæ verò, ex immolata victima, nihil diis adolent, ſola anima *hoſtiam.*  
 deos contentos eſſe rati. Luſitani quoque ex hoſtia im- *Persa.*  
 molata nihil concidunt, ſed extra perſpiciunt, & diuinant. *Luſitani.*  
 Thiſeræ in Aſia, & Argini, oſſa victimæ tantum in ignem *Thiſera &*  
 mittunt, & deſagrant: ipſi autem veſcuntur catuibus. Apud *Argini.*  
 Ægyptios inualuit mos, ut immolata victima, dum ſacri- *Ægyptii.*  
 ficium ardet, omnes ſe diuerberent, & flagris afficiant.  
 Quare verbum Xenophanis phyſici proditur non inue-  
 niſtum, qui cum Ægyptios ſeſe conuerberantes & lugen-  
 tes in ſacris vidiffet, admonuit. ut ſi deos eſſe crederent,  
 quibus ſacra miniſtrabant, ne lugerent: ſi vero homines,  
 ne ſacrificarent. Quod ſerè a Lacedæmoniis viſurpatum  
 fuit, ut in adoleſcentes ephebos, circa aras flagris deſeui-  
 ant. Ex reliquis verò hoſtiæ membris cœnam apparabant,  
 quibus qui ſacris interſuere, veſci licebat. Græci verò ſatis  
 habent, femora hoſtiæ in duo fruſta concifa, igni ſubicere,  
 ut ex his holocauſtum fieret, viſceribusque ſuper priuas  
 aſſis, pro ientaculo, mox carnibus veru decoctis, dicum-  
 bentes veſci. Quibus ex legis præſcripto porciunculam ad

# GENIALIVM DIERV

domesticos afferre, & amicis partes victimarum impartire licebat : extraneos autem ad sacra adhibere, fas non erat. Apud Lacedæmonios autem in publica viscuratione , primi reges erant , quibus duplum , quàm cæteris , dabatur, privilegioque honoris , præter libamina , immolatorum quoque animalium coria debebantur , hordaceasque pul- tes, libaque & farra, ac fructuum primitias, non auro vel argento, sed fictili vrna & catino, aut simpulo , vel ligneo scypho: qui ne carie absumeretur , pice oblitus erat: aut gutto fagino , sicut Marius Curius , diis prolibare soliti sunt : vetustissimam religionem, qua in deorum sacrificiis fictilibus utebantur, designantes, qui pietate, religione & iustis precibus, non censu, deos placari putabant. Quippe tunc maximè dii propitii esse crediti sunt , cum fictiles erant. Hostiaque immolata, & mysteriis peractis, qui sacris intererāt, fisco & farre apposto, cum rotundis paniceis, quas in honore deorum adhibebant, stantes vescabantur. Siquidem in ædibus deorum & epulari simul , & sacrum fieri seruatum est : nam mensæ in sacris ædibus ararum vicem præbebant. Quibus quidem extis & carnibus sacrifici- calibus, nisi ritè sacrificio perfectò, vesci non licebat. Del- phis verò assuetum est, vt immolantes victimam , exclusis cæteris vescantur: ad quam extraneos admittere, nefas e- rat. Contrà in sacris Hecatæ, in quibus, qui sacrum fecit, de sacrificio vesci non permittitur. Quæ quidem exta, veru assa, apponebantur semper, cum heroicis temporibus non vescerentur elixis. Arietis tamen, non veru cocta, sed elixa in olla apponunt: aliter ritu præpostero sacrum fieret. In- terque vescendum, laudes diis canere assueant, his, quibus sacrum fieret : pedibusque circum aras psallere ad nume- rum, carminaque & hymnos canere, ac cymbala pulsan- tes, choros agitare. Fuitque obseruatum, vt sacrificantes aras circum currerent , cursum auspiciati à læua dextrorsum, quod religiosius putarunt, mox à dextra laeuorsum. Cum- que hymnorum plures species forent , quibus psallebant diis, hi tamen fuere in vsu frequentes : Hyingos Dianæ, Apollini pæan & Profodia, Dionysio dithyrambus, Cere- ri Julius, Veneri Eroticus, id est, amatorius : præter quos fuere, profodion, hyporchema, & stasimon. Quod ideo inuentium est , nequa pars corporis religione vacaret : quasi

*Lacedamo-  
ni.*

*Mensa pro  
aris.*

*Delphi.*

*Hecata sa-  
cra.*

*Laudes deo-  
rum inter  
vescendum.*

*Hymnorum  
genera.  
Vide L. Gre-  
gor. de poëti-  
ca, dialog. i.  
fol. 100. &  
101.*

quasi penitus  
rent. Memp  
præter alioru  
ti sunt. Et Gra  
ne sacrificia p  
cantu. Con  
salutatio, vel  
lo quoque al  
fiebat. Fere  
sacrum facer  
tarent , cym  
rent, adhibu  
lorum & son  
tas quoque n  
panis vnâ tub  
monis conce  
voce illos, qui  
verò functus  
quasi populus  
sacris instaur  
tem foras ex  
omnia myster  
habeatur, sic  
sacrificiis seru  
& farre non n  
gantur vnâ q  
hostias deuoc  
sacrum instaur  
propitiato nu

*Qua militi  
ab i*

**P**Riscisten  
tem oper  
hemina vel  
lica dicta) bis  
die circumar  
enim militi  
stos labores

quasi penitus sacro numine afflati, quodam furore capri forent. Memphitæ verò in Osiridis templo dum sacrificant, *Memphite.* præter aliorum morem, nec canere tibias, nec psallere soliti sunt. Et Græcorum plerique, cum nulla numinis afflatio. *Græci.* ne sacrificia perficiunt, sed animo remisso, absque tibia vel cantu. Contra apud Indos, quibus nulla fuit numinis con- *Indi.* salutatio, vel sacrificium, nisi adhibita saltatio foret. In De- *Delii.* lo quoque absque saltatione vel musica, sacrum nullum fiebat. Fertur Antoninus Cæsar, quum deo Heliogabalo sacrum faceret, mulieres Phœnissas, quæ in urbem cursi-  
rent, cymbalaque & organa musica circum aras psalle-  
rent, adhibuisse: & Cybelis sacerdos, cum tinnitu cym-  
balorum & sonitu tympanorum, sacrum facere. Apud Cure- *Curetes.* tas quoque nullum sit sacrum, sine strepitu & fragore, tym-  
panis vnâ tubisque pulsantibus. Reigitur diuina & cære-  
moniis concelebratis, sacerdos I L I C E T, succlamabat: qua *Ilicet.* voce illos, qui interfuerant, missos faciebat. Apud Græcos  
verò functus mysterio, sacerdos sic renunciat *ἀλλοις ἄφρονος*,  
quasi populum missum faceret. Siqua tamen mysteria in  
sacris instauranda forent, initiati manebant, prophanos au- *Prophani à*  
tem foras exigebant. Namque hoc erat vsu frequens, vt o- *mysteriis ex-*  
mnia mysteria secreta sint, summaque in his silentii fides *acti.*  
habeatur, sicut in Samothraciis & Eleusiniis. Illud vtrique in  
sacrificiis seruatum nequaquam præterierim, vt mola salsa  
& farre non modò frons victimæ, sed voci cultrique asper-  
gantur vnâ quodque immolata victima, si non litassent,  
hostias denuò augeri iterum ac sæpius, & maioribus hostiis  
sacrum instaurari debebat, donec inuenta pace deum, &  
propitiato numine, ritè perlitatum æstimarent.

*Quæ militibus operam in bello nauantibus militaria dona  
ab Imperatoribus olim dari solita fuerint.*

## CAPVT XVIII.

PRiscis temporibus militaria dona, quæ militibus for- *Militaria*  
tem operam nauantibus in bello, à ducibus dabantur, *dona.*  
heminx vel quartarii farris fuere, ) vnde adorea, laus bel- *Adorea.*  
lica dicta) binaque iugera, aut tantum agri, quantum vno  
die circumarassent, amplissima dona putauere. Precia  
enim militæ, hæc habita sunt maxima, vt post exhau-  
stos labores, milites emerius stipendiis, sanguine &  
sudore



# GENIALIVM DIERVM

*Perniciosus ciuis.* sudore partis agris donarentur. Hos enim lætissimos fructus, velut opimam prædam laborum periculorumque accipiebant: quippe perniciosum ciuem putabant, cui bina aut septem iugera non essent satis. Præter quæ, vt ad decora militiæ magis incenderent animos: quoque honoratior testatorque eorum virtus foret, mercede propo-  
*Corona militibus dari solita.* sita, obsidionalẽ, ciuicam, muralem, naualem, castrensem & aureas coronas, amplissimaque alia honoris genera inuenere, quibus donabantur, qui vrbes, castra, aut exercitus obsidione liberassent, ciueme versuassent, vel primi obsessæ vrbis muros subiissent. Primus enim A. Posthumus dictator, ad lacum Regillum castris expugnat, magni muneris loco, auream coronam dedisse fertur. Mox sequuti duces militibus, vt essent re & fortuna auctiores, alias largiri fuere, quas quidem frequenti prætorio, egregis laudibus cumulatis, cum præfatione virtutum, militibus tradebant. Apud Græcos duces in vnum coeuntes, in concilio agitant, & sententiis decernunt, quem primum, quem secundum, qui depulsa hostium copias longius egerit, & quo præmio aut honore dignus sit, diiudicant: idque apud deorum aras in Isthmo, in clyto Neptuni templo, sumpto ab ara suffragio, & vt erant sententiæ, sic agro & vacatione donare, ac pro merito præmia largiri solebant. Apud Indos verò nullo militari dono aut hostili præda donabatur miles, nisi qui hostis caput retrulisset in castra. Sed præ cæteris, corona ciuica maxime fuit ornatus, cui cedunt aureæ, murales, castrenses atque rostratæ: eratque proprium ius ciuicæ, vt illa donatus, perpetuò eam gestare liceret, & ludos in eunti, à populo & senatu vniuerso assurgeretur, ius spectandi inter senatores, munerum vacatio sibi patrique & auctori paterno. Præcipua vero obsidionalis, tanquam virtutis præferens spectatissimum insigne, æstimatione immensa, longè præcellere credita est. Hæc enim ex illo fiebat gramine, vbi ciues obsidione essent liberati: qua nulla nobilior, publica militari lege diffinitur. Quippe cæteras, imperatores aut duces singulis militibus tradunt: graminea vero, velut multo maximum decus præferens, nisi ab vniuerso exercitu, seruatori suo, concedi minimè poterat. Ciuica ex quer-  
*Ciuica ex qua muralis* na fronde fit: muralis in pinnarum similitudinem, naualis instar

instar nauium  
 lo figurabatur  
 nutio & tota  
 fuerant pri  
 censul cont  
 quod eius co  
 sto & ardore  
 qua ab vniu  
 iam aurea co  
 opimo aur  
 lis F. Maxim  
 seruasset, à  
 conspiration  
 Cn. Teio A  
 cerat, ipse q  
 exercitum  
 vt prætexta  
 concessum  
 Dentato, &  
 gulum, pri  
 um excidit  
 Aphricano  
 far in expu  
 nali & ciuic  
 luri signum  
 stratum ver  
 donante C  
 Augusto, q  
 um in Isthm  
 phalarique  
 adduxerill  
 in bello ope  
 bus quam f  
 est. Sed  
 torquibus  
 nis, sed ciu  
 lius phale  
 murales, c  
 autem Cal  
 siderum sp

instar nauium rostri: quæ verò castrensis, velut effictio val-  
 lo figurabatur. Hac obsidionali Q. Cincinnatus à Mi-  
 nurio & toto exercitu, quod illius opera obsidione liberati  
 fuerant, primus donatus fertur. Et deinde M. Valerius  
 consul contra Samnites, P. Decium tribunum militum, qui primus  
 quod eius consilio & ministerio exercitus, ex saltu angu-  
 sto & arctissimis faucibus, euaserat, præter gramineam,  
 qua ab vniuerso exercitu & suo præsidio donatus fuit, et-  
 iam aurea corona & centum bobus, eximioque vio albo,  
 opimo auratis cornibus, donauit. Eademque obsidiona-  
 lis F. Maximo imperatori, quod cunctando remp. & ciues  
 seruasset, à toto exercitu, senatuque & populo, communi  
 conspiratione & consensu tributa est. Et bello Cimbrico,  
 Cn. Teio Atinati, quod cuncta tem primipilum interfe-  
 cerat, ipseque arrepto vexillo per castra hostium eruperat,  
 exercitumque incolumem eduxerat, præter gramineam,  
 vt prætextatus ad ribicinem immolaret foculo accenso,  
 concessum fuit. Contigitque idem honos semel L. Scinio  
 Dentato, & M. Calpurnio tribuno, quod M. Attilium Re-  
 gulum, primo Punico bello in Sicilia cum exercitu, hosti-  
 um excidio liberasset. Deinde Scipio Æmilianus bello  
 Aphricano, mox Sylla bello Marsico, demum Iulius Cæ-  
 sar in expugnatione Mytilenarum, & Augustus, obsidio-  
 nali & ciuica donati fuere. Ea enim ciuica, singularis sa-  
 lutis signum erat: obsidionalis vero, vniuersorum. Ro-  
 stratam vero accepit primus M. Varro bello pirarico, acceperis.  
 donante Cn. Pompeio: & deinde Agrippa, bello Siculo ab  
 Augusto, quod in conspectu navalis pugnae, in naues hos-  
 tum insilissent primi. Corniculasque, & aureas coronas, militaria.  
 phalerasque argenteas, & aureos torques, tum armillas,  
 & de vexilla cærulea, honoris causa ob nauatam insigniter  
 in bello operam, & ob multa rei militaris facinora, militi-  
 bus quam sæpissime ab imperatoribus dari, adnotatum  
 est. Sed auxiliares & externi aureis: Romani argenteis  
 torquibus donabantur. Contra vero armillas non exter-  
 nis, sed ciuibus tradebant. Augustus tamen Octavius faci-  
 lius phaleras & torques, & quicquid auro constaret, quam  
 murales, castrenses, aut ciuicas coronas, munera dedit. C.  
 autem Caligula noui generis coronas, Solis & Lunæ ac-  
 siderum specie commentus fuit. Scipio vero Æmylia-  
 nus

# GENIALIVM DIERV

*Alia dona.*

*C. Sicinius  
Dentatus  
optime do-  
natus.*

*Hasta pura  
qua dice  
bantur.*

*Muralico-  
rona quis  
primum do-  
natus.*

*Alia dona.*

nus regum & sociorum munera oblata, pro tribunali reci-  
piens, in publicas tabulas per quasstorem referri iussa,  
postmodum fortibus viris pro meritis tradebat. Præterque  
aureos torques, etiam duplicem annonam, interdum mili-  
tiaræ vacationem, & immunitatem ob virtutis præmium,  
nonnunquam duplex stipendium imperatores largiti sunt:  
aræque multiplicia, sagaque & tunicæ singulis militibus,  
qui rebus fortiter gestis interfuere, plerunque ius civitatis  
ex lege Calphurnia: vel senatoria fungi dignitate inter  
patres, aut diebus solennibus coronatum incedere, velut  
præmia victoriæ, haud quaquam spernenda munere fuere.  
Neque dubium, illos quorum opera insignis in bello stetit  
set, perditæque & afflictæ res restitutæ essent, pluries donis  
muneribusque honestari. C. Sicinius Dentatus, clarus vir  
ingenio factisque, ob egregia facinora militaria, præter oc-  
teto aureas coronas, obsidionali vna, muralibus tribus, civi-  
cis quatuor, torquibus tribus & octoginta, hastis puris duo-  
decim, armillis plus centum sexaginta, donatus fuit.  
Habeturque inter exempla, hunc Sicinium militaribus  
donis, omnium honores & virtutum præmia antefisse.  
Hæ quidem hastæ, quod nullo ferro munitæ forent, puræ  
dictæ sunt, quibus donabantur plerunque milites, qui tunc  
primum militare facinus in bello admisissent. Cui pro-  
ximus fuit Manlius Capitolinus, qui vix decimo & septimo  
ætatis anno, bina ex hostibus spolia tulit, primumque  
murali corona donatus, civicas sex, militaria dona sex &  
viginti meruit ob virtutem. Probus quoque, qui postea  
in imperio assumptus fuit, quum bello Sarmatico iam tri-  
bunus multa fortiter fecisset, hastis puris quatuor, coronis  
vallaribus duabus, corona civica vna, vexillis puris qua-  
tuor, armillis aureis duabus, torque vno, & patera sacrifi-  
cali aurea quinque libris, vna pro concione donatus fuisse  
memoratur. Quinetiam illud perspectum est, in an-  
nonæ caritate, & rebus angustissimis, militem ob rei mili-  
taris singularem scientiam, collato frumento & pecore do-  
nari. Manipulumque hastatorum, ob insignem operam,  
corniculis armillisque argenteis, Sp. que Nautium à Papy-  
rio consule, bello contra Samnites, etiam coronis aureis  
donatum, præterque aureas pateras, sellasque curules eburneas,  
& scipionem eburneum, hastæ quoque, tunicæ Palma-  
ræ &

æ & pistor  
quam alit  
rogatus, m  
ra tributa fu  
tua, aut con  
populora A  
bus statuas  
rent, vt pop  
id meruisse  
rat facious  
taribus don  
prator, deu  
stellis & fil  
biliori à Ca  
pote quod  
rant, coron  
multiplicia  
puerilia hæ  
& agris, no  
apud Athe  
tribus dace  
bussent, p  
tur. Quod  
rum virtus  
quens tam  
quam tæni  
Ceramico  
qui ob sing  
meruisse  
ria, à milit  
berasset i  
donatos, la  
Marathon  
cie vicie,  
porticu, s  
ter primo  
cem, quo  
re & corn  
viginti le  
cim, &

taz & pictæ, atque in bello nauali vexilla cærulea, nonnun-  
 quam altioris dignitatis gradus, aut militaris ordinis præ-  
 rogatiua, militibus, qui strenuam operam nauarunt, mune-  
 ra tributa fuere. Summis vero ducibus triumphalis sta-  
 tua, aut consularia ornamenta. In quo animaduertum est,  
 populū Atheniensem perraro virtutis præmium aliqui-  
 bus statuas dedisse, in quibus illorum nomina inscribe-  
 rent, ut populi hoc videretur beneficium, non illorum, qui  
 id meruissent. Nemoque qui; ræclarum aliquod gesse-  
 rat facinus, prout, cuiusque meritum virtusque fuit, mili-  
 taribus donis indonatus abiisse fertur: adeo ut Quintus  
 prætor, deuictis Hispanis, equites nouo genere honoris, ca-  
 stellis & fistulis donarit. Proditum tamen est, Fulvio No-  
 biliori à Carone obiectum, quod leuissimis de causis, ut  
 pote quod puteum strenue effoderant, aut vallum cura-  
 rant, coronis milites donasset. Cæsari quoque Augusto  
 multiplicia hæc munera largienti, obiectū à militibus fuit,  
 puerilia hæc deliramenta esse. Namque exercitui pecunia  
 & agris, non his honoribus opus erat. Legibus vero Solonis  
 apud Athenienses cauebatur, ut præter ea dona, quæ mili-  
 tibus duces impartiti fuerant, illorum filii qui bello occu-  
 buissent, publice alerentur, & bonis disciplinis instruen-  
 tur. Quod Pisistratus cauisse dicitur, ut filii parentum, quo-  
 rum virtus insignis in bello fuerat, dona acciperent. Fre-  
 quens tamen illis munus erat, corona ex auro, nonnun-  
 quam tæniis & vittis caput ornare, aut publica sepultura in  
 Ceramico. Namque intra mœnia sepelire non licebat, nisi  
 qui ob singularem excellentiam, præcipuum hoc donum  
 meruissent. Legimus Syracusanum Dionem, parta victo-  
 ria, à militibus aurea, & Themistoclem, quod Græciam li-  
 berasset a Lacedæmoniis, corona oleagina & curru eximio  
 donatos, laudatosque magnifice: ac Miltiadem ob pugnam  
 Marathoniam, in qua ultra centum millia Persarum vna ac-  
 cie vicit, ab Atheniensibus consequutum, ut in Pæcile  
 porticu, sua imago in prætorum numero exculperetur in-  
 ter primores. Agamemnon vero, Homeri testimonio, Aia-  
 cem, quod cum Hectore pugnasset, bouis immolati tergo-  
 re & cornibus: Achillem vero, præter septem tripodes, &  
 viginti lebetes decemque auri talenta, equorum duode-  
 cim, & septem Lesbium scæminarum munere donauit

*Dona sum-  
morum du-  
cum.*

*Athenienses.*

*Nemo bene-  
meritus de  
rep. in Ro. ex  
ercitu indo-  
natus.*

*Solonis lex  
de filiis quo-  
rum paren-  
tes in bello  
perierant.*

*Ceramicum*

*Oleagina.*

*Pæcile.*

*Iliad. 7.*

*Iliad 19.*



# GENIALIVM DIERVM

*Scytha.*

*Romanorū  
vñs de his,  
quorum pa  
rentes cecidi  
dissent bello.*

*Dona confre  
deratorum.  
Ceramicus  
extra Athe  
nas.*

*Ceramicus  
alter, in ur  
be.*

*Casalius.*

*Celosta.*

*Summenū.*

*Sphincte.*

*Casaluades.*

*Lacastria.*

*Casorides.*

*Casorita.*

*Lupa.*

*Alia dona  
militaria.*

Platænsibus ob nauatam insigniter operam in bello Per  
sico, munus octoginta talenta largitus fuit. Scythis vero  
mos erat, his qui hostem superassent, semel annis singulis  
cretere regio vinum bibere, quod victoribus circumfere  
bat: qui vero pluribus cæsis victor fuisset, duobus calicibus  
potare. Romanis vero traditur vsus, vt quorum paren  
tes reip. causa occubissent, liberi præmia ferrent, quæ il  
lis deberentur. Si tamen regibus fœderatis aut sociis  
mittenda dona forent, Scipio eburneus, toga picta, & pal  
mata tunica cum sella curuli, frequentia fuere. Erat au  
tem Ceramicus extra Athenas locus, in quo deorum homi  
numque excellentium simulacra & statuas. publico decre  
to erigere, atque eos qui pro patria occubissent, sepelire,  
illisque erectis tumulis inscriptiones & elogia, decretaque  
ac titulos apponere assuerant: inter quas Chrysippi imago  
porrecta manu visebatur, aliorumque philosophorum, die  
uerso gestu & modo. Singulis enim sepulchris singula  
columnæ affigebantur, cum inscriptionibus & titulis,  
quos ob egregia quisque facinora meruisset, ibique velut  
monumentis & trophæis, celebrata illorum memoria fu  
it. Alter vero Ceramicus intra urbem locus erat: Athe  
nis, diuersorum scortorum, cui nomen Casaluo, sicut  
Græcis Celosta, & Romæ Summenium, vbi prostabant  
meretriculæ, quæ pluribus notatæ nominibus fuere: nam  
& Sphinctæ, Casaluades, Lacastriæ, Casorides, & Casoridæ  
dictæ: apud Latinos lupæ. Postea sequuti Cæsares, cen  
turiones legatosque legionum pro magnis officiis in  
remp. consularibus ornamentis, aut equo publico, non  
nunquam triumphali statua donauere. Quod à Mace  
donibus antea fuit vsurpatum. Namque Alexander Ma  
cedo centum viginti equites, qui in campis Adrastæis ce  
diderant, propter multa belli decora, equestribus statuis  
donauit: illorumque filios patrum stipendia ferre iussit. Il  
lud tamen haud indignum est quod annotetur, quod viri  
triumphales, qui triumphalia ornamenta meruissent, præ  
cipuo honoris priuilegio, eadem ipsi dona aliis fortiter di  
micantibus, lege militari, impartiri poterant: quodque vi  
gente hoste & nisi debellato, dona militaria duces la  
giri non solebant. Et licet milites in castris per exiguo ad ves  
cendum argento vterentur, militariq; disciplina horridus

miles

miles, non  
beret esse  
gratia mil  
mulcendis  
res magna  
quisque su  
ut ante ter  
ui putem p  
cula nihil

*Delos*

NON e  
nator  
mones vo  
maginibu  
nostra que  
Nuper a  
ri rem di  
uenisse e  
torum re  
dissimul  
silencio, el  
minis aud  
re iellert  
nomen, t  
quempiat  
nibus iou  
ad ipsi  
deretur, q  
prehe  
multum  
monem  
animo e  
se dimi  
taque e  
non effi  
obuersa

miles, non cælatus auro & argento, sed ferro & animis de- *Ornamenta*  
beret esse munitus: tamen eiusmodi dona, quibus virtutis *virtutis mi-*  
gratia miles donabatur, velut inuitamenta virtutum, per- *litaris fere-*  
mulcendis militum animis tanti fuere, itaque animos ad *bant in ca-*  
res magnas acuebant, vt his honoribus aucti & confirmati, *stris.*  
quisque suum decus faceret, destinarentque animis, vince-  
re aut mori, mortemque potius, quàm ignominiosam ser-  
uitutem præpararent, vitam denique & quæcunque peri-  
cula nihili penderent.

*Delusiones demonum malorum à multis expertas fuisse,  
qui diuersis imaginibus homines deluserunt.*

## CAPYT. XIX.

NON est profectò fabulosum, quod apud sanctos viros,  
auctores memorant, vt cum tetrisspiritibus quos dæ-  
mones vocant, congressum habuerint, illosque diuersis i-  
maginibus, ac multiplici specie propè deluserint: siquidem  
nostra quoque memoria id euenisse, compertum est.  
Nuper amicus meus summus, ingenio & fide singula-  
ri, rem dictu admirabilem, hæc prodentibus nobis, sibi e-  
uenisse enarrauit: quod quum credi vix posset, illam mul-  
torum testimonio comprobauit: se quum apud coniun-  
ctissimum & sibi familiarem Neapoli diuerteret, & noctis  
silentio, clamantis de via, & opem implorantis vocem ho-  
minis audisset, quum accenso lumine accurrisset, vt quid  
rei esset inquireret, ibi dæmonem, & dirum quoddam  
numen, tetra & horribili specie conspexisse, qui iuuenem  
quempiam clamantem & reluctantem, in via infestis ma-  
nibus inuadere quærebat: quo conspecto, quum miser ille  
ad ipsum, quem propè videbat, accurrisset, & ne apprehen-  
deretur, quanto poterat nixu, ipsius vestem & manum ap-  
prehendisset, se, diuino læpius aduocato numine, quum  
multum diuque frustra fuisset reluctatus, vix tandem dæ-  
monem abegisse: quo demum abacto, quum iuuenem  
animo consternatum in domum recepisset, nūquam quod  
se dimitteret aut pallium relaxaret, efficere quisse. Tan-  
taque eum torpèdo inuasit, vt mente euicta, sui compos  
non esset, quum sibi prorsus representari & ante oculos  
obuersari illa species videretur. Tandem ad se redditus,

rem

# GENIALIVM DIERV

rem quo pacto se habuerat, enarravit. Constat enim, prauis illum moribus & inciuilibus, cum Dei contemptu diu vixisse, in parentesque tunc iurgatum, contumelias & intoleranda probra dixisse, deuotionibus execrationibusque diris ab eis agitarum abiisse. Sed nec cui hæc vana vel ficta sermonibus videantur, autor est Thomas monachus homo minimè malus, cuius ego fidem probitatemque pluribus in rebus expertus didici, qui serio mihi retulit, quod cum in monasterio & sacris ædibus, quæ in Lucanis montibus sunt, cum pluribus iurgatus foret, & post immodica conuicia & rixas. animo perturbato inde se properaret: cumque per nemora iter solus intenderet, speciem hominis vultu tetra, nigra barba, promissis tunicis, vultu aspectuque deformi & sæuo, obuiam habuisse: quem cum compelleret, quid ille solus per deuia errabundus incederet, dixit, equum quo vestabatur amisisse, atque in proximos campos illum euasisse credere: cumque per sinus inuios equum vnà quæsitum pergeret, ad profluentem, in cuius alueo gurgites magno & formidabiles redundabant, deuenisse. Et cum monachus, vt aquam traiceret, calceos sibi eximere appareret, illum magnopere coegisse, & tandem peruicisse, vt super spatulas suas ascenderet, potiusque à se, qui corpore maior erat, vestaretur: qui acquiescens, quum super illius spatulas, vt succollaretur, monachus ascendere, illeque iam aquam ingredi appareret, dum vada exquirir, illius pedes non humana, sed tetra & deformi specie conspexit. Quo animaduerso, horribili terrore percitus, Deum vt sibi præstò adesset, acclamauit. Mox dæmonem & diram illam speciem, diuino audito verbo, stridore querulo & vi maxima, quanta dici potest, ita e conspectu abiisse dicit, vt imminentem quercum ingenti impetu colliserit, ac perfractis ramis funditus auerterit, ipseque consternatus atque exanimis diu iacuerit. Credebat enim, quod à vero non abhorret, nisi præuidisset, illum in rapidissimos vortices & voragines fluminis præaltas, se fuisse necaturum. Sed præ omnibus quæ audierim aut viderim, res est admiratione digna, quam recenti memoria euenisse, comperimus Romæ. Quippe notares est quum apud Gabios, quidam infimæ sortis & obscuri natus, talibus adulescens, vesanus & furiosus, cuius prauiores &

res & vita facinorosa fuerat, in parentem grauibz iurgiis & conuiciatus foris, post iurgia immodica, cum furis ag-  
 tus, & ~~damone~~ damone, cui se deuouerat homo ille impro-  
 bus & impurus, furore cæcus & amens discessisset, & Ro-  
 mam petere cœpisset, eo consilio, ut aliquod dirum facinus  
 in patrem moliretur dum irer faceret, & demonem facie ho-  
 minis truculenta, sordida barba & capillo, vesteque oblo-  
 leta & squallida, obusam habuisse: quod cum simul perge-  
 rent, illum interrogasse iuuenem, quem animo anxio &  
 sollicito videbat, quid tam tristis incederet. Atq; ille, quum  
 quid sibi iurgii cum patre fuisset, quodque aliquid scelesti  
 facinoris patrare cuperet, respondisset: demonem illum,  
 se quoque simili casu percitum fuisse, dicere: proinde per-  
 gerent, & suas iniurias ultum irent. Cumque nocte appe-  
 tente, ad urbem applicuissent, in proximo hospitio diuer-  
 tisse, atque in cubiculum, quod à caupone utrique exhibi-  
 tum fuit, haud multo post cubitum iuisse: cumque vnâ cu-  
 barent, pestem illam immanem, cum illum somno oppres-  
 sum videret, infestis manibus iugulum hominis apprehen-  
 disse, ut elatis faucibus necaret: quem iam oppressisset, nî  
 expergefactus ille, Dei opem & auxilium aduocasset: quo  
 audito, furiam illam teterrimam stridore & tumultu ma-  
 ximo, tantoque impetu cubiculum, vnde euasit, dicitur  
 collisisse, ut tigna & tectum euerterit, tegulasque penitus  
 perfregerit. Quo strepitu, cum magister hospitii excitatus  
 surgeret, & quid ruinæ & strepitus esset, inclamaret, allato  
 mox lumine, rem sicuti erat, adolescens ille, quem solum  
 & seminecem inuenerat, enarrauit: tectumque collisum &  
 perfractum, vnde demon è conspectu abiit, demonstrauit.  
 Quo malo perterritus, cum suæ turpitudinis, & anteactæ  
 vitæ non solum pigeret, sed puderet, diuino afflatus spiri-  
 tu, per os scelera, boni exempli & procul à populari tu-  
 multu. vitam egit. Multas quoque malorum demonum il-  
 lusiones persæpè apud sanctos viros, fuisse legimus, quas  
 nostra non semel vidit ætas. Quibus salutaribus exemplis  
 admonemur, ut præmuniri aduersus illorum insidias si-  
 mus, qui nobis inimici infestique sunt, & tanquam in spe-  
 cula, in insidus stant: nè ve defides & ignaui, concepta opi-  
 nione populari illorum, qui ista minime credunt, in ali-  
 quod discrimen dilabamur.



# GENIALIVM DIERVM

Quando dies tam apud Romanos. quàm exterar gentes incipiat. & qui dies atri quivè fausti sint.

## CAPVT XX.

**Ægyptii & Athenienses** **P**ERVULGATVM ferè est, *Ægyptios & Athenienses* diem à Solis occasu facere. & ad alteram occidentem terminare, ita vt quod spaciū inter duplicem occasum fuit: integrum diem putarent. *Persæ & Babylonii* contrà: nam diem ab ortu Solis incipere. & ad alterum terminari dixerunt. *Vmbri & Hetrusci*, à sexta hora ad alterius sextam *Romani* à media nocte ad mediam sequentem, ita vt quod inter duas dimidiatas noctes temporis fuit, integrum diem facerent: *Vulgus* omne ab oriente luce ad tenebras. *Galli & Germani* ita sunt metiti diem, vt temporum spacia, non dierum numero, sed per noctium vicissitudines computarent, noctesque diebus anteferrent. *Ipsi enim* noctes ante diem fuisse arbitrati sunt. Fertur *Solon Atheniensibus* iuasisse, vt non ad solis, sed lunæ meatum dies & tempora dinumerarent. *Thebæi* verò contrà: nam dies non ad lunæ, sed Solis cursum metiti sunt. Fuitque tam *Græcorum* quàm *Siculorum* mos, inprimis curare, vt sui dies mensesque cum Solis & lunæ ratione congruerent: & si quid discreparet, tunc vnum diem aut biduum ex singulo mense adicere, vel adimere. *Dierum* verò qui dam fausti & agendis rebus felices, quidam atri & tristi omine infames habiti: quib. aliquid moliri, aut nouæ rei inceptare, euentus exitialis erat. In his exercitum conscribere, legiones educere, manus cum hoste conferre, sponsalia inire, peregrè proficisci, aut quicquam publicæ vel priuæ rei moliri, inceptu fœdum & exitiale æstimarunt. Obseruatumque fuit, vt qui hostes bello tentare, vel acies eo tempore committere curarent, rem in non mediocriter periculum discrimenque adducerent, magno postea exitio cōsequuto. Fuisse autem atros duxere dies, post Idus Quintiles, ad quantum decimum Calend. Sextiles, duplici clade insignes, quo ad *Cremeram Fabiæ*, & quo ad *Alliam* fœdè *Romanæ* Gallis fusi fugatique fuere: quibus grauiter afflicta, & in extremum discrimen adducta *Roma* ua res fuit, Quare *Vitellio* pontificatum maximum adepti, quod diem ad quintumdecimum calend. Sextiles, ceremoniis publicis sacram, consilio edixisset,

xisset, dirum omem fuit: qua calamitate doctus populus Rom. illum diem nullius publicæ vel privatz rei insignem & notabilem fecit, Cuius exemplo etiam postride calendæ, nonas, & idus mensis cuiusque, religiosos & ominales ac in faustos putauere: propterea quod maximis cladibus & infandis contumeliis pop. Rom. tunc affectu fuisse liquet. Dies quoque Manibus sacros, quum mundus patere dicitur, quibus occulta deorum manium sacra apparent, plerique omnes veluti atros & ominosos obseruauerunt: illosque veluti fœdi exitus & ancipitis fortunæ derefati sunt. Hi fuere dies postridie Vulcanalium, & ante tertium nonas Octobris, & ante sextum idus Nouemb. Etiam mense Maio, dies quibus Remuria celebrantur, ut occisi Remi umbra placaretur: & Nonis Iulii, quæ Ca. protinæ dictæ sunt, qua die Romulus apparere desit. Et dum Feralia seu parentalia diis manibus fiunt, ac impuris diebus, quibus ancilia nondum condita in templo Martis erant, tam nuptiis quam itineri ominosos exitiales & euitabiles duxerunt. Et qua ante quartum Nonas Sextiles pop. Rom. ardente Punico bello ad Cannas insignem cladem passus fuit, etiam ante quartum Nonas calend. & Idus cuiusque mensis, veluti tristi euentu infelices, pari superstitione deuitarunt. Feriis quoque Latinis statis, vel eommunibus. aut Saturnalibus, ac diebus festis & sacris, ludisque publicis, licet fausti felicesque forent, tamen prælium committi, vel rei militaris delectum haberi, aut quoquam peregrè proficisci, tanquam piaculari die, ominosum erat, dirum atque pestiferum. Præter hos fuere dies profesti, fasti, interci, & præliares: quia feriis publicis, quibusdam hostem lacescere vetabatur. Quippe diuisa tempora voluptatis & laborum, remissionum & curarum. Romani veteres habuere. Profestisenim diebus, quasi procula religione, Rempub. & priuatam gerere licet, quia comitiales, comperendinos, & præliares continent. Comitiales fuere, quibus cum populo agilibar, concilio coacto, nisi si quæ feræ conceptæ essent, quibus non liceret. Comperendini, quibus vadimonium dicere & vadere permissum: fuitque animaduersum in profestis etiam fastos contineri, quibus sanius erat. Fasti verò dies diu dicati fuere, in quibus foretibus negotiis omissis,

*Dies manibus sacri.*

*Remuria.*

*Dies profesti, fasti, interci, & præliares.*

*Comitiales dies.*

*Comperendini dies.*

*Fasti.*

*Sacri.*

# GENITALIVM DIERVM

*Intercisi.*

*Fasti.*

*Nefasti.*

*Idus Martii*

*Apud exte-  
ros.*

*Chalcedo-*

*Pis.*

*marthi.*

*Cyrus.*

*Asiani.*

*Persa.*

sacrificia, ferias, ludos, epulasque solennes celebrare, ac in-  
ter vota & sacra, fausta que omnia versari, verbisque pro-  
phanis abstinere conuenit. Intercisi autem dicti, in quib-  
us deorum simul atque hominum res agerelicet: nam ma-  
ne & vespere fari inhihetur, medio tempore inter caesam  
hostiam & porrectam fari permittitur. Fasti etiam dies, in  
quibus ius sature, id est, dicitur: nefasti, in quibus non reddi-  
tur ius, nec fari licet. Prefestos etiam etiam dies, qui erant  
ante fastos, nonnulli dictos volunt. Idus quoque Martii quod  
illis C. Caesar coniuratorum manibus caesus occubuit, pla-  
cuit parricidium vocari, ideo inter atros & ominosos recep-  
ta. Quotiesque incurrente anno dies coepit, qui adiectus  
nundinis foret, totum annum luctuosus casibus, & diro eu-  
tu infelicem incurrere opinati sunt. Proditum tamen me-  
moriam est, statos dies anni, infelices aut fortunatos, apud  
varias gentes pro multiplici euentu, non una ratione ob-  
seruari. Siquidem Chalcedonii cuiusque mensis vigesima  
primam diem, funestam & portentosam habuere, quod  
illa Darii praefectus ipsorum pueros castrauit, & in Pertide-  
dem misit. Parthi diem, qua Arsaces Seleucum vicit, tan-  
quam initium libertatis, faustum felicemque obseruauerunt.  
Cyrus diem, qua Scythas & Sacas clade afflixit, adeo fe-  
licem habuit, ut eam Sacam appellaret. sicut Asiani festam  
diem Mutiam nuncuparunt, quod Q. Mutius Asiam sin-  
gulariter rexerat. Athenienses quarta Hecatombæonis,  
qui mensis erat Soli facer, duplici victoria insignem, vel  
at fortunatam, obseruandam praeceperunt, qua ad Leu-  
stram & Gerestum feliciter pugnatum est. Iidem quar-  
tam decimam Boedromionis, aut secundum Boeotios, sex-  
tam & vigesimam Panemi mensis, quod Atrabazum &  
Persas à Græcia fugarent, felices habuere: qua die Libe-  
ratori Ioui victimas cedunt, & sacrum faciunt. Persæ ve-  
rò tertiam & sextam mensis Boedromionis, tanquam lu-  
gubres & defamatissimas deuitarunt, quibus diebus in  
pugna Marathonica, & ad Plataeas, & ad Mycalem à Græ-  
cis confictati, & magnas clades perpeffi sunt. Qui etiam  
diem, qua Magi qui regnum occuparant, interempti sunt,  
tam solennem habuerunt, ut illam Magophoniam, hoc  
est, Magorum occisionem, appellarent, qua die nulli Ma-  
gorum extra limen prodire fas est. Mensis quoque Thar-  
gelion

gelion pler-  
Alexander M  
gelionis &  
moleont  
rò sextus  
In eo enim  
dri Maced  
functus fe  
natalem su  
lati fuere,  
ut lætam &  
gaudio deli  
pia vicisse a  
se, natum qu  
desflasse  
rant, ab He  
propagare  
genti clade  
ciadis capt  
re. Ipsi quo  
tagitionis  
bilem hab  
oppressi su  
gesimam  
Atheniense  
morabili el  
In qua re p  
sanorum d  
nis natali si  
Siculi, velt  
rent: sicut  
lem suum  
verò diem  
singulis an  
ius, gaud  
tan dixere  
cibiades  
signasse e  
templi or  
indicto, à

gelion plerisque manifestum infortunium fecit : in quo Alexander Macedo apud Granicum duces regis Thar- *Thargyrior.*  
 gelionis & Darium clade afflixit, & Carthaginenses a Timoleonte in Sicilia victi, fusi, fugatique fuere : contra verò sextus Thargelionis dies multis auspiciatissimus erat. *Sextus Thar-*  
 In eo enim Socratis natalis dies proditur fuisse, & Alexan- *gelionis dies.*  
 dri Macedonis, qui qua die in lucem editus, eadem vita functus fertur, sicut de Magno Pompeio, qui altera post natalem suum die, & Attalo, qui ipso natali die, morre sublato fuere, proditum est, Quam diem Philippus Macedo, ut latam & fortunatam mirifice observauit, quod triplici gaudio delibutus fuit: nam quadrigas suas ea die Olympia vicisse accepit, & Parmenionem ducem hostes fudisse, natumque sibi Alexandrum filium fuisse. Quæ nocte deflagrasse templum Dianæ Ephesæ, autores memorant, ab Herostrato incensum, ut famam nominis scelere propagaret. Quæ etiam die iterum Persæ ad Plataas, ingenti clade superati traduntur: atque ideò ex voto Milciadis capras trecentas Athenienses quotannis immolare. Ipsi quoque Carthaginenses nonam diem mensis Me- *Carthagi-*  
 tagitionis, pluribus calamitatibus inuisum & detesta- *nenses.*  
 bilem habuere, qua magnis infelicitatibus & infortuniis *μὲν Ἰερων.*  
 oppressi sunt. Contra verò Syracusani, quartam supra vi- *Syracusani.*  
 gesimam mensis Maii, quem illi Carnium vocant, quod Athenienses cum toto exercitu ad Asinaram flumen memorabili clade profigarant, præcipue felicem habuerunt. In qua re proditum memoriæ est, Timoleonem Syracusanorum ducem, præcipuas victorias semper Syracusanis natali suo dedisse, adeò ut ipse natalis diem omnes *Dies natalis*  
 Siculi, velut multiplicis victoriæ autorem, festum agerent: sicut de Iulio Cæsare proditur, qui Idus Iulii natalem suum fortunas semper habuit & felices. Xerxes *Iulii.*  
 verò diem, qua rex dictus fuit, tanquam imperii natalem, singulis annis insignem celebrauit, qua diademate ornatus, gaudi delibutus, cœnam proceribus dabat, cui Titan dixere nomen: fuitque adnotatum, diem qua Alcibiades Athenas ab exilio remeavit, certissimum illi præsignasse exitum, quod funesta tunc colerentur sacra, qua templi ornamenta deponere, pauimenta tegere, & iustitio indito, à neponis quiescere mos erat. Sicut quintade-



# GENIALIVM DIERV

*Quintade-  
cima Iulii.*

*Postridie  
nundinarū  
aut Nonis.  
Cretenses.  
Thraces.  
Romani.  
Ephemerides.*

*Annales.  
Acta diu-  
na.*

*Dierum ob-  
servatio à  
quibus con-  
tempa.  
C. Caesar.  
L. Lucullus.*

*Dion.*

*Pelopidas.*

*Alexander.*

cima Iulii mœstissima fuit, qua mulieres Atheis ieiunium seruant, & tum sacra Adonia celebrant: & apud Romanos 6. Calend. April. quo die cultores matris deum plangere & lamentari incipiunt. Augustus verò mirum in modum obseruauit, ne postridie nundinarum quoquam proficisceretur, aut Nonis quicquam rei seriae inchoaret, quod illas infortunatas multis fuerat expertus exemplis. Apud Cretenses obseruatum est, vt albis lapillis lætos dies, lugubres nigris calculis adnotaret: idem apud Thraces. Romani quoque quid quaque die lucri damniue fecissent, literis designabant, quæ Ephemerides dictæ. Nam verusti moris erat, vnumquemque domesticam rationem, totius vitæ suæ per dies singulos adnotare. Cæsar autem in consulatu diurna acta senatus & populi publicari mandauit, testantia siue lætum quid, siue triste cecidisset. Fuitque ex dignitate pop. Rom. res illustres semper annalibus, quotidiana verò diurnis actis, mandare literis. Sed tamen si à reb. arduis omni nola dies deterreat, nonnulli tamen omnem, hanc religionem ludificati sunt: prosperoq; euentu contra vulgi opinionem minimè obseruandam censuerunt. C. Cæsar cum admoneretur, ne ante brumam copias in Africam transmitteret, nulla religionis cura feliciter transmisit. L. etiam Lucullus, quum contra Tigranem duceres legiones uulla fati religione motus, quie prid. Non. Octobr. (quæ dies atra forte inciderat) contra innumerabiles Parthorum copias prælio decerneret, asserens se ex atro & lugubri felicissimum illum diem facturum. Nec euentus defuit. Nam prælium ingressus, parua manu ingentes hostium copias incredibili felicitate superauit: militesque imperium auspiciumq; sequuti suum memorabili victoria Tigranis regis & regno pariter potiti sunt. Dion quoq; Syracusanus, quum contra Dionysium moturus, luna eclipsim pateretur, & tota delitesceret, nullo prodigio aut ostento moratus fuit, puin eiecto tyranno, crudeli dominatu Syracusas liberaret. Quod de Pelopida. dum contra Alexandrum Phææum ducit, & aliis memoriarum proditum est. Romulo quoque licet felici augurio nato, in ortu tamen & obitu solem defecisse dicunt. Alexander verò Macedo cum ducturus contra Darium, luna eclipsim pateretur, & ob id milites

trepida-

trepidarent,  
nis exprom  
Junio men  
luctuosum  
asserens me  
isse. Sont car  
sam, mox fe  
qua die Cra  
sus fuit, ead  
corum & Pa  
fecit. & die  
cæsi fuere in  
gram & A  
stris exiit, g  
uis, idem di  
fuisse tradit  
priori anno  
guribus bell  
que qua die  
caruor, eac  
cerunt. S  
stium vim p  
pellerent, q  
rent, null  
nullos cense  
in hostes ar  
diebus vim  
vtique. Il  
prilis, Rom  
cupant, qu  
mnes signo  
noctibus est  
bliæos, ac  
res Veneri  
dunt. At  
iuuenes co  
mos, vt q  
regio com  
que & nigr

crepidarent, Ægyptios adsciuit vates, causasque defectio-  
nis expromere iussit: qui dum contra Persas dimicaturus,  
Junio mense exercitum duceret, quod apud Macedones  
luctuosum erat, contempta religione, feliciter dimicauit,  
asserens mensem Junium, secundum Maium appellari iuss-  
isse. Sunt tamen exempla Romanis, eandem diem luctuo-  
sam, mox felicem, intercedentibus annis euenisse. Nam  
qua die Crassus magno dedecore profligatus à Parthis, cæ-  
sus fuit, eadem, licet aliquot decursis annis, Venditius Pa-  
corum & Parthos singulari victoria magnis cladibus inter-  
fecit: & die qua à Cimbris profligato exercitu, Romani  
cæsi fuere ingenti clade, eadem postea Lucullus contra Ti-  
granem & Armenios, quos magna cæde debellauit, & ca-  
stris exiit, gloriam tulit insignem. Augusto quoque Octa-  
uio, idem dies susceptum imperii primus, & vitæ supremus  
fuisse traditur. Quinto verò Fulvio contigit, ut qua die  
priori anno ex prætura triumpharat, eadem postea de Le-  
gurius bello victis triumphans urbem iniret. Græci quoque  
qua die ad Platæas contra Mardonium feliciter duni-  
carunt, eadem licet intercedentibus annis, ad Mycalen vi-  
cerunt. Sed sciendum, populum Romanum quoties ho-  
stium vim propulsarent, aut illatam iniuriam laceßiti de-  
pellerent, quo minus arma sumerent, & hostibus obuiam  
irent, nulla religione teneri, atrosque & euitabiles dies  
nullos censere, illosque tantum obseruare, cum inferenda  
in hostes arma, non propulsanda forent. Feriatis enim  
diebus vim cuiquam inferre piaculare est, propulsare non  
vtique. Illud etiam succurrit, ad octauum calendas A-  
prilis, Romanos lætiæ diem colere, quem Hilaria nun-  
cupant, quo tempore Sol Zodiaci peragrato spatio per o-  
mnes signorum stationes, ad nos reuertens, longiores  
noctibus effecit dies, quibus festa solennia, & ludos pu-  
blicos, ac dies hilares concelebrant: quo mense mulie-  
res Veneri sacrum facere, & myrto coronatas lauare tra-  
dunt. Athenis, Lunæ hebdomadibus festos agere dies, &  
iuuenes conuiuari solenne fuit. Apud Indos erat patrius  
mos, ut quum dies primum augeri incipiunt, rex cum  
regio comitatu ad flumen lauaturus accedat, equos-  
que & nigros tauros diis immolet, veluti felices & for-

G g 2 tunatos.

*Qui eandem  
diem luctuo-  
sum & pau-  
lo post feliciter  
habuere.*

*Rom. quan-  
tū atris dieb  
are quapiā  
auspicanda  
abhorreret,  
& contrā.*

*Hilaria.*

# GENIALIVM DIERV

*Niger color  
albo praelatus  
apud Indos.  
Domibus  
quando mi-  
grarent Ro-  
mani.*

*Diebus in-  
faustis etiam  
sacris absti-  
nebatur.*

*Hordales  
dies.*

*Dierum ra-  
tio apud Ro-  
manos.*

*Noctis par-  
tes.*

*Disi partes.*

*Hora balnei  
Umbra.*

*Clepsydra.*

*Hora dupli-  
cat.*

*Meridies.*

*Medianox.*

*Horologion.*

tunatos. Ipsi enim nigrum albo prætulerunt, & sanctius dixerunt. Quodque Sextilibus calendis ex veteribus domibus migrare, & nouas incolere Romani consueverant, illasque veluti boni euentus & fortunatas obseruauerunt. Neque præterierim, diebus atris & infaustis, pontificum iussu, non modò à bellis gerendis, & reipub. cura, sed à rebus diuinis, & sacrificiis decorum supersederi iussum. Quippe diebus inauspicatis & ominosis nullum sacrificium rito fieri pontifices putarunt, nisi hordæ, hoc est, prægnantes immolarentur boues, qui Hordales dies nuncupati. Romanosque à primis originibus ad primum Punicum bellum, ortus tantum & occasus dierum: postea meridiem, accenso pronunciante, notare consueuisse. Æuo postea subsequente, diem in horas, noctemque in vigilias diuisisse, ita vt maximam diem in duodecim, minimam verò in decem horas partirentur. Noctem verò ita metiti sunt, vt modò in horas duodecim, nunc in quatuor vigilias, etiam longissimas noctes, facili diuisione distinguere: Vesperam, cōtinuum, aliàs in tempestatem, gallicinium, & luciferum: sicut in ternas horas, singulas vigilias pensitauerunt. Diem verò in luciferum, mane, ortum, meridiem, & occasum: tametsi diem simul & noctem nonnunquam in horas vigintiquatuor dimensis, veteres obseruasse legamus. Horamque balnei, hyeme nominam, æstate verò octauam fuisse: ipsamque vmbris postea & clepsydris notare consueisse, ita vt tribus clepsydris aut paulò plus, hora finiretur. Horarum quoque duogenera fuere: nanque ex his quædam æquinoctiales, isomerinæ dictæ, quæ pro qualitate temporum, licet vniformes essent, diem à nocte dissimili numero variarunt: aliæ temporales seu vulgares, quæ à Græcis cæricæ: quibus singuli dies æstu pariter atque hyeme, duodenis horis continentur. Solaria enim antiqui eo libramento habuere distincta, vt sexta diei hora, meridies: noctis quoque sexta hora, media nox designaretur. Quum enim lege naturæ radii solares, alii hyberni, alii æstiu sint, ita vmbræ aliarum æquinoctiales, aliarum æstiuæ, aliarum hybernæ fuere. Erant enim horologia figurata, & ea finitione descripta, vt æquinoctialis, brumalis, & solstitialis dies, in partes duodecim assidue diuisus foret, horasque pro qualitate temporum

porum & di-  
quam cres-  
comment  
primus, qu-  
nus erat  
endum ba-  
lipatuisse,  
tenebris a-  
noctū lau-  
rò & sara-  
balneis ne-  
ad vesperam  
bus permix-  
der postea S-  
ætuna conc-  
cū anteap-  
post Anton-  
peque cum  
spasiano le-  
lauaret.  
balnea, &  
que & cru-  
in nudin-  
thermæ pu-  
le & sumpt-  
more, lat-  
præter Agr-  
brantur De-  
Aurelianæ  
ptu profuse  
placere, c-  
ciarum for-  
est calida  
multa frig-  
vagi, nifi-  
drans, diu-  
sine mer-  
tanto stud-  
cties dieb-  
proditum



porum & dierum, modò maiores, nunc minores, nonnunquam crescentes, aliquando breuiores ostenderent: quod commentum Anaximenes Milesius excogitasse dicitur primus, quas quidem enunciare Romanis, puerorum munus erat. Sed quia de balneis mentio facta, est non omit-  
tendum balnea apud maiores nocte, aut ante auroram nulli patuisse, utque sine metu cuique lauare liceret, à primis tenebris ad auroram sequentem clausa fuisse: siquidem noctu lauare veteribus interdictum erat. Hadrianus verò & Caesar ante octauam, nisi valetudine laboraret, publicis balneis neminem admisit. Tempusque lauandi à meridie ad vesperam destinauit (quo tempore prostare meretricibus permittitur). Alexander pro sexibus separauit. Alexander postea Seuerus, ne quid populo incommodaretur, nocturna concessit balnea, oleo pro luminibus præbito. Quæ cum antea promiscua essent viris æque & mulieribus, ipse post Antoniniū Philosophum lauacra mista summouit, scilicet mulierum distincta. Nundinis toti solummodo lauabant inisio.

Therma à Caesaribus structa.

Agrippa centum septuaginta balnea seu lacus in prouinciarum formam, Romæ gratuita præbuisse: in quibus etsi calida prius abluerent, postea ut à balneis corpora multa frigida stringerent, constitutum ferunt, nec prius vngi, nisi lauissent: cumque pro singulis olim daretur quantum, diuus Antoninus, ob popularem gratiam, balneum sine mercede exhibuit. Commodus verò Imperator tanto studio balnea prosequutus fuit, ut septies atque octies diebus singulis lauaret. Quod de Gordiano & Galeno proditum est, quia ætate quinquies, hyeme verò bis in die lauaret.



# GENIALIVM DIERV M

Imperatores laua-  
ret. Illud certe satis constat, Carthaginensibus distin-  
guisse balnea patriciorum & plebeiorum: more inque præ-  
ualuisse, vt in quibus patricii lauabunt, ad ille plebei non  
accederent. Græcis verò contrà: nulla enim distinctio or-  
dinis fuit, aut personarum: diuites namque cum pauperi-  
bus lauare, & patricios cum plebeiis nullo discrimine lice-  
bat. In quibus tanta plerunque hominum cuiusque ordi-  
nis concurrebat turba, vt balneatores, si vulgi maior vis in-  
grueret, pertasi frequentiam, ætæ granum, quod vertigi-  
nes facit, carbonibus iniicerent, vt tædio odoris diffugerent.  
Germani verò non in balneis, sed fluminibus lau-  
bant. Ideo nandi periti, & summi vrinatores habiti. Si quan-  
do tamen lauarent balneis, calda abluebantur, lautiq; ves-  
cebantur. Dardanis & Illyriis ter solum lauare permittitur,  
primò scilicet natali die, secundò in nuptiis, tertio in obitu  
cuiusque. Lusitanis frigida tantum lauare licet, sicut  
Spartanis, quibus calda corpus abluere veritum est: quos  
cum Apollonius Tyaneus molles & vnguento delibutos  
videret, aduocatis ephoris balnea inrerdixit, senectam ho-  
minum calida appellans balnea. Cumque Ephesii balneis  
præpositum lapidibus appeterent, quòd illa non calefecisset,  
tum m opere restitit, cum frigida lauare satius duceret.  
Æthiopes Macrobiu fonte abluuntur, in quo loti, perinde  
ac oleo vincti, membris agiles fiunt, & violam olent, Scythæ  
nullo fonte lauant, sed vxoribus aquam fundentibus cor-  
pora scabro lapide conterunt, cupresso, cedro, & thuris li-  
gno confricantes. Assyrii licet lauare diebus singulis pe-  
culiare sit, tamen à coitu & in morte præcipuū. Apud Cel-  
tiberos verò obseruatum est, vt in balneis non aqua, sed  
lorio diu seruato lauent, dentesque & ginginas pumicent:  
quod & Cantabri faciunt, hanc optimam curationem,  
& exhaustis viribus mirè proficere arbitrati.

*Locus Marialis in distichis elucidatur, in quo plerique  
interpretes grammatici lapsi sunt.*

## CAPVT XXI.

Nicolaus Pe-  
rotus &

Nicolaus Perottus Sipontinus præsul, homo fuit accu-  
rato ingenio, & lectione multa exercitus. Eum Do-  
mitius

mitius Cal-  
lione doc-  
iurgis qu-  
cellebat  
menque v-  
toribus si-  
quo pacto  
lectionis e-  
eodem ter-  
cuius hoc

Inp  
C

Ita istos ver-  
blaterata v-  
queas cum  
asseueret,  
zota, non a-  
terita plen-  
dat, vt eo  
versus sp-  
lumine p-  
esse cibor-  
dubitet, ip-  
pauiment-  
Aulis per  
effingi, ve-  
quasi inue-  
cat: no-  
scopis de-  
testulis ef-  
leant, & id-  
dis nullus  
sidentes,  
gitarunt  
prantes,  
multipli-  
na, ita so-  
quem ser-  
fallit.

mitius Calderinus, vir, ut in ea tempestate, doctus, & æmu- *Domitii*  
latione doctrinæ & morum dissimilitudine, osum habebat: *Calderini*  
iurgisque & conuiciis apud suos sectatores plerunque in- *ballucina-*  
cessebat, sepiusque apud studiosos in inuidiam illum cri- *rio.*  
menque vocabatur: & ut sunt fere ingenia, in explicandis au-  
toribus si quid in controuersiam veniret, vterque potius  
quo pacto diuersus ab altero dissentiret, quam quid veræ  
lectionis esset, rimabatur. Cum autem in scholia Romæ  
eodem tempore Martialis apophoreta publice leſtitarent,  
cuius hoc distichon fuit:

*In precio scopas testatur palma fuisse.*

*Ocia sed scopis nunc analecta dabunt.*

Ita istos versus vterque interpretatus est, ut post multa de *Peroteus in*  
blaterata verba, vix aliquem sensum illorum dictis elicere *Cornucopis*  
queas cum modo mendum in versu, postremo fuisse alter *secus inter-*  
asseueret, & pro ocia, precium poni oportere, modo ala- *presatur,*  
zota, non ab à priuatiua, sed inrentiua dicta esse affirmet, al- *quam hic*  
ter ita pleraque nugalia iurgis & maledictis plena effun- *accusatur.*  
dat, ut equidem singula enarrare & referre pigeat. Qui  
versus si pensitati recte fuerint, absq; multo verborum vol-  
lumine plani expeditique fient. Cum n. analecta reliquias *Analecta.*  
esse ciborum, qui è mensa cadunt in pauimentum, nemo  
dubitet, ipsaque purgamenta cœnæ, quæq; euerri solent in  
pauimentis, velut ibi relicta essent, è paruulis minutisq; te-  
stulis per calculos colore distinctos, opere in lithostroto ita  
effingi, ut vera videantur, Plinius autor sit: atq; ideo asarota *Asarota.*  
quasi inuerribilia dicta: quippe cum *ocia* græce scopi di-  
catur: non ab re, ipsa nunc analecta seu purgamenta, ocia  
scopis dare autor affirmat: cum ea in pauimento è paruulis  
testulis efficta, talia forent, ut scopis euerri nullo modo va-  
leant, & ideo ocia scopis dare necesse sit, cum his euerren-  
dis nullus scoparum vsus foret. Ipsi vero pertinaci odio dis-  
sidentes, non quæ effingi solebant purgamenta cœnæ, co-  
gitarunt: sed de veris analectis & reliquiis cœnarum disce-  
ptantes, quæ cadunt è mensa, in assequendo autoris sensu  
multipliciter laborarunt, Depicta ergo purgamenta cœ-  
næ, ita solo hæere dixit, ut ocia scopis dare necesse foret,  
quem sensum ita expositum, aperte liquere, neminem  
fallit.

# GENIALIVM DIERV

*Exempla legis Iulia & Papia, quibus, qua lege Iulia indulta erant, lege Papia fuere prohibita.*

## CAPVT XXII.

*Lex Iulia de  
maritandis  
ordinibus.*

*Sexagenari-  
us & supra  
eam aetatem  
uxorem du-  
cere prohibe-  
batur.*

*Delatoribus  
præmia lege  
Papia con-  
stituta.*

*Quadrupla  
iores unde  
dicti.*

**Q**UOD lege Iulia de maritandis ordinibus apud veteres cautum fuit, ut hi quibus vigor iuuenilis foret, primo flore ætatis ad uxores ducendas, liberosque educandos, propagandamque sobolem non solum præmis inuitati, sed pœna deterriti cogerentur, id lege Papia & Pompeia certo ætatis gradu interdictum erat: quippe sexagenariis & supra eam ætatem ducere uxores, fuit hac lege vetitum. Turpe enim visum est, & scœdissima res senectuti, ut quibus ad eam ætatem fors liberos non dedisset, aut cælibes vixissent his quasi emeritis, ætate affecta, aliunde liberos quærere libido foret. Hanc postea, legem Claudius Cæsar abrogauit: nam sexagenarios & vltra, liberos gignere, & prolis causa ad coniugium admitti, decere arbitratu est. Rursus quod eadem lex Iulia cauit: Quod si libera quæ patrono nupsit, eo inuito, ab eo diuertisset, non modo post diuortium alii nubere, inuito patrono, prohibetur: sed patroni coniugium ita lex tutata est, & ratum habuit, ut eo etiam volente, alterius coniugii facultatem eriperet: id etiam lege Papia inhibuit: siquidem senatorem eiusque liberos libertinas ducere uxores perpetua constitutione prohibuit, ita ut inter virum senatorium & libertam, aut libertini status mulierem, nullum matrimonium censuerit esse, senatorium videlicet sanguinem libertino admistum, quasi contagio pollui arbitrata. Eademque lege Papia, certa delatoribus præmia constituta sunt: nam quum facinorosi & perditii homines clandestina facinora admitterent, quæ ad aliorum perniciem & commune tendebant exitium, vitæque videretur, plures delatores esse, qui offensas specularentur in principem, ne quid impune perditissimi homines moliri possent, delatoribus certa præmia constituit: eaque quum dimidium illatæ mulctæ antea fuissent, Nero princeps delatorum licentiam volens comprimere, eadem præmia ad quartas reuocauit: quare quadruplatores dicti, quod quartam partem de proscriptorum bonis, quos detulerant, consequerentur. Tiberius vero Cæsar, causa præciui quæstus, tantum delato

delatoribus tribuit, ut nemini fidem abrogaret, siue quid Imperatores veri, siue vani referent. Nam ebriorum sermo excipiebatur, simplicitas iocantium, & quodcunque dictum capite & fortunis luebatur, adeo ut capitale esset, circa Augusti simulacrum seruum cecidisse, vestem mutasse, effigiemque impressam nummo vel annulo, latrinæ aut lupanari intulisse, dictum factumque eius aliqua æstimatione læsisse, ita ut primores senatus, & magna hominum vis infimas delationes exercerent. Cumque senatus de præmiis accusatorum abrogandis aliquando agendum putaret: Tiberius dictitans iura subuerti, si custodes legum amouerentur, tantum licentiæ delatoribus dedit, ut plerique criminis postulati, ante iudicium supplicium præuenerint. Vitellius quoque delatos mathematicos, inauditos capite puniuit. Domitianus dum rapinis intendit animum, ita aures delatoribus patefecit, ut nihil cuiquam tutum esset, delatorque delatorem timeret, & causidici causarum, actionibus posthabitis, ad delationes se conferrent. Quod de Constantino traditur, ut delatores omni tempore admitteret, eosque ingenti studio foueret. Non sic Vespasianus & Titus, qui adeo illos infectati fuerunt & odio prosequuti, velut publico exitio destinatos, ut flagellis cæcos per amphitheatri arenam spectandos traducerent, ut pœnis coerciti, à noxiis deferendis abstinere. Pius vero Antonius delatores, si non probarent, capitali pœna affecit, si probarent, oblato præmio dimisit infames. Idem factum memoratur de Opilio Macrino imperatore, ut delatores minimè admitteret, sed vndique conquistos, pœnis & damno mulctaret. Fuitque veteri sanctione constitutum, ut neque mulieri, neque damnato criminis, neque militi, aut veteranis, neque viris clarissimis ob dignitatem, criminofum deferre licitum esset. Fertur Dionysius tyrannus, cum in ciues nullo placatiore animo esset, Sagogidas dispositos habuisse, qui singulorum dicta factaque referrent. Circa patroni quoque ad bona liberti admissionem, & patronatus iura, eadem lex satis commode prouidit: nam si libertus, cui centum millium sesteriorum census fuisset, duos vnumve liberos post obitum reliquisset ad virilem bonorum partem patronum admitteret: si vero tres aut ultra haberet filios superstitēs,



## GENIALIVM. DIERVm

nihil ex bonis liberti hac lege patrono debebatur. Fere quoque & alia legis Papiæ salubriter constituta, inter quæ ut viginti Vestales virgines, quæ sacri & æterni ignis pereonem curam agerent, pontificis maximi serui ad sacerdorium eligerentur, & cooptarentur. Utque nemo ad honores magistratusve admitteretur, nisi civis effici, aut ciuitate donari antea meruisset. Propterea Marco Perennæ probum obiectum fuit, falsoque consul fuisse creditus est, quod contra legem Papiam, priusquam admitteretur ad ciuitatem, consul factus fuit, procedente mox tempore, cum ius ciuitatis passum & sine delectu, etiam infimæ fortis hominibus daretur, idque scdum, neque ex imperii maiestate visum foret, lege Papiæ cautum est, ut peregrini vrbe Romana uti prohiberentur, ad eamque alienigenæ non admitterentur. Sed quauis lex Iulia libertinarum coniugia priori constitutione admiserit, lapsis postea temporibus eadem lex libertinas, & ludicram aut scenam exercentes, senatorio viro admisceri graui pœna interdixit: videlicet, ne senatorius ordo contagio libertinarum pollueretur. Verba ex ea lege hæc sunt: *Qui senator est quiue filius, neposue ex filio, proneposue ex filia natus, cuius eorum est, eritue, no quis eorum sponsam uxorem nesciens dolo malo habeto libertinam. aut eam qua ipsa, cuiusue pater materue artem ludicram facit, feceritue, sponsa nuptarue sciens dolo malo esto. Neve quis eorum dolo malo sciens, sponsam uxoremue habeto.* Hactenus lex Iulia. Post aliquot vero ætates Aurelianus Cæsar constitutiones legis Papiæ velut vanissimas induxit & abrogauit. Claudius vero Cæsar adeo liberarum mulierum, quæ seruis nubunt, coniugium odio persecutus fuit, ut præter legem ingenuitatis, præterque instituta maiorum, filios inde editos, non ingenuæ conditionis, sed libertinos esse, iuraque libertorum nancisci, & ingenuitatis amittere, lege sanciuerit: ipsaque si maritus ignorasset, serua esset: si vero conscius fuisset, liberta. Diuus vero Vespasianus statuit edito, ut libera, quæ se alieno seruo iunxisset, ancilla haberetur. Contra vero alia constitutione cauit, ut si serua mulier hac lege veniret, ne prostitueretur, si contra legem venditionis prostituta foret, ut esset libera: prostituensque, ius patronatus non haberet. Ægyptiis autem

*Lex Papiæ  
ab Aurelia  
no abrogata.  
Claud. lex  
in libera  
seruis nubentes.*

*Vespasianus  
editum.*

*Ægyptiis*

autem nullus  
mus: quia so  
rem vero n  
tem Atheu  
coniugio p  
non habere

*Quodius,*

**Q**uide hoc  
hoc qu  
veteres ma  
bus extrare  
eum dicitur  
it, cuius du  
magistratu  
Græcis, qu  
patis, T  
poreltares  
giltratu  
cant: Pæ  
rotius regi  
nes & chili  
doq; impe  
& hipparch  
gnetes mag  
Thebanis  
pellati: ap  
diaturnicus  
Cappadoci  
gobardos  
gum impe  
put rasant  
sicut Plata  
vestem, q  
tur. Per  
& nunqua  
ret, tamen

autem nullus ex serua genitus, habetur seruus, aut illegiti- seruos as-  
mus: quia solum patre ingenuitatem & genus præstare, ma- matun.  
trem verò natalibus nihil conferre putabant. Pericles au-  
tem Athenis autor fuit, vt qui ex serua, aut non legitimo Pericles.  
coniugio nati essent, vel turpi nota affecti forent, ciuium  
non haberentur numero, sed ex ternorrum.

*Quod ius, quæue potestas dictatoris Roma & exteris fuerit, &  
à quibus dici & quanto tempore debuerit.*

## CAPVT XXIII.

QVI de creando dictatore exploratum ius habuere,  
hoc quoque adnotarunt, dictatorem dici qui apud  
veteres magister populi vocabatur: idque libris augurali-  
bus extare, magno argumento, quòd ab eo magister equi-  
tum dicitur. In eo enim ius maiestatis & totius imperii fu-  
it, cuius ductu & auspicio sæpe resp. & imperium stetit, què  
magistratum ex Albanis deductum autumant, plerique à  
Græcis, quos illi *ajouarhes*, aut à Lacedæmoniiis, quos *aj-*  
*goues*, Thessaliarchos dixere, qui parem regiæ dignitati  
potestatem habent. Hedui Vergobretum, summum ma-  
gistratum, qui vitæ necsq; imperium tenet: Iberi Iben vo-  
cant: Pœni, suferem, Ægyptii dicæcerem, qui post regem  
totius regiæ curationem habet: sicut apud Persas megista-  
nes & chiliarchus. Hi verò asymnetæ, veluti tyranni, quan-  
doq; imperitarunt, qualem Mitylenæi Pirracum elegere:  
& hipparchi apud eosdem, & Trallianis asircha: apud Ma-  
gnetes magnetarches: ab Achæis diorigius & demiurgus, à  
Thebanis archinus, ab Oscis medix summi magistratus ap-  
pellati: apud Carthagenenses dionysiarthus, Capuæ me-  
diaturicus, Neapoli demarchus, Taranti democrates, in  
Cappadocia satrapes, in Paphlagonia dynastes, apud Lon-  
gobardos exarchus, Cretensibus cosmi fuisse, qui vice re-  
gum imperitarunt: quibus in vsu erat, vt nunquam ca-  
put rasarent, sed barbam capillumque summitterent:  
sicut Platensium princeps, ferrum tangere, aut aliam  
vestem, quàm candidam induere, perpetua lege vetaba-  
tur. Persis vnus rex summæ potestatis perpetuò præerat,  
& nunquam nisi morte mutabatur. Argis licet vnus fo-  
ret, tamen annis singulis amoueri seruatum est. Athe-  
nien &

Dictator  
quis.

*ajouarhes*

*ajgoues*

Vergobretus  
Iben.

Sufes.

Diæcetes.

Megistan.

Chiliarchus

Hipparchi.

Asiarthe.

Magnetar-  
cha.

Diorigius.

Demiurgus.

Archinus.

Medix.

Mediaturus.

cus.

Demarchus

Democrat.

Satrapes.

Dynastes.

Exarchus.

Cosmi.

Plataensii

princeps.

Persarum

rex per vitæ

regnabat.

Argi.

# GENIALIVM DIERV

*Atheniensium  
democratin.  
Lacedaemo-  
nes.*

nienfes, quum regali antea regerentur imperio, poſtea regio dominatu abrogato, libertatem tuentes, popularem ſtatum delegere. Apud Lacedaemonios vero, qui ſummum gerebat, imperium, aliquando rex fuit, qui ex Heraclidarum genere eligebatur, ex quo nouiſſimi Spartæ regnarunt imperio illibato, aut ex Euricionitidis & Agidis familia, ſæpius duo ex ſtirpe Procli & Eurifthenis prognatis Herculis: ex quarum altera in alteram tranſire non licebat: qui tamen nõ vt reges ſummum ius habebant, quia iuris omnis publici poteſtas penes ſenatum erat. Sic in Papho ex Cirinaſorum gente, & Athenis ex Erichthei ſtirpe magiſtratus ad ſacra Cereris fiebant. In Ionia quoque niſi ex Codri progenie, fieri rex nemo poterat: & apud Mileſios niſi ex Scamandri Hectoris filii, & Aſcanii Æneæ. Idem apud Marcomannos & Quados, ex Marobudui & Tudri genere, exemplo Rheginorum, quibus princeps ex Meſſeniorum ſtirpe fit. Perſici quoque reges ex Achemenidarum familia ſoli ſunt. Et apud Siculoſ ex Teline prognati, inferorum deorum longo tempore ſacrificulicerant, qui à duobus quæſtoribus regi ſolebant ſummæ poteſtatis, vno Lylibætano, altero Siracufano. Etiam Corinthi Bacchiadum familia annis ducentis imperitauit, quos Cyſſelus tyrannos poſtea exegit, cuius factionis Demaratus & Tarquinius domo eiecti, regnum Romæ tenuerunt. Nonnunquam ſeniores & nobiliſſimi popularium, Lacedæmonii ampliſſimum geſſere magiſtratum. Parthi quandoque ex duobus collegiis, cognatorum ſcilicet & magorum, binos reges creant. In Meroe nemo ſummum gerebat imperium, niſi qui præualido corpore cæteris anteſtaret. Gordii regem quàm obefum & præpinguem eſſe voluere, quòd ex corporis mole animi indolom diiudicarent. Apud Medos, niſi qui viribus excelleret, præcipuoque corpore cæteris emineret, iure gentis nemo rex eligitur: & in Lybia ſolùm, qui citiſſimo curſu valeret, pro rege imperitauit: ſicut apud Cartheos Indicam gentem, qui in ſigni corporis forma cæteris anteiret. In quo traditur mirum, ex tot millib. armatorum, quos Xerxes in Græciam duxit, neminem ſibi corporis magnitudine aut ſpecie præſtitiffe. Æthiopes quoque, ſi quando regiæ ſtirpis vir deſſet, maximatum virium, quique opib.

*Paphii.  
Athenieſes.  
Iones.  
Mileſii.  
Marcoman-  
ni.  
Quadi.  
Rhegini.  
Perſæ.  
Siculi.  
Corinthii.*

*Parthi.  
In Meroe.*

*Gordii.*

*Medi.*

*Libyes.  
Cathæi.*

*Æthiopes.*

bus & robore  
trâ; nam niſi  
ſiunt. Sabi  
lioribus iure  
hoc proprium  
venerationi  
tur, lapidibus  
bane, vt qui  
ne regnum  
manos, vt  
tute. Apud  
rum diſcipli  
teneret regni  
aſſumptus,  
à populo, de  
num gentibus  
non virum,  
tam Græcis  
iſſe, a nullis  
xandri poſt  
uente nem  
feſtos app  
ſes Antip  
plurimos ho  
gium, detu  
num in Gra  
que Socium  
officiis deu  
tiam, hoc eſt  
mendari  
tamen vniu  
quo non g  
perium eſſe  
ergo dictat  
patrum, et  
ſcito plebis  
ter conſule  
bunio mili  
dici mos er  
ſtorem p



bus & robore præcelleret. regem eligeant. Sodonii contra: nam nisi regia stirpe ortus foret, neminem dominari sinunt. Sabæis post constitutum regem, primus ex nobilioribus iure gentis ad successionem adspirat regni, cui hoc proprium est, ut extra septa prodire non audeat, quod venerationis plus inesset: quod si extra regiam conspiceretur, lapidibus impetitur. Fuitque observatum in Taprobane, ut qui liberos haberet, in regem assumi non posset, ne regnum hæreditario iure sibi vendicaret: & apud Germanos, ut ex generis nobilitate rex fieret, dux verò ex virtute. Apud Persas verò, ut rex fiat nemo, nisi qui magorum disciplinis imbutus esset, quibus nefas erat, illegitimum tenere regnum, si legitimus superuiveret. Utque in regem assumptus, in principio dominatus, quodcumque optaret à populo, donum ferat. Proditumque memoriæ est, Sitonum gentibus iuxta Suevos & Germanos, vetusto more, non virum, sed feminam dominari. Regiumque nomen tam Græcis, quàm Romanis longo tempore inuisum fuisse, a nullisque in Græcia usurpatum, nisi à Philippo & Alexandri posteris. Atque ex Alexandri ducibus Eumene viuentem neminem regium nomen sibi vendicasse: sed præfectos appellari solitos: donec Eumene defuncto Athenienses Antipono & Demetrio immodicè obsequentes, inter plurimos honores regium illis nomen, velut altius fastigium, detulere. Licet Sicyonis primum Ægialeum regnum in Græcia tenuisse, multi asseuerent. Romani quoque Socium atque amicum, nisi benemeritos, & magnis officiis deuinctos, nullos appellarunt. Et tamen si democratiam, hoc est, popularem potentiam, aliqui præcipuè commendarint: & alii aristocratiam, id est, optimatum regimè tamen vnus imperium pietate & religione inclytum sub quo non grauis dominatus, sed iustum & legitimum imperium esset, omnium consensu præfertur cæteris. Eum ergo dictatorem primo, vel ab vno ex consulibus, autoritate patrum, etiam sine populo, vel ex senatusconsulto; aut ex scito plebis à populo, vel à consulibus iussu populi, & si inter consules non conuenit, fortitum eum, qui dicat, vel à tribunis militum consulari potestate, nonnunquà à prætore dici mos erat. Quoriscq; alteri ex consulibus dicendi dictatorem potestas fuit, semper illi, qui fasces haberet, &

Sodonii.

Sabai.

Tabrobani

Persa.

Sitones.

Regium nomen diu inuisum.

Socii.

Amici.

Imperium vnus latum datum.

Dictatorem

quis diceret.

Dictatorem

quis dicebas

et quo loci.

nisi



# GENIALIVM DIERV

nisi vir um consularem , & in foro Romano oriente nocte  
& silencio dicere licuit. Tametsi consularem siue collegam  
dixisse, & pratores ante consulatum sæpè dictos fuisse cõ-  
pertum sit. Poteratq; secundò, tertio, & deinceps idem di-

**Dictatorum** tator dici. Inde, quia dictus esset, non creatus, nec comi-  
summa apud tiis electus, ut reliqui magistratus, dictatorem dici volunt.  
diuerſas gẽ- qui non apud Romanos tantum, sed Carthaginenses, Fide-  
tes potestas. nates, Lauinientes, Albanos, Tusculanos, Samnites, & o-  
Magister e- mne serè Latium, multæ erat potestatis, & summi imperii.  
quitum vnà Is autem dictator simulatque dictus erat, magistrum equi-  
cum dictato- tum, velut imperii socium, nominabat, cui summa rei bel-  
re dictus. licæ dabatur. Tametsi dictatorem & magistrum equitum  
Dictator à à senatu vel populo vnà plerunque dictos inueniamus. Ti-  
populo sine tum Largium bello Latino, cum in ancipiti terrore esset  
patribus di- senatus, dictatorem & vnà cum illo Spurium Cassium ma-  
ctus. gistrum equitum dixit, qui velut magister consiliorum  
dictatori aderat, atque ad ipsius præscriptum parère oportebat, ita ut si quando abesse contingeret, eius vices gerere  
& munia obire posset. Et licet ante Q. F. Maximum, nemi-  
nem nisi à senatu vel consule dictum inueniamus: tamen  
secundo Punico bello, cum acerrimo prælio & maximo  
resp. afflisteretur, nouo exemplo populus sine patribus (q  
nunquam factum antea) eundem F. dictatorem, & Q. Mi-  
nutium magistrum equitum dixit. Cumque à principio  
patricii tantum & consulares dicerentur, haud longis post  
temporibus plebeios dictos comperimus. Cum enim o-  
mne nomen Hetruscum, Tarquinienſibus & Faliscis duci-  
bus, infesto exercitu in Romanos copias admouerent, ad-  
uerſus tantam belli molem, primus de plebe dictator di-  
ctus C. Martius Rutilius fuit, qui magistrum equitum C.  
Plautium de plebe hominem sibi cooptauit: & exinde ius  
arbitriumque dictatoris creandi, senatui populoque tribu-  
tum est: donec procedente tempore Cornelius Sylla, qui  
victam armis temp. in dominationem vertit, contra mores  
institutaque maiorum, dictatorem seipsum dixit, illiusque  
imperium in annos centum sibi prorogauit. Quo ex-  
emplo C. Cæsar perpetuæ dictaturæ munus sibi ven-  
dicauit. Erat igitur summum dictatoris imperium: nani  
& capite multare, & consularu deiicere, honoresque aliis  
abrogare, aliis conferre poterat. Qui tantæ potestatis  
erat,

**Plebei di-  
ctatores.**

**Cornelius  
Sylla dicta-  
torem seip-  
sum dixit.  
Dictatoris  
summū im-  
perium &  
potestas.**

erat, ut liceret  
uos ciues in  
ficere. Nam  
leges, iudi-  
na coniugis  
potestati, fid-  
ta rerum ha-  
pite multa-  
iuiſſu popu-  
Nam si quid  
stes ducere,  
oportebat, ci-  
uocare liceb-  
potellare &  
rare licebat.  
cessit aut co-  
stratus, sub i-  
Illique non  
ginti lictore  
tantæ maie-  
iret, ut sup-  
quo insigni-  
lus proceda-  
stratu cer-ſe  
potestasque  
suo inita, ni-  
abrogari po-  
creuerit dic-  
que maiesta-  
erat. Id enim  
bita nimia p-  
populi suffra-  
equesire vi-  
lū ferebat, e-  
tamen Cato  
mè curauit  
nonnunqu-  
sicut de Ag-  
munus ante  
hostibus, &

erat, vt liceret ei sine senatus aut populi consilio, Romanos ciues in vincula conicere, atq; indemnatos morte afficere. Nam salus ciuium vniuersorū, ius de tergo vitæque, leges, iudicii libertas, aræ, foci, & dii penates, insuper bona coniugis, & liberorum pudor, pudicitia, eius tutelæ, potestati, fideique credebantur, cognationes quoque, capita rerum habere, in exilium agere, bonis interdicere, capite multare: bellum, pacem, sædera, societatesq; etiam iniussu populi facere & dirimere, sui arbitrii & iuris erat. Nam si quid collibuisse, siue delectum habere, siue ad hostes ducere, aut aliquos auxilio iuuare, ipsius dicto parere oportebat, cuius erat arbitrium pro numine, nullique pro uocare licebat. Neque enim vt in consulibus, qui pari sunt potestate & iisdem auspiciis creati, alterius auxilium sperare licebat. Denique dictatore creato, omnium iurisdictio cessat aut conuiet: consules, prætores, adilesq; & magistratus, sub illius imperio conticescunt præter trib, plebs: Illique non duodecim fasces, vt consuli, sed quatuor & viginti lictores cum securib; fascibusq; apparebant: qui etiã tantæ maiestatis erāt, vt si quando in consulis prouinciam iret, vt supremus ordo notaretur, sine lictoribus, aut alio quo insigni honorum consul, veritus maiestatem viri, solus procedat, priuatulque vbi dictator erat, & sine magistratu celsabatur. Et quia maximum dictatoris imperium, potestasque imperiosa erat, pactiones vel sædera iniussu suo inita, nullarum virium fuisse liquet: illaque suo iussu abrogari poterant & induci. Sed quamuis eo excellentiæ *Dictatore equo vehi non licebat.* creuerit dictator, ut sūmum teneret imperium, præcipuaque maiestate polleret, ipsi tamen equo vehi minime ius erat. Id enim veteri lege exceptum fuerat: scilicet, vt inhibita nimia potestate, tantus honor aliquo die præscriptus, populi suffragio indigeret. Ideo si quando in expeditionē eques ire vlllet, vt equum sibi ascendere liceret, ad populū ferebat, exq; permissu populi equo vehi poterat. Quod tamen Cato iunior, licet in summo esset magistratu, minime curauit: nam maxima itinera & longas vias pedib; sepe nonnunquā catherio falcinis adoperto, obiuit expeditus, sicut de Agesilao proditur. Cumq; ad sex menses dictaturæ *Dictatura munus ante præfinitum foret, multos debellatis & domitis temporis præscriptum.* hostibus, & munere absoluto, citra mensē dictatura excessisse com-

# GENIALIVM DIERV

comperimus : nonnullis etiam ultra annum, per denos vicenosque dies, prorogata fuisse: alios oblatum dictaturæ munus renunciaſſe, ſicut de Terentio Varrone, qui ad Cannas inſigni ſtrage proſtigatus fuit, proditum eſt. Alios cum dictatura ſimul conſulatum geſſiſſe, quod de Sylla & Cæſaro legimus. Quotiesque ſe abdicare & mune re abſolui volebat, prius magiſtrum equitum abire magiſtratu neceſſum erat, ne dictatore deſito, equitum magiſter, qui proximum gerebat imperium, in ſummo ſolus honore aliquid moliretur. Neque ante dictatura ſe abdicare illum ſinebant, quam iuſſu patrum, prius conſulibus creatis, qui rei publi. præſſent, imperium dimitteret: quo dimiſſo, poſtquam honore abiit, pauca & modicè loquutus, à populo & primoribus patrum frequenti amicorum officio ſtipatus, cum gratulatione & gaudio domum deducebatur: quod ſere omnibus magiſtratibus commune fuit, niſi quod Cicero diſceſſurus conſulatu, de rebus à ſe geſtis, à Q. Marcello prohibitus eſt concionari. Proditum tamen memoriæ eſt, quosdam depoſita dictatura ſe conſules dixiſſe (quauis peſſimo exemplo) & cum collega conſulatum geſſiſſe. Quod malum ſe ſerperet latius, tam conſulto ſenatus, quam tacito conſenſu ſublatum fuit. Illud certe conuenit inter omnes, dictatorem ſine magiſtro equitum creati non licere. Sicut enim à prima antiquitate tribunus Celerum regi aderat, cuius ope rex nitebatur, & legatus conſuli, ac prætori quaſtor, auxilio & adiumento erant: ſic dictatori magiſter equitum, & Imperatori præfectus prætorio. Quibus abſentibus, hi quaſi ſuffecti, honori præſidioque erant: vt ſi quando abeſſe, aut grauioti morbo laborare contingeret: ipſorum vicem gererent, & munia obirent: ac quædam inter eos ſocietas & coniunctio imperii, virtutis & ignauitæ cuiusque teſtes forent. Apud Lacedæmonios à Lycurgo inſtitutum ferunt, vt octo & viginti ſeniores regi adeſſent, ac duo propinquioreſ, & contubernales, quos ipſe elegerat, qui phytii appellantur, vt ſi quid caſurum foret animaduertenter, ipſiſque munia & officium obirent. Nonnquam ephori in expeditionem proſecto regi, cuſtodem & imperii ſocium dedere, tamenſi augur perpetuus regum aſſeſſor foret. In Meroc rex quadraginta rectores accipit

Getæ.

**Tribunus**  
**Celerum**  
**adeſt regi.**  
**Legatus cō-**  
**ſuli aderat.**  
**Quaſtor**  
**pratori.**  
**Magiſter e-**  
**quitum di-**  
**ctatori.**  
**Præfectus**  
**pratorio Im-**  
**peratori.**  
**Octo & 20.**  
**ſeniores regi-**  
**Lacedæmo-**  
**niorum ade-**  
**vant.**

Getæ Cogeon  
nonis erat, vt  
bateos, qui in  
prudencia a  
torio dictum  
dente, ex lo  
vt qui ſenato  
poſſet: qui c  
Cæſar habitu  
pratorio, de n  
aſſumitur, pri  
teſtate. In q  
præfecto præ  
proſe: ſin in  
Cumque antea  
nimis potenti  
partes diuiſam  
tres præfecti p  
perator, ne r  
pratorio ſena  
gnitio & indi  
ogabalus ver  
& hiſtrionica

Quid mina, qu  
talen

ENiuribus T  
demo con  
diſpendio con

Talentum h  
Putabant non  
netam fuiſſe  
ex ſenſu verbo  
raque non ign  
uenimus mi  
plices, ita vi  
tu, in mag



Getę Cogeonum qui regi adesset, fecere: qui tantę digna <sup>Phnos.</sup>  
tionis erat, vt diuina mente pręditus haberetur. Apud A <sup>Augur regū</sup>  
barteos, qui intimus regi pręsto aderat, frater dicebatur, qui <sup>assessor.</sup>  
prudentia anteibat cęteris. Sed quod est de pręfecto prę- <sup>In Meroem.</sup>  
torio dictum, animaduertendum, temporis cursu proce- <sup>Geta.</sup>  
dente, ex longo intervallo a Cęsaribus fuisse institutum, <sup>Præfectus</sup>  
vt qui senator esset ad pręfecturam prętorii euehi non <sup>prætorio.</sup>  
posset: qui cū per senatum antea eligeretur, Augustus <sup>Cęsarum</sup>  
Cęsar habitu suffragiorum suspecto statuit, vt pręfectus <sup>institutum.</sup>  
prętorio, de numero prętorum sorte eligeretur: cui dum <sup>Traiani di-</sup>  
assumitur, princeps gladium pręcingit pro imperio & po- <sup>estum.</sup>  
testate. In quo fertur egregium Traiani verbum, dum  
pręfecto prętorio ensē cingeret, vt si iustē imperaret,  
pro se: sin iniustē, contra se illum sumeret, admonentis.  
Cumque antea vnus foret, Commodus Imperator, velut  
nimis potentię, duos esse voluit, eam potestatem velut in  
partes diuisam, tutiorem arbitrans: quo etiam tempore  
tres pręfecti prętorio fuere, donec Seuerus Alexander Im- <sup>Præfecti</sup>  
perator, ne non senator de senatore iudicaret, pręfectos <sup>prætorio.</sup>  
prętorio senatores iussit esse. Adeos enim senatorum co-  
gnitio & iudicium, iusque & animaduersio spectauit. Heli-  
ogabalus verō adeo pręfecturam inquinauit, ut saltatorem  
& histrionicam professum, pręfectum prętorii faceret.

*Quid mina, quid drachma, quid assis, denarius, sestertium &  
talentum apud gentes diuersas valuerit.*

## CAPVT. XXIV.

EN iawrōi Timpw, xpw Terentii comici, Chremes Mene-  
demo consilium dans, vt amanti filio, quam minimo  
dispendio consulat, ipsum his versibus affatur:

—Et tibi perdere

*Talentum hoc pacto satius est, quā illo minam.*

Putabant nonnulli studiosi, minam modicę summę mo-  
netam fuisse, ita vt vix denarii pondus æquaret: quod fere  
ex sensu verborum constare videbatur: sed cū in ple-  
raque non ignobilium autorum lectioe versaremur, in-  
uenimus minarum diuersa genera, qualitatesque multi-  
plices, ita vt nummorum inexplicabiles species perscruta-  
ti, in magnis versaremur angustiiis, cū summa esset

*Mina di-  
uerſa.*

H h

diſ-



# GENTILIVM DIERVM

diffensio, nihilque explorati animaduerti diffiniri que posset. Nam minarum quasdam ex drachmis septuagintaquinque constare legimus. quasdam Atticas, quarum sexaginta paruum talentum efficiunt: aliquam ponderis maioris, quæ ex centum fere & viginti denariis fit, aliam apud Athenienses septuaginta trium drachmarum numero taxari: nonnullas Euboicas, quarum septuaginta, Babylo-  
nicum efficiunt talentum. Ex quo iudicate licet, non tam modici valoris minam apud priscos fuisse. Ea enim <sup>mutæ</sup> dicitur Græcæ, quæ tum nummi, tum libræ nomen habet; apud quos siclis sexaginta communi æstimatione appendebat, qui obolos mille ducentos pariunt. Nam viginti obolos siclum efficere, haud dubium est. Drachmarum quoque multiplicia fuere genera: ex quibus aliquæ denos efficiunt asses, aliquarum duæ & dimidiata integrum sestertium: constititque drachmam Atticam & argenteum denarium Romanum, paræ æstimationis fuisse: nummumque, drachmam & denarium idem valuisse: quanuis alii contra, qui duas drachmas & dimidiam, decem nummos nostrates efficere contendunt. Dion verò drachmas pro assibus accepit: centumque drachmas, centum denariis argenteis æquari censuit, qui libram efficiunt, quod Plutarchus & alii testati sunt. Communi tamen æstimatione, drachma sex obolis, aut æreis signatis appendebat, qui singuli quanternis quadrantibus valebant. Obolos verò sex siliquas. Siliquamque & scrupulum idem esse opinati sunt, drachmamque in ponderibus partem viciæ octauam fecisse: continere enim scrupulos tres, siliquas verò octodecim: nam singulos scrupulos, sex siliquas habere constitit. Drachma tamen Æginensium maior Attica, decem obolis permutabatur. Denariorum quoque diuersa fuere genera: nam & denos asses, singulos pondus denarios efficere legimus. quod æs graue dicebatur, vnde ex decem æreis denarius: duosque cistophoros, deuarii pondus pendere. Nonnulli denarium ex siliquis viginti quatuor confecere, alii ex octodecim, drachmamque & denarium idem esse; sexque millia denariorum integrum solidum efficere, & hoc esse talentum Achaicum arbitrati sunt. Primo tamen Punico bello populus Romanus, cum ærarum laboraret, asses vnciales fecit: placuitque æreum denarium

*Siclus.*

*Drachmarum diuersa genera.*

*Denarium Romanum.*

*Obolus. Siliqua.*

*Scrupulus. Drach. Æginensium. Denariorum genera.*

*Solidum intereger. Talentum. Achaicum. Asses vnciales.*

sedecim affil-  
rero quæ. ce-  
drach. mas  
gæ & quad-  
Postea verò  
In militari  
libris daba-  
que appen-  
gum tercen-  
sibus vis fue-  
vnciales fec-  
librarum asses  
commodo le-  
assibus libran-  
fierent, qui d-  
runque tam-  
libras efficien-  
& haud mult-  
pratore ite-  
decussib. H-  
quos exigui  
quaternis a-  
decem ebas  
frequens co-  
quæ agelin-  
rarque semis-  
drachmas, quæ  
quod vetus  
habuit. S-  
fuere, quæ  
sestertius, o-  
bat: ex qui-  
rium consti-  
constare.  
um efficiun-  
ses tantum  
Fuit enim  
sestertius  
testamentum

sed-

sedecim assibus permu-  
 verò quaternis assibus valere, ita ut sestertius nummus  
 drachmas quaternas faceret. Notaque denarii orum, bi-  
 gæ & quadrigæ fuere: quare bigati & quadrigati dicti.  
 Postea verò lege à Papyriolata, asses semiunciales facti.  
 In militari verò stipendio, denarius pro assibus decem mi-  
 litibus dabatur. Antea verò libralis assis, & dipondius æ-  
 que appendebat. Quo autem tempore decemviri le-  
 gum ferendarum causa imperitarunt, Romani librariis as-  
 sibus vsi fuere: tamen si Quintus Fabius Maximus asses tri-  
 unciales fecisse dicatur. Cumque secundo Punico bello  
 librarii asses fierent, ut populus ære alieno non magno in-  
 commodo leuaretur, debitaque exoluerentur, ex singulis  
 assibus librariis senos percussere, ita ut ex librariis sextarii  
 fierent, qui demptis tribus vnciis, tantundem valerent. Ple-  
 runque tamen compertum est, denos asses pondo, singulas  
 libras efficere. Sed tamen assem minorem esse monetam,  
 & haud multò æstimari, argumento est, quòd in multa à  
 prætoribus irroganda, bos centissibus æstimabatur ovis verò  
 decussibus. Hos tamen asses Græci obolos, alii stipes dixere,  
 quos exigui valoris fuisse haud dubie constat: nam singuli  
 quaternis assibus valebant, & octo chalcis: tamen si Plinius  
 decem chalcis obolum æstimari dixerit. Tres enim obulus  
 frequens continet siliquas, nonnunquam sex: ea enim  
 quadragesimam supra centesimam partem vnciæ facit. E-  
 ratque semiobolus, diobolus, triobolus, qui etiam qua-  
 drantes, dichalca & trichalca dicti. Obolique nomen tulit,  
 quod vetus Atheniensium nummus obeliscum iucillum  
 habuit. Sestertiorum verò quidam maiores, alii minores  
 fuere, qui ex quaternis assibus constabant. Erant enim is  
 sestertius, quarta denarii pars, quo tempore decussis vale-  
 bat: ex quibus apparet, ex sexdecim quoque assibus dena-  
 rium constare, duasque drachmas & dimidiam, sestertium  
 constare. Alii ex duobus assibus & tertio semisse sesterti-  
 um efficiunt, quem minimum appellant, quia non duos as-  
 ses tantum, sed semissem quoque tertii assis continebat.  
 Fuit enim illius multiplex variaque natura. Eiusmodi  
 sestertios fuisse opinamur, quos Julius Cæsar nouissimo  
 testamento suo, viritum trecentos populo legauit, cum  
 sestertius.

*Asses semi-  
 unciales.*

*Libralis*

*Dipondius.*

*Asses triun-  
 ciales.*

*Assis minor  
 moneta.*

*Obolus.*

*Stipes.*

*Chalcus.*

*Semiobolus.*

*Diobolus.*

*Triobolus.*

*Quadrantes.*

*Dichalca.*

*Trichalca.*

*Oboli unde  
 dicti.*

*Sestertiorum  
 genera.*

*Minor se-  
 tertius.*

*Minimum  
 sestertius.*

# GENIALIVM DIERVM

*Vide Tran-* amplioris summæ neque erogari potuissent, & adhiben-  
*quillum in* dum singulis tantam pecuniam vix illius sufficerent fa-  
*vita Iulii,* cultates. Maior verò ex centum drachmis Achaicis seu  
*circa fin.* denariis constabat. Romani verò ex argenti libra aut  
*Maior se-* paulò iusfrà, tria efficiunt sestertia, ita vt centum sestertia  
*stertius.* libris triginta argenti appenderent. Alii sestertium ex di-  
*Romani.* pondio & semisse conficiunt, qui duas libras & dimidiam  
*Talentum* facit. Quare viginti quatuor sestertia talentum Atticum  
*Atticum.* efficere relatum est, quod teste Varrone sexaginta argen-  
*De aureo* ti libris taxabatur: quo fit, vt eiusmodi sestertius nummus  
*vide Alci.* duar libras & dimidiam contineat. Sunt qui putent, ex au-  
*lib. dispunct.* ri libra quadraginta millia ærarium signati, quod & Plin.  
*3. c. 9. & in l.* nius arbitratu est. Mille quoque sestertiis vnum aureum  
*Etia aureos.* computari, nouissimis Cæsarum temporib. à lurreconsultis  
*ff. de ver. sig.* legem Papiam interpretatibus, relatum accepimus: is  
*Aureus.* autem aureus, chrysius dicebatur: quorum septuagin-  
*Chrysius.* ta quinque in singulas expendebantur libras. Præter quos  
*Stateres.* fuere stateres aurei, qui mina permutabantur: alii argen-  
*Talentum* tei, quorum decem chrysiu efficiunt. Talentum quoque  
*multiplex.* veteribus multiplex fuisse inuenimus, nec vnius generis,  
*Atticum.* sed alium Atticum, sex millium denariorum: aliud Alexan-  
*Alexandri-* drinum, duodecim, Neapolitanum sex, Syracusanum triu  
*num.* summam non excessit, Euboicum verò quatuor millium  
*Neapoli* Rom. monetz, Achaicum etiam sex millium fuisse affe-  
*num.* runt: præter quod fuit Ptolemaicum: Syrium, & Antioche-  
*Syracusani.* num, & Babylonium quod duabus minis Atticis taxaba-  
*Euboicum.* tur. Erantque talentorum species multimodæ, ita vt sicut  
*Achaicum.* libra & pondo non æqua omnibus, ita dissimilia talenta  
*Ptolemaici.* fuerint. Est tamen proditum memoria, ex mille sestertiis  
*Syrium* talenta Attica, paulò minus quadraginta, effici, ex qua  
*Antiocheni* adnumeratione fit, ex vigintiquinque sestertiis talentum  
*Babylonii.* Atticum constari: communi tamè æstimatione, talentum  
*Talentum* decuplo maius, mina taxabatur. Autori idem est Priscia-  
*paruum &* nus, talentum paruum minarum sexaginta: magnu verò,  
*magnum ex* octoginta trium, & vnciarum quatuor: Atticum verò ma-  
*Prisciano.* gnum talentum, octoginta libras Romani ponderis pen-  
dere: paruum verò, sexaginta minis Atticis taxari. Proce-  
dente mox tempore, talentum Atticum viginti quatuor  
sestertiis Romanis fuit: ea summa est viginti quatuor  
nummorum millium: siquidem mille nummi Romano-

rom, quoque  
talentum qu  
gnificat.  
re. In trib  
talentum, h  
ribus pende  
Antiocho d  
fuere. Idem  
perimus. I  
manos vidi  
gentum, no  
tum talenta  
ponderibus  
bra, omnes  
que, non ex  
aureboris, f  
tiloco ab æ  
tur, constare  
ris annua, A  
thiopes vici  
confulle. f  
rz, tributi  
ros equos, &  
ex pecunia p  
reiciam ta  
tribus Attic  
ticis taxaba  
ta. Babylon  
nas Atticas  
lentum quã  
alios verò  
ro teste, qui  
bouem acce  
tulit. Hoc  
vrbe, ad Py  
gnato mini  
merato, vte  
denarium p  
sestertium  
que in veter

rum, quoque sestertium efficiunt. Quinetiam Atticum *Sestertium* talentum quandoque sexdecim sestertiis taxari, Varro si- *Romanum* gnificat. Egyptiumque octoginta ponderibus pendere. In tributorum verò taxatione adhibitum Romanis talentum, haud minus pondo octoginta Romanis ponderibus pendebat. Cuius generis talenta, cum leges pacis Antiocho datae sunt, Romanis equis pensionibus exhibita fuere. Idemque in vestigalibus & portoriis in servari comperimus. In qua quidem re fuit memoriae proditum, Romanos victis gentibus nationibusque, tributi nomine argentum, non aurum indixisse. Sunt tamen exempla, centum talenta nonnunquam duodecim pondo, Romanis ponderibus effecisse. Pondo autem idem esse, quod libra, omnes consentiunt. Quod quidem talentum plerumque, non ex pecunia percussa, sed ex massa argenti aurive, *Talentum non percussa.* aut eboris, ferri quoque & aluminis, aut eboni, quod tributum loco ab Æthiopicis, & Persarum regibus appendebatur, constare volunt. Legimus singula millia talentum tributis annua, Arabes regibus Persarum pensitasse, ipsosque Æthiopes vicenos dentes elephanorum, eisdem pendere consuisse. Romanosque à Coris centum millia pondo *Ex pecunia* ræ, tributum nomine exegisse: Cappadoces Persis quingen- *percussa.* to equos, & mulorum duo millia annua dedisse. Plerumque *Aureus.* ex pecunia percussa, quod frequens fuit: nam ex tribus aureis etiam talentum constare, Pollux autor est: quod aureis *Argentus.* tribus Atticis valebat: Aureus autem duabus drachmis Atticis *Talentum.* taxabatur. Argenteum verò, minis Atticis sexaginta *Romanorum.* ta. *Iliadis 23.* Babylonicum verò, sæpè duo millia & septingentas minas Atticas effecisse volunt. Ipsum tamen Romanum talentum quàm sæpissimè septuaginta librarum fuit. Apud *A condita* alios verò minimæ summæ, & parvi æstimabatur, Homero teste, qui in ludis funebribus Patrocli, cum primus victor *Urbe aditum.* bouem accepisset donum, ultimus duo talenta præmium *rum nulla* tulit. Hoc quoque ex autoribus constat, quod à condita *moneta fuerunt.* urbe, ad Pyrrhum regem, populus Romanus argento si- *Nota Cy- nummorum* gnato minimè usus fuit: rudi enim ære appenso, non nummi *apud veteres* merato, utebantur, postque percussam monetam, placuit *Romanos.* denarium pro decem libris æreis, quinarium pro quinque, sestertium pro dupondio & semisse, computari. Fuisseque in veteri nummo æreo, altera parte Janum bifrontem,



# GENIALIVM DIERV

altera proram nauis exculptam, & in antiqua moneta, bo-  
uis ouisque imagines: quæ res, Romanos gregibus olim &  
pecudibus valuisse, argumento fuit, quare pecunia dicta  
est. Iani autem bifrontis nota, & nauis proræ, ideo in sculpta  
feruntur, ut pisco Latinos, tunc efferum genus, cum pasto-  
ritiam vitam agerent, & fera agrestique vita, legibus & o-  
mnierum affluentia, quæ illuc terra mariq; importaban-  
tur, à Iano, qui cultioris vitæ modum inuenit, ex cultos de-  
notaret. Neque omittendum, quod Plinius naturalis histo-

*Seruiliorum* rix libro retulit, Seruiliorum familiam trientem sacrum  
*familia tri-* coluisse, illique statis diebus, noua religione sacrum fecit.  
*entē coluit,* se: qui quum varia specie & forma dissimili videretur, mo-  
*vide xlin.* dō accessionem & fortunæ incrementa, nonnunquam da-  
*lib. 34. c. 13.* mna familiæ præsignabat. Illud quoque admonitu non in-  
*nar histor.* utile dixerim, Lugduni Romanos Imperatores argentum  
*Iugurthis.* aurumque, & monetæ omne genus signare consueisse: siue  
*moneta* quod prompta ibi ad cudendum, metalli copia foret, seu  
*genus à* quod munitissimus locus, & accessu difficilis, ad confluen-  
*Rom. cudo-* tes, quod ibi Rhodano Arar commiscetur, esse censeba-  
*bat.* tur.

*Qua theatra Roma fuerint, & qui circi, quorumque extent  
vestigia, & qua penitus conciderint.*

## CAPVT XXV.

**I**N conuētu eruditorum, præsentē me, sermo haberi cœ-  
ptus est de theatris, quarum multa in vrbe fuere, cur pauco-  
rum vestigia extent, cum plurima legamus fuisse: Roma-  
nosq; bellis cōfectis, adeo spectaculis deditos, vt illa appa-  
ratissimè exhibētes, quouis magistratu aut honore dignos  
ducerent. Cumq; ex his quidam, populum Romanum pe-  
dibus stantem, sine scena diu spectasse asserent, mox sub ta-  
bernaculis ligneis, aut arundine sultis, q̃ senatus consulto  
intra vrbe, propiusve mille p̃s<sup>2</sup>, theatra habere aut ludos,  
nisi stantem spectare non liceret: ideo rara fuisse, illorum-  
que substructiones & diruta vestigia nunc extare: plures  
tamen fuere, qui plurimorum, quæ sequutis temporibus  
extructa sunt, non species modò, sed ne ruinas quidem ap-  
parere dicant, licet enim post secundum Punicum bellum,  
P. Cor. Na- P. Cornelius Nasica, cum à censoribus locatum, spectan-  
dis

dis ludis theatrum extrueretur, velut publicos morbos no-  
 citurum, demoliri fecerit, populusque stans aliquandiu *demoliri fo-*  
 spectauerit: & Augusti tempore tria theatra solum, & am-  
 phitheatrum Romæ fuerint: tamen subsequente ævo, quin  
 theatra, circi & porticus ingentis operis, plures & celebra  
 Romæ fuerint, nemo dubitavit, tunc maximè, cum vrbs  
 Roma excellentiæ & felicitatis crevit, ut ædificiorum ma-  
 gnitudine ad summum maiestatis fastigium deuenerit.  
 Constat enim veterum monumentis, Marcelli theatrum  
 operis sumptuosissimi, ad infimum Argiletii, iuxta tem-  
 plum Pietatis conditum fuisse, quod Augustus Marcelli  
 nomine inscripsit, Octauia vero mater, Augusti soror, eius  
 memoriæ ibi bibliothecam addidit præcipui sumptus. Hic  
 est enim ille Marcellus, cui cum filiam Augustus despon-  
 sasset, haud multo post egregius adolescens, acerbo fune-  
 re sublatus fuit. Et theatrum Scauri, quod in ædilitate  
 fecerat, triplici scena, trecentarum sexaginta columnarum,  
 signisque æneis tribus millibus conspicuum, cuius ca-  
 uea (ut auctor Plinius est) supra hominum octoginta milli-  
 um capax erat. Aut Curionis, qui post homines natos  
 theatrum versatile & temporaneum, mirabili commento  
 construxit, operum longe maximum & conspiciendum.  
 Primus enim Lucius Mummius, exacto Achaico trium-  
 pho, theatrum temporaneum, & scenam lignea compage  
 posuisse fertur. Cumque apud Fidenas theatrum memo-  
 rabilicasu, cum magna hominum pernicië & ingenti stra-  
 ge, corruisset, senatusconsulto cautum fuit, nequis in po-  
 iterum theatra, nisi solidæ firmitatis, extrueret. Antea e-  
 nim Pompeius Magnus, perpetuo mansurum, solida mate-  
 ria ædificauit primus, in cuius dedicatione ludos dedit in  
 circo, & elephantorum pugnam: quod illi fuit vitio & cri-  
 mini datum, cum antea ligneis gradibus scena fieret:  
 quod à Pompeio magna ex parte cœptum, Caligulam  
 perfecisse, Neronemque in aduentu Tyridatis Armenio-  
 rum regis inaurasse legimus. Iuxta quod Iouis statua vi-  
 senda in agnitudine, cui arcus marmoreus à Claudio Cæ-  
 sare Tiberius dicatus, proximus erat: cuius exemplo  
 Iulius Cæsar molem amphitheatri ingentem, in campo  
 Martio substructionibus maximis erexit: quam postea

*fica theatrum  
demoliri fo-  
cit.*

*Marcelli  
theatrum.  
Bibliotheca  
Octauia.*

*Scauri the-  
atrum.*

*Curionis  
theatrum.*

*Theatra tẽ-  
poranea,  
Theatrum  
apud Fide-  
nas lapsum.  
Pompeii  
theatrum.*

*Amphisbea-  
trum à Iul.  
Cæsare ex-  
structum.*

# GENIALIVM DIERV

*Corn Balbi  
theatrum.  
Pomp. am-  
phitheatrū.  
Tauri am-  
phitheatrū.  
Castrense.  
Neronis  
Cæsaris.  
Vespasiani.*

*Theatrum  
lapideum  
iuxta adem  
Fortuna.  
Circus ma-  
ximus Tar-  
quinii.*

*Circus Ne-  
ronis.  
Circus Flo-  
ra.*

Augustus, mausoleum ædificaturus ( teste Tranquillo ) de-  
molitus fuit. Et Corneli Balbi theatrum, cui quatuor  
columnæ ex ophite lapide, pro miraculo fuere, quorum  
nulla prorsus vestigia cernimus. Et Pompei amphithea-  
trum ampla magnitudine & mole: quippe tam profusi  
sumptus fuit, ut hominum XL. millia commodè sedibus  
acciperent. Nec non amphitheatrum Tauri summa im-  
penſa extructum: nec minus castrense, quod in Exquiliis  
fuit: & Neronis, cuius ne imago quidem extat. Cæsaris  
verò theatrum iuxta Capitolium, cuius tantum semiruta  
vestigia videmus, tanti splendoris fuit, ut vrbem atque im-  
perium honestaret. Quatæ autem admirationis fuisse am-  
phitheatrum, vrbis media credimus mirificum opus à Ve-  
spasiano fundatum, cum ipsius ferè demoliti, nunc ruinas  
solidissima structura demiremur? In quo extruendo om-  
nes imperatores, regesque magnificentia antecessit, qui-  
bus monumentis, illud decus maiestatis & imperii quo  
vrbis Romana floruit, facile est coniectari. Quid de theatro  
lapideo, iuxta quod ædem equestris Fortunæ fuisse me-  
morant, cuius ne vestigium quidem relictum est? Circum  
verò maximum, celebratissimum trium stadiorum longi-  
tudine à Tarquinio Prisco locum spectaculis designatum,  
vbi Junonis & Dianæ templa erexit, ut mox à Cæsare di-  
ctatore mirifico opere instauratum videmus illiusque ad-  
huc vestigia extare: vbi Veneris ædes, quam Fabius ex  
multatitia pecunia faciendam curavit, Libertique & Libe-  
ræ, Juuentutis & Cereris: quas Aul. Posthumius dictator  
voverat, atque Herculis phanum, Solisque & Mercurii,  
Bellonæ & Floræ ædes fuere: ibique Lupercal, & circum  
Flaminius vidimus aliquando, quorum vix semiruta ve-  
stigia licet inspicere. Atque hic circus Flaminius est,  
quondam prata Flaminia, iuxta quem Apollinis ædes in-  
ter ipsum & olitorium forum, in qua senatus haberi consue-  
rat, ac Jovis Statoris templum, licet alterum in Porticu  
Metelli, & tertium in radice Palatii fuisse legamus, quod  
à Romulo in pugna cum Tatius & Sabinis votum esse  
distant. Fuit quoque Neronis circus in Vaticano &  
circus Floræ iuxta ipsius templum & intimus, quem iux-  
ta vrbis murum fuisse, Varro significat: cuius licet inter-  
morta memoria sit, tamen singulos ibi proximos, & myr-  
retum,

retum, à qu-  
est illius ara  
quoque n-  
dò spectacu-  
frequentia  
beri, vel to-  
bi concion-  
posſent, e-  
sueſſe: id qu-  
theatrum /  
vetus illa G-  
puli in dicto  
consula pop-  
ribus in ſana-  
bant, præto-  
interdum p-

*Qui fuerit*

**P**ERSVA-  
maz, du-

*Mandar*  
per hæc ver-  
conci fac-  
ximor digi-  
quo argu-  
Quod tam-  
pe infamis  
obicitur, i-  
ris! ve si qu-  
deformi-  
tenti, non  
cis vsurpa-  
minia: eam  
aliquem in-  
perint: si

retum, à quo sacellum Veneris Myrtæ, quæ Murria dicta *Venus*.  
 est illius aram sub Aventino antiquissimam legimus. Hoc *Murita*.  
 quoque non in postremis fuerit, prioribus seculis non modo *Theatra non*  
 spectaculis & ludis publicis, veteres theatra habuisse *modo ludis*  
 frequentia, sed quum conciones, aut populi concilium ha- *& spectacu-*  
 beri, vel toti plebi aliquid exhiberi vellent, id in theatro, v- *lis serviebant*  
 bi concionantem exaudire, & quo convenire frequentius  
 possent, ex alto suggestu sedentibus cunctis, facere con-  
 fueſſe: idque Græcis præcipuo in more fuisse: licet Athenis *Græcorum*  
 theatrum locus legitimæ concionis non esset: quo malo *theatra*.  
 vetus illa Græcia concidit, in quorum theatris concilio po-  
 puli indicto, ubi rudes & ignavi promiscue confederant,  
 confusa populari & militari turba, variis & dissonis clamo-  
 ribus insanæ concionis, bella suscipiebant, ciues proſcribe-  
 bant, prætores eligebant, præmiaque benemeritis ciuibz,  
 interdum pœnas circumductis vtriusque inferebant.

*Qui fuerit medius unguis, & infamis digitus, quibusq; digitis  
 qua fuerint qualitates, & nomina.*

## CAPUT XXVI.

PERSVASUM habent plerique, in versu Juvenalis deci-  
 mæ, dum inquit:

*—quum Fortuna ipse minaci*

*Mandaret laqueum, mediumq; ostenderet unguem.*

*Juvenalis  
 locus Sarr.*

per hæc verba id notari, quod vulgò omnes consumeliis 10.  
 concitit faciunt, ubi interiecto pollice inter medios, pro-  
 ximos digitos, obscœnum in modum, probum iniiciunt:  
 quo argumento illum fastidire & despiciere ostendunt.  
 Quod tamen longesecus in veteri usu fuisse apparet: quip- *Medius*  
 pe infamis digiti obiectu qui medius est, ipsum in quem *digitus infam-*  
 obicitur, infamem notari duxerunt. Fuit enim prisca mo- *tu.*  
 ris ut si quos floccipenderent, aut insigni contumelia vel  
 deformi conuicio afficerent, id obiectu medii digiti pro-  
 tenti, non autem compressi, denotarent: quod est à Græ-  
 cis usurpatum, ut contractis reliquis digitis, medium igno-  
 minia causa protenderent, quod *σκιμαλίζου* dixere, *σκιμαλίζεν*.  
*λίζεν* enim, prætentare est digito, an gallinæ oua conce-  
 perint: sicut *αθελίζεν*, ubi quempiam floccificare osten- *αθελίζεν*.  
 dunt.

H b s.



# GENIALIVM DIERVM

καταπυγος.

Voss ignominiose apud diuerfos,

Pollex.

αὐτῆς. Pollicem premere. Vtrunq; iungere. Pollicem vertere. Pedis digiti. Hallucis. Euryhipollex pedis.

dnnt. Quare ab Atheniensibus medius catapygos, quasi cinædus & scortum, adnominatur, quod infamiam incuteret, & conuicium faceret. Apud Græcos sycophanta aut ho didocos, quasi obfessor viarum & latro, vel propadium, cū uicium cēsebatur maximum: sicut Persis, muliere virum ignauiore appellare, nulla insignior contumelia fuit. Apud Ægyptios, asini nomen obiectare, magnum est ingere probum, quod Typhonis hostis Ostridis colorem ferret. Quare quum Persarū regem Ochum summi de decoris loco, Ægypti alinum appellarent, intantum exarsit, ut diceret. *Faciam ut hic Asinus vestrum bouem depascatur*: qui haud multo post, ingenti coacta manu, occupata Ægypto, Apim immolauit. In quo anno are succurrit. Tradit Herodotus, quum Scytharum equitatus, quo præcipue valent, in Ægyptio irrueret, rugitu asinorum & multorum insolito (quippe cum apud Scythas nulli sint, Ægyptiis uero frequētes) adeo equos Scytharum fuisse consternatos, ut protinus fugam fecerint, Ægyptiisq; insignem victoriam dederint. Id quoque Martiale non inscite ostensum est:

*Rideto multum qui de Sextile cinædum*

*Dixerit, & digitum porrigito modicum.*

Velut eo argumento virum improbissimæ nequitie designaret. Ex quinque enim digitis, quos sacros Mineræ religio sanxit, cuique suum nomen inditum fuit, & qualitas, neque ab re nominati sunt. Pollex enim primus, quia aliis maior, & longe princeps est, quodque reliquis antestat, & prope dominatur, dictus: quippe cuius adiumento reliqui reguntur: itaque non immerito is apud Græcos αὐτῆς, quasi altera dicebatur manus, cum in vna quaque re locius & adiutor sit. Hunc premere antiqui iubent, quum alicui bene precantur & propitii sunt, bonum omen & efficaces preces futuras interpretati: vtrunq; vero pollicem iungere, vehementius laudare est: vertere autem pollicem, male precari. Cumque pollex monocondylus sit, reliqui fuere dicondylis, id est, duplicis commissuræ: vbi vero in digito non erat flexus, phalanx dicebatur. In pedibus autem, pollicis scandenti proximum, à sabiendo halluci dixere nomen, Reliqui in pedibus digiti, monocampi, hoc est, vnius flexus fuere. In qua quidem te memorie proditum est: Pyrrhi pollicem dextri pedis diuinam vim

habuisse

habuisse, succurreret, minime qui regnavit, quætaxerit, quæ Proximus salutaris vobis, scilicet nil deo facillius, to ore efficitur, celebratur, bro ferrarii, curas exa, que colliguntur, ferunt, vnde de Claudio viri digiti, Contra verum cornei ciceroniam iudicium, & minas, ior est, facit, iedum, vnde ulque famulus in meo, & illius huiusmodi, ludæis, vnde cencia vnde, tatum apud, quam per, ni. Quare infante, demonstrant, hunc liquere, vnde Britanni honore, gissimum, leuare, & medicum.

habuisse\*, ut splene laborantibus præsentissimo remedio succurreret: qui etiam in pyra cum reliquo corpore absorbui nequirit: sicut de Lamisco proditur, qui apud Lucanos *Lamisci tertius digitus* regnavit, cui tertius digitus pedis lupinus erat. Et de Artaxerxe, qui manu altera longior, Macrochir nomen tulit. *pedis lupinus.* Proximus verò à pollice, indicis nomen habet, qui etiam salutaris vocabatur: quo ori admoto, silentium indicimus: *Artaxerxes.* scilicet nil sanctius ad salutem, oris silentio æstimantes. I. *Macrochir.* deo sacellum Angeronæ, quæ dea præsul silentii, obsigna- *Index.* to ore effingitur, ac inter antiquissimas religiones Romæ *Angerona.* celebratur. Hoc digito saluari M. Septimium, qui ex fa- *Qui digitis valuerunt* bro ferrario imperium tenuit, tantum valuisse dicunt, ut currus ex aduerso nitentes repulerit, & fortissimum quemque colliserit. Tiberius quoque articulis ita firmis fuisse fertur, ut recens malum saluari digito terebraret. Quod de Claudio 11. Cæsare traditur, qui digitis ita validis fuit, ut ictu digitorum aut pugno sæpe equi dentes excussisset. Contrà verò Augustus illo persæpe laboravit, ita ut vix cornei circuli supplemento, scripturæ adinueret. Hoc etiam indicamus, quare indicis nomen tulit: exprobramus & minas inferimus. Tertius, qui medius & reliquis maior est, famosus habetur, petulans & libidinofus, cuius obiectu (ut modò significavi) probum obiectamus, alteri usque famam lædimus & detestamur: & quia deses & ignavus in medio situs, nulli rei adiumento est, idcirco despectissimus habitus. Qui etiam verpus dicebatur: namque Iudæis vsque eò evulsit, ut inferanea exulcerata, & putrescentia viscera, illo recondere & fouerent. Fuitque adnotatum apud veteres Græcorum, ut qui medio digito, tanquam per indicem aliquem ostenderent, arguerentur infamie. Quare verbum Diogenis proditur, multos per digitum infamire, quod medio digito se philosophantes peregrinis demonstrarent. Cumque reliquos auro gemmisque insignirent, hunc præsci Romani nudum & honore destitutum reliquere, veluti infamæ contumelia notaretur. Galli verò & Britanni medio tantum annulos adiciunt, illum præcipuo honore excolentes. Proditumque est, annulū ē sinistra in longissimum dextræ transferri, sæpe singultus & grauedines leuare. Græcis verò medius, non famosi nomen habet, sed medici. Digitis enim apud illos hæc indita nomina fuere, *Medicus.*

A'rtixp,

*Digitus infamis seu verpus.*

*Diogenis dicitur.*

# GENIALIVM DIERVM

Ἀντίχορ, δακτύλος, ἰατρὸς, δακτυλιώτης, αὐτίης, ac si dicas, polles, index, medicus, annularis, auricularis. Apud Pollucem hæc fuere nomina : Micros, hoc est, parvus, deinde paramesos qui sequitur, postea mesos, deinde lichanos, demum antichir aut megas. Romani verò proximum minimo annularem seu medicum nuncupant. Illo enim quum veniam poscimus à diis, locum Nemeleos (quæ dea vitrix malorum fuit, fautrix verò bonorum) post aurem dextram obsignamus. Ipsa enim, Rhamnusia dicta, ibi locum venerationis habet. Rhamnes enim à Marathone haud plus sexaginta stadiis abest, vbi Nemesis phanum memoratur præcipuum ab AdraSCO ædificatum, cuius simulacrum, altera manu fraxineum ramum, altera phialam gestat: quem locum, qui eam venerantur, attingunt, quum in ipsa aure memoriæ locus foret. Eundemque minimo proximum in sponfalibus annulo exornamus, quia tenuissimam venam inde ad cordis ima penetrare arbitrantur. Hunc Egyptii tanquam sacrum, multis odoribus delibutum habere assueverant, habuisseque hoc proprium ferunt, vt complicatus, senarium, qui perfectissimus est, numerum designaret. Minimum verò, quia omnibus minor, minus officii habet, quodque eius ope minus indigemus, propterea dici autumant: cui etiam articulari nomen est, quod illius ope aurium sordes quæque in his incommoda sunt, adimimus & leuamus: rati diciturque aurium, aut si quid in eis putridi fuerit vel purulenti, succurrimus. Fuitque literis proditum, crebro scabere aurem dextram minimo, furoris signum esse, eiusque tinnitum crebriorem, morbum corpori adactum præmonstrare. Si quem tamen dimicatione vel pugna veteres laceſcebant, minimo prouocante inuitabant. Est quoque animaduertere, quòd, qui minimo gestatur annulus, archates dicitur: quo verò index ornatur, coriannos. Latini autem leuis materiæ annulum, qui minimo gestatur, æstium nuncupant. In auctionibus & locationibus attollere digitum se emptorem & conductorem, in certamine & pugna, deditionem: manum verò protendere, pacem peti significabant: quibus in vsu erat, ritu prisco, vt qui forensis stipendia auspicabatur, brachium extra togam exercere non auderet.

Libri quarti Genialium dierum Finis.

ALE-

Annularis  
Nemesis.

Nemeleos  
simulacrii.

Minimus  
seu auricu-  
laris.

Minimo au-  
rem dextrā  
scabere.

Minimo  
prouocare.

Achates.

Coriannos.

Annulus

æstius.

Digitum

tollere.

Manum

protendere.

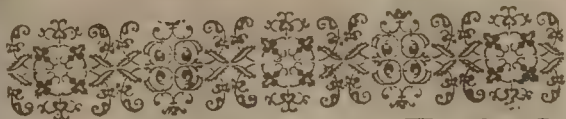


AL  
AB  
RISPE  
G

LIUM EX M



studii  
veneram  
benigne  
zibus, po  
gratulare  
quod nobi  
tisse, ac  
omni doc  
stræ ornam  
inter nos.  
diem, cum  
indeque  
pense tog  
cepit ipse  
uiuio, sed  
& petulan  
scilicet fer  
in borem



ALEXANDRI  
AB ALEXANDRO IV-  
RISPERITI NEAPOLITANI,  
GENIALIVM DIERVM

LIBER QVINTVS.

*Locus ex Martiale, apud Gabrielem Altilium in conuiuiis  
familiari inuicem discussus.*

C A P V T. I.



**A**D Gabrielem Altilium, virum modestis-  
simum doctissimumque, cum quo mihi à  
prima adolcentia idtima familiaritas fuit,  
quod is tunc ad pontificatum euectus  
fuerat, nos & aliquot bonarum artium  
studiosi iuuenes summo loco nati, Neapoli congratulatum  
veneramus: ad quem ut venimus, excepti ab eo comiter &  
benignè fuimus. Cumque complexi hominem in primis  
adibus, post mutuam salutationem, lætis precationibus ei  
gratularemur, cumque honorem sibi à diis fortunati: &  
quòd nobis diu inoptatis fuerat, id nunc magnæ voluptati-  
nis, ac benè locatum in homine morum honestate &  
omni doctrina conspicuo, sperareque illud sibi & vrbi no-  
stræ ornamento cessurum, profiteremur: post mutuos  
inter nos, mira suauitate editos sermones ad multam  
diem, cum aduersperasceret, & cœnæ tempus appeteret,  
indeque nos digredi volentes vniuersi assurgeremus, im-  
pensè rogauit, inuitauitque nos diu recusantes, atque ex-  
cepit ipse admodum placidus & mitis, non grandi con-  
uiuio, sed cœnula non iniucunda, minimeque sumptuosa  
& petulanti, verum admodum eleganti & frugi: olerum  
scilicet ferculo, thyrsis viridibus minusculis, teneris tunc  
in florem erumpentibus leuiter igni admotis, & pisculis  
multo



# GENIALIVM DIERVM

multo pipere & uoce conditis, cum præcoci uua & primis pomis ex Lucano suo, quæ ad se delata, secundas nobis mensas ipse præparat. Cumque miti castoque in nos procedente sermone, variato lusu, ad finem cœnulae ventum foret, quempiam qui ibi assistebat, raræ indolis puerum forma & specie liberali, literulis satis aspersum, ad se aduocauit, ac vnumquemque nostrum per vices dicere iussit, quod quisque vellet sibi ab ipso cani epigramma. Cumque nonnullis enunciatis versibus, quos miris modulis & concentu admodum suauis, perquam festiuiter ad lyram ille decantaret, à quodam nostrate in eo cœtu seruata eius vice, hoc epigramma prolatum fuit.

*Martialis lo-  
cus enuclea-  
tus.*

*Quod non argenteum, quod non tibi misimus aurum,  
Hoc facimus causa, Stella diserte, tua.  
Quisquis magna dedit, voluit sibi magna remitti:  
Fidilibus nostris exoneratus eris.*

Quos versus quum admodum concinniter suauiterque ille fuisset modulatus, Quid est, Altilius inquit, quod hic autor dicit, quod qui multas opes liberaliter largitus est, experat ipsi tantundem sibi reddi, ab eo quem munere affectit, equidem ignoro: cum satis constet, quod is qui ingenuè liberalis est, non id appetit, ut beneficium pro beneficio sceneretur. Siquidem munificentia & liberalitas, quæ magni animi est, auaritiæ & appetentiæ, quæ semper pusilli fuit, dispar longè & diuersa existit. Qui ergo munificus & liberalis est, & sponte largitur, is profectò ita liberalis est, ut quod dedit beneficium, non meretur: & quando quisque magno & erecto animo est, ut ingentia largiatur, ita magni putat fuisse, multò plura & maiora si posset largiri, neque beneficii collati vnquam pernitere. Alioqui qui opis emolumentive causa largitur, virtutis nomen amittit, ingentiaque eum animi bona ferre dare necesse est. Neque enim (ut Cicero inquit) si ob tuam causam cuiquam commodos, beneficium id putandum non est, sed forneratio. Contrà verò avari & cupidi est, si quod forte munus erogauit, tantundem aut multò plura postulare, & velut datæ mercis precium ferre, quæ si, ut videtis, repugnantia sunt, quo nunc modò in vnum coeant, & in eodem subiecto sint, non sanè intelligo. Cum

*Liberalis  
hominis na-  
tura.*

*Avaritia-  
tura.*

ergò

ergò autor h  
magni & lib  
elle cupid  
lis dantis, &  
videtur: q  
vir quipiam  
maxime pu  
sed cupidi  
mare desig  
tentem, eius  
præpostero  
reddi postulu  
cum dando  
solide argu  
re. Nunquan  
fuisse certè  
cupidum po  
præsertim in  
omni pro  
imponens,  
ad me con  
rogauit.  
ficus & libe  
cium faciat  
neficium ac  
cepit ad tan  
nobis equo  
referat, qui  
appetentiæ  
tura præ  
quidem ad  
cium maner  
mini ingent  
& illatam  
iubente na  
alio officio  
eadem me  
remunerat  
nec vocare  
deo non in

ergo autor hic dicat, quod qui magna dedit, quod officium magni & liberalis est, magna sibi postulet remitti, quod esse cupidi & avari satis constat, equidem eundem liceralis dantis, & avari reposcentis, animum in vnum ponere videtur: quod esse minimè potest, nec decet. Cumque vir quispiam baud sanè ineruditus, qui sermoni aderat, se maxime putare diceret, poetam non ingenui & liberalis, sed cupidi & turpis animi vim naturamque hoc epigrammare designasse, quod viù compertum esset, alieni appetentem, eius ingenui esse, vt si quid benigna manu dedit, præpostero more & turbato gentium iure, maiora sibi reddi postulet. & idè contra officium facit, qui ita beneficium dando forneratur: istumque, quicumque est, qui tam stolidè largitur, avari potius quàm liberalis officium ferre. Nunquam, inquit Altilius, tam rustica musa Martialem fuisse certè scio, vt quum liberalem exprimere ostendat, cupidum potius & appetentem designasse credatur, cum præsertim indefinito vtatur verbo: absonumque, & ab omni prorsus candore alienum videri poterat, turpis animi potius, quàm verè ingenui, vim exprimere voluisse. Et ad me conuersus, quid censerem in hac re, potissimè interrogauit. Tunc ego me arbitrari dixi, quod is qui munificus & liberalis est, licet ingenuè largiatur, & libenter officium faciat: tamen natura ita esse comparatum, vt qui beneficium accipit, eo consilio & animo sit, vt illi, à quo accepit, ad tantundem sponte obligatus maneat, eumque pari obsequio deuinciat, vt similem, si occasio detur, gratiam referat, qui de se benemeritus fuit: idque fit, non animi appetentia aut lucri spe suadente, sed quod ita homini natura præscripsit, vt ampla precia beneficiis demus. Si quidem ad promerendum nulla efficacior vis, quam officium manet. Atque ita hoc peripicuum est, fixum homini ingenitumque fuisse, vt sicut se à vi & iniuria tutari, & illatam contumeliam vlcisci, ac talionem reddere, iubente natura impellimur, ita collatum nobis officium, alio officio pensare & conferre cogamur. Nec tantum eadem mensura, sed multo maiori, si potest, beneficium remunerari, & benè cumulatam gratiam referre decet, nec vocare ad calculos expensorum & acceptorum. Idèd non immerito gratias, vnam auersam, dualque non aspici-

*Qui benefi-  
cium accipit.*

*Gratitudo  
naturaliter  
hominis insi-  
m.*

# GENIALIVM DIERVVM

*Oratio tres  
Gratiarum  
edes.*

*Lex Athen.  
& Macedo-  
num in in-  
gratos.  
Demosthen.  
dictum.  
Perse. Ger-  
mani.*

aspicientes, veteres affixere, quia geminata gratia, & cum-  
ulator ad nos redire debet: quarum nomina Pasithea,  
Aglaia, & Euphrosyne. Apud Lacedæmonios traduntur  
duæ, ab Homero una vxor Vulcani: illarumque ædes in  
foro medio veteres posuere, vt gratia meriti cuius in  
promptu foret, atque ad promerendum quisque esset faci-  
lis & expeditus. Quod quidem ius naturæ est nullo iu-  
re ciuili aut plebiscito. Itaque si quis eum qui de se bene-  
meritus fuit, illiberali animo, alio officio non demeretur,  
neque illud grate acceptum fert, quippe qui nihil adiu-  
menti, nihil opis confert: is profecto tanquam violator hu-  
mani iuris, ita de officio decedit, vt omni humana ope in-  
dignus, ingrati, criminosis, & mali hominis suspicionem nõ  
enadat, simulque famæ iacturam facere certum sit. Quod  
apud Athenienses & Macedones lege cauebatur, vt haud  
secus aduersus malè meritos ingrati actio detur, ius iudi-  
ciumque dicatur, ac si ære alieno, aut graui crimine nexi  
forent: nam beneficii memoriam (auctore Demosthene)  
qui recipit, habere debet: qui verò dedit, statim obliuisci.  
Persæ quoque illum, qui accepto beneficio, gratiam, quum  
possit, nõ refert, graui pœna prosequuntur, in eumque le-  
ge agere licet, tanquam magno esset sceleris pollutus. Ger-  
mani contra: nam collati beneficii merito nihil sibi debe-  
ri putant, neque acceptis obligantur. Quum ergo autor  
hic dicat, eum qui magna dedit, magna sibi velle remitti,  
non cupidum animum pensare voluisse putandum est, sed li-  
beralis potius & ingenui, quodque natura iubente cogi-  
mur, vt eum, qui beneficia in nos contulit, alio officio  
deuinciamus, certa stabilique sententia multò maiora,  
& quàm maxima largiri: quæ obligatio ad *antidotea* dicta  
est. Beneficium enim cui collatum est iad promerendum  
naturæ iux obligat & deuincit. Est, inquit Altilius, ita vt di-  
cis, possitque veritas carminis & mens auctoris, ex tuo sen-  
su facile iudicari, promptaque & expedita defensio foret,  
nisi aliud ex concentu verborum inqueret. Sed in hoc ego  
anceps adhuc & dubius sum, quod poeta istud non natu-  
ræ tribuit, sicut tu asseueras, vrea cogente qui beneficiũ  
accepit, alio officio obstrictus maneat: sed hoc tribuit  
voluntati dantis, illo scilicet, qui sponte largitur, quique  
beneficium contulit, id postulante. Nanque his vtiur verbis:

*Siqui-  
Quod verbu-  
Coniunctum  
tatem, quam  
largitur, eo  
petat: pro-  
tem ingenio  
tius, non a-  
dere voluit.  
menti vena  
mibi natura  
maet, eum  
officium acc-  
tenuatur q-  
voluit, ne u-  
& ingenio  
deturpare,  
xiam milti-  
um accipit.  
mibi natura  
pterea libe-  
tiz debiti-  
queat: qua  
contra dicit  
Tum. Ant-  
est cum d-  
milia dicit  
poeta hic er-  
Qua p-  
T  
tuam, crea-  
ciuius & p-  
creati, q-  
essentia, q-  
clatibasi-  
noem h-*

*Si quis magna dedit, voluit sibi magna remitti.*

Quod verbum cupidi & expetentis est, & propterea avari. Conuincimur ergo autorem potius benemerentis voluntatem, quam vim naturæ pensitare voluisse. Et quum is qui largitur, eo animo sit, ut ob gratiam meriti tantundem repetat; profecto appetentem & turpem animum, non autem ingenuum & liberale præferre videtur. Ergo avari potius, non autem prompte liberalis animum poeta expendere voluit. Tum ego, Est, inquam, quod dubitetur: sed tamen si vera & salubri ratione rem pensare volumus, qui mihi naturæ imperio ad dandum faciendumve deuinctus manet, eundem mihi velle obnoxium manere, quia me officium accipit, profecto non negauerim, ut dare facereque teneatur, quia natura imperat, quodque iura diuina & humana volunt, ne tibeat ingrati culpam, licet ego libenter dem, & ingenue liberalis sum. Neque propterea animum videor deturpare, quia in quem beneficium contuli, eundem obnoxium mihi esse volo. Igitur cum lege naturæ, qui beneficium accipit, debitor maneat, procul dubio me velle, quod mihi naturæ imperio debetur, non negauerim: neque propterea liberalis officium imminuo, aut deturpo. Nam gratiæ debitio ita homini ingenita est, ut diuelli nullo modo queat: quam dantem appetere velut pro merito, non est contra officium: nisi sit fortasse, quod tu secus arbitrere. Tum Albius mihi, ut erat, ingenio. Aut hoc, inquit: verum est, quomodo dixi, aut profecto sua tempora, in quibus, multa dabant, multa repetere volebant, festiuiter (ut solet) poeta hic criminatur.

*Quot plebis tribuni à primordio urbis fuerint, quare potestas, & qui consulari potestate, & qui tribuni ararii.*

## CAPUT II.

**T**RIBUNI plebis, qui post secessionem ad Sacrum montem, ut essent præsidio aduersus potentiam magistratum, creati sunt, binii à principio fuere, C. scilicet Licinius & P. Albinus, è plebe homines, comitiis curiatis creati, qui tres collegas sibi desumpserunt, ita ut quinque essent, qui plebis tribunatum gererent, singuli ex singulis classibus, cautumque fuit, ne cui patricio eam gerere honorem liceret. Cumque propter crebras patrum & plebis

*Tribuni plebis binii cum tribus collegis.*



# GENIALIVM DIERV

*Tribuni de-  
cem.*

*Tribunorū  
plebis pote-  
stas.*

*Plebiscita  
vnde dicta.*

*Potestas tri-  
bunitia in-  
solens.*

*Hanc com-  
minuit Syl-  
la.*

*Intercessio  
tribunū re-  
dicta.*

*Tribunus  
plebis punie-  
batur à reli-  
quis tribunis  
& populo.*

contentiones, seditio glisceret magis indies, tribunorum-  
que numerum augeri oporteret, qui munimentum essent  
libertatis. à L. Trebonio rogatione promulgata, trigésimo  
post exacto anno, cautum fuit, vt decem numero potestas  
finiretur, binique ex singulis classibus fierent, qui iterum  
ac tertio refici, & in sequentes annos à seipsis creari pote-  
rant. Tamen, ne eosdem tribunos populus videret, néve  
collegam cooptare ius foret, præcipua lege exceptum su-  
erit: qua lege cauebatur, vt essent sacrosancti, in hæc ver-  
ba: *Plebs quos per se contra vim, auxilii ergo, decem creauerit,  
tribuni eius sunt, quodq; hi prohibuissent, quodque hi plebem  
rogassent, ratum esto: sanctique sunt: néve plebem orbam tri-  
bunis reliquunt, & infra.* Quia etiam eo potestatis vene-  
re, vt comitia consulum prætorumve & aliorum magistra-  
tuum habere, & ne quid fieret, inhibere, senatum dissolue-  
re, reliquis tribunis, & quibuscunque magistratibus diem  
dicere, ærarii curam gerere, patricios cogere, multam ir-  
rogare, atque senatus decreta approbare & improbare po-  
terant: eoque quod tribuni plebis sanxissent, lege ab Hor-  
tensio lata cautum fuit, vt omnes tenerentur. Hinc quæ  
à tribunis plebis edita sunt, plebiscita dicuntur. Fuitque  
præcipuo quodam iure, excelsa & insolens tribunitia po-  
testas, adeo vt M. Vectium in capitis dimicationem ve-  
nisse, & ultimo affectum supplicio fuisse, quod transeunti  
tribuno non decederet de via, scriptum incuniamus, do-  
nec Sylla rerum potens, cum reipulb. imperitaret, tribuni-  
tiam potestatem ita fregit & comminuit, vt legem ferret,  
ne cui qui tribunatum gessisset, ad alios honores pateret a-  
ditus, velut indignus honore publico semper futurus.  
Intercessionem tamen liberam tribuno nihilominus reli-  
quit, quam postea Tiberius Gracchus in tribunatu colle-  
gis abrogauit. Quæ quidem intercessio etiam prætori-  
bus competeat: quippe intercedere etiam prætori præto-  
ri poterat. Qui licet tantæ potestatis foret, vt etiam con-  
sulem in carcerem ducere, dictatorique comminari, &  
multam irrogare posset: si quid tamen scelesto consilio  
contra comoda plebis gessisset, aut exorta offensione a-  
pud collegas minus iuste intercessisset: poterat ei à reli-  
quis tribunis dies ad populum dici, iussuque populi aut  
tribunorum in carcerem duci, eique tribunatus abrogari,  
in exi-

exilium agi  
tribuno in cri-  
pontifici m  
probris affec-  
tam tribuno  
quod in ius v  
collegæ illu  
solueret alie  
stulassent: a  
fuere, pene  
et si tribuna  
temporibus  
senatores & p  
poterent. Qu  
in tantum, vt  
illisque eum i  
que & licet or  
tulit, vt tribu  
magistratus  
extra vt trib  
aut imperiū  
tam cupidē  
regali potes-  
aut dictator  
velut sublim  
ret, per se, te  
etiam Tiberi  
confertā p  
ceps Otho  
petuere, li  
deoque pro  
fuerint sen  
nitiam gere  
rent. Postea  
facultas ma  
rē, ne atri  
neve quon  
posset, ne  
neve illata

in exilium agi, & senatu moueri. Cn. enim Tremelio Cn. Tremelio  
tribune in crimen adducto, quod M. Æmylio Lepido *lius*.

pontifici maximo conuicium fecisset, contumeliaque &  
probris affecisset, à populo multa dicta fuit. Et L. Cotta. *L. Cotta.*

tam tribunum plebis, quum æs alienum abnegaret, eo  
quod in ius vocari, & magistratus imperio cogi non posset  
collegæ illum coegere, comminati que sunt, nisi æs  
solueret alienum, se creditoribus illum dedituros, si po-  
stulassent: aliique tribuni suffragio populi sæpè coerciti

fuere, penes quem coercitio tribunorum fuit. Sed tam- *Tribunatus*  
et si tribunatus, plebis foret magistratus, sequutus inde *pl. magistra*

temporibus, à plebe ad senatum translatus fertur: ita ut *transla-*  
senatores & patricii tribunatum gere amplissimum munus *us est ad se-*  
putarent. Quod post Syllæ tempora obseruatū inuenimus *natores*

illisque cum imperio præfuisse. exercitus ductasse, tace- *Tribuno*  
in tantum, ut extra urbem tribuno prouincias demandari, *patricios.*

illisque cum imperio præfuisse legamus. Primusque Cotta *rum potestas*  
legem tulit, ut tribunus gerere honores, & prouinciis præesse, ac *aucta.*

magistratus extra urbem sortiri posset. A principio enim *Lex C.*  
extra urbem ultra mille passus, tribuno nulla erat potestas *Cotta.*

aut imperium. Demum Cæsares tribunitiam potestatem  
tam cupidè appetiuerunt, ut magni muneris loco, proque  
regali potestate illis delata sit: quippe Augustus, ne regis *Augustus*

aut dictatoris nomen assumeret, tribunitiam potestatem, *tribunus se-*  
velut sublime fastigium, & summa potentia subnixus *ptem & tri-*

ret, per septem & triginta annos perpetuam gessit. Quam *ginta annis.*  
etiam Tiberius in quinquennium accepit: ipsamque Druso  
conferri à populo pro summo decore habuit. Et dein-

ceps Otho, & sequuti Cæsares amplissimi imperii loco ap-  
petuere, licet serò Vespasianus illam fuerit assequutus. A-

deoque processit tribunitia potestas, ut actum aliquando *Anni & tē-*  
fuerit in senatu, ut non à consulibus, sed ab his, qui tribu- *pōra an à*

nitiam gererent potestatem, annos & tempora dinumera- *tribunis, an*  
rent. Postea verò à Nerone illi ordinis in senatu: tribunorum *consulib' ni-*

facultas maximis edictis coercita fuit, cautumque seue- *merarentur,*  
rè. ne tribuni ius prætorium aut consulum præriperent, *disceptatū.*

neve quempiam ex Italia euocarent, cum quo lege agi  
posset, neve quid intra domum pro potestate agerent, neve  
illatam multam à tribunis quæstores eratū infra

populi aut  
sabrogari,  
in exi-

# GENIALIVM DIERVM

*Tribuni  
consulari  
potestate.*

*Tribuni mi-  
litum dicti.*

*Romani sine  
consulibus  
Consules de  
plebe tandem  
creati.*

*Tribuni mi-  
litares 20.*

*Tribuni a-  
rarii.*

*300. ex e-  
questri ordi-  
ne adiuncti  
senatoribus.*

*Aurelius*

mensēs quatuor in publicas tabulas referrent. Sed præter hos plebis tribunos, fuere alii consulari potestate, anno cccxiii. ab vrbe condita, iisdem auspiciis, quibus consules creati, tam ex plebe quàm patribus. Nam quum Canuleius legem ad populum ferre contenderet, vt ex plebe consules faceret, patresque, ne consularatus cum plebe promiscuus foret, vehementer obstitissent, eò res ducta est, vt tribuni militum consulari potestate fierent, tam ex plebe quàm patribus: idemque iuris, quod consules, haberent. Nam & sella curuli, & consulari prætexta, histioribus & fascibus consularibus insignes erant: ac primò tres patricii creati, mox cum defectiones populorum, & tot simul orientia bella tres obire non valerent, illorum numerus auctus fertur, vt modò quatuor, modò quinque, interdum sex, non nunquam octo crearentur, tunc cum à Romanis Veii diutino & graui bello premebantur. Ad tantam enim belli molem, tribunorum auxerunt numerum, quot nunquam antea facti, per quod tempus tribus annis sine consulibus Rom. res fuit: sicut decemuiris legum ferendarum causa creatis, biennio defuere: donec desito tribunorum militum magistratu, & per ingentia certamina victo senatu, vt consules etiam de plebe fierent, ægrè nobilitas passa est. In qua re admirari succurrit, quòd Pomponius Iure consul. de origine iuris, literis prodidit, tribunos militares consulari potestate ad vigesimum numerum auctos Romæ fuisse: quod nunquam fando auditum, & apud autores tacitum & prætermisum est, cum tot tribunorum imperia, ambiguis decretis, certissimo exitu reip. fuissent. Præter hos fuere ararii tribuni, ex tertio iudicum genere, quorum cognitio in pecuniariis & minoribus causis plerumque fuit. Quippe cum soli antea senatores iudicarent, ob eamque rem inuisi plebi fierent, C. Gracchus rogatione promulgata, trecentos ex equestri ordine adiecit iudices, parem senatoribus numerum, vt metu communicati imperii, iudicii æqua lance pensitarent: iudicari utque aliquandiu iudicia integrè & incorruptè. Victor deinde Sylla, sublaris equestris ordinis iudiciis, solos senatores iuris cognitionem habere, & iudicia ferre iussit: qui annis decem licenter iudicia exercere per turpitudinem & sordes, donec ab Aurelio prætorè, alià rogatione iterum cõmuni-

municata iudiciis  
rariis, quæ le  
culatus erit  
binia fuit, n  
stea diuus Lu  
cia ad duo tri  
nis & senator  
um, sustulit  
se, facillè ere  
cum decurion  
est, quæ de m  
litate fortiss  
vt singula tr  
rus sexcento  
seniores &  
fuit cum eo  
leguadrioge  
que iudicatu  
cit decurion  
dem viuer  
tribuni æri  
genti num  
auri erant,  
eantia suspic  
na in secul pra  
banit. M  
collegio ad  
Porcia basili  
rent, sicut p  
ris, sed mag  
fuit, vt publi  
gerent, son  
re: Tribuni  
cula fontim  
to. Hoc  
aduersus  
tribunis p  
nihil reliq  
am vim  
hominis e



municata iudicia fuere senatus, equitibus, & tribunis æ-  
 prator sena-  
 rariis: quæ lex iudiciaria dicta est, quo tempore Verres pe-  
 culatus criminis causam dixit: quibus vetitum lege Ga-  
 tes, tribunus  
 binia fuit, ne ex syngrapha ius dicere liceret. Quod po-  
 ararios con-  
 stea diuus Iulius noua constitutione abrogauit: nam iudi-  
 iunxit in iu-  
 cia ad duo tantum genera redegit, equestris scilicet ordi-  
 dicunt exer-  
 nis & senatorii. Tribunos verò ærarios, quod erat terti-  
 cendis.  
 um, sustulit: quos deinde restitutos, & iura sicut prius dixi-  
 D. Iul. iudi-  
 se, facile crediderim: siquidem Augustus Cæsar ad has iudi-  
 cia ad duo  
 cum decurias quartam adiecit, quæ ducentariorum dicta  
 genera rede-  
 est, quæ de minimis iudicaret. M. deinde Plautius, nobi-  
 git.  
 litate suffragante, tulisse ad populum dicitur, & peruicisse,  
 Quarta in a-  
 ut singulæ tribus quindenos crearent iudices, quinque  
 dicunt decu-  
 rus sexcentos viginti quinque expleuit: inter quos erant  
 ria.  
 senatores & plebei, tribunum ærarium dictum. Quod compar  
 Ducenarii  
 fuit cum eo quod Athenis statutum comperimus, ut à mil-  
 adiuncti.  
 le quadringentis, furti aut ambitus & iniuriarum quando-  
 M. Plantii  
 que iudicatum sit. Post quos C. Caligula quintam adie-  
 lex.  
 cit decuriam, Galba sextam adiecit recusauit: quæ qui  
 Quinta do-  
 dem viuersis erant discretæ nominibus. Nanque alii  
 curia.  
 tribunis ærariis, alii selecti, nonnulli iudices, plerique non-  
 Tribunorum.  
 genti nuncupati: quorum sortitio fiebat, quoties iura di-  
 sortitio in iu-  
 cturi erant, ne quid doli, astusve admitteretur, neve iudi-  
 re dicundo.  
 cantis suspicio, iudicii fidem eleuaret. Illorum enim nomi-  
 Noui ciues  
 na in sculpra tabellis, & in urnam coniecta, sorte educe-  
 inter decu-  
 bantur. Mansitque constitutum, ne quis ex nouis ciuibz  
 rias non iu-  
 collegio adnumeratus, inter decurias iudicaret: utque in  
 dicabant.  
 Porcia basilica, quam Cato erexit, non è tribunali ius dice-  
 In Porcia ba-  
 rent, sicut prætores, sed è subsellis: quod non summi hono-  
 filica ius do-  
 ris, sed minores essent magistratus: quibus etiam hoc cura  
 cebare.  
 fuit, ut publicam pecuniam signarent, illiusque curam a-  
 Tribuni.  
 gerent, fontiumque vincula seruarent. Verba legis sue-  
 Horum offi-  
 re: Tribuni sunt, domi pecuniam publicam custodiunt, vin-  
 cium.  
 cula fontium seruant. Res, argentum, aurum publicè signan-  
 to. Hoc quoque meminisse non pigebit, quod tametsi  
 aduersus reliquos magistratus, iure sacrosanctæ potestatis,  
 tribunis plebis intercedere liceat, ita ut vno intercedente,  
 nihil reliqui decernere valeant; tamen aduersus dictatori-  
 am vim, aut Vestales virgines, quæ velut sacrosanctæ ab  
 hominis tactu illæse manent, nulli tribunorum inter-  
 cedere



# GENIALIVM DIERVM

cedere, vetare aut prohibere, facultas est.

*Quonam modo per feciales imrentur fœdera, aut bella indicen-  
rentur, & qui ab exteris seruantum est.*

## C A P V T I I I.

**F**eciales, quos fœderibus sancientis, & rebus repetendis ac bellis indicendis, Romanos habuisse constat à Tullo Hostilio, seu Anco Martio, vt verò alii, à Numa Pompilio creatos fuisse liquet, qui ab antiqua gente Equiculis iura & verba solennia, quibus res repetuntur, & bella indicuntur, acceperunt. Horum collegium à principio viginti fuisse, quibus & patri patrato, vt nunquam lineo amictu vterentur, proprium fuit. Qui tametsi fœderibus sancientis, & bellis indicendis aut rebus repetendis, quæ præter ius, præterque fas ademptæ sunt, adhiberentur: tamen si qui legati populi Rom. qui iure gentium sancti sunt, à quouis populo aut natione violati forent, vt hi dederentur, qui iura gentium temere violassent, per feciales cauebatur. Erat enim veteribus ius legatorum sanctum & inuiolabile, cum hominum præsidio munitum, tum diuino iure defensum: quod etiam inter bella & hostium tela incolume seruabatur. Fuit ergo proprium collegii fecialium, tam de bellis iustisque fœderibus, pactionibusq; & conditionibus populorum, regum, terrarum & nationum, quàm de illarum iniuriis, locis, fœderatisq; gentibus cognoscere, raptaq; & hostili modo deuasta, belli iure repetere: tum si hostes aqua postulerent, aut si præter legem fœderis se aliquid perpeffos querantur, si sua sponte, aut læsi & lacessiti arma sumperint, si infida pax seruanda, si induciæ aut bella iuste indicta & pacta sint, si petita ex fœdere danda, si autores defectionis deposcendi, si contra fidem conventionis & ius gentium venire liceat, animaduertere: belli pacisque iura exequi, & perpeffo iudicio æstimare. Quæ verba iuris fecialis sic habent: Belli, pacis fœderum, induciarum, oratorum, feciales iudicet sumro. & intra. Sed tamen ea fœdera pactionesque, quæ cum locis inire decet, feciales sancire, aut pacta concipere, haud aliter poterant, quàm si consulis aut prætoris autoritate, intercedente senatusconsulto iussuq; populi permisum foret. Iniusu enim populi, aut citra senatus autoritatem, nihil sanciri posse, quod populum teneat, haud dubium est,

*Feciales viginti.*

*Fecialium munera.*

*Legatorum ius sanctum.*

*Feciales nihil poterant nisi prætoris autoritate, aut senatusconsulto intercedente.*

est. Fiebat  
verbeas pri  
benam ex  
dem filicem  
secum ferre  
carminibus  
nerat, ennu  
simulacro:  
velatus, &  
que obtesta  
vt si qui eo  
illum lupine  
reret. Qu  
tis, secund  
poram per  
illum immo  
ta, ita esse  
mum fœdu  
ante merid  
eas precat  
bat. Ap  
cis paction  
puq; Græc  
hostium si  
fungi quer  
abluisset  
tamen leg  
am missi en  
si pacis arb  
dera paction  
tibus inita  
lumina aut  
ta exatent  
aut in ade  
lari inferre  
Athenis,  
antiquo  
crata bab  
fœdera i

est. Fiebat enim senatusconsultum in hæc verba, vt prius <sup>Fœderis per-</sup> verbenas priuosque lapides prætorem poscerent: qui ver- <sup>cutiendi ca-</sup> benam ex arce, & sagmina (herbæ enim genus est) ac lapi- <sup>ymoniæ.</sup> dem silicem ex templo Iouis Feretrii daret, facialesque ea secum ferrent: ac porca adhibita, vetere præfatione, præcis carminibus, ad præstitutam diem, in foro, seu vbi conue-  
nerat, enunciatis, facialis sceptrum manu tenens: pro Iouis simulacro, tanquam is fœderi adhiberetur, filo lanæ capite velatus, & verbena coronatus, Iouem, Martem, cæterosque obtestari deos, & dira obsecratione precari debebat, vt si quis eorum fœdera violasset, aut illa sciens falleret, ita illum Iupiter feriret, quemadmodum ipse porcæ percu-  
teret. Quibus obtestationibus quam sanctissime prolatis, secundum rem diuinam precationemque, lapide silice porcæ percutiebat: mox aqua & igne in sacris adhibitis, illam immolabant: qua cæsa, iura pacis & fœdera conuen-  
ta, ista esse rite putauere, hanc fidem socialem & sanctissi-  
mum fœdus esse arbitrati, quo nihil sanctiusque fuit, idque ante meridiem & primo diluculo. Nam post meridiem <sup>Tempus fœ-</sup> eas precationes facere, aut fœdus percutere non lice- <sup>deris percio-</sup> bat. A principio tamen conditæ vrbis, in fœderibus pa- <sup>tiendi.</sup> tioneibusque pro verbena myrtus sumebatur. A Græcorum  
pud Græcos nisi præconibus adhibitis, legatos minime <sup>caremonia</sup> hostium fines ingredi decebat, neque legationis munere in <sup>suscipien-</sup> fungi quenquam, nisi prius infusa aqua ab eisdem, manus <sup>dis legatis</sup> abluissent, Iouique coronatis poculis propinassent. Hi <sup>hostium.</sup> tamen legati, qui cum patriis sacris, Olympum aut Pythi-  
am missi erant, sacri: qui vero fœdera percutiebant, qua si pacis arbitri & interpretes, <sup>omodo pœgi-</sup> dera pactionesque, postquam cum exteris & vltimis gen- <sup>Post fœdera</sup> tibus inita erant, Romani in templo Capitolini Iouis, co- <sup>inita.</sup> lumna aut æneis tabulis insculpta, vt perpetua monumen-  
ta extarent, nonnunquam in fastos & annales referebant, aut in æde Iouis Pisciæ in clypeo ligneo, corio bouis immo-  
lari inscripta. Græci in Iouis Olympi templo & in arce <sup>Graci.</sup> Athenis, tæquam in abdito quodam: plerunque tabulis ex <sup>Athenienses.</sup> antiquo ære, vt essent testata monumentis, sancta & sa-  
crata habuere: nonnunquam in Isthmo aut ludis Pythiis, fœdera ista, & leges dictas, pactionesque erectis titulis

# GENIALIVM DIERV

*Lacedæmoni.* perpetuo tempore duraturis publicabant. Athenienses  
*nii. Ro. con-* plerunque intra urbem, Lacedæmonii in Amycleo socie-  
*stium.* tatum & fœderum tabulas fidei custodia seruabant. Eratq;  
Romanis constitutum, ut nunquam cum hoste armato cõ-  
ditionem fœderis acciperent, neque citra senatus aut po-  
puli iussum, societates & fœdera inirent, neque cum ali-  
quibus pacato imperio uti, nisi prius omnia diuina & huma-  
na tradidissent, & præsidium accepissent, aut denique so-  
cietate & fœdere astricti essent. Feruntque Athenienses  
nunquam nisi in veste pulla, & malis victos, pacem & fœde-  
ra inisse. Quare significabant, suorum clade admonitos,  
& vltima ductos necessitate, post innumeras cades, viri-  
bus extenuatis, pacem petere. Carthag. nenses & Siculi  
fœdera & inducias non per fœciales, sed per tubicinem sæ-  
pe iniuerunt: Apud Græcos vero exteraeque nationes, fœ-  
derum percutiendorum multimodæ species erant: nam  
porco, ariete & tauro immolatis, pacis fœdus inire, & res  
repetere solebant, qui belli tempore caduceatores dicti, in  
pace vero legati. Ex quibus feriebant plerique fœdera,  
vel pane præciso, & inuicem gustato, aut vini poculo epo-  
to. Nonniliagoum marem candidi velleries, agnam vero  
pullam adhibebant: atque ex vtriusque vertice pilis disse-  
ctis, & vicissim distributis, manibusque aqua infusa, & vi-  
no pateris, mox Soli & Telluri illis immolatis, leges pa-  
cis & fœdera inibant: quibus qui contraret, turpissimo  
facinore & inextinguibili scelere tenebatur. Fertur Ari-  
stides, victum fœdus cum omni Græcia firmaret, post  
diras execrationes, accensos ferreos orbes in mare deie-  
cisse, adiurans ut ita exstinguerentur cum omni stirpe &  
gente, qui contra fœdus irent, velut ignitum illud ferrum  
aqua. Vel brachia circa humeros gladio feriendo, & per  
vices elicito cruorem singendo, quod Medis Lydisque  
sanctissimum fœderis vinculum, & iurandum esse puta-  
batur, quasi mutuo cruore sacrarum. Id quod Carmani fre-  
quentes facitauerunt, ut in epulis percussa faciei vena, pvo-  
squ entem cruorem vino miscerent, inuicemque propinarent,  
summum fœdus amicitia, mutuum sanguinem gustasse  
rati. Nasamonibus fidei danda hæc lex erat, ut porrectum  
vini populum de manu alterius alter sumat, inuicemque  
hauiar: aut si poculum deesset, terræ cinerem lingerent. In

*Athen. quan-*  
*do fœdera*  
*inibant.*  
*Carthag.*  
*Siculi per*  
*tubicinem.*  
*Fœderu per-*  
*cutiendi*  
*mos. apud*  
*exteros.*  
*Caduceato-*  
*res.*  
*Legati.*

*Medi & Ly-*  
*di.*  
*Carmani.*

*Nasamon.*  
*Inds.*

dis

dis societas erat maxima de Tantali aqua potare, de qua si  
 vna bibissent, ea obtestatione tenebatur, vt eiusdem fati &  
 fortunæ fœdus inisse censereutur. Apud Arabes assuetum *Arabes.*  
 erat, vt acuta filice digitos manus expungerent: vestisque  
 vtriusque laneos floccos sanguine, qui inde fluxerat, deli-  
 batos, septem lapidibus delinirent, diroque carmine in  
 execrationem capitis illius, qui contraret edito, paribus *Scythæ.*  
 votis fœdera percuterent. Scythis grandem calicem, mero  
 plenum, mutui sanguinis fuso cruore miscere, & postquam  
 gladium & sagittas eo perfuderant, illum inuicem epotare,  
 maximum erat concordie vinculum: quo epoto, diuini hu-  
 manique iuris fœdus æquis legibus ictum erat. Galli cum *Galli.*  
 quibus fide & iureiurando iunguntur, omnes collatis mili-  
 tarib. signis adesse iugent. Britanni indictis cœtib. & Britanni.  
 sacrificiis, conspirationem fidemque sanciebant, atque ita  
 communi consilio & vna mente, pia & æterna pax iuita  
 censebatur. Neque omiserim Persas, apud quos inter *Persæ.*  
 vinum & epulas frequenti conuiuio, in quo vxores & filios,  
 cæterosque quos charos habent, tanquam fidei pignora ad-  
 hibebant, ibique inter sacra mensæ, vt apud hospitalis  
 deos, fœdera & pacta inibant, eam fidem socialem rati, &  
 mansuræ pacis pignora inuolabile. Qui etiam mos Ger- *Germani.*  
 manorum fuit, vt de pace & bello, deque fœderibus, socie-  
 tatibus, amicitiiis, sponsalibus & pactis, in conuiujs inter  
 pocula decernant. Macroni, quæ gens Persicæ est, quum *Macroni.*  
 hastam more ipsorum barbaricam tradunt, aliamque mo-  
 regentis, cum qua fœdere iunguntur, accipiunt, se maxi-  
 ma & firmissima pactione teneri, & pari vinculo astringi  
 putabant. Ferunt nonnulli Clearchum Lacedæmonio- *Clearchus.*  
 rum ducem, cum barbaris quibusdam fœdus sanxisse, vt  
 cæso Ioui tauro, lupo, apro & ariete, Græci gladios, barba-  
 rilanceas in sanguine victimarum intingerent. Thraces *Thraces.*  
 quoque & Ægyptiæ cornibus bouum vina libare, alterna *Ægyptiæ.*  
 vice, conciliati amoris & mansuræ fidei certissima pignora  
 censuere: quippe veteribus cornua bouum poculorum præ-  
 stabant vicem. Apud Armenios & Iberos præualuit *Armenii.*  
 mos, vt pollices manus, inuicem coniurantes necterent. *Iberi.*  
 mox arctissimo nodo perstrictis, collectum sanguinem le-  
 ui ictu percutereat, manantemque inde cruorem lambe-



# GENIALIVM DIERVm

*Ætoli &  
Parthi.*

*Hyranni &  
Medi.  
Confœderatio  
ad scelus  
aliquod pa-  
trandum.*

*Calamitate  
præsi apud  
Scythas.*

*Belli indicē-  
di mos apud  
Roma.*

*Verbenarius  
Clarigatio.*

rent. In qua quidem re, proditur Rhadamistus regis Leberiz filius, dum simulat cum Mithridate. Armeniarum regem fœdus inire, & ob id colligandi pollices forent, eorum ad terram callido astu decidere simulasse, quo Mithridatis pedes vinculo inuasit, ipsumque cum vxore & liberis captiuos duxit, & nece affecit. *Ætoli*, quia feroces & immanes: *Parthi*, qui libertatem tuentes, nemini seruire patiebantur, aut vinculo fidei astringi, nullam fœderis legem pacisci assuerant. Si quid tamen vellent confœderatum, licet ægre & difficulter, apud altaria complexi dextras, tanquam diis testibus & arbitris, postquam sacra libassent, pacta polliceri solebant, ita se æquissimo iure confociatos, & arcanum fœdus inire putantes. Idem ab Hyrcanis Medisque factitatum, ut dextras dextris iungentes, conuentiones & pacta sancirent. Fuitque literis proditum, ut si qui seclési facinoris conscii, magni criminis admittendi coniurationem inirent, quo magis confociato facinori nexi forent, post diras imprecationes execrationesque illi, qui clandestino scelere obstringebantur, poculum humani sanguinis admixto mero circumferrent, omnesque ad facinus adiurati, de poculo libarent: aut iugulato homine, post exhaustum sanguinem, diris imprecationibus & furiali carmine, exta tangerent. Quod quidem maximum vinculum communis scelere pollutis, & dira execratio habebatur. Manetque constitutum apud Scythas, ut qui opis egeret, insigni calamitate pressus, immolato boue, & carnibus decoctis, supertergus victimæ stratus humi expectet, donec quispiam opelaturus adueniat, carne delibata, dextro pede tergori apposito: quo prodeunte, eo adstringebatur fœdere, quo nihil sanctius dici aut æstimari poterat. Quod si cui bellum indicendum foret, aut pia & iusta arma mouenda, mos Romanus erat, prius res repeti, mox bellum denunciari: quippe quum nullum putarent iustum bellum, nisi quod rebus petitis geratur, aut antea denunciatum foret, & solenni more indictum. Fecialibus enim prohibentibus, aut non probantibus, neque consuli, neque senatui aut populo arma in hostes sumere licebat. Sed tamen quum res repetuntur, obseruatum est, populi iussu ad fines illorum quatuor feciales, quos ratores nuncupant, verbenâ coronati, res petunt irent, ac deos fœderum vitores testes facerent. Ex quibus verbenarius

ritus

ritus gramen  
quehiolana  
que clariga  
impie inu  
paria com  
non dare  
fuere) par  
coronatus  
cialibus, se  
quem feci  
belliaucp  
pater patra  
bellum à p  
quas cenlu  
rigationem  
su, feciali  
fines illor  
sentibus b  
piumque  
sonato, si  
cogere le  
das agere  
menia su  
ter agere  
ceum, bel  
Druidis iu  
tum confu  
& pacis et  
rum mod  
esse, & at  
fuit, vifec  
non dare  
rent, eor  
ti, Coria  
lum indi  
cundata  
quem ta  
nulli fra  
thagine  
apud Li

rius gramen cum terra euulsam ferebat ex arce, legatusque holoanæ capite velato, res sibi dari, clara voce posceret, quæ clarigatio dicta, his verbis: *Iouem ego testem facio, si ego impie iniusteque illas res dedierim pop. Ro. mihiq; exposco. tum patriæ com. potem nunquam sinas esse.* Quæ si præstituta die non darentur, post dies tres & triginta (tot enim solennes fuerunt) pater patratus, qui fecialis princeps erat, pariter coronatus bellum indiceret. Non enim cuiusque ex fecialibus, sed soli patri patrato indicendi belli facultas erat: quem fecialis verbera caput & frontem cingens, indicendi belli aut percutiendi fœderis principem faciebat. Ibat enim pater patratus ad hostium fines, & verba solennia præfatus, bellum à pop. Rom. contra præscriptos hostes, ob legitimas quas censuerat causas, clara voce indicebat. Postquam clarigationem mos erat, ut de senatus consilio, & populi iussu, fecialis hastam ferratam, aut sagmineam prætulit, ad hostes illorum iaceret: & non minus tribus puberibus præsentibus bellum indiceret, & ita denunciari & indicium tum piūque bellum putauere. Post quæ quasi classico perfonato, sublatis commerciis, militi arma capere, & copias cogere licebat, ad hostes ducere, excursions facere, prædas agere, fines populari, eosque ferro ignique vastare, frumenta succidere, ædificia incendere, atque omnia hostiliter agere. Apud Carthaginenses hastam mittere vel caduceum, belli pacisque signum fuit. Gallorum mos habuit, ut nenses. Druidis iubentibus, quum bellum indicendum foret, arma Galli. tum consilium indicerent, penes quos arbitrium bellorum & pacis erat: & qui nouissimus accederet, nouis exemplorum modis afficeretur. Tunc enim principium bellorum esse, & arma legitimè indicta putarunt. Græcis verò in usu fuit, ut feciales, post res repetitas, si ad constitutam diem non darentur, arietem in hostium agros statim immitterent, eo modo bellum indictum, & armis uti licere arbitrari. Corinthiis & plerisque gentibus per caduceatorem bellum indicabatur, qui in pacis argumentum, caduceum circumdata effigie anguium inuicem connexorum deferebat: quem tamen non admisisse, aut finibus excedere iussisse, Indis nulli fraudi fuit. Indis verò anchora erat pro caduceo, Carthaginiensibus tessera. Apud Syros signum dextræ, quod apud Lingones erat hospitii symbolum. Persæ lactacem

Pater pa-  
tratus.

Hasta pro-  
iectio.

Carthagi-  
nenses.  
Galli.

Græci.

Corinthiis.

Indi.

Syri.

Lingones.

Persæ.

her-

# GENIALIVM · DIERVm

*Athenienses.* herbam, velut caduceum & pacis symbolum ferebant. *Athenienses* Eresionem cum indumento pro caduceo habebant. A Lacedæmoniis per præcones sæpe bellum indictum est, apud quos mittere legatos cum lana, comminationo censebatur, nisi paritum fuisset, se mandata exequuturos. Præualuitque Græcorum mos, ut quoties procinctus acies congregi parant, ante prima signa staret vates laureos ferens ramos & corollas, cui pyrophoro dixere nomen, quoniam lampada præferret: quem violare, summum habeatur nefas, quod legati munereungeretur, utque in fœdere percutiendo hiceteria, hoc est, oleæ ramum cum vitta lanea legati ferant: quo prætenso, ab omni fœuitia hostili & violenta incursione tuti erant. De sagminibus verò etiam apud Martianum Iureconf. de diuisione rerum, testatum inuenimus, cuius verba sunt: *Sagmina sunt herba, quas legati pop. Rom. ferre solent, ne quis eos violaret: sicut legati Græcorum ferunt, quæ vocantur hicetaria: tametsi cerycium dici oportere nonnulli putent: xerxes enim legatorum ornatus erat: insitumque supplicare dicitur.* In qua quidem re scitu dignum est, olim Dario contra Scythas pugnaturo, ab illis caduceatorem missum cum aue, mure & rana, ac sagittis quinque, tacitis ambagibus, nullas opes contra Scythas præualere significantes. Illud quoque in iure fecialium quæsitum est, vtrum regibus contra quos sumuntur arma, an vero in regni finibus, aut aliquo eius præsidio bellum indici oporteret: & an si contra socios fœderatosque arma sumenda essent, amicitia prius renunciari necesse foret. Et placuit, siue coram, siue in præsidio, siue sodalitati & fœderibus renunciatum fuisset, siue non, quodcunque eorum factum esset, ritè id factum videri. Est tamen obseruatum, ut si qua contentio inter amicos intercederet, sodalitati prius & hospitio renunciaret: nam Germanicus Pisoni prius amicitiam, & Crispinus Badio hospitium remisit. Amasius quoque animo præsumens Polycratis ruinam ex successu continuæ felicitatis, ut minus doleret, misit qui sodalitati & amicitia renuntiaret. Eratque moris præci, quoties dirimerent amicitias aut sodalitates, etiam domo interdicere, sique finis gratiæ foret. Neque omiserim Tybarenos adeo iustos, ut non prius cum hoste cõgredian-

*Lacedæmoniis.*

*Gracis ubi congregiedum cum hoste.*

*Pyrophorus.*

*1. sanctum.*

*ff. de rer. diuis.*

*Sagmina.*

*Mart. Iuris.*

*consul.*

*Cerycium.*

*Aliud ius*

*fecialium.*

*Sodalitati*

*& hospitio*

*renunciare.*

*Tybarenorū*

*erga hostes*

*usissia.*

diantur, quā  
per feciales  
derunt id,  
ausim, lega  
lisset, aut p  
populum ma  
ceri.  
pleraque v

Q Væri à  
Spuriu  
ribus usurpa  
foret. Et duc  
gitatione qu  
colligo, in  
velut notiss  
simplicibus  
pro Quir  
nonnunqu  
à generant  
fobolis pro  
patriz ome  
am tuere n  
rent, quib  
Spurios, fla  
moris, ut q  
non exarat  
scilicet per  
& Manios  
mane edito  
essent, nun  
nii, Septim  
mina fuc  
uilios, Tul  
nis Roman  
tiorum fat  
vtantur au  
Matte gen

diantur, quàm diem, locum, & decertandi horam, ex fide per faciales hosti renunciant. Quodque nonnulli prodiderunt id, q̃ mihi non probatur, & pro certo affirmare non ausim, legatum populi Rom. si mandata minus vera attulisset, aut parum integra fide fœdus percussisset, velut si populus mandata dedisset, perinde teneri & fœdere coerceri.

*pleraque veterum prænomen unde deducta fuerint, & denominata, & de Nonis Caprotinis qua trahuntur.*

## CAPUT IV.

**Q**uari à pluribus audio, unde veterum illa prænomena: Spurius, Sextus, Caius, Cneus, Titus, & pleraq; à veteribus vsurpata, deducta fuerint: quæque vis prænominum foret. Et dum priscos ritus, veterumque exempla cura cogitationeque admitto, dumque antiquitatis monumenta colligo, inuenimus Romanos antiquissima prænomena velut notissima, non integris dictionibus, sed succis & simplicibus literis notare, vt T. pro Tito, L. pro Lucio, Q. prænomena pro Quinto: modò duplici, vt Cn. Sp. pro Cneo, Spurio: non integre nonnunquam triplici, vt Sex. pro Sexto. Et Cneus quidem *literis*, à generando, Titos à tuendo denominari: alteros, tãquam *Cnei*, sobolis procreanda: auspiciâ fortiti: alteros, quasi tuenda: *Titi*, patriæ omen assequuti forent. Unde & Titulos quod patri- *Tituli*, am tuerentur, vel quod insignia capitis ea ornamenta fer- *Sparis*, rent, quibus Titulos dixere denominari: sicut *Lucii*, Spurius, sine patre genitos denominari. Fuit enim prisci *Manii*, moris, vt quum sine patre certo aliquem notarent, illum *Posthumus*, non exarata dictione, sed per simplices diuisasque literas, *Sexti*, scilicet per S. & P. sine patre significarent. Lucios quoque *Quinti*, & Manios ferunt, alteros quasi oriente luce, alteros quasi *Decimi*, mane editos: & Posthumos, quod post patris obitum editi *Noni*, essent, nuncupari. Sexti verò, Quinti & decimi, tum No- *Septimii*, nii, Septimii & Octacilii, à numero genituræ indita no- *Octacilii*, mina fuisse. Plerique à Tulio Hostilio Quintios, sicut Ser- *Seruii*, uilios, Tullios, Geganos, Curiarios & Cloelios, ex Alba- *Tullii*, nis Romani aduocatos ferunt. Eratque proprium *Quin-* *Gegani*, *Curiatii*, riorum familiæ, vt viri æquæ ac fœminæ, nullo tempore *Curiatii*, vtantur auro. Mamercos (quod nomen Oscum est) à Cloelii, Marte genitos dicunt: sicut Martios, quod *Emyliorum Mamerci*, prænomen



# GENIALIVM DIERV

*Martii.  
Caius  
Caia.*

*Quare prænomina in-  
stituta.*

*prænomina  
ex Sabinis  
nominib.  
serui &  
mancipia.  
Manumissi.*

*Adoptiui.  
Addicti.*

prænomen fuit proprium, Caius verò & Caia, æquè viris ac foeminis prænomen frequenter fuere, maxime in soa lennibus nuptiarum vsurpata, videlicet Caia Cæcilia, quæ Tanaquil dicta est, foelix sanctumque coniugium fortunatæque augurati. Quod etiam frequens prænomen Tarentinis fuit, quo brutum, terrenum & colonum hominem designabant Siquidem *γαια* terra est, vnde *γαιος* & *γαια* deducta volunt. Et tamen in veteribus monumentis C. lita Caia denotaret, ea tamen inuersa hac figura C. Caiam designauit. Illud tamen admonitum non inutile duxerim, neminem Romanorum sine prænomine appellari: idque ex eo institutum, quod quum inter Romulum & Tatium societas & communicatio imperii inita esset, vt vna consensio, vnus populus, vna mens atque idem corpus sublato discrimine notaretur, vt Romani Sabinorum, Sabinum Romanorum nomina suis nominibus præponerent, æquato re iure, gni & consociato imperio cautum fuit. Quare prænomen veterum fuisse ex Sabinis nominibus deducta, multorum opinio fuit. Quin etiam excellentes viros, & principali dignitate insignes, solis prænominibus nominasse, magnificentius honestiusque duxere, tanquam ob illorum amplitudinem vulgò noti & conspicui forent. Cumque mancipiis & seruis nullum cognomentum aut prænomen veteres impartirent, soloque appellarent nomine: siquando tamen manu emissi, libertatem meruissent, vt inter seruilis personam & liberam discrimen nominis foret, cum illia ordo honos & locus accesserit, prænomen patronorum, ac si disciplina & cultu Romano essent educati, sapientissime sibi arrogarunt: quare Marcipores, Lucipores. Publipores, à Marco, Lucio, & Publio, multi seruitute exempti nuncupati sunt. Nec modò libertorum hoc fuit proprium, sed adoptiui filii & atrogati, adoptantium sæpè nomina & prænomen, atque cognomena desumpsere. Inter quos erant Addicti, qui tamen nomen, prænomen ac tribum in præsentem habeant: illos tamen seruasse, & sub alterius mancipio fuisse liquet. Fuere autem Addicti, qui quum non essent soluendo, creditoribus addicebantur, mox precio persoluto, seu quauis causa, etiam citra domini voluntatem seruitute exempti, & libertate donati

donati sunt  
ferè conditi  
infames.  
abscissi, q  
ri, aut leu  
bunalia ac  
ria à Q. M  
quia leno  
non censu  
ingenuos  
cognomen  
goauo, ne  
stitutum e  
nomen ad  
menta leg  
tum comp  
edicto cau  
tribus, non  
filios suos  
viris tribu  
è vita cor  
gam app  
ludem sa  
terum præ  
mina incl  
Ægei mo  
cultu deco  
prælii ima  
mani gess  
que vmb  
celebrare  
inter sole  
ea notat  
lis præno  
Marci præ  
maguop  
affectati  
men M.  
generi &  
set: sicu

donati sunt, Præter hos erant Abscissi & lenones æqua  
 ferè conditione ac serui: nullo cognomento aut ordine,  
 infames. Nanque senatusconsulto prohibitum erat, ne  
 abscissi, quibusque virilia exacta forent, utpote semiui-  
 ri, aut lenones, quærendi iuris aut postulandi causa, tri-  
 bunalia adirent. Idèd Vestilius leno in causa testamenta-  
 ria à Q. Metello deiectus fuit, & à subsellio prohibitus,  
 quia leno erat, quem pro libero propterea habendum  
 non censuere. Est tamen literis proditum, ut nisi inter  
 ingenuos, aut ex ingenuis oriundos, nullum gentilitatis  
 cognomen foret, nam seruorum libertorumque nulla co-  
 gnatio, nec gentilitas erat. Apud Athenienses verò con-  
 stitutum est, ut nemo ex fœmina genitus maternum sibi  
 nomen adsciceret: nam fœminis indere familiæ cogno-  
 menta lege vetebatur. Id quod æquè à Romanis factita-  
 tum comperimus. Tum, ne quis illas Athenias vocaret,  
 edicto cautum fuit. E diuerso apud Lycios: nam ex ma-  
 tribus, non patribus gentilitia fuere nomina, filiasque non  
 filios suos habuere hæredes: plusq; honoris fœminis quam  
 viris tributum est. Neque omittendum, Nonis, Iul. quibus  
 è vita concessit Romulus, quas Caprotinas & vulgi fu-  
 gam appellant, Romanos vrbe excedentes, ad Capræ pa-  
 ludem sacra facere: dumque ad rem diuinam vadunt, ve-  
 terum prænomena, ut CL. Martium, aliaque prisca no-  
 mina inclamare: sicut in Oschophoriis Athenienses ob  
 Ægei morrem, dolentium voces imitantur. Ancillæque  
 cultu decoras, in matronali habitu cum occurrentibus,  
 prælii imaginem effingere, quod olim cum Latinis Ro-  
 mani gessere, vnde celebritatis causa & origo est, testas-  
 que vmbra caprifici, epulas & alia lætitiæ inuitamenta  
 celebrare. In quibus sacris hoc seruari meminimus, ut  
 inter solennia de caprifici lacte apponatur. Illud præter-  
 ea notatum est, Romanas mulieres siue cognomento, so-  
 lis prænominibus adiecto nomine denominari. Quodque  
 Marci prænomen velut perniciosum & infame, plerique  
 magnopere deuitarunt, postquam M. Manlio crimine  
 affectati regni turpi iudicio conuicti, ne cui gentili no-  
 men M. Manlio foret, senatusconsulto cautum fuit quod  
 generi & nomini suo inustam dedecoris notam attulis-  
 set: sicut Claudia gens, propter gentiliū flagitia, cum

*Abscissi.  
Lenones.*

*Gentilitatis  
cognomē in-  
genuum.*

*Fœmina non  
indebans fa-  
milia cogno-  
menta.*

*Lyciis fœmi-  
na magno in-  
honore.*

*Nona Cap-  
rotina.*

*Oschopho-  
ria.*

Luci,

# GENIALIVM DIERVM

Lucii prænomen Luciorum alter cædis, alter latrocinii damnatus foret, ad diluendam memoriam dedecoris, Lucii prænomen deuifauit. Quodque Domitia gens cæteris prætermiffis, Cn. & Lucii prænomen peculiare fibi defumpfit. Siquidem ex Ænobarbis (autore Tranquillo) continua ferie tres Lucii, reliqui vero, Cnei prænomina eadem ferie vendicarunt.

*Quid fit apud Iureconfultos heliocaminus, quid Zeta, & unde deductum nomen, & denominatum.*

## CAPVT V.

**I**N circo Flaminio, dum post immodicos calores sole occiduo deambularem, adiit ad nos contubernalis meus quispiam, proficiens in iure ciuili. Sed nimis inepte gloriosus: & percontatus est, quid effet, quod Vlpianus deferuitutibus vrbanorum dixit: Quod si arbor à te compacta, heliocamino meo solem adimeret, eo quod vmbram facit in loco heliocamini, id contra feruitutem tibi facere, non licere. Quid effet heliocaminus, percontabatur. Cumque de verbi significato ambigeretur, dixi heliocaminum vaporarium quoddam solare, & apricum locum dici, ad quem sol hybernus accedens, ipsum evaporat, & calefacit, deductum nomen *ἡλιος καμίνος*, id est solis vaporario seu æstuario. Fuisseque moris prisci, vt iuxta zetam heliocaminus construat. Zeta enim locus erat vnus cubiculi capax, solem hybernum prospectans, ita constructa, vt per heliocaminum vaporem acciperet. Erat enim cubiculum hybernus frigori accommodatum, quod nunc sole, nunc igne æstualet. Quare Helioabalum Indicos odores ad vaporandas zetas accendere consueuisse, autores tradunt. Fuit ergo opinio Vlpiani, quod si heliocamino meo & vaporario eiusmodi, ad quem sol admitti debet, arbor per te compacta officiat, ita quod ad eum admitti nequeat, id velut contra feruitutem factum, non rite factum videri.

*Quando primu interregnum ceptum fuerit, & quibus de causis interreges Roma creari consueuerint.*

## CAPVT VI.

**I**nterreges quando pri-  
entum creati. **Q**uo tempore Romulus ad Caprea paludem humanitatem exuisse fertur, satis constat, patres conscriptos

scriptos de  
lingulique  
rent, vnusq  
tet reges et  
que dierum  
ternosque  
anno vno  
tenuisse se  
essent, à pa  
guli, qui fa  
funtusque  
regni cura  
cum centur  
scibus prod  
peritarunt,  
gni consors  
Numa Pom  
tus est. M  
tuna aut ca  
rent, aut li  
donec de  
reitur, inte  
ra darent.  
foret de m  
bus, com  
stratibus, a  
te ablati, d  
set, interreg  
haberent, i  
interreges  
admissa, à  
riesque per  
state euen  
terrex, qui  
Dicebat ve  
creto, que  
regem, o  
prætor, se  
proditus

scriptos de regni successore sollicitos, decem decuriis factis, singulisque in singulas decurias creatis, ut decem imperitarent, unusque cum insignis imperii & licitoribus esset, in-  
tet reges creauisse, quod imperium per orbem ire, & quin-  
que dierum spatio terminari iusserunt. Alii per ternos qua-  
ternosque dies, interregni spatium per singulos iuisse, atque  
anno vno lenatores, qui centum numero erant, imperium  
tenuisse ferunt. Plerique asserunt, cum ducenti lenatores  
essent, a patribus fuisse constitutum, ut per quinos dies sin-  
guli, qui fasces & imperii insignia habebant, imperitarent;  
functusque imperio primus secundo, & reliquis deinceps,  
regni curam munusque traderet. Nonnulli purant, quod *150 patres.*  
cum centum & quinquaginta patres essent, singuli cum fa-  
scibus prodeuntes, sex noctis horas, & sex diei Quirino im-  
peritarunt, & sacrum fecerunt: tantundem Tatio, qui re-  
gni consors erat, annumque interuallum fuisse: donec  
Numa Pompilio, rege creato, Romulo regni successor da-  
tus est. Manlitque mos post exactos reges, ut si qua for-  
tuna aut casu, consules creari nequirent, vel vitio creati fore-  
rent, aut si qua turbulenta consilio & necessitas premeret,  
donec de consularu decerneretur, aut dictator Reipub. da-  
retur, interreges praeessent, qui populo, vice consulum, iu-  
ra darent. Quinetiam si contentio inter patres & plebem  
foret de magistratibus creandis, aut absentibus consuli-  
bus, comitia haberi non possent, vel vitio creatis magi-  
stratibus, auspicia renouari oporteret: vel consulibus mor-  
te ablatis, de comitiis & creandis consulibus contentio es-  
set, interreges creari compertum est, ut essent qui comitia  
haberent, magistratusque munia obirent. Qui quidem *Patres in-*  
interreges sine populi iussu, ad concilium plebe non *terregem*  
admissa, a patribus tantum auspiciato creabantur. Quo-  
creabant.  
riesque per interregem comitia fiebant, in patrum po-  
tate euentum comitiarum fuisse liquet: quippe nemo in-  
terrex, qui autor comitiarum foret, nisi ex patribus erat.  
Dicebat verò consulem plerunque interrex, ex patrum de-  
creto, quem ipsi voluissent, quod officium prodendi inter-  
regem, oratoris fuisse autumant: poteratque non modò  
praetor, sed consul aut dictator interrex fieri. Et si quando  
proditus interrex, munus pro quo dicebatur, exequine-



# GENIALIVM DIERV

*Qui inter-  
reges crea-  
bantur.*

*Interregum  
munus.*

*Interregum  
potestas.*

*Interregem  
temerè dice-  
re nō licebat.*

*Cesarum  
temporibus  
nullum in-  
terregnum  
fuit.*

*Cesar. mor-  
te sublatū  
ad senatum  
res Rom. per-  
tinebat.*

quiret, exacto dierum quinque spatio, alius succedebat, qui vices fusciperet, donec per singulos in orbem irent, vt modò tertius, nunc quintus, aut quartus, nonnunquam quartusdecimus, plerunque vigesimus proditus interrex, consules magistratūve faceret, aut comitia haberet. Quos quidem interreges, dum honori pręerant, consulum vicem gerere idemque iuris & potestatis habere, haud dubium est, donec absoluto Reipub. munere, interregū potestas finiretur. In quo id plerunque euenisse comperimus, vt proditus interrex, comitiis, quę ipse habuisset, consul crearetur: sicut de L. Posthumio Metello traditur: qui his comitiis, quibus interrex pręerat, cum Junio Bubulco consul factus est. Qui etiam tantę potestatis erant, vt legem ferre possent, senatum consulere, & consulis munia obire. Hoc quoque dicere haud piger, sine causa interregem dicere haud licere, sed quum turbulentę confusiones, aut tumultus comitia impedirent, & nisi ad quartum calend. Feb. creari non licuisset. Etsi quando comitiorum causa interrex proditus esset, quod plerunq; vsu veniebat, nunquā ab eo, qui primus proderetur, sed qui secundo aut tertio, ac deinceps in orbem issent, vel comitia haberi, vel dictatorem dici, aut consulem vel tribunum creari. Fertur verò Sylla cum summę esset potentię, consulibus morbo sublati, per senatum interregem creari mandasse: scilicet qui non consulum comitia, exemplo veteri, indiceret, sed vt se dictatorem ad imaginem antiquitatis, indictis comitiis crearet. Neque negauerim, Cęsarum temporibus nullum interregnum fuisse, quum vnus imperio occupata Republ. senatus esset negligens & remissus, & vix vlla foret libertatis imago, nisi post Aurelianum, quum de principe deligendo senatus opinione vaga duceretur, & cum militibus tumultuantibus non consentiret, per sex menses deligendo principi interregnum fuisse: donec Tacitus in imperio assumptus fuit, qui summi principis spem ostendit. Tamen morte sublati Cęsaribus, quoties de principe deligendo ambigebatur, ad senatum Romanum rem pertinuisse, multiplici exemplo probatum sit: quod Traianus facere destinaret, vt si quid ei euenisset humanitus, principē Reipublicę senatus daret.

*Sacrificium*

*hificium La-  
rat*

*R Omano  
R cis. aut  
sueisse, pla  
Albano sacri  
tius populo  
mons Alban  
pari diffund  
Latiali const  
quod Latini p  
tempore, non  
venirent, ibiq  
caleos, nonnu  
lum afferrent  
gio statuum  
teque sacrific  
accelerat, &  
partem acci  
cri & public  
fuit. Quas  
multi putari  
genera, statui  
tuz fuerunt  
Saturnalia, L  
em certam à  
tuz. Sement  
quas consilii  
indixit: Nun  
riz, quos Hor  
dinandi caus  
ges accipere  
anniuersari  
poterat. I  
admiri pue  
non suo ten  
Cato Flami  
non indixit*

*Sacrificium Latinarum quomodo in Albano fiebat, & quæ e-  
rat feria, quæque populus ad sacrum con-  
uenirent.*

## CAPVT VII.

Romanos consules comitiis creatos, fortitis prouin-  
ciis, aut extra sortem datis, Latinas ferias indicare cō-  
sueuisse, planè perspicuum est : Joui que Latiali in monte  
Albano sacrum facere, quod Latini dixerent, ubi carnem La-  
tinis populis dare mos erat, quæ visceratio dicta. Est enim  
mons Albanus, inter Albam & urbem Romam, tractu ferè  
pari disiunctus, ubi templum à Tarquinio Superbo Joui  
Latiali constructum ferunt, sacrumque institutum, ad  
quod Latini populi numero septem & sexaginta, stato  
tempore, nonnunquam noctu ad lumina frequentes con-  
uenirent, ibique nundinas haberent : utque alii agnos, alii  
caseos, nonnulli lac, plerique molam, ad commune epu-  
lum afferrent, & unà taurum immolarent, concordii suffra-  
gio statutum erat : tauroque immolato, & cæsa victimæ, ri-  
teque sacrificio profecto, ut quisque populus qui ad sacrum  
acceserat, & quæque ciuitas carnem posceret, de tauroque  
partem acciperet, prisca moris erat. Principatus verò sa-  
cri & publici concilii caput, haud dubiè penes Romanos  
fuit. Quas quidem ferias conceptiuas, non statiuas esse  
multi putarunt. Cum enim feriarum quatuor essent quatuor  
genera, statiuæ, conceptiuæ, imperatiuæ, aut nundinæ : Sta-  
tiuæ fuerunt, quæ statis diebus ac mensibus seruantur, ut *Statina*.  
Saturnalia, Lupercalia, Agonalia : Conceptiuæ, quæ in di-  
em certam à pontifice vel magistratu concepiuntur, ut La-  
tinæ, Sementinæ, Paganalia, vel Compitalia : Imperatiuæ,  
quas consul prætorve aut pontifex maximus pro arbitrio  
indixit : Nundinæ verò semper paganorum habitæ sunt fe-  
riæ, quas Hortensius nefastas esse sanxit, ut rusticis qui nun-  
dinandi causâ in urbem venerant, lites componere, & le-  
ges accipere facultas foret. Quod quidem sacrum, velut  
anniuersarium, sine piaculo nec prætermitti, nec supprimi  
poterat. Ideo si dilatum aut omissum foret, piaculum  
admitti putabatur : namque illud iterari, aut intermitteri, vel  
non suo tempore celebrari, prodigium erat. Propterea  
Caio Flaminio, quod secundo Punico bello, consul Latinas  
non indixisset, neque sacrum in Albano fecisset, sed lixæ  
modò

# GENIALIVM DIERVM

*Ceremonia  
Latinarum  
Calendaria  
sacra.*

*Dies duo re  
ligiosi post  
Latinas.*

*Veneris tem  
plum apud  
Latinos.  
Concilium  
Latinorum  
in Albano  
aut lucu Fe  
rentino.  
Anagnini.*

modò sine more, sine auspiciis ad exercitum profectus es  
set, dirum fuit, & haud multo post publica clade expiatum:  
siquidem ad Trasimenum, quum inconspicua audacia in ho  
stes irruisset, depulsis & dissipatis copiis, totoque exercitu  
profligato, & nefanda caede afflicto, prætermissi sacri po  
nas dedit. Quod si in eo sacro non omnes Latini carnem  
accepissent, sed aliquid dilati præteritum ve fuisset, aut ne  
glectæ ceremoniæ, intermissum ve solenne esset, tanquam  
non ritè exhibitum foret, denuò instaurari oportebat. Ea  
verò, quæ non anniuersaria, sed calendaria dicuntur sacras  
si que casu aut fortuna dilata, vel suo tempore ommissa fo  
rent, & differri, & nouari, & repeti posse sine piaculo vete  
res credidere. Has ergò Latinas Tarquinius à principio in  
vnam diem indixit: post reges verò exactos, altera populi  
iussu adiici cepta fuit. Demum restituta plebe, quæ ad  
sacrum montem secesserat, in tres aut quatuor dies indi  
ctas, à consule vel præfecto Latinarum fuisse: interiecto  
deinde tempore, in decem dilatas, seruataque inuenimus.  
Ultra quos, duo etiam post Latinas religiosi dies habiti, quo  
tempore solenne ludicrum in Capitolio fieri, quadrigæque  
concito cursu decertare, victorque certaminis in palmam  
victoriæ, absinthium bibere solebat: quibus diebus, si cum  
Latinis & populo Romano, bellum inter eos aut dimicatio  
foret, induciæ dabantur. Nanque indictis feriis, Latinos  
populos inuicem arma sumere, aut acie decernere, vel a  
gros hostili modo vastare, sine graui prodigio non licebat:  
tunc enim odia offensionesque quiescebant. Cumque  
post pugnam cum Veientibus ad Vesuuium, foedus dictum  
fuerit cum Laurentibus, deinceps singulis annis, post decim  
um Latinarum, denuò innouati seruatum est. Sed si  
cut hoc sacrum in Albano, sic Veneris templum Lauini ce  
lebre Latinis populis erat, ad quod conuenire, & annua sa  
cra statò die facere assueant, quorum Ardeates (qui anti  
stites templi erant) præcipuam gessere curam. Mansit  
que in posterum, vt si quod nomini Latino impendèret  
bellum, vitandæ iniuriæ causa, in Albano, aut ad lucum  
Ferentinæ, quid factu opus foret, communi consilio de  
cerneret. Anagnini autem concilium Hernicis populis in  
circo, quem maritimum vocant, indicebant. Gracis verò  
conuen-

conuentum Amphictyonum, ab Amphictyone Heleni filio inuentum, quod fuit sanctissimum Græciæ concilium, huius instar sacri tenuisse dicunt, ad quem duodecim florentes Græciæ vrbes, initio veris & autumnii conuenire, & Cereri sacrum facere, deque maximis rebus communi decreto decernere solebant: quod ad Thermopylas indicabatur, & pylæicum vocant. Fuere autem populi, qui ex ceteris sedibus illuc confluiebant, Iones, Dorii, Perrhæbii, Boeotii, Magnetes, Achæi, Phthii, Melenses, Dolopes, Ænion, Delphi & Phocenses. Prætor quos, Homoloctos populos huius sacri imaginem prætulisse tradunt. Dissecto enim in minimas partes boue immolato, fœdus iungunt, & sacrum faciunt. Nec defunt, qui Dianæ templum, quod est in Laconia finibus, huius figuram obtinere dicant. Illic enim Lacones & Messeni statuto sacrificio, quod in diem certam quotannis faciunt, crebra concilia indicunt, & aduersus maximos conatus, de summa rerum consultant. Lugduni quoque, vbi Arar Rhodano commiscetur communis ara finitimos conciuit populos, numero sexaginta: ad quod sacrum singuli euocati, ingenti coacta manu, aduentabant, deque rebus magnis, indicto concilio, decernebant. Concilium quoque Ætolorum, quod Panætolum vocant, magni nominis fuit, in quo nisi in Panætologico & Pyrrhiaco concilio, de bello vel pace, decerni nihil poterat. In Palladis Ionæ templo Pambœotia sacra, concurrente Bœotia tota, & concilia populorum, magno concursu ad omnes hostium motus frequentia fiunt. Et Panægyres Athenis quinto quoque anno, atque in Neptuni templo Heliconi, ab vniuersis Ionibus conuentus & sacrum fit, quod vocant Pannionia. Fuitque alter conuentus Amphictyonum in Troezena, templo Neptuni inuentus, quod ex septem ciuitatibus populi ad commune sacrum, pari usu & commercio coibant. Hæ fuere, Athenæ, nunc conuentus in Prasium, Epidaurum, Ægina, Nauplia, Orchomenus, & Myntus. Apud Cares autem Chrysaotei Iouis templum, & Carum, in quo Sybaritæ, Caulonitæ Sybaritarum, & Crodematæ conueniunt. Et Dorii in Epitropio Apolline, ad quem conuenientes cum vxoribus & liberis sacrificant, ibique ex omnibus oppidis & vicis, siqua consulta.



# GENIALIVM DIERVM

*Senonum* Sultatio fieret, ciues & incolæ concilio adesse assuerant. Præ cæteris verò Senonum conuentus fertur immanissimus, quo omnes eiusdem sanguinis, statuto tempore in syluam religionē sacram, conueniunt: cæsoque publicè homine, barbara feritate victimam faciunt, & de bellis consultant. Præter quos fuit conuentus in Olympia Dianæ Alpheoniæ, iuxta Alpheum: sicut Elaphiæ & Daphniæ ac Britannorū. Laureæ, qui annis singulis, statō die celebratur. Vni soli feruntur Britanni, qui quum variis factionibus laborent, ad propulsandum commune periculum, nullos aut paucissimos conuentus habent. Ita sit, vt cū vires succumbant. In Albano autem, qui populi conuenirent, & carnem poscerent, hi fermè traduntur: Albenses, Albani, Esolani, Accienses, Abolani, Nuberani, Bolantii, Coreii, Ortenenses, Latinienses, Longani, Manates, Macrales, Munienenses, Olliculani, Ostulani, Pedani, Pelletaurini, Querculani, Sicani, Sifolenses, Tolerenses, Corniculani, Ficulei, Vetuscameritii, Amerioli, Tutienenses, Venatulani, Vicellenenses. Præter hos fuere Ardeates, Violanenses, Buberani, Corni, Varietani, Gabini, Lauinenses, Lauiniatæ, Lauicani, Nomentani, Bouillani, Prænestini, Attriciani, Scaptেমii: adde etiam Laurenenses, cum quibus & Romanis post decimum Latinarum, singulis annis fœdus renouatur, vt per censum.

*Qui populi  
in Albano  
conueniret  
ad sacra La-  
tinarum.*

*Qui ludi Olympici. qui Pythii, qui Isthmii, & qui Ne-  
mei olim apud Græcos. & qui Circenses  
Romæ fuerunt.*

## CAPVT VIII.

*Olympici  
ludi.*

*Olympicos  
ludos quis  
instituit.*

QVÆ victoribus præmia in ludis Olympicis fuerint, quibusve coronis donarentur, à nonnullis quæsitum est. Olympicos enim ludos propter Olympi Iouis delubrum, quod in Achaia fuit celebratissimum, dictos accepimus, qui iuxta Pisam & Elidem in campo, cui Olympia nomen, magno conuentu totius Græciæ, certamine gymnico & equestri, celebrari consueuerant: quod delubrum in agro Pisano ab Elide trecentis ferè stadiis aberat. Fisa autem pars erat Olympia. Quos ab Hercule institutos in Pelopis honorem, anno mundi quadringentesimo super

quatuor

quatuor milli-  
qui olympia v-  
lem stadium  
fuisse mem-  
ex Ioue & Al-  
inter Idæos  
Hercule, Po-  
Nonnulli ac-  
uentos prim-  
& equorum  
præfeturam  
gentini equi  
Epitro primar-  
in facies certa  
Nylæi, quib-  
educati, quib-  
equas finibus  
to cognatum  
cut apud Ar-  
admittunt,  
quæstuosos  
tanto equo  
& manibus  
spiceretur,  
men a scibia  
Olympia de-  
lus equa præ-  
Spartanorum  
tulisse. Ab E-  
velocissimu  
pugilatu La-  
tur Theoge-  
mæ, vt mi-  
Demyli filii  
vomere,  
illum, pro  
ludere retur  
aratro, vt  
merem ar-  
cit, & sæpe

quatuor millia, fama distulit: in quibus primus Corcebus, qui olympia vinceret, fuisse traditur. Ipsumque Hercule stadium illic metatum, quod maius quam reliqua fuisse memorant. Qui quidem Hercules non is fuit, qui ex Ioue & Alcmena natus fertur: sed qui in Creta genitus, inter Idæos Dactylos adnominatus est, certantibus ibidē Hercule, Pœneo, Epimede, Iasio & Idafratribus Idæis. Nonnulli ab Iphito eius filio, & Lycurgo olympicos inuentos primum autumant. Plerique Oenomaum ludos & equorum cursus, apud Elidem edidisset volunt, quorū, præfecturam Elei longo tempore habuere, in quibus Agri gentini equi atque Ætnei, semper præceleres habiti, & ex Epiro primas in olympiacis meruere, atque ex Venetia, in sacris certaminibus sæpe nobilitati sunt, præcipui vero Nysæi, quibus Persarum reges vtebantur, & apud Eleos educati, quibus non segnis equorum cura fuit, quippe, qui equas finibus eductas iniri faciant, quod esset experimento cognitum, miræ felicitatis prolem inde prouenire: sicut apud Argiuos ad lucum Agenoris, hircos pecudibus admittunt, ut fecundissimos habeant fœtus, vberes & quætuosos. Laudaturque Atheas rex Scytharum, quod tanto equorum studio flagrarit, ut equum ipse peteret, & manibus suis ornaret: qui quum à legatis Philippi conspiceretur, an ipse idem faceret, interrogauit. Fertur tamen Alcibiades, septem quadrigas miræ pernicitatis ad Olympia deduxisse, & victor fuisse, & Hecratites Thessalus equa prægnante olympia vicisse. Atque Archidami Spartanorum regis filia, inter fœminas victricem palmam tulisse. Ab Homero autem celebratur Clytoneus Phæacū velocissimus, in palæstra Eurvalus, in saltu Anchialus, in pugilatu Laodamas, in luctu & pugillatu ita celebris famæ, ut mille & ducentas coronas tulerit. Et Glaucus Demyli filius, qui cum ipsum arantem pugno excussum vomerem, atatro indidisse conspiceret, pater admirans illum, produxit in Olympia: & quum arte aduersarii eluderetur pater clamauit. *ῥῶν αἰν' ἀπορροῦ*, id est, vulnus ab aratro, ut tam fortiter percuteret. sicut olim pugno vomerem aratro indiderat. quod illi audiens, & tunc vidit, & sæpe alias. Hosque ludos, qui varii & multipli-

*Agri gentini  
& Ætnei  
equi.*

*Hirci pecu-  
dibus ad-  
missi apud  
Argiuos.  
Atheas e-  
quorum stu-  
dium.*

*Qui Olym-  
pia vicerint*

*Odyss. 8.*

*Ludi Olym-  
pici varii.*

# GENIALIVM DIERV

*Græci annos  
per olympia-  
des nume-  
rabant.  
Præfeti de-  
cem olym-  
piorum.  
Panathe-  
naa.*

*Mulieres ad  
spectacula o-  
lympica non  
admitte-  
bantur.  
Cherſonita.  
Elei certa-  
mini olym-  
pico præſue-  
re.  
Quæ primus  
nudauerit  
corpus in  
olympis.  
Inſtituta in  
olympicis.*

*\*ortæ educa-  
bantur ath-  
letæ.*

ces erant, (nam palæſtra, pugnis, curſu & luſta certabatur) quinto quoque anno celebrari: quod tempus olympiadem dixerent, unde Græci annorum curricula & tempora dinumerant. Atque in his decem præfectos, ſorte ductos, diu dicare, celebris fama eſt, victoresque, quorum virtus præpua fuit, oleaſtro coronari vel caluſtephano, (oleæ enim genus erat) velut grande virtutis præmium ferrent, & præter coronam, victori ſtatuam olympiæ dicari: tamenſi olympiæ victorem coronis aureis, aut æneis, vulgo donati, quandoque proditum. Antea enim in ſacris certaminibus, arboris ramus pro corona fuit. Sic Athenis panathenæa, quibus peplum Mineræ ferebatur, ſingulis luſtris ſunt fieri ſolita, in quibus ſolenni carmine per tubicinem & præconem ludicrum indicebatur, nudosque ad certandum ingredi athletas, neque congreſſurum quempiam, cū quo certaretur eligere, ſed cum primo prodeunte congre- diendum eſſe: Neque ad ſpectandum mulieres admitti, præter vnam Pherenicem, quæ mater, filia & ſoror olympionicarum fuit, & Cereris ſacerdotes mulieres: neque barbaris pugnare licere, lege cauebatur. Sicut Milciadi certamen equeſtre & gymnicum Cherſonitæ fecerunt, in quo nulli Lampſaceno corpora nudari, mox oleo perfundi edocuere. Primus enim, qui nudare corpora in olympiis aggreſſus fuerit, Hacæntus, Lacedæmonius fuiſſe traditur. Antea enim pudori ducebant, nudatis corporibus apparere in ludis. In his quoque inſtitutum, vt qui largitione corrupti aduerſariis, pugnarent, quiq; athletæ ad præſcriptum tempus non venirent, multa plecterentur: vtque nefario ſcelere conuiſti, aut crimine damnati, nec in certamen venirent, neque ante commiſſionem ſpectaculi, ad immolandum accederent: quippe athletarum parentes, & omnē ſtirpem citra labem eſſe voluerunt. Sorte quoque duci ad pugnandum paria athletarum, & de loco inter ſe pugiles decernere, exemplis ſæpe probatum eſt. Quæ ſortitio fiebat, vt, calculis in vnam coniectis, binæ comparæ literæ inſcriberentur: quique e ductis ſortibus pares ſortiti erant,

inu-

inuicem cor-  
Cato Roma-  
cula edidi-  
oleaſtro, uc-  
exemplo A-  
imaginem  
bracio Ap-  
propoſitis  
quos in ag-  
inſtitutos,  
cerdotes m-  
morbo.  
ſima ſupra  
certamina  
lis reliquiſ-  
olympiis a-  
quibus auri-  
ditum (ſi li-  
iodem voc-  
ſcas ad v-  
abſolutis  
Apollinis  
ue immol-  
ter ludii, a-  
honorem  
magna rel-  
triumphat-  
Apollinis  
quibus cor-  
ta, ſpecta-  
cantu inui-  
iuxta Cor-  
ni inelyto-  
Acharz, pi-  
certæ leu-  
quos quic-  
tum eſt.  
qui olym-  
quinquer-  
Cypſelus

inuicem committerentur: Horum imaginem ludorum *Imago olympi-*  
Cato Romam transtulisse dicitur, cum in theatro, specta- *piorum Ro-*  
cula edidisset, victoribusque non ex auro sicut olim, sed ex *mam à Ca-*  
oleastro, sicut in olympicis, coronas proposuisset. Cuius *tone trans-*  
exemplo Augustus post pugnam Aëtiacam, olympicorum *lata.*

imaginem & ludos illis æmulos, apud Aëtiū iu sinu Am-  
bracio Apollini consecrauit, illorumque curam, multis  
propositis coronis, Lacedæmoniis demandauit. Præter  
quos in agro Leontino, olympicos ludos Herculi Palæstræ  
institutos, Diodorus memorat, qui si intermitterentur, sa-

cerdotes muri fierent: & si sacra repeterent, liberarentur  
morbo. Ferturque Sylla olympiade quinta & septuage-  
sima supra centesimam athletas, & reliqua, ex olympiis  
certamina, Romam traduxisse, & solum stadii cursum il-  
lis reliquisse. Nero vero contra: namque agona musicum  
olympin addidit, & primus præter assuetum celebrauit: in  
quibus aurigauit, & coronam meruit. Fuitque literis pro-

ditum (si libet credere) ab immolato tauro deo, quem My-  
iodem vocant, dum Olympiorum celebritas manet, mu-  
scas ad vnum cæteruatim Pisas concedere, rursusque ludis  
absolutis, eodem reuerti: sicut in Leucæa apud Aëtiū

Apollinis, vbi Panegyri celebritas futura erat, muscas, bo-  
ue immolato, illius distentas cruore proinus euolare. Al-  
teri ludi, à Pythone interempto pythii dicti, in Apollinis

honorem celebres fuere, à Diomede primum instituti,  
magna religione sacri, in quibus victores lauro coronati  
triumpharunt: qui apud Delphos in Phocide, vbi templum

Apollinis erat, magnopere culti concelebratique sunt: in  
quibus comædiæ & tragædiæ, & alia fabularum argumen-  
ta, spectatoribus exhiberi, atque ad spectandum tibia &  
cantu inuitari solebant. Tercii Isthmii, in Isthmo Achaïæ

iuxta Corinthum, in Megarensum sinu, delubro Neptu-  
ni in clyto, inter Ionium, & Ægæum, à conuentu totius  
Achaïæ, profusis sumptibus fiebant: qui in honorem Meli-  
certæ seu Palæmonis, aut Fortunimarini dei, mansere:  
quos quidem noctu à principio, mox die, celebrari institu-  
tum est. Hos enim à Theseo, æmulatione Herculis, *Theseus Isth-*  
qui olympia instituit, primum inuentos memorant, qui & *miorum in-*  
quinquennales erant, tanta religione sacri, ut cum eos uenter,  
Cypselus tyrannus Corinthius, intermisso more reliquis-

*Olympici  
ludi in agro  
Leontino.*

*Sylla athle-  
tas ex olym-  
piis Romam  
traduxit.*

*Nero in o-  
lympiis.  
Myiodes.*

*Pythii ludi.  
Præmium  
victoria.*

*Isthmii ludi*



# GENIALIVM DIERV

*Isthmiorum* festis, illorumque prope intermortua memoria esset, ne tanta celebritas prætermitteretur, Corinthii aliquando enixius, ex omni seculorum memoria, solennes celebrarunt: quos tanto deinceps studio coluere, vt ne deleta quidem Achaia à Lucio Mummio, & tota Corinthus maximo bello conuulsa, ab eorum spectaculis desuerint. Cumque deserta Corintho, celebrandis ludis ciues superesse nequirent, Sicyoniis proximis incolis, ne celebritas intermitteretur, cultum curamque demandarunt. In quibus præcipuus honor spectaculi Atheniensibus datus: siquidem tantum spatii, quantum velum naui occuparet, vt cæteris præferrentur, subselliaque præcipua haberent, cum Corinthiis conuenisse dicuntur. Et quanuis in Isthmo victores, apii coronam præmium ferrent, postea pinea coronari demum à Solone, vni qui Isthmia virisset, centum drachmas: qui vero olympia, quingentas ferret, cautum fuit. Præter quæ munera, hoc etiam victori tributum est, vt victor statua donetur, illique publice decernantur alimenta. Si autem ter olympia vicisset, statua, quas iconas vocant, similitudine membrorum expressa, dicarentur. Nonnuncquam, vt cum quadrigis triumphantium more vectetur in patriam, aut pro ampliori munere, coronis vittisque exornetur, reuersurique disiecta parte muri vrbes incant: statuaque in foro, & perpetua immunitate fruatur: adeo vt Græcis olympionice esse, maius censeretur munus, quam Romæ de hostibus triumphus. Quod Romanis etiam in vfu fuit, vt athletas, qui sacris certaminibus coronam meruissent, vacatione munerum, curæ tutelæque & perpetua immunitate donarent. Quartos autem Nemeos, à Nemea sylua, in Archemore: honorem institutos ferunt. Hic enim Lycurgi filius, Opheltas dictus, cui à se serpente interempto, in patris solatio ludi mansere, quos dicunt Nemeos, quorum non minor apparatus & celebritas erat. Tamen et si à Molorcho, qui Herculem suscepit hospitio, cuius filius à leone interemptus fuerat: eo enecato, primum institutos dicant, in quibus maiorum imagines, sicut in funebri pompa, longo ordine repræsentari, atque eorum cursu, simul disco, castu, & palæstra dimicari, victoresque apio coronari solebant: ideo quod super hanc herbam reptantem puerum, à dracone interemptum ferant. Inde fuit

Græcis

*Pramia victorum.*

*Qui ter olympia vicisset.*

*Olympionices.*

*Ludi Nemei, Cæremonia & certaminum generis.*

*Pramium victoria.*

Græcis apii coronam  
pio coronas ap  
sepulchrales d  
equus, per  
mam tulisse.  
certamen, qu  
cines & fidic  
Theseo instit  
bus dabantur  
Rutilio Cos  
lexander vero  
primus. Pe  
ceorum & co  
gladiatorum  
rent. Et co  
Æginæ sacra  
riclea & Iola  
à Theseo in  
argenteam v  
sicut in cert  
vel tripos cu  
mine poeta  
meam dixer  
ut amplum p  
plicia fuere  
singulis sieba  
bi ex argen  
theoxenion  
nicum, in qu  
rii, quod illi  
tis millibus  
qui vocantur  
cum. Erant  
herica, Mus  
mea. In quib  
in agonibus  
rem Adro  
victori puer  
ra quadam a  
bus muner

Græcis apji corona funeralis, maiorumque sepulchris ex apio coronas apponi, illoque ornari & regi seruatum est, quæ Ariq̃ equus sepulchrales dictæ. In quibus Nemeis memoratur Arion Citharædo equus, pernecitatis eximæ, excusso rectore Polynice, palrum certam tulisse. Præter quos fuit Delphis citharædorum *men.* certamen, quod & Pythia dixeret, ad quod citharædi, tibia cines & fidicines concurrebant: & in Delo certamen à *Certamen* Theseo institutum, in quo nouo exemplo palmæ victori in Delo. bus dabantur. Romæ verò P. Cornelio Aruina, & C. M. Gallinaceo-Rutilio Coss. palmæ primùm victoribus dari ceptæ. *A. rum & con-* Alexander verò Macedo è Persa arbore, coronas proposuit *turnici* pū- primus. Pergami autem & Athenis fuit pugna gallina- *gna.* ceorum & coturnicum, tanti decoris, vt ad illud tanquam *Pictura cer-* gladiatorum munus, effusissimo studio omnes conueni- *tamen.* rent. Et certamen picturæ Corinthi & Delphis. Et *Æginea.* *Æginæ* sacra certamina ab Aeaco inuenta, & Thebis He- *Heraclea.* raclea & Iolacea, Megaris verò Dioclea. Et obstiturum *Iolacea.* à Theseo interfectum, Marathonea, in quibus phialam *Dioclea.* argenteam victor accipiebat: in Deliacis autem bouem, *Maratho-* Marathoneam victor accipiebat: in Deliacis autem bouem, *nea.* sicut in certamine dithyramborum poetis dabatur bos, *nea.* vel tripos cum inscripto epigrammate: & Spartæ in certa- *Deliaca.* mine poetarum, præmium ex farina & melle, quod syr- *Dythyr-* dythyrameam dixeret. In Panathenæis verò, olei ceramum vel- *bica.* bicam ut amplum precium, victor accipiebat. Ea quidem du- *Certamen* plicia fuere: nam magna quinto quoque anno, & minora poetarum. singulis fiebant. Apud Pellenem erat Apollinis agon, *vt Panathena-* bi ex argento proposita præmia certantibus fuere, quæ *ca duplicia* theoxenion vocabant. Et apud Plataas certamen gym- *Agon.* nicum, in quo coronæ dabantur ex auro. Et Iudi Eleuthe- *Theoxeni-* rii, quod illic Græcorum copie Mardonium, cum trece- *Gyunicum* tis millibus Persarum deleuissent: & apud Rhodios Iudi, *Eletherii* qui vocantur Halia, atque certamen hirundinum, & corni- *Iudi.* cum. Erantque festa Iouis dialia & pandia: sicut Iunonis *Halia.* herea, Musarum musea, Cereris demetria, Mercurii her- *Dialia.* mea. In quibus chlænx vestes pellicæ dabantur, quæ sæpe *Pandia.* in agonibus fuere præmia. Gymnica quoque in hono- *Herea.* rem Androgei, Minos statuisse fertur, in quibus præmium *Musea.* victori pueros proposuit. Apud Nemeam verò obscuro *Demetria.* ra quadam ambage, hipposelinum dabatur donum, qui *Hermæa.* bus inuneribus, cum præfatione virtutum, victores do- naban-

# GENIALIVM DIERYM

nabantur. Præter quæ fuerunt Promethea, vt currentes in Palæstra, tædam ardentem gestarent, eamque defatigatus proximo, isque postea defessus alteri, & deinceps alius alii traderet, donec metam pertingerent. Ea quidem ara Promethei in Academia fuit, à qua ad urbem cum accensis eiusmodi facibus cursus erat. Estque animaduertsum, olympicum stadium in Hereis ludis, sexta parte dempta, mulieribus patere. Currebant enim collecta tunica, solutis comis, dextro exerto humero: in quibus victrici, oleæ corona erat præmium, & bouis portio Iunoni immolata. Ex his ergo ludis, cum Olympiaci & Isthmii quinquennales forent, & Nemei singula trieteride fierent, solennes reliqui annui mansere, quorum frequens lusus erat, iaculatio; iactus disci, stadii cursus, palæstra & saltus, quem pentathlon Græci vocant, Latini quinquertium, ipsosque athletas, quinquertiones. Cumque victoribus dabatur corona, vetus erat mos, vt non illos qui vincerent, sed illorum patriam, per præconem, coronari magna voce pronuntiarent, mox ipsi præconi, alter præco ante ludorum missionem, coronam daret. Athenis verò lex iubebat, vt si quis coronaretur à senatu, in senatu præconium fieret: si a populo, in concione. Proditum quoque memoriæ est, apud Nasamonēs à virginibus edi certamen quorannis ad Tritonidis paludem, quæ non cursu, sed pugnis & fustibus certabant: ex quibus si quæ istu concia differ, falsa censebatur virgo: victrix verò, armata vectabatur curru. Sed quod Græci olympici fuere hoc nimirum Romæ (quantum opinione auguror) Circenses fuisse crediderim: quippe agonici Circenses apud Elidem, in honorem Iouis olympiaci, pariter inuenti institutique sunt. Inde Romam aduocatos putarim. In Elide enim iuxta fluminis ripam angusto tramite, altero latere vrgente flumine, altero positus gladius, vt vtrunque præfens exitium esset, bigarum cursus certabatur, dimicatione perniciofa adeo, vt intra præscriptum illas coercere necesse foret: vnde Circenses dicti. Plerunque vnus equi curru, qui celes, aliquando simplici biga, quæ synoris dicta est, pugna committebatur. Quibus postea accessere calpæ & apenæ, Calpæ currus trahebatur equa, apenæ mulas iugabat. Nero vero in olympiis non bigis, sed decemiugi curru auri-

*Mulsarum  
in Hereis lu-  
dis cursus.*

*Pentathlon  
Quinquertium.  
Quinquertiones.*

*Virginib. a-  
pud Nasamonēs edi-  
batur certamen.  
Ludi circenses.*

*Circenses  
vnde dicti.  
Calpæ.  
Apenæ.*

gasse & vid-  
rio curricul-  
que memoi-  
constitisse,  
venirent.  
armis dona-  
coronari so-  
Alpheum,  
Tenediarum  
palmarum tu-  
cipuz alii  
de assueuer-  
timetis.  
in quibus  
circuitu ei-  
Domitianus  
centenos  
pè Romæ  
cursionem  
bat, ærari-  
bus infide-  
quam cito  
doctique  
quadrigæ  
gerent, vt  
spatia sine  
antea ligæ  
moris, vt  
equis desse-  
que quatuor  
neta quæ  
sea, miro  
Vridis er-  
mi venet  
ta colore  
cus æther  
colore pe-  
stantium  
victorian  
hinc inde

gasse



gasse & victor fuisse proditur. Milciades verò quadriga-  
rio curriculo, olympiacam palmam reportauit. Traditū-  
que memoriæ est, Romæ quadrigas ex asinis immenso  
constitisse, adeo vt vnæ quadrigæ quadrigentis millibus  
venirent. Ibi quoque formæ certamen haberi, victorque  
armis donari, & ad templa vittatus deduci, myrtoque  
coronari solebat : sicut in Ceteris Eleusinæ festo prope  
Alpheum, speciei certamen erat: in quo animaduersum,  
Tenedias mulieres, omnium quot sunt in Asia, venustatis  
palmam tulisse. tametsi Hypepas tanquam venustatis præ-  
cipuæ, alii celebrarint, & Homerus formissimas in Hella-  
de asseuerat. Romam deinde Circenses translati, posi-  
tis metis, non autem gladiis, eximiè culti celebratiq; sunt,  
in quibus septem fuere curricula solennia (nam septeno  
circuitu currebant aurigæ) & viginti quinque missus, quæ  
Domitianus ad quinta spatia corripuit : missus verò ad  
centenos propagauit, vterque singulos quinos missus, sæ-  
pè Romani principes venationem dedere, aut Troiæ de-  
cursionem, vltimus verò, quod ex collatione populi sic-  
bat, ærarius dictus. Equis enim mira velocitate currenti-  
bus insidentes, leuissimos currus ingenui pueri cursu  
quam citatissimo agitabant, qui præcipua arte, satis gnari  
doctique erant, examissum seruare normam, ne ipsi aut  
quadrigæ agitata, aliquo temporis puncto metas contin-  
gerent, vtque per singulos missus, idem currus per quina  
spatia sine offensione circuiret. Quæ quidem metæ cum  
antea ligneæ fuissent, Claudius auratas instituit. Fuitque  
moris, vt ante commissionem Circensium, ministri cum  
equis defultoriis missus exituros nunciarent. In his quo-  
que quatuor factiones pro anni temporibus, videlicet ve-  
netaque cærulea, præsiana quæ viridis dicta est, alba, & ro-  
sea, miro fauentium studio, coli celebrarique solitæ sunt.  
Viridis enim color veri dicatus erat, æstati roseus, hye-  
mi venetus, albus autumnus. Nonnulli verò per elemen-  
ta colores diuisere: quippe hyacinthus aeri dabatur, coc-  
cus ætheri, byssus terræ, purpura mari, Pannoque versi-  
colore per singulas factiones certabatur, in quibus spe-  
ctantium fauor & aura popularis, gratiaque & studium ad  
victoriam multum loci dedit. Nam tanto fauentiù studio  
hinc inde certabatur, cum suos quisque clamore & plausu  
foueret,

*Forma cer-  
tamen*

*Certamen  
infesto Cere-  
ris de specien-  
venustate.  
Circenses  
Romam  
translati.*

*Ritus cir-  
censium in-  
dorum.*

*Metæ in Cir-  
censibus.  
Factiones.  
Circensium.*



# GENIALIVM DIERV

foueret, vt magis studio & colore panni, ac fauore quo affecti erant, quam vera virtute niterentur: isque popularis fauor & gratia, non dubiam plerunque victoriam dedit: adeò vt non populus modò, sed & principes ingenti studio & gratia factionum contenderent, Siquidem Vitellius venerat factioni ita additus erat, vt eos per æqua & iniqua amplo fauore prosequeretur, adeò vt quosdam qui clarè maledixerant, occidi iuberet. Sicut praxinæ deditus erat Caligula, & Nero Cæsar. Caligula enim festertium vicies agitatori Cythico contulit. Nero verò cum quaeretur tractum praxinum agitorem, & ob id iurgaretur à magistro, de Hectore se loqui mentitus est. Pertur autem Verus Antoninus à venetæ factionis hominibus, quam odio execrabili prosequeretur, intoleranda probra & contumelias tulisse, quòd contra eos praxinæ studeret, illotque studio & commodis prosequeretur. Caracalla verò quum in aurigam, cui studebat, populus cauillatus esset exercitum immisit, & pœnas exegit. Ad has quatuor factiones, alias aurati purpureique panni Domitianum addidisse, Suetonius memorat. Eratque Circensium duo genera: Patricii qui per patres plebei, qui per plebem agebantui stato die, mense Nouembri, quos Claudius Imperator sæpè commisit & celebravit. In quibus præter spectacula etiam deorum simulacra, nonnunquam Imperatorum ducum imagines habitu triumphali, ob studium fauoremque popularem erga principes, equestres aut pedestres, aliquando victorias cum palmis ferculaq; & tensa, currusque elephantorum produci, & prælata pompa efferri solebant. Quare Germanici equestris statuam ex ebre, Circensi pompa prælatam comperimus. Et Antoninus defunctæ Faustine imaginem cunctis Circensibus præferri voluit. Quæ quidem imagines nonnunquam aureæ, vel argentæ, plerunque erant gyplex, aut ex ebre. In quod illud adnotatum fuit, vt loca per quæ pompa & deorum simulacra vestibantur, ne recondita sacra è cœnaculis despiccerentur, oraculo moniti, velis cooperirent. Præualuitq; mos, vt prætor aliufve magistratus, qui ludis præerat, mappam aurigis mitteret & cursus signum daret, quod erat futurorum Circensium initium: id quod à Nerone certo euentu cœptum (vt Cæsar

fi do-

fi do-  
Circenses C  
circo maxim  
illas contig  
que non in p  
sacris certat  
tempestive  
dantur: qu  
premiu f  
artis increm  
que viros, q  
certatur, v  
audet quàm  
palmas, aut p  
e  
minibus, qu  
uebatur. Li  
visi athleta  
parem, plac  
ceret & de  
sue insigni  
tere undum  
melica Con

Mira exemp

Ingens c  
naturæ or  
sunt, quod  
cubili, toti  
& inrequiet  
quod equi  
suis interfe  
Egyptum  
xerunt: An  
Parmenid  
Pythagora  
elementa,

Factionibus  
quatuor dua  
addita.  
Circensium  
duo genera,  
imagines in  
Circensibus  
lata.

Munera il  
lus qui Cir  
ensibus præ  
erat.  
Cereales.  
Circenses.

siodorus ait) fluxit ad posteros. Post quos adnumerantur Circenses Cereales & seculares, atque alii nauales, ubi in circo maximo immisso euripo, naues metis appositis, ne illas contingerent, cursu præcipiti concurrebant. Illud utique non in postremis fuerit, quod tam in Circensibus quam sacris certaminibus, magna cura seruatum est, ut qui in tempestiue surgunt, aut qui ante alios exeunt, colaphis cædantur: quodque qui coronam meruisset, tanquam ad supremum fastigium ventum foret, nihil ultra de virium aut artis incremento speraret: utque non minus bonos fortellæque viros, qui ad certamen prouocarent, neque cum quo certaretur, inuenirent, quum nemo luctari aut congregi audet, quàm eos qui fortiter pugnassent, vicissent merita palma, aut posito constitutoque præmio donarent. Neque enim minus coronari pugiles, qui absque sudore in certaminibus, quàm qui pugnando palmam assequuti sunt, capere solebat. Licet adnotatum quandoque exemplis legamus, ut si athleta eo fortitudinis processerit, ut non inueniret parem, plures vni obicerentur, cum quibus periculum faceretur & decertaret. Nam ut victor quis declaretur, & victoriæ insigne ferat, æmulo opus esse dixerunt. Neque prætereundum gymnica certamina Eleis præcipua fuisse, thymelica Corinthiis, scenica Atheniensibus.

*Seculares.**Nauales.**Observationes aliquæ in Circensibus.**Cum quo**nullus in**certamen**capere**vellet.**Unus duob.**commisus.*

*Mira exempla, quæ in montibus & lapidibus hodie videntur unde originem & causas duxerint.*

## CAPUT IX.

INGENS cupiditas animos stimulauit illorum, qui rerum naturæ originem & causas diligenti æstimatione scrutati sunt, quod orbis huius, quæ incolimus immensis & inexplicabilis, totiusque naturæ rerum, cuius æternum vertiginis & irrequietum ambitum videmus, principium & origo sit: quod equidem immensæ quæstionis fuit. Thales ille Milesius inter septem præcipuè celebratus, cum quo sacerdotes Ægyptii, & vates pindarus, ex humore omnia constare dixerunt: Anaximenes ex aëre, Heraclius Ephesus, Stoici, & Parmenides ignem, Anaximander Milesius infinitatem, Pythagoras numeros, Empedocles Agrigentinus quatuor elementa, Plato Deum & hylen, unde elementa deriuantur.

*Xeno-**Philosophorum opinion- nes de rerum principiis.*

# GENIALIVM DIERV

Xenophanes aquam simul & terram, rerum originem principiumque duxerunt. Epicurus autem, Leucippus, & Democritus Abderites, ex atomis siue ex paruis minutisque corporibus temerè concurrentibus, in vnum confusis & condensatis, omnium elementorum vim atque substantiam rerumque formas & figuras oriri dicunt. Indi & Brachmanes præter quatuor elementa, quintam naturam, ex qua cælum & sidera constarent, effinxerant: hancque rerum machinam, & hunc terræ globum, quem incolimus, quandoque indigestum & confusum, nullo rerum discrimine aut ordine, olim vnum chaos extitisse: postea diuino consilio & delectu, siue ex paruis huiusmodi corporibus & sempiterna illa incurfione atomorum, siue quia grauiora in profundum, leuia verò cœlesti labefactata motu & anticipi contentione distraeta, natura volente, in altum euoluere, hanc rerum faciem, & hunc quem haurimus aërem istamque quam incolimus terram, mutuo licet contrario fultam nexu, ex illa illuione & turbulenta confusione emerfisse: & prout plus minusve illius densatæ materiæ, vel humoris fuere participes, ita montes & edita, nunc conualles & depressa, modò maria & flumina, fontesque & lacus, camposque ac diuersas rerum facies, & tanta naturæ miracula, summum illum artificem & rectorem Deum, omnium conditorem, tantæque molis fabricatorem, diuino magisterio, ex animato modo, effecisse: humoremque in vndas, leuiaque in aëra & ignes, quodque minus defecatum erat, in terras, diuina sorte distincta recessisse: donec ad certam istam solidamque peruenit speciem, aëremque quo fruimur, quemque incolimus & haurimus: in hisque forte euenisse, vt pleraque alterius speciei & formæ, in tantæ machinæ molitione, cum terra simul coaluerint, huiusque rei argumentum esse, quod terram mobilem & solubilem, paulatim confusam, longissimo æuo in lapides durescere, diuersarumque rerum species intra lapidum viscera vnum corpus effici: illasque simul in omni æternitate condensari, ac diuersas facies quotidie artificem naturam moliri videmus. Quare diuersi coloris marmora, in quibus misturas inexplicabiles in vno nunc corpore concretas inspicimus, quandoque distincta & separata, multiplici corporum fuisse facili crediderim,

Quinta  
essentia.

Chaos.

Elementariū  
commistio.

Lapidum  
diuersæ spe-  
cies vnde  
producta.

æ quide  
dubia ar  
am diu  
scito, seu  
mundus:  
tar, desit  
aquarum  
illæ terras  
ea quæ in  
uis medic  
moria mi  
ris, vidisse  
quo multi  
cretas cum  
res: quas  
litoralibus  
marmoris  
conchas si  
pide vna  
argumen  
colluion  
luisse. Q  
plurima,  
autores m  
re Herodo  
man incit  
rentes quo  
raptissimi  
quibus ple  
ficia & ma  
nus ad hoc  
cumpleti  
in prom  
tis, ingen  
collis tra  
decincta  
corpus c  
nore min  
vni tantu  
commen

quæ quidem res illius primæ originis & coaceruationis indubia argumenta præbet: siue quod nonnulli tradunt, cum diuersis cardinibus inductis aquis, vel mari sedib. suis excito, seu nimbis effusis, diluuium quondam inundasset mundus: postea cum fluctibus & mari omnia miscerentur, desitis in tempestatibus & terræ situ defæcato, post tot aquarum moles & agitationes fluctuum, solidas apparuisse terras: propterea in montibus, quamuis longè à mari, ea quæ in litoralibus vadis cernuntur: nunc inueniri: & quamuis mediterranea, specie tamen litorali apparere. In memoria mihi est, lapidem duri marmoris, non vnus coloris, vidisse in montibus Calabris, longo à mari recessu, in quo multiplices conchas marit congestas, & simul concretas cum ipso marmore, in vnum corpus coaluisse videre: quas quidem osseas & non lapideas esse, & quales in litoralibus vadis inspicimus, facile erat cernere, Quod si marmor in frustra dissectum rescassess, etiam multiplices conchas singulis frustis quasi nat uas considerare, & cum lapide vna discindi videres. Quod profecto multum præstat argumenti, dissimilia corpora, disiuncta, prius, postea colluione rerum mista, & longo æuo, coaceruata coaluisse. Quod genus marmoris, in quo conchylia videantur plurima, in Thessalia & Hæmonia præcipuè apparere auctores memorant. atque in Ægypto falsudinem esulare Herodotus tradit, ita vt in collibus editioribus, ea quæ mari incito expuuntur, facile conspiciantur. Apud Megarenenses quoque & omnem Macedoniam, ex rupium præruptissimis saxis, lapides excuari nonnulli testati sunt: in quibus pleraque specie appareant litorali, multaque ædificia & magnas moles ex illis construi. Iouianus Pontanus ad hoc æui vir haud dubie clarus ingenio factisque, cumplerisque nobilibus, præsentem me, termocinabatur, se in promontorio Pausilipi iuxta Neapolim, vt tempestatibus, ingenti lapsu proruto montes viciisse in medio abscissi collis trabem ligneam, vndique latere montis duro lapide cinctam, cum montis dorso concreuisse, & in vnum corpus coaluisse: & hanc rem mirificam, quæ non minore miraculo fuit, quam conchylia in montibus, non creta, vni tantum spectaculo fuisse. Sed ne quis hoc fictum commentum arbitretur, peruulgata resest, paucis ante

*Concha in montibus.*

*Sal in montibus.*

*Trabs eum lapide concreta.*



# GENIALIVM DIERV

*Adamus  
talatus in  
marmore  
reperitus.*

*Oleum in  
fisco conclu  
sum repartū.*

*Caput Panis  
ci in saxo dif  
fiso inuentū.  
Puluis Pu  
teolanus.  
Syluam in  
mari rubro.*

*Virgulta a  
quis iriecta  
lapidescere.*

nos seculis, dum Neapoli marmora ædificii causa discin  
decentur, adamantem mire splendidum, non natiua vena  
aut rudi & informi, sed absoluta artificis manu confectum  
& perpolitum, mira cælatura & arte. in medio marmoris  
concretum, fabros inuenisse, eumque pro miraculo regi  
dono datum, inter cubiculi arcana conspicuum fuisse, ho  
dieque inter illustria adnumerari. Præter quæ, mira pro  
fecto sunt, quæ à plerisque digna memoratu produntur.  
Palamedes amicus meus, calcaris fornacis præcipuus ar  
tifex, ingenio gnauo & industrio, author alioqui grauis,  
sæpè mihi retulit, sed dum marmora discinderet, in medio  
silicis, quæ nisi vi malleorum dirumpi haud facillè poterat,  
oleum quasi in vase conclusum inuenisse, odoris immensi  
& aspectu iucundo, cui medica vis fuisse dicebatur: quo  
effuso, manus sibi diu miro odore fragarunt. Quod  
ego quo pacto, stante semper solida illa materia, illic co  
ngulari aut occidni potuerit, non equidem scio. Nos  
etiam apud autores legimus, si vera tradunt, in Chiorum  
lapidicinis diffiso saxo, caput effictum Panisci apparuisse:  
& ad Bætum Hispaniæ lapides nasci, quibus scissis, ex pu  
ro auro frusta & lapillos conspiciant: & ab Euro po vsque  
Elim. quicquid oræ maritimæ mari abluitur, in saxa mu  
tati: aut quod de puluere. Putcolano traditur, qui  
marinis aquis tactis, durefcit in saxum: & in mari rubro  
syluas viuere, oleamque & laurum, in quibus fungi ena  
scantur, qui mox sole tacti, conuertantur in pumicem. At  
que in Lucania, Cappadocia & Hierapoli Myfiæ, non  
nullas esse aquas, quibus virgulta & ligna iniecta, breui  
post lapidescunt. Quod si aquis hoc datum est, siue lege  
fatorum, siue consilio Dei, qui reliqua mundi opera æter  
na constitutione molitur, vt arenas & glaream, aliasque  
hoc genus species consolidet & indurefcant: quanto pro  
babilius est, parentem rerum naturam, longissimo æuo  
ea quæ disuncta fuerant, physica vi & ratione consolidare  
re potuisse, cum præsertim montes lepidescere adolefcere  
indies, exhaustaque effossionibus loca, sua virursus re  
pleri, aliaque attenuari & imminui. ac maria quæ sempi  
terna agitatione mouentur, alia recedere, pleraque inun  
dare, ac locorum facies mutari quotidie spectemus.

*Quam*

*Quam uari  
gentes*

*Quam*  
fuerit  
ram, per an  
mum sancti  
teres credi  
bilem præst  
Cereris tem  
cris, deæ par  
sentibus nun  
lebant: aut  
Homero: qu  
vt maxima e  
re apprehen  
solem & vlt  
re immola  
quo præsti  
cheniensib  
nunquam e  
putabatur.  
lium regis, a  
tum fuit.  
per Mercuri  
Iudem, per  
lunæ. Pers  
rare. Ag  
numina ven  
stringi, siue  
parim, Jone  
per cauem  
querum &  
rem & Poll  
functos, qu  
bant, deier  
Armenii  
dis deæ, qu  
religiosè c

*Quàm varium & multiplex iusiurandum apud diuersas gentes fuerit, & per quos deos iurare consueverint,*

## CAPVT X.

**Q**UÀM varium & multiplex iusiurandum apud gentes fuerit, à nonnullis prodizum memoriæ est. Per terram, per amnes, per fontes, per vndas fluentes, immanissimum sanctissimumque iusiurandum fuisse, Græcorum veteres credidere, apud eosdemque, qui sanctam & inuiolabilem præstant fidem, in Thesinophoræ hoc est, legiseræ Cereris templum descendere, & quibusdam exhibitis sacris, deæ purpuram induere, incensisque, facibus, velut præsentibus numinibus, per quicquid est deorum, deierare solebant: aut per regium sceptrum, in quo iura dabant, teste Homero: quod præpotens iusiurandum regibus visum ita, vt maxima obstricti fide tenerentur. Nonnunquam vere apprehenso, & stricto in iugulum gladio, cælum, terras, solem & vltices furias aduocare & testes facere, mox vere immolato, & in mare deiecto, iusiurandum præbere: quo præstito, nihil præterea querendum homini erat. Atheniensibus ex solis Græcis per Isidem iurare licuit. Nonnunquam deorum aras tangere, sanctissimum iusiurandum putabatur. Apud Thebæos per Osiridem, Scythis per solium regis, aut per ventum & acinaceum, solenne iuramentum fuit. Apud Epidaurios per Semelem, apud Thraces per Mercurium, Massagetis per Tanaim & Mæotidem paludem, Cappadocibus per montem, quem pro deo colunt. Persarum mos erat, per mithram, hoc est, solem iurare. Egypti allium, porrum & cepas, velut sanctissima numina venerati sunt: quæ fallere, aut illorum perurio adstringi, sine graui piaculo non licebat. Fertur Zeno per caprim, Jones per cramben, Lampon per anserem, Socrates per canem & platanum, ne per deos iuraret, aliquando per quercum & hircum: Sophocles per Laperlas, hoc est, Castorem & Pollucem deierare consueuisse. Æthiopes per defunctos, quos colebant in vita, quorum corpora vitro seruabant, deierarunt, Lacones per Spartanos & Argiuos deos. Armeni iusiurandum de rebus magnis in templo Anaitidis deæ, quam maximi numinis intar habebant, ab ipsiſque religiose colebatur, præstare consueverant. Apud nonnullos

*Græci veteres.**res.**Aliud.**Aliud.**Iliad. 2.**Aliud.**Athenienses.**Thebæ.**Scythæ.**Epidaurii.**Thraces.**Massagetae.**Cappadoces.**Persæ.**Ægyptii.**Zeno.**Jones.**Lampon.**Socrates.**Sophocles.**Æthiopes.**Lacones.**Armenii.*

# GENIALIVM DIERVm

*Alii.*

*Syracusani.*

*Græci plerique.*

*Pythagorei.*

*Aphri.*

*Pœni.*

*Orpheus.*

*Philosophi.*

*Indi.*

*Prienenses.*

*Augili.*

*Nasamonites.*

*Ægyptii.*

*Pœni.*

*Romani.*

*Per Iovem*

*lapidem.*

per obscenos & foetidos cibos : ab aliis per caput alterius, aut per mensam & fruges: nonnunquam super defectis carnibus, aut militaribus armis. Apud Syracusanos, taetis cereis ignitis iurabatur. Græcorum plerique per Rhadamantum, Pythagorei per quaternionem : siquidem hunc numerum ad animæ integritatem spectare dicunt : in his fuere, mens, scientia, opinio, & sensus. Aphri per viros insignes, qui virtutibus enituerent: Pœni per patrios deos, fidem iureiurando sacrarunt. Orpheus autem, si quis diuinam iusticiam attestari vellet, per numina octo iurare permisit Ignem, Aquam, Terram, Cælum, Lunam, Solem, Phænem, & Noctem. philosophi per Socratem, tanquam numen sanctissimum. Indi per aquam Sandracinam, quæ apud Magos è fonte manabat, maximum iusiurandum æstimant, ita ut deierantes graui nexu & certissimo exitio tenerentur. Neque omiserim Prienenfium spectatissimum iuramentum, qui cum ad internecionem spectatissimum iuramentum, qui cum ad internecionem ad locum qui dicitur Quercus, cum Milessis graui bello decertassent, in eoque liberos & chara pignora amisissent, si quid sanctiore federe firmare vellent, per tenebras quæ apud Quercum, deierabant. Sicut Augilis quicirca Cyrenem sunt, & Nasamonibus, nisi per imanes defunctorum, quos veluti deos colebant, iurare fas erat, illorum sepulchra contingentes : quod Ægyptiis quoque in more fuit, ut per defunctos, quos in fictilibus circa templa condiderant, maximum putarent iusiurandum : contra cuius religionem venire non licebat. Pœnorum mostraditur, ut aram & sacra tangentes, vel agnum læua, dextra silicem tenentes, deos hominesque contestentur, ut si illos sciens falleret, ita se Jupiter feriret, quemadmodum ipse agnum percuteret. Quin etiam vetus Romanis inoleuit mos, ut iuraturi per Iouem, modò ad deorum aras sacrificio perfecto, ignem, aram, atque exta tangerent: modò super cæcis hostiis iurarent: nonnunquam lapidem silicem tenentes, hæc ad verbum proferrent, Si sciens fallo, me, Jupiter, salua vrbe arceque, bonis eliciat, vri ego lapidem hunc elicio. Quibus enunciatis, lapidem manu emittebat: ideò per Iouem lapidem, solennissimum sanctissimumque iusiurandum veteribus fuisse proditum est, illudque intentiori cura seruari oportebat,

tebat. Quo  
statur, ve  
uentis sta  
malo hoc  
ta felicia  
omnibus  
meis deci  
ciebat :  
contraire  
siurandum  
re & fidera  
cuius ades  
siurandum  
est habitus  
omniū iur  
terram ten  
bus se & cap  
nas, quibu  
aliquot ve  
deieravel  
ptum, c  
Quod Tr  
acta sua iu  
um, obstin  
dicit, ut ei  
tus, colleg  
rit. Caiu  
concione.  
tit, cui pla  
stum. Et  
gnituent  
zum, lacu  
que lucid  
quem mul  
sione fact  
crimini  
tra religi  
nis, in lac  
minis,

*Fœcialium  
iuramentū.*

tebat. Quod quidem in fœderibus publicis solennius præstabatur, ut fœcialis, sumpto manibus lapide, pactis conuentis stare promitteret, in hæc verba: si rectè ac sine dolo malo hoc fœdus, atq; hoc iusiurandum facio, dii mihi cuncta felicia præstent: sin aliter aut facio, aut cogito, cæteris omnibus saluis, solus ego peream, ut lapis hic è manibus meis decideret. Postquam precationem, manu lapidem eiciebat: cui iuramento nullis omnibus, nulloque negotio contraire fas erat. Præter quæ frequens Romanis fuit iusiurandum, per deos & deorum numina, perq; terram, mare & sidera: sicut per deum Fidium, qui Sabini deus est, cuius ædes in Quirinali fuit, per parentes verò præstari iusiurandum, illoque iuramentis aduocare, liberalis sermo est habitus. Præ cæteris autem ex omni memoria, sanctissimū iusiurandum apud Romanos visum est, ut iurans, terram tenens, cælum deosque contestans, conceptis verbis se & caput suum ac stirpem & familiam, bona & fortuna, quibusdam additis precationibus, deuoueret. Post aliquot verò tempestates, per salutem & genium principis deietæ, longe præstantissimum iusiurandum haberi cœptum, cui nulla vi, nulloque imperio contraire fas erat. Quod Tiberius Cæsar de se præstari vetuit. Nam ne in acta sua iurarent, neve nomen suum testarentur aut genium, obstinatissimè restitit. Quod etiam de Nerone proditur, ut eum antea in acta principum iurarent magistratus, collegam suum Aneistium in sua acta iurare inhibuerit. Caius Caligula maximum iuramentum, nec pro concione, nec ad milites, nisi per nomen Drusillæ præstitit, cui plus nimio addictus erat: Claudius vero per Augustum. Est quoque omnium sermone celebratum, & magnis euentis periculisque expiatum, quod in ara Palicorum, lacu seu cratere religioso, breui & profundo, semperque lutido, apud Siculos iuramentum præstabatur: ad quem multiplici seaturigine ebullientem, iurantes sponcione facta religiose accedebant: & qui castè & sine labe criminis iurasset, illæsus & validus abibat: qui verò contra religionem, iusiurandi fidem abiurasset, reus criminis, in lacu demersus, læsæ conscientiæ, & peierati numinis, morte pœnas dabat: in quorum templo fama

*Per deum  
Fidium.*

*Per parentes  
sanctissimū  
iusiurandi  
apud Roma  
nos.*

*Per salutem  
& genium  
principis.*

*C. Caligula  
iuramentū.  
Claudii.*

*Apud Siculo  
in ara  
Palicorum.*



# GENIALIVM DIERV

fert: crateres quosdam incerta & cæca origine igneos globos perpetim euomere, & feruentem aquam tetri odoris inde æstare. Quod Aristoteles de fonte Acadino memoriam prodidit, qui iuxta Palicos in Sicilia manat, in quod tabellas inscripto iuramento: si recte iuratum foret, insuper natum, neque liquore perfundi assueuerat: si perperam, protinus in profundum rapi, neque apparere ultra. Idem in Sardinia quasdam aquarum scaturigines facere: nam ubi periurium erat, quicumque in eis immersus, cæcitate admissum facinus luebat: qui teger ad iusiurandum accedebat, incolumi fama clarius cernebat. Iuxta Tyanam, quoque fons loui sacer, frigidus ebullire traditur, qui quum cæteris foret innoxius, periuris solum postulas lucentes, & vomicas fecit clamitofas. Atque in Bithynia, iuxta Briei templum, fons cæremoniis sacer manare, feruentis naturæ, ubi periuri velut vrente flamma necabantur, ita ut magno malo periurium lueretur. Tenet opinio, in Arcadia apud aquam Stygem (quæ est petra manabat præsentissimi veneni) ad Nogarim, idem iusiurandum præstari, sub insigni documento (pretæ religionis: namque in fraude & perfidia deierantium, extremi discriminis erat. Sicut ut subterraneus specus ad Corinthum, qui Palæmonis dicitur, à nemine adiri fertur sine periurii poena memorabili. Fuitque in usu apud Athenienses, ut iusiurandum quod publice in fœderibus præstabatur, postquam per se natum exhibitum erat quod sanctius foret, quæstores apud Argos verò, prætores confirmant: apud Mantineam, vates & belli duces: in Elide autem, opifices & legum periti, aut secus fieri dicique posset: Præ cæteris verò maximum vinculum iuramenti apud Samnites, vetusta religione fuisse traditum est, ut ara in medio constituta, ac cæsis victimis, omni aditu præsepto, iurans introducatur, & furiali carmine inter stragem victimarum, dira execratione adstringatur. Qui etiam Arcadibus mos erat, inter cædes victimarum, solennem fidem & iusiurandum dare. Græcis vero libantes diis in cædibus sacris iurare, magnum vinculum iuramenti existimatum est. Illud iutique profuerit admodum, diu seruatum apud Romanos, ut neque viri per Castorem, neque mulieres per Herculem, iusiurandum darent.

Pollu-

Acadinus  
fons.

In Sardinia.

Fons iuxta  
Tyanam.  
Fons in Bithynia.

Styx in Arcadia.

In specu  
Palæmonis  
apud Corinthios.  
Iuramenta  
per quæstores,  
vates & bel-  
li duces, au-  
t iussu con-  
firmata.

Samnites.  
Arcades.  
Græci.  
Viri per Her-  
culē fœmi-  
na, verò per

Pollucem ve-  
malesculi per  
cer Socrates  
Quodque  
Phidum iur-  
autem non  
laboribus  
tanquam su-  
quoque licet  
licuisse per  
men dialis  
tur: ideo sic  
rare tenebat  
ita in legeri  
dem apud  
to adigunt  
runt vero  
ueri, quin  
aut tunc  
vano habere  
tibus verum  
nysii tyran-  
mines frustra  
pidem & Ar-  
damnosolque  
foret. Idque  
neribus reg-  
de iusiurand-  
Quod de Ty-  
runa pender-  
obliti, in  
mutatis ord-  
velut vana  
fides nulla  
si de sanctio-  
sæque fides  
humanam  
vtilitatem  
emplo pro-  
cum Barca

Pollucem vero utrique iurare non vetantur. Sæpius tamen masculi per deos, mulieres per deos iurare vsurparunt: licet Socrates apud Platonem per Iunonem iurasse legatur. Quodque qui per Herculem aut Dionysium, vel Deum Phidium iuraturi sunt, sub diuo iurare cogantur: sub testō autem non decebat, quia cum obuiam eundo periculis, laboribus maximis fuerint exerciti, id vmbra & sub testō, tanquam sub ignauo ocio illos appellare turpe erat, fuit quoque literis proditum, pontifici maximo per deos iurare licuisse per liberos vero non licuisse. Solus tamen flamen dialis iuramentum præstare perpetua lege vetabatur: ideo si quando in magistratu assumptus, per leges iurare tenebatur, alium qui vicem illius ageret, sufficere, & ita in leges iurare cogebatur. Subit tamen reputatio, idem apud Phryges seruari, qui non modo nullo iuramento adiunguntur, sed nec alios ad deierandum cogunt. Fertur vero Gallos & Pœnos nulla religione iusurandi moueri, quin ubi visum fuerit, desæuiant, nullo rapinis modo aut sæuitiæ præfinito. Sicut Aphrodisium iuramentum pro vano haberi veteres voluerunt: namq; veteri adagio amanibus verum ludificare permissum est. Fertur vero Dionysii tyranni verbum, sicut puerostalis, ita iuramentis homines frustrari oportere. Illud quoque uotatum est, Euripidem & Aristophanem taxasse Spartanos, velut infidos damnososque, quibus nec ara, nec fides, nec iusurandum foret. Idque vero testimonio probari, quod corrupto muneribus rege Aristocrate, bello contra Messenios, læsa fide iusurandi, primi Martiam virtutem venalem fecere, Quod de Thestalis quoque poetæ tradunt, quibus ex fortuna pendet fides, cum bello Peloponesiaco fœdera & deos obliti, in ipsa acie ab Atheniensibus ad Lacedæmonios mutatis ordinibus transfugerint. Quare Thestala fides, Thestala siue velut vana & fluxa, in prouerbum venit. Parthis quoque des fides nulla, nisi quantum expedit, quibus utilitas semper est Parthi. fide sanctior: idem Aphris Syrisque. Soli tamen Arabes Persæque fidem seruare didicere. Tanti enim fidem fecere, ut Syri humanam societatem cum fide tolli crederent, contraque utilitatem fides illis semper antiquior fuit. Vno tamen exemplo proditur Amasis Persarum dux labefacta fide, qui cum Barcæis super occultam fossam fœdus feriret id ratum

*Castorem iurabant. Cæremonia.*

*Pontifex Maxi. Flamen dialis non iurabat.*

*Phryges non iurabant.*

*Gallis & Pœnis nulla religio iusurandi.*

*Venerum iusurandi.*

*Spartani. perfidia taxati.*

*Thestala siue des.*

*Parthi.*

*Aphri.*

*Syri.*

*Arabes.*

*Persæ.*

*Amasis.*

*Barcæis.*

*fœdus.*

*ratum.*

# GENIALIVM DIERV

fore iuravit, quoad humus illa firma solidaque maneret. Mox resecta fouea foedus soluit, & iusiurandum rupit. Præceteris traditur Zenocrati tanta fides habita, ut quum nullius iniurati testimonium admitteretur, soli Athenienses sine iuramenti religione assensere, eumque iniuratum, quod inueteratæ fidei esset, in fidem atque officium admittere.

*Zenocratis fides.*

*Quid sit exedra, quid menianum: de quibus apud iureconsultos mentio frequens: & quid embamma.*

## CAPVT XI.

*l. si vero. ff. de allegat.*

*Exedra.*

*Menianum.*

*Embamma.  
l. si quis vinum §. si acetum.*

**F**VI in perpetua quæstione apud iurisperitos, qui inter patronos causarum longe præstantissimi habiti sunt, quid exedra & quid menianum esset: de quibus ab Vlpiano de his qui deiecerunt, mentio fit. Et quum homo quispian insigniter impudens, assereret fenestræ genus fuisse exedram, qualem in nostris ædibus hodie conspiciamus, idque improbiissime contenderet: alii aliter censentes, sedem esse putarunt, qua viri maturo ingenio, studio & bonis artibus dediti, uti solita uere, idque Ciceronis auctoritate significari, de natura deorum primo, ubi se in exedra sedentem disserere asseuerat. Cumque hic verbi significatus longe ab Vlpiani mente dissideret, animaduerti tandem, non sedem ab Vlpiano, sed cubiculum designari columnis fultum & epistylis pluribus, excisis spatiis, quibus prospectus in viam erat, aliquando sub'dio, nonnunquam sub resto: menianum vero dici, proiectum protentumque spatium ultra ædes tignis porrectis, nullo munimento fultum ab imo, ambulandi prospiciendive causa, à Caio Menio Crassi collega, vnde nomen mutuauit, inuentum. Cum. n. C. Menius Catone & Flacco consul: bus domum venderet, ut ibi basilica extrueretur, ius vnius columnæ supra quam restum proiceret, & tigna immitteret, sibi excepit, quo superiora latius paterent, & posterius prospectarent: cuius generis ædificia, inde meniana dicta, hodieque id nomen obtinuit: idque à Labeone de priuatis ædificiis aptissime notari, cuius verba fuere: Proiecta sunt ea, quæ ita prouehuntur, ut nunquam conquiescant. Eiusmodi sunt Meniana & subgrundia. Iterum quærebatur, quid esset embamma, de quo ab Vlpiano de vino & oleo legato, an aceto deceat,

annume-

annumerar  
catu solliciti  
embamma  
infolos, al  
stomachum  
târ alii) ace  
aceti lapo  
to, embam  
niam eiul  
de vino leg  
continebi  
bamma ve

*Quot virgines fuerint*

**Q**UOD virgines fuerint, quæ illas mant, quæ Numa in stæ antistitiæ remon dis Minerisse legi inextincti pinio fuit. consecrati luminis alii em, prolu phos cultorant, inueni ma peregre habent perum maxre, & sacrafferant Anacim in perpetua Minerua

an numerari, eleganter quæritur. Cumque in verbi signifi-  
 catu solliciti essent, neque id assequi viderentur posse, nos  
 embamma censuimus, contritos sapores dici, acido vino  
 infusos, asperrimi gustus, ad acuendum excitandumque  
 stomachum, à verbo *ἐμμάτω*, quod est, intingō seu (ut pu-  
 tāt alii) acetum coagulatum, quod vino dilutum aut aqua,  
 aceti saporem facit. Est igitur Vlpiani opinio, aceto lega-  
 to, embamma perinde legato accedere, sicut acetum, quo-  
 niam eiusdem saporis & naturæ sunt. Verba vero Vlpiani  
 de vino legato, hæc fuere. Si acetum quis legauerit, non  
 continebitur legato acetum, quod vini numero fuit; em-  
 bamma vero continebitur, quia aceti numero fuit.

*Quot virgines Vestales, quæve illarum disciplina & institutio  
 fuerit, quæve afficiatur poena inter, damnata.*

## CAPVT. XII.

QVI de Vestalibus virginibus memoriam reliquere,  
 illas à Numa Pompilio primum lectas fuisse autu-  
 mant, quod sacerdotium cum Albæ oriundum esset, idem  
 Numa inde translato sacro, Romam aduocauit: vtque Ve-  
 stæ antistites assidue forent, præcipua virginitate & alis  
 cæremoniis sanctas fecit. Cuius instar sacri, in Polia-  
 dis Mineræ templo multa religione inclyto, in Attica  
 fuisse legimus: in quo virgines assidue degere, & lychnum  
 inextincti luminis, ac Palladium exiltere, multorum o-  
 pinio fuit. Lychnum quoque in arce, Athenis Mineræ  
 consecratum ferunt, quem semel oleo repletum, assidue  
 lumini alimenta sufficere, ad insequentis anni eundem di-  
 em, prodiderunt. Ignem quoque peruigilem apud Del-  
 phos custodiri à mulieribus, quæ matrimonio solutæ e-  
 rant, inuenimus: vbi si quando extinguebatur, ex Solis flam-  
 ma peregrinum elici oportebat. Persæ quoque ignem  
 habent peruigilem, sicut Chaldæi, Medi & Assyrii, vt deo-  
 rum maximum, illique velut sacro numini hostias macta-  
 re, & sacra facere, atque ex illo euenta rerum interpretari  
 assuerant: apud quos Dianæ Ecbatanæ templum fuit, quam  
 Anaticum vocant, cuius sacerdotes procul à virili contagio  
 in perpetua virginitate degunt. In Britannia quoque  
 Mineræ numen colitur, in cuius templo perpetui ignes  
 nunquam

*Vestales à  
 Numa insti-  
 tuta.*

*Virgines in  
 Mineræ  
 templo.*

*Lychnus  
 Athenis.*

*Ignis perui-  
 gil apud  
 Delphos.  
 Persas.  
 Chaldaeos.  
 Medos &  
 Assyrios.  
 Diana  
 Ecbatana  
 sacerdotes.  
 Britanni.*



# GENIALIVM DIERV

*Vestales in  
templo Vestæ*

*Vestæ nulla  
effigies.*

*In Parcarum,  
Cereris &  
Proserpina  
adibunt nulla  
simulachra.  
In Vestæ tem-  
plo senatum  
cogi non li-  
cebat.  
Quatuor pri-  
mæ Vestales,  
deinde sex,  
 tandem vi-  
ginti.*

*Etiā inui-  
ta ad hoc  
sacerdotium  
cogebantur.*

nunquam canescere in fauillas, sed in saxeos globos ver-  
ti ferebantur. Hæ autem virgines in templo Vestæ, quod  
forma circulari fuit, inter Capitolium & Palatium mora-  
bantur assidue, ad quod ingredi interdum verabatur nemo:  
sub noctem vero adire, præ pudore masculino non licebat,  
fœminæ vero faserat. In quo nulla Vestæ effigies aut si-  
mulachrum deæ, cui immolarent, viscebatur, quia Vestam  
nihil aliud quam animum & diuinum putarunt ignem,  
quæ diuina mens animo concipitur, oculis non videtur.  
Sicut Corinthiædes Parcarum, Cereris, & Proserpinæ,  
nulla habere simulachra dicuntur. Tamen Vestam vir-  
ginis ore tympanum gestantis, quod ventros contineat,  
nonnulli effinxere: cuius aditum ex fonte Camœnarum  
Vestæ consecrato, ex Numæ legibus, vestales spargere as-  
luerant. Quod quidem minime inauguratum fuit, ne-  
quando in eo senatus cogeretur: ideo non esse templum  
aliqui existimarunt: licet in atrio Vestæ, quod à templo se-  
iunctum erat, quandoque haberi senatum videamus. Qui-  
bus virginibus, ne sacra intermitterent, stipendium de pu-  
blico statuit. Eas enim quatuor à principio fuisse tradunt,  
quarum nomina Gegamia & Beremia, deinde Gamilia &  
Tarpeia, primum à Numa initiatæ, & post Numam à regi-  
bus ad sacerdotium addictæ. Lapsis inde temporibus,  
quum populus in sex partes diuisus foret, vt pro eo sua  
quisque parte minitram haberet sacrorum, duas additas  
fuisse ferunt, donec aucto & propagato imperio, collegi-  
um Vestalium ad vigenarium numerum constitutum fuit:  
quibus quæ præsidebat, dicebatur maxima. Has ergo ar-  
bitrio decretoque pontificis max. ingenuas, & libero pa-  
tre genitas, etiam nolentes & ab inuitis, ad sacerdotium  
cogi compertum est, eas præcipue, quibus summa integri-  
tas, pudor & virtus foret, nisi flaminis, pontificis, auguris,  
aut quindecimviri sacris faciundis, tubicinis vel sacrorum,  
vel septemviri epulorum, aut salii filia foret. Horum  
enim in filias, inuitas & detrectantes ad sacerdotium co-  
ginon posse, neque cuius pater tres aut supra filios non  
haberet: neque illam cuius soror vestalis fuisset ca-  
pta, pontificum decreto cauebatur: neque illas, quarum  
mater cum viro dissidium fecisset, neque in eodem con-  
iugio maneret. Quarum si qua mortem oppeteret, in  
demor-

demortuæ locum aliam capi oportebat: sed nec minor sex  
neque decem annis maior capi poterat, quæve patrima, &  
matrima non esset, neque ea quæ aliquo oris aut sensus  
vitio laboraret. Quæ dum capitur à pontifice max. non  
suo nomine, sed Amata appellatur, omnem veteris deno-  
minationis sequuti. Siquidem quæ prima vestalis ca-  
pta fuit, hoc nomine fertur nuncupata. Quibus quidem *Amata no-*  
ad sacerdotium admissis, assidua infidens cura inerat ignis *men Vestali-*  
sacri & æterni, qui in penetralibus Vestæ, in fictilibus vas- *bus imposi-*  
culis servabatur, quasi cœlestis arcani custodiam & cu-  
ram fidelem per vices agere, ignemque servare. *tum.*  
Quibus propter sanctitatem & continuam virginitatem tan- *Munus Ve-*  
tus est honos habitus, ut velut sacrosanctæ, ab omni viro- *staliū.*  
rum contagio intactæ forent, adversusque eas, aut decre- *Honos Ve-*  
ta vultusque earum, nulli magistratui intercedendi facultas *staliū.*  
erat. Quibus hoc etiam tributum est, ut licet essent sub  
patris iure, postquam ad sacerdotium adscitæ sunt, sui iuris  
effectis, testandi manumittendique, etiam sine curatore,  
libera facultas foret. Ipsæ tamen intestati hæreditatem  
adire, aut bonis succedere, vel ipsis intestatis hæredes ali-  
qui esse nequibant, quod veteri scito apud Labeonem ca-  
uebatur. Cumque soli Theratæ vestali privilegio ho- *Theratia*  
noris, ius testimonii dicendi a populo datum esset, hinc ef- *vestalis ius.*  
fici colligique potest, reliquas testimonii ferendi ius non *ferendi testi-*  
habere: eas tamen quum testimonium dicebant, iudicio & *monii.*  
foro adesse oportebat. Tum si qua dissidia & similitates,  
vel aliquæ exortæ offensiones fuissent, aut seditio intesti-  
na coorta inter ciues, ut Vestalibus intercedentibus & de-  
precatricibus, & quasi internunciis, pacis fœdera inirentur,  
illarum curæ mandabatur: hisque mediis & procurantibus  
offensarum culparumque venia impetrabatur. Testamen-  
ta quoque & quæ secretioris consilii erant, quæve quis cela-  
ri & in abdito esse, & suo tempore in lucem promi volebat,  
apud illas deponeretur, ut in fideli custodia essent. Qui-  
bus, postquam in sacerdotium adscitæ fuerunt, triginta an-  
norum castitas præscripta fuit. Primò enim decennio  
quæ ad cultum & arcanas cærimonias, ritusque sacrorum  
spectarent, quæve vetustissimis carminibus & monumen-  
tis prodita erant, ediscebant: secundò verò, quæ didicere,  
opere complere & efficere: tertio autem decennio, sacra &  
instituta.

# GENIALIVM DIERVM

*Honor Vestalibus exhibitus.*

*Vesta ignis extinctus prodigii loco habitus.*

*Vestalis cuius inauria ignis extinctus, flagris caesa à pontifice.*

instituta, ritusque & caeremonias, quas didicissent, alias edocere oportebat. Tunc denum exacto circulo annorum triginta, velut emeritis stipendiis, liberum erat vel sacerdotio solui, & aliam vitam nancisci, vel si voler, alii nubere, & filios educere, aut sacrorum curam gere, & eodem cultu ornatuque esse, non vetabantur. Tantæque dignationis fuere, vt si extra atrium Vestæ prodire vellet, nisi præcedentibus fascibus, ob honorem sacerdotii, foras exire non liceret. Tum si vi morbi aut necessitate, templo excedebant, quo venerationis plus inesset, matronas & grandes natu matres, insignes morum verecundia & probitate, quæ eas comitarentur & custodirent, adhibebant: cui ad omnem occursum, etiam consules prætoresque de via decedebant. Quod si dum foras vadunt, ad capitale quisquam supplicium traheretur, si obuiam fieret, ipsum tunc mortem oppetere, aut nouissimo exemplo affici non decebat. Tantoque cultu & honore ob sanctitatem sacerdotii habitæ sunt, vt seruitia fugitiua nondum vrbein egressa, in loco precatationis retinerent, & seruitute eximerent. Ad se quoque fugientes, ab iniuria prohibere, atque à cuiusque magistratus imperio intercedere poterant: ab eisque quum sacrosanctæ forent, aut decreto iussuque earum, nulli magistratui, nec trib. plebis qui pariter sacrosanctus est, prouocare permissum tantumque illarum iussui virium & roboris fuit, vt Claudia Vestalis patrem iniussu populi triumphantem, ne cui tribuno intercedere liceret, ascenso simul curru, in Capitolium sequuta fuerit. Quod si quando Vestæ ignis (cuius præcipuam ducebant curam) extinctus foret, id inter non minima prodigia habitum, magna semper mercede expiatum fuit: quippe ex eo formido, & non mediocris terror, religioque senatui populoque incussa erat, illisque non procuratis, aut diis non propitiatis, à rebus agendis grauibisque negociis haud secus abstinebant, quam si dira & terra prodigia, aut portenta calamitosa prædicta forent. Ea verò Vestalis, cuius custodia fuerat, ob secordiam: sicut ob alia crimina à pontifice maximo, qui eas fidei custodia seruabat, flagro plebæbatur. In abdito enim conclau & penitus abstruso loco, eam obtento linteo flagris plebæbat. Ignem verò extinctum ita suscitabat, vt vas æneum pellucidum.

trium

trium angulorum, ad Solis iubar obiceret, ita ut undique accensus in orbem coiret: illudque usque adeò diuerberaret, denec conceptum ignem arida materia, clibano in ædem ferret. Quem quidem nouum accendere calendæ Mart. quibus principium anni agebatur, quotannis solitæ sunt. Fuitque is ignis perpetuus in penetralibus sacris, & penu Vestæ, velut sanctiore recessu conditus: in quo Palladium & dii penates Troia aduecti, fatale pignus imperii colebantur, ad quod nulli hominum, nisi Vestalibus & pontificibus adire fas erat. Qui quidem dii fuere duo iuuenes, veteris artis & operæ paruis imagunculis sedentes, & militari more pila tenentes: tamen si Palladium ab Ænea aduectum, nonnulli Apollinem & Neptunum ferant: alii Troiaum Palladem Romæ & Lauini, Luceriæ & Stritidæ demonstrari tradunt qui ab Ænea in Italiam allati, Lauini mansere primum, mox ab Iulo in Albam à se conditam translatis, pristinam Lauinii sedem sua sponte reperisse dicunt. Quod si quando Vestales sacra diis libarent, aut Vestæ rem diuinam facerent, e oculis ornaturique, ut licet vitatæ incederent, album tunc vestimentum, quod suffibulum vocant, oblongum prætextum quadrangulum in capite sumerent: illudque fibula subnecterent, castaque mola & sale tuso, ac in ollam fictilem misso, & mox in aquam iniecto, sacra facerent, calcibusque fictilibus, qui culluli dicti sunt, Vestæ & diis libarent: Scirpeasque effigies triginta numero, quas Argeos vocant, ex virgulto statis diebus in Tiberim deiicerent, arasque deorum numinibus accenso foculo, dicarent. quibus hoc proprium ferunt, ut defectum capillum, tanquam sacrosanctum, vulgò atteri non sinerent: sed in loro arbore conspicuæ magnitudinis, quæ in Lucinæ ara colebatur, apponerent, cui ob id capillatæ nomen. Tû si quando sacramento adigebatur, nisi per suam Vestam iurare licebat. Eratque Vestalium opus, annis singulis stata die regem sacrorum adire, utque vigilarer, neve diuina intermitteret, præmonere præcauereque. Tantæque dignationis & pudoris habitæ sunt, ut his præsentibus tanquam arbitris numinibus, non factis modò, sed & verbis obsecris & prætextatis abstinerent: easque velut angusta & sancta templa, asque vicum castitatis exemplar, religiose observarent.

*Ignis Vestæ resuscitandi ratio.*

*Palladii & dii penates in Vestaliis custodia.*

*Vestalium ornatus in sacrificando. Suffibulum. Sacrificii modus.*

*Scirpeæ effigies in Tiberim deiecta. Lotus capillatus.*

*Vestalium iusiurandi Munus aliud Vestalium. Honos.*



# GENIALIVM DIERV

*Speculaculis  
admisſe.*

*Vestalis in-  
ceſti conuiſ-  
ſa pœna.*

*ſupratoris  
pœna.*

*Vestalis in-  
ceſti damna-  
um.*

*Qua abſo-  
luta.*

*Innocentes  
condemnata*

uarent: Et tamen ſtanti exempli & diſciplinæ forent, illas tamen athletarum ſpectaculis, & theatro interfuſſe quandoque legimus, ſcilicet remiſſo officii munere, de concilii ſententia. Si qua verò deſtabili ſcelere polluta, omnium ſententiis pontificum inceſti conuiſta & damnata foret, in eam manus aut vim inferre nulli licuit: ſed poſtquam familiam in poteſtate habere, & ſacris abſtinere iuſſa fuerat, ſtata die ſub effoſa humo, ad portam Colatinam, in loco cui ſclerato nomen, viam deſodiebant: virginis verò ſupratorum in comitio cadebant ad necem. In ea enim ſubterranea erat fouea, ad quam gradibus deſcenſus, & in imo leſtulus, lucerna ardens, panis ſimul & lac, item aqua, & in gutto oleum: virginem verò damnatam demptis vittis è uertice, feretro impoſitam, cultu miſerabili, maxima omnium horrore, eò deducebant: quo ubi deducta fuerat, uinculis ſoluta pontifex maximus, ſolenne præſatus carmen, capite velato, ad oſtium foueæ conſtituebatur: & poſtquā introgreſſa fuerat, illo auerſo, & ſcalis ſublatis, deſuperque aggreſſa humo, deſodiebant vi- uam, ita ut ab omni hominis tactu illaſa extingueretur. Qua die tanquam lugubri & ominoſa, conſternata urbe, velut ſi repentinum incommodum accidiſſet iuſtitio in dicto nihil publicæ magnæque rei agere licebat. Tanta uidelicet cura, tantaque ſollicitudine priſci cauebant, ne qua in ſacerdotes & deo dicatas uirgines vis fieret. Fuere autem Veſtales inceſti damnatæ inter alias, Popilia, Æmilia, Oppia, Fabia, Minutia, Sextilia, Opimia & Fleronia, inter quas Caparonia ſuſpendio ſupplicium præuenit: Fabia verò inceſti cauſam dixit, cum eis Catilina obiceretur & quia ſoror Terentia Ciceronis erat, inducto crimine abſoluta fuit. Cornelia Maximilia abſens & inaudita à Domitiano inceſti rea, quum eſſet abſoluta, non admiſſi forſan eriminis, prauo iudicio pœnas dedit. Cumque Urbina falſi criminis, uirgis caſa & uia deſoſa fuiſſet, religio urbem peruaſit, immeritam pœnam luiſſe, quod peſtilenti contagio matronæ mortuos edebant partus, ipſæque una interibant: ob id admiſſum plecti, & merita noxa puniri. Poſthumia verò ob mundiorem cultum, criminis inſimulata, cauſam dixit: mox ſine nox & innocens comperita, de collegii ſententia omnium votis abſoluta fuit.

*Ex qui*

*Exquilum v*

**P**RISCO  
conſtat  
ne & praua  
tizq; agere  
antiquitas  
irpequeſti  
genera obli  
ſecundum  
drupedibus  
ſuui, quæ ne  
ta renouor.  
dem in pote  
In augurum  
auſpiciis, ſu  
obſeruare  
tione vaga  
autem, au  
augures ex  
do aduunc  
denda ad ſe  
debat enim  
notabat. Ex  
quod proſp  
niſtra in de  
quæ nobil  
Ideò fulme  
nique euen  
enim quæ  
Graeci dex  
putent, ex  
ptentione  
cunt origi  
deunt, ſun  
ſyllæ diſt  
men e ca  
bus micar

*Ex quibus veeres captare auspicia solerent, & auspicium  
qua prospera quæve piacularia sint.*

## CAPVT XIII.

PRISCOS Romanorum adeò auspiciis deditos fuisse  
constat, ut post urbem conditam falsa illa superstitione  
& praua religione ducti, nihil bello vel pace, domi mili-  
tiæq; agerent, nisi auspiciò. Sed inter auspicia, de quibus  
antiquitas fabulata est, quæ prospera, quæve piacularia sint  
sæpè quaesitum est. In primis receptum est auspiciorū quinq;  
genera obseruari ab augurandi peritis: primum ex cælo, *Auspiciorū  
quinq; geno-  
ra.*  
secundum ex anibus, tertium ex tripudiis, quartum ex qua-  
drupedibus, vltimum ex diris. Ex his quædam oblatiua  
sunt, quæ non poscuntur: quædam impetratiua, quæ opta-  
ta veniunt. Oblatiua, non semper auspiciū fructu: siqui-  
dem in potestate videntis sunt, an illa ad se pertinere velit.  
In augurum enim disciplina hoc traditur primum, nulla  
auspicia, siue boni, siue mali prænuucia, ad eum, qui illa  
obseruare negauit, pertinere: nam temerè iacta, & sine ra-  
tione vaga, diuinationem non recipiunt. Ex impetratiuis  
autem, auspicia vera sumi sæpè notatum est. Quotiesque *Cavemonia  
augures ex arce augurium petunt, lituum tenent sine mo-  
dum ex arce  
do aduncum, quo cæli regiones & certa spatia, quibus viz augurium  
denda ad se pertinere volebant, quæ templa dicta sunt: se-  
petebatur.  
debat enim augur velato capite, & lituo cæli regiones  
Templa.  
notabat. Ex cælo fit augurium, ut si læuum intonuisset, Ex cælo.  
quod prosperi euentus putarunt esse: idem si fulgur à si-  
nistra in dextram emicuisset, Hetrusca disciplina: quia  
quæ nobis læua sunt, à diis dextra ex parte demitti putant.  
Ideò fulmen in rebus omnibus letum auspiciū facit, bo-  
nique euentus est, si sinistra ex parte venit. In auspiciis  
enim quæ sinistra sunt, bene euentura putantur. Tamen si  
Græci dextra ex parte veniens augurium, auspiciatis  
putent, Ex his tamen dira habentur fulmina, quæ per se-  
ptentrionem in occasum vergunt: quæ verò ex ortu du-  
cunt originem, & in eandem partem cæli circumactura re-  
deunt, summam portendunt felicitatem: quale ostentum  
Syllæ dictatori oblatum memorant: aut quoniam ful-  
men è cælo decidit, rursusque in sublimi crebris igni-  
bus micat, quod fortunatum fuisse nemo dubitauit.*

*Ipsium*

# GENIALIVM DIERVM

*Fulmen co-  
mitia impe-  
diebat.*

*Manubia  
Iouis cur  
rubra.*

*Fulminadi-  
urna Ioui,  
nocturna  
Plutoni tri-  
buita.*

*Popyfma.  
Fulminis  
auertendi  
ratio.*

*Ful in polluti-  
in lucis.*

*Bidental.  
Tonitrus  
impares, pa-  
res, maturi-  
ni, meridia-  
ni, sereno  
tempore e-  
missi.*

*Fulgura  
publica, pri-  
uata.*

*Fulgura po-  
stularia, pri-  
uata.*

Ipsum tamen fulmen, quacunque ex parte venit comitia impedit. Ioue enim tonante nihil cum populo agi posse liquet. Si tamen tonet in comitiis, vitium oblatum creandis magistratibus, atque ideo obnunciari oportere: si verò grandine simul & fulminet, calamitatem præsignari volunt. Propterea cum omnes dii manubias albas nigrasque habeant, solius Iouis rubras esse volunt. Et quanuis Herusci vates nouem diis, fulminum iactus potestatesque tribuant, quorum vndecim fuere genera, Romani tamen diurna Ioui, nocturna Summo (quem Plutonium dicunt) tradiderunt. Fuitque memorie proditum, ea fulmina quæ solus Iupiter excutit, læta esse: quæ vero concilio deorum aduocato, auersa reputari. Ideo fulgetras adorare, & popylmatibus obstrepere, concentum esse gentium Plinius notauit. Est autem popysma, sibilus tenuis ore emissus. Græci verò, ut vim tonitrus & speciem fulminantis cæli auerterent, pateris vina effundebant. Thracæ dum fulminat aut tonat, in cælum sapittas intendunt, rati tonantem hostem esse dei, quem ipsi colerent. Paulo tamen Æmylio apud Amphipolim sacrificante, fulmen è cælo emissum, quum sacra combussisset, regni mutationem portendit, quod mox consequutum est. Fuitque opinio haruspicum fulmina magnopere fieri in pollutis lucis, ideo reliquias fulminis cum sacrificio sepelire, dispersosque ignes in vnum cogere, & quadam tacita prece, terræ condere solebant, quem locum bidental dixerunt. Nonnulli impares tonitrus boni ominis esse, & felicia protendere volunt: pares autem, diros euentus & calamitates: alii matutinos, ventum: imbrem verò, meridianos prædicere. Serena tamen tempestate tonuisse, hominesque aut ædes sacras de cælo tactas esse, tristis euentus fuisse, & auspicii mali sæpè notatum est. Contra verò Homerus, Iouem sereno intonuisse post effusas preces, felix omen & ratum auspicium fecit. M. Crasso castra, quæ trans Euphratem metatus fuerat, bis fulmine icta, triste prodigium & infandas cædes attulere. Alii ex fulguribus quædam publica adnotarunt, alia priuata: Publica, non ultra trigessimum portendere annum, nisi in deditione oppidi: priuata, non ultra decimum augurium facere, nisi in sponsalibus, & natali die auspicata, ex quibus quædam postularia, alia pestifera.

fera, pleraque  
liaria. hospiti  
superuenient  
enim tantum  
illorum in  
fulminis po  
quit, petitis  
uonem ad  
genera fecer  
cium super  
bonum aut  
nec opinant  
ruita sunt, &  
tionem non  
oscines, qu  
peres volat  
enim canu  
Ex præpetit  
quali & im  
quom iage  
dam dixer  
tant: non  
emittunt  
per augur  
difficiter  
omeo facit  
volatu aug  
lare videan  
portendere  
denda vide  
aqualarom  
iplosque a  
Superbo es  
sunt, porte  
detraxille  
minaram  
rem Alex  
lum è ma  
cisse, velu  
regnum

fera, pleraque consilia dicta sunt, aut monitoria, vel auxi-  
 liaria, hospitalia, vel regalia, nonnulla peremptalia quæ  
 superuenientium fulgurum significationem perimunt. Ea  
 enim tantam vim habent, ut quicquid alia portenderent,  
 illorum interuentu tollatur. Quod verò interuentu  
 fulminis portentum est, alterius significatione tolline-  
 quit, pestifera mortem, postularia sacrificiorum emenda-  
 tionem admonent. Pars multò maxima, tria fulminum  
 genera fecit: consiliarium, quod post cogitatum nego-  
 tium superuenit: autoritatis, quum post rem perfectam,  
 bonum aut malum, quod futurum sit, prædicit status, ubi  
 nec opinantibus nobis fulmen interuenit. Quæ verò for-  
 tuita sunt, & in calu posita, nulla ratione subnixæ, diuina  
 tionem non recipiunt. Ex auihus verò augures quasdam  
 oscines, quasdam præpetes notant: oscines cantu, præ-  
 peres volatu augurium facere, & futura prædicere. Semper  
 enim cantus oscinis, quum sinister est, secundissimus fuit.  
 Ex præpetibus autem, aquila, vulture & buteone, san-  
 quali & immusulo, latantur, easque felicitis euentus esse,  
 quum ingentibus alis patulæ & porrectæ volant. Quas-  
 dam dixerè funebres, quæ omine aucto aliquid fieri ve-  
 rant: nonnullas superuaganeas, quæ ex summo acumine  
 emittunt vocem: alia caduca auspicia, quum in templo  
 per augures metato, aliquid excidit: pleraque cliuia, quæ  
 difficulter eueniunt. Aquila si dextra ex parte venit, felix  
 omen facit, & magnarum rerum auspicia: quas quidem  
 volatu augurium facere, præcipuè si stridentib. alis euo  
 lare videant, omen futuri maximi boni, ac læta & magna  
 portendere dixerunt. Vultures quoque Romulo, in con-  
 denda urbe, præsens auspiciū fecere. Sed tamen vultures  
 aquila, & aquilarum fortis implumes occidisse, nidosque euer-  
 tisse, vulturis ipsosque à passu, pedibus & rostro abegisse, Tarquinio  
 Superbo exilium, & regni amissionem, quæ mox sequuta  
 sunt, portenderunt. Aquilam Tarquinio Prisco pileum  
 detraxisse in sublimi, deinde capiti reposuisse, regnum o-  
 minaram ferunt: sicut Aristander aquila augurio, victo-  
 rem Alexandrum prædiuinauit. Rursus correptum iacu-  
 lum è manu satellitum abstulisse, & in profundum deie-  
 cisse, velut prodigiosum ostentum, Dionytio exilium, &  
 regnum sibi abrogari, funestatque calamitates præmon-

M m

strauit.



# GENIALIVM DIERVM

*Quæ gentes  
auguriapo-  
sissimum  
obseruanti.  
Sacrificium  
omen ex  
vulturibus.*

*Ex vulturi-  
bus, coruus  
& aquilis  
congregatus.  
Ex gruibus.  
Ex ciconia.*

*Ex accipitre*

*Ex miluo.*

*Ex falcone.*

*Ex buteone.*

*Ex picio &  
Luscinia.*

*Ex ardeola.*

*Ex hirundi-  
nibus.*

strauit. Fuitque diu quæstionis an sanqualis, & immu-  
sylus inter aquilas censendi forent: quorum volatus, licet  
æuo priore incognitus, secundissimos habere euentus cē-  
sebat, Cumque ex auib. omnia multi obseruarint,  
præcipui fuere Cares: quibus rex Caras, ex auib. auspici-  
um dedit primus. Postea Arabes, Phryges, Cilices, Pi-  
scides, Pamphili & Galli, auim. cantus & volatus reli-  
giosè obseruarunt: ex quibus vera auspicia ominari sunt:  
quibus obseruatis, haud secus quam ex oraculis euenta  
rerum & negotiorum præsumpsere. Sæpè tamen vultu-  
rem in ædem Iouis, aut deorum volasse, prodigij loco, re-  
ceptum est: idè velut portentum, malique auspicii, pro-  
curatum fuit: sitamen vultures, corui & aquilæ in vnum  
coirent, eadem haud dubium: & si grues volantes, à recto  
flecterent cursu & retrocederent, infandam naui tempe-  
statem, & mare procellosum, mox turbines & fluctus præ-  
nunciarent. Ciconiam non vt grues, prodigium facere di-  
cunt, sed in auguriis non dubiam ferre concordia signi-  
ficationem proxima est accipitrum natura: præcipuū verò  
genus, quod circum appellant, altero pede claudum, quod  
fortunatum nuptiis & pecuariæ rei, opinari sunt. Contra  
miluus diri maliq; ominis, semperq; infortunia præmon-  
strare ereditur. Triorchon eorò, cui principatum dedere  
augures, & falconem felicitis euentus, futuriq; maximi  
boni spem habere, augurio expertissimo compertum est.  
Est autem triorchon, quem buteonem antiquitas dixit,  
quodq; tres testes habeat, triorchon dictus. Falconis ve-  
ro augurium tam auspiciatissimum. Thuleis fuit, vt viso  
augurio, Capuam in folio felicissimo condiderint. Dario  
accipitrum viso, duo vulturum paria vellicantium, omen  
fuit, quod è coniuratis sumpto supplicio, haud multò  
post Persarum regno potiretur. Picus verò Marius &  
Luscinia efficacia auspicio habentur, prosperaque semper  
& felicia decreuerunt. Inter quæ ardeolas, quas leucos vo-  
cant, quum ad austrum volant vel Septentrionem, magna  
semper portendere voluerunt. solui enim pericula. & me-  
tus exinaniri eorum aspectu multorum opinio fuit. Luscinia,  
quæ in ore Stesichori infantis cecinit, talem illum fu-  
turum designauit, quantus postea fuit. Contra hirundines  
infausti ominis esse, & ancipitem afferre fortunam, multi  
prodi

prodiderunt  
parat, birun-  
adem quæ  
tes, suscepti  
derunt. Pi-  
dentis dep-  
fuit: in v-  
fecit. Co-  
ratur. Ca-  
gnus nautæ  
denunciat  
genere aqu-  
liæ nauiculi  
vespertinos  
uere. The-  
tus galloru-  
cis: Idque i-  
obstrepit &  
aliquid im-  
tus design-  
incendiar-  
fuit. Quæ  
uus quog-  
vero coru-  
vocem vel  
clara voce  
rò ab occa-  
vorasse, re-  
Syllam &  
designauit.  
maliq; por-  
lantes obst-  
& Cicero-  
præmonit-  
nix velip-  
Maximè  
funesta &  
magna n-  
dore quæ-  
semper m-

prodiderunt: nam Cyro regi, dum contra Scythas bellum parat, hirundinum visio infaustam fecit expeditionem. Eadem quoque Pyrrhi tabernaculo, & naui Antonii insidentes, suscepti belli infelicitatem, & funestas clades portenderunt. Picus quoque Martius in capite prætoris iura redendentis deprensus & occisus, futurum excidium auguratus fuit: in vexillis verò Sabinorum insidens, felix augurium fecit. Columba si comitata est, prosperos successus auguratur. Cæteris autem nullius auspicii credita est: sicut cygnus nautis, & his qui freto agi volunt, prosperos cursus denunciat: reliquis verò inauspicatus. Circum tamen de genere aquilarum. columbam discerpentem vnguibus, felix nuncium attulisse, Homerus voluit. Præposteros aut vespertinos gallorum cantus, optimi euentus multi notauere. Themistocli pridie, quàm in Xerxem duceret, auditus gallorum cantus, victoriæ mox futuræ prænuncium fecit: Idque ideò quòd victus nequaquam canit: victor verò obstrepit & murmurat. Contra verò gallinarum: nam dirialiquid imminere, aut futurum incommodum, illarum cantus designauit. Inter reliquas verò inauspicatissima fertur incendiaria & picularis, propter quam vires sæpè lustrata fuit. Quæ autem hæc fuerit, maximæ quæstionis est. Coruus quoque inter aues inauspicatæ est garrulitatis: pessimam verò coruorum significationem, maximè quum glutunt vocem velut strangulati, Plinius notauit: si verò ab ortu clara voce occinuerint, præsentem felicitatem: contra verò ab occasu, exitium apportant. Coruus tamen pullos deuorasse, reliquiasque in nidum detulisse, dissidium inter Syllam & Marium, quo plurimo sanguine pugnatum est, designauit. Coruos quoque autem corrosisse, velut dirum, maliq; portenti, procuratum fuit. Eadem quoque aues inuolantes obstrepentesq; Alexandro Babyloniam ingressuro, & Ciceroni imminens periculum, extremasque ærumnas præmonstrarunt. A dextra tamen coruus, & à sinistra cornix vel picus, spem nò ambigam & ratum auspiciū facere. Maximè verò abominatus est bubo, tristis & dira auis, voce funesta & gemitu, qui formidolosa dirasq; necessitates, & magnas moles instare portendit: ipsum tamen cantu & stridore quetulo, dirum facere auspiciū putant: tacens, non semper malus fuit, quippe bubonis aspectus, Agrippæ ca-

*Ex pico  
Marrio.*

*Ex columba.  
Ex cygno.*

*Arist. circū  
inter accipi-  
trum genera  
recept.*

*Ex gallo-  
rum cantu.*

*Ex gallina-  
rum cantu.*

*Ex coruis.*

*Ex bubone.*

# GENIALIVM DIERV

*Ex noctua.*

ptiuo, Judæorum regnum portendisse fertur. Noctua quoque non semper infortunia facit: namque volans, insignem de hoste victoriam quandoque apportauit. Apud Athenienses enim noctuæ volatus, victoriæ semper fecit auspicium. Si tamen sereno canit, tempestatem: tempestate verò si occinuerit, serenum nunciare fertur. Eadem verò in hasta regis Pyrrhi insidens contra Argos euntis, fatum illa ei & discrimen extremum prædixit. Apes quoque suo examine, dira ostenta, sæpè & triste auspicium fecere, sicut ante pugnam Pharsalicam in ara insidentes, & in navibus conspectæ, dum per æquora ferrentur, Dioni & Pompeio Magnocladem perniciosam, & calamitosos casus prænotarunt. Et quum in castris Bruti examen conspiceretur, mutari castra aruspices iusserunt, ne quid diri portenderent. Nonnunquam felici euentu, sicut quum in castris Drusi via dependente insedere, quo tempore ad Arbalonem prosperrimè pugnatum fuit. Ipsas verò apicem arboris insedisse, oppugnationis futuræ, & teterrimi belli afferre signa, multi adnotarunt. Quæ verò apes in ora infantis Platonis aduolarunt, haud dubiam spem eius magnitudinis attulerunt. Aliter vespæ examen: nam calamitosum auspicium facere probatum est. Aues autem omnium generum circumuolasse, felicitatem magnæ fortunæ, diademaque regium mox futurum, Gordio ostenderunt. Ferunt in Alexandria descriptione, cum ob gypsi in opiam, mœnia farina frumenti designarentur, aues omnis generis illam depascentes, omen fecisse, horreum vicinis gentibus quandoque futuram. Ex tripudiis verò esse

*Ex apibus.*

auguria veteres fabulati sunt: ut si pulli non addixissent, vel se vitulus è sacrificantium manibus proripuisset, aut hostia profugisset, vel percussam mugitum dedisset, vel si inzer sacrificandum, aliquid triste oculis aut auribus occurrisset, seu in extis caput iecinoris defuisset, quæ omnia fœdi euentus esse, nemo dubitauit. Flaminio sacrificanti, vitulus, qui multos cruore inspersit, omen magni terrores fecit. Vel quum pulli è cauea addicerent & palcerentur, ita quod tripudium facerent solistimum, quæ secundissimam raduntur auspicia: nam pascentes aues videre, felicitatem portendere, multi consueverunt. Lydi, Persæ, Iberi & Thracæ non ex auibus, sed maxima auguria ex vino obser-

*Ex vespis.*

*Ex omni*

*generu auium*

*circumuo-*

*latu.*

*Auguria ex*

*tripudiis.*

*De hoc plura*

*lib. 1. c. 29.*

obseruari  
quinare, fo  
sentidque  
bona verba  
funderet ve  
niu & fren  
tant, quos  
mos educ  
in Scythia  
litione occ  
scibus, qu  
drogeni ex  
ex loannis  
dantios rec  
inter conel  
stercus em  
gula augur  
Ex quadru  
auguria: vt  
pilibus fu  
ore, mag  
præstanti  
sos, prodig  
tolium qua  
troisse, & la  
dem porte  
genti clade  
inter duas  
manis ded  
se armis op  
gnauit.  
tas quibus  
riuentur,  
mnitibus  
deduxere  
pum subbi  
re. Iuuen  
tum dirur  
molus fui  
panque h

obseruarunt. Nam vinum effundere, aut vestes vino inquinare, felicitis baud dubiè fortunæ signa esse, augurati sunt: idque attestante Homero, qui Vlyssè discedente, & bona verba precante, Alcinoi uxorem humi facit vinum fundere: velut preces ratas diis habituris. Germani & hinnitu & fremitu equorum, monitus futurorum prædici putant, quos nullo opere contactos: candidi coloris plurimos educebant. In Cappadocia ex myrrhinis virgis, in Scythia ex salignis humi constrictis: alii ex vibrata salitione oculi, quod augurium Palmicum: in Lycia ex piscibus, quos Ichthyomantes vocant: atque Enaries Androgeni ex tilia fronde varicinantur. Nasamones verò ex lomniis ad sepulchra defunctorum. Fuitque apud Byzantios receptus mos, ut scombrorum regem videre, qui inter conchyliæ est miri aspectus, aut iunctum iumentum sterco emittere, fortunatissimos euentus faciat: quæ singula augurum disciplinis latius tradita & præcepta sunt. Ex quadrupedibus autem fuere, quæ pedestria dicuntur auguria: ut quæ à lupo serpente, equo, vulpe, ceterisque reptilibus fiunt. Lupum, si ad dextram commearit pleno ore, magnæ & prosperæ rei augurium facere, & nullum præstantius esse opinantur: contra, lupos in Capitolio visos, prodigii loco est habitum, cuius causa lustratum Capitolium quandoque videmus. Lupum quoque castra introisse, & laceratis obuiis intactum abiisse, exitium & cladem portendisse, euentus docuit, toto postea exercitu ingenti clade affecto. Rursus, quum cerua à lupo fugata, inter duas acies euassisset illas, insignem victoriam Romanis dedit. Lupos quoque in foro visos, incolumes euassisse: armis opprimi patriam, & magna rerum momenta designauit. Quum in Lybiam colonia duceretur, lupos metas quibus ager designabatur, mordicus dissipasse, velut direuentus, effecit, quo minus deduceretur. Non sic Samnitibus deducantibus coloniam, quod duce auspiciam deduxere, quare Hirpini disti. Fuitque animaduersum, lupum subnigrum obuiam factum, grande discrimen afferre. Iuuenta si annicula, aut mula si gemellos peperit, ostentum dirum pestemque denunciat. Sicut leonis aspectus famolus fuit & inglorius, itineraque infesta facere creditur: Enanque hostium pugnam sæpe portenderunt: capræ verò

*Ex vino.**Odyss. 13**Ex hinnitu**& fremitu equorum.**Ex virgulis.**Ex oculis.**Ex piscibus.**Ex tilia fronde.**Ex scombris.**Byzantii.**Ex quadrupedibus.**Ex lupo.**Ex iuuenta**annicula**aut mula**pariu.**Ex leonis aspectu.**Ex capra.*



# GENIALIVM DIERV

*Ex asino le-* salutaris. Hæ enim Carano eximia felicitatis duces fuere.  
*nem occide-* Asinum leonem occidisse, omen magni terroris fecisse,  
*re.* necemque Alexandro portendisse, literis mandatum est.

*Ex serpente,* Serpentem per impluvium decidisse, aut iter commeanti-  
*culpe, cane,* um interrupisse illasum, vel fœtam vulpem obuiam habu-  
isse, aut canem alienas ædes introisse, formidolosos casus  
& insignem calamitatem facere, periti adnotarunt. Ser-  
pentem quoque extris solennibus depastum, diri ominis &  
extremi exitii loco est habitum. Contra Syllæ inter sa-  
crificandum serpens visus & elapsus, felicem victoriam de-  
dit. Suburbana verò colubris plena, equosque illis depa-  
stos, Cræso Lydorum regi ab externis regnum subigi,  
portenderunt. Mures quum candidi sunt, lætum auspici-  
um faciunt, licet illorum occentu dirimi auspicia di-  
cantur. Nanque occentus foricis auditus, Fabio Maxi-  
mo dictaturam, & C. Flaminio magisterium equitum  
deponendi causam dedit. Mures quoque in Argillæ fun-  
damenti apparuisse pugnantes, ciues præferoces & milita-  
tares haud dubio argumento præsignavit: ea enim vrbs ad  
Strymonem bonis auspiciis condita, à muribus dicta est: si-  
cut Coronæ ciuitas in Peloponeso ad Pamisi flumen, quòd  
cornix ænea in fundamentis apparuit, felix nomen tu-  
lit. Siquid tamen mures arroserint, tristitia semper & dira  
portenderunt. Carboni imperatori corrosis fasciis, qui-  
bus in calceatu utebatur, exitium prædixerunt: aurumque  
& clypeos corrosisse, Maricum portendere bellum. Lep-  
us quoque occurrens in via, infortunatum iter præsigni-  
ficat & ominosum, idem vulpes fœta, & canis prægnans.

*Ex muri-*  
*bis.*

*Ex lepore.*

*Ex mustela.*

*Ex arietē.*

*Dira.*

Mustela quoque, sicut picus à sinistra veniens, infausti o-  
minis est. Feruntque arietem insolito colore natum, mi-  
ram felicitatem prænotasse. Ex diris sunt offensiones  
pedum voces exaudita, res oblata oculis, & alia id genus,  
ex quibus certa captantur auspicia: limen offendisse, laci-  
niam adhæsisse, vel prolapsam cecidisse, obscœnum osten-  
tum esse, vulgo receptum est. C. Flaminius quo tempo-  
re ad Trasimenum oppressus interiit, quum in equum in-  
flasset, equo prolapsus, repente corruit, diro & fœdo e-  
uentu, quo ad internecionem crudelem in modum casus,  
occubuit. Neroni Cæsari Alexandriam profecturo, la-  
cinia adhæsit. Diuus vero Augustus læuum sibi calceum

præpo-

præpostere  
tari prope  
lum, quia  
præmonit  
eem magn  
principis,  
tur veteres  
ancipiti co  
Veios mig  
optime, v  
lum profec  
omoem fe  
morabile  
ante ipsu  
tur, nomi  
digressu ab  
amplius R  
profecturo  
dit: coact  
sepulchru  
Cassio pro  
præsignat  
restina cla  
derent. Fe  
suorum m  
naque ad  
cho, obuia  
mius vide  
nus dixisse  
sues come  
dem id tie  
dum exen

Quid sensu

H  
ens  
berem

præpostere' indutum animaduertit, qua die seditione militari prope afflictus est. Et Pompeio Magno pullum amiculum, qua die ad Pharsaliam profligatus fuit, diras vastitates præmonstrauit. Voces quoque exceptæ, in utranque partem magnopere augurium fecerunt: idcirco in rerum principis, quod bonum, felix, faustumque foret præfabatur veteres. Quum maximas clades vrbs perpassa fuisset, & ancipiti contentione agerent patres, an relicto patrio solo Veios migrarent, vox cæturionis audita, Hæc manebimus optime, vrbs sedem stabilisse fertur. Aliiter Crasso in bellum profecturo, qui Cauneas ficus venales clamabat, illud omnem fecit, quo spoliatus fama & fortunis omnibus, memorabiliclade profligatus interiit. Neroni rursus, paucis ante ipsius cædem diebus, de Mausoleo vox exaudita fertur, nomine eius ciens. Augusti quoque Cæsaris supremo digressu ab vrbe, vox temere emissa, augurium fecit, non amplius Romæ eum futurum: sicut Scipioni in Aphricam profecturo, promontorium Pulchri incolumẽ spem ostendit: contra Hannibali, quum ex Italia Aphricam peteret, sepulchrum disruptum auspicium ferale: Bruto etiam & Cassio prodituris in aciem, obuuius Æthiops, calamitates præsignauit. Quare foedissime & cruento bello, atque in testina clade ira conflictati sunt, ut ambo vno prælio conciderent. Fertur quoque Hadrianus Cæsar ex Mauri occursum futuram mortem imaginatus. Non sic Octauio Augusto: nanque asinus cui Nicontax nomen, & asinarius cui Eurycho, obuuiam facti, omen certæ victoriæ attulere. Ac ne nimius videar, neve diutius studiosos fatigemus, de his hætenus dixisse abunde fuerit. Illud quoque haud dubium, si ues comesset fortis, inter prodigia minime reputari: si quidem id frequens, neque propterea ominosum fuisse, assidue exemplis probatũ est.

*Ex vocibus exceptis.*

*Ex Æthiops præoccursu.*

*Quid senserit Hieronymus Porcarius de iniquo iudice, quibusque modis litigantes frustretur & deludat.*

## CAP. XIV.

**H**IERONYMUS Porcarius, diuini humanique iuris sciens, homo liberæ animi & acris ingenii fuit, præterque verberem facundiam, mira in eo eruditio, & in maledicendo

# GENIALIVM DIERVM

Quatuor  
modis iudi-  
cia eludi.

libertas admittit sale, erat enim acris iudicio, & ad irriden-  
dum contentiosus & audax, non infacetus, ita ut iocis vr-  
banis vnumquemque carperet, & ad vivum vsque laceffe-  
ret. Is in confesso nobilium, dum apud eum pro famili-  
ari consuetudine diuenterem, dicere solebat, quatuor mo-  
dis iudicia eludi, veterum scitis traditum esse: odio, gratia,  
precio, aut timore: præter quæ nihil esse, quod iudicum  
animos flectat à vero, literis mandatum dicebat. Sed ta-  
men si quis improbum aut perniciosum iudicem nactus  
fuerit, qui iudicio & legibus abuti velit, innumeris fere  
modis iudicia eludi & præuicari solere, contra ius, fas-  
que. Quibus vero modis id fieret, memoriter ipse & expe-  
dite discebat. Neque enim solum iniquus iudex, inquit,  
qui alteri parti prior est, longis intervallis differendo iu-  
diciū, clientem, pro quo ius stare videt, frustratur & deci-  
pit, ita ut longa mora fatigatus, iudiciū relinquere coga-  
tur, aut donec alius instructior fiat, expectet: ut alter inte-  
rim dolo victus occumbat: sed etiam quum, non ex fide  
bona, acta proponit & refert, quum quæ vnius partis cau-  
sam agunt, diligenter enunciat: quæ vero contra, suppressit  
& tacet, bonum ius alterius partis eludi atque obteri dice-  
bat. Quinetiam multos vidisse assererat, qui illum, cum  
quo lis esset, cui plus nummo fauet, quo pacto aduersarii telis se  
opponat, instruere non verentur, quum quid in re quaque  
consilii capiendum sit, alteri parti enuncient, ita ut ille pa-  
rator factus, bonum alterius ius euerat, & conuincat:  
quum alterius neque voces animis, nec querelas auribus  
admittant: & quum miser ille timidus, imprudensque re-  
rum, iudicis fidem implorando, si iusta ipsius aures fatiga-  
uerit: iudex interim seuerus & vehemens loquenti obstre-  
pat, eūque vel difficulter admittat, aut impotenti ore obiur-  
get: vel si admittit ægre & perinuitus, dissimulato sermone  
vultuque, cum rædio admittere cogatur. Quorum qui-  
dem nequitia, & animi ad fallendum destinati, nulla ma-  
iora (inquit) argumenta sunt, quam quum reconditus ille  
sensus, & abstrusus animus, quam labem misero illi afferat,  
non fecile dignoscatur. Quinetiam persæpe euenire  
dicebat, ut malus iudex, ut illum improuidum ad insidias  
oucat, & vana spe ludificetur, se dubitare, in quo nihil ve-

rendum

rendum sit,  
nom anceps  
quum in  
undum per  
diutius lit  
fatigatus,  
oramque i  
dicio term  
ter inquit  
exploratis  
vero non  
tium mora  
disceprate  
pena omni  
stans & hor  
obrestetur,  
ctatione &  
decedere co  
it. Atque  
quotidian  
mus. Pe  
cebat, ut i  
gatiā, a  
conferant,  
uerso sente  
certamine  
ter se & co  
tantaque i  
ceptione  
gentur, ita  
vera iudici  
iniquus iu  
officina ne  
ius inuad  
qui quide  
ni iuris di  
fici existi  
prauis &  
niquè nih

rendum sit, asseueret: si quod autem in causæ disceptationem anceps dubium ve fiat, illud dissimulante omittat: vt quum maxime vicisse te credas, tunc tibi præcipue subeundum periculum sit. Nonnunquam euenire, vt quum diutius litigantem frustrari nequeat, precibus seu querelis fatigatus, cautam in iudicio se producturum prædicat, aliorumque iudicum expleret vota, non vt causam æquo iudicio terminet, sed vt quo pacto inuadat ius alterius, solenter inquirat: illorumque votis, in illius miseri perniciem, exploratis, sine religione & fide ipsum perditum erat. Si vero non dubiam spem victoriæ videret, iudiciorum & litiumque mora ita rem producat, vt quum finire nutu omnem disceptationem valeat, neutro inclinatis sententiis, suspensa omnia infectaque relinquat. Deumque ille contestans & hominum fidem, si quidem quem appellet, quem obtestetur, quem imploret, nullum habet, diuturna expectatione & ampliore sumptu vexatus: de suo iure tandem decedere cogatur: quo fœdus dici æstimarique nihil potuit. Atque vrinam non his artibus fœdissime vexatos, nec quotidianis damnis, tenore vno, opprimi miseros videremus. Postremo morem pessimo exemplo inualuisse dicebat, vt iudices non iure nec iudicio, sed per factionem & gratiam, aut libidinem, perque inuidiam iudiciorum vota conferant, illic præsertim, vbi in orbem super iure controuerso sententiæ explorantur. In qua quidem re, tanto certamine hinc inde exardescunt studia, vt maledictis inter se & conuiciis, & plerumque manibus vix temperent, tantaque iudiciorum turpitudine fiat, vt nec iudicio, nec disceptatione, sed libidine, perque omnes cupiditates suffragentur, studiumque & gratiam aliquorum potius, quam vera iudicia inquirant. Ac mille modos referebat, quibus iniquus iudex, nō iudiciis, sed impuri latronis modo, velut officina nequitiae, per auaritiā & sordes, bonum alterius ius inuadat, vanaque iudicia precio aut gratia nundinetur: qui quidem non legum periti, sed euerlores potius humani iuris dicendi sunt. Recte igitur Isocrates nunquam effici existimauit posse, vt hi qui male instituti, aut moribus prauis & iniuriis sunt, iustitiam assequantur. Denique nihil malo iudice peius, aduersus quem nec im-

*Vbi sententia in orbem exploratur.*



# GENIALIVM DIERVM

*Adagium  
sceleratum  
apud patro-  
nos causa-  
punit.*

peria magistratum, nec leges valent: neque facile esse in-  
uenire hominem, quem nec dona transuerfum agant. In-  
ualuitque vetus adagium apud causarum patronos, omni-  
dimicatione, contentione atque cura enitendum, vt iudi-  
cem, quem quis nactus fuerit, partim gratia, partim precio  
aut pactione, dando & pollicendo, propensorem sibi quo-  
quo modo parent, quo incolumi amico, nihil amplius que-  
rendum illi sit. Isto enim maxime effici modo, vt eum ad  
voluntatem suam ille nutumque conuertat: & qui gratia  
plus possunt, causa plus valuisse videantur, illique vel nun-  
quam causa cadant, vel præterius fasque iudicata ferant, &  
victores fiant. Sed iam latius processu & liberius, quia me-  
morem piget tædetque. Male profecto humanis ingeniis  
nostra vitia consulere, quum iudicia, quæ fidei tutelæque  
nostræ credita sunt, non ad salutem, sed ad perniciem hu-  
mani generis cæci cupiditate vertamus.

*Quæ in sermonibus quotidianis vulgata proueria apud Ro-  
manos in usu fuerint, & quæ apud externos  
frequentia.*

## CAPYT XV.

**V**LE AT A apud maiores proueria, quæ magis fuerint  
obuia, de quibus meminisse potuimus, præ multis &  
fere innumeris, hæc plane accepimus: ea que licet breuibus  
conclusa sententiis, in sermone quotidiano vsurpata, aliud  
dicere videantur, vtraliud sonent verba, aliud sentias, ta-  
men sub alieno intellectu, obliquis orationibus, quin ma-  
gna plerumque sensa & rerum documenta appareant, nulli  
dubium fuit. Horum exemplorum plena vetustas est:  
nam si quos mutuo studio teneri, & consociatos sibi inui-  
cem operas dare designabant, mutuum mulos scabere di-  
cebant: quod scilicet ita opibus se inuarent, & alter alteri  
præsidio esset, quemadmodum muli inuicem se confrin-  
cantes scabunt. Contra vero, quum aliquis nihil profici-  
cie, & frustra operando fatigatur, ingenti periculo, fructu  
nullo, oleum simul & operam perdere aiebant. Sicut  
Græcum adagium fuit, *ὄνα θέλει ἄνις*, hoc est, asini velle-  
ra quæris, quasi ad id operam daret, vbi laborando nihil  
proficeret: cui affine est, *ὄνα ἀνεργὸν θέλει*, hoc est, caluum  
vellis. Et quum quis lacescit ad pugnam, mox inquitur

*Mutuum  
mulis scabūt.  
Oleum &  
operam per-  
dere.  
Asini velle-  
ra quære.  
Caluum  
vellere.*

animus.

animo, vt  
fossa dixere  
Etis, & ex  
diores & de  
liare est, eq  
animis mie  
buit, vt q  
eum amara  
fragrantiss  
tum, cui pro  
ribum & A  
ita dubius a  
audeat, & i  
exitum vid  
Etant: de  
saxo ferit: f  
quodd scilic  
spites, quo  
verò, quæ  
in vnam, o  
loteros con  
buit. Coch  
lorum, fab  
bus aptetur  
tum & des  
read Sagra  
derent pro  
tenere die  
dagio, inte  
minuio re  
Græco fuit  
xai & ax  
labra. Q  
um, quod  
sperata vi  
tum & tr  
stea certi  
cum qui

animo, ut cominus congredi non audeat, cantherium in  
 fossa dixere. Sunt enim cantherii, equi testiculis defe- *Cantherium*  
 ctis, & execti genitalibus: qui cum semine careant, langui- *in fossa.*  
 dios & degeneres sunt: quare Scythi & Sarmatis pecu-  
 liare est, equos præferoces eunuchos facere, quo mollitis  
 animis mitiores fiant. Græco quoque proverbio incre-  
 buit, ut quum aliqua ita essent dissociata, ut non facile  
 conuentura putarentur, nihil esse cum fidibus graculo, vel  
 cum amaracino sui, dicerent. Fuisse enim amaracinum *Nihil cum*  
 fragrantissimi odoris vnguentum, ex amaraco dilutum, *fidibus gra-*  
 autores memorant. Ad hunc sensum, In lente vnguen- *culo, vel a-*  
 tum, cui proximè accedit, *maracino*  
 tibiæ & Asinus ad lyras. Et quum quis diuersus agitur, & sui.  
 ita dubius animi fluctuatur, ut nec abnuere, nec polliceri *In lente un-*  
 audeat, & in quamuis partem declinet, præsens damnum aut *guentum.*  
 exitium videat, se inter sacrum & solum positum, vulgo ia- *Asinus ad*  
 titant: deductum ab eo, qui in fœdere ineundo porcam *tibiæ.*  
 saxo ferit: sicut Græcum est adagium, Diomedeia anagci, *Asinus ad*  
 ita dubius animi fluctuatur, ut nec abnuere, nec polliceri *lyram.*  
 spites, quorum visceribus equas depauisse dicitur. In eum *Inter sacrum*  
 verò, quem diuersa trahunt curæ, & incertus nutat, ut nunc *et saxum*  
 in vnam, nunc in alteram inclinet sententiam, Eumerabo- *fiare.*  
 loteros cothurnou. i. mutabilior cothurno, sermo percre- *Diomedeia*  
 buit. Cothurnum n. calceamenti genus esse quatuor angu- *necessitas.*  
 lorum, fabrefactum ita, ut vtrique pedi, & viris ac mulieri- *Mutabilior*  
 bus aptetur comodè, perspicuè constat. Rursus si quid cer- *cothurno.*  
 tum & destinatum esset, nec vana expectatione ferretur, hoc *Re ad Sagram*  
 re ad Sagram gesta certius esse: contra verò, quum irrita cõ- *gesta cereui*  
 derent promissa, & vana spe ducerentur, se auribus lupum *Auribus lu-*  
 tenere dicebant. Huc pertinet quod quotidiano fertur a- *pum tenero.*  
 dagio, inter os & ossam multa incidere, cum aliquid disceri. *Inter os &*  
 minis in re certa & ferè explorato futurum timemus. Sicut, *ossam.*  
 Græco fuit adagio vsurpatum, *Μολὴν ἐν τῷ πέλῃ καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ* *Multa ca-*  
 1. Multa cadunt inter calicem, supremaque *dunt inter*  
 labra. Quod autem est de Sagra dictum, inde fluxit adagi- *calicem.*  
 um, quod quum decem Locrorum millia, ad Sagram in- *Locri ad So-*  
 sperata victoria positi essent, aduersus Crotoniatarum cen- *gram victo-*  
 tum & triginta millia, idque vix credibile videretur: po- *tes.*  
 stea certis autoribus, re comperta, in proverbium cessit, ut  
 cum quid certo certius significaret, re ad Sagram gesta ni-  
 hil

# GENIALIVM DIERV

hil certius dicerent. Cumque ingenti animi sollicitudine premitur quispiam, resque ita in angusto sunt, ut trepidum diffidentemque animum gerat, omnisque moles negotiorum vno in loco inclinatura videatur, hic mihi aqua hæret, dicere solemus: tractum ab eo qui naufragium facit, qui aqua ori admotus, penè submergitur. Et quum ex re quapiam totum pendet negocium, ubique tota moles periculi imminet. hic mihi prora & puppis est, vulgatus sermo fuit. Contrà vero, quum exoneratum animum curis, discussa sollicitudine gerimus, ut bona spe impleamur, securos in utranque aurem dormire, pollicemur. Sicut rem saluam dicimus, saltante fenestra tractum ab eo, quod cum Circenses Romæ fierent, & turbatis ludis aduentu Hannibalis, in omen magni terroris receptum esset, postea reuersi, quum saltantem in circo senem inuenissent, rem saluam dixerunt. Clitellas quoque boui admotas, quum munus viro inerti collatum viderent. Quique de rebus quarum nescius est, diiudicat, sutores supra crepidas iudicare dicunt. No-uo quoque genere proverbii in usu venit, ut qui tam ad imperandum, quam parendum iuxta paratus foret, quique non segniter mandata exequitur, mulus Marianus diceretur. Nanquam Marius quæcunque militibus mandauit onera, ipse inter infimos obiit inprimis. Quamuis furculas, quibus sarcinas viatores gerunt, quas Marius primus commentus fuit, mulos Marianos alii dictos velint. Quotiesque victoria sine labore quaesita foret alicui, à xguri vicisse: contrà verò, ubi multo negotio victoria potiretur quispiam, xguri vicisse dicimus. Quum enim puluere aspersus athleta esset, xguri vicisse dicebatur. Solere enim athletas, & multarum palmarum pugiles, ad vires refouendas, puluere luctatorio inspergi, quò fortius dimicent, ferè per vulgatum est, quem ex Nilo præcipuum fuisse volunt. Pari exemplo, quum parum commodi affert victoria, & haud magno discrimine à victore victus abest, Cadmea victoria dicitur. Apud Græcos verò ἀδυνάμους, hoc est, bellum sine lacrymis: Latinis autem, laureola in mustaceis. Bullam quoque dicebant, si quid haud multò post desitutum carnebant. Est enim in aquis spuma tumens, quæ ex crebra agitatione nascitur, punctoque temporis dissoluitur. Quare sermo Diogenis in eos

*Aqua hæret.*

*Prora & puppis.*

*In utranque aurem dormire.*

*Saltanti senes.*

*Clitellas boui.*

*Sutores supra crepidas.*

in eos, qui crebuit, ut renti addi que hortam loqui inhi tra ubi quis ciz est, qui dicebatur. mium & i scrupulum scirpo quæ designabat que eius fid tenebris m caci, nulli tui, hoc Contra, si q num habere bobus qui ad præcau bum Sicil quòd fecer ad assem, fuissent, ve proverbio unt, olea: terra euull tus coronat ducerent xgurius sic periuicual tim exube loca mere scire simul dicitur: ex am & pel ra fluxere porentes sanorum Crotone

llicitudine  
trepidum  
gocorum  
ares, dice-  
re, qui aqua  
e quapiam  
ericuli im-  
ermo fuit.  
ris, discussa  
curos in v-  
em saluam  
Circenses  
balis, in o-  
erfi, quum  
uam dixe-  
munus viro  
um nescius  
unt. No-  
tam ad im-  
quig; non  
diceretur.  
uit onera,  
& furculas,  
us primus  
ar. Quo-  
a, argui  
potiretur  
m puluere  
Solere e-  
d vires re-  
tius dimi-  
puum suis-  
di affert vi-  
us abest,  
o adu-  
is autem,  
nt, si quid  
enim in a-  
e nascitur,  
Diogenis  
in eos

in eos, qui ob coronas olympicas lasciui-  
rent gaudio percrebuit, ut bullas accepisse diceret. Et calcaria sponte cur-  
renti addita, si quem sua sponte ad audendum agendum-  
que hortamur. Oleum verò in ore gestare dixerunt, cui  
loqui inlubrum est, cuique verbum facere non licet. Con-  
tra ubi quis lingua immodicus, infinita licentia & auda-  
cia est, qui moderari linguam nesciat, Byzena temeritas  
dicebatur. Fuit enim Byzenus Neptuni filius, procax ni-  
mum & insolens. Et qui ingenio timido & diffidenti  
scrupulum facit, ubi faciendus minimè foret, nodum in  
scirpo querere, dicebant. Si quem verò probum virum  
designabant, qui nihil contra honestum moliretur, tuto-  
que eius fidei crederentur omnia dignum esse cum quo in  
tenebris micent, asseriebant. Qui verò ingenio perspi-  
caci, nulli occasione fraudis pater, *γράφειν πρὸς ἑχέλιον*.  
hoc est, Senex simia non capitur, proverbium fecit.  
Contra, si quis improbus ad nocendum paratus venit, fœ-  
num habere in cornu, dictus est. Erat enim prisca moris,  
bobus qui cornu peterent, fœni manipulos apponere, quò  
ad præcauendum homines paratiores forent. Quare ver-  
bum Sicinii scurræ fuit in Crassum, ideò conuiciis parcere,  
quòd fœnum habere in cornu videret. Dicit quoque ius  
ad assem, quum etiam minima librato examine moderata  
fuissem, voluere, & qui se victum fatebatur, herbam do-  
proverbio iactabatur: quippe supplices, & qui pacem pe-  
tunt, oleæ ramos, velamenta supplicium, aut gramen cum  
terra euulsam, victori offerebant, vel barbarico more ser-  
tis coronati occurrebant, quasi illos quibus porrigerent,  
ducerent meliores. Mittere autem noctuas Athenas  
*γλαυκὸς εἰς Ἀθήνας*, vetus adagium fuit, quum ea quæ illi su-  
perlunt, alicui damus. Quum enim Athenis noctuæ affa-  
perit exuberent, qui illuc noctuas mitteret, nimirum ad ea  
loca merces ferret, ubi ille redundarent. Et cum quis ne-  
scite simulat quæ percaller, Cretes nescire pelagus, vulgò  
dicitur: ex illo traditum, quod nemo Cretensis nauticari-  
am & pelagi commercia nescire. Quinetiam ex locis plu-  
ra fluxere proverbia. Nam si qui opibus claros & præ-  
potentes flocci faciunt, illis ne decimam quidem Syracu-  
sanorum esse: & quum loca & salubrem aërem celebrent, Crotona sa-  
Crotone salubriora dicunt: scilicet quòd Syracusæ di-

Calcaria  
currenti ad-  
dere.

Oleum in o-  
re gestare.

Byzena te-  
meritas.

Nodum in scir-  
po querere.

Dignus cum  
quo in tene-  
bris micent.

Fœnum habe-  
re in cornu.

Dicere ius  
ad assem.

Herbæ do-  
dare.

Noctuas A-  
thenas.

Cretes nescire  
pelagus.

Ne decima  
quidem Sy-

racusanorum  
pari.

Crotona sa-  
lubriora.

tissimæ;



# GENIALIVM DIERVM

tissimas, sicut Orchomenon in Bœotia, & Crotonem, composita aeris temperie saluberrimam ferunt. Etiam à per-  
*Zenone con-* sonis plura adagia fluxerunt: nam & Zenone continentior,  
*sententia,* & Catone constantior, & Aristide iustior, crebrò vsurpa-  
*Catone e. n.* tum est. Eo pertinet, non esse hominis cuiusque Corin-  
*stantior.* thum petere, quod præcept in luxuriam ciuitas, ibique  
*Aristide* illecebræ libidinum forent, quæ magno parabantur. Tum  
*iustior.* si quem affectum, & negotiis inutilem ducebant, in quo  
*Non est eu-* nihil adiumenti, nihil consilii forer, eum de ponte deiici  
*iusque adive* oportere monebant. Siquidem grandævus ætate, ad suffra-  
*Corinithum* gia, quæ comitiis dabantur, non admittebant. Quum ve-  
*Deponte de-* rò veyementer laboratur, fortunæ que in extremo sunt, ita  
*sicere.* ut nulla daretur spes melior, rem ad triarios venisse, in  
*Ad triarios* proverbiū venit. Quum enim triarii in ultimo essent  
*rem venisse* præsidio, ultra quos nihil opis sperabatur, quum abscissa  
*Sero sapientie* omni spe, ad ultimum ventum esset, rem ad triarios ve-  
*Phryges.* nisse dicebant. Si quid autem tardè cogitatum, aut salu-  
*Sero sapientie* bre consilium sero expensum fuisset, sero Phryges sapere,  
*Phryges.* sermo fuit, quod à Græcis fluxisse autumant: nam quum  
*Ne quicquid* decimo exacto anno post magnas elades Troiani Hele-  
*sapere.* nam, simul & iure belli quæ sita, Græcis restituenda cen-  
*Corycaus.* ferent, sero Phryges sapere, proverbiū deductum est.  
*Ne quicquid* Et qui in re quapiam parum sapere visus, damnum pati-  
*sapere.* tur qui sibi sapiens prodesse nequit, ne quicquam sapere  
*Corycaus.* dicitur: ad quam sententiam accedit Euripidis versus, *μη-  
 οὐδ' ὁδοῖν ὁρᾷ καὶ τὸ σοφὸν*, hoc est, odii sapientem, qui sibi  
 sapiens non est. Et qui astu & dolis nimium valet, Cory-  
 cæus nuncupatur, ex eo deductum, quod ex Coryco latro-  
 nes prædæ assueti, audacis ingenii & summæ solertix fore-  
 rent. In eos quoque qui præfertur lætitiā, quum intus  
 angantur curis, quique blanditiis velant odium, risus Sar-  
 donius dicitur: quod in Sardinia apiastro similis herba nas-  
 cuntur, cuius esus deducto ore, velut ridentes, homines  
 mortem oppetere cogit. Siquis verò obrutus malis, cum  
 fortuna fluctuat, ut nihil sibi prosperè cedat, illum e-  
 quum Seianum aut aurum Tholosanum asseuerat: quod scilicet ita excidio & continuis cladibus premitur,  
 ut qui aurum Tholosanum haberet, aut Seiani equum. Si-  
 cut de segmentis Helenæ, & Eriphyles aut Hermionæ mo-  
 niti, auctores tradunt, quorū participes, ærumnarum con-  
 tinua

tiua mole  
 de Agare.  
 Quod &  
 Id est  
 qui contin-  
 cerent. Qu-  
 ulterius d-  
 erat, quod  
 sumptum  
 Iucundia  
 ram, suavi-  
 medio affa-  
 bula, qui n-  
 constat, qu-  
 que frægat  
 sit, atque in-  
 consulti  
 evulgata p-  
 que rece-  
 e sequar  
 ab aliis v-  
 dixisse sat-  
 quum alic-  
 tum, eueni-  
 pollicem p-  
 futuri boni-  
 lemus, vel  
 mone quor-  
 cere offensi-  
 eunciatio,  
 tubebant. I-  
 non sollicit-  
 ribus seru-  
 memoriz-

Quip-

tinua mole oppressi, in extremum venire discrimen: sicut de Agare, locastra: Semole, Argia & Eryphyle apparet.

Quod & Græcis quoque vice prouerbii fuit, κακὸν ἄνθρωπος ὡς κακίας, mala ad se trahens, vt Cæcias, nubes. Id etiam apud Eleos in prouerbium cecit. vt in eum, qui continuis premitur malis, grauiora Sambico pati, dicerent. Quum vero quispiam iniqua contentione victus, vltterius damno premitur. Opprobrium victis adagium erat, quod à Brenno, quum se Romani auro redimerent, sumptam memorant. Tritum quoque prouerbium fuit, Lucundi acti labores, quum benè nauatam à nobis operam, suavi memoria repetimus. Et quum inter loquendū medio affatu is superuenit, de quo sermo fit, lupum in fabula, qui minimè eos loqui sinat, esse dixerunt. Nam ferè constat, quem prior lupus viderit, proloqui nequisse. Cūque fraes animo agitata, à bono honestoque in prauū trans-  
*Malum cō-*  
*silium con-*  
*sulsi possi-*

st, atque in authoris redit perniciem. Malum consilium consultori pessimum, in adagium venit. Ac mille modis euulgata prpuerbia fuere, quotidiano sermone vsurpata, quæ recensere superuacua disputationis foret. Quare ne exequar singula, quum non sit animus ea confectari, quæ ab aliis vberius explicata sunt & latius, de his hætenus dixisse satis habeam, Illud vtique antiqui moris erat, quod quum alicui precabantur benè, vt quicquid fuisset capitum, eueniret: ne quid diri aut infausti successum læderet, pollicem premere iuebant. Quotiesque in propinqua spe futuri boni, veniam à diis petimus, in sinum despuere solemus, velut ratas preces diis habituris. Cumque in sermone quotidiano quispiam malè audisset, aut verbo voce offensus foret, dicto veniam poscere: in aduersis vbiq; enunciat, meliora ominari atque inuidiam verbo abesse iuebant. In mentione defunctorum, illorum memoriam non sollicitari: in sordibus & obscenis dictis, honorem auribus seruare & præfari honestatem, veteres consueisse, memoræ & literis proditum est.

*Pollicem*  
*promera.*  
*In sinum de-*  
*spuere.*  
*Vbi qui*  
*malè audis-*  
*set, aut ver-*  
*bo offensus*  
*fuisse.*

Qui primus legem theatralem Roma tulit, & quor  
 leges plebem ab optimatibus postea distin-

xerint.

CAPVT XVI.

# GENIALIVM DIERVM

*Tarquinius  
Prisci in  
edendis spe-  
ctaculis stu-  
dii Circus  
maximus.*

*Loca in spe-  
ctaculis pri-  
us confusa,  
discreta.  
Senatorum  
locus  
Imperatoris  
Optimati.*

*Qui ludis  
praesidebant.  
Scena ludo-  
rum.*

*Tragica  
scena.  
Comica.  
Satyrica.  
Mystionum  
locus.*

INTER eos qui à prima origine spectacula Romæ edi-  
derunt, Tarquinius Priscus opulentius instructusque,  
quam aliquis regum, ludos fecisse dicitur. Is enim in ludo-  
rum apparatu, cultu ac magnificentia omnes antecessit.  
Ab ipso enim Circus maximus spectaculis designatus lo-  
cus fuit, qui postea ædificiorum magnitudine & aulico ap-  
paratu, præcipuus semper exhibendis ludis, est habitus, in  
quo munera ingenii apparatu mox exhibita fuere, diuisis  
locis plebi per singulas curias. Cumque intercedentibus  
aonis patribus equitibusque, ac plebi Romanæ confusa  
loca fuissent, ubi spectarent, Corn. Scipione & T. Sem-  
pronio consulibus. ludis Romanis per ædiles, curules dis-  
creta loca senatoria à populo fueret: utq; suis cuiq; honos  
seruaretur, lege cautum fuit, ut optimatib. subsellia proxi-  
ma darentur. Quo tempore præcipua loca in orchestra se-  
natoribus data sunt, ubi in scena saltabatur, & chorus indu-  
cebatur: prodium imperatori & consulibus, proscenia &  
pulpita optimatibus nonnunquam principi. Siquidem Nero  
e proscenio sæpè spectauit, aliquando è puluinari, quod  
in prima fronte theatri, spectaculorum locus erat. Fertur  
tamen Augustus Cæsar, legatos sociarum fœderatarumq;  
gentium in orchestra confidere uenisse, quum quosdam  
libertini generis illic spectare deprehendisset. Post ali-  
quot verò ætates, ut imperator vnâ cum sacerdotibus, in  
sella imperatoria ludis praesideret, consuetudo inualuit.  
Quæ quidem scena in fronte theatri, ab vno cornu ad  
alterum, portigebatur versatilis, plerumque ductilis, mul-  
tis columnis & epistyllis fulta: quæ primò parietem non  
habuit, sed frondibus obumbrabatur: postea tabulis pi-  
ctis in parietis morem componi coepta, quæ spectaculo-  
rum sedes præcipuæ inde habitæ. Ea enim triplicis ge-  
neris erat: namque tragica columnis & deorum signis  
exornabatur, quibus & talibus pictis, partim ab amicis,  
partim e Græcia commodatis, viebatur: comica ædifi-  
ciorum figuram præfert: satyrica verò, montibus inum-  
bratur & syluis. In ea enim histrionum sedes erant, qui  
ad edendas in scena operas locabantur. In orchestra au-  
tem chori. reliqua verò loca popularia fuere, in quibus  
omnis sexus & ætas, atque infimus ordo sine discrimine  
spectabat: qui verò à sedibus exclusi fuerant, ex canenti

di&ti

di&ti. Græci  
theatro, ubi  
starent. A  
ginta à con-  
sua inquit  
perior, quu  
plurima sen  
iussit. Et qu  
dignatio el  
plebi sermo  
eius rei: aut  
apud ordi  
runat grad  
forer. Manfi  
tò præstabil  
uione om  
moræ est, te  
erat, nunqu  
virum senat  
Cumque p  
ordinibus  
Cornelius  
tur, quum  
edicta illic  
memorant  
arbitrata ei  
priori Scip  
longo post  
populus sol  
L. Scribon  
manis, ut di  
lusque disc  
gata lege it  
Julia theat  
& subsellis  
starent sen  
Quorum  
stat, ut que  
senatori  
inter equi

dicti. Græci verò præter hæc buleuticum construxerunt in theatro, vbi seniores: sicut ephobicum, vbi iuuenes spectarent. Ante hanc verò legem, per annos quingentos sexaginta à condita vrbe, populus vna cum patribus promiscua iniquitate spectauit. Postea verò P. Aphricanus superior, quum consul esset cum T. Longo, ludis Romanis plurima senatorum subsellia, à populari consensu separari iussit. Et quum eo discrimine aliorum studium, aliorum indignatio esset, præbuisse eius rei nouitas, nō mediocrem plebi sermonem dicitur, adeò vt ipsum Aphricanū, lquod eius rei autor fuisset poenituisset ferant: gratiāq; ingentem apud ordinem senatorium ædiles perpererunt, qui sanxerunt, vt gradus dignitatq; cuiusq; & fortunæ discrimen foret. Mansitq; aliquandiu lex seruata, vsuq; didicere, multo præstabilius esse, seruato gradu cuiusque, quam in colluuiōe omnium spectaculis interesse. Proditum tamen memoræ est, tempore quo promiscuus spectaculorum vsus erat, nunquam plebeium præ modestia & verecundia, ante virum senatorium aut consularem, spectare sustinuisse. Cumque post aliquot tempora, plebs cum patribus confusis ordinibus nihilominus spectaret, Sex. Ælius Pater & L. Cornelius Cethegus censores, ne turba patribus misceretur, quum tantum hominum confluere in theatrum, alio edicto statuere: quod non sine indignatione plebis factum memorant, quæ se despectui haberi, & contemptam esse arbitrata est, tametsi Ælium Patrem in censura collegam prioris Scipionis fuisse nonnulli tradant. Rursus quū haud longo post interuallo constitutione abrogata, senatus & populus solutissimo more spectarent, Atilius Serranus & L. Scribonius Libo ædiles curules, scenicis ludis & Romanis, vt diuisa loca plebiorum à Patribus essent, popululque discretus à senatoribus spectaret, quarta promulgata lege statuere. Spectauereque aliquandiu donec lege Julia theatri & Roscia, vt in quatuordecim ordinibus & subsellis proximioribus senatores atque equites spectarent semota plebe, optimatibus data facultas fuit. Quorum numerum à diuo Iulio adeò excreuerum fuisse constat, vt quatuordecim ordines, & proxima subsellia, solis senatoribus non sufficerent: adeò vt Laberius Mimus inter equites sedere iussus, præ angustia recipi vix potuerit

Chori.

Populi.

Excursari.

Græci.

Seniorum.

Iuuenum.

Senatorum

subsellia à

popularibus

separata.

Ædiliū

sanctio de

dignitatis

cuiusque &amp;

gradus

discrimine,

Ælii Pati

&amp; L. Corne-

lii edictum.

Atilii Ser-

rani &amp; L.

Scriboni

lex.

Senatoribus

Equestribus

14. subsellis

in spectaculo.

lis.



# GENIALIVM DIERV

*Othonis lex.*

*Subselliorū  
ornatus.*

tuerit. Quod & Syllæ temporibus iterum confusum fuisse crediderim. Nam gladiatorum munus dedit, & viris æque & mulieribus, locis promiscuis & indistinctis, in magna licentia spectandi, & sine vllō discrimine honorum. Cautum deinde lege Othonis fuit, quam tribunus tulit, ut magis fortunarum & pecuniæ, quam generis aut honorum ratio haberetur: & non modò patriciis, aut lequestris ordinis, & senatoriis viris, sed summis honorib. functis, quibus quadringentorum sestertium ipsi, patri, auoque census non fuisset, spectandi in quatuordecim subsellis, ius non esset, eaque loca honoris causa diuitib. solum constituta fuere. Quippe tenues & sordidæ inopiæ viros, quanuis claros illustresque, quibus quinquaginta sestertiorum non esset census, mixtim cum ditioribus in quatuordecim sedete, minimè decere arbitratu est. Tantaque diuitiarum ratio fuit, ut duo primi ordines tribunitiis & plebeiis ditioribus, exclusis patriciis vacarent: idq; non sine graui offensione nobilitatis. Quæ quidem subsellia ita compta habuere, ut crocum & vinum per singulos cuneos spargerent, illosque præcipuis odotibus diluerent, ac picturis exornarent, nonnunquam minio & chrysocola arenam circi sternerent, ita ut Hadrianus balsama & crocum, per gradus theatri, strauisse feratur. Primusque Claudius Pulcher fuisse traditur, qui scenam variis picturis signisque & tabulis ornavit: Trebonius auro, alii argento, plerique ebore. Q. Catulus velis carbasinis thaurum textit, Lentulus Spinther byssino velo. Nero Cæsar auramentis, pro arena strauit, vela stellata coloris cæli posuit, torumque Pompeii theatrum in vnum diem auro operuit. C. verò Antonius & Muræna scenam fecere argenteam. Caius etiam princeps pegma ex argento duxit. Nonnunquam qui ludos dabant, ne populo Sol officeret, aulæ suspendebant, plerunque supparo vsi sunt, quod posterior ætas pro aulæ accepit, quæ non modò in theatro, sed in cubiculis ferè singulis habuere, ut si quid pulueris caderet, exciperetur. Proditumque memoriæ est, Cn. Pompeium, ne populo æstus officeret, etiam aquæ decursum per subsellia duxisse: mox Diuum Cæsarem in ædilitate omni scenæ apparatu argenteo usum esse, qui etiam in munere gladiatorio, forum Romanum & viam

Sacram

sacram, in cl  
pad Lacedæ  
regum er  
cuique licer  
peregrinus  
chmarum p  
decoctori  
xissent, cer  
ribus tribu  
haberetur.  
sent, ne in q  
Qui verò qu  
gulaur lux  
ferunt, ut qu  
dinis cesari  
idque adeo p  
rum par cur  
sedebant, q  
res deicere  
aduerstiss  
beis loca s  
citis operat  
manos prin  
bus, extera  
inter senato  
quo prodi  
cū alios de  
spectantene  
missos, sua  
verò L. Flam  
mitione lu  
sederet, po  
uocauit: &  
Massiliense  
tum iuuen  
sent moru  
impudicitia  
que equite  
bus attrito

Sacram, in clium vsque Capitolinum, linteis contexit. A-  
 pud Lacedæmonios verò in omni commissione ludorum,  
 regum erant loca præcipua, quibus ut inter spectandum  
 cuique liceret inniti, privilegium datum est. Athenis si *Peregrino*  
 peregrinus publicis ludis in theatro saltaret, mille dra- *Athenis sala-*  
 chmarum pœna mulctabatur. Quæ etiam Othonis lege *tare in thea-*  
 decoratoribus qui fortunæ naufragio, non suo vitio deco- *tro non lice-*  
 xissent, certus in theatro locus constitutus erat, sicut viato- *bat.*  
 ribus tribunitis, ut eorum quoque vera & salubris ratio  
 haberetur. His quoque qui artem ludicram exercuis-  
 sent, ne in quatuordecim sederent, eadem lege cauebatur. *A theatriis*  
 Qui verò quæstum sui corporis fecissent, quique utilitate & *eiecti.*  
 gula aut luxuria se autorassent, vel ære obligassent, à thea-  
 tro arcebantur penitus. Quod Athenis quoque statutum  
 ferunt, ut qui multis flagitis decoratus, aut nota turpitu-  
 dinis nefariæ insignis foret, à suggestis & ludis arceretur:  
 idque adeò procaciter servatum est, ut præfecti subsellio-  
 rum par cuneos dispositi, e subsellis, in quibus immeriti  
 sedebant, quibus equester non fuisset census, vi spectato-  
 res deicerent. C. tamen Gracchum accepimus, cum anim-  
 aduertisset contra instituta maiori, passim patricius & ple-  
 beis loca spectaculorum, mercede locari nullo delectu, ac-  
 citis operariis & fabris illa fuisse demolitum. Solitoq; Ro-  
 manos principes, ob multa in Remp. merita, Massiliensi- *Rom. exteris*  
 bus, exterarumque gentium legatis ab ultimis oris, locum *locum in*  
 inter senatores spectandi, pro insigni munere largiri. In *spectaculis*  
 quo proditur memoriæ de Germanis lepidè factum, quod *dabant.*  
 cum alios de Romanis benemeritos in senatorum subseis  
 spectassent, ne inferiores officio viderentur, ipsos non ad-  
 missos, sua sponte subsellia adisse, & vnà confedisse. Contra *Massilienses*  
 verò L. Flaminium, Q. Fratrem, cum senatu motus in com- *iuvenes in*  
 missione ludorum humilis & despectus extrema in parte *scenam vel*  
 sederet, populus vniuersus ob fratris egregia facinora re- *theatru non*  
 uocauit, & inter consularia subsellia dimisit. Eisdem tamen *admisere.*  
 Massilienses tam severæ disciplinæ fuere, ut nullum ad- *Augusti sta-*  
 tum iuuentuti in scenam vel theatrum darent, quod ei- *tuta in spe-*  
 sent morum corruptela, ne per obscenos motus iuvenes *scaculis.*  
 impudicitia lasciuirent. Augustus verò Cæsar milites at-  
 que equites ita discreuit à populo, ut eis qui bellis civili-  
 bus attrito patrimonio, equestrem censum non haberent.

GENIALIVM DIERVM

si tamen ipsi aut parentibus antea fuissent, in quatuordecim spectare permitteret, edicto legis non obstante: qui etiam cuneum suum prætextatis & pædagogis assignauit: feminas quoque quæ promiscuæ antea assederant, nisi ex superiore loco spectare iussit, adeo vt summa theatri deinceps solis matronis paterent: licet ab æthærarum spectaculis noua constitutione, omnem muliebrem sexum postea abdicaret. Virginibus verò Vestalibus contra prætoris tribunal locum dedit. Vtque senatoribus, quoties quid spectandum publicè ederetur, primus subfelliiorum ordo vacaret, cauit edicto. Mox Tiberius spectantium immodestiam exilio multauit: & quum confusis nihilominus ordinibus, & sine discrimine personarum spectarent, Claudius Cæsar senatoribus loca restituit. Nero verò equitum subfella sedibus plebeiorum, & inconditæ turbæ præposuit, ne equester ordo à plebe vulgari & fordidis hominibus indistinctus foret. Quod & Domitianus sequutis temporibus renouata lege theatrali, penè oblitterata, iterum fecisse dicitur. Alexander autem Macedo militibus, qui secum militiam meruissent, post emerita stipendia, priores sedes in theatro, vtque coronati spectarent, pro munere largitus fuit. Eratque constitutum Cæsarum temporibus, vt statio cohortis ludis assideret, vt theatralem licentiam cohiberent: & si quid turbarum aut maioris tumultus ingrueret, præsto forent. Quam Nero Cæsar dimouit, quo maior species libertatis foret, & plebs modestæ experimentum sua sponte daret. Illud sine controuersia conuenit, adeo post temporum curricula degenerasse Romanos, & census æstimatio ferri solitos, vt non solum ad implendas equitis facultates, non minus milibus quadringentis opus esse ducerent, sed ad decurionatum nullos, nisi quibus centum millium nummum census fuisset, promouendos curarent. Qui quidem decurionatus, & domi & foris magistratus præcipuus fuit. Namque erat decurio cubiculariorum, & municipalis: tum ille qui decem equitum turmis præfectus militabat, decurio dictus est. Fuitque Pomponii opinio, eos etiam, qui in senatum & concilium publicum adsciti fuerant, cum coloniæ deducebantur, quasi principes coloniæ quæ pars decima colonorum erat, decurionum numero censeri.

Matrona ab  
athletarum  
spectaculis  
reiecta.  
Vestales.

Nero.

Domitian<sup>9</sup>

*Alexander.*

Casarium  
constitutum

Romani de-  
generarunt.

*Descriptio.*

Quid apud S

**H**esterno d  
fos vero

diſceptatio, &  
 aſia delegati  
 tu cornucopia  
 plo illo eruo,  
 & luſceſſorib  
 chus, ab al  
 ru & roce  
 uino cultu  
 interpres eff  
 liſuræ, et  
 ceripſiſſimab  
 deſur, non lo  
 eodem ſe vol  
 riſſimus verbi  
 buſtemperat  
 debacchati,  
 qui ad hoſt  
 arbitrium app  
 ne, qui hieſi  
 eum dici con  
 quid princeps  
 xpo, quod  
 caput, quod  
 iſus enim fac  
 ra & proci  
 idem pater ſig  
 monis, tradi  
 cenſetur, non  
 daſcalos, non  
 laces, aut com  
 ruit, aut  
 loſ, qui augu  
 eſſet calix di  
 gem Aquil

*Quid apud Scauolam Iureconsultum sit hierosarchus,  
& quid sit calix diatretus.*

## CAPVT XVII.

**H**esterno die inter duos Iurisperitos, vesanos an furiosos vero magis nomine censendos, nescio, clamorosa disceptatio, & animosa contentio fuit. quid sibi veller Scauola delegatis annuis, qui censuit, quod si testator ex relictu cenaculi, & horrei, hierosarcho & libertis, qui in templo illo erunt, decem annua reliquisset, non ipsis modo, sed & successoribus legatum videri. Quid esset Hierosarchus, ab altero exquirebatur. Cumque nugator ille vultu & voce immodesta sacellum esse diceret, vel locum diuino cultui destinatum, & pleraque nugalia ex autoritate interpretis effunderet: alter qui non minus insipiens & delirus erat, quoniam modo successor sacello dari posset, edoceri postulabat, cum Iureconsultus hominem signare videatur, non locum. Ille autem cum insolentius & audacius eodem se volueret, & iam non disceptatione, sed petulantissimis verbis vociferarentur, tanto tumultu, vt vix manibus temperarent, tandem cum multum fuissent inuicem debacchati, sedato clamore, & contentione deposita, me qui ad hos tumultus fortè incideram, velut communem arbitrum appellarunt. Dixi ego falsa illos duci opinione, qui hierosarchum, locum dicerent, aut sacellum: sed Hierosarchum dici conuenire, qui præpositus rebus sacris fuisset, *hieros* *archus*, quod princeps sacrorum, *ἱερός* *ἀρχή*, quod est sacrum, & *ἀρχή*, quod princeps, quasi sacrarum rerum & sacerdotii caput, quod pontificis maximi proprium esse conuenit: *ἱερός* enim sacerdos vocatur, cuius diuinarum rerum cura & procuratio est. Eum Græci Archiera dicunt, quod idem planè significat. Quippe qui sacris præfunt caeremoniis, prædicationibusque deorum, multiplici nomine censentur: nanque hierophantas aliquos, alios hierodascalos, nonnullos hieronomos, plerosque hierophylaces, aut nomophylaces, qui frequentes erant, appellarunt, aut stephephoros, qui flaminum, vel oronopulos, qui augurum loco fuere. Etiam quæ siuere ex me, quis esset calix diatretus, vt explicarem, de quo Vlpianum legem Aquiliam interpretatum, mentionem facere aiebant: *calix* *diatretus*.

N n 3 dixi



# GENIALIVM DIERV

*Diatretum.*

dixi ego quantum comminisci potui, diatretum calicem dici (vt Suidas interpretatur) vas tortu politum & detortum, cuius generis frequentia apud veteres fuisse: tamen si diatretum nonnulli d'ciputant, quod (autore Festo) per antiphrasim, malum diem significat. Qui sensus haud dubie absonus foret atque impertinens. Censuit verò Vlpianus, quod si calicem diatretum, hoc est, torno expolitum, artificii reficiendum, aut aptandum dederim, si imperitia effraactus foret, damni iniuria teneri, qui suscepit: si verò quod rimas habebat vitiosas fuerit exculatus, artificem nō teneri Aquilia, nisi periculo suo se facturum conuenisset: tunc enim ex locato agi oportere, Aquilia agi non posse.

*In quo discretus ordo plebeius à patricio fuerit, & in quo patricius à senatorio, quodve discrimen in vestibus apud diuersas gentes.*

## CAPVT XVIII.

*Rom. in duos ordines diuisi.*

*Patriciorū artes.  
Plebeiorum.  
Aduenarū.*

*Quæstus Romanus temporis.  
Hippodamius.*

**R**omulum vrbis autorem in duos ordines populum diuisisse, plebeium scilicet & senatorium, illorumque progeniem patricios seu optimates, exemplo Atheniensium, quos Eupatridas vocant: humiliores vero & inopem vulgum, plebeios nuncupasse: hisque ingenuas artes reliquisse, videlicet patriciis militiam & magistratus gerere, sacra facere, ius dicere, publica & vrbana negocia administrare: plebeis autem militiam, & agrorum curam, pecorisque depascendi, reliquasque ingenuas artes demandasse, satis constat: mercaturam, sordidas pudendasque artes, vt propinariam, & quæ manuales sunt, ad vsum mortalitatis, aduenis, & his qui recens aduenerant, delegasse: Romanos verò seruile ministerium & laboriosa negocia exercere noluisse, quibus omnem quæstum sordidum interdixit: nam quæstus omnis patribus indecorus visus. Quod Thesem in Athenarum institutione, & Hippodamum Mileesium in constituendo optimo Reipublicæ statu, aliosque vrbium conditores fecisse, vt secreti ciuium ordines, & ingenua officia à seruilibus distincta forent, plerique literis adnotarunt. Hi enim Rempub. in triplicis status, qualitatise homines deuilsere. Ion verò Athenas in quatuor distin-

distinxit ordines opifices de signis. Thebeses, & nobilissimos quæstum auerelario studiorum pauperum, Greci, cumbereant, generosiorum. honestiorum anteibant ceterarum diuile duntartifices locum. Quamultum in formis fuisse. Quibus pluribus qui nobilitatem educati bebant: eorum. Quorumque potestadibus deducuntur amplissimum calceis senarum designantim bulla, aut etiam ob signis cortee locorum quorumque vna cum praetenni festo puellares vito, co puellæ Hippocrates virgines erthenienses um Delphe

distinxit ordines: cum ex ciuibus quosdam agricolas, alios *Athenienses.*  
 opifices designauit, nonnullos sacris, reliquos urbi præse- *Thespienses.*  
 cit. Thespienses autem in duo diuisi sunt genera, opifi-  
 ces, & nobilitatem: qui adeo sordidas artes, & omnem  
 quaestum auersari fuere, ut ministerium aliquod didicisse,  
 vel arduo studuisse polluere nobilitatem crederent: itaque  
 illorum paupertas maxime insignis fuit. Denique *Aegyptii, Græci, Scythæ, Persæ & Lydi* omnes qui artificio in- *Nobiles qui Scythæ.*  
 cumberent, pro ignobilibus ducebant: qui vero militiæ,  
 generosos. Scythis quoque & Thracibus, qui in ocio de-  
 gunt, honestissimi habentur, qui prudentia & autoritate  
 anteibant cæteris. Arabes autem illorum politiam tri- *Arabes.*  
 bariam diuisere, ex quibus sacerdotes primi sunt, his ad-  
 dunt artifices: secundum agricolæ, tertium milites tenent  
 locum. Quam institutionem ab *Ægyptiis* oriundam,  
 multi in formandis urbibus & moribus instituendis sectati  
 fuere. Quibus vero rebus patricii à plebe secerneban- *Patriciorum à plebeis di-*  
 tur, pluribus exemplis perspectum est: siquidem patricii, & *stinctio.*  
 qui nobilitate præstant, quique honeste geniti & liberali-  
 ter educati erant, bullam in pectore, lunulas in pedibus ha- *Lunule.*  
 bebant: erant enim fibulæ eburneæ corniculantes, instar  
 lunæ. Quod à Numa institutum ferunt, ut senatores, eo-  
 rumque posterii nigris calceis lunas annecterent. Ab Ar- *Arcades*  
 cadibus deductum, ut se profelenos designarent, velut *profeleni.*  
 amplissimum testimonium nobilitatis ferrent: quippe in  
 calceis senatorum lunam adscripsisse, centenum nume-  
 rum designauit, quo tunc senatores continebantur. Ea e- *Bulla Bullæ*  
 nim bulla, aurea fuisse traditur, figuram cordis habens, qua *Laribus sus-*  
 etiam obsignasse dicuntur veteres: cum plebei & liberti- *pendebant.*  
 ni scorteo loro munirentur: quam quidem pueri ingenui, *Puella pup-*  
 & illorum qui equo meruissent, filii, ad pubertatem usque *pas Veneri,*  
 vna cum prætexa induebant: illamque exacta pueritia, so- *Et irinem*  
 lenni festo Laribus suspendebant: sicut Romanæ puellæ, *Palladi offe-*  
 puellare rudimentum, puppas Veneri Argiuræ & matu- *rebant.*  
 ræ viro, compositum capillum Palladi: Troezenæ vero *Sanitatis si-*  
 puellæ Hippolyto crinem consecrabant. In Sicyonia *mulachræ.*  
 quoque *Hyæas*, hoc est, Sanitatis simulacrum fuit, cui *Atheniensi-*  
 virgines crines refecare, & capillos dicare solebant: A- *um adole-*  
 thenienses quum ex ephebis excessissent, primitias crini- *scientes.*  
 um Delphos deferrebant: & cum antiquiores comam circa

# GENIALIVM DIERVM

tempora , aut posteriorem crinem Apollini & fluminibus  
 tōderent, æuo succedente Theseus anteriorem capillum  
 Delphis dedicauit, vnde Theseis tonsura prodita est : cuius  
 exemplo iuuenes , cum primum ex ephebis excessissent,  
 anteriorem comam Phœbo & Æsculapio aut Libero ob-  
 tulere primitias : postea Romani adolēcentes magnæ in-  
 dolis, primæ lanuginis barbam diis consecrare vsurparunt.  
 Et cum primo Romani ciues, sine tunicis, sola toga amicti  
 forent , postea substrictas breuesque tunicas citra hume-  
 rum desinētes habuere. Talares vero & manicatas (quas  
 Græci chirodotas vocant) aut discinctas induere, pro flagi-  
 tio fuit, quod erat barbaris proprium , talares ferre & ma-  
 nicatas tunicas, Ideo Æmylianus Pauli filius, P. Sulpitio  
 Gallo, quod tunicis manus totas operientibus vteretur : &  
 Cicero Verri, quod cum talari tunica & pallio purpureo in-  
 cederet, vt probum obiecit. Quæ quidem tunica to-  
 ga tegebatur sapius prætexta. Cato vero senior cum tu-  
 nica sine manicis per hyemem incescit, & iunior, nudis pe-  
 dibus, veste fusca & sine tunica, sola toga accinctus, ius in  
 foro dixit. Idque ex vetere instituto vsurparunt, quod Ro-  
 muli statua & Camilli in Capitolio & rostris togatæ sine  
 tunicis erant. Aurelianus tamen Cæsar manicatas & albas  
 tunicas ex prouinciis diuersis, congiarium populo dedisse  
 fertur. Fuitque is corporis habitus, non munditiis cultus,  
 sed virilis, in quo personæ decor, & multa maiestas inerat.  
 Intra tunicam vero interula, quam subuculā dixere, carni  
 proxima æque à viris & mulieribus nullo discrimine su-  
 mebatur. Nam postquam binas tunicas Romani habere  
 cœperunt, Vatro ait, interiorem instituisse vocare subucu-  
 lam, & indusum. Prætextam vero supra tunicam quisque  
 honoratus & nobilis habebat, quam quidem pueri patricii  
 aliquando purpuream induebant. Inde enim Prima comæ  
 mendatio ineuntis ætatis, & specimen virtutis haberi cœ-  
 ptum. Libertinis autem & peregrinis, cum quibus nulla  
 esset necessitudo, aut coniunctio sanguinis, prætexta vti o-  
 lim nō licebat: post aliquot uero tempora, vt libertinorum  
 filii illa vterentur, vsus obtinuit. Quam quidem purpuram  
 magno honori patricii fuisse accepimus. Erat enim pro  
 maiestate in pueritia, maximeque patricium ordinem à  
 plebe diuidebat: namq; patriciis Tyriæ muricis purpura da-  
 batur,

*Barba pri-  
ma diis ob-  
lata.*

*Vestis Bar-  
barorum.*

*Romuli &  
Camilli fla-  
ua tunica-  
te.*

*Interula.  
Subucula.  
Indusia.*

*Prætexta.*

*Purpura.*

batur ,  
duerent  
quitis  
Caton  
tas à fel  
no enim  
nulli era  
tempo  
plebeic  
mis, &  
ratores  
etas pe  
stinan  
ta, non  
dem ven  
mus: in  
rator du  
centi æ  
gasse di  
villi gre  
crassia  
prætex  
puber  
prætex  
quæ viri  
multis  
sexto ad  
decim,  
pubesce  
rus imp  
phus, &  
desump  
ætas vic  
tricii su  
amiciv  
ois, pra  
mulier  
scuo, ra  
urnum  
vero ill

batur, cum equeſter ordo & plebeius purpuram non induerent, cuius uſum antiquiſſimum Plinius notauit. Sequitis inde temporibus, ad tantum ſaſtigium devenit, ut Catoni Uticenſi ludos in veſte purpurea ſpectandi facultas à ſenatu, pro ſummo honoris gradu, tributa. *Tribunorū & plebeiorum veſtes.* Tribuno enim plebis, vel plebeio homini purpuram induere, nulli erat fas. Hi enim penulis breui villo, præcipue pluvio tempore, aut lacerna utebantur: quippe veſtis tribuni plebeiorumque penula plerumque fuit, ſicut ſagi, endromis, & cuculli. Erant enim frigoriſus apti, quibus imperatores uti non decebat: tamen ſi legamus Caligulam depictas penulas ſæpe induiſſe. Et plebeiam purpuram diſtinctam à patricia, in uſu fuiſſe: erat enim fuſca & obſoleta, non murice & cocco, ſed herbarum ſuccis infecta. *purpura plebeia.* Eadem vero penula ſenatores plerumque uſos foris inuenimus: intra urbem vero non licuit, donec Alexander imperator dum ætati conſultum voluit, ut ſenatores ingraueſcenti ætate intra urbem penulis uterentur, legem promulgaffe dicitur, quas ſupra tunicam induebant, quo eſſent villi groſſioris: ſicut endromis longiori villo, pinguis & craſſa, in frigoriſus à diuitibus uſurpata. *Endromis.* Quam quidem prætextam ad virilem ætatem pueros deferre licuit: poſt *Toga quæ a-tate ſumebatur.* pubertatem vero, in ſeptimo & decimo ætatis aſſu, dimiſſa prætexta, togâ induebant, aliquando puram niuei candoris, quæ virilis dicta eſt. Eam tamen in quarto & vigefimo à multis ſumptam comperimus, ſæpius in decimo quinto, & ſexto ac decimo. Quippe Auguſtus Octavius annorum ſedecim, & Caius Cæſar in vndeſimeſimo, Nero autem vix pubeſcens, togam virilem ſumpſit ante tempus, quo maturus imperio videretur. Diuus quoque Antoninus philoſophus, & ex Cæſaribus complures, in quinto decimo virilem deſumpſere togam, tunc cum præceps & lubrica iuuenum ætas videbatur. Quam ſupra prætextam non nunquam patricii ſumebant, cum plebei ſine prætexta, ſimplici toga amicirentur: quippe toga erat plebeiorum, & inſimi ordinis, prætexta honeſtorum & nobilium. Quod etiam circa mulieres ſeruabatur: nam toga priſcis ſeculis in uſu promiſcuo, tam virorum quam mulierum, nocturnumque ac diurnum indumentum fuit, ſicut palliolum & penula: poſtea vero illam diſtinxere, quam ſcſta ſolenniſque die, ampliffimo ſexum. cultu



# GENIALIVM DIERV

**Bacchana-**  
**libus toga**  
**virili su-**  
**mebatur.**

**Toga arcta.**

**Velaproto-**  
**gia.**

**Toga cum**  
**purpura.**

**Germani.**

**Cretenses.**

**Bithyni.**

**Pontici.**

**Argiui.**

**Pallium.**

**Toga rasa.**

**Lacerna.**

**Toga amphitheatrales.**

**Coccinea.**

**Bæotica.**

cultu & apparatu magnifico, probi adolescentes sumere solebant, præcipue Bacchanalibus festis mense Martio, quibus diebus sumere virilem togam in religione fuit, qua signabatur liberioris vitæ pueris facultatem dari. Potentiores, & insignes nobilitate & honoribus, etiam purpuream cum frequenti comitatu. apud delubra deorum, induebant, indeq; in forum excepti, solenni officio deducebantur. Tenuiores etiam arctam inducere togam: nam propibus, veteres magnas & paruas habuerunt. Claudius tamen Cæsar toga virili, die, sine apparatu aut solenni officio, in Capitolium deduci voluit. Supra tunicam vero vela protogis induisse, animi fuit imbellis & eneruati. Ea quidem toga cui purpura prætexebatur, illis tantum dari assuebat, quorum patres magistratus curules & insignes gesserant honores. Nanque hic primus iuuentæ & bonæ indolis habitus est honos, omenque futuræ virtutis & magni nominis æstimabatur. Germani vero in primis experimentis framea & scuto adolescentes exornabant: illinc enim commendationem ineuntis adolescentiæ auspicabantur. Cretensibus militaris stola: Chilis parera: Bithynis & Ponticis, focci & pallium: Argiuis pueris deferre clypeum, insignem munus, & primum decus adolescentiæ censebatur. Eam vero togam extremam induebant Romani, sæpius rasam, nonnunquam pexam & villosam: nanque erat Romana grauitate digna, quam propriam habuere, sicut Græci pallium. Ideo qui Romani ciues esse desiderant, aut ciuitatis iura amiserant, quique relegati, quibusque aqua & igni interdictum foret, togam induere non poterant. Hi enim toga dimissa, pallium sumebant, quod Græcum fuisse satis constat. Togam vero rasam Phrygianam, primum Augusti temporibus vsurpatam, Plinius assuebat: supra quam multri lacernas inducere sæpe, ludis festis in theatro, quæ amphitheatrales dictæ & militares erant: aliæ coccinæ: Bæotica vero albæ. Quam togam plerique laxiorem, breuiorem nonnulli vsurparunt. Legimus Catonem seniore præcurta toga & candida vsu & nunquam centum drachmis maiore sumptu: Cæsarem laticlavio simbricato, laxiore ciuitura: Augustum quaternis tunicis, togisque nec restrictis, nec fuscis, cum thorace læneo, femoralibusque & tibialibus

alibus incessisse: Meccenatem molliori veste distinctum, quare Malacinus dictus: Marcum Antonium, tunica ad coxam cincta, & villosa chlamyde: & Sex. Pompeium Malacinum post naualem victoriam, caruleam semper detulisse: Hortensium cultiore habitu, & elaborato: Neronemque nullam vestem bis induisse, sæpiusque in ornatu tragico cum cothurnis produisse: & Caligulam cum deorum insigniis, aurea barba & fulmine, aut cum fuscina & caduceo, plerumque Veneris habitu, aut gemmatum, manuleatum & cycladatum, semperque triumphalia ornamenta gestasse: Vespasianumque, veste & habitu neglecto, & vix à gregario milite differente: sicut de Alexandro Macedone proditum est, cultu habituque paulum à priuato abhorrente fuisse: & Hierone Syracusano, qui regi vix decore habitu incessit. Sic diuus Seuerus vili amiculo & exigua veste adopertus, & à plebe vulgari nihil excellens.

Et Tacitus simili cultu cum æqualibus. Nam in toga quæ priuatus utebatur, in imperio sæpe visus fuit. Contra, Hellogabalus nimis sumptuosa & magni census: is enim prius holosericam vestem induit, Galenus quoque cum chlamyde purpurea gemmatis fibulis, sæpius tunica aurata prodiit. Fertur tamen Oct. Cæsar liberis senatorum, in quibus esset virtutis specimen, quò frequentius senatori assuescerent, sumpta virili toga, laticlauum protinus dedisse.

Togam verò prætextam ædiles, quæstores, & qui magistratus & honores gerunt, veluti honoris ornamentum insignis, induere soliti sunt, quæ ex purpura fuisse traditur, nonnunquam bis tincta, & acrius coloratur, dibapha dicta, quam Lentulus Spinther in ædilitate primus induisse fertur, cuius valor denariis mille in libras taxabatur. Sed quod

discriminis inter patricios & plebeios purpura faciebat, ut distinctum vtrumque ordinem notaret, hoc nimirum inter patricios & senatores laticlauius, & tunica latiore purpura efficiebat. Is enim laticlauius & latiore tunica, insignia ordinis senatorii fuere, quæ ordinem senatorium à patricio discernebant, quibus amplissimus ordo notabatur: cum reliquis patriciis, qui ad senatum admissi non erant, illis vti non liceret. Quamuis post aliquot ætates, etiam equestri ordini laticlauium distinctum à senatorio tributum

*Meccenas  
Malacinus  
appellatus.*

*Holoserica  
vestis.*

*Prætexta  
qui indu-  
bansur.*

*Dibapha.*

*Distinctio  
vestitus in-  
ter patricios  
& senato-  
res.*

# GENIALIVM DIERV

butum inueniamus, cuius vsus postea à Cæsaribus pro insigni decoro impetrari consuevit. In eo enim aureus clauus affigebatur, quem, quia frequens & promiscuus erat, Tacitus Cæsar interdixit, auroque clauatis vestib. vti prohibuit. Erat præterea toga prætexta, consularis & prætorialis, quam hi qui consularum prætorumve gerebant, ferre solitauerunt: quam etiam in coloniis & municipiis, cuiusque magistratui deferre ius erat. Ipsa enim & laticlauus inter antiquissima censentur vrbis ornamenta: quippe à T. Hostilio, nonnulli à Balearibus inuentas primum autumant, quæ in omnæuum postea mansere: sicut vestem pauperatam antiquissimam habere originem volunt. Etiam tunica palmata, & palmata toga triumphalis, & toga picta, quas consules, & hi qui deuictis hostibus triumpharunt, veluti augustas, atque illustri & excelso honori debitas accipiunt, præcipui cultus ornatusque fuere: in quibus decus totius imperii, ingentisque virtutis specimen noscebatur. Etenim palmata vestis in pace, consulis: victoria verò parata, triumphantis indumentum erat: quæ quidem purpureæ auro intextæ erant: & nisi triumphalibus viris, atque ex Capitolio & Palatio haud aliter dari solitæ, eò quod essent Iouis tunicæ perquam similes: tamen si scutulatam, Phrygiatam, surculatam quoque, vndulatam & clauatam, inter triumphales aliqui annotarint. Quam scutulatam Galli primum intexuerunt, sicut Phrygiatam Phryges. Fertur tamen Gordianus tunicam & togam pictam, primus ex Cæsaribus, dum priuatus ageret, propriam induisse: neque ex Capitolio (vt moris erat) publicam desumpsisse. Abolla autem externorum regum fertur, sicut Romanorum trabea: magni tamen splendoris, quæ rarenter Romanos vsos inuenimus: nam soli reges aut consules trabeati incesse, tamen si militarem, nonnulli senatorium amictum abollam fuisse dicant. Quam plerique philosophi desumpsere, licet Græcos milites & philosophos palliatos, nonnunquam chlamydatos legamus. Primus enim Romulus trabea vsus fuit, quæ triplicis generis erat. Nanque vnum consecratum, sola purpura intexebatur: aliud regium ex purpura, immixto albo, quam reges Consulesve indubant: tertia auguralis fuit, quæ ex purpura fiebat & cocco: quo genere augures vti assuerant, dum auguria captant.

Sæpius

*Toga prætexta, consularis & prætorialis.*

*Vestis pauperata.*

*Palmata vestis.*

*Vestes triumphantis.*

*Abolla.*

*Trabea.*

*Philosophorum vestis.*

*Trabea triplicis generis.*

Sæpius  
ra disti  
darumq  
re Iuba  
ca parti  
sis & At  
drangula  
plici ana  
quandos  
regibus,  
quæ p  
banæ Re  
thzorum  
tunica an  
& regi vi  
diadem  
rat. Sexti  
traditur.  
bant: ap  
nam pra  
rea, Phr  
diphthe  
neris. Se  
sules ac  
vt cæteri  
in mulier  
tiz mulie  
ad talos d  
quo capi  
capillu  
meo & vi  
damnata  
meretric  
iam hanc  
mulierib  
pia: quor  
bus ame  
stola ple  
tricia &  
bant. Era

Sæpius tamen sub tegmine puniceo, alterno textu purpura distinguebatur. Neque sum ignarus Maurorum Numidarumq; regnum amictum, esse purpureum sagum. Quare Iuba rex sagulo vsus purpureo dicitur. *Sagum. Assyrii.* Assyriorum tunica partim purpurea fuit, partim alba. Medis autem. *Medi.* Persis & Armenis regibus, ac Lydis, amictus purpureus quadrangulari figura, & Cidaris, quamvis Persici reges triplici anaxyride, & cultu duodecim millium talentorum quandoque vsi sint. *Armeni. Lydi.* Phœnicibus verò, Syris & Cilicibus regibus, chlamys cum crepidibus Romanis quoque læna quæ χλαῖνα dicta, regales cultus ornatusque fuisse. *Phœnices. Syri. Cilices. Romani.* Taprobanae Rex symmate vestitur, Cyrus stola Medica, Nabathæorum Reges stola purpura, Cleomenes sæpius breui tunica amictus apparuit. *Tabrobani. Nabathæi.* Antigonus & Aristippus agresti & regi vix decoro habitu. Contra Demetrius non modò diademate, sed veste ex auro & purpura conspicuus erat. *Sexticula.* Sexticula verò non regia, sed imperatoria vestis fuisse traditur. Athenienses autem reges sæpè Creticum inducebant: apud quos ex provinciis vestes nomina sumpserunt: nam præter Tarentinidam fuit Sardonica, Sicula, Theraea, Phrygia & Cassiaca militibus propria, ac Deutoriga diphthera, pastoritia & byssacena, ac aliæ multiplicis generis. Sed quod discriminis inter viros senatores & consules ac triumphales, purpura & palmata vestis faciebat, ut cæteris præstarent: idem discriminis cultus vestitusque in mulieribus fuit. Etenim matronæ & spectatæ pudicitiae mulieres, nisi nigro capillo, & longè lateque fusa toga ad talos demissa, stolaque & flammeo, ac vittis & reticulo, quo capita velarent, utebantur: cum meretrices flauum capillum haberent, & togam subductiorem absque flammeo & vitta: quam togam virilem, quæ adulteri crimine damnatæ erant, dimissa stola, sumere cogebantur. Namque meretrices prostabant cum toga & stolis pullis, quibus etiam ianthino & cocco vii inhibuitur est. Fuitque aliquândo mulieribus vetitum, ne versicolori veste uterentur, lege Oppia: quod etiam à Nerone factum memorant, qui mulieribus amethystini & Tyrii vsus interdixit. Quæ quidem stola plebeis, quamvis honestis, non dabatur: siquidem patriciæ & grandes natu matres, illam honoris causa deferre bant. Erat enim ad iugum pedes fluxa, quâ institi contexta ambibat.



# GENIALIVM DIERVM

*Noua nupta* ambibat. Rectam verò tunicam, & puram togam noua  
*Cyclas.* nupta induibat: quam etiam tyronibus, dum militiæ ad-  
*Palla.* scribuntur, tributam inuenimus. Cyclas quoque, palla &  
*Ricinus.* ricinus, cum crocoto, honestarum vestes fuere virginum  
*Crocoton.* & matronatum, licet citharædis quandoque palla in vsu  
*Syrma.* fuit, quæ syрма dicta est: erat enim tragædorum. Cyclas  
 verò rotunda, quam Alexander Romanus Imperator ma-  
 tronis regiis dedit, quæ plus sex vnciis auri non haberet  
 cum reticulo: & pallium auro aspersum cum inauribus, &  
 monili baccato. Crocoton quoque rotunda & fimbriata,  
 sed tantum locupletibus concessa. Vitrasque & sup-  
 parum, ac togam prætextam, solæ virgines deferebant,  
 quæ nuptiis non dabantur. Erant enim insignia pudoris  
 & verecundiæ, quibus mos erat, capillos aut humeris de-  
 fluentes, aut reticulo collectos ferre: licet vittarum duo  
 genera inueniamus, virginalem vnā, alteram nuptialem,  
 qua nubentes velabantur. Strophium verò, pectoralem  
 fasciam, vel capitis ornatum, nonnulli cingulum fuisse au-  
 tumant, & soleas purpureas puellarum calceos. Sed ta-  
 men strophium, mitras & purpureas fasciolas, ancillarum  
 fuisse amictus, multi testati sunt: idque à Cicerone Clo-  
 dio obiectum, quod in strophio, mitra & purpurea fascio-  
 la se ancillam mentitus, sacra Bonæ deæ polluisset. Fa-  
 sciolas verò crurules, crurum pedumque velamenta, æquæ  
 viris ac mulieribus communes aliqui volunt, quæ sæpè  
 purpureæ, nonnunquam conchyliatæ erant. Fasciæ ve-  
 rò pectorales dabantur pueris, quæ virides fuere. Sicyo-  
 nia & soeci, calcei mulieris delicatioris cultus & amato-  
 rii. Erant enim veteribus calcei specie varia: nam & gal-  
 licæ & soles & cothurni: tum mullei albi, hederacei, cerei  
 & lintei, calceorum species sunt: qui cum antea com-  
 munes viris æque ac mulieribus forent, sequuti Cæsares  
 inter quos Aurelianus, illos viris ademere, & foeminarum  
 calceis addidere, quas etiam ferunt compedes habuisse  
 ex argento, cum ex auro vetarentur. Qui mullei, sicut  
 veteribus monumentis extat, olim fuere calcei Albano-  
 rum regum, deinde patriciorum facti, demum patriciis  
 adempti, & mulieribus traditi: sicuti crepidas antea sena-  
 tores, mox equites, demum milites habuere proprias. So-  
 leas autem calceamenta dixere, quibus plantarum calces  
 in fine

in fine regi-  
 pud Achæ-  
 nutes. Ar-  
 Græcis  
 Scythicæ,  
 Persæ eni-  
 reant: A-  
 leis Thel-  
 sandalio:  
 leas pedib-  
 & Catō V-  
 calceareti-  
 Lycurgus  
 dum nudis  
 & declina-  
 debat. H-  
 stes peron-  
 cessit, vsau-  
 fuit, vt pr-  
 Diocletia-  
 matis fib-  
 calceis ve-  
 quum nu-  
 zia verò, a-  
 la verò pie-  
 Medica et  
 vestis, reg-  
 gniis, velu-  
 quidem p-  
 mus. Apu-  
 syrios, lon-  
 nati, tradi-  
 stola quad-  
 tempore:  
 capitis fu-  
 tantum v-  
 teris, vti  
 crimen v-  
 ac mulier-  
 bus quen-

in fine teguntur, habenis iuncta, cæteris propè nudis. Apud Achæos autem calcei sœminarum, fuere albi & tenebri. *Iphicratides* naves. Atheniensibus elaboratæ artis, iphicratides dicti: *Nymphides*. Græcis nymphides & arpides, multiplici figura: sicut *Arpides*. Scythicæ, Laconicæ, Persicæ, Amyclidæ & Alcibiadæ. Persæ enim calceo vtuntur alto & duplo, vt magni appareant: Assyrii paruo, Ægyptii papyraceo, Babylonii sordidius. *Nabathæi*. Thebanis simillimo, Cretenses militari, Nabathæi Indi. sandalio. Indi ex arborum corticibus nonnunquam, sordidius. *Nudo pede* leas pedibus addebant: Phocion verò nudo pede incescit, *qui incedebant*. & Cato Uticensis mira patientia, ita vt vix cruda hyeme calcearetur: quod de Socrate & Aristodemolegimus. Lycurgus quoque pueris Spartæ pro calciamento, pedum nuditatem dedit, quo facilius accliuia ascenderent, & decliuia peragrent. Empedocles ferreo calceo incedebat. Hispani è sparto, Ligures Cantabrico, Galli agre. *Hispani*. stes perone. Demetrius verò Antigoni, eo vanitatis pro. *Ligures*. cessit, vsaureo calceo calcearet. Augustus altiusculo vsus. *Antigonus*. fuit, vt procerior videretur. Caligula socco muliebri. *Galli*. Diocletianus & Helioabalus gemmato, Carinus gemmato. *Imperatorum*. matis fibulis. Apud Ægyptios autem inuuptas puellas. *Puella in-* calceis vti non licet, vt euagandi licentia cohiberetur, *nupta apud* quum nudo pede, extra septa prodire nefas foret. Cupe. *Ægyptios*. zia verò, non muliebres, sed tibicinum calcei erant. *Cupezia*. la verò picta cum amiculo purpureo. Apud Persas, stola *Persa* Medica cum armillis & torque. Ægyptiis, sacra lûdis *Reginarum* vestis, reginarum amictus ornatusque fuere, quibus infans. *amictus a-* gniis, velut verissimis notis, à vulgo secernebantur. Quâ *pud Ægy-* quidem pallam pueris, puellisq, quandoq, traditam legimus. *ptios*. Apud Græcos verò, Arabes, Lydos, Phryges & Assyrios, longa stola, mittis & mitellis matronas & viros ornari, traditum est: viro- rum apud eosdem, frequens vestis, *Mitral* stola quadrata fuit, Thessalis de missa chlamys erat omni *Mitella*, tempore ahecommodior: calantica autem, Romanis *Thessalis*. capitis fuit ornatus, non vestis. Lycurgus iuuenibus vna *Calantica*. tantum veste, eaque obsoleta, & nullo discrimine à cæ- *Vnatantiis* teris, vti toto anno permisit. Zeno quoque nullum discrimen vestis esse inter ciues, sed eosdem amictus viros ac mulieres ferre præcipiebat. Solon plus tribus vestibus quonquam vti, lege prohibuit. Apud reliquas verò *veste qui v-* gentes *cebantur*.

# GENIALIVM DIERV

gentes vestibus habitusque dissimiles fuere: nam Gallis nobilioribus tinctas gestare vestes, aut saga hirsuta virgata: hyeme crassiora, ætate subtiliora, longis villis, & brachis longis femoralibus, auro pictas, intonfas, & varii coloris, quas anaxyrides Græci vocant: tum collo torques & monilia, frequens mos fuisse traditur. Quas quidem brachas, non apud Gallos modò, sed Medos & Scythas aliosque barbaros in vsu comperimus. Tum endromides & cuculli frigoris apti, Gallorum propria commenta sunt. Apud Vestones & Cantabros, mulieres monilia ferrea collo circumdare, & à fronte protensum umbraculum, quod attrahunt, quum velint, & retrahant. Alias protentas comas in altum erigere, illasq; baculo obuoluere: nonnullasincipit expilare, magni dedecoris putabatur. Gnidanonum vxoribus, qui iuxta Lotophagos sunt, multi æstimabatur, simbrias pelliceas ferre plurimas quas munera adulterii sumebant, illaque præcipuæ dignationis erat, quæ pluribus simbriis muniretur. Sicut Curetibus, qui Ætoliam incolunt, longas stolas puellares induere. Et Andrimachidarum vxoribus, vtroque crure æneam armillam innectere. Arabibus Nabathæisque, tunicas cum subligaculis ferre. Indorum fuit ornatus in veste candida, & carbasis miræ tenuitatis, auro purpuraque distinctis: Medorum, oculis pictis incedere, colorato capillo, coma protensa circa collum monili, & armillis circa manus, capite velato, veste pellucida & fluida. Contra verò Persarum: nam crassiore utebantur, laxa & fluxa cinctura, nonnunquam stola Semiramidis. Quare Alexander Macedo vtrorumque inspecto habitu Persicam induit vestem, Medorum admistere recusauit. Sic Gratianus Cæsar, deuictis Germanis, Romanum neglexit cultum, amictu Alano atque equo pariter vsus. Assyriorum mos erat, duplici amiculo vestiri, altero lineo ad pedes demisso, altero laneo, quod superinduebant. Maurusiis crassam vestem, aut lacerâ quâ induebant, pro tempore variare vetabatur. Persæ amictum habent ætate purpureum, hyeme varium, Troglodytæ serpentum & piscium coria. Massagetae ex arborum corticibus amictus intexebant. Scythicis fere similes. Mardorum genti proprium fuit crassiore vestem & non ultra genua induere, proq; capitis ornatu, fundam fronti

Galli nobiliores.

Anaxyrides.

Bracha.

Endromis.

Cuculli.

Vestones.

Monilia ferrea.

Gnidani.

Curetes.

Andrimachides.

Arabes.

Nabathæi.

Indi.

Medi.

Persæ.

Assyrii.

Maurusi.

Persæ.

Massagetae.

Mardi.

fronti ann  
ris mira sp  
piscium, f  
lino, m  
rati, vt fac  
aurum ge  
& vsorum  
lantur.  
operti in  
reliqua n  
primu  
re acceper  
& vsorum  
lanur.  
operti in  
reliqua n  
primu  
re acceper  
colz iunc  
maoifago  
cuplètes v  
etiam apu  
corporis c  
minudo f  
veste con  
rursus qu  
occurisse  
alba ami  
ferens, au  
tus. Crates  
Socraticus  
liorem iu  
habitu, &  
tis auro.  
ficut Apol  
conspiciu  
nui pallio  
etiam cale  
tunica & n  
vilissimaf  
Homeri  
num, p  
principe  
processu  
auro, ac g  
losque in



fronti anneſtere. Indi quoque diſſimiles habitus corporis mira ſpecie variarunt. Namq; alii nudi agunt, nonnulli piſcium, ferarum, aut auium pellib. amiſti ſunt, plerique lino, multi lana veſtiuntur: alii in cultu corporis ita accurati, vt faciem colorib. pingant, candidam veſtem induant, aurum geſtent, lapillis ornentur. Mauri leonum, pardorum & vrſorum tergoribus, alii ſerpentum & piſcium coriiſi veſtantur. Scythiæ magna pars tergore vulpium & murium operiti incedunt, ſicut Geloni hoſtium cutibus. Britanni reliqua nudi, ventrem & ceruicem ferro cingunt. Hiſpani primum breue ſagulum, mox ſtolas & togas Romano more accepere, quare ſtolati, dicti & rogati. Gynæſiarum incolæ iunceo ornantur amiſtu, Belgæ hirsuto ſagulo, Germani ſago cum fibula: auſi deſit fibula, ſpina conſerta: cupletes verò, ſtriſta veſte ſingulos artus exprimēte. Quin etiam apud veteres ſapientiæ profeſſores, diuerſi cultus corporis ornatusque fuere. Namq; Diogenes corpore ſeminudo fuit, veſte humili & ſordida: qui quum Rhodios veſte conſpicuos cerneret, illos dixit nimium inſolentes: rursus quum Lacedæmoniis in veſte ſordida & inhoneſta occuriſſet, etiam hos inſolentes nuncupauit. Pythagoras alba amiſtus veſte, neque ex mortuo animali quippiam ferens, auream coronam geſtabat, nonnunquam purpureus. Crates manticam & ſordidum palliolum, Ariſtippus Socraticus Mileſiam chlamydem, al quando amiſtum vilio- rem induebat, cætera nudus. Ariſtoteles verò decorus habitu, & nitido veſtitu fuit, conſa coma, digitis redimitis auro. Hippas cultu viſendus ſuis manibus elaborato, ſicut Apollonius Tyaneus linteis, & Gorgias purpura conſpicui erant. Heraclideæ molliore veſte: Zenotenui pallio, Empedocles Agrigentinus præter purpuram, etiam calceamentis æreis incedebat. Demoſthenes molli tunica & nimis accurata, Ariſtides trita lacerna. Socrates viliffima ſtola. Xenophon cum thorace & clypeo. Fuitque Homeri opinio, antiquiſſimos Græcorum, pelles leonum, pardorumque ouium & caprarum ac luporum à principe induiſſe. Poſtea impotentia muliebri eo veſanæ proceſſum fuit, vñ aximos induit cultus, purpuraque & auro, ac gemmis redimitæ procederunt: armillas annulique in digitis aureos, colloque monilia, & catenas circum-

Indi.

Mauri.

Geloni.

Britanni.

Hiſpani.

Gynæſia.

Belgæ.

Germani.

Philophoa

rum veſtes.

Corona aurea Pythagora.

Antiquorū veſtitus ex animalium pellibus. Cultus Romanorum.



# GENIALIVM DIERV

*Leſſica mulierum.*

*Viri uxoris nemine priuilegium.*

*Athenienſes*

*Syracuſani*

*Ephēſii.*

*Hermodorus*

*Paludamentum.*

*Chlamis.*

*Saga.*

*Lacerna.*

*Lene.*

*Seruitum ab ingenuis diſtinctio.*

*Nota fronti inuſta ſeruis & captiuis.*

ca latera margaritis inſerta, in auribus vero vniones & cy-  
lindros. ad offerationem luxus, Romanæ mulieres fer-  
rent: ipſasque auro fulgentes iuncto vehiculo & carpentis,  
feſtis profectisque dieb. per urbem perque oppida vehi pro-  
ditum ſit. Quod non modò Romanis, ſed & ſociorum La-  
tini nominis, vxoribus decoris cauſa, tributum ſerunt:  
quibus quidem vehiculis, niſi caſtæ & ſpectatæ probitatis  
uiſſent, alias vti non decebat: à quibus viri, vna ſedentes,  
deſcendere minimè cogi poterant, quaſi in tuto eſſent præ  
ſidio, priuilegio vxoris. Quare Domitianus Cæſar nouo  
ſtatuit edicto, vt probroſis ſcæminis leſticæ vſus adime-  
retur. Fuitque apud Athenienſes ſeruatum, vt Atticæ ſcæ-  
minæ Doridam vettem, quam prius induebant, ſimilimā  
Corinthiæ, ne ſibulis neſterentur, in lineam commuta-  
rent: & à Syracuſanis lege ſancitum, ne viri aut mulieres  
maiori ſumptu ornarentur, nī prius ſe conſupratas, &  
omni nequitia impudicas docerent. Quod prope cū Ephe-  
ſiis compar fuit, qui cū vitiis inquinatiſſimi eſſent, nemi-  
nem frugi viuere paſſi ſunt: Hermodorumque, quod vir  
probatiffimus eſſet, vrbe exegere: qui Romæ poſtea leges  
decēvrales interpretatus, ſtatua in comitio à populo do-  
natus fuit. Hoc quoque inter cætera notatum eſt, conſules  
paludatos, nonnunquam trabecos, paludatis liſtoribus,  
ad bella ducere ſolitos. Namque erat paludamentum, ve-  
ſtis Imperatorum, qua ſummi duces perſæpe utebantur,  
ornatus tamen militaris, quam chlamydem appellarunt.  
Militesque ſagatos militiæ domique incedere conſueſſe.  
Saga enim, chlamys & lacerna, militum veſtes fuere: adde  
etiā lœnam, quā ſupremam induebant, licet ſubſequentis  
temporibus Antoninus Philoſophus Auguſtus, milites ſub  
ſe ſtipendiariis, togatos eſſe iuſſerit, nec vnquam ſaga-  
tos incedere paſſus ſit. Manſitque diu Romæ conſtitutum,  
vt ſerui ingenuorum veſte non vterentur, quippe qui nec  
colobia nec calceos habebant, quæ liberi dabantur. Cre-  
pidis quoque aut mulleis vti ſeruos aut plebeios. erat lege  
vetitum. Syracuſani verò: vt diſcrimen ingenuæ & ſeru-  
lis perſonæ notaretur, ſeruis equi characterem inuſſerunt.  
Samii quoque captiuos Athenienſes, nocturnæ figura: A-  
thenienſes verò Samios bello captos, Samæ nauis ſigno  
deformarunt. Nonnunquam ſeruis literas inuſſerunt,  
qui

qui literati  
alebant  
crines ha  
ſeruis nut  
distingue  
heterom  
ab vrbe c  
ac ſenes i  
cinius è S  
raſtraren  
drageſim  
bat. Prim  
canus trad  
erat inhib  
Fuitque a  
ratores ba  
primus pro  
perator, cu  
reus & Di  
putaminu  
cum tam  
leoni imp  
aſperſere.  
hoſtibus p  
qui etiam  
tempora ſe  
quum à fr  
perentur,  
triſſe. Qu  
barbam m  
rent. Feru  
put. nite  
Contra Lu  
comatos  
tem raſtr  
ribiliores  
ſarie noſc  
fuit, vt cit  
ſito capill  
corporis p

qui literati dicti. Apud Lacedæmonios quoque ingenui *Literati* alebant comam: namque omnes comati erant, cum seruis *serui* crines habere non deceret. Idem in omni ferè Græcia, ubi *Comam* qui seruis nutrire comam nefaserat: qui etiam ab ingenuis *nutriebant.* distinguèbantur tunica: namque amphimachalos liberis *Amphima-* hæteromachalos seruitiis dabatur. Apud Romanos verò *scalos.* ab vrbe condita ad annum ccccl. iiii. iuuenes pariter *Hæteroma-* ac senes intonsos fuisse liquet. Sed postquam Publius Ti- *chalos.* cinius e Sicilia tonsores adduxit Romam, inde iuuenes rasirarent barbam, capillumque tondereat, ad annum qua dragesimum institutum mansit: post eum verò non lice- *Radenda* bat. Primus enim, qui barbam quotidie rasiraret, Aphri- *barba con-* canus traditur: deinde Augustus, quod seruis vilioribus *suetudo.* erat inhibitu. qui intonsa barba & capilo hirtio fuere. *quando in-* Fuitque animaduersum, ante Hadrianum Cæsarem impe- *truducta.* ratores barbam sæpe rasirauisse. ipse enim ex Cæsaribus primus promissa barba incessit & capillo. Commodus Im- perator, cum nulli tonsori crederet sicut Alexander Phe- reus & Dionysius sibi ipse candente carbone, iuglandium putaminibus, barbam adurebat, qui etiam fucato capillo *Ramenta* cum ramentis aureis incessit. Quod de Lucio Vero & Ga- *aurea in ca-* leno Imperatoribus traditum est: qui auris cobem crinibus *pillis.* aspersere. Arabes, Abantes & Mysii, ne in conflictu belli hostibus præda forent, anteriorem capillum rasirantur: qui etiam puellarem capillum in rotundum tondabant *Qui caput* tempora subradentes. Ferunt Curetas & Etolos pariter *tondebant.* quum à fronte essent capillati, & crinibus ab hostibus raperentur, frontem abrasisse, ab occipite cæsariem nut- trisse. Quod de Alexandro Macedone proditum est, qui barbam militibus rad iussit, ne hostili prædæ ansam da- rent. Ferunt quoque Machlves natiua consuetudine occi- put crinitum gestare: sicut Athesi anteriorem capitis partē. Contra Lycurgus Spartanos milites promisso capillo & *Coma cura* comatos esse voluit, licet more Laconico barbam ad cu- *apud quos.* tem rasiraret: illos propterea aut venustiores, aut visu ter- ribiliores esse arbitratus: apud eos enim populares à cæ- sarie noscebantur. Quod Mauris & Britannis in more fuit, ut cincinnis ornati essent, rutilis comis, & tam compo- sito capillo, ut in incessu vix se contingi paterentur, omni corporis parte abra- sa, præter caput & labrum. Lycii

# GENIALIVM DIERVM

Comam tanti fecerunt, vt ne crines tonderent. ara, pœnæ nomine, Mausolo regi Caria soluere, non dubitarent. Argui cum antea criniti essent, victi à Lacedæmonis, amissis Tyriis, deplorandæ calamitatis causa, capillos totonderunt, vouentes se non resumpturos, nisi Tyrias recepissent, sicut Sibarî à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesii capita ferunt, & ingentem luctû ediderunt. Maxies verò dextram capitis partem comatam gerunt, sinistram radunt. Lusitani autem comas tondere nefas ducunt, itaque illas diffundunt, vt fœminæ. Idem & Galli comati, quib. plurimus capillus erat, æquè maribus & fœminis, inde nomine imposto. Indi capillum pestunt sapius, quàm tondent, barba semper intonsa. Agathyrsi cæruleo fucantur capillo Arabes quoque intonsi fuere, barba solum abrafa, Autores habeo. Scythas & Parthos, quò maiorem terrorem incuriant, quoque subita & improvisa formidine hostes magis afficiant, hirsutis crinibus fuisse. Idem apud Getmauos Cattoisque, quib. rufus erat crinis, coactus in nodum: qui etiam duxere nefas barbam capillumque tondere, aut alio cultu esse, nisi hostis caput ex acie retulissent, Quamvis tradatur Parthorum esse, capillum effundere, Germanorum iungere, Scytharum spargere. Egyptiis verò flaua coma despectui erat, & lege cautum, ne quis eam ferret, quòd ea Typhonus fuisse dicebatur, sicut Agrigentini cæruleum colorem interdixerunt, quòd eo Phalaridis satellites vsi sunt. Apud Sueuos vsurpatum est, horrentem capillum ligare in summo, vt hostibus terrori sint, vel retro flectere. Dacæ cum caput radant totum, in summo vertice circumcrescere sinunt. Contrà Riphæi: nam mulieres pariter & viri detonso sunt vertice, & capillo derafo, adeò vt glabri videantur: sicut Myconii omnes caluitio laborant, æquè vt in Cauno omnes lienosi. Non sic in Ægypto, vbi rarò caluitium fuit. Produunt autores Atheniensium vetustissimos, capillis colligendis cicadas aureas annectere, vt eo argumento autochthones, hoc est, primos & sine origine se probarent. Caius verò Cæsar comatos tanto despectui habuit, vt quoties occurrerent, occipitio raso deturparet. Capillum verò aut barbam inficere coloribus, in bellis fuisse & eneruati, exempla sunt. In cere imbellis. primis Philippi Macedonis, qui quum ex amicis Antipatri arbi-

Flaua coma  
apud Ægyptios  
comata  
tempa.

Riphæi.

Myconii.

Atheniensium  
sum cicada  
in comu.

Barbam aut  
capillum inficere  
coloribus.

arbitrum d  
um inficere,  
ne mendac  
concionabat  
lo vidisset, pr  
non inconue  
qui cum in  
ingrèssiter pe  
de totius Gr  
cillam conco  
ta, quodidie  
cognitum qu  
pillinigris: qu  
produtur in M  
centem in le  
perfidia vindi  
cessisse, Rom  
se. Manfitq  
thebisus vi  
sumebant,  
tyntbesim in  
natalitus, q  
bat, & calen  
basilacernas p  
ctare: nam in  
neve quis pul  
In ludis verò  
mulas enim tu  
conuenirent.  
tes penulati  
uarii iuili. E  
ludis algeret  
nus nouo vest  
nomen tulit.  
giana dati c  
quoties in  
populus affe  
indici, clau  
re. Et quo  
publica, R

tri arbitrum delegisset, quem aduertisset barbam & capillum inficere, protinus gradu deiecit, & iudicare vetuit, velut mendacem. Quod compar fuit cum eo qui Spartæ concionabatur, quem cum Archidamus rex fucato capillo vidisset, profari vetuit, & in medio affatu exigi iussit. Cui non inconuenit, quod de Gorgia Leontino proditum est, qui cum in Olympiis de communi Græcorum concordia insigniter peroraret, Melanthus eum ludibrio habuit, quod de totius Græciæ concordia agitare, qui se uxorem, & ancillam concordem habere nesciret: quæ ob zelotypiam irata, quotidie dissidium peteret. In quo fuit experimentis cognitum, quod his qui è Sybari biberent, fucarentur capilli nigri: qui verò è Crati, flauī & fluxi, sicut de Clitumno proditur in Meuania. Legimus tamen Hannibalem ducentem in Itriam, crinibus sæpe mutatis, se à Gallorum perfidia vindicasse: & Pyrrhum coma coloribus fucata incessisse, Romanasque matronas rutilare capillos confuisse. Mansitque Romæ obseruatum in Saturnalibus, synthesisbus uti, quibus diebus dimissa toga synthesium sumebant, quamuis Nero Cæsar citra dies Saturnalitis synthesium induit discinctus & discalceatus. Diebus autem natalitiis, quibus natalem quisque suum annum celebrabat, & calendis Ianuariis, nonnunquam ludis Romanis, alias lacernas prætextasque indutos incedere, & ludos spectare: nam in veste pulla ludis interesse Augustus inhiuit, ne quis pullatorum media cauea sederet, edito cauit. In ludis verò funebribus penulati spectatores erant. Penulas enim tunc populus sumebat, cum in cæteris togati conuenirent, nisi in gladiatorio munere, ad quod frequentes penulati conuenere, quod Commodus Imperator seruati iussit. Ferunt primos Lacedæmonios, ne populus in ludis algeret, penulas sumpsisse. Antoninus verò Bassianus nouo vestis genere populum donauit, quare Caracallæ nomen tulit. Augusti verò tempore, togata & Phrygiana dari cæptæ. Illud etiam admonendum existimo, quoties insigni calamitate vel clade, aut aliis belli casibus populus affectus esset, in magna consternatione, iustitium indicī, claudī ærarium & tabernas, ac iudicia tolli sole. Et quod per magnas calamitates fiebat in mœstitia publica, Romanos dimissis togis, positisque laticlavis &

*Capillorum  
luxus.*

*Synthesis.*

*Lacerna al-  
ba quando  
sumebatur.  
In veste pul-  
la ludu in-  
teresse non  
licebat.*

*In calamita-  
te publica lu-  
sus indicia.*



# GENIALIVM DIERV

aureis annulis, saga sumere, velut in luctu & summa sollicitudine se esse denotarent. Si tamen consulares viri forent, licet ob calamitatem populus in sagis esse, ipsi tamen in togis erant, ne deformi retroque habitu tantam dignitatem fœdarent. Sed nec saga, donec lætiore fortuna, aut illustri victoria, clades emendata foret, dimittebant. Quæ victoria potiti, vel cum suis fugatisque hostibus, fœdissimum bellum finitum foret, exuto iustitio, in communis signum lætitiæ, populus vniuersus prætextas, reliqui verò magistratus, insignia & ornamenta sua, ac pristinum ornamentum cultumque sumebant. Illud quoque discrimen orationum personarumque est notatu dignum, quod apud Tapyras, Basteranos & Iberos, incultasque nationes circa Hyrcaniam seruari meminimus, vt viri atras vestes induant, crinetque longiores gerant: fœminæ verò albis tunicis, ac breuibus tonsilque comis incêdere cogantur. Apud Parthos autem, Persasque equo vehi vel pedes ire, nobilitatem à vulgo distinguebat: nullus enim honestè genitus, pedibus incedebat: quod compar ferè cum Romanis fuit, quibus plebeia pedibus incedunt matronæ, nobiles læticiis vestiebantur: eisdemque Parthis qui principem locum habent, anaxyridem triplam induit, & manicatam tunicam: plebs verò erat in tunicis sine manicis. Apud Indos byssum induere, nisi nobilis, nemo poterat. Thracibus punctos esse in facie, nobiliores demonstrant: non punctos, ignobiles & obscuros. Idem Britannis, Gelonis & Agathyrsis, apud quos qui cæruleo pinguntur, honoribus præstant: minus autem pingi, humilitatis signum erat. Indis quoque, Atheniensibus & Persis, in auribus ferre aurum, nobilitatem designauit. Ex Germanis viri clari illustresque, stricta ac fluitante vtuntur veste: cæteri sagis cum fibula. Apud Sueuos ingenui obliquant, crinem, & nodo substringunt, quum serui fluxa coma & crinibus incedant. In Libya primores sagis velantur, vulgus verò bestiarum pellibus amicti sunt. In Ægypto viri binis vtuntur vestibus, fœminæ singulis: vniuersi nisi lineas ferre vestes, non licebat. Neque referre alienum fuit, quod circumpadanis populis vsuonisse tradunt, vt lugubres vestes longo tempore induerent, intestino mœiore affecti propter Phæthontis casum, quod de cælo præcipitatus, fulmine ictus, & in Eridanum deie-

ctus

Apud Tapyras, Basteranos & Iberos  
discrimen  
ordinum.  
Parthi.  
Persæ.

Indi.  
Thracas.  
Britanni.  
Gelon.  
Agathyrsi.  
Aurum in  
auribus.  
Germanorū  
vestes.  
Sueuorum.  
Libyci.  
Ægyptii.  
Circumpadanorū  
lineas ob Phæthontis  
casum.

ctus foret. S  
minas lugub  
quum illu  
fortunis ind  
pullas vestes

Quinum  
fu

Q Vestit  
od R  
gionis fuisse  
tunici, Ram  
constitutum  
re arbitrat  
tuor, mox q  
sua est, done  
natus consti  
bellum, qu  
à Sylla dict  
uem quind  
Hic ergo ver  
gnationis ha  
narum adfer  
gibus quoq  
munus erat  
reserant, q  
Romulus h  
traditur. Pr  
truriz popu  
seruatus d  
scientia &  
pene diuin  
se ferebatu  
Prodigia &  
ferit deser  
cuncto: q  
gura & off

Etus foret. Sicut in Daunia Aristoteles refert, mares & feminas lugubria vestire, quos post Troiæ euersionem, quum illuc delati sedes occupassent, ut orbatos se patria & fortunæ iudicarent, in posterum candidis abstinuissse, & pullas vestes desumpsisse.

*Qui numerus augurum, quæue potestas aut ius quondam fuerit, & quomodo auguria caperentur.*

## CAPVT XIX.

Questioni diu res fuit, qui numerus augurum olim apud Romanos fuerit, quod sacerdotium magnæ religionis fuisse constat. Et tamen à principio, ut in trib. centuriis, Ramnensi, Titienfi & Luceri, singuli essent augures constitutum foret, quorum numerum imparem esse decem arbitratu sunt: tamen sequutis temporibus, quin ad quatuor, mox quinque numerum aucti fuerint, nulla controuersia est, donec, ut non ultra nouem collegium excederet, senatus consulto cautum fuit. Idque ante primum Punicum bellum, quo tempore Sora & Alba coloniz fuere. Demum à Sylla dictatore collegium propagatum ferunt, ut ultra nouem quindecim crearentur, ita ut quatuor & viginti essent. Hi ergo velut interpretes internuntiiq; decorum, tantæ dignitatis. gnationis habiti sunt, ut eum qui aruspicinam fecerat, in senatum adscribi, & inter patres legibus esse duceretur. Reges & augures iidem. Romulus augur. Ro. sex optimatum filii. Hetruscia traditi. Augurum domicilium. Fesulis.

Quæ quidem incredibilis & pene diuina Fesulis pollebat, ubi domicilium augurum esse ferebatur, quod & veteri legē sanctum erat, in hæc verba: Prodigia & portenta ad Hetruscos aruspices, si senatus iusserit deferunt, Hetrurizque principes & disciplinam discunt: quibus diuis decreuerint, procurant: iisdem fulgura & ostenta pianto, auspicia seruanto, auguri parento:

# GENIALIVM DIERV M

*Singulis tri-  
bubus sin-  
guli augures  
præfati.  
Augurum  
creatio.*

Et infra. Singulis quoque tribubus olim, singuli augures præficiantur, qui sacris caeremoniis prædictionibusque deorum præfessent: publica priuataque auspicia curarent, sicut à Romulo constitutum fuit. Postea vero comitiis curiatis, quæ pontificis maximi dicuntur, non à populo vniuerso, sed à minore parte, & selectis, quibus sacerdotia mandare curæ erat, de concilii sententia eligebantur, namque ipsi nominabant, quos dignissimos iudicarent. Nonnunquam si quis augur decessisset, à duobus vnus nominari, & à toto deinde collegio expeti & cooptari poterat. Qui postquam ad sacerdotium admissi fuerant, mox inaugurari, vt mos erat, captatisque auguriis in collegium admitterebantur. Et tamen si præsentem admitterentur soli, sæpius tamen absentium habitam rationem comperimus, quod lege Iulia cauebatur. Cumque sacerdotia semel collata, ob plurimas causas adimi solerent, solus auguratus perpetuus fuit: ideo semel collatus, quod vita suppetit, etiam magnis intercedentibus causis viuenti non adimitur. Quare Fabius Maximus proditur duobus & sexaginta annis, summa cum laude auguratum gessisse, ad vltimam senectam. Si quis tamen augur hulus pateretur, licet in sacerdotio foret, augurandi tamen ius non habebat. Exhulceratis quoque aubus auguria captari non licere (siquidem morbosæ aues auspicia nulla faciunt) sæpe relatum est. In augurum enim collegio illud præcipue seruatur, vt sicut quique ætate præcedit, ita maxime primatum teneat: quippe inter augures maiores natu, etiam his qui cum imperio sunt, præferri solent. Horum ergo proprium fuit, ex aubus vaticinia obseruare, signaque rerum futurarum, & à diis monita contemplari: si opportune euolassent, aut sedes idoneas acceperissent, obnunciare, de prodigiis, somniis, auguriis atque oraculis, portentis, extisque responsa dare. Tum obseruationes auspicio, procuraciones, expiationesque, vatium libros, portentorum explanationes, & monita deorum edicere, si quid ingruente fato casurum foret, & quod saluis auspiciis fieret. Quodve augurium lætum, quodve piaculare esset, quod minas cœlestes ingruentesque calamitates, aut fatale exitium afferret, præmonere & vaticinari, quæ lege augurali latius decrerat & perscripta sunt, cuius verba adscripsit Interpres Iouis optimi ma-

imi

*Auguratus  
minus non  
adimeba-  
tur.*

*Augur qui  
hulus ha-  
beret.*

*Aues exhul-  
cerata.*

*Ætatis ra-  
tio in augu-  
rū collegio.*

*Augurum  
minus.*

*Lex augu-  
ralis.*

imi: Pub  
disciplinam  
salicta pub  
populari  
diuorum q  
gura regi  
agros, lib  
nefasta, v  
que non p  
auspiciis q  
inspicere  
quibusque  
quæ ad pu  
piarentur  
gio auspici  
um centum  
tius inter p  
ret inter p  
nitretia q  
eorum p  
essent, or  
bant. Tum  
sponso ve  
tur. Itaque  
stratus vir  
ruspicum  
augures p  
tia creand  
tiæque ex  
est, baculu  
quod insig  
certa spat  
templi di  
vt quod d  
metiri po  
ciis, non  
vrbera a  
sum tern  
signo  
quid sit

ximi: Publici augures, signis & auspiciis postea vidento,  
 disciplinam tenento, sacerdotefque vineta, virgetaque &  
 salicta publica auguranto, quique agent rem duelli, quique  
 populare praemonento, ollique obtemperato, diuorumque iras  
 providento, hisque parento, coeli que ful-  
 gura regionibus ratis denotanto, urbemque & templa &  
 agros, liberata & effata habento: quaeque augures iniusta,  
 nefasta, vitiosa, dira dixerint, irrita infecta que sunt: qui-  
 que non potuerit, capitale esto, & infra. Ipsique auguriis  
 auspiciisque captandis interesse debent, eaque notare, ac  
 inspicere & referre, & an egregie esset litatum, declarare:  
 quibusque hostiis, & quibus sacris ac supplicationibus, &  
 quae ad puluinaria, tetra prodigia procurarentur aut ex-  
 piarentur, enunciare. Sed tamen soli auguri sine colle-  
 gio auspicia interpretari non licuit: totum enim collegi-  
 um censere, & sententiam ferre decebat, si quid exquisi-  
 tius interpretari vellent. si durior forte casus ambiguus foret  
 interpretacionis, qui in dubium controuersiam que ve-  
 niret: ad quos etiam de singulis prodigiis & portentis, quae  
 eorum praedictio foret, & an fœdo vel felici exitu euentura  
 essent, omnes tanquam ad adytum aliquem consultum i-  
 bant. Tum si qui magistratus vitio creati forent, eorum re-  
 sponso vel admittebantur, vel magistratu abire cogeban-  
 tur. Itaque dictatores, consules, praetores, & reliqui magi-  
 stratus vitio creati, ne quid diuini obstaret, ex responso au-  
 ruspicum magistratu abire saepe coacti sunt. Poterantque  
 augures propter tetra prodigia, aut si quid officeret, comi-  
 tia creandis magistratibus vel impedire, vel vitare. Quo-  
 tiesque ex arce augurium petebant, lituum sine nodo, hoc  
 est, baculum à summo inflexum, in parte qua robustior est,  
 quod insigne augurale fuit, tenebant: quo coeli regiones &  
 certa spatia, quibus videnda ad se pertinere volebant, quae  
 templa dicta sunt, praefinirent, & certa finitione signarent,  
 ut quod dextrum, quodve sinistrum esset, oculis & animo  
 metiri possent: nam manu coeli spatia notare, saluis auspi-  
 ciis, non licebat. Quo quidem lituo, augur prospectu in  
 urbem atque agros captato, regiones ob oriente ad occa-  
 sum terminabat, limite decumano, & cardine ex transuer-  
 so signo metato, quo oculi ferrent quam longissime. Qui  
 quidē lituus etiā regium fuit insigne, in quo potestas diri-

*Non augur  
 vnus, sed to-  
 tum collegiū  
 auspicia in-  
 terpretaba-  
 tur.*

*Augurium  
 cum ex arce  
 peteretur.  
 Lituus au-  
 guri.*

*Templa.*

*Lituum regiū*



# GENIALIVM DIERVM

*Regiones in  
cælo ab au-  
guribus no-  
rata.*

*Vestitus au-  
gurus & ce-  
remonia in  
auguriis ca-  
piendis, vi-  
de item cap.  
xiii.*

*Græci.  
Macedones.*

*Loca in qui-  
bus auguria  
observaban-  
tur.*

*Magistri au-  
gurum mu-  
nus.*

*Notandum.*

mendarum litium esse noscebatur. Proditumque me-  
moræ est, Romuli litium ambas cuspides ab imo & à sum-  
mo inflexas habuisse, præter formam litui auguralis. Ex  
notatis vero regionibus, prima antica, posterior postica,  
tum dextra & sinistra dictæ. Quoniam Hetrusci vates  
cælestium prodigiorum periti, cælum in duodecim partes  
diuiserint, anticamque ad occiduum, quoniam omnis il-  
luc inclinaret motus, & posticam ad orientem: dextras ad se-  
ptentrionem, sinistras vero ad meridiem proclinare volue-  
runt. Sedebat enim augur velato capite, & duplici toga  
augurali, quæ lana dicta est, vel trabea amictus ex purpura  
& cocco, cum captabat auspicia, & lituo cæli regiones  
notabat. Ipseque cæsa victima, observatis notatisque si-  
gnis, longum carmen præfatus, preces effundebat: quas si  
forte non rite didicisset, ne quid præpostere diceretur, ali-  
quo præeunte emittebat. Græcis vero augur, non trabea  
amictus, sed toga candida velatus, poscit auguria. Mace-  
donibus quoque vates in amictu candido, auream gerens  
coronam, captata auguria, & vaticinatur. Post effusas ve-  
ro preces, oculis in cælum fixis, sedere conuenit, momen-  
tis omnibus paratum intentumque toto animo affixum,  
facto ubique silentio, ne quid videretur audireturve, quod  
auspiciis dirimeret, quoad de cælo seruasset, captataque  
auguria & signa missa forent: quibus missis ex aurbus,  
quæ oscines, quæ præpetes vel inferæ, & antacitæ vel stre-  
pentes aduolarent, & si dextra vel sinistra, quæve admis-  
suar essent, & quæ arcular, quæve cluniar, aut inebær, quæ  
vetarent. Tum si motus pronus vel obliquus, supinus an  
rectus, aut in latera referebat: conueniebatque extem-  
plo augurem adire & augurium firmari: nanque vnum vi-  
disse auspicium, non erat satis. Adnotatumque exem-  
plis est, non ubique & passim auguri captare auspicia lice-  
re, quia nisi in præscriptis destinatisque locis, quibus Tes-  
tis nomen, aut in arce, vel ad veteres curias, augures: pon--  
tifices vero, nisi in postmurio, auspicia captare fas erat.  
Sed sciendum, non omnibus auguribus, sed solo magistro  
augurum, de cælo auspicari, licuisse: qui huic muneri  
præfectus, magister à collegio eligebatur. Observa-  
tunique, ut si extra urbem, aut in pomærio, vel domo con-  
ducta, seu quouis tabernaculo, quod cæperat, augur au-  
spicetur,

spicetur, &  
aut pomæ-  
pientur au-  
sumi nec  
uus auspici-  
auspicis  
futuram  
diei hora  
die, non  
tilem quæ  
aut morbo  
licitur: eo  
verabatur  
bos aurb  
& feralia  
ceptum: a  
augurium  
certum est  
re oportet  
se, duob  
præbat  
nores, au  
modum  
rum, aug  
captaren  
magistra  
toris con  
emphis ce  
quæ prom  
esse & m  
occident  
fluat: ut  
nulloque  
ptant, &  
aura gle  
auspice  
suo curs  
semper  
aur colu  
aquilar

spicetur, & inter augurandum nodum firmis signis, utrem  
aut pomerium inauspicato transgressus foret, ut ritē ca-  
pientur auspicia, primum omitti tabernaculum, & alterum  
sumi necesse fore: de quoq; auspicari oportere, ex quo no-  
uus auspiciorum instauratur aspectus. Et cum certa dies  
auspiciis dicata esset, post mediam noctem ad mediam  
futuram diem, auspicari licere. Septima autem aut sexta  
diei hora, non decebat: namque incipiente aut crescente  
die, non autem desinente, iusta auspicia fuere. Post Sex-  
tilem quoque mensem, quo tempore aues aut imbecillae  
aut morbosae sunt, vel pulli earum imperfecti, auspicari nō  
licuit: eo enim tempore à pontifice max. de caelo seruare  
verabatur. In quod fuit constitutum, ut non modò mor-  
bosis auib; sed cuiusq; funeri augur admoouere manus,  
& feralia attrēctare, vetaretur. Si autem post augurium sus-  
ceptum, ad aquam venire contingeret, ne eius interuentu  
augurium frustraretur, quod aquae intercessu interrumpi  
certum est, fusis precibus aquam haurire, & vota promitte-  
re oportebat. Poteratque idem & pontifex & augur es-  
se, duobusque simul sacerdotiis praepōni, cui etiam licet or-  
praibat, sicut pontifici max. Et tamen post susceptos ho-  
nores, auguratus conferri solet, tamen F. Maximus ad-  
modum adolescens, priusquam vllum gereret magistrat-  
um, auguratum gessisse dicitur. Quotiesque pro diuersis  
captarentur, illius praualere auspicia, qui in summo esset  
magistratu, certum est: ideo consulis auspicia, si cum pra-  
toris confundantur, praepōni, haud dubium esse. Fuitq; ex  
emplis cognitum, apud augures optimis suspiciis ea geri,  
quae pro reip. salute susceperentur: quae contra inauspicata  
esse & monstrifica. Illud quoque dixisse non ab re fuit,  
occentu soricis dirimi auspicia, sicut aquae interuentu irrita  
fiunt: vtque luminaria domus auguralis semper aperta sint,  
nulloque operculo claudantur. Quodque cum auspicia ca-  
pant, caelo non turbido, nec procelloso, aut pluuio, sed  
aura silenti & placida, vbi omnia pura & tranquilla sunt,  
auspiciantur, ne venti status aut tempestas auium gressus à  
suo cursu diuertat. Estque obseruatum, ut minora auspicia  
semper maioribus cedant, licet priora sint. Si quidē cornicis  
aut columbarum auspicia, aquila superueniente, irrita fiūt:  
aquilarum verò augurium, fulmine adueniēte nullum est,

*Auspicii  
tempora.*

*Augur fera-  
lia non at-  
trēctabat.*

*Post augu-  
rium obser-  
uata.*

*pontifex &  
augur simul*

*Maiores ma-  
gis*

*gistratus au-  
gurium mi-  
noris praef-  
erebatur.*

*Auspicia  
pro kep. opti-  
ma.*

*Soridis occē-  
tu auspicia  
dirempia.*

*Domus au-  
gura aperta.*

*Aura silenti  
& placida  
auguria ca-  
pienda.*

*Minora au-  
spicia maio-  
ribus cede-  
bant.*

*Quis*

# GENIALIVM DIERV

*Qui essent equi funales in Tranquillo, contra nonnullorum interpretationem probabilis opinio.*

## CAPVT XX.

*Funales equi apud Suet.*

*Prætextati filii in equis triumphantium.*

*Vnde funales dicti.*

**A**Nceps quæstio fuit apud grammaticos, ambiguo sensu in utramque partem agitata, qui essent equi funales, qui in solenni triumphi apparatu, iuxta triumphantis currum incedebant. Nuper in cœtu patriciorum, in controuersiam certamenque venit, quonam modo accipi conueniat, quod est in Tranquillo dictum, Tyberium, Asiaticum triumpho, Augusti currum fuisse comitatum, si nisteriore funerali equo, cum Germanicus dexteriori veheretur: qui essent funales equi, quærebatur. Cumque varia & ferè populari opinione ferrentur, nobis quoque minimè probarentur, visum tandem est, funales dici equos qui funibus alligati, currum triumphantis traherent: quibus præeuntibus, summi Imperatores vectabantur triumphi die, in quibus ingenui pueri sedere, veteri more solebant. Prætextatos enim filios in equis triumphantium vehi & Cicero meminit, & multi prodidere. Quare Paulus Æmilius, deuicta Macedonia, filios duos impuberes: & Germanicus currum quinque liberis onustum, in triumpho duxit. M. quoque Antoninus Philosophus, & Verus, triumphi die mille puellas virgines, in equis triumphalibus vexere. Vel quod in his insisterent, qui funeralia præferebant & faces, propterea funales dictos, veterum auctoritate probari: nam peruulgatum ferè est, faces & lumina, tam in apparatu triumphi, quàm iuxta triumphantem, deferri solere. Diuus enim Cæsar ad lumina quadringenta, in Capitolium triumphans ascendit, elephantis lictoribus dextra sinistraque gestantibus. Quod eò constitutum ferunt, tum ut spectatior triumphi apparatus, & conspectior foret, tum ut lumina, si fortè tenebris obortis pompæ triumphali non sufficeret dies, ad arcendas tenebras præstò forent: ipse quoque triumphans, luminibus circà adhibitis, conspectior fieret. Propterea haud ab re visum, sicut in Cæsaris triumpho elephantos lictoribus gestasse legimus, compari modo funeralia & faces equos iuxta triumphantem ferre, dici probabiliter posse. Vnde funales equos à funeralibus, quæ in equis triumphalibus præferebant, probè dici argumentamur. Ex quibus li-

cuit

cuit nobis  
quod falce  
exemplum  
Qui fuerit

**A**N  
Avele  
pane Rom  
batum est  
grefficult  
acere aut  
quibus præ  
rem à Lac  
bus nullas  
antea lect  
Labentib  
strati pri  
Cn. Man  
inde citre  
orbicular  
appendeb  
nibus in la  
ad eò ut  
dionum pur  
rum, aut r  
cenitabat  
ex quibus  
poculis qu  
gacolum  
quæ rafa  
vero, quon  
lectos aut  
in quibus  
to censu  
nias cum  
glecto, m  
Græci in

cuit nobis æstimare, vel quod funib. currum traherent, vel quod fasces iuxta triumphantem deferrent, sicut veteri exemplo probatum est, funales equos dici & æstimari.

*Qui fuerit apud veteres cœnandi usus, quæve horæ prandii & cœna, quæq; singulis lectis cœnitabant, & quid apud exteros.*

## CAPVT XXI.

**A**ntiquis torum ex palustri vlua. & ex stramento, vel ex cespite fuisse, & longo tempore ex pulre, non pane Romanos visitasse. perspicuum exemplis & probatum est: postea quum annis intercedentibus ex illo agresti cultu desitū esset, mensas in quibus epularentur, ex acere aut fraxino quadratas, deinde orbicularas fecisse, in quibus pranderent & cœnarent, satis constat. Quem morem à Laconibus Romanos sumpsisse crediderim. quibus nullæ fuere mensæ, nisi ex robore. Romanis enim antea lecti erant Archaici & Bœotici, humiles & breues: Labentibus deinde moribus, tantæ luxuriæ factæ sunt, ut strati primum lecti, abaci, triclinia, & monopodia, quæ Cn. Manlius Asia deuicta, primum vexit in triumpho, deinde citreæ mensæ, quæ elephantinis pedib. sustinebantur orbicularæ, magno sumptu fierent, quarum precium auro appendebant, aut ex ebore vel testudine, sectis putaminibus in laminas, quod Carbilus Pollio instituit primus: adeo ut non modo mensas, sed lectos & repositoria testudinum putamine vestirent. In cœnaculis enim domorum, aut tricliniis, stratis tribus lectis, præci illi sedentes cœnitabant, in quibus tres fuisse mensas, Varro significat, ex quibus vna viuaria orbiculara, cylibantum dicta, à poculis quas *κύλικας* Greci vocant altera lapidea, oblonga columella sustulta. cui cartibulum: tertia, quadrata, quæ vasa detinebat, cui vrnarium dixere nomen. Persæ Persæ. verò, quum antea in vimineis toris discumberent, postea lectos auro fulgentes & gemmis magnificè construxere, in quibus vasa non minoris census adnauarunt, quos tanto censu exultos, ac regium apparatus in castris, Pausanias cum deuicto Mardonio ad Platæas, vidisset, illo neglecto, modica mensa Laconicam cœnam fecisse dicitur. Græci in symposio Græciensi frequenter cœnantur.

Apud

*Torus & cibus primi seculi. Mense.*

*Tres lecti in cœnaculis & tricliniis.*



# GENIALIVM DIERVM

Romani.  
Mensa ar-  
gentea.

Prandium  
& cœna in  
propatulo.

Cœna ini-  
tium.  
Secunda  
mensa.

Iberi.  
Græci.

Attica bel-  
laria.  
Platonis bel-  
laria.

Panes & pa-  
nicea mensa.  
Panis spe-  
cies.

Apud Romanos verò Heliogabalus, argenteas primus  
mensas habuisse, dicitur: quibus in solenni epulo duæ tan-  
tum mensæ adhibebantur, una carniū, altera pomorū:  
namque veteribus cibus mundus erat & simplex, neque  
operosis condituris aut appercitiis exquisitus, sed sine  
apparatu & sine impensa. Prandium enim & cœna in pro-  
patulo fiebat, quia palam cœnare, dedecus non erat: se-  
cretò verò cœnasse, probro & ignominia fuit. Id quod  
Lacedæmoniis Lycurgi lege cauebatur: quod idè con-  
stitutum ferunt, ne quis splendidius altero vesceretur.  
Hiemeque ad focum, æstiuo anni tempore, in aprico cœ-  
nitabant: Num verò & mel, initium cœnæ fecere: in se-  
cundis mensis poma & mel, sicut ad principia conuiuii, &  
multi formes nuces dari assuevere. Apud maiores autem,  
semen candidi papaueris cum melle & lactuca plerunque  
mensas secundas fecit, deinde, ut vicia, ficus, pyrum, & a-  
lia pomorum genera darentur bellaria, in vſu fuit Iberis  
autem, ut in sympoſis glandem in secundis mensis tri-  
buant, magni putabatur, Græcis oua cum turdis & lepo-  
rinis carnis ac mellitis placentis, secundæ mensæ fre-  
quentius data sunt, quibus erat iste mos, ut in fine cœnæ  
linguas igne torridas, post sermones digustandas darent.  
Præcipua tamen bellaria traduntur fuisse Attica, lauta  
atque eximia. Platonis vero bellaria fuere, ficus, cicer, fa-  
ba, myrti, baccæ, & ex fago glans prunis tosta. Fertur He-  
liogabalus pro luxu affluentia, parasitos in secundis men-  
sis, nouo genere edulii saginasse: nam cereas dapes, aut  
ligna edulia veleburnea, sæpè fistilia aut marmorea ex-  
hibuit, quum per singulos missus tantum biberent, velut  
vescerentur, & manus abluerent. Panem vero paniceasq;  
mensas, non argenteis vasculis, sed vimineis canistris  
Romani inferebant: Græci vero per promas, Quos ex  
multiplici genere variarunt: nam & plebeius erat, & fili-  
gineus, qui candore præstabat: & tritico, præcipuè Cam-  
pano, quod (autore Varr.) cæteris præstat: sicut in Faler-  
no vinum, in Casinati oleum, in Tusculano ficum, in Ta-  
rentino mel, præferebatur cæteris. Erat & secundarius  
panis, & ostrearius, artolagamus, speustitius, subcineri-  
cius, & artopseſius: inter quæ ptisanam, velut saluberrimam,  
magnoperè commendarunt, quæ à Græcis sumpta  
origi-

origine, ad  
inuenere, ci  
multiplici  
hoc est, fer  
dias & apir  
centarum  
culas, elul  
spiras, quæ  
antiquissim  
hibuisse, p  
& veru dec  
nisi renatu  
cissimi con  
mi, non vlt  
cœnitabant  
uidium, non  
peote mult  
conuicta si  
vni mensi  
singulis co  
mensa. Per  
maiorum,  
cubuisse. H  
sio autem  
bus mensis  
bebant: qui  
tem lectis,  
tabant: à p  
bantur, La  
ris apud su  
bilibus, qui  
nium, vese  
Mulier,  
transitum  
sensu. C. de  
curs. in l. q  
Apud Græ  
nisi propin  
primis epy  
lioria ad

origine, ad Romanos fluxit, postquam Alicam Romani inuenere, cuius Græci inexperres sunt. Græcis quoque multiplicia panum genera comperimus: nam & zymitas, hoc est, fermentatos, & obelias, & cribanitas & canchrydias & apirtas, pyrtiras & pyrinos, panes legimus. Placentarum quoque genera varia tarentinas, crassianas, si culas, clustras, plicias, guttatas, montianas, mustaceas, & spiras, quæ fiunt ex caseo. Proditumque memoriæ est, antiquissimos Romanorum, cœnæ tantum panem adhibuisse, prædiorum verò carnibus vesci, non elixis, sed assis & veru decoctis, aut frictis, quibus Parthi abstinebant: & nisi venatu quæsitis, nulli vesci permissum. Et quum paucissimi conuiuæ erant, non minores tribus: quum plurimi, non ultra nouem in eadem mensa, eisdemque lectis cœnitabant: tamen si vetus feratur adagium, Septem conuidium, nouem conuicium facere, quod scilicet obstrepente multitudine tumultuantur potius, quàm in sobrio conuictu sint. Græcis quatuor aut quinque conuiuiores vnus mensis adhibere, satis erat. Carmanis verò separatæ singulis conuiuus sedes sunt, & sua cuique in accubitu mensa. Fertur tamen L. Verus Imperator, præter exempla maiorum, cum duodecim solenni conuiuio, primus accubuisse. Homerus vsque ad decem probauit. In symposio autem Platonis octo conueniunt & viginti. In quibus mensis Romani liberos, cum pueris puellisque, adhibebant, qui ad fulera lectorum, serui ad pedes: in ipsis autem lectis, cum viris cubantibus, feminae sedentes, cœnitabant: à principio enim maiores nostri sedentes, epulabantur, Laconum more, adhibitis etiam principum liberis apud summos viros, cum cæteris id ætatis pueris nobilibus, qui propria & parciori mensa, in conspectu assinium, vesciebantur.

Mulier, quæ contra viri voluntatem, vel eo ignorante extraneorum conuiuia petierit, repudiari poterit iuxta l. consensu. C. de repud conuiuia enim, Veneri, præludia sunt Accurs. in l. quod ait lex ff. ad l. Iul. de adul.

Apud Græcos vero feminas, in virili conuiuio accubere nisi propinquiorum, non licebat, quibus cōsuetudo mansit, vt in primis epulis, breuioribus poculis transigerent, in fine vero laxiora adhiberent: quare Græce more bibere est, capaci-

oribus

Placentariū  
genera.

Cœna veterum Romanorum.

Conuiuariū  
numerus.  
Auagium

Græci.  
Carmani.

L. Verus numerum conuiuiarum auxit.

Femina apud Græcos non accubebant cum viris.

Græcorum bibendi mōs,

# GENIALIVM DIERVM

*Scythiffare.* bus poculis haurire, quibus lex data, vt in symposiis aut biberent, aut abierot, Sicut apud Scythas scythiffare, erat intemperantius bibere: Nonnulli Græco more bibere dicunt esse, quories deos aut amicos inter pocula appellarent, singulos nominatim roties haurire, & large merum bibere: vtque quum magistratus & honores dabant, vina pateris circumferrent: cumque alieui propinassent, nominatim designare, cui poculum darent: & primò deos, deinde amicos appellare: totiesque haurire affatim, & bona à diis precari. Et tamen si vino vim sapientia adhiberi, putarent, si quando tamen vinum aqua admiscerent, illud tepescit in uibus diluebant, nonnunquam marinam vino adhiberent, quo incorruptius foret. Romanis etiam corollas poculis accipere, festisque diebus coronatos & sertis redimitos epulari, mos erat cum lemnicis: erant enim fescia coronata, quæ coronis addebantur, cautumque fuit, vt Hetruscis corollis lemnicis tantum aurei darentur, sumpta ab Ionibus consuetudine, qui in lautioribus culinis primi corollas inuenere: quod ab Indis vsurpatur, vt ad familiare conuiuium coronati accedant. Quinetiam vetusti moris erat, fercula exquisita & lautiora à ministris coronatis, cum cantu & tibicine, in cœnis solennib. afferri, poculisque coronatis bibere, summamque cœnarum lautitiam tripatina distinguere, vna mœnorum, altera lûporum, tertia myxionis piscis: & ne intepescerent, cum obsoniis, focos quoque transferri institutum, singulisque poculis singulos deos aut heroas, nonnuquã amicos aduocare, adstante cantorum turba, ac tota seruitio & famulatus: quorum alter reliquias colligit, quæ è mensa cadunt, alter murmur compescit, alius sputa à paumento, & si quid immundi est, verrit: eoque processere delicia, declinat corruptisque moribus, vt totos apros vna mensa apponerent, quem primus Romanorum Seruilius Rullus apponuisse fertur. Deinde mutam venationem, & condimentorum varietatem apponi, vsurpatum. Quinetiam versatilia cœnationum laquearia Nero cõmentus fuit, vt quum fercula admitterebantur, alia facies, cubiculi desineret, alia succederet. Ægyptiorum mos traditur, vt in familiaribus cœnis brassicam præsumant, inprimis, eo eduligenere ebrietatem discuti arbitrati, quam Cato oleribus præposuit

*Vini dilutio  
apud Græcos.  
Coronâ in  
conuiuiis.  
Lemnisci.*

*Ferculorum  
in cœnis so-  
lemnibus af-  
ferendi ratio.*

*Potandi ra-  
tio.*

*Famulorum  
munera in  
conuiuiis so-  
lemnibus.  
Delicia cor-  
ruptis mori-  
bus.*

*Versatilia  
laquearia  
cœnationis  
Ægyptii.*

lit cunctis,  
Nonnulli nu-  
tis prodesse  
madentes ol-  
dapes, sal vel  
cut Roman  
eriam Ægy-  
quorum &  
pora iisdem  
essent, intro  
adhibitis, ep-  
carentur, val-  
merent. Cre-  
nuerat, itaq;  
sedentes cœ-  
sedenti vece-  
rib. assidue  
nant, in stran-  
aut canum.  
bens vt priu-  
Terentio V-  
res, stante  
stramentis  
nis cum mun-  
dem vesuon-  
cupant, nigr-  
reg. ou. plum-  
tum erat, t-  
quem vellet  
virorem lau-  
ad lyram, qu-  
in celebri ep-  
ditionib. vna  
ferunt, Crete-  
Persæ vthen-  
quoque Spa-  
batur, & ali-  
constituta,  
appositis, q-  
& quam v-

suit cunctis, ita ut mane illam esse oportere ieiunium. Nonnulli nuces, Lupinos, Citrum & Apium, quod venenis prodesse, velut antidotum, præcepere. Græci vino madenses oleo perungunt & sale, qui etiam ante reliquas dapes, sal velut amicitiae symbolum hospitibus apponant: sicut Romani lactucas, quod ebrietatem discuterent. Quin etiam Ægyptiorum usus erat ut in solenni epulo propinquorum & affinium, qui decessere, aromatibus referta corpora iisdem lineamentis & specie recentissima, ac si vivi essent, introducant, hisque præsentibus, & quasi conuiuiis adhibitis, epulentur: & si quando regum conuiuiis aduocarentur, vasa haberent, in quibus ventrem leuarent aut vomerent. Cretensibus acubantes velsi, instar magni criminis erat, itaque stantes epulabantur: contra Lusitani: nam sedentes cœnabant: quod Alexander Macedo fecit, qui sedens vescabatur. Græci quoque in toris ex bouum tergioribus assidentes ordine ludunt & vescuntur. Galli, dum cœnant, in stramentis assident: Galatæ in pollibus luporum, aut canum. Cato iunior post civile bellum non accumbens ut prius, sed sedens, cibo parcior usus fuit. Contra de Terentio Varrone & Hannibale legitur, ut post afflictas res, stantes cœnarent. Apud Indos solus rex in lecto ex stramentis facto accubat, cæteri sedentes epulantur. Sparta nis cum munia erant conuiuia, pauperes cum ditioribus eodem vescuntur obsonio: festisq; diebus, quos Phiditia nuncupant, nigrum ius & panem igni duratum apponunt: utq; regi duplum obsoniorum, quam cæteris, detur, lege sancitum erat, non societatis gratia, sed ut posset ob onio, quem vellet honorare. Qui etiam assuerant excellentium virorum laudes, ignauorum fœda scelera, in epulis canere ad lyram, quæ dicunt scolias. Idem apud Athenienses: nam in celebri epulo, quod symposium vocant, tenuiores cum ditioribus vnâ conueniunt, & qualem obsoniorum partem ferunt, Cretenses autem modice messationes, andria dicunt. Persæ tithenidia, Græci *τετα* u. s. y. n. grammarias. Fuere quoque Spartanis cœna copides, in quibus capra immolabatur, & alia æclon. Apud Indos ara, mensæ in modum constituta, pluribus accumbentibus circum, in eaq; carnibus apposis, quilibet conuiuiæ suæ sede ad mensam vadit, & quam vult partem capit, atque in sedem reuersus, car-

Alii.

Græci

Sal.

Romani.

Ægyptii.

Cretenses.

Lusitani.

Græci.

Galli.

Galatæ.

Indi.

Spartani.

Phiditia.

Scolia

Encomia.

ad lyram.

Sissitra.

Andria.

Tithenidia.

τετα.

Gramma-

ria.

Copides.

Indi.



# GENIALIVM. DIERVm

nibus & pane vescitur, qui etiam comestationes in propatulo, Laconico more faciebant. Neque alienum fuerit, quod apud Gymnosophistas traditur, vt paratis, instructisque mensis, antequam dapes apponantur, adolescentes singuli, quid epulum conueniunt, quid generi humano lucri fecerint? quodve sapienter dictum factumve fuerit illa luce? coram senioribus exprimere cogantur. Et qui de ses aut remissus, nihil frugi in medium affert, impransus manet, & foras extruditur: quibus disciplinis illos ad virtutem acuebant. Persarum mos erat, inter pocula de rebus seriis consultare: & post comestationes, si quid sanctiore fœdere concludi vellent, concubinas aduocare, & circumferre, tanquam ea adhiberent fœderi, quæ apud eos sancta & chara sunt. Idem Bactrianis, vt inter pocula de bellis consulenti, & si quid complacitum est, merum largius infundant: & Græcis, quibus vetustissimo iure vsurpatur, vt postquam magnifice epulati fuerant, quasi refoto animo, de bellis decernant largioribus poculis: quæ si quando circumferebant, à dextris incipiebant. Thraces post intemperatissimas perpotationes, primò in vino & alea versari, mox ad illicitos concubitus accedere solebant. Si qui verò ea recordia fuere, vt post epulas nudas mulieres introducant, Dionysii prioris exemplo, aut alia, quam cibi obsonia, conuiuii ministrent, sui pro flagitio habitum velut scelus & nequitia singularis. Interque epulas & pocula primum libare diis dapes, & benè precari conuiuii & secundum precationem dapibus cum modestia vesci, prisci moris erat, haud aliter, quam si sacrum epulum esset, siquidem apud maiores, inter res sacras mensa habebatur: nam Pisdæ cœnantes, parentum manibus primitias reddunt. Romani & Græci in conuictu familiari, ciborum particulis & vino in ignem coniectis, libamina diis dabant, & primitias cœnarum Laribus, quibus sal cum pane & caseo pro pulmentario cessit. Utque primus calix Joui Olympio miscetur, secundus heroibus, tertius seruatori Joui. Et quum vinum purum dabatur, obseruatum est, vt Jouem Sospitum aduocarent, ne tumultuos faceret. Quum verò aqua dilutum, Jouem appellare seruatores. Persarum reges ante cibum de modestia disputant, ante sacrificiū de iustitia, ante bellum de fortitudine. Et post triam potationē

CHIT

*Gymnosophi  
starum mos  
interrogandi  
adolescentes  
ante prandium  
vel cœnam.  
Consulta  
tiones inter  
pocula.  
Persa.  
Bactrianis.*

*Græci.*

*Thraces.*

*Libatio epularum & poculorum.*

*Persarum  
reges.*

rum modesti  
inter bella  
Quum v  
bantur, tri  
nis. Rom  
modo Aug  
pius trinis  
uabantur.  
tiplici fero  
Nero quod  
medias noct  
mittanus ne  
perdita: ne  
ingentum  
louis intea  
sicut Galen  
la vna die co  
nes & oblon  
tissimas ep  
à fratre ex  
piscium &  
uiuia insti  
ma prandia  
dicem pau  
lis apponer  
deret. Mel  
sicut Lucul  
rum Imper  
pharmacum  
lo, apugna  
que immen  
uit. Cui p  
tistatata,  
mixta fong  
tra, qui  
appoluisse  
Augustus  
tis. Tibe  
semel app  
contentos

cum modestia epulati, bona à diis precabantur. Nonnulli inter bellaria honores diis, ac magnis heroibus dabant. Quum verò apparatu magnifico exquisitissimæ epulæ dabantur, trinis ferculis, sequutis mox temporibus etiam senis. Romani cœnam exhibuere: idque luxuria erat: quo modo Augustus conuiuia misse fertur, quibus non amplius trinis ferculis, aut cum abundantissime, senis conuiuabantur. Iulius verò Cæsar in Ægypto conuiuia multiplici ferculo protaxit cum Cleopatra ad primam lucem. Nero quoque effusus in luxum & epulas, à medio die ad medias noctes, inter vina & scorta accubasse fertur. Domitianus non ultra Solis occasum, Et Heliogabalus tam perditæ nequitie & luxuriæ fuisse, ut viginti duo fercula ingentium obsoniorum vna cœna admiserit, nunquam lous linteaminibus usus, sed nouis & recentibus semper, sicut Galenus, qui aureis linteaminibus strauit. Caligula vna die centies sestertio cœnauit, qui etiam ex auro panes & obsonia apposuit. Vitellius quoque inter apparatusissimas epulas largissimo sumptu discubuit, qui vna cœna à fratre exceptus fuit, in qua duo millia leuissimorum piscium & septem annis apposita traduntur. Tunc conuiuia instituit iocunda magis quam profusa. Geta maxima prandia per singulas literas iubebat, ut pullum, perdicem pauonem, porcellum, piscem, & pernam vnus epulis apponeret, & sic per singula elementa apparatus distinxit, sicut Lucullus per deos. Autor est Spartianus, Ælium Verum Imperatorem, omnium primum excogitasse pentapharmacum præcipui saporis, ex lumine, phasianio, crustulo, aprugna siue perna & pauone, instar Vitellianæ patinæ, quæ immenso constitit, quam clypeum Mineræ appellauit. Cui proxima fuit Æsopi patina CCCCCC. sestertiis taxata, in qua aues vocales & canoras apposuit numerosis singulas coemptas. Pertinax verò Imperator contra, qui dimidiatas lactucas & arduos in priuata cœna appoluisse fertur. Diuus quoque Cæsar, & Octavianus Augustus in quotidianis cœnis cibi minimi fuere & vulgaris. Tiberius diebus solennibus pridiana sæpe obsonia & semesa apposuit. Theodosius modico & castrensi cibo contentus fuit. Traianus etiam in vescendo frugalissimus

Quor fercu-  
la in appa-ratu magni-  
fico.August. con-  
uiuia.

Iulij.

Neronis.

Domitiani.

Heliogabali.

Caleni.

Caligula.

Vitellii.

Titi.

Geta.

Æstina con-  
uiuia.Heliogaba-  
lus.

Lucullus.

Ælii penta-  
pharmacū.Æsopi pati-  
na.

Pertinacis.

Cæsar.

Octau.

Tiberii.

Theod. jii.

Traiani.

# GENIALIVM DIERVM

*Juliani.*

*Regum Ægyptiorum.*

*Regum Persarum.*

*Antigoni.*

*Aristippi.*

*Agathocles.*

*Annati Babylonii.*

*Potus in conuiuiis.*

*Vinum Graecum.*

*D. Caesar.*

*Vasa, quibus*

*vina in conuiuiis*

*inse-*

*rebantur.*

*Sylla.*

*Arabes.*

*Germani.*

*Augustus.*

*Hannibal.*

*Caesar.*

*Alexander.*

*Cato Uti-*

*cens.*

*Plato.*

*Democritus*

*Anacharsis*

*dictum.*

fertur. Laudaturque Julianus Imperator, quod statarium prandium caperet, castrensi cibo & ministro obui contentus, qui per triduum porcellum & leporem diuisit. Regibus verò Ægypti in cænarum magnificentia & regali luxu, nihil præter vitulum & anserem apponere licuit. Regibus Persarum, nisi pane, pulte, cardamo & sale vesci. Antigonus etiam parco & vulgari cibo contentus fuit. Aristippus, licet tyrannidem occupasset, cibo tamen vili refectus, & exclusis stipulatoribus cœnauit: sicut Agathocles nunquam sine fidelibus, memor paternæ obscuritatis, quod si figulo patre genitus foret, adeo ut inter vasa aurea figulina semper admiserit. Inter cæteros autem belluones Annatus Babyloniarum rex, tanti luxus fuisse proditur, & tam profundæ gulæ, ut stola muliebri amictus, mero & vnguento madens, centum & quinquaginta pascueris simul accubantibus, velut officina nequitiae, magnis effusionibus cœnaret. Vipum verò Graecum semel tantum, etiam in lautissimis conuiuiis apponere solebant, namque veteribus fuere conuiuium iucundum, magis quam profusa. Primusque Diuus Caesar triumphalibus cœnis, quatuor vini genera præter instituta maiorum, dicitur apposuisse. Falernum, Obium, Lesbium & Mamertinum. Antiquissimum (ut Varro ait) primo utres, deinde tinas, demum vini amphoras & cupas apposuerunt. Quod (teste Homero) heroicis temporibus fuit usurpatum, ut vina veribus inferrent. Sylla præter omnis generis condimenta, vinum supra quadragenarium epulo publicè præbitum, populo dedit. Arabes cum longiore potui indulgerent, nemini supra duodena pocula bibere fas erat. Germanis si indulseris ebrietatem, quantum concupiscunt, licet. Augustus Octauius senos sextantes non excessit. Hannibal nunquam plus sextario vini indulgit. Caesar quoque vini parcissimus fuit, & benè diluti. Macedo ad vnumquemque calicem, multo colloquio sermonem protrahere, qui tamen aliquando triduo incaluit. Fertur Uticensis, quandoque ad auroram cum amicis perpotando vigilasse, non ut mergeret, sed ut reprimeret curas: quod Plato non improbavit, cum largiori vino aliquando refici animos putaret. Democritus verò quaternos cyathos sextarios, minimè censuit excedere oportere: siquidem, iuxta Anacharsim, primum craterem ad sitim

tim pertinere voluptatem  
Cyprius  
cula purauit  
mno, quart  
verò ipse  
litabant, v  
agebant  
nibus facti  
dissoluebant  
continua  
citra ebrie  
nemo alius  
sarem in  
diu acclama  
noctates pl  
buisse, & p  
ro, articulo  
apud Nab  
rati gnom  
vino mar  
Socrates  
eodem sta  
bacitatu, v  
subtricens  
lentissim  
neque ciu  
ad caupon  
na caupon  
Pbigeleos  
violentiss  
inguitar  
nam, q  
congrus  
pristiane  
cere soleb  
namque  
dium fec  
dia in usu  
prandium

tim pertinere dixit, secundum ad hilaritatem, tertium ad voluptatem, quartum ad insaniam. Vel, ut Ebulus poeta *Ebuli dicta.* Cyprius, qui bene sentientibus tria tantum propinari pocula putauit: Sanitati primum, Amori alterum, tertium Somno, quartum non utique nostrum, sed iniuriæ: ultimum verò *ἰππὸν* appellari voluit: nam postremo Græci Mercurio litabant, velut somni largitori, & bono dæmoni, cui gratis agebant *ἡγεῖς ἀγαθῷ δαίμονι*. Persæ verò tribus libatio- *Persæ.* nibus factis, à diis immortalibus bona precati, conuiuium dissoluebant. Tiberius verò biduum & duas noctes potu *Tiberius.* continuasse fertur, & Traianus capacioribus scyphis, sed *Traianus.* citra ebrietatem bibisse. Bonofus autem bibit quantum *Bonofus.* nemo alius. Proditumque memoriæ est, Commodum Cæ- *Commodus.* sarem in æstuationibus ingens vini poculum haurire, cunctis acclamantibus Viue Cæsar. Inter cæteros proditur *Zenocrates.* Zenocrates philosophus inuitante Dionysio, vini Choam ha- *Dionysius.* buisse, & præmium tulisse: atque Ennius nimio hausto me- *Ennius.* ro, articulare morbum contraxisse, quo extinctus fuit. *Nabathæi.* Apud Nabathæos verò plura duodenis exicasse pocula, e- *Dionysius* rat ignominiosum. Ipse vero Dionysius iunior, vsque adeo *iunior.* vino marcidus fuit. vt ad nonaginta dies mero incaluerit. *Socrates.* Socrates tamen fertur, nunquam vino haurior fuisse, sed *Mithrida-* eodem statu semper. Accusaturque Mithridates tantæ bi- *tes.* bacitatis, vt præmia plus haurientibus proponeret. Neque *Leonides.* subtrahendum, quod Leonides aduersus Byzantios vino- *Leonides.* lentissimos fecisse dicitur, qui cum obsidione premeretur, neque ciues pro mœnibus continere posset, quod passim ad cauponas cursitarent, vt illos in officio haberet, ad mœnia cauponas, & vinarias officinas disposuit: id quod apud Phigaleos bibacissimos pariter fecit. Inter omnes autem *Phigalis.* vinolentissimos Promachus Macedo memoratur, quatuor *Promachus.* ingurgitans cantharos, & ob id ab Alexandro corona donatus, qui triduo superuixit postea. Et Nouellius Tri- *Nouellius* congius raræ gloriæ inter bibacissimos. Prandia verò *Tricongius.* prisca antelucana habere, meridianum cibum cœnam di- *Prandii* cere solebant. Quod & Græcis vetustissimo in vsu fuit: *cœnatempus* namque Eumzum scribit Homerus matutina hora pran- *Odyss. 14.* dium fecisse. Postea illo more desito, seruatum est, vt prandia in vsu non essent, sed qua hora cœna apparabatur, ea prandium fieret: quod tempus nona esse consuevit, sæ-



# GENIALIVM DIERV

*Vesperna.*

*Persa.*

*Alexander.*

*Galba.*

*Cicero.*

*Tarentini.*

*Indi.*

*Persa.*

*Numide.*

*Diogenes.*

*Loci ratio*

*in conuiuiis.*

*Grati.*

*Indi.*

*Persa.*

*Aegyptii.*

pe octaua: ante mediam verò diem pransum fuisse, vel antelucanam cœnam fecisse, criminui dabatur. Idque erat dissoluti & helluonis: siquidem post forensia negotia transacta, apud priscos fiebat prandium, cœnas verò, quòd nocte plerunque fierent, vespernas dixere. Sed tamen prandium leue & modicum, cœna autem fuit copiosior: tametsi Aristoteles largè prandendum, & parce cœnandum putarit. Et licet Romanorum antiquissimos, noctu cœnasse nonnulli opinati fuerint, constat tamen, post multas ætates vsus inualuisse, vt post meridianis horis vescerentur. Persis quoque in meridie, semel tantum vesci consuetudo fuit: qui erat Æthiopum mos, vt vnico cibo contenti essent diebus singulis, vt alerent corpus, non saginarent: tametsi abusus postea Persis inualuerit, vt à mace ad vesperam quicquid est temporis, vnico prandio concluderent. Fertur Alexander Macedo appetente nocte cœnasse, & primo diluculo prandio accubuisse, plerunque ad multam noctem cœnam protraxisse. Galba ante lucem vescabatur: Cicero ante occasum solis perarrò discubuit. Præ cæteris verò Tarentini vsurparunt, matutinis se poculis ingurgitare, adeò vt temulenti in forum conueniant. Indi horam prandii aut cœnæ non nouerunt, sed vt cuique libitum, comessabantur: qui etiam Persarum & Numidarum mos, vt quacunque hora vescerentur. Diogenes quoque nullam temporis horam prandio definiuit. Senatoribusque velut ætate venerabilibus, aut his qui prudentia & auctoritate antecirent, primi discubitus, & honoratior locus dari, ipsique sublata mensa primi assurgere consueuerant. Erat autem Romanis locus honoratior, qui summus in mensa fuit: nonnulli in medio discubuisse, honoratus putarunt. In imo verò conuiuii dominus cœnabat. Apud Græcos non modò loci dignitate viros, fama præcellentes, in consilio vel mensa, sed poculis maioribus, & carne opimiore honestabant. Indis, vt cuique in mentem venit, in quacunque parte lecti discumbere licet, non enim honorum personæ ratio in mensa habetur. Apud Persas magna ratio mensæ, præsertim regis fuit, in qua præter matrem & regis coniungem, nemini interesse permittitur, tametsi matronas quandoque adhibitas legamus. Aegyptiis autem, si quis ad cœnam regis non vocatus accederet, capiti,

pitio luit por  
tiones, de in  
rum, qui m  
re antiqui  
festis epulis  
admittunt  
garrientib  
iam morio  
nonnunqu  
licentia; &  
omittendu  
omnium lib  
nium, & sol  
net, sed eq  
psallentes,  
sam, postqu  
catu ad vul  
mos diglad  
detrahis ar  
centia, p  
memoratu  
res circum  
riculum fac  
cubitum,  
expleret del  
striones, a  
citati super  
vacabat.  
frequentia  
dos aduoc  
demulaba  
Quod Alex  
librum leg  
ribus vels  
mittebat.  
proponere  
cas, vel au  
decem.  
nibus com  
tus Alexan

pitit luit pœnam. Post epulas vero, erudititas confabulationes, deinde fides & tibiae, ac symphonias & cantus, illorum, qui maiorum laudes carmine decantabant, adhibere antiqui moris erat. Abydeni in hospitali mensa & festis epulis, postquam opipare epulati fuerant, infantes admittunt garrulos & festiuos, vt his obitrementibus garrientibusque, conuiuæ alacriores fiant. Romanieriam moriones, vt oris deformitate & stultitia oblectarent; nonnunquam petulantes & improbos scurras, qui lasciuia licentia, & impudentissimis iocis derisui essent. Neque omittendum, quod de Sybaritis proditum est, apud quos omnium libidinum illecebræ fuere, vt ad festum conuiuium, & solenne epulum, non psaltrias modo & histriones, sed equos composito saltatu ad symphoniarum cantum psallentes, introducant. Apud Galatas & Celtas ad mensam, postquam vino incaluerant, exproocatione dimittatur ad vulnera: sicut apud Samnites, inter epulas erat Samnites. mos digladiari: quod mox Campani odio in Samnites, detrahis armis vendicauerunt, vt pro cœnarum magnificentia, paria puguatorum destinarent. Idem factum memoratur ab Indis, qui quum post epulas aureas crates Indis. res circumtulissent, strenuitatis & fortium factorum periculum facerent. Octauius vero, postquam fuerat discubutum, picturas inuersas conuiuiis venditabat, vt aut Vespassianus. expleret desiderium, aut frustraretur, nonnunquam histriones, aut aretalogos admittebat. Vespassianus dicitur citari super cœnam, & iocis scurrilibus vsque ad ineptias, Cato Vti- vacabat. Tiberius ex lectione quotidiana, quæstiones censis. frequenti conuiuio proponebat. Nero Cæsar citharæ Pomponius. dos aduocabat primi nominis. Cato Uticensis à cœna Atticum. deambulabat, Pomponius Atticus libellos lectitabat. Alexander. Quod Alexander Seuerus fecit, vt in mensa familiari, sæpe Seuerus. librum legeret: solitus vel legentes audire, vel aliis legentibus vinci. Hadrianus. Hadrianus comœdias, lectores & poetas ad Heliogabamittebat. Heliogabalus sordes conuiuales post cœnam lino. proponebat, vt alius haberet decem camelos, alius muscas, vel auri libras, aut decem oua, vrsos, glires & lactucas Seuerus. decem. Sylla quanuis ferox & impotens, in comestationibus comiserat, & facilis. Fertur quoque idem Seuerus Alexander, post epulas catulos cum porcellis & per-

# GENIALIVM DIERVM

*Cleomenes.  
Graci.*

*Parthi.*

*Babylonii.*

*Auspici  
omnia in  
conuiuio.*

*Leſtio in  
cœna.  
Temperan-  
ti exempla.*

*Ingluuias.*

*Siculi.*

dices ad pugnam ſæpe committere: & Cleomenes, ſublaris  
menſis, vinum crateris circumferre. A Gracis vero enigma  
& gryphos, poſt conuiuialia, luſus proponebatur, cuius ca-  
puones ſoluenti præmium carnis portio, non ſoluenti pœ-  
na erat, vt falſû hauriret poculû. Parthis admittere concubi-  
nas poſt epulas, non improbat: vxores autẽ domi abditas,  
in virorum conſpectum non adducunt. Babylonii au-  
tem, in conuiuio à principio, ſcœminarum modeſtus eſt ha-  
bitus, paulatim deinde pudore prophanato, ſumma vela-  
menta exuunt: & poſt epulas, vltimis amiculis reuelatis,  
pudibunda oſtendunt, in omnemque licentiam iocorum  
& laſciuiarum, pudorem abiiciunt. Fuitque veteri more  
ſeruatum, quod bibente aliquo ex conuiuio, menſam tolli  
non ſinerent: nanque auſpici mali & deſteſtabilis putaba-  
tur. Quod ſi inter cœnandum ferculum à menſa reuoc-  
atum foret, niſi cœna continuaretur, niſiq; appoſitis epu-  
lis veſcerentur, inter dira fuiſſe. Q̃inetiam per menſas  
deſtare, aut prolapſum cibum è manu non reddi, omni-  
ſum erat: tam eſi quorundam opinio fuerit, quæ è menſa  
decidit in communi conuietû, nec tollere, nec guſtare, il-  
læ heroum eſſe opinati. Quodque apud honoratos &  
doctos viros, nunquam fere ſine lectione cœna ut. Et  
quum conuietûs frequens in cœnam & prandium diuiſus  
foret, plerique tanto temperamento & tenui conuietû  
fuere, vt ſola cœna contenti, nunquam ante Solis occa-  
ſum, & niſi poſt decimam accumberent: inter quos me-  
moratur Aſinius Pollio, qui quum eſſet tota die negotio-  
ſus, ita poſt decimam animum relaxauit, vt nec legendis  
miſimis literulis vacaret. Quidam noctu, alii media die,  
negociis pauſam fecere. Nonnulli autem tanta inglu-  
uiæ, & ventre tam voraci fuere, & velut impuri belluones  
effuſas perpotationes, vt exquiſita obſonia, quadrifariam  
diuiderent: in ientacula, prandia, cœnas, & commellatio-  
nes, ſemper inſtructis paratisque menſis tanto apparatu,  
donec vino madidi & erapula diſtenti fierent. Quod qui-  
dem obſcuris ſæuientibus moribus, à nonnullis peſſimo  
exemplo factitatum eſt. Antea vero non licuit, ne inge-  
nia animi bona, ingluuiæ corporis ſœdarent. Apud Sicu-  
los autem vſus erat, bis in die epulis ſaginari, & ſaturum  
fieri,

ſeri, quibus  
læ menſis, &  
proverbia  
voracitudo  
& pingues  
conuiuio  
bant. Q  
fas, vt biſi  
quoque ap  
conuiuio  
pulla in ve  
lauguore a  
propterea  
cubuerat, à  
peſſimos co  
pulla veſte  
nima conu  
drianus Ca  
accubuiſſe  
ſaguiſſiſſi  
pore ſeru  
cumberent  
quis ad cœ  
ſanguine  
tur, velut  
ſponte con  
Si qui vero  
ſpondam  
peſtiue, ne  
illum niſi  
epulari iuſ  
rum ſero p  
cœnam no  
guæ coti  
phon Agi  
accederet  
quando i  
ne quid e  
ſpergaba

fieri, quibus templum Saturni dicatum erat: quare Sicu- *Saturitatis*  
 la mensæ, & Syracusanæ deliciæ, tanquam lautissimæ, in *templum*.  
 proverbiū venere, sicut apud Græcos Pharsali & Bæotii *Sicula men-*  
 voracissimi habiti. Quare ab Atheniensibus fatui, rudes *ja*.

& pingues dicti sunt, propter *ἀδύφαιαν*: quippe quum à *Syracusana*  
 conuiuiis crudi discederent, distenti rursus se ingurgita- *delicia*.  
 bant. Quod & Plato im-robauit, & Romani duxere ne- *pharsali*.  
 fas, ut bis in die saturum fieri, vecordis esse ducerent. Hoc *Bæotii*.

quoque apud conuiuas seruatum legimus, ut in familiari  
 conuiuiō, aut epulis lautioribus aliquem attractum, aut  
 pulla in veste discumbere, ducerent nefas: nam depulso

languore animi, non in tristitia, conuiuiō interesse decet:

propterea Vatiniō, quod in epulo Q. Ariatraz in veste ac-  
 cubuerat, à Cicerone obiectum & crimini datum est: quip-  
 pe bellos conuiuas, & conuictores faciles, in candida, non

pulla veste accumbere decet, tamen si cœnatoria & trich-  
 naria conuiuiis dari, antiqui moris fuerit. Ferturque Ha-

drianus Cæsar semper aut toga summissa, aut pallio tectus,  
 accubuisse. Et Saloninus imperator, milites epulari cum

sagis iussisse, hyeme grauius, ætate tenuibus. Quo tem-  
 pore seruatum est, ut milites cum imperatore cincti dis-

cumberent. Tum frequens hæc fuit obseruatio, quod si  
 quis ad cœnam benigne inuitatus iret, alios pari affectu aut

sanguine coniunctos, eisdem aduocare epulis non vetaba-  
 tur, veluti comites secum & vmbas duceret. Sua autem

spondeam deduci iubebant. Tum si forsā minus tem-  
 pestiue, neque ad horam constitutam, conuiua accederet,

illum nisi triclinio circuito, admitti non sinebant: & tunc  
 epulari iussus, discumbebat. Reges tamen Spartano-

rum sero prodeuntes, cœnæ parte multantur: quippe ad  
 cœnam non euntibus, binæ chœnices farinæ, & vini sin-

gulæ cotilæ mittuntur, duplæ vero præsentibus. Ideo e-  
 phori Agidi regi Lacedæmoniorū, quum ad Phiditia non

accederet, cœnæ partem petenti abnegarunt. Tum si  
 quando inter epulas incendium quisquam nominaret,

ne quid ea res diri portenderet, aquam sub mensam in-  
 spergebant: à quibus obseruatum est, ut aliquo ex con-

uiuarum



# GENIALIVM DIERVM

uiuorum numero è triclinio prodeunte, verri solum nullo modo sinerent, hoc infandum omen, & perniciosum portentum augurari. Sit tamen ad lumina cœnarent, aut illa in triclinio essent, veteris instituti fuit, vt lumen in lychno non exstinguerent, sed illud sua sponte emori sinerent. Quodq; mensam præci nunquam vacuam tolli iubebant, semperque prandii partes superesse voluere: siue antiqui vicius parsimoniam, siue morem, quo aliquid reliquiarum in mensa superesse, felix omen erat, veteri instituto adnotantes. Legimus tamen, cœna peracta, reliquias & semesta obsonia, ministris astantibus diuidi & circumferri, antiqui moris & exempli fuisse.

*Qua ipse dictu admirabilia, de umbrarum figuris, noctibus fere singulis Roma expertus fuit.*

## CAPVT XXIII.

**N**OTA & vulgarare est, ædes quasdam Romæ, quas Nego incolui, euidentissimis ostentis ita infames, vt nemo illas incolere ausus fuerit. quin assiduus umbrarum illusionibus, & tetriss imaginibus, noctibus fere singulis inquietetur: in quibus præter nocturnos tumultus, quos medio fere noctis silentio audiebamus, & horrendos fremitus cum eiulatu, striduloque vocis sono, quibus lachrymari & tremere videbatur, speciem hominis squalida facie, vultu minaci, nigro corpore, & aspectu formidabili, nomen suum exprimentem, & opem implorantem, cernebamus. Sed ne quis hoc fabulosum aut commentitium putet, autore est Nicolaus Tuba, vir multæ & expertæ fidei, qui quum rei explorandæ gratia, cum nonnullis doctis iuuenibus prima facie ad nos aduentassent, cupido incessit animo, hæc quæ à me promebantur, vero testimonio experiri, & an vera essent intueri. Et ne quid inexpertum relinquerent, noctem peruigilem egere mecum, vt rem notam exploratamque haberent, neque eos opinio fefellit: nam quum accensis luminibus peruigiles starent, haud procul species hæc dira terribilique facie, & vultu tetto, representata est, quam ipsi tumultuari, & diris nos vocibus agitare videbant: cumque omnia clamore & tumultu streperent, post multa oculorum

lorum ludibria , tantum formidinis pavorisque intulit, ut  
 territi & trepidi vix mente incolumi satis constarent. Et  
 cum totæ æces gemitu funesto miscerentur, singulisque  
 cubiculis pestis illa importuna observaretur, dum propius  
 accederemus, illam retro cedere & querula voce lumen ef-  
 fugere cernebamus. Demum cum multum diuque tumultu-  
 tuata fuisset, haud multo post, ubi multo noctis processit,  
 visso omnis illa dilapsa est. Sed præ cæteris, quæ ibi ex-  
 quæsum, non omittam miraculum ingens, quod mihi planè  
 vigilant, maiore aliquando trepidatione haud multo post  
 obuenit: nam cum tenebris obortis, cubiculi fores obse-  
 rassent firma sera, iaceremque in lectulo, nulla adhuc quie-  
 te composita, lumine accenso, horribilem illam speciem  
 foris iam tumultuari, & cubiculi forem manibus pulsare  
 sentiebam. Nec multo post, simulacrum illud, operis ada-  
 ptis, in cubiculum se intromisit: quod sub lectulo meo ia-  
 cens, cum Marcus alumnus & cliens meus, utpote qui è cõ-  
 spectu cñbatur, tetra & dira facie aspiceret, pauore subito  
 consternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipsamque  
 intromissam, non sine formidine clamabat. Idque cum  
 mihi, qui clausum cubiculi ostium aspicerem, vix credibile  
 videretur, interim durum illud simulacrum, quod sub le-  
 ctulo iacebat meo, manum & brachium protendere, lu-  
 menque, quod iuxta aderat, extinguere vidimus: quo ex-  
 tincto, libellos meos, & quicquid rerum erat, querula voce  
 mittere, ac omnia euertere non destitit. Mox cum ad tu-  
 multum excitati socii eo se contulissent, lumenque intro-  
 missuri obuersarentur vestibulo, interim ipsam operum  
 cubiculi ostium manu aperire, & foras effugere vidimus.  
 Erat enim ipsius species, ut planè perspeximus, simulacro  
 hominis nigerrimo non absumilis. Illud utique mirum fue-  
 rit, dignumque memoratu figuram illam, dum nobiscum  
 sciscitaretur, quum fores cubiculi reserasset, ab his qui lu-  
 men intromisere, minime conspectam: sed quum pri-  
 mum cubiculi fores exiuit, elapsam ex ocu-  
 lis, illico discessisse, & in auras  
 euanuisse.

# GENIALIVM DIERV

*Quiculus domorum quondam fuerit, & quare maiorum im-  
magines in postibus & arma in atris & vestibulis habere  
re & quid de exteris.*

## CAPVT XXIV.

*Vestibula  
domorum.*

*Solutandi  
mos apud  
maiores.*

*Imperator &  
salutari.  
Ostiaui ser-  
uus.*

*Sportula cli-  
entibus solu-  
tantib. data.  
Vocatores..*

Quibus pristini decoris memoria relicta fuit, hoc etiam  
literis adnotasse accepimus, amplas domos in primis  
greilibus vestibula habuisse, quæ spatia licet pars ædium  
forent, tamen illa pro ædibus fuisse, nemo ignorauit. Erat  
enim, locus vacuus, per quem de via ad fores patebat aditus,  
in quo præstolari, qui salutarum venerant, aut si conuentu  
opus foret, tempus operiri solebant, quod quidem prima  
aut altera diei hora esse consuevit. Fuit enim apud maio-  
res non modica laus illis, qui ex claris familiis erant, quàm  
plurimos clientes, non modò cateruas rogatorum, sed &  
tenuiores amicos habere, à quibus obseruarentur quotidie  
& colerentur, cumq; his ad forum deducerentur frequenti  
comitatu: nanque maximi decoris erat, amplios viros illu-  
stresque, etiam ab infima plebe, quotidie salutari, appeti,  
deduci, reduci & consuli, eisq; decedi & assurgi. Fie-  
bat enim salutatio more prisco dextram iungendo dextræ:  
quippe cum referat Varro, omnem antiquorum hono-  
rem, dextrarum constituisse virtute, nonnunquam osculo,  
plerumque assurgendo, caputque denudando, quod apud  
nostrates frequenter in vñ est: mansitque obseruatum, vt  
salutantes Imperatorem, antequam admitterentur, inte-  
riores aulici scrutarentur, sinumque prætentarent, ne quis  
cum telo esset. Nonnunquam vt valentissimi serui catenis  
religati, pro ostio aditum custodirent, ne non vocati ad-  
mitterentur. Laudaturque Vespasianus, M. Antonius &  
Alexander Seuerus Imperatores, quòd salutarentur paten-  
te cubiculo, ministris admissionalibus remotis. Apud  
Parthos verò regem adire vel salutare sine munere, nul-  
li licitum erat. Quibus clientibus ab his, quos sectaban-  
tur, frequens sportula dabatur, quæ priuscentum qua-  
drantes fuit: deinde rectam dari, institutum: quare voca-  
tores principis dicti, qui ad cœnam conuiuas aditte-  
bant: quorum nonnulli mercede accepta, aliquos subdi-  
tios principum, sæpe cœnis aduocarunt. Quam Nero  
ad sportulas reuocauit, qui etiam plebi congiarium qua-  
dragenos nummos viritim dedit. Siquidem Imperatoris  
manus,

munus, quod populo dabatur, congiarium dictum est: Congiarium  
 quod verò militibus, donatium. Mox Domitianus spor- Donatiuū.  
 rulas ad cœnas reduxit: in qua frequens obsonium, panis, Congiaria  
 oleum & porcina caro dari solita, absque vino: Diuus ve- diversa à di-  
 rò Iulius ad conciliandum populi fauorem, frumentum uersis Impe-  
 viritum dedit ternos modios, & totidem olei libras, trece- ratoribus  
 nos quoque nummos singulis, & centenos pro mora. Au- populo data.  
 gustus Octavius frumentum plebi gratuitum & menstruum,  
 Nero quadragenos nummos viritum congiarium largitus fuit. C. verò Cæsar trecentos sesterrios & forensia, viris  
 & pueris ac fœminis fascēs, purpuræ & conchylii, nonnunquam pro sportulis panaria cum obsonio. Domitianus  
 etiam congiarium nummorum ccc. senatui, & equestri ordini panaria, plebi verò sportellas cum obsonio. Cato  
 iunior nouo more tribuit sportulas: Græcis ex tritico, raphano, blito & apio: Romanis autem vini amphoras, carnes  
 procinas, ficos, & lignorum fascēs. Quamuis apud antiquis  
 fimos sextarii lactis darentur, vini nunquam, nisi quod à Cornelio Cerhego in consulatu mustum rutatum populo  
 datum est. Ancus verò Martius rex, salis modia vi. millia congiarium populo erogasse fertur ex quo tantum quisq;  
 ferebat, quantum in singulorum capita descriptum erat, ab vndecimo ætatis anno. Augustus etiam tricenos & quadragenos, nonnunquam singulis quinquagenos & ducentos nummos largitus fuit, ac ne minores quidem pueros præterit, sicut Traianus infantes quoque ad sportulas admisit. Tiberius trecentenos viritum dedit, & prandium mille mensis. Galba dedit populo congiarium & epulum senatui & equestri ordini, ac præter epulas forensia viris, fœminis ac pueris fascias purpuræ & conchylii, quibus veteres pro caligis utebantur. Et mox Nero Domitianus, Hadrianus & reliqui Cæsares munera populo sæpè largiti sunt. Sed Hadrianus nouo more aromata, balama & crocum, nonnunquam duplex congiarium, ternis per singulos aureis diuisis. Commodus singulis denarios septingenos vicienos quinos. Aurelianus verò ad Parthicum proditorus bellum, quum bilibres coronas singulis promississet, & aureas populus expectaret, filigenas dedit nouo genere panis, quo deinceps vsi fuere.

Duplex congiarium.

qui



# GENIALIVM . DIERV M

*Congiarium  
sumptio im-  
perio.  
Patroni.  
Clientes.  
Domestico-  
rum salu-  
tiones.*

*Populorum  
& nationum  
patroni.*

*Plebs per cli-  
entelas diuisa.*

*Cauadium  
& peristylia.  
In foribus  
& atriis.*

*Cereæ ima-  
gines in ar-  
maria.*

quitamen populo vniuerso panem, oleum & suillam car-  
nem postea diuisit, vinumque dare statuerat, nisi morte  
præuentus fuisset. Fuitque obseruatum, vt principes as-  
sumptio imperio, ad conciliandum fauorem, congrarium  
darent populo, quod annuum plerunque homines clarissi-  
mi, & summis honoribus functi, pro officio & clientela ve-  
lut stipendium capiebant. Erant ergo hi, quos isti se-  
stabantur, illorum patroni & defensores: sui que officii  
ducebant, in fidem illos & clientelam habere, tutelæque  
suar duere, & ope iuuare. Quin etiam non foris tantum,  
sed intra domesticos Lares, libertos seruosque salutato-  
res comperimus, quibus in die frequentes aderant: vt ma-  
ne saluere, vespere valere, domino aut patrono dice-  
rent. Nec non populis & nationibus, ac bonis & fide-  
libus sociis, patronos publicè fuisse Romæ, homines hone-  
stissimos summo loco natos, qui fortunarum propugnato-  
res erant, & ciuitatem defensores non penitendi, quorum  
studio & fide singula negocia in senatu facerent, &  
promouerent: siquidem Syracusani in clientela Marcel-  
lorum fuere, Lacedæmonii in Claudiorum, Puteolani  
Brutorum, Neapolitani Liciniorum, Bononienses An-  
toniorum. Allobroges patrono Fabio Sanga vti sunt. Ma-  
rius Herennius, Cæsar quoque Græcorum patrocinio ple-  
runque affuit. Plebs denique ipsa sub patriciorum equi-  
tumque Romanorum tutela per clientelas diuisa erat.  
Quod à Romulo à primis originibus institutum ferunt,  
vt plebei singulos patronos ex patribus legerent, quorum  
consilio & autoritate niterentur. Præterque vestibula  
fuere cauadium, & peristylia, ad quæ quisque suo iure non  
votatus admittebatur. In foribus verò & atriis domo-  
rum, ara, focus & Lar familiaris erant. Namque focus e-  
rat ara deorum penatium quem instar numinis habebant:  
in quibus non deorum modò simulacra, quos singulis ad-  
ibus in larario colebant, sed imagines ac expressos vultus  
illorum, qui familiæ decus fuere & ornamentum, ac prin-  
cipum & patronorum, quos quisque colebat, habere as-  
suerant. Quare L. Vitellius Vitelli pater, Narcisci &  
Pallantis imagines inter lares coluisse fertur. Cereæ e-  
nim imagines in atriis domorum singulis disponebantur  
armariis, quas ita celebrabant colebantque, ac nisi illi, quo-

rum vultus exprimebantur, viverent. Quas festis diebus, & in summa gratulatione & læticia, laureis fertis & floribus ornare, illorumque natales dies festa luce celebrare solebant. In luctu verò & gemitu familiarum, tanquam consocii doloris essent, & tacita mœstitia funestarentur, deformare: tantoque honore dignas putabant, ut illas cum singulis imaginum titulis, illorum præcipue, quorum dignitas maximæque res gestæ fuere, in exequali pompa & apparatu funeris extra ædes producerent, & longa serie, velut familiarum decora, repræsentarent, illæque defunctorum exequias, & vna funus comitarentur. Ita tradito more, ut domino aut aliquo ex familia vita functo, illius imago tam circa limina domus, quam pro foribus locaretur, ut defuncti desiderium repræsentata illa species leniret, posterosque ad præclara facinora, domi forique obeunda, invitaret. In eisdem quoque atriis & foribus, ac circa domorum limina, hostium spolia, quos quique vicisset, quorumque victor extinisset, etiam enses & Clypei, galeæque & currus, ac deuictarum nauium rostra, veluti auitæ gloriæ & fortium factorum ornamenta, affigi assuevere: quæ quanto vetustiora erant, tanto plus decoris & maiestatis habebant. Ideo nec vetustate consumpta resciebantur, nec effracta refarciebantur. Hæc enim omnium ad se vertebant oculos, quo intuentium animos cogitatio subiret, ut pari ipsi exemplo ad magna facinora, magnasque res inuitarentur. Nec solum priuatas domos, sed porticus & deorum templa hostilibus spoliis, tanquam trophæis, exornare, vetusti moris erat: tantique exempli fuere, ut illa posteris non mediocris stimulatio fuerit, ne degeneres ipsi, nè eignauit tam claros triumphos turpibus factis dictisque fœdarent. Adeoque hæc propria familiarum ornamenta sunt habita, ut quamuis alienatis ædibus, nouo domino spolia & imagines refigere non liceret. Hæcque statuas, quibus splendor & vetustas familiarum notabatur, amouere, est habitum nefas. Belgarum verò fuit mos barbaricus, caëlorum hostium capita postibus, tanquam spolia affigere: qui etiam Galatarum, qui ultra Rhenum incolunt, vsus traditur, ut spolia hostium sanguine perfusa & trunca capita, foribus affigant. Gelonorum, hostium eures, ut ex omnibus spectaculo fiant, ac fortium factorum

*Imagines  
familie in  
exequalib.  
populo eductæ.  
Hostium  
spolia in a-  
triu.*

*Deorum  
templa spoliis  
ornata.*

*Belgarum  
mos.  
Galatarum.*

*Gelonorum.*

# GENIALIVM DIERV

infigno documentum, & hostibus pertimescendum fo-  
*gyptiorū.* ret. In *Egypto* autem in vestibulis domorum alas vultu-  
*Pardalis im-* rum proponere, indicium nobilitatis & vetustatis familiae  
*munitatis* censebatur. Apud *Phryges* pardalis pro foribus affixa (Ho-  
*signum.* mero teste) signum immunitatis erat, ne hostium incur-  
*Pindari do-* sibus pateret. *Alexander* verò captis *Thebis*, ut *Pindari* do-  
*mui ab Ale-* mui parceret, illam inscribi iussit. In eisdem quoque atris  
*xandro par-* pinacothecae non mediocri paratu dispositae erant: in qui-  
*citum.* bus tabulae pictae, caelatum argentum, stragula vestis, si-  
*Pinacotheca* gna & ornamenta reponebantur. Sicut *Græcis* fuere cheli  
*Atria in au-* & cistae phaeoli & rhiscus, in quibus egregia suppellex &  
*gurata.* muliebris mundus servabatur. Quare atria plerumque  
*Senatus in* inaurata fuere: namque haud aliter in illis senatus cogi po-  
*atrii coge-* terat, quam si inaugurata templa fuissent. Non tamen  
*hatur.* omnes, sed solas palatinas aedes inaugurari servatum est,  
 ut habita in his senatus decreta, rata forent. Eas quidem æ-  
 des veluti augustissimas, vestibula regalia habere, cogni-  
 tum est, atriaque potentiora, peristylia amplissima, & con-  
 clavia in signi pavimento, trichiniaque & ampla prætoria,  
 ac cœnationes mira caelatura & arte, Nonnunquam xyta,  
 colles, nemora, hortos, piscinas, euripos, amnes & aqua-  
 rum ductus, porticusque pavimentatas, cultu & laetitate  
 conspicuas, sylvasque & ambulationes. Siquidem in his  
 publica concilia & iudicia, arbitriaque & conuentus fre-  
 quentes fieri consueverant: inque earundem palatinarum  
 ædium vestibulo, & pro foribus regiae, laurus semper & ci-  
 uica ex quercu, præcipuum in signe clementiae Caesarum,  
 affixae visebantur. Quae quidem atria in primo aditu do-  
 mus & proxima ianuis extruebantur, in quibus matres fa-  
 milias degere, & lanæ operam dare assueverant quod aliter  
 à *Græcis* servatum meminimus, quibus andronitis in  
 primis ædibus erat: gynæceum verò, ubi mulieres opera-  
 bantur. in conclavi & recessu intimo, præputiore & mo-  
 destia locabatur. Ideo non extra, sed ab intus fores pulsa-  
 bantur, ne imparatos offenderent: quod etiam à *Parthis*  
 usurpatur, ut gynæconiti in seclero domus a viris semo-  
 tim haberent: quippe quum non modò vxorum, sed pel-  
 licum pudicitiam ita suspectam habeant, ut nisi capite  
 operto, & velato vehiculo, illas in publicum prodire si-  
 nant, neminique propius accedere liceat. Apud quos reges  
 quoque

*Materfa-*  
*militas in*  
*atriis*  
*Græci.*  
*Andronitis.*  
*Gynæceum.*  
*Parthorum*  
*zelotypia.*

quoque in po-  
 tis delitescu-  
 us habuisse  
 cur de Publi-  
 tiorum domo  
 ornamento  
 inesse aut  
 tur: nonnu-  
 ones in his  
 totius locu-  
 gamus, in  
 exponerent.  
 ut primo por-  
 de porticus p-  
 vltimo domi-  
 vere supra æ-  
 nunquam in-  
 plex vitæ cul-  
 & scandulis  
 per anno  
 dicus cultus  
 fait, quibus  
 magis fien-  
 grigentiis &  
 dificabant ut  
 quoque in cu-  
 verò extruer-  
 & creatibus  
 guris vna c-  
 speluncas &  
 dia & sublo-  
 habitant, se-  
 di dixerunt  
 monibus ma-  
 quas Eurya-  
 Nomades,  
 fors tulit, p-  
 vel luci  
 sylvas & n-  
 fimo, & for-

quoque in penetralibus regiarum occlusi, sub specie maiestatis delitescunt. Sed tamen triumphales domos hoc amplius habuisse ferunt, ut fores de via aperiantur, non intus, sicut de Publicolæ familia proditum est. Præter quæ, potentiorum domos basilical habere ante vestibulum, magno ornamento duxere, in quibus esset tribunus, tanquàm plus inesset auctoritatis, quod iudicia publica ante ædes darentur: nonnuquam scholasticæ exercitationes & declamationes in his fierent, quippe quum frequens ibi esset auditorii locus, licet Basilicas foro coniunctas, plerumque legamus, in quibus conuenirent negotiatores, & merces exponerent. Communis tamen thalami descriptio sic erat ut primo poneretur loco septum, ubi ianua mox aula, inde porticus per eltylos soli exposita, postea prodromus, ultimò domus, & in posticis ædium hortus. Cœnaculum verò supra ædes erat, scalis ferentibus in publicum, nonnunquam in ædes versis. A principio verò urbis tam simplex vitæ cultus fuit, ut rudicamento constructas domos & scandulis robusteis aut stramenteis contextam urbem per annos cccc. usque ad Pyrrhi bellum legamus, qui modicus cultus Hispanis, Aquitanis & Lusitanis, atque Ægyptiis fuit, quibus in modicis diuersoribus debere, sepulchra verò magnificentissima extruere patrii moris erat: non sic Agrigentini & Megareses: nam iuxta Platonis verbum, ædificabant ut semper victori, epulabantur ut morituri. Indi quoque in cultu corporis accuratissimi erant: in sepulchris verò extuendis, parci & modici. Gallis domiciali pluteis & cratibus intexere mos erat: Britannis & Suevis, in tuguriis vna cum armentis stabulari: Liguribus montanis, speluncas & vastissimos specus incolere, aut cubilia modica & subobscura, Germani non coherentibus ædificiis habitant, sed suam quisque domum spatio circundat. Medii diuersoria habent magnis recessibus circundata, & ne motibus manu confitis. Alii lateritias fecere domos, quas Euryalus & Hyperpius inuenere primi. Scythæ & Nomades, quia fusi per agros sunt, carris quocumque fors tulit, protecto & lare vtuntur. Hyperboreis nemora, vel luci, ac sparsa tuguria domus sunt: nam præaltas sylvas & rupes iniuas incolunt. Dardani foucas sub fimo, & sordidas ædes, habent. Phryges olim & Troglodytæ

*Reges conclusi apud Parthos. Basilica antepotentiorum domos. Scholastica exercitatio nes & declamationes. Thalami descriptio.*

*Cultus simplex à principio urbis.*

*Platonis dictum. Indi. Galli. Britanni. Sueni. Ligures. Germani.*

*Medi. Lateritia domus. Nomades. Hyperborei. Dardani. Phryges.*



# GENIALIVM DIERV

*Troglodyta.*

*Baleares.*

*Alii.*

*Mardi.*

*Æthiopes.*

*Indi.*

*Massilienses.*

*In Meroe.*

*Cathromo-*

*rita.*

*Ichthyo-*

*phagi.*

*Chelono-*

*phagi.*

*Chaldai.*

*Spitama.*

*Arabes.*

*Sabai.*

*Odyss. 7.*

*Perse.*

*Indorum*

*regia.*

*Lycurgi con-*

*stitutum.*

*Athenienses.*

*Augusti-*

*edictum.*

*Tyrii.*

dyta sub effosis tumulis: Baleares in faxis concavis, cū  
niculis ad corporis magnitudinem dimensis. Alii ex vlu  
palustri latibula intexerunt. Mardorum gens specus info  
diunt montibus, in quos se, coniuges & liberos receptant.  
Æthiopes & Indorum magna pars subterraneas domos  
habent: Massilienses expaleis: Meroe ex palma: Cath  
romotitz ex ligno, Indi quoque, Ægyptii & Britanni  
ex arundinibus, Ichthyophagi ex ostreis marinis, aut ex  
piscium ossibus, testa contignant. Chelonophagi partim  
ex alga, partim ex testudinū testis, gens circa Nasamones  
& Troglodytas: & Chaldæi profugæ ex sale: Spitamei ex  
ouorum putaminib. & pennis Contra verò Arabes & Sa  
bæi: nam limina, postes, cellas, fulcimenta, parietes & do  
morum testa habent augustissima, ex ebore, auro & argen  
to, atque sumptuoso, lapide & smaragdo, luxu ingenti, la  
quearia verò citro & ebore extructa, qualem Alcinoi do  
mum Homerus tradit, auro, argento, electro atque ebore  
fulgentem. Persæ quoque magnas gazas, & quicquid est  
auri, in domib. pœunt. Regum Indorum regia argenteis  
imaginib. tota distinguitur, eamque ex auro vites percur  
runt, fulcæ aureis columnis. Fuitque institutum Lycurgi  
apud Spartanos, vt domorum culmina securi, ianuas verò  
ferra discindant, ne quis insignius altero ædificaret. Qua  
re Agesilai domus ab inopi & priuata haud dissimilis  
fuit, sicut Pompeii domus vsque ad tertium triumphum.  
Athenienses quum antea specus & abditos saltus incole  
rent, primi lateritias ædes calce & cæmentis construxere.  
Postea verò in tantum magnitudinis vrbis ædificia pro  
cessere, vt tota ædificiis exurgens, in quatuor aut quinque  
contignationes, & multa tabulata, testa excitarent, max  
imalque domoe maximis domibus imponenter, vt ora  
tor Aristides professus fuit, ita vt Augusto Cæsari, ne vrbis  
ruinis laboraret, magna mole ædificiorum, ne quis supra  
septuaginta pedes sublimis ædificaret, inhibere necesse  
fuerit, licet ipse modicas ædes incolet, & toto modice  
instrato cubaret. Quod & Nero Cæsar post incensam  
vrbem, dimensis vicorum ordinibus & viarum spatiis, sta  
tuit, ne vltra præscriptum ædificia tollerentur. Quare  
Æmylius Porcina à L. Cassio accusatus, & pœna multa  
tus fuit, quod villam nimis sublimem ædificasset. Pro  
duntq;

duntque T  
domos alia  
terraz mot  
quæ relicta  
eant, & p  
lia, ista ex  
notauit: Sp  
centones  
instrument  
fenditur, q  
xere autem  
villoribus p  
gnæ machi  
visingrat  
iunctas, seu  
peiora ædi  
pneumatica  
resferro vn  
quot ab An  
quata verò  
ligno, tum  
quæ in pon  
ædes vii ass  
non affixum  
minum tran  
runque ope  
elle vestib  
stram in is  
pagulo, ape  
phique non  
Vnde hypo  
fuitque non  
prohibere ei  
esse, tamen  
struaturam  
esse Labeo  
itaque alie  
ad em prot  
consulti d  
beo ait, Pr

duntque Tyrios adeo æditas maximis contignationibus domos aliquando struxisse, ut parum abfuerit, quin tota terræ motu corruerit. Sed quæ sint instrumenta domus, quæ relicta domo instructa, ad nouum dominum transeant, sæpè quaesitum est: & præter imagines & affixa (polia, ista etiam Paulus Jureconsultus de instructo fundo adnotauit: Specularia, pegmata, canales, harpagones, hamos, centones, siphones, scalas, perticas, spongiaeque, quibus instrumentis domus contra vim ignis ad incertos casus defenditur, squalor abluitur, & immunditiæ purgantur. Dixere autem centones, ex villis grossioribus sagula intexta vilioribus pannis, quibus domorum tecta, tabulara, aut lignearum machinæ militares, aduersus incendia, si ignis maior vis ingruat, muniuntur. Siphones verò fistulas foliibus iunctas, seu machinas hydraulicas, quibus agitatæ, ad superiora ædium exhauriunt aquam, qui etiam organa pneumatica dicta. Harpagones ferreas manus, seu aliter ferro vincto præfixos, quod igni furenti obuiam irent, quos ab Anacharse Scythia inuentos nonnulli volunt. Pegmata verò compactam machinam ex ære, marmore vel ligno, tum ornatus, tum commodi causa, instar illorum quæ in pompæ apparatu producuntur, quibus etiam intra ædes vti assuerant. Addit Paulus horologium æreum domi non affixum, & prothyrum, relicta domo instructa ad domum transire. Est autem prothyrum instar vestibuli, plerumque opertum, quod ante ædes & ostium sit: quod non esse vestibulum merito nonnulli putant: sed ligneam structuram in isto vestibulo ante fores: qua obstante quasi repagulo, apertis ianuis, quæ intus fiunt, non apparent. Sumptique nomen à *πρὸς*, quod ante significat, *πρὸς* autē ianua. Unde hypothyra, valuarum illa hians cavitās dicta. Censuitque Pomponius Jureconsultus ex auctoritate Labeonis, prothyra eiusmodi, si pro ædibus sint affixa, ædium partem esse, tametsi facile demitti possint & reponi: sicut ligneam structuram, quæ æstate tolli, hyeme reponi soleret, ædium esse Labeo putauit, quoniam perpetua causa parata forent: itaque alienata domo, prothyra eiusmodi vnā cum domo, ad eam potorem transire voluit. Verba verò Pomponii Jureconsulti de verborum significatione, hæc sunt: Idem Labeo ait, Prothyrum quod in ædibus fieri solet, ædium est.

*Instrumenta domus:**Ulp. in l.**quaesitum §.**acetum. ff.**Centones.**Siphones.**Harpagones.**Pegmata.**prothyram.**Hypothyra.*

# GENIALIVM DIERVM

*In extis inspiciendis, quæ prospera quæve dira sint, & quæ boni, quæve mali prænuntia.*

## CAPVT XXV.

**Q**Uæ augurum disciplinam obseruarunt, quippe illorum præscita perferutati sunt. in fibris extisque inspiciendis, inter ea quæ dira aut secunda essent, multum interfuisse volunt: licet alii alio modo illa interpretari, & eorum euenta prædicere soleant. Et tamen in extis contineri cor, cerebrum, pulmonem, stomachum, lienem, hepar, seu iecur, communi opinione receptum fuit, quas Græci *σπέρμα* dicunt, incredibili fabrica coniuncta, quorum ex habitu & colore, salubritatis & pestilentia signa ostenduntur: ramen nullum discrimen vehementius fuit, quam si caput iecinoris, vel ipsum iecur in extis defuisset, quod caput extorum dicitur, tunc omen exitii malorumque fuisse, funestumque & magni terroris, nisi in solitudine & metu, quia curas tunc perimere putarunt. Cumque hepar ex non puro sanguine sit, quia sanguis purus cogitur circa cor: tamen in hepate sedem vaticinii esse, & prælagium futurorum, periti aruspices opinati sunt. Quo mense Claudius Cæsar veneno interceptus fuit, sacrificanti iecinoris caput defuisse constat, quod & Cæio principi euenisse memorant: quæ exta pestifera dicta fuere. Si verò in iecore extremum, quod fibra dicitur, ita locaretur, ut ab ima fibra iecinora intrinsecus replicata essent, aut si geminū iecur foret, per hæc læta & magna portendi argumentaque felicitatis esse, nemo dubitauit. Arcum iecoris caput, aut duplicatum, nimis lætum auspicium facere, sicut exta duplicata magnas facere accessiones, prolationemque finium triumphum portendi voluerunt. Et tamen circa Briletum & Thernem in Thracia, & in Chersoneso iuxta Propontidem tradet Plinius, bina iecinora leporibus esse, & si aliò transferantur, alterum interire: tamen id non esse prodigium, omnium opinione receptum est. Syllæ immolanti, iecur extrema sui parte, speciem laureæ coronæ præ se tulit, mirabili ostento felicitatis futuræ. Si verò liuidum esset, aut vitiosum, vel si in coquendo distabuit, aut sanies purulenta efflueret, caputve fibrarum postulas haberet, piaculare esse, & magna facere

*Capite iecinoris non inuenio inter exta.*

*Sedes vaticinii in hepate.*

*Extæ pestifera.*

*Omen felicitatis ex inspecto iecinore.*

*Infelicitati.*

ere infortun  
gebatur visi  
ret. Exce  
a principio a  
in extis cor  
multiplices  
spices, ve si c  
defuisset, ca  
crederent.  
lanti cor de  
haud multo  
occubuit.  
morte sublat  
Sed hepar de  
foret, aut sol  
ser, nimium  
crates diis fa  
clarum in sub  
bem ad Cor  
Galba, fulg  
sublimem q  
que animad  
facere: qui  
quare Herm  
genit fuit, m  
est. Tamen  
sent sensu, co  
mollifuisse:  
lli de Lyfand  
set, meminer  
ditum est, qu  
apparet, ut p  
mieu repe  
fortunam po  
pud Actium  
riz die, get  
quoque fact  
set, quæ cap  
liari, societ  
fimo euentu

cere infortunata, constans opinio fuit. Idcirco denuò au-  
 gebantur victimæ, donec iterum cæsis hostiis litatum fo-  
 rer. Ex corde quoque, vnde sanguinis origo manat, licet  
 à principio auspicia sumere minimè solerent, posteaquam  
 in extis corda rimari cœperunt, quo tempore Pyrrhus post  
 multiplices clades Italia pulsus fuit, hoc obseruarunt haru-  
 spices, vt si cor silens iaceret, neque palpitaret, aut in extis  
 defuisset, calamitates portendi, & magnas fortunæ minas  
 crederent. Diuo Cæsari dum rerum potiretur, immo-  
 lanti cor defuisse dicitur, tristissimo euentu. Nanque  
 haud multò post, conspiratione coniunctissimorum casus  
 occubuit. Quod de Pertinace proditum est, vt qua die  
 morte sublatu fuit, sacrificanti non modò cor victimæ,  
 Sed hepar deesset. Si autem in summo corde pinguedo  
 foret, aut solito maius raptum ve ab aquila aut a uibus fuisset,  
 nimium propitios deos ostenderunt. Dum Hermo-  
 crates diis sacrificaret, raptum cor victimæ & à coruo  
 clarum in sublime, felix auspiciu fecit, quo Cardium vr-  
 bem ad Corinthum auspicatissimè condidit. Sicut auo  
 Galbæ, fulgur procuranti, cum aquila exta rapuisset, & in  
 sublimem quercum detulisset, imperium portendit. Fuit-  
 que animaduersum, cor quibus prægrande esset, pauidos  
 facere: quibus exiguum, aspectu formidabili, & audaces:  
 quare Hermogenis summi rhetoris, & qui præcoccissimi in  
 genii fuit, mortui dissecto corpore, hispidum cor inuentum  
 est. Tamen si tradatur apud eruditos, eos qui hebeti es-  
 sent sensu, corde duro & spisso: qui verò ingenio valerent,  
 molli fuisse: id quod Plinius de Aristomene Messenio, & a-  
 lli de Lyandro, cuius defuncti cor pilosum inuentum es-  
 set, meminere. Fel quoque in extis augurium facere pro-  
 ditum est, quod sub hepate angusto ore, & fundo ampliore  
 apparet, vt purum illud clarumque reddat. Si tamen ge-  
 minum reperitur, licet prodigium sit, tamen magnæ spei  
 fortunam portendit. Quo enim tempore Augustus a-  
 pud Actium profligato Antonio victor fuit, eo ipso victo-  
 riz die, geminum vel in extis inuenisse traditur. Arato  
 quoque sacrificanti, cum geminum fel haruspex inspexisset,  
 quæ capitali odio dissiderent, mox sincera fide conci-  
 liari, societatesque & fœdera iungi prædixit, quod veris-  
 simo euentu postea consequutum est. Fuitque disci-

*Cordis præ-  
 grandis vel  
 exigui indi-  
 cium.*

*Hermogenis,  
 & Aristome-  
 nis corda his-  
 pida.*

*Ex felle.*



# GENIALIVM DIERVM

*Fel Neptuno dicatum.* plina augurali traditum, vt fel Neptuno perpetuo dicatum sit, velut humoris auctori. Quod si in extis prægrande fel inueniretur, prodigii loco est habitum. Sed quamvis prodigiosum, magna semper & felicia portendit: fert tamen Aristoteles in Naxo prægrande fel pecoribus in nasci: circa Chalcidem Eubœæ, & in Ponto, pecori nullum esse: ceruo quoque & damæ, equo, mulo & asino, camelo atque apro, usque defuisse. Sicut perdices in Paphlagonia bina corda habere, & in Bisaltia leperes bina iecora. Et in agro Cretensi pecora, circa Gnoson, splenem habere tradunt, circa Gortynam non habere. Vel quod idem tradit in Seripho insula, & in Acantho Macedoniæ, & apud Cyrenem rana non coaxare. Et in Emathia Macedoniæ sues vniungulos nasci: atque in Cappadocia mulas fetus parere, & in Eleo agro mulos non educi, neque propterea ominosum aut prodigium videri. Pulmo vero sub corde est, spirandi officina: is incisus & geminus, tempus dirimere, & diem differre traditur. Si vero simplex esset & solidus, continuare temporum curricula, nullasque cunctationes & moras afferre opinati sunt. Si vero pulmonis fibra lateret, aut cum corde & iecore coniunctus foret, vel si paruo distinguitur intervallo, miseros casus portendere voluerunt. Lien aduersus iecur, sinistra in parte est: siquidem ventriculo annectitur in intestino, vt iecur purum reddat. Quod si in dextram vergeret, ferale auspicium, & prædicere, quæ magno malo luuntur, haud dubium esse: qui tamen abundas, homines decolores facit. Quare in terra Caria Caunios, quod sub graui cælo degunt, mirum in modum lienosos dicunt esse. Vnde verbum Stratonici citharædi, illic ambulare mortuos, quod omnes mirifice pallerent, facie tabifica. In fordidiciis sacris, quibus hostias quæ vterum ferunt, immolare præcipitur, si fetus biceps aut mancus in utero esset, vel interaneis exulceratis appareret, exta eiusmodi imminetium malorum nuncia esse creditum est.

*Ex pulmone* Dracones in extis apparuisse, latum fecere auspicium, contra Graccho sacrificanti, ad exta irrepisse ad eso iecinore, necem futurum & imminens fatum portenderunt, quæ mox subsequuta sunt. Extæ quoque de sacrificantis mapu aquila rapta, ab aquila fuisse rapta, tam efficaci auspicio fuisse, vt nullum præsen-

*Ex lieno.* presentius aut vel viscera cuncta ma-  
stincta ma-  
tinent, hian-  
& fatale exi-  
contra Paro-  
futuræ mag-  
suum sangui-  
lu & uolum,  
formicarum  
tarunt. Feru-  
erassorem &  
verorenuio-  
tiam. Estq; i-  
manis abfor-  
Lacedæmon-  
puratio, vete-  
maxime diu-  
dicunt, illi  
rimelitus  
uina mens-  
eum ex suis  
victima, oc-  
exta, quæ n-  
litant, tanqu-  
cuatur, qui  
multum fel-  
sunt. Apud  
fortunatos  
derunt. Gur-  
litatum era-  
nunquam e-  
men arietis  
puo vero  
zi, aliquan-  
mare proli-  
fuerit me-  
singulis vi-  
fuisse: Ide-  
mare, cor-

*Fordicidia sacra.* Dracones in extis apparuisse, latum fecere auspicium, contra Graccho sacrificanti, ad exta irrepisse ad eso iecinore, necem futurum & imminens fatum portenderunt, quæ mox subsequuta sunt. Extæ quoque de sacrificantis mapu aquila rapta, ab aquila fuisse rapta, tam efficaci auspicio fuisse, vt nullum præsen-

*Dracones in extis apparuisse.* Dracones in extis apparuisse, latum fecere auspicium, contra Graccho sacrificanti, ad exta irrepisse ad eso iecinore, necem futurum & imminens fatum portenderunt, quæ mox subsequuta sunt. Extæ quoque de sacrificantis mapu aquila rapta, ab aquila fuisse rapta, tam efficaci auspicio fuisse, vt nullum præsen-

*Extæ ab aquila rapta.* Extæ quoque de sacrificantis mapu aquila rapta, ab aquila fuisse rapta, tam efficaci auspicio fuisse, vt nullum præsen-

præsentius aut felicius fuerit. Si tamē è manu decidissent, *Extā è manu lapsa.*  
 vel viscera cruore infecta essent, aut livida, nigrisque distincta maculis, vel si omentum & membrana viscera continens, hians foret, aut sanguine suffusa, indubiam necem & fatale exitum portenderunt: quale Crasso evenit, cum contra Parthos ducturus, lustraret exercitum, documento futuræ magnæ calamitatis. Præcisæ vero hostiarum capita suum sanguinem aut exta labere, Pyrrho sacrificanti obitu suum, luæuosum, & fædos euentus designarunt. Iidem Cimoni, formicarum cateruas sanguinē victimæ corruptisse, adnotarunt. Ferunt tamen diuinandi periti, sanguinem victimæ crassiorem & calidiorem, efficaciorē vim portendere: qui verotenuior esset & frigidior, maiorem habere intelligentiam. Estq; inter exempla, præcisum caput victimæ fluctu maris absorptum, atq; exta non comparuisse, Callicratidis Lacedæmonio interitum viræ attulisse. Subit tamen illa reputatio, veteribus tradi monumētis, gallinaceorum fibras maxime diis gratas videri, sicut talparum Magi verissimè dicunt, illisque haud secus quam solenni victimæ pulcherrime litari. Hæc enim sunt exta argutissima, in quibus diuinam mens inesse creditur. Fuisseque Cyriorum inuentum, quod nisi ex sana victimæ, neque litari, nec futura prænosci poterant. Ea vero exta, quæ nihil habent diuinationis, quæque expianti non litant, tanquam sine numine, nulloque affatu diuino, mutæ dicuntur, quibus non esse litatum notabatur. Quæ autem multum felicitatis & fortunæ pollicentur, regalia dicta sunt. Apud magos vero, talparum exta & ranarum euentus fortunatos, nonnunquam magnos casus prædicere crediderunt. Cumque cætera viscera, detractis extis, postquam litatum erat, aræ imposita, igni darentur, ipsa tamen exta nunquam elixa, sed veru decocta, apponebantur: sola tamen arietis exta, aqua elixa sacris epulis apponuntur. Ne Neptuno & fluviis aptuno vero & fluctibus quum sacra faciunt, mare ingressu, aliquando ipsam hostiam, nonnunquam cruda exta in mare proiciunt, & vina infundunt. Illud tique non ab re fuerit meminisse, quod periti rerum literis adnotarunt, singulis visceribus hominum suam vim & affectus innatos fuisse: Idcirco homines splene ridere, felle irasci, icore a mare, corde sapere & timere.

# GENIALIVM DIERVM

*Consualia, equitia, & ludi Apollinares, quando à Romanis fierent, quodve modo Diti sacra fiant, & quo tempore.*

CAPVT XXVI.

*Consualia. Consus, atq; eius templū.*

**R**OMULUM vr̄bis conditorem, pace cum finitimis parta, Neptuno equestri solennes fecisse ludos, Consualiaq; appellasse, in quib; Sabinas rapuit, autores memorant. Fuit enim Consus cōsiliū deus, cuius ara in circo maximo, vñdiqu; aggesta humo, abdita erat, quod arcanum esse cōsiliū putarunt, quam aram cum ludos celebrant, omnibus adire fas est, reliquo anni tempore non est licitum : in qua Romani sacrificiis igneis aliisque solennibus, festos agere dies assue- rant: quæ Feriæ Publicæ dictæ sunt, in quib; sacris victima erat mulus, quoniā id genus quadrupedum, primū vehiculo iunctum fuisse credunt, eo quod Lunæ vehiculum tra- herent: equosque & asinos coronis fertisque exornare, & feriari, neque illos labori admittere mos erat, quod instituta nauigatione, quum omnium generum merces nauib; aduehantur, ocium quodammodo iumentis & remissio data sit: vel quod equos primū Neptunus domuerat, & equitandi artem inuenerat, quare Gippius dicebatur. Huic sextili mense die octauo post decimā, equestres ludos Romulum instituisse ferunt, quarto ab vr̄be cōdita anno: qua die raptas Sabinas volunt: tamen si mense Martio primum Consualia instituta, eoq; tempore raptas Sabinas, nonnulli testati sint. Pleriq; diis Laribus, dū Romani ludos celebrāt, Romulum Sabinas rapuisse dicunt. Erat ergo is ludus, vt equi & muli iuncti & soluti in circo maximo, magno spectātium studio currerent. Qui vero fuerit raptarum numerus, inter autores discrepat, quidē non vltra triginta fuisse tradunt, quæ curiis nomina dedere: nonnulli quingentas, plerique septem & viginti, vt Valerius Antias: alii sexcentas & tres supra octuaginta. Præterque ludos Consuales Marti quoq; in Martio campo, idē Romulus ludos instituit, quos abjequorum cursu. Equitia nuncupauit, qui si quando allu- uione Tiberis inundasset campum, in Cælio monte, vbi Martialis campus erat, colebantur: sicut vi fluminis inun- dato circo maximo. extra portam Collinam, ad ædem Ve- neris Erycinæ, Apollinares celebratū. Erant n. ludi Apolli- nares ex prædicto Martianorum carminum, quibus Can- nensis

*Victima in Consualibus.*

*Neptunus & quorum domitor.*

*Consualia quando celebrata.*

*Ludi forma in Consualibus.*

*abinarum raptarum numerus.*

*Equitia.*

*Apollinares ludi.*

ensis clades  
causa institu  
ponso Mart  
præscripta e  
uiri Apollin  
que boue a  
pratore pr  
ni procuius  
Cum que a  
prator vr̄b  
Quintiles,  
haberi cep  
spectatæ p  
moniarum  
que manibu  
re, sicut Di  
annis duode  
qui dies Cæ  
pestipulis  
ter: quare  
mota, etia  
tio campo  
quod ibi T  
ctus & Serra  
enim inferi  
mo statui de  
carminis, a  
sacra & lud  
singulis acc  
stidie Vulo  
tertium N  
templum se  
introirelici  
lis Eumenid  
ciunt. Cu  
rent, post  
victimas d  
pecudibus  
Diti sacra



nensis clades scripta fuit, bello Punico secundo victoriæ  
 causa instituti. Alii à Cornelio Sylla prætore vrbs exre-  
 sponso Martianorum fratrum, à quibus fata Romanorum  
 præscripta erant, inuentos dicunt fuisse, in quibus decem-  
 uiri Apollini, boue aurata & duabus capris auratis, Latona-  
 que boue aurata, sacra Græco ritu facere assuerant, quos  
 prætor præsidente populum laureatum spectasse, Apolli-  
 ni pro cuiusque copiis stipe data; Titus Liuius autor est.  
 Cumque antea incerto die fierent, publius Licinius Varus  
 prætor vrbs legem tulit, vt dies ante tertium Nonas  
 Quintiles, his ludis status foret: isque in perpetuum sacer  
 haberi cæptus est. In quorum celebritate, matronas  
 spectatæ pudicitia in propatulo epulari, omnique cære-  
 moniarum genere festum diem agere, produnt, pueros-  
 que manibus amplexos psallere, & hymnos Apollini canere,  
 sicut Dianæ virgines. Quæ quidem Equitia singulis  
 annis duodecim cal. Masas in circo maximo celebrarunt, Equitia  
 qui dies Cerealius incurrebat, in quibus post equos, vul-  
 pes stipulis alligatæ, accensa flamma, curfitebant. Præ-  
 terquam Cons. quæ in circo fuit, ab accessu hominum se-  
 mota, etiam ara Ditis & Proserpinæ, in loco abditio, in Mar-  
 tio campo, ad Tarentum colebatur, locum denominatum,  
 quod ibi Tiberis ripastereret, qui Rumon propterea di-  
 ctus & Serra, ad quam rarus erat accessus hominum. Diis  
 enim inferis aram non à terra sublimen, sed sub effossa hu-  
 mo statui decere putabant: ad quam ex præcepto Sibyllini  
 carminis, altero & quinquagesimo anno ab vrbe condita,  
 sacra & ludos institutos memorant, ad eamque terannis  
 singulis accessum, placandis manibus, patere: videlicet po-  
 stridie Vulcanalia, & ante sextum Idus Nouembris, & ante  
 tertium Nonas Octobris. Apud Eleos vero Plutonis  
 templum semel tantum patet, & quantuis patens, nulli  
 introrelicitum est. Sicyonii quoque semel annis singu-  
 lis Eumenidum prope Asopum diem agunt, & sacrum fa-  
 ciunt. Cumque humanis capitibus prius Ditem placarent,  
 postea ab Hercule admoniti, hominum simulacra  
 victimas dederunt. Obleruatumque fuit, vt sterilibus  
 pecudibus & iuuentis, ac vino, melle, lacte & sanguine  
 Diti sacra fiant: Quamquam Numæ legibus inferis diis

Sup. lib. 3.

c. 12.

Apollinares  
quo die cele-  
brati.Equitia  
quando ce-  
lebrabatur.Ara Ditis  
& Proserpi-  
na.Deorum in-  
ferorum ara  
sub terra.Sacræ & lu-  
di ad aram  
Ditis & Pro-  
serpinæ.Plutonis  
templum.Eumenidæ  
templum.Quibus vi-  
ctimis Diti  
sacrificaba-  
tur & qua  
cæremonia.



# GENIALIVM DIERV

vina libare vetaretur, his verbis: Vino rogum ne respergito. Eas quidem aras, quæ plerunque geminæ fuerunt & pares, dum sacra faciunt, sicut reliquas inferorum, nigris vittis aut cæruleis ornant, & cupresso. Cumque pecudes immolant, spirantem cruorem in effossam terram mittunt: vinumque lac, & mel vna infundunt, visceraque cæcæ victimæ ter circum aras ducunt, igne accenso: hoc piaculari sacro inferos euocari arbitrari. Inualuitque mos, vt infernis diis facturi sacra, pares victimas easque sinistra immolent: & quum manes expiandi sunt, pocula libent, rogumque vino, aut sepulchrum conuersa manu inspergant, in quibus litasse piaculum erat: nigraeque hostias immolent, vinaque effundant, vasaque in ignem mittant, visceraque igni apposita oleo inspergant, quippe Diti sacra exhibentes, cui, omnia perdere, proprium est: lignaque sterilia è sepulchris eruta, atro igni apponant: neque oriente luce, vt superis, sed noctu, vel meridie, aut decrescenze, hostiam immolare conuenit, capite ita constituto, vt terram, non cælum spectet. Cumque in deorum sacris, qui rem diuinam facit, corporis prius ablutione purgetur, inferis qui funebria exhibiturus est omnia ablutione, leui tantum spargitur ramo. Est tamen Fabii Særuiliani pontificis maximi disciplina traditum, vt atro die manibus parentare non liceret, ne infestimanes fierent: quia quum in his sacris Ianum & Iouem præfari necesse sit, quem atro die aduocare piaculare est, eo die solenni precatione vti, & inferis sacrum facere verabatur. Hi tamen ludi ad Tarentum seculares dicti, qui non statò dic, sed à prima origine, singulis centum annis, ex præcepto Sybillinorum carminum fiebant, quorum autor Valerius Publicola fuit, qui primus cæcis atris bobus, Diti maribus, Proserpinæ feminis, trinoctio ludos ad Tarentum fecit. Proditur tamen decretum inter pontifices, vt si defuncto cadaueri iusta quispiam exhibere vult, & anhumatum esset, in dubium veniret, satis haberent, si quibusdam sacris precationibusque exhibitis, glebam absenti cadaueri, aut terram iniicerent, terque iniecto puluere, à labeperto humo cadauere, os exceptum fuisset, donec purgetur, inhumatum videri. Est quoque notatum in æde

Libitinæ

*Manus.*

*Manibus a  
atro die parē-  
tare nefas.  
Ludi secula-  
res.*

*Cadaueri-  
bus inhumat-  
is iusta ex-  
hibita.*

Libitinæ ea  
nos vendita  
menfe, mor  
aram Epit  
parent ab  
litabant de  
corpore co  
crines sep  
uerent &  
parentatio  
emptorum  
cine vehicu  
quantur, m  
inde purpu  
tur, exclusi  
& Mercuri  
ciderant, ad  
se defuncto  
illos, velut  
chillis ven  
butoz ciro  
perum el  
rentare, au  
functoz hu  
parum de  
madant, &  
sunt, nullo  
illis vbi tur  
opinati.  
tant, post  
tur & coro  
ciuz, y  
ret, centur  
rent. De  
coluiss  
pro Delph  
rentarum  
ginibus v  
tur, qu  
puellæ de

Libitinæ ea quæ humanis corporibus vsui sunt, Roma-*Romani.*  
 nos venditare, qui nisi mense exacto & vesperi, ac Febr.  
 mense, mortuis dare inferias solebant. Delphi vero apud *Delphi.*  
 aram Epithymia Veneris manes euocabant, & defunctis  
 parentabant: Græci autem paucis à morte diebus, feralia *Græci.*  
 litabant defunctis, obsequia: obseruatumque ut reliquo  
 corpore combusto, plerunque digitum membrumve aut  
 crines seponerent, quibus tanquam cadaueri iusta persol-  
 uerent & parentarent. Exteris vero gentibus diuersa *Exteri.*  
 parentatio fuit. Namque apud Platæenses manibus per-  
 emptorum ciuium dabantur inferiæ, ut præcedente tibi-  
 cine vehicula multo lauro & myrto fusca, cum coronis se-  
 quantur, mox lactis, vini & olei libationes succedant: de-  
 inde purpuram indutus princeps, cuius ductu resgerun-  
 tur, exclusis seruis mactato ante pyram tauro, ubi Iouem  
 & Mercurium adorasset. Manes illorum qui pro patria ce-  
 siderant, ad cœnam aduocet: postea craterem merum libans,  
 se defunctorum manibus propinare assueueret: hoc modo  
 illos, velut claro præconio excitos, expiari opinati. A-  
 chillis vero manes in Sigæo, nisi nudos & vnguents deli-  
 butos circa sepulchrum decurrentes, nudos expiare com-  
 pertum est. Apud Albanos, manibus defunctorum pa-  
 rentare, aut iusta persoluere, nulli permittitur, quod de-  
 functos humana ope putabant non egere. Esse dones pur-  
 patum defuncti caput inaurant, illique quotannis hostias  
 mactant, & iusta persolunt. Augilæ, qui ultra Cyrenem *Albani.*  
 sunt, nullos deos, præter defunctorum manes, putabant: ab *Esse dones.*  
 illis ubi tumulis incubuere, per somnia responsa accipere  
 opinati. Egyptii dum manibus defunctorum paren- *Augila.*  
 tant, post preces oppleti lachrymis, tumulum amplexan-  
 tur & coronant: quibus mos erat, in insula, quæ Abatos di-  
 citur, ut si quod mersum in flumine cadauer non appare-  
 ret, centum annis illi funus facerent, & ita manes expia-  
 rent. Delphi cum Pyrrhi tumulum nullo honore antea,  
 coluissent, postea cum didicissent, illum contra Gallos  
 pro Delphis adfuisse, Pyrrhi manibus in posterum pa- *Delphi.*  
 rentarunt. Delii vero pueri, & puellæ, Hyperboreis vir- *Delii.*  
 ginibus vitæ defunctis, tonsis crinibus parentasse dicun-  
 tur, quos fufis inuolutos, supra illarum monumentum  
 puellæ deponunt, pueri vero in sepulchris. Getarum lex *Getæ.*  
 erat.

# GENIALIVM DIERV M

**Parentatio** erat, manes viri defuncti non aliter nisi morte vxoris expi-  
ad Therei se- ari. Ad Therei sepulchrum si qui parentant, aut immo-  
pulchrum. lant, hordei loco calculis vtuntur. Romani verò floribus  
Romani. ornare sepulchrum, & sacrificio atque epulo defunctis pa-  
rentare solent, nonnunquam thure & mero supplicare sine  
tibicine, quibus in acie cæsis, fuit tam ara, quàm annua pa-  
rentatio, constituta. Et tamen si mense Februario mortuis

**Inferia mēse** dare inferias consueffent, Decius tamen & Brutus, contra  
**Decembris.** maiorum instituta, Decembri mense parentabant. Prodi-  
turque memoriæ Traianus Imperator, in ea domo qua A-  
lexander Macedo morte sublatus fuit, eius manibus paren-  
tasse, & sacrum fecisse. Maxima verò manium euocatio

**Manium e-** (Homeri testimonio) apud auernum traditur fuisse, in quo  
**uocatio apud** cæsis victimis & carmine effuso, manes defunctorum ab  
**Auernum.** inferis, per diras execrationes, eliciunt: mox tenuissima  
effugie, & hominis simulacro sub noctem apparente, re-  
sponso excepto, super quo consulturi venerant, è conspe-  
ctu imago, in auras puncto temporis dilabitur. Notatum-  
que & illud, in deorum manium sacris & feralibus cœnis,

**Apium in** præter lentes & offas, apium apponi, quibus qui sacris inter-  
**manium sa-** rerant, vescabantur. Neque solum spectacula & ludos, sed  
**cræ & fera-** deorum sacrificia & manium parentationes, si quando mi-  
**libus cœnis.** nus ritè exhibita, aut si non omnia iusta & solennia seruata  
essent, ex leuibus omiffis causis, aut plus iusto seruatis, se-  
cundò & tertio ac sapius veteres instaurare, & reficere con-  
sueffent.

*Quæ sacra expiationis causa à Romanis seruabantur, &  
quibus ex causis fierent, quæ ve apud exteros.*

## CAPVT XXVII.

**Sacra solen-** **I**nter plurima sacra, quæ vetus religio habuit, quædam  
**niæ & stata.** solennia & stata fuerunt, quæ eodem stylo modoque in-  
**Expiatio v-** dici semper & seruari solita sunt, quorum ritus & cæremo-  
**bi lapidibus** nias transgredi aut omittere, nulli fas erat: siquidem si la-  
**pluisset.** pidibus pluisset, Nouemdiali semper sacro expiatum fu-  
it: hoc enim sacrum nouem dies colebatur, quod vel præ-  
tor vrbæ, vel pontifex maximus, ex senatus decreto, in-  
dicebat: idque vel cœlesti voce in Albano missa, vel ha-  
ruspicum monitu. Si verò cœlestes minæ terroresve,



aut tetra renunciarentur prodigia, formidinesque vel si *Ubi ex caelo*  
 terribilis species, aut quid nouum & inopinatum oblatum *offensa ap-*  
 esset, ut cum duo visi soles, facies de caelo colluxissent, *paruis-*  
 aut erinita sidera insigni novitate, vel igneus turbo atque  
 insolita mundi facies fulsisset: strepitusve armorum de  
 caelo auditus, & ingentibus procellis effusus imber foret,  
 vel misto sanguine Tiberis fluxisset, tecta que publica, &  
 desce deorum, de caelo tacta essent, aut alia terribilia  
 monstra & prodigia, cœlestes ostendantia minas, appare-  
 rent: his auertendis terroribus, piacularibus sacrificiis fa-  
 ctis ad placandas iras, vel feriæ indicebantur, aut lectister-  
 nia tribus stratis lectis, Joui, Vulcano & Mineræ (siqui-  
 dem hi iactus fulminum possidebant) nonnunquam ludo-  
 rum celebritates, decreto pontificum procurabantur. *Supplicatio*  
 bant enim supplicationes cum solenni precatone, vrbe *nes quibus*  
 tota, circa omnia delubra phanaque & puluinaria, in qui- *caremoniis*  
 bus honos diis dabatur: senatoresque & patricii cum coniu- *fierent.*  
 gibus & liberis, plerunque coronati nonnunquam omnes  
 tribus & ordines, præeunte pontifice maximo, aliquando  
 duumiris, præcedentibus pueris ingenuis & libertinis, ac  
 virginibus patrimis & matrimis coronatis, vel lauream te-  
 nentibus manu, voce modulata pronunciantibus carmen,  
 prælata pompa, frequentes supplicare, & pacem deum ex-  
 poscere solebant. Græci verò si quando territimalis sup- *Græci.*  
 plicabant, vetustum carmen inter vota precesq; caui iube-  
 bant, hoc tenore: Beatorum antiquissima sanitas in omni  
 tempore tecum sum. Quæ quidem puluinaria, apparatus le *Puluinaria*  
 sticæ diuorum erant, in quibus numina pro maiestate, iu- *in lectister-*  
 xta aras, sublimia extabant, quibus fasciculi ex verbenis *nis.*  
 (struppi vocati) pro capitibus locabantur. Hæ quoque sup- *Alia suppli-*  
 plicationes, si quod iustum bellum in exteris nationes in- *cationum*  
 dictum, aut si pro aris fociisque & deorum templis, ac solo *causa.*  
 patri pugoandum foret, ut ea res, populo Romano fociis-  
 que ac nomini Latino, benè & feliciter eueniret, utque bo-  
 nis auspiciis ac diis benè iuuantibus arma sumerent. Ac  
 victoribus bello viris, ob res feliciter ductu eorum ge-  
 stas, in quibus grates diis agebant, mulieresque eximios  
 cultus, viri prætextas atque amplissima ornamenta fume-  
 bant, à senatu maximi muneris loco sæpè tributæ sunt,  
 modò



# GENIALIVM DIERVM

*Supplicatio  
D. Julio de-  
creta.*

*C. Octavio.*

*Vitulari.*

*Supplicatio  
triumphi  
prærogativa*

*Ciceroni.*

*Junoni.  
Supplicatio-  
nes ob levis-  
simas cau-  
sas.  
Neroni.*

*Graci.*

modò plurius dierum, modò paucorum, prout magnificè gestas, & prosperi successus postulabant. Diuo Julio in expeditione Gallica, contra quos multiplicitate dimicatum est, ob claras pugnas, quindecim dierum supplicatio decreta fuit. Et D. Brutus ob profligatum Antonium bello Mutinensi (quod antea contigit nulli) quinquaginta dierum supplicationes meruit. Cicero quoque in senatu. C. Octavio ob res feliciter gestas, per omnia templa phanaque, pariter quinquaginta dierum supplicationes decrevit. In quibus grandes natu matres manibus amplexæ, & viri semotim coronati procedere, & cum bonis precationibus & faustis omnibus ad templa convenire, & diis gratias agere solebant. In his quoque præcipuè ciues lætari, quod vitulari dixeret, delubra patère, aras sacrificiis fumare, honoreque ac donis cumulari, nonnunquam vinum & thus publicè dari legimus. Fuitque supplicatio aliquando prærogativa triumphi: nam quibus ob res benè gestas supplicationes decretae sunt, haud multò post feliciter confectis bellis, à senatu speciosos triumphos datos comperimus. Observatumque, ut quoties obsecrationes, supplicationesque aut lætæternæ indicebantur, à iurgiis & litibus temperarent, vinculisque vincula demerent: & tametsi ob rei militaris facinora, aut partam victoriam, supplicatio decerni solet, duci absenti, vni tamen Ciceroni rogato & præsentem, quod remp. è coniuratorum manibus eriperat, & ciues conferuarat, supplicatio decreta fuit. Eitque animaduersum, plerumque à matronis, quibus viri essent, Junoni supplicatum, primùm in Capitolio, deinde in mari proximo, vnde hausta aqua templum & simulachrum inspergebant. Post aliquot verò ætates, defluxis moribus, & collapsa disciplina militari, ob læuissimas sæpè causas & quæ ad remp. vix pertinerent, supplicationes decretas inuenimus: quippe Neroni ob recitationem carminum in theatro, vel ob fugas ciuium infandas, & ob publicas clades, quod scuitum esset in noxiorum bona, & leuibus de causis sæpè decrevit supplicationem senatus: nam quoties fugas aut cades iussisset Nero, toties diis gratias habitas, autores referunt. Fuitque ista vaga & popularis supplicatio. Gracis autem ob prosperos successus, & par-

& partam de hostibus victoriam, rarerent supplicatio, sæpius epulum per singulas tribus publicè dari, & ludi indicii solebant. Si cui tamen supplicatio pro insignibus factis dabatur, apud Athenienses seruatum est, vt vasa aurea & argentea in pompis efferrent, & sacra decernerent, quasi hoc magnificum laudationis munus foret. Si verò feminae, aut insoliti animalium partus, & alia monstra informia edita essent, iussu scetu exportari, & in mare vel flumen delicti, à ter nouenis virginibus carmen per urbem canebatur, donum deinde Junoniferebatur. Quod si bubo vel lupus cellam Iouis, aut Capitolium intrasset, propter id prodigium, tedæ aut victimæ, nonnunquam sulfuris & aquæ lustratione urbem, aut Capitolium expiarunt & lustrarunt, quæ victima Amburbialis dicta. Licet singulo perfecto quinquennio, per censores urbem lustrari sue, oue & tauro, aut verre, tauro & ariete, qui circumducebantur, quæ Solitaurilia vocantur, inueniamus. In quo fuit constitutum, vt mense Februario, quo tempore vrbs lustratur, Februo (qui lustrationi præest) in primis litarent, & sacrum facerent: mox censor in magna ordinum frequentia deos, imperii præsides, solenni precatione aduocaret, vt rem Romanam, vrbes templa, fines, aquas, perpetuò seruarent incolumes, & prosperos successus darent, dubiisque conatibus adessent: malaque auerruncarent, vota que in sequens lustrum promitterent: circumque vrbs pomerium sereno cælo, pontifices, flamines, & omnes augures, sacrificuli & vates, Vestales virgines, galli sacerdotes, septemuiri epulonum, quindecimuiris sacrorum, & salii, sequentibus patribus & omni plebe, Sabino ritu cum solenni precatione procederent. Cumque in precationis carmine, quàm lustrum conderent, antea rogaretur, vt dii immortales rem Romanam volentes propitiique propagarent, & amplio rem facerent: postea aucto propagatoque late imperio ad summum culmen, Scipio Æmilianus censor, in condendo lustrum, non vt amplio rem facerent, sed tantum vt rem Romanam seruarent incolument, rogari iussit, tanquam ad vltimum amplitudinis prouecta esset. Mansitque diu mos, vt in omni precatione, quam pro populo facerent, pro senatu quoque & Quiritibus precarentur: neque fas esset,

*Athenienses.*

*Vbi monstra edita essent.*

*Ob bubonem aut lupum cellam Iouis aut Capitol. ingressum. Amburbialis victima. Solitaurilia & eorundem ceremoniam.*

*Quid in lustris condendis precabatur à diis.*

# GENIALIVM DIERV

*Athenienses.* Athenienses (vt refert Theopompus) quum vota diis ef-  
funderent, Chiis & sibi prospera precabantur : & in Pane-  
gyris, quæ singulis quinquenniis fiebant, per præconem  
sibi & Platæensibus bona precari vsurparunt. Deinde  
Philippo subirati, propter continuas clades & belli mala,  
decreto sanxerunt, vt quoties sacerdotes prospera Athe-  
niensi populo, sociisque & exercitui precabantur, toties  
Philippum, liberos, terrestres naualesque copias, atque om-  
nem Macedoniam, exitiali carmine & diris impreca-  
tionibus detestarentur. Nero tamen, dum Isthmi opus

*Nero.*

*In lustrationibus  
adhibicum.*

auspicatur in præstationis carmine sibi tantum & populo  
Romano bona precatus fuit, dissimulata senatus mentio-  
ne. Utque cum lustrum fieret, publicus luctus populo  
minueretur, quia in publica læticia, illuuiæ & luctu fœdari  
non decebat: sulphur quoque lustrationibus adhiberi ple-  
rique volunt: fuit enim religiosum, maximeque valuit  
procurantis religionibus, ad expiandas suffitu domos,  
quæ lustratio in rebus pluribus fiebat, ob incolumita-  
tem: nam vitula præcedente aut agna coronata, messis,  
ager, fundus, terra, grex vel pecus, ter circumlustrabatur,  
prosequente agrestium, turba, cum fistula solenni que psal-  
latu & clamoribus, deum deamque cui sacra fiunt, inuo-  
cantes, vti morbos, vastitudinem, calamitates & intempe-  
ries prohiberent, frumenta que grandire & benè venire si-  
nerent, pastores pecoraque seruarent. Quod quidem am-  
baruale sacrum, etiam tutandis imperii finibus fiebat. Pri-  
mus enim imperii finis, Festi locus, ad quintum sextumve  
lapidem ab vrbe notabatur: mox Lauini, vbi diis patris Ro-  
mani reges, pro salute vrbis sacrum facere assuerant. Postea  
Anco regnante, vsque ad mare imperium prolatum, Ostia-  
que in ora Tiberis condita. Tempore deinde procedente,  
longe dilato auctoque imperio, post magnos progressus al-  
liis in locis, vbi fines Romani imperii erant, pontifices vno  
simul tempore, velut in patrio solo, sacrum concelebra-  
runt, & ambaruale victimam fecerunt: donec Romani  
imperii terminus a Gadibus ad mare rubrum & Oceanum,  
& ab Oriente ad Euphratem, quo Lucullus processit, &  
Oeuos, quo ductu Pompeii Magni Romana signa illata  
sunt, imperii terminus propagatus fuit: à meridiano verò ad  
tractum

*Ambaruale  
sacrum ad  
tutandum  
imperium.  
Ostia quan-  
do condita.*

tractum Liby-  
um quidem la-  
te traditur  
te rubrum, à  
te Cyprum &  
tamen ager lu-  
lano vino lib-  
volensque pr-  
agrum quæpe  
vrbs exemptio  
& candidi velle  
dimitterent, si  
accubuissent,  
lustrandi vrb-  
cibus anno sag-  
extra pomeri-  
reat. Si autem  
stor summo d-  
herbaque Sap-  
tamigares: cu-  
& tapa Pali si-  
morbos depe-  
Quod si exer-  
dente sue aur-  
batur, armato  
natos, rem d-  
sub dio, vfu  
genus iuuen-  
pant: in quo  
cunt, eligant  
lices facessu-  
tutum, vt qui  
milibus pr-  
dracmæ, n-  
mum lustrum  
nibus vero in  
posteriorem  
armatas cop-  
toque milit-  
eumque col-

mare: sicut  
ota diis ef-  
& in Pane-  
præconem

Deinde  
belli mali,  
peta Arhe-  
tur, toties  
s, atque o-  
simpreca-  
thmi opus  
& populo  
smentio-  
us populo  
En fœdari  
hiberi ple-  
que valuit  
u domos,  
columina-  
ra, messis,  
lustratur,  
ique psal-  
not, inuo-  
intempe-  
venire, si  
dem am-  
bat. Pri-  
sextumve  
patriis Ro-  
nt. Postea  
m, Ostia-  
cedente,  
gressus a-  
fices vno  
celebra-  
R. Romani  
ceanum,  
cessit, &  
gnallata  
o verò ad  
tractum

tractum Libyæ, & à Septentrione ad Rhenum' & Istrum,  
qui quidem latius processerunt, quam Cyri imperium fu-  
isse traditur, cuius regnū terminos habuit ab oriente ma-  
re rubrum, à septentrione Pontum Euxinum: ab occiden-  
te Cyprum & Ægyptum, à meridie verò Æthiopiam. Si  
tamen ager lustrandus foret, ita lustrabatur, vt Junoni & Agri lu-  
Iano vino libarent prius, mox Martem patrem, vt sciens *strandiratio*  
volensque propitius adesset sibi & familiæ, aduocarent, *Graci.*  
agrūque perfecto sacrificio lustrarent. Apud Græcos  
vrbs exemplo Epimenidis lustrabatur, vt binas oues nigri  
& candidi velleris, ex vrbe pagove, quo ire vellent, liberas  
dimitterent, subsequitis custodibus, qui illas vbicunque  
accubuissent, benefacienti deo immolarent. Gallis verò *Galli.*  
lustrandi vrbs vltus erat, vt hominē purioribus  
eibis anno saginarent, ac festo die vrbs tota circumductū  
extra pomerium educerent, eumque mox lapidibus obrue-  
rent. Si autem oues lustrarentur, obseruatum est, vt pa-  
stor summo diluculo, aqua illas inspargeret, & sulphure, *Ouium lu-*  
herbaque Sapina & lauro igne succensis, circum ouilia suf- *stranda*  
fumigaret: cumque sacro carmine, milio & libo cum lacte *rum ratio.*  
& sapa Pali sacra faceret: quo suffitu, pecora expiari, &  
morbos depelli, ac diras tabes exterminari putarunt.  
Quod si exercitus lustrandus esset, is instructus præce-  
dente sue aut hirco, oue & tauro, in campo Martio lustra-  
batur, armatosque milites, pedites, equitesque lauro coro-  
natos, rem diuinam & lustrale sacrificiū facere oportebat *Exercitus.*  
sub diuo, vt fuit à Seruio institutum, qui hoc lustrationis  
genus inuenit ptimus, quem diem Armilustrum nuncu-  
pant: in quo id magnopere seruatur, vt qui hostias du-  
cunt, eligantur bonis nominibus, inde certa omina & fe-  
licis successus toto exercitu captantes. Mansitque consti-  
tutum, vt quum exercitus & castra lustrabantur, triticum *Armilustrū*  
militibus pro cuiusque contubernio daretur, & singulis  
drachmæ, muneraque & donatiuum, voraque in proxi-  
mum lustrum exoluenda duces promitterent, Macedo-  
nibus verò inter diuisam hostiam, priorem ad dextram, *Macedoneo.*  
posteriorem ad læuam viæ, aut discissæ canis viscera,  
armatas copias & exercitum traducere. instructo para-  
toque milite præcedere, & simulacrum pugne edere,  
eumque cohorte regia, & omni belli apparatu, arma ab



# GENIALIVM DIERV

*Xerxes.*

*Classium ac  
naualium  
copiarum lu  
strandis mos.*

*Regi lu  
strandis.*

*Curiarum  
ac populi  
lustratio.*

*Tubulu  
stria.*

*Somniorum,  
curarum &  
fascinanti  
Athenienses  
peristiarchi.  
Sulfur in  
sacris.  
Verbena.  
Laurus.*

ultima origine regum proferre, & sacrum piaculare face-  
re, lustrandi mos fuit. Xerxes autē milite detrectante mili-  
tiam, in duas partes dissecto, exercitum traduxit, & hac  
victima execrabili milites lustravit, & crimina expiauit.  
Si verò classes naualesque copiae lustrarentur, disposita  
classe in littore, aram quæ mari abluebatur, construere  
conuenit: in qua sacerdotes victimas cæderent. mox cir-  
cumstante exercitu, celsam victimam, atque exta per clas-  
sem in litore dispositam, nauiculis circumferrent, cum so-  
lenni carmine & precatione, ducibus vnà insidentibus in  
scaphis, diuisæque hostiæ partem in mare cum visceri-  
bus proicerent. partem verò flammis adolerent: eo mo-  
do classem lustrari, & calamitates depelli opinari. Rogus  
quoque militari modo lustrabatur, ut instructæ armatæ-  
que acies, terci cum incensam pyram, vbi defunctos in  
acie cremabant, arma quatientes cum luctu, & lamenta-  
bili carmine, nunc frena & balteos, nunc galeas & critas,  
sæpius enses & arma, spoliaque in ignem mitterent, &  
cum tripudius decurrerent: hostiisq, ad rogam immolatis,  
inferias occisorum manibus darent: flammaque extincta,  
occisorum cineres multo arenæ aggere cumularent,  
quum tot vnæ singulis non sufficerent. Curias quoque  
& populum purgari accepimus. ut excerptum virulum ex  
fordæ bouis immolatæ vtero (sicut in Fordiciis mos est)  
per Vestalem natu grandiore, igni comburerent, exque  
illius cinere, & equi sanguine, adustisque fabarum stipu-  
lis, suffimen fieret, quo populus & curiæ Palilibus pur-  
gantur: quod quidem in templo Vestæ præcipua cura ad  
dubios casus, & incerta fortunæ seruabatur: hoc modo  
ad infortuniis populum vniuersum expiari putantes. Præ-  
ter quæ, Tubulustria veteres celebrarunt, diebus quibus  
Martio mense tubæ sacrorum, in atrio Saturi lustraban-  
tur. Somnia quoque meticulosa & curas, fluminis ablu-  
tione purgari, & fascinationes salua ieiunia repelli, veteri  
superstitione creditum est. Apud Athenienses & Lydos  
sacrum piaculare sit, ut conciones, theatra & populum  
minutis porcellis lustrant, per peristiarchos, & ita cala-  
mitates auerterent & auerruncarent. Sed quod est de sul-  
fure dictum, idem de lauro & verbena compertum est: si-  
quidem verbena & laurus suffitionibus frequens fuit,  
propter

propter religio-  
nem piaculo  
quo, igni, ve-  
tices veteribus  
sunt purgari,  
quod Homer-  
pud quem Vi-  
piari iussit: &  
fundeatur.  
esse conuenit,  
gationibus co-  
piantur, quæ v-  
cade Orestem  
rant. Inter reli-  
piodi genus,  
uos cerneret.  
genibus obre-  
que sibi irata  
suffitionibus  
mouere con-  
dubie propi-  
tacet. infelic-  
laurum comb-  
rum, etiam in  
& bitumen m-  
æ in lustratio-  
tum est. Ma-  
vrbis, populu-  
passi fuissent  
extu & grau-  
sionem ali-  
portenta nun-  
senam & p-  
nis generi pur-  
stis, neque  
prico. & pa-  
ne irritum se-  
concussa mo-  
raro euenire  
plicationem

propter religionem animo incussam, quod qui aliquo essent piaculo polluti, sæpius sulfure, nonnunquam aqua, ovo, igni, verbera & lauro expiantur. Tres enim istæ species veteribus fuere ritu frequentes: aut enim teda & sulfure purgari, vel aqua ablui, vel aere ventilari solebant, *Odys. 21. circa finem.* quod Homeri testimonio à Græcis servatum legimus: apud quem Ulysses eadem porcorum, igne & sulfure expiari iussit: & Orestes aqua, quæ septem fluminibus confundebatur, ablutus, dimisit furorē: quam marinam esse convenit, quum propter vim igneam, magnoperè purgationibus consentanea putaretur, namque mari sæpè expiantur, quæ violata sunt. Træzeni quoque, vr̃a materna cæde Orestem expiant, ex Hippocrene aquam adhibe-  
*Expiandi genus dicitur.*  
 runt. Inter reliquas verò expiationes proditur rarum ex-  
*genus dicitur.*  
 piandi genus, ut qui deos sibi iratos, & nunquam propiti-  
*perpetuū ali-*  
 os cerneret, linteat lucernam & laurum manu tenens, *eniratus.*  
 genibus obrepere debeat, & vocibus acclamare, numina que sibi irata palam profiteri. Ipsam verò laurum, quum sufficionibus & magicæ adhibetur, accendere & igni ad-  
 mouere convenit: quæ si admota sonantibus crepat, haud dubie propitia numina designavit: si verò nullo murmure tacet, infelicitatem. Aliter in prophanis vñbus oleam aut laurum comburere, infandi auspicii erat: præterque laurum, etiam myrtum sufficionibus addiderunt. Oleumque  
*Myrtus.*  
 & bitumen marina inspersum aqua admisto sulfure, atque  
*Oleum bitumen & at*  
 æs, in lustrationibus expiationibusque adhiberi comper-  
*cum sulfure*  
 tum est. Maxime dabatur opera, ne quibus diebus  
*lustrationib.*  
 vrbs, populusve excidium aut calamitatem insignem  
*adhiberi so-*  
 passi fuissent, lustrum quoquo modo fieret, quia sædo  
*litum.*  
 exitu & graui strage omnia casura putabantur. Quod  
*Portentaria expiatio.*  
 si bouem aliudve animal loquutum, aut hoc genus  
 portenta nunciata forent, veteris instituti erat, sub diuo  
 senatum & patrum consilium haberi, quod expiationis  
 genus putarunt. Fiebat enim senatus, non in Rostris,  
 neque in curia, vbi habetur frequens: sed in loco  
 prisco, & patenti cælo, ab auguribus tamen inaugurato,  
 ne irritum senatusconsultum fieret. Si verò terra ingenti  
 concussa motu, aut vrbs agrive contremisceret, quod  
*In terra motu.*  
 rarò euenire, & magna portendere dixerunt, sæpius  
 lustrationem in triduum decrevere, duumviris præeunti-

GENIALIVM DIERVM

*Nomen dei  
subtrahitur  
in terra  
motus expia  
tione.*

*Atheniensis  
expiatio in  
monstris e  
nunciatis.*

bus: nonnunquam vt ex vna familia omnes coronati sup  
plicarent, vel ferias Prator vrbani, agris leuandis menti  
bus, indiceret, concione aduocata. Nomen verò dei, cui  
sacrum fieret, suppresserat, vtque iurgis & licibus tempe  
rarent, admonerat. Fuitque animaduersum, nunquam vrbem  
Romam tremuisse, quin alicuius futuri mali prænunc  
cium esset: vtque semel motu terræ enunciato, pro quo feri  
æ indictæ, conceptæ ve erant, alium terræ motum eadem  
die nemo enunciat, quod fœdum & magni discriminis  
foret. Cur autem dei nomen, cui sacrum fieret, suppresserant,  
illud causæ traditur, quod cum telluris motorem cer  
tum deum, qui eam vim haberet, veteres non dignoscerent,  
illum qui huic rei præfesset, nuncupare pontificales vera  
runt libri: & ne accipiti æstimatione ferrentur, aliumq; pro  
alio deum colerent, aut non offensum numen placarent,  
satius duxere, dei nomen, cui sacra fierent, suppressere,  
quàm illum frustra aut perperam nominare. Illud verò non  
est ab re dixisse, quod apud Athenienses seruatum legimus,  
vt si qua enunciarentur monstra, quæ expiatione egerent,  
Agys, id est, vestibulariis diis, in semitis viarum sacra exhi  
berent: quare Agyleus Apollo colebatur eximè: vt si id  
bene & feliciter calurum esset prosperos successus darent,  
& promissa firmarent atque admitterent: si verò moles a  
liqua instaret mali, aditu inhibito & obsepto, auerterent &  
auerruncarent.

*Quæ affinitas cum Sexto Tarquinio Superbi filio, & qua  
Collatino cum Bruto, & Lucretia cum vtro  
que fuerit.*

CAPVT XXVIII.

*Ouidii locus  
in Fastis.*

Super Ouidii Nasonis versu de Fastis secundo, vbi Lu  
cretia Sextum Tarquinium; Superbi filium singulari  
scelere & audacia, domi excepit, hostem pro hospite, quum  
illius stuprandæ mala eum libido cepisset, dum inquit:

*Comiter excipitur sanguine iunctus erat.*

Quo iure cognationis Lucretia Sexto Tarquinio iunge  
retur, & quid Junio Bruto, qui Tarquinium regno eiecit,  
affinitatis cum Lucretia fuerit, apud studiosos, animo tunc  
ocioso & remisso, inter circulares iocos, quærebat, su  
peruacua tunc forsân disputatione. Cumque nonnulli  
ob incertam cognationem Tarquinii, Collatini & Egerii,  
anci-

accipiti æstim  
latem, dum co  
gimus, in  
perbi regis n  
potem fuisse  
quam Egerii  
ipseque Ege  
ambigitur,  
tit, quin Col  
bo, & Sexto  
patrem dicam  
biæ Collatinu  
naus, maior  
quinus Colla  
du, quo Sextu  
rat, eodem  
Collatinus &  
sint, prout ali  
nus & Brutu  
xtus Lucreti  
Superbo non  
Collatinus  
manis progn  
latini vxor,  
cenfetur:  
necessitudin  
sermone cele  
tor & vindex  
nimium diu  
que oratione  
rium abrogat  
riumque seq  
giolæ liber  
to, qui Tarq  
qui conspici  
ducesque &  
comperimus  
quam Iunio  
nepos, vt ille

incipiti æstimatione ferrentur: nos in re obscura quæ verum  
statem, dum cognationis gradum per omnia exempla col-  
ligimus, inuenimus Iunium Brutum Tarquinia, sorore Su-  
perbi regis natum, utpote ex sorore genitum, Superbo ne-  
potem fuisse. Collatinus vero, cui Lucretia nupta fuit, Iunius Superbi  
quum Egerii filius foret. siue (ut nonnulli tradunt) nepos:  
ipseque Egerius cum Tarquinii Prisci frater fuerit, nihil  
ambigitur, quod si Tarquinius Priscus Superbo auus extit-  
it, quin Collatinus nepos Egerii, frater patruelis Super-  
bo, & Sexto auunculus fiat. Quod si Egerium Collatino  
patrem dicamus fuisse, prout frequens opinio est, haud du-  
biè Collatinus Superbo non frater, sed velut ex fratre au-  
natus, maior auunculus foret, inuicemque Sextus Tar-  
quinius Collatino pronepos fieret: Lucretia verò eo gra-  
du, quo Sextus Tarquinius Collatino sanguine iunctus ex-  
rat, eodem affinitatis iure Sextum attingeret. Quod si  
Collatinus & Brutus ex duabus Tarquinii sororibus æditi  
sint, prout alii censent, nulla controuersia est, quin Collati-  
nus & Brutus ætissimo gradu coniuncti fiant, ipseque Se-  
xtus Lucretiæ nepos sit. Si autem Tarquinius Priscus  
Superbo non auus, sed pater fuit, ut multi exequuti sunt,  
Collatinus Egerii filius, & Superbus, velut ex duobus ger-  
manis prognati, fratres patruelles erunt, Lucretiaque Col-  
latini vxor, nulla dubitatio foret, quin Sexto auuncula  
ceuseatur: interque Sextum & Lucretiam iura summæ  
necessitudinis forent. Hic est enim ille Brutus omnium  
sermone celebratus, qui legum & libertatis summus au-  
tor & vindex, cum furere se simulasset, latentem animum  
nimium diu reconditum, suo tempore detexit: magnifica  
que oratione, non vecordis & dementis, auunculo impe-  
rium abrogauit: populusque Romanus auspiciū impe-  
riūque sequutus suum, ex grauiferi iocis & dominatu re-  
gio se in libertatem vendicauit. Sed quod de Iunio Bru-  
to, qui Tarquinium regno eiecit, idem de Decio Bruto,  
qui conspirans cum Cassio, necem Caio Cæsari intulere,  
ducesque & assertores Romanæ maiestatis fuere, factum  
comperimus. Siquidem hic propiore affinitate Cæsari,  
quàm Iunius Brutus Tarquinio, iunctus fuit: non enim  
nepos, ut ille, sed filius esse creditus est: nam quum Serulia

Iunius Bru-  
tus Tarqui-  
nii Superbi  
nepos.

Collatini cū  
Superbo co-  
gnatio.

Collatini &  
Bruti co-  
gnatio.

Iunius Bru-  
tus, Decius  
Brutus, Iu-  
nia Bruti  
soror.



# GENIALIVM DIERV

foror Vticensis, materque Bruti fuerit, cum qua adolescens Cæsar consuetudinem, non sine probro, habuisse fertur, cumque eotempore Brutus ex Seruilia natus foret, haud dubie Cæsaris filius vulgò habitus est. Quod ipsum Cæsarem die cædis suæ, quum vndique infestis mucronibus appeteretur, dixisse ferunt. Iunia vero tertia soror Bruti, Cæsio nupta fuit. Porcia autem Catonis filia, mulier non muliebris spiritus, quum Bruto nupsisset, cum miris modis, & super omnium amorum ardores amasse fertur, ex qua Bibulum tulit. Quæ cum post afflictas fortunas Bruti necem audisset, quum mori animo destinasset, idque fixum statumque haberet, & ne vim sibi afferret, vetita arma fuissent: ea præsentia animi fuit, vt clauso cubiculi ostio, ne cuius interuentus facinus moraretur, incenso carbone, & sibi in fauces indito, memor generis & Romani nominis, necem sibi ipsa consciuit: tantus vigor animi ingenique fuit, tantique spiritus mulier, admonitu patris, qui pariter man<sup>o</sup> sibi mortifero vulnere intulerat, fuisse credita est. In qua quidem re subit recordatio, veteribus literis & annalium monumentis extare, quòd tamen si apud varias gentes vim sibi afferre, & necem sua sponte consciscere, dignum laude & magni fuerit habitum: apud Thebanos tamen, qui mortem sibi consciuit nulla fuit laude dignus: quin potius id erimini dabatur & probro, eoque facinore pudendam infcitiam, & imperitiam coarguebat suam, velut sui carnis fex, immanisque naturæ foret. Athenienses verò, cum mortem quisquam sibi manu consciuisset, defuncto cadaueri manum, tanquam facinorosam, abscindunt: illamque diuisam à corpore, inhumatam relinquunt: reliquum verò cadauer humore tegunt. Quod Platonis documentum fuit, qui censuit, opotum quemque infracto animo vim fortunæ & incursum calamitatum potius ferre, & nisi cum dies promissus aduenerit, neminem in iussu Dei mortem sibi consciscere, aut ante tempus fato iungi oportere: idque magnificentiùs præclariusque videri.

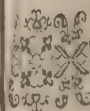
*Porcia Cato-  
nis filia.*

*Mortem sibi  
consciscere  
apud quos  
contra pro-  
bro daba-  
tur.*

*Platonis sen-  
tentia de  
morte sibi  
non consci-  
scenda.*

*Libri quinti Genialium dierum Finis.*

ALE-



AL  
AB A  
RISPER  
GE

*Letus ex ter-  
prastare*



viui foret. idq  
illi continge  
dico labore c  
rorum viro  
bus, rebusque  
bat. Nonnu  
ro prospectu  
amicis se rec  
bus, id quod  
bat. Præsta  
nimis insole  
poribus cons  
tura, ita faci  
niis, appara  
pipere con  
bitæ, cum i  
sacco, quib  
hibebat: a



ALEXANDRI  
AB ALEXANDRO IV.  
RISPERITI NEAPOLITANI,  
GENIALIVM. DIERVVM

LIBER SEXTVS.

*Locus ex tertio Ciceronis de Officiis, quid venditor emptori  
præstare teneatur, cum Sigismundo in in subur-  
bano discussus.*

C A P V T. I.



Vv Sigismundo Fulginare, viro docto, & Sigismun-  
dus Fulgi-  
multarum rerū cognitione claro, vetus mi-  
hi à prima adolescentia consuetudo fuit. 13 nas.

quanquam multis rerum actionibus, pluri-  
busque muneribus, apud pontifices magno  
vsi foret, si quando tamen negotiis pausa fieret (quod vix  
illi contingere poterat, vt in tanta mole rerum ab im-  
modico labore conquiesceret) id q̄ oculi dabatur, lectioni cla-  
rorum virorum, aut suorum temporum scribendis annali-  
bus, rebusque vel pace vel bello gestis, perlibenter exhibe-  
bat. Nonnunquam in suo prædiolo in monte Ianiculo, mi-  
ro prospectu & collibus ætæno, vbi ædiculas habebat, cū  
amicis se recipiebat, ibique lepidis iucundisque sermoni-  
bus, id quod erat laxamenti, vna familiarissime confere-  
bat. Præstabat nonnunquam nobis ipse cœnulam, vt non  
nimis insolentem, sic profecto sobriam & modestam, ac tē-  
poribus consentaneam: & vt erat ipse comis facilisque na-  
tura, ita facilem nobis victum, non exquisitis valde obso-  
nitis, apparabat, siquidem asparagos altiles, acido vino, &  
pipere conditos, cum iusculo tepidulo, ac ferculum cucur-  
bitæ, cum immatura vva ibidem expressa, & decocta largo  
succo, quibus perlibenter vescabatur, obsonia nobis ex-  
hibebat: addebat etiam pirum pomumque persicum mi-

# GENIALIVM DIERV

ro odore ~~fragrantia~~. Post cœnulam vero, si quando ocium erat à negotiis, ut animo vacaret, illius sermonibus & congressu spectatę virtutis ac pacis, artibus & ingenio clari viri diutius perfruebatur. Forte autem quum æstiuo anitempore pomeridianis horis, eius rogatu accersituque ad eum ventitaremus, eundem ad aquilam, perspicuo liquore & frigore manantem per rosęta, arbusculasque vndique topiario opere dispositas, perque hortensia ablata, & lætissima vireta naçti sumus: aderant ibi complures honesti adolescentes, Latinę Græcęque eloquentiæ professores, cum quibus de literarum studiis, perquam libenter sermocinabatur, quos ipse minutis quæstionculis varię eruditionis, diuersimode exercebat. Inter quos adolescens quispiam indolis bonę, libellum Ciceronis de officiis tertium læstibat, præterque multa ad edictum ædilium pertinentia, quę ex fide bonę emptorem venditori præstare oportere censuit, hæc legebantur: Si pestilentes ædes quis vendat, quę salubres habeantur, aut in quibus serpentes sint, teneri venditorem ex edicto ædilium, in quod dolo vendiderat, recipere emptoriquę precium reddere: Idem: Si in annonę caritate frumentum aliquo aduexerim, solusque ego sciam multos illuc frumenta aduecturos, ita ut illorum aduentu inopiam paulo post leuaturi sint, illa me etiam nota facere. neque subtrahendum, ut taciturnitate mea capiantur, plurisque quam æquum sit, frumentum ego vendam: omnia denique quę venditor sciat, ne emptor ignoret, in distrahendis rebus ex bona fide præstari oportere: & pleraque hoc genus periucunde læstibat. Cumque hæc & multa & in hanc sententiam ille legisset: Quoniam, inquit Sigismundus, istud accidat modo, ut venditor ea quę diuersa & longę aliena sunt in distrahendis mercibus, præstare teneatur, equidem ignoro. nam ut in re quam distrahere quispiam vult, quid morbi vitique sit, emptori venditor palam facere debeat, puto ad edictum ædilium pertinere, ut si seruus fur errove sit, aut equus calce, vel bos cornu petere soleat, aut quod nunc Cicero dixit, ædes pestilentes sint, habeanturque salubres, vel quid occulti vitii latentisque morbi sit, illud enunciari debere, facile, inquit, assenserim: quę vero extrinsecus manent in casu posita, illa per venditorem prædicari

Ciceronis  
locus.

dici, ad eaque edictum ædilium, legesve villas extendi, nequaquam, inquit, mihi quisquam persuadet. Ideo se mirari Ciceronem, qui tanquam aliquid morbi vitiique inesset in re vendita, perinde id quod postea euenturum, & in casu & fortuna sicum esset, per venditorem prænunciari voluerit. Cumque ex his qui assistebant, quidam ætate grauis, & in literis satis proficiens, se arbitrari, respondisset, quod sicut quædam ad morbum, vitiumque rei venditæ vix pertinent, sed tamen quouis modo profutura sunt, nosse ædiles, ne emptores capiantur, à venditoribus enunciari & palam fieri mandauerunt, ita hoc quoque iussisse: Sicut (inquit) vetus edictum ædilium fuit, ne veteranus seruus *Edictum veteris ædilium.* pro nouitio veneat, etiam si nullo morbo vitioque affectus sit: vtque si mulus castratus sit, tamen si æque bonus, emptorem non latere voluerunt: ita si sciam, aliquos in summa frumenti inopia, paulo post annonæ caritatem leuatu-  
ros, illa à me prænosci debere, ne fraudis occasio detur, pariter censuerunt, atque ex æquo & bono iusserunt, vt quod proscribenti liquet, etiam si forte, euenturum sit, enunciari debeat, ne quod venditor sciat, emptor ignoret. Nunquam (inquit) Sigismundus, id mihi in mentem venire posset, neque quisquam mihi argumentis defenderet, vt edictum ædilium hoc comprehendere sentiam, vt euenta negotiorum, quæ temere & fortuito futura sunt, per venditorem prædici debeant, quæ si reticeantur, redhibitioni propterea locus sit, quum istud asserere, summæ mihi videatur improbitatis & inscitia. Cumque ex me *Alexandre* quid mihi probaretur, exquireret: respondi, magni referre, *enarratio* in re de qua agitur, quid morbi vitiique esset, enunciare, *loci Cicero-* an quæ casu futura sint, prædicere & diuinare. Quæ enim infunt in re, quæ distrahitur, & ad ipsius pertinent notionem, quam venditor ante præsensit, vt si quo morbo vitioque laboret, vellabe afficiatur, ex edicto ædilium nota facere iubemur emptori: quæ vero pendent à casu & fortuna, & diuersa sunt, nullis nos legibus, aut edictis cogi enunciare. Quid enim interest mea, si naui ex Asia veniens huc merces allatura, & paulo post arctissimam annonam leuatura sit, dummodo in re, de qua agitur, nihil dolo malo factum sit? Alioqui dicendum foret, an frumenti, olei, & vini, quod distrahere quispiam voler, an-



## GENIALIVM DIERV

nona vel caritate eo anno futura sit, vel si cancri sidere, aut vastitate, seu alia frugum peste, aut ira demum, fata interitura, vel hostium strage, vel chasmate, ea res deperitura sit: quod (ut videris) non est in re, de qua agitur, sed in casu positum: & illa prædicere, profecto ridiculum foret. Nam quod edicto ædilium cautum est, ut præstetur à venditore, ne quid in re proscripta vitii lateat, neve quid veri reticeatur, aut fictum quid, accersitumve aliquid sit aliunde, & quod stetur pacti & conuenti formulæ, satis esse lege prospectum, ne quid vitii latentis supprimatur, quod ipse sciat, emptor ignoret. Alio qui ipsum redhibitorio iudicio teneri certum est, idque non adeo seuere & restricte iure ciuili traditum esse, sed parce & molliter: quippe si quid venditor dixit commendandæ suæ mercis causa: illud præstari ædiles non coegere, ut si seruum frugi, dicto audientem esse, venditor dixerit. Quæ enim commendandæ mercis causa in venditionibus dicuntur venditorem non obligat. Neque enim constituta auctione ita quis proscrit, fundum sterilem aut domum pestilentem vendo. At si dicat seruum literatum, artificem, nomenclatorem, arithmeticum, fabrum aut textorem, quo pluris veneat, id præstare procul dubio cogitur. Præterea in re modica decipi emptorem posse, etiam iure consulti voluere, non enim redhibitorio iudicio teneri dixerunt eum, qui pluris aliquanto rem distraxit, quam quanti æstimata sit: siquidem res bona fide vendita, propter minimam rem inempta fieri non debet. Sed ubi ita immenso mercatur quispiam, ut magnam pati iacturam necesse habeat, tunc redhibitioni locum fore, edicto ædilium cautum fuisse. Quod si ita est, huic sententiæ conuenit, hocque argumento conuincimur, ut neque eum, qui nauem huc frumentum aduecturam, cuius aduentus annonæ caritatem & arctos commeatus laturus sit, neque eum qui frumenta diripi, agros vastari, vel annum aduersum frugibus, longe ante præsenferit, & minime enunciarit, redhibitorio iudicio teneri arbitror: cum hæc non insint in re, quæ proscritur, sed in euentu fortunæ. Et quod nunc Cicero inquit, eum qui rem distrahit, debere etiam, quæ aliunde futura sunt, enunciare, ut si nauem huc frumentum aduecturam sciat, quo vilitas annonæ consequatur.

*Emptorem  
in re modica  
decipi posse.*

sequitur  
in prædic  
intelligi  
institut  
prætextu  
societate  
bus acti  
sum sit,  
num, qu  
hoc dar  
pius & m  
erit, ne d  
limitate  
hil faciat  
delinqu  
generis i  
minima  
verò dix  
ens, qua  
temper  
aut inco  
ne, fide  
ciuium  
proximo  
res, vere  
id tamen  
ra, quam  
cimus, e  
re, ut fan  
ger, que  
doli qui  
taret, ut  
prædic  
ingeni  
incredul

Qua

sequutura, aut venditæ merces villiores futuræ sint, emptori prædicere, profectò eò pertinere crediderim, vt præcipi intelligamus, ab eo qui ex intimo artificio virum bonum instituit, & ita instituit, vt ne minima quidem in re, quouis prætextu, contra iura legesque, contraque humani generis societatem, aliquid admissurus sit: non eum qui de ciuilibus actionibus, quantumque moribus legibusque permisum sit, inquirat. Quæstioni diu res fuit, quid virum bonum, quid ciuilem & politicum deceat. Viro enim bono hoc datur: vs vbiq; sanctus, vbiq; castus, honesti cultor, pius & integer sit, cuius ne erratum quidem minimum fuerit, ne dicam vitium: qui nullo malo perterritus, nulla calamitate victus fortunæ cedat, nihil exspectat, nihil dicat, nihil faciat in vita, nisi summa cum laude & dignitate, in nulla re delinquat, nullius rei pœniteat, seruetque fœdera humani generis ita inuiolata, in magnis minimisque vebus, vt ne minima quidem conscientia labe detineatur. Ciuilem verò dixere hominem, qui legum iudiciorumque metuens, quantum moribus legibusque tributum est, id tanto temperamento agit, vt quoad fieri possit, nihil perperam aut inconsultè admissurus sit: qui sua providentia, religione, fide, quantumque ratione provideri potuit, Reipub. & ciuium saluti consulat, legibus pareat, patriam tueatur, proximos amet, refrenet libidines & indomitas cupiditates, verecundiam seruet, neq; etiam si in aliquo delinquit, id tamen agit, vt ciuilia officia, humanique generis fœdera, quàm minimum lædat: quippe quum nos optimum dicimus, cui pauciora desunt. Quæ cum ita sint, non fuit ab re, vt sanctus iste homo, tam defæcato animo & tam integer, quem nos magis fingimus, quàm inuenimus, non modò si quid esset in re vitii, sed & si quid aliunde futurum putaret, vt nullam officii partem deferat, quantum minimum prædicere teneatur. Hæc nos cum Sigismundo Fulginate, ingenii magni & spectatæ virtutis viro, flagrante diei æstu incredibili suauitate disflerebamus.

*Vir bonus.**Ciuilis.*

*Quæ maxima fuerint eracula quæ templâ celebra apud pleraq; gentes, in magna religione & cultu.*

## CAPVT II.

IN

# GENIALIVM DIERV

*Delphicum  
oraculum.  
Delphos.*

*Parnassus  
bicollis.*

*Cytheron.  
Sparticariū  
nympharum  
antrum.*

*Templi A-  
pollinis locus  
apud Del-  
phos.*

*Ceremonia  
& ritus Del-  
phici oraculi  
consulendi.*

*Alexander  
Pythiam co-  
egit vatici-  
nari.*

**I**nter oracula, quæ apud Græcos Aphrosque præcipuo cultu fuerunt, ad quæ homines ventitabant Delphicum in terris clarissimum fuisse, cultu & religione longè excellens, vno omnium testimonio traditum est: fuit enim Delphos totius orbis vmbilicus, commune humani generis oraculum, in monte Parnasso excelsso & prærupte alto sita ciuitas, nullis mœnibus, sed tantum abruptis rupibus saxisque munita, arduo & difficili ascensu, in quo Nyssa ciuitas Libero consecrata, Cyrrha verò ad montis radices iuxta mare. Erat autem Parnassus Phocidis mons in Bœotia in duos diuisos colles, Titorea & Hyampeum, quorum alter Libero, Apollini alter dicati fuere, Helicon verò Musis. In Cytheronis autem vertice Sparticarum nympharum antrum colebatur, qui mons iuxta Olympum situs erat, supra quem Olympi editissimus vertex, decem fere stadiis attollebatur. Qui eiusdem nominis mons & in Macedonia, & in Thessalia, Mysia, Cilicia, Elide, & Arcadia excelsus quidem, attollitur. Templum verò intra urbis ambitum fuit, quod pariter non manu extructa, sed nativæ præcipitia munivere aditu difficili, & angusto: quippe quem ex quinque lapidibus tantum, velut mole obiecta, obstructum ferant: in medio autem exigua planities, & in ea hiatus, ex quo ventus & acer spiritus manans mentes vatum in vecordiam vertit. Eoque spiritu ex infimo specu edito, quasi diuino afflatu Phœbus in tripode stans, mente furibunda, statis diebus, quibus fas licet, consulentibus responsa canit: licet ferant Apollinem sex mensibus apud Lycios, sex apud Delum vaticinari, reliqua verò oracula aliquando Idibus, nonnunquam calendis, nunc die oriente, nunc desinente, responsa dabant: quæ à mulieribus tantum, quæ erant templi vates, vaticinantis in modum ferebantur. In quo id præcipuum fuit, ut qui oraculum consulit, breui admodum oratione quid velit exposcat, utque nullum Latine edatur oraculum, neque edidi, priusquam ab imo, dum sacrificant, tota victima contremiscat: nec capitis commotionem satis esse, sed omnibus illam partibus quati oportere. In quo proditur memoriam cum in fasto die Pythiam reluctantem & inuitam Alexander cogeret, illam vi coactam, quod esset inuictus respondisse: pro omine acceptum veridico præfatio, fu-

turæ

turæ magni  
plo Apollini  
Draconis: it  
interfectum  
thius Apollo  
thia dicta &  
thios nuncu  
mittebantur  
vescuntur v  
cussa, quia s  
pali dignitat  
ex omnibus  
Quare regu  
busque & m  
fuit: inter q  
mis garz fu  
tate excellen  
raculum.  
florens habi  
Templum v  
responsa dan  
à Pelagis co  
culque voca  
bus casibus  
nes, religio  
querqui Do  
cipere: sol  
viros respon  
donæ vatici  
betes æneus  
tur edere c  
oracibus aq  
luisse perhil  
oraculo mo  
sum, tanqu  
oraculi fore  
re arbitratu  
mis petis, &  
infanda strag  
quidem ter

turæ magnitudinis prænuncium fecit. In eo quidem tem-  
 plo Apollinis simulacrum fuit humana effigie : in Delo  
 Draconis: in Lycia verò Lupi. Quam urbem Python, ob *Python.*  
 interfectum Pythonem, dictam comperimus: nam & Py- *Pythia festa.*  
 thius Apollo, & Pythia festa, & ludus Pythii, & ipsa vates Py- *Pythii ludi.*  
 thia dicta & Pitheum oraculi locus. Spartæ quoque Py- *Pythia.*  
 thios nuncupant, qui Delphos ad consulendum oraculum *Pitheum.*  
 mittebantur, qui publice cum regibus cibaria habent, & Pythii Spar- *tanorum.*  
 vescuntur vnâ. Huc ex omni orbe praua religione in-  
 cussa, quia se hominum vanitas confundebat, viri princi-  
 pali dignitate insignes, frequentes consultum ibant, ea que  
 ex omnibus vera, & longè clarissimâ oracula habita sunt.  
 Quare regum populorumque amplissimis donis, munerib-  
 usque & multarum urbium thesauris refertum templum  
 fuit: inter quos Agillinorum & Spinenſium non in potre-  
 mis gaza fuere. Quod quidem cuncta oracula, antiqui- *Agillinorum*  
 rate excelebat: Proximum hic fertur Dodonæi Jouis o- *in Spinenſi*  
 raculum. Dodona enim ampla in Epiro ciuitas, & satis *gaza in tem-*  
 florens habita. Epirus autem Molossorum regnum erat. *ple Apolliniæ*  
 Templum verò iuxta nemus Joui sacrum, in quo arbores *Delphici.*  
 responsa dare dicebantur, omnibus circâ populis sanctum, *Dodonaum*  
 à Pelagis constructum, & paludibus circumfusus, quer- *oraculum.*  
 cusque vocales illic fuisse fama vulgavit, ad quas, vt in du- *Epirus.*  
 bus casibus responsa acciperent, capti superstitione homi-  
 nes, religiosè accedebant. Fuitque proditum memoriæ,  
 quercui Dodonææ famulantes, diuinandi facultatem ac-  
 cipere: solisque Bœotiis, si quando consulto opus foret,  
 viros responsa dare, primamque sagum & columbam Do-  
 donæ vaticinatam: quotiesque oraculum edebatur, le-  
 betes æneos ad numerum, siue casu, siue consulto tinnit-  
 us edere canoros. In quo Deucalion & Pyrrha desi-  
 nentibus aquis, post diluuium confedisse, & numen consu-  
 luisse perhibentur. Subinde Alexander Epiri rex eodem  
 oraculo monitus, vt urbem Pandosiam & amnem Acheru- *Oracula*  
 sum, tanquam fatalia loca vitaret, in responsis habuit: *Apolliniæ*  
 oraculi sortem, de his quæ in Theſprotis essent, intellige- *ambigua.*  
 re arbitraturs: qui cum infestissimas gentes in Brutiis ar-  
 mis petis, & belli iure vastat, apud eiusdem nominis loca,  
 infanda strage victus, oraculi fidem veram impleuit. Quod  
 quidem templum Philippus Macedo (velut immanis  
 prædo)



# GENIALIVM DIERV

*Templi A-* prædo) sicut pleraque, omni rapinarum genere vastauit &  
*pollinis Del-* incendit: vasaque, & quæ pretiosa erant, immisso exercitu  
*phici à Phi-* diripuit. In eo quoque fons sacer visebatur, qui quum  
*lip. vastatū-* fuscæ accensas exstingeret, ad motas procul accendit.  
*Fons in tem-* Tertium verò Dindymæi Apollinis oraculum antiquissi-  
*plo.* mum & multi nominis habetur, quod Branchidarum nun-  
*Oraculum* cupant. Branchusenim Thessalus fuit, Apollini dilectus  
*Apollinis* & filius habitus, quem interfectum dolens, templo & diui-  
*Dindymæi.* nitate sacrauit. Is autem Apollo Milesius dictus. Est  
*Branchus.* autem Milerus totius Joniæ caput. Templum verò ad  
decem & octo stadia ab vrbe, à litore autem viginti aberat,  
maxima mole & profusis sumptibus extructum, 'autum-  
que amplissimis donis: quod Xerxes deorum hominum-  
que contempitor, dum innumerabilib. copiis Græciæ bel-  
lum parat, nulla religione aut deum verecundia, sicut mul-  
ta, incendiis & ruinis deformauit, templumque & aras euer-  
tit. Annis deinde intercedentibus, Milesiis oraculo moniti,  
vberiori impensa illud, omnium maximum & dignum tan-  
to numine, restaurarunt, ita vt ob magnitudinem fastigio  
extruendo nullæ contignationes suffecerint. Quartum in  
vrbe Bruti, Latonæ oraculum inclytum diuitiis memorant.  
Urbs autem Bruti in Ægypto contra Nilî ostium, quod Se-  
beniticum dicitur. Templum verò media in vrbe situm,  
omnibus circa populis sanctum, & cæremoniis sacrum e-  
rat, porticum habens decem passibus altam, in quo oracu-  
lum Cambyſi redditum est, in Ecbatanis illum decessurum,  
ambiguo nomine decepto, cum alteræ apud Syros, alteræ  
in Medis essent. Delii quoque sortes & oracula, in dubia  
semper habitæ sunt. Fuit autem Delos vna ex Cycladibus,  
cui nomen Ortygiæ: ædes verò mari imminebat, à qua pro-  
ximus in Eubœam traiectus erat: quinque enim passuum  
millibus ab Tanacra aberat. Tanacra autem in Eubœa ve-  
tus traditur ciuitas. In quo quidem templo ipsum Apolli-  
nem natum & alitū fabulantur, tantæ religionis, vt ne Perſe  
quidem, cum innumerabilibus copiis bellum parant, & o-  
mnia belli iure vastant, violentas aut sacrilegas ad mouere  
manus ausi fuerint: in cuius ara nullum immolari animal  
proditum est: quare morbo & pestilenti contagione coacti  
Delii id decreto sanxerunt, ne homines defunctos ibi cre-  
marent, nè se sepelirēt, neq; in Delo canes alerent, scilicet  
vt ab

*Oraculum*

*Latona.*

*Bruti vrbs.*

*Delii sortes.*

*Tanacra.*

*Templi A-*

*pollinis in*

*Delo homos.*

vt ab omni  
moniti Ath  
genus ioue  
rent: atque  
homo nat  
Rhenam  
aræ hoc p  
cornib. at  
cut Thebi  
rib. constr  
nulli inter  
cessisset Py  
& nearam  
sed frumen  
Quæ insul  
anor Athe  
naum in  
supplicio a  
cetera rel  
ambiguo  
exposita  
mixem  
nit anima  
absque vin  
licet excæ  
guinem ef  
torum alt  
rum fibris  
culum Ap  
quo sex au  
dæ. Eo en  
co haud al  
nii oracula  
tultate & fi  
diuinus va  
que illi car  
dioque G  
eoque sol  
respesa da  
gatione &

vt ab omni cæde insula immunis foret. Cumque oraculo moniti Athenienses Delum expiarent. hoc expiationis genus inuenere, vt cadauera sepulchris condita, inde eruerent: atque edixere ne quis in Delo moreretur: neve quis homo nasceretur: sed morituri & parituræ mulieres, in Rhenam insulam, Delo proximam, transmigrarent. Cuius aræ hoc proditur mirum & monstrificum, vt ex dextris cornib. animalium, mira arte compactis erecta fuerit: sicut Thebis aram Apollinis Spodii, ex sacrificiorum cinerib. constructam ferunt, vnde cognomen tulit, quam nonnulli inter orbis miracula adnumerant: ad quam cum accessisset Pythagoras, ipsum ob religionem adorasse fertur & ne aram sanguine fœdaret, hostiam immolare noluit, sed frumento. hordeo & placenta sine igne sacrum fecit. Quæ insula tantæ sanctitudinis habita est, vt ad eam quot annis Athenienses tacti religione, variis mercib. onustâ nauim mitterent, quo tempore quenquam vinciri, aut supplicio affici, religionis fuit, donec rediret nauis. Cumq; cætera responsa Apollinis, sub nubilo verborum & sensu ambiguo redderentur, sola Delii oracula nullo tegmento exposita atq; aperta fuere. Etiam in Attica, ara Iouis super mi exemplo haud dissimili traditur, ad quam nihil conuenit animarum immolari: sed variis libamentis & bellariis absque vino sacrificatur. In Paphiæ quoque Veneris ara, licet ex cæcis hostiis capterentur auspicia, illic tamen sanguinem effundere nō decebat. Igne enim puro & precib. tantum altaria adolentur, in cuius sacris certissima hædorum fibris fides habita semper. In Patara quoq; Lyciæ, oraculum Apollinis & delubrum magnæ felicitatis fertur, in quo sex anni mensib. responsa dantur, quæ Lyciæ sortes dicuntur. Eo enim excellentiæ creuit, vt opibus ac fide Delphico haud absimile fuerit. Præter quæ, Amphiarai & Trophoni oracula, Græcis inclytæ religionis fuere: ea enim veritate & fide præcipue habita sunt. Fuit enim Amphiarus diuinus vates, cui Oropii diuinos honores decreuere, ædæque illi candido marmore dedere: quem tanto cultu studioque Græcia honorauit, vt inter deos illum recipere: in eoque solo ac sede, vbi humatus sepultusq; est, certissima responsa daret, quæ quidē in somnis edebantur. Nā post purgationē & sacrificia diis, quorum nomina in ara insculpta

ERANT

*In Delo ne-  
mo vel na-  
scebatur vel  
moriebatur.  
Ara Apol-  
linis Spodii.*

*Rhena insu-  
sa sanctitu-  
do.*

*Delii oracu-  
la aperta.*

*Ara Iouis  
in Attica.*

*Ara Paphiæ  
Veneris.*

*In Patara.  
Lyciæ sortes.*

*Amphiarai  
& Tropho-  
nii oracula.*

# GENIIVM DIERVM

erant mactato ariete, pellem substernebant, in qua incubantes, somnia captabant. illorum significatus & euenta mox interpretari. Eratq; publica constitutione sancitum, vt in Amphiarai templo nullus Thebanus obdormisceret, aut vaticinaretur, Fons quoque in eo visebatur, ad quem qui accepto oraculo morbo leuabantur, argentum & aurum signatum mittere tenebantur. Apud Canopum quoque in templo Serapis, & in Phano Pasiphæes, & in Pergamo Æsculapii, atque in Narbaca apud Hircanos, oracula pa-

*Fons in Am-  
phiarai tem-  
plo.*

*Ara Ardali.*

riter ex somniis edebantur, & apud Thœzenos Ardali ara, in qua Somno & Musis immolabatur: quique responsa accipiunt, integrum diem à cibo, à vino autem triduum abstinere conuenit: à quibus edita fors olim Mardonio fuit, qua cōtra Spartanos in acie pugnans occubuit. Quibus quidem oraculis populi omnes, cæca opinione ducti, tantum fidei dedere, vt eorum responsis moniti, sa- uientes tempestates & prælia vitasse credantur. Quod quidem Amphiarai templum in Attica: Trophonii verò, à pud Thebas Bœotix fuit, à Cadmo (vt dicitur) conditas, Bacchi & Herculis patriam, quas Alexander Macedo di- ruit, ciuibus sub corona venundatis. quæ *ἱερὰ πόλεις* dictæ sunt, quæ ciuitas iuxta Magnesium & Thessaliam haud longè à mari sita est: vbi Trophonii oraculum multi nomi- nis, qui quum à Bœotiis de Thebano bello consulere- tur, ibique res diuina fieret, gallos gallinaceos perpetim cecinisse ferunt: quo concentu Thebanis insignis victo- ria prædicta fuit. Aliæ verò Thebæ in Ægypto fuere in regione Thebaida *ἐκατόμυλαι*, quas nonnulli Heliopo- lim plerique Thebas dixere. quæ ciuitas à Busiri condita, stadiorum centum quadraginta ambitu ferebatur. Aliæ in Thessalia iuxta Amphisum amnem, quæ Phthioticæ dic- tæ. Et in Lycia aliæ Thebæ, patria Andromedes. Aliæ iuxta Miletum in Jonia quoque, in Syria, inl Attica, Cata- onia, & in Italia apud Lucanos Thebæ fuisse traduntur. Præter quod fuit Trophonii Iouis oraculum in Lebadia Bœotix, in hiatus subterraneo, tetro & horrido, imo & angusto recessu, ad quem scalis descensus erat: quo con- sulentes magnis difficultatibus descendere nudos aut in veste alba, & lineo vel purpureo amiculo, placentaſque Lemnuriis offerre oportebat, ne quo periculo forent aut

*Trophonii  
& Amphia-  
rai templa.  
Theba di-  
uersa.*

*Trophonii  
Iouis oracu-  
lum.*

noxæ,



noxa, haustoque oraculo, per alium terræ hiatus ad superiora niti. In quo illud proditur mirum, eum qui post consultum oraculum inde digressus foret, animo semper affligto & iacenti, nunquā ridere solitum esse: iuxta quod duo fontes visebantur, alter Lethæ, cuius aquam descensuri si baurirent, omnium daretur obliuio: alter Memoria, ex cuius haustu, omnium quæ vnquam vidisset, recordatio subiret. Sicut Tharhis duo vini genera nasci produntur, alterum quod somnum conciliaret, alterum quod fugaret. Ipsi vero statua non in templo, sed in tumulo nimis edito visebatur, quæ ferreis obeliscis iuncta erat. Fuit quoque ultra Cyrenem, in extimo sinu, apud Garamantes, Iouis Ammonii augustissimum & antiquissimum oraculum, in vastis solitudinibus, & campis torridis, siccitate sterili, ac nudo solo: ad quod sole exurente, æstu flagrantissimo, per immensas arenarum moles, vastamque planitiem calore & siti infestam, vix iter cuiquam tolerabile fuit, si quidem ventus eas, sicut fluctus, nunc huc, nunc illic agitaret, & campos velut maria infestare solet: nubes enim pulueres vehit, & cæda tempestate vexat. Post quæ, nemus frequentis sylua, oleæque & proceris arboribus, fontibusque passim manantibus amœnum, in mediis arenis & situ arido, haud plus quadraginta stadiorum, oraculi septa claudebat, ultra verò late deserta regio, vestigio humano inaccessa. Circa verò Ammonii passim loca incolunt. Ipse verò Ammon hircino capite & pelle amictus, multis cæremoniis colebatur. Hunc faceret dotes, quum responsa petunt, aurato nauigio vestire, & patrium carmen canere: eo quæ propitiati, petentibus responsa dare solebant, quæ non verbis, sed nutu signisque subobscuris ab Ammone edebantur. Quod quidem ad tantæ maiestatis fastigium venit, ut illuc post Cambysem, Alexandrum Macedonem, per ingentes æstus, omni tractu sitiente, penetrasse, pro miraculo fuerit. In Ægypto quoque Apis oraculum omnium sermone celebratur: erat enim bos, qui & Scærapis dictus, corpore niger, candida fronte, in tergo re alba nota insignis, duplicibus pilis, in cauda & lingua cantharo notatus, quem certos vitæ annos excedere non licebat. Hunc in lacum demersum Ægyptii, indito iussu initio, veste abscissa, & laceratis crinibus, defunctum plan-

*Ex Tropho-  
nii antro re-  
uerſi ſemper  
tristes.*

*Lethæ fons.*

*Memoria  
fons.*

*Tharſorum  
vina.*

*Trophonii  
ſtatua.*

*Iouis Am-  
monii ora-  
culum.*

*Cæremonia.*

*Ioui Am-  
monio exhi-  
bita aique  
eius imago.*

*Apis oracu-  
lum atq;  
eius forma.*



# GENIALIVM DIERVm

*Responſa  
Apu.*

*Tenedis.*

*Æthiopes.  
Ptoembari.*

*Perſa.*

*Templa di  
uitiis & ſan  
ctitate in  
clyta.*

*Templum in  
Olympio.  
Columna in  
templo Iouis  
Triphili.  
Templū A  
creæ Veneris  
& Eunoſti  
mulieribus  
adire neſas  
Perſicæ Dia  
ne phanum*

plangebant, inuento vero, mirificè lætabantur. Reſponſa autem dare, non vt reliqua oracula ſolitus: ſed ſi manu oblatum pabulum ſumpſiſſet à conſulentibus, ſecundos euentus, atque omina proſpera decernebat: ſi verò labaueret, indubio malo & memorandis cladibus, caſura diuinabat. Ideo quum à Germano pabulum oblatum renuiſſet funeſtum omen & indubiam necem, quæ paulo poſt ſequuta eſt, prænuſciauit. A Tenediis vero ſeruatum eſt prægnantem vaccam enutriti, cui veluti puerperæ famulantur. Apud æthiopes gens eſt (Nubas vocant) & in Æphrica Ptoembati, quibus regis vice, canis dominatur, quam mirificè obſeruant, ex illius motu & nutu imperia, & quæ ſint placita, augurantes Perſis quoque (vt autor eſt, Ariſtophanes) aliquando gallus, regis vice, præſuit, & imperitauit. Sed præter hæc oracula, & quæ auguſtiſſima & ſancta habita ſunt, templa quoque diuitiis & ſanctitate inclyta præcipua celebrantur: in Græcia, Olympii: in Arabia, Triphili: in Cydonia, Diſtæi: in Alexandria, Iouis Sinopitæ: in Lybia & Andro, Dionyſii: in Epidauro, Æſculapii: in Iſthmo & Tænero, Sumio Eubææ, atque Attica & Calabria, Neptuni: in Acarnania, Apollinis Aſtii: in Claro, Actio & Leucade, Lycia & ſelenuncia, Apollinis: in Capdadocia, Bellonæ: in eademque, & Jonia atque Ephelo, Dianæ in Halcarnafſo, Minervæ: in Papho, Veneris: in Boſphoro, Apaturæ: in Cypro, Acree Veneris: in Locris Propinæ: in Achaia & Catina, Cereris: in Samo, Argis, Metaponto, & Lucania, Junonis. Sed quod eſt de Olympio dictum, hoc templum in agro Piſano fuit, haud procul ab Elide, ante quod lucus agreſti olea conſitus, & ſtadium omnium maximum, iuxta quod Alpheus præterfluens ex Arcadia, mare ingreditur. In phano autem Iouis Triphili, columna ex ſolido auro multo æuo vetuſta, cum titulis rerum geſtarum ſacra viſebatur, quam ipſum Jouem ſtatuiſſe ſeunt. Acree verò Veneris templum mulieribus, nec videre nec adire, ſas eſt. Sicut Eunoſti phanū in Tanagra, adeo mulieribus interdictum fuit, vt ſi quo infortunio aut veritate Tanagrarum opprimerentur, diligenter inquirerent, nequa mulier conſulto aut caſu templo appropinquaret, Caſtabilis Perſicæ Dianæ phanum tantæ fuit religionis

de dicatæ vir  
pudis pedib  
ar, ſuper ign  
ſoraſtus, i  
ſim inſultab  
o, vacatio m  
templo ſa  
tate morbo im  
to demillo, eu  
lus in antro C  
Melopidæ tem  
dinis remeth  
li qui morbis  
nie leuarentur  
ent, vt ellent  
plo inuaret.  
Cris, quàm A  
edere non lic  
ines perſici  
gere, ſed ne  
Junonis, d  
pm orbis mira  
vntiſtadiis ab  
ſunt, vt cine  
neat, ſicut a  
liquis hunc &  
loro miraculo  
t In Lybia L  
e inque bis in  
ſa omnium ſe  
a ſtiſſima æde  
n impenſa, à to  
budo & pal  
pno flore ztati  
a templum præ  
ſaque inuicem  
p iſe Achaia  
abile habuit  
re æteris verò  
par Ariſtole

latabantur. Resol-  
a solitus: sed si nu-  
insulentibus, secun-  
ernebat: si ven-  
dis cladibus, casu-  
bulum oblatum au-  
nem, quæ paulo est  
ediis vero servatus est  
velut puer peræ stu-  
Nubas vocant) & A-  
te, canis dominus  
motu & nutu im-  
is quoque (vt aut est  
egit vice, præfu-  
ula, & quæ augu-  
quoque diuitis & o-  
r: in Græcia, O-  
a. Dicti: in Ale-  
andro, Dionysii in  
& Tznero, So-  
eptunij in Acarnania,  
Leucade, Lycia & e-  
Bellonz: in ead-  
n Halicarnasso, si-  
phoro, Apatunæ in  
ropinz: in Achaia &  
Metaponto, & A-  
io dictum, hoc te-  
culab Elide, æ-  
radium omnium æ-  
erfluens ex Arca, a-  
ouis Tripbili, & o-  
a, cum citulis æm-  
Jouem statuisse  
ulieribus, nec vi-  
nū in Tanagra, a-  
o infortunio aut  
genter inquirere  
lo appropinquat  
ntæ fuit religio

villic dicatæ virgines (quod vix credi potest) super pru-  
nas nudis pedibus, ambulent innoxæ: sicut in templo Fe-  
roniæ, super ignem afflati numine incedeabant: & ad mon-  
tem Soraetis, familiæ quas Hyrtias vocant, super incensam  
struem insultabant impune, quibus perpetuo senatus con-  
sulto, vacatio munerum data est. In Achaicæ autem Ce-  
reris templo foos manat, cæremoniis sacer, in quem gra-  
uore morbo impliciti introspectantes, speculo in fon-  
tem demisso, euenta valetudinis inter noscant: sicut Tral-  
libus in antro Charonio, & apud Ægyptios in Isidis, &  
in Melopidæ semideæ templo in Bupasto, ab ægrotis va-  
letudinis remedia in somnis præsciuntur. Fuitque mos,  
vt hi qui morbis leuari meruissent, remedia, & quæ cura-  
tione leuarentur, in æde Æsculapii velut in albo propo-  
nerent, vt essent sempiterno monumento, & cæteros ex-  
emplo iuarent. Contritiæ verò religionis Catinensis  
Cereris, quàm Achææ, sacrarium fuit: ad istud enim viris  
accedere non licet, sacra verò per mulieres ministrari, &  
virgines perfici solebant: cuius simulachrum non modò  
tangere, sed ne videre quidem homini fas est. Samiæ au-  
tem Junonis, dignum sua amplitudine templum, inter se-  
ptem orbis miracula adnumeratur, quod ab vrbe haud plus  
viginti stadiis aberat. Latiniæ Junonis ara miracula af-  
fingunt, vt cineres in ara perflantibus ventis immobiles  
maneant, sicut ara Veneris Paphiæ sub palustri cælo nul-  
lis pluuiis huiectatur. Metapontinæ Junonis templum  
hoc pro miraculo habuit, vt virgineis columnis fulcire-  
tut. In Lybia Liberti patrî templum & oppidum, ab vno  
eodemque bis inueniri negant. Ephesiæ autem Dianæ  
supra omnium seculorum memoriam, celebratissima &  
augustissima ædes fuit, magnis effusionibus & profusissi-  
ma impensa, à tota Asia constructa, septem stadiis ab vr-  
be, nudo & palustri solo: in cuius festo annuo iuuenes  
primo flore ætatis, & virgines cultu excellenti, procedere  
ad templum prælata pompa, & festum diem agere, spon-  
saliaque inuicem inire, consueant. Delubrum verò Ne-  
ptuni in Achaia, Erechtheum cognominatum, hoc me-  
morabile habuit, vt aqua in puteo stante austro fluctua-  
ret, cæteris verò perflantibus ventis iaceret immota: cui  
compar Aristoteles tradit de Pythopoli, vrbe ad Ascaniam  
palu-

Fons in A-  
chaia Cere-  
ris templo.

Catinensis  
Cereris sa-  
crum.

Samia Ju-  
nonis tem-  
plum.

Lacinia Ju-  
nonis ara.  
Paphia Ve-  
neris ara.

Metaponti-  
na Junonis  
templum.

Liberipa-  
tris.  
Ephesia.  
Diana.

Neptuni.

Putei apud  
Pythopolim

# GENIALIVM DIERV

paludem, cuius putei hyeme exsiccantur, ætate verò ad superficiem redundant: & apud Gades in Herculis templo puteum, inundante Oceano, exsiccari. Quod verò de Clario dicimus, est animaduertendum, in Clario Iouem, Neptunum & Plutonium, mundum fuisse sortitos, qui mox nugis innumeris orbem impleuere. Et Colophonii in Apollinis delubro vates, multa aqua epota, ex subiecta lacuna, spiritu diuino tactos, responsa dare: sicut apud Ligiræos in Thracia, ex intimo adyto Libero consecrato, plurimo mero exhausto, veluti numine afflatos vaticinari. Fuitque animaduersum, in Clario Apollinis, non sceminam, vt Delphis, sed certis è familiis sacerdotes, aut ex Mileto accitos, plerunque literarum ignaros hausta fontis aqua, vaticinia referre. Et in Andro, in templo Liberi patris manare fontem, qui Nonis Januarii vini saporem habeat: quòd si è conspectu templi auferatur, rursus in aquam transeat. Nec defuere qui crederent, apud Heleos in Bacchi festo, quod *Quæ* vocant, tres lebetes in templo, sua sponte repleti vino. Et in Bisaltia templum Dionysii esse, in quo cum sacra persoluuntur, si grata deo sunt, mira lux effunditur: contra mira tenebræ. Atque in Ægyra, nisi sanguine tauri epoto, sacerdotem non vaticinari. Cui compar miraculum fertur, Hierapolis antrum esse, quod quum mortiferum exhalet, in eo intereunt omnia, nisi execta & quæ virilitatem amiserunt. Et apud Potnias Bæotiarum manare fontem: ex quo equæ indigenæ haurientes, concitentur in rabiem. Mirum quoque, quod circa Halicarnassum antistiti Mineræ euenire traditur, vt quoties Amphictiensibus, qui ea loca incolunt, aliquid aduersi casurum foret, grandis illi nascatur barba, quasi eo portento futuras illis calamitates responderet: sicut in terra Caria, mulieribus templo dicatis, pilos in genis aut mento innasci, futuræ diuinationis signum erat.

*Qui fuerint legati consulum vel prætorum, quæue iurisdictio aut illorum potestas sit.*

## CAV T III.

*Singuli consules legati sibi adscribant.*

Consules designatos, cum primùm prouincias sortiti essent, legatos sibi nominare, velut comites expeditionis, & adiutores negotiorum, quorum ope consilioque niterentur, quique ipsorum vices gererent, quoties abesse contin-

tingeret, v  
duo pariter  
gna prud  
tionum qu  
tisi nonnul  
mentere  
pissimè, le  
isque ergo  
o consilio  
le et quæ ha  
bantur, quor  
ant, vel bello  
arcana consil  
Consulib  
legatos velu  
prebat: qu  
annuquam  
es vrbis, qu  
lo viros  
acceptos  
prum que p  
ursu defen  
am autoritas  
do exercitu  
turicopias,  
bus, summa  
factorum, a  
aqua fide &  
exercitui,  
aut parum i  
tererant: soli  
ne perpende  
laborantib  
ipsi superes  
n erat offic  
ss. prætor  
e, ne imper  
imunus est  
agere: imp



et, ætate verò  
Herculis temp  
quod verò de Cl  
ario Iouem, Ne  
itos, qui mox  
phoni in Apol  
k subiecta lacu  
apud Ligrizos  
ato, plurimo m  
inari. Fuitque  
temiam, vt De  
ex Mileto accit  
is aqua, vaticin  
tris manare for  
abeat: quòd si  
m transeat. Ne  
acchi festo, quo  
ponte replevi  
in quo cum sac  
funditur: conta  
mine tauri epoto  
hiraculum fertu  
iferi exhalat, i  
rilitatem amife  
em: ex quo equ  
em. Mirum quo  
linteræ eueoir  
ea loca incolu  
inascatur barba  
responderet: sic  
is, pilos in gen  
bum erat.

que uis in iustitia

rouincias sortit  
omites expedit  
ope consilioque  
t, quoties abesse  
contin

contingeret, vulgo notatum est; qui sicut duo erant Coss. ipsi duo pariter fuere, quos vel præsentis legebat senatus, magna prudentia viros, summis honoribus functos, vel absentes nominabat: quibus post Coss. totius provincie legionumque atque exercitus curatio mandata est. Tamen si nonnullos à consulibus nominatos, vt pari voto & vna mente rempub. administrarent, ex decreto senatus sæpissimè, legationis munere functos, legamus. Vnusquisque ergo Coss. suum legatum habebat, quo præci- *Legatos con-*  
puo consultore ac ministro consiliorum, in rebus gerendis, *solum à con-*  
delectuque habendo, totaque administranda provincia *-silibus con-*  
tebantur, quorum consilio & autoritate, vel prælia suscipi- *stius.*  
ebant, vel bello abstinebant; qui etiam decreta consulum, & arcana consilia sæpissimè exequabantur, cum fide & cura. Consulibusque functis consulatui, & finito magistra- *Quales le-*  
tu, legatos velut legationis munere functos, honore abire *gari consuli*  
oportebat: qui quidem plerumque ex plebe aut patribus, *eligebantur.*  
nonnunquam prætorii aut consulares fuere. Etiam præ-  
tores vrbs, qui que antea consulatui gessissent, & magnos bello viros, functos honoribus & triumphis, homines fidos acceptosque legationis munere fungi comperimus: illorumque procuratore & cura, provincias ab hostili incurfu defensas, & sæpe in officio retentas fuisse: quorum etiam autoritas, tam in administranda provincia, quam ducendo exercitu, acieque instruenda, & quando essent admoturi copias, tanti fuit, vt absentibus vel impeditis consulibus, summam imperii tenerent: consiliorum & fortium factorum, ac meritis virtutis & ignauie cuiusque, qua cura, qua fide & diligentia, qua que disciplina militari, duces exercitui, & castris præfuisent, siquid fictum vanumque aut parum integra veritate afferrent, locupletissimi testes erant: soli denique gesta consulum, diligenti æstimatione perpendere & pensitare debebant. Tum consuli- bus laborantibus, aut morbo implicitis, vel fato perfunctis, ipsi superesse, & munia obire poterant, nanque ipsorum erat officium, fiduciarium reip. operam dare post Coss. prætoremve, non tamen idem iuris & potestatis habere, ne imperatorias sibi partes vendicarent: siquidem legati munus est, omnia ad præscriptum imperiumque consulis agere: Imperatoris vero, summæ rei consulere, & libe-

*Legatorum consuli, officia & autoritas.*

*Legati munus. Imperatoris munus.*



# GENIALIVM DIERV

rum teneri imperium, eo consultore & ministro: M. Claudius legatus, contra literas L. Cornelii Coss. de pugna aduersus Boios, ad senatum magnifice scriptas, priuatum de consulis negligentia pluribus per literas significauit, quæ illi mox exitio criminique fuerunt: namque illam criminando effecit, quò minus L. Cornelius de Boiis triumpharet: ipsiusque denegati triumphi, testimonium legati, præcipua causa fuit. Quinquam Cn. Manlius, contradicentibus decem legatis, in crimen adductus, acta per se causa in senatu, crimine absolutus, de Gallo græcis magnifice triumphauit. Quinetiam si quid per legatos in provincia, absentibus COSS. & dum eorum vicem gerunt, fortiter ac dignum laude & triumpho gestum foret, poterat sine consule, solus legatus, suo iure & merito triumphare. De Parthis & Pacoro Ventidius M. Antoniilegatus, sine Antonio, licet nouo exemplo, triumphauit. Caius etiam Marius legatus Metelli consulis, ipsum criminando, effecit, vt posthabito Metello, de Iugurtha triumpharet: ante cuius currum, cum duobus filiis ductus est in triumpho. Quinetiam patrem filio legatum fuisse, & fratrem fratri, sæpissime compertum est. Q. Fabium Maximum, Q. filio consuli, legatum aduersus Samoites ad Sueculam obuiam produisse: & cum experiri veller, an sciret consulem agere, iussu ab eo obsequium præstitisse, & equo descendisse, autores memorant: P. que Scipionem, cui Africano fuit cognomen, Scipioni fratri aduersus Antiochum consuli destinato, legatum venisse: tantumque autoritate effecisse, vt victo Antiocho, & pace Eumeni concessa, frater cuius legatus venerat, de Antiocho & omni Asia triumpharet, ob Asiamque à se victam, Asiaticum cognomen reportarit. Illud quoque notatum est, quoties consuli prorogatum fuisset imperium, etiam legati munus ad id tempus diffundi sæpe, & prorogari. Atum aduersumque & illud, à primis originibus legatum proconsulis, sine equo ingredi consueisse: postea verò à Seuero institutum, vt in vehiculis sederent, & siue morte obita, siue casu legatus in provincia esse desisset, legationis munus solum consulem, sine senatu dedisse: ipsumque consulem, aut senatum, vnum pluresve legatos, imperatori impedito, qui vicem suam gererent, & rebus

*Legatorum triumphus.*

*Legati munus prorogatum.*

*Legatus proconsulis.*

*Legati Imperatorum.*

bus gerend  
impeditionis  
tari præcip  
um parat, d  
quibus adiu  
Pomponius  
quum solus  
accepit, tan  
Q. etiam  
exercitui &  
lem, ex patre  
etiam in exp  
sex legatos co  
res cum faler  
tur, qui illu  
sequens post  
processit, &  
provinciam su  
uarique neg  
culum pend  
neret. illisq  
delegaret, qu  
le aut prator  
legatio à sen  
honestam pro  
speciem hono  
tur. Quin  
legatos legio  
cium plere  
nibus præpo  
rerent: qui  
animaduert  
nus abrogari  
legato consuli  
causa, quæ  
Nec modo  
vnum plures  
prætores vi  
tis censueru

rebus gerendis sufficerent, sapius creauisse, comitesque expeditionis dedisse. C. Cæsari imperatori, cuius in remilitari præcipua virtus fuit, dum contra efferas gentes bellum parat, decem legatos consilii socios decreuit senatus, quibus adiutoribus & ministris magnas res gessisse fertur, Pomponius quoque bello piratico, contra tot prædones & communes hostes, omni genere rapinarum grassantes, quum solus superesse nequiret, quinque & viginti legatos accepit, tamen si aliquando solus ipse legati munus obiret.

Quæ etiam Fuluius consuli graui vulnere affecto, quum exercitui & castris præesse nequisset aduersus Hannibalem, ex patrum decreto, tres legati additi fuere. *Legatorum lictores.*

Quinque etiam in expeditionem iturum consulem, plures & ultra sex legatos comites duxisse, compertum est: quibus lictores cum fascibus, pro muneris dignitate, publice dabantur, qui illis velut publico magistratui præcedebant. Subsequentis postea temporibus, in tantum legatorum munus processit, & ad id fastigii deuenit, ut quoties laborantibus provinciis subsidia mittenda foret, aut si quid publici priuatique negotii maneret, ubi plurimum laboris & periculi impenderet, ea frequens senatus per legatos decerneret, illisque provinciæ administrandæ munus curamque delegaret, quæ libera dicta legatio est: nam soli sine consule aut prætoris, legati munereungebantur. Quæ etiam legatio à senatu, vel populo sapissime dabatur his, qui Libera legationem honestam proficiscendi causam, aut prætextum fugæ persequerentur, quo honoratius exciperentur.

Quin & scriptum legimus obseruatumque fuisse, legatos legionum non in senatu modo, sed à ducibus exercituum, plerumque creati, qui singulis pluribusque legionibus præpositi, illarum administrationem curamque gererent: qui si quid per occasionem & licentiam dignum animaduersione admississent, poterat eis legationis munus abrogari, & de gradu deiici: quotiesque quaestor, cum legato consulis, concurrat, in eisdem actionibus & parcausa, quaestor tanquam plus ferat honoris, præponi solet.

Nec modo Coss. sed & prætorem legatos, in provinciis quaestor legationis ordinem reuocantur. Quæstor legationis prælo-  
vnum plures habere, quorum consilio niterentur, nisi legatos prælo-  
prætores urbani forent, quibus nihil opus esse legationis.  
tis censuerunt. Illud quoque proditum est, legatum, qui

# GENIALIVM DIERVM

*Legatus in  
Aphricam  
missus.*

*Agesilaus  
legatus.*

qui in Aphricam accederet, si quid operæ precium, aut dignum laude in provincia admisisset, haud multo post, inculpatæ vitæ testimonio, illam proconsulem administrasse. Tum si quando in acie vel castris, virgentibus hostibus, consulto opus foret, per legatam, qui summæ rerum præerat, & primas tenebat post COS. rem ad concilium deferri, ubi legati legionum, primores centurionum, quæstores tribunique & præfecti castrorum consultantes, capita conferebant: & quicquid opus erat facto, communi animo consilioque decernebant: & demum ut erant sententiæ, legati iudicio imperioque sanciebant. Ab exteris vero Agesilaus proditur tanti legati munus fecisse, ut quanvis imperator maximus legatorum tamen officia obire non dubitaret.

*Qui magni dii, qui communes, aut indigites dicti, quæ  
ve deorum cognomen, & Iunonis Roma  
templa fuerint.*

## CAPVT. IV.

*Magni dii.  
Dii duode-  
cim maiorũ  
gentium.*

*Magni vn-  
de.  
Penates qui.*

*Dilcommu-  
nes.*

DEORUM quos præci coluere, nomina potestatesque multiplices olim veteres statuisset, haud ambiguum est. nã quidam ex his magni, quos Græci θεῶν μεγάλων vocant, plerique Communes dicti sunt, inferioris notæ. Magni fuere Iupiter, Minerva, Mercurius, quos è Samothracia in Italiam Æneas attulit. Alii maiorum gentium deos, duodecim statuere: hi fuere Iuno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus: virorum autem, Iupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo: qui etiam dii penates ab Ænea appellati: Magnique dicti, vel quod reliquos genere fama præcellerent, vel quod infinitæ potestatis forent. M. Varro Cælum & Terram principes deorũ, Egypti Serapim & Isim, in Latio Saturnum & Opim, plerique, deos penates Magnos opinati sunt. Dixere autem penates: per quos spiramus: & corporis & animi vires possidemus. Hos dicunt esse Iovem in medio æthere, Iunonem in imo, in summo vero Minervam, alii Apollinem & Neptunum. Martem vero, Bellonam & Victoriā, communes & vñtiores deos nuncupari, ea (ut dicunt) causa quod omnibus præsto sunt, & modo ab vno, nunc ab alio beneficia conferri, & passim ho-

mines

mines iuuari putant. Nonnulli Matrem deum, Solem, Lunam, Plutonem & Martem, communes dixere deos, quod hi ferme ab omnibus frequenti cultu, curaque obseruantur: nam Persæ Ignem deum colunt: Scythæ præcipuum deorum Martem, cui equos immolant: Massagetae & Scythæ. Pæni, Solem & Lunam, alii Plutonem, velut præcipuum numina venerantur: licet Solem Persarum, Lunam Græcorum præsidem nonnulli credant. Varro autem, qui magna hæc inquisitione collegit, ex omni deorum turba, quos supra triginta millia fuisse autumant, quosdam se clusit, quos selectos nuncupauit: hi fuere, Ianus, Iupiter, Saturnus, Mercurius, Mars, Apollo, Genius, Vulcanus, Sol, Neptunus, Liber, Orcus, Iuno, Tellus, Ceres, Luna, Diana, Venus & Vesta: illosque selectos, velut venerationis digniora numina, appellauit. Geniales vero deos multi putant, Aquam, Terram, Ignem & Aerem: his addunt Solem & Lunam, ex quibus seminibus gignuntur omnia, quibus natali die quisque sacrum facit, quod gignendarum rerum vim haberent, qui Genius deorum filius, & parens hominum habetur. Tamen si binos Genios, ab ipso natali die cuique mortali, deorum munere datos, bonum scilicet & malum, Empedocles reputari, Menander vnum. Alii Iunonem & Genium suum singulis dederunt, quasi præsidem & oppugnatorem. Lares quoque inter deos receptos fuisse, multorum testimonio probatur, quos antiqui inferiores dixere deos, qui priuatarum ædium, triuiorum, viarumque, atque vrbs curam agunt: ideo Præstitites nuncupati. Hos Ægyptii quatuor fuisse putant, quos simul atque in lucem editus fuisset homo, illius peruigilem curam agere opinantur: quorum nomina Dymon, Tychis, Heros & Anachis. Fuitque Platonis opinio, homines qui summa integritate vixissent, post fata effici Lares: si vero improbi detestabilesque fuissent, Lemures. Ipse enim trinas fecit deorum species, ex quibus vnus est summus, primus & solus deus: alter medius, quos calicolas vocat: tertius, qui diis sunt minores, calicolis maiores. Dæmones verò ministros deorum, custodes autem hominum putauit. Dui nempe ruris & agricolarum, quos vitæ agrestium, homines & rustici coluerunt, hi fuerunt: Iupiter, Tellus, Sol & Luna, Ceres & Liber, Rubigus & Flora, Minerva & Venus.



# GENIALIVM DIERV

*Dii indige-  
res.* Venus, Lympha & Bonus euentus, qui morbos, vastitudinem, calamitatem, intemperiesque depellunt. Præter hos fuere dii Indigetes, qui ex hominibus in deorum nume- rum asciti, propter eximias belli pacisq; artes, quod de ge- nere humano benemeriti essent, post mortem numinibus æquati, celebrem posteritæ memoriæ reliquerunt, vt Her- cules & Æneas, quem vocant indigetem, Castor & Pollux, Æsculapius & Romulus: atque alii, qui dum vixere, functi laboribus, ob fortia facinora generi humano exhibita, tan- to honore habiti cultique sunt, vt ex hominibus in deorum cœtum additi, pro diis celebrarentur & colerentur, quos velut ascriptitios & novos incolas, post fata in cælum rece- ptos putauere. Fuit enim hæc consentiens obseruatio,

*Lacones ho-  
mines de re  
pub. bene meo-  
ritos in deo-  
rum catalo-  
gum refere-  
bant.* præcipue apud Lacones, vt eximios præclarosque viros, qui cunctis in deo- cinora ciuibus & patriæ exhibita, vt gratiam meriti redde- rent, in deorum sedes receptos consecrarent & in cælum tollerent, illisque diuinis honores & humano fastigio am- pliora decernerent: templaque, flamines, puluinar & aras

*Græci vi-  
uentes.  
& nobis uis.* & sedes immortalitatis exhiberent. Græci vero propter beneficia viuentes etiam cælo cōsecrare, & immortalitate donare consueuerunt, quam apotheosin dixerunt: sicut de Platone & Agefilao legimus, atque aliis, qui in cœtum cælestium recepti, in vita diuinis honores meruere: illis- que certamina, ludos & sacra anniuersaria dicarunt, tan- quam numinibus aut heroibus: illis præsertim, qui tyran- nos exegerunt, aut vindices libertatis fuerunt. Hæc tan- quam mortale fastigium egressi, omnium consensu in con- cilium cælestium asciti, pro diis haberi & coli cepti sunt.

*Cæsares Ro-  
mani inter  
deos relati.  
Nominis mu-  
atio, cui quis  
in deorum  
numerus  
efferebatur.* Hinc etiam Romani Cæsares, quorum opera & virtute res Romana creuit, & imperii fines late propagati sunt, post funera immortalis memoria consecrarunt & in deos rece- perunt, qui ob æternam gloriam dii indigetes dicti nomi- nibus plerumque mutatis & nouis cooptatis: siquidem Ro- mulus, Quirinus, Iuno, Matuta: Leucothea, Albunea: Melicerta, Palæmon & Protumnus: Leda, Nemesis: Cir- ce, Marica: Nerisilia, Hora: Rhea, deorum mater: Idæa, Din- dymena: Philena, Pessinuntia: & Cybeles, Berecynthia, di- ctæ sunt. Indiuero Iouem pluuialem, & Gangem flu- men, velut indigetes deos, carmine incondito venerantur:

Meroitzæ

Meroitzæ He-  
deum terra  
chillem:  
dem instat  
bant equum  
Vranum, M  
dranum, L  
Is enim Plap  
ta, vocale  
Pflaphon: q  
populos est  
stertem, Ad  
lenseum, &  
deas; & ge  
præsentissu  
post funera  
crationem  
vt Imperat  
rat, vita fun  
rent, quod  
tum mirific  
tignatione  
gestu in sur  
ra & auro, i  
ster ordo, a  
gollerant, p  
carmine &  
gestis bone  
fumo qui  
petiisset, r  
luna petiiss  
ducum, in  
haberi. C  
cuparunt, &  
batur. F  
saribus, ni  
rum tamen  
to imperio  
puli in su  
theosin m

Meroita Herculem, Pana, & Isim : Germani Tuistonem *Meroitarū*  
 deum terra editum, & Mannum filium : Astymphalissi, *A- Germanorū*  
 chillem : Persæ, Amanum & Anandatum, Veneti Diome- *versarum.*  
 dem instar numinis habent, cui etiam candidum immola- *Venotorum*  
 bant equum. Sicut *Ægypti* Isidem, Mauri Iubam, Pœni *Ægyptiorū*  
 Vranum, Macedones Gabyrum, Latini Faunum, Siculi A- *Maurorum*  
 dranum, Lybici Psaphonem, ne omnes per censeam deos. *Pœnorum.*  
 Is enim Psaphon, quum despectissimus esset, & ultimar po- *Macedonū*  
 tæ, vocales aues edocuit hæc verba loqui, Magnus deus *Latinorum*  
 Psaphon : quibus dimissis in lucos, audita voce, apud rudes *Siculorum.*  
 populos est pro deo habitus. Thracæ Zamolzin, Syri A- *Libycorum*  
 startem, Adad & Agartin : Arabes Dyasarem, Horici Tibi- *Psaphon.*  
 leneum, & Aphri Cælestum. *Ægiolenses*, Maceranas  
 deas ; & gens iuxta Naucratis *Ægypti*, Theutum, velut  
 præsentissima numina coluerunt, qui omnes ex hominibus  
 post fanera diuinitate dotati, dique indigetes post conse- *Cæremonia*  
 crationem habitus sunt. Quam quidem sic fieri nouimus, *referendi a*  
 vt imperatore, qui referendus in deos & consecrandus le- *liquem inter*  
 rat, vita functo, pyram in tabernaculi formam constitue- *deos.*  
 rent, quod auro & ebore, signisque & tabulis pictis exorna-  
 tum mirifice, alio de super breuiori, vsque ad tertiam con-  
 tignationem erigebant, aquila cum omnium odorum ag-  
 gestu in summo culmine iocata : lectoque constrato purpu-  
 ra & auro, in quo defuncti effigies iacebat : senatus, eque-  
 ster ordo, ac viri triumphales, quique amplissimos honores  
 gesserant, procedentes lectum deferabant in pyram, cum  
 carmine & hymnis, omnibusque humanis diuinisque ag-  
 gestis honoribus. Demum incensa pyra, quum vapore  
 fumo aquila agitata, è summo culmine tabernaculi aera  
 petiisset, religio incussa fuit, ipsius animam per inane cæ-  
 lum petiisse, ipsumque, defæcato quod mortale erat & ca-  
 ducum, in numero cælestium & concilio deorum, recipi &  
 haberi. Quam consecrationem apotheosin Græci nun-  
 cuparunt, qui deinceps inter diuos relatus pro deo cole-  
 batur. Fuitque senatus consulto cautum, ne quis ex Cæ-  
 saribus, nisi ex decreto patrum, inter deos referretur. Mi-  
 rum tamen de Diocletiano proditur, qui sponte deposi-  
 to imperio, nonum post annum primus sine imperio, po-  
 puli iussu, patribus autoribus, cælestes honores & apo-  
 theosin meruit. Et de Constantino Maximo, qui diuer-  
 sarum

*Senatus con-*  
*sultum.*  
*Diocletian*

*Cōstantin*  
*sarum*

# GENIALIVM DIERV M

farum religionum assensu, ab ethnicis inter diuos relatus fuit, & à Christianis inter sanctos. Feruntque magnam illum Agefilaum, cùm à Thæsis apotheosi honoratus, & inter diuos relatus fuisset viuens, illos interrogasse, vt si deos faciendi potestatem haberent, priùs se ipsos consecrarent, postea se deificarent. Contra Empedocles: nam tanto studio captus fuit, vt pro numine coleretur, vt in medium Ætnæ incendium viuens se deiceret. Inter cæteros proditur Eutimus poeta, Locris oriundis, oraculi iussu viuens consecratus, & inter diuos relatus. Patrios vero dixere deos, qui singulis vrbibus præfunt, illarumque præfides & propugnatores sunt, vt Apollo & Minerua Athenis, Iliensibus & Gnosius, qui inde illam oriundam ferunt, licet Alalcomeni suam dicant: Thebis Bæotiis Liber & Hercules, Iuno Carthagini, quam humano cruore placabant, eademque Samo, Sparta & Mycenis, atque Argis, vbi nata fertur: Venus Cypro & Papho, Apollo Rhodiis, Lemno Vulcanus, Naxos Liber: idemque Apollo Delphis, Tænarius Neptuneo, Lycizenis Pallas, quod ea vrbs pro dote illi fuerat: Tegeus, Tenes deus: Alabanden-sibus Alabandus: Cretensibus Diana, quam Britomartem vocant: Thespiensibus & Panonis Cupido, Romanis vero Mars: qui præcipuo honore insignes à suis ciuibz colebantur eximè: quanuis numen quod vrbì præfesset, palam facere nefas putarent, ne euocationes, quæ ad auertenda numina, quæ vrbibus præfunt, fieri ab hostibus solent, ipsis aliquando innotescerent. Erat enim vetus mos, vt in vrbium obsidione, vbi ad vltimam dimicationem ventum esset, tutelares deos, sub quorum præsidio vrbs foret, certo carmine & verbis conceptis in nouas sedes euocarent: nefas opinati, deos vrbium præfides, vrbe hostiliter direpta, velut mancipia, captiuos habere. Persis vero & Egyptiis nullo patrios habere deos in vsu fuit, quod euocationibus illos migrare ex oppidis, & sine tutela deserti timeret. Alii vincla & catenas annectebant diis. Nonnulli sponsores à diis petebant, ne euocarentur & abirent. Tyrii enim obsidione pressi, Herculis simulacrum, quod magna religione colunt, ne vrbem desereret, aurea catena deuinxerunt. Neque solum insignes vrbes conspicuæ magnitudinis

sed

Agefilai di-  
scipulum.

Empedoclis  
ambitio.

Eutimus.

Dii patrii.

Dei numen

sculptum in

ruina tutela

vrbs.

vrbs expu-

naturæ, diis

tutelaribus

lia loca pro

mittabant.

erse.

Egyptiis.

sed oppida p  
starent iuc  
Crustrumen  
ses Viridia  
ciam, Orti  
Sed tamen  
numeo. Ron  
habita est: q  
magnificent  
rii. quod p  
sacrum faci  
præcipue M  
runt, quare  
brant pro co  
nonis ædes  
matronæ my  
& nomina fu  
gina, & Op  
Iterduca. C  
Calendar  
trem deū m  
Adonis, Ve  
Arabibus Al  
Scythiis Ag  
mita, Pande  
nis Præpote  
minus Apoll  
pe apud Ath  
sis, vbi in ar  
trios, ab al  
raculianis Th  
fores faciunt  
Oetoscyrus,  
vrigas tener  
theniensibus  
Vlios & Pæ  
Oblophagu  
nus, & Orius  
Lacedæmon  
patrem ead



sed oppida penè deformata, & modici vici, ne hostili vastarentur iucursu, patrios deos coluisse feruntur: siquidem Crustumeni Deluentinum peculiarem habuerunt: Narnienses Viridianum, Asculani Ancariam. Volsinenses Nuciam, Orticulani Valentiam, Sutrini quoque Norciam. Sed tamen si peculiaris Iuno Carthagini fuerit & præcipuè numen, Romæ tamen non minoris obseruantia cultusq; habita est: quippe quàm cordi Romanis, & quàm regali magnificentia culta celebrataque sit, illud argumento fuerit. quòd post initum consulatum Coss. Iunoni Sospiræ sacrum faciunt, quodque singulorum mensium Calend. præcipuè Mart. suo numini dicarunt, & sanctas habuerunt, quare matronalia dicta, quod matronæ illas celebrant pro coniugiis, & sacrum faciunt. quodque ea die Iunonis ædes colicæpta fuit: sicut April. mense Veneri matronæ myrto coronatæ lauant. Eius variæ potestates & nomina fuere: nam & Curetis, Lucina, Matrona, Regina, & Opigena, quòd parturientibus opem fert, Hera, Iterduca, Cinxia, Hippia: à Thuscis Cipra, à Laurentibus Calendaris, à Corinthiis Anetistos dicta est, quam & matrem deum nuncupant, alii Pelasgam: sicut Venus Cypris, Adonis, Verticorda, Aphrodite: ab Assyriis Melitta, ab Arabibus Alitra, à Græcis Pitho, ab Eleis Vtania, à Scythiis Acginipasa, à Cypriis Barbara, etiam Calua. Armita, Pandemus. Apostropha, & Callipygos: à Thebanis Præpotens, à Persis Mitra quoque appellata est. Nec minus Apollinem nominibus variis vocatum ferunt: quippe apud Athamanas Titan, apud Ægyptios Osiris: à Persis, vbi in antro colitur, Mitra nuncupatur, à Lydis Lyrmios, ab aliis Eleus: In Taurominio Archigetes, è Syracusanis Themites, à Græcis Tyreos, cui sacrum ante fores faciunt: apud Pachini incolas Libisius, à Scythiis Oetoscytos, à Lesbiis Myricæus, quod myrices hoc est, virgas teneret: apud Spartanoà Carnius dictus est, ab Atheniensibus Patrous & Alexicacos, à Milesiis & Deliis Vlios & Pæonicus. in Arcadia Epicurus, apud Eleos Obsophagus: ab aliis Lycius, Phœbus, Phaneus. Ismenus, & Orius dicebatur. Obseruatumque apud Thraces. Lacedæmonios & Bæotios fuit. Apollinem & Liberum patrem eadem sacra habere, iisdemque honoribus coli

*Patrii dii  
& tutelare*

*Matronalia*

*Iunonis varia potestates.*

*Veneris diuersa nomina apud diversos.*  
*Apollinis.*

*Apollo & Liber eiusdem sacris culti.*

Baccho



# GENIADIVM DIERV

Bacchaico  
reminadi  
versa.

Minerva  
diuersa co-  
nomina.

Mercurii  
varia no-  
mina.  
Cybelis no-  
mina.

Junonis ades  
ara di  
versa Roma.

Baccho verò Siculi Morichum dixerunt nomen: Arabes, Oracula & Adoneum: alii Lyxum, Erebynthium, Sabazium: Lacedæmonii Scythidem & Milichium vocitarunt, cuius faciem multo intingere, & fucis ornare, vetus mos erat. Tradunt quoque Minervas diuersis cognominari nominibus: nam & Trigemina, Glaukopis & Sais ab Ægyptiis appellatur: à Milesiis Agia, apud quos mirificum fuit templum: à Græcis Artemis, à Cretenſibus Diætyna, Phœbe & Diana: à Siculis Lyen, quia parturientium soluit dolores. Prima enim fertur Iouis filia: secunda, Nilotica, quam Ægyptii Saleten dixerunt: tertia, quam Arcades Chorion nominant: quarta Pallantis, quæ partem interemit ipsam vitare conantem, cui pinnarum talaria afflexerunt. Mercurium quoque multiplici ferunt vocatum nomine: nam Galli Theutatem, Ægyptii Thei appellant: quos quinque numerari plerique autumant, sicut Vulcanos plures. Cybelem quoque alii Rheam dixerunt, alii Berecynthiam, plerique bonam deam Iſidem verò Phryges, Pelſinuntiam matrem deum vocant: Attici Cecropiam Minervam, Cyprii Paphiam Venerem, Cretes Diætynam Dianam, Siculi Stygiam Proſerpinam, Eleuſini vetustatem Cererem, alii Junonem, nonnulli Bellonam, plerique Hecaten. Prima vero Junonis ædes à Camillo dicata est in Auentino, quæ cæteris longè multumque præſtitit, ad aquam ſimulacrum Junonis Veientanæ allatum memorant, quam Reginam nominatam volunt. Altera in Capitolio, iuxta quam ſacri anſeres paſcebantur, quæ & Regina dicta est. Tertia in arce, cognomento Monetæ, in area in qua M. Manlii Capitolini domus fuit, quam à L. Furio dictatore vocam nonnulli memorant. Nam cum nouo motu tota vrbs contremiſceret, quibus piamentis, cuiue deo ſacrum fieret, non dignoſcerent, ex arce vocem auditam ferunt, montem, vt ſue plena ſacrum Junoni & procuratio fierent: inde Monetæ nomen datum. Nouimus quoque in vico Jugatio aram Junonis Jugæ conſpici, quæ coniugiis præeſſe dicebatur, ſicut Cinxia & Gamelia Juno à nubentibus ſanctè colebatur, cui ſacrificantes obſeruant, vt bilem à viſceribus hoſtiæ dimoueant, illamque iuxta aram defodiant, loco abdito & aperto, vt ſignarent ſine bili matrimonia eſſe oportere. In

Exqui

Exquillis  
olitorio a  
Junonis  
ſummo  
belis, cui  
Nam in  
templum  
Neque d  
nia, apu  
templum  
co, virgi  
moſacer  
tur, ſicut  
Dianæ ap  
ſcutis ſup  
In Samos  
uatis, Iun  
diæ Juno  
vnum, ve  
viduæ. S  
vocatione  
nonis in  
ritur.

Ex quibus

Ex mu  
vnou  
ſciplinari  
merus ſui  
Archita, &  
ſpectando  
tanquam  
verò Eud  
ſtate Gal  
quoniam Su  
gentem  
vulgare  
taſ per or

Exquillis quoque Laciniæ Junonis templum, & in foro olitorio ara lunonis templum fuit, & in foro olitorio ara Junonis Maturæ. Ædem in Palatio etiam Junonis Sospitæ, summo honore cultam, inuenimus, iuxta templum Cybelis, cuius aram Numæ legibus pellex tangere verabatur. Nam in colle Viminali, & in porticu Octaviæ, lunonis templum & aram fuisse, vulgò proditum memoriæ est. Neque omittendum, noua religione & barbara cæremoni- *Sacra luno-*  
nia, apud diuersas gentes, Innoni sacrum fieri: nam Lauini *ni diuersa.*  
templum lunonis erat, & iuxta specus, vnde prodians draco, virginis manu pascēbatur. In Syria in phano antiquissimo sacerdotes, dum lunoni sacrificant, inuicem digladiantur, sicut Corybantes in sacris Magnæ Dæ, & in templo Dianæ apud Atticam: apud Crotonem sacerdos breui scuto superstans, sacrum facit, & victimam lunoni cedit. In Samo nisi habitu nubentis & nuptiarum solennibus seruatis, lunoni sacrum facere non licet. In Stymphalo Arcadiæ Junoni triplex sacrum, ex tribus cognominibus fit: vnum, velut puellæ: alterum, vt Ioui nuptæ: tertium, velut viduæ. Sami quoque, vt dicata Junoni templa, *Lyсандria Lyсандria.*  
videntur, senatus consulto cautum fuit: & Argis in ara Junonis nulli externo aut peregrino sacrum, facere permittitur.

*Ex quibus oppidis, quibusque regionibus, aut terrarum oris ingenio clari & præcipua doctrina viri plures euasere.*

## CAPVT V.

EX multis magis animis, amplissimisq; ingeniis quæ vnquam vidimus aut legimus, illorum qui studio disciplinarum exterarum nationes conquiescere, in primis Homerius fuit, Orpheus, Eudoxus, Democritus, Pythagoras Archita, & Plato, clari sapientia: qui ad Gymnosophistas, spectandosque siderum motus, disciplinaeque ediscendas, tanquam ad mercaturam bonarum artium profecti sunt. Is verò Eudoxus, summis perhibetur astrologus, quæ tēpe. *Eudoxus.*  
state Galli Senones urbem peruastarunt. Pythagoras Tar- *Pythagoras.*  
quinii Superbi tempore viguit Platone verò post quadringent- *Plato.*  
tesimum urbis annum, ad Dionyuum venisse fama vulgauit. Archita autem dum discendi studio flagrat, mul- *Archita.*  
tas per oras peregrinatus. captus a piratis, & venditus est.

Sic

# GENERALIVM DIERV

Thales.  
Solon.  
Lycurgus.

Sic Thales ille Mileſus, cuius ſunt multa & miranda inuenta, deinde Solon & Lycurgus, vt legem ſanctionumque, quas tulere, cauſas rationeſque curioſius penſitarent, aliiſque illuſtres viri: nullum vitæ cultum aut paratum requirentes, partim Ægyptios & Æthiopes, partim Syros, Arabes, Perſas, Parthos, Hyrcanos & indos, omnes deniq; terrarum fibras, ac diuerſi orbis vltimas oras rimando, nihil in expertum reliquere, dum ſtudia bonarum artium, & veri cognitionem vndiq; emendicaret, ita vt ex omnibus ſapientiſſimis viris, quos vlla vnquam tulit ætas, in patrio ſolo pauciſſimos funeratos inuenias. Quibus exculti doctrinis, tantum proceſſere, vt multa ingeniorum doctrinarumque monumenta poſteris reliquerint: ſuaſque non vrbes modò & oppida, ſed regiones & gentes magnis nominibus nobilitarint. Præcipuè verò Mileſus Ionix, & Thaletis aſtologi, qui inter ſapientes adnominatur, Anaximenis philoſophi mathematicorum nobiliſſimi, qui horo logium oſtendit primus: Timothei muſici, & Anaximandri phyſici, Hecatei hiſtorici, atque Eſchiniſ oratoris, qui magno in precio fuere, aliisſque ſcientiſſimis viris floruiſſe fertur. Ingenia quoque Aſiatica ſua laude fraudanda non ſunt. Ex hac enim poeta Anacreon, Mymnermus, & Antimachus, claro præcouio celebrati, deinde Hipponax, & Sappho, atque Alcæus poetæ, qui lyricos inuenere. Præter hos, Xantheus, Hecatenus, Herodotus, Ephorus & Theopompus hiſtorici, aliiq; præcipua doctrina viri, illam ſempiternæ laudi memorieque commendarunt. Fuit præterea Cartheia ſeu Iulis, parua circa Delon inſula, clara ingeniiſ viriſque: ex ea enim Simonides poeta qui ſcripſit multa præclare, & Bacchides, deinde Eriſtratus mependi arte clarus, cuius plura documenta ſunt: atque Ariſto Bionis ænulus ex Peripaterica diſciplina, duxere originem. Nec minus ex Bithynia & Cyrenis, non diſpari laude cenſendi. Ex illa enim Xenocrates philoſophus, & Dionyſius dialecticus, Hipparchus & Theodoſius. Item Theophanes orator, in cauſis forenſibus verſatus egregiè, & Aſclepiades medicus. Ex Cyrenis verò Callimachus, qui elegos ſcripſit primus, quo tempore Liuius poeta Romæ fabulam dedit. & Ariſtippus

Ex Mileto  
lonia.

Ex Aſia vi-  
ri docti.

Ex Cartheia  
ſeu enlide.

Ex Bithynia

Ex Cyrenis.

lcraticus ſt  
o valuit, v  
t diſciplin  
anda, Tyt  
doctrinis ex  
ros edu xer  
empli illius  
partim nau  
præconio,  
tes, concen  
reuocari. D  
moratur, &  
gulati: quæ  
fortunaſque  
vitæque vari  
dari.

Quo apparat  
Roman

QUÆ  
toq; or  
poſt res felici  
terciſe veter  
obſeruatum  
poſt multa ſi  
phum poſce  
mis traderen  
da, teſtem qu  
immeriti, R  
urbem ſenar  
urbem inire  
oppida, qu  
cum hoſtibu  
ipſiſſiſſen  
denique be  
bunos mili  
quo notior  
tebat, vt m

Socraticus floruisse dicitur, cuius filia Areta tantum ingenio valuit, ut post Aristippum scholas cum laude rexit, & disciplinas docuerit. Præter quas vrbes, Tharsus, Alabanda, Tyrus, Gnidus, Rhodus, variis eruditionibus & doctrinis excelluere, præcipuosque & summo ingenio viros eduxere. Sed quod est de Simonide dictum, magni exempli illius casus fuere, bis monitu diuum, partim ruina, partim naufragio erepti. Asclepiadem verò publico fertur præconio, quod phreneticos & mente imminuta laborantes, concentu sonorum, mirabili expertmento ad sapientie reuocarit. De Anacreonte inter mira exempla fatum memoratur, & memorabilis illa mors, acino vix passæ strangulati, quæ res infirmitatis humanæ nos commonefacit, fortunæque varietatis, atque imminentium calamitatum, vitæque variis casibus expositæ magna nobis documenta dari.

*Quo apparatu, & qua pompa, quantoque omnium studio olim Romani triumphos agerent, quis ordo seruari, & qua in triumpho ferri consueverant.*

## CAPUT VI.

QUÆ triumphantium pompa, & qui ordo fuerit, quæque omnium studio & apparatu, ducibus exercituum, post res feliciter gestas, triumphus deferri consueisset, inter cetera veterum monumentis traditum est. In primis fuit obseruatum, ut qui imperatores rebus bene gestis, post multa facinora militaria, domitis hostibus triumphum poscerent, pacatam provinciam successori in primis traderent, exercitumque victorem, & opimum præda, testemque virtutis & ignauitæ cuiusque, meritique & immeriti, Romam reducerent. Inque ædem Bellonæ extra urbem senatu euocato (neque enim triumphum petenti, urbem inire fas erat) de rebus à se gestis magnifice, quæ oppida, quasque provincias bello vicissent, aut quibus cum hostibus signis collatis conflixissent, quæque egregia ipsi fecissent, quotque hostium millia cecidissent, omnia denique belli decora, ordine differebant: ubi legatos, tribunos militum, centuriones, milites denique exercitus, quo notior testatiorque eorum virtus foret, adesse oportebat, ut meritis illius virtutis, cui tantus honor debeba-

*Alia vrbes.*

*doctus viris*

*clara.*

*Simmonides.*

*Asclepiades.*

*Anacreon-*

*tis interitus.*

*Triumphū*

*petenti qua*

*præ facien-*

*da & obser-*

*uanda, erant*



# GENIALIVM DIERV

tur, si quid veri vanique referretur, testes forent. Augustus verò Octavius in templo Martis Ultoris, quod in foro suo deposuit, senatum de bellis, deque triumphis, consuli, utque prouincias cum imperio petituri, inde deducerentur, in eoque reuersi ex prouincia, triumphorum insignia deponerent, decreto sanciuit: tamen si in Martio campo, & in pratis Flaminiis, non semel de triumpho actum inueniamus, Apud Argiuos ex militia reuersi duces, cum militum agmine totoque exercitu, in Charadro, extra urbem, concilium aduocabant: ibique de militaribus donis, quæ cuique deberentur, optimarum consensu decernebant, sæpius tamen absenti duci, quum de reb. gestis egregie, maximè cognitum esset, à senatu decretus triumphus fuit. Cumq; res bello gestæ, triumpho dignæ viderentur, prout erant sententiæ, populi iussu, patribus autorib. triumphū decernebant: aut si senatus aduersaretur, per tribunos ad populum ferri posse, populumque, citra senatus autoritatem, triumphos sæpè decreuisse compertum est. Valerio & Horatio Coss. victis Sabinis & Volscis, quum triumphus negaretur, L. Icilius trib. ple. de illorum triumpho, ad populum tulit, qui primi ex scito plebis, nullo decernente senatu triumpharunt. Et M. Rutilio dictatori de plebe homini, deditis & victis hostibus, sine patrum autoritate, solo iussu populi triumphare licuit. Tamen si plures, quum Romæ aduersante senatu honos negaretur, in Albano honestos triumphos egisse legamus. Primusque M. Papyrius Masso, quum Romæ negaretur, in Albano, & alii illius exemplo triumpharunt, M. verò Antonio magnæ inuidiæ fuit, quod quum deberet Romæ, Alexandriæ de Parthis triumphauit. Et Domitio Ænobarbo, quod de uictis Aruernis, nullo decernente senatu, elephanto vectus, velut triumphans totam Italiam peruagarit. Mansitque diu mos Romæ, de domitis nationibus & hostibus bello victis, triumphandi, ad Probum usque Imperatorem. Is enim vltimus Cæsarum triumphasse traditur: post quem obliterata virtute militari, quum vigor ille animi defuisset, & imperium deflexisset, nulli Cæsarum triumphasse leguntur: quamuis alii Bellisarium, qui sub Justiniano meruit coronam, postremum omnium triumphasse contendunt. Fuitque maximè cognitum, à condita vrbe ad

Vespa-

*Argini.*

*Absentibus decretus triumphus.*

*Triumphus à populo decretus sine senatus auctoritate.*

*Probus vltimus Cæsarum triumphum triumphauit. Bellisarium.*

Vespasianum  
vltimo or  
entos triu  
ous præua  
bellatis, qu  
que de Gall  
manos triu  
bus olim tra  
Balbo, exte  
butum leg  
qui ductus in  
maiorum pr  
rit. Fulvius  
Thufculi fa  
git, vt Tulc  
tus, triumph  
ciuitate dona  
na Græcus be  
Romæ duxit  
Hæcuss tant  
phi honoron  
quia fratrem  
quoque Cæf  
confermata  
sicut Marius  
conspicatus p  
Septimius qu  
valitudine la  
creto triump  
obuiz, flamm  
piculis velati  
phales, consul  
prætexta & la  
res cum con  
denique ordi  
visendum que  
quando sum  
non modo à  
ter obuiam  
ducere obui

Vespasianum & Titum, deuictis debellatisque nationibus  
 ab ultimo orbe, Romanos per tot secula viginti supra tre-  
 centos triumphos egisse: exque Samnitibus solum, hosti-  
 bus praevalentibus multiplici tandem clade affectis & de-  
 bellatis, quatuor supra triginta triumphos inisse, plurief-  
 que de Gallis, quam de reliquo orbe terrarum, duces Ro-  
 manos triumphasse. Et tamen Romanis tantum ciui-  
 bus olim triumphus decerneretur, vni tamen Cornelio  
 Balbo, externo & Gaditano, ob deuictos Caramantes, tri-  
 butum legimus. Mirumque prodi de Ventidio Basso,  
 qui ductus in triumpho, & multo post eo processit, vt Ro-  
 manorum primus felicitate mira, de Parthis triumphar-  
 it. Fuluius postea Tusculanus, cum & ciuis & COS.  
 Thusculi fuisset, & ad Romanos transisset, tam feliciter e-  
 git, vt Tusculum extra sortem velut provinciam assequi-  
 tus, triumphum Romae de sua patria egerit, eo ipso anno  
 ciuitate donatus, & COS. factus. M. quoque Perpen-  
 na Gracus homo, postea consul, de Aristonico iustissimum  
 Romae duxit triumphum. Proditus tamen est Fuluius  
 Flaccus tantae moderationis fuisse, vt decretum sibi tri-  
 umphi honorem, ob modestiam recusat. Et M. Fabius, quia  
 fratrem bello amiserat, triumpho cessasse. Tiberius  
 quoque Caesar de Illyriis parva victoria, triumphare noluit,  
 consternata tunc ciuitate, propter Valerianam cladem:  
 sicut Marius, deuictis Theutonibus, triumphum distulit,  
 conspicatus patriam, aduentantibus Cimbris, laborare.  
 Septimius quoque Seuerus, deuictis Parthis, quum pedum  
 valetudine laboraret, triumphum recusauit. Igitur de-  
 creto triumpho, Romani magistratus & omnes tribus  
 obuiæ, flaminesque purpura, & sacerdotes ac pontifices a-  
 piculis velati, laudantes gratantesque, atque viri tri-  
 umphales, consularesque, cunctaque nobilitas & senatus in  
 praetexta & laticlavis, tum omnis sexus & ætas, freque-  
 tes cum coniugibus & liberis, in læticia publica, omnibus  
 denique ordinibus effusus, cum gaudio ad excipiendum  
 visendumque prodibant. Apud Athenienses verò, si  
 quando summi duces rebus feliciter gestis urbem inirent,  
 non modò à magistratibus & omnibus ordinibus frequen-  
 ter obuiam itum est, sed deorum quoque imagines pro-  
 ducere obuiam, & diem Victoriae consecrare mos erat.

# GENIALIVM DIERVM

*Qua ante  
triumphan-  
tem fereban-  
tur.*

*Tabella in  
triumpho  
prælatæ.*

Ingredienti deinde longo ordine, montium, fluminum, oppidorum & urbium species, quas bello perucierat, & vi expugnarat, præcedebant. Urbes enim, montes & flumina regionesque, quas Imperatores bello domuissent, in triumpho duci, vetusti moris erat. Quare T. Quintius dictator, Præneste in deditionem accepta, signum Præneste duxit, triumphans, & M. Marcellus Syraculas, & Scipio Asiaticus centum triginta oppidorum simulacra, uno triumpho detulit, & C. Cæsar Massiliam, Nilum, Rhenum, Rhodanumque ex auro, & fatum ex ebore. Sæpè etiam præ multitudine oppidorum, effictas turres pro expugnatis urbibus, captarum ciuitatum simulacra ferentes, in triumpho detulere. Fertur Sylla, quum omnes Asia & Græciæ vrbes bello domitas, in triumpho duxisset, nulla Romanorum oppida, aut ciuium imagines, ducere voluisse. Non sic Cæsar: nam imagines Scipionis, Petreii & Catonis, inter pompæ fercula repræsentauit. Inter quæ tabellas grandioribus, literis inscriptas, cum titulis, in quibus naues captæ, vrbes tributo affectæ, seruæ, aut vestigales, in fidem acceptæ, oppidaque expugnata, gentes perdomitæ, & reges bello victi continebantur. Tum pægmata in tertium quartumque nidum, velut exertis ramis, surgentia, & simulacra bellorum, artificii manu elaborata præferebant: vbi captarum urbium præliorumque effictæ species erant, vbi acies victas & fugatas, perculos consternatosque hostes, castellorum excidia, exercitusque intra fusos, vrbes populari, ferro ignique vastari, ædificia incendi, mœnia disturbari, claustra reuelli, totasque imagines præliorum effictas, facile erat cernere. His succedebant spolia hostium, & captiua arma, tum currus spoliis onusti, militariaque signa ex domitis gentibus, non erecta, sed inuersa. Post hæc catapulæ, ballistæ, & tormentorum omne genus, vi expugnatum, ac belli apparatus, machinæque ad urbium excidia rostraque nauium vi captarum, nauesque rostratæ bello victæ proferebantur: quare Lucullus longas & rostratas, decem vltra centum in triumpho duxit. Præterea falcati currus, clypei que insignes & scura, quibus L. Papyrius dictator de Samnitibus triumphans, forum ornauit, tum læticæ aureæ æneæque vel argentea signa ex deuictis gentibus, quorum supra ducenta octoginta, & marmorea ferè

irè totidem  
Cephalen  
vel argente  
spoliaque ci  
bium dona  
tis, pro vir  
tur, quarum  
ulisse, con  
gnatiquæ  
massis quæ  
per scriptum  
mus Scipion  
thaginens, e  
& valorum a  
æmylium, d  
que & argen  
Roman trib  
lis signum a  
lere, tum  
priori inco  
spectuissim  
est. Vesp  
visam arbor  
primi ostend  
umppo, quæ  
um cum tess  
miræ, nulla  
Aurelianum  
alces, & cam  
tores memo  
bello captos  
sociis dari e  
est. Qui  
quorotons  
cerent in tr  
post Italia  
uos detulit  
aduersus P  
tum & vig  
co, præter

ferè totidem, M. Fulvius in triumpho, quem de *Ætolis* & *Cephalenia* habuit, carpentis vexit. Currusque auri vel argentei, vasaque aurea & argentea omnis generis, spoliaque ciuitatum victarum: tum coronæ aureæ, & urbium dona, & populorum, quibus à sociis & fœdere iunctis, pro virtute Dux donatus fuerat, suo ordine sequebantur, quarum nonnullos supra octingentas & duo millia detulisse, comperimus. Quodque auri vel argenti facti signati que ex manubiis & urbium spoliis, partim rudibus massis quæ situm foret, id omne deferri in triumpho, & per scriptum in tabulis, in ærarium est conditum, Legimus Scipionem, cui *Aphricano* fuit cognomen, bello *Carthaginensi*, ex præda argenti cælati pondo numer. CCCC. & vasorum aureorum pondo ducenta millia: Paulùmque *Æmylium*, deuiicta *Macedonia*, vasorum aureorum, auri que & argenti signati tantum detulisse, ut ex illo populus Roman. tributum pendere desierit. Quinetiam *Herculis* signum ante triumphantem, non rarè in pompa vehi solere, tum si quid visendum & memorabile, atque æuopriore incognitum, in deuiicta provincia fuisset, velut rem spectatissimam nouo inuento, vnà afferri, compertum est. *Vespasianus* ludæa capta, balsamum nunquam aliàs visam arborem, & *Pompeius* victo *Mithridate* ebenum, primi ostenderunt. Eundemque *Pompeium* tertio triumpho, quem de *Asia* & *Ponto* habuit, inter solennia, aluum cum tesseriis lusorium, è gemmis duabus, magnitudinis miræ, nulla gemmarum ad eam accedente, detulisse: & *Aurelianus* *Cæsarem*, præter alia spectatissima, *tigrides*, *alces*, & *camelopardales* in triumphipompa ostendisse, auctores memorant. Præter quæ, elephantos aut equos in bello captos, simul & obsides qui à fœderatis gentibus & sociis dati erant, tanquam pacis pignora deduci, notatum est. Qui mos *Syracusanis* frequens erat, ut captiuos e quos tonsis crinibus: victores autem lauro coronatos, ducerent in triumpho. Elephantos autem *Curius Dentatus* post *Italia* victum fugatumque *Pyrrhum*, quatuor captiuos detulit primus. L. quoque *Cæcilius Metellus*, rebus aduersus *Pœnos* feliciter gestis, primo *Punico* bello centum & viginti: & P. *Cornelius Nasica* triumpho *Gallico*, præter multa memoranda, equorum gregem bello



# GENIALIVM DIERVM

captorum: & Scipio Asiaticus, deuictio Antiocho, ultra mil-  
le & ducentos eburneos dentes: & Cneus Manlius deuicta  
Asia, monopodia & abacos, ac triclinia arata, vellemque  
stragulam detulere. Post hos tibicines multiplici sono,  
classicum canentes, incedebant, quos longo ordine candi-  
di boues, taurique auratis cornibus, infulusque & vittis or-  
nati & auro, mox immolandi sequebantur. Hos comita-  
bantur succincti adolescentes, aureas argenteasque pati-  
nas tenentes. Quibus succedebant tribuni militum, cen-  
turiones, praefecti, equitesque insignes ac pedites, victoris  
exercitus, qui ob egregia facinora & nauatam in bello o-  
peram, dona militaria meruissent. Necnon milites, quo-  
rum spectatissima virtus in bello fuit, qui que ab Imperato-  
re, ciuicis, muralibus, castrensisbusve coronis, torquibusque  
aureis, phaleris aut armillis donati erant, insignes militari-  
bus donis, spoliis armisque fulgentes praebant, sequenti-  
bus mox legatis & tribunis legionum in equis. Tum re-  
ges & captiui nobiles, & si qui bello capti insignes forent,  
praecipue hostium duces, contra quos indictum fuisset bel-  
lum, ex tanto fastigio deiecti, in vehiculis aut ferculis, ca-  
teri vero cateruatim vincti catenis, in seruitutis notam, pra-  
cedebant. Quare Pompeius Magnus regum filios & ob-  
sides, numero quatuor & triginta supra trecentos, praetulit  
se fertur, inter quos Tigranem, Aristobulum, & Mithrida-  
tis filios quinque, filias vero duas. Caius quoque Caesar  
Aphricano triumpho, Iuba regis filium iouentem, qui mox  
clarus ingenio euasit, ante currum duxit. Et quum Ca-  
tonis, Scipionis & Petrei, aliorumque imagines variis cas-  
ibus affectas detulisset, Pompeii simulacrum deferri passus  
non fuit. Quod si morte obita, minimè duci valuissent,  
illorum imagines & simulacra per sepe delata sunt. Cum  
enim Scipio, deuicta Carthagine, Hasdrubalem, & Paulus  
Æmilius Perseum & filios: Mariusque Iugurtham, regno  
deturbatos, contra decus regum, duxissent captiuos in  
triumpho: Augustus post bellum Aetiacum, Alexandri-  
ae triumpho, quum Cleopatram ducere nequiret, ipsius  
imaginem, quæ manu sibi mortem conscuerat, exan-  
guem detulit. In quo omnes gazas Ptolemæorum con-  
gestas, tanquam auri & pecuniarum inuexit, ut precia  
pos-

Captiui in  
triumphum  
ducti.

Imagines  
ducum, ho-  
stium mor-  
tuorum in  
triumphum  
ductæ.

ollesionum  
circumque me-  
to, aureum  
um ex precio  
Pompeium M  
vero ex marg  
ronasque ex g  
xisse: captiuo  
tuo more luc  
munificentia  
mylianus, exp  
nec captiuos  
genti & spoli  
leiphus Num  
labue ne nifi  
um phal pon  
Capitolium  
gues, qui tem  
custodiam d  
tur: quare qu  
triumpho A  
cum filio, iou  
& lachrymas  
phum, qui T  
phare neque  
adparatu pra  
tanquam vic  
tor tuit, in c  
trum mero  
dum in triu  
deceperit  
lum mentie  
ceretur, ali  
proclamant  
veteres trad  
fetic ornate  
qui triumph  
uerso mox  
maximum  
ardorum &

possessionum venalium exinde duplicia statuerentur. Proditumque memoria est, Lucullum triumpho Mithridatico, aureum Mithridatis simulacrum sex pedum, & clypeum ex preciosis gemmis præter alia insignia detulisse, & Pompeium Magnum Pharnacis statuam argenteam, suam vero ex margaritis & signa aurea tria & alia myrrhina, coronasque ex gemmis & margaritis tres & triginta, adduxisse captiuosque belli iure victos duci noluisse, sed patrio more succinctos ire iussit: quos exacta pompa, regalia munificentia liberos donatosque remisit. Scipio vero Æmylianus, expugnata Numantia, nec spolia, nec prædā, nec captiuos tulit: quippe quum, quicquid esset auri vel argenti & spoliū ac preciosissimarum rerum, & demum seipsum Numantini cæde & incendio absumpserint, nullabue renisi victoria ipse potius fuerit. Id tamen in triumphali pompa seruatum meminimus, ut quum de foro in Capitolium flecteret triumphans, hostium captiuos insignes, qui semina discordiarum & belli auctores fuissent, in custodiam detrudi iuberet, ut exacta pompa neci daretur: quare quum Adiatorix Tetrarcha Galatarum, quod in triumpho Adriæ ductus, seruato more, iugulatus fuisset cum filio, insciente Augusto, nimium indoluisse Augustus, & lachrymas effudisse fertur. Hadrianus quoque triumphum, qui Traiano debebatur, quum morte obita triumphare nequisset, illi defuncto exhibuit: quippe triumphiadparatu præcedente, & omni prædā, Traiani imaginem tanquam victoris insignis victoriæ, cuius ipse dux & auctor fuit, in triumphali curru vexit. Et quia Romulus patrum memoria captis Veis, Veientium ducem senio affectum in triumpho captiuum duxit, inde ut inter solennia decrepiti senex, exoletus & excors, qui æmula facie illum mentiretur, puerili bulla ornatus, ante currum duceretur, aliquandiu mansit, præcone Sardonium senem proclamante: nam Veios, Sardoniorum fuisse coloniam, veteres tradidere. Imperatorique triumphanti, oleagineis sertis ornati, aureas coronas præferebant ministri, quæ his qui triumphum meritum procurassent, dari assuerant, vniuerso mox senatu, in albis prætextis, iuxta currum longe maximum, triumphis spectaculum exhibente. Tum citharæ cordorum & tibicinum solertissimi artifices, quos Lydios

*Hosteum captiuorum insignes, in custodiam tradebantur.*

*Traianus mortuus triumphauit. Veientium ducis imago per senem decrepiti inter solennia.*

*Corona triphantis.*

*Citharæ cordi & tibicines.*

# GENIALIVM .DIE RVM

**Delirus.**

**Ciceria &  
Manduci  
effigies.  
Apparatus  
magnificen-  
tia.**

**Triumphā-  
ti ornatum.**

**Romulus si.  
ne curru tri-  
umphauit.  
Quis pri-  
mam in cur-  
ru triumphauit.**

vocant, canentes psallentesque ibant coronati. In quo-  
rum medio quispiam pene delirus, qui inconditis iocis ine-  
ptire videbatur, in talari veste, fimbriis aureis & armillis  
ornatus, lasciuia gestulatione vsque ad ineptias, risus  
commouebat. Inter quos Ciceria effigiem argutam &  
Manduci, magnis malis, ore hiantium cum crepitu dentium,  
aut Petreia, quæ ebriam animum effingebat, nonnunquam  
adhibuere. Tantaque erat apparatus magnificentia, vt  
cum dies exponendis rebus suffectura non videretur, ple-  
runque triduum, nonnunquam dies integros & noctes to-  
tas in apparatu pompæ tributos legamus. Siquidem Æmy-  
lius Paulus de rege Persa, & Q. Flaminius de Macedonia  
triduo triumpharunt. Iulius Cæsar quater eodem men-  
se, & diuus Augustus tres egit triumphos continuo triduo,  
Ipse vero triumphans, cui tantus honos dabatur, curru au-  
rato sublimis, atque ornatu humano augustior, quatuor in-  
signibus equis, cæteris altior & magnificentior vehebatur,  
præcedentibus lictoribus, coronatus in purpura, cum in-  
signiis imperii & magistratus quem gerebat: qui vt conspe-  
ctior videretur, minio illini solebat, exemplo Assyriorum  
& Medorum, apud quos inungi oculos, & faciem pingi, ex  
Cyri instituto assuetum est. Persarum reges heliæthe  
cum adipe leonino, & Æthiopum proceres minio colo-  
rantur, quo facie non inuenusta, sed pro imperii maiestate,  
forma conspicui fiant. Scire tamen licet, Romulum cum  
de Veientibus triumphauit, sine curru egisse triumphum.  
Primumque Tarquinium Priscum, vt vero plures certio-  
resque tradunt, Valerium Publicolam, quod Tuscos bello  
vicerat, quadriiugo curru triumphasse: Gestamenque  
triumphantium apud prius seculum bullam fuisse, reme-  
diis inditis in ea, quæ contra inuidiam proficerent. Postea  
Camillum, quod antea licuit nulli, in triumpho alben-  
tibus equis urbem inisse tradunt. Procedente mox tempore  
Pompeius Magnus triumpho Africano, & diuus Cæsar  
Gallico, elephantis, & Marcus Antonius leonibus ad cur-  
rum prætet aliorum instituta, triumpharunt. Nero au-  
tem Cæsar monstifico inuento, hermaphroditas equas por-  
tenti loco ad currum duxit: Heliogabalus maiore insania,  
quaternis canibus, mox tigris vestatus fuit. Aurelia-  
nus etiam ceruis ad currum triumphauit. Inter ceteros  
prodi-

proditur Se-  
eo ferocia  
ad currum  
retur triu-  
lencia vide-  
seruilia pr-  
tor, quum  
sed pedib-  
etium ascen-  
processit  
dri. Ipso  
rio) mox la-  
pædum er-  
rea, corona  
quod spe&  
affari nun-  
nam, non  
eodem, qu-  
bere tradu-  
triumpha-  
fragilitas  
eodem vi-  
ret & triu-  
umpho in-  
care soleb-  
hostibus tr-  
altera triu-  
dum trium-  
tium', ing-  
macognat  
veste cand-  
sequeuti, co-  
terim per  
dio flores  
vndique t-  
vero capti-  
bantur, o-  
uitii tem-  
rum, qui  
norum su-

proditur Sesostris Ægyptii rex, regno impotenti insolens, *Sesostris in-*  
 eo ferociæ processisse vt sorte ductos reges, annis singulis *solentia.*  
 ad currum iungeret, vt ea pompa, per omnium ora vesta-  
 retur triumphans. Quod non ab simile à Tigranis info. *Tigranis in-*  
 lentia videtur, cui tanta fuit secordia, vt reges & dynastæ *solentia.*  
 seruilis præberent. Alexander tamen Seuerus impera-  
 tor, quum de Persis triumpharet, non curru triumphali,  
 sed pedibus, sequente curru quatuor elephantorū, pala-  
 tium ascendit. Tarquinius vero Priscus aurea tunica  
 processit ornatus, Pompeius chlamyde Magni Alexan-  
 dri. Ipsos vero triumphantes myrto prius (autore Masu- *Ex quibus*  
 rio) mox lauro plexa, & ex laureto, quod à Liuiā Augusta *corona tri-*  
 pactum erat, postquam Cæsares imperitarunt, deinde au- *umphales*  
 rea, coronari institutum ferunt. Ex lauro autem ideo, vel *concinna-*  
 quod spectatissima in monte Parnasso, vel quod fulmine *bantur.*  
 afflari nunquam compertum sit. Quam quidem coro-  
 nam, non ipsos triumphantes gestare, sed seruum in curru *Serius in*  
 eodem, qui supra illius verticem ipsam teneret, post se ha- *curru tri-*  
 bere tradunt. Suspiciari licet, vel quod onere ferendo *umphali.*  
 triumphantem fatigari minime volebat, vel vt humanæ  
 fragilitatis memor foret, quum iuxta affidere seruum in  
 eodem videret curru, ne per insolentiam nimis sibi place-  
 ret & triumphatu superbiret. Quam quidem exacto tri-  
 umpho in gremio Capitolini Iouis locare, vel templis di- *Corona post*  
 care solebant, quod beneficio deorum immortalium de *triumphum*  
 hostibus triumphare contigisset. Sunt tamen autores, in Ioui Capi-  
 altera triumphantis manu laurum, in altera teneri sceptrū, *vel templis*  
 dum triumphali vehitur curru. In equis vero triumphan- *dicata.*  
 tium, ingenui pueri, aut virgines nondum adultæ, proxi- *Equis triū-*  
 ma cognatione iunctæ, ad habenas cognati & affines, in phantium-  
 veste candida, iuxta latera scribæ & ministri, qui ducem *insidentes.*  
 sequuti, comites expeditionis fuerant, comitabantur. In-  
 terim per vias effusi omnis sexus & ætas, in communi gau-  
 dio flores iacere, & passim diis libare, alii victimas cedere,  
 vndique thuris & odorum copia exhalante. Post currum *Florum*  
 vero captiui, seruitute exempti, & libertate donati, seque- *parso.*  
 bantur, omnes capitibus rasīs & pileati, quasi effugisse ser- *Quicurrum*  
 uitii tempestatem viderentur. Quare Titii Flaminii cur-  
 rum, qui de Macedonia & Nabide triumphauit, Roma-  
 norum supra duo millia captiuorum, qui bello capti ab-  
 tur.



# GENIALIVM DIERVM

Hannibale diuenditi fuerant, quos per vniuersam Græciam conquestos redemerat, liberi postliminio capitibus rasis sequuti sunt. Et Cneo Cornelio, quide Insulribus & Cenomanis triumphauit. turba Cremonensium Placentinorumque colonorum, ab eo obsidione & seruitute exempti, pileati post currum incescere. Proditum tamen memoriz est, Lucio Furio qui in prætura de Gallis triumphauit, nec captiuos præcessisse, nec spolia prælata, nec milites sequutos. M. que Acilium de Antiocho & Ætolis, sine militibus triumphasse, & sine exercitu. Fuere tamen qui traderent, tribunos præfectosque legionum, centuriones & legatos, equis aut carpento insidentes, interdum pedibus, in pompa triumphali currum prosequutos: nam Tiberium triumphantem legati legionum, cum triumphalibus ornamentis, sequuti fuere. Et Messalina post Claudii Cæsaris currum carpento uesta fuit. Et Aurelianus Cæsar Zenobiam vincitam aureis catenis carpento duxit. Post hæc victrices legiones, militesque victoris exercitus armati, ac diuisi in turmas, pleni fortunarum gloriæque, cum iocorum lasciuiis, & carmine triumphali, ludibundi, & spoliis ornati, verba & incondites versus in triumphantem, militari modo iactantes sequebantur. Quare Camillus Romulus & parens patriæ, ac conditor vrbis: sicut Marius Cimbrico triumpho, tertius conditor appellatus est, & Cæsar inter militares iocos, à Nicomede subactus, & mœchus Gallus. Lapsana quoque se uixisse apud Dytrachium, milites in Cæsarem inter iocos cauillari fuere. M. vero Manlium in triumpho, quem de Gallogræcis habuit, milites inter iocos, velut nimis indulgentem, & ambitiosum taxauere. Dumque per urbem pompa & tantus ordo procedit, per vias, perque omnes aditus, & decorum templa patentia, passim tricliniis stratis, omnium generum, ætatum & ordinum effusa multitudo, inter vota precesque ad aras diis libabant, hostias mactabant, gratias diis agebant, conceptamque lætitiā, cantu & carmine, ac lætis acclamationibus significabant: donec cum omni apparatu, cumque his & militaribus iocis per mediam urbem & Velabrum, perque Sacram viam læti & o-uantes in Capitolium ascenderent: vbi tauros in pompa ductos in Iouis Optimi Maximi templo immolabant, quos prius-

*Ioci liberi &  
acclamatio-  
nes in triu-  
phantem.*

*Sacrificia in  
Capitolio.*

priusquam d-  
gumentis, m-  
ti arbitrati  
lautum or-  
obsoniis, ac  
dos & mura-  
atque yngue  
re diuus Cz  
pho, præter  
ginti millib  
pulum reg-  
centum,  
sex mura-  
mille mens-  
inuirati, m-  
ior triumph-  
vique locu-  
habitus est  
ficii causa,  
tribus cons-  
notorum e-  
promiscue  
agmine tri-  
post trium-  
narium, e-  
peratori da-  
ri non dec-  
& bello vi-  
anus prim-  
vero Alex-  
lud dono  
multiplici  
elargiri.  
centurion-  
rari & frun-  
aduersum  
commissa  
iniret, sæ-  
ob fortia  
benemer-

priusquam de nece hostium ducis, certissimis constaret argu-  
 mentis, triumphantem minimè immolare debere, mul-  
 ti arbitrati sunt. Epulum post hæc magnificenti-  
 ssimum, & lautum omni apparatus genere, vber-  
 rimis amplissimisque obsoniis, ac sumptu magnifico publice dabatur, in quo tur-  
 dos & murænas inter obsonia apparari, & vina præcipua,  
 arq; vnguëta minimo delibuta exhiberi, consue-  
 rant. Quod D. Caesaris redi-  
 uis præter obsonia apparatissima, vno die in duobus & vi-  
 ginti millibus tricliniorum instructis, paratisque mensis e-  
 pulum regali magnificentia, ac vini Phalerni amphoras  
 centum, & Chalcidos centum populo dedisse fertur, ubi  
 sex murænarum millia vna cœna exhibuit. Tiberius quoq;  
 mille mensis prandium parauit. Ad illud etiam consules  
 inuitati, mox ne venirent rogari solebant, scilicet ne quis ma-  
 ior triumphante, honorem, qui illi debebatur, præriperet,  
 utque locus honestissimus triumphanti, cui tantus honos  
 habitus est, daretur, ut illum à cœna omnis ordo & ætas of-  
 ficii causa, domum sine offensione reduceret, quæ præsen-  
 tibus consulibus alteri tribui non decebat. Interdum verò  
 notatum est, epulas, extructasque mensas ante domos, in  
 promiscuo vsu rerum omnium, victricibus legionibus, quo  
 agmine triumphantem sequebantur, exhibitas fuisse. Et  
 post triumphum, ut gratia esset cumulatori, aurum coro-  
 narium, ex victis bello gentibus ob concessam vitam, im-  
 peratori dari: quod quidem, nisi triumpho recepto, præsta-  
 ri non decebat, pro eo, quod pro corona triumphi, à sociis  
 & bello victis gentibus, quasi vestigal dabatur, quod Hadri-  
 anus primò Italiæ remisit, & in prouinciis minuit. Deinde  
 vero Alexander Seuerus, vnà cum negociatorio, populo il-  
 lud dono dedit. Togas quoque & sagula, araque & dona  
 multiplicia, singulis militibus pro meritis ab Imperatore  
 elargiri. In quo id seruatum est, ut quod pediti, duplex  
 centurioni, triplex equiti daretur, vnà cum stipendio mili-  
 tati & frumento duplici: tribunis vero, multo magis, Anim-  
 aduersumque & illud est, imperatorem, cui belli summa  
 commissa fuit, decreto iam triumpho, antequam urbem  
 iniret, sæpe tribunos, præfectos, equites, centurionesque  
 ob fortia facinora militaribus donis in primis ornasse, &  
 benemeritis præmia largitum esse: ipsosque cum donis,

&amp; in-

*Epulum tri-  
umphale.**D. Caesaris  
epulum.**Tiberii.**Epula legio-  
nibus victri-  
cis, ante fo-  
res exhibita.  
Coronarium  
aurum im-  
peratori da-  
tum post tri-  
umphum.**Munera  
data mili-  
tibus. No-  
tandum.*

## GENIALIVM DIERVM

*Dona triū-  
phanti à se-  
natu & po-  
pulo data.*

& insigniis militaribus in pompa triumphi præcedere triumphantem, nonnunquam sequi consueſſe. Præterque aſſuetos honores, vel locum in Circo ad ſpectandum, cum laurea & ſella curuli, inter viros triumphales, conſulareſque ſibi & poſteris, vel vt in veſte triumphali ludos ſpectaret, arcumque marmoreum, nonnunquam ſtatuum in foro, pedeſtrem aut equeſtrem, ampliorem ſumptum, cum decretis & titulis honorem, in Comitio, in Roſtris, in Foro, in Palatio, in Capitolio, aut in cella Iouis (qui rariffimus honor contigit) ſenatum & populum triumphanti, aliaque inſignia virtutum dona & honores dediſſe.

*Reſponſum Raphaeli Volaterrano, quare legum & cauſarum ſtudio intermiſſo, in his mitioribus ſtudiis oblectaremur.*

### CAPVT VII.

**Q**uærebatur aliquando ex me, dum Romæ agerem, Raphael Volaterranus, vir inſignis doctrinæ & virtutis, cui ad mores emendatiſſimos, grauitas libero homine digna, non modicam acceſſionem faciebat, quid cauſa foret, quod quum cauſarum patrociniis & foro uſq; à pueritia eſſem addiſtus, illis poſthabitis, & quaſi forenſibus negotiis prætermiſſis, in his ſtudiis mitioribus ita me oblectarem, vt cauſarum patrociniis bellum indixiſſe viderer. Cui hoc cauſæ referebam, quod leges quæ ad communem vtilitatē editæ, ſtudio & labore maximo quaſitæ & meditatæ nobis forent, neq; ab his qui iura darent, coli, neq; perinde, vt oporteret, præcipi viderem, doleremque iuri dicundo illos plerumque præſidere, qui eas vel turpiter ignorarent, vel per gratiam & ſordes facilè corrumpi ſinerent: & quibus ſeruandarum legum præcipua imminet cura, hi maxime legum ſcita contemnerent: quibus rebus effici, vt tot ſcita & decreta veterum monumentis nobis tradita, maximifque ingeniis elaborata, & tam penſiculatè expenſa, vnus hominulus nequiſſimus audaciſſimusque, ignarus legum, iudiciorum & fori, qui magiſtratui præeſſet, non ſalubri temperamento, nec diſceptatione ac iudicio, ſed aſu temerario, & omni iure neglecto, ad ſuam libidinem per ſcelus & nequitiam euerteret. Horum non minima exēpla dicebam

cebam fore ea, quæ dudum experti vidimus. Nuper cum Romæ custodias cognoscerem, operæ precium fuit videre, quæ rerum miracula, monstis & portentis similia, ac dictu fastidientia; quæve turpitudines ad aliquorum libidinem admitterentur contra ius fasque: siquidem sacerdotem quempiam in his nacti sumus, grauem & sanctum virum, vita & moribus ornatissimum, hominem profecto honestæ & magnæ laudis, diu tenebris & carcere maceratum, indignissimam fortunam subire coactum pro eo quod pecuniam sibi traditam, ab eo, qui illam furto subtraxerat, ut vero domino restitueretur, illius iussu mandatoque restituerat, suppresso autore, ipsumque quæstionibus subdi vidimus, & tormentis vexari, ut illum qui conscientia culpæ, & spe veniæ adductus, abstulisse confessus fuerat, palam faceret, delinquentisque delicta, quæ ille penitens culpæ dixerat, enunciaret: quo discrimine adactus pauper senior, confitentis peccatum & delinquentem enunciare coactus fuit: quod quidem scripto iure vetitum, sanctionibusque & decretis interdictum esse constat. Rursus alium immani scelere coopertum, hominem impurissimum turpissimumque, qui maximorum criminum reus, testibus, tabulis, testimoniis, & certissimis documentis conuictus fuerat, quæ nec ipse gloriabundus diffitebatur, qui que legum, iudiciorumque pœnis sæuissimè coercendus erat, ab eisdem ergastulis, sola præsentis temeritatè, nullo negotio dimitti & liberari, aliasque audacias & turpitudines, ne dicam scelera indigna auditu profatuque, quæ vix credidi non modò enunciata, sed visa & comperta facere. Iason Matassalanus, & Ludouicus Matha, quum sacerdotalibus, quibusungebantur, muneribus cedere nollent, quæstis occasibus ad inimicorum libidinem, retro carcere usque eo tenti fuere, donec illorum arbitrio, singulis ornamentis, fama, & fortunis omnibus exturbati, quoad illis liberet, excruciatifuerunt, non vero iudicio, sed præsentibus, sola temeritate & libidine: ne prosequar viros vitæ inculpatisimæ, summa integritate & fide, falsis criminibus circumuentos ab impotentibus inimicis, miseros & laborantes, in quos grauitè crudeliterque consultum vidimus, vel ut afflictas fortunas inuaderent, ipsosque deposses-



## GENIALIVM DIERV

possessione & antiquissimis sedibus deturbarent, ut ut in-  
uidorum libidini obtemperarent: aliaque in miseros  
edita exempla, nulla pietate in supplices & calamitosos,  
eosque innoxios turpibus iudiciis confictri, & usque pre-  
mi ab his, qui gratia & opibus plus possunt pollent,  
que, alios vero autores manifesti facinoris, ne appellari  
quidem. Quæ quum viderem, patronisque contra vim  
potentiorum aut gratiam nihil præsidii esse, nihil opus  
frustra nos, in legum controuersis, & ediscendis tot ca-  
suum varietatibus, tam pensiculatè, editi tantum laboris  
& vigiliarum suscipere, tantoque nos studio fatigari dice-  
bam, quum ad ignauissimi impurissimi que cuiusq; teme-  
ritatem, qui iuri dicundo præsideret, quem leges virum  
bonum esse volunt, non æquo inre, sed ad gratiam & libi-  
dinem iudicia ferri, decteraq; legum tanto consilio edita,  
conuelli & labefactari viderem.

*Qua sit Bona dea, & qua à veteribus illi sacra fierent, quid vo-  
Rubigalia, Floralia & Vinalia forent.*

### CAPVT VIII.

**I**NTER eos quibus ista indagare curæ fuit, sæpè quæsi-  
tum est, quæ sit Bona dea, cuius numen tantoperè coli  
à Romanis legimus: cuiusque sacrum à principio originū  
inchoatum, dum imperium stetit, incredibili cæremoni-  
a colebatur. Multi putauere Floram, Bonam deam  
esse, quæ Flauii seu Fauni quondam vxor, vino madens  
myrteis flagris à viro caesa, postea cum facti pœniteret, &  
ipsius desiderio tabesceret, diuinis honoribus coli cœ-  
pta fuit: in cuius ædem licet florum omne genus im-  
portent, myrtum tamen inferre non decebat, in me-  
moriā veteris mulctæ, sicut in Tenedo tibicinem adire  
Tenis templum, aut achillis mentionem facere, ob ve-  
teris ignominiaē memoriā, vetabatur. Et apud Rhodios  
præconem accedere ad Occidionis templum, interdi-  
ctum erat. Quidam Græcorum ex Liberi matribus illam  
effinxere: alii Meteam, plerique Semelem, multi Proser-  
pinam putant: Romani Dryada Fauni vxorem, cuius ne  
nomen puidem, viros intelligere, fas erat. Qui verò Bo-  
nam deam dicunt Fauni vxorem, illam tam illibata ca-  
stitatis

*Varia sentē-  
tia, quæ esset  
Bona dea.*

sticatis f  
egressa  
nomen  
era, qu  
quid est  
entra c  
quoque  
ris fac  
tur die  
bus ma  
Bonaz  
pant, se  
obuolu  
sacrum  
cedere  
nec into  
jabant  
ficus do  
Et licet  
fuerint  
mulie  
tæ reli  
perilla  
ræ iux  
Bonam  
festis d  
terque  
solenni  
cis dom  
illis qu  
te. Dun  
luerent  
deam o  
enime  
necesse  
tico di  
crum  
andi, &  
immo

stiratis fuisse opinati sunt, ut extra Gynæceum nunquam  
 egressa, nec virum viderit unquam, nec à viro conspecta, *Caremonia*  
 nomenque fando nulli bibe auditum sit. Quæ quidem sa- *in sacris*  
 cra, quum Maio mense pro salute populi, fierent, quic- *Bona dea.*  
 quid esset masculum, domo exigebatur, ita ut non modò  
 entra conspectum summouerentur viri, sed masculæ  
 quoque picturæ tegerentur: quod compar Myfiæ Cere-  
 ris sacrum obtinere dicunt, in quo quum septem operen-  
 tur dies, tertia à templo exactis viris, pulsæ etiam cani-  
 bus maribus, mulieres celebrabant. Cumque, in sacris  
 Bonæ deæ vino libetur, illud non suo nomine nuncu-  
 pant, sed lac dicunt esse, vini tamen amphoram in sacris *Mellaria:*  
 obuolutam apponunt, quam dixere Mellariam, ad quod *Sacra Bona*  
 sacrum nisi castas, quæque à viris abstinuissent, nullas ac- *dea quo in*  
 cedere licebat, templumque deæ neque virum ingredi, *loco fiebant.*  
 nec interesse permittitur: cuius limina purpureis virtut ve-  
 jabantur: quæ non ubique & passim, sed in maximi ponti-  
 ficis domo, in recessu intimo, nocte, non autem die fiebant.  
 Et licet nocturna sacra prisco ritu mulieribus interdita  
 fuerint, in hoc tamen sacro, quum pro populo facerent, *Religio.*  
 mulieres noctu interesse non verantur: quod quidem tan- *Ædes Bonæ*  
 tæ religionis est habitus, ut illud Vestales virgines obiret, & *dea.*  
 per illas sacrum fieret. Cuius ædes alteræ in Auentino, alte-  
 ræ iuxta Iſidis templum fuere, ad nouam viam. Alii dixere  
 Bonam deam, quam Græci\* Gynæceam nuncupant, cuius *Gynæcea.*  
 festis diebus palmitum tabernacula mulieres intexunt, in *Caremonia.*  
 terque solennia tabernacula mulieres intexunt, interque *Genesiam.*  
 solennia draconem apponunt. Quod sacrum non pontifi- *vide Plu-*  
 cis domo, sed in ædibus quilibet suis celebrare assueat aut *tar in Caf-*  
 illis quæ essent in imperio consulari: vel prætoris dignita-  
 te. Dumque sacrum fit, cunctos mares domo exigunt, ne pol-  
 luerentur, & piaculum fieret, quum ritu sacrorum, neque  
 deam conspici, neque sacerdotes palam fieri, liceat. Vxor  
 enim exornata, domo maribus exactis, nouem continuas  
 noctes operata furiali incessu, cum aris crepitu & phana-  
 tico discursu sacra pet agit: aliis simili temulentia ad id sa- *Mœchandi*  
 crum accitis mulieribus: unde occasio frequens mœch- *occasio in*  
 andi, & facultas adulteris data est. In cuius sacrificiis canes *sacris*  
 immolantur: quique huic supplicant, maledictis & probris Bona deos

deam inces-

# GENTILIVM DIERV

incessunt, neminemque optant bonum inuenire, qui domi nascatur: quippe eam dixere Bonam deam, quæ ex corruptis generationes faciat, quare illam Gynæceiam quasi rerum genetricem, vocant. Quod sacrum Damium à more præpostero, ipsaque Damia, sacerdosque Damiatris dicta. Cuius instar apud Siculos dicunt fuisse, apud quos sacrum Cereri, decem diebus, verbis, turpibus & obscœnis, celebrari produnt, magna verborum licentia, scilicet arbitratæ, ex obscœnitate verborum, & iocorum lasciuiæ, Cereris luctum mœroremque leuari, quem ex raptu filia concoperat. Nonnulli Opem dixere Bonam deam, quæ & Maia dicta est, quam nominibus variis, Faunam, & Fatuam, & Marrem deum, & Idæam Pessinuntiam, Cybelelem, Rheam, & Phrygiam nuncupant, quia hominibus fauet, & opem libris præstat: Fatuamque dictam, quod infantes in lucem editos, fandi modos & verba edoceat: cui qui vota concipiunt, manu terram tangentes, velut parenti & genitrici supplicant. Cumque in omnibus sacris qui rem diuinam facit, velare caput soleat, huic aperto capite & inuelato sacrificat. Quam deam Ægyptiis celebre numen fuisse asseuerant: cuius simulacrum sinistra scyphum tenet, dextra sitrum: hoc est, æneum crepitaculum, quod non spiritu, sed motu concussum personat: ab illisque Isis dicta, cui per uigilia excubiæque nocturnæ à puellis peraguntur. Cuius sacerdotes linea amicti stola, per urbem lugentes vagabantur, mox læti sacra perficiunt: in cuius festo, qui ex collegio sunt, sacerdotes, diuersas facies induunt ornatu vario: nam alius incinctus, balteo militem agit, alius venabulo venator incedit, alius longa stola foeminam mentitur, nonnulli cum fascibus procedunt, veluti magistratus. Post quæ mulieres candidis amictibus serra ferentes, cum speculis, & pectine ante simulacrum deæ famulantur, ipsamque, comentes cum lucernis & ampade sequuntur. Et quia Saturni & Vulcani vxor dicitur, ideo flamen Vulcanalis calend. Maiis illi rem diuinam facit, & prægnantem suam mactat Matrem & Mercurio, cuius ferias Saturnalibus incurrere notatum est, festosque illi dies Opalia fuisse, quæ tertio die post Saturnalia auguntur: sicut Robigalia, Floralia, Vinalia, Agonalia, Carmentalia, Agetonalia, & Vertumnalia, Præter quæ fuerunt

*Damium.*

*Cereris sacrum.*

*Ops.*

*Opis varia nomina.*

*Fatuæ.*

*Cæremonia. Opis simulacrum.*

*Cæremonia in sacris Isis dicitur.*

*Festorum quorundam nomina.*

not sacra p  
alia, Palib  
na, alia in  
us qui C  
quibus nu  
ta reclusa  
gnas addu  
Antenod  
campi sui  
quia de Ag  
ferias iui  
ries: dicit  
princeps  
dare dixer  
patur quon  
mentalia v  
cimo octa  
teum aut  
men erat.  
rubigo ses  
sexto Cal  
crum fier  
ve arbores  
dinem fru  
moniti fac  
meruenda  
to corpore  
nisque inue  
dicosiocos  
cer, fabas &  
capreas ali  
copatio  
facibus. cu  
dere, & tub  
le scortum  
esset, & di  
ita hæred  
voluit:  
enoses sim  
Vertumn

uenire, quid-  
am, quæ ex cor-  
næciam quasi  
mum à morte  
Damatrix di-  
isse, apud quos  
bus & obsecra-  
tione, scilicet  
orum lasciuia,  
ex rapto filie  
m deam, quæ  
unam, & Fa-  
ciam, Cybe-  
ia hominibus  
dictam, quod  
erba edoceat:  
ntes, velut pa-  
monibus sacris  
uic aperto ca-  
pyris celebre  
istia scyphu-  
culum, quod  
ab illisque  
proæ à puellis  
stola, per vr-  
ficunt: in  
diuerfas fa-  
nctus, batteo-  
r, alius longa  
tibus proce-  
andis ami-  
ante simula-  
m lucernis &  
ni vxor dici-  
rem diuinam  
& Mercurio,  
est, festosque  
Saturnalia  
onalia, Car-  
ter quæ fue-  
ruunt

runt sacra popularia, non certis familiis tributa, vt Fornalia, Palilia, Laralia. *Sacra popu-  
laria.* Fuit autem ædes Opis in Capitolio  
vna, alia in vico Lugario, Opis & Saturni. Notatumque, *Opis ædes.*  
his qui Ope indigerent, ad asylum Cereris panem dari,  
quibus nunquam templum claudebatur, sicut ædem Hor- *Ædes Hortæ*  
tæ reclusam esse voluerunt, quum sit hortari, ad res ma- *semper re-*  
gnas adducere. Isidis verò ædes vna patricia, altora vero *clusa.*  
Antenodota dicta est, cuius templum in regione Martii *Isidis ædes.*  
campi fuit, proximum Tyberi, iuxta Septa & Ouile. Sed *Agonalia.*  
quia de Agonalibus loquor, sciendum Agonalia statuas  
ferias fuisse, quibus Jano v. Idus Ianuarias ma-  
ries: dictique Agonales dies, quod à principe ciuitatis *Agonales*  
princeps gregis immolabatur: quippe antiqui Age in ma- *dies.*  
ctare dixerunt, quod verbum in solennibus frequens vsur- *Agein.*  
patur: quorum autorem Numam Pompilium ferunt. Car-  
mentalia verò à matribus familias annis singulis fiunt, de- *Carmens a-*  
cimo octauo Calendas Februarias, in quibus aliquid scor- *lia.*  
teum aut sua morte peremptum attulisse, magnum cri-  
men erat. Robigalia à Numa quoque instituta sunt, ne *Robigalia*  
rubigo segetes, neve vredo aut grandio inuaderet. Ideo  
sexto Calendas Maii agebantur, quo die Robigo deo sa-  
crum fieri docuit. Floralia à Flora sumpsere nomen, cui *Floralia.*  
vt arbores affatim efflorescerent, ad iustamque magnitu-  
dinem fructus accederent, quarto Calendas Maii, oraculo  
moniti sacra constituerunt: namque hæc tempora frugibus  
metuenda sunt. In cuius festis diebus forminae, quæ vulga-  
to corpore quæstum faciunt, denudari, & pudendis obscæ- *Cæremonia*  
nisque inuelatis, per luxum & lasciuiam currere, & impu- *in floralib.*  
dicos iocos agere, seruatum est: quibus etiam ædiles ci-  
cer, fabas & miscilia plebi spargere assuerant, leporesque &  
capreas, aliaque mitia animalia ludis admittere, quos in vi-  
co patricio, aut proximo celebrabant, nocturneque accensis  
facibus, cum multa obscenitate verborum per urbem va-  
dere, & tubæ sonitum conuenire. Fuit enim Flora nobili *Flora.*  
scortum, huius autor argumenti, quæ quum præpotens  
esset, & diuitiis afflueret, populum Romanum morte ob-  
ita hæredem fecit, pecuniamque annuam ludis exhiberi  
voluit: quorum instar ludorum Anisteria apud Atheni-  
enses simili licentia fuere. Vertumnalia verò, dies festos *Anisteria.*  
Vertumno dicatos habuere Octobri mense, cuius sacel- *Vertumna-*  
lia.



# GENIALIVM DIERVM

*Vinalia.*

*Meditrina  
sacra*

*Rustica vi-  
nalia.*

*Lex apud  
Thufcula-  
nos*

*Laurentum  
lex.*

*Græcorum.  
Romani.*

*Pithægia.*

lum in vico Taurario erat, vertentibus se ad dextram sub basilicæ angulo: qui deus mercaturæ & vendendarum rerum habitus. Vinalia autem erant duplicia: altera vinis degustandis, duodecimo Calendas Martias, quum vina purasunt, quo die Joui novum vinum libare mos est, quod ex dolio haustum calpare eximebant. Altera, quibus flamen dialis vindemiam auspicatus maturis vuis, vinum leage, & vindemiam fieri iubet: quibus diebus agnam Joui immolant: interque cæsa & porrecta, vinum legit, quotempore ex phano Veneris vinum affatim effundebant. Fuitque veteri lege sancitum, vt Flamen Martialis diceret diem veteri vino libando, medicaminis causa. Inde usurpatum verbum: NOVUM VETVS VINVM BIBO, NOVO VETERI VINO MORBO MEDEOR. Unde Meditrinæ nomen dæ, cuius sacra Meditrinalia, & dies Meditrinalis. Sicut ad primitias pomorum, nova esse dicebant vetera, & alia exoptabant nova, ominis causa. Præter quæ fuerunt rustica Vinalia, quod Veneri ædes tunc dicata foret, eiusque tutelæ olitores addicerentur, quibus diebus erant feriati, quæ dies tempestatibus leniendis solennis habebatur, qua novum vinum in urbem ferre, & in cellis vinariis condere assuerant. Apud Tusculanos lege cautum erat, ne quis novum vinum, antequam Vinalia calentur, in urbem inueheret: Laurentibus, ne quis pomum ex alieno legeret in arimum, quod humeris vectaretur: Græcis, ante vernum æquinoctium, ne quis vitem incidere, neque vnam ante æquinoctium autumnale gustaret: Romanis vino & novis frugibus, antequam sacerdos primitias libasset, vesci non licuit. Græcis quoque in vsu erat, in festo, cui Pithægia nomen, quo dolia relinquuntur, vinum affatim haurire, ad cuius potum non servus modo, sed mercenrios, clientes & rusticam turbam aduocabant.

Tantum & quantum comparativo nonnunquam coniugi:  
ademque pro domo sæpe apud auctores inueniri.

## CAPVT. IX.

CUM à tumultuariis negotiis, ingenii vegetandi causa, animum ad mansuetiores musas quandoque diuertire, incidimus forte ad id temporis, quum hæc commemoraremur, in bellum Elegantiarum (quem sic inscripserat

gram

grammatici cuiuspiam docti hominis & confidentis, qui *Taxatus*  
 pleraque exquisitè, & non indifertè, ex autoribus adno- *Laur. Valla*  
 tasse videbatur. In quibus ita scriptum legimus: Tan- *Elegantiarū*  
 tūm & quantum, verbo & positiuo: tantò & quantò, com- *lib. I. c. 18.*  
 paratiuo iungi oportere, vt quantò es doctior, tantò es  
 melior: quantum potes, tantū elabora. Arguitque La-  
 stantium velut parum difertè loquutum: Quantò frequen-  
 ter impellitur, tantò firmiter roboratur. Sed quum non  
 longè tecus à probatissimis hæc obseruata legissemus, pro-  
 festo id non vsque quaque verum putamus: ipsumque qui  
 inter grammaticos principem locum facile tenuit, quod  
 citra calumniam dictum sit, incuriosè processisse. Esto e-  
 nim quòd sic fuerit ab autoribus sæpè vsurpatū, quin secus  
 dici scribique possit citra reprehensionem, non negaue-  
 rim: siquidem & tantū cum quantò, & cum positiuo aut  
 comparatiuo iungi non indifertè plerunque videmus. Fu-  
 itque hæc oratio notè erudita solū, sed suis numeris om-  
 nibus absoluta. Titus Luuius tertio ab vrbe condita: Quan-  
 tū iuniores patrum, plebi se magis insinuant, eo acrius  
 contra tribuni tendebant. Lucius Florus epitomarum  
 secundo: Numantia, inquit, quantū Carthaginis, Capuæ,  
 Corinthi opibus inferior, ita virtutis nomine & honore  
 pari omnibus. Idem de Cassiano bello: sed quantò est ef-  
 ficacior fortuna quàm virtus, tantū esse virtutem. Pli-  
 nius Nepos epistolarum vltimo: Quantū ab huiusmodi  
 cupiditatibus remotior eius animus esset, tantò impensius,  
 &c. Tacitus hystoriarum 4. Tiberius, inquit, quantò in-  
 tentus olim publicas ad curas, tantò occultior in luxus.  
 Plinius quoque hystoriæ naturalis decimo septimo, mul- *Cap. 18.*  
 tum superlatiue iunxit: Domus, inquit, multū pulcherri-  
 ma consensu omnium ætate ea in colle Viminali, C. A-  
 quili fuit. Quinetiam dixit grammaticus noster, proxi-  
 mè accedere ad vim comparatiuorum ante & post, vt tan-  
 tò ego ante veni, non tantū. Contra quod autoritas  
 Plinii & aliorum obuia est, Naturalis hystor. xviii. Quan-  
 tū igitur vnuerfas terras ager Campanus antecedit,  
 tantū ipsum pars eius quæ laboriæ dicitur. Cæsar com-  
 ment. vi. Omni, inquit nobilitate Heduo rum interfe-  
 cta, tantū potentia antecesserunt: & alius passim autori-  
 bus probatissimis, in quibus liquet, tantū cum quantò, &

# GENIALIVM DIERV

In eundem,  
lib. 3. c. 7.

comparatio & positio, non absque cultu Latini sermonis iungliceret. In eodem quoque libro scriptum fuit, *Ædem* singulari pro templo, plurali numero pro domo accipi oportere, nisi sacras adieceris: quod tamen secus dictum definitumque plerunque est. *Q. Curtius* lib. 5. Stabant, inquit, ad fores ædis eius, in qua rex vescebatur: & alibi: Excubabant seruatis nocturnis vicibus, proximi foribus ædis. *Cic.* pro *Cluentio*: atque illo tempore, inquit, in æde *T. Annii* hominis honestissimi *Scalenus* accersitus ab *Oppiano* venit. Rursus ædes plurali pro templo *T. Liuius* non semel ponit: *Dumuius*, inquit, creati fuere ædibus dedicandis. *Suetonius* in *Claudio*: Spectacula, inquit, edidit, cum prius ad superiores ædes supplicasset. Neque abnuerim, quin frequēs habeat usus, ut ædes plurali numero pro domo, pro templo verò singulari dici conveniat. Sed tamen quin altero etiam modo Latine dici possit, isque sermo citra reprehensionem probabilis sit, licet parcius circumspectiusque, antiqua dicta & veterum auctoritas facit.

Qua lege duodecim tab. utiliter & commodè, quæ ut patrum consuliè, & nimis seuerè scripta videbantur.

## CAPVT. X.

Populus Romanus trecentos annos sine legibus vixit. Decemuiros, quando primum creati. Leges xij tabularum. Athenis Romæ araduia.

**A** Condita urbe ad annum ferè trecentessimū, populum Romanum incipiti bello distractum, sine legibus certis, suis tantum moribus vixisse, neque externas leges conquisisse, satis constat: trecentesimo demum exacto anno post finitimos superatos bello, quietis rebus, quum res publica legibus formanda videretur, decemuiros legum ferendarum causa creantur: qui Athenas profecti ad iura statuenda, ut peregrina instituta, scita, moreque noscerent. Quamquam contextus hic dicat decemuiros Athenas profectos, ut leges à Græcis ciuitatibus peterent, tamen hoc non ita simpliciter accipiendum est: nam historia veritas habet, tres tantum legatos ad Græciam, pro legibus petendis atque afferendis, missos, allatis autem legibus decemuiros constitutos esse, qui eisdem Romanas leges conficerent & publicarent. Vide *Zasium* in *Commentariis* ad *l. 2. §. exactis* ff. de orig. iur. diuino consilio leges duodecim tabulis, in æs incisas, in foro propofuere, exceptas à *Solone* legibus, quas *axib.* ligneis continerentur, quibus boni equique iusta, prauis deli-

delictorumque  
uendi norma  
postea omni  
uit. Quæ  
niquatque esse  
ditis, quæ ea  
dem tamen  
leges scripta  
phyrii fuere.  
di, *Alia* C  
prodantur, Pa  
otia: alii Oz  
ergo *Zephyr*  
placita imita  
cerbiores leg  
atque iniuria  
rum & pœnas  
omnis animæ  
arbitrio edel  
lone scripta  
iuraque & i  
randi iura, s  
scriptas prom  
*Zoroastes* Ba  
thaginensibu  
culis, *Egy*  
*Thebanis* Ph  
in *Thracia* su  
sua abrogati  
cum *Roma*  
iure scripto,  
bati, pro leg  
nis nullas de  
lex edicta fuit  
ras non nou  
bique adeo  
Sed quæ pri  
dem tabulis  
quum ad ma  
monumenta

delictorumque depulsio, tum iudiciorum ordo, & bene viuendi norma, pœnæque ac præmia constituta sunt: à quibus postea omnis diuini humanique nostri iuris sanctio manauit. Quæ quidem leges, quum longi temporis abusu antiquatæ essent, & vetustate consenuissent, nouis postea editis, quæ eadem illa continerent, licet mutatis verbis, eadem tamen scita, & constituta mansere. Primienim qui leges scriptas proposuere, æquandæ libertatis causa, Zephyrii fuere Locri in Brutiis, à Zephyrio promontorio dicti, Aiæcis Oilei socii: licet alii in Bœotia Locri Opuntii prodantur, Patrocli patria: alii Epicnemidii in eadem Bœotia: alii Ozolæ e malo odore nuncupati, in Lybia. Hic ergo Zephyrius Zeleucus, Spartanorum & Cretensium placita imitatus, qui à Minoe vetustas leges acceperunt, ac cerbiore leges conscripsit, pœnasque iure debitas, iuris atque iniuriæ regulas scripto præfinit, vt metu iudiciorum & pœnarum à criminibus abstinerent. Antea enim omnis animaduersio criminis, non scripto iure, sed iudicis arbitrio edebatur. Postea Athenienses à Dracone & Solone scriptas leges, in Prytaneo ab eo fixas & propositas, iuraque & iudicia acceperunt. Demum Romani moderando iura, summis in sumisque æquando, illotum exemplo scriptas promulgarunt. Et sicut Cretensibus Minos, sic Zoroastes Bactrianis & Persis leges dedit, Charonda Carthaginensibus, Zamolxis Scythiis, Plato Magnesiis & Siculis, Ægyptiis verò Minas, Trismegistus, & Bocorus, Thebanis Philolaus, Andronodotus Chalcidensibus, qui in Thracia sunt. Protagoras autem Thuriis, quibus postea abrogatis & inductis, Metellus deuicta Creta, illas Lacedæmonii iure scripto, sed moribus tantum, vsu annorum comprobatis, pro lege vsi sunt. Ideo Lycurgus leges scriptas Spartabatis, pro lege vsi sunt. Sed quæ priscis institutis, per conditores Romani iuris eiusdem tabulis ad verbum scripta fuerint, parum cōperta sunt, quum ad manum non sint, nulliq; annales extent, nulla que monumenta vetustatis: nisi quod pauca quæ ad morum di-

*Leges scriptæ  
à quibus  
primam  
proposita.*

*Zeleucus.*

*Legum latorum  
diuersarum  
gentium.*

*Lacedæmonii iure scripto  
pro non utebantur.*

*Quæ olim in  
xii. tabulis  
scripta parum  
compertum.*



# GENIALIVM DIERV

*Hermodor*<sup>9</sup>. disciplinam & iudicia spectant , inter cense autores produunt.  
Exstantque (vt multi asserunt) Hermodori Ephesi legum  
decemviralium primi interpretis scripta relata , cuius sta-  
tua ob id fuit in comitio erecta. Ex quibus pleraque ex-  
ploratè & fatis vtiliter, quædam dūriter & inhumane, non-  
nulla re misse & leniter videntur constituta, quorum ali-  
qua probanda , multa velut immitia & agrestia refellenda  
sunt, nisi fortè multo æuo inter ciscos , & reconditos illius

*Quadam ex  
xij. tabulis  
relata.*

sensus non tenemus. Ex his non alienum fuerit, aliqua,  
licet nimis peruetusta & obsoleta, annotasse : nam faciem  
carpere, & genas radere vnguibus, mulieres per commode  
vetabant: neque magicis artibus segetem ex alieno tradu-  
cere , neque defunctorum corpora in vrbe vbi aut sepeliri  
vtiliter sanciuerunt , eiulatusque & flebiles questus quoti-  
dianasque lachrymas , & cantus lugubres in funeribus in-  
hibuere: sicut à Solone constitutum fuerat. Verba ex ea  
legè hæc sunt : Faciem ne carpito , nève alienam segetem  
pellexeris, mulieres genas ne radunto, nève lessum funeris  
ergò habento. in vrbe ne vrito, nève sepelito. Tum si quis  
in suo arborem panxit , à vicini fundo quinque saltem pe-  
des abesse velit, in hæc verba: Si quid in agro plantaueris,  
quinque pedes à vicino abesto : Si ficum aut oleam , pedes  
nouem abesto. Quod autem alienam segetem pellicere  
veneficiis lex vetuit, idèò cautum est , quod carmine euo-  
cari fruges, & aliò transferri veteres credere : quod ne li-  
ceret, an alterius iniuriam condere , etiam lege sanxerunt.

*Carmine e-  
uocabantur  
fruges.  
Sanctio de  
patrib. erga  
filios, & con-  
tra.*

Insuper filios sub patris iure esse , illosque victus necessita-  
tue causa patrio iure vendere, & precium quæstui esse, vs-  
que ad tertiam auctionem, nève id fraudi ignominiaue ef-  
fer, neque filius quicquam in bonis esse , patribus viuenti-  
bus, voluere, nisi patrio iure emancipatione solutus foret,  
aut se iubente sponfam filius duxisset , quod antea à Numa  
Pompilio cautum fuerat, quem etiam pater occidere pos-  
serat. Sed quum e prisca illa seueritate postea desinissent,  
sequeuti interpretes, ius naturæ sequuti cauerunt, vt liberi  
parentes alant, aut vinciantur. Quam emancipationem, seu  
cuius rei alienationem, secundum formulas antiqui iuris ita  
fieri iubebat vt non minus quinque testibus Romanis ci-  
uibus, & libri pende, qui libram æneam tenebat, is qui mā-  
cipium accipit, æs tenens, ita dicat : Hunc ego hominem  
ex iu-

*Modus ven-  
dendi pueros  
aut manci-  
pium.*

ex iure Quir-  
cuti libran-  
quasi peri-  
um & dictio-  
que, gigit a  
solennitate  
magistratu  
ita vendice-  
um ellesio-  
tra vendice-  
rem addice-  
ra, cessio re-  
tur, vt in em-  
neretur & li-  
gato corpori  
aut a patre  
trem alere, i-  
am in auen-  
lieno, quicquid  
fictos æris  
interiura  
gum iniuri-  
itari, nève  
mal pro no-  
tur. Quod  
quippiam, q-  
de omni qu-  
quoribus de  
in dubium  
seruitutem  
um eunti v-  
sedecim pe-  
libertatem  
liben capite  
aut liberu-  
nit edicto,  
rem, sed in  
tor a seru-  
rem interi-  
tur dari, F

ex iure Quiritum meum esse aio; post quæ verba, ære per-  
 cutit libram, atque illi æs dat, à quo mancipium accipit,  
 quasi per imaginariam venditionem precii loco, in ius su-  
 um & ditionem vendicaret de alterius manu. Quæcun-  
 que igitur alienatio duodecim tabulis, haud aliter, nisi hac  
 solennitate, fieri iure poterat, aut cessione, quæ fieret apud  
 magistratum pop. Rom. uti cui iure res ceditur, rem tenēs,  
 ita vendicer: Hunc ego hominem ex iure Quiritum me-  
 um esse aio; mox prætor interroget eum, qui cedit an con-  
 tra vendicer: Quo negante aut tacente, ei qui vendicarat,  
 rem addicit. Idque legis actio dicitur, quia traditione pu-  
 ra, cessione rei mancipi non explicabatur. Quare vsurpa-  
 Legi actio.  
 tur, ut in emptione rerum, quæ mancipi sunt, libra interpo-  
 neretur & libripens. Si tamen filius è muliere, quæ vul-  
 gato corpore quæstum fecit, & non iustis auptis editus, Filius mere-  
 aut à patre nullis foret artibus instructus, lege Solonis pa-  
 trem alere, minime cogi poterat. Glandem quoque su-  
 trem alere, minime cogi poterat. Glandem quoque su-  
 alieno, qui in iuria alterius arbores cecidisset, in singulas trem alere  
 ficulos æris viginti quinque pœnam, soluere coge-  
 interiura stillicidiorum & parietum, ne quis ædibus ti-  
 gnium iniunctum eximere cogatur, sed duplum pro eo præ-  
 stari, ne ve quadrupes pauperiem alteri faxit, sed dari ani-  
 mal pro noxa, aut eius offerri æstimationem, lege caueba-  
 tur. Quod à Solone statutum erat, ut si canis morsu affecisset  
 quippiam, quatuor pedum capistro nexus dederetur, quod  
 de omni quoque pecore sancitum est. Iisdemque legibus  
 quoties de alicuius statu causa agitur, ut liber an servus sit,  
 in dubium veniat, dari vindicias secundum libertatem aut  
 servitutem cauebatur. Utque ad agrum meum per tu-  
 um eunti via mihi pateat, quæ in porrecto octo, in anfractu  
 sedecim pedum foret. Dari autem vindicias secundum  
 libertatem tunc dicebatur, quum prætor super assertione  
 liberi capitis aut servilis personæ, quem assertor servum  
 aut liberum dicit, de quo ambigitur, datis induciis decer-  
 nit edito, ne interim asserto vis inferri valeat per asserto-  
 rem, sed in libertate qua fungitur, maneat. Cum vero præ-  
 tor assertum in servitute, pro servo teneri, apud asserto-  
 rem interim iubet, vindiciæ secundum servitutem dicun-  
 tur dari. Furta quoque eadem lex vsque adeo aversa est:

Vindicia se-  
 cundum li-  
 bertatem.  
 De vindiciis  
 vide l. 2. §.  
 initium ff.  
 de orig. iur.

Vindicia se-  
 cundum ser-  
 vitutem.

# GENIALIVM DIERV

& tam seuera correctione plectit, vt furem manifestum in seruitutem tradat illi, cui furto quid subtractum foret. Furem vero nocte depresum, quoquo modo: die vero, si telo se defenderet, & demum cum clamore occidi permiserit, in hæc verba: Si nox furtum factum sit, si im aliquis occisit, iure casus esto, Furta quoque per lancem & licium concepta, velut manifesta, seueriori pœna puniuit. Et diuerso Lycurgus Spartanis furta impunita esse voluit, quomagis acuerentur ingenia, animoque essent vegero & solerti, exemplo Germanorum & Ægyptiorum, qui furta legibus inulta reliquere. Si tamen sacerdoti exhibita fuissent, furi ablata rei pars lucro accedebat. Apud Persas fuere Cardaces, quibus nullus erat rapinis modus. Nam per occasionem & licentiam rapto viuere permittitur. Fertur tamen Dionysius senior, quem scelus conuictus grauius puniret, illos qui vestes furabantur, impune abire iussisse. Contra vero apud Scythas, quibus nihil erat furto grauius. Seuerissima enim plectebantur pœna, qui turbato gentium iure, de possessione dominos euerterent. Indi quoque à rapinis velut contra hominum societatem, contraque diuinum humanumque ius magnopere abstinere, adeo vt si quis vestigal furatus esset, capite lueret: tamen si Herodotus autor sit, Tauroscythas furandi licentia sibi victum quaritare. Id quod Solon apud Athenas sanctionibus magnopere vetuit, cauens vt si quis, quod non posuisset, tolleretur, tanquam improbus pœnas daret. Præceteris Draco legum lator, vt ab alieno omnes manum abstinere, furta tam morosissime pensitauit, vt eum qui stercoreandi causa sterqus bubulum abstulisset aut olera, capitis supplicio afficeretur: censuitque furto teneri etiam, qui iumentum aliorum, quam quo vtendum acceperat, deduceret. In Lycia ferunt constitutum, vt si liber homo quippiam furatur, libertate amissa, seruus cogatur esse & mancipium. Alexander quoque Seuerus adeo vindex furtorum fuit, vt præter seuerissimas pœnas, nullum raptorem aut furem salutationi admiserit, illosq; velut nequissimos, e conspectu sum mouerit. Dixere autem furta per lancem & licium, quod fures, qui in alienas penetrabant ædes, ple- runque (vt est sagax furum solertia) licium ferebant, quo furta alligarent, & lancem præ oculis, ne innotescerent.

Eadem

*Lex de furi-  
bus l. si pi-  
gnore §. fi-  
nem. ff. de  
fur.*

*Furta per  
lancem &  
licium con-  
cepta.*

*Spartani  
furta impu-  
nia.*

*Cardaces.*

*Scytha.*

*Indi.*

*Tauroscy-  
tha.*

*Solonis san-  
ctio.*

*Draconia  
lex.*

*Lycii.*

*Alexander  
Seuerus.*

*Furta per  
lancem &  
licium.*

Eadem quæ  
nocte fieri  
postea Ge-  
lex definit  
rent. Vt  
licito, quod  
præsentia  
suprema  
per soluto-  
rem trans-  
minium in-  
duntia  
pacti & con-  
duplicem  
formulas d-  
Nam in re-  
vendidit se-  
tamen leg-  
tur dubia  
quingent-  
rum dice-  
cium stare  
rebat.  
coe bienn-  
bilque de-  
legem inco-  
na trans-  
bulum sep-  
Frugem q-  
vel infame  
capitale fu-  
na. Eum  
capite pun-  
cim tabul-  
tum dam-  
uit, ded-  
nus. Qu-  
ruisset, de-  
parit ipse  
seruus equi

Eadem quoque lex cætus nocturnos & coitiones, in vrbe nocte fieri, vetuit: quod lapsu mox temporis obliteratum, postea Gabinia lege innouatum fuit. Noctemque ita *Noctis definitio secundum legem.* lex definiuit, vt post solis occasum noctem esse decernerent. Verba legis hæc sunt: Ante meridiem causam con-  
iicito, quum perorant ambo præsentēs: post meridiem præsentī litem addicito, si ambo præsentēs. Sol accusus  
suprema tempestas esto. Venditæque rei & traditæ, nisi *De rerum venditionibus.* per soluto precio vel satisfacto, haud aliter rem ad emptorem transferri voluit. Furtiæque rei vsucapionem & dominium inhiuit. Quo etiam iure cauebatur, in rebus vendundis ea præstari oportere, quæ essent nuncupata, ita vt pacti & conuenti steret formulæ: quæ qui inficiatus forte, duplicem subiret pœnam. Quod mox à iureconsultis, qui formulas de dolo malo inuenerunt, cautius statutum est. *Retentia*  
Nam in re vendita siquid esset vitii, quod emptor ignoret, *in venditione venditor sciati, retentiam quoque multari iusserunt. Erat ne multatam tamen lege constitutum, vt si quis peteret, quod inficiaretur dubia argumentorum fide, ambo, petitor, & reus æreos Iuramentū*  
quingentos apud pontificem deponerent, quod iuramentum dicebatur: & demum re discussa, victor pro quo iudicium staret, nummos reciperet: victi vero, ad ararium *per pecuniā depositam.* rebatur. Et tamen si lege duodecim tabularum, vsucapione bienniali, fundi dominium transiret ad emptorem, nihilque de vrbans caueretur prædiis, iureconsulti postea legem interpretati, idem placitum iuris æquitare, ad vrbana transtulere. Qua etiam lege cautum fuit, vt vestibulum sepulchri, sicut sepulchrum, vsucapere non liceret. Frugem quoque alterius aratro quæsitam nocte pauisse, vel infame carmen proposuisse, puberi duodecim tabulis capitale fuit: impuberi vero, prætoris arbitratu fustis pœna. Eumque qui hostem concitasset, aut opem tulisset, capite puniuit. Furti quoque noxalis actio, lege duodecim tabularum cōstitutā erat, vt si seruus quadrupesve furtum damnumve admisit, vel fraude aut perfidia quid patrauit, dedendo seruū aut quadrupedem liberetur dominus. Quod si seruus equusve meus in stadio coronam meruisset, domino deberi cauebatur, his verbis: Qui coronā parit ipse, pecuniāve, eius virtutis ergo arguitur, quam seruus equive meruissent. Et hæc omnia sapientia pro-



# GENIALIVM · DIERVM

*Legas xii. in* pe singulari, eisdem tabulis sancita & sacrata fuero. Nec  
*bularum cir* tantum circa corrigendos plectendosque mores, sed circa  
*ca ultimas* ultimas voluntates, & bonorum successiones testamento  
*voluntates.* debitas, & ad parentum bona admissionem, eisdem tabu-

*Ephialtis*  
*rogatio.*

*Solon.*

*Arabes.*

*Lycii.*

*Cantabri.*

*Germani.*

*Æthiopum*  
*regni here-*  
*ditas.*

*Libertorum*  
*bona.*

*Tutores.*

*Thuriorum*  
*lex.*

Nam masculos æque ac fœminas  
 ad bona parentum pariter vocavit, eosque si e testamen-  
 to valido, siue nullo: nec solum natos, sed posthumos, inui-  
 tos & necessarios hæredes esse iussit, proque hæreditariis  
 portionibus legata distribui voluit. Quod olim Ephial-  
 tes Ephorus Lacedæmoniis lege prohibuit: nam rogati-  
 onem tulit nimis insolentem, ut liceret patri, filiis omiſſis,  
 extraneos scribere successores, hoc agens, ut filium quem  
 odio proſequeretur, ex hæredaret. Solon vero, nisi exta-  
 rent glii, quos testator voluit, scribi hæredes iussit, pro vo-  
 luntate. Apud Arabes lege cautur, ut fratres gentilium  
 hæreditatum successores, antecedant filios, quia: natu  
 grandiores sunt. Lycii populi filias. non filios, hæredes  
 nuncupant, & à matribus cognomena ferunt: qui etiam  
 apud Cantabros vetus erat mos, ut maribus omiſſis, filias  
 ex asſe instituunt. Germanis vero de bonis testari non  
 licebat: sed si liberi extarent, ad intestati patris hæredita-  
 tem admittebantur: si minus, proximiores propinqui. Ap-  
 pud Æthiopes ad regni successionem, nō regis, sed fratrum  
 filii vocabantur. Prodictum tamen memoriæ est, Metelli  
 filios Romæ à patris hæreditate exclusos, testamentum ta-  
 men irritum non fecisse, satius arbitrati, bonorum extorres  
 fieri, quam qualemcunque patris voluntatem non tueri.  
 Non sic Hortensius orator & Fulvius Flaccus. Nam sce-  
 lestissimos filios, & parricidii conuictos, quanvis bonis se  
 abdicaturos iurassent, hæredes tamen bonorum relique-  
 re. Attilia vero Variola cum à patre octogenario hæ-  
 reditate exclusa esset, centumviralitamen iudicio ad pa-  
 tris bona admissa fuit, pro eo quod vndecimo post die  
 nouercam ei superinduxerat, velut decrepitus pater ætate  
 desperet. Libertorum quoque hæreditatem, & tutelam  
 filiorum, si intestati decessissent, ad patronum pertinere.  
 Quibusque tutor datus non esset, proximos agnatos, vel-  
 ut fide & constantia singulari, ad tutelam & curam aduo-  
 cavit. Fuitque apud Thurios lege cautum, ut bonorum &  
 fortunarum pupilli, agnati proximi curam agerent, i-  
 pſius

pſius verò  
 bus dare  
 esset, ad  
 qua frau  
 quæ tutel  
 re dicitur  
 multo pos  
 dunt nunc  
 unt. Ap  
 tutores du  
 uns dent  
 cedenti, p  
 Agnatus  
 minuti es  
 bar. Pā  
 umque ad  
 rem à pup  
 que patri  
 gnatorum  
 regnum ad  
 vxore diu  
 cognita,  
 nis culpa  
 culpa ioc  
 terta à m  
 rei quod  
 vero non  
 dicare iul  
 lis data fo  
 re. Ven  
 triginta  
 Quod sic  
 venit, qu  
 straretur  
 esset affe  
 fecerit, s  
 gnum ce  
 straretur  
 que illi c  
 patroni

phus verò educatio, & morum institutio, maternis affini-  
bus daretur. Solonistamen lege cautum fuit, ne is tutor  
esset, ad quem post obitum, pupilli bona redundarent, ne  
qua fraus, neu quis dolus compositus pupillo exitio forèt:  
quæ tutela fiduciaria dicta. Quippe fiduciam is habe-  
re dicitur, cui res aliqua mancipatur & creditur, vt haud  
multo post mancipanti reddat. Eos Lacedæmonii  
dixit nuncupant, qui alterius tutelam curamque suscipi-  
unt. Apud Indos lege cauetur, vt patre defuncto, filiis  
tutores duo, qui illorum curam agerent, peregrini, non ci-  
uns dentur. Atque si nemo suus hæres patri existeret de-  
cedenti, proximos agnatos hæres iussit esse, his verbis:  
Agnatus proximus familiam habeto. Si tamen capite  
minuti essent, illos ad bona decedentis lex non admitte-  
bat. Patronumque ad bona liberti tunc demum pecu-  
liumque admisit, si nemo suus foret. Suspectumque tuto-  
rem à pupilli tutela amoueri, furiososque & prodigos, qui-  
que patrimonium profusi sumptibus debacchantur, in a-  
gnatorum tutela & cura esse voluit: quibus etiam bono-  
rum administratio lege interdicta fuit. Viro quoque ab  
uxore diuertere, aut res suas sibi habere, nisi causa legitimè  
cognita, eisdem tabulis verabatur: quo diuortio nulla vx-  
oris culpa subsequuto, dos integra repetebatur. Si verò  
culpa inesset, vsque ad dimidium dotis in singulos liberos  
sexta à marito retinebatur. Interdum si diuortium fie-  
ret quod melius æquius esset, apud virum manere: quod  
verò non esset melius æquius, id vxor post diuortium ven-  
dicare iubebatur. Quod si in confessum aut iudicatum  
his data foret, triginta dies exoluendo debito præfixi fue-  
re. Verba legis sunt: æris confessi, rebusque iudicatis,  
triginta dies iusti suato, post deinde manus iniectio esto.  
Quod si clientem, aut eum qui in fidem patrociniūque  
venit, quisquam nequam & improbus, fraude aut dolo fru-  
straretur, eum lex haud secus puniuit, ac si capitali iudicio  
esset affectus, in hæc verba: Patronus si clienti fraudem  
fecerit, sacer esto. Neque enim leui animaduersione di-  
gnum censuit eum, qui fidem labefactasset, quique fru-  
straretur illum, qui in suam fidem & clientelam venit, se-  
que illi commisit & credidit. Nam clientem qui tutelæ  
patroni se commisit, chariorem habere quàm propinquos  
affines.

*Solonis lex**Tutela fidu-  
ciaria.**ædædædæ.**Tutores du-  
pupillorum) a-  
pud Indos.**Capite mi-  
nuti ad ha-  
reditatem  
non admissi**Diuortium**Solutio de-  
biti.**De patrono  
erga clientem*

# GENIALIVM DIERV

*Perſarū &  
Indorū lex.  
Mendacii  
deſectatio, et  
contra.*

*Mendacia  
in iure ſecū  
dum varias  
ſpecies va  
riis modis  
puniuntur.*

*Nouum an  
ſiquo abro  
gat.*

*Quadam  
inciuititer  
& incurioſe  
decreta.*

*Ex iure ma  
nu conſertū.*

*Aſſiduus.*

affinesque, veteres voluere : id quod Perſis & Indis magni criminis inſtar erat, quorum lege cauetur, vt qui clientem decepiſſet, qui que ter mendacio abuſus fuiſſet, illi per omnem vitam ſilentium indiceretur, nulloque magiſtratu aut honore dignus haberetur. Artaxerxes quoque mirifice mendacium auerſatus fuit, adeo vt mendacis hominis linguam triplici clauo affigi iuſſerit. Fertur Epaminondas tam ſeuerus veritatis cultor fuiſſe, vt ne ioco quidem quandoque mentitus ſit. E diuerſo Ægyptiis nullus mentiendi modus, ſummaque mentiendi impunitas erat. Eademque lex, vt ex duabus pluribuſve ſententiis decretiſve, quoties ancipiti res contentione diſtrahitur, ſemper vt antiquo abroget nouum, vtque poſtremum quod populus iuſſiſſet, id ratum foret, ſancitum voluit, & pleraque notatu & ſcitu digna : quæ omnia perpenſo iudicio & librato moderamine, à priſcis legum conditionibus commodè conſtituta ſunt : quorum argumento conſicimus, quàm examinato modo, priſci iuris interpretes, ſcita legum promulgarunt. Contrà verò multa incurioſe & ſubruſticè, paratim inſolenter & inhumanè, non probabili, nec recto iudicio, eadem lege decreta videntur & conſtituta, quæ forſan aut ſegniter peruia, aut negligenter animaduërſa fuere : nam de qua re iudicio diſceptabatur, in re præſenti & apud prætorem exhibita, ex lege duodecim tab. correptio manus fiebat, quod ex iure manu conſertum dicitur : atque de ea niſi coram exhibita, minime decerni, aut iure agi lege poterat. Quodque ſi homo in iudicium citatur, & morbo aut ſenio affectus, ad ingrediendum innalibus foret, iumentum aut plauſtrum lex dari iubebat, quo æger ille forè ſpiritum exhalans, ſupremis annis liſteretur : videlicet nondum per patronos, & aſſertores, aut ſponſores agenda forma conſtituta : cuius verba adſcripſi : Si in ius vocat, ſi morbus cuiuſve vitium extitit, qui in ius vocabit, iumentum dato : ſi nolent, arcerem ne ſternito. Id quod lege Elia poſtea fuit ſublato, cautumque vt locuples iudicio clienti ad eſſet, in hæc verba : Aſſiduo vindex Aſſiduus eſto. Dixere autem aſſiduus, qui pluribus aſſibus & fortunis locuples foret. Nec minus ſeuere quàm duxerit : quòd ſiquis conſultò aut caſu, alterius membrum rupit aut ſecuit, è pacto talio pœna erat. Tum quod ſimile

mon-

monſtri eſt, num credito trimonium tenas, me bidinem, uatatis imman iudicatum ſi vincito, au minore: ſi v uiuit, qui eu plus dato, ve ſequerint Athenis Sol aut ſuper eo chtheia dicta præter bona eſſet: ſicut p Amneſtiam re, qua vete ab Ægypti toris, nulla creditæ bon erat, vt deſu eſſent, cred magno ded poſt aliquo vt ſiitem p publicis ino traditur. foro ſedere corbem acci verò qui cre præfixa die morte affici ſiro, maxim lueret. Ne xille conuic ptis ductum veni ludifica vnà atq; hor

monstri est, & omnem exuperat secordiam : Si ob æs alienum creditori debitor addictus foret, post distractum patrimonium, re familiari destitutus, postque vincula & catenas, membra eius breuissimo laniatu, ad creditorum libidinem, diuidi iubebat, iniquissimo decreto sæuæ atrocitatis immanitatisque. Verba legis sunt: In ius ducito, nō iudicatum facit, aut se vi & iure vendicat, statim ducito, vincito, aut neruo & compedibus quindecim pondo, nec minore: si volet, maiore vincito: si volet, suo viuito: nō suo viuic, qui eum vinctum habet, libras farris indies: si volet, plus dato. Tertiis nundinis parteis secanto, si plus minusve secuerint, sine fraude esto, & infrā. Hanc verò legem Athenis Solon antea abrogarat: nam corpus pro re addici, aut super eo scenerari sanctionibus vetuit, quæ lex Seischtheia, præter bona debitoris, in tergum & corpus nulla vexatio esset: sicut post xxx. tyrannos, parta libertate, Athenienses Amnestiam, hoc est, malorum obliuionem, legem edidit, qua veterum admissorum impunitas dabatur. Idem ab Ægyptiis cautum affirmant, ut vltra res & bona debitoris, nulla in corpus animaduersio foret: nam pecuniæ creditæ bona, non corpus dixere obnoxium, quibus in vsu erat, ut defunctorum corpora vnguentis delibuta, ac si viui essent, creditori oppignorent, & super his scenerarentur, magno dedecore illorum, qui constituta die nō reluissent. post aliquot verò tempora ab Atheniensibus cautum fuit, ut si litein patet non persoluisset, filius exoluere, & vinclis publicis interim detineri cogeretur, sicut de Cimone & aliis traditur. Apud Bæotios qui æs alienum non dissoluit, in foro sedere cogitur, & circumstante plebe, in os & ora corbem accipere: qua nulla fuit ignominia maior. Indis verò qui creditum moratur, à creditore reus agitur: mox præfixa die, si non soluit, manu trunca & oculo effosso, morte afficitur. Apud Pisidas quoque de abiurato deposito, maximum erat iudicium, ut abiurans facinus morte lueret. Nec minus seuerè, quod falsum testimonium dixisse conuictum, de saxo lex delicti iubebat, quod ab Ægyptiis ductum facile crediderim, quib. omne periurium, & veri iudicatio, diis abiuratis, morte luebatur, quod deos vnà atq; homines offēdisset. Mox subsequitis legibus, minor

*Lex crudelis  
in debitores.*

*Seischtheia.*

*Amnestias  
lex.*

*Ægyptii.*

*Defunctorū  
corpora op-  
pignorata.  
Athenienses.*

*Bæotii.*

*Indi.*

*Depositi  
abiuratum.  
Falsi testi-  
monii con-  
uictus.  
Periurii  
conuicti.*

*tior*



# GENIALIVM DIERV

Et or pœna periurio data est, quarum verba sunt : Periurii pœna diuina, exitium ; humana dedecus violati iurandi esto. Apud Indos verò de periurio conuictus, manuum pedumque digitis & extremis membris decurtabatur. Iudicem quoque aut arbitrum iure datum, conuictum ob rem iudicandam, pecuniam accipere, aut qui turpe iudicium nundinatur, non minore seueritate, capite puniuit : cuius rei causa post aliquot secula M. Cincius legem tulit ad populum, qua causidicis munera, ob patrocina, largiri vetuit, sæpiusque legere petita postea Claudius iussit, vt sine patrono quisque vitæ rationē redderet. Contrà verò in eum, qui insigni contumelia quempiam affecisset, tam leuem multam dixit, vt illi qui summa turpitudine fœdatus erat, vltra viginti quinque æris multâ conuicians non deberet, vt tantulo impendio summa iniuria lueretur. Verba legis sunt: Si quis alteri iniuriam faxit, viginti quinque æris pœna sunt: Si quis tamen occentauiisset, aut carmen condidisset, quod infamiam faceret, flagitiumque alteri, capitale sit. Solon verò seueriori disciplina coërcuit iniurias nam pro conuicio, popularem voluit actionem dari, ita vt cuius agendi facultas foret. Cumque masculorum progeniem, ad parentum bona, sine discrimine lex vocaret: illos qui per fœminini sexus necessitudinem pariter sunt coniuncti, ita olos habuit, vt nec inter matrem & filiam ius succedendi daret. Et quum propter membrum ruptum fratrumve, talionem constituerit his verbis: Si quis membrum rupit, in eum talio esto: illi qui alterios fregit, cum ea corporis pars sanctior in homine sit, ob id admissum, nimium tenuiter pœnam dixit, cum propter oris dignitatem, seueriori pœna vindicandum foret. Decedentium quoque voluntates ita lex fouit, vt omne patrimonium, & quicquid in bonis esset, testatori legare permiserit, nihil apud hæredes, qui onus aditionis habet, ex defuncti substantia remanente. Verba legis iunta: Vti legasset suæ rei quisque, ita ius esto. Et pleraque hoc genus, quæ acerbissima, dura nimis & aggressiua visa sunt. Quod autem lex, si cliens morbo sonico impeditur, quod minus iusti valeat, iubet diem iudicii esse diffusum, ex bono & æquo factum crediderim. Siquidem sequuti Jurisconsulti legem XII. tabularum interpretati mor-

*iudicis cor-  
rupti pœna.*

*Cincii lex.  
Causidicis  
munera non  
landa.*

*Contra eos  
qui contu-  
melia aliquem  
affecissent.  
Carmen in  
fame edi-  
disse.  
Solon.*

*Inter matrē  
& filiam ius  
succedendi  
negatum.  
Talio.*

*De volun-  
tate decedentium.*

morbo impo-  
sed cum om-  
mana ratio,  
ductæ fue-  
stabili ratio-  
ri, abrogati-  
tur, sequunt-  
itaque effe-  
nobis iura  
Sacrum / septi-  
mum

SEPTIM  
Spiritus vi-  
mus: quo te-  
gnificat, Pa-  
& Celsio: q-  
erat: qui Pa-  
norum & ag-  
sacrum fies-  
est. Sicur-  
quum, nem-  
loca incole-  
citati castel-  
Capitolii fa-  
qui etiam T-  
pitolinus ex-  
menta effo-  
optimi maxi-  
fuerit. Tria-  
tur, medium  
Gostam Ju-  
per Sabina  
Romulum  
res, qui per-  
scebantur.  
& innouate  
pactionesq-  
immunitat

morbo impedito, iudiciorum tempora dilabi voluere. Sed cum omnis illa decemuiralis seueritas, ac tristis & inhumana ratio, tam lege Ebutia, quā aliis edictis, penitus inducā fuerint, postea sequuti iuris interpretes, miti & tractabili ratione, easdem leges in defesso studio interpretari, abrogatis his quæ duriora, quæ verò æquiora videbantur, sequuti, propositas controuersias vberius explicarunt: itaque effecerunt, vt graui perpenſa iudicio, æquissima nobis iura sanctissimaque hodie tradantur.

*Sacrum septimontium in quibus locis urbis fieret, quiue septem colles urbis fuit, quare in illis precipua dignationis loca forent.*

## CAPVT XI.

SEPTIMONTIUM festum agere Romanos, quod septimum vrbis collis additus foret, apud autores legimus: quo tempore in septem locis sacrum fieri, Varro significat, Palatio, Subura, Velia, Fagurali, Cælio, Oppio & Cæspio: quo die par vrbem vehiculis ferri, criminolum fiebat. erat: qui Paganalia dictus, quod non populi, sed montis norum & agrestium dies festus erat. Quod enim in palatio sacrum fiebat, Palatiar, sicut in Viminali, Fagural dictum est. Sicut inter vrbis colles, Capitolinum fuisse præci quoniam, nemo pubitat, qui Saturnius ab Arcadibus, qui ea loca incolebant, primo nuncupatus, portamque illic ex citati castellis Saturniam habuit, phanumque Saturni in Capitolii faucibus, quod ararium populi Romani fuit: qui etiam Tarpeius à Vestali oppressa armis, postea Capitolinus ex hominis capite inueoto, dum templi fundamenta effodiunt, denominatus est: In quo præter Jouis optimi max. templum Junonis Reginæ, & Mineræ ædes fuere. Tria enim sacella, paruo distincta spatio, visabantur, medium Jouis tonantis, ad dextram Mineræ, ad sinistram Junonis. Quod quidem Jouis templum, semper Sabinis patuisse, traditum est ex fœdere, quod inter Romulum & Tatium istum fuit. Juxta quod sacri anſeres, qui peruigiles excubitores erant, effluenti cibo pasciebantur. In eoque fœdera cum Carthagine osibes ista & innouata, & cum Attalo Pergami rege, zonis tabulis, pactionesque & privilegia, senatusconsulta, plebiscita, & immunitates vsq; ab exordio vrbis, cum exteris gentibus inita

*Septimontium fœdum.*

*Sacrum in septem locis.*

*Paganalia Palatiar.*

*Fagural.*

*Capitolinus.*

*Templa in Capitolino.*

*Juxta.*

*Anſeres in Capitolino.*

*in iuxta Jouis tonantis templum.*

# GENIALIVM DIERVM

*Qua in Capis-  
itolio seruabatur.  
Alia templa  
iuxta Capis-  
itolium.*

*Jouis simulacrum.*

*Omnia deorum simula-  
cra in Capis-  
itolio.*

*Curia Calabra.*

*Casa Romuli.*

*Areopagus.*

*Capitolium  
exustum à  
Sylla resti-  
tutum.*

*Capitolinus  
in Vitellii  
seditione a-  
versus.*

*Capitolia  
item in aliis  
locis.*

*Byrsa.*

inita seruabantur: quæ non modò in tabulis, sed in clypeis quoque quandoque scripta fuere. Siquidem fœdus Galiorum cum Romanis, in corio bouis rotundo instar clypei descriptum visebatur. Fidei quoque & Termini templa iuxta erant: Martis verò & Junonis Monetæ in arce cuius solum, domus M. Manlii Capitolini perniciosi ciuis fuisse traditur: qui nouarum rerum cupiens, regnum appetere aggressus est, in quem fuit iusta animaduersione vindicatum. Quæ quidem arx Capitolio adhæsit, excubis valloque circumdata, in qua situm erat Jouis simulacrum ab ortu vrbs è cupresso, Mentis quoque & Veneris Ericynæ, atque Opis & Iuuentutis ædicolæ inibi fuere: atque omnia deorum simulacra in Capitolio fuisse produntur, inter quæ ara Jouis Pistoris, & Veneris Caluæ, quam sub tecto nominare religio non sinebat, ibique atrium publicum, & Curiam Calabram, quæ casæ Romuli proxima fuit, vbi minor pontifex festos enunciabat dies: ædemque Tonantis Jouis ab Augusto, nouamque aliam Custodi Joui conditam à Domitiano, autores memorant. Quæ curia & Romuli casa in memoriam vetustatis e culmo fuit & stramentis, quo mos veterum & humilis ille cultus notaretur: sicut Areopagus Athenis ad antiquitatis exemplar luto & palea tegebatur. Hunc montem auspicato conditum post incensam à Gallis urbem, quasi propugnaculum imperii, saxo quadrato cinctum fuisse memorant, quem Horatius Puluillus vnà cum templo dedicauit. Interictu deinde quadringentorum & quindecim annorum spatio, incendio absumptum, Sylla restituit. Mox magnificis operibus & imaginibus, magni sumptus, exornatus mons fuit, præcipuè Jouis & Apollinis statua cubitorum triginta, à Lucullo ex Apollonio Ponti vrbe trās lata: quem deinde restitutum Quintus Catulus dedicauit, quod vnum suæ felicitati de fuisse Sylla testatus fuit. Sed quum rursus in Vitellii seditione, dissidentibus prætorianis à plebe, ciuili rabie esset reuersus, Vespasianus illum denuò restituere aggressus, non perfecit, morte præuentus: demum Domitianus in imperio restitutum consecrauit. Sed præter hoc fuit aliud Capitolium Capuæ, arx munitissima, aliud Beneuenti: sicut apud Carthaginenses, Byrsæ opus inuictum, latè prospiciens, Æsculapio (vferunt) dicatum

licatum, q  
Argor arce  
Corinthia  
iminet: a  
nomen, lo  
lascium  
culis mon  
mo Cyath  
arce fuit  
rum Triu  
me. Quam  
cornu bou  
pedes Cori  
lippius appe  
tur: Ægypt  
lymis Mela  
mons Cap  
nemo dubi  
rumant, ip  
isse: aut  
Palatia La  
quod ibi  
Constac  
que quadra  
opportuna  
floriz, &  
mole const  
gustum ad  
vir & vxor  
animis red  
tris magnæ  
noctiluca,  
enucta fu  
uam vique  
& Remus  
ad capna  
erarium fi  
& domun  
rat. & ad S  
quoque pr



dicatum, quod erat Carthagini instar Capitolii. Et apud Argos arces duæ, ex quibus Larissa egregie munita. Et Larissa. Corinthia erocorinthus munitissimus vertex, qui urbi im- Acrocorin-  
 iminet, atque Athenis Munychia & Cecropia, cui πόλις thus.  
 nomen, locus oatura magis, quam opere septus: nam Pe- Munychia.  
 lasgicum (quæ Athenarum pars editior erat) incolere ora- Cecropia  
 culis moniti verabantur. Susis autem Mnemonium, in Sa- Pelasgicum  
 mo Cyathis & Amastris, iuxta Paphlagoniam Sefamis, pro Cyathis.  
 arce fuit & munimento, apud Heduos Bibracte, Brutio- Amastris.  
 rum Triueres, Syracusis Acradina, Messenæ autem Ito- Bibracte.  
 me. Quam acrocorinthus Philippus si haberet, vtroque Acradina.  
 cornu bouem tenere Demetrius dixit: sicut Græciæ cō- Ithome.  
 pedes Corinthum, Chalcidem & Demetriadem, idem Phi-  
 lippus appellauit. Arx verò Thebana, Cadmea diceba- Cadmea.  
 tur: Ægypti regum Memphis, Babylonis Pteræ, Hieroso- Memphis.  
 lymis Mesade, Massiliensibus Ephesium. Palatinus verò Pteræ.  
 mons Capitolio proximus, quin Arcades habeat autores, Mesade.  
 nemo dubitat, quem à Palantia urbe Arcadiæ dictum au- Ephesium.  
 tumant, ipsumque aborigenes, & Reate profectus tenu- Palatinus.  
 isse: aut à balatu pecorum, seu Pale pastorum dea, vel à mons unde  
 Palatia Latini vxore, siue ab Hyperborea Palantis filia, vel dictus.  
 quod ibi Pallas defunctus sit, nomen sortitum volunt. Victoria  
 Constatque prima fundamenta urbis ibi iacta, Romam ades  
 que quadratam Romulum fundasse, Palatinumque, ne Apollinis.  
 opportunus iniuriæ foret, munivisse. Postea ædem Vi- Musarum.  
 toriæ, & templum Apollinis & Musarum, quod magna Viriplaca.  
 mole construxit, cum bibliotheca Græca Latinaque Au- Febris.  
 gustum addidisse: ibique sacellum deæ Viriplacæ, ad quod Matris ma-  
 vir & vxor dissidētes conuenire, & in gratiam æquissimis gna.  
 animis redire assuerant, ac Febrisphanum, ædemq; Ma- lunonis so-  
 tris magnæ, quæ Berecynthia dicta est, ac templum Lunæ spita.  
 noctilucæ, delubrumque Junonis sospitæ, haud longè post Vesta lucus.  
 extructa fuisse. Etiam lucus Vestæ à Palatii radice, ad no-  
 uam vsque viam deuexus fuit: & Lupereal, ubi Romulus  
 & Remus aliti feruntur & educati. Regionemque Palatii  
 ad capita bubula multos inibi nominasse, ubi postea sa-  
 crarium fuit. Huicq; regioni Germalia, ad Sacriportum  
 & domum Scauri, spectare, quam Clodius mercatus fue-  
 rat, & ad Sacram vsque viam portendi Varro significat. Ibi  
 quoque præclara domus Cn. Octauii, qui ex ea familia



# GENIALIVM DIERV

*Jouſtautoris templum.*  
*Domus in Palatino.*  
Coss. fuit primus: Crassique oratoris. Q. Catuli, atque C. Aquilii, & Lepidi. Templum quoque Jouis ſtatoris in Palatii radice constructum à Romulo, quo tempore inter Romanos & Sabinos pugnatum est, multasſeuerant. Ibique Ciceronis domus, quæ iussu Clodii demolita, in porticum Libertatis translata fuit, fuisse fertur: cui postea & Valerio Maximo ædes impensa publica ædificatas fuerunt. Ac Vitrubii Vacii, qui author defectionis fuerat: quas dirutas vnâ cum bonis \* Semoni ſancto conſecratas, T. Liuius autor est. De Auentino autem, quod ibi rex Albanorum seu Aboriginum Auentinus, prælio ſuſus & ſepultus, monti nomen dedit: vel ab aduentu, quod commune omnium Latinorum Dianæ templum ibi erat, ad quod finitimi frequentes ventitabant: siue ab aduentu, quod olim paludibus diſcluſus mons erat, ratibusque aduecti, illuc commeabant: an ab audente amne Sabinorum, qui loca tenuere (vt Varro ſignificat) dictus ſit, incerta opinio est. Qui quidem collis modice altus, duodecim fere ſtadiorum ambitu eſſe ferebatur. In quo præter Dianæ templum, vbi bouum cornua ſuſpenderant, Lauretum atque Junonis reginæ, & Mineræ templa fuere. Ibique ædes Bonæ deæ, & Libertatis, quam ex mulſticia pecunia Gracchus faciendam locauit. Forumque piſtorium, & ſcalæ Gemoniæ, ex quibus damnati dabantur præcipites: araque Joui Elicio, ad eliciendos fulgurum monitus, à Tullo Hoſtilio dicata: ac ædes Lunæ, Remoniumque, quem locum Remus ad inaugurandum templum cepit, & Armiluſtrum, vbi Tarius, Romulo conſors regni, ſepultus erat: atque ara Veneris Myricæ, quam Murtiam vocant, fuiſſe traduntur. Illud planè conſtat, primos Latinos, capta vrbe Politorio ab Anco Martio, Auentinum incoluiſſe. Procedente

*\* Semoni Jaro.*  
*Auentinus mons unde appellatus.*  
*Templa & ara in Auentino.*

*Scala Gemonia.*

*Latini Auentinum primi incoluerunt.*  
*Auentinus diu extra urbem.*

*Calius collis unde dictus.*  
*\* Vibeno.*

frequentes Romani commearent. Quodque ex ſeptem vrbis collibus, quum cæteri intra pomerium ſint, ſolus ab vrbe diſcluſus intra mœnia longo tempore admiſſus non fuit: siue quod plebs eo ſeceſſiſſet, siue quod Remo auſpicante, illic aues non addixiſſent, velut ominoſum extra pomerium fuiſſe. Calius verò à Cælio \* Jubenko Heuſco, qui cum non parua manu Romulo contra Latinos ducenti ſuppetias tulit, quod ibi locum & ſedem habuere, dictus

dictus, co  
nomen,  
verò T  
dux iſſet  
retur, ib  
& prop  
Claudi  
ratum,  
domus  
templa  
dicebat  
ſuperſu  
In eo qu  
Caracal  
Romea  
nam pra  
tus, Mar  
Claudia  
quas Ma  
ens, qu  
Cærule  
impene  
pide ad  
monte  
duſtus d  
& Curti  
pideo o  
verò An  
Reliqua  
rum hoc  
partim e  
montem  
in eo de  
tut, qu  
pauit, E  
dignita  
ab eo p  
ab excu  
ſexticep

dictus, cognominatusque est, cui quondam Querculano nomen, quod multiplici quercu septus muniretur. Quum verò Tullus Hostilius, Alba diruta, Albanos Roma traduxisset, Caelium vrbi addidit, quoque frequentius incole-  
 retur, ibi sumpsit regiam, ex quo ad plana vrbis leni cluio, & prope æquus descensus erat. In eo enim templum Diui Claudii Nerone demolitum, postea à Vespasiano, instauratum, magna mole constructum erat: ibique Mamuræ domus & Tetricorum ædes, Fauni, Veneris & Cupidinis templa fuere, & Carnæ deæ sacellum, quæ vitalia fouere dicebatur. Campusque Martialis, in quo si quando Tiberis superfusus campum Martium inundaret, Equitia fiebant. In eo quoque duæ aquæ ductus, alter Claudii in Palatium, Caracallæ alter in Capitolium hodie visuntur. Constat enim Romæ aquarum multiplices ductus fuisse temporibus variis nam præter Appiam, Cæruleam, & Curtiam, fuit Anio vetus, Martia, Tepula, Iulia, virgo Alsetina quæ Augusta, Claudia, & Annio nouus, quæ in urbem induunt: inter quas Martia præcipuo nitore fuit, ex Fucino lacu defluens, quam P. & Quintius Marti Romam primi deduxere. Cærulea verò & Curtia, à C. Cætere & Claudio magno impendio, substructionibus maximis, à quadragesimo lapide ad urbem ductæ fuere. Inter quas Claudia ex Cælio monte in Auentinum perenni manabat fonte: cuius aquæ ductus duos Caligula innovauit, qui ex fontibus Cæruleo & Curtio deducti, pro eo quod illos Claudius nouo lapideo opere absoluisset, Claudię dictæ sunt aquæ. Alter verò Anio nouus, in plurimos & vberes lacus diuisus fuit. Reliquæ à conditoribus, aut à locis denominantur, quarum hodie ductus sumptuosissimi operis licet inspicere, partim extantes, partim collapsos & deformatos. Hunc montem (autore Tranquillo) quum multæ insulæ in eo deflagrassent, Tiberius Cæsar precio exhibitorestituit, quem propterea Augustum ex suo nomine nuncupauit, Exquilias autem Seruius Tullius auxit: & ut loco dignitas foret, regiam ibi sumpsit: quas quod exulcæ ab eo potissimè fuerint, Exquilias nuncupauit: tamen si ab excubiis regis dictas nonnulli credant: antea enim sexticeps erat, Cespheus nomen tulit. Cic ex vrbs collibus

Quercula-  
nus.

Templa, do-  
mus, & sa-  
cella in Ca-  
lio.

Aquaductum  
Romæ di-  
uersi.

Claudia  
aqua.

Exquilias

# GENIALIVM DIERV

*Exquiliariū* collibus solis duplici iugo & aggere munitur, quum reli-  
*duo aggeres.* qui singulis contenti sint : ex quibus alter Cespium nuncun-  
 patur, alter Oppius : qui & lacum Fagulatē, hortos Me-  
 cœnatis & Larium, & Querculanum, sacellumque & lu-  
 cum Martis vā complexus est. Malæ quoque Fortunæ  
 & Junonis Lucinæ templa, cuius festa dies Calend. Marti-  
 tiis colebatur à matronis, quòd parturientibus opem fer-  
 ret, & lucem daret. Extra verò Exquiliis locus fuit, cui

*Quirinalis*  
*collis unde*  
*dictus.*

*Quirinalis*  
*aggeres, &*  
*nomina.*  
 \* Jani.

*Viminalis*  
*collis unde.*

*Porta Vimi-*  
*nalis.*  
*Salustiani*  
*horti.*

Puticollæ nomen, vbi puteos in quos defunctorum publicè  
 cadauera, in subiectam foueam mittebantur : fuisse prodi-  
 tum est, exemplo Themistoclis, qui Melitæ templum iux-  
 ta domum constituit, in quo damnatorum corpora, cum  
 vestibus & laqueis condebantur. Quirinalis quoque &  
 Viminalis quin inter septem numerentur, nulla contro-  
 uersia est : sed Quirinalis à Quirini phano, qui ibi colebatur  
 siue quòd à Curibus profecti loca tenuerunt, nuncupatur,  
 qui Agonius, & porta, quæ illuc ferebant, Agonenſis, quæ  
 etiam Collina dicta. Cumque in Quirinali diuersi ag-  
 geres forent, singula sua nomina sortiti fuere : namque ex  
 his vni Tricepsos ad ædem Quirini, contrà quàm sacellum  
 Semonis \* Sangi visebatur : alteri Salutari, ob Salutis ædem,  
 tertio Mutiali, ad ædem Dei Fidii nomen erat, vt Varro in-  
 quit. in eo quoque Numa Pompilius domum habuit,  
 quæ ad Augusti tempora mansit incolumis, vbi & Primo-  
 geniz Fortunæ templum, quæ Publica dicta est, ac Fidii  
 Sabini dei, Salutis & Floræ, templa fuere. Habuitque  
 circum multa memoria dignum, & vallem Quirinalem, v-  
 bi Pomponii Attici domus, cui Tamphilinæ nomen, alias-  
 que domos clarissimas. Viminalis verò, vel ab ara Jouis  
 Viminei, vel quòd ibi viminum sylua esset, denominatus  
 fertur : vbi campus Viminalis, lucus Putelinus, & tem-  
 plum Junonis Lucinæ, Quæ quidem colles à Seruio Tullio  
 post censum perfectum vbi additi sunt. Hic enim adie-  
 cto Exquilno & Viminali, quod intermedii spatii est, sta-  
 diorum sex, à Collina porta ad Exquilnam, turribus mu-  
 niuit, & muro sepſit, ne quando excursions illinc fierent,  
 & hostium præsidium foret : in cuius medio porta Vimi-  
 nalis nomen habet. Habuitque hortos Salustianos, qui  
 præter amœnitatem, profusissimi sumptus erant, Post ali-  
 quot verò tempora, ædibus pulcherriimis magnæ molis or-  
 natuſ

natus mons fu-  
 Crassi domus  
 scientissimi  
 ius pleraque  
 instructas, ali-  
 eodem colle

*Qui flammæ*  
*ciuium*

Nympha Po-  
 ra iuuen-  
 dotē legisse fe-  
 que insigni ve-  
 dornasse, duo-  
 rino alterum  
 faciendi & vi-  
 liquot vero te-  
 dotia oportet  
 omnes à diis  
 sunt, quorum  
 enim pomor-  
 nalis, Vulcan-  
 cici flamen, i-  
 lem fuere.  
 nalis à Furin-  
 ere pomorum  
 tutelæ Palati-  
 quos nonnul-  
 flamines trib-  
 prærant, de-  
 anus, & reli-  
 bis verò, min-  
 quisque curi-  
 ministri esse-  
 rum curiale  
 singulis eni-  
 stordinis, m-  
 tra quinquas

natus mons fuit. Inter quas conspicuæ magnitudinis M. Crassi domus, nec minore sumptu C. Aquili equitis, iuris scientissimi, qui primus de dolo malo inuenit formulas, cuius pleraque extant egregiè constituta: nec non Q. Catuli instructas, aliasq; Romanorum ciuium ædes conspicuas, in eodem colle annotauere annales.

*Qui flamines primi Roma fuerint, quodve flaminis officium, quibusque essent caeremoniis addicti.*

## CAPVT XII.

**N** Vm Pompeius summus religionum cultor, inter cetera inuenta & constituta, flaminē Iouis assiduū sacerdotē legisse fertur, qui re & æstimatione magna fuit, eumque insigni veste, toga prætexta, & curuli sella, ac lixore adornasse, duosq; illi flamines adsciuisse, vnum Marti, Quirino alterum, genere famaq; longe principes, quibus sacra faciendi & victimas immolandi datum munus erat. Post aliquot vero tempestatē, aucta ciuitate, quū augeri sacerdotia oporteret, quindecim flamines constituti fuere, qui omnes à diis quibus sacra faciebant, cognomenta sortiti sunt, quorum primus Dialis, vltimus Pomonalis. Pomona enim pomorum dea est. Martialis verò, Viminalis, Quirinalis, Vulcanalis, Carmentalis, Falacer & Palatualis, ac Peciti flamen, Martiani sodalis, & reliqui deinceps post Dialē fuere. Dialis enim, quod Iouis sacerdos foret, Furinalis à Furina, cuius etiam ferix Furinales, Falacer à Falacre pomorum deo. Palatualis verò, quia illi deæ, in cuius tutela Palatium erat, sacra faciebat, nomina cepere: post quos nonnulli sex Cæsaribus in deos relatis, post funera flamines tributū, ex Cæsarum nominibus, quorum sacris præerant, denominantur: vt Martianus, Helianus, Antonianus, & reliqui. Erantque curiales flamines, maiores: plebis verò, minores: nam præter præscriptos, quum in sua quisque curia publica sacra faceret, singulisque curiis suis ministri essent, à quibus sacra populo dabantur, hi nimirum curiales flamines, eò quod curiis præessent, dicti sunt: Singulis curiis enim curiis bini præpositi erant sacerdotes, honesti ordinis, moribus & virtute præstantes, quorum nemo ciuili potestati sacra quinquagesimum annum inferior ætate fuit: qui nisi à doctis.



# GENIALIVM DIERV

*Exquiliarū  
duo aggeres.*

collibus solis duplici iugo & aggere munitur, quum reli-  
qui singulis contenti sint: ex quibus alter Cespius nuncu-  
patur, alter Oppius: qui & lacum Fagulatē, hortos Me-  
cœnatis & Larium, & Querculanum, sacellumque & lu-  
cum Martis vnâ complexus est. Malæ quoque Fortunæ  
& Junonis Lucinæ templa, cuius festa dies Calend. Marti-  
is colebatur à matronis, quod parturientibus opem fer-  
ret, & lucem daret. Extra verò Exquilias locus fuit, cui  
Puticolæ nomen, vbi puteos in quos defunctorum publicè  
cadauera, in subiectam foueam mittebantur: fuisse prodia-  
tum est, exemplo Themistoclis, qui Melitæ templum iux-  
ta domum constituit, in quo damnatorum corpora, cum  
vestibus & laqueis condebantur. Quirinalis quoque &

*Quirinalis  
collis vnde  
dictus.*

*Quirinalis  
aggeres, &  
nomina.  
\* Jani.*

Viminalis quin inter septem numerentur, nulla contro-  
uersa est: sed Quirinalis à Quirini phano, qui ibi colebatur  
siue quod à Curibus profecti loca tenuerunt, nuncupatur,  
qui Agonius, & porta, quæ illuc ferebant, Agonenſis, quæ  
etiam Collina dicta. Cumque in Quirinali diuersi ag-  
geres forent, singula sua nomina sortiti fuere: namque ex  
his vni Triceps ad ædem Quirini, contrâ quàm sacellum  
Semonis \* Sangi visebatur: alteri Salutari, ob Salutis ædem,  
tertio Mutiali, ad ædem Dei Fidii nomen erat, vt Varro in-  
quit. in eò quoque Numa Pompilius domum habuit,  
quæ ad Augusti tempora mansit incolumis, vbi & Primo-  
geniæ Fortunæ templum, quæ Publica dicta est, ac Fidii  
Sabini dei, Salutis & Floræ, templa fuere. Habuitque  
circum multa memoria dignum, & vallem Quirinalem, v-  
bi Pomponii Attici domus, cui Tamphilinæ nomen, alias,  
que domos clarissimas. Viminalis verò, vel ab ara Iouis

*Viminalis  
collis vnde.*

Viminei, vel quod ibi viminum sylua esset, denominatus  
fertur: vbi campus Viminalis, lucus Putelinus, & tem-  
plum Junonis Lucinæ. Quæ quidem colles à Seruio Tullio  
post censum perfectum vrbi additi sunt. Hic enim adie-  
cto Exquilino & Viminali, quod intermedii spatii est, sta-  
diorum sex, à Collina porta ad Exquilinam, turribus mu-  
niuit, & muro sepſit, ne quando excursions illinc fierent,  
& hostium præsidium foret: in cuius medio porta Vimina-  
lis nomen habet. Habuitque hortos Salustianos, qui  
præter amœnitatem, profusissimi sumptus erant. Post ali-  
quot verò tempora, ædibus pulcherriam magnæ molis or-  
natus

*Porta Vimi-  
nalis.  
Salustiani  
horti.*

Crassi dom-  
cientissim-  
us pleraq-  
instruētis  
eodem co

Qui fl-

N Vma  
rainu-  
dorē legiss-  
que insigni-  
dornasse, d-  
rino alteru-  
faciendi &  
liquot ver-  
doria opo-  
omnes à  
sunt, quon-  
enim pon-  
nalis, Vule-  
citi flamen-  
lem fuere.  
nalis à Fur-  
ere pomor-  
tutela Pala-  
quos nonn-  
flamines tr-  
prærant, c-  
aui, & rel-  
bis verò, m-  
quisque cu-  
ministriel-  
rum curi-  
singulis e-  
sti ordinis  
tra quinq-

ciare debebant: eum sacrorum cura & caeremoniarum ad eos spectauit & pertinuit. Quod sacerdotium non, sicut auguris, perpetuum erat: siquidem si sacra non rite fecisset, *Fla. quibus aut neglectæ religionis flamen argui posset, seu aliquid de causis sacerdotio ei- cerentur.* aduersus constitutum faceret, flaminio abire oportebat. Sulpitius enim flamen, quod inter sacrificandum, apex prolapsum fuisset, sacerdotio deiectus fuit. Caius etiam Claudius, & Cornelius Cethegus, quod extra victimæ perperam dederat, abire flaminio necessum habuit. Cumque flamen sacra diis dare & hostiam immolare vult flamineum puerum aut puellam iuxta habebat, qui parati intentique ministerio, & sacrificanti præsto forent, quæque exequenda, quæ patris moris & ritus erant, sacris ministrarent: quos non nisi ingenuos patrimos & matrimos esse decebat. Cui ad sacra eunti, præco præcimitator dictus, præire & præmonere solebat populo, ut dum sacra fiunt, ab opere cessarent: qui si contumacius parerent, pigrioribus & multa plectebantur: neque enim flaminem aut regem sacrorum religiosis diebus aut feriatis, opus facientem videre fas erat. *Ornatus* Quin etiam dum operabatur *Flaminei pueri aut puella ministerio vig- bantur.* sacris, eo corporis ornatus erat, ut sibilis æneis accinctus, *Flamen in sacris.* victimas caderet, & diis libaret. Ipseque uxorem, cui *Ornatus* Flaminicæ nomen, quoties tonitrua audisset, feriari necessum erat. Cui hoc est muneris loco datum, ut à viro diuertere non liceret: namque ipse vnus vir uxoris, & Flaminica *Flamen vni- cam dun-* viri vnus vxor eligebatur: sicut Ægyptiis ad Tauri sacra, le- *taxat vxo-* mel maritum assumere. Cumque ob sacerdotii dignita- *rem ducebas* tem, in senatum venire, & sententiam dicere, antea flaminis licuerit, idque post temporum curricula, eorum desidia obliteratum esset, L. Flaccus flamen rem longe intermissam reuocauit, eique & reliquis flaminibus, ut veteri iure usurpato, in senatum ingredi, & publico concilio interesse, togamque prætextam, & amplissimi ordinis ornamenta habere liceret, senatus consulto datum est, tamen si carbasum flaminis indumentum proprium fuisse, dicant. Ex eo enim quoties frequens senatus haberetur, flamini haud secus quam senatori in curiam veniendi, consultandi, suffragandi, censendique potestas data fuit. Et tamen si flamines sacerdotio addicti essent, non tamen à belli muneribus erant immunes, sæpiusque res à patribus tentata, & in

# GENIALIVM . DIERVm

utranque partem sermonibus agitata fuit, deſuperque lex  
lata fuiſſet, vt tam flamines quam reliqui ſacerdotes mili-  
tiz munere vacarent, niſi Gallorum imminente tumultu,  
quum reſpub. milite egeret, à militia minime auocandos  
decreuiſſent. Sæpe tamen flamines, ne ad bellum irent,  
religione inhibitos ferunt: quippe Cæcilius Metellus pon-  
tifer max. Aul. Poſthumium conſulem, quoniam flamen  
Martialis erat, ne ad bellum proficiſceretur, neve ſtipendia  
faceret, inhibuit alioſque vetitos fuiſſe conſtat, ne cura  
belli, & rei militaris procuratio, illos à ſacris euocaret.  
Nonnunquam vero Dialem flaminem, extra Italiam ſorti-  
tum prouinciam inuenimus, aſſerentem, nullas religiones  
Diali, Martiali & Quirinali prouincias ſortiri, vetuiſſe. Au-  
guſtus tamen Octauius annuam abſentiam & prouinci-  
arum adminiſtrationem Diali concedi veruit, ne à cura ſa-  
cerorum nimium diu abeſſet. Qui quidem ſicut inter  
flamines honore præcipuus, ſic maximis cæremoniis aſtri-  
ctus erat: quippe ſoli flamini inprimis iurare non licebat,  
neſas æſtimantes. cui deorum ſacra & cæremoniæ credita  
ſunt, ipſi verbo aſſerenti fidem non habere: cui hoc mu-  
nus impendebat, vt ſingulis Idibus, quas feriatas habe-  
bat, bouem Ioui immolaret: vtque ad flaminium aſſum-  
ptas, è patrio iure immunis, conſeſtim ſui potens, fiat. E-  
idemque ſubdiuo vngi, vel ſine interula eſſe, aut equo  
vehi, noctemve vnã ab vrbe abeſſe, non licebat. Si ta-  
men aduerſa valetudo Dialem inceſſiſſet, pontificis ma-  
ximi arbitrio, vltra biuoctium abeſſe, poterat, dum ne die-  
bus publici ſacrificij, nec ſæpius quam bis eodem anno  
procul fiat. Dialemque, coniuge deſuncta, flaminio ab-  
ire oportebat, quia ſine coniuge eſſe, aut iterum coniu-  
gio copulari non decebat: nanque bis nupti, ſacerdotio  
pelluntur. Quod ab Ægyptiis æque ſeruatum eſt, vt ſe-  
mel tantum ſacerdoti, nubere fas ſit, quum reliqui pro  
voluntate & facultatibus plures capiant. Frumentum  
quoque, farinam, & carnem crudam, canem, capram vel  
equum tangere vetabatur. Hederam Diali ſi attigiſſet,  
vel annulum cum gemma, aut nodum habuiſſet, piaculum  
admitti putabatur. fabam tangere aut nominare, vel fune-  
bres tibias audire, Diali flamini non licet: neque enim  
ſeralia attrectare fas erat. Capillum ſi tonderet, niſi æneis  
cultris,

*Fla. prouin-  
cia, aliquo-  
ties præerāt.*

*Cæremonia  
quibus fla-  
men dialis  
aſtrictus e-  
rat.*

*Fla dialioru  
cora deſun-  
cta, ſacerdo-  
tio cedere  
cogebatur.  
ſacerdotib.  
emel tan-  
tum nubere  
fas.*

cultris, vel  
binis ſumpt  
tes capill  
nis domo e  
ſem videre  
Mortuæ qu  
dum: cu  
licet: ali  
vilioribus  
ornatu/on  
vero dia ſe  
ſerere aut  
conſtitutu  
ſemper de  
pus eradan  
quoque et  
lineam, cal  
nibus veſci  
aut ſi bibe  
notos: à  
cultriari pu  
minibus, ſ  
nam & cor  
ma ſumer  
bantur, P  
præcipue  
vetaretur.  
tis redimi  
eunuchus  
molpidi, l  
minis eran  
riori cubi  
monias, a  
petualeg  
tuto ſacer  
ptiſque ca  
ad Argor  
& ere deb  
cui menſe  
capillum



cultris, velut turpissimo facinore tenebatur. Quod à Sabiniis sumptum crediderim, quibus æneo cultro sacerdotes capillum tondere præcipitur. Ignem ex Dialiis flaminibus domo efferri, nisi sacrorum causa, aut procinctam classem videre, paratasque ad bellum copias, piaculare est. Mortuæque pecudis corio flamini calceos fieri, nefandum: cuius sacerdoti ab vrbe tribus abesse noctibus non licet: aliisque cæremoniis Dialiis astrictus erat, quibus à vilioribus sacerdotibus, reliquisque flaminibus, cultu & ornatu longe sanctior erat, atque conspectior. *Ægyptiorum sacerdotum cæremonia.* *Ægyptiorum* vero diu seruatus inoleuit mos, ut sacerdoti nec fabam ferere aut comesse, neque aspicere liceret: quibus erat constitutum, lege apud Memphim lata, ut si diis sacerdos semper derafo sint capite: utque tertia quaque die corpus eradant, & frigida abluant, ter die, noctu bis: piscium quoque etiam tactu abstineant, nedum esu: vestemque lineam, calceos papyraceos gerant: ouillis, nec suillis carnibus vescantur: falcibus non adhibeant: vino abstineant, aut si bibere libet, per parco utantur: mare detestentur & notos: à quibus institutum est, Apidi potum dare ex peculiari puteo non ex Niliaqua. Apud Græcos vero flaminibus, Stephanophoris nomen fuit, quibus ferre coronam & comam promissam, proprium erat: qui etiam arma sumere, aut Phoenisium agros inuadere lege vetabantur, Poliadis quoque Mineræ flamini, hoc dabatur præcipuum, ut caseum recentem tangere perpetua lege vetaretur. Phœbi vero, aureum sceptrum coronis & vitis redimitum ferre. Flamini autem Epheusæ Dianæ, qui eunuchus erat, Megabyzo nomen fuit, Cereris vero, Eumolpidi, Apud Hebræos Esaii summi sacerdotes, loco flaminis erant, qui vino, coniugio & carnibus abstinent, & du riori cubili degunt. Sed præter Dialiis præscriptas cæremonas, aliæ fuerunt vxori flaminis præstitutæ, quas perpetua lege seruare tenebatur, quum ex Romuli constituto sacerdotum vxores cum viris consecrentur, præscriptisque cæremoniis teneantur: namque *Flaminica dialis cæremonia.* *Flaminica* ad Argos vadit, neque comere caput, neque capillum petere debet: quotiesque tonitrua audisset, feriata erat. *Vide Calium lib. 15. c. 2.* cui mense Iunio, nisi post idus, nec ungues secare, nec capillum comere, neque virum tangere permissum, cuius



## GENIALIVM . DIERVM

*Flaminica  
amicus.*

*Flamen ali-  
quando alios  
etiam magi-  
stratus simul  
gerebat.*

ius vnguium & capilli præsegmina, subtus arborem silicam terra operiri necessum erat. Illi quoque fabis vesci, aut gradus supra tres ascendere, minime licet: solaque Dialis vxor sacrorum causa, sub viri potestate & iure est. Fuitque amicus Flaminicæ purpureus, quadratus, fimbriatus, cui nomen ricæ, quo velut palliolo utebatur. Plerique flammeum, vestem Flaminicæ propriam duxere, cui cælum fulmineum color & Tutulum capitis ornatus, cui inerat vita purpurea, quæ crinibus annectitur. Hoc quoque non in postremis fuerit, quod si quis nocens ad flaminem accederet, illo die ab omni pœna criminis tutus erat: qui si vinculis nexus foret, eisdem solutus laxabatur. Ac licet sacerdoti, ut rebus diuinis impensus vacaret, neve à sacris cultuque & religione deorum, aliarum rerum cura se iungeretur, magistratus gerere non liceret: tamen & flaminem honores gestasse, & consulatum vna & flaminium administrasse, ac tam rebus diuinis quam humanis præfuisse, atque vtriusque honoris ornamenta gestasse, apud multos tradita memoria est.

*In quot cohortes, manipulos, centurias, decuriasq; phalanx di-  
uidatur, & qua illius descriptio fuerit.*

### CAPVT XIII.

*Phalanx.*

*Macedonica  
phalanx.*

*Orthiapha-  
lanx.*

QVOD legio quondam apud Romanos fuit, id phalangem Græcis, Macedonibus & Dardanis, exterisque nationibus valuisse, monumentis proditum est. Ea enim in libero campo, & si quando expatiari licuit, magno vsui fuit. Cum vero arctis faucibus & præruptis saxis, aut inter viarum angusta premitur: non est ea vis potestasque: quippe Macedonica phalanx immobilis, semper ex stabili peditum agmine, nec partiri, nec diuidi facilis erat, quod in Romana legione longe secus: quotiesque coniunctos seruat ordines, & suis turmis ita ferrus instructa, ut continente agmine vir viro, armis arma coniuncta forent, magno præsidio munita, ad victoriam maxima momenta fecit: sicut Orthia phalanx, quæ in cornua procedit, & in profunditatem ita instruebatur, ut nec à tergo assiliri, nec à fronte occurrari, neque à lateribus præ magnitudine circumueniri posset: quod etiam Macedonica

donicæ phalangerat proprium, prælongas hastas ante  
 clypeos obicere, ita ut nisi in libero campo eius nullus  
 videretur. Si verò laxatis ordinibus semel esset dissolu-  
 ta, robore simul atque ordine dissipato, omnis vis virtus  
 que eius, puncto temporis, dissoluuntur. Hanc, qui de  
 instruendis aciebus memoriam reliquere, qui que in ea de-  
 scribenda multum studii & operæ contriuerunt, ex nouem  
 armatorum millibus: alii ex viginti quinque millibus, ut  
 Syri: Persæ ex quadraginta millibus definiere. Cuius  
 exemplo Perseus aduersus Æmylium Paulum, ex qua-  
 draginta millibus phalangem instruxit, Alexander Ro-  
 manus Imperator ex triginta millibus, Macedones verò  
 ex sedecim millibus, trecentis octoginta quatuor mili-  
 tibus constare dixerunt, quos phalangitas vocant: sicut à Phalangita.  
 Philippo primum, mox ab Alexandro descripta fuit, qua  
 quidem externi duces, velut firmissimo robore, vti fuere:  
 nam tanti momenti fuit, ut incredibile dictu sit, quàm  
 parua manu quantas copias fuderit. Sequitis inde tem-  
 pestatibus, Græcorum duces diuersas turmas legionesque  
 describere, inter quas Macedonum robur, Sarissopho.  
 rus magni æstimatur, quo velut firmissimo munimento  
 in posterum vti sunt. Lacedæmoniarum instruxere pha-  
 langes, Germani densatis agminibus, scutis capita con-  
 texti, obiectis parvis, phalangem ita composuerunt, ut  
 ad irrumpendum magna momenta faceret. Ea vero Singularum  
 phalanx ita descripta erat, ut in minimas partes diuidi, partium  
 rursus momento temporis in vnum colligi posset: quo phalangis  
 que distinctior esset, singulæ ipsius partes propria sorti nomina.  
 ræ sunt nomina: siquidem hæc phalanx quadruplaris, in Quadrupla  
 singulas duplares diuiditur, quibus cornua nomen indi-  
 dere: quarum singulæ octo millia centum nonaginta Duplares.  
 duos milites habent, decurias verò quingentas duode-  
 cim. Hanc postea duplarem in duas simplares iterum Simplaris.  
 partiti fuere, quarum singulas ex hominibus quatuor  
 millibus octoginta sex effecerunt. Item simplaris ista  
 in duas rursus diuiditur partes, quibus nomen Meros.  
 hominum duorum millium quadragintarium descri-  
 bitur, quarum quælibet ex centum viginti octo decu-  
 riis constat. Rursus Meros cohortem milliariam facit: Cohors mil-  
 ea autem est hominum mille viginti quatuor, hoc est, liaria.  
 centu-

Phalanx ex  
 quor consta-  
 bat apud di-  
 uersas gen-  
 tes.

Sarissopho-  
 rus.

Singularum  
 partium  
 phalangis  
 nomina.  
 Quadrupla  
 Duplares.  
 Cornua.

Meros.

Cohors mil-  
 liaria.

centu-

# GENIALIVM DIERV

**Tribunus maior.** centuriarum sexaginta quatuor, cuius præfectus Maior tribunus appellatur. Ista deinde milliaria in duas quingentarias, quarum singulæ homines quingentos duodecim, centurias triginta duas habent, eiusque ductor tribunus minor: eandemque quingentariam in duos manipulos partiti sunt. Singuli vero manipuli homines recipiunt ducentos quinquaginta sex, decurias vero sedecim, cui ductor manipularius præerat, quam \* & synagiam vocant.

**\* Synagia.** Rursus manipulum duas centurias facere volunt, quarum quælibet milites centum viginti octo: hoc est octo decurias capit. Nam duplicata centuria manipulum facit, cuius præfectus centurio ordinarius vocatur. Simplex vero centuria duas quadruplares decurias facit, quarum singulæ hominum sexaginta quatuor: quæ quadruplaris in duas duplares diuiditur, quarum ex triginta duobus militibus fiunt singulæ, duplarisque decuria in simplicem, quæ ex sedecim militibus scribi dicique consuevit. Hæ enim totius phalangis Macedonicæ, quam ex sedecim millibus trecentis octoginta quatuor militibus, veteres effecerunt, percommoda descriptio fuit. In qua duo sunt cornua, duplaresque phalanges duæ, simplices quatuor, partes octo, cohortes milliariæ sedecim, quingentariæ triginta duæ, manipuli sexaginta quatuor, centuriæ centum viginti octo, decuriæ quadruplares ducentæ quinquaginta sex, duplares sexcentæ duodecim, simplices mille viginti quatuor. Ex his ergo effici cogique potest, quid phalanx, quid cohors, manipulus centuriæ sit, quantumque militum in disponendis aciebus, externa descriptione, vnaquæque capere assuevit. Qua quidem phalange Romanos duces, contra exteras gentes, aliquando vsos comperimus, illamque non vno militum numero descripsisse: nam contra Mithridatem & Archelaum Sylla, & Romani plerique duces, contra externos phalange vsi sunt. Postea vero manipulatim struere aciem cœpere, illamque in plures ordines, turmas, decurias, centuriasque, atque ordines diuidere. Galli vero & Celtiberi, atque exterarum nationes pleræque, non phalangem, sed cateruas habuere, hominum denum, aliquando senum millium. Sed quod est, de cohorte milliario dictum vel quingentaria, licet animaduertere, illam dissimili modo Græcos variasse, qui pro tempore & locis, &

prout

Rom. phalangi vsi.

Galli. Celtiberi.

Milliaria & quingentaria cohortis vna

prout quisque facie deseru-  
nibus coh-  
phorus ex q-  
tis, quam sa-  
fecere coh-  
rum homin-  
fœdere, Ne-  
cohortes in  
opem ferre-  
uationis ter-  
seruationis a  
millium re-  
nis verò præ-  
centis milit-  
descriptam

Ris sacra, R  
qui

R  
Ris sacra  
diuino cultu  
deorum erg  
figum, locu  
struere que  
consecratio  
fit, cum tib  
verò pontifi  
& concione  
puli, iuxta d  
agum, sanc  
fuit, plebsq  
iam iussu  
esser: in qu  
dicitur De  
sed ne priu  
re aut semp  
priuatus tel  
sententium

prout quisque commodum potauit, cohortes non vna facie describere: siquidem Polybius ex nonaginta hominibus cohortem fecit, Callisthenes ex septingentis, Euphorus ex quingentis, Gorgias ex quadringentis lectis viris, quam sacram nuncupauit. Samnites quadragenariam fecere cohortem, quæ lintata dicta: Camertes sexcentorum hominum cohortem Romanis aliquando misere ex coedere, Nestor verò apud Homerum, per singulas tribus cohortes disposuit, ut in conflictu præliorum alter alteri opem ferret & inuicem se iuarent. Fuitque miræ observationis ferret & inuicem se iuarent. Fuitque miræ observationis apud Græcos, ut prima cohors, tanquam firmissimum robur, ex quadringentis militibus fiat: à Romanis verò præter milliariam & quingentariam, etiam ex ducentis militibus, primum Syllæ temporibus, cohortem descriptam fuisse, apud multos nota memoria est.

*Res sacra, Religiosa & sancta, quæ censerentur apud veteres. quibusq; sacrum aut sanctum facere licuit.*

## CAP. XIV.

**R**es sacras, religiosas & sanctas, in nullius semper boni quid. nis fuisse, veteri lege seruatum est: erant enim sacra rerum diuinis diuino cultui mancipata. Ait enim Trebarius: Quicquid & S. sacra. deorum ergò habetur, sacrum est, siue ædes, siue ara, vel signum, locus aut pecunia, siue quicquid aliud, more institutoque ciuiritatis, rite diis consecrarum foret. Ea verò consecrationis care- consecratio, vel à consule aut imperatore, accenso foculo fit, cum tubicine, verbis priscis & solennibus, præeunte pontifice maximo, præfante cermen, capite velato, & concione aduocata, ac iussu populi. In iussu enim populi, iuxta diuinas traditiones, consecrari ædem, terram, agrum, sanciri nihil poterat. Postea latum ad populum fuit, plebsque sciuit, ut in templi consecratione, aræ et iam iussu senatus, tribunorumque plebis maior pars inter- esset: in quod illud seruatum est, ne vna cella duobus diis dicetur. Demum lege Papyria, non modò templa & aras, sed ne priuatus quidem ædes, sine iussu populi consecrare, aut sempiterna religione obligare licuit: nam quod priuatus religionis ergò sacrauit, sacrum non esse, consensentium omnes. Fuitque Platonis sententia, ut deo



# GENIALIVM DIERV

*Alia obser-  
uationes:*

*Græci.  
Cæremonia  
in templi cõ-  
secratione.*

*Sabina her-  
bam dedi-  
cationibus  
In dedican-  
da ara vel  
simulacro.  
Athenienses*

*Consecratio  
nis verba  
articulatè  
exprimenda*

*Demosthe-  
nes blasus.*

*Luctus re-  
missus.*

rum delubra nemo priuatus constituat, satis arbitratus ad immolandum publica templa parere. Funestamque familiam, aut hominem funere pollutum, templum aramve dedicare, aut à lugentibus sacrificari, vel aliquid consecrari, vetabatur: namque in luctu diis supplicare, non sacrificare licebat, quum sine gemitu aut morfu animi sacris interesse deceat. Propterea in sacrificiis anniuersariis, & adis dedicatione, publicum luctum minui perpetua lege cauebatur. Tum si quando exitiali bello & terribili strage dimicatum foret, ne propter luctus acerbitatem & intestinum vrbs malum, sacra Ceteris intermitterentur, lugendi tempus ad certam fuit diem præfinitum: quod etiam Græcis in vsu erat, vt in annua Ceteris celebritate, funeitis interesse aut vota exoluere, vetaretur. Templi verò consecratio fiebat, vt qui templum ædemve dedicaturus erat, postem tenens, accenso, foculo, & ad uocato numine, cui templum ædeive sacrantur, se ex prophano vsu & humano iure templum, cellam, mensas, arulas, quæque eò pertinent, eximere, eaque conceptis verbis ipsi numini (nominat numen) diuina humanaque omnia consecrare dicereque affirmet: Sabina herba ad sacrum adhibita, sine qua templum ædemve, phana aut sacella, minimè dicari putarunt posse. Fuitque constitutum, vt in dedicanda ara vel simulacro, postem teneri non oporteret in æde vero necessum foret, in quo est animaduersum, si parum recte tabernaculum captum esset, crimen spectæ religionis admitti. Atheniensibus, verò, in ara consecranda, vel statua dedicanda, mulieres in veste versicolori ollas leguminum circumferunt, illasque gratias agentes erectioribus diuidunt. Notatumque & illud, consecrationis verba rite concipi oportere, ne syllaba vel verba cadant, quare Matellum pontificem ædem dedicatum, quum balbus esset, multum laborasse ferunt, vt verbum opifera ritè exprimere, & sine offensione posset: sicut Demosthenes linguæ impedimento offensus, adeò blasus erat, vt in exprimendo & literam multum laborasse dicant, pro qua & proferebat. Utique in consecratione adis, si quando luctu publico populus teneretur, dimissis sagis, candidas vestes induant. Cumque omnia sacra tanquam diis debita, violari vefas foret: hominem tamen

tamen sacrum  
putarunt, tam  
mani com  
facere dicunt  
cum suum d  
humo regit  
quam in ied  
phanus. Sed  
des, defossi  
dibus colen  
deorum pen  
rarentur. eff  
perator & re  
& Apolloni  
es lege duob  
ceret, probe  
pulchra & lo  
habuerunt.  
auxissent,  
foro condi  
sepulchrum  
deinceps da  
esse credide  
Pius August  
bem sepeliri  
Platonis eti  
Rerili sepul  
tur, Cum  
uceps forte  
non licebat  
posteros sep  
tum, do  
petiuere.  
bant maiore  
honoribus  
si mediocri  
quibus liter  
latitudinem  
assum imp

tamen sacrum, & deo deuotum morte afficere, nefas non putarunt, tanquam illius anima diis deuota, amplius hu- *Homo sacer.* mani commercii non sit. Religiosum verò locum eum facere dicunt, qui defunctum cadauer aut cineres in locum suum deferret, quive mortuum in prædio locove suo *In loco con-* humo regit. Locus tamen vbi crematur corpus, prius *secrando.* quam iniecta gleba sit, non ideò religiosus manet, sed prophanus. Sed quum à prima origine, intra suas, quisque ædes, defossa cadauera haberent, vnde Lares in singulis ædibus colendi religio persuasit, in Larario, in quo præter deorum penatium, etiam insignium virorum, quas venerantur, *Sepellendi* effictis imagines habebant: quare Seuerus Imperator & religione tactus, Christum, Abraham, Orpheum *lacus apud* & Apollonium, velut deos intra ædes veneratus est: post *manos.* ea lege duodecim tabularum, ne intra urbem sepelire liceret, probe cautum fuit. Iteque in agris quisque sua sepulchra & loculos, in quibus cineres luorum conderent, habuerunt. Cineres tamen illorum qui triumphassent, aut Imperatorum, summorumque ducum, qui Rempublici auxissent, virginumque vestalium, in urbem ferti & in foro condilicet. Primumque Traianum augustum *Quorum cineres in ur-* sepulchrum, in foro meruisse accepimus, quod & posteris *be sepelire li-* deinceps datum est. A qua institutione postea desitum *cebat.* esse crediderim: namque Hadrianus, & mox Antoninus Pius Augustus, ius antiquum renouans, ne cui intra urbem sepeliri liceret, edictis decretisque sanciuere. Quæ Platonis etiam institutio fuit, vt in agro infœcundo & sterili sepulchra constituerentur, ne viuientibus officia-  
tur. Cumque tota familia sepulchri patris familias par- *Sepulchra* ticeps foret (quippe extra sacra & legem inferri cadauer *familia.* non licebat) procedente mox tempore, ne in genus & posteros sepulchra descenderent, alia fuit lege sancitum, donec nouo postea edicto ad genus & familiam pertinueret. Quæ quidem pro dignitate & opibus fiant maiora, si imperatoreâ aut iunimos duces amplis *Sepulchra* honoribus functos, sepelire contingeret: minora verò, *pro dignita-* si mediocris fortunæ viros sepulchro condiderant. In *te & opibus.* quibus literis adnotabant, quot pedes à fronte, quot in latitudinem sacer locus procederet. Sed quum profusissimæ impensæ, & inagnæ moles sepulchrorum quotidie

# GENIALIVM DIERVM

*Lex de sepulchris  
struendis.*

*Epodium  
& epitaphiū*

*Demetrii  
sanctio.  
Sylla.*

*Lycurgi.  
Soloni.  
Ægyptiis  
tria sepulchrorum  
genera.  
Æthiopes.*

*Indi.  
Germani.  
Cyrus.*

*Romani.  
Megarenses.*

*Diogenis se-  
peliendi ra-  
tio.*

*Tyranni &*

ridie fierent, sequutis inde temporibus, ne ampliori opere excitari sepulchrum, quam quod quinque diebus absolueretur, nec maiori lapide, quam qui laudes sepulti & titulos honorum acciperet, lege cautum fuit: quod Græci epodium siue epitaphium dixeret, id quod Plato legibus cauit, & Græci sanciuere, ne quis maioris operæ sepulchrum excitaret, quam quod decem homines triduo percerent: neve Hermas in Ceramico apponere, aut longe petitoprocæmio epigramma inscribere fas foret. Mox Demetrius rex nouis sepulchris modum statuit, sanxitque super defuncti cineres erigi columellam, quæ ultra cubitos tres non exaret. Quod Sylla lege promulgata constituit, qua funebres impensæ & ambitiosæ exequiar, atque ad rogum munera, nec non conuiuiorum impendia, præscripto fine taxabantur: qui tamen in Metellæ coniugis funere legem suam transgressus, profusione maxima exequias dedit. Lycurgus verò defuncti nomen tumulo ascribi vetuit, nisi illius qui fortiter pro patria occubisset, & operâ in bello Reipub nauasset. Solon verò pœna coercuit illos, qui sepulchra delebant, aut in gentilia alienum inferebant. Ægyptiis tria fuisse sepulchrorum genera vnum præcipuum & maximi sumptus, quod argenti talento taxabatur: medium minarum viginti: humile verò ex leui materia, minimæ impensæ. Clariora fuisse Æthiopibus: nam ditiorum monumenta ex auro fiunt, tenuiorum ex argento, inopes autem conduntur fistilibus, Indi & Germani operosa sepulchra, ut ingrata defunctis aspernati sunt: itaque humili condebantur tumulo. Cyrus verò apud Xenophontem, non auro, nec argento condi, sed terræ corpus reddi voluit, velut matri. Singulosque singulis sepulchris condi, apud Romanos diu permansit, quod Atheniensibus usurpatum est. Megarenses contra, nam tria aut quatuor defuncta corpora singulis condebant tumulis prona. Contra Diogenes Cynicus: nam corpus in faciem sepeliri censuit, inferiora aliquando conuertenda arbitratus. In publico tamen non fuisse ius sepulturæ, ex decreto pontificum cauebatur. Sed quum vis morbi Romæ passim per ignota capita vagaretur, Antoninus Philosophus augustinus, ut passim in vrbe liceret humari, cauit edito, loco non definito. Si qui tamen tyranni malò de Republica

blica meriti  
morte in hon  
sti essent aff  
ri non deceb  
men Phocio  
tum cadaue  
autem de co  
set, locum a  
quod Lycu  
rum sepulch  
cautum, ut q  
non humari  
reus. Athenis  
foret. Ideo  
mulati pœna  
gerunt. Ci  
rati in carcere  
mancipant.  
vixisse conti  
bus exponu  
bus obitum  
Clearchica  
foret, magis  
quam diis iu  
suum tamen  
liri tunc piaci  
libet vsum co  
thens magn  
Romanis, qu  
seruis vbi co  
deceatibili cr  
qui in sepulc  
nem parentis  
tumulo in di  
sopho ita ad  
dicebat: dete  
uit. Alexan  
ur Agri gen  
ter quos Aug  
oquo tumul

blica meriti, supplicio affecti essent, aut si quilaqueo & qui sibi mor-  
 morte inhonesta, aut malo letho occubuissent, vel caelestem consci-  
 sti essent afflati numine, illos condi sepulchro, aut huma-  
 ri non decebat: itaque insepulti absciebantur. Unius ta-  
 men Phocionis publico iudicio damnari, quum insepul-  
 tum cadauer iaceret, seruilis manus sepelisse fertur. Si  
 autem de cœlo sepulchrum tactum, aut fulmine ictum es-  
 set, locum à deo expeti, & propterea consecrari putarunt,  
 quod Lycurgo & Euripidi poëtæ contigisse ferunt, quo-  
 rum sepulchra de cœlo tacta sunt. Eratque Græcis à lege Græcorum  
 cautum, vt qui patrimonium prodegerat, sepulchro patrio lex in prodi-  
 tionem gos.  
 reus. Athenis tumularetur, tanquam ob crimen famosus Proditores.  
 foret. Ideò Phocionis aliorumque, qui proditiōis insi-  
 mulati pœnas dederant, cadauera extra fines Atticos exe-  
 gerunt. Cimon verò Milciadis filius, vt pater qui obie-  
 rat in carcere, humaretur, captiuum se præstitit, & seruituti  
 mancipauit. Apud Ægyptios, si quem prauis moribus Ægyptii.  
 vixisse contingeret, eiectum cadauer in vastis solitudini-  
 bus exponunt. Persæ damnatorum corpora feris & cani-  
 bus obiciunt. In quo illud traditur mirum, quod cum  
 Clearchi cadauer, ob crimen insimulati, canib. expositum cadauer.  
 foret, magna vis venti exoriens, illud puluere textit, tan-  
 quam diis significantibus immeritum pœnas dedisse. Ho-  
 stium sepulchra.  
 stium tamen sepulchra nobis religiosa non sunt: ideò vio-  
 lari sine piaculo possunt, lapidesque inde sublatis in quem  
 libet vsum conuerrere, non est veritum. Atque licet A-  
 thenis magna fuerit sepulchrorum cura, non minor tamen  
 Romanis, qui publica monumenta, etiam pauperibus &  
 seruis vbi conderentur, ædificarunt. Apud Græcos quoque  
 detestabili crimine obnoxius erat, & capitis pœna dignus,  
 qui insepultum cadauer reliquisset, adeò vt equos & ca-  
 nes, parentis affectu Cimonem & Xantippum luxisse, &  
 rumulo indidisse legamus. Anser quoque Lacydipho-  
 sopho ita adhæsisse fertur, vt nec domi, neque foris ab eo  
 discederet: quem elatum fanere, effusis lachrymis sepeli-  
 uit. Alexander quoque Bucephalo duxit exequias, sic-  
 ut Agrigentini equis sepulchra & pyramides erexere. In-  
 ter quos Augustus Octavius, & postea Hadrianus Cæsar  
 pulchra &  
 oquo tumulum secisse traduntur, maximi sumptus, & car-  
 exequia.



# GENIALIVM DIERV

*Egyptii.*

men inscripſſe. Commodus quoque Praſino equo mor-  
tuo, ſepulchrum in Vaticano fecit. Et Romani coruo de-  
dere exequias, præcedente tibicine, duorum Æthiopum  
humeris elato. Ægyptii vero, quum ſoles aut aliquod ani-  
mal moritur, cuius ſuperſtitioni addiſti ſunt, ſindone  
contectum, & ſale atque aromatibus delibutum animal  
ſepeliunt. Quare circa Myridis paludem, cornicis atque  
ibidis ſepulchra ſumptuoſo lapide viſebantur. Tantaque  
apud Græcos cura ſepulturæ fuit, vt decem prætores quod  
bello nauali apud Arginufas, vitæpeſtatis acti, de-  
functos in acie non ſepeliſſent, ab Athenienſibus capitis ac-  
ceſſi, & vitimo ſupplicio affecti ſint. Et Lacedæmonii  
dum contra Meſſenios, ducunt ne milites qui bello ceci-  
derant, in ſepulci manerent, teſſeras in brachiis, inſculptis  
nominiſus habuere. Inoleuitque mos athenis, vt ſingula  
tribus ſingulas arcas, in quibus cadauera & diſperſas  
reliquias illorū, qui bello ceciderant, ſux cuiusque tribus,  
inquiſita colligerēt, in expeditione vehiculis ferant. Vnus  
autem torus contratus inanis ducebatur, illorum qui con-  
quiſiti non apparerent: & poſtquā in publicis ſepulchris  
illa condidiſſent, ne eſſent inhonorati, inſigni teſtimonio  
pietatis in defunctos, ſolenni oratione de ipſorum laudi-  
bus, quod pro patria mortem pugnando paſſi fuerant,  
illos magnificis verbis atque honoribus extulerunt, tam-  
etiſca procuratio funeris, inter pudendas & minime in-  
genuas artes haberetur. Si cuius tamen oſſa cinereſque  
in alienum ſepulchrum deferrentur, illa eruere loci domi-  
nus, & ſine pontificū decreto, alio transferri non poterat.  
Eſt tamen lege cautum, vt locus fulmine idus, illico reli-  
gioſus, & in nullius bonis fiat, quod eum deus conſecraſſe  
videbatur: vtque iuxta ſepulcrum nouum, propiuſus  
ſexaginta pedes, inuito domino ædes admouere non li-  
ceat. Ideo inuiolabilia habita, quæ nec præſcribi pote-  
rant, nec vſucapi, ſicut nec publica. Et tam Romæna lege  
quam Solonis, ne quis alienum buſtum violaret aut deri-  
ueret, grauiffima fuit poena interdictum: quare ſepul-  
chra & loca religioſa ipſa antiquitate ſanctiora fieri, eoque  
diruto, nihilo minus religioſum locum eſſe: quippe ſepul-  
chrorum ſanctitas in ipſo ſolo manet. Sancta vero dicun-  
tur

*Athenienſium  
tribuum  
mos de his  
qui bello ce-  
cidit.*

*Oratio fu-  
neris.*

*Locus fulmi-  
nis, reli-  
gioſus & ſa-  
cerſus.  
Lex de non  
violando a-  
lienobuſte.  
Antiquitas  
ſanctitatem  
augebat.  
Sancta loca.*

ur loca, quæ  
adiectis, in  
ſtatione aut  
que muri &  
cer, & tam  
centur, nec  
ſta & ſancta  
duntur. ...  
rum, etiam  
giller. Ne  
quantumque  
raritas erat,  
ola, quandoq;  
illa poenis &  
centur, eorū  
ſanctæ dicun-  
oraculorum  
bus diſpente  
quas quiden-  
iure ſungun-  
purauit: vt  
ex legum in-  
opinio Cleon  
allueram ciu-  
ſtiter vt. ſi  
habentur, quæ  
celo ſeruatu  
gerente, con-  
undino pro-  
receptæ, in ſo-  
Nam ſacroſa  
pulum plebe  
riatam ſeren  
ſapienter  
rumque men-  
bus ſapienter  
plicibus edu-  
Ægimetas c  
ſam daret, in  
Indos, ſi qui

tur loca, quæ sacrata legibus, plebiscitisve sancita, pœnis  
 adiectis, inuiolata manent: siquidem sanctiones aut obte-  
 statione aut consecratione, vel pœnis consecrantur. Ita-  
 que muri & mœnia ciuitatum, quod illa transgredi non li-  
 cet, & tam intra quàm extra pomerium, omnes ab his ar-  
 centur, nec cuiquam ædificia illis ad mouere fas est, augu-  
 sta & sancta dicta sunt: id eo illibata iuris sanctione defen-  
 duntur. Capitale enim fuit, & seueriori pœna coerceri-  
 tum, etiam lege Romuli, illi qui mœnia transgressus atti-  
 gisset. Neque mœnia solum, sed ipsum pomerium,  
 quantumque circa mœnia loci est, quod nec coli, neque a-  
 rari fas erat, sanctum esse liquet. Tamen si sacra & religi-  
 osa, quandoque sancta dicta sunt. Leges quoque, quarum  
 iussa pœnis & suppliciis ac religionibus in æternum coer-  
 centur, eo quia non debent pœnæ sanctione corrumpi,  
 sanctæ dicuntur: quas breues esse conuenit, velut monita  
 oraculorum diuinitus missa, vt paucis iubeant, non pluri-  
 bus disparent: suadeantque magis, quàm comminentur:  
 quas quidem Plato iussit esse quàm paucissimas: nam si suo  
 iure funguntur magistratus, nihil opus esse multiplici lege  
 putauit: vbi verò horum improbitate aliò detorqueantur,  
 ex legum multitudine perniciem afferri dicebat. Fuitque  
 opinio Cleonis apud Thucydidem, satius esse malis legib.  
 assuetam ciuitatem non faciliè mutari, quàm bonis incon-  
 stanter vti. Sed tamen leges à populo latæ, aliter ratæ non  
 habentur, quàm si patres autores fiant, postquam fuit de  
 cœlo seruatum: nisi que ad populum prius latæ, scriba sug-  
 gerente, consensu populi, non per vim: iussuque senatus tri-  
 nundino promulgatæ, & per præconem prolata, iuratæ &  
 receptæ, in foro propositæ, ac si in ærariū conditæ fuissent.  
 Nam sacrosanctum quid fieri minimè poterat, nisi per po-  
 pulum plebemque sacratum esset. Ideo Coss. legem Curi-  
 atiam ferentibus, quia à populo non recepta, sed à trib. pl.  
 sæpè intercessum fuerat, pro lege habita non est. Prodi-  
 tumque memoriæ fuit, malos mores optimis ferendis legi-  
 bus sæpè causam dedisse: quia vbi perperam viuatur, multi-  
 plicibus edundis legibus, magna datur occasio. Inde apud  
 Eginetas cautum est, vt qui nouæ condendæ legis cau-  
 sam daret, inuisus omnibus & execrabilis fieret. Sic apud  
 Indos, si quis aliquid perniciosi inuenisset, nisi protinus  
 Eginetas.

*Mœnia san-  
cta.*

*Pomerium  
sanctum.  
Sacra & re-  
ligiosa, san-  
cta.*

*Leges sanctæ.  
Leges breues  
esse cōuenit.  
Platonis sen-  
tentia de le-  
gum pauci-  
tate.*

*Cleonis opi-  
nio.  
Quas leges  
ratas habe-  
bant Roma-  
ni.*

*Sacrosan-  
ctum.*

*Nota legis  
auctor ex-  
ecrabilis apud  
Eginetas.*

# GENIALIVM DIERVM

*Legum ab-  
rogatio.*

*Portæ cur  
sancta non  
essent.*

*Non cuius  
Cæsari ius  
proferendi  
pomæria.*

*Templi am-  
bitus conse-  
cratio.*

Remedio succurreret, morte pleſtebatur. Quæ quidem leges, licet in æternum editæ, quum aut vsus coarguit aut rerum status facit inutiles, pro tempore mutari & induci, ac faciliè abrogari poſſunt. Portæ verò ciuitatis non, vt mœnia, sanctæ sunt: quia cùm per illas defuncta ferantur corpora, sacrosanctas minimè putarunt: quod enim fune-  
stum est, id sacrum aut sanctum fieri minimè potest. Tametsi alia feratur causa. Cùm enim vrbium conditores mœnia signarent, incincti ritu Gabino, id est, toga reiecta circa humeros, taurum ad dextram, interius vaccam æneo aratro iungebant, stiuamque tenentes incuruam, ita vt omnes glebæ in interiorem ruerent partem, perfecto sacrificio mœnia signabant: vbi verò portæ futuræ erant, id loci minimè sulcabant. sed aratrum suspendentes, portarum spacia reliquere intacta. Ideò cùm mœnia signata solenni sacrificio, sancta sint: portæ, quia signari illas vel sulcari minimè decebat, sanctæ minimè fuere. In quo id seruatum meminimus, vt fruges in subiectam foueam demittant, & ex vicina terra exaggerent, bouesque sulcatis mœnibus immolent. Macedones verò, vbi primum vrbis mœnia futura erant, polentam inter solennia adhibere. Quod quidem aratrum non ædificandis modo vrbibus, sed illis fuoditus euerrendis inducebatur. quasi segetes ibi mox futuras denotarent. Fuitque constitutum, vt nemo Cæsarium, nisi qui imperii fines propagasset, non prouinciali, sed Italico agro quæsito, nationesque signis collatis & iusto prælio perdomuisset, ius proferendi potuerit haberet. In qua re est animaduersum. Syllam vltimū Romanorum, pomærium protulisse: & post Syllam Claudium Cæsarem terminos vrbis propagasse. Si verò non pomærium, sed templi ambitus & area consecranda forent, eam consecrationem fieri accepimus, vt serena luce omnè aream & spatium vitis coronisque euincirent. Mox milites & vestales virgines, cum pueris puellisque patrumisque & matrum, ex quatuor fontibus aquam spargerent, boueque & tauro aream lustrarent: Prætorq; præfides deos precatus, & magistratus vnà, sacerdotesque & lenatus, cum equitibus & populo, saxum ingens fundamentis iniicerent, passimque auri & argenti stipes, & metallorum primitias nullis fornacibus euictas aggererent. In quo præcipuè cauendum,

egdom, ne sa-  
ponant, Notæ  
secratione  
debilitate co-  
indigni qui sa-  
motus fuit, q-  
que ia vsu fui-  
lo aut memb-  
inhibetur. Q-  
uino cultu ma-  
transferti, ac p-  
religione, sic p-

Locum Ciceron-

Cv m Palæ-  
verdam  
tificum, quæ-  
in quoscuq;  
amicis conten-  
iorem inibi fo-  
sona Cæronis  
Cum ergo qui  
couiam magis  
Voconia lege  
pud nonnullos  
stratibus homi-  
rupidem quo-  
spondisset, o-  
rem legare lie-  
hæredi saltem  
gem abrogata  
raque inducen-  
idem Voconia  
contenderen-  
tabularum ar-  
Quum enim

uendum, ne saxum, aurumve in aliud opus destinatum, apponant, Notatumque & illud, ut non solum funesti à consecratione & sacris arceantur, sed manci, qui in insignes debilitate corporis, aut membro non satis utiles sunt, velut lesi & funesti indigni qui sacra tractarent. Propterea M. Sergius ob prauitatem immunitatemque corporis, à sacris, ut mancus, à ratione remotus fuit, quod sacra tractare nequisset. Quod Persis quoque iecti, que iam usu fuisse traditum est, quibus morbo affectum, oculo aut membro deficientem, dominari, vel sacris præesse inhibetur. Quodque res & loca deorum immortalium diuino cultui mancipata, iussu populi per pontifices mutari & transferri, ac prophana fieri posse, verbis conceptis, amota religione, sæpe compertum est.

*Locus Ciceronis ex Catone maiore de lege Voconia qua esset, & qua Furia, & Falcidia, explanatur.*

## CAPVT XV.

CUM Palatini fori iudicia opperiremur, & tædio interdum ac mora offenderemur, in bibliothecam pontificum, quæ ibi fuit proxima, sæpe diuertebamus: ibique in quoscunque incideramus libellos, varia lectione cum amicis contrebamus. Cumque Ciceronis Catonem maiorem inibi fortè nacti essemus hæc verba, quæ ex persona Catonis Cicero memorat, in eo tunc pensabamus: *Ciceronis locum in Catone.*  
Cum ergo quinque & sexaginta annos natus, legem Voconiam magna voce & bonis lateribus suasissem: Quid Voconia lege, quam tunc Cato suasisit, cautum fuisset apud nonnullos qui aderant, quærebantur. Et cum ex nostratibus homo quispiam, fori & iudiciorum non ignarus, idem quod Furia & Falcidia, Voconia lege cauere respondisset, ne scilicet testatori ex bonis suis ultra dodrantem legare liceret: utque quarta hæreditatis pars scripto hæredi saltem maneret incolumis: sapiusque hanc legem abrogatam, noua constitutione excitatam esse & pleuraque induceret: dixi ego indubio errore labi illos, qui idem Voconia, quod Furia aut Falcidia, statutum fuisse contenderent: quippe Furia aut Falcidia, contra legis XII. tabularum antiquissima decreta, à principio lata fuere. *Non idè Voconia lege quod Furia & Falcidia statui.*  
Quum enim duodecim tabulis, quomodo voler, & cui, statu-



# GENIALIVM DIERV

quantumque volet, de bonis disponendi, illaque siue inſtitutionis, siue legati iure relinquenti, data facultas foret: postea lege Falcidia & Furia, vt nisi ad dodrantem legare liceret. statutum fuit. Interiectis inde temporibus. Q. Vo-  
lumnus Saxa trib. pl. tulit ad populum, nequis haredem mulierem faceret, coercitaque eo plebiscito mulierum hareditates sunt. Mox lege Voconia, quam C. Voconius Ancinus trib. pleb. tulit, sancitum fuit, vt nō fœminas mōdō, sed ne quis census haredem, etiam vnicam relinqueret filiam. Quam legem Catō persuasit: quo quidem plebiscito, ne liceret legare mulieribus vltra quadrantem, sub graui documento vetabatur: nam quum solidae hareditates, & magna patrimonialia mulieribus assidue legarentur, prorsus vt admirabile videatur, quantum mulierum opes hareditatibus accreuissent: quum obuiam eundum putarunt, ne tam inmodicæ largitiones mulieribus fierent, quibus remerē abutebantur: cautum fuit lege Voconia, vt non vltra quadrantem, hoc est, quartam hareditatis partem, mulieribus ex quouis peculio obuenire posset. Lege autem Falcidia non quadrantem. sicut in Voconia, sed ne vltra dodrantem in legatis cuius absumere potestas foret, cauebatur, vt saltem quarta pars hareditatis & bonorum, haredi scripto, qui in bona & nomen adscitus, maneret incolumis. Quod enim Voconia lex mulieribus tantum interdixit, ne vltra quadrantem legaretur, lex Falcidia ad omnium hareditatem extendit, cauens ne vltra dodrantem, hoc est, nouem vncias testatori in legatis absumere facultas foret. Post aliquot vero ætates, quum multi adulteri præteritis liberis, integrum assen mœchis testamentō relinquerent: Domitianus Cæsar, salubri constitutione, probrois fœminis quæ mœcharentur, ius capiendi hareditates legataque ademi, nōve leſicis vectarentur, inhiuit. Quod autem verbis legis cauebatur, ne quis census haredem etiam vnicam relinqueret filiam, census is dicebatur, qui multam pecuniam & vltra centum millia nummum in possessione haberet: nam cui multæ essent pecuniæ, multi census æstimabatur. Verba vero legis duodecim tab. quibus libera facultas disponendi testatori datur, hæc fuere: Vti legassit suæ rei quisque, ita ius esto.

Lex Voconia.

Falcidialex.

Domitiani  
statutum in  
mœchas.

Census.

Quid responde  
stam sen

DEMITA  
vir mu  
non minus  
quum pluri  
promotoz  
men ipse in  
ſpiceret, cui  
taret. Quo  
& commoto  
cique ignau  
pere didicist  
forte & paral  
erigeret. Lan  
vt facerem  
longe clarifi  
artibus ad p  
pui pleraqu  
tus fore id  
proximo se  
ribus & po  
homines de  
pinis assuet  
rogatas, aut  
tibus effece  
que ignobil  
merſor, vt ai  
gratiapolle  
titatus, qu  
minum iust  
que refereb  
gnitudine c  
moriarent  
& inprimis  
doctus, n  
parare po  
duceret, cu

Quid

*Quid responderim Hieronymo Massaino, cui in eodem forensi statu semper quum ad honores admitterentur alii.*

## CAPIT. XVI.

**D**EMIRABATUR aliquando Hieronymus Massainus, *Hieronymus Massainus.*  
 vir multæ eruditionis, & in studiis bonarum artium non minus atque in rerum actionibus versatus abunde, cui, quum plurimos fuitiles & ignavos, ad honores & sacerdotia promotos, magnosque & opulentos quotidie videat, metamen ipse in eadem fortuna, eodemque semper tenore aspiceret, cui mercedem laborum studiorumque deberi putaret. Quotiesque in eos sermones venit, obiurgabundus & commoto similis, meam segnitiam accusabat, increpitaque ignavia, tantis tuis (inquit) laboribus tam diu nihil sapere didicisti? Cumque me non nimis laborante, & mesorte & parabili fortuna contentum respondissem, is ut me erigeret, languentemque spem excitaret, consilium dedit, ut facerem quod quempiam hominem, astu & insigni arte longe clarissimum, fecisse comperit, qui quum nullis bonis artibus ad pontificatum obrepere posset, dolia vini præcipui pleraque mercatus, ea pontifici dono dedit, suspicatus fore id quod evenit: quo maxime munere effectit, ut proximo senatu multo ampliora tulerit: nanque & honoribus & pontificio donatus postea. Aliosque referebat homines despectissimos turpissimosque, qui prædæ, & rapinis assueti, pecunias siue iure, siue iniuria calamitosi exrogatas, aut vi extortas, ad fiscum conferebant: quibus artibus effecere, ut clari perpotentesque evaderent. Aliosque ignobiles & obscuros fortis infimæ, atque æceno cernitos, ut aiunt, qui quum permodicæ familiaris essent, & grati pollerent, tantum valuisse, ut ad sacerdotia & pontificatus, quum multi clari & disertii viri concurrerent, omnium suffragatione cæteris prælati sint. Innumerosque referebat alios moribus perditissimis, qui sceleris magnitudine ex infima fortuna ad honores obrepere. Memoria teneo, quum pueris nobis quidam magna doctrina & imprimis honestus vir, non minus Græce quam Latine doctus, nihil præsidii, nihil sibi opis ad degendam vitam parare potuisset, vitamque admodum tenuem & anxiam duceret, cum invidiosos mores cerneret, ac probitati præclu-

# GENIALIVM DIERV

fam viam, & quid sibi faciundum esset, animo volueret, vt aliquod in posterum vitæ subsidium parare posset, eo vefania processit, vt coactus inopia, obscænis & libero homine indignis artibus vacaret: (quibus vero artibus, non libet dicere: ita scædæ & pudendæ sunt) confecta que fuit sibi res ex sententia: namque haud multo post & sacerdotio & opibus auctus affluens & beatus tranquillissime vitam egit. Adeo despecta fortuna, vbi nullus honos virtuti est, extrema experiri aliquando cogit. Quibus ego exemplis admonitus, vehementer animo consternatus sum, nequando vt eiusmodi honores appeterem, subireni scelesti consilii & conscientia notam. Longe igitur multumque præstat, satiusque fuit, ut ingenio meo, vacuumque bis molestiis, modico ciuilique cultu contentum esse: neque in ambitionem non necessariam incurrrere, quam bona animi, si qua sibi homo, studio & labore, parauit, ea turpi quæstu, pessimo exemplo, scædare.

*Quibus ex causis ouare ducibus licebat, & in quibus ouatio differt à triumpho.*

## CAPVT XVII.

**R**OMANI duces, qui in hostes videritica tulere arma, si minus ea quæ gesserant, triumpho digna forent, vt tantum ferrent honoris, persæpe quum domum reuertissent, minorib. triumphis & ouatione honestati sunt, quam Græci videritica nuncupant. Causæ vero ouandi, nec triumphandi, hæc ferme traduntur: Si non debellati hostes penitus, sed solum pericula depulsa sunt: fusi que & fugati, perculsi & confecti, aut à populationibus exerciti, non autem multis & magnis cladibus affecti forent. Si ignominia tantum acceptæ cladis eleuata, vel paululum laboris admissum, aut non in sua & sibi constituta, sed in aliena prouincia res gessissent. Qui enim alieno auspicio res gesserunt, de prouincia triumphos agere non poterant. Si nondum pacata prouincia, reliquæ bellorum superessent. Si bella non rite indicta, vel cum hoste non legitimo, sed pop. Rom. indigno, vt cum seruis, piratis & fugitiuis bellum fuisset, Vel si deditione facta, mediocri certamine, & incruento prælio pugnatum esset. Aut si ex prouincia exercitus non deportatus, nec successori

*Ouandi, san*

cessori trad  
re legitimo  
Posthumu  
quod hau  
nit: inde i  
non trium  
uantis qui  
nam & vni  
effusis, par  
pta, signa qu  
raque quib  
ces bello ca  
rus, vasa qu  
ex manubi  
pudorum, q  
milites don  
nati essent  
verodux ci  
na, sceptrum  
ta veste, ne  
pura decor  
textis iuxta  
quente, sol  
euntibus i  
dabatur ius  
vibem pedi  
veherentur  
toribus reb  
uans vibem  
no Veturu  
sed alteri, v  
sequeretur  
quo vehere  
secundo, l  
le & Pæni  
cum legio  
inisse prod  
to corona  
fugitiuis &  
sulto senat

cessori traditus foret. His omnibus ouare, nec triumphare legitimo triumpho, permiffum est. Primus enim *Posthumius* Posthumius Tubertus traditur, qui bello Sabino victor, *Tubertus pri-* mus ouans quod haud multo negotio hostem fuderat, urbem ouans in- nit: inde institutum, vt ob præmissas causas ouatio detur, *verem in-* non triumphus. Pompa vero & apparatus idem fere o- gressus. uantis qui & triumphantis, sed tamen minor perhibetur: *Pompa &* nam & vniuerso senatu, & omnibus ordinibus obuiam *apparatus* effusus, paratu magno urbem inibat. Et oppida bello ca- ouantis. pta, signaque militaria, spoliaque & captiua arma, mune- raque quibus donatus fuerat, præ se gerebat. Tum du- ces bello capti, & obsides dati, bellorum machinæ, & cur- rus, vasaque aurea & argentea, & quicquid pecuniarum ex manubiis & præda exactum foret, etiam coronæ op- pidorum, quibus à sociis honestatus fuerat. Tum si qui milites donis militaribus torquibulque & armillis do- nati essent, pulcherrimo comitatu præcedebant. Ipse vero dux cui ouandi honos datur, myrtea insignis cor- *Myrtea co-* na, sceptrum manu tenens, non triumphali picta vel auro- rona ouan- ta veste, nec curru quadriugo, vt triumphantes, sed pur- tis. pura decorus, ac in sedens equo: neque senatu sub præ- Ouantes texitis iuxta currum, triumphantis more, sed eo suble- initio sine quente, sola plebe & equestri ordine, aut equitibus præ- exercitu & euntibus incedebat. Sed notandum, eos quibus ouandi *legionibus* dabatur ius, priscis seculis sine exercitu aut legionibus *pedites urbē* urbem pedibus iniuisse: lapsis postea temporibus, vt equo *ingrediebā-* veherentur, morem præualuisse: exque duobus impera- tur. toribus rebus bene gestis, alteri triumphum, alteri vt ouans urbem iniret, datum esse. Cum Lucretio Tricipiti- no Veturius COS. de Volscis & Aëquis triumphauit: sed alteri, vt curru quadriugo triumphantem, legiones sequerentur: Veturio vero, vt sine legionibus ouans equo veheretur, à senatu datum fuit. Bello etiam Punico secundo, Marcus Liuius & Claudius Nero de Hasdruba- le & Pœnis triumpharunt: sed Liuius curru triumphans cum legionibus, Nero autem sine exercitu equo urbem inisse proditur. Interdum vero ouantes lauro, non myr- to coronatos inuenimus: siquidem Marcus Crassus de fugitiuiis & Spartaco, quos collatis signis vicerat, ex con- *Laurea coro-* sulato senatus, lauro coronatus ouasse traditur. Et Tibe- na ouans in.



# GENIALIVM DIERV

rius Cæsar, quum de Vindelicis mœsta ciuitate propter re-  
pentinum incommodum triumphare nollet, non equo, sed  
curru cum triumphalibus ornamentis lauro ornatus, ouas  
ingressus est. Turmas quoque equitum non lauro, sed olea  
ornatas, cum militaribus iocis & versibus inconditis ouan-  
ti præcedere, non subsequi, vt in triumphis solet: neque ou-  
antes candidos tauros aut boues mactare, vt erat trium-  
phanti mos, sed coronatas oues ante se agere, illasque exa-  
cta pompa immolare compertum est: quare ouationem di-  
xere. Neque clangentibus tubis, vt ille Martius triumphus  
solet, sed modulantibus tibiis deduci. Illud quoq; notatum  
perhibent, tam in maioribus, quam minoribus triumphis,  
nisi quibus præcipui honoris aut priuilegii prærogatiua in-  
dultum fuisset, vt equo vestarentur, omnes qui ouanti aut  
triumphanti prodirent obuiam, quique comites, pedibus &  
non equo incesse: quod longo post tempore obseruatum  
mansisse in triumphali pompa, multa documenta sunt.

*Qui erant tribuni militum in Romanis castris, quare potestas  
& officium foret, aut iurisdictio.*

## CAP. XVIII.

*Tribuni mi-  
litum noui.*

*Singulorum  
legionum se-  
ni Tribuni.  
Tribuni per  
quos elige-  
rentur.*

*Tribu Rus-  
li & Rutuli.  
Tribuni  
suffecti.  
Tribuni co-  
mitiati.*

**T**RIBV NOS militum qui castris & legionibus præerant,  
imperium in milites habere, exercituique & summa-  
rerum præesse, fere peruulgatum est. Qui tamen si à pri-  
mis originibus terni ex singulis tribubus, Ramnensi, Titi-  
ensi, & Luceri crearentur: tamen militari lege, vt singulis  
quatuor legionibus seni ac deni tribuni præessent, sanc-  
tum erat. Qui licet à Coss. & summis ducibus, antea e-  
ligerentur, post aliquot ætates, vt militari suffragio & præ-  
rogatiua crearentur, militibus munus datum fuit. Lapsus  
mox temporibus, vt populi suffragio & tribuni rogatio-  
ne fierent, lege cautum fuit: ex quibus qui à Coss. crea-  
bantur Rusuli, mox Rutuli, nuncupati, eo quod Ruti-  
lius Rufus C O S. de illorum imperio primus tulisset.  
Aliorum vero tribunorum militarum munus duos fere gene-  
ra: aut enim suffecti erant, aut comitiati. Suffecti mili-  
tari suffragio in Castris: Comitiati vero, populi iussu co-  
mitiis creabantur. Demum sequuti Cæsares, tribunos  
ipsi

ipsi delegere, homines insigni testimonio, in quibus esset  
 specimen magnæ & expertæ virtutis. Quare Hadrianus  
 Cæsar viros ætatis exactæ & summæ prudentiæ, doctos  
 ætate & vsu, ad tribunatum euexit: vetuitque edicto, ne  
 imberbis adolescensve, tribunus fieret. Fuitque prisca mo-  
 ris, ut quum princeps ad tribunatum quempiam euehe-  
 ret gladium illi in manum traderet: quo signabatur, in mi-  
 lites iure militari habere imperium. Cuius edicti verba  
 sic habent: Milites, quibus iussi erunt, parento, eorumque  
 tribuni sunt: & infra. Huic Lacones & præsidii præfe-  
 cto, Harmosten dixere nomen, qui magistratus semestris  
 erat. Illorumque præcipuum munus, castrorum & exer-  
 citus curam agere, ne sine munimento, sine custodiis sint,  
 peruigiles excubias iubere, ne quid occulto speculatu bo-  
 nites moliri possint: in primisque milites ad solenne iusu-  
 randum adigeret: neque enim militi arma capere fas erat,  
 triprius apud tribunum legitimū præstitisset iusiurandum:  
 qui etiam in castris iura dabant, quoque in promptu es-  
 sent, & nihil moraretur imperium, illorum statio in ca-  
 strorum principiis erat, ubi tribunal habere, & iura dare  
 assuerant, quibus non virgas, ut consuli aut prætori, sed  
 ad terrorem audaciæ, vites lictores præferebant, contu-  
 macesque milites Romani vel Latini nominis, iussa mi-  
 nus exequentes, non virgis, sed vitibus per centuriones:  
 externos vero fustibus plectebant. Alexander tamen Se-  
 uerus tribunis, non lictores aut apparitores, sed milites  
 anteire iussit, quatuor tribuno, sex duci, decem vero lega-  
 to. Eratque militari lege cautum, ut si miles dum cædia-  
 tur ob crimen, vitem frangeret, aut centurionis vel tribu-  
 ni manum teneret, de gradu deiectus, militia amperetur:  
 si autem violentas manus inferret, capite lueret. Cum-  
 que reliqui milites, passim ferreos haberent annulos, tri-  
 bunis tamen, centurionibus & legatis, aut his quibus ordo  
 & imperium erat, aurei dabantur: à quibus siue in hostes  
 ducere, siue castra metari, siue in prima acie & fronte loca-  
 ri, aut in subsidiis poni, vel in stationes & vigilias ire con-  
 ueniret, tesseram milites petebant. Ipsi vero ab impera-  
 tore, quod dari oportebat, signum assumebant, copiasque  
 equitum & peditum, quoties dimicandum erat, ornari &  
 instrui, atque in aciem educi iuebant. Milites quoque in  
 conflictu

Tribuni à  
 Cæsaribus  
 creati.

Harmosten.  
 Tribuni offi-  
 cia.

Tribuni sta-  
 tio.

Tribuni li-  
 ctos.

Lex milita-  
 ris.

# GENIALIVM DIERVM

conflitu præliorum, singulos & vniuersos hortari & monere, atque incessanter animaduertere, tribuni proprium munuserat. Missionem quoque militibus perfundis militiis, si causam probarent, ex autoritate & iussu consulum dabant. Quod Fuluius cohortem legionis, in qua tribunus erat, sine iussu consulum missam faceret, Quintus Fuluius Flaccus censor illum ærarium fecit, & senatus movit. Siqui tamen post missionem, studio pugnae militare cuperent, nisi secundo sacramento adscripti essent, arma sumere, & inerere aut in hostes tendere nequibant,

*Tribuni militum officium ex Marcello.*

Marcellus notauit tribunorum militum officium esse, milites in castris habere dicto audientes, & intendere imperio, ad exercitationes deducere, in stationes mittere, clauus portarum suscipere, ne occulta colloquia serant, ne quis autor noui consilii, cum hostibus moliri quid possit, statione, vigilas, munitionesque ne infrequentes sint, nonnunquam interdum, sapius noctu circuire, milites singulis momentis instructos paratosque habere, siue pabulum, siue frumentatum vadant, præsertim in procinctu hostes sint, exploratoque in hostes ducere. Cumque frumentum militibus admittitur, ne quid minus æquo impartiant, interesse, ne perniciose fame, aut inopia afficiantur, utque præparati comæatus abundè sufficiant alimentis, ne arma, viri, equi, aut pecunia desint, cum Imperatore multò ante præuidere (nam Romani duces rationem commerciorum præcipuam habuere semper) castris locum capere, valetudinarios inspicere, sanciorum curam agere, nomina militum memoriam tenere. Quippe imperatorem aut tribunum ignorare milites, pudenda inscitia est. Neque aliud Othonem ad imperium euexit, quàm quòd quenque militum, in agmine, in stationibus, in itinere nomine compellabat suo, ex hoc gratiam & studia hominum assequutus. Querelas quoque militum audire, illorumque delicta militari lege plectere, infidum damnosumque militem militis gradu deicere, tribunorum potestatis est. Fertur tamen Aurelianus Cæsar, tam seueræ disciplinæ fuisse, ut tribuno per epistolam mandarit, ut militum manus contineret, ne quis pullum aut ouem raperet, aut vnam ex vineis, aut ex segete spicas: ut arma versa, calceamenta fortia, vestis noua, equus defricatus, & mu-

*Aureliani disciplina in militarem apaciam.*

& mulus cerles in castris salutarum militum cogati imperi ubi tribunum namque ceriores sunt. curiones fecere siuerit faceret, inter nus inter tribus postea artem adtribunatum in aliquo bunum militisse. Quomodo poterat cohorti præbunatus vsueuit.

*Qui iudi S.*

**I**NTER SP Romanos Circenses di Mineruæ quippe ven censes Nep canda num lebrabant, diu publici fiat, popula eaque cum virgente b far. Quu



& mulus centurionatus foret. Fuitq; antiqui moris, ut milles in castris ad centurionem, centurio ad tribunum, mane salutatim vadat, & ad edictum præsto sit. Ac licet tribunis militum centuriones subsint & decuriones, ipsi tamen legati imperio parent. Eratque militari lege cautum, ne quis ubi tribunus militum fuisset, postea ordinum ductor esset: namque centurio, decurio, & ordinis ductor tribuno inferiores sunt. Alexander verò Macedo tanti tribunos & decuriones fecit, ut neminem, nisi sexagenarium, ordines ducere siverit. Hoc quoque notatum est, eum qui præconium faceret, inter decuriones admitti non licere, & multò minus inter tribunos. Si tamen antea præconium fecisset, & postea artem desuisset, ad decurionatum admitti poterat, ad tribunatum non utique. Insuper obseruatum, ut si quando in aliquos iusta mouenda forent arma, senatum per tribunum militum, de bello indicendo, ad populum sæpè tulisse. Quodque veteri instituto ad tribunatum admitti nemo poterat, nisi prius alam duxisset: neq; alam ducere, nisi cohorti præfuisse: siquidem cohorti erat ala inferior: tribunatus verò legionum, post alam conferri darique consuevit.

*Qui ad tribunatum admissi.*

*Qui ludi Scenici, qui Megalenses, qui Taurii, Compitalitii, Iuvenales & Honorarsi fuerint.*

## CAPUT. XIX.

INTER spectatissimos ludos, qui plurimi Romæ fuerunt, Romani ludi à regibus instituti primùm, qui & Magni, & Circenses dicti, præcipui semper habitii sunt, Jovis, Junoni, & Mineræ celebres: nā singulis diis singuli erant dicati ludi: quippe venationes & munera Saturno, scenici Libero, Circenses Neptuno: alijsq; alijs numinibus dabantur, quos ad placanda numina, unā cum sacrificiis, cumq; cantu & tibia celebrabant, prætoris edicto id decernente in hæc verba: Ludi publicis, quod sine curriculo & sine corporis certatione fiat, popularem lætitiā sancti, fidibus & tubis moderanto, eaque cum diuino honore iungunt: & infra. Quos etiam virgente bellorum tumultu prætermittere duxerunt nefas. Quum enim secundo Punico bello, externis hostibus

*Unicuique deorū ludi.*

*Prætoris aditū de ludis.*

Italiā



# GENIALIVM DIERV

Italia afflicta retur, & cuncta bello arderent, eosdem magnifice apparateque factos, & in plures dies instauratos, oleique congios in vicos datos fuisse comperimus. Postea confectis bellis, & rebus contra Samnites gestis, magnifice Romanos faciendos curasse, illosque coronatum populum spectasse, victoribusque palmas e Græcia translato more, atque epulum ludorum causa ædiles dedisse. Titus Liuius autor est. Fuere quoque ludi magni, quos post pugnam ad Trasimenum votos inuenimus, æris trecentis triginta tribus millibus, bobus albis quadringentis, multisque hostiis & aliis diuitiis clari, quæ a Marco Acilio consule, in apparatu belli, contra Antiochum, iterum votos, & magno sumptu exolitos, ac dies decem continuos, celebratos esse tradunt: in quorum celebritate, præcipua, per singula puluinaria, mittebantur munera. Anno inde ab vrbe \* ferè quadringentesimo, quum vis morbi ingens urbem peruasisset, & graui cælo vulgaretur morbi, tantaque tabes & vis mali ingrueret, vt nulum pestis suffugium foret, quum ope diuina lucem minime leuari crederent, victis superstitione animis, scenici primum ludi, apparatu magnifico facti sunt, quos ludiones ex Hetruria, moribus non indecoris, versibus ridiculis, cum cantu & tibicine, adhibitis histriionibus, saltantes celebrarunt. Eosque ab ædilibus curulibus, secundo Punico bello per quadriduum instauratos, ac noctu luminibus accensis celebrari, missiliaque vari generis spargi, autores memorant: in quibus inter ludicra scenæ, comædiæ representari solebant, multis fabularum argumentis, & apparatu vario, quorum sex fuere genera: namque ex his alia stataria, alia motoria, aliz togatæ nonnullæ palatiæ, pleræque prætextatæ, aut Atellanæ. Eratque constitutum, vt comædi cum soccis proscenia inirent, actores tragædiarum cum corhurnis: planipedes exalceati: scenici certatores nudi, circa pudenda tantum velati. Utque ad ostentationem scenæ, in argumentum fabulæ pro personis quas gerebant, varios amictus induerent: quippe Agamemnon sceptrum ferebat, pellem bubulcus, Achilles arma, Telephus penulam & peram, ita vt pro fabulæ argumento congruens apparatus fieret per artifices scenicos, qui imitarentur affectus. Utque in scena quin-

*Ludi magni*

*f. anno 394.*

*Scenici ludi quando primum facti.*

*Comædiarum sex genera.*

*Decoris obseruatio in vestibus.*

quinque ta  
quinques p  
agcedia qu  
que perlo  
& scena per  
In veteri vo  
commun  
stremarum  
stea ob mor  
erant, per  
Ati sunt,  
tribu mou  
foret, vt ad  
stipendia f  
seruatus, v  
choreis in  
ex Pessinu  
paratus in  
zunti qui  
Brutus cu  
dicti: illo  
ædiles gen  
celebrates  
nes, magi  
facta dicta  
etionalque  
rum est. C  
uiuia & so  
men fruga  
ri: namq  
tium cons  
losque pr  
textatate  
Megale  
pem coge  
sto caueb  
que cultis  
In conti  
vero Cere  
grati quo

quinque tantum seruarentur actus : nam scenico ludioni  
 quinque prodeunt, ultra prodire non licuit : quod in  
 agœdia quoque seruatum est, ut non plures quam quin-  
 que personarum actus fierent, utque finito argumento,  
 & scena personis vacua, chorus & tibicen introducatur.  
 In veteri vero comœdia seruatur, ut primarum partium  
 communes actiones sint, aut gesta militiæ domique, po-  
 stremarum vero, conuiuia, cantus, poriones, & lusus. Po-  
 stea ob morum prauitatem, seu quia mali exempli ludi  
 erant, perniciemque ciuibus afferebant, ita scenicos inse-  
 cti sunt, ut Scipio Nasica in censura, scenicos ludiones  
 tribu mouisse, & ærarios fecisse dicatur, licet institutum  
 foret, ut actores Atellanarum tribu non mouerentur, sed  
 stipendia facerent & mererent : fuitque vetus mos diu  
 seruatus, ut primitiæ spectaculorum à ludicris scenicorum  
 choreis inciperent. Cumquem Ideam deorum matrem  
 ex Pessinunte Romani aduocassent, præter munera & ap-  
 paratus magnificentiam, ludos in honorem deæ institue-  
 runt, qui præcipui inde habiti sunt : quos Marcus Iunius  
 Brutus cum templo in Palatio dedicauit, qui etiam scenici  
 dicti : illosque Megalenses appellarunt, illorumque curam  
 ædiles gerere, ac veris initio, prælata diuitiarum pompa,  
 celebrare : permissaque ludendi licentia, personatos iuue-  
 nes, magistratum priuatorumque munia & personas, &  
 facta dictaque imitari & ante deæ simulacrum ludere, ma-  
 tronasque spectatæ pudicitæ in his psallere, memoriæ da-  
 tum est. Quibus diebus Romanæ consuetudinis erat, con-  
 uiuia & sodalitates inuicem agere, & comellari, victu ta-  
 men frugali & modesto, nec die tantum, sed noctu epula-  
 ri : namque hi ludi præcipue casti, magno fauore spectan-  
 tium conspicui erant, ad quos seruis adire non licebat : il-  
 losque prætores & magistratus purpurati, in toga & præ-  
 texta : atque in ornato maximo celebrabant : quare purpura  
 Megalensis in vulgi proverbium venit. Quibus diebus sti-  
 pem cogere, Ideæ matris familiis proprium fuit, quod edi-  
 cto cauebatur his verbis : Præter Ideæ matris familias eius-  
 que iustis diebus, ne quis stipem cogito : & infra. In quibus  
 fuit constitutum, ut patres Megalensibus moritarent, plebs  
 vero Cerealiibus. Præter hoc tuere Taurii, diis inferis cõ-  
 crati, quo origo ferunt antiquissima : quæ enim regnante  
 Superbo,

*Comœdia  
antiqua ob-  
seruationis.*

*Ludi Mega-  
lenses.*

*Purpura  
Megalensis.*

# GENIALIVM DIERVM

Superbo, vis morbi & insanabilis pernicies, per omnes vrbis regiones & compita, peruagata esset, assiduusque funeribus exhausta ciuitas foret, atque ob esum carniū taurorum, pestifer annus grauidas mulieres ita affecisset, vt sisti pestilentia nequiret, in deorum inferorum placamenta, hos ludos concelebrarunt, qui Taurii dicti, quod ob taurinæ carnis morbum, inuenti primum concelebratique sunt, in quibus metas circumcurrere, velut in Circensibus seruatum est. Compitalitios verò Laribus, quos bis anno vernis æstiuisque floribus ornabant, dicatos plerique autumant, quorum origo ab vltima antiquitate fuisse proditur. Cū enim Prisco Tarquinio regnante, in foro genitale repente apparuisset, quo in sinu admoto, mater Seruiliū Tullii Orestes, stupens miraculo, haud multò post Seruium Tullium enixa peperit, qui mox regno successit, & quod puerocaput arserit, Laris filius esse creditus est: inde Compitalitii ludi primum instituti inuentique fuere, quos per vicorum magistros fieri, & in compitis celebrari, ac per multum temporis desitos, quum solennia ludorum intermittere nefas esset, post L. Iulium, & C. Marium consules à L. Pisone reuocatos, & magno apparatu instauratos memorant, qui postea non per vicorum magistros, sed præfectos vicorum celebrari cœpti, & demum sublati collegiis, haud multò post discussi fuere. Tamen ab Atheniensibus primum institutos Compitalitios nonnulli credant, in quibus præmium victori hircus donabatur: post quos, Iuuenales, funebres & seculares, vario & solerti ingenio inde recepti paratique sunt: in iuuenalibus enim, licet iuuenum causa instituti forent, in hisque adolescentes per lusus & lasciuiam admitterentur, plerumque tamen anus, & grandæuas uatu matres, senesque ingrauescenti ætate, ludis admissos comperimus. Lusus erat, quem laudabant turmæ puerorum, primo ætatis flore, & iuuenes generosi spiritus, vt equis intratis hinc inde dispositis turmis, tanquam acie instructa, composito agmine, in iustæ modum pugnæ cursitarent, speciemque prælii modo in occursum eundo, nūc à tergo & in gyrum occursando, præberent, & campestre incursionem facerent, specimenq; magnæ indolis, & commendationem ineuntis adolescentiæ præ se ferrent, ita vt

*Ludi Compitalitii.*

*Ludi Iuuenales.*

qualis



qualis quisque futurus esset, cuiusque spei, facile eniteret.  
 In his quoque pyrrhicham saltari accepimus, quæ integris  
 vrbis moribus, magno fauentium studio fiebat: quæ pri-  
 mū inuenta fertur in Creta, nonnullā Laconib. ad res bel-  
 licas; facile obeundas, vt armati leui flexu & saltu, nunc  
 se contrahendo, nunc in altum exiliendo, nunc decli-  
 nando, tela & plagas vitarent, disciplinamque ediscerent:  
 quæ enoplia saltatio dicta est, quam Tranquillus Troiā  
 nuncupauit: idque à Romulo institutum ferunt, vt cum  
 armis saltarent milites saltatione, quam bellicreпам dixit.  
 Sicut in Panathenæis armatos pueros saltare voluerunt,  
 in quibus pueri puellæque forma conspicui, manibus am-  
 plexi, nunc in orbem, nunc in obliquum per diuersos fle-  
 xus, pyrrhicham in theatro saltabant. Postea verò Gadita-  
 ni modi, & nullissimæ saltationes, quum essent minus no-  
 tæ, inuentæ fuere, in plures diuisæ species: in chirono-  
 miam, quæ manuum gestu: halma, quæ pedum: lactis-  
 ma, quæ clacibus ad humeros iactis saltabantur: quorum  
 inventores Jones fuisse dicunt, vnde gestus quoque panto-  
 mimi fluxere: in quo id fuit constitutum, vt in chirono-  
 mia alii gestus subiti, alii miserabiles, alii longi nomina  
 ferrent. Funebres verò ludos, etiam inter ludicra scenæ ex-  
 hiberi accipimus, & post ludos epulum datum: quib. qui  
 præerant, designatores dicti: in quib. gladiatorum paria,  
 qui venalem habent sanguinem, modò plura, nunc pauci-  
 ora, nonnunquam familiæ lanistarum ad gladiaturā com-  
 paratæ, digladiari, vulneraq; & cædes accipere solebant:  
 quos in defunctorum illustrium memoriam, ea de causā  
 institutos ferunt, quod, quum hostes bello victi, seruique  
 ad sepulchra summorum ducum, olim sæue iugularentur,  
 & sanguinem effunderent, idque posteris sæuum & inhu-  
 manum videretur scelus, cautum fuit, vt sæua illa desita  
 consuetudine, serui libertique, & damnati erpente, ac gla-  
 diatores bustuarii: qui venalem habent sanguinem, vsu ar-  
 morum & astu eruditi, conducti precio per lanistas, di-  
 gladiarentur: in quibus in æmulationem certamenque  
 virtutis: licet dimicatione perniciofa, vulnera acciperent  
 darentque, & ferro decernerent: in quasi quis forte suc-  
 cumberet, mercedē lanista perdit gladiatoris, accipiebat.  
 Athenienses verò fures & sicarios pecunia comparatos

*Pyrrhicham.**Enoplia  
saltatio.**Saltatio in  
panathenæis**Saltationes  
molles.**Ludifane-  
bres.**Designato-  
res.**Athenienses*

armis,



# GENIALIVM DIERVM

armis instruebant, quos, vt in scena dimicarent, inuicem  
 committebant: apud quos vsus, obtinuit, vt imperatore  
 vita functo, duodecim captiui ad sepulchrum iugulari,  
 tumultentur vnâ. Quæ munera licet summæ immonitatis  
 forent, duces in bellum profecturi, Romæ plerunque po-  
 pulo exhibuere: scilicet vt vulnera cernere assuescerent:  
 cædesque & prælia non formidarent, quibus certa lex da-  
 ta, vt multo grauioribus armis pugnare discant, vtque  
 diutius in pugna simulacbris armari assuescant, vt in pa-  
 tientia laborum educati, in conflictu pugna minus labo-  
 rarent, neque vt tyrones corporibus animisque defice-  
 rent, Vtque lanistæ cum hastis & sudibus primo introdu-  
 cantur, mox gladii decernant, ad præliumque ince-  
 dant tunicati. Vtque ante congressum multa fiant, quæ  
 non ad vulnus, sed ad speciem gesticulationis, & motus  
 agilitatem videantur: procedente mox pugna, vt nudi di-  
 gladiantur, neque in vulnere ingemiscant, neve iniussu de-  
 cumbant, neve postquam decubissent, ferrum accipere  
 iussi, segnes & cunctahundi accipiant, aut retractent. Ad  
 quod certamen insignes nobilitate & opibus, neque ob-  
 securi generis homines plerunque prodire, nam & Nero  
 Cæsar cccc. senatores, & dc. equites ad ferrum exhi-  
 buit. Et Domitiani temporibus nobiles ad specimen vir-  
 tutis ostendendum, in arenam prodire non dubitarunt,  
 qui non virorum modo pugnas, sed scæminarum noctu  
 commisit: donec cautum fuit, ne equites Romani ludo &  
 arena polluerentur. Primus enim qui gladiatorum edidi  
 munus, Junius Brutus, in honorem defuncti patris, fuisse  
 traditur. Alii Appium Claudium & Fuluium Cossim  
 foro boario gladiatores commississe primos, asseuerant. In  
 quo præter apparatus magnificentiam, immanissimas fe-  
 ras, hominesque, qui cum his concurrerent, ad pugnam  
 exhibuit ad quos matronas admitti erat lege vetitum,  
 ne immanitati aut feritati assuescerent: sicut ab athleta-  
 rum spectaculis muliebrem sexum Augustus auocauit  
 & dimouit. Non sic Ceterensibus, qui præcipuas & magno  
 natu mulieres ad gladiatorium munus admittebant: &  
 Spartæ nulla est tam nobilis mulier, quæ præcio conductâ  
 Etâ, non ad scenam prodeat. Cumque antea gladiatorii  
 ludii imperatorum munus forent, Claudius princeps, vt  
 pecu-

*Qui pri-  
 mus gladia-  
 serum mu-  
 nus dederit.*

*Matronis  
 luais inter-  
 esse verum  
 Ceterenses.*

*Spartani.*

ecunia qu  
 xdes & in  
 postea edi  
 laultati  
 ferrum ex  
 cautum fi  
 nus quad  
 arates T  
 prosequ  
 denogari  
 vt in fine  
 reris toga  
 liscentu d  
 tionetern  
 seculares  
 Capitolio  
 quos licet  
 quam, ne  
 numeru  
 Augustu  
 lebrau  
 tersuere  
 tempore  
 Romæ pe  
 trinocro  
 crum Plu  
 supplicati  
 mine & h  
 & matris  
 cum quib  
 tutio fert  
 la, qui re  
 recepisse  
 celebrau  
 Augustu  
 ra ration  
 natu pro  
 Postrem

pecunia quæstorum fierent, cauit edito: quos propter  
 cædes & immanitatem, quodque mali exempli essent,  
 postea edi prohibuit. Et quia nonnulli inopes & modicis  
 facultatibus, sordida mercede conductos gladiatores ad  
 ferrum exhibebant, Tiberio imperante, senatus consulto  
 cautum fuit, ne quis gladiatorium munus daret, cui mi-  
 nus quadringentis millibus census esset. Post aliquot verò  
 ætates Theodoricus Gothorum rex, ita gladiatores odio  
 prosequutus fuit, ut optantibus Romanis, non modò illos  
 denogari, sed nunquàm postea edi permiserit. Fuitq; in usu,  
 ut in funebribus essent spectatores penulati, quum in cæ-  
 teris togati conuenirent. Seculares, verò, ludos, quòd singu-  
 lis centù decem annis, vel quòd semel tantum hominis æta-  
 te fierent, dictos accepimus. Nā seculum veteres hac fini-  
 tione terminarunt. Alii nisi decurso trium ætatum spatio,  
 seculares fieri negauerunt, qui supra Tiberim, sæpius in  
 Capitolio, magna frequentia & fauore sunt edi soliti: ad  
 quos licet præco inuitaret ad ludos, quos nec vidisset quis-  
 quam, nec visurus esset, illos tamen citra hunc annorum  
 numerum, per sæpè celebratos comperimus: nam & Diuus  
 Augustus seculares fecit, & haud multò post Claudius ce-  
 lebrauit, quo intervallo sexaginta tres haud amplius in-  
 terfuere anni. Mox Domitianus illos instaurauit, habita  
 temporis ratione, ex quo ab Augusto editi fuerant, quos  
 Romæ per omnia theatra fieri seruatum est, in quibus  
 trinoctio, terra caligine, bobus artis, ad Tarentum sa-  
 crum Plutoni & Proserpinæ, lectisternium, priuilegia &  
 supplicationes, instar Cereris initiorum, fieri solebant, car-  
 mine & hymno in Capitolio à pueris puellisq; patrimis  
 & matrimis, in Apollinis & Dianæ laudem modulato,  
 cum quib. sæpè Circenses dabantur vnà. Quorum insti-  
 tutio fertur antiquissima. Cum enim Valerius Publico-  
 la, qui reges eiecit, tres filios morbo laborantes ex voto  
 recepisset incolumes, voti reus, hqs instituit primus, &  
 celebrauit: quos antea præteritos vel intermissos, Diuus  
 Augustus magnifico apparatu celebrauit, quamuis non ve-  
 ra ratione dimensa. In quib. iuuenes, sine aliquo maiore  
 natu propinquorum, nocturno spectaculo interesse vetuit.  
 Postremò Domitianus septimos exhibuit, ad sua tempora

*Quibus gla-  
diatorum  
munus dare  
permisum.*

*Ludi secu-  
lares*

*Secularium  
ludorum  
origo.*

# GENIALIVM DIERV

ab ortu vrbis obseruatos. Et demum post curricula temporum, Philippus Imperator, millesimo vrbis anno ex omni seculorum memoria, apparatissimos seculares exercit: in quibus præter elephantos triginta, leones, tigres, alces atque hyænas & bebos, etiam gladiatorum paria mille, hippopotamum, & rhinocerotem, ferasque immatissimas venationi dedit. Præter quos fuere ludi theatrales & honorarii: qui æquè ac funebres statim non sunt: sed vt quisque ad honores, vt ædilitatem, præturam, vel consulatum euectus erat, ad conciliandum populi fauorem, maxima hos lætitia coluit & celebrauit: in quibus elephantium & leonum pugnas, aliarumque beluarum venationes frequenter exhibitas inuenimus. Primus enim Scæuola Pompeius iubatos trecentos quindecim, Cæsar quadringentos: donec senatus consulto cautum fuit, ne Africanas in urbem inueherent. Contrà Cneus Aufidius tribunus plebis: nam Circensium causa importari iussit. Postea Augustus tigrim, & Domitius Ænobarbus centum vrsos Numidicos in ædilitate, & totidem venatores Æthiopes dedit. Hæc enim expectatio munerum, quantum studii & fauoris, ad conciliandum popularium animos attulit, quum magnifico sumptu exhibita fuissent, enarratu difficile est: siquidem qui illa amplè & largiter dedidissent, aut qui munificentia reliquos anteissent, facilimos aditus ad honores, consulatus & præturas, reliquosque magistratus proximis comitiis habuere: quorum cura & procurationis præcipua ædiliū erat. Et qui illos obsecordiam prætermisisset, populare odium & offensam haud dubiè incurrit, & vultu sordidus & parum ciuilis est pro despectissimo habitus. Mamercus enim homini ditissimo, quod ædilitatem, ne sumptus in exhibendis ludis faceret, assequi non curasset, in consulatu repulsam tulit. In his enim res commentitias, fabellas & scenas representare, tum monstra & visu incognita, venationesque & pugnas populo dare assuerant: ad quas mulieres descendisse, & cum immanissimis feris sæpè depugnasse comperimus, tanto omnium studio, vt triginta & amplius dies, sepositis negotiis, Romani ludis impenderent: quos postea Augustus coarctauit, ne ludorum celebritas nimium diu actus

*Ludi theatrales & honorarii.*

*Munera huiusmodi scenica ad honores viam parabant.*

Actus foren-  
que ludos in-  
nes ferè co-  
nisse ferunt  
dos gymnasi-  
nympharum  
forum, & ac-  
positis mos-  
ex melle, m-  
runque pop-  
quam quod d-  
tæ, eo in sole  
dera, crine f-  
sis velut in sa-  
nistri quoque  
reat, taota  
Varro, nisi a-  
nistæ Mæne-  
næ & Chiræ-  
etis operab-  
biæ & can-  
purgatione  
ticum purg-  
Quæ sacra p-  
na fierent  
genuorum  
in omne fac-  
non in vrbis  
re: maxime  
mæ, nè ve-  
dissimorum  
rum causa  
ab Orpheo  
Bacchi festi-  
spectatore  
Babylonii  
exhausto  
gesticulaci-  
Heleos B



actus forenses & negotia moraretur. Theatrales quoque ludos in Liberi patris honorem inuentos fuisse, omnines ferè consentiunt, quos ab Atheniensibus originem duxisse ferunt, qui primi Nouembri mense Bacchanalia & ludos gymnicos ac Liberales celebrarunt, tanta licentia, ut nympharum & heroum habitu bacchantes prodirent in forum, & ad sonum tibiarum cum lasciuia gesticatione compositis modis psallerent, vinumque cum bellariis, libaque ex melle, magna bibendi licentia circumferrent: quos ple- runque populus coronatus spectauit. Quæ sacra præterquam quod per anum deliram & temulentiam inducerentur, eò insolentiarum processere, ut mulieres virique ornati hedera, crine fluxo, lympharum animis debaccharum, cum thyr- sis velut insanientes & furore afflati obuios ferirent: ministri quoque phanatici non minore vesania ferulas gestarent, tanta temulentia & verborum licentia, ut Marcus Varro, nisi ab amentibus fieri potuisse negaret: quare ministræ Mænales dictæ, inter quos Sileni, Saryri, Bacchæ, Lenæ & Chiræ, Mimallones, Neïades, Nymphæ & Tityri facris operabantur. In his quoque comessationes, thyr- sibæ & cantus frequentes erant. Et quoniam ad animæ purgationem pertinere dicerent, etiam vanum, quatri- ticum purgatur, & ouum spheræli figura adhibebant. Quæ sacra procedente tempore, quum ex diurnis noctur- na fierent (vnde Nyctileia appellata sunt) promiscuis ingenuorum & sceminarum stupris, cum strepitu & vlulatu in omne facinus & libidinem, perpetuo senatus consulto, non in vrbe modò, sed per omnem Italiam coëcita fue- re: maximisque pœnis inhibitum, ne Bacchanalia Ro- mæ, nè in Italia fierent, quum in contubernio sordi- dissimorum patrarentur, essentque maximorum scelerum causa & seminarium. Apud Thraces Orgie Bacchi ab Orpheo instituta, nisi à menstruosis, siebant. Euianes Bacchi festa celebrant, in quibus ludiones primò, mox spectatores, multo vino epoto, ad arma concurrunt. A Babylonis quoque festus dies Baccho plurimo mero exhausto colebatur, in quo noctem perennem lasciu- iis gesticationibus & largiori potu indulgebant. Apud Heleos Baccæ Dionysio psallentes modulata voce, Helei.

*Bacchanalia per annu indicbantur.*

*Vannus.*

*Nyctileia.*

*Bacchanalia inhibita.*

*Orgia in Thracia. Euianes.*

*Babylonii.*



# GENIALIVM DIERVM

precantur, vñ bouino pede ad se accedat. Lauini integer mensis Libero dicabatur, quibus diebus, obscœnis verbis & spurcissimis vt permixtum: quod Heliogabalus instituisse fertur, vt in vindemiarum festo multa impudica & obscœna iactarentur in dominos: id quod nostrates seruare etiamnum solenne habet: donec per forum virile membrum plaustro transueherent, cui matrona spectata pudicitia, velut sancto numini, coronam imponebat. Quod etiam Varro fieri consueſſe in reliqua Italia scribit, tanta tunc pitudine, vt per dies festos, Liberi membrum per agros plostellis, mox in urbem cum cantu & vlulatu ferrent. Ab Ægyptiis tantò abusu Bacchanalia fiebant, vt temeto ingurgiti, statuas cubitales per pagos circumferant, protenta mentula, magnitudine visenda, præeunte tibia & choro, cum Mercurii statua veretro porrecto: quas fœminæ & magno natu matres, velut pompam triumphalem præ se agebant, tam fœdo spectaculo, vt nihil improbius aut nequius foret. Eadem quoque licentia Athenis vulgo vsurpatur Nouembri mense, quo Bacchanalia celebrabant, vt phanatica multitudo, Bacchanarum habitu per urbem procederet. Fuit præterea quinquennale ludicrum, in quo tam versu, quàm prosa oratione Græcè Latineque, tum musica per citharcædos & citharistas, tum gymniciis ludis certabatur: quos Nero Cæsar primus ad morem Græci certaminis, è Græcia Romam deduxisse, Iouique Capitolino dicasse, atque singulis quinquenniis magno certamine animorum celebrasse fertur, iam intermissos ducentis annis à Lucii Mummii triumpho, qui primus hoc spectaculi genus in vrbe præstitit. In quibus quantum quisque facundia experimento, aut candore ingenii enteret, facile apparebat. C. verò Caligula, horum instar miscellos Lugduni fecit, Græcæ Latineque facundia experimento. In quo certamine lege sancitum erat, vt victoribus hoc præmiū darent, vt ipsorum laudes tanquam obnoxi scriberent, & carmine celebrarēt. Postea à Domitiano triplex institutum ferunt Capitolino Ioui, Musicum, Equestre & Gymnicum, aliquanto plurium coronatorum: in quibus Papinius Statius victus fertur, victor autem & ter coronatus In certamine Albano, quod Domitianus pariter instituit. In quo poetæ certatim Minæ & psallebant hymnos. In eo verò Publius Mimographus

*Ægyptii.*

*Ludicrum  
quinquen-  
nale.*

*Triplex lu-  
dicrū quin-  
quennale.*

phus palma  
sepulchrum  
rum certan-  
dunt. Eo-  
ti confu-  
dit, in ea v-  
post mœre-  
iudices ex-  
hircus præ-  
immolare  
men comi-  
fabulas, in c-  
men ambit-  
Elide quoq-  
bant, victo-  
Mausolo ap-  
sæpe decer-  
pulus omni-  
victoriam  
rica dicta,  
ro carmin-  
ristophan-  
poetæ illa-  
citasset.  
scripsit car-  
mel tantum  
quennale c-  
cum, illis æ-  
tur. Quo-  
quinquenn-  
certaminis  
memoria  
mine poetæ  
gramma c-  
ter horum  
plebis lib-  
cessionem  
ciatos par-  
per domi-  
quorum a-

phus palmam tulisse dicitur. Athenis quoque ad Thesei  
 sepulchrum celebres hi ludi mansere, in quibus tragædo-  
 rum certamen magno conuentu totius Græciæ fuisse tra-  
 gædo-  
 runt. Eo enim viri eloquentissimi ex omni Græcia exci-  
 ti confluxere, inter quos Æschylus primus tragædiam de-  
 dit, in ea victor Sophocles, victus Æschylus, haud multo  
 post mœrore victus occubuit. Quibus etiam ludis decem  
 iudices ex singulis curiis præfuere. Fuitque in more, vt  
 hircus præmium tragædo foret. Vtque lyrici iuuentam  
 hircus tra-  
 gædi præmi-  
 immolarent, tragædi hircum, poetæ taurum. Proditur ta-  
 men comicus Menander, quum centum & octo scripsisset  
 fabulas, in certamine comædorum, licet esset superior: ta-  
 men ambitu & factione à Philemone victus renunciatus. In  
 Elide quoque poetæ accepto themate, carminibus certa-  
 men Poetarum  
 certamen in  
 bant, victorque eorū ferebat donum: sicut Archelaus  
 Elide.  
 Mausolo agona proposuit, & ludos, in quibus doctissimi  
 sæpe decertarunt, inter quos Theopompus Isocratis disci-  
 pulus omnium consensu, propter singularem vim ingenii,  
 victoriam tulit. Vna tamen proditur Corinna, multa ly-  
 rica dicta, tanta eruditione claruisse, vt Thebiscum Pinda-  
 ro carminibus certaret, & quinquies victrix foret. Et A-  
 ristophanes quum certamini poetarum iudex præfideret,  
 poetæ illaudato victoriam dedisse, quod sua, non aliena re-  
 citasset. Eutimus quoque Locris oriundus, tam disertis  
 scripsit carmina, vt olympicis ludis semper victor fuerit, se-  
 mel tantum vni posthabitus. Quinetiam Neapoli quin-  
 Quinquen-  
 quennale certamen fuisse tradunt, muscum & gymni-  
 nale certa-  
 cum, illis æmulum, quæ in Græcia summa laude celebran-  
 tur. Quod etiam nobis magna luce ignium singulis  
 Neapolim.  
 quinquenniis Romæ fiebat, magnis oratorum & vatum  
 certaminibus. Neque omiserim à quibusdam traditum  
 memoriæ, Hesiodum carminibus cum Homero in certa-  
 mine poetarum contendisse, victoremque Hesiodum epi-  
 grammata cum tripode in Helicone posuisse. Erant præ-  
 Ludiplobei.  
 ter hos plebei ludis spectatissimi, qui ex actis regibus pro  
 plebis libertate primum dati sunt: quos nonnulli post se-  
 cessionem ad sacrum montem institutos ferunt, ob conso-  
 ciatos patrum plebisque animos, quos postea Lucius Sylla,  
 perdomitis hostibus, magna plebis expectatione restituit:  
 quorum ædiles plebis arbitri & moderatores erant: in

# GENIALIVM DIERV

quorum celebritate feruarum minimus, vt quoties instaurarentur, ab eis ludorum causa epulum daretur, quos ex variis causis non semel instauratos comperimus. Cereales verò quin in Cereris honorem magnificentissime fierent, nulla controuersia est: quos Circeus dictos nonnulli volunt: nam & deorum imagines in his longo ordine produci, & circum metas cursu contendere solebant, ouumque in cerealis pompæ apparatu numerabatur primum, in quibus peruigilia noctu fiebant, sicut sacris Iudis excubiæ: in his quoque ædiles plebis pro equorum cursu, plerumque gladiatorum certamen exhibuere. Cereriem ad quintum cal. April. annis singulis Romani, rem diuinam more patrio facere assuerant: quæ sacra, quod è Græcia translata essent, & per Græcos curata, Græca dicta sunt. Fuisse enim in Græcia sacra Eleusina Cereris spectatissima, autores memorant, quæ obscura luce fiebant, sacerdotesque facibus discurrentes, cursu phanatico sacra peragebant, à quibus velut sanctissimis & impollutis, impii consceleratique amoueantur voce præconis, ita vt templum velut omni religione sanctum, alicuius criminis aut noxæ conscio adire, non liceat. Quod si quis adisset non initiatus, capite luebat: ad quod Nero conscientia sceleris agiturus, ingredi veritus fuit. Non sic Antoninus Philoſophus Augustus; na fretus innocentia & vitæ integritate, sine discrimine adiuit. Cuius mysteria magno silentio incluta, velut arcanum quid sanctumque in vulgus efferre, non licebat. Quod sacrum à solis matronis fiebat annis singulis. Romanique in toga candida spectare ludos, mulieresque in veste alba pariter sacrum facere solebant: in quo id fuit obseruatum, vt tunc diis gratum esse censerent, si à lætis nec funere pollutis celebraretur. Utque in sacris Cereris ante noctem epuletur nemo, atque à vino in primis & Venere abstineant. Utque quinto quoque anno ex Sibyllinis carminibus, prodigiorum causa ieiunium fiat: inter quæ præcipuum fuit, vt sacris initiatos, calda abluerent primum, quod castitati prodesse ducerent. Apud Athenas in sacris Cereris, quæ dicuntur Adonia, mulieres simulachra defunctorum efferre, multa que funesta, & calamitosa, iusto comploratu & gemitu effingere traduntur, in cuius sacrificio Atticæ virgines inter solennia, reposita

Ludi Cereales seu Circeus.  
Sakra Græca.

Cereris mysteria.

Sakra Cereris apud Athenas.

ita cistis fa  
Cereris sa  
quippe pro  
erat.  
anni tem  
bus doce  
terram m  
in Cere  
Prometh  
fuere lud  
quæstip  
rianis ple  
scellanei,  
Palatio tri  
vidam ar  
piloni, q  
uasset.  
uum (auto  
les, quos  
facere in  
triplices f  
gratiam  
ximum:  
& Apatur  
nopodia,  
nore inue  
fuit. Ill  
multiplic  
tuor curat  
Circeus  
bitu, in qu  
bia cane  
di edebat  
coronati  
Diues, qu  
liorum, in  
tur. Fu  
co sapè l  
studio re  
perdomi



Ita cistis sacra , capitibus quam occulte deferunt , quum  
 Cereri sacrum quam occultissimis caeremoniis fieret:  
 quippe prophano homini Cereris mundum videre nefas  
 erat. Apud Siculos verò Cereri & Proserpinæ diuerso *Siculi.*  
 anni tempore sacrum fit : Proserpinæ enim maturis messi-  
 bus docem festos agunt dies : Cereri verò , quum semen in *Graci.*  
 terram mittitur: Græcis autem in tribus ludis, præterquam  
 in Cerealiibus, accensas faces gestare vetus mos habuit, in  
 Prometheis, in Vulcaniis, in Panathenæicis. Præter hos *Martiales.*  
 fuere ludi Martiales, Martidicati, & alii Piscatorii, ex *Piscatorii.*  
 quæstupiscantium. Alii Castrenses, qui in castris præto- *Castrenses.*  
 rianis plerumque cum venatione dabantur: nonnulli Mi- *Miscellanei.*  
 scellanei, ex ludionum multiplici genere, alii Palatini, in *Palatini.*  
 Palatio triduo celebrari soliti in Diui Julii honorem, qui  
 victam armis Rempublicam in dominationem vertit. Alii Ca-  
 piloni, quod Jupiter optimus Maximus suam sedem ser-  
 uasset. Qui aliis solennibus additi, collegiumque no-  
 uum (autore senatu) institutum fuit. Præcipui Augusta- *Augustales.*  
 les, quos Tiberii tempore trib. pleb. in Augusti honorem  
 facere instituesunt. Athenis verò & in omni Græcia mul- *Ludi multi-  
plices in  
Græcia.*  
 tiplices fuere ludi, in quibus ad aucupandam popularem  
 gratiam, Theophrastus fructum diuitiarum putauit ma-  
 ximum: nam Panarhenæa Dionysia, Scirophoria, Haloa,  
 & Apaturia celebra fuere. Apud Lacedæmonios Gym- *Lacedæmo-  
nii.*  
 nopodia, Hyacinthia & Chorii. Patavii, Cestici ab ante-  
 nore inuenti, quos inter reliquos annumerasse non ab re  
 fuit. Illud vetique verum est, quod quamuis ludorum  
 multiplices species forent, tamen ædilitia largitione qua *Ludi qua-  
tuor impen-  
suis curati.*  
 tuor curari impensius assuerant, Megalenses, Funebres,  
 Circenses & Apollinæres, magno semper apparatu & ha-  
 bitu, in quibus non tuba aut fistula, vt in aliis, sed sola ti-  
 bia caneabant. Quodque vetusto more, quoties festi lu-  
 di edebantur, illos omnis ætas, sexus & ordo plerumque *Spectatores  
coronari.*  
 coronati spectabant: quare Lucius Crassus cognomento *Honor prin-  
cipi.*  
 Diues, quod corollas ex auro & argento, imitatione fo-  
 liorum, in ludis populo dedisset, celebri memoria habet-  
 tur. Fuitque prisce moris, vt populus in theatro vel cir-  
 co sæpè ludicrum à principe postulet, cuius præcipuo  
 studio teneretur: quotiesque princeps aut imperator, qui  
 perdomitis hostibus triumphasset, vel popularis homo



# GENIALIŪM DIERVM

*Theatrum  
ingredienti  
quibus ho-  
nor exhibi-  
tus.*

*Cum ludi  
minus bene  
celebraren-  
tur.*

plebi percharus, ad ludos & theatrum irer, quum primum in conspectum prodiret, communi omnium plausu, & fauore concionis, faustisque acclamationibus totis theatris exciperetur: nonnunquam vniuersus populus aduenienti principi assurgere, & lacernas deponere solebant, vt rogati apparerent. Qui honor summi tantum ducibus, aut viris summa integritate & fide, ob merita in populum, dabatur. Contra vero deformatus ignominia, aut in sensus infestus, quando ludi remisse & leniter, aut non legitime celebrarentur, vel si quo infortunio aut casu repente constitissent, aut si tibicen conticuisset, vel inter solennia ludorum commisso spectaculo, ex subita lätitia ad repentinum motum translati essent, aut si in enunciandis ludis versu adilis errasset aut morbo, vel ante commissionem ludorum, siue dum eduntur, tumultus repens, aut aliquid triste auribus oculisque occurrisset, & ex variis causis, tanquam si nefario scelere polluti essent, eiusmodi admissa ludorum instauratione procurabantur & expiabantur. Cum enim pompa duceretur, quod obuius seruus loris medio circo vapularet, in fausto augurio ludos pollutos, pontifices putarunt. Et quum in caeremoniarum apparatu thesa procederet, quod equo consternato auriga habenas sinistra corripuisset, currumque perperam egisset & circumflexisset, velut ominosum, ludorum instauratione opus esse iudicarunt.

*Qui esset urbis praefectus, quodve officium, quarumque rerum  
cognitionem animaduersionemque haberet.*

## CAPVT XX.

*Praefectus  
urbis ad  
quid crea-  
tus.*

SOLITOS Romanos fuisse, quum reges & postea consules praetoresque Reip. causa abessent, ne quis repens tumultus fieret, neve vrbs sine imperio esset, aut hostium incursibus pateret, praefectum creare, qui vrbi mœnibusque praesideret, ius redderet, & subitis mederetur, saepe notatum est: qui si quid in vrbe turbatum esset, quum res postularet, iuuentutem armare, & per loca opportuna disponere: arma telaque in propugnaculis ingerere, castella communire, muros turesque praesidio firmare, atque omnia custo-

custodiis vi  
portis statio  
dam popul  
aut nudat  
lustrare, n  
ecsi vrbi p  
animaoue  
datos, &  
Quam pra  
triplici ex  
mulus, à T  
Lucretia, r  
deinde con  
aliquot ver  
aspernatum  
repudiant  
meret, filiu  
fecerit. Q  
Augustus  
officium,  
cognition  
tur: & Pi  
magni mu  
peri epist  
per totam  
gandi quo  
mitas post  
diendi, si  
statque fui  
cura cogn  
iam senatu  
atque abse  
tum fieri,  
rare, neq  
centiam a  
bis custod  
foret, q  
praesider  
vt quum  
vrbi saluti

quum primum  
 in plausu, & fa-  
 toris theatris  
 us aduenienti  
 bant, ut rogati  
 eibus, aut viris  
 ilum, dabatur.  
 ensus in festu-  
 lis. Tum si  
 time celebra-  
 constitissent,  
 udorum com-  
 inum motum  
 ersu ad illos er-  
 udorum, siue  
 triste auribus  
 iam si nefario  
 rum instaura-  
 enim pompa  
 ro vapularet,  
 urant. Et  
 cederet, quod  
 ripuisset, cur-  
 vel ut omnia  
 runt.

custodiis vigiliisque instructa habere, portas claudere, pro  
 portis stationes, & spositosque stationarios milites, ad tuen-  
 dam populi quietem, tenere deberet. Et ne quid falleret,  
 aut nudatum præsidis esset, animaduertere & oculis per-  
 lustrare, nihil denique curæ aut laboris omittere. Qui tam-  
 etsi vrbi præfectus foret, in suburbis æquè cognitionem  
 animaduersionemque habebat, illique exercitus deman-  
 dados, & gerendi belli sæpe negotium datum esse liquet.  
 Quam præfecturam à prima antiquitate Romæ fuisse, mul-  
 tiplici exemplo apparet. Siquidem à Romulo primus Ro-  
 mulus, à T. Hostilio Mumartius, & Sp. Lucretius pater  
 Lucretiæ, regnante Superbo, vrbis præfecturam meruerat:  
 deinde consulibus eam curationem demandarunt. Post  
 aliquot vero ætates, tanquam non ciuile munus, à multis  
 aspernatum est, ita ut eam curationem, velut ignobilem,  
 repudiantibus plurimis, Q. Seruilius ut altercationes diri-  
 meret, filium substituerit, eumque extra sortem vrbi præ-  
 fecerit. Quam sæpe intermissam fuisse crediderim: quippe  
 Augustus vrbs præfecturam, tanquam nouum munus &  
 officium, creauit. Demum in tantum processit, ut Nero  
 cognitionibus præfecturæ vrbs, honoris initia auspicare-  
 tur: & Piso viginti annos præfecturam vrbs, velut in ita  
 magni muneris, gerere non dubitavit. Extatque diui Se-  
 pti epist. ad Fabium Cilleonem, qua cognitio criminum,  
 per totam Italiam, ad præfectum vrbs delegatur. Rele-  
 gandi quoque ad insulas, vel deportandi, quos delicti enor-  
 mitas postulat, querelasque seruorum libertorumque au-  
 diendi, si de patronis dominisque querantur, ius illi pote-  
 stasque fuit: carniūque & fori boarii, piscarii, & suarii  
 cura cognitioque ad eundem spectauit & pertinuit. Et  
 iam senatum per vrbs præfectum vocari & consuli posse,  
 atque absentibus vel impeditis consulibus senatus consul-  
 tum fieri, nulla controuersia est. Denique diligenter cu-  
 rare, nequa pars vrbs labaret, neue per occasionem & li-  
 centiam aliquid ples moliri posset: neque quid, circa vr-  
 bis custodiam aut munus vigiliarum, segniter exequutum  
 foret, quod ab homine impigro antè perspicere potuisset,  
 præuidere, præcauereque debebat: tantique exempli fuit,  
 ut quum fœdissimo bello Respublica affligeretur, sæpe  
 vrbs salutis fuisse & imperio, magna que attulisse prædia,

*Origo præ-  
 fecturæ.*

*Præfectura  
 intermissa  
 sæpe & Romo-  
 nata.*

*Munera  
 alia Præ-  
 fecti.*

*comper.*

# GENIALIVM DIERV

*Præfeti qui* Compertum sit. Sed notandum, hunc præfectum, aut pa-  
*deligebatur.* triciæ gentis virum, aut senatorem, deligi consueſſe, idque

*Lucii Piſonis  
 & Coſſi præ-  
 feſtorum  
 vinolentia.*

exemplo Marci Meſſalæ oratoris, qui Auguſti tempore vr-  
 bis præfectus fuit, facile dignoſci, licet ſexto poſt die ma-  
 giſtratu ſe abdicarit, non ingenuam, & parum civilem po-  
 teſtatem eſſe, ratus. Et tamenſi Lucium Piſonem & Coſ-  
 ſum præfectos vrbiſ vino indulgiſſe, & multum noctis con-  
 uiuiis exegiſſe legamus, adeò vt biduum & duas noctes

*Præſectura  
 honoſ &  
 pauld poſt  
 uſiſi as.*

cum Tiberio largiore potu indulgerint, illos tamen ſatis  
 grauiter & inoffenſè vrbiſ tutelam adminiſtrariſſe, contro-  
 uerſia non eſt. Procedente mox tempore, in tantum  
 præfectura vrbiſ proceſſit, vt Sabino Veſpaſiani fratri ad  
 præfecturam proceſſiſſe, magni muneris loco fuerit: &  
 Pertinax Imperator ex præfectura vrbiſ, ad imperium pro-  
 ceſſus ſit. Rurſus poſt aliquod interuallum tam infimæ

*Præfectus  
 Latinarum*

fortis habita eſt, vt Heliogabalus omnes lenones ad præfe-  
 cturam vrbiſ prouehere deſtinariſ. Qui verò profeſtus  
 Latinarum erat, etiam non ſenator fieri poterat: quippe  
 cum citra ætatem ſenatoriam, ſæpè annis iunior crearetur,  
 ex nobilioribus: idcirco præfecto Latinarum, ſenatum ha-  
 quere non licuiſſe notatum eſt: inter quos, Marcus Antonia-  
 nus Philoſophus, qui poſtea imperitauit, annis iunior præ-

*Præſentes.  
 præfectus in  
 ſacro Ne-  
 ptuni Heli-  
 conii.  
 Indi.*

fecturam vrbiſ geſſiſſe proditur. A Prienenſibus quo-  
 que in Neptuni Heliconi ſacro, quod cum Jonibus com-  
 mune fuit, iuuenis ætate vix adulta præfectus creabatur, &  
 rex. Ab Indiſ in ſex quinterniones vrbiſ præfectura diui-  
 ditur: namque alii peregrinos recipiunt, alii vitam & mores  
 notant, nonnulli deſunctorum bona moresque inquirunt,  
 alii vendendis mercibus præſunt, multi venditaram re-  
 rum exigunt decimas, ita vt omne ciuitatis regimen illi  
 moderentur. Græciſ verò vrbiſ præfectus *ἱδραρχος* dice-

*Græci.  
 ἱδραρχος.*

batur, ipſaque præfectura *ἱδραρχία*. Præter quem fuit  
 prætoriarum cohortium præfectus, annonæque & vigi-  
 lum, qui in numero magiſtratum pop. Ro. non ſunt, ſed  
 extra ordinem utilitatis cauſa creati. Ad præfectum enim  
 vigilum de incendiariis, de furibus, de effraſtoribus, de re-  
 ceptoribus, cognitio pertinuit. Auguſtus verò Oſta-  
 uius quum plura orirentur incendia Romæ, ſeptem cohorteſ  
 opportunis locis conſtituit, vt vnaquæque binas vr-  
 biſ regiones tueretur, quas præfecto vigilum ſubiecit.

*Præ-*

Præfectus  
 conueſtus  
 rio. Præter  
 nuncupa  
 legionum  
 uilimſ ac  
 tudini fui  
 poſtus m  
 filiſ vnà  
 Et ſimiliſ  
 ad ocium  
 quum mul  
 buſocio ſe  
 nus, qui ex  
 ſectus, mo  
 rib. ſaſtitu  
 ſin, vnà cu  
 ſin. Sed &  
 omium p  
 tinuiſſe, i  
 habuiſſe:  
 tum eſt. A  
 à iudicib.  
 uariſ iudic  
 penæ non  
 ratorem a  
 lare non li  
 præfecto p  
 licuit. C. ta  
 ſectur, libe  
 ita vt ſine  
 cita ſeruare  
 curatorum  
 raque de o  
 rum, quip  
 briſque aſſ  
 tentes, im  
 uerſionem  
 præfecto i  
 maia tutel



Præfectus verò annonæ ad leuandum frumenti inopiam, conuectis com meatibus, plerumque vrbi præfuit & imperio. Præter quos fuit præfectus morum, quem cenforem nuncupant, vt haud multò post præfectus castrorum & legionum, ac præfectus palatii, temporibus Cæsarum nouissimis additi: quæ dignitas proxima Cæsarum magnitudini fuit, cui præfecturæ Cleander à Commodò præpositus memoratur, qui propter morum insolentiam, cum filiis vnâ crudeli supplicio ex carnificatus, pœnas dedit. Et similis sub Hadriano, qui deposita palatii præfectura, ad ocium transiit, moriensque inscripsit tumulo, quòd quum multos exegisset annos, septem tantum vixit, quibus ocio sederat. Celebratur quoque Opilius Macrinus, qui ex humili fortuna, per Caracallam palatio præfectus, mox ad imperium conscendit. Illud quoque à veteribus factitatum nouimus, vt quatuordecim curatores vr-  
 bis, vnâ cum præfecto tam vrbi quam vrbanis negotiis præfuerint. Sed & illud notatum, ad vrbis præfectû appellationes omnium potestatum, & illorum, qui in honore erant, pertinuisse, ipsarumque cognitionem animaduersionemque habuisse: quod quidem noua constitutione à posteris seruatum est. Antea enim ex constituto Neronis appellationes à iudicibus ad senatum fiebant: cautumque fuit, vt qui à priuatis omnium uariis iudicibus ad senatum prouocassent, tantum pecuniæ potestati ad pœnæ nomine exoluere cogerentur, quantum qui Imperatoris appellationem ad principem appellare non licere, oratione Diui Hadriani cavebatur: nec à præfecto prætorio, qui principis locum tenuit, appellare D. Hadrianus licuit. C. tamen Caligula nimias appellationes inhibuisse ni edictum fertur, liberamque iurisdictionem magistratibus dedisse, ita vt sine appellatione iudicatum exequerentur, & placita seruari. Quinetiam illud quæsitum est, an tutorum curatorumque, qui nequiter & in officiosè in tutela curaque de officio decedentes, versari fuissent, aut filiorum, qui parentens, quos venerari decet, contumeliis probrisque affecissent, in eosque turpissimum facinus admitterentes, impias manus intulissent, cognitionem animaduersionemque præfectus haberet. Et placuit ab vrbis præfecto in tutores curatoresque, qui in euidenti calumnia tutelam curamque gessissent: aut in filios, qui paren-

*Præfectus  
annonæ.*

*Præfectus  
morum.*

*Præfectus  
castrorum,  
legionum &  
palatii.*

*14. vrbis  
curatores.*

*Appellatio-  
nes omnium  
potestati  
ad  
vrbis præ-  
fectum perti-  
nere.*

*D. Hadria-  
ni edictum.  
Appellatio  
nimis inhi-  
bita.*



## GENIALIVM DIERV

parentum dicto contumaces, & minus audientes forent animaduerti cognoscique posse: quod quidem tam legibus & senatusconsultis, quam decretis edictisque principum, aliis super alia editis & promulgatis, sancitum est.

*Miraculum de homine, qui extrusus de carcere, rursusque in eum intrusus inferna se loca adiuisse enarrauit.*

### CAPVT XXI.

**I**MTER fabulosa miracula, & puerilibus fabellis similia, multas magnasque res, quæ vix credi dicique possunt, nullum tam impudens mendacium creditum est, quàm quod ad hosce annos in Pelignis euenisse dicunt, quod quò nouum commentum putaretur, & temerè vulgatū, id verum postea fuisse, tam fama celebri vbique persuasit & vulgatum est, quàm multorū testimonio, qui rem gestam didicere: non fictis sermonibus, sed certissimis experimentis compertum est. Quo autem pacto serres habuerit, hoc traditur modo: In Pelignis oppidum vetustum est, cuius nomen præteore libens, licet obscura origine, haud tamen ignobile. In eo dominus qui vrbi præerat, superbè auareque ciuibus imperitabat, ac trucib. dictis factisque in subditos seruilem in modum animaduerrere solebat, eosque licet imperata facerent, neque segniter mandata exquerentur, ob leues plerunque causas, pœnis & damno multabat. Fortè autem quum homo quispiam alioquin bonus, sed tenui re familiari, inops atque despectus, ipsius domini venaticum canem, cui miro studio tenebatur, ita verberare affecisset, vt ob id periisse putaretur: quum id dominus rescisset, vehementer offensus, eum trum & minaci vultu graviter increpitum, in pessimum coniecit carcerem: ibique quum vinctus graui custodia teneretur, post aliquot dies, hi quibus diligens ipsius cura mandata erat, clauso iam carcere, & tam foribus quàm omni aditu perseperto, ne elabi posset, quum ad illum accederent, vt solebant, in eodem intus, carcere nusquam inuenere: qui diu conquisitus, quum non appareret, nullumque effugii vestigium extaret, rem ad dominum detulere: quod quum credi vix posset, ipseque mirum in modum obstupesceret, post tres ferme dies, iisdem foribus pessulo firmatis, idem ipse qui modò carceri additus fuerat, imprudentibus omnibus, & nemine conscio, rursus in eodem

dem intus  
bum asser  
omneque  
horribili fa  
pridem fue  
vnde elaps  
quibusque  
emerfisse  
verbum, se  
minum qua  
quod illi pr  
Cumq; ad e  
admirabile  
libet creden  
denda mira  
carceris squ  
Etus, seu iud  
monem vt  
laxaret, ad  
aspedu & c  
& secum p  
sine graui  
profundas  
esse præcip  
cia, & sedes  
vidisse, ac l  
duces in a  
merfos cali  
agitari: ge  
mulserum  
& trabeis,  
aliaque mi  
rum & ordi  
præaltas vo  
supplicis &  
semper in  
in vita, ad  
dum in vie  
quorum di  
requisitus

dem intus carcere intrusus apparuit : custodesque , vt cibum afferrent , advocauit : quicum proprie accessissent , omnesque miraculo obtupefierent , eum vultu tetro , & horribili facie , luxatis vstisque , membris , aliter longe atque pridem fuerat , conspexere : quem quum interrogassent , vnde elapsus , & rursus in eodem intrusus carcere foret , quibusque in locis fuisset , & vnde tam fœdo & tetro cultu emerisset : ipse velut elinguis , quum nullum proferret verbum , sed attonito stupentique similis foret , vt ad dominum quantocyus admitteretur , postulauit : habere quod illi propere nunciaret , magnum , nec differendum . Cumque ad eum protinus admissus esset , rem mirificam & admirabilem , ac dictu audituque formidolosam , & vix credenda miracula dicere orsus fuit . Nam se ab inferis ( si libet credere ) remissum enarrauit : siquidem quum diutius carceris squalorem ferre nequiret , seu desperatione victus , seu iudicium reformidans , in ops consilii , malum dæmonem vt sibi præsto esset , seque ex tam tetro carcere relaxaret , aduocasse dixit . Nec multo post dæmonem fœdo aspectu & terribili facie , in eodem intrus carcere aspexisse & secum pactum fuisse , ab eodemque & ferreis claustris , non sine graui pressura extrusum , in loca deinde inferna , & profundas vestitates , ac fundum telluris intimæ actum esse præcipitem , singulaque lustrasse : impiorumque supplicia , & sedes consceleratas , æternasque tenebras & ærumnas vidisse , ac loca fœda & formidolosam , regesque & summos duces in abrupto hiatu & profundo voraginis , densa mersos caligine afflicti , & furiarum ardentibus facibus agitari : gemitusque & ciulatus , ac dies noctesque ploratus mulierum & virorum audisse : pontificesque vidisse infulis & trabeis , purpuro & auro distinctis , ac gemmis ornatos , aliasque miserabiles facies omnis generis hominum , ætatum & ordinum , in cultu vario afflicti , & iacentes inter præaltas voragines : alios immenso limo haustos æternis suppliciis & nocte cruciari , ipsorumque damnaata scelera sempiterno dolore puniri : inter quos plures quos noverat in vita , adnotauit , & præcipue intimam familiarem , quem dum in vita ageret , æqualem sodalemque habuerat , alloquutus dixit , ab eo probe agnitus , & miti satis sermone requisitus fuit , quid rerum ageretur , & quid reliqui spei

# GENIALIVM DIERV

sibi foret. Ipseque quum prægravi seruitio & crudeli  
dominatu vsque premi, respondisset, illum mandasse, vt  
domino enunciarer caueret ne quid tale ageret in poste-  
rum, néve graui tributo & iniquo vectigali subditos oppri-  
meret, namque illi vacuam sedem, quam prope cernebat,  
præstitutam esse prædixit. Et vt haud dubius promissi  
joret, fidemque vt dicti haberet, meminisse (inquit) illum  
debere secreti concilii & mutæ pactionis, quam dum v-  
nà militarent, & in castris agerent, clam iniuissent, quo-  
rum nemo particeps, aut conscius vnquam fuit: quod con-  
siliu, quum memoriter illi enunciaisset, & non solum di-  
cta conuentaque, sed & singula verba sponsonesque, quib-  
us vterque astrictus erat, recensuisset, ipsum dominum  
ordine hæc audientem, animo serio & attentiore factum,  
mirum in modum obstupuisse, ingensque animo formido  
incussa fuit consideranti, quonam modo, quæ soli sibi cre-  
dita, & nulli vnquam enunciata fuere, homo ille hebes &  
tardus ingenio, quasi numine afflatus, explorata haberet,  
eaque vultu interrito enunciaret. Adiciunt miraculo,  
eundem interrogasse illum, cum quo tunc sermo erat ap-  
ud inferos, qui nitido cultu vestituque apparato videba-  
tur, nunquid aliquo cruciatu affligerentur, qui insigni ve-  
ste & auro conspicui forent? Illumque respondisse perenni  
incendio, interque maximos cruciatus, & sempiterno do-  
lore vsque premi & affligari, idque totum quod auro &  
purpura fulgeret, ignem atque incendium esse. Et quum  
ipse id experiri volens, propius manum purpuræ admo-  
uisset admonitum ab eo fuisse, ne tangeret. & tamen efficere  
nequisse, vt non ex caloris afflatu palmam sibi manus,  
quam tunc ostendebat incendio & ipsi purpuræ admotam  
deslagraret. Erat enim pustulis linentibus, & tetrus bul-  
ceribus, veluti tabe & igni sacro, malo que quod latius ser-  
pere videbatur, fere consumpta. Referunt præterea qui  
illum adiungere, cum postquam ad inferis emerisset, quasi mē-  
te consternata, hebetique aurium oculorumque sensu af-  
fectus foret, semper cogitandum in rarum prodiisse ser-  
monem, vixque sapius interrogatum colloquenti respon-  
disse. Vultu verò tam tetro, & aspectu tam deformi re-  
uertisse, vt qui dudum à coniuge & liberis probe agnitus  
foret, is postquā remeauit ab inferis, tam diro vultu, torius-  
que

que facie co-  
illum esse cr-  
dinitatem &  
affinesq; ip-  
qui mox ob-  
posteritati  
Quot militu  
mili

MILIT  
Milibus  
mine diversi  
congressus,  
gerentes sic  
rent, aut acu  
concurfus ex-  
tura, quæ eli  
libero calu-  
gus pelleret  
primi agmi  
militia in p  
nobilitati si  
trasque (sicu  
multo disci-  
militis est: na  
Hispani, G  
guram: pelta  
re latioris &  
rum pedum  
negebantur  
& Gallis qua  
erant enles  
tes quoque p  
modum dup  
taste appella  
meridem di  
pelta, Cetri  
Marius parn  
les & super

que facie corporis dissimilis effectus est, ut vix eundem illum esse crederent: læpiusq; obortis lachrymis, ob faciei diritatem & speciem hominis feedissime mutatam, ne totos affinesq; ipsum alloquutos fuisse, ægreq; ut ante obitum, qui mox consequutus est, res suas dispenaret, ac liberis & posteritati consuleret, vitæ spatium habuisse.

*Quot militum ordines, cuiusve generis milites in Romana militia olim militare consueverant, & qui apud*

*exteros.*

## CAPVT XXII.

**M**ILITUM ordines, quos Romani duces habuere, quibus res magnas gessere, his fermè traduntur, nomine diversi: namq; Rorarii dicti, cum quibus primi erant congressus, qui leuibus muniti armis, parmam & gladium gerentes, sicut ros ante pluuiam, sic priuquam procurrebant, aut acies admovent, hostem incessebant, & primos concursus excipiebant. Præmittebatur enim leuis armatura, quæ eliceret, & hostem gradu moueret, mox equitatum libero casu, & robora legionum immittebant, quæ longius pellerent & fugarent: qui etiam antesignani, eo quod primi agminis erant, dicti: sicut apud Persas homotimi milites in principiis erant, qui magnopere apud reges nobilitati sunt, inter quos peltati & cetrati, qui peltas cetrasque (scutorum enim genera sunt) deferebant, haud multo discrimine diuersas: pelta enim cetræ haud dissimilis est: namque erat cetra scutum ex loro, quo Aphri, Hispani, Galli & Persæ plerunque vsi sunt, in rhombi figuram: pelta verò, breue scutum instar lunæ: parma, figuræ latioris & circularis. Lusitanis verò scuta fuere duorum pedum latitudinis, quæ nec fibula, nec anta, nec loro neceiebantur. Numidica ex cornu sicut Græcis Oretanis & Gallis quandoque pro munimento fuit pelta: queis erant enses obruta cuspide, scuta verò debilia. Hiphicrates quoque pro parma militibus peltam dedit, hæstæque modum duplicauit, & gladios longiores fecit, quare peltastæ appellati. Thracibus & Belgis dabatur pelta, quam meridem dixere, Liguribus ænea parma, Sardis pugio cum pelta, Celtiberis leue scutum & rotundum. Caius verò Marius parmulas militibus iniecit, illas minus habiles & supervacuas arbitratus. Romani autem clypeos

Aaa

peditebus,

Rorarii

Antesignani.

Homotimi.

Peltati.

Cetrati.

Cetra.

Pelta.

Parma.

Lusitanorum scuta.

Numidica.

Peltasta.

Merides.

Parma ænea.

Caius.



# GENIALIVM DIERV

*Clypei.  
Scuta.*

*Scutum Ar-  
golicum.*

*Decumana  
scuta.*

*Russati.*

*Gentium*

*diuersi cly-  
pei.*

*Principum*

*ac Ducum.*

peditibus, scuta equitibus dedere: quos quidem milites à prima origine clypei vsos comperimus, postquam vero stipendiarii facti sunt, mutato armorum genere, scuta, maius tegmentum pro clypeis accepere, sicut Latini populi (quare scutata & cetrata cohortes dicta) quæ ex cratibus plerumque intexebant. Antea enim Romulus Argolico scuto utebatur. Post vero ictum cum Tatio socius, Romani, dimisso Argolico, Sabinorum accepere scuta, suaque Romulus cum Sabinis arma commutauit, quibus postea Romani vsi sunt. Samnitibus lata ad summum æquali fastigio fuere, in imo vero cuneata. Marissamplissima, quæ decumana dicta sunt. Lucan quoque scuta ex vimine confecta, coriis tegebant. Græci frequenterrussatis, Carthaginenses albis, nonnunquam clypeis diuersa insignia ferentibus utebantur. Corinthii rubris, Alba vero ferre scuta Romanis erat ignominia loco: nam fortes vtebantur pictis. Pæni ex auro sculptis imaginibus. Germani scuta leuissimis coloribus distinxere. Græci quoque diuersa insignia, & numina addidere: quippe Græcorum clypeis Neptunus inerat, Troianorum Minerua. Vlysses Delphinis insigne in scuto prætulit. Agamemnon Formidinæ capite leonino cum epigrammate. Nicias scutum auro fulgebat & purpura. Lacedæmonii λ, Μεσσηνii μ, literas describere. Alcibiades Cupidinem cum sagittis, Neocorus Aliarcus draconem, Demosthenes in scuto aureis literis Bonam Fortunam inscripsit: Legio ad Cordubam, Pompeii nomen. Persis vero, cratis erat in manulæua, gladius vel securis in dextris. Ferrus Alexander Macedo argyroaspidas ab argenteis clypeis, sicut Alexander Severus imperator chrysoaspidas ab aureis nuncupasse: id quod à Samnitibus fuit usurpatum, ut argenteis aureisque scutis ornarentur. Galata animalium formas æneas scuto effinxere, sicut Lacedæmonius quispiam in ingenti scuto muscam effictam habuit: & Hanno Carthaginensis argenteo clypeo, cum imagine Barchini Hasdrubalis, conspicuus erat: Cleomenes vero docuit Lacedæmonios clypeum, non ex annulo suspensum, sed brachio incertum habere, quo se firmitus protegerent. Philopœmenes Achæis, cum antea scutis leuioribus, & ad protegendâ corpora minus habilibus uterentur

*Hanno.*

*Lacedæmo-  
nii.*

*Achai.*

ur, pro scu  
in scuta  
bant, ne  
ro nulla  
fendi scu  
corpore p  
d Et. Fui  
& trigoni  
tebant, in  
notis proe  
id dato fig  
gladii coll  
stibus miss  
tamesi no  
concurrit  
dis fieret,  
gerentes  
arma, telo  
gesta Gall  
rum, gladi  
larica Sag  
cum, fran  
concorum  
ui ferro, ro  
Hispanum  
longam ha  
nis frequer  
viroque la  
longiore  
ua primun  
antea mun  
stult, & lo  
gerent. M  
distribuit  
nentes br  
menes ve  
vri, quas  
ensibus sp  
tere ceter  
siam gesta

rur, pro scuto clypeum, pro hastili sarissam dedit: qui ta-  
 men sicuti pedites ferreas ocreas, in dextro crure indu- *Sarissa.*  
 bant, ne crure effracto, neci expositi forent. Sarmatis ve-  
 ro nulla scuta fuere: namque in confliu præhorum de- *Sarmata.*  
 fendi scuto inhibentur: itaque ad vulnera expositi toto  
 corpore patebant. Deinde pilani, qui pilis depugnabant, *Pilani.*  
 d'cti. Fuit enim pilum hastile, habens & ferrum pedale, *Pilum.*  
 & trigonum stylo peracuto, quod stupa colligatum emi-  
 tebant, interdum hastam habens & ium pedum, nec mi-  
 notis pro eminentiâ ferrea veruta: quo emissio, velut ad  
 id dato signo, citato gradu in hostes ibant: mox strictis  
 gladiis collato pede, comminus rem gerebant: quæ ab ho-  
 stibus missa, Romani sæpe densatis scutis excipiebant:  
 tametsi nonnunquam tanto ardore animorum ad arma  
 concurrunt, in hostes itum est, ut ne mora iō pilis emitten-  
 dis fieret, illa abicerent. & strictis gladiis, comminus rem  
 gererent: quæ quidem pila Romanis propria. & sua fuere  
 arma, telum haud dubiè, quàm hasta, vehementius: sicut  
 gesta Gallorum, sarissæ Macedonum, lancea Hispano-  
 rum, gladius Lacedæmoniorum, acinacis Medorum, fa-  
 larica Saguntinorum, sagaris Persarum, romphæa Thra-  
 cum, framea Germanorum, & sparus rusticorum: Theu-  
 tonicorum verò, cateia. Erat enim hasta angusto & bre-  
 ui ferro, romphæa autem ingentis longitudinis. Tametsi  
 Hispanum gladium admodum breuem, & sarissam præ-  
 longam hastam ferro affixo legamus. Etiam sica Roma-  
 nis frequens & peculiaris fuit: quippe Romani milites  
 utroque latere ferebant sicas, dextra breuiorem, sinistra  
 longiorem. Proditumque memoriæ est, C. Marium no-  
 ua primum forma iacula fecisse: nam quum duplici telo  
 antea munirentur, ipse alterum admisit, alterum su-  
 stulit, & loco illius clauum posuit, quò firmitus impia-  
 gerent. Marcellus ad Nolam longiora pila militibus  
 distribuit, quò ferirent vehementius: quum Carthagi-  
 nenses breuioribus, & minus habilibus vterentur. Cleo-  
 menes verò docuit, Lacedæmonios pro lancea sarissis *Lacedæmo-*  
 vi, quas utraque manu torquere assuefecit. Galatæ pro *Galatæ.*  
 ensibus spathas gestabant oblongas, quas à dextro la-  
 tere catenis subnectebant. Post quos hastati, qui ha-  
 stam gesta que ferebant, qui etiam in prima fronte positi,  
 hastis

# GENIALIVM DIERV

*Tyrones.*

*Milites at-  
ro robustio-  
res.*

*Triarii.*

*Velites.*

*Sagittarii*

*& Peligna  
cohors additi  
velitibus.*

*Prætoriani.*

*Celeres*

*Flexumines.*

*Trossuli.*

hastis præualidis ferro munitis militabant: erant enim ferè tyrones, tunc primum militiæ adscripti. Deinde principes ordines ducebant, milites robustiores ætate, & vfu doctiores, ab hastatis per intervalla diuisi. Tertiū vexillarii fuere, qui si qua maior vis ingrueret, aut durior casus præceps repelleret, compressis ordinibus, vno continente agmine totam aciem clauderent, laxatos languentesque ordines magnis viribus repararent. Tantique roboris erant, vt rebus abscissis & deploratis, sæpè debilitatam virtutem, & fractos restituerent animos. Præter hos velites, quod vestiti & nullis armis muniti, quod expeditiores forent, inter leuis armaturæ milites locabantur, quibus parmæ tripedales, breuiores quam equestres, & iaculia quaternolongos pede ferro præfixo, data sunt, ex celeri cursu, quasi volantes, dicti, prompti ad excursiones, qui ad prosequendum inclinatam semel aciem, vagos effusosque prædatores excipiendum, infestasque populatones, & vastitatem inhibendum, tum ad subita belli & repentinas incursiones, mirum dictu est, quanto præsidio fuerint. Hi enim secundo Punico ardente bello, dum Romani ad Capuam sederent, vt contra equites, quibus hostis præualebat, repugnarent, à Fulvio Flacco proconsole primum inuenti instituti que sunt. Quibus additi sequentibus bellis plerumque sagittariis & cohors Peligna velitaribus armis, quorum tela ad remittendum imperitis inhabilia traduntur. Rursus inter militum ordines alii descripti sunt, quibus prætorianis nomen, qui iuxta ducis prætorium excubantes, honore atque ordine præstabant. Hi enim præcipuo robore & virtute illustres equites, magna & firma præsidia fuere, quippe qui circa principis tabernaculum, & imperatoris latera militabant, quum nobilitate & honoribus anteirent. Hos antea Celeres à Romulo dictos ferunt: siquidem Romulus trecentos circa se, pacis bellique temporibus habuit expeditos, quos Celeres nuncupauit: qui postea Flexumines, demum Trossuli, quod oppidum Tuscorum Trossulum sine pedum opera vicepissent, dicti sunt, quos Numadissoluit, & antiquata militia missos fecit. Primus enim Tarquinius Superbus custodiam ferocissimorum circa se habuit, vt notu penes regiam excubarent, die autem illius latera cingerent.

gerent. C  
reret, & in  
& prætor  
re militat  
fuit, qui  
strametan  
re: oam per  
inextricab  
Casar, ne  
rent, extra  
que in tan  
spem imp  
assumptu  
imperii &  
habebant  
bant: vt  
pe Aphric  
ab eo non  
Sequitur d  
circa later  
vrbe quo  
latera con  
Manus qu  
natui plen  
Firmiano  
ciali fide  
mam equ  
am, velut  
tum coh  
spidas à g  
rum rege  
stodes. A  
amantib  
xander M  
cubitore  
runt, nol  
proforib  
ri ducent  
vero ad c  
tur, Pyt

gerent. Obseruatumque fuit, vt is summam militiæ *ge- Imperator*  
reret, & imperatoris vice fungeretur, qui prætoria castra *quis.*

& prætorianos haberet: nanque omnis cura & procuratio  
rei militaris, desito imperio veteri, penes prætorianos  
fuit, qui quandoque quum Romæ iuxta pomerium ca-  
strametantur, magnarum dissensionum causam præbue-  
re: nam per celebra vrbis loca, super assumendo principe,  
inextricabiles sæpe pugnas conferebant. Ideo Tiberius  
Cæsar, ne per hospitia dispersi, populares tumultus se-  
rent, extra frequentia vrbis prætorianis loca dedit. Deni-  
que in tantum viribus processero, vt quem vellent, ad  
spem imperii impellerent, & in principem assumerent,  
assumptumque mox deturbarent, essentque arbitratius  
imperii & moderatores, qui etiam speculatorum ordinem  
habebant promptissimorum, qui circa ducis latera excu-  
babant: vnde magni sæpe duces adiumenta sumptere: quip-  
pe Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui  
ab eo non discederent, & cætero bellumunere vacarent.  
Sequenti deinde consules, & denuum Cæsares, cohortes  
circa latera, veluti firma & valida præsidia habuerunt. In  
vrbe quoque ex præfectura Rheatina delecti milites ad  
latera consulum excubantes, sæpe reip. operam nauarunt.  
Manus quoque equitum Rom. armata, præsidii causa se-  
natui plerumque affuit. Cato quoque promptos circa se  
Firmianos habuisse fertur. Fuitque moris populi Rom. so-  
ciali fide & fœdere iunctis, quos reges appellauisset, tur-  
mam equitum Rom. honoris causa, & militarem custodi-  
am, velut præsidium impartiri. Reges quoque Asiæ, mili-  
tum cohortes & robora virorum habuerunt, quos Argyra-  
spidas à genere armorum nuncuparunt. Lacedæmonio-  
rum reges, generosissimos iuuenes trecentos habuere cu-  
stodes. Athenienses sacram cohortem, quæ ex se inuicem  
amantib. constabat: quæ etiam apud Thebanos fuit. Ale-  
xander Macedo clypeatos, & Persarum mille satellites ex-  
cubitores adsciuit. Macedonum quoque reges obserua-  
runt, nobilium liberos habere: qui noctu seruatis vicibus,  
pro foribus vbi rex quiescebat, excubarent. Alexander Epi-  
ri ducentos Lucanorum exules habuit expeditos. Aratus  
vero ad corporis custodiam, delectos milites accepisse fer-  
tur, Pythistratus Corynephoros, Matius satelites, quos

*Cohortes  
circa latera  
consulum  
& Cæsari.*

*Fœdere Ro-  
mani iunctis*

*Reges Asia.*

*Argyraspi-  
des.*

*Lacedæmo-  
ni reges.*

*Athenienses  
Thebani.*

*Macedones.*

*Corynephoro*



# GENIALIVM DIERV

*Præpites.* vocavit præpites. Et Sulpitius tribunus, Marii tempore, manum equitum iuniorum custodes aduocavit. Cumque symboli in castris ab Antigono de nece Eumenis darentur: Macedones mille milites expeditos ad ipsius custodiam dederunt. Dionysius præualidis servis latera muniuit, & effertis barbaris commisit custodiam, quos quum dimitti Plato suasset, penè in discrimen vitæ & diffidium venit. Petreius beneficiariis & cetratis stipatus fuit. Apud Persas auræ immortalium, quæ ex decem millib. constabant, ad extremos servabantur casus, qui aureos torques, & manicatas tunicas habere distinctas auro, ex quibus mille selectis. Melophoris dixere nomen: donec Theodosio imperante, ab Ardaburio & nomen, & genus immortalium desiere: quorum instar ordo equitum apud Gallos fuit, quem Thymochresiam, Græci somatophylacas vocant. Cyrus custodes corporis eunuchos habuit, quò magis in offi. io essent, eos præter illecebras voluptatum firmissimum præfidium ratus. Indi verò reges, peruvigiles mulieres habere excubantes. Masinissa parum hominibus credens, salutem suam canibus vallavit. Iulius autem Cæsar, omisis excubiis, custodes corporis nullos admisit. Iulius arbitratu, semel mortì succumbere, quàm metu assiduo detineri. Augustus Calagurinatorum & Germanorum manum aduocavit: sicut Tiberius Germanos & Galba euocatos. Caius autem Caligula Bataucis: Antoninus stipatorib. aut militari custodiâ perdiu vixit. Fuitque literis proditum, excubias militares & corporis custodes, non Cæsaribus modò, sed Augustis mulieribus: ut matri & coniugi imperatoris, olim apparuisse. Secundi ordinis cohortium urbanarum milites ex Romanis frequenter adscripti sunt, ex quibus vexillares cohortes delegere. Tertii legionarii, qui legionibus adscripti militabant, qui tam ex civibus quàm Latini nominis, & fœdere iunctis civitatibus sacramento adsciti erant: quoque facilius dinoscerentur diversa habere insignia: namque aliis prætoriani, aliis legionarii, atque urbanarum cohortium milites utebantur insigniis. Præter quos fuere cataphracti, loricati equites, ferro muniti, & sulti gravioribus armis, qui stabili gradu congregi, & vim excipere sole-

*Beneficariis.*

*Cetrati.*

*Turma immortalium.*

*Melophori.*

*Thymochresia.*

*Somatophylaces.*

*Cyrus.*

*Indi reges.*

*Masinissa.*

*Iulius.*

*Augustus.*

*Tiberius.*

*Galba.*

*Caligula.*

*Antoninus.*

*Traianus.*

*Vexillares cohortes.*

*Legionarii.*

*Cataphracti.*

solebant: quomodo ex acie pedibus suis trepidam darentur enim manibus & fortiter & domum ferreis monumentis vivere utque Atheniensium inter thymochresiam vero fuisse Ægypti aliis constabat uersis animis Nonnunquam in equis acies prodierunt, furasum peditiones quippe gradatim prodibant continuum bacarios: nis, aut præ instructi utque formidignavius. Nam quidam quælibet Fabiani: est pedestri phippii, quæmax castorum locum adiecti, quæ militum ordinis m

solebant: quibus arma erant galea, clypeus, ocreæ, lorica, omnia ex ære, hasta & gladius: cassides vero & thoraces, pedibus similes. Hæc enim præ reliquis fortis & invicta acies, tanto robore munimentoque fuisse traditur, ut trepidam diffidentemque aciem, plerumque repararit. Erat enim manus hæc validissima, præque cæteris terrori hostibus & formidini ab hisque gentes sæpius subactæ fuerunt & domitæ, quibus & equis operimenta fuere lintea, quæ ferreis laminis instar plumæ nectebantur, profecto munimentum contra omne telum insuperabile: quæ tantum fuere ut eas Hiphicrates cum æneis commutarit, illasque Atheniensibus dederit. Priscis vero seculis perpauca linteis thoracibus (Homero teste) depugnarunt. Maxima vero firmitatis celebratur thorax ille linteus Amasis Ægyptii regis, cuius singula fila trecentis sexaginta alijs constabant, in quo ex auro & lana versicolore, digis. uersis animalium figuris inscriptæ eius venationes, erant. Nonnunquam equites galeis & clypeis ferro corruscantibus, in equis insidentes, pariter ferro æreque munitis, in acies prodierunt: qui licet multimodis munirentur armis, suras tamen & femora nuda armis habebant, quo expeditiores pedibus forent, quos statarios vocatos ferunt, quippe graue agmen, qui nisi firma manu & lento gressu prodibant in aciem, Galli crupellarios vocarunt, quibus banarios: quod erat proprium Sarmatarum, ferreis laminis, aut præduro corio conferto muniri: qui quum turmis instructi vadunt, mirum dictu, quanti roboris quantæque formidinis sint. Illorum vero pedestri pugna nihil ignauius. Græcis quoque dissimiles equitum fuere species: ophicratæses nam quidam hippotoxotæ dicti, alii scenophori, plerique Iphicrateneses summæ laudis, sicut apud Romanos Fabiani: alii Dimachæ grauioribus armis, qui quum opus est, pedestres fiunt acies: nonnulli hippagogi: multi am- Accisseni ad scriptitii. phippi, qui equis duobus merebant. Ultra quos in Romanis Principes. Commentarienses. maris castris accensi stipendia fecere, qui in demortuorum locum suffecti coopative fuerant, quasi ad censum adiecti, qui & adscriptitii, quod suppletes numerum militum, legionibus adscribebantur. Fuitque nomen ordinis militaris, sicut principes, commentarienses.

# GENIALIVM DIERVM

*Cornicula-  
rii.*

*Ferentarii.*

*Funditores.*

*Sagittarii.*

*Græci.*

*Calones.*

*Lixæ.*

*Calones vi-*

*dicti.*

*Calæ.*

vel Cornicularii. Inter levis vero armaturæ milites, ferentarii non in postremis erant, funditores dicti, ex Balearibus frequentes, qui saxis & sudibus, velut nimbo grandinis, & omni genere telorum, quæ feruntur, non autem geruntur, procul hostem missilibus arcent, & in fugam agunt: nonnumquam ense congrediuntur cõminus, qui etiam in cornibus & hostem petere e minus solebant, quibus singulis tres fundæ è nervo vel iunco, aut sevis simplici habena fuere: interdum triplici scutali fundis, sicut ab Ægio. Patris & Dymis funditores vsi sunt, cum scuto & iaculo præfulto, qui vna cum sagittariis & iaculatoribus incedebant: qui vsus apud Indos præcipuus erat, vt misso lapide, extremos pueri capillos attingant impune. Hi inferioris ordinis quam pedites, despectissimique inter milites habitus sunt: quare huic incondita turbæ, ad populandum vastandumque agros, magis quam iusta pugna idonea. Cyprius servos præfecit, quasi illos non militare, sed prædæ & rapinis assuetos, seruitia exercere duceret. Tamen sagittariorum & funditorum plerumque electa manus non temere congressi, magna ad victoriam momenta fecere. Qui quidem sagittarii cum thorace, tibialibus & pharetra, ense accincti, nonnumquam sine pharetra cum hasta & scuto præliabantur. Græcis vero, licet ex diversis provinciis funditores & sagittarii stipendia fecerint, tamen Cirtæi & Elymæi præcipui habitus sunt. Fertur Scipio Africanus adversus Numantinos dimicaturus, omnibus centuriis electos sagittarios funditoresque miscuisse: qua descriptione effecit, vt de Numantinis insignem victoriam tulerrit. Metellus quoque, ducens in Iugurtham, funditores & sagittarios inter manipulos diuisit, ita vt parum abfuerit, quin ingenti victoria potiretur. Calones vero lixæque, licet militia sacramento adigi non solerent, si quidem seruitia ministrabant militibus, illos tamen in aciem proditisse: bonam fidelemque operam reip. sæpe nauasse comperimus, tunc quum accisis rebus, & re exterminata, militumque fracta virtute, militiam militare coacti sunt: qui quod Agneas calas vel valium gestarent, dicti calones fuere. Calas enim antiqui dixerunt fustes, quos servi portabant in comitatu dominorum, dum in expeditione vadunt, seu δὲ τὸν καλῶν. Lixæ quoque qui exercitum sequuti quæstus causa,

sa, aqua mil  
veluti seru  
& inuenerat  
Canensem  
sent, postea  
scribere, n  
stare iusser  
Picentes o  
officio, viat  
eos, quos d  
litaribus vi  
tum genus  
quidem fer  
quos legiti  
rimi, quod  
litabant: E  
æquo iure  
munere fu  
habiti sunt  
rem Roma  
genere co  
no, qui ple  
lacina reu  
tuarii vero  
serimine e  
raptum mil  
pite censos  
uasse com  
facultatun  
referebant  
lilia, & fac  
quum vad  
quandoque  
gnam, ser  
los, m. liti  
mero octo  
quos volo  
studio mil  
manis cast  
ptos, mili

sa, aquā militibus curabant. Sicut Brutiiarii, quorum opera  
 veluti seruorū magistratus utebantur, persæpe militarunt,  
 & munera fecerunt. Quū enim secundo Punico bello post  
 Canensem cladem Brutii ad Hannibalem primi defecis-  
 sent, postea deuicto Hannibale, eos Romani, neq; milites  
 scribere, neque pro sociis habuere, sed magistratibus præ-  
 stare iusserunt seruorum munia militiæ domique; sicut  
 Picentes ob initā cum Hannibale societate, pro militari  
 officio, viatorum & tabellariorum operas præbuere. Super  
 eos, quos dixi, adnumerantur caligari, quibus caligis mi-  
 litaribus vti permissum; tamen si pro caligatis omne mili-  
 tum genus, à militari caliga, multi accipi contendunt: quæ  
 quidem ferreis clauis multiplicibus munitæ erant. Præter  
 quos legitimi, euocati, & tumultuarii milites faere, Legi-  
 timi, quod militiæ sacramento iusto delectu adscripti mi-  
 litabant: Euocati, qui ex prouinciis sociisque ciuitatibus  
 æquo iure & fœdere iuncti, non Latini nominis, militiæ  
 munere fungebantur: qui non milites, sed pro militibus  
 habiti sunt. Milites enim nominis Latini, proxime mo-  
 rem Romanum instructi erant, lingua, moribus, armorum  
 genere congruentes, disciplina denique & cultu Roma-  
 no, qui plerunque Gabino ritu toga circumcincta, ita ut  
 lacina reuocata, hominem cingeret, militarunt, Tumul-  
 tuarii vero dicti, qui repentiño aduentu hostiū, quū in di-  
 scrimine extremo res foret, per trepidationem & metum  
 raptim militiæ adscribebantur. Etiam proletarios, & cæ-  
 pite censos quandoque munera fecisse & reip. operam na-  
 uasse comperimus: erant enim hi tenuissimi, & modicariū  
 facultatum, qui non ultra mille quingenta æris in censu  
 referebant, domi ad prole excitandā destinati, dimissa nuz-  
 litia, & sacramento soluti, qui tēporibus reip. difficillimis,  
 quum vndiq; imperiū fluctuaret, rebus abscissis, milites  
 quandoque scripti sunt. Sicut quum post Cannensem pu-  
 gnam, seruitia, obzæratos & mercenarios ac capitalia au-  
 sos, militiæ sacramento adigere populus cæctus fuit, nu-  
 mero octo millium, qui in exemplū iusti militis militariū.  
 quos volones dixeret, quod spōte militiæ adsciti, libertatis  
 studio militiam meruissent. Fuitq; armaduersum, in Ro-  
 manis castris, nisi ingenuos & libertinos seruitute exem-  
 ptos, militiam meruisse neminem, præter quam secundo

*Brutiiarii.**Picentes.**Caligati.**Legitimi.**Euocati.**Milites no-  
minis Lati-  
ni.**Tumultua-  
rii.**Proletarii.*



# GENIALIVM DIERV

Punico bello , quo Hannibal Pœnus Italiam omni clade belli peruaſtabat, quo pop. Rom. extremo discrimine adactus , rem deſuetam uſurpauit , primumque ſeruitia ſacramento adegit. Poſtea ſociali bello ex libertinis duodecim cohortes bonam fidelemque operam , reip. nauarunt. Mox Iulius Cæſar ex magna parte perdomitis hoſtibus , quum ob bellorum clades in locum decedentium nullos ſufficere valeret , ſeruos commodatos militia adſcripſit. Auguſtus quoque Octauius bello Illyrico & Germanico, cohortes libertorum legit, quos Voluntarios appellauit, illoſque cum ingenuis commiſceri , aut eodem uti armorum genere vetuit. Hos quoque Romæ incendi-  
diorum cauſa , & ſi grauior tumultus oriretur , inſtruktos paratosque habuit. Ipſe enim ſeruos , qui ciuilibus bellis ſtipendia fecerant, conſectis bellis , dominis reſtituit. Lapiſis inde temporibus , Antoninus Cæſar voluntarios, quos obſequentes latrones vocauit, & gladiatores, contra hoſtes præpotentes militia armauit. Cleomenes quoque dux Lacedæmoniorum , ſeruitia ad nouem millia libertate donaffe , & militia adſcripſiſſe fertur. quum, bellis attriti, milite indigerent. Sed tamen capite cenſos , propter inopiam & modicam rem familiarem, diu ſacramento adſcribere non licuit : donec C. Marius capite cenſos militia muneribus fungi , & militare coegit, qui in exemplum iuſti militis militauerunt. Poſtremo cauſarii diſti, quibus cauſæ ne mererent, legitimæ ſuppete-  
bant : ſicut beneficiarii , qui perfuncti militia , & data miſſione , poſt nauatam inſigniter operam , muneris vacatione donati, & militia miſſi fuere , tamenſi beneficiarios , quod beneficio tribunorum ad militiam eueſti erant, nonnulli diſtos credant. Tria enim fuere miſſionum genera , quibus milites exautorabantur : Honeſta, quum meritis ſtipendiis , & functis commodis miſſionum, vacationis munere donantur , quo tempore ſcuta, gladios & arma dicabant Laribus : ſicut gladiatores Herculi, quod diis iurantibus, perfuncti militia , rudem accepiſſent : quod miſſionis tempus , militi quinquagenario erat deſignitum. Alij, niſi decennio ſtipendia meruiſſent, miſſionem petere neminem putarunt poſſe. More tamen Romano , militare ſacramentum in vndecimum diſun-

*Voluntarii.*

*Cauſarii.*

*Beneficiarii.*

*Tria miſſionum genera.*

ſfunde-  
miſſio dabi-  
diſſionem fa-  
etiam mi-  
uit, cauſi-  
non dare-  
decim mili-  
mittebantur  
ſilius , an-  
temiſit. Ru-  
praſtatur  
militia nun-  
quum ſene-  
domos velle  
validi, mi-  
quæ & pro-  
ue crim-  
tor, aut fugi-  
hoſte cong-  
ratus fuit  
nus milite-  
ademir, in-  
rerò tempe-  
ribus, per-  
militia ad-  
minter mi-  
lares, qui in-  
ex quibus  
ſianos mili-  
der Seuerus  
alii Primari-  
manos, Vi-  
num nume-  
ranos, Ne-  
Perſæ gare-  
tes, Pitami-  
gyptu & A-  
chus alom-  
nianos. I-  
lites Rom-

d fundebatur annum : quo exacto , militia perfunctis  
 missio dabatur. Deinde ut decimussexus annus stipen-  
 dii finem faceret , Tiberio imperante cautum fuit , qui  
 etiam militiae tempus ad vigesimum annum propaga-  
 uit, cauitque , ut nisi post vigesimum annum , missio mili-  
 ti non daretur : praetorianae verò cohortes , nisi annis se-  
 decim militassent, ad penates & domesticos Lares non re-  
 mittebantur. Apud Assyrios autem, Ninus Semiramidis  
 filius , annis singulis copias sacramento solutas domum  
 remisit. Rursus novos milites , militiae sacramento , nullo  
 praestituto tempore , adigit : quos tamen ultra annum  
 militiae nunquam adscripsit. *Causaria* verò missio dicitur, *Causaria*  
 quum senectus, aut valetudine adversa vitiove corporis, *missio*.  
 domos vellent aut res inuifere suas , vel viribus parum  
 validi , minus idonei muneribus essent. Ignominiosa, *Ignominiosa*  
 quæ & probrosa dicitur , cum militi ob delictum & gra-  
 ve crimen , quibus reus agitur , ut quia transfuga, dele-  
 tor, aut fugitivus arguitur , vel timide & dissidenter cum  
 hoste congregatur , ignominia notatus , & militia exauto-  
 ratus fuit: in qua re licet animaduvertere , quòd si tribu-  
 nus militem exauroravit, hoc est , insignia militaria illi  
 ademit, infamia quoque affectisse videbatur. Post aliquot  
 verò tempestates, novis milites nominibus variis à Cæsa-  
 ribus , penes quos fuit usus arbitriumque rerum omnium,  
 militiae adigecpere: nam præter gregarios , qui vilissi-  
 mi inter milites sunt, fuere legonarii , alarii & manipu-  
 lares, qui in legionibus , aliis, vel manipulis militabant:  
 ex quibus Nero Augustinianos , & divus Claudius Daci-  
 fianos milites legit. Probus vero Decimanos , Alexan-  
 der Severus Ostensionales , Tiberius Vigefimanos , &  
 alii Primanos, Secundanos, Quartanos, Quartadeci-  
 manos, Undevigefimanos, Duodevigefimanos à legio-  
 num numero , magnæ & expertæ virtutis. Apud Spar-  
 tanos , Neodomadæ omnium habentur fortissimi, quos *Gardates*.  
 Persæ gardates dicunt. Antoninus Cæsar lectos mili-  
 tes, Pyramitem & Laconiencam crutiam appellavit. *Æ-Calasiries*,  
 gyptii & Æthiopes, calasiries & hermothybies : Antio-  
 chus alam mille equitum, Gençam : Dion verò, Dio-  
 nianos. Illud tamen ad memoriam insigne est , mi-  
 lites Romani nominis , à condita urbe ad tribunos *Dioniani*.  
 militar

# GENIALIVM DIERVM

*Ann. initio  
nullis stipen  
diis milita-  
bant.*

militares, & captam à Gallis urbem, per annos ferè tre-  
centos quinquaginta, suo sumptu & impensa meruisse, ac  
stipendia fecisse. Parte enim anni sub pellibus militabant:  
parte verò, liberis, uxori & penatibus, sibi que ac familiæ,  
agrum colendo, & rei rusticæ navando operâ, necessaria  
parabant. Quo autem tempore Veij diutina obsidione &  
intestino malo obsessi fuere, quum hyemare oporteret in  
castris, Romani & utili & necessario exemplo docti militi-  
bus stipendium de publico statuere Tunc primum collata  
stipe, æra militibus constituta sunt. Et deinceps reliqua  
militia, sumptu & ære publico meruere. Nonnulli, Anxu-  
re capto, sub tribunis militaribus, patres stipendium an-  
nuum militibus decreuisse memorans: quod quidem de-  
nis assibus in dies singulos taxabatur. Postea Tiberio re-  
gnante, singulis denarii diurni dati, prætorianis verò bini.  
Scipio Africanus instituit, vt prætorianis sesquiplez sti-  
pendium daretur, hoc est, integrum & dimidiatum. Do-  
mitianus quartum stipendium, aureos ternos, militi tradi-  
disse fertur. Apud Germanos epulæ & largi conuictus, mi-  
liti pro stipendio fuere. Cyrus ternos obolos singulis nau-  
tis stipendium dedit, quibus Lysander vnum adiaci pro-  
curauit. Ægyptii calasiris & hermothybiis, quos præci-  
puos habebant milites, præter prædia dabant panis costi-  
pondera definita, & carnis pabulæ minas singulis: vini ve-  
rò sextarios quaternos. Mercenario milite pop. Ro. per-  
rarò adiutus fuit: solum enim Punico bello, Q. Fabio Ma-  
ximo, & T. Sempronio Graccho Coss. ope externa ad-  
iutus bellageffit, & in Hispania, Celtiberi stipendiarii  
militis auxilio fultus, legiones duxit, quos latrones, quod  
mercede militarent, quasi seruitutes, nuncupauit anti-  
quitas, qui plerumq; circa imperatoris latera excubabant.  
Galli gessata vocant milites mercenarios. Inter cæteros  
Cares mercede militasse, & auxilia conduxisse tradun-  
tur, ideo viliores habiti. Fertur tamen Prusias, conductis  
in Thracia mercenariis militibus, ita Byzantios obsedis-  
se, vt extra mœnia progredi nequirent. Parthi nec mer-  
cenarios, nec ordinarios habent exercitus, quibus nec  
certa imperia, nec duces erant. Sed postquam iussu regis  
ad bellum educti fuerant, confectis bellis, ad propria di-  
lapsi, nullam mercedem stipendiorum perferunt, nisi præ-  
dam

*Calaseries.  
hermothy-  
bi.*

*Milites mer-  
cenarii.  
Liu. lib. 4.  
Decad. 3.*

*Galli.  
Gessata.  
Cares.  
Prusias.  
Parthi.*

im. Brita  
ntum, & a  
si capite h  
ut. Chii  
ntur. be  
xillum act  
uentibus  
berorum n  
endio con  
dod sum m  
vicerimus  
imus. non  
æ literis pr  
busque dis  
dili ornatu  
ngredi co  
arem fecit  
ea pugnare  
udo dimic  
perferaru  
statis gal  
erla curru  
de, aut m  
ones halta  
ni exerto h  
misti, qui  
eares disci  
Aacæ sagit  
acones gla  
ulis: Orce  
plii effrena  
e, ita vt mo  
niz ad cau  
es deultori  
ecentem, a  
ar fuit cum  
ugnant &  
nient, assu  
i & Aphri  
Cretenfes C

dam. Britanni non ære signato militant, sed aurum, ar-  
gentum, & alia metalla precium victoriæ ferunt. Scythis,  
nisi capite hostis oblato, miles prædæ particeps ferine-  
quit. Chii autem, quum seruis mercenariis pro milite vte-  
rentur, bello subacti, seruis propriis vincti, traditi, & in  
exilium acti sunt, sicut Syracusis aliquando possessores à  
clientibus exacti fuere. Fertur verò Cato senior cum Cel-  
tiberorum manum ducentis talentis, & nimis magno sti-  
pendio conduxisset, & ob id increpitus ab amicis foret,  
quòd summam numquam exolvere valeret, respondisse:  
si vicerimus, ex hostili prædâ illis satisfiet: si victi forsan  
erimus, non habebunt unde petant. Fuit præterea memo-  
riæ literis proditum, apud tot dissonas gentes, linguis mo-  
ribusque differentes, varia etiam armorum specie & dissi-  
miliornatu milites in aciem prodire, & cum hostibus  
congrredi consueſſe, quem sibi quisque proprium & pecu-  
liarem fecit. Etenim Vascones recto capite, aut cum ga-  
lea pugnare nefas habent. Ætoli & Pelasgi dextro pede  
nudo dimicant, & sinistro crure vestito armis. Albani & Iberi  
ferarum tergo caput amiſti. Sacæ Scythica gens, cristatis  
galeis in acutum desinentibus. Lacones pileati:  
Persæ turrato pileo. Lusitani cristata galea & neruata cal-  
tide, aut mitratis frontibus, & iaculo hamato: Paphla-  
gonæ halta: Spartani breui pugione præliantur: Salen-  
tini exerto humero: Gallogræci nullo vestitu calceatuque  
amiſti, quippe qui nunquam nisi in pugna nudentur: Ba-  
leares discincti: Cares funda: Persæ, Parthi, Cydones, &  
Macedonæ sagittis: Thraces peltati cum iaculis & romphæa:  
Lacones gladio breviori: Carthaginenses, breuibus spi-  
culis: Oretani iaculo, funda & gladio: Numidæ & Mas-  
siliæ effrenatis equis, & sine ephippiis, mirabili velocita-  
te, ita ut modo citato agmine fugiant modo insequantur,  
miræ ad cauendum solertiæ, nonnunquam binos trahen-  
tes desultorios equos, ita ut inter pugnandum exfesso in-  
recentem, armati confestim transcendant: Quod com-  
par fuit cum Sueuis & Dardanis, qui pariter confestim  
pugnant & cedunt: Samnites vibrare hastas antequam di-  
miserint, assuerant: quibus in prælio non vtuntur: Euboi-  
ci & Aphri hastis congregiuntur, quas vocant phalangas:  
Cretenses Cydoio arcu & saltu: Andabatæ nisi oblen-  
to cælo

Britanni.

Scythæ.

Chii.

Syracus.

Armorū m.

litarium at-

que ornatuū

apud varias

gentes d.

versitas.

Vascones.

Ætoli.

Pelasgi.

Albani.

Iberi.

Sacæ.

Lacones.

Persæ.

Lusitani.

Paphlagon.

Spartani.

Salentini.

Gallogræci.

Baleares.

Cares.

Persæ.

Parthi.

Cydones.

Macedonæ.

Thraces.

Carthagini.

Oretani.

Numidæ.

Massili.

Samnites.

Euboiæ.

Cretenses.

Andabatæ.



# GENIALIVM DIERV

ro cœlo, nouo & inusitato genere, clausis & conuiuenti-  
cus oculis, aut in caligine & tenebris pugnant. Idem apud  
Arios, qui iuxta Sueuos incolunt, vt nisi atra nocte, præ-  
liariliceat, nigro scuto, corpore colore fucato, & oculis  
vinctis. Audyles quoque Libyci populi, noctu pugnare  
discunt: die habent inducias. At non Parthi, quib. pugna-  
re in tenebris, est lege vetitum. Lacones verò, vt in tene-  
bris pugnare discerent, nunquam noctu præuio lumine  
incedebant. Contrà Athenienses: nam è cubiculo egredi  
noctu, nisi prælato lumine, Solonis lege vetabantur. Galli  
prælongis gladiis, & sine mucronibus, & vastis scutis su-  
pra vmbilicis, nudi dimicabant. Hispani breuioribus &  
acuminatis, leues agilitate corporum, & armorum habi-  
tu: nam linteis prætextis, cum purpura & candidissimis  
tunicis, præliantur. Egyptii scutis oblongis, ita vt vix  
hostem conspiciant, & magnis hastis. Achæi breuioribus,  
neque ad protegenda corpora habilibus, & hastilibus mi-  
noribus, quibus philopœmenes pro scuto clypeum, pro  
hastili sarissam dedit. Macedones graui armatura, breui  
gladiolo, & leuibus pelus. Medi & Thessali equitatu val-  
lent: Massagetae equis & peditibus: Assyrii, Syri, Arabes,  
atque Asiatici ferè omnes, frequentius de curru prælian-  
tur: sicut Britanni, qui ingentibus gladiis sine mucrone,  
& breuius cetris ictus exerpunt. Ipsæ etiam Arabes ve-  
locibus camelis comminus oblongo gladio, eminus arcu  
& sagitta. Bactriani bipennibus & leuibus scutis: Indi  
arcu tricubitali vel hasta, pelta, & lato gladio: Mauri leo-  
num & elephantum pellibus visorumque amicti, bella  
gerunt. Circa Mœotim Laxamathæ viri pedibus, scæmi-  
næ equestri prælio, non ense, sed laqueo depugnant: Sicut  
Nomades, qui Persicè viuunt, hostem illaqueatum confi-  
ciunt. Ex Germanis Roxani scuto, thorace & galea ex  
crudo bouis corio, reliqui immenso scuto armantur &  
hasta enormi. Ethiopes arcubus longis non minus qua-  
tuor cubitis, & sagittis longissimis. Parthi missilibus  
telis aut sagittis assuescunt, ceteris cohortibus nunc occur-  
santes, nunc terga dantes, simulata fuga: quod apud Scy-  
thas & Germanos fortissimum pugnae genus censebatur,  
vt cedere loco, & rursus instare, pro consilio haberent: in  
quibus vsus erat, cum feminis equabus præliari, quod  
vesicas

*Arii.*

*Audyles.*

*Parthi.*

*Lacones.*

*Athenienses.*

*Galli.*

*Hispani.*

*Ægyptii.*

*Achæi.*

*Macedones.*

*Medi.*

*Thessali.*

*Massageta.*

*Assyrii.*

*Syri.*

*Arabes.*

*Britanni.*

*Bactriani.*

*Indi.*

*Mauri.*

*Laxamatha.*

*Nomades.*

*Roxani.*

*Æthiopes.*

*Parthi.*

vesicas cursu  
er: sicut B  
maribus  
Medi & Ath  
& sagittis  
bus Persæ  
tram gladi  
barbari, lo  
spiculo arm  
omittendu  
vei, ioltitu  
Parthos cae  
tar vocant, s  
Sarmatas, ad  
gentes hosti  
præcipuè val  
& ideo seren  
sagittandi b  
Mothona.  
Scythi aut  
sinistra pari  
sublato disc

Quid sit les  
pra

VERVM  
origini  
dicio, leges  
id pro lege  
legib. erant  
tunc penes  
stremunt &  
Hinc à Rom  
à Seruio Tu  
to senatu, le  
cur: quas sin  
auit: vnde  
matis regib

vesicas cursu leuarent: mares verò in aciem non producere: sicut Baſtriani fœminas camelos, ad bella præparant, maribus in expeditione non videntur. Sed tametſi Perſæ, Medi & Aſſyrii effuſo curſu procurſando, è minuiſi aculis & ſagittis hoſtem inceſſerent, haud longis inde temporibus Perſæ optimates, thorace pectus, ſcutò ſiniſtram, dextram gladio vel ſecuri munierunt. Lydi quoque & plerique *Lydi.* barbari, longis bracciis & longis criſtis, ſed breui arcu & ſpiculo armantur. Quod autem de Cydoniſi loquor, non omittendum, nullos Græcorum præter Cretenſes *Cretenſes* vti, inſtitutum patrium eſſe: nec ſolum Cydones, Perſas, *ſagittandi* Parthos catervis ſagittariorum valere, quos hippotoxo- *periti.* tas vocant, ſed Æthiopes. Arabes, Indos, Scythas, Baſtras, *Hippotoxos &* Sarmatas, adde Ægyptios, & orientis populos, contra ingentes hoſtium copias, calamorum & ſagittarum iactu præcipuè valuiſſe, quibus plerumque ſolem obumbrant, & ideò ſerenos exoptant dies. Præ cæteri, Magnetiſi *Magnetiſi.* artem ſagittandi habuiſſe traduntur præcipuam, vbi oppidum Mothona, in quo Philippus ſagittæ iactu amiſit oculum. Scythiſi autem adeò ſagittarum ſtudio fuit, vt dextra ac ſiniſtra pariter iaculari, & vice alterna in hoſtes mittere, ſublato discrimine, callerent.

*Quid ſit lex. quid plebiſcitum, ſenatusve conſultum, quid pratorum ediſta, vel reſponſa prudentum.*

## CAPUT XXIII.

VERVM eſt quod proditur ab autoribus, à principio *Nulla leges* originem nullas apud Romanos ex ſcripto populi iudicio, leges latas fuiſſe: ſed quo reges iudicium ſtatuebant, *initio Ro. ex* id pro lege ſeruabatur. Arbitraria enim principum proſcripto populi legibus erant: quippe condendarum legum ius arbitriumque *iudicia.* tunc penes reges erat, quò delictorū pœnas. præmiaque conſtituunt. & querelas ciuium criminationeſque admittunt. Hinc à Romulo leges curiatae, & reliquis regibus, præcipue *Leges curiatae.* à Seruio Tullio, abque populi conſilio, ſed tantum conſultatæ. *Leges ſacra-* to ſenatu, leges ſacratæ fuere, quibus etiam reges tenebatur. *Leges ſacra-* tur: quas ſine ordine lata: Papyrius in vnum collegit. & acer *ta.* nauit: vnde eius Papyrianum dictum. Quum verò externi *Papyria-* natiſ regibus, cōſules & annui magiſtratus præſent, ius *numus,* numus pote-

# GENIALIVM DIERV

*Qua demum  
leges ratae  
erant Ro-  
manis.*

*Qua lex ab-  
rogari pote-  
rat & pro  
infesta ha-  
beri.*

*Trinundino  
leges ferri.*

potestasque omnis legis condendae consilium collata fuit: qui quoties ex usu erat, ex consulto senatus leges ad populum tulere, quae firmatae illibataeque manserunt. Neque consules modo, sed dictatores, praetores, aediles, censoresque ad populum iura dare, & legem ferre poterant, eaque promulgata & demum lata populi iussu, patribus autoribus, summos ac infimos astringebat, ut obedienter imperata facere oporteret. Quod si in lege ferenda populus aduersaretur, aut senatus illam non acciperet, quippe qui eam ferri aut promulgari non siceret, nullius exempli, nullarumque virium esse censebatur. Ferebat enim praeco legem ad populum, ex autoritate & iussu dictatoris, consulis, praetorisve, subiiciente verba & praesente scriba: qui quum illam promulgasset, id demum firmum erat, si in eo, quod lege cavebatur, populus autor fieret. Ipsaque lata & promulgata, atque in aes incisa, & in ararium condita, ita eius scitis omnes astringebat, ut eius firma maneret autoritas: aduersusque eam si quid factum foret, posset non iure factum videri. Multa quoque per legem lata, aduersus eum qui secus fecisset, impune abrogari quibat. Si quid tamen ea promulgata, addendum legis foret, detrahendumve, antequam in foro proposita, & in aes incisa fuisset, facile licebat: postea vero vetabatur. Si tamen non trinundino lex promulgaretur, aut Iovis tonante, vel per vim & minas, seu per fulgura & tempestates, vel die ominofo & piaculari edita: si contra plebis tribunorumve intercessionem, aut denique contra auspicia feratur: si neque iurata per consules tribunosve esset, poterat haud dubie abrogari, & pro infesta haberi. Quare quum M. Iulius Drusus trib. pl. leges pro optimatibus tulisset, Philippus consul, qui ei infensus aderat, obtinuit a senatu, ut leges eius uno senatus consulto tollerentur, quia contra auspicia latae erant, propterea illis populum non teneri. Neque enim fas erat pro lege recipi, quod vitio, & non iusto imperio editum fuisset aut promulgatum: idque lege veteri cavebatur, his verbis: Legum iusta imperia sunt, hisque cives modesta & sine recusatione parento, & infra. Dictum est autem trinundino leges ferri, quod tribus nundinis proponi leges, demum promulgari deberent. Si quid tamen alicui ob gratiam, quod dignum aliquod operae pre-

collata fuit:  
ges ad po-  
Neq; con-  
enforelque  
eaque pro-  
autoribus,  
ri imperata  
lus aduer-  
be qui eam  
ppli, nulla  
p precole-  
is, consu-  
iba: qui  
at, si in eo,  
que lata &  
ondica, ita  
eret auto-  
non iure  
, aduersus  
Siquid  
detrahen-  
sa fuisse,  
on trinun-  
per vim &  
ninolu &  
tercessio-  
iurata per  
rogari, &  
ulus trib.  
sul, qui ei  
uo sena-  
tæ erant,  
m fas erat  
o edictum  
atur, his  
cives mo-  
ctum est  
inis pro-  
id tamen  
peræ pre-  
cium

cium fecisset, contra ius publicum aut legem scriptam in-  
dulgendum foret, nonnunquam senatu postulante, populi *gatio ad*  
iussu lex abrogabatur, ut ille legibus solueretur, exemplo *gratiam pri-*  
Lacedæmoniorum, & ius interim conuiebat, eademque *uari: cuius-*  
post annum ferebatur denuo. Alexander verò seuerus im-  
perator, nullam sacrasse dicitur legem sine xx. iurisperito-  
rum, & quinquaginta disertissimorum consilio. Quod qui-  
dem ius in legem, morem, & æquitatem veteres diuile.  
runt: iusque ad res humanas, fas ad religionem pertinere *Iuris diuile.*  
voluerunt. Sed notandum, non solum leges editas consen-  
su populi sacratas, sed & scita plebis, senatusconsultis edi-  
ta. *Leges sacra-*  
ta. *Plebis scita.*  
ta magistratuum, ac iurisperitorum auctoritates & respon-  
sa, demum placita principum, & res iudicatas, vim legis  
habuisse: in quibus ciuile omne ius consistit. Animaduer-  
sionis enim metu, magistratus dum audaciam & facino-  
ribus obuiam eunt: his veluti legibus omnes alligarunt.  
Erant enim plebiscita, quæ rogatione tribunitia legis con-  
dendæ causa plebs statuebat, quæ licet à plebe scita essent, *plebiscitorum*  
illa tamen vim legis habere haud dubium est, *et legum*  
Quintus *differeptia.*  
in Hortensius, quum plebs in Janiculum secessisset, in  
Esculeto legem tulit, ut ea quæ plebs iussisset, omnes Qui-  
ntes tenerent: quam L. Valerius, & M. Horatius antea tu-  
lerant, centuriatis comitiis. Magni tamen inter plebiscita  
legesque intererat, quod plebiscita, tribuno rogante, de  
his quæ ad plebem pertinent, leges verò, consule vel præ-  
tore, aut alio magistratum consulente, rogabantur. Qui  
tamen populus differt à plebe, quod in populo patricii, se-  
natores, cunctaque nobilitas insunt: in plebe verò patricii  
non insunt. Non tamen quicquid populus iussit, ratum es-  
se decet: quia quod ius non esset, populus iubere non pote-  
rat. Senatus quoque consulta, tamen si ad populum non fe-  
rantur, si tamen ea tribuni probassent, & rata esse vellent,  
legis vim obtinere. Erat enim senatusconsultum, quod  
senatus iubente decernebatur sine lege. Hæc eoim illa sunt  
decreta & consulta patrum, quæ iuris statuendi causa,  
non ob priuatam vtilitatem decreto amplissimi ordinis sta-  
tuuntur: quæ tunc rata erant, si trib. pl. ea censuissent: aliter  
poterat senatusconsultum, per intercessionem tribuni-  
tias, impediri. Fuitque diu obseruatum, in omnibus sena-  
tusconsultis, in quibus aliquem solui placebat, adicere.



# GENIALIVM DIERV

*Prætorum  
edicta.*

*Lex Corne-  
lii.*

*Respon-  
sa  
prudentum.*

*Respondendi  
ius quando  
primo datur.*

ut de ea re ad populum feratur. Quod postea adici desitum est. Præter quæ prætorum edicta, quæ iuris statuendi causa in albo proponuntur, legum i e habuere, ut quum doli metusve causa, aut vi quid factum sit, vel clam, secretum non habiturum promittat, quæ quidem edicta, vel civilis iuris declarandi, vel interpretandi, ad diuandis, supplendive causa à prætore proponebantur: quæ ius honorarium dictum est. Et quum prætores olim ob gratiâ plerumque varie ius dicerent, Cornelius legem tulit, ut, nisi ex edictis suis perpetuis & scripto iure, prætores iura dare non possent. Fuitque constitutum ut non prætores modo, sed ædiles, censesque de his, quæ cuiusque magistratus iurisdictionis sunt, quoties varia & commutabilis ratio aliquid noui decernendi causam daret, edicta proponerent, eaque circumspicte edita, velut iura legesque promulgatas, seruari mandarent, ita ut si quid contra factum esset, poterat in eum haud secus lege agi, quam si decrcta legum labefactasset, aut præterisset. In quibus etiam seruatum cõperimus, tunc quum proponuntur aut edicuntur, in primis nomen Cæsaris cum honore præfari. Et tamen si annuâ dici legem edicta prætorum, quidâ censuerint, constat tamen illorum consuetudo haud secus, quam si perpetua lex esset, sæpè valuisse. Estque memoriz proditum, ut instar edictorum, prætoris interdicta valeant. Nam si quod bono publico, ne fieret, interdixit, haud secus in eos animaduertit, qui admiseret aliquid contra vetitum, quam si quid fieri iussisset, & ob nequitiam paritum non fuisset. Responso denique prudentum, pro legibus, sæpè habita & recepta sunt. Quum enim interpretandi iuris, & sententiz ferendæ de his, quæ in controuersia veniunt, potestas his tributa esset, illorum responsa, librata moderatione edita, nimirum causa, vim obtinere, ac si leges sacratæ fuissent: quæ quidem tantæ autoritatis fuisse, ut suppressâ ratione illorum placita instar legis haberent. Ante verò Augusti tempora ius respondendi de iure controuerso, nulli dari fuit: sed qui studiorum suorum fiduciam habebant, consulentibus responsa dabant. Primus enim Augustus iureconsultis, velut legum ministris, de iure respondendi super his, quæ in dubium disceptationemque venirent, munus dedisse fertur: & ex illo traditum, ut respondendi interpretandique iura, pro beneficio, à principe peteretur facultas. Quare à Tiberio Cæ-

fare. Sabino  
aco. iustit  
mens iur e  
n. ut de  
respondisse  
fueret: & i  
leuens resp  
diorum resp  
pretatæ iur  
cum Cnaron  
scita seruare  
peritum iuris  
Eulmodi fue  
uolæ, quam  
Iuliani, alior  
diborata se  
prætorum qu  
colitas erat, p  
sæpè dictum  
ha, quæ nep  
sultissimus.  
Plurimum est  
commendat  
Trophonius,  
queus. Afric  
Herma-gene  
regius ius loc  
ni omnes dis  
reris, ob mor  
amplissim  
tamen ab He  
tus fuit. Al  
cui, mox sub  
ul est, &  
Trebatius, lu  
aliquor lib  
bus nouem  
ter potas a  
aus fuit Dic  
ant. Plu

fare, Sabino iureconsulti interpretandi iuris, magni muneris *Verba sunt*  
 loco, ius tributum fuit: & post eum reliqui Celsares, id mu- *Pomponij in*  
 neris sui esse voluere, adeo ut cum ab Hadriano viri præ *l. 2. non lon-*  
 totii, ut de iure respondere liceret, pro beneficio peterent, *ge a fin ff de*  
 respondisse dicatur, hoc non peti a principe, sed præfari *origin. iur.*  
 soleret: & ideo si quis sui fiduciam haberet, essetque iuris  
 sciens respondendi, se facultatem non negaturum. Quare  
 aliorum responsis leges nonnunquam editæ, sæpius inter- *Iuris peritus*  
 pretatæ sunt. Eruntque Mazacenos iuxta Cappadoces, *pecunia iuris ad*  
 cum Charondæ legibus uterentur, ne sine interprete, legū *danda re-*  
 scita seruarent, si quod dubium ius emergeret, aliquem *sponsa apud*  
 peritum iuris elegerit, cuius responsis & dictis parerent. *Mazacenos.*  
 Eiusmodi fuere tam Papiniani, Serui Sulpitii, Pauli & Sca- *Iuris consul-*  
 uolæ, quam Vlpiani, Trebatii, Tiberonis, Cassii, & Salui- *ti quib. in-*  
 Iuliani, aliorumque iureconsultorum magno studio cura; *terpretandi*  
 elaboratæ sententiæ: quibus tam leges quam plebiscita, *iuris datum.*  
 prætorumque edicta, & senatusconsulta interpretandi fa-  
 cultas erat, proque illorum responsis in iudicio & foro, ius  
 sæpe dictum est. Hic n. Cassius nepos fuit Tiberonis ex fi-  
 lia, quæ neptis erat Ser. Sulpitii, iuris scientissimus & con-  
 sultissimus. Papinianus vero Scauolæ discipulus, & vici-  
 niorum est monumentis, sub Severo principe in summam  
 commendationem venit. Vlpianus a Paulus, Pomponius,  
 Tiphonius, Merianus, Celsus, Proculus, Modestinus, Al-  
 phenus, Africanus, Florentinus, Martianus, Calpistratus,  
 Hermogenes & Venuleus. sub Alexandro Severo florue-  
 re, in eius societatem & iura familiaritatis allecti, Papinia-  
 ni omnes discipuli. Vlpianum verò ipse Alexander præce-  
 teris, ob morum probitatem, & singularem iuris scientiam,  
 amplissimis honoribus honestauit, & re familiari auxit: qui  
 tamen ab Helio Gabalo, quod bonus vir esset, officio mo-  
 tus fuit. Alphenus verò ab adolescentia constrenam exer-  
 cuit, mox sub Sulpitio iuris scientissimus euasit, ita ut con-  
 sul esset, & decedens, publico funere efferri meruerit.  
 Trebatius, licet sub disciplina Ciceronis iuris peritissimus,  
 aliquot libros de iure civili composuisset, & de religioni-  
 bus nouem tamen & versu herotico plurimum valuit & in-  
 ter poetas adnumeratus est. Saluius autem Iulianus, pro-  
 prius fuit Didio Iuliano, qui post Pertinacem imperium te-  
 nuit. Papinianum verò Caracalla iussit interfici, quod fratris insolentia. *Caracalla*

# GENIALIVM DIERV

necem, quem interfecerat, apud senatum excusare nolle, afferentem, non tam facile patricium excusari posse, quam fieri. Fertur verò Caligula, qui hostis humani generis dictus est, omnia Iurisconsultorum placita inducere, & præter se, nullum de iure respondere voluisse. Postremò principum placita, quæ constitutiones appellantur, pro legibus etiam recepta fuere: nã cum D. Cæsar, & sequenti principes summam imperii haberent, & soli iura darent, omne condendæ legis ius potestasque lege Hortensia, à populo ad principem translata fuit, ita ut quod principum decretis, communis iuris decernendi causa, statum esset, etiam sine populi concilio, pro lege haberetur. Nō tamen omnis Cæsaris voluntas lex putanda est, quia si quid princeps non publico decreto, ut inter exempla referatur: sed privati iuris causa statuisset, id non esse legem convenit: quippe privata decreta principis in exemplum non deducuntur. Divus autem Traianus vir omni laude dignus, cum privilegiis ab se editis, aut ob merita indultis, multos inniti, atque in exemplum trahi videret, veritus ne contra leges moreque maiorum, ad alias causas perferrentur, illaque in iudiciis & foro pro lege acciperent, diplomatibus libellisque nunquam ex scripto respondebat, ne perniciosum inde exemplum, & quasi seminarium mali oriretur: sed tantum verbo, quibus visum est, assensisse fertur, aut privilegia induxisse. Tametsi verus mos esset, principem scripto adire, & consulentibus per libellos respondere. Quod & Nero fecit, qui in iure dicundo, nisi scripto, & sequenti die postulatoribus respondit. Proditur tertius Antiochus tanti decreta legum fecisse, ut datis diplomatibus edixerit, ut si quid suo iussu contra leges & iura decretum foret, ne sibi parerent, impuneque aduersarentur: cuius exemplo Agesilaus, non aliter promissa præstare voluit, quam si iusta essent. Marcus quoque Antonius orator è tot millibus orationum, nullam ex scripto edidit concionem: ut si quid parum laude dignum, & contra legum decreta in his compertum esset, posset à se dictum iniciari. Quod parum prospiciens L. Crassus orator, quum à M. Bruto increpatus esset apud iudices, quod ex duabus orationibus capita inter se contraria edidisset, respondit, orationes esse causarum & temporum, non autem hominum & patronorum.

*Principum placita.*

*Privata decreta principum.*

*Responsio principum per libellos. Egregium Antiochi editum.*

*Quiprimi*  
*ram,*

*Quo ter*  
*creavi*  
*Patricio illo*  
*Nam eum a*  
*propugator*  
*criminatione*  
*tur, vinquo*  
*um honoris,*  
*ret, quorum*  
*qui sicut trib.*  
*gum Spartano*  
*abuterentur*  
*Quia princip*  
*nistri regum:*  
*la gererent, i*  
*Spartanorum*  
*tana lege cau*  
*prodire non*  
*ginon assurg*  
*modò magist*  
*vocatent, ac d*  
*sed regi, quid*  
*nis copiar edu*  
*gravis armatu*  
*rent. Adeoq;*  
*ut Archidam*  
*rior multa, q*  
*traxisset, qu*  
*cognasset, ip*  
*rem tradere:*  
*nia, Agide, &*  
*processere,*  
*bellum indic*  
*sent, magni*  
*Spartam affe*  
*præconem ec*

*Qui*

*Qui primi de plebe ad dictaturam, consulatum, & præturam, alioq; magistratus euecti fuerint, & de ephoris qua tradantur.*

## CAP. VI. XXIV.

**Q**uo tempore in monte sacro magistratus sibi plebs creauit, quos sacrosanctos fecit, id cautum est, ne cui Patricio illos capere liceret. Quod non ab re sancitū fuit: Nam cum aduersus potentiam patriciorum, tribunum ptopugnatorem fautoremq; sibi plebs creasset, vt querelas criminationesque in patres acciperet, periniquum videbatur, vt in quo defensores sibi plebs adsciuerat, ad id fastigium honoris, illos qui sibi in sensu infestique erant, aduocaret: quorum instar ephori apud Lacedæmonios habuere: *Ephori.* qui sicut trib. pl. Romæ consularem potestatem, ita regum Spartanorum insolentiam reprimerent, ne imperio abuterentur, nimisq; ferociæ & audaciæ assuescerent. Quia principio quinq; ex amicorum numero fuere, vt ministri regum auxilio allekti, scilicet quum reges fortis bel- la gererent, ipsi domi iura darent, primum à Theopompo *Lex Sparta-* Spatanorum rege instituti necessitatis causa, licet Sparta- *tana.* na lege cautum fuerit, vtrique regi cum exercitu foras *Ephorum* prodire non licere. Paulatim eò licentiæ processere, vt re- *insolentia.* gi non assurgerent, & seorsim tribunal haberent, & non modò magistratus comprimerent, & in disquisitionem vocarent, ac de vendendis emendiq; rebus cognoscerent, sed regi, quid facto opus erat, præscriberent, quibusque an- nis copiæ educendæ forent, quoq; tempore equitatus, aut grauis armatura, & peditum acies promouendæ, enuncia- rent. Adeoq; omnium rerum gerendarum censores erant, vt Archidamum Lacedæmoniorum regem graui affec- rint multa, quòd cum vxore exigui corporis, nuptias con- traxisset, quod liber ostantum, non reges, se genitum cogitasset, ipsumq; in disquisitionem vocare, & in carce- rem trudere, atque morte afficere possent, sicut de Paulania, Agide, & aliis factitatum accepimus, Eoq; insolentiæ processere, vt quum inisset magistratum seruis primum bellum indicerent, quòd olim cum Mecenis conspiras- sent, magnisque calamitatibus & multiplici incommodo Spartam affecissent: mox, vt singuli barbam rascarent, per præconem edicerent, vt si qui minus dicto audientes fo-



# GENIALIVM DIERV

Sacellum  
Timoris

Ephori gra-  
du deieci.

Plebei ma-  
gistratus.  
& patricij  
magistratus  
cum plebei  
communi-  
cati.

rent. internoscere. Utque maiori formidini essent, iuxta  
trichinium ubi tribunal habebant, Timoris sacellum ere-  
xere. Utque occasionem regis criminandi scrutaretur, sin-  
gulis nouennis cœlum & sidera silenti nocte obseruauerunt,  
ut si stellam ex cœli regione in aliam declinantem astra-  
dantem vidissent, reges contra deos aliquid molitos cri-  
minarentur, itaque efficiebant, ut regimini cedere, & ma-  
gistratu abire cogerentur. Erat tamen ius regi, ut ab epho-  
ris vocatus, primæ & alteri iussioni non parceret, contuma-  
cia fraudi non esset: tertiæ nisi paruisset, imperio cogi po-  
terat. Qui quidem ephori vnâ cum regibus, singulis men-  
sibus, iurabant, pro legibus Lycurg: imperatum ire &  
regnum inconcussum tenere. Hos postea Cleomenes, quî  
crudellem in modum dominarentur, sustulit, & restituta  
regi potestate, illos de gradu deiecit, & dominium abroga-  
uit. Si tamen reges dissentirent, variatis sententiis, illi quæ  
videretur melior, standum erat: quod si in vnâ sententi-  
am conuenirent, nulli ephorum contrare fas erat. Ergo  
plebeios magistrat<sup>9</sup> nullo patricio sumere licebat: idq; vo-  
lens trib. pl. rogatione promulgata statuit, plebsque leuit,  
ut plebei magistratus sine patribus, sed tantum admissa  
plebe, tribuniis comitiis fierent. Cumque patricij magi-  
stratus auspiciis fierent, solos plebeios in auspiciis esse,  
& minoribus regi auspiciis, per uulgatum est. Et tamen si ad  
dictatorem, consulatum, præturam & censuram, nulli nisi  
patricij antea admitterentur, tamen sequentis temporibus,  
patricij magistratus cum plebe communicati fuere: Si-  
quidem Sextius primus de plebe consultus est, quod  
deinde fuit Licinia lege cantum, quam C. Licinius & L.  
Sextius trib. pl. promulgarunt, ut consulatus cum plebe  
communis foret. Quintus quoque Publius Philo prætu-  
ram, & Caius Licinius Stolo, de plebe homines, magisterium  
equitum cum patribus, gessere. Quinetiam dictatorem,  
in qua summus splendor & amplitudo erat, censuramque  
cum plebe communicatam inuenimus: nam & Caius  
Marrus Rutilius primus dictator & censor, deinde Q.  
Pompeius, & Q. Metellus uterque ex plebe censores facti  
sunt, quam legem Philo dictator tulisse ferunt. Omnes  
denique patricij magistratus, etiam pontificatus, & sa-  
cerdotia cum plebe communicata fuere. Nec modò ex  
plebe

plebe ciues,  
populi, a  
Tribunat  
collocatum  
uirali imper  
peium & A  
gium tribu  
quicq, qui d  
cher, ut Pro  
ut trib. ple  
Syllz tempo  
mis honorib  
& imperium  
extra urbem  
ris bacius ef  
Cæli ribus, t  
muere exit  
eundum, qu  
rique possit  
mni potente  
te tradita ab  
interceden  
tra commou  
dici, & a conf  
vibus tribub  
enim sacros  
nouem trib.  
iorum subro  
rant, sublus  
rogauit, sed  
Et Tiberius  
contra comm  
parte suffrag  
quib. trib. ple  
tum, tanquam  
verberato n  
to, neque oc  
rum quid fer  
publicato a  
occiderent, ca

plebe ciues, sed Latini nominis, & demum exterarum gē- *Extera gen-*  
 tium populū, ad magistratus & honores Romę puecti fuerūt. *tes ad magi-*  
 Tribunatū in verō plebis lōgo tempore, nihil cum patrib. *stratus Rom.*  
 cōsociatum habuisse comperimus, nisi cum finito decem *pronecta.*  
 uirali imperio, nouos trib. pl. cooptari oporteret, Sp. Tar. *Tribunatus*  
 peium & Aul. Æternium patricios & consulares in colle *plebis. à pa-*  
 giū tribuni adsciuerunt. Et mox Minutius magister e- *triciū ca-*  
 quitū, qui de Sp. Melio sumit pœnas: & postea Appius Pul- *ptus.*  
 cher, ut Ptolemæo bellum indiceret, & deinde P. Clodius,  
 ut trib. pl. fieret, à patrib. ad plebem transiuere, donec post  
 Syllæ tempora, tribunatus plebis passim à patriciis & sum-  
 mis honorib. functis, appeti cœpit: qui provincias sortiri,  
 & imperium gerere, atque cum falcib. & lictoribus, etiam  
 extra urbem, incedere cœperunt. Tantique postea hono- *Honos tri-*  
 ris habitus est, ut pop. Rom. Octauio Augusto, & deinceps *buntia po-*  
 Cæsaribus, tribunatum plebis dedisse, pro magno fuerit *testati.*  
 munere existimatum. Illud est tamen minimè præter-  
 eundum, quod quum à trib. pleb. dies dici consuli præto-  
 rique possit, ipse tamen iure sacrosanctæ potestatis, ab o-  
 mnī potentia magistratus immunis erat. Si tamen potesta-  
 te tradita abuteretur, aut si iura plebis minueret, vel ubi  
 intercedendum minimè fuisset, intercederet, seu si con-  
 tra commoda plebis aliquid molitus esset, poterat ei dies  
 dici, & à contule vel tribunis eius agi, cunctisque suffragan-  
 tibus tribubus de gradu deici, & pœnis coercere. Tunc  
 enim sacrosanctus esse definebat & prophanus erat. Quod  
 nouem trib. pl. cum Sp. Cassio, ne magistratus, more ma-  
 iorum subrogarentur, contra libertatem pop. Ro. coniura-  
 rant, Publius Mutius trib. pl. non solum tribunatum ab-  
 rogauit, sed & pœnas debitas iure & lege inferri pernicit.  
 Et Tiberius Gracchus in tribunatu, Octauium collegam  
 contra commoda plebis intercedentem, tribuum maiori *Legis verba*  
 parte suffragante potestate perimauit. Verba verò legis, *de tribunis*  
 quib. trib. pleb. sacrosanctus sit, ascripsi: Tribunal inui- *sacrosanctis.*  
 tum, tanquam vnum ē multis, nemo cogito agere, neque  
 verberato, neque alteri ut verberet imperato, ueq; occidi-  
 to, neque occidi iubeto. Si quis autem prohibitorum ho-  
 rum quid fecerit, impius execrabilisque esto, bonaq; eius  
 publicato ad sacra Cereris, & qui aliquem hæc agentium  
 occiderit, cadis expiatus esto.

# GENIALIVM DIERVM

*Quas acies, quòsve exercitus, qui duces parua manu profliga-  
runt, quòsve flumina Xerxis exercitus epotaris.*

## CAPVT XXV.

*Tres exerci-  
tus parua  
manu pro-  
figati.*

*Tomiris ad-  
uersus Assy-  
rios.*

*Locrenses  
aduersus  
Crotoniatis*

*Brouerbiū.*

*Spartani  
aduersus  
Xerxem.*

**A**CIES profligatas & exercitus parua manu cæsos ad-  
interitum, ita vt vix pauci superfuerint, tres præci-  
puos, autoribus memoratos ferunt, licet ex omni anti-  
quitate si quis reputare volet, innumeras inueniet. Quum  
enim Assyriorum rex Cyrus contra Scythas, cum valido  
exercitu, occæpisset bellū facere, postquā eos ingēti clade  
afflixit, cæso etiam vnicq regis filio, Tomyris regina Scy-  
tharū dissimulans agridinem animi, inter angustissimos  
tramites Assyrios nacta, ita illos cecidit, vt parua manu ho-  
stium ingentes copias fuderit, ducentaq; millia Persarum  
vna acie trucidarit, tanta cæde, vt ne nuncius quidē luctuo-  
sæ cladis superfuerit. Alterā quū inter Locrēses Epizephy-  
rios & Crotoniatis sæuientib; odiis certaretur, tanto furo-  
re animorum, quasi vecordia, ad pugnam fuisse procursum  
ferunt, vt quindecim Locrorum millia aduersus Crotonia-  
tura centum viginti millia, sævè & atrociter pugna inire  
nō dubitarint. Locrensesque tā parua manu, tot millia Cro-  
toniatarū felicitate mira vno prælio attriuerint, ita prorsus  
vt ex strage pauci vix fuga elapsi superfuisse dicantur, eaq;  
ad Sargam Metaponti fluuium commissa pugna. ad poste-  
ros celebrē memoriā nominis dederit, vulgo iactato pro-  
uerbio *οὐκ ἔστιν ἐν τῇ Δαρίῳ* Tertiam cum duce Milciade  
in campis Marathonis, contra Artaphernē & Datym Darii  
præfectos ab Atheniensib; vno prælio feliciter pugnarum  
& debellatū est, in qua decē Atheniensū millia, Persarum  
plus cētum decē millia, crudelē in modum affixerunt, to-  
to cæso exercitu. Fuit autē Marathon Atticæ ciuitas, ab A-  
thenis haud plus decē millib; passuum distans. Iterū quum  
annis intercedentib; cōtra Xerxē arma Græciæ inferētē,  
qui bellū diis hominibusque indixerat, memorabilis Spar-  
tanorum ad Thermopylas, & claustra illa, tam natura quā  
monimento inexpugnabilia, pugna cōmissa fuit, trophæis  
& monumentis celebrata: quorū tā insolens victoria pro-  
ditur, vt decem hominum millia, duce Leonida, cōtra in-  
numerabiles Persarum copias claustra tenere, & sexcentū  
Spartani, quingentorum milliū castra inuadere non dubi-  
tarint: vbi tanta strage ad satietatē sæuitum est, vt diffi-  
le di-

le dictū sit.  
præcipuan-  
res: ad id  
sit, illud a  
prælio vel  
etia, alioq;  
rit: quig;  
rena pedi  
in expedit  
ti modis d  
suffecerint  
& proflig  
ditionis in  
Imperator  
ue per stra  
qua quidē  
ab vno Py  
mentoq;  
rabilis exe  
nicum sta  
in fauceib;  
rio pugna  
cum fuit: v  
tur cæsa, o  
non vltra  
quaginta o  
ni millia,  
cubuerē,  
fuisse desic  
ni autem l  
ad extrem  
& infanda  
uius & Cla  
ferentem,  
Cannēsi  
Fabius X  
danum pl  
leuit: ve  
pugnarum  
viginti qu

le dictu sit, Spartanorum Atheniensiumq; vel singulorum  
 præcipuam virtutem, vel vniuersorum laudes dinu-  
 re: ad id verò cladis processum, vt quid funerum absumptū  
 sit, illud argumento fuerit, quod cadauera passim strata  
 pralio vel tempestate, corporaq; morbo & vastitate ene-  
 cta, aliosque alia peste absumptos, mare & terra vix coepe-  
 rit: quiq; modo terrestres naualesq; copias vltra decies cen-  
 tena peditum, equitum verò octoginta millia armatorum,  
 in expeditionem duxerat, cuique sexcenta millia frumen-  
 ti modia diurna cibo, & tot flumina exhausta potui non  
 suffecerint: is cum multa cæde & fuga à paucissimis cæsus  
 & profligatus, inconsulti certaminis, & temerariæ exp-  
 editionis insignes pœnas dederit: ipseque tanti exercitus  
 Imperator magnificus, tanta clade oppressus, inermi na-  
 ue per stragem corporum armorumque, vix effugerit. In  
 qua quidē re non minori miraculo proditur, tantas copias  
 ab vno Pythio Bythyno epulo exceptas magnificē, fru-  
 mentoq; veste ac viatico adiutas. Fuit illa quoque, memo-  
 rahilis exempli clades, celebrata sermonibus, cum ad Gr-  
 anicum flumen, aut Arbelam, vel quum ad Amanicas Pylas  
 in faucibus angustis, ab Alexandro signis collatis cum Da-  
 rio pugnatum est, in qua prope ad internecionem dimica-  
 tum fuit: vbi vltra centum millia Persarum peditum ferun-  
 tur cæsa, equitum verò decem millia: ex Macedonib. verò  
 non vltra triginta duo pedites, equites autem centū quin-  
 quaginta occidisse. Ad Granicum verò barbarorum vigin-  
 ti millia, equitum verò duo millia scdum in modum oc-  
 cubuere, quum ex Alexandri exercitu triginta quatuor  
 fuisse desideratos, quidam monumētis testati sint. Roma-  
 ni autem licet incredibili felicitate, sæpē hostium copias,  
 ad extremū exitiū profligarint, tamen præcipuis cladib⁹  
 & infanda strage maxime hostē affecere, vel quum M. Li-  
 uius & Claudius Nero Hasdrubalem, suppetias Hannibali  
 ferentem, ad Meramrū ingenti strage debellarunt, vbi par  
 Cannensi cladi exitiū additū fuisse memorant: vel quum  
 Fabius Æmylianus vix triginta millib. militum, ad Rhod-  
 danum plus ducenta Gallorum millia, ingenti strage de-  
 leuit: vel quum contra Antiochum haud minus feliciter  
 pugnatum est, plus quinquaginta millib. hostium cæsis,  
 viginti quatuor equitibus, & trecentis peditibus Roma-

*Pugna Ale-  
 xandri ad-  
 uersus Da-  
 rium apud  
 Granicum.*

*Romanorū  
 parua manu  
 victoria.*



# GENIALIVM DIERV

desideratis. Aut quum C. Marius Cimbros & Theuton-  
 as, ad aquas Sextias, parua manu cecidit. Vel quum Syl-  
 la contra Mithridatem, ad Orchomenum & Cheroniam  
 ducens, illius copias fudit, & in intimas solitudines egit.  
 Aut quum contra Archelaum, non longe à Piræo commis-  
 so prælio, ita eum deformauit, vt ex viginti hostium mil-  
 libus, vix decem superfuerint: ex Syllæ verò exercitu vix  
 quatuordecim desiderati sunt. Aut quum Pompeius eun-  
 dem Mithridatem, strage atrocissima perculit, quadra-  
 ginta milib. hostium cæsis, non plurib. viginti ex suis in-  
 terfectis. Vel quum Lucullus contra Tigrauem, bellum  
 magnis conatibus aggressus, multiplici eum clade affecit,  
 in quo Romanorum vix pars vigesima, copiis hostium ac-  
 cedere visa est: cuius pugne tanta Romanorum felicitas  
 fuisse traditur, vt vltra centum millia hostium promiscua  
 cæde occisa, Romanorum verò non vltra centum vulne-  
 rat, occisi autem quinque dicantur. Tam paruo impen-  
 dio, tam insolens victoria stetit. Æli quoque Galli in  
 expeditione Arabica, memorabilis victoria inter illu-  
 stra adnumeratur, vt post excidia & vastationes agro-  
 rum, pluribus oppidis expugnatis, plus triginta hominum  
 millibus cæde cæsis & profligatis, non amplius septem ex  
 suis interfectis, illustri victoria potitus fuerit. Mitto Cæsi  
 Cæsaris felicitatem, cuius longè lateque diffusa virtus  
 fuit, quoties belli casibus agiturus contra Aquitanos,  
 Heluetios, Aruernos, reliquosque Gallos & Germanos,  
 aliasque exterar & incultas moribus gentes, parua manu  
 innumeras hostium copias fudit? Quoties aduersus ma-  
 ximos conatus, inops ipse & imparatus præsentissimo  
 animo resistit? quoties admotas hostiliter legiones fu-  
 dit, quot prælia consecit, quam firmissima hostium præ-  
 sidia sæpe conuulsit & labefactauit, quas vrbes & gentes  
 vi & obsidione domuit, aut deditas in deditionem si-  
 demque recepit, ita vt an virtute animi & mentis magni-  
 tudine, an felicitate & fortuna plus valuerit, difficile  
 sit diiudicare? Sed post tot successus & felicitates vna  
 Romanorum clades, inter exempla memoratur insi-  
 gnis, quum Lucius Bebius in Hispaniam ducens, agmi-  
 ne inexplorato, per abditos saltus & inuias regiones, in  
 insidias præcipitatus, circumuectus à Liguribus & op-  
 pressus

pressus est  
 dem, per  
 nemem  
 piones &  
 ginta Ro  
 scæde cæ  
 vi vix de  
 tanto pau  
 multorum  
 natione al  
 famulere.  
 & memori  
 memoria p  
 apparuit tu  
 ca, atque a  
 tione in Pe  
 pore Persæ  
 formatus f  
 aill. Etas fo  
 contra de  
 humi pro  
 dignitum  
 manz var  
 nonnunqu  
 verbum G  
 priuitate p  
 usurpauit:  
 autem Aun  
 suffecerunt  
 chonus in  
 decurrens,  
 dicitur: Chi  
 Thalos fl  
 chis. Ad  
 diorum, p  
 sum lapor  
 diebus  
 Quid var

pressus est, oportueritque Massilienses tam luctuosam cladem, per nuncios Romanis significare. Altera post Can-  
 nensem cladem, cum duce Caio Manilio & Quinto Ce-  
 pione, & Cimbris & Teutonibus legionibus suis, plus octo-  
 ginta Romanorum & sociorum millia, ad Rhodanum  
 fœdè cæsa & debellata fuere, ubi tantum cladis acceptum,  
 ut vix decem superfuisset dicantur: qua clade pop. Rom. in  
 tanto pauore & luctu fuit, ut velut vltima publicorum  
 multorum passus, iustitio indidit, sicut in magna conste-  
 natione assolet, prætextas & laticlauios dimiserit, & saga  
 sumplerit. Sed super omnem indignitatem fœdi exempli,  
 & memoriæ est, quod de Valeriano Cæsare recentiore,  
 memoria proditum est, qui quum optimus fuerit, infelix  
 apparuit tum, postquam vis illa vigorque & virtus belli-  
 ca, atque antiquum belli decus exoleuit, qui in expedi-  
 tione in Persas, cum fœdissimo euentu pugnaasset, à sa-  
 pore Persarum rege, occiso exercitu, captus, usque eo de-  
 formatus fuit, tantisque contumeliis obnoxius, ut post  
 afflictas fortunas, nulla verecundia pristina maiestatis,  
 contra decus imperii, regi Persarum equum ascensuro,  
 humi prostratus, dorso gradum faceret: adeo Romani in-  
 dignissimam fortunam & grauissimos casus, ac fortis hu-  
 manæ varietatem, velut magna documenta mortalitatis,  
 nonnunquam experti fuere. In qua quidem re proditur  
 verbum Galeni filii vecordis & deliri, qui quo die de ca-  
 ptiuitate patris rescivit, parum curans, verbum Catonis  
 vsurpauit: Sciebam, inquit, me genuisse mortalem. Quæ  
 autem flumina à tot millibus Persarum epota, Xerxi non  
 suffecerint, hæc præcipuè traduntur: Scamander & Ono-  
 chonus in Thessalia: Simois in Phrygia, qui ex Ido sub illo  
 decurrens, quandoque torrentior, ad Sigeum mare ingre-  
 ditur: Chydorus in Bœotia, Lyfus in Samothracia. qui per  
 Thasios fluit: Mænalia iuxta Hellepontum in Lyfima-  
 chia. Addit Herodotus lacum in sinu eodem triginta sta-  
 diorum, quem sola iumenta Persarum, quum aqua subal-  
 sum laporem habeat, & potus insalubris homini sit, paucis  
 diebus exsiccauere.

Quid varia gentes de diis senserint, & quam impia & dete-  
 standasæcra apud exteras gentes fuerint.

C A P V T . X X V I .

Q U A M

*Flumina à  
 Xerxi exer-  
 citu epota.*

# GENIALIVM DIERV

QUA Mimpia & falsa inter gentes olim de diis opinio fuerit, quamque multiformes deorum vanitates, & quam infandis sacris prisca deos coluerint, dictu referre difficile est: siquidem primi mortales nulla doctrinae schola, ratione aut lege, sed suo quisque ingenio, & prout impetus animi tulit, deos geniosque adoptando, numina coluerunt. Primos enim qui antiquissimi fuerunt, hastas colere coepisse, aut ligna delibrata corticibus, pro diis veneratos accepimus, inde à Romanis religio fluxit, ut singuli deorum simulacris hastas darent, tamen antiquissimos Romanorum, centum septuaginta annos sine deorum imagine vixisse, nonnulli testati sunt. Indi quicquid colere coeperunt, praecipue maximas arbores, deos putauerunt, illasque pro numinibus venerati sunt, quas ferro violasse capitale fuit: ex quibus nonnulli, draconem quinq; iugerum, velut Liberi patris simulacrum, coluerunt: Persae & Massagetae Caelum, Iouem: Solem vero deum maximum dixerunt, equosque illi sacrauerunt, quibus interdictum erat, ne quem praeter Solem colerent. Quicquid vero quernis arboribus nascebatur, è caelo missum putabant: iidem Soli, Lunae, Telluri & Igni, Aquae ac Ventis sacrum facere instituerunt: quos omnes deos, ignem vero praecipuum dixerunt, quae etiam magorum opinio fuit, cui Thales ad stipulatur, qui ignem tam religiosè coluerunt, ut cremare corpora ducerent nefas, ne contagio cadaueris, deorum maximum violarent. Multos comperi persuasum habere. Marrem perugilem deum esse, & praesentissimum numen: quare Neuri qui iuxta Borysthenem sunt, enses pro Martis simulacro adorabant. Sunt qui arbitrentur, visco, quod in querna arbore nascebatur, nullum praesentis numen aestimari. Hi fuerunt Druidae, quorum vana superstitio inter mortales praecipua fuisse, traditur. Alii mari porrectum collem velut praesentem deum coluerunt, quod eo occlusa vallis aestu Oceani non inundaret. Cappadocibus quoque Mons deus habetur. Et Phryges Maandro & Marsya sacrificant. Scythae illi inhospitales, qui in intimas solitudines acti sunt, super samentorum fascibus vetustissimo collato acinaci, velut Martis simulacro, annuis hostiis litabant. Poeni Soli & Lunae vniuersi sacrificant. Syri occaecatis animis Pituites & Columbam deos sibi consecraverunt.

Hastae.

Ligna delibrata.

Indorum dii.

Arbores.

Draco.

Caelum.

Jupiter.

Soli.

Luna.

Tellus.

Ignis.

Aqua.

Venti.

Mars.

Ensis.

Visces.

Collis maris.

Visco.

Mons.

Maander.

Marsyas.

Acinacis.

Soli.

Luna.

Visces.

Columba.

runt, Troglodytæ Testudines, Heliopolitani Bonē, Men-  
phitæ Vaccam, Lentopolitani Leonem, Capram & Hircū,  
Mendefii, Thebani Aquilam, Lycopolitani Lupum, Baby-  
lonii verò Cepum, ab his velut propitio numine petita ac-  
cipere arbitrantur. Cyrenaici Acorem, magnum deum  
muscarum æstimant. Arabes ad Memnonium, Cerco-  
pithecum cœlo dicant, illius opem in rebus afflictis im-  
plorantes. Micco Ægyptiorum superstitionem, & falsarum  
opinionum ineptias, qui Apim præcipuo honore venera-  
ri, solum responsa dare, & prosperose euentus, aut futuras  
calamitates præmonstrare fabulati sunt: modò Isim & O-  
siris, modò Serapim, & quod dicere piget, crocodilos, à  
quibus hominem deuorari, tanquam à deo expetitur, ma-  
gni muneris habebatur loco, modò Ichneumones, Ibes &  
fœda animalia, aliaque ludibria religionum, velut deorum  
numina colentes, ita vt gentes aliquas, quæ Felem aure-  
am, & alios qui Scarabæos pro diis haberent, circa Sicyo-  
nem fuisse legamus. Germani Solem, Vulcanum & Lu-  
nam, solos deos quos cernebant, opinati sunt: quæ Anaxi-  
mandri opinio fuit, vt cœlestia sidera deos esse crederet.  
Quin etiam Ægyptii Solis simulacrum, diplomatibus  
consignatis adorant, quem Horum nuncupant, illudque  
precibus & votis frequentant assidue. Arabes Jouem &  
Bacchum, Æthiopes ex diis vnum mortalem, alterum im-  
mortalem putant: nonnulli Pœnam & Beneficium, Asy-  
rii & Persæ vnum bonorum largitorem, alterum malorum.  
Fuere, qui crederent nullos deos esse, cæci & excordes, o-  
mniaque agi fato, animasque cum corporibus interire vñ.  
Ex his præter Diagoram & Theodorum Cyrenæum, Eue-  
merum Pégeatem, Callimachum, ac Prodicum Cœum,  
aliosque plures, qui à deo disti fuere, Gallaici, gens morib.  
effera, cultu in humano & fero, neque more, neque iure  
vuentes. Numidæ Ammonem in desertis arenis, magnis  
honorib. frequentant. Celtiberi cuiuspiam deo, cuius etiam  
nomen ignorabant, plena luna nocturnum sacrum fecere,  
& ante cuiusque fores salibus indecoris pernoctare didi-  
cerunt. Quod si illorum sacrificia scrutari, ac barbaros  
externosque ritus erute conamur: quàm impios cultus, &  
quàm insanda sacra, apud tot efferas nationes vario gen-  
tium, ritu inueniemus? Scythotauri pro hostiis Dianæ ad-  
uectas

*Testudines*  
*Boi.*  
*Vacca.*  
*Leo.*  
*Capra:*  
*Hircus.*  
*Aquila.*  
*Lupus.*  
*Cepus.*  
*Acor.*  
*Cercopitha-*  
*cus.*  
*Apis.*  
*Ipsi.*  
*Osiris.*  
*Serapis.*  
*Crocodili.*  
*Ichneumo-*  
*nes.*  
*Ibes.*  
*Feles.*  
*Scarabai.*  
*Sol.*  
*Vulcanus.*  
*Luna.*  
*Sidera.*  
*Jovis.*  
*Jupiter.*  
*Bacchus.*  
*Pana.*  
*Beneficium.*  
*Ægei.*  
*Ammon.*  
*Deus igno-*  
*tus.*  
*Sacrificia.*



# GENIALIUM DIERV

*Aduena im-*  
*molati.*

*Virgo.*

*Puer.*

*Homines &*  
*ossa huma-*  
*na.*

*Humana*  
*noſtia.*

*Infantes im-*  
*molati.*

*Homines*  
*diſcerpti.*

*Puella ad ne-*  
*ce flagellata.*

*Pueri flagel-*  
*lati.*

*Vini homi-*  
*nes exuſti.*

*Boi & Cel-*  
*ta.*

*Trecenti ho-*  
*mines uno*  
*ſacrificio.*

*Homines &*  
*ingulati &*  
*immolati.*

*Homines af-*  
*ſuſudibus.*

uenas immolabant, Laodiceæ Palladi virginem, Arcades Ioui Lyncæo puerum. Pleriq; iuxta Boryſthenem, vecordî animo, homines victimas dare, & ſacrificiis deorum, humanis offibus adolere ſolebant. Blemixæ, Cimbri, Galli, Druidæ & Germani, ſtatis diebus, humanis litant hoſtiis, & cruore captiuorum adolent aras, tunc propitiari deum maximè arbitrati, quum per cruciatum homines excarnificarent, expœnis hominum diuinationem & auguria captaſtes. Fuitq; apud Phœnices & Carthaginenſes nimium diu ſeruatum, vt infantes, principali honore inſignes, ſorte ductos, in regio ornata, Saturno immolarent hoſtias: & quem ſors morti deſtinarat, morti ſubtrahere non licebat: quare multorum ciuium largis ſletibus deplorata funera fuere: à quibus ſacris quum deſuiſſent, poſtea victi ab Agathocle, deos propterea ſubiratos arbitantes, vt num̃ placarent, ducentos nobilium filios maſtarunt ad aras: à de cæca mortalitas ſub nomine religionis, ad infandas cædes, agebatur præceps. Id quod a Rhodis & Crætenſibus ſactitatum comperimus, vt hominem epulis grauatum, ac pueros impuberes, ſi ſtis diebus Saturno maſtarent. In Chio & Salamine mos multa ſecula viguit, vt Diomedî & Dionyſio homines diſcerptos iugularent. Eiuſdemque Dionyſii templum in Arcadia fuit, in quo puellæ ad aram flagellabantur ad necem: ſicut Spartæ in arca Mercurii, & Orthiæ Dianæ pueri. Quin etiam aliſingenti ſimulacro viminibus intexto, & viuis hominibus oppreſſo, ac igne ſuccenſo, hominibusq; fœdum in modum exanimatis, maximum holocaustum diis offerre putauerunt. Boiſ & Celtis pungaſto captiui hoſtis capite, caluſtiam auro calare, & eo poculo in ſolennib. libare, religioſiſſimum erat. Proditur Ariſtomenes Meſſenius, Ioui quem Ithometem appellant, trecentos ſimul homines, in quibus Theopompus fuit, vno ſacrificio maſtaſſe: & Lacedæmonioſeo velantiæ proceſſiſſe, vt Marti humana victimæ litarent. Galatæ & Maſſagetæ non aliter deos ite conſuli arbitrati ſunt, quàm iugulato homine apud aras deorum: ex cuius caſu, tum ex membrorum laniatu, & fluxu ſanguinis futura diuinabant. Cimbri noxtos homines ſeruatos, ſudib. affixos, diſ pro hoſtiis dabant. Galli præter Heſum & Theutatem Mercurium, quos humano cruore placabant, grauiorib. morbis

aut

aut pericu  
nes immo  
ram, etian  
ſitanis vi  
cere, atq;  
captiuoru  
molxim  
propitiu  
iccu hom  
victimam  
curioſum  
fecere ſen  
ſtatis dieb  
opinari. I  
eoſque ſp  
morem G  
celebritat  
iſſer immo  
ferat. Lo  
vt apud a  
hominis  
truncome  
cum Leuc  
croauerte  
deicerent  
banos vſu  
ctitate pol  
ras ſiſtere  
additiſ pre  
que animo  
periti vulg  
ſandis libe  
crum facer  
non putar  
uerit, con  
tas, ad tem  
guine diſ  
templo V  
quaſtui m  
niſtraſ dea

aut periculis affecti, ad placandas deorum aras aut homi-  
 nes immolabant, aut immolatu-*ros* vouebant: ad cuius a-  
 ram, etiam grandæuos ætate, pro victimis prolecebant. Lu-  
 sitanis verus mos erat, ex intestinis hominum extra prospi-  
 cere, atque inde omnia & diuinationes captare, abiciscisq;  
 captiuorum dextas pro munere diis offerre. Thraces *Za-* *Dextra diis*  
 molxim, quem maximum deum putant, non aliter fieri *oblata*  
 propitium æstimant, quam si ad aram facili lancearum *Homo lan-*  
 ictu homo concideret, eam optimam & diis gratissimam *cea ictus.*  
 victimam opinari. Germani quoque ritu barbarico, Mer- *Humani*  
 curio humano cruore litare religiosissimum putant. Idem *cruor.*  
 fecere Senones, qui cælo publice homine, infanda sacra *Homo casus*  
 statis dieb. anni celebrabant, his portentis delicta ex *publicè-*  
 opinari. Persis quoque ad habendas diis gratias, viuentes *Viuentes iu-*  
 eosque si irantes sub terra defodere assuetum fuit, quem *uenes defossi.*  
 morem Græcis inoleuisse accepimus, vt in anniuersaria *Vini homi-*  
 celebritate Baccho viuos homines sacrificent: quiq; ita fu- *nes sacrifi-*  
 isset immolatus, maximam inter suos probitatis laudem *cari.*  
 ferat. Longum est exequi, qui Taurorum mores fuerint, *Tauri.*  
 vt apud aram hominem sistrent, & post solennes preces,  
 hominis caput claua ferirent, illudque cruci affigerent,  
 tuncumq; corpus ex ingenti rupe in præceps darent: quod  
 cum Leucadiis commune fuisse traditur, vt in Apollinis sa-  
 cro auertendæ deorum iræ, hominem de montis specula  
 deiicerent, & in mare præcipitem agerent. Fitque apud Al-  
 banos vsurpatum, vt hominem sacris iniunctum, quia san-  
 ctitate polleret, diu seruati, & opipare saginatum, apud a-  
 ras sistrent, eumq; feriali carmine excantatum, quibusdã  
 additis precationib. cum aliis hostiis immolarent. Tanta-  
 que animorum insipientia fuit, & tam præceps libido im- *Coitus in*  
 periti vulgi, vt omnes ferè mortales in templis coire, & no- *sacris.*  
 sandis libidinibus immisceri, ac pudendis genitalibus sa- *Britanni*  
 crum facere, quod procreationis seminatum forent, nefas *litare san-*  
 non putarent, ita vt Britanni longo tempore mos inole- *guine capti-*  
 uerit, coniuges & nurus nudas, & iuoco herbarum delibu- *uorum.*  
 tas, ad templa ducera, & ita supplicare, ac captiuorum san- *Meretricis*  
 guine diis litare. Et Corinthi supra mille prostuturas, in *in templo*  
 templo Veneris assidue degere, & inflammata libidine *Veneris li-*  
 quæritui meretricio operam dare, & velut sacrorum mi- *bitantes*  
 nistras deæ famulari. Piger referre Romanos tunc rerum *Romani.*  
 domi.

# GENIALIVM DIERVM

dominos. quibus fœdera, leges & sacra exteris dare nationib. imperium fuit, quanto in errore & quam terra caligione versatus fuit victor ille gentium Populus (& rotius dominator orbis, omni superstitioni obnoxius, Junones & Genios quotidie sibi asciscendo & noua numina adoptando: quietiam extraordinaria sacra ex fatalibus libris facere coacti, Græcum & Græcam totidemque Gallos, in foro boario ad placandas deorum iras, sub terras viuos defodere veriti non fuerunt. Licuitque diu in sacris hominem interimere, & diis immolare, adeo vt Saturnum & Latialem Iouem humana placarent hostia, cuius simulacrum, dum sacrificant, humano sanguine prolebant: donec Cneo Cornelio Lentulo, & Publio Licinio Crasso consulibus, senatus consulto cautum fuit, ne nouam inducere religionem, neue hominem immolare, aut humano sanguine litare liceret. Ac præter notissimos deos homini vix initiato & nondum in lucem edito, turbas deorum, tanquam pedissequos & pædagogos, & tot vanitates præferece: Profram, Postuertam, Egetiam, Fluoniam, Lucinam, Pilumnium, Picumnium, Edusam, Porinam, Maiam quæ Fatua dicta est, quos sibi deos finxit antiquitas: etiam Stabulinum, & Statanum ac Fabulinum, aliosque Magones, alios Ganiales, alios Indigeres, nonnullos patrios deos venerati. Adeo ignara superstitione hominum mentes deprauat, & nonnunquam sapientum animos transuersos agit. Quantum debemus CHRISTO Domino, regi & doctori nostro, quem verum Deum veneramur & scimus, quo præmonstrante explosa ferarum gentium doctrina, rituque immani & barbaro, veram religionem edocti, humanitatem & verum Deum colimus, eundisque erroribus, & in fau dis inceptis, quas prisci coluere, quid quæque deceat, & quibus sacris, quæque mente Deum colere oporteat, noscitur?

*Homines  
vini defossi.*

*Homines  
immolare  
apud Romanos  
quando  
veritum.*

## LIBRI SEXTI GENIALIUM. DIERVM FINIS.

ἡ θεὸς ἡμετέρας καὶ δοξα εἰς τὸν αἰῶνα  
τῶν αἰώνων, Amen.

IND

CVM  
scitu max  
dri ab

Memin

ABTO  
Abdo  
cur

118 b

Abieftu as

quid

Abieftu C

le, que lat

Abieftuend.

99 a

vigenti

Abolla qu

Aborigin

nam Ro

345 b

Abraam à

toe inie

Abraçata

modi

Abretano

fit

Abrogari

abrogat

quomodo

Abfciender

causa v

Abfciiffi.

quomod

# INDEX RERVM AC VO-

CVM, NON QUIDEM OMNIVM, SED  
scitu maxime dignatum, in sex Genialium dierum Alexan-  
dri ab Alexandro libros, operosissime per Bart. Lau-  
rentem congestus, fidelissimeque iuxta seriem  
alphabeti digestus.

Meminerit Lector litera a, numeris adiecta, priorem folii  
paginam, b posteriorem indicari.

## A

- A**BTOS insula quæ 30 a Absentiuratio ubi nulla 185 a  
Abdomina à quibus & absentes adilitarem qui na-  
cur epulis interdicta, 186 b absentibus quan-  
138 b do triumphus decerneretur  
Abiectionis armis plausum facere 329 b  
quid 176 b Absinthio maritimo qui maximè  
Abiectionis Caluii Scythis qui qua-  
teque habuit 214 b 221 b vrantur in sacris 213 a  
Abluendum infantium mos apud Romanos quæ 124 a  
99 a abluendi cadaveris, Absque mola salis & igne nul-  
vngendi & vestiendi 128 a lum fieri sacrum 225 a abs-  
Abolla quorum vestes 286 b que philosopho ubi nullam  
Aboriginum: rax quidam, ubi fiat sacrum 225 b  
nam Roma casus & sepultus Abstinerere vino quibus sit ma-  
345 b xima multa 124 a  
Abraam à quo ethnico Impera- Abydus quorum regia 127 b  
tore inter Lares cultus 352 a Abydeni molles 214 b  
Abracata conus in bello cuius- Academia Athenis quid 135 a  
modi 32 b Acadinus fons quid miri præ-  
Abretano Ioui quid immolare stare solitus 267 b  
sit 141 b Acana quid 74 b  
Abrogari quæ leges paterentur 37 b Acarnaces ut parvulos suos in-  
abrogatio legum quando aut stituant 97 b. ut annum  
quomodo fieret 354 b metiantur 168 e  
Abjungere aurem amicitia Acca Laurentia quæ 42 a. ei cur  
causa ubi frequens 42 a instituta sacra ibid.  
Abscissi, Roma olim qui, & Accendendi ignis in sacrifici  
quomodo habuit 256 b mores qui 225 b accensas  
Ccc faces



# INDEX

- faces gestare, quibus in ludu  
 familiare 361 a  
 Accensi qui 8 a. 373 a. accensus  
 quis, & quod eius officium 44 b  
 Accessus ad inferos proximus,  
 ubi olim creditus 130 b  
 Acii Sinceritatis 512  
 Accipitris effectio Aegyptii qua  
 87 a. accipitrem necasse A-  
 gyptiis quantum nefas 124 a.  
 accipitres qualia adferre e-  
 mina putentur 127 b  
 Accius poeta tragicus, quando  
 & unde natus 501 b  
 Accubandi in cōuiuio mos 297 a  
 Accusatori subscriptores aut sug-  
 gestores in dicendo adesse 125 b  
 accusatori hora ad dicendum  
 praescripta quot 209 b  
 Acerra quid 118 a  
 Acetabulum quot sit drach-  
 marum 90 a  
 Achaorum de imperatore suo  
 institutum quod 4 a. Achai  
 quot & quales summum ma-  
 gistratum gerentes habere so-  
 leant 117 b  
 Achaicus quis, quare de re cogno-  
 minatus 69 a. Achaicus cō-  
 uentus ex quot constituitur  
 uicibus 173 b  
 Achates annulus quis 246 b  
 Acherstes unde dictus 70 b  
 Acherusius specus quis 130 b  
 Achilles cuius occisor 5 b. A-  
 chilles super morte Patrocli  
 quātus luctus 11 b. 128 b. A-  
 chilis templum non intrari  
 ab auiibus 70 b. apud quos  
 vel nominari vitium 77 a  
 Achilles praeceptores 109 a. asy-  
 lum 159 b. quantis donis ab  
 Agamēnone donatus 229 a.  
 Achillem qui ut deum colāt  
 326 b. Achilles mentionem  
 facere ubi capitale sit, 335 b  
 Acierum instruendarum alia  
 atque alia ratio, 182 b & de-  
 inceps. vulgaris apud Roma-  
 nos ordo, 190 b. aciei dispo-  
 nenda modi seu forma quales  
 ac quot; 290 b. collapsa ac  
 dissipata instauranda ratio  
 193 b. aciem ex occasione ob-  
 lata prudens dux dirigit 190  
 b. catenis qui colligent 193 b  
 Acilii de Antiocho triumphus  
 quis 335 b  
 Acinaces quorum proprii, 370  
 a. acinacem qui & quomodo  
 pro deo colant 382 b  
 Acino cuius passa quis poeta ali-  
 quando strangulatus 329 a  
 Acor quis quorum deus 383 a  
 Acradina Syracusis quis 345 a  
 Acranus quorum deus 326  
 acra Veneris templum quibus  
 adire vetitum 321 b  
 Acrocorinthus quid 345 a. Acro-  
 corinthus qui haberet, quid  
 habere dictus ibid.  
 Acron dux à quo uisus, 21 b.  
 Acronius error 126 a  
 Aduarii quomodo orationes  
 quantumvis precipitatas ex-  
 cipere soliti 106 b  
 Aedus proprie quid sit 88 b. aed.  
 quadrati duo quid 88 b. 89 b  
 aedus in comadiu & tragadiis  
 quot tantū seruare soliti 359  
 Aedus-

# ALPHABETICVS.

Acutis lapidibus cur forum à	Imperatores aut exegerint,
Carrestratum 72 a	aut respuerint 95 a
Ad amfodinas & lapidicinas	Andrea quid 227 a
conemmati 12 b	Ad patrum carceri 31 b
Adasius i latus quoru deus,	Ad pollentium emere 132 a
220 a	Ad praefecti ubi vis 105 a
Adagia à ciuitatum miribus	Ad regum deserti solita 131 b
11112, 205 a. adagiorum a.	Adriaticum mare unde sic di-
bique paucis expiatorum	flum 103 a
causatus 277 & 278	Adasium in imperio 170 b
Adagium, celeratum inter patro-	Adscripti qui ibi adscripti
nos caularum quod 277 b	in milites sui 372 a
Adamas prodequos quid 278 b	Adriarios re reddisse quid 279 b
Adamas per litus in medio	Aduna eu peregrini quam in-
nam more ubi reperitur 265 b	usi quibusdam 203 a b. ad-
Admeti quales ferri dicuntur	uenas qui pro aestu madare
251 b	soleant ibid. & 169
Adespe qui dicti 159 a	Adula Iuno quibus profita
Adiatorix qui in triumpho &	praeputia habita 60 b
quanto Augusti luctu occi-	Adulus, apud quibus possi-
dit 332 a	num inuocari solitus, ibid.
Adiutiles caena qua 151 b	Adultera ubi pro supplicio (m-
Adipiles caena qua 347 b	mb. exponi solita 179 a adul-
Adiecti patres qui 205 b	ter à ubi viro liceat punire,
Administrationibus qua regio	non uxori adulterum. 176 b
parua 104 b	Adulterium perniciosa, 176
Admyrum canere 97 b	b. adulteria quae potissi-
Ad regum deserti solita 131 b	imum lege coercita. 275 b &
Adolescentia Maia qui immo-	dein, adulteri apud diuerfos
lent 99 a	quam diuersa poena, 175 b
Adolecentes ubi in sacris fla-	& dein, adulteria ubi vel
gellarentur 226 a	impunita vel ignota, 176 a
Adonius quae deus 372 q	adulteria ut vindicent magis
Adonia Athenis, arca qua 264	176 a. adulteri iussu puniti
Adonis quae dea vocata 327 a	quemodo Hebraei experiri aut
Adoptiones irrita qua 64 a	punire soleant 176 b
Ad priui filii quorum ferrent	Adulteri quae grauius à Ca-
nomina 355 b	re Tiberio puniri 176 a adul-
Adorari reges ubi & quomodo	teroru Athenas poena qua ib.
solent 25 a adoratorem qui	adulteri deprehendi ignib con-

# I N D E X

*busi* 76 b. *adulter viroque*  
*oculo priuatus ibid. adulte-*  
*ris oportuna sacra quæ* 336 a  
*Adulterina Lyfmachi litera*  
*quomodo à pyrro deprehen-*  
*sa* 84 b  
*Adunci nasi indicium* 85 b  
*Ædæcus cur Iouis filius habi-*  
*tus* 77 b  
*Æea quo signo militari usæ a-*  
*clon quid* 297 a  
*Ædes deorū Roma quales* 56 b  
*Herculis Roma quam varia*  
*76 b. Iunonia Roma quot.*  
*327*  
*Ædium sacrarum cura penes*  
*quos esse soleat* 145 a. *ades*  
*sacras dicere quorum fuerit*  
*150 a. ades sacras de calo*  
*rangi, quid auspicii sit* 272  
*b. ades quomodo & singula-*  
*riter & pluraliter usurpetur*  
*338 b. ades siue sacella in Ca-*  
*pitolino colle quot* 344 a  
*Ædificia in publicum porrecta*  
*demoliri quorū fuerit* 145 a  
*adificiorū apud diuersos va-*  
*rio quā diuersa* 305 a  
*Ædiliū potestas nimia coerci-*  
*ta* 187 a. *adiles plebis* 185 b.  
*adilibus animaduertenda*  
*quæ* 185 b. *primum creati*  
*qui quales & quot fuerint*  
*ibi b. adiliū munus quod*  
*186 a in Thessalia qui qua-*  
*les ue fuerint ibid. b. an sue-*  
*rim sacrosancti* 187. *quibus*  
*potissimum incumbere sole-*  
*rent* 365 a  
*Ædilitas q. quando cæpta* 185 b.

*adilitas quibus interdicta*  
*186. adilitatū honor quantus*  
*ibid. adilitatis repulsam*  
*passus, ac postea imperium ad*  
*eptus quis* 186 b. *adilitatem*  
*cum alio magistratu iungi*  
*licuisse.* 86 b  
*Ægira urbs ubi* 173 b. *Ægi-*  
*rensis vaticinia quæ tantum*  
*sanguine potio edantur* 322 b  
*Ægibhus quā mirè fabuletur*  
*enutritus* 110 b  
*Ægyptus quando primum & à*  
*quo in prouinciam redacta*  
*56 b. Ægyptus in quot præso-*  
*ritas seu regiones partita*  
*104 b. Ægyptus quid præca-*  
*teris regionib. proprium ha-*  
*buerit* 106 b  
*Ægyptii & Athenienses quo mo-*  
*do fœnus inhiuerint* 11 a  
*Ægyptii quomodo sacerdotes e-*  
*ligere soliti* 66 b  
*Ægyptii quorum animalium si-*  
*gurus, affectus hominum indi-*  
*carint* 87 a. *Ægyptii cu-*  
*iusmodi in bellis usi signis*  
*177 b. Ægyptii uxorib. sub-*  
*sunt* 196 a. *Ægyptii princi-*  
*pes deorum qui* 324 b  
*Ægyptiorum cum sororibus in-*  
*cestus* 38 b. *annus* 168. *dea*  
*326 a. luctus in morte regis*  
*128 b. vota in morbis puero-*  
*rum* 164 b. *ridiculus in sa-*  
*crificio mos* 226 a. *iudices*  
*152 b. lex de vino regibus*  
*danda* 137 b. *sacra* 92 a. &  
*141 b. eorum sacra Roma*  
*vetita*

*vetita* 88  
*rum jun-*  
*rum* 5  
*quanta*  
*Ælii Cati*  
*quanta*  
*ta aliqu*  
*& fruge*  
*Æmyliarū*  
*Æmylii*  
*quanta*  
*Æmyliorum*  
*gia qua*  
*Æneæ regia*  
*quod mil-*  
*rii in Lat*  
*Æneu tan*  
*olim mil*  
*Ænobarbi*  
*Ælii cas*  
*178 a*  
*Æquanim*  
*testera*  
*Æquimeli*  
*Æquinocti*  
*Aet purus*  
*Aerem r*  
*cipium*  
*Ætrarium*  
*quid fne*  
*rium mi*  
*Roma in*  
*& cur s*  
*Ænu ubi*  
*cura aq*  
*178 a*  
*Ætraria di*  
*ubi quo*  
*araria e*  
*in oppia*

# ALPHABETICVS.

interdicta	vetita 88 a. eorum litera duo	runt	ibid a
r quantus	rum sunt generum 109 a. ho-	Ære diruti qui 73 b. are fuso-	
repulsum	rum sacerdotum sanctitudo	non signato, qui in commer-	
perium ad	quanta 221 b	ciis utantur 217 b	
adilatati	Ælii Cati consulis abstinence	Ære innummi in Latio inuentor	
as iungi	quanta 139 a. Æliorum quā-	quis 218 a	
86 b	ta aliquando Roma modestia	Æris quantus in Macedonia pro-	
b. Ægi-	et frugalitas ibid.	uentus 204 b	
ranium	Æmyliatribus unde dicta 26 b	Æs graue 218 a. are graui quo-	
tur 321 b	Æmyliani Scypiopis res gesta	modo uterentur Romani in	
fabuletur	quanta 28 a	emptionibus 218 a. are gra-	
110 b	Æmyliorum origo et etymolo-	ui qui ad quid uterentur.	
141 b	gia qua 14 b	235 b	
um et à	Ænea regia qua 127 b. Æneas	Æschines orator cuius 328 b	
redacta	quod militare signum vexe-	Æschylus quo in certamine, à	
et prefe-	rit in Latium 277 a	quo, quancum morore vi-	
partula	Æneus ianrus quorum fuerit	Æus 364 a	
et pra ca-	olim militare signum 177 b	Æsculapii phanum extra vr-	
um ha-	Ænobarbi unde dicti 13 a	bem quare 57 b. Æsculapio	
106 b	Æolius canendi modus qualis	quid immoletur 141. Æscu-	
quo mo-	178 a	lapio qua tantum animalia	
et 11 a	Æquanimitas cuius aliquando	offerantur ibid b. Æscula-	
radotes a-	ressera 179 b	pius pro deo cultus 357	
66 b	Æquimelum quid 167 a	Æsopi patina quanti constiter	
alium fi-	Æquinoctiales hora qua 134	rit 208 a	
in indi-	Aer purus aut crassus ubi 214	Æstatem aurcam vouere quid	
etui cu-	Aerem rerum omnium prin-	fit 163 b	
is signis	cipium quis asserat 264 a	Æstate quomodo prandere sole-	
b. sub-	Ærarium à Casare expoliatum,	rent. 138 b	
princi-	quid fuerit diues 55 b. ara-	Æstius annulus quis 146 b	
324 b	rium militare ibid ararium	Æs ubi seminetur et crescat	
ibus in-	Roma in cuius dei aede fuerit	ut frumentum 199 a	
b. des	et cur 55 a. ararium san-	Aetas admittendorum in senatu	
re regis	ctius ubi et quod ibid. araria	qua 211 b. consulum aut a-	
puoro-	cura à quibus ad quos trans-	liorum magistratum qua	
in sa-	ta 55 a	tantum fuerit 120 a. fun-	
iudices	Æraria diuersorum populorum	gendi magistratus, apud di-	
regibus	ubi quondam fuerint ibi b	uerfos alia atque alia 190 a	
2. a. et	araria extra urbem quibus	militia adscribendorum olim	
Roma	in oppidis Romani habue-	qua 30 a. muneris publici	
vetina		Ccc 3 pra-	





# ALPHABETIGVS.

Agricultura quam fuerit olim	nomina	8 b	
honesti	138 b	Alaudam quis quam legionem	
Agrigentini quales Platon	305	nuncupauit	ibid.
a. quam studeant ceu insa-		Alba creta quorum pedes illi-	
niant equis	353 a	nerentur	152 b
Agri male culti ac arati poena		Alba vestis quibus gentibus sit	
olim qua	138 b	vestis lugubris, 128 a.	alba
Agrippa Herodi qua auis regnū		in veste qui ludos spectarent	
portenderit	274 a, b		364 b
Agrippa unde dicti 15 b. Scythis		Albanorum in sepeliendo con-	
qui quantique putentur,		suetudo quā ridicula, 115 a	
206 b		Albanorum reges quo cognomi-	
Agrippina qualem in senatu a-		ne appellati	4 a
liquando locum adepti, 20 a		Albi quid praeseferant	86 a
Agrippina quorū lictores tri-		Albi lapillus qui quid notent,	
buri	45 b		233 b
Agrorum lustrandorum ratio		Albus sentis qui vterentur	
qua 31 a metiendorum alia			369 b
atque aliaratio	74 b	Albis vestib. ubi tantum mu-	
Agydus qui	314 b	lieres, nigris tantum viri v-	
Agyleus quis deus, & cur di-		terentur	291
ctus	ibid.	Albo gallo quis semper sacrifi-	
Acaris aglum ubi	119 b	care soleret rex	141 b
Aiax quid quod cum Heclore		Album pontificis & laicorum	
pugnasset, adeptus	229 a		61 b
Alci dei ara ubi	85 b	Album pratoris	78 b
deorum Graeci qui	238 b	Albunea dea qua,	325 b
Alphesius qua dea cognomina		Albus color cui tempore dicatus	
ta	14 b		263 a
Alconiti vicisse quid	278 b	Alcibiades quo in bellu naua-	
Alabandae quam ridicule si-		lib. usus signo, 179 b. eius in	
mulacra fingant	213 b	clypeo insigne quale	169 b
Alabandus quorum deus	327 b	Alcibiadi exiliū suum quo-	
Ale diis appita	213 b	modo praesignatum,	238 a
Alalcomenii quam apud se deā		Alceus poeta cuius, & quid pri-	
natam iactitent	326 b	mus innenerit	328 b
Alano habito quis Imperatorū		Alces à quo quibus in ludu pu-	
primus usus	228 b	blicitus exhibit	362 b
Alarii qui	360 a	Alcmenon cuius discipulus	50 a
Alarum diuersa apud Gracos		Alcmenon rinulus ubi	220 a

# I N D E X

- Alca* quibus & quando *vetula*  
 162 b. *Alca* qui principes  
 quam maxime delectati  
 161 b
- Alexander* Epirota quale ha-  
 buerit aliquando *Dodona*  
*vatium* 319 a
- Alexander* Indum nauigans,  
 qualibus nauium signis usus  
 179 a. *Alexander* Macedo  
 per quos contextu vstib. v-  
 sus 198. *Alexander* Orthia  
 musico ad furorem accensus  
 178 a. quid exercitii ocio-  
 sis militibus imposuerit 31 a  
 quos potissimum militia ad  
 scriberet 30 b. quoto *Februa-*  
*rii* die & natus & mortuus  
 est 233 a
- Alexander* Severus quam mul-  
 ta introduxerit noua vesti-  
 galia 204 b qua se oblecta-  
 re solitus 161 b
- Alexandri* apophthegmata 19 a  
 in desertiores seueritas 73 a.  
 contra *Darium* victoria in-  
 audita 381 a. dies natalis  
 quis 155 b. *Alexandri* ima-  
 ginem in annulis qui olim  
 tulerint 87 b. in annulo si-  
 gnum quod & gnalo, ibid.
- Alexandri* praeceptor quis  
 100 a. eius tabernaculum  
 quomodo ornari solitum 18  
 b. vestitus militaris quam  
 fuerit insignis 31 a
- Alexandri* Severi laus 11 b.  
 modestia seu superbia in tri-  
 umpho 333 a
- Alexandri* Severi oblectatio per  
 ocium singulare quoddam  
 inuentum 167 b
- Alexandria* quot & quas ha-  
 buerit regias 127 b. *Alexan-*  
*dria* & alibi qui triumphab-  
 runt, non *Rome*, quanquam  
*Romani* 329 b. *Alexandria*  
 magnificencia quomodo ex  
 auius praedita 274 b. *Ale-*  
*xandriam* fasces *Romani* cur  
 non ingrederentur 46 b
- Alexandrina* naues quo pro-  
 prio utantur insigni 179 a.  
*Alexandrini* natura quales  
 214 a. *Alexandrinorum* ve-  
 tus in conscribendis militib.  
 30 b
- Alexandro* *Alexandrio* quid *Ro-*  
*mae* aliquando monstri appa-  
 ruerit 68 a
- Alexandro* qua aues interitum  
 praesignarunt 274 a. quid  
 coacta *Pythia* responderit  
 318 b
- Alexicacos* qui deus cognomi-  
 natus 315 a. 77 a. 327 a
- Alia* atque *alia* fuisse legiona-  
 riorum, praetorianorum, au-  
 xiliarium unius & eiusdem  
 exercitus signa 277 a
- Alica* quibus ignota 296 a
- Alica* quomodo vesuerit 329 b
- Alieni* aris cognitio penes quos  
 esse soleat 145 a. *alieni* aris  
 solutio quomodo & quam ri-  
 gide exigi solita 343 a
- Alieno* militi an & quomodo  
*Romani* vsti 9 a
- Alienum* canem ades intrasse  
 quid

# ALPHABETICVS.

quoddam 167 b	quid portendat 275 b	cio oblectamenta 161 b. A-
quas ha-	Aluta qua quibus sic vocetur dea 327 a	masi quale à militibus im- positum diadema 48 a
Aluxi-	Allium intrando testari qui so- leant 266 a	Amastus arx qua 345 a
Alumpha-	Allobroges cui Romano cogno- men dederint 68 b Allobro-	Amata qua virgo, suo nomine tacito, vocari solet 270 a
Alumpha-	ges in cuius fuerint clientela 303 b	Amatorius vultus quo colore insinuetur 86 a
Alumpha-	Allocutionis templum ubi 83 b	Amatum non fuisse, ubi & qui- bus dedecus sit 99 b
Alumpha-	148 b	Amazone quis in annulo profi- guo usus 87 b
Alumpha-	Allogii reus apud Gracos quis 196 a	Ambaruale sacrum ubi, & cur, quando fieret 141 a. 312 b.
Alumpha-	Allopeciaribus 27 a	181 a
Alumpha-	Alphenus cuius discipulus, & eius de supellestili sententia 240 extorsore quantus eua- serit iurij conuictus 378 a	Ambitio Athenis quid intule- rit, ibid. quanta Romanos a- liquando inuasit ibid.
Alumpha-	Altaria ter restitutum & infero- rum quam diuersè fierent, 222 b	Ambitiosi quam soleant populo assentari 154 a
Alumpha-	Alienius mons ubi, & quid ibi miri fiat 82 a	Ambitus quam variis legibus retusus 153 a
Alumpha-	Altitudo certa domorum ubi, à quo, & cur praescripta 305 b	Ambitus, seu area templi alicu- ius, quibus caremonsis conse- cretur 354 b
Alumpha-	Alueum lusorium è gemmis preciosissimis quis triumpho intulerit 331 a	Ambrosius in praeliis aggre- dendus mos 191 a
Alumpha-	Amalthea cuius Sibylla nomen 149 b	Ambrosia qui in sacris orna- tur 213 a
Alumpha-	Amanuenses qui 107 b	Amburbialis vittima qua. 312 a
Alumpha-	Amanus quorum deus 326 a	Ambustus, cultus Romani co- gnomen, & unde 14 b
Alumpha-	Amare cui intestino addicatur 308 a	Ametridis (alii Amestridis) re- gina quam sceleratum & impium vultum 166 a
Alumpha-	Amaricinium quid 278 a	Amici defunctorum se in rogam iniicientes 131 a, amicorum parandorum quanta iura fuerint Persis 98 b, amicos Romani
Alumpha-	Amasis quomodo ab unoquoque vita rationem exigi iusserit. 145 a. Amasis Persa in Bar- ceos quantà perfidia 268 a	
Alumpha-	Amasis regis cuiusmodi in o	



# INDEX

- Romani quos nominarent, 244 a b  
 242 a  
 Amicus Gabinius quis 22 b a  
 Amicus mortuorum lanceas an li  
 neas esse op. necet 128 a. ami  
 ci regu aliquot, quatu 240 b  
 Ammon à quibus maxime cui  
 tus, 483 b. Ammonia p. q. ues  
 quatu 321 a  
 Ammonii oraculum vbi &  
 quam olim celebre 321 a. Am  
 moniorum oraculum po  
 tendum ceremonia qua  
 320 b. & deinceps  
 Ammones in Gudo qui 200 a  
 Ammonia lex quis, 343 a  
 Ammonium cithara ubi p. q. ues  
 sum. Ammonium, 600 b. 61 a  
 Ammonia uxor inf. q. ues, 22 a  
 Ammonia & amicitia qui qua  
 d. & uxorante p. q. ues, 191 b  
 Ammonia sue amouendi à sacris,  
 355 a  
 Ammonia quis, & quibus  
 p. q. ues mortem honoribus cul  
 tus, 320 b. Ammonia p. q. ues  
 plim & oraculum, quanti o  
 lus p. q. ues, ibid.  
 Amphidictyonici conuentus po  
 puli qui & quoi, 259 a  
 Amphidictyonum conuentus qua  
 lis aut unde ibid. Ampli  
 dyonum conuentus ex quib.  
 ceteretur aut costaret, 173 b  
 Amphycipellum quid 136 b  
 Amphimachalos quorum tu  
 mica, 190 a  
 Amphippi qui 372 a  
 Amphipoli olim Roma qua  
 lia ac quanta, 244 a b  
 Amphipoli in 10 a, 285  
 Amphipoli in una p. q. ues aliquam  
 diuinitatem damnatus, 153 a  
 Amphipoli in diuinitas q. ues, 89 b  
 Amphipoli in tabella q. ues, 124 a  
 Amphipoli in quibus quotidianus  
 cibis & panis vice sint 158 a  
 Anacharsis in Atheniensis di  
 cterium, 108 b  
 Anachar deolus quis 315 a  
 Anacronis quam mira mors  
 39 a  
 Anachar qui dicti, 111 b  
 Anachar qui qua, 60 b  
 Anachar quid, 236 a  
 Anachar qui rum deus, 326 a  
 Anacharion quis apud Athenas  
 mensis, 169 b  
 Anachar dea que, 369 a  
 Anacharion opinio de diu qua  
 383 a  
 Anacharion quid primus ex  
 cogitavit, 235 a  
 Anacharion quid, 235 a  
 Anacharion que seu quorum dea,  
 127 a  
 Ancilla serpente menixa, qui d  
 portenderit, 111 a  
 Ancillarii vestes quales, 287 b  
 Anci Marii regia ubi, & quid  
 ibi Cicero aliquando passus,  
 127 a  
 Ancon quid loci Carthagine o  
 lim esset, 122 a  
 Ancora cuius olim regis in an  
 nulo insigne, 87 b. ancora pro  
 caduceo qui vsu, 154 a. anco  
 ra imago in femore quibus  
 natia fuerit, 87 b  
 Any

# ALPHABETICVS.

**Ancylia** unde ferri solita 43 b  
*Ancyli* in mouendorum & con-  
dendorum consuetudo quae. 42 a  
**Andramira** hydorum rex quid  
primus fecerit 97 a  
**Andria** cretensib. quid. 267 a  
**Andrimachidarum** in locandis  
nuptiis filibus mos. 40 b  
**Andronicus** qua domorum pars  
fuerit. 304 b  
**Andronodorus** quorum ligula  
ror. 310 a  
**Anemotis** Pallus quae. & cuius  
rei dominium habeat. 164 a  
**Anet** dea 40 a  
**Anet** flos quae dea. à quibus sic  
appellata. 327 a  
**Anguri.** 46 a  
**Angerona** qualis dea & quo  
modo effingi solita. 246 a  
**Angiportus** patricius. 82 b  
**Anguilla** effigies quid nectet 87  
a. anguillarum tergere qui  
olim castigarentur 100 a. an-  
guillas coronatas qui diis of-  
ferre soliti. 42 a  
**Anguis** in Syria mirabilis  
quedam natura. 82 a  
**Animaduersionis** dominorum in ser-  
uos quales. 135 a. animadu-  
ersionis in malos tutores aut filios  
contumaces ad quem perti-  
neret 367 a. animaduersionis in  
peccantem quare fiat. 121 a  
**Animaduersionum** ordo in mi-  
lites. 175 a  
**Animaduersionis** in reos aut fa-  
morum quare fuerit. 110 b  
**Animaduersionis** ab ag. p. in im-  
molarum solita quae. 141 a alia at-

que alia diuersis diis seu dea-  
bus sacra quae. 141 b. anima-  
lia hostis apta. 140 a  
**Animatum** figuris qui olim pro  
litteris vsi. 109 a. animalium  
pellibus qui pro vestibus vsi.  
289 a  
**Animas** mortales esse qui phi-  
losophi opinati. 383 a  
**Aniensis** tribus quando ceteris  
tribubus addita. 26 b  
**Anio** vetus & nouus quales  
Roma flumini. 346 a  
**Anna** Perenna qualis nympa.  
154 b  
**Annales** maximus qui 65 a  
**Annaria** lex quae. 189 b  
**Annarius** rex quam fuerit lu-  
xuriosus. 298 b  
**Annularius** seu medicus. 246 b  
**Annulus** nuptialis cui digito  
injeri solitus 87 a  
**Annulus** pronubus. 58 b  
**Annulus** sponsae quis dictus. &  
qualis fuerit. ibid.  
**Annulo** donari à rege apud Per-  
sas. quid 43 a. & 88 a  
**Annulo** ferreo ubi promiscue  
utantur omnes. 88 a  
**Annulo** quis digitus cur posu-  
mum ornatur. 87 a  
**Annuli** aurei quando è digitis  
olim deponendi fuerint. 87 a  
**Annuli** signatorii. ibi b  
**Annulorum** species. 246 b  
**Annulorum** aureorum ius an  
aliquando promiscuum Ro-  
ma fuerit. 106 b  
**Annulorum** aureorum promis-  
cuius usus quando coeperit. 87 a  
**An.**

# INDEX

- Annulorum ius quibus initio  
Roma concessam 106 a  
Annulorum qua in castris dif-  
ferentia 358 a  
Annulorū sculptura varia 87 b  
Annulis qualia diuer si in scul-  
pta seu infixa habuerint si-  
gna ibid.  
Annulos aureos quibus militi-  
bus gestare concessū 107 b  
Annulos quos & qui initio ge-  
starent Romani 87 a  
Annus à diuersis gentibus quo  
modo metiri aut distingui  
soleat 167 b. cui dicitur 168  
a. annus magnus quis, ibid.  
Anni symbolum Aegyptiis  
quale. ibid. annum verum  
qui tandem repererint 168 a  
anni & tempora ut à tribu-  
nif. le. numerentur, non à  
consulibus, aliquando mo-  
tam fuisse 250 a. anni quod  
sub tribunis sine consulibus  
acti 251 b. annorum aliquot  
diuersorum cata logus 168 a  
b. annorum numerus unde  
Athentis, unde Lacedemone  
fieri solitus 153  
Annona duplex quibus dari so-  
lita 228 b. annona cura pe-  
nes quos magistratus Roma  
fuerit 186 a. annona prae-  
fatus quid curaret 367 a  
An omnis Caesarum voluntas,  
lex habenda sit 378 b  
Anonymi pueri ubi sine  
An partus ancilla in qua usus  
fructus legatus est, in fructu  
sit habendus 15 b  
An sapienti vxor ducēda 194 b  
Anser cui propriè dicitur 142  
b. anserē mortuum quis phi-  
lofophus quā luxerit 353 a  
anseris sacri ubi quondam  
Roma alerentur 344 a. an-  
seribus qui vel videntur in  
sacris, vel non 141 b  
Anteus vnde genitus 77 b. An-  
taires olim ubi fuerit 127 a  
Antenodora cuius dea ades 337 a  
Anteriorem capillū qui & cur  
abradant 290 a  
Antesignant qui dicti 369 a  
antesignantis cedentib. quo-  
modo acies mutaretur 192 b  
Anteserion quis quib. sit men-  
sus 169 b  
Anthestis tribus quando cate-  
ris addita, & eius prerogati-  
ua, 26 b  
Antica regio auguribus qua,  
29 a  
Antichir quid 245 b  
Antidota contra venerē 281 b  
Antigonius rex quomodo Roma  
occisus 126 a. Antigoni de  
Pyrrho elogium 28 b. Anti-  
goni regis insolentia & dia-  
dema 48 a. Antigoni regis  
praeceptor quis 100 a  
Antimachus poeta quis ac cu-  
ias 328 b  
Antiochia quorum regia 127 b  
Antiochius cadus quanti capax  
ibid.  
Antiochus quo nomine alumi-  
lium praecepit si recte scri-  
tum nominarit 9 a. 374 a  
Antio-

Antiochi a  
b in exe  
quant  
72 b  
ra qua  
perbia  
Antistria  
Antistion  
tus vix  
Antistius  
dianus  
Antoni  
32 a  
Antonini C  
180 b  
Antonini c  
ratoris  
Antonini f  
centi a  
78 b. 3  
Antonini  
Antonius  
more d  
rit 329  
mine d  
Antonius  
in orati  
diderit 3  
diano pr  
quod 175  
ta essent  
qualis 17  
volucres  
cladem  
Antonius  
m  
Antoniani  
Anus ubi  
dicitur v  
Anymphi q

# ALPHABETICVS.

<i>Antiochi apophthegma</i>	378	<i>Anysi ambitio quanta</i>	154 a
<i>b in exercitu ornando luxus</i>		<i>Aosis quale flumen</i>	174 a
<i>quantus</i>	107 b	<i>Apauria Athenis quid</i>	369 a
<i>Antiochi Soteris tisse-</i>		<i>Apelles quo habitu fortunam</i>	
<i>ra que</i>	179 b	<i>depinxerit</i>	20 b
<i>Antiochi su-</i>		<i>Apene quid</i>	261 b
<i>perbia inaudita</i>	71 a	<i>Aperto capite esse an tecto, viriū</i>	
<i>Antistheria quid</i>	337 a	<i>salubrius</i>	84 a
<i>Antisthenes quā paruo conten-</i>		<i>aperto capite</i>	
<i>tus vixerit</i>	139 b	<i>semper incedere, quam salu-</i>	
<i>Antistius quam de nihilo repu-</i>		<i>bre</i>	32 a
<i>diarii uxorem</i>	196 b	<i>Apes cuius aliquando infantis</i>	
<i>Antonini Caracalla exercitiū</i>		<i>ori insederint</i>	274 b.
	32 a	<i>quem</i>	
<i>Antonini Caesaris tessera qualis</i>		<i>olim infantē melle aluerint,</i>	
	180 b	<i>110 a. quid pręsignare augu-</i>	
<i>Antonini cognomine qui impe-</i>		<i>ribus dicantur</i>	274 b
<i>ratores vsti</i>	3 b	<i>Aphester Gnidis quid</i>	206 a
<i>Antonini Philosophi laus, inno-</i>		<i>Apheta quid dicti</i>	159 a
<i>centia &amp; integritas quanta</i>		<i>Aphetor quid</i>	66 a
<i>78 b. 364 b. eiusdē lex 211 a</i>		<i>Aphrica cui cognomon dederit,</i>	
<i>Antonini Pii laus</i>	11 b		69 b
<i>Antonius ubi aliquādo prater</i>		<i>Aphricanus minor quis</i>	70 a
<i>morē de parthis triumphar-</i>		<i>Aphri distincti</i>	33 a.
<i>is 329 b. qualudi specie, quo</i>		<i>quales</i>	214 a
<i>omine, à quo victus</i>	162 b.	<i>Aphripastorutii</i>	
<i>Antonius orator cur ex mul-</i>		<i>quomodo &amp; qua vota facere</i>	
<i>tis orationibus suis nullā e-</i>		<i>soliti</i>	165 b
<i>diderit 378 b. Antonii in A-</i>		<i>Aphricus vicus</i>	82 b
<i>thiaco pralio signum nauale</i>		<i>Aphrodisium iuramentū qua-</i>	
<i>quod 179 b. in triumpho quā</i>		<i>le</i>	268 a
<i>ta ostentatio 332 b. tessera</i>		<i>Aphrodite qua dea vocetur,</i>	
<i>qualis 176 b. Antonio qua</i>			327 a
<i>volucres suam pręsignarint</i>		<i>Aphrorum deus quis</i>	326 a
<i>cladem</i>	274 a	<i>phrorum vestes militares cu-</i>	
<i>Antiorum familia unde or-</i>		<i>ius essent coloris</i>	30 b
<i>ta</i>	12 b	<i>Apis aut Serapis quid 321. Apis</i>	
<i>Antoniani sodales</i>	43 a	<i>quibus maxime culius</i>	383 a
<i>Anus ubi &amp; quo auctore lu-</i>		<i>Apidis oracula qualis, &amp;</i>	
<i>ctetur vulgo cum viris</i>	24 b	<i>quibus modis redderentur</i>	
<i>Anymphis qui dicti</i>	211 b	<i>321 a Apidi ex qua tan-</i>	
		<i>tum aqua potus exhiberetur</i>	
			349 a
		<i>Apium</i>	



# INDEX

<i>Apium herba qualis.</i> 62 b. qui bui in sacris adhiberi solutum	352 a	Christo quomodo coluerit
310 b. apii corona quales. 161	Apophthegmata aliquot insi-	
b. apio in quib. ludu victor	gnia. 162 a. 28 b. 30 a. 101 b	
coronaretur. ibid. apio opus	Apostasis quid,	101 b
esse. ubi olim proverbialiter	Apostasium quid,	159 a
dicerentur.	Apostropha de qua	327 a
Apodate quid ludi sit,	162 b	Apothecis quid. 325 b. 326 a.
Apocinus quid,	101 b	Apotheoscos caremonia seu rati-
Apociti Aetoli qui. 239 b. a.	ones olim quae.	325 b
- polectum concilium Aetoli	Apparata expeditionis tempus	
- quid vocent,	206 a	praeftitum olim quod. 180 a
Apodota Athenis quid,	148 b	Apparitionis spirituum noctur-
Apolides qui,	170 b	nas no. 150. in no. nugas. 301 b
Apollo culticiarius 21 a. Erythi-	Apparitiones qui Grex quapotis	
bium. ibid. Apollo & Liber	simulatio. p. rent. 44 b	
apud quos eisdem & sacri &	Appellari nos a quo. ad quem.	
honorib. colerentur. 177 a.	qu. no. lo. vel licite vel illicite	
Apollo & Minerva quibus	1367 a. appellatio-	
gentibus patrii dii sunt. 316 b	nes omnes ad quem magi.	
Apollo quorum aliquando	fratrum. p. tinerent. ibid.	
fuerit tessera. 179 b. ubi na-	Appendi exco. natus. quae. 101 b	
tus & alius.	319 b	Appetitus ubi ubi olim culta.
Apollinis Smynthei simulacrum	21 a	
213 b. cognomina quae in ef-	Appia via quanta & quam ce-	
fenti diuersa. 327 b. simula-	lebris. 145 b	
cra in diuersis templis quam	Appius Claudius solus celsuram	
diuersa. 319 a. statua Neapo-	egit. 146 a. quam considerans	
li erecta. 51. b. templa roma	in iu. scium venerit. 146 b.	
ubi & quam multa. 57 a	reus. 125 a. Appii Caelii a-	
Apollin quae varie apud Graecos	nimodur. si in loco cedentes	
litari solutum.	140 b	73 a. cur Cacus seu cecatus
Apollinares ludi cur. quando &	71 b	
a quo instituti.	396 a	Appio Pulcher quae fortuna in-
Apollonius Tyaneus qui a diis	dicum populi aliquando o-	
per. res. solutus. 224. b. Spar-	nagerit. 184 b	
zanis balnea interdixit. 321 b	Appii unde ducti.	14 a
huic unde & quam precio-	Appii Caci quae celsura. 146 a	
sus annulus.	88 a	Appuli qui & ubi sint. 50 b
Apolloniū quis Imperator cum	Aprili cui dea sacer. 169 b. Apri-	
	lus Idus	

lis Idus & quamobrem festa

154 b

Aprimellarii qui, 163 a

Apros integros una mensa qui  
apponerent, 6 b

Apuli cui venio sacrificare so-  
liti, 164 a

Aqua à quibus adorata, 382 b

aqua mellita quibus diis aut  
deabus liberetur, 143 a. aqua

Mercurii Roma ubi & quā  
celebris, 110 a. aqua & igni

interdicere, 122 b

Aqua omnia constare, cuius phi-  
losophi opinio, 114 b

Aqua aspersione quod olim in-  
ter gentiles fieri putatum,

221 b

Aqueductus quid sit, 88 b. a-

queductum curia penes quos  
olim esset, 145 a. aqueductus

Rome qui & quare, 95 a

Aqua & ignis qui olim in expi-  
ando usus, 314 a

Aque manaria quid, 28 b. aqua

principium rerum omnium  
qui attribuant, 264 a. aqua

in certaminibus qui quibus  
aspergere soliti, 135 b. aqua-

rum in priueros miracula ac-  
cidisse que, 267 a. b. a-

quarum in sacris usus ac re-  
ligio quanta, 221 b. aquas,

quibus hostie aspergerentur  
humis posuisse speculum, ibi-

dem.

Aquila aurea cui antelata, 48 b

aquila in summo sceptri, 48

b. religionis vltra, 177 a.

quando & quale omen ferat

273 a. aquile augurium qui  
impediatur, 294 a. aquila

militaris signi apud Roma-  
nos color qui, 177 a. aquila

seu fulminis nomina unde  
quibusdam data, 70 b. aquila

signum quam nobile a-

puđ Romanis, & un-  
de illius allatum, 177 a. a-

quilam qui tanquam nu-  
men adorant, 333 a. aquila

canum quibus in sacris  
& pro quibus offeruntur,

164 a

Aquila inrisperitici laus, & do-  
mus eius roma ubi, 346 b.

in fi. & de in.

Aquilis cur sic appellati, 13 a

Aquilina fistula qua, 222 b

Ara duodecim Ianu dicata, 23 a

ara ex solis dextris animalium  
cornibus confecta qua, 320

ara ex solis sacrificiorum ci-  
neribus confecta qua, ibid. a-

ra maxima Herculis qua &  
ubi, 75 b. ara deorum apud

quos pro asylos essent, 119 b.

ara Herculis varia, 76 a. a-

ra miserorum quomodo or-  
nentur, 309 b. ara infero-

rum raro accessi 309 a. ara-

rum diuersitas quanta 222 b

aras deorum tangere, quid

226 a

Arabia ad quid ab Alexandro  
magna diuisa, 127 b. Ara-

bica recip. diuisio qua, 384 a

Arabum abominandus quidam  
mos, 41 a. deus quis, 326 a. 14

edificando luxus, 105 b. pon-

tificus

# INDEX.

tifices qui ornentur	66 b	primo datum	201 a
uxores	41 a	pœna in adul-	Archelai regis super Euripide
teros 176 b.	sepultura quam sit	luctus quantus	128 b
inhonesta	115 b	Archemoro qui ludi qna de cau	261 b
Aransea letiferi morsus ubi	81 a	sa inst. tuti	238 a
Ara Paphia Veneris quid miri	habeat	Archias Thessalis qui	238 a
322 a	Archias (forsitan Archias) Ta		
Arare à triumpho statim quis	non erubuerit	139 a	renitens qui se oblectare so-
litus	161 b		
Aratri vel condendis vel enen-	tendus urbib. vjus quis	354 b	Archidamus quā leui de cau-
sa quam grauitur multatus	379 a		
Aratus quam grande aliquan-	do votum fecerit. sed inhu-	manum, & quomodo perfol-	Archibiosynes quis
uerit 165. quoties fuerit im-	perator 4 a. Arati satellites	371 a	Archigetes quis à quib. cogno-
minatus deus	327 a		
Archilochus poeta cur à Laca-	73 a		
Archinus Thebanis quid	238 a		
Archito alibi Architas quo	modo & à quibus aliquando	captus 328 a	cuius discipu-
lus & ubi natus	50 a		
Archontes Athenis qui & quot	153 a. Archontum diuersa	nomina qua	ibid.
109 b			
Arctima quid	109 b		
arcium aliquot insignium ca-	terium medicina qua	176 b	ialogus
345 a			
Ardaliara ubi & qualis	320 b		
Ardeola quid volatu portendat	273 a		
Archa Roma ante Telluris e-	dem cuius aliquando fuerit	domus	166 b
Areopagita à quo constitutus	106		
Areopagita quomodo senten-	tias ferre soliti	123 a	
Areopagus quid & ubi, ac quan-	tum eius honor, ibid a & b		
quomodo & cur tam incul-	tetege-		

# ALPHABETICVS.

261 a	re tegetetur	344 b	funus quam sumptuosam a-
Enripide	Arcta cuius filia & quam do-	gnificentia	132 b
128 b	sta. & quid miri fecerit 329 a	Agiraospida (aut Argyraospida)	
qua de cau	Aretiam qua cuius regionis urbs	qui dicti	369 b
261 b	173 b	Argornm factiones quot	218 b
238 a	Argentum deliquatum ubi &	Aricie forum quid aliquando	
rchitis) Ta	quomodo è terra fodiatut.	passum	72 b
lectare so-	199 a. argentum & aurum	Arietis capite qui pro galea in	
161 b	quibus aliquando maxime	bellu vsi 32 b. arietis exia	
ni de cau-	inuisum ac vile 218 a. argen-	quomodo in sacrificiis co-	
mulatius	tum nationibus deuictis tri-	quantur 208 a. arietis in so-	
	buis nomine impositum. non	lito colore nuspicium quale	
66 b	aurum 243 a. ubi primo si-	275 b. arietem agris hostium	
6b. cogno-	gnatum 218 a. argenti celati	immittere, Grecis quid 254	
327 a	pondo quot semel in trium-	a. arietes ubi sint sacrosancti	
à Lacer-	pho allata 331 a. argenti li-	212 a	
73 a	bras quot diuitib. transgredi	Arii qui & quomodo pugnent,	
vid 238 a	non liceret 138 b. argento	375 b	
putat quam	& auro qui theatra ornaue-	Arimaspi qualibus utantur fi-	
aliquando	runt 281 b	stulus	222 b
e discipu-	Argentiatis rhedis vii quibus o-	Arion equus quibus in ludis	
50 a	lim indultum 210 a	quam mire victor euaseris,	
i & quot	Argenteam fuisse aquilam mili-	262 a	
o diuersa	tarem Romanorum, & cur	Aristander quid quomodo A-	
scribit.	177 a	lexandro Magno diuinari,	
109 b	Argentei nummi vsus quando	273	
ium ca-	primum Roma inualuerit,	Aristarum summarum decus-	
345 a	218 a	fione quid quidam tyrannus	
is 320 b	Argeos qua simulachra ueteres	innuerit	111 b
ortendat	appellarint 271 a	Aristides qua potissimum re glo-	
	Arges qui cur dictus 70 b	riari solitus 139 a. cur in ex-	
llyris a-	Argilla quib. auspiciis condita,	ilium actus 157 b. Aristi-	
o fuerit	& unde sic vocata 275 b	dis sapientia in vitanda con-	
166 b	Argileum 82 b	sentione 192 b. vestitus quis	
cutio 6	Arginipasa qua quibus olim fue-	289 a. Aristide iustior, pro-	
senten-	rit dea 327 a	uerb. 279 b	
123 a	Argini natura quales 214 a	Aristippus Socraticus quando	
ac quam	quam Philippo aliquando	floruerit 329 a	
a & b	adulati 184 b. Arginorum	Aristo quis accutias 318 b	
in cul-	moneta qualis 218 b. post	Aristobulus unde quis dictus	
re tege-		D d d	70 b



# INDEX

- 70 b.  
*Aristocrata* quid. 259 a  
*Aristodemus* tyrannus quo actu oppressus, 112 a. *Aristodemi* in optimatum filios edictum quod, 74 a  
*Aristogitonis* nomen cur servis indi prohibitum, 171 a. *Aristogitonis* quam sanum fuerit *Athenis* nomen, 160 a  
*Aristomenes* quos centenarios hominum uno sacrificio martaris, 338 b. *Aristomenis* cor quale, 307 a  
*Aristophanis* in poetico certamine iudicio, iudicium quam mirum, 364 a  
*Aristophontes*, quam saepe casum dixerit, semper absolutus, 125 a  
*Aristotelis* pro Nicanore cuiusmodi votum, 164 b. vestitus qualis, 289 a  
*Arithmetica* ubi vulgo pueri docerentur, 101 a  
*Arma*, militum membra, 18 b. armis legionibus in urbem ingreditis non eras, 181 a. arma qua quibus vel concessa, vel vetita, 369 b  
*Armata* a dea qua, 367 a  
*Arma* conciliata Gallis, & quomodo fierent, 254 a  
*Armatis* in concilium venire, quibus peculiare, 208 b  
*Armenia* in quot gubernationes diuisa,  
*Armenis* seu *Narinis* trib. 26 a  
*Armilla* quibus solis darentur, 228 a  
*Armilus* strum, 313 a, 345 a  
*Armorum* amissionis poena, 73 b  
*armorum* apud diuersos diuersitas quanta, 369 b. armorum concussus, & crepitum quid significetur, 180 a. armorum seu ornatum militarium quanta diuersis varietas 375 a. armorum quanta esset militibus observatio, 18 a, b  
*Arnation* Achaia quid, 206 a  
*Arniensis* tribus quando in urbem recepta, 26 a  
*Arnophagon* cuiusmodi apud Athenas iudicium, 152 b  
*Arnophoron* quale quantumve Athenis concilium, 206 a  
*Armata* Syracusis qui, 160 b  
*Arpides* calcei quales, 288 b  
*Arripere* unde dictum, 41 a  
*Arrogationes* in quibus comitiis fieri solita, 184 a  
*Arroso* murum quid portendat, 275 b  
*Arts* ludica quando adhuc Romana probro fuerit, 135 b  
*Arfaces* qui fuerit, 4 b. *Arfacis* cognomen qui reges usurparint, ibid.  
*Artaba* diuersitas qua, 89 b  
*Artaxata* quorum regia, 127 b  
*Artaxerxes* cur *Macrochir* vulgo cognominatus, 349 a. *Artaxerxes* (rectius legendum *Astapages*) quo contra *Cyrum* colore vestis usus, 30 b. *Artaxerxis* cum filiabus suis incestus matrimonialis, 38 b. in fin. in delinquentes milites poena qua. 74 b. pro salute uxoris

uxoris votum  
*Artemisia* regem honorat  
*trophaeum*  
*Artemon* quid  
*Arterii* servum modo dignum  
*Artemia* qua  
*Artib.* diuersi  
*Artemis* officium  
*Artificio* incus didum  
*Arini* in Epistola  
*Artes* liberales  
*apud* *Gracium* magis  
*notore* dictum  
*beralium* a  
*tate* donat  
*triciorum*  
*distincta*  
*de qua* . c  
*se*  
*Artolagani*  
*Artopetesi* pi  
*Aruales* fratres  
*unde* dictum  
*Arui*na cur  
*Arulam* super  
*quomodo* fi  
*Arundinetum*  
*fructu* qua  
*tu*, 138 a.  
*cum* pueris  
*161* b  
*Arusper* qu  
*viscera* ri  
*Arx* Capito  
*quanta* ve  
*Arumhai* qu

# ALPHABETICVS.

uxoris votum, 165 a  
**Artemisia** regina quam Xerxi  
honorata, 219 b. **Artemisia**  
trophæum, 36 b  
**Artemon** quid sit, 41 b  
**Arterii** seruus quæ de causa quo-  
modo digne multatus, 159 a  
**Artemis** quæ quibus dea, 327 b  
**Artib.** diuersis quam varie di-  
uerſi afficiantur, 215 a  
**Artificio** incumbere, quib. for-  
didum, 284 a  
**Artini** in Epidaurò qui, 206 a  
**Artes** liberales quæ vocarentur  
apud Græcos olim, 97 a. ar-  
tium magistri quanto in ho-  
nore olim, 100 b; artium li-  
beralium doctores à quo ciui-  
tate donati, 201 b. artes pa-  
tricioꝝ ac plebeioꝝ quam  
diſtinctæ, 263 b. artes sordi-  
de quæ. & quibus permis-  
ſæ, ibid.  
**Artolaganus** quid, 295 b  
**Artopseſus** panis, ibid.  
**Aruales** fratres, qui, quot, &  
unde dicti, 42 a (13 b)  
**Arui** cur quidam nominati  
**Arulam** super aræ in sacris qui  
quomodo faciant, 222 b  
**Arundinetum.** 68 b arundinum  
fructus quæ gens vulgò victi-  
ret, 138 a. arundine quirex  
cum pueris equitare solitus,  
161 b  
**Aruspeſs** quomodo. caſe hoſtia  
uiscera rimaretur, 225 b.  
**Arx** Capitolio adherens, quæ  
quanta veſueris, 344 b  
**Arymphæ** quanta quib. in pro-

cio fueris, 214 b  
**Aſarota** quid, 236 a  
**Aſclepiades**, medicus cuius, ac  
quantus, 328 b  
**Aſcoliaſmus** quid, 101 a  
**Aſculanorum** dea quæ, 327 a  
**Aſiani** molles, 214 b. aſiano-  
rum in comportandis precio-  
ſiſſimis quib. in militiam  
mos, 180 a  
**Aſiaticarum** gentium fortiſſi-  
ma olim quæ. 174 a. **Aſiati-**  
corum aliquot excellentium  
ingeniorum catalogus, 328 p  
**Aſiaticus** quia Scipianum co-  
gnominatus, 69 b  
**Aſiarcha** Trallianis qui, 238 a  
**Aſina** unde quidam cognomi-  
natus, 15 a  
**Aſincliſ** tribus quæ, 27 a  
**Aſinii** Pollionis bibliotheca, tẽ-  
perantia, 500 b, 109 a. aſi-  
nus ad cibum, ſeu lyrà, quid  
278 a. aſinus atque aſinariuſ  
quibus nominibus, quam  
cui victoriam pradiuinari  
276 a. aſinus cui deo proprie  
immolari ſolitus 145 a. a-  
ſinus leonem occidens, qua-  
le Alexandro Magno omen,  
275 b. aſini & regis voca-  
bula quæ in ludo mereri ſoli-  
ta, 192 a. aſini nomine voca-  
ti, quantum Egyptiũ pro-  
brum 245 b. aſini vellera  
quærere, quid, 278. aſinum  
quæ gens cur deo offerat, 142 a  
aſini quando feriarentur,  
308 b. quibus quæ de cauſa  
inuſi, 178 b. ubi nulli, ubi  
D d d 2 multi

I N D X

- multi 245 b  
*Apsia* qua quibus dea 327 b  
*Apsus* canendi modus, qualis 178 a  
*Apsaragi* spinas in sacrificiis cremare, quibus nefas 226 a  
*Apsarago* ubi sponsa coronatur 58 b  
*Apsendiorum* nummi quales, 218 b  
*Apsur* cur dictus Trobonius 14 a  
*Apsphalus* quid 161 a  
*Apsari* que oporteret in sacris, que elixari 226 b  
*Apsentatio* candidatorum quantitas 181 b  
*Apseres* librarii & triunciales, 242 a  
*As* quid sit 2 a. *asses* quot singulis cenis impendendi praefixi 138 b. *asses* sponsa jam cum viro congressa, quot ferendi 80 a. *asses* unciales & semiunciales, 242 a. *assis* moneta qualis ibid.  
*Assiduus* quis dictus 342 b  
*Assueti* praeda & rapinis, inter milites qui haberentur 372 b  
*Assurgere* cui quid 84 a  
*Assyrii* qua non potissimum se lauant 235 b. *Assyriorum* reges qui aliquando vocati 4 b  
*Assyriorum* regum tiara 47 b  
*Assyriorum* regum thesauri ubi recondi consueuerint 55 b  
*que Persis dicti* 46 a  
*Astarte* dea quorum 326 a  
*Astorum* natura qua 215 a  
*Astragali* Graeci quid 161 a  
*Astragalizontes* qui ibi.
- Astrologorum* aliquot insignium catalogus 90 a  
*Astusne* an violentia in hoste magis laudetur 37 a  
*Astutia* singularis tyrannorum aliquot exempla 111 b. & deinceps  
*Astyagi* somnii quale & quod exutus sortitum 171 a  
*Astymphalissorum* deus quis, 326 a  
*Astynomi* Athenis qui 152 b  
*Astyla* aliquot seruis ubi 159 b.  
*apud Spartam* ibid. *asylum* bestiarum omnium ubi, 212 b  
*asylorum* aliquot recensio, 159 b. *asylorum* immunitas per quem seu quos sublata, 160 a  
*Atabulo* qui sacrificarint 164 a  
*Ataulphi* Gothorum regis succubitoria 3 b  
*Atellanarum* actores quo priuilegio donati 26 a  
*Atheas* rex quam fuerit equorum studiosus 260 a  
*Athenias* prophetissa 149 b  
*Athema* cui vento sacra facere consueuerint 174 a. eadem nunc qua olim, an alia & alia dicenda 114 a. in quot olim factiones diuisa, 108 a. in quot ordines distincta, 284 a. *Athemarum* aer purus 214 a. *Athenis* quoto cuiusque mensis die cui deo sacrificetur 140 b  
*Athenienses* quam agre mentem exterrum ciuitate donarent, 203 a. quomodo & quam

quaple mo  
 1116 a 90  
 xores du  
 46 b. 21  
 qualis 218  
 in bene m  
 ziones 257  
 inconsulta  
 pe fatalis  
 voti carem  
 despolura  
 mii priuile  
 in literas h  
 modestia 85  
 liabus mos  
 nienfum n  
 esse solitus  
 mistri seu i  
 solerent 46  
 natura qu  
 in Megare  
 liare signu  
 Atheniens  
 metaque 4  
 rus 205 b  
 summus 2  
 141 othesa  
 solitus 55 b  
 templum ex  
 vota 164 b  
 tribuum no  
 niensibus q  
 tradiderint  
 Athonio quis  
 108 a. Ath  
 quid praese  
 adspicere quid  
 adierit quid  
 Athleta victi  
 peti ostendat

# ALPHABETICVS

aliquot in  
 uolentia in  
 uetur  
 ularis tyrannus  
 mpla in b. de  
 niū quale  
 itum  
 forum diu  
 thenū qui  
 feruū ubi  
 iam ibid. as  
 omniū ubi  
 aliquot rec  
 forum immu  
 seu quos sub  
 sacrificari  
 thorum reg  
 aētores quo  
 nam fuerit  
 ius  
 phetissa  
 uento sacra  
 174 a. eade  
 lim, an alia  
 114 a. in q  
 nes diuisa  
 lines distin  
 marum aer  
 heria quoto  
 die cui deo  
 140  
 quam ager  
 rnum ciuita  
 3 a. quomodo

quāpie mortuos sepelire soli  
 116 a germanas suas, u  
 xores ducbāt 38 b urbanus  
 46 b. Atheniensis moneta  
 qualis 218 b. Atheniensium  
 in bene meritos condemna  
 tiones 257 b. dona qua 229 b  
 inconsultando infelicitas pro  
 pe fatalis 208 b. in faciendis  
 votū caremonia 164 b lex  
 de sepultura 116 a. in 1st  
 miū priuilegium quod 163 b  
 in literas hostis deprehensus  
 modestia 85 a in elocandis fi  
 liabus mos 40 a. 60. b Athe  
 niensium magistratus quis  
 esse solitus 116 b. quibus mi  
 nistris seu insignib. incedere  
 solerent 46 a. Atheniensium  
 natura qualis 215 a. odium  
 in Megarēse 33 b. 203. b. mī  
 litare signum quale 177 b  
 Atheniensium regū cognō  
 mēsaqua 4 b. senatus quā  
 tus 205 b. Atheniensium  
 summus magistratus quis  
 143 othesaurus ubi recondi  
 solitus 55 b. Atheniensium  
 templum exera mēnia 57 b  
 vota 164 b. Atheniensium  
 tribuum nomina 27 a. Athe  
 niensibus qui leges scriptas  
 tradiderint 339 a  
 Athonio quis quātusq. fuerit  
 108 a. Athenionem vocare  
 quid pra se siras 108 a  
 245 a  
 Athor quid dicti 383 a  
 Athleta uicti, quo pacem modo  
 petostendant 194 a. athlo

tarum paria lociq. quomodo  
 per sortes disponerentur 260  
 be athletarum quam varia  
 species 136 b. athletarum  
 statua quo habitu seu statu  
 fieri solerent 213 b  
 Athosis, cuius unius & uxor  
 filia fuerit 39 b  
 Atinium plebiscitum quid tri  
 bunū plebis permitteret 6 b  
 Atiantum mos in dandis nomi  
 nibus quis 99 a  
 Atomos qui rerū principia sta  
 tuerit 264 b  
 Atrebatēs & Bellouaci ut con  
 cilium aduoarent 211 a  
 Atri dies qui 61 a  
 Atris uestibus ubi tantum vi  
 ri uisantur, albis tantum  
 mulieres 291 b  
 Atrium ab Asinio Pollione stru  
 ctum, quod 127 a  
 Atria qua pars domus essent.  
 304 b. quid, & quam uari  
 ria 127 a. quomodo ornari  
 & in augurari solita 304 b  
 Atriarū qui 170 b  
 Atrophea Fortune ades 20 a  
 Attalida tribus qua 27 b  
 Attalus quid nā germano Eu  
 menis fuerit 41 a. quid pri  
 mus instituerit 199 a Attā  
 li regia ubi 127 b. Attali re  
 gis oblectamentum in ocio,  
 161 b  
 Atticus quibus diris M. Craf  
 sum deuenerit 105 b  
 Attica sticulosa 89 a  
 Atticum talentum quot argen  
 ti libras ualeret 242 b



# I N D E X.

- Arcilius* quæ de causa velut par  
ricida in mare deiectus, 149 b
- Auari* natura qualis, 274 b
- Auclulum* mos praliandi quis,  
275 a
- Auentini* quis collis Roma suum  
debeat nomen, 346 b
- Auentinus* diu intra urbem  
non admissus, ibid. *Auenti-*  
*us* etymologia, ibid. *Auenti-*  
*ni* templa quæ, ibid. *Auenti-*  
*no* monti quis nomen dederit,  
ibid. *Auentinum* qui primi  
incoluerint, ibid.
- Auerno* propria victima quæ,  
141 b
- Auerruncus* deus quis, 21 a
- Aues* admirabiles, 199 a. cui in-  
fanti alimetur aliquando  
præstiterint, 110 a. *aves* qua-  
tuor supra tribunal ubi et  
curpendeant, 123 a
- Ausidii* *Cassi* animaduerso dy-  
rissima in desertores, 73 a
- Augili* (alias *Augila* et *An-*  
*gyli*) qui, et quomodo iura-  
re soliti, 266 b. *Augilarum*  
diis qui, 310 a
- Augurale* insigne quod, 293 a
- Augurandi* caremonia quæ, ibi.  
augurandi ex arce mos augu-  
rum qualis, 272 a. auguran-  
di ius quis, licet augur. non  
haberet, 292 b. augurati se-  
mel uni datum, nunquam  
fidẽ vno adimi potuisse, ibid.
- Augurum* munus quod, 65 b.  
292 b. augurum numerus  
initio et desinens quantus,  
302 a
- Augurem* qui semper adesse vo-  
luerit senatus, 208 a. augu-  
res quantia fuerint olim esti-  
mationis, 292 b. auguri tan-  
gere pettum quid, 264 a
- Auguria* ex quibus captandi  
peritissima nationes quæ, 273  
a. auguria quæ olim à Roma  
nis curata, 102 b. augurii ex  
arce petendi ratio quæ, 263 a.  
auguris mentientis poena et  
infortunium, 49 b
- Augustale* in castris tabernacu-  
lum, quomodo et ubi fieri so-  
litum, 18 b
- Augustales* ludii qui, 365 a
- Augustales* sacerdotesque, 142 a
- Augustarum* nomen quæ mu-  
liores sortitæ, 3 a
- Augustus* *Caesar* per quos con-  
fectis vestibus usus, 198 a
- Augustus* *Caesar* quid nummus  
suis incudi iusserit, 219 b
- Augustus* quam infirmo fuerit  
indice, 246 a
- Augustus* quanti senatores fe-  
cerit, 207 b
- Augustus* quo ludii genere ma-  
xime usus, 162 b
- Augustus* quos ut præceptor do-  
cuerit, 100 a
- Augustus* quoties fuerit Impe-  
rator, 4 a
- Augustus* quoties Ianum clau-  
serit, 22 b
- Augusti* idib. quid fieret, 155 b
- Augusti* in annulo signum quod,  
87 b
- Augusti* in corpore quales essent  
potest, ibid. Au-

*Augusti* in  
pana quæ  
Augusti in  
sem mord  
Augusti in  
uius ad  
Augusti po  
Augusti pr  
Augusti se  
Augusti mi  
Augusto qu  
rini suspi  
Augusto q  
quando  
Anum ad  
quæ 273  
um mil  
cui appo  
natio  
sta sepi  
mna ge  
quid G  
276 b  
quæ 273  
quæ, su  
Anla. lo  
212 b  
Aulites qu  
Aulites  
quidam  
Aurea cap  
debent  
tempes  
quæ,  
Aurata c  
proced  
Aurea ca  
deum  
Aurei ne  
primu

# ALPHAPETICVS.

<b>Augusti</b> in desertores stationum	Aureis columnis vites alicubi
poena qua, 18 b	sustentari, 305 b
<b>Augusti</b> in Pollionem petulantia	Aurelia porta qua, 220 b
sen mordacitas, 60 b	Aureliani Caesaris quam seuera
<b>Augusti</b> nomen quo die Octa-	in rapacitatem militarem
nus adeptus, 154 b	disciplina, 358 b. exercitum,
<b>Augusti</b> porticus, 167 a	32 a. in triumpho insolentia
<b>Augusti</b> preceptor quis, 100 a	qualis, 332 b (14 a
<b>Augusti</b> scelus, 197 a	Aureliorum origo & etymologia,
<b>Augustiniani</b> qui, 374 a	Aurem digito minimo scabere
<b>Augusto</b> qui dies maxime fue-	furoris signum, 246 b
runt suspecti, 233 b	Aureorum vasorum pondo quot
<b>Augusto</b> quid à militibus ali-	in triumpho uno aliquando
quando obiectum, 249 a	lata, 331 a
<b>Auium</b> aduersarum auguria	Aureos annulos gestandi ius qui-
que 273 a. b. auium & pisci-	bis datum, 104 b
um millia quot una coena	Aureum sceptrum cui sacerdoti
cui apposita, 298 a. auium la-	ferri liceret, 349 a
niatio (actiua) quibus hone-	Aureus gallus lancea affixus,
sta sepultura, 115 a. auium o-	cuius insigne, 178 b
mnis generis circumuolutus,	Aureumne an ferreus olim esset
quid Gordiano portenderit,	annulus nuptialis, 87 a
276 b auium praeptum felices	Aureos quot drach. cõster, 243 a
que 273 a. auium apud augures	Aurichalcum apud quos precio-
qua, siue quot species, ibid.	sius auro, 217 b
<b>Aula</b> , locus in Parthenio quis,	Auricularum indicio, 86 a
212 b	Auricularis digitus quis, 246 b
<b>Auletes</b> qui rex cur dictus, 5 b.	Aurifera fluencia qua, 174 a
<b>Auletes</b> cur Ptolemaorum	Aurifodinis donati qui, 122 b
quidam cognominatus, ibid.	Auri gestandi usus quando in-
<b>Aura</b> caprandi auspicii qualis	ualuerit, 197 b. auri usum
debeat esse, 294 a. aura seu	quis militibus interdixerit,
tempestas nuptiis aduersa	quisve indulserit, ibid.
qua, 57 b	Auris ima cui dicata, 87 a. au-
<b>Auratis</b> cornibus qua victima	rium indicia qua, 86 a
procedant, 143 a	Auro quãdo signari coeptum, 87 b
<b>Aurea</b> catena qui, cur, quem	Aurea lacerti qui, 85 b. Au-
deum vinxerint, 326 b	rore quid solitum litari, 143 a
<b>Aurei</b> nummi Roma quando	Aurum in auribus ferre, quid,
primum signati, 218 a	86 a, & 291 b. ubi pro-
	Ddd 4 penitus

# INDEX

- ueniat seu nascatur in viti-  
 bus 198 b. quis primus ve-  
 stibus intexere docuerit, ib. a  
 aurum Tholosanum habere  
 quid 279 b  
 Auspex quid 58 a  
 Auspicandorum comitorum mos  
 quis 184 b  
 Auspicatum semper & sacrifi-  
 catum oportuisse antequam  
 fieret senatus consultum 207  
 b & deinceps  
 Auspicii & pulli capiendi ritus,  
 49 b tempora certa qua 294  
 a. tristi signa in sacrificiis  
 qua, 143 a. auspicia dira  
 quando sint felicitiora bonis  
 ibi. b. auspicia ex animalibus  
 diuersis diuersa 49 b. ex si-  
 gnis militariibus qua & quo-  
 modo capi soleant 177 a b. in  
 conuiuiis sinistra qua, 300  
 b. qua quibus cedant 194 a  
 auspicia qui magistratus non  
 habent 103 b auspiciorum  
 aliquot annotatio 272 a au-  
 spiciorum genera quot &  
 qua ibid. auspiciis optimis que  
 gerantur 194 a. auspiciis qui  
 praesent 65 b  
 Autocritones qui dicantur,  
 290 b  
 Autographum quid 108 b  
 Auxiliarios qua cautions sibi  
 adfiscerent Romani 9 a  
 Azaenici cognomen quis usur-  
 parit 60 b  
 B.  
 Babilon cuius regia 127 b  
 quantum singulis diebus  
 aliquando tributi daret 204  
 b. Babylonis porta aliquot  
 quib. nominibus dicta 221 a  
 Babylonicarum mulierum te-  
 mulentia, impudentia, lasciu-  
 tia, impudicitia quanta 300  
 b. Babylonii quam vase à  
 Zopyro circumuenti 11 b Ba-  
 byloniorum incestus infandi  
 38 b. scriptura 109 a. Tribu-  
 nal 123 a Babylonis quanta  
 cura sint sceptrum 48 b  
 Baccho quid sacrificaretur 142  
 a. Bacchi cognomina 327 b  
 Bacchanalia Aegyptiaca tur-  
 pitudinis quanta 363 b. Bac-  
 chanalia per totam Italiam  
 quando interdita 363 a. quo  
 aliquando mense fierent, &  
 quanta eorum licentia 285 b.  
 263 b. Bacchanalium mi-  
 nistra qua, ministriue qui  
 363 a  
 Baccharum apud Helos mores  
 & orationes, ibid. in quibus  
 festus usus ibid.  
 Bacchi apud Babylonem festa  
 qualia 363 b  
 Bacchylides poeta cuius, 328 b  
 Baetrianorum legislator quis,  
 339 a  
 Baetriani qui & quam horri-  
 di 62 a. Baetrianismus quid  
 101 b  
 Bagoe nympha quam descripse-  
 rit artem 146 b  
 Bagatii qui reges dicti 5 a  
 Balbura cuius conuentus oppi-  
 dum 173 b  
 Balbutiei insignia quadam ex-  
 empla

# ALPHA PETICTS

empla & iucunda 351 b	dea 327 a
Baleares cui Romano cognomen- tum dederint 69 a. quam oderint aurum & argentum 217 b. quomodo infantes e- ducunt 97 b. quomodo prali- entur 375 a. Bealecarium in elocandis virginib. mos 40 b	Barbata Venus ubi 213 a
Balneandi hora hyeme aut a state qua 235 a	Barchai ubi. & quanta illorum in defunctos crudelitas 115 a
Balnea Agryppa quot, ibid. Cu- mana quam sint celebra 67	Barchina factio 180 b
a. patriciorum & plebeiiorum distincta ubi 235 b. quando tantum paterent, ibid. a. vi- rorum ac mulierum etiam inter ethnics quosdam dis- cincta 135 a balneis qui impe- ratores plus satis dediti fue- runt ibid.	Barritus quid 191 b
Balsamum quis in triumpho primus ostenderit 33 a	Βασίλειος, quis magistratus A- thenis dictus 153 a
Baltheos argenteos quibus olim ferre liceret 107 b	Basilica aliquot Roma qua, 71 b
Bambinsa Tygrani quid fuerit: 56 a	Basilica domorum qua & quem in usum fierent 305 a.
Bambycratii quam execrentur aurū & alia metalla 217 b	Bassianus Imperator cur Cara- calla dictus 291 a. Bassian. Im- peratoris exercitium quod 32 a
Barathrum quid loci Roma fue- rit 122 a	Basteraa quid 109 b
Barbaradenda mos quando pri- mum Roma introductus 290	Bataui regem recens electum quomodo honorare soliti, 48
a barbam apud aliquem po- nere, Longobardus quid 43 a	a. Bataui quo in honore e- quester ordo fuerit 106 a. in fin. Batauorum satellitio quis Imperator maxime filius & usus 171 b
barbam primam qui quibus consecrēt 287 b barbam con- dere aut alere, quibus sit lu- ctus indicium 152 a	Batrachium forum ubi, 72 a
Barbarorū vestes quales 284 a	Baucalium quod vasis genus, 136 b
Barbata quibus cognominata	beatus apud Scythas quis, 97 b
	bebius quanta clade a Lyguri- bus casus 381 b
	bebos quis quibus in ludu dede- rit 362 b
	Belgarum in consultiatiopibus silentium & mos quis 208 b
	vestitus quis 289 a
	Belides, cuius urbis porta 221 a
	Belidum imagines ubi 167 a
	Bellariorum aliquot apud vete- res descriptio 295 b
	bellicrepa saltatio qua 361 a
	D d d s belli-



# I N D E X

- Bellisarius an Roma triumphavit, 329 b  
 Bellona qua, 327 b. Bellona ades cur in urbem diu non admiffa, 56 b. Bellona in adem quando senatus euocaretur, 329 a. Bellona pro templo quid consul initio belli facere confuenerit, 22 b. Bellona quam ridicule & immaniter sacrificari solitum, 141 b  
 Bellonaci ut concilium a. luo. carent, 211 a  
 Bellum iniustum quod, 253 b. bellum sine lachrymis, quid, 278 b. bellum illaturis, non propulsaturis, diis atros obseruatis, 272 b. belli euentu incerto quid uouerent Romani, 163 a. belli fumendi initium ex cuius dei dabatur ade, 22 b. belli indictio qui olim fieri solita, 44 a, 253 b. othen unde quidam auspiciarentur, 191 a. bello uisum odiendi non sunt, 203 b  
 Benefactor unde quis aliquando cognominatus, 71 a  
 Beneficiarii qui, 273 b. beneficiariorum satellitio quis maxime usus, 371 b  
 Beneficium accipiens quo debeat esse animo, 248 a  
 Beneficium à quibus tanquam deus veneratum, 383 a. beneficii memoriam quis habere debeat, 248 b  
 Bene meritis de republ. nemo indonatus, 229 a  
 Bene precapdi aut detecnendi in sacris mores olim qui, 312 a  
 Bene sperantis Fortune ades, 20 a  
 Bene ualere, cuius aliquando fuerit tessera, 179 b  
 Berecynthia dea qua, 315 b. 327 b. Berecynthia seu Magua matris ades ubi, 345 a  
 Berenice quid Hierosolymis pro voto exoluendo fecerit, 165 a  
 Berosus quid primus inuenisse dicatur, 109 a. Beroso quid honoris apud Athenas exhibitum, 50 b  
 Bes, quid, 2 a  
 Bestia pauperiem seu damnum faciens, cui & quomodo mulctanda, 340 a. bestia cum hominibus publice in pignra commissa, 361 b. bestiarum pellibus vestiti, in Lybia quid signet, 391 b. bestiarum simulachra, quibus Romani pro signis uterentur, qua, 177 a. bestiarii, 122 b. bestiis obisci quorum pena, ibid.  
 Betula virgis qui fasces constarent, 46 b  
 Bibacitas quorundam quantitas, 299 a  
 Bibendi ratio apud diuersos olim qua, ibid.  
 Bibere uinum ubi capitale, 137 b  
 Bibereus quomodo adulterum deprehensum punierit, 176 a  
 Bibliotheca Attali qualium fuerit chartarum, 108 b. bibliotheca Philadelphi quam fuerit insignis, 5 a, 108 b. bibliotheca Pollionis, 109 a. bibliotheca Pifistrati, ibid. bibliotheca

theca  
 quo co  
 Biblos  
 cupax  
 Bibracte  
 Bibulus  
 lius  
 Bicarui  
 Bicu qu  
 Bidentin  
 Bndum  
 liguan  
 rini  
 Bifrons q  
 Bifrons  
 incus  
 Bifroni  
 Bigamia  
 222  
 Biga qu  
 242  
 2 a  
 Biles qu  
 crific  
 Bime p  
 ficis  
 Bina co  
 307  
 Bimii &  
 stras  
 olim  
 Bimireg  
 creat  
 Bionzi  
 sius  
 Bipenn  
 sur  
 Bisin  
 digu  
 Benuj

# ALPHAPETIE VS.

- theca Ptolomai quando & à quo combusta.* *ibid.*  
*Biblos quid olim veteres nuncuparint.* *ibid.*  
*Bibracla Heduis quid.* 345 b  
*Bibulus COS. cuius ex quo filius.* 315 b  
*Bicariū quod vastis genus.* 136 b  
*Bicus quid vasis sit.* *ibid.*  
*Bidental quid.* 272 b  
*Biduum & duas noctes qui aliquando potando continuavint.* 299 a  
*Bifrons quis deus effectus.* 22 b  
*Bifrons Ianus quorum moneta incussus.* 218 b  
*Bifrontiacie qui pugnant.* 192 a  
*Bigamia quibus olim inuisa.* 222 a  
*Bigae quorum nummorum nota.* 242 a. *Bigati nummi qui* 218 a. 242 a  
*Bilis quibus potissimum in sacrificio dimouenda.* 327 b  
*Bima pecudes quam sint sacrificiū apta.* 141 a  
*Bina corda quibus sint aures.* 307 b  
*Bini & bini summum magistratum gerentes apud quos olim essent.* 217 b  
*Bini reges apud quos olim simul crearentur.* *ibid.* & 258 b  
*Bionis in lugentes dictiterium festiuium.* 128 b  
*Bipennibus qui maxime utantur pugnando.* 375 b  
*Bis in bello errare non est venia dignum.* 25 b  
*Bis nuptia aut nupti.* *sacerdotio*  
*eria ethnico inhabiles.* 222 a  
*Bithyni Iouem qui vocent.* 92 a  
*Bithynia quam excellentia protulerit ingenia.* 328 b. *Bithynorum regum cognomen.* 4 b. *Bithynorum tribunus à conspectu solis.* 123 a  
*Bitumen in lustrando adhiberi quomodo solet.* 314 a  
*Blemmyarum immanitas in sacrificiis qua.* 383 b  
*Blatium cuius regia.* 127 b  
*Boarium forum Roma cuius dei adem habuerit.* 73 b  
*Bobutinenes quomodo fuerint ciues Romani.* 202 a  
*Bocorus quorū legislator.* 339 a  
*Bædromian quū quib. sit mensis.* 166 b  
*Bæotici scyphi quales.* 136 b  
*Bæotii natura quales.* 214 b  
*Bæotiorū conuentus ubi.* 257 a. *in contrahendis nuptiis mos.* 58 b  
*Bogus rex à quo Roma occisus.* 126 a  
*Boiorū precipua tribus qua.* 27 a. *Boiorum vestitus militaris quo fuerit olim colore.* 31 a  
*Bombix Coa ut fiat.* 199 b. *Bōbicum mira natiuitas.* *vita.* *operatio & mors.* 199 b  
*Bona damnatorum quem in vsum conuertere solita.* 166 b  
*Bona dea.* 327 b. 338 b. *quo alio nomine dicta.* 142 b.  
*Bona dea sacra qualia.* 336 a. *templum quo fuerit in colle.* 345 b  
*Bona fortuna cuius aliquando* in

# INDEX

- in clypeo insigne 269 b. bo-  
na fortuna ades 20 a
- Bona Porfena venalia procla-  
mari in auctionibus seruo-  
rum. quid 152 b
- Boni viri officia qua 28 a
- Bononia qualis fuerit colonia,  
202 b. Bononienses in quo-  
rum essent Roma clientela,  
303 b
- Bonus euentus, datus quomodo  
effingi solitus 213 b
- Bonus maritus, quam praestet  
magna in rep. viro 196 a
- Boreas à quibus qua de causa  
voto honoratus 164 a
- Bos à quib. pro deo cultus 19 b.
- Bos cuius lege cur immolari  
prohibitus 141 a. fuluus cui  
propria victima 142 b. iuga-  
tus an ad sacrificia vitulis fu-  
erit 141 a. bos quot centussi-  
bus Roma semper aestimatus  
122 a. 218 a. 242 a. bonis  
imaginem qui nummis olim  
incusserint 218 b. bouem ex  
frumento fictum, qui cui  
aliquando obtulerint 143 b.
- bouem seruare qui diceren-  
tur olim 157 b. boues ad sa-  
era unde peti potissimum &  
quomodo farciri soleant 140 b
- preferoces ubi sponsela mu-  
liere se offerri sinant 143 a
- bouum aures & cornua qui-  
bus in bello pro conis sint 32 b
- bouum cornibus vina libare  
in fœderib. pangendis quid,  
252. bouum cornua cur quo  
in templo suspendi solita 345 b
- bouum crudis coriis quomodo  
quidam militia vsq. 32 b
- Brachia quorum vestis 288 b
- Brachia cui dea sacra 85 a. in  
fine brachia & manus iner-  
mes tendere, militia quid pra-  
seferat 193 b
- Brachmanes qualibus vrantur  
chartis 106 a. Brachmanes  
(aut Brachmana) quâto sing  
ludis in precio 214 b. Brach-  
manum in defunctos sepeli-  
endos impietas quanta 115 a
- in puerorum indole experien-  
damos quis 97 b. impudens  
impudicitia in virgines pau-  
peres. 40 a. Brachmanibus  
quot passim licuerit habere  
uxores 39 b
- Branchidarum templum quod  
316 b
- Branchus quis, & quam Apol-  
lini dilectus ibid.
- Brassica à quo cunctis oleribus  
praelata 296 b. brassica à  
quorum precib. 296 b in sine  
brassicam quicquid primo ap-  
ponere soliti 296 b
- Brasida sententia quadam in-  
signis 194 a
- Breuilo quentia Laconum 84 b
- Britanni an vlla habuerint o-  
lim concilia 259 b cuiusmo-  
di vterentur adibus, 305 b.
- quibus animalibus in epulis  
vel sacrificiis abstineant 141 b
- Britannorum impietas & li-  
bido impudens in sacris qua  
284 a mos quidam abomi-  
nandus circa uxores, 41 a  
quam

quam  
a. ve  
rit  
Britom  
nata  
Britom  
Brixian  
■  
Bronchi  
Brutal  
rio qu  
Brutus p  
lucres  
rit Sa  
guine  
Bruti ch  
qua,  
du a  
b.  
alio  
Bru  
li  
Britian  
ia fa  
Bruti n  
Brutian  
biri  
Brutor  
quid  
Buboni  
bubo  
trans  
312  
Bubule  
voca  
Buccin  
nis,  
rib.  
Buccin  
can

# ALPHABETICVS.

quam ridiculus vestitus 289	Bucephalo exequias quis ali-
a. ve stitus militaris quo fue-	quando curaric 353 a
ris colore 31 a	Bulla cur in pectore hareat 86
Britomartis qua dea cognomi-	a. bulla patriciorum quidef-
nata 141 a	set rei 284 a. quid & qui
Britomartus à quo victus 21 b	quando illa donarentur 99
Brixiana Cremona oppidi por-	b. bulla definitio qua. 278 b
ta 221 a	bullam esse quid, ibid. bul-
Bronchi unde dicti 13 b	lam in pectore qui gestarent,
Bruti alicuius animalis loqu-	284
tio quomodo expiatur 314 a	Bulenticum in theatris quid,
Brutus primus consul quis qua-	281 a
lis uel fuerit 315 a. quam fue-	Bupalus cuiusmodi fecerit For-
rit Superbo propinquus san-	tuna simulachrum 20 a
guine, licet depulsor ibid.	Bupeciorum ( si recte scriptum)
Bruti cum Lucretia affinitas	familia unde sic dicta 13 a
qua. 313 a. Bruti de usufru-	Buphonius quis 66 a
ctu ancilla, sententia qua 15	Buprestis quid 69 a
b. Brutinavis quo signo ab	Burri cur quidam dicti 13 a
aliis internosceretur, 179 a	Busiris quas Thebas condiderit
Bruti in Ægypto urbs qua-	320 b
lis, 319 b	Busirite cur non utantur tubis
Brutiati templi & oraculi quā-	178 b
ta fama ibid.	Busii alieni non violandi leges,
Bruti natura quales 214 a	353 b
Brutiarii 44 b. quales olim ha-	Buteus qui & eius augurium
biti 373 a	quale 13 b. 173 b. Buteonis
Brutorum familia proprium	cognomen unde quidam Ro-
quid 315 b	manaclus 13 b
Bubonis auspicia qualia 274 a	Buxontinis cur ciuitas Rom. a-
bubone aut lupotemplum in-	liquando negata 202 a
tranti, quid fieri soleret,	Buzigia familia qua 66 a
312 a	Byblius, cuius aliquando fuerit
Bubulcorum familia unde sic	regia 127 a.
vocata 13 a	Byzantii à Turcis expugnandi
Buccina quomodo in pratoria-	prodigia qua 148 b
nis, & quomodo in consula-	Byzena temeritas quid 279
rib. castris uterentur. 178 a	Byzenix quis fuerit ibi.
Buccinatores quando in bellis	Byrsa Carthagini quid 344 b
canere soliti ibid.	Byssus ubi & quomodo proue-
	nias



# INDEX

- niat. 199<sup>b</sup>  
 Byssum induere nobiles soli po-  
 terant Indi, 291<sup>b</sup>
- C
- C**aballatio quid, & quibus  
 imprecari solita, 165<sup>a</sup>  
 Cabira cuius conuentus urbs,  
 173<sup>b</sup>  
 Cacogamia indicia qua, 165<sup>b</sup>  
 Cacotechnos unde quis dictus,  
 112  
 Cadauer patris ubi foenerato-  
 res à filiis olim exigerent 112  
 cadaueri inhumato quo mo-  
 re iusta exhiberentur, 309<sup>b</sup>  
 cadauera quomodo & cur  
 quidam conuiuiis inferrent,  
 297<sup>a</sup>. quomodo primum Ro-  
 ma humarentur, 114<sup>b</sup>. quot  
 diebus, priusquam sepeliren-  
 tur, afferuari solita, 118<sup>a</sup>.  
 cadaueribus humanis qua  
 gentes vescantur, 115<sup>b</sup>  
 Cadmea arx Thebanorum, 345<sup>a</sup>  
 Cadmea victoria quid, 278<sup>b</sup>  
 Cadmus quas Thebas condide-  
 rit, 320<sup>b</sup>. quid primus in-  
 uenerit, 109<sup>a</sup>. Cadmi asy-  
 lum ubi, 159<sup>b</sup>  
 Caduca auspicia qua, 273<sup>a</sup>  
 Caduci diuersarum nationum  
 quales, 264<sup>a</sup>. a. b. caduceum  
 effigie anguiū circumdatum  
 deferre, quid, 254<sup>a</sup>. b.  
 Cadus quid, 89<sup>b</sup>. 136<sup>b</sup>  
 Cadiscus quid, 136<sup>b</sup>  
 Caci cur cur quidam Roma cog-  
 nominati, 13<sup>b</sup>  
 Caeili unde dicti, 14<sup>b</sup>
- Cacinna mira quadam ars 46<sup>a</sup>  
 Cacitate qua aqua perituros af-  
 ficiat, 267<sup>b</sup>  
 Calibatus cur & ubi olim mul-  
 tatus, 145<sup>b</sup>  
 Calii montis templa & domus.  
 345<sup>b</sup>  
 Calimontana via, 83<sup>b</sup>  
 Cali climate ingenia hominum  
 variari, 214<sup>a</sup>  
 Calum & Solem qui maxime  
 coluerint, 382<sup>b</sup>  
 Caluus & Terra Varroni quid,  
 324<sup>b</sup>  
 Care. cuius regionis urbs, & quo  
 alio nomine dicta, 173<sup>b</sup>  
 Caremonia denaria & tricena-  
 ria quales, 163<sup>a</sup>. a. inaugura-  
 tioregna qua, 47<sup>b</sup>. in maxi-  
 ma Hercules ara qua, 76<sup>a</sup>.  
 caremonia nuptiarum, 58<sup>b</sup>  
 Carica hora qua, 234<sup>b</sup>  
 Caesar dictator quib. in trium-  
 pho dictis impetitus, 333<sup>b</sup>  
 quid significet, & qua fami-  
 lia cur sic dicta, 15<sup>b</sup>. Ca-  
 sar acerrimus castigatō se-  
 ditiosorum, 73<sup>a</sup>. quibus no-  
 minibus precipuas legiones  
 appellauit, 8<sup>b</sup>. Caesaris ad  
 Mundam Hispania necessi-  
 tas quanta, 19<sup>a</sup>. Caesaris di-  
 ctatoris superbia, 86<sup>b</sup>. con-  
 tra Pompeium resserta qua,  
 179<sup>b</sup>. epulum triumphale  
 quantum, 334<sup>a</sup>. in trium-  
 pho ostentatio qua, 332<sup>b</sup>. Ca-  
 sars nomen quis Imperator  
 recusaret, 13<sup>b</sup>  
 Caesares ex prouinciis à se sub-  
 actis

# ALPHAPETICVS,

- adū cognominati, 70 a. Ca-  
sares adorari se qui volue-  
runt, 85 a. mensibus à se no-  
mina imposuerūt, 169 b. Ce-  
sares aliquos inter deos relati,  
325 b. an diadematibus vsi  
sint & qui, 48 a. ex prouinciis  
subactis cognominati qui, 70  
b. in populum pecunias spar-  
serunt, 95 b. qui quoties quo-  
tidie balnearentur, 235 a. non  
vsī satellitib. qui, 371 b. Ca-  
sarum quis aliquādo scabel-  
lum regis Persici factus, 383 a  
Casones unde cognominati, 15 a  
Casorum in bellis filii quid olim  
adipiscerentur, 229 a  
Caia quomodo unica litera scri-  
bi solet, 255 b. Caia & Ca-  
ius, quib. olim pecularia no-  
mina, ibid. Caius Gracchus  
à quo occisus, 38 a. Caius,  
Tarentinu quid, 255 b. Caii  
& Caia nomine cur sponsus  
& sponsa omnis in sponsalib.  
nominaretur, 58 a  
Calabra curia ubi, 24 b  
Calabria cui vento maxime sit  
obnoxia, 157 b  
Calabri qui, 50 b. eorum hospi-  
talis, 204 a  
Cala quid, 371 b (222 b  
Calamaria fistula qui videntur,  
Calamis qui in praliis vsi, 376 a  
Calamitares quomodo calisus  
premonstrari solita, 148 a  
Calamitosi quomodo apud Scy-  
thas opē implorent, seu fœdus  
ineant, 253 b. quomodo qd vo-  
nere aut denonere soliti, 165 b  
Calamica quid, 288 a  
Calasiries (alias Calasirii) apud  
Ægyptios qui, 30 a, 374 a.  
Calasirium institutores qui  
30 b. in princ. stipendia qua,  
374 b  
Calata comitia, que quomodo  
fierent, quid tractarent, 183 b  
184 a (278 b  
Calcaria currenti addere, quid  
Calceamenta tantum candida  
quos ferro oporteret, 66 a  
Calceus prapostere indutus Au-  
gusto quid portenderet, 275  
b. inf. calcei diuersarum gē-  
tium quales, 187 b. calceorum  
species quam varia, ibi. cal-  
cei senatorum lunam adscri-  
psisse, quid notaret, 284 a  
Calculum ediscere solitiqui, 101  
a calculis nigris qui dies no-  
tentur, 223 b. calculi senten-  
tiam qui ferrent, 208 a  
Calda abluere, castitati prodes-  
se, 364 b. calda quomodo olim  
lauaretur, 235 a  
Calderini cum Perotto simultas  
quanta, ibid. b  
Calende singula cui sacra, 156 a  
327 a. calendis singulis quid  
regibus Sparsē dari solitum,  
156 a  
Calendaria sacra qua, 258 b  
Calendaris qua den à quibus co-  
gominata, 327 a  
Calicibus duob. potare, Scythis  
quid, 229 b. calicū diis pro-  
pinādorū ordo quis, 297 b  
Calida lauare, quibus à quo ve-  
ritum seu dissuasum, 235 b  
Caliga

# I N D E X

- Caliga militares quib. muniri solita 32 a. caligis nondum inuentis, quomodo crura tegi solita 47 a
- Caligati qui, 373 a. caligatos quos semper esse oportuerit 33 a
- Caligula Caesar Batavis ad quid usus 371 b. quam licentiam seruis contra dominos permiserit 159 b. qualis & ante imperium, & in imperio fuerit 160 b. quas aues sibi ut deo mactari iusserit 142 a
- Caligula auaritia 204 b. cauillus 24 a. infania 71 a. insolentia & despectio in Iulio consulis quantitas, 378 b. iuramentum maximū quod 267 a. quae aliquando tessera 179 b
- Calistephanos quid 260 b
- Calistia semine qui vice panis vianitur 138 a
- Callaici quam efferat & impietatis gens 383 a
- Callici qui & ubi sint 69 a
- Callectus quis unde cognominatus ibid.
- Callicratidis in Iones dictetrium festiuium 160 b
- Callicryi Cretibus qui ibid.
- Callimachus cuius, ac quid scripserit primus, & quo tempore 328 b. Callimachi impietas quae 383 a
- Callineos unde quis dictus 70 b
- Callipiges quae dea vocata, 327 a
- Callyri Syracusanis qui 190 b
- Calonum quis usus, & quae estymologia 372 b
- Cacotechnos qui inter Graecos cognominatus 71 a
- Calpa quid 262 b
- Calphurnia lex 153 b
- Calphurni unde orti 12 b. 14 b
- Calphurnius fornix 83 b
- Calua fortuna quae 20 a b. Calua quae dea, cognominata, 327 a. calua ubi vulgo & mulieres sint, non solum viri 90 b
- Caluariam celare auro, & ex ea bibere, quibus religiosum 383 b
- Calustio natura qui laboreat, 296 b
- Caluum vellere, quid 278 b
- Cambysis erarium ubi, 55 b. horrida in corruptum iudicē poena quae 113 a. cum fororibus suis incestus 38 b. somniū quale 171 b. quale ex vru-riaco oraculo datum responsum 319 b
- Camertes quot, quis, quare ciuitate donavit 201 b
- Camelaria quid 147 b
- Camelarii qui ibid.
- Camelas qui in praeliis usurper, non camelos, 376 a. camelus qui militia vianitur. 375 b. camelos qui cui seu quibus immolare soliti 141 a
- Camera, barbarum nauigium 199 a
- Camilli quid 60 b
- Camilli dictatura quam fuerit longa 10 a. triumphique quot 36 b.

36 b. Cam  
Camma cal  
mariti  
Campani  
Campanis  
cere ali  
concessu  
ala, quo  
quantit  
Campani  
Campu  
dus, &  
166 b. e  
& ubi, s  
tui quu.  
Canarii au  
Candaces q  
ta,  
Candelabri  
dies anni  
xum,  
Candida  
simacho f  
veri por  
Candida  
Ante solit  
Candidati  
milia ver  
didatorum  
mos, 181  
tio ac hui  
Candys q  
ma,  
Candidi  
manus q  
nendi ti  
ueri, s  
178 a ca  
modo oli  
Canore a

# ALPHA PETIGVS.

Qua d-  
371 b  
uer Graces  
71 a  
262 b  
153 b  
12 b. 14 b  
83 b  
ab. Cal-  
nominata,  
vulgo  
olum viri  
o, ex  
eligiosum  
laboreus,  
278 b  
s, 55 b.  
m iudicē  
m forori-  
b somniū  
e exbru-  
respon-  
319 b  
quareci-  
201 b  
147 b  
ibid.  
vulpes,  
camelis  
375 b.  
quibus  
141 a  
anigium  
60 b  
m fuerit  
bhi gure  
36 b.

36 b. Camilli qui dicti. 223 b  
Camina callidum vindicandi  
mariti sui facinus, 58 a  
Campani natura quales. 214 a  
Campanis Romanas uxores du-  
cere aliquando pro munere  
concessum, 61 a. Campanorū  
ala, quot equitum fuerit, &  
quanti precii, 9 a  
Campus Martialis ubi, 346 a.  
Campus Martius unde di-  
ctus, & cuius olim fuerit,  
166 b. campus ridiculi quis  
& ubi, 57 a. campus scelera-  
tus quis, 61 b  
Canariū augurium quod 141 b  
Candaces quae regina nomina-  
ta, 5 a  
Candelabrum tot lychnorū, quot  
dies anni, ubi & unde defi-  
nitum, 32 a  
Candida Alexandri fascia Ly-  
simacho fortuito inposita quid  
veri portenderis, 47 a.  
Candida in toga qui ludos spe-  
clare soliti, 354 b  
Candidati cur sine toga ad co-  
mitia venire iussi, 153 b cā-  
didatorum corerctio, 154 b  
mos, 181 a. 182 b. supplica-  
tio ac humilitas quāta, 192 b  
Candys quorum regum diade-  
ma, 47 b  
Canendi studiū olim apud Ro-  
manos quantum, 101. b. ca-  
nendi tibia modus quam di-  
uersus apud diuersos, 18 a.  
178 a canere ad tibiam, quo-  
modo olim habitum, 97. a.  
Canere ad myrtum 97 b

Canem diuersa gentes quibus im-  
molarent. 142. b, Roma-  
ni cui immolent 412 a. can-  
nes, cuius templum ponin-  
gredi dicerentur, 76 a. quam  
varie à diuersis immolaren-  
tur, 142 b. quem in usum &  
quā impium apud Hyrcano-  
nos nutrentur, 115 a. quib.  
in templis tanquam aditus  
fuerint, 6. b. ubi dominorum  
regis semetipfos iniacerint  
131 a. mortuos qui quasi ho-  
mines luxerint ac sepeliri-  
runt, 353 a. canibus obitere  
cadavera humana, ubi olim  
pecaliare, 115 a. canibus in tri-  
umpho quis imperator uictus  
332 b. qui pro satellitibus  
aliquando usus, 371 b. can-  
ibus regis cibum dare tribus  
in nomine, qui olim coacti,  
204 b  
Canicula sidus quo animalis pla-  
cari solitum, 142 b  
Canis cui dea immolaretur,  
336 a. in fine cui infanti ali-  
quando ubera prabuerit,  
110 a. cuius aliquando fue-  
rit militare signum, 177 b  
Canis è sacris eiecti ratio, 76  
a. in talorū ludo quid. 161 a.  
canis pregnantis itineranti ob-  
uia, quid portendat, 275 b.  
ubi aliquando loquutus, 48 a  
quibus gentibus ut rex aus  
deus praesit, 321  
Canum multitudo ubi per ae-  
rem ferri visa, 148 b canum  
pellibus qui dii cur ornentur.  
142 b 142 b

E c

Cano.



# I N D E X

Canopica cuius urbis porta,  
221 a

Cansabrotum mira quedam  
amicitia lex 42 b. Cansa-  
brotum mos in puerperio u-  
xorū suorum. 98. Can-  
sabri uxoris dotes dant,  
197 a

Canserius in fossa, quid. 278 a

Cansherius quid, 68 b, 278 a

Cantica nuptialia apud Græcos  
qualia, 59 b

Canilena aliquos nuptiales a-  
pud Græcos, 60 b, & F. 12

Capatonis vestalis quomodo &  
cur seipsam occiderit, 271 b

Capena porta quam multiplices  
aquarum decursus, 219 b

Caper navigii nomen in libra,

Capri galli castrati, 68 b. (179 a

Capilli tendendi aut facandi  
mos quam diuersus diuersis,  
291 a. capillis operiri cadane-  
ra cuius olim fuit iudicium  
128 b. capillorum luxus quā-  
tus, 292 a. capillum compositū  
que Palladi miseret, 284 a

capillum potest & barbā  
spareani quando potissimum  
solui, 179 b. capillum deieciū  
qui quibus qua de causa vo-  
uerent, 174 b. capillus vesta-  
lis quomodo aut ubi asser-  
uaretur, 271 a

Capistro quis apud Macedones  
cingi soleret, 33 a

Capitane bubula vicus quis 83 a  
capita hostiarū praeista suum  
tambere sanguinem quid, 308

a. capita hostium qui foribus  
seu postib. affigere consuevit.

304 a. capita legu Iulia per  
multa, 175 b. capita quibus  
in sacrificio velanda, 222 a  
capita scuti subdere Romanis  
quid signet, 393 b

Capitales duumviri qui, 150 b

Capitalia milicum crimina.  
72 b

Capite aperto esse, salubre, 84 a

capite aperto seu operto qui-  
bus sacrificetur, 94 a. capite  
reuelato assurgere, 84 a. ca-  
pite censi qui, 373 a. capite  
censi qui Imperator maxi-  
me usus ibid. capite minuti  
an ad herediensem admittere  
venit, 343 a. capite nudo qui  
præsentur, 375 b. capitæ raso  
quos semper esse oporteat sacer-  
dotes, 66 b. capite velato an  
non velato sacrificantem esse  
necesse sit. 336 b

Capitis iudicium quomodo Ro-  
ma ferretur, 125 a. sanctitas  
& principatus, 84 a

Capitolia extra Romam plura,  
344 b.

Capitolini ludi qui 365 a. Ca-  
pitolini cliui ubi, 82. b. Ca-  
pitolini collis quis antea &  
unde dictus, 344 a. Capitolio  
qua seruarentur, ibid. Capito-  
lum à quibus quoties resti-  
tutum, ibid.

Capitones unde appellati. 13 a

Capnomantes qui dicti, 225 b

Cappadoces libertatem à Roma-  
nis deprecati, 104 b

# ALPHABET ICVS

*natura quales, 214. a. Cappa*  
*docia in praeuras seu satra-*  
*peas partita, 104. b. (26. a*  
*Capparinum iurare solitus quis,*  
*Capra quem infantem aliquan-*  
*do lactasse dicatur, 110. b.*  
*quibus d. dicata, 141. b. v-*  
*bi sacrificiis inepta, ibid. ubi*  
*sponte ad sacrificium prodeat*  
*ē lyluis, 212. a. capra aspectus*  
*quid porciendat, 275. b. capra*  
*quibus diis apte sacrificen-*  
*tur, 141. a. capram qui ado-*  
*rarint, 383. a.*  
*Caprariis ubi in summo sint ho-*  
*nore, 212. a. caprariorum fa-*  
*milia quare sit appellata, 13. a*  
*Capricornum qui nummis in-*  
*cusserint, 218. b.*  
*Caprisici lac quibus in sacris v-*  
*sui fuerit, 256. a.*  
*Capriliorum familia unde no-*  
*men adepta, 13. a*  
*Caprini oculi quale dese pra-*  
*beant indicium, 85. b. capri-*  
*nu pellibus quorum arcus or-*  
*nari consuevint, 32. a.*  
*Caprotina Nona qua, & quid*  
*in his Roma fieri consuevit,*  
*256. a. Caprotina quid, 232. a.*  
*Capse qui lugurtha reconditum*  
*habuerit, 56. a.*  
*Casaris qui qui, 170. b.*  
*Capri quomodo in triumpho ve-*  
*herentur aut ferrentur 331. b.*  
*capriis urbibus quid Romani*  
*facere consuevint, 155. b.*  
*Captivi à quibus & inter quos*  
*lenissime habiti, 204. b. c.*  
*prini equi quomodo in trium-*

*phus ducerentur, 331. a. capti-*  
*uorum ex cruciati longo, quò*  
*quomodo augurari solerent,*  
*313. b. captiuorum sanguine*  
*quis litarent, 384. a. captiuos*  
*qui in sacris macient, 383. b.*  
*captiui quot cum Imperato-*  
*re iugulato sepeliretur, 361. b.*  
*captiui duodecim ad sepul-*  
*chrum Imperatoris iugulati*  
*tumulabantur, 361. b.*  
*Capua quo auspicio cõdita, 273.*  
*b. Capua distinctia fora quæ,*  
*72. b.*  
*Capus quid, 68. b.*  
*Caput exteri quod, 306. b. ca-*  
*put hostia qui abscindendo*  
*exercentur & abiciant, 225.*  
*b. caput in sacro velare, 94. a.*  
*quanta hominis pars, 84. a.*  
*caput reuelare in quid, ibid.*  
*caput victima fluctu maris*  
*absorberi quid, 308. a. capitis*  
*velandi ritum Æneas primus*  
*inuenit, 94. a. capitis lauandi*  
*observatio, 155. b.*  
*Caracalla Imperator quam ty-*  
*rannice Papinianum occide-*  
*rit, 378. b. Caracalla cognò-*  
*men unde, 291. a. Caracalla*  
*Imp. exercitatio assidua qua*  
*32. a. incestus quis, 39. a.*  
*Caramanges Persis qui, 117. b.*  
*Carano qua hestia quam felici-*  
*tatem portenderint, 275. b.*  
*Caras quid Caribus primus tra-*  
*diderit, 273. b.*  
*Carum mos in militibus sepe-*  
*liendi, 116. a.*  
*Carbasus cuius proprium indu-*

# INDEX

- mentum, 345 a  
*Caroli* *Roma* *primus* *ludi* *magister*, 100 a.  
*Carbo* *quidam* *in* *adulterio* *de-*  
*proben* *sua* *castratus*, 176 a  
*Carbone* *candente* *qui* *cur* *bar-*  
*bā* *suam* *adurere* *soliti*, 120 a  
*incēso* *que* *sibi* *fœmina* *mor-*  
*tem* *consequeris*, 315 b. *carbo-*  
*ne* *more* *suo* *sacrificare*, *quid*  
*pra* *se* *ferat*, 225 b. *carbone*  
*notare* *solitum* *quid*, 124 a  
*Cave* *rum* *diuersa* *apud* *diuer-*  
*sas* *gentes* *cognomina*, 121 b.  
*Et* *deinceps*.  
*Cavdaes* *qui*, *et* *quam* *furaces*  
340 b.  
*Cardam* *qui* *ut* *pano* *utantur*,  
138 b.  
*Cardia* *urbis* *quo* *auspicio* *con-*  
*disa*, 307 a  
*Cares* *qualibus* *in* *bello* *bonis* *usi*  
32. b. *quo* *fructuum* *genera*  
*potissimum* *abundant*, 138 a.  
*quos* *mensium* *statuant* *an-*  
*num*, 168. a. *Caribus* *milites*  
*quomodo* *sepeliuntur*, 516 a.  
*Caricibus* *soli* *quis* *visitatis*,  
158 b.  
*Carina* *via* *unde* *disa*, 83 a.  
*Carina* *urbis* *ubi* *seu* *qua*, 127 b.  
*Carma* *soli* *quod* *olim* *oppidum*  
*disum*, *ibid.*  
*Carmana* *virgines* *quomodo*  
*nubant*, 40 b.  
*Carmen* *infamia* *proponere*,  
*quam* *fueris* *olim* *periculo-*  
*sium*, 343 b.  
*Carmen* *nympha* *cuius* *ma-*  
*ter*, 219 b. *quid* *prima* *inne-*  
*nisse* *feratur*, 109 a. *Carmen-*  
*ta* *qua* *sacrificans*, 220 b.  
*Carmen* *alia* *qua* *et* *quando*  
*fierent*, 337 a.  
*Carmen* *alia* *porta* *quo* *alio* *no-*  
*mine* *disa*, 219 a.  
*Carmen* *si* *phanum*, *et* *carmen-*  
*tal* *porta* *ubi*, 55 b.  
*Carmina* *in* *triumphantes* *iaci*  
*consue* *ta*, *qualia*, 333 b.  
*Carminis* *ipsius* *et* *Græci* *in* *sup-*  
*plicando* *usitati*, *ipsissima*  
*verba* *qua*, 310 b. *et* 311 a.  
*Carna* *de* *quomodo* *sacrificaretur*,  
23 a. *cui* *ipsius* *præsit*, 347 a.  
*Carnes* *victimales* *quam* *varia*  
*coquerentur*, 226 a. *carni-*  
*b* *abstinentes* *qui*, 221 a.  
*carnib.* *olim* *abstinuisse* *sub-*  
*inde* *et* *ethnicos*, *ibid.* *carni-*  
*b* *ouillis* *non* *suillis*, *qui*  
*sacerdos* *vescerentur*, 349 a.  
*carnib* *tantum*, *non* *pane*  
*qua* *natio* *vesci* *solita*, 130 a.  
*carnibus* *vesci* *quomodo* *et*  
*quando* *Romani* *consueverint*,  
296 a.  
*Carnius* *mensis* *quis*, 169 b.  
224 a. *Carnius* *quis* *demus* *dis-*  
*mus*, 327 a. 333 a.  
*Caroleus* *Gallus* *quomodo* *va-*  
*statis* *regni* *Neapolitanum*,  
149 a.  
*Charondas* *quas* *in* *quos* *pæ-*  
*nas* *statueris*, 165 b. *Cha-*  
*ronda* *legibus* *qui* *utarentur*,  
37 a.  
*Carpensum* *quid*, 109 b.  
*Carpicus* *quis*, *imperator* *co-*  
*gnomina*

gnomina  
*Carruca* *qui*  
*non* *nisi*  
*solitus*  
*Carrus* *seu*  
*Carthagine*  
*sint* *pergi-*  
*ginensium*  
*annulorum*  
*mos*, 128 b  
*strum* *ma-*  
*Carthagin*  
*magistratus*  
*b. latitia*  
46 b. *speli-*  
*Carthago* *qui*  
*manus* *iri-*  
a. *Carth*  
*idioma* *do-*  
b. *in* *q-*  
180 b. *q-*  
*philo* *con-*  
*riaginu*  
326 b  
*Cartheia* *in*  
*excellant*  
*Carthulium*  
*Carthulium* *co-*  
*dem* *dedic-*  
*lius* *Duga-*  
*statis*,  
*Casa* *Romani*  
*vesueris*  
*Casalmades* *q-*  
*Casalmum*  
*Casum* *rec-*  
*cium*,  
*Casica* *qua*  
*Casorides*  
220 b

# ALPHAPETICVS.

- gnominari nolueris. 70 b  
**Carruca** quid, 109 b. **carrucus**  
 non nisi mille quis proficisci  
 solitus, 110 a  
**Carrus** seu **carri** quid, 109 b  
**Carthaginiensibus** quam odiosi  
 sint peregrini 203 b. **Cartha-**  
**ginensium** in dando militibus  
 annulos mos, 88 a in lusu  
 mos, 128 b. **seueritas** in magi  
 stratus malis, quanta, 190 a  
**Carthaginiensium** summus  
 magistratus quis dictus, 117  
 b. **latitia** reb. feliciter gestis  
 46 b. **sepeliendi** mos, 114 b  
**Carthago** quando primum Ro-  
 manis tributaria facta, 22  
 a. **Carthagine** cui **Gracum**  
 idioma doceri vetitum, 109  
 b. in quor. **factiones** diuisa,  
 180 b. quomodo mortuos se-  
 pelire consueua, 114 b. **Car-**  
**thaginis** dea precipua qua,  
 326 b  
**Carthia** insula qua habueris  
 excellentia ingenia, 328 b  
**Cartibulum** quid, 295 b  
**Caruilius** consul cui fortuna a-  
 dem dedicari, 20 b. **Carui-**  
**lius** **Ruga** quid primus Roma  
 tentari, 196 b  
**Casa** **Romuli** ubi & qualis, quo-  
 ue fuerit recto, 344 b  
**Casualuades** quid, 229 b  
**Casaliuum** **Athenis** quid, ibid.  
**Casum** recentem tangere cui li-  
 cium, 34 a  
**Casaca** qualis vestis, 287 a  
**Casorides** & **Casorita** quid,  
 220 b  
**Cassii** quam sint impii in senes  
 & quomodo eos conficiant,  
 115 b  
**Cassii** & **Bruti** occisorum **Ca-**  
**sarii** affinitas qua, 315 a. **Cas-**  
**sii** de regno affectato damnati  
 domus quid postmodum fa-  
 cta, 166 b. **Cassius** Iuriscon-  
 sultus quis, 378 a  
**Cassii** **Alexandri Magni** quos u-  
 sisse ornata, 32 b  
**Castimonia** ethnicorum sacer-  
 dotum, 22 b  
**Castitati** qualis ablutio condu-  
 cat, 364 b  
**Castniensi** **Veneri** quid immola-  
 ri soleret, 141 b  
**Castor** uirum ad iurandum pro-  
 hibitum, 267 b. **Castori** &  
**Polluci** quae diis sacra, 155 a  
 qui uota facere soliti, 165 b.  
**Castoris** & **Pollucis** ades ubi  
 71 b  
**Castorium** melos quale, 178 b  
**Castra** mouendi signum, quo  
 censu feri solitum, 178 a  
**Castrari** adulteri ubi solerent,  
 176 a  
**Castenses** ludi qui, 365 a  
**Castrensis** corona qualis, 228 a  
**Castris** locandis quid precipue  
 sit cauendum, 17 b. **castrorum**  
**militarium** apud Romanos  
 forma qua, ibid. **castrorum**  
**mutatio** crebra, laudi an vi-  
 tio danda ibid.  
**Catadromus** quid sit, 47 b  
**Cataldus** quorum episcopus &  
 patronus, & quid prodigii  
 non ita pridem exhibuerit,  
 148 b. **Ecc** 3 **Car-**



# INDEX

- Catalogi qui dicti, 29 b  
 Cataphracti qui, 371 b. Cataphractorum arma qua & quor, ibid.  
 Cateia quibus propria, & quid 370 a  
 Catena cur diu quibusdam in-  
 iecta, 326 b  
 Catheorum virgines qua lege  
 aut more nuptui dentur,  
 40 b  
 cati qui dicti, 14 a  
 Cato censorius quoties accusa-  
 tus & absolutus, 115 a. Ca-  
 to quam fuerit assiduum in  
 senatu, 207 b. quibus ludis  
 maxime deditus fuerit, 161 b  
 quam maxime possit, 153 b.  
 quomodo humari voluerit,  
 114 b. quomodo se oblectare  
 solitus, 161 b. quos latrones  
 habuerit, 371 a. senex quo-  
 modo in ciuitatem venerit,  
 202 a. Cato Uticensis quid  
 contumelia Pompeio intule-  
 rit, 125 b Cato uxorem suam  
 aliquandiu alteri mutuatus,  
 41 a  
 Catone constantiorem esse quid,  
 276 b  
 Catones quo habere inceserint,  
 284 b  
 Catonis cautio aduersus defe-  
 ctiones continuas Hispano-  
 rum, 94 a. lex pro dorso ciuium  
 Romae, 157 a. in scribis infi-  
 deles fuerit, 13 b. in seruis  
 asperitas, 159 a. Catonis cen-  
 sorii qualis censura, 99 a. in-  
 nocentia, 125 a. & 145 b. de  
 coercendo foenore laui, 11 b.  
 de militibus nimio conductis  
 diciturum seu cauillus, 375 a  
 Catonis de Scipione elogium,  
 28 a. de sua uxore insigne te-  
 stimonium, 99 b. Catonis effi-  
 giem qui tyrannus in trium-  
 pho duxerit, 371 b. in eundo  
 pedibus dexteritas ac laborio-  
 suas qua, 240 a. in docendo fi-  
 lio suo studium quantum,  
 100 a. in educandis infanti-  
 bus diligentia qua, 99 b. in  
 effeminatos Romanos scom-  
 ma, 195 b  
 Catonum capillus qualis, 290  
 b. in ferepdu annulis mos  
 qui, 88 b  
 Catulari porta que aut unde sic  
 dicta, 210 a  
 Catuli porticus, 167 b  
 Catuli recepti edii, quibus capis  
 adhiberentur, 142 b. catulo-  
 num & perdicum pugna quis  
 Imperator oblectare se solitus,  
 161 b. catulus lactens cui  
 pro qua re maciari solitus,  
 142 b  
 Catum quid fones, 14 a  
 Cava aditum & peristylia, 303 b  
 Caucasii quam Herculem vene-  
 rentur, 77 a  
 Caucius quis, & cur sic cogno-  
 minatus, 69 b  
 Caudex cur Appius dictus,  
 14 a  
 Caudis equinis qui super galeas  
 militia vsi, 32 b  
 Caupeas fici venales clamant  
 quale M. Crasso omentule-  
 rit,

rit  
 Caunorum  
 cuius  
 Causaria  
 Causarii  
 Causa qu  
 euaferi  
 Causiam  
 buum  
 Causi  
 fiant  
 mangan  
 munda  
 Causio in  
 admittere  
 Cautiones  
 32 a  
 Causi sen  
 rit,  
 Cecropia  
 Cecropia  
 Cecropida  
 Cecropia  
 si, ibid.  
 mures  
 Cediandi  
 diarte  
 cedendo  
 qui ma  
 cedentia  
 flantia  
 rai,  
 Cedri juce  
 jernanu  
 noxiu  
 Celeres  
 370 b  
 Celeris co  
 Celsi qui  
 Calibaria

# ALPHAPETICVS.

lau, 11 b;	vis	276 b	Celostia quid,	229 b
io conductu	Caunorum vestitus militaris,		Celta qui Herculem cognomi-	
illu, 375 a	cuius esset coloris,	30 b	narins,	77 a
ne elogium,	Causaria missio qua,	374 a	Celsiberi quam cunso valeant,	
o inigne re-	Causarii qui,	373 b	192 a: quam ridiculè deum	
Catonis effi-	Causas qui multis dixerint &		suum ignotum coheret, 385 a:	
u in erium-	euaferint,	125 a	Celsiberarum puerperarum	
b. in eundo	Causiani quos deplorent & qui-		mos, 98 b. quomodo deserent	
s ac laborio-	bis congaudeant,	96 a	defunctos,	129 a
n docendo fi-	Causidici quomodo inter se con-		Cenestella cognomen unde,	13 b
quantum,	spirantes, clientes inuicem e-		Cenienses qui, & quid contra	
adi infanti-	muniant, 279 b. Causidicis		Romulum egerint,	21 b
99 b. in	munera dari vetita,	343 b	Censio hastaria,	74 b
anos scom-	Cautio in Pontifice eligendo seu		Censor quis filium suum reum	
195 b	admittendo qua,	64 b	capitis egerit & occiderit, 146	
ualu, 290	Cautiones aliquot militares,		a. censorem b. eundem fieri	
mulu mos	32 a		non licuisse, 146 b. censores a-	
88 b	Caus seu Cades quid carceris fu-		pud diuersas gentes qui qua-	
aut unde sic	erit,	112 a	lesus fuerint, 145 b. a tribunic	
210 a	Cecropia Athenis quid,	345 a	plebi in vincula coniecti qui,	
167 b	Cecropia Minerua qua,	327 a	146 b. in quos magisteraui	
inibus caris	Cecropida qui,	4 b	ius haberent, in quos non, 144	
b. casulo-	Cecrops cognomine qui reget v-		b. primi omnium creati qui,	
pugna quis	si, ibid. Cecrops quorum pri-		144 a	
re se solius,	mi rex,	27 a	Censurum altero moreno, an li-	
lactans cui	Cedendi vltro ac rursus instan-		cuert in eius locum sufficere	
ari solium,	di arte qui vterentur, 193 a		aliud, 146 a. censurum mu-	
14 a	cedendo seu fugam simulando		nus quod, 144 a. 145 b. &	
yllim, 303 b	qui maxime pugnent, 375 b.		deinceps origo, potestas, di-	
ulium vene-	cedentis aut pugnam deira-		gnitas, officium, 144 a. &	
77 a	stantis confessio, quid pra se fe-		deinceps. auctoritas apud	
re sic cogno-	rat,	193 b	Atheniensis, 144 b. potestas	
69 b	Cedri iuceus quam efficax in con-		a quo primum imminuta,	
u dictum,	seruandu mortuis, & quam		145 a. censura quanti olim	
uper galas	noxius uiuentibus, 144 b		apud Siculos habita, 144 b.	
32 b	Celeres à Romulo qui dicti.		censura quot annorum pri-	
es clamans	370 b		mo, & quot deinde per Ma-	
omen tuler-	Celeris cognomen unde,	13 a	mercum Romilium fueris,	
rit,	Celes quid,	262 b	144 a censurā an solum patri-	
	Celibari quid,	58 b	cii an vero & plebei adipisci	
			Eco 4	soleant,

# INDEX

- folians, ibid. qui aliquando,*  
*vinus ac solus prater morem*  
*gesserit, 146 a. censura elari*  
*qui, 145 b.*  
*Census quis quomodo diceretur*  
*255 b. Censui senatorius*  
*quantus, 211 a*  
*Centaurus nauis insigne, 179 a*  
*Centenaria coena, qua, 163 a*  
*Centesima rerum venalium*  
*quomodo à Tiberio relaxata*  
*204 b*  
*Centum aureorum dotem Mas-*  
*siliensibus excedere non per-*  
*mittebatur, 197 a*  
*Centum boues, centum oves, cen-*  
*tum sues quo in sacro simul*  
*offerrentur, 164 b*  
*Centumvires causa quorum*  
*soleant exercitum esse, 152 a*  
*centumvitalia iudicia qua-*  
*lia, ibid.*  
*Centumviri Carthagine soliti*  
*esse, 152 b. Roma qui, quot, &*  
*quomodo creati, 152 a*  
*Censura Pitamites & Laconi-*  
*ca Antonino quid, 374 a cen-*  
*turia quo constat, 350 b. cen-*  
*turia simplicis quadruplares*  
*decuria quot, ibid. centuria*  
*quot legionem instam afficiat*  
*9 a. centurias, peditum esse*  
*non equitum, 7*  
*Censurata comitia qua, & quo-*  
*modo indicerentur, 181 a.*  
*centuriata diuitum suffra-*  
*gia, 183 b. centuriatu comi-*  
*tis qui praesent, ibid.*  
*Centurio cui absque medio sub-*  
*sit, 9 a. centurio ordinarius*  
*quis, 350 b centurio primus*  
*quibus aliis nominibus di-*  
*ctus, 8 a. centurioni duplex*  
*dari, quod pediti simplex da-*  
*retur, 334 a. centurionibus*  
*quis quotidie, & praesentim*  
*mane salutandus, 359 a*  
*Cepas qui pro diis habuerint,*  
*366 a*  
*Cepus à quibus pro deo cultus,*  
*383 a*  
*Cera defunctos qui & cur ob-*  
*linant, 115 a. ceram qui tri-*  
*buti nomine darent, 159 b.*  
*cera discolors in suffragiis,*  
*182 b*  
*Ceramicus Athenis quid, 229 b*  
*Ceramon quid carceris in Cypro*  
*fuerit, 122 a*  
*Ceraunia cuius regionis urbs,*  
*173 b*  
*Cerberus unde & cuius opo ab*  
*inferiseductus, 77 a. & ubi,*  
*130 b*  
*Cercetibus grauiissima olim pœ-*  
*na qua, 124 b*  
*Cercopithecum pro deo qui co-*  
*lant, 383 b*  
*Cercuria quid, 179 c*  
*Cerea tabella quotuplices olim*  
*& quales, 108 a*  
*Cereales adiles qui, 186 a. ce-*  
*reales ludi qui, & cui dica-*  
*ti, 364 b*  
*Cerearum imaginum olim a-*  
*pud Romanos in magnatum*  
*domibus ratio qua,*  
*303 b*  
*Cereas dapes quis aliquando ex-*  
*hibuerit, 295 b*  
*Cereos*

Cereos mitte  
 mas unde  
 Cereis apud  
 335 a. C  
 affigebur  
 litia visu  
 quam di  
 quam oli  
 nis sanā  
 offerri fus  
 quomodo  
 Cerriusa  
 dicta fieri  
 Ceres quo  
 erit,  
 Ceraminia  
 solita fieri  
 diuerfor  
 lim celeb  
 Ceratotes  
 scenas p  
 incep  
 Cerya à luf  
 dens, qua  
 cui dea, f  
 aliquand  
 110 b  
 Ceruleum ei  
 nism, 29  
 venetus  
 catui,  
 Cerni in str  
 332 b  
 Cerycum  
 Cefiarum i  
 ris, & ga  
 mos,  
 Celsius qu  
 346 a  
 Cestii lud

# ALPHA PETIENS.

- Cereos mittendi in Saturnalibus  
mos unde, 93 a  
Cereris apud Athenas sacra qua  
335 a. Cereris & Alexandri  
effigibus quis pro insigni mi-  
littæ usus, 177 b. Cereris  
quam diuersa sacra, 322 a.  
quam olim Græci & Roma-  
nis sancta, 364 b. Cereri quid  
offerre fas aut nefas, 199 b.  
quomodo olim litatum, 94 b.  
Cereris sacrum cur obscænis  
dictu fieri solitum, 336 b.  
Ceres quomodo effingi consu-  
erit, 213 a  
Cerytaminis inuendi iudicia qui  
solita fieri, 178 b. certaminum  
diuersorum apud Græcos o-  
lim celebritas quanta, 262 a  
Cerratores scenici quo habitu in  
scenâ prodirent, 359 b. & de-  
inceps.  
Cervus à lupis fugatus libera eua-  
dens, quale faceret omen, 275.  
cui dea sacra, 141 b. quam  
aliquando infantem aluerit,  
110 b  
Ceruleus color quibusdam in-  
uisus, 290 b. ceruleus seu  
venereus color cui tempore di-  
catus, 263 a  
Cervus in triumpho quis uetus  
332 b  
Cerycium quid, 254 b  
Cestiarum in tristando cum na-  
tis, & gaudento cum mortuis  
mos, 96 b  
Cestius quis mons quare dictus  
346  
Cestici Iudi unde & urbi insti-  
tuti, 365 a  
Cethegorum familia proprium  
quid, 13 a  
Ceteri promontorium, 55 b  
Cetra, 369 a. cetrati, ibid.  
Choalemus unde quis dictus,  
70 b  
Chabria documentum excipien-  
do impetus commodum, quod,  
213 b  
Chalciacon Sparta quid, 160 a  
Chalcidici pulli qui, 49 a  
Chalcidenses qua aliquando in  
Italia occuparint loca, 32 a  
Chaldaicus annus quando,  
168 a  
Chalcus, 242 a  
Chaldaei Babyloniorum, 214 a  
Chamæus quis dictus, 59 b  
Chaos qui statuerint, 264 b  
Charmæ, 117 b  
Charnius Isidis sacerdos, 66 a  
Charondas quorum legislator,  
329 a. quas in quos pœnas,  
statuerit, 134 a. Charonda le-  
gibus qui viderentur, 245 b  
Charonia & Sacra cuius urbis  
porta, 221 a  
Charta ex quarum arborum  
corticibus olim fieri solita, 108  
b. chartarum diuersa genera  
quot, ibid.  
Chatramonita, 104 b  
Cheloni quales, seu quorum  
nummi, 218 b  
Chelidoniæ mulierum mos  
59 a  
Cheromachæ factio, 186 b  
Chia ministra bacchanalium,  
363 a



# INDEX

- Chiti* in quas factiones diuisi, 180  
*b. quomodo a seruū mercenariū oppressi,* 375 a  
*Chitiarchus Persis quid,* 238 a  
*Chilon* unde sic vocati, 13 a  
*Chiorum* libertas olim que, 204  
*a. Chiorum* monia nobilissima lapidū a Cicerone depicta, 25 a. moneta, 218 b. natura, 214 a  
*Chirodota* tunica que, 284 b  
*Chirographum* quid, 108 b  
*Chironomia* quod saltandi genus, 361, a  
*Chius* in ludo talorum, quid, 161 b  
*Chlamyde* Alexandri Magni quis in triumpho Romæ usus, 333 a, *Chlamys* quale vestimentum, 279 b  
*Chlene*, cuiusmodi vestes, & quorum victorum premia, 13 b. in fin. 262 a, 276 a, 287 a  
*Choe* quis *Ægypti* sit mensis, 169 b  
*Cholargæa* curia ubi, 25 a  
*Chœnix* quota modii pars, 89 b  
*Chœreata* qui dicti, 27 b  
*China* qua Athenis cognominatus, 70 b  
*Choragium* thymelicum quid, 135 a  
*Chori* & *tribicini* quis quandoque in scenicijs usus, 260 a. *cho-*  
*ri*, quale ludorum genus quibus fueris, 365 a  
*Chorios* qua *Minerva* dicta, 327 b  
*Chreocopia* lex que, 11 a  
*Chrestus* inter Græcos qui cognominatus, 71 a  
*Chria* Græci quid, 100 a  
*Christo* quantum debeant mortales, 380 b. *Christum* cum *Orpheo* & *Apollonio* quis Imperator ethnicus inter Lares suos colueris, 353 a  
*Chronius* quis Athenis mensis, 169 b  
*Chrysaore* Iouis templum Caribus quid, 259 a  
*Chrysippi* cum incestuosis consensus, 38 b  
*Chrysus* quis, 242 b  
*Chrysoaspida* qui dicti, 309 b  
*Chrysostomos* quis olim dictus, 71 a  
*Chydorus* fluiuius quis, & a quibus epotus, 89 b  
*Cixares* quid primus egeris, 104 b  
*Cibaria* auferunt in Capitolio a quibus curari solita, 146 b  
*Cibi* vulgares diuersarum nationum quis, 138 a. *cibus* pororum apud Persas, 98 a. sponsi & sponsa apud diuorsos, 60 a  
*Cicadas* qui cur capillus suis innectant, 290 a  
*Ciceria* effigies quomodo in triumpho ferretur, 332 b  
*Cicero* an aliquando aperuit literarium ludum, 37 b. quando & unde Imperator dictus, 42. quomodo ciuitatem adeptus, 202 a. *Cicero-*

*nes* unde  
*Ciceronis* si  
*domus*  
*mini* ja  
*cetonu*  
*ti,* 156  
*127 a.*  
*Ciceron*  
*a. Cice*  
*100a.*  
*profeda*  
*commis*  
*ronis* qu  
*pradiu*  
*ceroni* q  
*dempn*  
*6. Cice*  
*ma* vlt  
*311 b.*  
*mnib*  
*250 b*  
*Ciconia*  
*adferu*  
*quorum*  
*quid* sig  
*amin* 1  
*tuen* se  
*Cicuriore*  
*Cicuta* an  
*blica* si  
*Cicuta* so  
*tur.*  
*Cidarit* q  
*ma* 4  
*finias*  
*Cilicet*  
*Cilicet*  
*47 b*  
*Cimbri*  
*geant*

# ALPHABETICVS.

nes unde sit dicti. 12 b  
**Ciceronis** facietum dictum. 25 a  
 domus quid post exilium do-  
 mini facta. 167 a. 345 b. Ci-  
 ceronis loci aliquot declara-  
 ti. 15 62<sup>a</sup> a. b. 80 a. 126 b.  
 127 a. 135 b. 312 b. 355 a.  
**Ciceronis** lex de ambitu. 154  
 a. **Ciceronis** praeceptor quis.  
 100a. **Ciceroni** in exilium  
 profecturo quam sit vulgo  
 commiseratum. 125 a. Cice-  
 ronius qua aues arumnas suas  
 praedixinauerint. 174 a. Ci-  
 ceroni quid ex publico pro a-  
 dempta domo additum. 345  
 b. **Ciceroni** quid honoris Ro-  
 ma ultra omnes contigerit.  
 311 b. **Ciceroni** quid pra o-  
 mnibus consulibus negatum.  
 250 b  
**Ciconia** cuiusmodi auspiciū  
 adferre solita. 303 b. in scepero  
 quorum regum insigne. &  
 quid significarit. 48 b. ciconi-  
 am in Thessalia occidisse quā-  
 tum scelus. 124 a  
**Cicuri** orum nomen unde. 14 b  
**Cicuta** aut venenum, ubi pu-  
 blica sit poena. 123 a  
**Cicuta** sorbitione qui castren-  
 tur. 221 b  
**Cidaris** quorum regum diade-  
 ma 47 b. cidaris ac thiarā af-  
 finitas. 48 a  
**Cilices** natura quales. 214 a.  
 Cilicū regis diadema quale.  
 47 b  
**Cimbri** mortuos quomodo lu-  
 geant. 129 a. quid pra ornatu

galea usurparint. 32 b. quo  
 cantu seu pulsu militia vsq;  
 177 b. quomodo armās in a-  
 cie colligarent casenis. 193a  
**Cimbrorum** quantā in sacri-  
 ficiū impietas. 383 a. militare  
 signum quod. 177 b. natura  
 & vires quales. 204 b  
**Cimiliarchum** quod. 55 b  
**Cimoo** quam ridicula de causa  
 Themistocli praelatus. 101 b.  
**Cimonis** erga patrem defunctum  
 pietas qua. 116 a. 353 a  
**Cinnatus** triumphatus vir  
 quam studiosus agricultura.  
 138 b. **Cinnati** cognomen.  
 15 a  
**Cincius** quā legem tulerit. 153 a  
**Cineres** ex qua ara nullis omni-  
 no ventis dissentur. 322 a si-  
 neres quorum in urbem re-  
 ferre. & in foro conderet li-  
 cet. 116 a. & 352 a. cineres  
 quoto à crematione die. & qui  
 colligere soliti. 132 a. cineres  
 eius qui triumphasset, à rogo  
 in urbem ferri & condi licu-  
 issent. 116 a  
**Cingulum** hominis cui deo sa-  
 crum. 58 a. cingulum milita-  
 re quibus apud Macedones ve-  
 ritum. 33 a (160 a  
**Cinna** seruos ad pileum vocans  
**Cinxia** cuius dea cognomen. 327  
 a. **Cinxia** lunō à quibus colo-  
 retur. ibid. b  
**Cipra** quae dea à quibus cogno-  
 minata. ibid. a  
**Circo** quae post apothecos in nomi-  
 ne appellata. 324 b  
**Circen-**

# INDEX

- Circenses ludi cui deo sacri*, 359  
*a quales & unde dicti*, 262 b  
*circensium genera quot*, 263  
*ritus qui*, ib. 2  
*Circi ex aquilarum genere au-*  
*spicium quale*, 274 2  
*Circio vento cur Augustus vo-*  
*sum fecerit & sacrum*, 164 2  
*Circorum aliquot descriptio ac*  
*magnitudo quae*, 244 b  
*Circumciso quibus gentibus fa-*  
*miliaris*, 97 a  
*Circus ausu qualis*, 273 b  
*Circus maximus à quo primum*  
*designatus*, 280 b  
*Circum in capitis vertice qui so-*  
*lum nutriant*, 290 b  
*Circha quorum regum regia*,  
 127 a  
*Cistarius quid*, 109 b  
*Cistum quid*, ibid  
*Cista cuius urbis porta*, 221 b  
*Cistophori quorum nummi*,  
 218 b  
*Cithara qui militia utantur*,  
 218 b  
*Citharædorum certamen publi-*  
*cum ubi & quale*, 262 a. ci-  
*tharædi à consilio quis imp.*  
*se oblectare solitus*, 300 a  
*Cius Rom. artes indigna quae*,  
 201 b  
*Cinica corona unde fiat quan-*  
*tique fueris olim honoris*,  
 237 b  
*Cinile ius panes quos solos olim*  
*fuerit*, 65 a  
*Cinix Roman. quo tantum mo-*  
*do ad mortem damnavit soli-*  
*tus*, 124 b. *cinix Rom. priui-*  
*legia quae & à quo sublata*.  
 157 a. & *dein* 201. b. *ciuium*  
*Roma. imagines quos primus*  
*in triumpho duxerit*, 330 b  
*ciuium aliquot Rom. turbu-*  
*lentorum exempla*, 167 a. ci-  
*uitas quam liberaliter sine*  
*discrimine dari soleret*, 202 b  
*sine suffragio quibus data*, ac  
*postea cum suffragio*, 201 b. ci-  
*uitatem, id est, ius ciuis Ro-*  
*mani, an & quomodo quis a-*  
*mitteret*, 200 b. *quam par-*  
*te Romanis initio daret*, 201 a  
*qui suam extorrens non com-*  
*municarint*, 203 a. b. *ciuitate*  
*donati, an & suffragiorum ius*  
*habuerint*, 202 a. b  
*Ciuitate Achaici (lege cum as-*  
*tensione, deesse videtur unius*  
*oppidi nomen) consentius qui*  
*& quot*, 173 b  
*Ciuitatum aliquot exterarum*  
*ac veterum porta quibus no-*  
*minibus dictæ*, 221 a  
*Ciuitatum duarum an vnus &*  
*idem possit esse ciuis*, 200 b. *in*  
*fine*.  
*Clades & victoria aliquot in-*  
*credibiles quanta*, 380 b  
*Claustrina conciliabula cur*  
*& inter ethnicos verita*,  
 185 b  
*Clamor dissonus aut equalis in*  
*primo congressu, quid prae-*  
*gnat*,  
*Clamoribus aut sibilis in thea-*  
*tro exploderentur*, 165 a  
*Clarigatio quid*, 254 a  
*Clarix Apollinis vates quæ*, 329 a  
 Clarium

# ALPHABETICVS.

- Clarum** cuius fori nomē, 72. a.  
**Clarota** quid nominis sit, 160 b  
**Classum** luſtrandarum mos  
 quū, 313. b.  
**Claua** caput hominis in ſacrifi-  
 cio quiſeriant. & poſtea cruci  
 affigant, 384. a.  
**Claudia** tribus vnde dicta, 26 a.  
**Claudia** veſtalis quomodo pa-  
 triſuo triumphum ſtabilie-  
 rit, 270. a. **Claudia** aqua qua  
 346. a.  
**Claudius** Caſar quem menſem  
 ex ſuo vocariſ nomine, 169 b.  
**Claudii** ſomnium, 171. a.  
**Claudius** Centimanus cuius  
 litere inuentor dicatur, 14. a.  
**Claudius** quo maxime ludo  
 viſi ſolitus, 161 b. **Claudii**  
**Caſarus** teſſera qua, 179. b.  
**Claudii** de bois trophai, 51  
 b. **Claudii** Imperatoris in  
 ſœneratores edictum, 11. b  
**Claudiorum** familia vnde  
 Romam venerit, 14. a  
**Clauis** portarum caſtrenſum in  
 cuius eſſens cuſtodia, 358. b.  
**Clauis** à dictatoſibus pangi ſoli-  
 ti, qui fuerint, & eorum ori-  
 go, 9. b. **Clauis** figandi cauſa, i-  
 bid.  
**Claxomēna** cuius regionis qua-  
 le oppidum, 173. b.  
**Cleander** quam perfecturam  
 quomodo, ſub quo geſſerit,  
 367. a.  
**Cleantes** quib. uſus fueris char-  
 ti, 109. a.  
**Clearchus** quam mire ſen diui-  
 nitus huerit, 353. a. **Clearchus**  
**chi** quantus faſtus, 48. a.  
**Cleombrotus** ad quod aſylum  
 conſugeris, 160. a  
**Cleomenes** cur amico & quam  
 leui de cauſa ſubiratus fue-  
 rit, 140. a.  
**Cleonis** opinio de legibus qua,  
 350. b.  
**Cleopatra** & Anſonius quante  
 ſibi affectu deuincti fuerint,  
 42. b. **Cleopatra** quomodo in  
 triumpho ducta, 331. b.  
**Clephidrys** quos hora ſinitur,  
 234. b.  
**Clybarii** Perſis qui, 372. a.  
**Climatibus** variari hominum  
 ingenia ac mores, 214. a.  
**Cliſthenes** quomodo diuiſerit  
 tribus Athenienſes, 27. a.  
**Clitellas** Doui ad mouere quid,  
 272. b. **clitella** inuerſa quid  
 olim Romanis ſignariſ. 255. b  
**Clui** Roma præcipui qui &  
 quot, 82. a. **clui** urbs qui  
 ibid.  
**Cluiſia** auſpicia qua, 273. a.  
**Cloaca** quid ſint. & quam mu-  
 lta Roma fuerint, 147. b.  
**Clodius** cur à paſrib. ad plebem  
 tranſierit, 380. a. **Clodii** in  
 cenſores ſanctio, 145. b.  
**Clodius** vnde originem habue-  
 rit, 14. a.  
**Clotia** ſtatua ubi. & quali,  
 89. b.  
**Clulii** vnde Romam tranſlati,  
 255. a.  
**Cluacina** Veneris templum ubi  
 83. b.  
**Cluentiorum** origo qua, 14. a.  
**Cline-**



# INDEX

- Cluere quid,* 38. b.  
*Clusum cuius regionis ciuitas,*  
*quo alio nomine dicta,* 173. b.  
*Clypeis qui vterentur,* 369. b.  
*clypeorum insignia seu pictu-*  
*ra qua quibus olim fuerint,*  
*ibid. clypeus Minerva vitel-*  
*liana patina,* 298. a  
*Cn. Flauii scriba Appii facinus*  
*audax,* 185. b. *Cneus unde*  
*deductum,* 255. a. *Cnei Cor-*  
*nelii quam speciosus trium-*  
*phus,* 313. b.  
*Cociolim iidem, qui & pasto-*  
*res,* 138. a.  
*Coclitis cognomen unde,* 13. b.  
*Coclibatus mulctatus,* 145. a.  
*195. a.*  
*Cometeria ubi & quomodo o-*  
*lim fieri solita,* 116. b.  
*Coemptio nuptialis quomodo fie-*  
*ret,* 58. a.  
*Cena exequiales,* 132. b. *Plato-*  
*nica,* 138. b. *ferales,* 143. b.  
*centenaria,* 163. a.  
*Cœnaculariam exercere quid,*  
*147. a.*  
*Canaculū quid sit,* 147. a. 293. a  
*Canandis loca hyeme & æstate*  
*quam diuersa,* 295. b. *cœnan-*  
*di tempus olim quod,* 299. a.  
*cœnis panes tantum adhibe-*  
*re soliti qui,* 296. a.  
*Cærus occulsi etiam inter eth-*  
*nicos vestiti,* 185. b.  
*Cogonius Getis qd,* 241. (185. a.  
*Cogi ad comitia qui nequirent,*  
*Cogitata peccata an & quomo-*  
*do punienda,* 80. b.  
*Cognati adulterorum quomodo*  
*& à quo puniri soliti,* 187. a.  
*Cognomēta aliena sumere, qui-*  
*bus quando licuerit,* 181. b.  
*cognomina aliquot Romano-*  
*rum quibus de causis quibus-*  
*dam indita,* 12. b. & 70. b. ex  
*oppidis aut regionibus deu-*  
*ctis, quibus Roma obuens-*  
*runt,* 70. b. *cognomina ex pis-*  
*cibus,* 15. b. *cognomina Her-*  
*culis,* 79. a. b.  
*Cohors militaria qua,* 8. a. 350.  
*a. Polybio, Callisthemi, Ephe-*  
*ro, Gorgia ex quot cōstet,* 351.  
*a. cohors sacra apud Athe-*  
*nas qua & qualibus consta-*  
*ret, ibid. cohorsu Peligna*  
*qualiatela,* 370. b.  
*Cohortes circa litora qui quo-*  
*modo haberi soliti,* 371. a. co-  
*hortes iegionis iusta quot sint,*  
*9. a. seu tata seu cetrata qua,*  
*369. a. urbana quo à legiona-*  
*riis & pratorianis interno-*  
*sferentur,* 371. b. *cohortium*  
*differentia,* 8. a. b. *militaria*  
*& quingentaria quanta va-*  
*riatio,* 354. b. & deinceps.  
*Coi quam impio senes è medio*  
*sustollere soliti,* 115. a.  
*Coire in templis publice in sacri-*  
*ficiu soliti qui,* 382. a.  
*Coitiones oculis facere non*  
*licere,* 185. a.  
*Coitus indiscretus apud quas*  
*olim nationes licitus,* 41. a.  
*Colabrismus quid* 101. b.  
*Colan quidam urinator quan-*  
*tus,* 91. b.  
*Colchi quot pueros & virgines*  
*tribus-*

tribus  
104. a  
Colias in ta  
161 b  
Collatin  
120 a  
Collatinis  
que,  
Collegas con  
lebit,  
Collegum a  
aliquis au  
193. a. col  
Roma pri  
Collem mari  
me quas  
382 b  
Colles Parn  
b. Roma  
Collina por  
mine di  
tribus,  
Colonia à  
differant  
genera di  
Colonides v  
Colophon c  
174. a. C  
oracula  
Colorata b  
imbelles,  
Color deo g  
lor vestiti  
diuersos  
b. & dei  
seu clype  
alii asq  
colorum  
iuxta Pl  
Colubros al  
se quid,

# ALPHAETIC TS

- tributi nomine penderent, *Columba* cuius auspicii quomo-  
do sit, 274 b. cui dea sacra, 141  
do sit, 274 b. ubi aliquando vaticina-  
ta, 319 a. columbam qui pro  
dea venerant, 382 b. tabella-  
riorum vice fuisse. 49 b  
*Columella* unde quidam nun-  
tiosi, 13 b  
*Columna* lactaria, 71 b. colum-  
na in defuncti memoriam eri-  
gi solita ubi. 132 b  
*Coma* cura apud quos. 190 a  
comedetonsio & barba, luctus  
indicia, 128 a. in ignem inte-  
ctio. 131 a  
*Comam* alere aut tendere apud  
quos quid indicet, 128 b. co-  
mam alere qui milites soliti,  
178 a. qui nutrire, 290 a  
in altum protensas quomodo  
femina gererent. 298 b  
*Comati* Galli cur dicti. 209 b  
comatos qui Imperator ma-  
xime odere. 291 a  
*Comedi* ex vicissimis aut comituri  
quid apud quos licebat, 226.  
a. b.  
*Correre* capita Spartana militi-  
bus quid. 311 a  
*Comi* ni Galli quid aliquando  
monstri horribilijs vejum &  
audium. 148 b  
*Comica* scena quomodo in thea-  
tris fieret, 280 b  
*Comitia* Caesar cum populo quo-  
modo pariter, 184 a. comi-  
tia censurata. 181 a. qui  
hic
- Colias* in talorum ludo quid,  
161 b  
*Collatina* porta cur sic dicta,  
220 a  
*Collatinicum* Superbo cognatio  
qua. 315 a  
*Collega* consuli quando fieri so-  
lebat, 117 b  
*Collegium* augurum totum non  
aliquis aut duo ut iudicaret,  
293 a. collegium sacerdotale  
Romae primum quod, 42 a  
*Collem* marinum qui cur maxi-  
me quasi deum coluerint,  
382 b  
*Colles* Parnasi qui & qua, 318  
b. Roma quos, 219 a  
*Collina* porta Roma quo alio no-  
mine dicta, 220 a. *Collina*  
eribus, 25 b  
*Colonia* à municipiis quomodo  
differant, 202 a. *coloniarius*  
genera diuersa, ibid.  
*Colonides* via. 83 b  
*Colophon* cuius regionis urbs,  
174 a. *Colophone* quomodo  
oracula edantur. 312 b  
*Colorare* barbam aut capillum,  
imbelles. 260 b  
*Color* deo gratus, quis, 223 a. co-  
lor vestium militarium apud  
diuerfos quam diuersus, 30 b  
b. & deinceps colores senatorum  
seu clypeorum quam fuerint  
alii atque alii, 369 b  
colorum hominis physionomia  
iuxta Platonem, 86 a  
*Colubros* ab equis depasci, Gra-  
eco quid, 275 b

# INDEX.

- his praesens*, 184 a. *illegiti-*  
*ma*, 185 a. *comitils primus re-*  
*pudiati*, *secundis admisti*,  
 183 a. *comitiis diuersa decer-*  
*nensibus quid fieret*, 183 a. *Comorientium sodalitas apud*  
*ius qui excluderentur*, 85 a. *Aegyptios*, 42 b  
*consularia quomodo* & *per*  
*quos diuersis de causis indici*  
*solita*, *ibid.*, & *deinc. quam fa-*  
*cile perturbarentur*, 182 b.  
*intra urbem non habeban-*  
*tur*, 181 a. *quibus diebus fieri*  
*non licuerit*, 184 b. *quorum*  
*auctoritate indicebatur*, 185.  
*a. comitia v. dissoluerentur*,  
 184 a. *quocunque fulmine*  
*impediti*, 277 b. *comitiorum*  
*auspicandorum mos*, 184 a  
*comitiales dies qui*, 232 b  
*Comitiati tribuni qui*, 184 b.  
 338 b  
*Comitii locus ubi*, & *cuius ety-*  
*mologia*, 83 a. *comitiis calatis*  
*quos tantum tribus interesse*  
*solerent*, 183 a, b. *consularib.*  
*quos interesse decebat*, 183 a.  
*Comitiorum genera quot*, 171 a  
*comitoru princeps qui*, 181 b  
*Comenticulum virga qualis*  
 222 a, b.  
*Commentarienses qui dicti*, 372  
 a. *in fine*.  
*Commercium sine pecunia quo-*  
*modo fiat*, 217 b  
*Commissum ante matrimonii*  
*solennitatem adulterium an*  
*siposte matrimonium fiat*,  
*distuatur*, 175 a, 176 b  
*Comodi superbia quanta*, 70 b  
*Commodo Caesari quomodo*
- sit assenatum in mutandis me-*  
*sium nominibus*, 196 b  
*Commonitio peccantis quare*  
*fiat*, 121 a  
*Comorientium sodalitas apud*  
*Aegyptios*, 42 b  
*communes dii qui*, 324 b  
*communitas uxorum quam*  
*execrabilis*, & *qui tamen*  
*philosophicam introduxe-*  
*rint*, 179 b  
*comedia in quibus ludis exhi-*  
*beri solita*, 359 b. *comedia-*  
*rum genera quot*, *ibid.* *com-*  
*cedorum insigne quod*, *ibi*.  
*compedes Gracia quae quot*,  
 345 a.  
*comperendini dies qui*, 232 a  
*compitalitii ludi quibus diebus cur*  
*& quando instituti*, 360 b  
*compluuiata vites*, 68 b. *com-*  
*pluium*, *ibid.*  
*comus quis*, 101 a  
*Coëna saxa qui habitae*, 305 b  
*concentus diuersorum instru-*  
*mentorum quid notare sole-*  
*at*,  
*conceptiua feria qua*, 258 a  
*concha in montib. vnde*, 265 a  
*conchyliia in arboribus ubi in-*  
*ueniantur*, *ibid.*  
*concilium populi*, 184 a. *conci-*  
*lia aliquot diuersarum nati-*  
*onum quot cõsisterint perso-*  
*nia*, 206 a  
*conciliorum in diuersis regio-*  
*nibus loca olim quae*, 259 a  
*conciliatrices*, 167 b  
*concinnare quid*, 316 b  
*concinnator litum quid*, *ibid.*

# ALPHABETICVS

Concio	quomodo à consule, quomodo à tribuno plebis aduocari solita, 181 a. concionis aduocanda signum quo cantu fieri solitum, 178 a. concionem è libello legere licuisse, 309 a. concionum habendarum varius apud varios mos, 208 b	tur, 124 a	Confliktus aggrediendi aut mos aut caremonia qua, 190 b
Conclamari	vasa, 8 b. conclamari ad arma, quid significaret, 180 a. conclamatio in fauore, 132 a	Confederaciones quibus moribus apud diuersos fierent, 212 b, & deinceps.	Congiaria diuersa quomodo & quibus data, 303 a, b. congiarium quid, 303 a
Concordia	& Saturni templa ubi, 82 b	Congit quot amphoram faciant, 89 b	Coni <sup>a</sup> Cyro vsi quales, 32 b
Concumbere	in epulationibus qui pro more habuerint, 297 b	Conidus centurio quam mirum habuerit cassidis ornatum, ibid.	Coniectura aliquot certa ex somniis qua, 19 b
Concubinarum	apud Persas homines quantus, ibid. concubinas in conuiuia qui adducant, uxores non item, 300 b	Coniuges nudas ad templa ducere soliti qui, 384 a	Coniugium inter diuersas nationes, an & quomodo ratum olim fuerit, 38 b. & deinceps.
Concubitus	promiscuus, 41 a	Coniugii inuendi rationes diuersa apud diuersos, 39 a, b	Coniugii inuendi rationes diuersa apud diuersos, 39 a, b
Concussu	& crepitu armorum quid indicari solitum, 180 a	Conopios Epidauris qui, 206 a	Conopides Hercules, 77 a
Condiendorum	defunctorum mos, 258 a	Conoscere sibi mortem, qui laudati, qui probro duxerint, 315 b	Conscripti patres qui, 205 b
Conditio pacis	aut foederis cum hoste armato quibus vetita, 252 b	Consecrandi caremonia, 351 a	Consecrare quid iniussu populi illicitum. ibid. consecratio alicuius rei quibus verbis, ritibus aut cautelis fieret, ibi consecrationis verba quam oportuerit articulate exprimi, 351 a. consecrationi alicui inzeresse qui vetarentur, 355 a
Confarratio	, 59 b. confarrationis foedus quam fuerit sanctum, 5 a. confarrationis iure matrimonia inire soliti qui, 65 a	Consilii ara qualis, & ubi, 509 a	Fff sedes.
Confessio	facturi rem diuinam, qualis inter ethnicos fuerit, 221 b		
Confessio	vel maximi sceleris apud quos veniam merere-		



# I N D E X

- sedes, 86 a. consilio prauo pu-  
gnantia, etiam si feliciter, po-  
na, 190 a. consilium san-  
ctius, 209 b
- Constantia exempla mira, 50 a
- Constantinus Maximus quanto  
et ab ethnicis et à Christia-  
nis honore affectus, 326 a. b
- Consualia qui fuerint ludi,  
308 b. consualium ludi qua-  
les, ibid.
- Consuetudine mala delectari,  
qui pro pessima re imprecari  
soleant, 165 b
- Consuetudo sepeliendi subdit 9 a
- Consul cui immediate subdit 9 a
- consul et censor poterant et  
pontifices esse, 64 a. consul qua  
cautione seu periculo adiri so-  
litus 45 a. consul se dictatorem  
creans, 117 a
- Consulares provincia quae, 104 a
- Consulatus cum plebe quando  
communicatus, 179 b. consu-  
latus ad plebem deuolutio,  
117 a. insignia, 118 a. quomo-  
do dari solitus, 117 a. consula-  
tum qui prius quam ciuita-  
tem adeptus, 237 b
- Consulis potestas, ius, dignitas,  
honor, maiestas, quae, 45 a.  
117 a. b. et deinceps, 118 b. con-  
suli ante finitum honorem co-  
sularum abrogari licuisse, 5 a
- consulatus nec intra pomeri-  
um non dabatur, 45 a
- Consules sine magistratu alio  
precedente creati, 117 a. à tri-  
buno plebis in carcerem duci-
- potuisse, 249 b. consulem unum  
legitime creatum aliquando  
legitime creaturus aliquando  
alterius nominandi ius ha-  
buisse, 117 b. consules de plebe  
quando creati, 251 b. extra  
urbem et securibus uscum  
fascibus, 45 a. quos simul  
creari soliti, 117 b. ubi, quo-  
modo et quando vota emit-  
tere soliti, 166 a. consulum al-  
ter plebeius quando primum  
admissus, 185 b. consulum vo-  
ta post initum magistratum,  
in Capitolio, 169 a. quomodo  
sententiam rogabatur, 209 a.
- consulum vter alteri prefer-  
retur, aut vter fasces prius re-  
ciperet, 18 a. quomodo eis im-  
peria aliquando ultra annum  
prorogaretur, 120 b. in capue  
cius Romani an et quomodo  
ius ipsis fuerit, 118 a. consuli-  
bus statim à creatione quid  
agendum, ibid.
- Consultandi inter pocula morum  
qui habeant, 297 b
- Consus quis seu cuius rei deus  
308 b
- Consuuius pater quis, 23 a
- Conopios Hercules ubi, 77 a
- Conops quid significet, 21 a
- Contubernium quid sit, et ex  
quo constet, 8 a
- Contumelia à quibus ut da-  
cult, 21 a
- Conuentus clauastini uocati,  
185 b. conuentus Hispania  
olim qui et quos, 104 b, con-  
uentuum aliquot in diuersis  
nationibus

consent  
rum et  
173 b  
Conuerter  
da, 20  
Conuicia  
verbu  
inflat  
inacere  
paua qu  
Conuincit  
morum  
296 a. co  
plurimi  
quod-29  
ueniens  
ret.  
Conuincit  
res genti  
le, 295  
magnis  
253 a.  
auspicar  
rundam  
cui poss  
b. eoru  
76 b  
Copaides  
offerre so  
Copia mag  
qua.  
Copaides de  
Cepotinus  
ambitu  
153 a  
Corallio q  
bello ori  
qui va  
66 a

# ALPHA PETI CVS.

nationibus loca qua. 258 b.

conuentum aliquot publico.

rum & celeberrimum descriptio.

173 b

Conuertens fortuna qua olim di-

sta, 20 b. eius ades, ibid.

Conuicia apud diuersos quibus

verbis fiant. 245 a. quomodo

instar iocorum in triumphā

res iacerentur. 333 b. conuicti

pæna que. 343 b

Conuiuatum unius mensa nu-

merus apud diuersos quis.

296 a. conuiuia paucissimi &

plurimi in eadem mensa.

quot. 296 a. conuiuia serius

ueniens quomodo plecti sole-

ret. 301 a

Conuiuandi caremonia seu mo-

res genibus diuersis olim qua-

les. 295 b. conuiuando qui de

magnis rebus agere soleant.

253 a. conuiuia à quo cibo

auspicari solita. 138 b. quo-

rundam quam longa. 298 a.

cur post funus geri solita. 132

b. eorum mos in sacrificiis.

76 b

Copaidem coronatam qui diis

offerre soliti. 142 a

Copia magna à paruis delecta

qua. 380 b

Copides dena. 297 a

Coponius quam leui de causa

ambitu damnatus. 137 a.

153 a

Corallio qui galens & scuta in

bello ornent. 32 b. corallium

qui vates proprie ferre soliti.

66 a

Corbana quid.

56 b

Corbes, onerariarum nauium

insignia. 179 a

Corbulonis in cohortem hosti ce-

dentem pæna. 74 a

Corculorum cognomen quibus

datum. 14 a

Corculum unde Scipio dictum.

14 b

Corcyrium quid. 179 a

Corde, alias Crocodile quid.

28 b

Cordis auspicia qualia. 307 a.

cor in extis deesse, quid. 307 a

cordis parui aut grandis omi-

na ibid. cordi qua potissimum

vires insint. 308 a

Cordus cur quis cognominatus

15 a

Coræbi sepulchrum. 72 b

Corianos quid. 246 b

Corinna quam fuerit insignis

poeta & quoties Pindarum

publice vicerit. 364 a

Corinthe quot meretrices in quo

templo proflare solerent, ibid.

Corinthiacæ moneta qualis,

218 b. Corinthiorum sepulch-

ra. 116 b. titulus. 27 b. Corin-

thus quam sit nobilitata me-

retrictus. 279 b

Coriis bouum qui pro nummis u-

si. 218 a. coriis piscium aut ser-

pentum qui pro vestibus usi.

289 a. corio duro qui in pra-

liis munirentur. 272 a

Coriolani nomen unde. 62 b.

& 69 a

Cornelia Gracchorum mater

quam à viro amata. 28 a. Cor

Eff 2 nelia

# INDEX

nelia tribus unde. 26 b  
 Cornelius Gallus quorum pri-  
 mus fuerit pates. 5 b  
 Cornelius Sylla primus crema-  
 sua Roma. 114 b. legum Ro-  
 manarum euerfor. 157 b  
 cornicines quando militia cane-  
 re soliti. 178 a  
 cornicularii qui. 372 b  
 cornicis sepulchrum circa Myri-  
 dis paludem quale. 353 b  
 cornicum natura. 58 a. cornix à  
 sinistra cuius ominis. 274 a.  
 nuncii vice cui regi fue-  
 rit. 46 b. quam olim felix nu-  
 ptiis contrahitur auspiciis.  
 57 b cornicis augurium quo a-  
 lio augurio impediatur 294 a  
 cornu dextrum qui praefert si-  
 nistro, & contra. 192 b. cor-  
 nu dextrum in quo differat à  
 sinistro. 192 b. cornua & tu-  
 ba simul canentes, quid in-  
 nuere soleant. 178 a. cornuum  
 canens quid innuere solitus  
 178 a. cornua in praelio qua.  
 350 a  
 cornuta Venus ubi. 141 b  
 coracbi sepulchrum ubi, &  
 quam illustre. 72 b. quid pri-  
 mus in Olympia assequutus.  
 260 a  
 corolla conuivialis à quibus pri-  
 mum inuenta. 296 b  
 corona cinica quo auspicio con-  
 dita, & unde dicta. 275 b  
 corona qua matrona donari  
 solita. 297 b. corona à cali-  
 gula excogitata. 228 a. à Ve-  
 spasiano templis dicata. 223 a.

sponfarum ex quibus herbia  
 fieri solita. 58 b. coronam tri-  
 umphantis quis quomodo in  
 curru triumphali teneret 333  
 a corona triumphantium quo  
 modo vel in curru, vel quo  
 post triumphum ferrentur. i-  
 bid. unde fieri soleant. ibid. co-  
 ronarum militibus dari soli-  
 tarum species quot. 227 b  
 coronarium aurum cui quomo-  
 do daretur. & à quo tandem  
 sublatum. 334 a  
 coronata qua uictima procedere  
 soleant. 143 a. coronatas oues  
 ante se agere qui solerent.  
 357 b  
 coronatus epulari quibus fami-  
 liare. 296 b. coronatos incede-  
 re ubi & quando & quibus  
 vulgo licitum. 46 b  
 corporum defunctorum cura  
 varia apud antiquos. 124 b  
 quo ritu olim cremarentur.  
 127 b. & deinceps. quo conde-  
 bantur. 119 a  
 corpus prore an & quomodo ad-  
 dici debeat. 243 a  
 corse quam sint crudeles. 214 b  
 corticibus arborum qui pro ve-  
 stimentis vsi. 288 b  
 coruini nomen unde. 13 b  
 coruncanus quomodo in ciui-  
 tatem venerit. 202 a. corun-  
 cani unde in ciuitatem voca-  
 ti. 203 a  
 coruus, qualis supplicii locus  
 apud Thesalos. 121 b. coruus  
 quid portendat. 274 a. cor-  
 uo Romani quomodo exe-  
 quias

quias face-  
 pullos suos  
 nidum ve-  
 274 a  
 Corycaum e-  
 Corynephori  
 lites. 171 a  
 quibus op-  
 Coryntheque  
 173 b  
 Cossinius vi-  
 Cossini creten-  
 218 a  
 Cossi quid sin-  
 cognomini  
 Cossi vinolen-  
 cotiarum no-  
 coturnus q  
 cotraffibis q  
 cotula quo  
 89 b  
 coturnicula  
 cotyamin  
 162 b  
 cotyle quid r  
 zylam q  
 86 b  
 coninum q  
 crassus ad  
 proficisci  
 reio excec  
 dines qu  
 gentiam  
 crassus q  
 semel in  
 b. crass  
 346 b.  
 zia inui  
 salus ac  
 crasso

# ALPHABETICVS.

quias fecerint. 353 b. cornum  
 pullos suos deuorare, & in craterere regio quibus daretur a-  
 nidum reliquias ferre, quid. 272 b  
 274 a  
 Corycaum esse quid. 279 b  
 Corynephori cuius tyranni satel-  
 lites. 371 a. corynephori qui à  
 quibus appellati. 160 b  
 Corytus qua cuius regionis vrbs.  
 173 b  
 Cosconius vicus. 83 a  
 Cosmi cretensibus quid. 117 b.  
 238 a  
 Cossi quid sint, & cur quidam sic  
 cognominati. 13 a  
 Cossi vinolentia qua. 366 b  
 Costarum nomen unde. 14 b  
 Cothurnus quid sit. 278 a  
 Cotrasibisi quid. 136 a  
 Cotula quot uncias contineat.  
 89 b  
 Coturnicum & gallinaceorum  
 certamine qui ludere soliti.  
 162 b  
 Cotyle quid vasis sit. 136 b. co-  
 tylyam quot uncia faciant.  
 86 b  
 Couinum qui. 109 b  
 Crassus ad Parthicum bellum  
 proficiscens, quomodo ab Ar-  
 teio execratus. 265 b. crassus  
 diues qua ex re popularem  
 gratiam aucupatus. 365 a.  
 Crassus orator quam egregio  
 semel in iudicio confusus. 378  
 b. crassi domus Roma ubi.  
 346 b. ambitio & arrogan-  
 tia inuidiosa. 3 b. eiusdem re-  
 saluatio quam officiosa. 94 a.  
 crasso quid auspicii fuerit,  
 castra bis fulmine icti. 272 b  
 craterere regio quibus daretur a-  
 pud Scythas bibere vinum.  
 229 b. crateri militare insi-  
 gne quale. 177 b. craterum or-  
 do in epulis quis. 298 b  
 Cerates Diogenis sectator arbiter  
 iurgiorum inter propinquos.  
 197 b (139 b  
 crateris paupertas quanta.  
 cratis fluiuii potum quales facias  
 capillos. 191 b  
 creandorum regum ratio diuer-  
 sis nationibus quam varia.  
 238 b. & deinceps.  
 creatio pontificum à collegio ad  
 populum per quem & quando  
 translata. 64 b  
 creditores quam olim saeuirent  
 in debitores. 343 a  
 creditum praestituta die non sol-  
 uentis, quam crudele apud  
 Indos supplicium. ibid.  
 cremandi cadauera Roma mos  
 unde & cur introductus. 114  
 b. cremandi corporis mortui  
 ritus ac caremonia qua. 130  
 a b cremare corpora cur qui-  
 busdam fuerit nefas. 382 b.  
 cremari in funere soliti qui &  
 qui non soliti. 130 b  
 creophagorum in circumciden-  
 dis mulieribus mos. 97 a  
 Crepi quare dicti luperci.  
 212 a  
 crepida quales calcei. 287 b  
 creta notari, quid. 124 a  
 cretenses inter auxilia Romano-  
 rum mercede saepe militasse.  
 32 a. aliquando aequi-  
 F ff 3 lam



# INDEX

- lam gestasse.* 177 a. *Cretensium* imprecationes 165 b. *can-*  
*em* in bello. 178 b. *mos* in con-  
 iungendis matrimoniis iuue-  
 num. 195 a. in bello usus. 31 b  
*natura.* 214 a. *Cretensium*  
 pueri quid primum discere so-  
 lit. 100 b  
*Cretes* nescire pelagus quid.  
 279 a  
*Creticus* Roma quis & unde co-  
 gnominatus. 162 a. 59 a  
*Cretum* dea precipua qua. 326 b.  
*Cretum* praefecti quot. 206 a  
*Criminū* rei quomodo fiebant.  
 79 a. ante ius scriptum quo-  
 modopunirentur. 330 a. cri-  
 minum minorum militariū  
 punitio cuiusmodi. 73 b  
*Crinem* nodo stringsere. *Sueuis*  
 quid sit. 291 b. *crinum* mu-  
 randorum astutia ibid. a cri-  
 num in lectu decondendorum  
 mos quis. & apud quos. 128 b  
*crinibus* humū verrere quid.  
 86 b  
*Crisologus* quis olim dicebatur.  
 140 b  
*Crobylon* quid. 48 b  
*Crocodili* à quibus ut numina  
 culti. 40 b. 91 a. 383 a. *Cro-*  
*codili* effigies quid *Aegyptiis*  
 praeferebat. 87 a  
*Crocotus* vestis genus. 40 a. 28 b  
*Croesi* regia ubi. 117 b. *Croeso*  
 quid portanti antequam à Cy-  
 ro caperetur, oblatum. 110 b.  
 149 b  
*Crossus* quid vas sit. 136 b  
*Creton* quorum philosophorum  
 parens 50 b. *erone* salubritas  
 esse quid. 279 b  
*Crotoniata* quam miseranda  
 clade à quibus ad internecio-  
 nem celi. 380 a. quid aliquan-  
 do contra *Loerenses* voverint.  
 165 a. *Croconiasarum* quam  
 confusum esset concilium.  
 206 a  
*Cruci* qui magistratus *Cartha-*  
 gine affigerentur. 190 a. *cruc-*  
*cisci* in sacrificiis canes ubi  
 solerent. 142 b  
*Cruenti* & incruenti victorum  
 quam diuersa pramia. 37 a  
*Cruorem* mutuum lingere qui  
 quai re soliti. 152 b  
*Crupellari* Gallis qui. 372 b  
*Cruri* utrique armillam aeneam  
 quae foemina innectant. 288 b  
*Cruribus* taurorum qui cui deo  
 sacrificent. 340 b  
*Crustumen* orii deus quis. 327 a  
*Crustumenta* tribus à quo nun-  
 cupata. 26 a  
*Crustuminiū* urbs ubi, ibid.  
*Chrystallo* inclusa solis imagine  
 quis pro signo militia usus.  
 179 b  
*Cubitum* differentia. 88 b  
*Cūbitus* quot palmis seu digitis  
 constet. ibid.  
*Cuculli* aut cucullus quorum  
 vestis. 277 b. 285 a. & 288 b  
*Cucurbita* exarefacta quid usus  
 praestent. 163 b. *cucurbita* la-  
 nigera ubi. 199 b  
 Cuique lunonem & Genium  
 qui cur dederint. 325 a  
 Cuiusmodi aliquando monstrum  
 in Epi-

in Epiro  
 Culm  
 89 b  
 Culiciviu  
 do culu  
 Culmo qu  
 iur  
 Culter sac  
 cultuari  
 cultro o  
 molitur  
 sum  
 Cultus deo  
 pietate c  
 diinceps  
 Culullu (ai  
 Cuna qua  
 tyranni  
 Cumanor  
 214 b  
 Cunei qu  
 222  
 Cunctator  
 14 b  
 Cuneu in  
 Cuneu R  
 fieri.  
 Cupedinis  
 Cupezia c  
 Cupido cu  
 gne. 36  
 um deu  
 Cupressu  
 cui sac  
 Curator  
 si preci  
 tores  
 167 a  
 Cur aus  
 causis  
 deris.

# ALPHA PETI Q VS.

- in Epiro captum. 134 b  
 Culeus quot amphorarum sit. 89 b  
 Culiciarius Apollo ubi aliquando cultus. 21 a  
 Culmo qua templa curtegerentur. 344 b  
 Culter sacrificii qualis. 225 b.  
 cultuarii in sacris qui, ibid a  
 cultro eodem ubi & aitis immoletur. & de noxiis supplicium sumatur. 347 a  
 Cultus deorum quanta olim impietate commissi. 183 b. & deinceps.  
 Cululli (alias cululi) quid. 271 a  
 Cuma quam vafre Aristodemi tyrannide librata. 112 a  
 Cumanorum stoliditas quanta. 214 b  
 Cumei quando adulteras puniant. 176 a  
 Cunctator cur quidam dictus. 14 b  
 Cuneis in aciebus vsi qui. 192 a  
 Cuneus Romanorum qui solitus fieri. 193 b  
 Cupedinis forum. 71 b  
 Cupezia calcei tibicinum. 288 a  
 Cupido cum sagittis, cuius insignis. 369 b. quorum principum deus. 326 b  
 Cupressus arbor feralis. 133 a.  
 cui sacra. 222 b  
 Curatores viarum Athenis quātiprecii fuerint. 145 b. curatores urbi quot praefuerint. 167 a  
 Cur author huius operis relictis causis forensibus quieti se dediderit. 334 b  
 Curetis qua dea. 327 a  
 Curia per se, quid sibi velit. 24 b. curia Athenarum quam multiplices. 25 a curia in decurias diuisa. ibid. curia olim Roma quot. 24 a. curia & curiones Romae. 25 a. veteres ubi, ibid. earum genera duo. 24 b. eas lustrandi ratio. 313 b. singulis quot praepositi flamines. 347 a  
 Curia comitia qua, & quomodo indicerentur. 183 a  
 Curia leges unde lata. 376 a  
 Curiaarii unde Romam vocati. 255 a  
 Curiones quarum curiarum praepositi appellati. 25 a. unde vocati. 14 a. & 25 a. Curionis theatrum quale. 244 a  
 Curiositas Aegyptiorum in dignoscendis hostiis puris quantitas. 1412  
 Cuius Dentatus quam vili & paruo visitaris. 139 a  
 Currus nuptialis. 59 a  
 Curules magistratus duos eodem anno habere non licebat. 189 b  
 Currum ex aduerso nitentem quis uno digito repulerit. 246 a  
 currus quis primum triumphantis. 332 b. currum diuulsa aliquot species seu vocabula qua. 109 b. curribus quagentes in praliis utantur. 375 b  
 Curfandi circum altaria in sacrificiis caremonia qua. 226 b  
 Cursores aliquos insignes. 90 b  
 Fff 4 cursoris

# INDEX

- cursoris nomen unde Papyrio*  
*obuenerit, 14 b. cursores ala-*  
*riuspennis, 46 a. cursu qui va-*  
*leant potissimum, 90b*  
*Custodes legum Tyberio quid,*  
*237 a*  
*Custodes seu latrones quot qui*  
*principes olim habuerint,*  
*271 a*  
*Custodia quomodo in triumphis*  
*traderentur ad necandum,*  
*332 a*  
*Cutes hostium qui quomodo tra-*  
*ctare consueci, 304 a. pro veste*  
*seu tegmine qui his vsi, 31a.*  
*289 a*  
*Cyathi L. Crassi oratoris preci-*  
*osi, 136 a*  
*Cyathis ars qua, 345 a*  
*Cyathus quid seu quantum, 89b*  
*Cybele quo alio nomigo dicta,*  
*325 b. cybelem qui nummis*  
*incusserint, 218 b. eius cogno-*  
*mina diuersa, 327 a. Cybeli*  
*porca sola immolari consue-*  
*uit, 141 b. cybelis sacerdotum*  
*ornatus praefectum apud Sue-*  
*uos, 68 a, b*  
*Cymbium aut cymbium quale po-*  
*culi genus, 136 a*  
*Cyborum quid, ibid.*  
*Cyclas quorum vestis, 267 b*  
*Cyclius modulus qualis & quo-*  
*rum, 178 a*  
*Cyclopes unde geniti, 77 b. cy-*  
*clopes apud Romanos quis se-*  
*cundum quosdam cognomi-*  
*natus, 13 b*  
*Cycnus qualium nautis auspi-*  
*ciorum sit, 274, a*  
*Cydonum laus, 32 a*  
*Cylibantum quid, 29 b. &*  
*295 a*  
*Cyllararium quid, 72 a*  
*Cybalis qui militia utantur,*  
*178 b*  
*Cymbium vasis genus, 136 b*  
*Cynasarges, 57 b. 77 a. 74 b*  
*Cynofarges Athenis quid, 135 a*  
*Cynofurci qui dicti, 27 b*  
*Cypellum quid vasis sit, 136 b*  
*Cyphela quid vasis sit, ibid.*  
*Cypriarum virginum impudi-*  
*citia, 40 a. cypriorum dea*  
*praeputia qua, 326 b. cyprio-*  
*rum principis prerogativa A-*  
*thenis qua, 27 a*  
*Cypris qua dea cognominata,*  
*327 a*  
*Cyprius vicus quis, & cur ac*  
*unde dictus, 61b. 82b.*  
*Cyrenensium mos in sacrificiis*  
*Saturni, 93 a*  
*Cyrenaorum lex de locustis, 124 a*  
*Cyruus qualem hymnum quibus*  
*diis milites suos in ipso praelii*  
*aditu canere iuberet, 191 b.*  
*quantia strage à Tomyri re-*  
*gina occisus, 380 b. quo con-*  
*tra Artaxerxem (lege, si vis*  
*Astygem ) colore in bello v-*  
*sus, 31a. quomodo expositus*  
*& educatus, 110a. quomi-*  
*litia vsus signo, 177 b. quo-*  
*modo sepeliri voluerit, 332 b*  
*quos, & quomodo tabella-*  
*rios suos disponeret, 46 a. cy-*  
*ri calamitas quo portento*  
*prae monstrata, 148 a. consili-*  
*um de optimo milite deligen-*  
*do 30 b.*

*do, 30b. di-*  
*b. 74 a.*  
*ercitium*  
*imperium*  
*nes, 312 a.*  
*bernaculi*  
*litum, 18*  
*rio semini*  
*fortium,*  
*aliquand*  
*exum p*  
*gatum,*  
*cyprius vi*  
*cynaorati*  
*infantibus*  
*cythera Lac*  
*repremer*  
*cytheron m*  
*cyziceni es*  
*ladi aliq*  
*b. eorum*

*D* Actisim  
*Dacor*  
*ies amim*  
*Dactylorum*  
*diduxit Gr*  
*Dactylus*  
*Damones P*  
*Damonum*  
*230 a*  
*dactylorum*  
*Dama quo*  
*men,*  
*Damiatris*  
*336 b*  
*Damium*  
*Damnand*

# ALPHABETICVS.

do. 30b. disciplina militaris 31  
b. 74 a. & 191 a. b. 192 a. ex-  
ercitium militare. 18 a. cyri  
imperium, quos habuerit fi-  
nes. 312 a. cyri in castris ta-  
bernaculum quomodo fieri so-  
litum. 18 b. cyri quales de Da-  
rio somnium, & quos euentus  
fortisum. 171 a. cyri tessera  
aliquando qualis. 179 b. cyro  
exuium per quas aues presi-  
gnatum. 274 a  
cyriippus unde quis dictus. 70 b  
cyrnaorim mos in educandis  
infantibus quis. 98 b  
cythera Laconia insula quo one-  
re premeretur. 204 a  
cytheron mons ubi. 318 b  
cyziceni cuiusmodi bouem Pal-  
ladi aliquando obtulerint. 143  
b. eorum dea qua. 326 b

## D.

**D**acisiani claudio qui. 374 a  
Dacorum in male pugnā-  
tes animaduerso qualis. 74 a  
Dactylorum quid. 136 b  
dederunt Gracis quid. 66 b  
Daduchus quid. 66 a  
Damonas Platoni quid. 325 a.  
Damonum varia apparitiones.  
230 a.  
daxuadamis quid. 246 b  
Dama quorum apud Syros no-  
men. 160 b  
Damiatris & Damia quid.  
336 b  
Damium sacrum quod. ibid.  
Damnandi apud Romanos

quam varii modi. 122 a. b.  
damnatorum consanguinei,  
licet infantes, ubi cum dam-  
natis ipsi plecterentur. 123 a.  
damnationis notula seu litera  
qua. 124 a. damnatorum poe-  
na in decimum semper diem  
dilata. 126 a. damnatorum  
bona publicari solere. 166 a.  
damnatus voti quis. 165 a  
damnatorum corpora qui be-  
stis obiciant, non sepeliant,  
353 a

Darici stateres quorum nummi.  
218 b

Darius quali in castris militari-  
bus signor usus 179 a. quantia  
clade ab Alexandro victus.  
381 a Darii primis felicitas ac  
solertia 171 b. Dario quo au-  
gurio regnum Persarum pre-  
diuinatum. 171 b

Damnii cur semper candido ve-  
stiti abstineant. 292 a

Dauus & Geta quorum Athe-  
nis nomina. 162 b

Dea nullam effigiem habentes  
qua. 219 b. à quibus potissi-  
mum iurando testarentur.  
268 b

Deambulare à cæna quis potis-  
simus solitus. 300 a

Debitores quæque crudeliter ex  
qua lege tractarentur. 343 a

Decaduchus quid. 152 b  
Decas quid carceris Sparta fue-  
rit. 122 a

Decedere cui de via. quid. 84 a  
Decem ut figurentur. 91 b

Damnum seruicium leuius erat  
Fff 5 seruici-



# I N D E X.

- seruitium* apud Romanos quod. 66 a  
*quam captorum.* 160 b  
*December* cui dea sacer. 169 b.  
*Decembres* idus cui rei sacra. 155 b  
*Decem cohortes* legionem iustam efficere. 8 b  
*Decem iugi curru* qui aliquando aurigarit, ac victor fuerit 292 b  
*Decemmatrus* 93 b. 155 a  
*Decempeda.* 74 b  
*Decemviri Atheniensium* qui. 152 b. *quam diuersi diuersis temporibus creati.* 149 b. 151 b. 338 b. *decemviri creati,* quot annis Roma consulibus caruerit. 250 b  
*Decennali exilio aut quindecennali* qui plebarentur. 157 b  
*dux* lexus quid. 246 b  
*Decima fructuum Herculi* vouebatur. 165 a. *decima praeda* quomodo voueri soleat & exolui. 165 a. *decima seminum* ex agris, quibus olim darentur. 204 b  
*Decimani* qui. 374 a  
*Decimi* prenomen unde. 355 a  
*Decimum* quemque immolandum vouere, quibus olim peculiarare. 166 a  
*Decius Brutus* cuius filius ob adulteram matrem habitus 315 a  
*Decosthoribus* certa in theatris loca praestituta. 282 a  
*Decoris* in scenis obseruatio quanta. 359 a  
*Deersum Pontificium* ratum 279 b.

*diſi.*  
*Deiſcand* i  
*nos conſu*  
*Deiſcra de*  
*Deiſtari ſto*  
*Delatores* d  
*dignitat*  
*bui qua*  
*ibit*  
*Delia hab*  
*minari ſo*  
*Delir quo ali*  
*b. Deli qu*  
*moriatur*  
*naſcatur.*  
*Delinea ora*  
*omnibus*  
*liaca ſori*  
*renſur.*  
*reuerent*  
*Delicia non*  
*modo pun*  
*Delos quam*  
*ſibus olim*  
*Delphica S*  
*ribus vi*  
*uſa qu*  
*phici ter*  
*qualis.*  
*Delphin cu*  
*ſigno. 31*  
*ſigno na*  
*phimus h*  
*rum nu*  
*218 b*  
*Delphis qu*  
*ii. 55 b*  
*vbi.*

# ALPHABETICVS.

- dicti. 185 a  
 Deificandi aliquem apud Romanos consuetudo quæ. 325 b  
 Deicere de ponte quid. 299 b  
 Deiotari thesaurus ubi recondi solebat. 55 b  
 Delatores à quibusdam quam dignetractati. 237 a. de aiori bus qua premia constituta. ibid.  
 Delictu habendo qui primi nominari soleant. 146 b  
 Delos quo alio nomine dicta. 519 b. Deli quomodo & cur neque moriatur quisquam, neque nascatur. 320 a  
 Delinca oracula quanto reliquis omnibus apertiora. 320 a. Deliacæ sortes quanti olim haberentur. 319 b. Deliaci templi reuerentia quanta. ibid.  
 Delicta non consummata, quomodo punienda. 88 a. b  
 Delos quam sancte ab Atheniensibus olim habita. 320 a  
 Delphica Sibylla quibus temporibus vixerit. 149 a Delphica vasa qua dicantur. 29 a Delphici templi situs seu locus qualis. ibid.  
 Delphin cuius olim in clypeo in signe. 369 b. Delphini sub signo nati quales. 90 a. Delphinus hominem vehens. quorum nummis olim incussus. 218 b  
 Delphis quorum thesauri crediti. 55 b. Delphos urbs qua & ubi. 318 b  
 Delubra olim celebra qui. 321 b  
 Deluentinus quorum deus. 327 a  
 Delus ad quid à Græcis semper vsa. 55 b  
 Demadis iu Draconis leges quale apophthegma. 124 b  
 Demaratus Corinthio electus, Roma quid. 238 b  
 Demarch<sup>9</sup> Neapoli quid. 238 a  
 Demetria cuius dea festa. 262 a  
 Demetrius quarum regia. 128 b  
 Demetrii curiositas in videndis sacris visu illicitu. 155 b. erga patris flagitia pudor, quid patri profuerit. 80 a. libido. 39 b. Demetrii Poliocretus in ocio studium seu oblectamentum. 161 b. Demetrii tessera 179 b. Demetrio quid honoris desreuerint Athenienses. 169 b  
 Demiurgus quid. 117 b. 238 a. Demiurgi Acheis, & quot. 206 b  
 Demochares unde dictus. 70 b  
 Democrates Tarentinus quid. 238 a  
 Democratia quid. 239 a  
 Democræti ad imbres excisandos documentum. 219 b  
 Demosthenes ad quod aliquando asylum confugerit. 160 a cur Arges à serpente cognominatus. 70 b. quam fuerit blefus. 351 b. Demosthenes in clypeo cuiusmodi in signe 369 b. vestitus. 289 a  
 Demyli filius quomodo & quoties olympia vicerit. 260 a  
 Denarius numerus quomodo per

# INDEX

- per dextram insinuatur.* 91 b  
*denarius nummus,* 89 b. *denariorum genera quam diuersa.* 241 b  
*Denicales feria qua.* 132 a  
*Dens in sternutando cui excus-  
 sus.* 102 a. *dentati cuiusdam  
 laus.* 1 b. *dentati cur quidam  
 dicti.* 14 a. *dentes equi vno di-  
 gito excutere solitus quis.* 246  
 a. *dentes nascendo qui habuis-  
 se ferantur.* 14 a  
*Deorum ara suarum arborum  
 frondibus ornanda, non alie-  
 narum.* 124 b. *cuiusque suavi-  
 tatis & sacra.* 140 b. *deor-  
 um deorum venomina, co-  
 gnomina, potestas, differentia  
 qua.* 324. 325. *extra urbem  
 templa qua.* 56 b. *deorum i-  
 maginibus naues insignita.*  
 179 a. *deorum mater Rheia*  
 325 b. *iuxta Varroem mil-  
 lia quot.* 324 b. *deorum no-  
 mina, in quorum singulari  
 tutela urbs esset, eum palam  
 facere non liceret* 329 b om-  
 nium simulacra Roma ubi  
 fuerint. 344 b. *deorum qua  
 habita in epulis ratio.* 297 b.  
*ridicula imagines ubi* 92 a. *deorum simulacris cur vin-  
 cula adnexa.* 212 b. & 326  
 b. *deorum species Platoni  
 quot.* 325 a  
*Depesta quid.* 136 b  
*De ponte deiicere.* 278 b  
*Depontani senes qui & cur sic  
 dicti.* 185 a  
*Deposuum abiurantis poena,*
- 343 a  
*De prepositionis natura.* 216 a  
*Deprecari quid sit* 215 b. & de-  
 inceps.  
*Deprensio extra ordinem à Scipi-  
 one quomodo castigati.* 32 b  
*Derbices quam seueri vel crude-  
 les potius fontibus plectendis.*  
 124 a. *Derbicum in parentes  
 pietas summa qua & ea quam  
 impia.* 115 a  
*Decreta, quam menstrosa dea.*  
 213 a  
*Desertores quam seuerè à diuer-  
 sis imperatoribus puniti.* 73 a.  
*deseruisse signum militare  
 quantum scelus.* 177 b. *deser-  
 rentis aciem, & militare vo-  
 lentis ubi eadem ratio.* 146 a  
*Desides aut segnes ubi & quo-  
 modo multari solerent.* 144 b  
*Designatores in funebribus ludis  
 qui dicerentur.* 361 a  
*Despectissimi inter milites qui.*  
 372 b  
*Desultoriis equis duobus qui in  
 praeliis vrantur.* 375 a  
*Deucalion & Pyrrha cessante  
 diluuii quod oraculum consa-  
 luerint.* 319 a  
*De via decedere.* 84 a  
*Deum urbis nominare, nefas.*  
 92 b  
*Deunx quid.* 2 a  
*Deurari à crocodilo, quibus  
 magni muneris locohabitu.*  
 383 a  
*Deuotio qua dicta.* 69 a. *deuotio  
 à principe diis, qui trafla-  
 rentur.* 166 a. *deuouendi ra-  
 tio &*

tio & qu  
 Dentorug  
 Dextans qu  
 Dexteriore  
 mactare  
 Dextra v  
 ptia in  
 capiti  
 non in  
 & in  
 qu.  
 Dura aut  
 ibid dext  
 effigies qu  
 dextra ej  
 nes quid  
 signum fi  
 a. ad des  
 locari  
 capiti  
 immole  
 xru in  
 quomod  
 pede nu  
 pralient  
 an in  
 eius. 27  
 nistro q  
 192 b  
 Diachrei  
 Diadema  
 47 a reg  
 qual. q  
 quorum  
 demata  
 qual  
 Diadem  
 causa  
 Dialia cu  
 Diali f

# ALPHABETICVS.

tio & qua per solutio, 166 a 148 b. Dialis flamen unde  
 Deutoruga qualis vestis, 287 a dictus, 347  
 Dextans quid, 2 a Diamantes qua tribus dicta,  
 Dexteriore biga equum qui cui 27 b  
 mactare soliti, 142 a Diampareo cuius oppidi porta,  
 Dextra utrinque data ubi nu- 221 a  
 ptie inire soluta, 58 b. dextra Diana ades Roma viris cur  
 capitis pars quibus comata sit in accessu, 167 b. Diane E-  
 non sinistra, 290 b. dextra phesia flamen qualis, quove  
 & sinistra regiones augurib. nomine fuerit, 349 a. Diane  
 qua, 293 a. b nomen a quibus Minerva  
 Dextra autoritas, 86 b. religio. detur, 327 b. Diana Persica  
 ibid. dextra digitis expassis quid offerri solitum, 142 a.  
 effigies quid pra se ferat, 87 a Diana Persica phanum qua  
 dextra effigies apud Lingones olim religiosum putaretur,  
 nes quid innuat. ibid. dextra 321 b. Diana quod animal  
 signum ferre, Syris quid, 254. dicatum, 142 a. Diana sacra  
 a. ad dextram seu ad sinistra dies qua, 155 b Diana sacra  
 locari, 86 b. dextras nuptura apud Athenas obi-  
 captiuorum qui quomodo diis bant, 40 a  
 immolens, 383 b. dextras de- Diarectum quid 283 a. Diare-  
 xtris in foederibus iungere qui bid.  
 quomodo soliti, 253 b. dextro Dianlus, 89 a. 162 a  
 pede nudo, non sinistro qui Dibapha purpura qua, 286 a  
 praelientur, 375 a dextrum Dicanda ara seu statuae mores  
 an sinistrum in auspiciis feli- Gracis qui, 351 a  
 cius, 272 a dextrum cornu si Dicet in senatu quam diu dice-  
 nistro qui longè pratulerint re continuo licuerit, 209 a  
 192 b Dicere ius ad assen, quid, 279 a  
 Diachrei, Athenis, 180 a Dichalea, 242 b  
 Diadema Alexan. Magni quod Dicondyli digiti qui, 245 b  
 47 a. regium, cuiusmodi aut Dictator e plebe primus qui,  
 quale, quod olim fuerit, 47 a. 239 a, 370 b. quanta apud  
 quorum in insigne, 64 b. Dia- quos fuisse potestatis, 239 b.  
 demata diuersorum regum quibus de causis crearetur,  
 qualia, 47 b 9 a. quomodo diceretur, a quib.  
 Diadematus quis Roma qua de bus quo loco & tempore, 10 a,  
 causa cognominatus, 47 a 116 b, 239 b. dictatoris etymo-  
 Dialia cuius festa, 143 b, 262 a logia qua, 239.  
 Diali flaminis munera qua, dictatoris instar qui quates-  
 74



# INDEX

- ut fuerint apud externos 238 a.  
 dictatoris qua quantave in omnes etiam consules potestas 239 b  
 Dictatorian & quatenus equo vehi liceret 240 a. dictatori multam irrogare quis potuerit 249 b. dictatori quot lictores cum fascibus & securibus adesse soliti 45 a. dictatorem à consule, ubicunque esset, dici consueisse 9 b. à populo. & è plebe dictum aliquando fuisse 239 b. dictatore creato, quorum magistratum potestas esset. 5 b duo quando & qui simul fuerint 10 a  
 Dictatura unde Romam tra ducta 238 a. dictatura Cæsaris & Sylla quales 230. dictatura tempus præsistit quod 240 a. dictaturam quot mensibus tantum genere licitum 10 a  
 Dictoria in Iulium triumphantem iacta quam scda 333 b  
 Dicto veniam postulare quando veteres solebant. 280 a  
 Dictynna qua quibus dea 327 a  
 Didoni soror quomodo à Roma nū pro dea coli solita 154 b  
 Didymus cur testiculus iussus 176 b  
 Dies olim siue breui, siue longa quot semper esset horarum 234 b. & deinceps. diei initia apud diuersos quam diuersa 231 b partes olim qua & quot 234 b diem dicere quid, & quomodo seu à quibus id fieret 125 a. diesatri 61 a fausti & infausti qui 231 b manibus sacri 232 b. matrimonio contrahendo liciti seu illiciti qui 61 a. quibus senatum haberi non liceret, qui 211 a. quot annum faciant Persis 168 a. Sigillariorum qui 111 a. dierum aliquot differentia 231 b. & deinceps. obseruatio à quibus impune contempta 34 a. atrus & infaustus nec sacra facere licuisse ibid. diebus singulis quis aliquando nouis annulis usus 88 a. dies eisdem eadem de causa huic latos illi tristes esse 232 b. & 233. a eisdem diuersorum annorum eisdem & faustos & infaustos fuisse 234 a. dies octauus cultura agrorum apud veteres impendebatur, nonus urbanis rebus 138 b  
 Diffarratio 59 b  
 Differenda sententia notula iudicibus Romanis qua 124 a  
 Differentia inter voces aliquot consignificatinas 156 b. 337 a  
 Differentia vestitus patricii & Senatorii 286 a  
 Difficultas quorundam principum in salutando aut resalutando quanta 84 b  
 Diffidii ara Roma ubi 346 b  
 Digamia quibus olim vetita 348 b  
 Dignus medius cur dicatur infamis 345  
 famis 345  
 nulus qui 146  
 digi 149 b  
 mi effici 149 b  
 cui deo 149 b  
 pedu 149 b  
 totum 149 b  
 quoniam 149 b  
 Gna no 149 b  
 dignis qu 149 b  
 dia. digi 149 b  
 dus 149 b  
 Digladiani 149 b  
 300 a. 149 b  
 pugna cu 149 b  
 tur 149 b  
 Dignus qui 149 b  
 cetur. q 149 b  
 Di à salu 149 b  
 43 b. Ge 149 b  
 nocentes 149 b  
 nuptiaru 149 b  
 qui quib 149 b  
 ri vetiti 149 b  
 Roma colu 149 b  
 Roma ei 149 b  
 rum gen 149 b  
 382 b. D 149 b  
 lam non 149 b  
 sua fuisse 149 b  
 a 149 b  
 Dimacha q 149 b  
 Dindymen 149 b  
 319 b 149 b  
 Dindymen 149 b  
 Diabolus 149 b  
 Dioclesiani 149 b  
 am 326. 149 b

# ALPHABETICVS.

- famis 345 a. digito medio an-  
 nulos qui dent, qui non dent  
 246 digitorum attollere quid  
 149 b. digiti minimo proxi-  
 mi officium quod 87 a. digiti  
 cui deo sacri 85 a. digitorum  
 pedis nomina qua 235 b. digi-  
 torum quinque suum esse cui.  
 que nomen 246 a. singulorum  
 Græca nomina qua ibid. b.  
 digitis qui maxime valuerint  
 ibid. digitis micare qualis lu-  
 dus 162 b  
 Digladiari à conuiuio qui soliti  
 300 a. digladiatorum saua  
 pugna cur Roma admittere-  
 tur 361 a  
 Dignus qui cum in tenebris mi-  
 cetur, quid 259 a  
 Di à salus nominari soliti qui  
 43 b. Germanorum qui 383 a  
 nocentes cur honorati 21 a  
 nuptiarum præfules 60 a Dii  
 qui quibus in iurando testa-  
 ri vetiti 267 b. & deinceps.  
 Roma coli permissi 186 a  
 Roma cæci qui 88 a. varia-  
 rum gentium quam varii  
 382 b. Dii duobus unam cel-  
 lam non dicari 351 a singulis  
 sua fuisse sacra 221  
 a  
 Dimache qui 372 a  
 Dindymenum oraculum quale  
 319 b  
 Dindymena dea qua 326 b  
 Diabolus 242 a  
 Diocletianus quomodo deus fa-  
 ctus 326 a. eius milites quales.  
 384 a  
 Diodori sententia optima quam  
 agere prauauerit in senatu  
 125 b  
 Diocetes 238 a  
 Diogenes Cynicus quomodo ser-  
 uum fugituum castigares  
 158 b. ubi & cur infaciem se-  
 pulchrum 116 b. 352 b. quantum  
 lo contentus vixerit 579 a  
 Diogenis in victores olympi-  
 cos dilectum quod 279 a  
 vestitus quis ibid.  
 Diomedea necessitas, quid 278  
 a Diomedearum auium na-  
 tura qualis 6 b. Diomedes  
 quorum deus 326 a  
 Dion quem tyrannum profliga-  
 rit 213 b  
 Dionysia Athenis quid 365 a  
 Dionysiaci in Bisaltia exempli  
 miraculum quod 322 b  
 Dionysarchus quid 238 a  
 Dionysius à quo pulsus 33 b  
 Dionysius dialecticus, cuius  
 228 b. Dionysius ex quo ma-  
 gistratu ad tyrannidem ve-  
 nerit 79 b. qua cauillatione  
 sibi monarchiam diuinari  
 108 b. quam vafre Syracu-  
 sarum tyrannidem adeptus  
 212 a Dionysius quorum Ro-  
 manomen 160 b  
 Dionysius tyrannus quas mu-  
 lieres uno tempore simul du-  
 xerit 39 b quib. seludus ob-  
 lectare solitus 171 a. Diony-  
 sii bibactis quantæ 299 a  
 de iuramentorum fide qua-  
 lis sententia 268 a. effigies  
 213. Dionysii tyranni can-  
 delabrum

# I N D E X

- delebrum* quot *lychnorum*, 23 a. *satellites* quales, 271 b.  
*schola* ubi & *quis* eius *praeceptor*, 38 a.  
*Diorigus* *Atheis* quid, 238 a.  
*Dioscuris* quam *frugale* *prandiū* exhiberetur, 138 a.  
*Diphilum* quid, 72 a.  
*Diplon* cuius *urbis* *porta*, 221 a.  
*Dipondius* quantum *appendaxer*, 242 a.  
*Dipylus* cuius *urbis* *porta*, 221 a.  
*Dirinoxeni* qui *dicti*, 203 b.  
*Discerpti* *homines* ubi, & *quibus* *maclarentur*, 383 b.  
*Disincti*, quomodo *olim* *habiti* 33 a. *disincti* *recessera*, 178 b.  
*Disciplina* *militaris*, 19 a, 29 b.  
*Discipulorum* aliquot *insignitū* *Papiniani* *catalogus*, 378 a.  
*Discrimen* *vestium* esse *quis* *philosophus* *vetuerit*, 288 a.  
*Discorum* *iactui* quae *olim* *virgines* *studerent*, 100 b.  
*Discus* quid, 191 a.  
*Dispensatores* *qui*, 170 b.  
*Dispendomena* quā *horribile* *supplicium*, 124 a.  
*Dissectio* *canis* in *sacrificio* *Bacchis* quid, 142 a.  
*Dissidii* *coniugatorum* *sedandis* *magistratus* *peculiaris*, 197 b.  
*Dissidium* *Marii* & *Sylla* quo *augurio* *praesignatum*, 274 a.  
*Dithyrambus* cuius *dei* *hymnus*, 226 b.  
*Diti* quibus *victimis* *sacrificetur*, 309 b. quomodo *votum* *fiat*, 166 a. b. *Ditū* & *Propter*, 309 a.  
*Diuersa* *anni* *principia* quae, 169 a.  
*Diuersorum* *ordinum* in *exercitu* *cur* *alia* *atque* *alia* *signa*, 371 b.  
*Diuidendi* *regiones* *nominatolim* *diuersa* quae, 104 a. b.  
*Diuidere* *sententiam* in *senatu* quid, 208 a.  
*Diuinationes* ex *cruciatu* & *laniatu* *hominum* *longo* *qui* quomodo *captarentur*, 383 b.  
*Diuites* quae *lege* *generosis* *praelati*, 281 b.  
*Diuitia* *maxima* *olim* *habita* quae, 139 a. *diuitiarum* *deus* quo *habitu* *pingi* *soleat*, 213 a.  
*ratio* *quanta*, 281 b.  
*Diuortia* quae *cautela* à *quibus* *permissa*, 199 b. 342 a. *diuortii* *causa* *olim* quae, 196 a. *diuortii* *faciendi* *ipsissima* *verba* quae, 196 b.  
*Dirarum* *imprecationes*, 165 b.  
*Docti* *ciuitate* *donati*, 201 b.  
*Doctorem* & *illustrum* *virorum* *ludi*, 161 b.  
*Documenta* *militaria* *praecipua* quae, 32 b.  
*Dodona* *urbis* quae, & *cuius* *modi* *habuerit* *oracula*, 319.  
*Dodonai* *pontifices* *illis* *semper* *pedibus*, 66 a.  
*Dodonais* *prophetissa*, 149 b.  
*Dodonaum* *oraculum* *sen* *sempulum*

# ALPHABETICVS.

plum quis deripuerit. 319 a, b  
 Dodrans quid sit. 2 a  
 Dolichus. 162 a  
 Dolum nebulas humanas emittens, ubi. 219 b  
 Dolon quid sit. 217 a  
 Domandorum equorum ars cui ascribitur. 308 bi  
 Domesticis laribus qui immolari solitum. 142 a, b  
 Domisia qui mortuos suos sepelirent. 116 a  
 Domibus qui nullis utantur. 305 a, b.  
 Domitium plebis, Appio decem viro quid loci fuerit. 122 a  
 Dominorum in seruos potestas. 158 b. in seruos crudelitas. quando & quomodo coercita. 158 a  
 Domitius Enobarbus cuiusmodi erexerit trophæa. 37 a  
 Domitianus cui mensi suum in diderit nomen. 169 b. eius dea filius dici voluerit 214 a qua calumnia I. mopsianum & Flauium Sabinum occiderit. 160 b. quo maxime ludendo delectatus. 161 b. geminari casti prohibuit. 19 b. Domitiani in theatris in hiantes profusus. 95. b. Domitiani licet tyranni. pium quoddam statutum. 155 b. os quale. 86 a. Vesana superbia. 71 b  
 Domitii Enobarbi quam stultitia superbia. 329 b  
 Domitii Neronis proteruitas in adlitate quanta. 146 b  
 Domus tribunorum plebis cur

semper pateret. 6 a. domus aliquot Roma spectris quam infames. 67 a, b & deinceps. domorum apud diuersos figura seu structura qua. 105 a & deinceps. domus Athenis quid carceris fuerit. 122 a. domus aliquot magnorum virorum publicata. 166 b. domus aliquot magnorum virorum quam fuerint humiles. 305 b. domus in Palatino qua. 345 a  
 Dona olim amplissima qua. 227 a. & deinceps. do na uxori dare. ubi & cur sponso vetitum. 58 b  
 Donab sepulchrum. 72 b  
 Donatium quid. 303 a  
 Doriensium tribus quibus à Cælysthene nominibus dicta. 27 a, b 160 b  
 Doricus canendi modus qualis. 178 a  
 Dormientium in stationibus a nimaduersio olim qua. 18 b. dormire in utramque aurem quid. 278 b. dormituriensibus regibus Siculis cithara & aulis cantus adhibebantur. 170 b  
 Doryxeni qui dicti. 204 a  
 Dos uxoria olim quanta. 179 a dotes dandi aut recipiendi consuetudo diuersis gentibus qua. 197 a dotes uxoria alienanda an & quomodo vir haberet. ibid.  
 Doso quis cur dictus. 70 b

G g g

Dora-



# I D E X.

- Dotata cognomen qua cur na-  
 sta, 197 a  
 Dotata ex publico illustrium vi-  
 rorum filia, ibid.  
 Drachma quot obolis aut scru-  
 pula constet, 89 b. 241 b.  
 drachma pars uncia quata,  
 ibid. drachma quot Isthmi-  
 aco, quot Olympico victori  
 darentur, 261 b. drachma-  
 rum genera quam diuersa,  
 241 b. drachmas quot in qui-  
 lini Athenis tributii nomine  
 darent, quot inquilina 203 a  
 Dracopalmes, 68 b. Draco cu-  
 ius olim in clipeo signum,  
 369 b. Draco curuus in se re-  
 flexus, animi symbolum, 168  
 a. Draco quinque ingerum à  
 quibus pro deo cultus, 49 b.  
 482 b. Draconis effigie qui  
 quē deum colant, 319 a. Dra-  
 draconem in extis apparuisse  
 quid, 307 b  
 Dracon quales edidit leges,  
 124 b. quomodo & cur occi-  
 su, ibid. Dracon & Solon  
 legulatores, 339. Draconis  
 in furea lex quam seuera,  
 340 b  
 Draconarii milites qui, 177 b  
 Draconeti narratio mira de mon-  
 stro marino, 133 b  
 Druide natura quales, 214 b.  
 Druidarum animaduersio  
 grauissima in fontes, 124 b.  
 crudelitas quantal, 363 a. su-  
 persitio omnium pene super-  
 stitiosissima, 282 b. Druidis  
 initium anni quod, 168 b  
 grauissimum supplicii quod,  
 124 b. qua secta in aliis reli-  
 gionibus adaequantur, 214 b  
 Drusilla matri quid Tiberius  
 negarit, 45 b  
 Druforum cognomen unde, 13 b  
 Ducum summorum locus, 18 b  
 Ducibus summis qua daren-  
 tur, 22 a. Ducum Romano-  
 rum temeritas & inscitia ut  
 puniretur, 190 a. Ducis pra-  
 mo consilio pugnantis poena,  
 190 b. Duces hostium mor-  
 tui quomodo in triumphis fer-  
 rentur, 331 b  
 Duci in triumpho solitaqua,  
 330 a. ductum in triumpho  
 aliquantopost etiam trium-  
 phasse, 330 a  
 Ducti ad inferos & reduci mi-  
 rum quoddam exemplum,  
 168 a  
 Ductor ordinis primi, & ductor  
 popularium, 8 a. ductores or-  
 dinum quanti ab Alexan-  
 dro assimilati, 369 a  
 Ductus literarum à summo ad  
 imum, & à dextra in laeuam  
 facere soliti qui, 109 a (189 a  
 Duillii de promocatione lex qua  
 Duopolis ubi & qualis, 188 b.  
 Duobus equis merentes, quo a-  
 lio nomine dicti, 372 a  
 Duo cum uno aliquando in cer-  
 taminibus commissi, 264 a.  
 Duodecim fascies consulum quo-  
 modo per vices unus tantum  
 consul haberet, non simul v-  
 terque, 118 a  
 Duc

Duodecim h  
 omnis diu  
 Duodecim  
 ta aliquot  
 Duodecim  
 Dupla reg  
 tur oblon  
 Duplaru  
 330. b.  
 partu  
 Dupla puni  
 111. a  
 Duplicita  
 dant,  
 Duum viri  
 diuersis  
 b. & de  
 munus qui  
 Dux & re  
 quomodo  
 dux prae  
 ex tempo  
 190. b  
 Duxymna  
 Dyasfar suo  
 deus.  
 Dyarota qui  
 Dyma, cu  
 nentis ci  
 Dymon quis  
 Dynastes Pe  
 238. a  
 Dynos quid,  
 E Adema  
 olim, an  
 da,  
 Eantidia tr  
 27. a  
 Eburnum à

# ALPHA B E T I C V S

**Duodecim** horis quomodo dies  
omnis diuideretur, 234.b

**Duodecim** tabularū fragmen-  
ta aliquot, 319.b. 342.a

**Duodevigesimali** qui, 374.a

**Dupla** regi Spariano cur daren-  
tur obsonia, 297.a

**Duplaris** decuria quot constet,  
350. b. duplaris phalangis  
partes, ibid.

**Duplex** puniendi peccati causa  
121.a

**Duplicata** exta quid porten-  
dant, 306.b

**Duum** viri quot & quam varii  
diuersis temporibus creati, 148.  
b. & deinc. duumviro-  
rum munus quod, 150.a.

**Dux** & rex inter Germanos  
quomodo quis fuerit, 239.a  
dux prudens quomodo aciem  
ex tempore dirigere debeat,  
190.b

**Duatynna** qua dea, 334.b

**Dysasar** siue Dysares quorū  
deus, 329.b

**Dyeroia** quid, 170.a

**Dyma**, cuius regionis seu con-  
uentus ciuitas, 173.b

**Dymon** quis deus, 325.b

**Dynasties** Paphlagonibus, quid  
238.a

**Dynos** quid, 136.b

E.

**E** Ademne Roma nunc qua  
olim, an alia & alia discen-  
da, 4.a

**Eantidis** tribus prerogatiuam,  
27.a

**Ebenum** à quibus tributū no-

mine datum, 243.a. ebenum  
in triumpho quis primus o-  
stenderit, 331.b

**Ebrietas** quadam mira ac noua  
barbararum gentium, 137.b  
ebrietas quo adulo discuti  
putetur, 296.b. ebrii quam o-  
lim exosi, 137.b. ebrius prin-  
ceps quomodo Athenis plebs  
solitus, ibid.

**Ebuli** sententia de peculorum  
ordine lepida, 40.b

**Ebulium** rex quam nequiter ce-  
lebs viueret, 40.b

**Ebutia** lex in ambitiosis, 153.b

**Ecbatana** durarum esse urbium  
nomen, 319.b. Ecbatana  
quorum regia, 127.b

**Eccælo** auguria quomodo sumā-  
tur, 242.a

**Echus** Elidensibus quid, 167.b

**Ede** ignis do mine, cui deo in sa-  
crificiis proloqueretur, 225.b

**Edendi** in conuiuio apud Indos  
mos quis, 298.b

**Edictum** adilium ad mercato-  
res proprie spectans, quod,  
317.a. edicta pratorum quam-  
vīm & quando haberent,  
377.b

**Eduſa** à quib. sacrificetur, 99.a

**Eduſa**, 384.b

**Effigies** Iani quomodo fieri soli-  
ta, 232

**Effigies** scirpæ quod singulis an-  
nis in Tiberim deicerentur  
271.a

**Effeminati** natura populi ef-  
fossos sumulos qui habitant,  
352.b

Ggg 2 Effra-

# INDEX

- Effraasi** equi qui maxime pu- *Eligendorum ex certo genere re-*  
*gnent.* 371 b *gum consuecudo olim qua,*  
**Effundere vinum aut vestes in- 318 b  
*guinare, quibus latum sit o-*  
*men.* 275 a *Eliani (imo forse Aliani) sodales*  
*quando inuenti.* 43 a  
**Egeria.** 38 b. *Egeria qua mulie*  
*res immolent.* 98 b *Elymos quid, & unde fiat.* 222 b  
**Egnatia** nymphe ara quid miri *Embamma quid.* 269 a  
*pra ceteris habere fabuletur.* *Emere ad pollin&um quid.* 131 a.  
226 a *in fine.*  
**Egylca** qui disti. 27 b *Emeritorum atas.* 75 a  
*εγυλκα Theba qua.* 320 b *Emissarius palmes.* 68 b  
**Elea** seu Ilea urbs ubi. 50 a *Empedocles quam insanieris ut*  
*haberetur deus.* 326 b. *Empe-*  
**Elegia** Propertii quando reperita, *docli vestium quis.* 288 a  
*& quomodo deprauata.* 52 b. *Emporitani natura quales.* 214  
*elegos qui primus scripseris.* *b. Emporitancorum regio ubi,*  
283 b *ibid.*  
**Elementa** quatuor cum sole & *Emptiones & venditiones quo-*  
*luna quales dii habiti.* 324 b *modo sine pecunia fiant.* 217 a.  
*elementorum commissionem*  
*qui olim statuerint.* 294 b *emptorem quatenus decipere*  
**Elephantos** in triumpho vesti *licent.* 317 b. *emptori quid*  
*qui, 332 b. elephantini libris*  
*qua decreta mandarentur.*  
208 b. *elephantinos dentes*  
*qui tribus nomine darent.*  
243 a. *elephantos in ludis à*  
*populo honoratos fuisse.* 95  
*b. qui primus in triumpho*  
*duxerit.* 321 a. *elephantorum*  
*pugnæ qui quando ederent.*  
36 b. *elephantum qui cuius*  
*legionis vexillo inscripseris.*  
277 b  
**Eleus** quis deus dictus. 327 a  
**Eleusa** cuius regia. 127 a  
**Eleusina** & Leana sacra quam *Enoplia saltatio.* 361 a  
*impia & ridicula.* 85 b *Enses qui pro cuius dei simulacro*  
*adorarint.* 382 a  
**Elicio** Ioni quid, cur, à quo dica- *Enyaterius modulus quantu.*  
*rum.* 345 b *178 a***

Epa.

Epaminonda  
 anelatu  
 rii studi  
 a. reus &  
 paminu  
 vigilem  
 ra. 18 b.  
 38 a  
 i. p. t. t. quid.  
 v. p. u. d. i. d. e. g.  
 Ephamio se  
 Ephicum  
 181 a  
 Epheborum le  
 Ephemiride  
 Ephesia Dian  
 olim habet  
 nilogiatu  
 bustum.  
 Ephesium  
 341 a  
 Ephesus, qui  
 pidum.  
 Ephebi quam  
 si.  
 Ephebiates qu  
 nens. 139  
 de testam  
 341 b  
 Ephori quai  
 nios fueri  
 a. Ephor  
 gistratu  
 186 b. Ep  
 379 a. in  
 lumina  
 bunal q  
 rint imp  
 qui susci  
 rui bisso

# ALPHABET ICVS

genero olim qua.	Epaminundas cur Themistocli antelatus. 101 b. quam fue- rit studiosus paupertatis. 138 a. reus & absolutus. 190 a. E- paminunda in dormientem vigilem animaduersio seu- ra. 18 b. eius praeceptor quis. 38 a	Epicharis libertina in tormentis quantapatientia. 5 b Epicharmus cuius discipulus. 50 a. cur ab Hierone multatus. 99 b
ani) sodales 43 a est. 222 b 269 a ibid. quid. 131 a.	Epicharmus quid. 43 b Epicharmus qua. 160 a Epharmiora ferui. 160 b Ephobicum in theatris quid. 281 a	Epicharmus Locri ubi. 329 a Epichuri imago. 87 b. summa laus a summa frugalitate. 138 a. Epichureis singulorum mensi- um festi dies. 156 a. Epicurus quando natus : & suis quam charus discipulis. ibid. ubi docere solitus. 167 b. cuius dei sit cognomen Epicurus. 327 a
75 a 68 b senioris vs 6 b. Empe- 288 a uales. 214 regio ubi.	Ephoborum ludi qui. 162 b Ephemetrides quid. 231 b Ephesia Diana templum quanti olim habitum. & quam pri- uilegiatum. & qua nocte com- bustum. 159 b. 322. 323 a	Epidauriorum inhospitalitas. 204 a Epidoropia quid. 29 b Episcion quid. 36 b Episodum quid. 352 b Epiphanes quorum regis cogno- men. 5 a
iones quo- cant. 217 a. decipere epori quid teneantur.	Ephesus quale cuius regionis op- pidum. 177 a Ephelia quam fuerint nequitio- si. 289 b	Epiporoma. 33 b Episedium quid. 109 b Epirosarum coniugia. 38 b Epirus quorum sit. 319 a Epitaphium quid. 352 b Epithalamium hymnus quis. 60 b
ria canere peculiare. b. 162 b flu. 285 a	Ephori quales apud Lacedemo- nios fuerint magistratus. 379 a. Ephori Spartani cui ma- gistratus Romano assimilati. 186 b. Ephorum insolentia. 379 a. in reges Spartanos ca- lumniam inaudita. ibid. tri- bunal qui aliquando foeda- runt impune. 214 a. Ephoros quis sustuleris. 379 b. Epho- rus historicus, cuius. 328 b	Epicus poeta quid primus inter Latinos inceperis. 139 b Epizeli Athenienses monstrum & miraculum. 31 b Epizeli Theba qua. 320 b Epulones qui & unde dicti. 151 b. epulari in templis licuisse. 226 b. epulandi mos diuersis quis. 295 a. epulis transactis quid apud diuersos fieri soli- tum. 300 a. epulum trium- phale quale. 333 b
361 a simulacro 382 a quali. Epa-		Egg 3 Equo



# INDEX

- E**qua leporem enixa quando, & quid portenderit. 110 b. quem infantem aluerit. ibid. equa pragnante quis aliquando Olympia uicerit. 260 a. equa-  
bus hermaphroditis in triumpho quis uictus. 332 b. equabus qui cur praelii utantur. 375 b. equina iuba proeristis usurpata. 32 b. equas qua gens solum diis immolet. 142 a. equus suas finibus suis equatilis Elei iniri faciunt. 260 a
- E**ques à censoribus quomodo notari seu multari solitus. 144 a. equester ordo Roma quis, & quando ceptus, & quantus. 106 a. equestris Fortuna templum. 20 a. equestris ordinis diuiso qua. 106. equestribus statuis quis donati. 129 b
- E**qui aliquot à Caesaribus honorifice sumulati. 333 a. equi cataphractorum cuiusmodi laminis quasi plumis tegerentur. 372 a. equi figuram qui serui inurant. 288 b. olim celeritate nobiles qui & ubi. 260 a. quando ferientur. 308 b. equini capitis pelle cum auribus & iubis qui militia praegalea usi. 32 a
- E**quisandi studium Persis quantum. 101 a. equisandi artem quis inuenerit. 309 b. equisatu qua natio valeat. non pedicatis. 372 a. qui valeant. 215 b. & 375 a
- E**quites Augustani à quo primum instituti. 104 b. equites in pediatum mutabiles quādo liberi. 327 a. equites anclari senatoribus. 106 b. de generantur. 106 b. quando sepeditibus in prelio misceant. 193 b. equitibus cur in bellis duofuerint equi. 194 a. quid praeter arma comportandum. 194 a. equiti triplex primum cedere, ubi pedis simplex. 334 a
- E**quitia (id est torneamenta) ubi Roma fierent. 346 a. & 308 b. cui & à quo instituta. 308 b. Equitiorum familia unde sic appellata. 13 a
- E**quitis Romani censum quantum esse oporteret. 106 a. equitum in bellis exercitatio quo cantu fieret. 178 a. ornatus in ouatione. 357 b. quantia & Gracis & Romanis differentia. 372 a. equitum Romanorum honor quantius & dignatio. 106 b
- E**qui castrati qui maxime uocantur. 278 a. equi irumphantium qui quales ue infiderent. 333 a. equo descendere honoris causa: quibus quos oporteret. 45 b. equo uehi. Persis quid. 291 b. equorum cadauera qui quasi hominum sepeliuerint. 353 b. equorum dea. 156 b. nutritio à quibus pro sauisima imprecatione habita. 165 b. equos & iumenta tendere, apud quos quid

quid indie  
qui cui do  
qui nuntio  
b. aquum  
tribus qu  
26 a. equu  
b. quibus  
quus Tibi  
stendit  
Erastriat  
Erastriat  
317 a  
Erto quem  
tum.  
Erastriat  
ubi, &  
322 a  
Erastriat  
quid  
Ergastri  
lare quo  
Erastriat  
Erastriat  
216 b  
Erastriat  
qualis.  
Erastriat  
Erastriat  
21 a  
Erastriat  
us 299 a  
Erastriat  
ademerit  
Erastriat  
in desu  
115 a  
370 a  
Erastriat  
Erastriat

# ALPHAPETICVS.

quid indicet. 128 b.	equum	Eteobutades qui.	662
qui cui deo immolarent. 142 a.		Etherica ala qua.	8 b
qui nummis incusserint. 218		ἑταῖρος quid.	366 b
b. equum vendere quis ex qua		ἑταῖρος quid.	ibid.
tribu quem mutuo coegerit.		Euagoras quam agre, ciuitate	
262 a. equus O Eober dictus. 155		Atheniensidonatus.	203 a
b. quibus diis sacer. 192 a. e.		Euctia.	40 a (70 b
quus Tiberii quid monstri o-		Eunemos unde quis dictus.	
stendere visus. 31 a		Eucratis rex. quid. & quam du-	
Erasistratus quis ac cuius. 328 b		ra à filiopassus, 61 b, & dein-	
Erebinthius qui deus dictus		ceps.	
327 a		Eudemus unde quis dictus. 20 b	
Erebo quomodo immolari soli-		Eudoxi annus quid. 168 b. Eu-	
tum. 142 a		doxus quis quandoque fuerit.	
Eretheum Neptuni delubrum		329 a	
ubi, & quid habeat miri,		Euelpidis Fortuna templum. 20 a	
322 a		Euemeris Tegeasus impietas que.	
Eremodicium iudicium. 217 a		383 a	
ἑρμῆς quid.	ibid.	Euergetes quotus Ptolemaorum.	
Erganis Æthiopum regis singu-		52. Euergetes quid sonet, &	
lare quoddam facinus. 66 b		unde quis ita dictus. 70 b	
Erichera qui dicti. 159 a		Euisantes cuiusmodi Baccho festa	
Erotica cuius dea hymnus.		celebens.	363 b
216 b		Eumenidibus quid & quomodo	
Eruditio puerorum apud Persas		licitaretur. 1432. Eumenidibus	
qualis. 98 a		ubi sacrum fiat. 3092	
Erythiba quid. 21 a		Eumenis signa militaria. 177 b	
Erythibius Apollo ubi cultus.		regia. 127 b. Eumenis satel-	
21 a		lites seu custodes quot dati.	
Erythrea sibylla. 149 b		371 a	
ἑρῆς rexas unde dictum. 121 b		Eumolpidas publicis conciliis ali-	
Isculus cui sacra. 222 b.		quando prefuisse. 206 a	
Elia Sencia lex quid patrono		Eumolpis cuius dea flamen ap-	
ademerit. 158 b		pellaretur. 349 a	
Essedonum quam abeminandus		Eundem honorem bis ambire an	
in defunctorum corpora mos.		& quomodo liceres. 189 a	
115 a. supersticio qua.		Euni Syri ars & audacia mira	
370 a		71 a	
Essedum quid. 105 b		Eunos phanum quibus ingredi	
Essai Hebraei qui. 349 a		utitur. 321 b	
		Ggg 4	Eunus

# INDEX

- Eunuchos facere quis primus in-**  
**sistuerit.** 97 a. Eunuchus qui  
**rex eurpro satellitibus uti-**  
**rentur.** 371 b. Eunuchum esse  
 cuius oportet dea flaminem  
 345 a
- Euocari milites qui.** 371 a  
**Euocatio manuum ubi potissi-**  
**mus fieri solita.** 310 b
- Euocationes deorum quorum fi-**  
**erent.** 92 b
- Eupator, cuius Mithridati co-**  
**gnomen.** 5 a
- Euphrosyne qua.** 248 b
- Euribadii superbia inrempesi-**  
**na.** 192 b
- Euripides in ludo talorum quid**  
 161 b. Euripides tragicus  
 quomodo ab Archelao regelu-  
 sus sit. 128 b. Euripidis in  
 sibi non sapientem sententia.  
 270 b
- Europi regis oblectamentum in**  
**ocio quale.** 161 b
- Eustatonius quale seu quorum**  
**Syracusis nomen.** 160 b
- Eutimius poeta quomodo viuus**  
**deficiat.** 326 b. quoties O  
 lympia viceris. 364 a
- Eutychus quidam nomine suo**  
**quid Augusto ominum ualerit.**  
 176 a
- Ex actio tributorum quo per irri-**  
**sionem Athenis nomine dicta.**  
 122 a (123 a)
- Exarchus Longobardis quid.**
- Excellentium aliquot ac de florū**  
**uirorum catalogus.** 328 a
- Exelasi comiti in Roma qui.**  
 185 a
- Excubia in cuius dea sacris fi-**  
**rent.** 336 b
- Excubiarum ante vallum ratio**  
**qua.** 18 a. excubia quo capti  
 militia indicio soleant. 178 a  
 excubitores Alexander quos  
 semper haberet. 371 a
- Excuneati qui dicti.** 281 a. in  
 princ.
- Execratio seuissima Lacedemo-**  
**nii qua.** 165 b
- Exedra quid sit.** 268 b
- Exempla aliquot stricta discipli-**  
**nae militaris.** 18 a. parentum  
 coram pueris olim qua. 99 b  
 singularis sententia Tarquini  
 & Thrasibuli. 111 b. crudeli-  
 um iudiciorum siue questio-  
 num. 315 a
- Exequiarum pompa ut fieret.**  
 127 b. exequiales, cena qua.  
 132 b
- Exercitia militaria diuersa.** 31  
 b. iuuentutis Rom. 162 a. pue-  
 rilia Rom. 192 a. diuersarum  
 nationum quam diuersa. 215  
 a. b
- Exercitus an crebra mutatione**  
**castrorum exercendus.** 18 a.  
 exercitus unius castra diuer-  
 sa à quo uersita. 19 b. exer-  
 citus lustratio quomodo &  
 quibus tantum animalibus  
 fieret. 141 b. exercitus in aere  
 ubi & quando uisus. 148 b.  
 exercitus educendi indicia  
 quomodo fierent. 178 a. ex-  
 ercitus amissi pœna aduer-  
 sus ducem. 190 a. exercitus  
 lustrandi mor qui. 312 a. ex-  
 ercitus

# ALPHABETICVS.

**ercitus** magni ad internecio-  
nem casti. 380 b. & deinc.  
**Exeritis** dextris incedere, quid.  
19. a. exerto humero qui pra-  
liantur. 375 a

**Exilio** plebendi genus quotu  
plex. 157 a. exilium qualis  
poena. ibi. exilio saepe plecto-  
bantur praestantissimi ciues a-  
pud Athenienses. ibid.

**Exotica** unguenta ubi olim ven-  
di prohibita. 140 a. b

**Expeditionibus** apti, seu praeliis  
inepti olim qui. 32 a. expe-  
ditionis apparanda tempus.  
180 a

**Expiandi** mores quam diuersi,  
310 b. & deinc. expiandi seu  
purgandi species praecipua &  
quot. 311 a. b. 3. a

**Expositorum** quorundam exem-  
pla miranda. 110 b

**Expurgari** quis quomodo diuisi-  
bi perpetuo iratus possit. 314 a

**Exquiliarum** etymologia, & ca-  
pita eius quot. 346 a. templi  
& domus qua, ibid. exquilias  
quis praecipud incoluerit &  
auxerit. ibid.

**Exquilina** trib. à quo reliquus  
addita. 25 b. exquilina via.  
83 b. exquilina porta qua a-  
lias dicitur. 219 b

**Extra** cruda in manus obrulif-  
se Sparsanis quid. 86 a. extra  
solennia depasci à serpente,  
quid. 275 b. ab aliquo ra-  
pta, quam sine augurio feli-  
ci. 308 a. quomodo specia-

cialiter coquerentur, ibid. ex-  
ta hominum qui quomodo in  
sacrificiis rimarentur. 383 b,  
& deinceps,

**Exteri** in imperium adsciti. 203  
a exteros etiam Roma trium-  
phasse. 330 a. in senatum ad-  
missi. 207 a. Roma ad ma-  
gistratum promouiti, ibid. &  
365 b

**Externi** milites an & quomodo à  
Romanis militia admissi. 30  
b. externorum militum qua-  
ta apud quosdam existimatio.  
ibid.

**Exeis** singulis suam inesse vim  
338 a. extorum inspiciendo-  
rum ratio olim qua. 309 b. &  
deinc. extorū nomine qua in-  
testina contineantur. 306 b

**Extra ordinem** de republ. dicere  
quibus liceret. 208 a

**Extremos** pueri capillos qui in-  
culturatores lapide, tangerent ex  
industria impune. 371 b

**Exul** quando ciuitatem admi-  
sisse censetur. 200 b. in fin.

**Eav** quid Graci vocent. 356 b

**Eois** & Colae negs uo deis quid  
278 a

## F.

**F**aba alba aut nigra in iu-  
dicio ferendo Gracis quid.  
124 a. fabam quibus nec  
serere, nec esse, nec aspicere  
liceret. 349 a. fabas iacere  
aut assumere, quibus festus so-  
litum. 143 a fabis qui in ius-  
fragando uterentur. 208 a

Ggg 5

Fabia



# I N D E X

- Fabia* lex. 155 b. *Fabius* fornix, core seu legato, excusatur. 94  
 83 b. *Fabius* unde cognomen a. quid uetaret. 355 a  
*Maximi* adeptus. 25 b. *Fabius* Falcones cur quidam dicte. 31 b  
*Rullus* qua potissimum re Falconis auguria olim qualia. 273 b  
*Fabii* Gurgitis quam fuerit Falsum testimonium dicentis sup-  
 insignis censura. 145 b *Fabii* plicium quod. 343 a  
 unde appellati. 12 b *Fama* dea ubi culta. 212  
*Fabricii* abstinentia quanta. *Fama* & fci ubi vulgo more se-  
 107 b nas cogantur 115 b  
*Fabulino* qui sacrificent. 99 b *Familia* libertatis vindex ac pa-  
*Fabulinus* deus qui. 384 b trona qua. 189 a  
*Fax* nuptialis quando faceret de- *Familiaritatis* intima apud di-  
 rum omen. 59 b. *faces* nuptia- uerfos iudicia qua. 42 b  
 les è qua tantum arbore, & à *Familiarum* aliquos, ex quibus  
 quibus accendi tantum soli- solu reges eligerentur nomina  
 ra. 60 b qua. 296 b  
*Facies* duas eadem cepaice pro *Famulorum* in conuiuiis celebri-  
 minentes, qui nummis olim bus munera qua. 296 b  
 incusserint. 218 b. *faciem* car- *Fannia* lex. 138 b  
 pere qua lex quibus uolet. *Far* ad sacrificia impurum quod,  
 339 b 140 b  
*Fas*io omnis forensis in quas tri- *Farina* frumeti cuius uerbis ma-  
 bus à *Fabio* Rullo coacta 25 b nia designata. 274 b  
*faciones* aliquos diuersarum *Farris* hemina aut quartarius  
 nationum quales. 180 a. b *fa- quatum & quorum donum,*  
 ctiones *Circensium* quot & 218 a  
 quales. 263 a. *faciones* *Fari* quo tempore uel liceas uel  
*Gracorum* potissima qua. non liceas. 232 b  
 180 a  
*Fagi* coreicem quibusdam reli- *Fas* ad quid pertineas. 377 a  
 giosum esse. 232 a. *fagus* u. *Fasces* dictatoris quot. 240 a.  
 bi aliquando uaticinata. etiam *Vestalibus* praferri so-  
 319 a litos. 270 b. *fasces* & *lieto-*  
*Fagutal* ubi, & quid. 832 a. res consulum quot. 118 a *fa-*  
 34 b sces *lietorum* ex quibus uir-  
*Falacer* quis uel *Deus*, uel dei gis fierent. 46 b. *fasces* per ui-  
 flamen dictus. 347 b ces modo apud hunc, modo  
*Falarica* quorum propria. 370 a apud illum *CO.S.* fuisse.  
*Falcidia* legu sententia de testa- 118 a. è lauro quando magi-  
 stratus anteferrentur. 46 a. stratus anteferrentur. 46 a.  
 fascium

*fascium* s  
*Fascia* canu  
 um oliu  
 usus ant  
 bid.  
*Fascination*  
 pelli put  
*Fasciola* cru  
*Fascian* que  
 quam do  
 161 a  
*Fasces* qu  
 332 a  
*Fasces* cri  
 absolutio  
*Fasces* omnia  
 11.  
*Fasces* deo  
 336 b. 3  
*Fasces* tr  
 infelici  
*Fasces* nig  
*Fasces* alia  
 155 b  
*Fasces* uxo  
 336 a. F  
 141  
 quatu d  
*Fasces* in  
*Fasces* fan  
 febru fa  
 345 a  
*Fasces* uar  
 282 b.  
 ac iust  
 171 a  
 154 b  
*Fasces* in  
 modo  
 fas.

# ALPHABETICVS.

- fascium summissi.* *ibid.* *februus cur & quando potissimum*  
*fascia candida diadema regi* *litaretur.* 312  
*um olim erat.* 47 a. *fasciarum* *Feciales quid ex Feretrii Iouis a-*  
*usus ante caligas quas,* 1- *de sumere soliti.* 22 a. *unde*  
*bid.* *primum creati.* & quot ini-  
*Fascinationes quomodo olim re-* *tio, fuerint.* 231 b. *fecialium*  
*pelliputarentur.* 313 b. *iuramentum* 267 a. *munus.*  
*Fasciola crurules que.* 287 *251 b. fecialium potestas quo-*  
*Fasianos quos Imperator sibi tan-* *termino circumscripto,* *ibi-*  
*quam deo mactari edixerit.* *dem.*  
*142 a.* *Fel cui deo cur dicatum.* 307 b.  
*Fastidies qui & unde dicantur.* *fel nigri canis & genitale sub*  
*232 a.* *limine sponsi cur,* 60 b. *fel*  
*Fatentes crimina sua sponte ubi* *quibus animalibus qua in ra-*  
*absolui solerent.* 114 a. *tione nullum* 307 b. *felles omi-*  
*Fato omnia agi, qui philosopha-* *na qualia.* 307 a. *felli qua vis*  
*ti.* 123 b. *tribuat.* 308 a  
*Fatua dea que,* & unde dicta. *Felis morientis in Aegypto quan-*  
*336 b. 384 b.* *tus luctus.* 128 b. *feles a gut-*  
*Fauca tribus incerta origo &* *tus ut dii culte.* 383 a. *feles*  
*infelicitas.* 26 a. *aut alie bestia pro diis culta,*  
*Fauiani qui dicti.* 212 a. *quam magnifice ab Aegyptiis*  
*Faunalia quando agerentur.* *sepelirentur.* 353 b  
*155 b.* *Felicitas seu victoria, cuius ali-*  
*Fauni uxor quam fuerit casta.* *quando fuerint cessera.* 179 b  
*336 a. Fauno quid immolare-* *felicitatis portenta aliquot mi-*  
*tur.* 142 a. 212 b. *Faunus* *ra.* 110 a. *infelicitatis, ibi.* &  
*qualis deus.* 326 a. *duxceps.*  
*Fausimiana puella.* 46 b. *Femora & supra equitum cur ar-*  
*Febru fanum quotuplex.* 27 a. *mus carerent.* 372 a  
*febru fanum ubi.* 21 b. 86 b. *Fenestra porta nomen unde.*  
*345 a.* *220 b.*  
*Februarius cui deo dicatus.* 169 *Ferales arbores.* 133 a. *ferales ca-*  
*a. 82 b. 245 a. quibus infelix* *na que.* 143 b. *feralia cuius*  
*ac suspectus.* 233 a. *Febru-* *modi festa, aut unde dicta.* 43  
*arii idibus quid soleat fieri.* *b. ferilibus cœnis quid apponi*  
*154 b.* *solitus.* 310 b  
*Februaria Iunoni quando, quo-* *Ferarum tergo qui caput in*  
*modo & a quibus sacrum* *præliis regant.* 375 a  
*fas.* 212 a. *Ferculorum cornu solennibus in-*  
*ferendo.*

# INDEX

- ferendorum caremonia qua. 290 b. ferculorum in epulis  
magis numerus seu multi-  
tudo qua. 298 a  
Ferentarii qui. 372 b  
Ferentina porta unde dicta.  
220 a  
Feretrii Iouis templum. 21 b.  
Feretrius Iupiter unde cognomi-  
natus. 22 a  
Feretrum cadaueris ferre soliti  
qui. 122 b  
Feria Idibus dicata. qua. 154 b  
fariarum genera quot. 256 a  
Festina caro quis ut quotidianus  
cibus. 138 a  
Feronia quorum dea. 206 b  
Ferre calceo quis usus. 188 a.  
ferreos annulos quibus passim  
ferre permittitur. 107 b  
Ferri in triumphis solita qua.  
330 b. & deinceps.  
Ferro qui ventrem tantum &  
cervicem militia tegant cate-  
ranudi. 289 a  
Ferula qui olim plecterentur.  
67 b  
Fescennini versus unde & qui  
appellati. 60 b  
Festa magnalientia apud diuer-  
sos qua. 93 a. v. festi dies qui.  
232 a. in fi. festorum aliquot  
catalogus. 336 b. & a festos di-  
es ut exigerent pueri. 138 a. fe-  
stum Fortis Fortuna quando  
celebraretur. 20 a  
Festula quam olim celebres fue-  
runt augurati. 292 a  
Fibra quid. 306 b. fibra gallina-  
ceorum quales. 308 a  
Fibulae aureas quibus solum ha-  
bere permittum. 107 b  
Fictilia aut marmorea adul-  
teris aliquando exhibuerit.  
295 b. fictilia quam diu gra-  
ta. 226 b  
Fictitiis victimis quando vi li-  
ceret. 143 b  
Ficubus qui maxime victimis a-  
rent. 138 a. ficus optima cuius  
res. 295 b  
Fidei danda in foederibus bar-  
barici mores qui. 251 b. &  
deinceps. Fidei & Termini tem-  
pla ubi. 92 a. sacrum quomo-  
do fieret. 92 a. fidei seruande te-  
naciissimi olim populi qui.  
268 a. fidei templum ubi.  
344 b  
Fidena cuius olim regionis oppi-  
dum. 173 b  
Fidenatus cognomine quis. cur  
Roma dictus. 62 b. & 69 a  
Fides quibus vel nulla vel par-  
ua. 268 a. fides quomodo cui  
detur. 86 b  
Fidibus qui militia vsi. 178 b. fi-  
dibus sonare quanto olim in  
pretio. 101  
Fidii Sabini dei templum ubi.  
346 b. Fidius quis seu quo-  
rum deus. 207 a  
Fiduciaria tutela qua. 342 a  
Figura membri virilis à quibus  
Roma quare ratione culta. 155  
b. figura alia atque alia  
sceptris insculpta. 48 b. figu-  
ra castorum alia atque alia  
17 a. figuris animalium qui  
pro literis vicerentur. 109 a  
Fila.

Flamines qui  
flammas d  
Filiabus  
parentes  
diu quid b  
bisum  
rum quid  
172 b filii  
saten jure  
b ad Postu  
da. aut  
169 b  
Filiada pene  
Fili in patre  
pietas 62 a  
nilin pati  
diimpium  
166 a. fi  
effertur ubi  
lios desu  
luxerint  
uopecum  
10 b. fili  
obnoxium  
proprios  
98 a  
Filo qui sus  
quando  
lum piam  
pilo solis  
Fimbriae  
decorum  
Fines imper  
111 b  
Firmatio m  
uerfos qu  
Fistulari  
fistilis qu  
Flagra qui  
inter sac

# ALPHABETICTS

Flamines qui primum, & unde  
flamines dicti. 347 b

Filiabus coram castè se gerant  
parentes 99 b. filiabus Aristi-  
dis quid honoris publice exhi-  
bitum 197 a filia regis sacro-  
rum quid haberent privilegii  
172 b filia quibus in heredi-  
tatem succedant, non filii 341  
b ad Vesta sacerdotium cogen-  
da, aut non cogenda qua  
269 b

Filicide pœna qua 123 b

Filii in patrem execranda im-  
pietas 62 a. ingenui ubi ser-  
uitia pati 98 a filii immolan-  
di impium votum frustratum  
166 a. filii parentes mortuos  
efferrè ubi solerent 128 a. fi-  
lios defunctos qui patres non  
luxerint 133 a filius patre vi-  
uo pecunia cur non credenda  
10 b. filius patrem alere non  
obnoxius, quis 304 a. filios  
propriis Phryges vendunt  
98 a

Filo qui sacerdotes quomodo &  
quando vicerentur 327 b fi-  
lum paniceum qui ferre pro-  
pileo soliti ibid.  
Fimbrias pelliceas gestare quib.  
decorum 288 b  
Fines imperii Romani olim qui  
311 b

Firmatio matrimonii apud di-  
verfos quomodo fiat 46 b

Fistularum species aliquot 222 b

fistulis qui militia vsq. 173 b

Flagris qui vel in se, vel in alios  
inter sacrificandum sauiant

226 a  
Flamen Iouis seu Dialis à quo  
primum institutus, & quan-  
ta auctoritatis fuerit 334. no-  
centibus quandiu sis asylum  
349 b. flameni an senatus &  
militia muneribus vacaret  
248 a. flamen Vulcanalis  
cuius quo die sacrum face-  
ret 336 b. curiales qui 347 a  
in Casareum honorem insti-  
tuti, qui & quam diuersi bi-  
d. qui & unde crearen-  
tur ibid. fluminibus quibus  
& quandiu provincia de-  
mandata 348 b iis castu no-  
minatu, auditu illicita qua i-  
bid.

Flaminica qua, & eius munus  
quod 348 a. flaminica amictus  
ac officia qua 349 a  
Flamini diebus festis visus nefas  
quid esset 348 a. cui omnino  
iurare interdictum 268 a. ne-  
que sine uxore esse licitum, ne-  
que mortua una aliam duce-  
re 348 a

Flaminii contra Gallos votum  
165 a. Flaminii de Gallis tro-  
phaum 36 b. Flaminii specia-  
lus triumphus 320 b. 333 a. la-  
minio qui qua de causa pri-  
uati 334 b. 347 b. flaminium  
non fuisse perpetuum, sed adi-  
mi ob demeritum potuisse 347  
a. Flaminiorum familia pro-  
prium quid 347 b

Flaminis ætymologia qua ibid.  
flaminis prodendi causa di-  
catorem aliquando creatum  
fuisse



# INDEX

minarum  
 mina tanti  
 Feminus es  
 picks certa  
 cognomine  
 qui princ  
 lis admi  
 cur non in  
 rib unde  
 femio a  
 quid iqui  
 faminis pi  
 ludicis qu  
 famina vi  
 143 b. faen  
 ditma poti  
 culini  
 Feneratorum  
 fa crudeli  
 olim qua  
 quam fu  
 Fens man  
 signum i  
 na gerere  
 Fenus quib  
 & quibus  
 modo par  
 ibid.  
 Fata vulpes  
 tendat a 7  
 lium quon  
 crificia pu  
 a. faeus bi  
 auspicio q  
 Folis palmar  
 vjos pro ci  
 Folliculorum  
 Tollim lud  
 rum sic  
 Fons uno qu

# ALPHABETICVS.

34.a	minarum Romanarum no-	porem habens, ubi	322 b
ulorum vi	mina tantum quot	Fontanilu porta qua	210 b
34.6.a	Fæminas etiam inter se Olym-	Fontes obliuionis & memoria	
68.b	piciæ certasse 260 a non dare	ubi 321 b. fontis cuiusdam	
170.b	cognomen a familiis 256 a	miranatura 319 b fontis oleo	
303.b	qui principes publicis conci-	manantis miraculum 18 b.	
exemplum	liis admiserint 210 b fæminis	fontium aliquot periuros vl-	
	cur nomina citius quam ma-	ciscensium miracula 267 a. b	
	ribus inderentur 102 a	Fora aliquot apud exteros qui	
	fæminis auri ornamenta,	cognominata 72 a	
	quod equisibus anuli 107 a	Forcanens palmes 68 b	
	fæminis probrosis legata &	Fordicidia quo alio nomina dicta	
	lecticæ quis ademerit 355 b	142 a. fordicidis quales tantu	
	fæmina victima ubi illicita	victima caderentur 307 b	
	143 b. fæminis generis vi-	Fore amandum aut amaturum,	
	ctimas potiores esse quam mas-	an Latine dicatur 12 a	
	culini ibid.		
	Fæneratorum aliquot libidino-	Fores lani quot 22 a fores virga	
	sa crudelitas 11 a fænerator	liciorum percuti quid indica-	
	olim quanto grauius alicubi	ret	
	quam fur damnatus ibid.	Forma domorum Roma qualis	
	Fæni manipulus quorum olim	304 b. & deins. forma certa-	
	signum 177 a. fænum in cor-	men publicum inter mulieres	
	nu gerere, quid 279 a	ubi 262 b	
	Fænus quibus gentibus ignotum	Formica cui aliquando criticæ	
	& quibus exosum 11 a. quo-	grana dormienti ingesserint	
	modo paulatim abrogatum	110 b. formicas sanguinem	
	ibid.	victima auferre quid 308 a	
	Fæta vulpes occurrentes quid por-	Fornacalia cuiusmodi vel festa	
	tendat 275 b. fætus anima	vel sacra 140 b. 337 a	
	lium quæto à partu die ad sa-	Fornacarius quis 170 b	
	crificia puri haberentur 141	Fornicata via 83 b	
	a. fætus biceps aut mancus in	Fornix Calphurnius & Fabius	
	auspiciis quid 397 b	ubi ibid.	
	Folius palmarum scribas olim	Fororum Atheniensium cogno-	
	usos pro chartis 108 b	mina 72 b. fororum Roma	
	Folliculorum ludus 161 b	Fortuna qua & quot 71 b	
	Follicum ludus qualis & quo-	Fortuna mascula 19 b. fortis	
	rum sit 162 a	Fortuna ades ubi 20	
	Fons uno quotannis die vini sa		
		fortu-	

# INDEX

- fortunamala quibus causis olim culta* 20. *fortuna cultores seu despectores, qui facti* 21a. *fortune cultus apud externos ibid.* *fortune dia quam diuer-  
 sa fuerint cognomenta* 20 & *templa ibid.* *quam varia si mulachra ibid.* *fortune mala templum ubi* 20b. 346 b *fortune Primogenia emplii ubi ibid.* *fortune simula-  
 chrum in cubiculo Impera-  
 toris* 20 b. *fortune templa Roma ubi* 57 a. *fortunarum trium incerti nominis tem-  
 plum ubi* 20 b *Forum Romanum ubi & quod* 7 b *Fossarum pro castris latitudo &  
 altitudo quanta* 19 a *Foveas qui quomodo habuerint* 23 b *Framea & scutum, ubi adole-  
 scentium ornatus* 235 b. *fra-  
 mea quibus propria* 370 a *Fratres ubi precedant filios in  
 hereditate* 341 b. *fratris se-  
 liam ducere Roma licitum  
 fuisse* 39 a *Fregella vicus* 82 b *Fremius eorum a quibus ob-  
 servaretur.* 275 b *Frigida qui tantum lauent, 235  
 a, 226 a* *Fritillus quid* 161 a *Fronte curio de sacra* 85b. *frontis  
 indicia quam diuersa* 85 b *fronti quorum notamuri so-  
 lita* 158 a *Fronticius (forte rectius Fron-  
 ditius) unde quis cognomina-  
 tus* 15 b *Frontones cur quidam nuncu-  
 pati* 13 a *Fructuum decima Herculi vo-  
 uebatur* 105 a *Frugalitas Roma olim qua* 138  
 a. 133 a *frugalitatis aliquot  
 in regibus exempla* 298 a. b *frugalitas exempla inter Gra-  
 cos olim quanta* 139 a *Frugem alienam non pauisse,  
 qua lege fuerit capitale* 341 a *fruges euocari & alio tradu-  
 ci quomodo solerent* 339 b *fruges quomodo olim seri seu  
 pinsi solita* 138 a *frugi cog-  
 nomen quis unde adeptus* 15  
 a. *frugum primitia cui offer-  
 rentur* 142 b *Frumentum prouiso quorum ma-  
 gistratum cura incumbere* 18 a *Fucato capillo quis Imperator  
 incedere solitus* 290 a *fuca-  
 tum capillum qui maxime  
 oderint* 291 a *Fugato aut fugienti hosti qua  
 gens ex natura non instat* 193  
 a. *fugientem exercitum qui  
 potissimum insequerentur ib.  
 fugientes timere ex praelio quo  
 modo & a iis reprimerentur* 193 b *Fugitiui serui ubi & quomodo  
 seruitute eximerentur* 159 b *Fugularis lacus ubi* 346 b *Fulcimenta vicium quoru-  
 plia* 68 a, b

Fulge.

# ALPHABETIGVS.

cognomina. 15 b	<b>Fulgetra</b> adorare quid. 272 b	conuertantur. 265 b
m nuncu. 13 a	<b>Fulguritarum</b> ars à quo descri- pta. 149 b	<b>Fungos</b> in cariosis nauibus natos vixas aues fieri. 199 a
terculi vo- 105 a	<b>Fulgurum</b> species diuersa. ibid.	<b>Funus</b> offerendi ritus olim qui. 129 a, b
m qua 138	<b>fulmina</b> dira aut felicia qua 272 a. fulmineictos non cre- mari in funere. 133 b. fulmi- neicta quam sint religiosa. 353 b. fulmine quorum sepul- chra tacta. 153 a. fulminis a- uertendi ratio Gracia qua. 282 b. fulminum generat tria qua. 273 a. fulminum ia- ctus qui dii possidere crediti. 311 a	<b>Fur</b> quid olim verbi fuerit. 12 a <b>Furcam</b> gestare soliti qui. 158 a <b>furca</b> qui quomodo plecteren- tur. 123 a. <b>furciferi</b> qui & quomodo diti. 158 a
is aliquot 298 a. b		<b>Fur diurnus</b> aut nocturnus quomodo tractari solitus. 240 b. <b>fures</b> cui imperatori maxime inuisti. 340 b <b>fures</b> & <b>fiscarios</b> qui quando inuicē committerent. 361 a in fine. <b>fures</b> quam sint odiosi Scythis. 340 b. <b>fueres</b> ubi & cui sur- ta offerant. 320 b
inter Grae 139 a	<b>Fuluii</b> Flacci laus à modestia. 330 a	<b>Furiarum</b> templum. 130 b
an panisse diale 341 a	<b>Fulvio</b> quid à Catone obiectum 229 a	<b>Furia</b> lege quid statutum. 355 a
lio tradu- 339 b	<b>Fumus</b> in die militia quid indi- caret. 179 a	<b>Furi</b> de Gallis triumphus qua- lis. 333 b
imiteri. seu frugi cog- adapitur 15 e cui offer- 142 b	<b>Fanales</b> equi qui 294 b	<b>Furialis</b> flamen à qua dea ce- gnominatus. 147 a
orum ma- neumbers	<b>Funda</b> qui maxime pugnant. 375 a. <b>fundis</b> quot & quali- bus Baleares utantur. 372 b	<b>Furiorum</b> etymologia. 14 a
Imperator o a fuca- a maxime 291 a	<b>Funditores</b> qui. ibid.	<b>Furtū</b> leuius quam scenus. qui- bus fuerit. 11 a. <b>furta</b> militū quomodo aliquando punita. 74 b <b>furtum</b> vel minimum. ubi capitale. 12 a. b. <b>furca</b> per lancem & licium. qua. 340 b. quā seuerē xij tabulis pu- nirantur. 340 a. quibus vel licita vel impunita. ibid. <b>fur-</b> ro seu rapto qui viuunt. ibid.
hosti qua instat 193	<b>Funebres</b> aues qua. 273 a. ludi quales. 132 b. <b>funebres</b> tuni- ca regum Indorum & Aegy- ptiorum. 132 a. <b>funebres</b> lau- datio unde initium habue- rit. 131 b	<b>Furum</b> dea qua. 165 b
ritum qui erentur ib. pralio quo nimerentur 193 b	<b>Funeralis</b> lex qua. 110 a	<b>Fustibus</b> inter se decernētes pu- elle ubi & cui dea sacrifi- cent. 142 a. <b>fustibus</b> qui per H h h cen.
quomodo tur 159 b	<b>Funeris</b> illustris offerendi ritus. 129 a. 131 a. <b>funera</b> nocturnon inordinu efferebantur. 130 a	
346 b	<b>Funere</b> perfectio fieri solita qua & quam diuersa. 132 b. & deinceps.	
quodupli- 68 a. b	<b>Fungi</b> qui quomodo in pumicem	
Fulge		



# INDEX

- centuriones castigarentur, cui regi diademata imposita  
358 a 48 a
- Fisios in uia torquere cur qui-  
dā feminis uenerint, 198 a
- Futinus Deus, 40 a
- G.
- G**abii à Tarquinio quam  
nequiter oppressi, 111 b
- Gabii Mithridatis regia, 126 b
- Gabini quam mira aliquando  
uictoria hostium positi, 22 b
- Gabinus quem Ptolemaem in  
regnum reduxerit, 5 b
- Gabius supra qua, 220 a
- Gabrieli Avili laus, 247 a
- Gabyrus quorum Deus, 326 a
- Gades quib. & qua vulgo dea-  
bus templā dicarint, 21 a
- Gaditani equites, 100 b. Gadi-  
tanorum modorum & salta-  
tionum species quam varia,  
361 a (164 a)
- Gagneo qui sacrificare soliti  
yates unde dictum, 255 b
- Galaia quid pro ornatu gala-  
rum usurparint, 32 b Gala-  
tarum ridiculus in funere  
mos, 131 b. suba in praeliis in-  
eundis, 178 b. quilibus u-  
tantur tubis, 178 b. natura  
quales, 214 a. in clypeis insi-  
gnia qua, 369 b
- Galba uade quidam dicti, 13 a
- Galba Imperatoris in fortu-  
nam fraus quomodo vindi-  
cata, 21 a. Galba quomodo  
imperium pradiuinatum, 307 a
- Galbula auis qua, ibid.
- Galearum insignia apud di-  
versos diuersa, 32 a. Galen
- Galenus Caesar qua aliquando  
fecerit vota, 163 a. qualis  
nummos euderit, 218 b
- Galeri vestitus quales, 286 a
- in patrem capti scama, 382 a
- Galeria tribus quando in urbē  
recepta, 26 b. Galeria tribus  
prerogatiua, ibid.
- Galeria cuius olim proprium  
fuerit, insigne, 64 b. galero  
albo qui flamen solus uere-  
tur, 347 a
- Gallia & Britannia in quos o-  
lim prouincias diuisa, 104 b
- Gallia quam à Circio vento  
afflicta aliquando sit, 164 b.
- Gallia in quot factiones di-  
uisa, 180 b
- Galli qualibus militia vestibus  
usi, 31 a. quam sumptuose or-  
narint galeas suas & scuta,  
32 b. mutuam in funere pecu-  
niam cur darent, 130 b.
- deum matri quomodo secando  
membra sua immolens, 140  
b. quid potissimum diis vo-  
uere solent, 105 a. ut praelia  
ineant, 191 a. quam honorēt  
feminas, 210 b. natura qua-  
les, 214 a. Galli comati, 290  
b. Galli quomodo homines  
in sacris maculare & excrucia-  
re soliti, 383 b
- Gallica mulieres iudices, 210 b
- Gallinaces quam habeant nobis.  
les fibras, 208 a. sacris in cer-  
dicta & epulis, 141 b
- Gallinarum canes quid mali

# ALPHA PETICVS.

Praferre putetur. 274 a  
 Gallinacei pro conis apud quos  
 fuerint, 32 b. Gallinaceus  
 quibus diis facer, 141 b. Gal-  
 linaceorum & coturnicum  
 pugna publica olim ubi fieret  
 262 a. Gallinaceum aliquan-  
 do Persis ut regem praefuisse,  
 321 b  
 Gallis natura insitū quid, 214 a  
 Gallograci quam mire praealien-  
 tur, 375 a  
 Gallorum plerique pro vallo, ca-  
 strensi quid habuerint, 19 a.  
 Gallorum in pingues odium  
 atque lex, 96 b. immanis in  
 sepultura magnatum mos  
 quis, 131 a. contra Romanos  
 votum quale, & econuerso,  
 165 a. factiones duae praecipuae.  
 180 b. mos in doctibus constitu-  
 endis, 187 a. vestes quales,  
 278 a. in pugna arma seu or-  
 namenta qua, 375 b. in sa-  
 cris impietas quanta, 383 b  
 Gallus nocti & laribus facer,  
 141 9. gallos duos qui num-  
 mis incudat, 218 b. gallorum  
 praeposteri cantus quid prae-  
 uinent, 274 a  
 Gallos omnium sapissime victos  
 fuisse & rebellasse, 330 a  
 Gamelia Iuno a quibus colere  
 tur, 327 a  
 Camphasantes, qui & quanto  
 peregrinos odio prosequantur,  
 203 b  
 Ganges quam clarum flumen,  
 174 a. Ganger flumen a qui-

bus ut deus cultus, 325 b  
 Ganymedis lacus ubi, 382 b  
 Garamantes ferarū ritu in vo-  
 nerē ruunt, 41 a Garamanti-  
 ci nomē qua recusarint, 69 b  
 Gardates Persis habitique, 374 a  
 Gatus piscium non squammato-  
 rum ad quod utilis, 221 b  
 Gaster quod vasis genus, 136 b  
 Gasterium quid, ibid.  
 Gaza cuius fuerit ararium, 85.  
 b. Gaze Persice quid sonet,  
 ibid. Gaza quid monstri ali-  
 quando visum, 110 a, 134 a.  
 quid, 255 b  
 Gegania familia propriū quid,  
 14 a.  
 Geganiū unde vocati, 14 b. vnde  
 de Romam deducti, 255 a  
 quid quid, 255 b  
 Gelonorum truculentia & or-  
 natus militaris, 31 a  
 Gemea ala qua, 9 a  
 Geminū fel in extis quid, 307 a  
 Geminus pater qui dictus, 23 a  
 Gemma anuli immensis pretii  
 87 a gemmatū usus in annu-  
 lis quousque vnde, 87 b. gemmis  
 signare quando desitum, 87 b  
 gemmiferi fluiui qui, 174 a  
 Gemonia scala cuiusmodi, per  
 narcum locus, 122 a  
 Genca si recte scriptum) Antio-  
 cho cuiusmodi ala, 384 a  
 Genarum indicia qua, 8 b ge-  
 nas radere qua lex quibus vs-  
 tet, 326 b  
 Geniales dii qui, 325 b, 384 b  
 Genialu lectus quomodo & cui  
 ornari solitus, 60 b  
 H h h 2 G.

# I N D E X

Genitalibus membris. sacrificatum ut diis olim fuisse, 384 a  
 Geniti lex serua aut illegitimo coniugio, Athenis quales, 238 a  
 Genius quis putatus, & an duo sint, 325 a  
 Genius cuique suus & sua lumen, 325 a  
 Gentium diuersarum pericia diuersa, 25 a. gentium maiorum dea qua, 324 b. gentes varie quam variis utantur militia & instrumentis & ornamento, 375 a  
 Genuum hominis religio qua, 86 a. genu alterum alteri imponere in senatu, quam vitiosum, 209 a  
 Gentii tribunipl. lex, 11 a. Gentii in totam legionem animaduersio qua, 74 a  
 Geometria ubi vulgo pueros doceretur, 100 b. Geometria cales quae, 215 a  
 Georgius Trapezuntius quid miri aliquando viderit, 134 a  
 Germalia ubi, 345 a  
 Germanici de Germanis victis tropaeum, 36 b. Germanici nomen quibus mensibus inditum, 169 b. Germanico quid ab Apide praedixit, 311 a  
 Germani pro vallo quid usurpare soliti, 19 a. quo reges suos honore afficere soliti, 48 a. quo in honore sacerdotes habuerint, 66 b. pyras mortuorum quomodo extruere soliti, 130

a. quibus ludis & quam chare ludere soleant, 162 b. quomodo adulteras punire soliti, 176 a. quomodo in praetorium ruant, 191 a. quam fuerint olim hospitales, 204 a. quod signum nummis incusserint, 218 b. quomodo lauent, 235 a. ex cuiusmodi rebus auspicia sumant, 275 a. furibus non infensi, 340 b. Germani fuerint olim ignotum fuisse, 11 a. non fuisse templa, & quid pro templis fuerit, 223 a. Germanis satellitibus qui Caesares viderent, 371 b  
 Germanorum nobilibus plures uxores licite, 412, in sponsalibus insignis mos, 58 b. militum scuta amittentium punizio, 93 a. mos infantibus recens natis, 96 b. in educandis pueris mos, 98 a. 99. b. servitus qualis, 158. b. ludus quam obstinatus, 162 b. in bellis insignia cuiusmodi, 177 b. matrimoniale ius quod, 189 a. in praetio aggregandi mores qui, 191 a. Germanorum accies ut instrueretur, 192 a. in conspectu disciplina qualis, 193 a. in dandis dotibus mos quis, 197 a. scuta qualia, ibid. consultaciones, 209 b. & 209. a. in sententis recipiendis aut reiciendis mos quis, 208 b. nuntia qualis, 214 b. Germanorum legati quid assignant

# ALPHABETICVS.

de Roma in theatro fecerint.

282 a. Germanorum vestitus.

289 a. in edificando mos quis.

305 a. dii qui 326 a. Germa-

norum & Indorum sepulchra

qualia. 352. b Germanorum

stipendia olim qua. 374

b. in sacrificiis trulentia

quanta. 183 b

Gerri qui, & quam crudeliter in

funere regu esse soleant. 131 a

Gerusia curia quorum fuerit.

24 b

Gessa quibus propria. 370 a

Gessata Gallus qui. 374 b

Gestamen triumphantis quale

quid fuerit. 332 b

Gestis ad Sagram certius, quid.

278 a

Gestuum chironomia quanta di-

uersitas. 361 b

Geta Caesaris mirus in apparant.

du fercuti mos. 298 a. Geta

quam crudeliter manes viro-

rum expient. 310 a. b

Getulici unde dicti. 69 b

Gilippi peculatus quomodo pro-

ditus. 218 b

Gingrina tibia qua. 178 b

Gladiatoria munera exhibere

quorum fuerit ab initio. 54 b.

gladiatorius ludus quando

exhiberi solitus, & quibus ei

interesse vetitum. 132 b gla-

diazores in quibus potissimum

ludus exhiberentur. 361 a. b.

gladiatorium munus quis

primus Roma ediderit. 261

b. gladiaturam qui ali-

quando prohibuerit, & qui-

buis tantum exhiberi permis-

sum. 362 a

Gladio breuiori qui pugnent 371

b gladios & lanceas in san-

guine hostia tingere quid. 353

a. gladius Hispanus qualis.

370 a. gladius quibus olim

proprius. ibid.

Glandium usus quibus frumen-

si loco fuerint. 138 a. glandem

secundis mensis exhibere qui-

buis fuerit magnum. 195 b.

glans ex aliena arbore in alie-

num fundum cadens, cuius

sit. 340 a

Glastum quid sit. 312

Glaucopis dea qua. 327 b

Glaucus quidam Demyli filius,

quomodo Olympia vicerit.

260 a

glauces is & hias quid.

279 a

Glives epuli cur interditi, & a

quibus. 119 b

Gnidius senatus capitum quot.

206 a

Gnidurgu quid, 179 a

Gnosos cuius aliquando regia.

127 b

Gonatus quid & unde dictus.

70 b

Gordiani cuiusdam relatio de

spectru. 67 b

Gordii qualem eligere soliti re-

gem. 238 b

Gordium multa aues circumuo-

lantes quid portenderint. 110 b

Gorgias Leontinus quam falso in

Olympiis irrisus. 291 a

Gorgonis mulieris Sparsana co-

libro

H h h 3



# INDEX

lebre apophthegma.	196 a	qua.	369 b
Corpius mensis quis.	169 b	Gracina capitis posculata, viri	
Corryni qua efficiant adulteros		sui iudicio absoluta.	197 b
poena.	176 b	Grandavi atate ad comitorum	
Gracchi & Scipionis similitas ac		suffragia non admittiebantur.	
familiaritas 18 a. Graccheru		179 a	
alter ubi & quomodo occisus.		Gracostasis ubi Roma olim fue-	
83 b. Gracchi lex pro inco-		ris.	24 b
lunitate ciuis Romani qua.		Gracus sermo quam Rome inui-	
358 a. Gracchi in deiecto		sus.	211 a
do gradus plebiscitum quid.		Graminea corona & unde dari	
189 b		solita.	127 b
Graculo quid esse cum fidibus sit.		Grammateus.	66 a
278 a		Grammatia Syrii quid.	297 a
Gradiuus quis deus cognomina-		Grammaticum cuius & quod	
tu.	6 b	poculigenus.	136 b
Graca litere ubi & cur olim di-		Grammatophoros qui.	49 a
sci verita 109 b. Gracarum		Graphiotes quid.	108 b
literarum inuenior quis ibi.		Gratie quot. & quomodo pingi	
Graca fides prouerb.	214 a.	solite 248 a. b. gratiarum a-	
Graca sacra Roma qua dicta.		des ubi.	ibid.
364 b		Gratitudinem naturaliter ho-	
Greci verecundiores ceteris na-		mini instam esse.	248 a
tionibus erga cognatas. 38 b		Gratuicumbalneum quis Roma	
Grasorum expiabili nexu co-		exhibuerit.	135 a
pulatorum mos. 43 a. mos au-		Grauedines quomodo leuari pu-	
dico fausto nuncio. 46 b. mos		rentur.	249 a
in nuptiis 58 a. b. & 59 b pue-		Gregarii qui habiti.	374 a
rorum institutio. 97 a in con-		Gregario militi quid in castris	
flendu defunctis antiquissima		habere vetitum.	33 a
consuetudo qua.	116 a poena	Grex idem, apud iurisperitos	
in sacrilegos. 123 b. in su-		quis dicitur.	113 b
nere ducis aut regis mos quis		Grues volantes à quibus tabel-	
131 a. Gracorum aliquot ab-		lariis superata. 46 a grues 9	
finientia. 139 a initium an-		reſto flectere cursu, nautis	
ni quod. 169 b. mos in vo-		quid.	273 b
uando quis. 194 b. natura		Grypi Persis quid.	85 b
214 a. Gracorum more bibe-		Gurges cur quidam dictus.	14 b
re quid. 296 a. in obsidione		Gutturnium quid.	26 b
Trois insignia Gracorum		Gyala quid.	136 b
		Gygium	

Gygium canne  
178 a  
Gylippi cul  
fordidus.  
Gymnasia q  
culia. v  
Herculu  
77 a. a  
que & qu  
Gymnasium  
pauirgi  
masia qu  
spalire sol  
Gymneta qu  
160 b  
Gymnicocer  
mum val  
Gymnopodi  
365 b  
Gymnosoph  
neribus  
Gymnos  
sini & qu  
sur. 211 a  
Ethiopie  
pueritur.  
staurum i  
tudo que  
Gymnaceum  
erit Gra  
Gymnasia a  
336 b  
Gypho que g  
luna illen  
H Abon  
stuen  
ter dicti  
Habero eq  
169 b

# ALPHABETICVS.

369 b  
lata, viri  
a. 197 b  
omitorum  
tebantur.  
e olim fue-  
24 b  
Rome inui-  
211 a  
unde dari  
227 b  
66 a  
id. 297 a  
e quod  
159 b  
49 a  
108 b  
modo pingi  
atiarum a-  
ibid.  
aliter bo-  
248 a  
quis Rome  
135 a  
leuat. pu-  
249 a  
374 a  
in castris  
33 a  
uissertio  
113 b  
bus tabel-  
6 a grues 9  
nautis  
273 b  
85 b  
icium. 14 b  
26 b  
136 b  
Gygis

**G**ygis canendi modus qualis. Habere pauca, & nullius indi-  
178 a gero cuius precario suis. 124  
**G**ylippi cultus militaris quam b.  
sordidus. 31 a **H**abitus rex quam misere & mis-  
**G**ymnasia quam olim à Græcis rabiliter educatus. 110 b  
cultus. 100 b. **G**ymnasium **H**abitus corporis militum. 29 b  
**H**erculi apud Athenas, quid **H**abitus sepeliendorum olim  
77 a. Athenis celeberrima qualis. 116 a  
que & quot. 135 a **H**acantus quid primum in O-  
**G**ymnasium in elocandis nu- lympis introduxerit. 260 b  
ptui virginibus mos 40 b. **G**y- **H**adrianus quo vocabulo legio-  
**G**ymnesia quam impie mortuos nem summam impariaris. 8  
sepelire soliti. 125 b b. **H**adriani Caesaris apo-  
**G**ymneta quale Argiui nomen phthegma de Iureconsultis.  
160 b 378 a  
**G**ymnicocercamine qui potissi- **H**eredes qui quomodo ferens.  
mum valeant. 215 a 341 b. & deinceps.  
**G**ymnopodia Spartanis quid. **H**ereditatum ius apud diuersos  
365 b quam diuersum. 341 b. **H**ere-  
**G**ymnosophistarum mos in su- ditates mulieribus quis pro  
neribus defunctorum. 99 a. plebiscito ademerit. 355 b  
**G**ymnosophista quam sobrii **H**erere aquis quid. 278 b  
sint & quibus solum vescan- **H**ala unde quidam dicti. 11 a  
tur. 221 a. **G**ymnosophista in **H**alia qui apud Rhodum ludi.  
**A**ethiopia quales quantique 262 a  
putantur. 214 b. **G**ymnophi- **H**alicarnassus quorum regia.  
starum in conuiuio consue- 127 b  
tudo qua. 297 b **H**allucos quid. 245 b  
**G**ynaceum qua domus pars fu **H**alma quid. 162 a. 361 b  
erit Græcis. 304 b **H**aloo Athenis quis. 365 a  
**G**ynæcia dea qua. 142 b. **H**alteres quid. 1622  
336 b **H**ammonis responsum de sacris  
**G**ypso qua gentes corpora sua mi- **G**recorum insignis. 166 b.  
litia illinant. 31 a **H**ammonis imago. 213 a  
**H**. **H**annibal cur saepe mutaret ca-  
**H**abentibus patrem super- pillos. 291 a  
stitem, qui magistratus in- **H**annibali ab urbe reditus cu-  
ter dicti. 187 b ius dein occasionem dederit. 57  
**H**abere equum Scianum quid. **H**annibali superbia. 64 b  
262 b **H**annibalis nomen seruus indi-  
H h b 4 cu

# INDEX

- cui fuerit capitale. 109 b.  
Hannibalis cum Gallis istum  
foedus quale fuerit. 210 b  
Hannonis factio. 180 b. Hanno  
nus in clypeo insigne. 1369 b  
Harmeniorum (forte Armeni-  
orum) virgines nuptura,  
quam foede se gerant ante nu-  
prias. 40 a  
Harmodii nomen quam sit A  
thenis sanctum. 160 b. &  
171 a  
Harmosta qui disti. 238 a  
Harmostes Spartanus quid. 358 a  
Harmosyni Spartanus qui 197  
Harpagones quid. 306 b  
Harpakum quid. 162 a  
Harpocratem in gremio prosi-  
gnis aliquos usurpasse. 87 b  
Harpocrates cuiusmodi deus &  
unde natus. 89  
Hasdrubal quo die perierit. 20  
Hasta cruenta qua, & quando  
proponi solita. 152 a. hastapu-  
blica qua, ibid. hasta salutis  
qua, ibid. hasta qui maximi  
preliantur. 375 a  
Haste pura qua. 228 b. haste in  
fines hostium projectio, quid  
pre se ferret. 254 a  
Hastam dare vel adimere. 74 b  
Hastam mittere ad caduceum  
quid signet. 254 a  
Hastis inuicem permutare, ma-  
cronis quid. 273 a. hastas qui  
pro diu coluerint. 382 b  
Hastati in qua acie parve locan-  
di. 190 b. hastatos qui seque-  
rentur. 191 b. hastati qui.  
370 a  
Hebes quales rali. 85 b. hebetes  
qua regio producat. 215  
Hebraei ubi publicas pecunias de-  
ponere soliti. 56 a. Hebraeorum  
pontificis ornatus. 66 b He-  
brais grauiissima multa seu  
paena qua. 124 a. Hebraeis ini-  
tium anni quod. 168 b  
Hebrus quam inclytum flumen  
174 a  
Hecates sacra qualia. 226 b He-  
cate qua dea. 327  
Hecateus cuius fuerit. 328 b  
Hecatombas vouere quando so-  
litum & quid sit. & quomodo  
fiat. 164 a. Hecatorum praeceptor  
quis 100 a  
Hedera qui pro diademate usus.  
48 a. cui sacra. 222 b. quibus  
inuisa. 221. hedera qui in sa-  
cris omnibus coronentur, i-  
bid. Hedera tactus cui illici-  
tus. 348 b  
Hedui natura quales. 25 a. Ho-  
dii quid primi ex peregrinis  
Romae habuerint. 207 a  
Hedui summo magistratus  
quid non liceat. 6 b. Heduo-  
rum mos erga paruulos suos.  
98 a. Hedui in sententiis  
dicendum mores qui. 208 b  
Gelsorum tribus quot. 27 b  
Helicon quibus sacer. 318  
Heliocaminus quid. 316 b  
Heliogabalus quam contemserit  
senatum. 207 a. Helioga-  
balus quid ridiculi primus  
fecerit. 210 b. Heliogaba-  
lus cui Imperatori fuerit  
deus. 224 a. Heliogabalus  
quo-

# ALPHABETICVS.

b. hebetes  
215  
ecunias de  
Hebraeorum  
66 b He-  
mulda seu  
ebreis ini-  
168 b  
um flumen  
2.6 b He-  
327  
328 b  
uando so-  
quomodo  
praeceptor  
100 a  
aterusius  
b. quibus  
qui in sa-  
ntur. i.  
cus illici-  
348 b  
25 a. He-  
peregrinus  
207 a  
agilratui  
b. Heduo-  
ulos suos.  
sententia  
208 b  
27 b  
318  
316 b  
ntemserit  
Helioga-  
li primus  
eliogaba-  
vi fuerit  
iogabalus  
quo-

quomodo inquinari pratorii  
praeferuntur. 141 a. Helioga-  
balus quam turpia festa sine  
sacra instituerit. 363 b  
Heliogabali in theatro profusio.  
95 b. Heliogabali profusus in  
annulis usus. 88 a. Helioga-  
bali in secundis mensis luxus  
quis. 295 b. Heliogabali in  
triumpho populancia quanta.  
332 b  
Heliopolis seu Theba Aegyptia à  
quo condita. 320 b. Heliopoli-  
tani Aegyptiis qui qualesque  
assumentur. 214 b  
Heliotrappa cuius carceris no-  
men. 122 a  
Hellenes quorum reges dicti. 4 b  
Helota quale Lacedaemonis no-  
men. 160 b  
Helota qui. 86 b. Helota à Spar-  
tans qui habiti. 203 b. He-  
lota quam seruitute astricti.  
158 b  
Hemina quota sextarii pars.  
80 a  
Hemina quot drachmis constet  
seu cyathis. ibid.  
Hepar cuius rei sedes. 308 a  
Heptaphonos qua porticus dicta.  
167 b  
Hera quarum Roma nomen.  
160 b. Hera qua dea cogno-  
minata. 327 a  
Heraci qui dicti. 27 b  
Heracleotici scyphi. 136 b  
Heracleum quod poculi genus.  
136 b  
Heraclitus quem sepeliendi mo-  
rem docuerit. 114 b. Hera-

clitus quo se ludi genere recre-  
are soleret. 161 b  
Herbam do. quid signet. 194 a.  
herbam dare quid. 279 a  
Herbis quibusdam quosdam e-  
maiusculos fuisse. 221 b  
Hercita qua. 170 b  
Hercules Conopseus ubi cultus.  
212. Hercules quam fuerit  
fecundus. 59 a. Hercules qui-  
bus gentibus inuisus. 77 a.  
Hercules quam diuerse à di-  
uersis cognominatus. 76 b.  
Hercules à quibus gentibus  
maxime dilectus & cultus.  
77 a. Hercules quot putati.  
77 b. Hercules basilicus in  
talus quid. 161 b. Hercules In-  
uictus cuius aliquando fuit  
regera. 179 b. Hercules Gal-  
licus quis. 213 a. Hercules  
quis quos ludos Pelopi institue-  
rit. 257 b & de ipso.  
Herculis templum Roma ubi.  
57 a. Herculis sacra infanda  
76 b. Herculi in Coa quam  
inepte sacrificetur. 76 b. Her-  
culi quam impie à diuersis na-  
tionibus olim immolatum. i-  
bid. Herculis cognomen qui  
vulgo meruerint. 67 b. Her-  
culi & Cereri quotidie qui-  
bus immoletur. 142. Hercu-  
li decimam vouere quam o-  
lim factum fuerit. 165 a  
Herculis imago cuius milita-  
re signum. 79 b. 179 b. Her-  
culus signum ante triumphan-  
tem praelatum. 331 a. Hercu-  
lis sacerdos in Tyro. 366 b  
H h h s Hercules



# INDEX

- Herculi qui potissimum vota fa-*  
*cere soleant.* 165 a
- Hermes quibus dea festa.* 262 a
- Hermes festa que.* 93 a. 262
- Hermes Egyptii quem vocent*  
*mensem.* 168 b
- Hermionensibus quid prater mo-*  
*rem vulgarem vetitum sit*  
 130 a
- Hermocrates quo auspicio urbem*  
*Cardiam condiderit.* 307 a
- Hermodorus cur Epheſo exaſtus,*  
*& quid deinde Roma meri-*  
*tus.* 289 b. 339 b
- Hermogenis diſſecti cor quale in-*  
*uentum.* 307 a
- Hermolai Barbari laus.* 112 b.
- Hermothybis Egyptii qui.*  
 374 a
- Hermothybium aut Hermo-*  
*thybiorum ſtipendia qua.*  
*ibid.*
- Hermunduri quomodo vove-*  
*re aut deuovere quid ſoliti.*  
 164 a
- Hermus quas regiones alluat, &*  
*cui flumini mixtus in quod*  
*mare influat.* 174 a
- Herodes quam ſuperbe cauſam*  
*apud Hyrcanum reus dixerit.*  
 125 a
- Herodotus historicus cuius.* 328
- Herouibus que animalia immo-*  
*lentur.* 141 a
- Herophyla cuius Sibylla nomen.*  
 149 b
- Heros cuius dei nomen.* 325 a
- Herofratus quando Eſt Epheſina*  
*Diana templum combuſſerit.*  
 233 a
- Hesiodus cui poſtea quo in cetera-*  
*mine praeſatus.* 364 a
- Hesperum qui nummi impu-*  
*ant.* 299 b
- Heſus quorum deus.* 383 b
- Heteromaſchales quorum tuni-*  
*ca.* 290 a
- Hetruria conuentus ubi nam o-*  
*lim & quando ſeu quoties co-*  
*giſolitus.* 173 b
- Heuſca diſciplina quomodo*  
*Romani filios ſuos inſtitue-*  
*rant.* 292 a
- Hiaſibus horrentium animaliu-*  
*um qui pro criſtis in bello uſi.*  
 32 b
- Hiberorū diuiſio olim qua.* 27 b
- Hiberorum & Albanorum ga-*  
*lee cuiusmodi.* 32 b. Hiberorū  
 mirus quidam amicitia  
 mos. 42 b
- Hicetia quid.* 254 b
- Hicetus Arginus quam in adul-*  
*teros legem tulerit.* 275 b
- Hieropolitani atri miraculum.*  
 322 b
- Hieratica charta qualis.* 108 b
- Hierax cur quis cognominatus*  
 70 b
- Hiero ex quanta miſeria ad*  
*quantam dignitatem perue-*  
*nerit.* 110 a. Hieronis canes  
 quid miri facerint. 131 a
- Hierodida ſcali qui.* 283 a
- Hieronimi qui.* 283 b
- Hieronimi Maſſiani laus.*  
 356 a
- Hieronimi Forcarii laus.*  
 265 a
- Hieronimi tyranni flagitia.* 50 a
- Hiero-*

*Hierophanta*  
*rentur.* 23  
 91  
*Hierophylae*  
*Hierophylus*  
*Hilaria qui*  
*Hinnitus*  
*guriu*  
 275 a  
*Hippagri qui*  
*Hipparchi qui*  
*Hipparchia*  
*Hipparchus*  
*nu.* & 2  
 a. Hipparchi  
 fuerit ex  
 328  
*Hippia qua*  
*Hippia cui*  
*tyrannu*  
 171 a  
*Hippicum*  
 quid sit.  
*Hippia dens*  
 sui quid  
*Hippia somn*  
*Hippia ph*  
 quantu.  
*Hippius qui*  
 108 a  
*Hippoclidis*  
*Hippodrom*  
*Hippolyto qui*  
 184 a  
*Hippolytus*  
*Hippone de*  
 libu  
*Hipponax*  
*Hippopota*  
 quibus

# ALPHABET ICVS

in ceyra- 364 a mis ipcu- 299 b 383 b orum tuni- 290 a ubi namo- quoties po- 173 b quomodo insistue- 292 a animali- in bello vsi.	<b>Hierophanta</b> quomodo castra- rentur. 221 b. <b>Hierophanta</b> qui. 283 b <b>Hierophylaces</b> qui. 383 a <b>Hierosianthus</b> quid. ibid. <b>Hilaria</b> qui dies dictus. 234 a <b>Hinnisus</b> equorum qui in au- guriis maxime obseruens. 275 a <b>Hippagori</b> qui. 372 a <b>Hipparchi</b> qui. 75 a. 238 a <b>Hipparchia</b> alaqua. 8 b <b>Hipparchus</b> quam seuus tyran- nus. & a quibus occisus. 171 a a. <b>Hipparchus</b> Bithynus quam fuerit excellenti ingenio vir. 328 <b>Hippia</b> qua dea vocata. 327 a <b>Hippias</b> cuius filius, & quantus tyrannus & quomodo cecus. 171 a <b>Hippicum</b> quot stadia faciant & quid sit. 89 a <b>Hippia</b> dens sternutando excus- sus quid portenderit. 102 a <b>Hippia</b> somnium quale. 171 a <b>Hippia</b> philosophi paupertas quanta. 139 a <b>Hippia</b> quis deus cognominatus. 308 a <b>Hippoclidis</b> desultatio. 101 b <b>Hippodromia</b> forum quod. 71 b <b>Hippolyto</b> que crinem consecrent. 284 a <b>Hippolytus</b> qui. 66 a <b>Hippona</b> dea quibus pro anima- libus vota fieri solita. 105 <b>Hipponax</b> poeta cuius. 328 b <b>Hippopotamum</b> qui Roma in quibus ludis dederit. 362 b	<b>Hippopotamus</b> in imo sceptri quid significet. 48 b <b>Hippocelino</b> qui victores donari soleant. 262 a <b>Hippothonus</b> Iupiter ubi cultus. 21 a <b>Hippotomos</b> qui deus dictus. 77 b <b>Hippotexota</b> qui. 372 a. 376 a <b>Hircinis</b> cornibus qui pro cristis vsi. 32 b <b>Hirci</b> cur petudibus miscantur. 260 a <b>Hircum</b> qui cui offerant. 141 b. <b>hircum</b> qui adorarint. 383 a <b>Hirci</b> ubi ad sacra ineptus. 141. <b>hircus</b> , nauigii nomen. 179 a. <b>hircus</b> quorum poeta- rum & premium & victi- ma. 364 a <b>Hirpia</b> familia quales. & earum privilegia qua. 322 a <b>Hirpini</b> unde dicti. 275 a <b>Hirundines</b> quibus nuncii vice fuerint. 46 a. <b>hirundinum</b> & cornicum certamen publicum ubi. 262 a. <b>hirundines</b> cuius ominis sint. 274 a <b>Hispania</b> in quot & quas pro- uincias diuisa. 104 a. <b>Hispa- nia</b> oppida Latio donata quot. 203 a. <b>Hispania</b> uniuerse ius Latii unde tributum. ibid. <b>Hispanorum</b> natia proprietat qualis. 214 a. <b>Hispano- rum</b> in praelis agilitas quan- ta. 345 b <b>Hispidium</b> cor quibus uliquando fuerit. 307 a <b>Herculi</b>
---	---	---

# INDEX

- Historia antiquorum fabulosa.*  
 110 a  
*Histriones quam chari Augu-*  
*sto. 26 b. a quo Roma pulsi.*  
 335 a  
*Histrionum species diuersa. 131*  
 a. *Histriones quo studio ab*  
*Augusto culti. 135 b. histri-*  
*onem qua praefectum prae-*  
*rio creantur. 241 a. histri-*  
*onum sedes in theatris qua.*  
 280 b  
*Histrinus vicus ubi, & quid ali-*  
*quando passus. 83 a*  
*Haedidocos quid signet, & quid*  
*conuicij praeseras. 245 b*  
*Haedina charita dicta olim tribli.*  
 109 a  
*Haedus cui deo offeratur. 142 a*  
*Holographum quid. 108 b*  
*Holoserica veste quis primus ve-*  
*sus. 286 a*  
*Homerus qualis pummi nomen,*  
 218 b. *Homerus a quo ali-*  
*quando poeta victus. 364 a*  
*Homeri praeceptor quis. 100 a*  
*Homeri locus de rerum com-*  
*mutatione excussus. 219 a*  
*Homicida apud Memphis quo-*  
*modo traheretur. 123 b*  
*Homicidii inter Romanos initio*  
*pæna que 122 a. homicidia in-*  
*ter Germanos qui Lucrentur*  
*olim. 122 b. homicidii expiatio*  
*qua. 223 b*  
*Homo marinus. 133 b*  
*Hominem occidens, modio legu-*  
*mini ubi absolui solitus. 125*  
 a. *hominem deuotum quo-*  
*modo occidere licuerit impu-*  
 ne. 166. *hominem sacrum*  
*cur facilius occidere licu-*  
*erit, quam non sacrum.*  
 252 a. *hominem saginare ad*  
*sacra & inde mactare soliti*  
*qui. 384 a*  
*Homines seniores ubi macten-*  
*tur & edantur ut boues. 115*  
 a *immolari & deuoueri quo-*  
*modo soleant. 166 a. qui quo-*  
*modo vel dii vel daemones fi-*  
 ant. 335 a. b. *homines im-*  
*molare diis qui soliti. 383 b.*  
 & *deinceps viui in simula-*  
*chro ingentii pro victimis exu-*  
*sti. 383 b. de rupibus aut spe-*  
*culis sacrificij causa qui pra-*  
*cipitarint. 384 a. homines im-*  
*molare quando Roma vesti-*  
*tum. 384 b. homines viui*  
*Roma sacrificij causa deoffi-*  
 384 b  
*Homini plus in aqua quam hu-*  
*mi degentis miraculum. 91*  
 a. *hominis ciuilibus officia qua.*  
 318 a  
*Homo cuiusmodi lancearum ictu*  
*a Thracibus mactari solitus.*  
 384 a  
*Homoloſti quomodo foedus iun-*  
*gant. 269 a*  
*Homoloide cuius oppidi porta.*  
 221 a  
*Homotini Persis qui. 369 a*  
*Honesti missio qua. 373 b*  
*Honestas puerorum apud Persas*  
*quanta. 95 a*  
*Honorariis ludis qui. 362 b. hono-*  
*varium ius quod. 377 b*  
*Honores & dignitates quam in-*  
 digna

digna qui  
 365 a. b. h.  
 in thea-  
 tur  
 Honoris tum  
 nori quon  
 honor &  
 94 a. hono  
 ferunt  
 Hoplii quo  
 Horagorur  
 ille facere  
 cuius dea  
 Horospon  
 qua 38 a.  
 reo praeſe  
 hora diei  
 234 b  
 Hora templ  
 Horarum  
 in caſtri  
 178 a. E  
 234 b. d.  
 quales fu  
 Horatius r  
 13 a  
 Horda quid  
 Hordales di  
 Hordencen  
 vrantur  
 Hordem p  
 aliquan  
 178 a  
 Hororum  
 dem qu  
 Hormum  
 quando  
 178 a  
 Horologii in  
 23 b. hor

# ALPHABETICVS.

nem sacrum  
 cidere licu-  
 son sacrum.  
 saginare ad  
 actare soliti  
 384 a  
 bi macten-  
 de boues. 115  
 uoueri quo-  
 a. qui quo-  
 damon's fi-  
 omnes im-  
 liti. 383 b.  
 in simula-  
 uictimæ u-  
 uis aut spe-  
 qui præ-  
 mines im-  
 ona uiti-  
 mines uini  
 uffa de offi.  
 quam hu-  
 culum. 91  
 officia qua.  
 earum idu  
 ari solitus.  
 edus iun-  
 idi porta.  
 369 a  
 373 b  
 bud Persu  
 95 a  
 62 b. hono-  
 377 b  
 quam in-  
 digno

digne quidam assequantur  
 365 a. b. honore summis uiris  
 in theatro quales exhiberen-  
 tur ibid.  
 Honoris templum ubi 57 a. ho-  
 nori quomodo sacrificetur 94 a  
 384 a  
 honoris & op'is sacra ut fieret  
 94 a honoris & op'is sacra ut  
 fierent ibid.  
 Hoplitæ quod ludi genus 162 a  
 Hora quorum dea, & qui uota  
 illi facere soliti 165 b. hora  
 cuius dea cognomen 325 a  
 Hora sponsalibus accommoda-  
 qua 58 a. hora accusanti &  
 reo præscripta quot 209 a  
 hora diei & uigiliarum quot  
 234 b  
 Hora templum ubi 23 b  
 Horarum discrimina quomodo  
 in castris fieri aut cani solita  
 178 a. Horarum genera quot  
 234 b. horarum non semper e-  
 quales fuisse ibid.  
 Horatius unde Cocles dictus  
 13 a  
 Horda quid 234 b  
 Hordales dies qui ibid.  
 Hordeacea fistula qui in sacris  
 utantur 222 b  
 Hordeum pro frumento quibus  
 aliquando pœna nomine da-  
 rum 73 a  
 Horicorum (si recte scriptum)  
 deus quis 326 a  
 Hormin's modulus qualis, &  
 quando à Græcis uti solitus  
 178 a  
 Horologii inuentor primus quis  
 28 b. horologii curia penes quos  
 Roma esse soleat 146 b  
 horologia olim qualia fuerint  
 234 b  
 Hortæ ades cur semper reclusa  
 327 a  
 Hortari quid ibid.  
 Hortensi quare sic vocari 12 b  
 Hortum colere cuius regis dele-  
 tamentum fuerit 161 b  
 Horus qui Ægyptius deus 383  
 Hosti hostes 66 a  
 Hospitales nationes qua 204 a  
 Hospites quam fuerint inuisi  
 Spartani & aliis quibusdam  
 203 b  
 Hostii quot tantum diebus a-  
 pud Indos conuersari liceret  
 ibid.  
 Hostiis quis equos pauperie  
 278 a  
 Hostiis symbolum Lingonibus  
 quale 254 a  
 Hospitio aut amicitia renunci-  
 andi mos olim quis 254 b  
 Hospitum insignium aut legato-  
 rum peregre uenientium tracta-  
 tio cui magistratui commissæ  
 54 a  
 Hostia uetustiori aut iuniori  
 quando litari soliti 143 b hostia  
 qua cautela caderetur 225 a  
 Hostia solida qua 141 a. hostia  
 cuiusq; deo sua. 222. b. hostia  
 diis ingrata. quales ibid. hostia  
 maiores aut minores quo mo-  
 do ornarentur 223 b  
 Hostiarum genera quot 140 a  
 Hostilia curia ubi quondam Ro-  
 ma fuerit 24 a  
 Hostilibus laribus cur aliquan-  
 do



# I N D E X

do immolatum	142 b	Hyenas quis quibus in ludis ex-	
Hofitium deuotio in bello quid		hibuerit.	362 b
in fe haberet	164 b	Hyaiarum tribus ubi fuerit &	
Hofitibus in fugam uerfis quid a-		à quo dicta	27 a
gendum.	153 a	Hybernorum pueri ut educuntur	
Hofitum spolia in qua domus		97 b. Hyberni quam crudeli	
parte feruarentur.	304 a	pietate parentes mortuos pro-	
Hofitias parricida quomodo ple-		sequantur.	1152
xas.	122 b	Hydropota mulieres ubi	137 a
Hulceratas aues auspiciis inuti-		Hyeme quomodo olim pranderi	
les esse.	192 b	folitum.	138 b
Hulceroso auguri quid vetitum.		Hylea tribus qua.	27 b
ibid.		Hymnorum species aliquot	226 b
Humana corpora ubi pro vallo		Hyperparum pulchritudo quanta	
usurpata.	19 a	263 a	
Humana uictima quando olim		Hyperboles ultimus Athenis o-	
immolari solita & desita cui		stracismum pertulit	158 a
sacriscent	76 b. 213 b. 214	Hyperboreorum quam detestan-	
b. 283 a.		dus in senio confectos mos	115
Humana vox quo ex simulachro		a. Hyperborei qualibus utan-	
aliquando edisa	20 a	tur domibus	308 a
Humandis corporibus necessaria,		Hypethra quid.	135 a
in quo templo vendi soleant.		Hypingos cuius dea hymnus	
310 a		226 b	
Humani sanguinis poculo qua-		Hypocausia quid sine	148 a
lia foedera iniuri solita.	252 b	Hypocles Cumaeus quas colonias	
& deinceps humano cruore		deduxerit.	52 b
qui cui litent	383 b.	Hyporchema quid.	226 b
& deinceps humano sanguine cuius		Hypothyra quid.	306 a
dei simulachrum abluui soli-		Hyrcanorum quam execranda	
tum.	384 b	in sepeliendis defunctis con-	
Humo tradere cadauera, aut		suerudo.	115 a
cremare, capitale ubi sit.	115 a	Hysteria quale festum.	141 b
Hunnotum foederis quoddam n. i-			
rabile	42 b		
Hyacinthia Spartani quid	365 a		
Hyacinthino cono quis in bello			
usus	32 b		
Hyacintho qui coronantur in sa-			
cris.	223 a		

**I** Acula Martii qualia. 370 a  
Iaculatores apud Indos pra-  
stantissimi. 372 b  
Iacu-

Iaculi & v  
mum pug  
Iaculum  
telluris ab  
deret  
Ialeros qui  
Iani templum  
22 a Iani  
cuiusmodi  
templum  
mina diu  
plex in  
Iani temp  
& belli in  
Ianuam pons  
gnoscere  
Ianuam pons  
lita 56 b  
ferra dis  
Ianuam  
Ianuam  
rum 154  
Februarium  
rit 168 b  
sacer  
Ianus quod  
rit 23 a  
initium  
esse solent  
frons cui  
343 b  
Iapygi quae  
Iapygi venet  
Iafonius Ma  
suppliciu  
Iapygi digi  
Iapygi  
Iapygi

# ALPHABETICTS

in ludu.	Iaculū & rompha qui potissi-	insepeliendis defunctis quam
161 b	mum pugnent 375 a	crudelis ac mirus mos 115 a
bi fuerit &	Iaculum ab aquila à manu sa-	Ibes Iberis quid 238 a
27 a	tellitris ablatum quid porten-	Ibes seu Ibides à quibus ut dii
ut educenur	deret 273 a	colerentur 382 a
nam crudeli	Ialernos quid 129 a	Ibida sepulchrum in Ægypto
mortuos pro-	Iani templum quoties clausum	quale 340 a. 153 b
115 a	22 a Iani templum ubi &	Ibim occidisse in Ægypto, quan-
vbi 137 a	cuiusmodi fuerit 22 b. Iani	tum peccatum 124 a
pranderi	templa quos 22 b. Iani no-	Ibis ubi tanquā deus culta 92 a
138 b	mina diuersa 23 a Iani quo-	Icades Epicureis quid 156 a
27 b	suplex in foro statua, ibidem	Ichneumones à quibus ut dii
liguot 226 b	Iani templum cur & pacis	culti 383 a
udo quanta	& belli index fuerit 23 b	Icta seu iacta fulmine, quanti
	Iannapontificis quo insigni di-	haberentur 383 a
	gnosceatur 46 a	Ichyomantes qui 275 a
Athenis o-	Iannasponsi quomodo ornari so-	Ichyophagorum natura qua
lie 218 a	lita 56 b Ianna cur & à quo	60 b. Ichthyophagorum
m deo stan-	ferra diuidi iussa 305 b	sepeliendi mortuos consuetu-
os mos 115	Ianualis porta qua 220 a	do qua qua
libus vitan-	Ianuarius idibus quid fieri soli	Idea dea qua 375 a. 336 b
308 a	rum 154 b. Ianuarius &	Idea Platonis quid 113 b
135 a	Februarius quis anno addide-	Idem proptis quid dicendum 113 a
hymnus	rit 168 b. Ianuarius cui dea	idem diuersis legibus prohibe-
	sacer 169 b	ri 236 b
148 a	Ianus quodaras Roma habue-	Identitas rerum secundum in-
et colonias	rit 23 a. Ianus quomodo &	risconsultos & physicos quam
52 b	initium precatationis & finis	diuersa 113 s. & deim.
226 b	esse soleat 224 a. Iannus bi-	Idibus Martii quid fieri fuerit
306 a	frons cuius nummi signum	& quomodo ea aliquando vo-
exsecranda	343 b	cari iussa 154 b
antus con-	Iapyges qui & ubi sint 50 b	Idomenem ob impium votum 2
115 a	Iapyge venio qui vota faciant	Crete pulsus 106 a
141 b	164 a	Ides Aristoteli quid 115 b
	Iasonis Masassalani immeriti	Idus Iulii quibus diis sacra 155
	supplicium quod 315	a. Idus singulorum mensium
alia. 370 a	int & digitus 449 a	quam & cui solenes sint 15 a b
indes pra-	Iberorum inpingues lex 96 b	136 a. Idus Martii quo alio nō
372 b	Iberorum (alias Hiberorum)	inedicta 232 b
Iacu-	Iecur geminū quid notet 308 b	iecor.

# INDEX.

iecori qua propria vis infit	visus	352 b
308 a		
Ieiunio qui inter ethnicos va-	Ignobiles quibusdam qui	184 a
carent 221 b. ieiunium quo-	Ignominia solutio quomodo fa-	
modo Roma aliquando indi-	ret 75 a. ignominia nota qui	
cetur	afficeretur	76 a
365 b	Ignominiofamiffio qua	374 a
Iepus quid.	283 a	
Ignauorum muliere dici, quan-	Ignoti dei ara	141 a. ignotum
tum Persis conuicium 246 b	deum qui colere solius	363 a
Ignis sacer quas aliquando for-	in παιδι Gracii quid	180 a
minas praibas 3 b quibus o-	intrinsecus quid	254 b
lim praferri solitus 48 a ignis	Illice, quando & ubi potiffimū	
& aqua cur fponfo & fponfa	dici solitum 132 a. cuius in	
in limine domus tangenda	faceris vox	227 b
58 a ignem manu excipere	Iliesecur Herculi facrificare	
quid 86 a. igni omnia consta-	vetuerit 76 a. Ilieses quo-	
re, cuius assertio 115 b ignis	modo a Romani honorati	
ubi frequens damnatorum	202 b	
pœna 124 b ignis nouus quor	Ilum cuius regia	127 b
tanniu in ari Vestalibus ca-	Ilaqueatum hostem occidendi	
lond. Mart. accendebatur	qui quomodo vsum habeant	
169 a. ignibus quis adulte-	375 b	
ros punire solitus 176 b ignis	Illegitime nati, an ciuium nu-	
sacrificii ex quibus lignis fe-	mero habendi	303 a
ri vetitus 225 b. ignis quod	Illegitimus filius an patrem ala-	
ex fumo vel ex flamma omen	re teneatur	340 a
præberet. ibid. igni qui rerum	Illyricarum puerperarum forei	
omnium principum adscri-	rudo 98 b. Illyria in quos	
bant 264 a. ignis in templis	prouincias diuifi 109 b Illy-	
affidui qualis olim ratio 269	rici quam aliquando Epidauri-	
a. ignis peruigil quibus olim	vis inuifi	204 a
gentibus in sacris effet, ibid.	Imacera	2 b
ignis Vesta extinctus, quomodo	Imagines deorum a quo vetita	
refufcitari soletet	92 a. ridicula apud Aegy-	
280	prios 92 a. imagines princi-	
b. & deinceps. ignem deum qui	pum & iudicum quomodo	
præcipue colant	effingenda 123 a. in defuncti	
325 a.	memoriam ferri solia qua	
& 382 b	132 b. variorum deorum quo	
Ignita tunica supplicium cuius-	modopingi solita	212 b. &
modi 125 b ignito ferro quis	deinceps.	
quomodo in fodere faciendo		

deinceps  
ubi nulla  
olim in do  
quantitat  
in funt  
imagines  
he quib  
habuerit  
circum  
& quid  
iubeo  
quid  
Immolandi  
malum gen  
immolantes  
velerentur  
regata  
immolans  
gustaret  
Immunes  
cos olim  
Imm. asilus  
re sit  
Impares hosti  
solita  
Imperatrine fe  
Imperator qu  
retur  
Imperator  
Augusti  
cpressare  
qui quib  
didicim  
Imperator  
facti 203  
profecti  
be balnear  
Imperator  
ta republi  
peratorum

# ALPHABETICVS

121 b  
 qui 124 a  
 quomodo si  
 nota qui  
 76 a  
 374 a  
 a. ignotum  
 363 a  
 180 a  
 254 b  
 bi potissimū  
 a. cuius in  
 227 b  
 (sacrificare  
 mens quo  
 is honorati  
 127 b  
 occidendi  
 habeant  
 inu. nu.  
 303 a  
 61 a  
 a. rem ale.  
 340 a  
 rum forti  
 ia in quos  
 109 b illy.  
 Epidaur.  
 204 a  
 1 b  
 quo vetita  
 ad Aegy  
 es princi  
 quomodo  
 n defuncti  
 solita que  
 eorum quo  
 212 b. &  
 deime.

deinceps, imagines deorum  
 ubi nulla 223 a. imaginum  
 olim in domibus Romanor.  
 quanta cura, 303 b. imagines  
 in funus producta, 304. b  
 imaginum Christi, & Abra  
 ha quis ethnicus inter Lares  
 habuerint, 352. a. imagines in  
 circensibus deferri quomodo  
 & qua solerent, 363 b  
 126 a. & Iupiter quis, 219 b  
 127 a. & quis dictus, 90 b  
 Immolandi initium à quo ani  
 malium genere factum 141 a  
 immolantes ubi victima soli  
 vescerentur, 226 b. immola  
 re quora sacrificii pars, 225 a  
 immolans ubi nil de sacrificio  
 gustaret, 226 b  
 immunes à tributis inter Gra  
 cos olim qui, 204 a  
 Immutabilis an ex aquilino gene  
 re sit, 272 a  
 Impares hostie quibus mactari  
 solita, 143 b  
 Imperatiua ferit que, 258 a  
 Imperator quis aliquando dice  
 retur, 371 a  
 Imperatores unde Caesares &  
 Augusti dicti 33. Imperatores  
 oppressare publ. qui dicti, 4 a  
 qui quibus mensibus sua in  
 diderint nomina, 169 b.  
 Imperatores etiam externi  
 facti 203 a. senatum honore  
 prosecuti qui, 207 a. comple  
 be balneari soliti qui, 255 a  
 Imperatorum nomine qui libe  
 ra republica vocati, 3. b. Im  
 peratorum & ducum alii at  
 que alii ornatus in bello, 31 a  
 Imperatorum capita qui or  
 narentur, 85 a. eorundem su  
 nus ut curaretur 119 b. 130  
 a. Imperatorum imagines pro  
 qua re in bellis uti solita, 177  
 b. Imperatorum imagines  
 quando nummis incudi cœ  
 pra, 218 b. Imperatorum in  
 theatris locus quis, 280 b.  
 Imperatorum aliquot vesti  
 tus quis 285 b. & deinceps.  
 Imperatorum aliquot frugalit  
 as, 298 a & deinceps.  
 Imperii Romani fines olim qui,  
 312 b  
 Imperium stabile quod, 111. b  
 Imperiginosis templa ingredi ve  
 litum, 222 a  
 Impetus inferendi aut excipien  
 ti consilium seu ratio qua  
 191 a. impetum excipientis  
 pictura, 213 b  
 Impransum manere apud quos  
 quem oporteat, 207 b  
 Imprecatio pessima apud Getas  
 qua, 165 b. imprecationes di  
 ra quo fieri solita modo, ibid.  
 Impressiones impronise quomo  
 do fierent, 193 a  
 Impuberes pueros qui quando  
 cui mactarent, 383 b  
 Impudicitia dea cur & à qui  
 bus culta, 212 a  
 Inaculum veteres quam vir  
 gam dixerint, 172 b  
 Inarime quid à terremoto pas  
 sa, 52 a  
 Incendiaria avis qua fsi, & cu  
 iusmo



# I D E X.

- iusmodi auguriū ferat*, 274 b  
*Incendiorum curam qui habe-*  
*rent*, 366 b  
*Incendia multa ndorum castrorū*  
*cur instituta*, 19 a. *incensio*  
*machinarum valli*, quibus  
*et ubi pro vallo fuerit*, 19 a  
*Incestus matris et filii apud*  
*quos olim laudatus*, 4 b *in-*  
*cestus diuersa species quibus*  
*gentib. quotidiana*, 38 6. *ince-*  
*stus cum matre ac filia ubi li-*  
*citus*, 38 b. *incestum facere*  
*quid dicatur*, 176 a  
*Incipias in as*, et in are literas,  
*an et quomodo indifferenter*  
*dicatur*, 105 b  
*Incruenta Aegyptiorum sacra*,  
 92 a  
*Incruenta quorum deorum sa-*  
*cra*, 91 b  
*Inde finita edendi tempora qui-*  
*buis*, 299 a  
*Index digitus quis*, 269 a  
*Indi natura aequales*, 214 a, *ut si*  
*bis ponsas parent*, 40 b. *Indo-*  
*rum regum pompa*, 48 a.  
*quot in tribus singulos populos*  
*diuiderent*, 27 b. *quam sint*  
*abstemii*, 137 b. *Indi vates*.  
 66 a. *ut pueros suos institu-*  
*ant*, 97 b. *ut in bellum prodi-*  
*rent*, 177 b  
*Indigetes dii qui*, 325 b. 384 b  
*Indigetes Indorum qui*, 320 a  
*Indis grauissima in fontes poena*  
*qualis*, 124 a  
*Indorū in funere alicuius con-*  
*suetudo qua* 96 a, 115 a, 132 a  
*in elocandis filiis. mor.* 40 a  
*Indorum regum cognomenta*  
*qua*, 4. b. *Indorum regum sca-*  
*ptarū vnde fiant*. 47 b. *Indorū*  
*rei memoria*, non scripto ab  
*ipsis teneri*, 109 b. *Indorum in*  
*hospitalitas* 103. *Indorum*  
*sapientes vs moriantur*. 115  
 b. *vestitus quā varius*, 298 a  
*Indusia vestis*. 284 b  
*Inobriandi absque potu modus*  
*quū et qui hoc vicerentur*,  
 137 b.  
*Infames dies qui*, 61 a. *infamis*  
*digitus quis*, 324 a  
*Infans pene editus*, in matris  
*alium reuersus ubi et quid*  
 111 a  
*Infantes apud quos non nisi lacte*  
*materno alantur*, 109 b. *in-*  
*fantes lacte alendi ubi deponi*  
*Roma soliti*, 71 b. *infantes no-*  
*bilissimi*, à quibus Saturno  
*immolarentur*, 383 b. *infan-*  
*tibus ubi vena capitis lana*  
*inuratur*, 97 b  
*Infelicitatis portenta aliquos*  
*miranda*, 110 b. et deinceps  
*Inferi quando placentur*, 212 a  
*inferis sacrificandi mores et*  
*tempora qua*. 309 b. *inferorū*  
*deorum ara quomodo aut ubi*  
*staterentur*, 309 a. *infero-*  
*rum hostia quales*, 122. b.  
*ad inferos descensus ubi pro-*  
*uus*, 130 a b  
*Inferni ostia*, 130 b  
*Infinisati quis rerum omnium*  
*principium assignet*, 264 a  
*Insula sacerdos quales*, 224 a  
*Ingenia diuersarum gentium*  
*qualia*

*qualia.*  
*Ingeniosos*  
*ent.*  
*Inglutini*  
 300 b  
*Ingrati dei*  
*ingrati*  
 ibid.  
*Inhospitali*  
 nam.  
*Inimicatur*  
*sandum*  
*inice inice*  
 180 a  
*Inici in py*  
*soluta qu*  
*Inimici n*  
 180 b  
*Institutum a*  
*atum,*  
*Inuolato*  
*rum su*  
*Inuages bo*  
*tur.*  
*In lente un*  
*Ino qua p*  
 315 a  
*In propolis*  
*Iniani cur*  
 to  
*Insanire pe*  
*Insinum d*  
*Inepulit q*  
*Inigne le*  
 quod.  
*Insignia a*  
*re pub*  
*ingenti*  
*Roman*  
*ingenti*

# ALPHABETICVS.

qualia.	214 a	rum aliquot dignitatum. 65b
Ingeniosos quale solum producat.	215 a	Insomnia diuersorum quos exitus sortita. 171 b. & deinceps
Ingluuii summa exempla.		insomnia fere contrarios euentus sortiri. 172 a
Ingrati dedecus quantum. 248b.		Insolentia magnatum quorundam singularis. 84 b
ingrati ubi maxime odiosi.		Insentes cognati reorum maiestatis etiam puniebantur. 123 a
ibid.		
Inhospitalitas aliquot nationum.	203 b	Instauratio ludorum quoties & quam ridicule opus esse putaretur. 365 b
Inhumatum cadaver, quod putandum.	309b	Instratum quid sit. 156 a
Iniice iniice, Aphris quid signet.	180 a	Instrumenta castigadorum puerorum olim qua. 100 a. instrumentorum aliquot domesticorum catalogus. 306 a
Iniici in pyram corporis mortui solita qua.	130 b	Injures quo vestium colore militaria vsi. 312. Infubris cuiusmodi militia vsi signis. 177 b
Inimici non omnino tollendi.	180 b	Insula ab omni sede immunis qua. 320 a
Initium anni quoties olim variatum.	169 a	Insularii qui. 170 b
Iniurato nemini militare licitum fuisse.	558 a	Insulas aliquando regna nuncupari. 52 a
Iniuges boues cui immolarentur.	141 b	Intercalandi mos olim apud diuerjos quis. 168 b
In lente unguentum quid. 278 a		Interceptor alienalis, quis. 216 b
Ino qua post apetheosin dicta.	315 a	Intercessio quibus potissimum competeret. 249 b
Inpropositionis energia.	105 b	Intercessi dies quis. 323 a
Insani cur quidam cognomina ti.	14 b	Interdicere igni & aqua. 122 b.
Insanire per digitum, quid. 246 a		interdictorum pratoris auctoritas quantia. 377 b
In sinum despuere quid.	280 a	Interdici & offam multa cadere, quid. 278 a
Insepulti qui abiicerentur.	353 a	Interpres tabularum xij. primis quis, & quid nactus. 319 b
Insigne leui contra Titanas, quod.	177 a	Inter.
Insignia alia atque alia bene de rebus meritis concessa.	210 a	
insignia nummorum apud Romanos olim qua.	208 a.	
insignia peculiaria diuersa.		

# INDEX

- interpretandi iuris ius aut fa-  
cultas quorum esset. 377 b
- Interrex à quibus & quando  
crearetur. 257 b. eorum mu-  
nus ac potestas. 257 b
- Interregnum quot dies duraret  
ibid.
- Inter sacrum & sacrum, quid.  
878 a
- Interula quale vestimentum.  
284 b
- Inuenio quid & quomodo signi-  
ficet. 34 a
- Inuentores litterarum qui. 109 a
- Inuita ad Vestia sacerdotium qua-  
cogi potuerint. 269 b
- Inuitamenta ad liberos procre-  
andos in Perside & alibi qua-  
ra. 195 a. b.
- Inuiti ad senatum venire qui  
vel cogerentur, vel non coge-  
rentur. 207 b
- Inuium qua festa qui vocantur.  
211 a
- Iocus lepidus in Demetrium li-  
bri. 39 b. ioci in tri-  
umphis quomodo iaci soleant  
133 b
- Iocinoris caput desiderari in ex-  
itu, quid. 306 b
- Iolcuius olim regia. 127 b
- Iolai templum quam mira san-  
ctitatis habitum. 77 b
- Ionium in psallendo & saltando  
peritit. 101 a. Iones quam sint  
seruituti dediti. 190 b. Ioni-  
cus canendi modus qualis.  
168 a. Iones quam primi lu-  
cum adinuenerint. 139 b. si-  
dem moles. 214 b
- Iones à Varrone quot numerati.  
77 b
- Iouiani Pontiani laus, habitatio,  
patria. 1 a
- Iouis Feretrii templum. 21 b. Io-  
uis filium quis se finxerit. 48  
a. eius sacerdos in Meroe. 66  
b. Iouis filii qui dicti. 77 b
- Iouis Puluerii templum. 92 a.
- Ioui quibus potissimum ani-  
malibus licetur. 140 b. Iouis  
seruatoris ara. 160 a. Iouis in-  
uocandi ritus. 166 a. Iouis si-  
mulachrum apud Aegyptios  
212 a. Iouis Labradai simula-  
chrum. 213 a
- Ioulos quid sonet. 15 a
- Iphicratenes equites qui. 372 a
- Iphicratis disciplina. 31 b
- Ippotrophi quid. 165 b
- Iraceacuius urbis porta. 221 a
- Iracundi qua sint colore. 86 a
- Iraisci, cui intestino tribuatur.  
308 a
- Ire in sententiam aliorum, quos  
senatores oporteres. 207 a
- Irrisionis sedes ubi. 85 b
- Irus quos ex se fontes emittat.  
174
- Isauria cui cognomen dederit.  
69 b
- Isiaci sacerdotes quomodo vesti-  
rentur. 66 a
- Ischias cuius nomen ibid.
- Isidem iurare quibus solis inter  
Gracos permissum. 266 a. Isidi  
quod animal sacrum. 141 b.  
propria victima qua. 142 b.
- Isidis apud Suenos figura qua  
213 a. Isidis quando à Ro-

manus ex ad-  
cerdotum  
nia qua.  
augurando  
47 b. temp  
a. Isidis dea  
336 a. Isidis  
cultu.  
Ismenias Thu-  
quodam ti-  
812. quam  
de Persarum  
85 a  
Ismenius quis d-  
Iocratus dictus  
fiscus acq-  
277 a  
Iomerina hor-  
Isthmii Iudi q-  
Isthmiorum  
britis & sy-  
Istri ac Nili-  
ter gazas  
224 a  
Italinatura q-  
Italici bellis ori-  
Ito, missa est, r-  
deri posse.  
Iter quid sit.  
Ilerdus cui  
327 a  
Irboma ars q-  
Irbomei Iou-  
hominum  
Itati.  
Iuba in desert-  
Iuba regia vi-  
rum deus.  
Iuba equina  
ornatu ga-

# ALPHABETICVS.

manis exacta. 88 a.	Isidis sacra	Iubenus (alii I'ibenus) cui monti nomen dederit. 345 b
habitationi.	cerdotum religio ac ceremonie quae. 549 a.	Iucundi labores acti, adagium. 280 a
1 a	Isidis sacris inaugurandorum ceremonie 47 b.	Iudaorum pontifex quam ab A-
2. 21 b. lo-	templa Rome quot. 337	lexandro honoratus. 66 b.
perierit. 48	a. Isidis dea quae. 326 a. 327.	Iudaorum & Aegyptiorum sacra quando ex urbe exacta. 88
Meroe. 66	336 a. Isidis à quibus maxime culta. 383 a	a. & 189 a
77 b	Ismerias Thebanus quomodo quosdam iibia sua sanarit	Iudicandi ad mortem indicta causa Roma vsus quis. 113 b.
lum. 92 a.	81 a. quam vafre in adorando Persarum rege se gesserit. 85 a	Iudicandi noxios ad mortem consuetudo olim quae. 125 b.
num ani-	Ismerius quis deus dictus. 327 b	Iudicia in quot ordines diuisa. 95 b.
ob. Iouis	Isocratis dictum de iustitia diffusculter acquirenda, quid. 277 a	judicia mulierum inter quos admissa. 210 b.
a. Iouis in-	Isomerina hora quae. 234 a	judicia olim Rome quam varia. 251 a
a. Iouis si-	Isthmii ludi quales 261 a	judicia quot modis eludantur. 276 b
Aegyptios	Isthmiorum quantia olim celebrata & studium. ibid.	Iudicis corrupti poena. 123 b.
si simula-	Istri ac Nili aquas qui reges inter gazas suas recondent. 224 a	Iudicis mali mores. 276 b
213 a	Itali natura quales. 214 a	Iudicium de haustu aquae ex alienae fundis legato discutitur 188 b.
15 a	Italici belli origo. 201 b	Iudicium iuramentum ante sententiam desinitiuam. 126 a.
ni. 372 a	Ite. missa est, unde deductum videri possit. 227 b	Iudicium de nocente quo pacto fiebat. ibid.
31 b	Iter quid sit. 38 b	Iudicium imagines quomodo Thebani effingerent. 123 a
165 b	Itheraica cuius dea cognomen. 327 a	Iudicium in iudicii qualis olim fuerint iuramenta. 126 a
ta. 221 a	Ithome ars quae. 345 a	Iuga Exquilium quae & quot 346 a. b.
e. 86 a	Ithometi Ioui quot centenarii hominum uno sacrificio oblati. 383 b	Iuga lunonis ara & tutela quae. 327 b
ribuatur.	Iuba in desertores poena. 73 a.	Iugalis luno unde dicta. 58 b.
um, quos	Iuba regia vti. 127 b.	Iugam cur Iunonem cognominarint. 82 b
207 a	Iubarum deus. 326 a	Iugarius vicus unde dictus ibidem. 82 b
85 b	Iuba equina fuerint quibus proornatu galea. 32 b	Iugeri quid. 88 b.
emittat.		Iugeri mini-
dederit.		Iii 3 ma
odo vestii-		
66 a		
ibid.		
olis inter		
56 a. Isidis		
p. 141 b.		
p. 142 b.		
Iura quae		
do à Ro-		
manis		



# I N D E X

- inapars que.* 89 a. *ingera agri*  
*quot cuique olim Roma fue-*  
*runt.* 139 a  
*Ingulanda victima ars que.*  
 225 a  
*Ingulati hominis exhausto san-*  
*guine exta tangere, quid.*  
 233 b  
*Inguum.* 68 b. 89 a  
*Iulii seu Iulii unde dicti.* 15 a  
*Iulia leges quam varia.* 175 b  
*Iuliani Casaris religioni qui.*  
 221 a  
*Iuliani Saluius & Didius qui.*  
 364 a  
*Iulii Casaris prodigalitas.* 107 b.  
*somnia aliquot.* 171 b  
*Iulii & Augusti curia.* 14 b. *Iu-*  
*lii ibid. quid feres.* 155 a. *Iulii*  
*unde in ciuitatem adsciti* 203  
*Iulii insula qua.* 328 b  
*Iulius quo ornatu solus ipse in*  
*bellis uteretur.* 31 a. *Iulius*  
*Cesar cui pedem suum oscu-*  
*landum prabuisset.* 86 b. *qui-*  
*bis idibus occisus.* 164 b  
*Iulus cuius dea hymnus.* 226 b  
*Iumenta gregariis militibus in*  
*castris vetita.* 33 a. *iumentum*  
*alioi sum quam quouendum*  
*acceperit, ducens, an tur sit.*  
 340 b. *iumentum iunctum*  
*emittere steruus, auspicium*  
*quale.* 275 a  
*Iuncoo amictu qui ornatur.* 189 a  
*Iunianus Maius quam fuerit*  
*insignis somniorum coniectior.*  
 16 b  
*Iunii Iani quibus festa, & quo*  
*alio nomine dicta.* 155 a. *Iu-*
- nii mensis Mercurio sacer-*  
 169 b  
*Iuniores an in senatu sententiam*  
*rogarentur.* 208 a  
*Iuno unde iugalis dicta.* 58 b.  
*Iuno Veientana.* 66 a. *qua qui-*  
*busdam dea putetur.* 327 b.  
*ubi nata, & precipue culta.*  
 320 b. *quam Romanis culta.*  
 327 a  
*Iunoni quod pecus sacrum.* 14 b.  
*Iunoni quam diuerse ac impie*  
*sacrificetur.* 327 b. & *deinc.*  
*Iunonis vlna quales.* 85 b. *Iuno-*  
*nu quam sint varia nomina*  
*ac potestates.* 327 a. *Iunonia*  
*Regina & Minerva templa*  
*Roma ubi.* 345 b  
*Iupiter Latialis dici voluit Ca-*  
*ius princeps.* 71 a. *Iupiter in-*  
*uentor.* 75 b. *Iupiter Pappa*  
*Bithinus dictus.* 91 a. *Iupiter*  
*prodigialis.* 140 b. *Iupiter mi-*  
*licaris.* 164 a. *Iupiter prada-*  
*tor.* 165 a. *Iupiter belli socius*  
*iesse a militaris.* 179 b. *Iupi-*  
*ter Xenius.* 204 a. *eiusdem*  
*forma.* *ibid.*  
*Iuramenta diuersa apud diuer-*  
*fos.* 32 b. *iuramenta iudicum*  
*sacratissima olim qua.* 126 a  
*iuramenta magistratuum*  
*qualia.* 189 b. *iuramenta*  
*quibus gentibus nullius sint*  
*religionis.* 168 a. *iuramentis*  
*homines ita frustrari oportere.*  
*ut pueros talia, Dionysii*  
*impia sententia.* *ibid.*  
*Iuramenti cognoscendi ius pe-*  
*nes quem magistratum fuerit*  
 134 a

144 a. in  
 veteres fo  
 266 a.  
 20 quib  
 358 a  
 Iuramentum  
 tare quatu  
 iuramentu  
 iuramentu  
 pecuniam  
 141 a  
 Iurandi per  
 quam olim  
 a. iuran  
 qui.  
 Iurari a mil  
 a. iurare  
 mina qu  
 rem, ibid  
 neque co  
 cogatur  
 minij ne  
 Ius ciuitat  
 103 a. Iu  
 202 a. i  
 mo datur  
 qui non  
 ueris o  
 ter dici.  
 Iurifon sul  
 gnium  
 Iurisdicio  
 103 b  
 Iuristuan  
 ordo. 33  
 gnition  
 145 a.  
 verba  
 diuersi  
 Iuri pre

# ALPHA B E T I G V S.

- curio iur  
sententiam  
208 a  
fla. 18 b.  
a. qua qui  
ur. 327 b.  
cipue culta.  
anus culta.  
rum. 14 b.  
se ac imite  
b. & de iur.  
85 b. Iuratio  
nomina  
a. Iuronis  
qua templa  
345 b  
voluit Ca  
Iupiter in  
Iupiter Pappa  
a. Iupiter  
Iupiter mi  
ter prada  
belli socius  
9 b. Iupi  
a. eiusdem  
ibid.  
ad diuer  
a iudicium  
ad. 126 a  
istratum  
Iuramentum  
ullius sint  
Iuramentis  
ari oportet  
Dionysii  
ibid.  
di ius po  
um fuit  
134 a
- 344 a. iuramentorum apud  
veteres forma & quam varia.  
266 a. & deinceps iuramen  
to quis milites adigere solet.  
358 a  
Iuramentum legitimum mili  
tare quando ceptum. 33 a.  
iuramentum pontificiis. 65 b  
iuramentum per depositam  
pecuniam quomodo fiat.  
341 a  
Iurandi per res seu creaturas  
quam olim diuersi modi. 266  
a. iurandi mos apud Siculos  
quis. 267 a  
Iurari à militibus olim solita. 33  
a. iurare totius exercitus no  
mine quomodo veteres sole  
rent. ibid. b. iurare qua gens  
neque cogat quengquam neque  
cogatur. 228 a. iurare cui fla  
mini nefas. 348 b  
Ius ciuitatis late propagatum.  
103 a. Ius Latii quibus datum.  
202 a. ius Quiritum cui pri  
mo datum. ibid. iure scripto  
qui non vsi. 339 a. iuribus di  
uersis eadem & educi & in  
terdici. 236 b  
Iurisconsultorum aliquot infi  
gnium catalogus. 378 a  
Iurisditio proconsulis qua.  
103 b  
Iurisiurandi militaris forma &  
ordo. 33 a. b. iurisiurandi co  
gnitio ad censores pertinebat.  
145 a. iurisiurandi modus ac  
verba apud diuersos quam  
diuersa. 266 a  
Iuris primaria diuisio qua
- 377 a. ius ad quid pertineat.  
ibid.  
Ius iurandum consulis. cum ma  
gistratu defungeretur. 120 a  
ius iurandum à quibus &  
quam seuerè iudicari soli  
um. 145 a  
Ius necis consuli ubi & ubi non  
esset. 45 a  
Iustitia effigies qualis. 213 a. iu  
sticiam solam inter vota pete  
re soliti. 224 b  
Iustus quis Græcorum cognomi  
natus. 68 b  
Iuuenales Iudi qui & quomodo  
fierent. 360 b  
Iuuenalis Satyri loca discutium  
iur. 291 b. 294 b. 295 a. 136 a.  
200 a. 245 a  
Iuuenca cui propria uictima. 142  
a. quorum poetarum uictima.  
374 a  
Iuuenula partus gemellorum. o  
minis qualis. 275 a  
Iuuenes forma conspicui apud  
Cretenses. ut ad matrimoni  
um cogerentur. 195 a. iuuenes  
ante prandium ubi & quo  
modo quid boni fecerint. exa  
minarentur. 297 b. iuuenes  
vinos defodere sacrificii ergo  
quibus peculiare. 384 a.  
Iuuentus Romana in quibus se  
causis primum exerceres. 152  
a. iuuentus adicula ubi. 344.  
b. iuuenum dea qua. 165 b.
- K.  
Anglia.  
K. Anglia quid.  
Iii 4  
204 a  
245 b  
xirycion

# INDEX

kirycion quid.	254 b	Lacedamonii quomodo educunt
indulifimos quid.	162 b	infantes seu pueros. 97 a. no-
kleinos quid.	66 b	tu fontes plelebant. 123 b
mitti uicisse, quid.	278 b	eorum lex de reu. 125 b. pra-
norax qualis supplicii locus. 121 b		lium inuicui. 178 b. in quo-
oraxi dicon Graeci quid. 212		rum essent Roma clientela.
u seu Sperse posita quid in iudi-		303 b
cii signarent.	124 a	Lacedamoniorum luctus rege
xyboi quid.	161 a	mortuo. 128 b. Lacedamo-
xyel i qua Graecis loca dicta. 152 b		niorum militum iuramen-
xylices Graeci quid. 295 a		rum. 33 b. Lacedamoniorum

## L.

Labarum quid. & quomo-		
do pro vexillo usurpatum.		
178 a		
apro q proferre solitus Demosthe-		
nes.	351 b	
Lacedamoniorum quondam		
insigne in clypeis.	360 b	
L & v quid in iudiciis significa-		
rent.	124 a	
Labdulum quid.	55 b	
Labeones quare sic cognominati.		
13 a		
Labeonis de suppellectile iudici-		
um.	29 a	
Laberio Mimo quid aliquando		
in theatro accideris.	281 a	
laboremus, cuius aliquando res		
sera	179 b	
Laboriosi uota cui faciant.		
365 b		
Labradai Iouis sceptrum.	48 b	
Lac cui offerri solitum.	141 b	
Lacanas solas viros parere, & eis		
dominari. 96 b. 169 a. Lace-		
natum quanta adscenas pro-		
cluiuit.	361 b	
Lacedamonii quomodo educunt		
infantes seu pueros. 97 a. no-		
tu fontes plelebant. 123 b		
eorum lex de reu. 125 b. pra-		
lium inuicui. 178 b. in quo-		
rum essent Roma clientela.		
303 b		
Lacedamoniorum luctus rege		
mortuo. 128 b. Lacedamo-		
niorum militum iuramen-		
rum. 33 b. Lacedamoniorum		
conciones. 208 b. luctus quan-		
diu duraret. 133 a. calenda		
quam celebres. 156 a. confi-		
dentia nimia contra Tegra-		
tas ut frustrata. 193 b. Laceda-		
moniorum & Atheniensium		
perniciis unde. 203. b.		
Lacedamoniorum senatus.		
206 a. in clypeis insigne quale		
369 b in approbandis senten-		
tiis confusio qua. 208 b. peri-		
tia militaris & ordo. 9 a. 179-		
phaym.	37 a	
Lacerna quale & quorum vesti-		
mentum. 285 a. 289 b. Lacer-		
na alba usus quis & quando		
esset.	291 a	
Lacinie Iunonis templum ubi.		
327 b		
Laciniam adhaesisse, quid. 275 b		
Lacones quam paucos Artaxerxi		
& Philippo responderint. 84		
b. Lacones comati.	179 a	
Laconicarum nutricum com-		
mendatio.	99 b	
Laconica centuria.	374 b	
Laconista qui dicti.	70 b	
Lacomum & Messeniorum con-		
uentus ubi.	259 a	
Lastra-		

# ALPHABETICVS.

Lactacem herbam ferre, Persis quid. 252 a	Lamyus cur quis cognomina- tus. 70 b
Lactaria columna qua & ubi 71 b	Lanceam habere genitiuis no- tis, quibus olim familiare. 87 b. lancea quibus propria 37 b
Lactis quibus in sacris usus. 143 a. lacte qui ut quotidiano cibo vterentur. 138 a	Lanea vestes quibus sacris in- usa. 223 b
Lactissima quale saltationis ge- nus. 361 a	Lancumne an lineum oportuerit esse ortui vestitum. 128 a
Lactucas qui cur primum appo- nunt. 297 a	Lanificium mulieribus olim quam fuerit decorum. 198 a
Lactucini unde dicti. 12 b	Lanigera arbores ubi. 199 b
Lacus seu calicis Palicorum in Sicilia mirum. 267 a. lacus stadiorum xxx. à cuius vnus iumentis epotus. 82 a	Lanista quos committerent vel quomodo. 361 a
Lacidi philosopho quam fuerit quidam anser charus. 353 a	Laos aphisis qui quibus diceret. 277 b
Lada cursoris miraculum. 90 b	Luperca quid. 266 a
Lana qualis vestis. 289 b 293 a	Lapidare delinquentes ubi con- suetudo vulgaris. 123 b
Lanati alibi Lanates unde qui dam dicti. 13 b	Lapidei pontes quando primum Roma structi. 64 a
Lastrigones unde. 77 b	Lapides auriferi ubi. 265 b
Latari quibus epulis non liceret. 132 b	Lapideus populus ubi, & quis sit dictus. 213 b
Leuum fulmen cur felicius dex- tro. 271 a	Lapidibus qui quos obruant. 122 b. lapidibus qui passim dam- natos occidunt. 124 a
Lagus quorum rex. 5 a	Lapidiciniis damnati qui. 122 b
Lamachi in bis peccantes di- ctum. 75 b. Lamachi pauper- tas qua. 139 a	Lapidum diuersa species unde quotidie producantur. 264 b.
Lamentationes funebres quis A- thenis sustulerit. 133 a	lapidum aliquot miracula 265 b. lapidum iaciendorum certi ac periti Indi. 377 b
Lamia cur quidam dicti. 14 b	Lapis in Caristo quasi lana in- texens, quid miri pra commu- nibus lapillis habeat. 132 a. la- pis niger fabrefactus cuius dei figura. 213 a
Lamia meretrix quem regem prope demensarit. 39 b	Lapparus cognomen un- de.
Lamii unde ortum habuerint. 14 b	
Lamiscus quid, & quid miri ha- buerit. 246 a	



# INDEX

- do. 13 a Laravia. 82 a  
 Laquearia coenationum versa. Lascerculis coctilibus qui pro  
 tilia, qualia Nero commen- charis vsi. 109 a  
 tius. 296 b Latere aureos quot C. Caesar ex  
 Laqueis mulieres ex equis pu- arario sustulerit. 54 b  
 gnantes non gladiis. 375 b Lateritias domus quis primi in-  
 Laralia cuiusmodi sacra. 337 a uenerat. 305 a. b.  
 Lar deus, cui aliquando seffera. Latiar cuiusmodi sacrum. 258 a  
 176 b Laticlauius equitum qualis. 107  
 Larces Tolumnius quorum rex, a. Laticlauius quorum pecuni-  
 & à quo uictus. 21 b ari vestis. 210 a  
 Lorentalia quid. 43 a Latini habere, quid pra se fe-  
 Larentia Aeca unde sacra insti- rat. 202 b  
 tuta. 42 a Latina litera unde inuenta. 109  
 Lares quam ridicule ornarentur a. Latina foris ubi, quomo-  
 & quid illis immolaretur. do & à quibus agerentur.  
 142 a. in qua domorum parte 258 a. b  
 custodirentur. 302 b. cuius- Latinarum feriarum dies quot.  
 modi numina sint, & qui a- 28 b  
 lias disti. 325 a. Lares quomo- Latine tantum in senatu loqui  
 do Platoni ferent. 325 a licuisse. 211 a. Latine ubi nul-  
 Largisorem bonorum & malo- lum edi oraculi liceret. 318 b  
 rum alium atque alium esse Latinis principes deorum qui.  
 qui tenerent. 383 a 324 b  
 Laribus quomodo olim sacrifica- Latino sermone uiti, quibus pro  
 tum. 93 b. quod animal dica- munere impartitum. 109 b  
 tum. 141 b. quid ex conuiuio- Latinorum acies ut instrueretur.  
 cedat. 297. laribus qua dica- 191. Latinorum concilia ubi  
 rentur arma. 373 b olim haberi solita. 258 b. La-  
 Larium cultus unde coeperit. tinorum deus quis. 326 a  
 116 a. larium numerus Æ- Latio suffragium à quo solum  
 gyptiis quis 325 a. larium in daretur. 202 a  
 larario cultus unde. 352 a. Latomia quid carceris fuerit.  
 338 b 121 b  
 Larissus Larx. 345 a Latrocinia honesta ubi habeantur  
 Larua fora qua. 72 a 214 b. latrocinio natura  
 Lasanum quid. 136 a dedit qui. ibid.  
 Lascipitii pondo quot C. Caesar Latrones qui milites olim disti.  
 ex arario rapuerit. 55 b 374 b  
 Lascipitius velocitas quanta. 90 b Latrunculum ludus quis. 161 a

LAUAN-

Laundi in  
 situta qu  
 225 a.  
 quu. 235  
 Lanaria mu  
 Laudatio fu  
 Laudationes  
 quando  
 Laudetorum  
 quomodo c  
 Laurna qui  
 Laurna quot  
 Laurnalus pe  
 Laucana pec  
 Laurna con  
 triumphu  
 rea quom  
 Laureata i  
 ferrent. 4  
 que ibid  
 tacam eff  
 caret. 10  
 quando C  
 Laurentius  
 342. 105  
 338 a  
 Laurecia in  
 Lauretum  
 fet.  
 Laurni cui  
 quibus i  
 rentur.  
 suspicia  
 sacra us  
 Laurnia  
 quam v  
 Laxamatu  
 ratione  
 martha  
 antipra

# ALPHABETICVS.

82 a	Lauandi in balneis hora presti-	Leane in tormentis patientia
qui pro	sticia qui ac modus quu.	qua, & quis ei inde honor.
109 a	225 a. lauandi. mos, Scythus	50 a
C. Caesar	quu. 255 b	Lebetes aenei ubi sponte numero-
54 b	Lauaria munera. 54 a (131 b	sum sonum edant. 319 b. lebe-
iprimi in-	Laudatio funebru apud Gracos	tes quot quo in festo bina sua
305 a. b.	Laudationes reorum unde seu	sponte repleverunt. 322 b
rum. 258 a	quando sublata. 125 b	Locastria quid meretricula.
qualis. 107	Laudes deorum inter epulandum	229 b
rum peculi-	quomodo caneritur 210 b	Lecca cognomen unde. 13 b
110 a	Lauerna qui vota facerent. 56 b	Lecca hostia qua. 140 b
id pre se se.	Lauerna quorum dea. 220 b	Leccica usus quibus vetitus. 289
202 b	Lauernalis porta qua. ibid b.	b. leccicarum muliebrium v-
euente. 109	Lauicana porta qua. ibid.	sus & priuilegium. ibid.
ubi quomo-	Laurea corona cur potissimū in	Lecci in cœnaculis seu tricliniis
agerentur.	triumphis uterentur. 333 a. lau-	quot. 295 a. lecci in funere de-
	rea quis quando usus. 375 a. b	functi strati qui. 129 b
dies quot.	Laureata iacula qui quando	Leccisternia quando & quomodo
	ferrent. 46 a. laureata litera	ficerent. 311 a
gnatus loqui	que ibid. laureatam seu vit-	Leccus genialis. 60 b
ne ubi nul-	tatam esse nauem quid indi-	Leda post deificationem quo vo-
teret. 318 b	caret. ibid. laureati fasces	cubito dicta. 325 a
eorum qui.	quando COSS. prelati. ibid.	Legati quomodo distribuere
	Laurentius Vallataxatus. 12 a	Legatarii qui dicti. 3 a (2 b
	34 a. 105 b. 156 a. b. 215 b.	Legati externi quam ciuilitero-
quibus pro	338 a	lim è publico tractarentur. 54
um. 109 b	Laureola in mustaceis. 178 b	a. Persarum quomodo Athe-
strueretur.	Lauretum quo in colle Roma ef-	nis excepti. 194 a. consulum
concilia ubi	set. 345 b	qui & unde creantur. 322
258 b. 1 a.	Laurus cui sacra. 222 b. lauro	b. & deinceps. absque Impe-
336 a	quibus in ludis qui corona	ratore qui triumpharint. 323
quo solum	tenitur. 261 a. lauri accensa	b. cur aliquando in ordi-
202 a	auspicia qua. 314 a. lauri in	nem redacti. 324 a. quot vni
ria fuerit.	sacris usus quis. ibid.	Imperatori aliquando concef-
	Lauiticia & luxuria genera	si. 324 a. legati in Aphricam
ubi habean-	quam varia. 139 b	priuilegium quid. 314 b. le-
inio natura	Laxamatharum virgines qua	gali legionum ubi crearen-
ibid.	ratione nubant. 40 b. Laxa-	tur. ibid. legati munus exteris
olim dicti.	matha quam mirum habe-	quibusdam quanti habitum.
quis. 161 a	ant praliandi modum. 375 b	ibid.
Lauan-		Legati

# I N D E X

- Legatio libera qua. 324  
 Legatus audiendus quis potissimum mensis destinatus 211 a  
 legatis etiam lictores fuisse. 324  
 Legato seorsim absque consule triumphum aliquando concessum fuisse. 323 b  
 Legatorum ius quale. 251 b. legatorum officium & auctoritas qua. 323 a  
 Legatos suscipiendi caeremonia Gracis qua. 252 a  
 Legatum filio patrem fuisse. 323  
 Legatus militia cui absque medio subfuit. 9 a  
 Legendi à conuiuio studio qui maxime tenerentur. 300 a  
 Leges aliquot theatrales. 281.  
 conuiales 301. de primitiis non inuehenda in urbem. 337 b. proferuus contra dominos. 158 b. leges quam nihili olim Trallibus habiti. & quam leui multa occisi. 124 a. leges constituendarum Vestalium qua. 299 a. leges contra luxum quam diuerse. 139 b de publicandis proscriptorum bonis, quales & unde lata. 166 b. leges diuerse de danda aut adimenda aut neganda ciuitate Roman. 201 a. infeneratores. 10. b. 11 a. pro sergo aut capite ciuis Roman. 157 b. leges quae dum uata fierent. 276 b. quam multa contra ambitum à diuersis lata. 153 a. quomodo à iudicibus iniquis aut indoctis opprimantur. 234 b. & deinceps. quomodo & unde initio fierent. 376. b. leges sanctas quam deceat esse breues. 354 a. leges scriptas qui primi proposuerint. 339 a. sepulchrales quae & quam varie. 352 b. leges Spartanorum quales. 39 a  
 Legibus malis constanter uti melius esse quam bonis inconstanter. 254 a  
 Legio ex quot cohortibus fiat. 8 a. legio iusta. 9 a. legio tota per quem securi percussa. 74 a. legio & phalanx an idem sint. 349 b  
 Legionarii à pratorianis & aliis quomodo inserto censerentur. 371 b. legionarii qui. 374 a  
 Legionem non semper eiusdem numeri esse. 8 b. legiones singulas suam aquilam habuisse inter Romanos. 177 a  
 Legionibus singulis quot praesent tribuni militares. 9 a. legionibus uictoricibus quomodo epulum exhiberetur. 334 a  
 Legionis etymologia. 8 b. legio num diuersa nomina. ibid. legionis educenda signum canis fieri solitum. 178 a  
 Legis actio quid. 340 a  
 Legis XII. tabularum decreta aliquot. qualia sint. 339 b. & deinceps.  
 Legislatores aliquot diuersorum qui. 339 a  
 Legum vim quadiuita seu responsa habent.

shabebant  
 Legum nu  
 rum  
 Legum b  
 dicitur qu  
 iactat qu  
 Lemniscu  
 772 Lem  
 320 b  
 Lemniscu  
 Lemniscu  
 a  
 Lemniscu  
 mensis fieri  
 muralibus  
 quibus sol  
 Lemniscu  
 ita soliti  
 quomodo  
 fiant  
 Lemniscu  
 do 231 sol  
 Lemniscu  
 Lemniscu  
 Lemniscu  
 196 b  
 Lemniscu  
 orbis com  
 Lemniscu  
 Lemniscu  
 222 a  
 Lemniscu  
 Leo enffer  
 lo fuerit  
 dam dorm  
 tergens u  
 nummis  
 leonem q  
 381 b. m

# ALPHABETICVS.

ur. 214 b. &	sa habeant	377 a	Leones centum quo in sacro &
do & rati e	Legitima nuptia qua	61 a. legi-	pro quibus offerrentur 164 a
b. leges/ian.	timiles milites qui	120 b	leonib. in triumpho qui ve-
e esse breues.	Legum bonarum occasio seu in-		ctus 332 b
as qui primi	dicia qua	314 a	Leonis aspectus quid portendat
2. sepulchra-	λεῖτῦροι qui	46 a	275 a
Varia. 352	Lemni cur Venerem non colant		Leontini quomodo à Phalaride
rum quales.	77 a Lemniorum deum quis		retenti 74 a
	329 b		Leonum pellibus qui pro cenis
interuime-	Lemnisci quid	266 b	vsq; 32 leonum pugnas qui
tonis incon-	Lemoniatribus à quo nuncupa-		quando exhiberent 361 b
254 a	ta	29 a	Lepidi unde nuncupati 142
b. uis fiat. 8 a.	Lemuralia quod diebus quo ue-		Leporem & currum qui num-
egio cora per	mense fieri solita 143 a		mus incusserint 218 b
ss. 1. 74 a. le-	Lemuralibus quid offerri &		Leporibus ubi insint iecora bina
idem sint.	quibus solitum	ibid.	306 b
	Lemures quomodo è domibus e-		Leporum effigies Ægyptiis quid
nis & aliis	iici soliti 145 a. Lemures qui		87 a
esse uerentur.	quomodo iuxta Platonem		Lepra cuius regionis urbs 174 a
ui. 374 a	fiant 325 a		Leprai quomodo adulteros pu-
er et usdem	Lemuria (forte Remuria) quan-		niant 176 b
regiones sin-	do agi solita	61 a	Leptis quam diues olim esset
am habuisse	Leneum festum	76 b	204 b
177 a	Lenitas seu ueritatem vincit 125 a		Lepus ab equa editus aliquan-
quot prae-	Lenas lonibus mensis quis		do quid portenderit 110 b. le-
ares. 92 a	196 b		pus cui genti in epula aut sa-
cibus quo-	Lenonib. aliquando praefectura		crificiis interdictus 141 b. le-
chibetur.	urbis commissa	366 b	pus occurrens quid portendat
	Lenoria oppidum	173 b	227 b
8 b. legio-	Lentiginosi quam olim inuisi		Lesbiorum foeditas uenerea qua
na. uibil lo-	222 a		non dicenda 39 a
gnum cau-	Lentuli unde sit vocati 12 b		Lethe Persis quid carceris esset
178 a	Leo ensifer, cuius olim in annu-		121 b. Lethe amnis ubi &
340 a	lo fuerit signum 67 b leo cui-		qualis 130 b. Lethe fons ubi
o decreta a-	dam dormienti sudorem de-		321 a
339 b. &	tergens 116 b. leonem qui		Leucorhea quo alio nomine di-
	nummis incusserint 218 b.		cta 32 a
diuersorum	leonem qui pro deo colerent		Leufrica pugna 192 a in fin.
339 a	382 b. in fine.		Leucus auis 263 a
seu respo-			Leniores poena Romanis qua
ja ha.			impo-



# I N D E X.

- imposita. 126 b  
 Leges de cohibenda luxuria 139 b  
 Lex Canilli de maritandis ordinibus 145 a. lex contra ambitum prima qua 193 a. lex curiata 64 a. lex de mortuis in urbe non sepeliendis 116 a. funerals 130 a. lex de maritandis ordinibus. 195 a. de regendis ciuitatibus 201 b. lex Pupia 211 a. lex Gracorum in tyrannos 80 b. lex in calibes 195 a. in praetores 377 b. lex Iulia de adulteris quomodo in quo casu intelligenda 175 a. lex Pompeia de questura. 54 b. lex quadam crudelis & illex in Coisula 115 a. lex quomodo unus alicuius ob gratiam aliquando ad tempus abrogaretur. 367. lex de vestibus mulieribus publice dandis, unde lata. 31 a  
 Libare, quota sacrificii pars 225 a.  
 Libandi in conuiuiis mos quis. 297 b  
 Libellus repudii olim quis 196 b  
 Liber quid, seu qua cortici arborum pars 108 b  
 Libri lintei. 166 b  
 Libera seruo subens, quomodo olim habitasse. 237 b  
 Libera in Sicilia urbes qua 102 b. in Hispania quos 203 a  
 Liberalis causa Roma ut expeditior esses, quid prospectum 204 b  
 Liberalitas quorundam principum erga publicos artium profectores. 100 b  
 Liberalis hominis natura. 247 b.  
 Liberi qui parentes non alant, quomodo tractandi. 339 b  
 Libero quid praecipue immolaretur. 141 b  
 Liberos & parentum vocabulo qui comprehendantur 23 b  
 Liberos habere quid dicantur 24 a  
 Liberos quatuor aut plures habentis, privilegium 195 b liberos solum & libertinos militare consueffa. 373 a. b.  
 Libertas seu licentia Saturnaliorum 93 a. Indorum & Taprobanitarum 158 a. quibus ciuitatibus seu gentibus vel data vel adempta 202 b. libertas minor seu media qua. 20 a. minima qua ibid. a  
 Libertate donari quomodo triumphantem sequi solerent. 331 a.  
 Libertatem in lusu deponere soliti qui 192 b. libertatem emebant serui à dominis, pecunia furtis & rapinis partis. 205 a. libertatem accipiens quomodo simul & prænomen recipere. 255. b. libertatem ubi quis furando amitteret. 340 b  
 Libertates atrium unde structum 127 a. libertatis porticus ex domo Ciceronis facta 345. libertatis templum à quo & ex qua pecunia structum. 345 b.  
 Libertatum species tres. 200 b  
 liberta.

libertatum  
 ter Graco  
 Liberti in fu  
 berti ingi  
 seruicute  
 liberti les  
 modo pun  
 Libertinus a  
 LIB  
 Libertini q  
 habere co  
 uni pro ci  
 quid à Cl  
 Libertini qu  
 iniquari  
 Libertorum  
 rum ann  
 & conditi  
 da 100  
 ad quem  
 Libertini in  
 dius ambi  
 Libitina ad  
 emporium  
 libitimenfis  
 Libo quam  
 per frau  
 Libra Itali  
 denarius c  
 quot chry  
 Libralis affi  
 res  
 Libs cuius  
 Libycorum  
 Libycus He  
 Libyffinus  
 327 a

# ALPHABETICVS.

libertatum diuersitas, & in- ter Gracos quanta 204 a	licentia magistratuum quibus legibus & quous obuiatum 388 b
Liberti in funere heri 129 b li- berti ingrati quomodo noua seruitute afficerentur 159 a liberti leuiter peccantes, quo- modo punirentur ib.	licere principi quodcumque li- buisset, Caracalla dictum 39 a 246 b Lichanos quid 246 b Lichas quid sit 88 b
Libertinas ducere quibus veri- tum 236 b	Licina & Ebutia lex 153 b Li- cinia & Muria, leges, cuius belli occasio fuerint 201 b
Libertini quando ius suffragii habere ceperint 25 b. Liber- tini pro ciuibz se gerentes, quid à Claudio passi 159 a	Licini qui & unde dicti- 13 a Licinii in Alabandaos scomma 213 b
Libertinus quis primus senatum inquinariis, & quis purgari 207 a	Licium migni non obnoxium ad quid olim præcipue usurpa- tum 132 a
Libertorum insignia 99 b. libertor- um annulo donatorum ius & conditio 302, libertorum de 200 b. libertorum bona ad quem quomodo pertineret 341 b	Lictores qui primus habuerit 44 b. unde dicti ibid. lictores res utrum singuli per se an bini seu terni magistratum præcederent 45 a lictores cum bacillis tantum quibus & v- bi honoris causa permissi 45 b. in urbe quibus tantum per- missi ibid. lictores pratoris quos 240 a
Libertus inter senatores duos me- ditus ambulans colapho casus 207 b	Lictorum munera qua 44 b. 45 b
Libitina ades quarum rerum emporium 310 a	Lienis (aliàs lyenis) locus & omnia qua 207 b
Libitinenfis porta qua 220 b	Lienosi natura qui seu quales ibid. lienosi qui populi natu- ra sint 407 b
Libo quam nequiter à Tiberio per fraudem circumuentus 159 a	Ligitas quomodo oraculo ede- rent 322 b
Libra Italica quot uncis seu denarius constet 90 a. libra quot chrysis constet 242 b	Ligna aris imposita cuiusnam vl- tro arserint 226 a. ligna deli-
Libralis assis quantum appende- ret 242 a	
Libs cuius olim regia 127 a	
Libycorum deus quis 326 a	
Libycus Hercules quis 77 b	
Libyssinus quis quibus deus 327 a	

*locum coniu-*  
*locrenses na-*  
*locrensis mo-*  
*locrenjes*  
*dieuia vo-*

*Locrensum*  
*Locrensum*  
*atias viliu*  
*Locris Epipha-*  
*Cretania*

*LOCUSTIA*  
*victoria p-*  
*lla, 40 J.*  
*citas ac di-*  
*locus horre-*  
*Qui dat*  
*locustarum*  
*ta vis, q*  
*disso. qua*  
*a. Locusti*  
*diancus c-*

*longer vicu*  
*Longobardos*  
*prima lan-*  
*locutione*  
*expiar. n*

*Lora in sinu*  
*44 b.*

*Loricari seg-*  
*dimorfos*  
*lorum quor*  
*lotio antiqu*  
*tur not*

*Losionibus q*  
*dus qui*  
*rur,*

*Loto qui pr*  
*Lotometra*  
*ibid.*

brata seu decorticata. qui pro  
diis honorarint 382 b. ligna  
magis omnis quæ 225 b  
ligna quibus in aquis lapide-  
scent 255 b. ligna edulia  
295 b  
Ligures puerpera quam fortis  
98 b. Ligures natura quales  
215 a. Ligturum quotuplex  
diuisio ibid.  
Limen offendisset quid 275 b  
Limi qui & unde disti 13 a  
Lindi quam ridicule Herculi  
sacrificenti 72 b  
Linus tantum vestes quæ natio  
gerat 291 b  
Lingonibus ciuitatem quis de-  
derit 203 a  
Lingua qui milites multarentur  
75 a. lingua hostiarum  
quibus apud Græcos daren-  
tur 225 b. lingua inflata qui  
bus cur in cæca sine apponere  
mossit 205 b. lingua menda-  
cis vepunica 342 b  
Linteaminibus. qualibus in con-  
uiuio quidã vterentur 298 a  
Lintenta cohors. Samnitib. quid  
351 a  
Lintes libri 166 b. 108 b  
Linteus quid olim inscriberetur  
108 b  
Linteum thoracum quis olim  
usus 372 b  
Linteum sarissa oppositum.  
quid quibus militia indica-  
ret 178 b  
Litare. quæta sacrificii pars  
225 a  
Litera aurea 46 a litera char-  
ruium 127 b

# ALPHABETICVS.

**L**ocii cōiuiui ratio qua. 299 b  
**L**ocrenses natura quales. 214 b  
**L**ocrensis moneta qualis. 218 b  
**L**ocrenses quam impia & rī-  
 dicula vota diu facere soliti.  
 166 a  
**L**ocrensum mos in nuptiis. 58 b  
**L**ocrensum aduersus Cironi-  
 atas votum quale. 165 a  
**L**ocri Epizephiri quanta clade  
 Cironiatis affligerint. 380 b  
**L**ocrorum insperata ad Sagra  
 victoria quanta. 278 a. nup-  
 tia. 403. Locrorum multipli-  
 citas ac differentia qua 359 a  
**L**ocus honoratior in mensa quis  
 & cui dari soleret. 299 b  
**L**ocustarum in Cyrenaita quan-  
 ta vis. & villas eorum occi-  
 disse. quantum peccatum. 124  
**L**ocus iste quorum sint quoti-  
 dianus cibus. 28 a  
**L**ongus vicus. 82 b  
**L**ongobardorum mos in barba  
 prima lanugine ponenda. 43 a  
**L**ocationes brutorum quomodo  
 expiarentur. 314 a  
**L**ora in sinu qui cur gustarent.  
 44 b  
**L**oricarū tegmina quam apud  
 diuerfos diuersa. 32 a  
**L**orum quorum insigne. 99 b  
**L**orio antiquo qui balneis utan-  
 tur non aqua. 235 b  
**L**otionibus quot ac quam assi-  
 dus qui sacerdote s uteren-  
 tur. 349 a  
**L**oto qui pro pane utantur. 138 a  
**L**otometra qui panes conficiant.  
 ibid.

**L**otophagorum sepultura qua.  
 115 b  
**L**orus capillata qua. 271 a  
**L**ucani quomodo pueros educa-  
 rent. 67 a. eorum hospitali-  
 tas. 204 a  
**L**ucensib. cuiusmodi fuerit in ci-  
 uitate. 205 a  
**L**ucernas quis rex in ocio pro vo-  
 lupate fabricaret. 161 b  
**L**ucii Crassi magnanimitas.  
 181 b. Lucii Parthenopai  
 laus. 213 b. Lucii praenomen  
 qua familia cur semper vita-  
 ret. 256 b  
**L**ucina quod hominis membrum  
 sacrum 85 b. Lucina qua dea  
 327 a. 384 b. Lucina Iuno-  
 nus templum ac festum. 346 b  
**L**ucipores qui. 255 b  
**L**ucius unde dictum. 161 a  
**L**ueos & nemora Germanis fu-  
 isse pro templis. 223 a  
**L**ucretia cum stupratore suo co-  
 gnatio quanta. 315 a  
**L**ucretius quo sub rege praefectus  
 urbis. 366 a  
**L**uctuosos diis supplicare. non sa-  
 crificare debere. 351 b  
**L**uctus apud Spartam publicus  
 de rege mortuo quomodo. 28 a. lu-  
 ctus indicia apud diuerfas  
 nationes qua. 128 a. in pu-  
 blica calamitate. 291 a. lu-  
 ctus publicus ut tolleretur.  
 133 b. cur luctro condendo  
 vetitus. 312 b. quib. in sacri-  
 ficiis omitteretur. 351 b. lu-



# INDEX.

- Aliis quibus non deberetur. 131.b. & 133.b. luctus tempo-  
 re ornatus omnis abiciieba-  
 tur. 133. a. luctus patris ut  
 minueretur. 133.b. luctus  
 summi indicia & exempla.  
 131.a. luctus tempus quot olim  
 dierum esset aut mensium.  
 232.b. & deinceps.  
 Lucullus laus ob facinus expulsum.  
 11. a. quo ornatus solus ipse in  
 bello usus. 31.a. Lucullus qua-  
 lem aliquando navem Romā  
 miseris. 46.a. quā potissi-  
 mū ro adeo ditatus fuisset 165a  
 Lucumones, qui. 173.a.  
 Lucus Herculis apud Athenas  
 quam celebris. & a quo in-  
 census. 77.a. lucus Vesta ubi.  
 345. a.  
 Ludibrii verborum cui deo sa-  
 crificetur. 76b  
 Ludicra sub convitiis aut post  
 exhiberi solita qua. 300. a.  
 289.b. ludicrū quinquennale  
 triplex qui instituerit. 363.b  
 Ludiones quomodo a populo ho-  
 norati. 95. b.  
 Ludi funebres ubi & quibus so-  
 leant exhiberi. 132.a. b. ludi  
 Apollinares ubi extra urbem  
 fieri soleant. 57. a. ludi mā-  
 gister Roma primus quis.  
 100. a. ludi per adiles edendi,  
 qui. 187. a. ludi ab adilibus  
 potissimum curari soliti qui.  
 365. a. ludi in Gracia quam  
 variis. 365. a. ludi magni qui.  
 & quando instituti. 359. b.  
 ludi quam lenibus de can-  
 sis pollui crederentur. 365.b  
 Ludorum, aliquot publicorum  
 inter Gracos ratio qua. 259. b  
 & deinceps, ludorum aliquot  
 puerilium apud Gracos cata-  
 logus. 165. b. ludorum dif-  
 ferentia & cura Romanis o-  
 lim quanta. 359. a. ludorum  
 lusoriorum species varia. 161.  
 a. & deinceps ludorum eibia  
 unde fierent. 222. b. ludorum  
 vouendorum consuetudo. 163.  
 a. ludos singulis diis suos fuisse.  
 359.  
 Ludovicus Matha quam prae-  
 aquum in carcere excrucia-  
 tus. 335.  
 Ludus literarius Ciceronis. 37 b  
 & deinceps ludus saltatorius  
 ubi publice olim fuerit. 101.a  
 Lugduni quid Imperatores Ro-  
 manifestarent. 243. b. Lugdu-  
 num Gallis olim quid. 259. a.  
 Lugēdi mos apud diuersos quam  
 diuersus. 127. 128. & deinceps  
 lugendi tempora cur praefini-  
 ta. 251. b. (129. b.  
 Lugubrium vestium labor quic  
 Lumen in naui pratoria quid  
 innuere solet. 179. b  
 Luminaria quot & quomodo  
 Scipio nauibus distribuerit  
 ibidem luminaria ) rectius  
 liminaria ) domus augura-  
 lis semper patere oportuisse.  
 294. b.  
 Lumine qui non utantur noctū.  
 375. b.  
 Luna quod animal sacrum. 147.  
 b. luna & soli quid Athenis li-  
 baretur.

baretur.  
 tionibus  
 tinga  
 templum  
 quifuerit  
 bus culti  
 lunaris an  
 lanam in  
 nolant.  
 Lunis qu  
 sta. lu  
 ferrent.  
 Lupa quot  
 aluerit.  
 Lupa quid.  
 Lupanarium  
 ibid.  
 Lupercal  
 Lupercalib  
 143. b.  
 remun  
 Lupercor  
 ria nequ  
 Lupitrium  
 Lupi rostr  
 rnm cur  
 quem cu  
 Lupinum q  
 pedis dig  
 Luporum o  
 Lupum au  
 a. lupun  
 rati.  
 Lupi in fa  
 Laceron le  
 Luscini in  
 liquand  
 semia a  
 Lusitania  
 cum con

# ALPHABETICVS

- baretur. 143. a. luna sacrificia-  
 tionibus quid felicitatis ob-  
 zingat. 195. b. luna noctiluca  
 templum ubi. 345. a. luna ades  
 quo fuerit in colle. 345. b. à qui  
 bus culta. 381. b.  
 Lunaris annus quis. 168 a  
 Lunam in calceis adscribere quid  
 notaret. 284 a  
 Lunule qua fibula dicerentur  
 28. a. lunulas in pedibus qui  
 ferrent. 384. a  
 Lupa quoties infantes aliquando  
 aluerit. 110. a.  
 Lupa quid. 329 b  
 Lupanarium aliquot cognomina  
 ibid.  
 Lupercal ubi. 345 b  
 Lupercalibus quid immolaretur  
 143. b. Lupercalium origo, ca-  
 remonia, licentia qua. 111. b.  
 Lupercorum impudentia, licen-  
 tia nequiritia quantia. 212. a  
 Luprarium urbs ubi sita. 50. b.  
 Lupi rostrum in foribus villa-  
 rum eur. 60. a. lupi effigie qui  
 quem colant. 319. a.  
 Lupinum quis habuerit tertium  
 pedis digitum. 246 a  
 Luporum omina qualia. 275. a  
 Lupum auribus tenere, quid. 278  
 a. lupum qui ut deum vene-  
 rati. 383 a  
 Lupus in fabula, quid. 280. a.  
 Lucronis lex in ambitiosos. 154. a  
 Luscina in cuius infantis ore a-  
 liquando cecinerit. 237. a. lu-  
 scinia augurium quale ibid.  
 Lufitania qualis provincia, &  
 eius conuentus quot. 104 b  
 Lufitani quibus veantur in bel-  
 logaleis. 32. b. Lufitanorum  
 poena in parricidas. 122. b.  
 124. a. Lufitani destinatos  
 morti quomodo occidant 124 a  
 Lufitanos comam alere ut for-  
 minas. 290. b. Lufitanorum  
 in praelio arma & ornamenta  
 qua. 375 a  
 Luforium opus à quo imperatore  
 descriptum. 162. b.  
 Luftranda Urbis Roma tempus  
 & caremonia qua. 312. a.  
 Instrandis diuersas caremo-  
 nia olim qua. 912. a. b.  
 Luftratio eorum qui funeri inter-  
 fuerant, quomodo fieri solita  
 132. a. luftrationes quare aut  
 quomodo fierent 31. a. 313.  
 Luftricus dies quis. 99 a  
 Luftris condendis quid precatis  
 soliti. 312. a.  
 Luftrum quibus diebus fieri pro-  
 hibitum. 314 a  
 Luxuria cohibenda leges. 139. b.  
 Luxus quando primum Romanis  
 inuaserit, quando Graciam  
 129. b. luxu qui praesent. 215.  
 a. luxus vestitum apud Roma-  
 nos. 289. b. mensarum Roma  
 295. a. Perfarum. ibid.  
 Lyatus cuius dei nomen. 327. a.  
 Lycabas quid. 167. b.  
 Lycium Athenis quid. 135.  
 Lychni cognomen unde quis ha-  
 buerit. 70. b.  
 Lichnus inextinctus in quibus  
 olim templis seruaretur. 269. a  
 Lyciacus conuentus ex quo o-  
 lim constaret urbibus. 174. b.  
 Kkk 2 Lycia

# I N D E X

- lycia fortis qua.* 320 a *Lymires pisces ad quid praser*  
*lycii comans quanti fecerint,* morem accomodi. 49 b  
 290 a. b. *Lymirorum in dignoscendis*  
*lyciolorum in luctu mos.* 126 b *filii ex promiscuo concubitu*  
*lycium peripateticorum.* 166 b *mos.* 41 a  
*lycius deus quis dictus.* 327 a *Lyra quanto olim in precio esset.*  
*Lycoyolice cur non utantur tu.* 101 b  
 bis, 178 b *Lyrica musca qua mulier dicta.*  
*Lycurgi diuisio militaris.* 8 a. *sa-* 364 a. *Lyricorum vatum vi-*  
*erificia* 92 a. *de sepeliendi* *stima qua.* *ibid.*  
*more sententia.* 115 a. *eius lex* *Lylandria templa.* 328 a  
*quedam à quo & cur abroga.* *Lylandri corpilorum.* 307 b  
 2a, 125 b. *ambitio quanta* 154 *Lyssas cuius discipulus & cu-*  
 a *in seruis immanitas.* 158 b. *ias.* 50. a. *Lyssas Pythagoreus*  
*disciplina militaris.* 194 a. *cuius aliquando praeceptor.*  
*lex in calibes.* 195 a. *lex de do-* 38 a  
*tibus mulierum.* 197 a. *Ly-* *Lyfimacho quid candida Ale-*  
*curgi edictum, quomodo in* *xandri fasci a portenderit.* 47.  
*concilio sententia dicerentur.* a. *canes eius quale quid ali-*  
 208 b. *eius leges.* 339 a *quando fecerint.* 151 a  
*Lydia oppida clarissima qua.* *Lyfus fluuius à quibus aliquan-*  
 174 a *do ebibitus.* 382 a  
*Lydi quos ludos qua de causa in-*  
 uenerint. 162. b. *Lydi qui o-*  
 lim dicti, & ubi. 174 a. *na-*  
 tura quales. 114. b. *quid*  
*primi excogitasse dicerentur.*  
 218. a.  
*Lydis quid à Cyro imperatum.*  
 74. a.  
*Lydius ornatus quis.* 74 a. *Ly-*  
*dus canendi modus qualis.*  
 178 a  
*Lydorum in elocandis nuptum*  
*filibus consuetudo.* 40 b  
*Lyenis (alibi Lienis) defectus*  
*quibus potissimum profic.* 90  
 b. *Lyen qua quibus sit dea.*  
 327.  
*Lymios quis sit deus.* 54 a *Macella unde dicta sint.* 166 b  
 Ma.

Macellus qui  
 affectus  
 deris.  
 Macerana q  
 Machyru  
 ia.  
 Macra sum  
 Malrianu  
 prium ha  
 Macriti A  
 fuit ac  
 Macrehi q  
 Macrii ux  
 viri, ubi  
 Maandro fi  
 crificati  
 Manandes  
 Menala fi  
 peum)  
 potus.  
 Manali n  
 lum.  
 Menas ubi  
 Magi Persi  
 Indorum  
 gioso vi  
 nuncup  
 liti.  
 Magia ubi  
 doceret  
 Magides q  
 Magister p  
 magiste  
 minari  
 Magistrat  
 vi effe  
 stratu  
 magist  
 eunti.

# ALPHABETICVS

- Macellus** quidam cur supplicio  
 affectus, & cui rei nomen de-  
 derit, *ibid.*  
**Macerana** quorum dea. 326 a  
**Machyles** qualia habeant occipi-  
 tia. 290 a  
**Macra flumen.** 123 a  
**Malrianorum familia** quid pro-  
 prium habuerit. 87 b  
**Macrobi** *Aethiopes* quam miro  
 fonte ac quam iucunde la-  
 uent. 235 b  
**Macrochir** quis cur dictus. 246 a  
**Maetari** uxorem ad sepulturam  
 viri, ubi lex esset. 131 a  
**Maandro fluui** aliquando sa-  
 crificatum fuisse. 282 b  
**Manandes** qua. 363 a  
**Menala fluuius** ( si recte scri-  
 ptum ) à quibus aliquando e-  
 potus. 382 a  
**Menali montes** quorum asy-  
 lum. 212 b  
**Meones** ubi & qui. 174 a  
**Magi Persis** qui. 117 b. 214 b.  
 Indorum quam rigide ac reli-  
 giose viuunt. 221 b. quid  
 nuncupandis votis addere so-  
 liti. 164 b  
**Magia** ubi. & quos olim pueros  
 doceretur. 100 b  
**Magides** quid. 29 b  
**Magister populi** olim quos. 38 a.  
 magister equitum à quo no-  
 minari solitus. 239 b  
**Magistratu** fungentes defuncti  
 vtefferrentur. 129 a. magi-  
 stratu fungendi atas. 140 a.  
 magistratu in provinciam  
 eunti. quid à sociis exhibitum  
 oporteret. 175 b. magistratum  
 eundem quoto demum anno  
 eidem gerere liceret. 189 a.  
 ultra praescriptum tempus ge-  
 rentes, quomodo à diuersis  
 gentibus diuerse puniti. 190 a  
 magistratu fungentes apud  
 Athenienses uno abstine-  
 bant. 190 a  
**Magistratus** Romani regibus ex-  
 ternis quomodo praelati. 45  
 b. magistratus finito honore  
 ubi insignia deponere soliti.  
 71 b. magistratus omnes cum  
 plebe communicati. 170 b.  
 magistratus summi apud di-  
 uersos nomina diuersa. 238 a  
**Magistratum** inter se mutuus  
 honor & cessio qualis. 46 a.  
 magistratum Romanorum  
 ordo. 79 a. apud diuersos di-  
 uersa nomina qua. 117 b. ma-  
 gistratum violentia quibus  
 legibus & quoties compressa.  
 188 b.  
**Magistri** militia apud Persas. 30  
 a. magistri puerorum quales  
 esse debeant. 66 a. 99 b & de-  
 inc. magistro augurum quid  
 solilicuerit. 293 b  
**Magnatium** aliquot Rom. fruga-  
 litas & modestia. 139 a  
**Magnetarches** quid. 218 a  
**Magni cognomen** unde Pompeio  
 obuenerit. 15 a  
**Magni dii** qui. & cur sic dicti.  
 324 b  
**Magonis** nomen seruis indere  
 quis uenerit. 160 b  
**Magophonia** qua diis dicta  
 K k k 3 234 b



# INDEX

- 234 b  
*Magorum commentum in nu-*  
*ptiis inuendu.* 60 a. *sepul-*  
*crum.* 115 a. *mira quadam com-*  
*menta ad impediendum ad-*  
*ulterium.* 176 b  
*Maia quo alio nomine dicta.* 99  
*c. Maia & Mercurio quid*  
*quomen se immoletur.* 105 a  
*Maia dea qua.* 336 b. 384 b.  
 350 a.  
*Maiales qui.* 68 b  
*Maiestas res quam odopunire-*  
*tur.* 175 b  
*Maii idibus quid fieri solitum.*  
 154 b. *Maii dies aliquot*  
*quibus vel lesi. vel tristes.*  
 232 b  
*Maiores & minores victimae.*  
 143 a  
*Maiores natu inter augures et-*  
*iam consilibus in eorum col-*  
*legio praeferi.* 292 b  
*Maiorum gentium dii qui.* 324 b.  
*Maius cui deo dicatus.* 169 b  
*Maiacinus quis qua de causa di-*  
*ctus.* 286 a  
*Mala Fortuna templum ubi.*  
 20 b.  
*Mala translationis actio uxori.*  
*Maleficia matricida poena.* 122 b.  
*Maledica sacra quorum.* 76 b  
*Maledici qui nuncupati.* 13 b  
*Malleo qui victimas cadans.*  
 225 b  
*Malum consilium consultoripef-*  
*simum.* 280 a  
*Malus navis an navis pars di-*  
*cendus.* 41 b. *malus apud Ae-*  
*gyptios crocodili typo expri-*
- mitur.* 87 b  
*Mamerci unde orti.* 14 b. *Ma-*  
*mercorum etymologia & ori-*  
*go.* 255 b  
*Mamercus homini diuissimo cur*  
*negatus consulatus.* 362 b  
*Mamularum cognomen unde*  
 13 b  
*Mamurre domus ubi.* 346 b  
*Mamurrius faber quid artifice-*  
*os effinxerit.* 43 b  
*Mancipes qui sint.* 107 a  
*Mancipia qua de causa quibus*  
*adesse sacri non decebat* 76 a  
*quomodo diuersis poenis &*  
*quibus affici soleant.* 158 a.  
*mancipio agra quomodo libe-*  
*ra fiant.* 159 a. *mancipia aut*  
*pueros vendendi mos.* 339 b  
*Manducii effigies quomodo in tri-*  
*umphis ferretur.* 332 b  
*Manes quale in Phrygia nomen.*  
 160 b. *manes quomodo expi-*  
*entur.* 309 b. *manes ad coe-*  
*nam vocari soliti.* 300 a  
*Manes seruus fugitiuus quam*  
*leuiter. imo nihil a Diogene*  
*plexus.* 258 b  
*Manibus seu Diti quomodo vota*  
*fierent* 165 b. *in fin. & de in.*  
*manibus parentare quot tem-*  
*pore & cur illicitum.* 309 b.  
*manibus quibus cur non paven-*  
*rent.* 310 a. *manibus trium-*  
*phantis quid deberetur.* 331 a  
*Manicata tunicam ferre Pav-*  
*thi quid.* 201 b  
*Mania dea quomodo sacrificia-*  
*tum sit olim.* 93 a  
*Manius papyrius primus. rex*  
 sacro-

sacrorum  
 Mani  
 Manili  
 Manipula  
 Manipuli  
 a. manip  
 Manipulus  
 pro signo  
 1772  
 Manipulus  
 bus consti  
 b. manip  
 consti  
 Manium in  
 solent  
 Manii C  
 post don  
 266 b.  
 damus  
 miser  
 Maniliu  
 fassus.  
 Manlius q  
 tus.  
 MANIUS  
 deus.  
 Manes q  
 voluer  
 Manuac  
 buerit  
 Manubia  
 145 a.  
 sint col  
 imp re  
 Manum  
 buis  
 liberi  
 Manum  
 200  
 Manum

# ALPHABETICVS.

57 b	<b>sacrorum.</b>	172 b	posse.	104. a.
14 b. Ma-	<b>Manii unde dicti.</b>	255 a	<b>manus fidei sacra que,</b> manus in	
ogia & ori-	<b>Manili unde orti.</b>	14 b	<b>cælum tendere quid,</b> manum	
255 b	<b>Manipulares quæ.</b>	177. 374. a.	<b>osculatio.</b> 76 b. <b>manuum com-</b>	
issimo cur	<b>Manipuli legionis iusta quot.</b>	9.	<b>plicatio digitorum effectio quid si-</b>	
362 b	<b>a. manipuli cæsura quot.</b>	350 b	<b>gnet.</b> 87. a. <b>manum occidentis</b>	
men unde	<b>Manipulus fæni quomodo olim</b>		<b>seipsum abscissam à cadauere</b>	
	<b>pro signo militari ferri solitus.</b>		<b>quidam proticiebant.</b> 115. b.	
	177 a		<b>manus pectori adinuenda in</b>	
346 b	<b>Manipulus leuiss ex quot militi-</b>		<b>in voto.</b> 166. a. <b>manus expedi-</b>	
id artifi-	<b>bis constet, &amp; cur sic dictus.</b>	7	<b>re, atque efferre quid indica-</b>	
43 b	<b>b. manipulus quot hominibus</b>		<b>ret.</b> 180. a. <b>manus Imperatoris</b>	
107 a	<b>constet.</b>	350 b	<b>prosentari à militibus quid</b>	
usa quibus	<b>Manium in sacris quantia sumi</b>		<b>signet, ibid. manum labri ad-</b>	
cebat 76 a	<b>solent auspicia.</b>	143 b	<b>inuere, quid iuuat.</b> 224. a.	
pæni &	<b>Manlii Capitolini domus quid</b>		<b>manibus aram tenere in pre-</b>	
138 a.	<b>post dominum occisum facta</b>		<b>cando qui cogerentur.</b> 225.	
modo libe-	<b>166 b. 344 b. Manlii rei ac</b>		<b>b. manum protendere quid.</b>	
incipia aut	<b>damnati nemo ex cognatis</b>		246 b	
139 b	<b>miserus.</b>	125 a	<b>Maracanda quarum regia.</b> 127 b	
modo in 171	<b>Manlius Imperiosus cur dictator</b>		<b>Marathonis primi diuinos hono-</b>	
332 b	<b>factus.</b>	9 b	<b>res Herculi dedere.</b> 75 b	
gia nomen.	<b>Manlius qua de causa senatu mo-</b>		<b>Marathon ciuitas ubi.</b> 380 b	
modo expi-	<b>tus.</b>	99 b	<b>Marcelli Imperatoris animadu-</b>	
ones ad cor-	<b>mannus cuius filius, quorumue</b>		<b>sio in milites fugaces.</b> 74. b.	
300 a	<b>deus.</b>	326 a	<b>theatrum quale, &amp; unde stru-</b>	
us quam	<b>Manantes qui semper adesse senatui</b>		<b>ctum.</b> 127. a. 244. a. (14. a.	
à Diogene	<b>voluerint.</b>	108 a	<b>Marcellorum familia unde orta,</b>	
258 b	<b>Mantua cuius olim regionis ha-</b>		<b>M Crassus diu exsecratus.</b> 165 b.	
modo voca-	<b>buerit principatum.</b>	173 b	<b>Marcipores qui sepe unde dicti.</b>	
b. Gedein.	<b>manubie Æmylei quam optima.</b>		235 b.	
e quo tem-	<b>145. a. manubie deorum cuius</b>		<b>Marcipranomen cui familia in-</b>	
mi 309. b.	<b>sunt coloris, &amp; cur louis tan-</b>		<b>terdictum.</b> 166. b. <b>quibus in-</b>	
non parit	<b>tum rubra.</b>	272 b	<b>uisum ac infame.</b> 256. a.	
estritum-	<b>manumissi in quas tribus discri-</b>		<b>Marcomanni quomodo regem e-</b>	
131 a	<b>buti.</b> 52. b. <b>manumissis plena</b>		<b>ligere soliti.</b> 138. b.	
ferre Pax-	<b>liberis quando data.</b>	203.	<b>Mardonio quid olim Troezen-</b>	
201 b	<b>manumissio quomodo fieri solita.</b>		<b>prædiuinatum.</b> 320 b	
sacrifica-	200 a		<b>Mare &amp; nautas qui sacerdotes</b>	
93 a	<b>Manumissi apud proconsulem</b>		<b>detestentur.</b> 349 a	
mus, rex			<b>Mare</b>	
sacro-			<b>Kkk 4</b>	

# INDEX

- Mares Romani* quorū habuerint nomina. 15 b. *mares* quibus sacru interesse non deceret. 316 a  
*Maria cuius* dea cognomen. 325 a  
*Maricci cuiusdam* insignefaci nui. 71 a  
*Mariani muli* qui. 278 b  
*Maria cuiusdam* somnium verum. 17 a. de luguretha ac Cimbris trophaea. 36 b. cadauer à Sylla effusum. & in A nienum missum. 114 b. *Marii lex*. 153 b. 201 b. *Marii* satelites qui dicti. 371 b  
*Martino* homines non esse fabu- 1050s. 133 b. & deinceps *mari- na* aqua qui cur vinum dilu- ant. 195 b *marina* aqua ad quid potissimum conducatur. 314 a  
*Martianorum* ordinum lex 145 a. 195 a  
*Martii* ubi puerperarum instar decumbant. & quare. 98 b  
*Martii* erga uxorem officium. 195 b *marti* mores, uxoris le- gem esse. ibid.  
*Martius* fuisse in uxores aliquod repudiū suū. nullum uxoris in viros. 166 a  
*Martius* ferus & malus Sparta coercitus. 195. *martius* ubi deo uxori docem, non ab ea re- cipias. 197 a. *martius* uxoris privilegio status. 289 b  
*Martius* quid plebs restiterit 117 a. *Martius* quo solum si- gno milita primus usus, ibid.
- Marius* quomodo ciuitatem na- tus. 292 a  
*Marmaritis* dem herbam qui cui rei admiscere soliti. 164 b  
*Marmorea* edulia. 295 b  
*Marmorii* concha concreta ubi visa. 265 a  
*Marrhes* rex quid miri habue- rit. 46 b  
*Mars* cuius dei uxorem superar- rit, Mars quale numen. 382 b  
*Martorum* pernicitas qualis. 90 b.  
*Marsia* aliquando sacrificatum fuisse. 3. b. *Marsya* pellis ubi olim suspensa videri soleat. 72 b  
*Martiales* ludi qui. 365 a  
*Martialis* apertus, ac minime in- uolatus. 175 a. *Martialis* locus discussus. 71 b. 274 b. 238 a. 235 b. 247 b  
*Martii* quam diuersa animalia diuersa gentes immolant. 141 b. *Martii* quod animal dica- tum. 142 a  
*Martii* idibus quid fieri solitum. 154 b  
*Martii* unde (si recte scriptum) dicti. & quibus id pronomini peculiare. 245 b  
*Martia* ades cur extra urbem fu- erit. 56 b. ubi Roma. 344 b  
*Martius* Coriolanus quid pri- mum Roma passus. 125 a  
*Martius* mensis quam varie à diuersis olim habitus. 168 b  
169 a. b. cui dea facer. 169 b  
*Ma*scula progenies ubi in here- ditatem succedit, non femi-

# ALPHABETICTS

- na. 343 b  
*Masculas picturas in quibus sa-  
 cris abscondi oporteret.* 336 a  
*Masculini generis uictima ubi  
 meliores quā foemini, & v-  
 bi rursus contra.* 143 b  
*Masiniſſe ſatellites, canes.* 371 b  
*Maſſa cur quidam nuncupati.*  
 14 b  
*Maſſa ylorum regia ubi olim fu-  
 erint, & qua.* 127 a  
*Maſſageta quo veſtium colore  
 militia uſi 30b. cui ſolum deo  
 ſacrificenti.* 142 a  
*Maſſagetarum in ſenes immani-  
 tas quanta.* 115 a  
*Maſſikienſium in morte alicuius  
 conſuetudo.* 119 a. 133 a. *lex in  
 ſeruos malos.* 159 a. *ſenatus  
 quot conſtiterit perſonis.* 206  
 a. *ſeueritas ac honeſtas.*  
 282 a  
*Maſſurius Sabinus quid de Ar-  
 ualibus reſerat.* 42 a  
*Mater Auguſti pręgnans quam  
 mirum habuerit ſomnium.*  
 171 b  
*Mater cuiusmodi fluuius.* 37 4 a  
*Mater deum qua ſit.* 327 a  
*Mater ubi naturalibus filii ni-  
 hil conferat aut officiat.* 138 a  
*Matribus miſceri ſomniantes.*  
 171 a  
*Materia & ſpecies Iuriſconſultis  
 quid.* 114 a. *materia domo-  
 rum initio apud Romanos &  
 alibi qua.* 305 a  
*Mathematicorum nobiliſſimus  
 quis.* 328 b  
*Matrem Roma quis primus oc-  
 ciderit, & quomodo plexus.*  
 122 b  
*Matres familia in qua domus  
 parte agerent.* 304 b  
*Matrī liberorum erium qua ſu-  
 erint priuilegia.* 195 a  
*Matribus ipſis ſuos infantes au-  
 lendos eſſe.* 69 b  
*Matrimonia quoto cognationis  
 gradu apud diuerſos licue-  
 rint.* 30 b  
*Matrimonii ineundi tempus a-  
 pud Perſas quod ſit.* 61 b. *ma-  
 trimonii comoda qua quan-  
 ta.* 194 b  
*Matris deum effigies quales.* 213 a  
*Matrona qua dicta dea.* 327 a  
*Matrona qualis (uah! ſurpitu-  
 dinem) membro virili coro-  
 nam Roma quibus in ſacris  
 publice imponeret.* 363 b  
*Matrona cuiusdam ſomniatricis  
 mirum.* 17 a  
*Matrona (ſi diis placeat) pudica  
 quid Veneri in ſuum offerre  
 ſoleant.* 155 b. *matrona quo  
 beneficio funebrem laudatio-  
 nem adeptæ.* 196 a  
*Matronaliuſteſta qua.* 169 b. &  
 361  
*Matronarum auro quando inops  
 ararium ſubleuatum.* 196 a  
*Matronis in ſemitiis uiros cede-  
 re de via oportuiſſe.* 197 a.  
*matronis quibus ludis inter-  
 eſſe prohibitum.* 232. b.  
 281. b.  
*Matrum ſtirpem ubi ſoboles ſe-  
 quatur non patrum.* 256 a  
*Matuta & mater deum.* 141. b.  
 Kkk j eniui



# I N D E X

cuius dea cognomen.	315 a	Medici à quo ciuitate donati.	201 b.
Matura facellum ubi Roma. 71.		Medicina celebres qui.	215 a
b. Matura lunonis ara ubi.	318 a	Medicus digitus quis.	246 a
Maturina sonitrua quid prefe-	202 b	Medii dii qui.	325 a
rans.		Medimnus quot modis constet.	89 b
Maturino tempore qui curim-	224 a	Medio digito aliquid indican-	
molens.		tes. quibus insanire putari.	246 a
maurorum singulis quot permis-	30 b	Meditrina quæ dea.	327 b
sa uxores.		Miditritinalia & dies meditrina-	ibid.
Maurorum vestes. 289. a. deus.	316 a	Medix quid.	328 a
Mausolo quid Lycii pro non son-		Medorum & Persarum reges	
dendo capillo darent. 290 b		plures habebant uxores. 412	
Mausolo quos ludos quis insti-	363 b	Medorum regum diadema qua-	
erit.		le. 47 a. Medorum vestitus	
Machlyes quam ridicule pi-		qualis.	288 b
los vel alane, vel sodeane.	290. a.	Megabyzus quis cuius dea flu-	
Maxima apud Romanos olim		men.	662. 3492
mulctaque.	122 a	Megaleses ludi qui. cui & a quo	
Maximi cognomen quot Romæ	15 a	dicati.	360
habuerint.		Megalobyzus cuius nomen. 68 a.	
Maximini Imperatoris exerciti-		megaleses qui.	324.
um. 32 a. Maximini insolentia.	86 b	Megarenenses quam inuasi Athe-	
Maximus pontifex quis.	65 a	ni. 33. b. 203. b. Megarenenses	
Mazacenorum in legibus du-		quo dicto à Platone incusati.	
bis interpretandis mos quis.	308 a		305. a.
Mechirus quis quibus sit mensis		Megarensum curia quomodo à	
169.		M. Antonio irrisa.	25. a.
Meccenatis in annulo signum 87		Megarensum tribus quot. 27 b.	
b. tessera. 179. b. futilitas in		mos in condendis corporibus.	
repudianda & reconcilianda			116. a.
uxore. 196. b. vestitus. 286. a.		Megasthenis in Italia colonia.	
horti Romæ.	346 b		51 b.
Medi molles.	214 b	Megistanes quorum fuerit sum-	
Medastini quis.	170 b	mus magistratus. 117. b. Me-	
Medaticus Capua quid.	214 a	gistanes Persæ quid.	238. a.

Megalia dos  
 Mel cui offi  
 consim  
 rur. 138  
 mum cui  
 Melanthu  
 apposit  
 291 a  
 Malitidus se  
 rando qua  
 Melittra qu  
 alius nomi  
 215 a  
 Melici pulli  
 Melii domus  
 quomodo  
 meliugato  
 Melissa cui  
 Melisse  
 quod  
 224 b  
 Melia via  
 Atheni  
 Melita qu  
 tur dea.  
 Mellaria qu  
 Mellia rep  
 quid sit.  
 dios oblin  
 Melophori  
 Membra he  
 84. a.  
 qua. 343  
 ri quam  
 agros &  
 363.  
 Memorum  
 quo cul  
 me ven  
 ri solitus

# ALPHABETICVS.

semp donari.	Megulia dos quanta. 197 a	virile quo in festo perforum
ni. 215 a	Melcui offerri solitum. 141 b. in	plaustrum veheretur. 365 b
uis. 246 a	conuiuiis quando exhiberi-	Memmiorum origo qua. 14 a
325 a	tur. 138 b. 295 b. melopei-	Memnonis statua quam mira.
ediu conficit.	mun cūis. 295 b	113 b
id indicand-	Melanthus qua de re quam	Memoria Othoni Imperatori
uiri putari.	apposita Horgium irriserit.	quanta fuerit. 358 a
327 b	291 a	Memoria sedes. 86 b. locus. 246
modicina-	Malestia stupiditas in nume-	b. fons. 321 b
ibid.	rando quanta. 102 a	Memoria signum apud Aegyptios
328 a	Melicerta quis deus, & quibus	quale quid. 87 a
farum reges	aliis nominibus dictus. 261. a.	Mémpus Aegypti regibus quid.
uxores. 412	235 a	345 a
adema qua-	Melici pulli qui. 49 a	Menander à quo poeta quare a.
um vestitus	Melii domus post necem domini	liquando superatus. 364 a
288 b	quomodo dicta. 167 a	Mendacium qui maxima auer-
ius de flu-	meligastor quid. 137 a	sari. 342 b
66 a. 349 a	Melissa cuius nomen. 66. a	Menelaus ex qua apud Lacede-
cui & à quo	Melissa nympa inuentum	monem tribu 27 b. Menelai
360	quod. & cultus quantus.	præceptor quis. 100 a
nomen. 68 a.	224 b	Menianum quid. 68 b
324.	Melita via. 83 a. melita templum	Menidita cuius urbis porta.
naiss Asbo-	Athenis quale. 346 b	221 a
Megarenses	Melitta que quibus sic appelle-	Menurex cur à Thebanis exe-
ne incusati.	tur dea. 327 a	cratus. 139 b
quomodo à	Mellaria quid. 336 a	Mensa & cibis primi seculi Ro-
35. a.	Mellis reperior Cyrenensibus	me quales 295 a. mensa apud
e quos. 27 b.	quid sit. 93 a. melle qui defun-	maiores inter res sacras habe-
corporibus.	ctos oblinant. 115 a	batur. 297 b. mensa apud In-
alia colonis.	Melophori Persis qui. 471 b	dos in conuiuiis quomodo assi-
fuor sum-	Membra hominis religiosa qua.	deatur. 297 b
117. b. Mo-	84. a. membri rupti poena	Mensalis Iuno ubi culta. 25 a
id. 218. a.	qua. 343 b. membrum Libe-	Mensarii quinquaginti qui. 151 a
18-	ri quam turpiter olim per	Mensarum species quam diuer-
	agros & urbes uisitaretur.	sa. 29 b. mensarum in cœna-
	363.	culis numerus quis, ac nomi-
	Membrum virile quo mense,	na que. 285 a
	quo cultus, à matronis Ro-	Mensas vacuas tolli non licuisse.
	me venerari, & quo defer-	Menses cui dicati quos annum
	ri solitum. 155. b. membrum	uonisti-

# INDEX

- constituant. 168 a. mensis quibusdam gentibus suspecti. 232 b
- Menses singuli quorum Caesaris nominibus dicti. 169 b. menses singulos sua habere numina. ibid.
- Mensis secundus apud Gracos quid exhiberetur. 295 a. mensis argenteus quis primus Roma usus. 295 b. mensis singulus seculi quot cernere soliti. 296 a. mensis unius quot cuius Gracos adhibere satius. ibid. mensis mille quis aliquando praeusus. 334 a
- Mensium dies quot apud Indos 168 a. mensium diuersorum diuersa apud diuersos nomina. 169 b
- Mensuratio templa adire ubi vetustum. 212 a
- Mensuratum annum qui fecerint. 167 b
- Mensurarum aliquot nomina. 79 b. mensurarum castigatio quorum muneris fuerit. 186 b
- Mensiendi quibus modus nullus. 342 b
- Mensina tribus quando instituta. 26 b
- Mensis adicula ubi. 344 b
- Mentula porrecta statuis quibus in festis publice per vicos ferrent. 303 b
- Mentum tangere & genus apud Gracos quid. 86 a
- Mercari quomodo solitum pecunia non signata. 217 b
- Mercatores an ad magistratum admittendi. 190 a
- Mercatorum deus ac festus dies quis. 154 b
- Mercatus frequens quomodo semper die haberi solitus. 138 b
- Mercenario mihi quomodo aus quando Romani usi. 374 b
- Mercenariorum utilitas. ibid.
- Mercimonia apud diuersos quam diuersa fiant. 217 b. diinceps.
- Mercis commendanda causa quae dicantur. an obligent. 317 b
- Mercurii quam ridicula apud Gracos imago ipsis tamen gloriosa. 213. a. Mercurii cognomina quam sine varia. 327 b
- Mercurio qui dies Athenis sacri. 156 a
- Mercuriorum numerus quis. 327.
- Mercurium non ex omni ligno fieri. cuius sententia. 213
- Mercurius trismegistus unde dictus. 67 a. quibus potissimum praesit. 154 b
- Meretrices quis quae causa profutuerit Athenis primus. 176 a. quomodo incederent. 287 a. in cuius dea festo nudas per urbem cursitare religiosum. 337 a. quot assidue in cuius dea templo famularentur & fornicarentur. 384 a.
- Meretricibus quando prostare liceret. 255 a
- Meretricum vocabula aliquot diuer.

diuersa  
Meridiano  
lent  
trus quid  
Meridie  
meridies  
litis  
Meris quale  
Merocensum  
sacrum au  
dnu regin  
citur  
Merite roge  
quomodo p  
vitis qui  
218 b  
Merocensium  
pars. & q  
Mesa Varia  
admissa  
Mese lud  
346 a  
Mesapii qui  
Mesius man  
Mesos digue  
Messala un  
sala prae  
Messalini  
pho vicia  
Messeniorum  
pri quod  
Messiv cinis  
silia  
Meta in circ  
Metagettion  
casur me  
Metallu dar  
Metandoru  
que

# ALPHARETICVS.

magistratum 190 a	diuersa 229 b	Metapontina lunonis templi co- lumna virginea 322 a
ne festus dies 154 b	Meridiano tempore qui immo lent 224 a. meridiana toni trua quid indicent 272 b	Metapontinorum votum 163 b
quotasemper 138 b	Meridie versus qui orient 224 a	Metella Sylla uxor quam sum- ptuose funerata 352 b
quomodo aus pici. 374 b	meridies quomodo notari so- litus 234 b	Metelli de Sertorio victo tro- pheum quale 36 b Metelli pontificis quantus labor in prolatione dictionis, Opifera 352 b
litis, ibid.	Meris quale sit securum 369 a	Metellorum aliquot in patrem suum pietas quanta 341 b
uerfos quam 17 b. diuin-	Meroensium sacerdotum quan- ta olim auctoritas 66 b	Metellus cur diadematus dictus 47 a. Metellus quidam quam leni de causa uxorem occide- rit 137 a. Metellus quas leges Cretibus ademerit, & quales dederit 139 a
la causa qua rent. 317 b	Meroes regina Candaces cur vo- centur 5 a	Meria tribus unde dicta 26 a
dicula apud tamens glo-	Meroita regem delinquentem quomodo puniant 123 b Me- roitarum diis qui 326 a. Me- roitis quis qualisvis imperet 238 b	Meria porta que 220 b
Mercurii sine varia-	Meroscinae phalangis altera pars, & quot contineat 350 a	Meticulosa somnia & cura quo modo auersantur 313 b
ibenus sacri.	Mesa Varia à quo in senatum admissa 210 b	Metis Suffetii quam horrida poe- na 122 a
merus qui.	Mesade Iudeorum regibus quid 346 a	Metius Pompilius qua ca- lumnia à quo occisus 160 b
e omni ligno tia. 213	Mesapii qui & ubi sint 50 b	Metreia quid dicatur 89 b
ius unde di- epositissimum 154 b	Messus mensis quis 169 b	Metretes quis unde cognomina- tus 70 b
de causa pro- primus. 176	Mesos digitus quis 246 b	Mezantiis quanta in vinos im- manitas 124 b
ederent. 287	Messala unde dictus 69 b Mes- sala praefectura 366 b	Micotrapeza quid 29 b
festis nudas tare religio-	Messalini quomodo in trium- pho uicta 333 b	Micros digitus quis 246 b
quot assidue plo famula-	Messeniorum olim insignia in cly- peis quod 566 b	Mida quale Phrygibus nomen 160 b
nicarentur.	Mestris cuius & uxor fuerit & filia 39 a	Mida regis fortunam quanta 110 a
ndo prestare 255 a	Meta in circensibus quales 263 a	Mida in cesseris quid 161 b
cula aliquot diuer.	Metageton quis apud quos di- catur mensis 169 b	Migrare ex veteribus domibus in nouas qua mense Romani so.
	Metallus damnare quid 122 b	
	Metandorum castrorum ratio qua 17 b	



# INDEX

*solerens.* 234 b  
*miliades ex qua fuerit Atheniensium tribu.* 27. a. *miliadis de Persis ingens victoria.* 229. a. & 380. b.  
*miles cui immediate subfit.* 9. a.  
*miles obesus & prapinguus notatus.* 74 b  
*milesi factiones quot.* 180. b.  
*milesus Ionia ciuitas.* 319. b. *excolantium ingeniorum parens.* 329. b.  
*militaria stathmi quot.* 89. a.  
*milichius quis quibus deus.* 327. b.  
*militare sacramentum in quor duraret annos.* 373. b.  
*militares multa.* 72. b. nota. 73 b  
*militaris disciplina feneritas.* 74. a.  
*militaria dona.* 227. a. *ornamenta.* 230 a  
*militaria signa que fuerint apud Romanos.* 177. a. *quomodo seu qualia ex se auspicia prabere solita.* 77. a. *in qua aciei parte locari solita.* 192. b.  
*militarium animaduersionum gradus.* 57. a. *militaru pena vena solutio.* 75. a. *militaris lex quomodo inobedientes castigandi.* 358. a.  
*milite in duas partes dissecto quis exercitum lustrare.* 313. b.  
*militemus cuius aliquando ressera.* 179. b.  
*Milites quoto atatis anno conscribi.* 29. b. *olim quantum oneris prater arma secum fer.*

*re soliti.* 33. a. & 194. a. *militis Iulii Caesaris splendid.* 107. b. *milites Spartani comati omnes.* *Leonida impexi.* 179. a. *Romani ubi pecuniam suam tempore pugna deponerent.* 180. b. *milites Alexandri cur barbati rade.* *re iussi.* 290. a. *milites quot tribuno.* *quot duci.* *quot legato anteire decreti.* 358. a. *milites Romani initio quot annos suis expensis meruissent.* 374.  
*Militia ordo.* 9. a. *militia donei qui.* 26. b. *militia vincula qua & quot.* 30. a. *militia Romana vetus quondam constitutum.* 32. b. *militia apri nec tamen militare volentes a quibus multarentur.* 145. b. & *deinceps militia exaustrati.* *quales haberentur.* 374. a. & 375. b.  
*Militibus prater modum audacibus vena soluebatur.* 75. a. *militibus ubi vinum interdum.* 137. *in nauali bello quid prater solitum faciendum.* 114 a. *militibus quis quotidie.* *mane presertim.* *quomodo saluandus.* 359 a  
*Militum aras apud Persas.* 302. a. *capitalia crimina.* 72. b. *disciplina alia sub aliis ducibus.* 167. b. *militem bello perem.* *ptorum sepeliendorum quantacura fuerit Atheniensibus.* 116 a. *vorius laui funebres.* 131. a. *militum ordines ac species.* 91 b  
 mili-

militum h  
 castris eni  
 militum  
 369. a. m  
 surfa.  
 Militum ubi  
 det.  
 Mille passus.  
 unum au  
 244. b. m  
 ram qui  
 tiberit.  
 Militia adolese  
 iano public  
 militia doct  
 militia cent  
 decem mil  
 Militaria cob  
 pedites cor  
 militaria  
 350. b.  
 Militaria va  
 militibus vigi  
 clinii qui  
 tus.  
 Milites eand  
 se quia q  
 196 b  
 Militine sibi  
 militum qual  
 straver  
 Militum  
 su.  
 Mimi in luctu  
 Minarum se  
 ac valere  
 minas quib  
 minerna quo  
 crunda.  
 chypri inq

# ALPHABETICVS.

*militum nomina ignorare in* *Minerva templum Roma ubi.*  
*castris cui dedecorosum.* 358 b *82. b. oracula. 85. b. Minerva*  
*militum ordines olim quot* *& Esculapii sacra. 92. a. Mi-*  
*369. a. militum vocabula di-* *nerua sacrum. 93. b. quibus*  
*uersa.* 374. a *animalibus Athenienjes an-*  
*militem ubi potissimum abun-* *nua solennia facere solerent.*  
*det.* 138. *141. etique quod animal sa-*  
*mille passus. 89. a. mille festeris* *crum ibid. & 142. Minerva*  
*unum autem computari.* *effigie qui pro signa militaria*  
*244. b. mille paria gladiato-* *usti. 177. b. eius cognomina di-*  
*rum quis in quibus ludis ex-* *uersa.* 327. b.  
*hibuerit.* 326 b *Minervatum numerus quis*  
*millia adolescentum quot à Tra-* *327. b.*  
*iano publice erudita. 100. b.* *Minima Romanis multa qua*  
*millia deorum quot. 325. a.* *122. a.*  
*millia centum & decem ubi à* *Minimo pronocare, quid. 246. b.*  
*decem millibus caesi. 380. b.* *minimus digitus cur sic dictus*  
*Milliaria cohors quot equites &* *ibid.*  
*pedites contineat. 8. a. 50. a.* *Minimus pontifex quis. 65. a.*  
*milliaria cohortis partes qua* *Minio qui corpora sua militia in-*  
*350. b.* *ficiant. 31. a. minio cur flamma*  
*Milliaria vasa que. 163 a* *deorum illini solita. 213. b.*  
*millibus viginti ac duobus tri-* *minio arena circi strata. 28 b*  
*clinis quis aliquando epula-* *minio in triumphis illini solitus*  
*tus.* 334. a *quis. 332. b.*  
*Millies eandem uxorem duxif-* *Ministri flaminum qui aut qua*  
*se quis quo coniugio dictus* *340. a.*  
*196 b* *Minnermis poeta cuius. 328. b.*  
*Milluina tibia que. 178 b* *Minorum gentium patres, qui*  
*millius qualia omina pramon-* *204. b.*  
*strares. 273. b.* *Minos cur filius Iouis putatus 77*  
*Mimallonum in quibus festu u-* *b. Minos regia. 127 b. quorum*  
*sus. 363 a* *legislator. 339 a*  
*Mini in ludu. 129. a* *Minuendi ludus legitimi causa*  
*Minarum seu minarum species* *extraordinaria qua. 133. b.*  
*ac valores diuersi. 241 a* *Minusa porta qua. 220 a*  
*Minas quibus leges eulenti. 339. a* *Minutius pro deo cultus ibid.*  
*Minerva quorum dea, & unde* *Minya quam leui poena Tralli-*  
*oriunda. 326. b. quorum in* *bus occidi potuerint. 124. a.*  
*clypeis insigne. 365. b* *Mira quadam de venatus Her-*  
*cules.*

# INDEX

- culis 77 a. de notis congeni-  
tis 87 b. de urinatores 91 a  
de adulteris 176 a de lapidis  
bus 265 a de aquarum imper  
suos vindicta 297 a
- Mirabilia quadam de regum  
diuerforum educatione pri-  
ma 110 a. b. alia mirabilia  
199 a
- Miracula aliquot ex somniis  
vero comperit 16 b. & dein.  
miracula vitium in Germa-  
nia 189 b
- Miraculorum orbis unum The-  
bis ara Apollinis Spodii 320 a
- Miraculum fortitudinis in uno  
manu digito 246 a. homi-  
nis ex carcere in tartarum  
ducti & reducti quale 367 b
- Miri quiddam de Alexandro  
Macedonum rege 33 a miri  
quiddam de casside centuri-  
onis cuiusdam 32 b. miri  
quiddam de cornice 46 b. mi-  
ri quiddam de oleastro 72 b
- Mirum quid de Prussia regis fi-  
lio 14 b. mirum quid de Gal-  
ba 21 a. mirum quid de Nuro  
menio & Neoptolemo 36 a.  
37 b. mirum quid de colum-  
bis 46 a. mirum quid de Cap-  
padocis. 104 b. mirum quid  
de canum erga dominos a  
more 131 a. mirum quid de  
muscu 261 a
- Myricas quis cur sic cognomi-  
natus deus 332 b
- Miscellanei ludi qui 365 a
- Miscellos quis Lugduni publice  
exhibuerit 363 b
- Miserabiliter criminofum vi-  
uere, quam cito occidi, ma-  
iori disciplina esse 73 a
- Misericordia ubi ara statuta  
21 a
- Missionem dare qui qua cautio-  
ne poterant. 358. b. missionum  
genera quot. 373 b. mis-  
sio quibus & quando dave-  
tur 374 a
- Missus circensium quot 263 a
- Missum populum ut faceret a-  
pud Græcos sacerdos functus  
mysterio 227
- Mithras quis dictus 66 a
- Mithridates quorum rex 14 b
- Mithridates Pompeii quotus fu-  
erit Mithridatum 52
- Mithridates Armenus quam  
perfidie à quo captus 253 b
- Mithridatis thesauri ubi adser-  
uati 56 a. Mithridatu v-  
xores qua seipsas interfecerint.  
47 a
- Mitra aurea quorum regum in  
signe 48 a. Mitra quibus sic  
& dei & dea nomen 327 a
- Mittere legatos cum lana, quid  
244 b
- M. licera eme in sortibus 208 b
- Mna quid, & quot siclis appen-  
deret 241 b
- Mnemon unde quis cognomina-  
tus 70 b. Mnemoni regia  
ubi 127 b
- Mnemonium alii Mnemonium  
Sufis quid 345 a
- Mnemolynæ quomodo licetur  
aut quid 143 a
- Mneus bos ubi cultus 49 b
- Mno

Mnota, in  
minati  
Modestini  
matio  
Modi contri-  
rum olim  
Modiolus qu  
b. que va  
Modius quoc  
iustitiam  
Muis agros  
puelum  
Mechandis  
sum fac  
Machus à re  
tyrannus  
355 b  
Machus dep  
ciduatu  
Mænia Rom  
lia comp  
Mænia ex  
mnia, int  
352 a. m  
ratio seu  
qua.  
Mola jalsa q  
ri soluta,  
farte qua  
lerent.  
Molarum vj  
cognitus,  
Mollior vita  
tus putet  
Molonem  
senaru Ru  
Molliforum  
sa  
nonaibus  
104 b

# ALPHABETICVS.

<i>Mnota, in Creta qui vulgo no-</i>	<i>minati,</i>	<i>160 b</i>	<i>Moneta percussa millia quot à</i>	<i>Casare depeculata, 55 b mo-</i>
<i>Modestini de supellectile existi-</i>	<i>mario,</i>	<i>29 a</i>	<i>moneta officina, 166 b. qualis</i>	<i>moneta Homeri tempore, 217</i>
<i>Modi contrahendarum nuptia-</i>	<i>rum olim quot, 57 b. &amp; deinc.</i>		<i>b. aurea moneta à quo pri-</i>	<i>mū in Perside percussa, 218 a.</i>
<i>Modiolus quotamodii pars, 89</i>	<i>b. quæ vasis species, 136 b</i>		<i>monetarum aliquot diuersis</i>	<i>gentibus peculiarium descri-</i>
<i>Modius quot chœnices contineat</i>	<i>seu sestertia, 89 b</i>		<i>ptio. 218 b. moneta etymologia</i>	<i>quæ 327 b. [quam diu Roma</i>
<i>Modus agrorum cuiq; prescri-</i>	<i>ptus olim quis, 139 b</i>		<i>nulla, 343 a</i>	<i>Monetaluno, eiu;que ades. 327 b</i>
<i>Mœchandi occasio in quib. potif-</i>	<i>simum sacris fuerit, 336 a</i>		<i>monetaria Rom. Imperatorum</i>	<i>olim ubi, 243 b</i>
<i>Mæchas à testamentis quis, licet</i>	<i>tyrannus, bene exclusit</i>	<i>355 b</i>	<i>monilia ferrea quæ mulieres ge-</i>	<i>stare collo soleant, 288 b</i>
<i>Mæchus deprehensus impune oc-</i>	<i>cidebatur, 176 b</i>		<i>Monocampi digiti qui, 245 b</i>	<i>Monocondylus digitus quis, ibi-</i>
<i>Mœnia Roma quot passuum mil-</i>	<i>lia comprehendere, 219 b</i>		<i>Monogamos quos esse oportuerit</i>	<i>sacerdotes, 348 b</i>
<i>Mœnia seu muri ciuitatis quo-</i>	<i>modo sint sancti, 220 b,</i>	<i>354 a. mœnium signandorū</i>	<i>Mons à quibus pro deo habitus,</i>	<i>382 b</i>
<i>ratio seu caeremonia olim</i>	<i>quæ, 354 b</i>		<i>Monstra quomodo expiarentur,</i>	<i>312 a apud Athenas, 314 b</i>
<i>Mola salsa quid &amp; quomodo fie-</i>	<i>ri solita, 140 b. mola salsa &amp;</i>	<i>farre quæ in sacris aspergi so-</i>	<i>leant, 227 a</i>	<i>monstri marini Theodoro Gaze</i>
<i>Molarum usus quandiu Roma</i>	<i>cognitus, 138 a</i>		<i>visi descriptio, 134 a</i>	<i>monstris visis, quid fieri fuerunt,</i>
<i>Mollior vita cultus à quo reper-</i>	<i>tus putetur, 139 b</i>		<i>311 a</i>	<i>monstrosa in bello visiones, 312</i>
<i>Molonem Grace declamasse in</i>	<i>senatu Romano, 225 a</i>		<i>monstrosi unde gigni putati,</i>	<i>77 b monstrosi aut defectuo-</i>
<i>Molosorum reges Pyrrhida dicti,</i>	<i>5 a</i>		<i>sipartus quomodo ablegati,</i>	<i>98 a</i>
<i>monadibus quæ natio diuisa,</i>	<i>104 b</i>		<i>Minumenta pauperum &amp; seruo-</i>	<i>rum qualia, 353 a</i>
			<i>Monyma regina ut se interfecit,</i>	<i>47 b</i>
			<i>Mores unde primum corrupti,</i>	<i>139 b. mores pessimi quid tan-</i>
			<i>L l l</i>	<i>dem</i>



# INDEX

- dem pariant boni 354 a  
 Morichus deus, 327 b  
 Morientis spiritum quis olim ex-  
 cipere solitus, 127 b  
 Morionem quis rex per octum  
 pro delectamento agere sole-  
 bat, 161 b. morionis in trium-  
 pho & alibi usus qui, 300 a,  
 332 b  
 Morituros aut morientes sedere  
 ubi oporteat, non iacere, 28 a  
 Mortalem deum unum, & alic-  
 rum immortalem qui colant,  
 383 a  
 Morte mulctare qua tantum ra-  
 tione licuerit ciuem Roma-  
 num, 125 a  
 Morti deo qui templa dicant-  
 rint,  
 Mortis genus eligere ubi reus per-  
 missum 123 b. mortis destinati  
 ubi absque morso plectantur,  
 124 b. mortis supplicium le-  
 nibus de causis quidam infe-  
 runt 1240. moris sententiam  
 qua litera nosaret in iudicio,  
 item mortis & absolutionis  
 symbola per literas ibid. mor-  
 tis autorem sibi neminem esse  
 debere 311 b  
 Mortui in Aegypto num huma-  
 ri censuerint, 114 b. noctu  
 non interdum efferebantur,  
 130 a. mortui in Aegypto qua  
 oratione ante sepulchrum aut  
 commendari aut vituperari  
 soleant, 131 b. ubi ambulare  
 dicantur 307 b. mortui infe-  
 rias dandi seu parentandi te-  
 pora qua, 310 b  
 Moreno cui triumphus exhibi-  
 tus, 33 a. mortuos qui latitantes  
 prosequantur, 96 a  
 Morum degeneratio, 153 b. mor-  
 rum praefectus quis, 367 a  
 Moschus Animolus quam sus-  
 rit frugalis, 138 b  
 Moses & Hebraei adorantes occi-  
 dentem spectabant, 224 a  
 Mossinacci quomodo regem delin-  
 quentem mulctant, 137 b  
 Moshona urbs qua, & quid ibi  
 philippus Macedo, 376 b  
 & quorum olim in clypeis insi-  
 gne, 369 b  
 Mugile qui Athenis plecteren-  
 tur, 176 a  
 Mugilus boum inter immolan-  
 dum quid praesignet, 143 a  
 Mugonia porta qua alias dicta,  
 219 a. Mugonia unde dicta,  
 220 b.  
 Mula partus incerta naturae, quid  
 aliquando portenderit, 100 b  
 Mula cum curru, quibus olim  
 nummi incussa 218 b. mula  
 partus quid portendat,  
 275 a. ubi vulgo pariat, apud  
 Rom. fuisse summam, 122 a  
 Mulctatum militarium differen-  
 tia qua, 72 b. mulctatum  
 differentia, 122  
 Muli & equi quot à quibus tri-  
 bus nominibus dati, 143 a. muli  
 ubi nulli educuntur, 307 b  
 Muliebris fortuna phanum ubi  
 & cur adificatum, 20 a  
 muliebris veste ubi sponsum  
 indui oportere, 58 b. mulie-  
 bres

bres vestes  
 et in indu-  
 vestitus  
 librium  
 aliquo  
 Mulieres an-  
 fra sequi  
 quando p-  
 admittit  
 modo cum  
 166 a  
 publice de-  
 quid in ch-  
 cere in p-  
 Thracia  
 causa odii  
 nudas epu-  
 le 297 b  
 Germani  
 quando  
 nere lau-  
 mulieres  
 tuo se con-  
 ferunt à  
 tris proced-  
 Spartana  
 53 a. eade-  
 196 a. mu-  
 nibus qui-  
 ubi circum  
 ubi cum h-  
 ubi ex equi-  
 pedibus 37  
 auctoritate  
 b. & diu-  
 aliterum ol-  
 pantes fac-  
 apud Geri-  
 opus quod  
 Mulieribus

# ALPHABETICTS

bres vestes cur quidam in lu-  
 stru induant 128 b. muliebris  
 vestitus discrimen 287 a mul-  
 liebrum calceorum species  
 aliquæ ibid. b  
 Mulieres an apud ethnicos ca-  
 stra sequi solita 19 a. an &  
 quando primum in senatum  
 admisse 210 a. b. an & qua-  
 modo cum viris cœnarent  
 266 a. mulieres cum feris  
 publicè depugnasse 362 b.  
 quid in charorum funere ini-  
 cere in pyra solita 103 b. in  
 Thracia quam viris quade  
 causa odiosa 77 a. mulieres  
 nudas epulis introducere qua-  
 le 297 b. mulieres quadam  
 Germanis ut dea culta 210 b  
 quando & cur primum in fu-  
 nere laude profectæ 132 a  
 mulieres quibus in sacris mu-  
 zis se conuictis incesse 76 b  
 seorsum à viris quibus in sa-  
 cris procederent 31 b. mulieres  
 Spartana quomodo incedant  
 33 a. eadem viris imperant  
 196 a. mulieres tonsis esse cri-  
 nibus quid sibi velit 128 a. b  
 ubi circumciscantur 97 a  
 ubi cum hircis coeant 212 a  
 ubi ex equis pugnent, viri  
 pedibus 375 b. ubi maioris  
 auctoritas quam viri 165  
 b. & deinceps. 210 b  
 mulierum olim munus solarum  
 panes facere 138 a. auctoritas  
 apud Germanos in bello 191 a  
 opus quod 198 b  
 Mulieribus augustis etiam cu-

stodes siue satellites fuisse 371 b  
 capita in sacrificiis velanda  
 esse. 222 a. etiam lictores ha-  
 bere permissum 45 b. mulie-  
 ribus per quem deum iurare  
 interdictum. 267.  
 b. mulieribus qui reges pro  
 custodibus vsi 371 b. mulieri-  
 bus qui se abstineant in Ægyp-  
 to 222. b mulieribus Ro. an pro  
 nomen & nomen fuerit 15 b.  
 256 a. mulieribus tem-  
 pla interdita qua 321 b  
 Mulierum à monstro marino stu-  
 prata prodigium 134 b. mu-  
 lieris ebrum regem occidentis  
 Mpræmum apud Indos 137 b  
 mulierum cadauera singula de-  
 nis virorum in rogis addi so-  
 lita 133 b. mulierum in coe-  
 mitiis ratio nulla 185. a. mu-  
 lierum opus olim 198 a. mu-  
 lierum in xereis ludis cursus  
 ac certamen 262 b mulierum  
 in incesu differentia olim  
 291 b  
 Mulio quis in triumpho ductus,  
 post de Parthis triumpharis  
 330 a  
 Mulles quales calcei 287 b  
 Mulsipocillum quansi olim ha-  
 bitum 137 b  
 Multitudo quomodo olim puni-  
 ri soliti per decimationem  
 73 a  
 Mulus Marianus, quid 278 b  
 mulus quorum factorum vi-  
 tima 380 b  
 Mumartius sub Tullo Hosti-  
 lio

# INDEX

- lio quam praefecturam gessit. 366. a.  
mundanus annis quis. 168. b.  
mundus pharum Dei sanctissimus Diogeni. 92. a. mundus parere quando putatus. 232 b  
mundus uniuersus quomodo & ubi per tres Saturni filios diuisus. 322. b  
Muneris publici aetas. 189. muneris administrati ratio quando redderetur. 189b  
munera militibus dari solita. 224a. b. munera triumphantis qualia & quibus exhiberi solita. 334. a. b.  
Municipes qui qua de causa aliquando dicti. 202. a.  
Municipii ius quibus daretur, ibid.  
Munychia Athenis quid. 345. a.  
Munychionus (id est Ianuarii) vnde uigesimo die quid Athenis fieri solitum. 155. a. Munychionus nomen datur Athenis mensi. 169. b.  
Murenarum cognominatio unde. 15. b. Murenarum milita quot in una cena apposita. 334. a.  
Muralis corona quomodo fiat. 227 b. muralis quis primus donatus. 218. b.  
Murani cognomen quibus regibus inditum. 4. b.  
Mures quomodo Aegyptiis aliti quando subsidium eulerint. 212. b. murem qui nummi incusserint. 218 b. mures candidi quid portendant. 275. b.  
murium corii qui se vestiant. 289. a.  
Murus ciuitatum adificia priuata cur non adiuuenda. 354. a.  
Murtia unde Venus dicta. 245. a. Murtia qua dea vocata. 345. a.  
Mus qui Boeoticè vocetur. 21. a.  
Musca Sempronius adulterum ut puniretur. 176 b  
Musca cui aliquando pro insigni fuerit. 369. b.  
Muscalyrica, Corinna. 364. a.  
Musca cuius templum non ingreditur. 76. b. musca quo ex quibus locis ad tempus cedere ac reuerii credita. 2612. musca cui aliquando pro insigni fuerit. 269. b.  
Musca quarum festa. 262. a.  
Muscum Alexandria regia una. 127. b.  
Musica studium apud veteres Gracos quantum. 97. a. musica à quibus uisuperata. 101. b. quibus inuisa, quibus gratia. ibid.  
Musica bonos olim quantem, ibid.  
Mustela omen quale. 275 b  
Musa exta qua. 308. a.  
Mutabilior cothurno, quid. 278. a.  
Mutatio castrorum qui olim iudicari solita. 18. b.  
Mutis qui cuius in templo qua causa ferens. 77. a.  
Mutina qua à quibus dies dicta. 231. b.

Mutia-

Mutialis eggs  
mutina qual  
mutino  
mulieres.  
Mutationis po  
220. a.  
mutuandi ux  
pud quos  
mutuum mu  
277. b.  
mutuum sang  
um qui q  
255. b.  
mutuum uo  
fuerint col  
Myodes deus q  
Myrthermus.  
Myriatarn i  
b.  
Myriatarn Ch  
ius modi  
bid.  
Myrica qui  
223. a.  
Myrrham S.  
rant.  
Myricas A  
Myrrhinus v  
nentur  
Myrica cor  
317. a.  
Myrica Pens  
Myrti dua  
plum, q  
23. a. ad  
b. myrtu  
myrtum  
r solitari  
cuius cer  
liceris.

# ALPHA BETIGVS.

isse vestiant  
 adificia pri-  
 admondanda.  
 dicta. 245.  
 dea vocata.  
 octur. 21. a  
 adulterum  
 176 b  
 o pro insigni  
 369. b.  
 na. 364. a.  
 non ingre-  
 musca quo ex  
 mpus cedore  
 261 a. mus-  
 o pro insigni  
 269. b.  
 a. 261. a.  
 a regia una.  
 und veteres  
 97. a. mus-  
 perata. 101.  
 quibus gra-  
 ibid.  
 quantus, i-  
 275 b  
 308. a  
 o. quid. 278.  
 qui olim iu-  
 18. b.  
 templo qua  
 77. a.  
 dies dicta.  
 Mutia-

Mutialis agger Romæ ubi. 346 b  
 Mutina qualis colonia. 202. b.  
 Mutinino quomodo sacrificent  
 mulieres. 76. b  
 Mutionis porta qua & ubi.  
 220. a.  
 Mutuandi uxores ad tempus a-  
 pud quosolim ius. 41a  
 Mutuum mulos scabere, quid.  
 277. b.  
 Mutuum sanguinem vino mix-  
 tum qui quando bibere soliti.  
 255. b.  
 Mybarum vestes militares cuius  
 fuerint coloris. 31. a.  
 Myodes deus quu. 261. a.  
 Myrnermus. 328. b.  
 Myriarum imperator quis. 55.  
 b.  
 Mynias Chryse filius ubi & cu-  
 iusmodi habuerit araria. i.  
 bid.  
 Myrica qui videntur in sacris.  
 223 a.  
 Myrrham Sabæi cur non offe-  
 rant. 225. a.  
 Myriceus Apollo. 327. a.  
 Myrrhinis virgines qui vatici-  
 nentur 275. a.  
 Myrtea corona cui daretur  
 357. a.  
 Myrtea Veneris ara que. 346. a.  
 Myrti dua ante Romuli tem-  
 plum, quid portendere solita.  
 23. a. ad myrtum canere. 97.  
 b. myrtus cui sacra. 222. b.  
 myrtum iussitionibus adhibe-  
 ri solitam esse. 314. a. myrtum  
 cuius templo cur inferre non  
 licuerit. 335. b.

Mysia administrationes. 104. b.  
 Mysi quibus caremonis vouere  
 quid soleant. 164. b. Myso-  
 rum galea quo sint ornati.  
 32. b.  
 Mysteriorum magnorum & par-  
 uorum solennis dies apud A-  
 thenienses. 155. b. mysteria Ce-  
 reris qualia. 364. b.

N.

N Abathæorum mos quidam  
 circa uxores abominan-  
 dus. 11. a. eorumdem mos erga  
 filios. 98. a.  
 Nania cuiusmodi sit cautio.  
 129. a.  
 Nania templum cur extra ur-  
 bem fuerit. 57. a.  
 Nariadum in quibus festis repre-  
 sentatio. 363. a.  
 Nanciscor quid significet. 34. b.  
 Nandi quantum Roman. olim  
 studium. 31. b.  
 Nepatia cuius regia. 127. b.  
 Napesinis quid fuerit ius ciuita-  
 tis. 202. a.  
 Nares totius populi quis rex ali-  
 quando absciderit. 124. b.  
 Narniensium deus quis. 327. a.  
 Narualorum pontifex quam ri-  
 diculo sit ornatus. 66. b.  
 Nasamones quo morituros modo  
 statuere soliti. 115. b.  
 Nasi indicia que. 85. b. nasi mu-  
 rilato quibus gentibus summi  
 supplicii loco habita. 124. b.  
 nasoplethuntur adulteri apud  
 Egyptios. 176. a.  
 Nasica cur quidam dicti. 13. b.  
 Nasica cognomen unde. 14. b.  
 quid



# INDEX

- quid à rusticis tribubus pas-  
sus. 25. b. Nasica laus. 69. b.  
quam odoris scenicos. 360. a.  
Nasones unde quidam Roma co-  
gnominati. 13. a.  
Nasuti & nasum habere qui di-  
cantur. 85. b.  
Natales quorundam dies quibus  
maxime felices. 233. a.  
Natalis urbis Roma dies quis.  
92. b.  
Natalitia festa quomodo serua-  
rentur. 92. b.  
Natare qui olim discerent.  
97. a.  
Naticum dentibus. 14. a. nati sub  
Delphino. 90. a. nati sub pisci-  
bus. 90. a.  
Nationum aliquot singulares  
patroni Romae olim. 303. b.  
Natos recens quis deplorent.  
96. b.  
Natura opera dicta admirabi-  
lia. 199. a. natura diuersis ge-  
neribus propria quae. 214. a.  
Naturalis annus quid. 168. b.  
Nauales duumviri. 150. b. na-  
uales ludi quomodo fierent.  
264. a.  
Naualis praelii signa seu indicia  
quo fieri soleat modo. 179. a.  
naualis certamine qui singula  
riter praesent. 215. a. naualis  
corona qualis. 128. a.  
Nauis Thesei quanto tempore  
Athens conseruata. 113. a.  
nauium insulis ornare in con-  
fictu quid. 177. b. naues sin-  
gula quas seu quorum deorum  
imagines insculptas gererent.  
179. a. nauium insignia & no-  
mina. ibi. nauis lustrandi ra-  
tio. 313. b.  
Nauigium mira artu. 179. a.  
Nauia quibus diis vota facere  
potissimum soleant. 16. 5b.  
nauitarum sub Cyro stipendi-  
um quod. 374. b.  
Nautiorum cognomen unde  
14. b.  
Naulum pro traiectu ad inferos  
quantum fuerit. 130. a.  
Neapolitani regni excidium quo-  
modo olim praedictum. 148. b.  
Neapolitani in quorum fue-  
rint clientela Roma. 303. b.  
Neapoli cuiusmodi aliquando  
esse soleat publicum certamen.  
364. a.  
Necessitatis templum ubi. 23.  
b.  
Necis potestas penes quem solum  
Roma fuerint. 119. a.  
Necti ob scenus quando prohibi-  
tum. 11. a.  
Ne decima quidem Syracusa-  
norum pars. quid indicaret.  
278. a.  
Nefasti dies qui. 233. a.  
Negligentes in re quarendae. ubi  
& quomodo multari soleant.  
144. b.  
Nemei ludi qui & quomodo in-  
stituti. 261. b.  
Nemeios locus quis. 87. a. Ne-  
meseos simulachrum quale.  
& Nemesis qualis dea. 246.  
b. Nemescius deus nomen.  
315. a.  
Nepcori Aliarci quod olim in  
clypeis in-

elipeis in-  
Neodemad  
Neomonia  
Neoptolem  
Neopolem  
Neoptole  
lum qua  
Nepotes vn  
nati,  
Septimo ex  
sacrum  
quid dies  
Neptun  
um insig  
Neptun  
307. b. N  
lim insig  
Nequam  
abigun  
Nequicig  
tur,  
Neris ubi  
hinc an  
Nero prae  
men dec  
signific  
vocat.  
culis pr  
quid in  
tuerit. 1  
vocari.  
b. qual  
aliquan  
gratiam  
ficia au  
quo ha  
infferit  
lydis. 2  
templu  
ruto ad

# ALPHABETICVS

elipse infigne, 369 b  
 Neodemada qui habiti, 374 a  
 Neomenia qua sint, 159 a  
 Neoptolemi felices victoria, 37 a  
 Neoptolemus cuius filius, 5 a  
 Neoptolemi militare vexil-  
 lum quale, 177 b  
 Nepotes unde quidam cognomi-  
 nati, 14 b  
 Neptuno ex quibus animalibus  
 sacrum fiat, 140 b. Neptuno  
 qui dies Athenis sacri, 156 a.  
 Neptunus quapundam nauis  
 infigne, 179 a.  
 Neptuno cur fel dicatur,  
 307 b. Neptunus quorum o-  
 lim infigne, 369 b  
 Nequam homines probos a se  
 abigunt, 299 b  
 Nequicquam sapere qua dica-  
 tur, 179 b  
 Nereis ubi non ita multus ab-  
 hinc annis visa, 154 a  
 Nero praeipua legioni quod no-  
 men dederit 8 b. Nero quid  
 significet & qui hoc nomina  
 vocati, 14 a. Nero quos vehi-  
 culis proficisci solitus, 110 a.  
 quid in libertos ingratos sta-  
 tuerit, 159 a. quem menssem  
 vocari Neronem iusserit, 169  
 b. qualem militibus dederit  
 aliquando iusseram, 109 b.  
 gratiam popularem quo bene-  
 ficia aucupatus, 104 b.  
 quo habitu nummis se includi  
 iusserit, 218 b. quam deditus  
 ludis, 261 a quod sacrum seu  
 templum conscientia scelerum  
 adire non ausus, 364 b  
 Neroni mori quomodo praesigna-  
 ta, 275 b. quomodo & quibus  
 de causis supplicationes de-  
 cerni solerent, 311 b  
 Neronis in populum spectaculis  
 inbiantem liberalitas, 95 b.  
 adilitas, 146 b, & 186 a. sta-  
 tuenum, 189 a. in triumpho  
 iactantia quant, 332 b. in  
 iure dicundo mos, 378 b  
 Nersilia post dei ficationem quo  
 vocabulo dicta, 32, b  
 Nerua quid in seruis dominorum  
 delatores statuerit, 159 a  
 Nervarum cognomen unde  
 15 b  
 Nestoridia quod paculi genus.  
 136 b  
 Nesytos tribus que, 27 a  
 Nesiaporta, 120 b  
 Neniis poeta quando & ubi  
 natus, 50 b  
 Neutri quis, & quid pro diis co-  
 lant, 382 b  
 Nicanor unde quis dictus,  
 70 b  
 Nicia ad Syracusas stratage-  
 ma, 19 a. in condendis mor-  
 tuis cura 116 a quam fue-  
 rit assiduus in senatu, 207 b  
 Nicolai Perotti laus simul &  
 viruperatio, 255 b. & deinceps.  
 Nicomedum cognomen quorum  
 fuerit,  
 Nicenza asini nomen Augusto  
 quid praediminari, 276 a  
 Nidarion quid, 48 b  
 Nigri, quid pra se ferant, 86 a  
 Nigrorum cognomen unde, 13 a

*Nigrum albo qui praferant.*

234. b.

*Nihil esse cum amaracino sui, quid.* 278. a

*Nili qua Egyptiis quam san-  
cta.* 214. a.

*Niliacus pulvis ad quid olimpo-  
rissimum conducere.* 298 b

*Nimia aedificia Roma quid Au-  
gustum timere fecerint.* 303 b.

*Nimias appellationes quis in-  
hibuerit.* 367 a

*Nivibus tepescit vinum quid  
diluerent.* 266. b. nives rubra  
ubi. 299. a.

*Nobiles qui haberentur.* 284. a.

*Nobiles in Perside quare vulgo  
innoscescat.* 261. b

*Nobilium puorum in signe quod*

99. b. *nobilium ambitio in  
consulatu adipiscendo.* 117. a.

*nobilium a plebe inter Bar-  
baros quale discrimen, ibid.*

*nobilium apud Germanos  
quantus respectus.* 209. a. *no-  
bilibium filii quos uno sacrifi-  
cio ubi mactati.* 283 b

*Noctes tantum coniugia iniri so-  
lita.* 59. b. *noctis quod animal  
sacrum.* 141. *noctis definitio  
qua.* 341. a. *noctes qui diebus  
praferant.* 231. b.

*Noctis, non interdum ubi & cur  
iudicia darentur.* 123. b. *no-  
ctu supplicium sumere de sen-  
tibus ubi iussu, ubi vetitum*

123. b. *noctis an interdum su-  
nera offerri soleant.* 130. a. *no-  
ctu tantum qui pugnent.* 175.

*b. noctis pugnare quibus lege*

*vetitum.*

*Noctua quorum fuerit insigne.*

177. b. *diuersor auspicio-  
rum* 274. b. *noctuum cum facie*

*Minerva qui nummis incus-  
serint.* 216. b. *noctua sub eccle-  
siae quae fuerint.* 218. b.

*noctuas mittere Athenas,  
quid.* 279. a. *noctuum qui ser-  
uis inurant.* 286. b.

*Nocturne vigilia quomodo a  
Paulo Emilio ordinata.* 18 a.

*nocturnae balnea.* 235. a. *no-  
cturna sacra.* 336. & 363. a.

*Nocturnitrium viri qui.* 151. a.

*nocturni totius quae lege veti-  
ti.* 341. a.

*Nodus Herculanus cui cingulo  
innecti solitus.* 59. a. *nodum  
in scirpo quarere quid* 276. a.

*Nolani quo iure fuerint ciues  
Romani.* 202 a

*Nomadum uxores communes.*

176. a.

*Nomen dei in quibus expiationi-  
bus subiiceretur.* 314. b.

*Nomenclator quis.* 84. a. *No-  
menclatore qui candidati v-  
terentur.* 181. a.

*Nominibus quemque suis vene-  
rari quam olim solenne.* 82. a.

*nominum pueris indendorum  
varia apud diuersos consue-  
tudo.* 99. a. *quibus mutari  
nomina solita.* 107. a. *nomi-  
na donatorum ciuitate, quo-  
modo mutarentur.* 201. b.

*nomini eorum qui inter deos  
referrentur, mutandi ratio.*

325. b.

Noma-

Nomophyl-

Nona dicitur

inuisa

omnium

Non esse co-

thum quod

Noni annu-

87. b. Noni

Noctis quor-

Nata geniti-

riorum a

quantos f-

notis jeru-

les. 138. a.

rum fron-

Nova via.

cui offer-

nupta v-

tiquum

na legis

testabili-

Neuemb-

b. Nou-

trio regi-

Nouemuir-

Nouendia-

b.

Nouercan-

39. a.

Nouocom-

nati, &

ii.

Nouissim-

ignomi-

Nox in qu-

olim di-

quomo-

Nubatus

ridicu-

Nubere n-

# ALPHABETICVS.

37 s  
 erit insignis.  
 uispiorum  
 cum facio  
 omni incul-  
 ua subiectis  
 nt. 218. b.  
 Athenas,  
 am qui ser-  
 186. b.  
 quomodo à  
 nata. 18. a.  
 35. a. no-  
 363. a.  
 qui. 151. a.  
 a lege veri-  
 341. a.  
 ni cingulo  
 a. nodum  
 uid 276. a.  
 rini ciues  
 202. a  
 communes.  
 xpianiti-  
 314. b.  
 2. a. No-  
 didati v.  
 181. a.  
 sua vene-  
 enne. 82. a.  
 dendorum  
 os consue-  
 ues mutari  
 a. nomi-  
 case, quo-  
 201. b.  
 i inter deos  
 andiratio.  
 Nomophylaces qui. 283. a.  
 Nona Maii dies quibus maximè  
 inuisa. 223. a. nona mensium  
 omnium quales. 233. b.  
 Non esse cuiusvis adire Corin-  
 thum quid. 234. b.  
 Nonii annulus quam preciosus  
 87. b. Nonii unde dicti. 255. a.  
 Norcia quorum dea. 327. a  
 Nota genitiua. 87. b. nota nota-  
 riorum apud Romanos olim  
 quanto fuerint in usu. 109. b.  
 nota seruis inuri solita qua-  
 les. 158. a. 289. b. notis quo-  
 rum frons signaretur. 158. a.  
 Noua via. 83. b. nouum vinum  
 cui offerendum. 142. b. noua  
 nupta vestis. 287. b. nouo an-  
 tiquum abrogari. 342. b. no-  
 ua legis auctor, quam sit de-  
 testabilis. 354. a  
 Nouember cui dea dicatur. 169.  
 b. Nouembres menses Deme-  
 tri regi appellati. 155b  
 Nouemviri Athenis qui. 153. a.  
 Nouendiale sacrum quod. 310.  
 b.  
 Nouercam qui duxerit Roma.  
 39. a.  
 Nouocomenses à quo ciuitate do-  
 nati, & à quo rursus priua-  
 ti. 201. b  
 Nouissimum sententiam dicere  
 ignominiosum. 205. b.  
 Nox in quot horas aut vigilas  
 olim diuisa. 234. b. nox media  
 quomodo notaretur. ibid.  
 Nubarum rex seu deus quam  
 ridiculus. 321. b.  
 Nubere multis viris foeminam

olim ubi decuerit. 41. b. nu-  
 bere semel tantum in vita  
 quibus concessum. 348. b. nu-  
 bentibus qua dea precipue co-  
 leretur. 324. b.  
 Nubiles virginis ubi in forum  
 produsse auctioneunt. 39. b.  
 Nuces spargere. 59 b. nucibus lu-  
 dere soliti. 162. a. nuces ocula-  
 ta. 162. b.  
 Nudati maxime preliantes, qui  
 37. a. nudum uidisse hominem  
 capitale Persis. 88. b. nudos  
 parentes conspiciere nefas pu-  
 tatum Romanis. 101. a. nudos  
 certare in Olympicis qui pri-  
 mum docuerint. 260. nudis  
 pedibus incedere ubi visio-  
 sum. ubi consuetum. 288. a.  
 nudi qui quomodo pugnent.  
 375. b. nudas ad templum du-  
 cere mulieres qui solent. 384. a  
 Nulla ubi deorum templa. 92. b.  
 nullius indigere & pauca ha-  
 bere quis precaretur. 225. a.  
 nullos esse deos qui olim sint o-  
 pinati. 383. a.  
 Numa quot filios, & quibus no-  
 minibus habuerit. 14. b. Nu-  
 ma sacrificia. 91. b. eius regia  
 ubi olim Roma fuerit, quan-  
 doque perierit. 126. b. cuius  
 modi sacrificia instituerit.  
 140 b. quomodo annum di-  
 stinxerit. 168. b. Numa Pom-  
 pilii domus quousque Roma  
 durauerit. 370. b.  
 Numantia à quo deleta. 28. a.  
 Numantia cui cognomen dede-  
 rit. 70. a  
 Numa.



# INDEX

- Numatius Plancus cuius alit  
quando discipulus. 13. b
- Numenius quansu uno loco, non  
uno tempore, videtur positus.  
37. a.
- Numerandi studium olim qua-  
.6. 101. a.
- Numerare gestu manus. 23. a.
- Numerus militum Persis quo-  
modo iniri soleat. 31. a. b. nu-  
merus apud diuersas gentes  
quantulus tantum fuerit.  
101. a. numerus quis principi-  
um rerum cunctarum tribu-  
at. 264. b.
- Numidarum tabernacula. 18. b
- vestimenta militaria. 30. b.
- Numidarum singulis quot es-  
sent uxores. 39. b. Numi-  
darum regum sceptrum. 47.  
b. Numida natura quales.  
214. a.
- Numidia cui Romano cognomen  
dedit. 69. a.
- Numina in sacris precipua, qua.  
224. a.
- Numarii iudices. 95. b.
- Nummorum aliquot nomina.  
80. b. & 118. a. nummi in suf-  
fragatores distributi. 180. b.
- nummi aurei & argentei in-  
uentores qui. 298 a
- Nuncium lectum ferentes coro-  
nati veniebant. 46. b.
- Nundina dea que. 99. b.
- Nundina quoto die haberentur.  
138. a. nundini quomodo o-  
lim balnearetur. 237. a. nun-  
dina quales aut quorum feria.  
258. a.
- Nuptia tribus modis contraha-  
bantur. 58. a. nuptia unde di-  
cta 58. b. nuptia legitima 61 a
- Nuptialis annulus qualis, & u-  
tra manu ferretur. 87. a.
- Nuptiarum alia atque alia apud  
alios caeremonia. 19. b. & 57.  
b. nuptiarum inter ethnicos  
caeremonia qua. 57. b. & de in-  
ceps.
- Nurcia quorum dea. 327. a.
- Nutrices esse quae debeant par-  
uulorum. 98 b
- Nux & signis ubi oracula red-  
di solita. 323. b.
- Nyctegretum herba. 164. b.
- Nyctileia sacra qua. 363. a.
- Nyctilopus quid. 164. b.
- Nymphades cuius urbi porta.  
221. a.
- Nympharum in quibus ludis re-  
presentario. 363. a.
- Nymphides calcei quales. 288. a.
- Nysa in Parnasso cui dicata.  
318. b.
- O
- Nauis pratoria Bruti in se-  
gno. 179 a
- Obedientia militaris memora-  
bile exemplum. 33. a.
- Obeliscus quibus aliquando  
nummi incussus. 242. a.
- Obes miles quomodo multa-  
retur. 74. b. obesi, probrosi a-  
pud Gallos & Iberos. 96. b.
- Oblationes infausta qua. 143. a.
- oblationes modice & pie Ioui  
gratiores. 166 b
- oblariua

# ALPHABETICVS.

- oblatina auspicia qua. 271.  
 Oblongi oculi indicium quod. 335b  
 85.b.  
 Obnubere quid. 58.b.  
 Oboli Græcis qui. 242. a. oboli  
 quos siculum faciunt. ibid. obo-  
 lus quot contineat siliquas.  
 89.b. & 242. a. unde dictus.  
 242. a.  
 Obrutiare alieno pœna & infa-  
 mia quæ. 343. a.  
 Obsequentes latrones qui à quo  
 imperatore dicti. 373b  
 Obsequenti Fortuna templum  
 ubi & unde institutum. 202  
 Obseruanda initio anni qua.  
 169. a.  
 Obseruationes aliquot seu caute-  
 le in Circensibus qua. 264. a.  
 Obsidionalis corona quanti olim  
 habita. 227. b. obsi-  
 dionali quis primus donatus.  
 228. a.  
 Obstagia iudicia qua. 195. a.  
 Obsonia sponsi qua. 60. a. ob-  
 sonia ex auro quis fecerit.  
 298. a.  
 Obsophagus deus quis. 327. a.  
 Obtestari per Solem iubar, Persis  
 quid. 86. a.  
 Obumbrare solem sagittis in  
 praliando qui soleant. 376. a.  
 Occentus merium quid porten-  
 dat. 275. b.  
 Occidentem versus qui mortuos  
 in sepulchro statuunt. 116. a.  
 occidentem versus qui orient.  
 224. a.  
 Occidere bouem quam olim ca-  
 pitale. 14. a.  
 Occisionis templum cui adire  
 vetitum. 335b  
 Occipit quibus natura crimi-  
 num. 290. a.  
 Ocellata nuxes qua. 162b  
 Ochi regis austeritia quanta. 195  
 b. Ochus quo comitio ab Æ-  
 gyptis affectus. 245. b.  
 Ociosi quomodo olim multati.  
 144. b. ocium quibus sit hone-  
 stum. 287. a.  
 Ocrestes quam prodigiosè Ser-  
 tullium genuisse dicatur.  
 360. b.  
 Ociacili unde dicti. 255a  
 Octaua cuiusque mensis dies. cui  
 Athenis sacra. 156a  
 Octauii trophæum. 36. b.  
 Octauii matris somnium. 171. b.  
 Octobri mense quid Athenis  
 fieri solitum. 155. b. Octo-  
 bribus Idibus quid Roma,  
 ibid. October cui dicatur.  
 169. b.  
 Octogenarii à quo in militiam  
 coacti. 30. b.  
 Oculorum religio & indicia  
 qua. 85. b. Oculi effigies Æ-  
 gyptiis quid. 87. a. oculos  
 & os morientis claudere,  
 quis solitus. 127. b. oculis  
 clausis qui pugnent. 375. b.  
 oculis pictis qui incendant.  
 288. b.  
 Odoratorum imbrum in thea-  
 tris sparso. 95. b. odoramenta  
 in pyris defunctorum iniici  
 solita. 130. b. odorum ac pi-  
 cturarum in scenis profusio.  
 281. b. in triumphis vel ac-  
 censio,

# INDEX

- censo vel sparsio que.* 333. a.  
*Oenandrum cuius sit conuentus oppidum.* 173. b.  
*Ocho cyros quis deus.* 327. a.  
*offendo quid seu quomodo signet.* 34. b.  
*Offensiones pedum quid portent dant.* 102. b. & 275. b.  
*Offerre terram & aquam quid* 194. a.  
*Officii aut muneris nomine salutare.* 84. a.  
*Ogmios Hercules quis.* 213. a.  
*Ogmios quis quibus deus.* 77. a.  
*Onomeli quid.* 137. a.  
*Olea ara quantis olim cultus.* 72. a.  
*Olea cuius sacra.* 222. a. *olea corona cuius rei premium.* 262. b.  
*olea ramum offerre.* 274. a. *oleam aut laurum comburere.* 324. a. *olea qua turba coronarentur.* 317. b.  
*Oleastrum arma peperisse.* 72. b.  
*Oleastro qui coronentur.* 260. b.  
*Olena Tigrani aliquando quid* 56. a.  
*Oleum in silice dissecto ubi re-  
 pertum.* 265. b. *oleum & oleam  
 perdere quid.* 277. b. *oleum in  
 cregestare, quid.* 179. a. *oleum  
 optimum cuius.* 295. b. *oleum  
 in lustrationibus quomodo  
 adhiberetur.* 314. a.  
*Oleivorum forum.* 71. b.  
*Olus letho datus est quando &  
 ubi proclamaretur.* 128. a.  
*Olympias regina fratri nupta.* 28. b. *Olympia campus ubi  
 sit.* 259. b. *Olympias quid &  
 quot consuevit annis.* 260. b.  
*Olympici ludi qui & ubi.* 259.  
 & deinceps eorum varietas.  
 260. b. *Olympi victoris pre-  
 mium.* *ibid.*  
*Olympii Ioui imago qualis.* 21. a.  
*Olympionice esse, quanto olim  
 fuerit honori.* 261. b.  
*Olympiorum imaginem qui Ro-  
 mam transtulerint.* 261. a. *O-  
 lympicum templum ubi.* 321. b.  
*Olympus mons quam altus &  
 quam multi hoc nomine mon-  
 tes dicti.* 318. b.  
*Omarti Iouis templum Sybaritis  
 olim quid.* 259. a.  
*Ominis boni indicia ex pullis.* 49. a. *mali expullis, ibid.* *omi-  
 nis observatio ex sternutati-  
 one.* 102. a. *ex pedum offensi-  
 one.* 102. b. *omen belli unde  
 Germani sumere soleant.* 191.  
*a. omnium ex volucribus pe-  
 ritissimi.* 273. b. *ex iecore.* 306.  
*Omentis qui dicti.* 27. a. (b).  
*Oneraria navis lumina quot.* 176. b.  
*Onochonus fluvius à quibus ali-  
 quando ipotus.* 382. a.  
*Onomadeus quis, & quam pru-  
 denter inimicos tulit.* 180. b.  
*Onospros aulon quid.* 278. a.  
*Onoupoconzite in quid.* 279. b.  
*Opalia festa qua.* 336. b.  
*Operimenta lineae equorum  
 quam apud Romanos essent  
 impenetrabilia.* 372. a.  
*Operitanea sacra qua.* 142. a.  
*Operto capite qui sacra facerent.* 85. a.  
*Opheltis quis dictus.* 261. b.  
*Ophen-*

*Ophentina*  
 26 a  
*Ophiisus*  
 124  
*Opi quomo*  
*Opi ut vov*  
*Opifera vov*  
 lusitru  
*Opigena qu*  
 127 a  
*Opilius na*  
 terum p  
 176 b q  
 sim ad  
 376 a  
*Opima spo*  
 lata fus  
 de dict  
*Opimione*  
 XXX  
 princip  
 nianes  
 diuers  
 382 b.  
*Op u dea*  
 mulac  
 336 b.  
 adicu  
*Opius*  
*Opius*  
*Opius*  
 108 b  
*Opius cu*  
 15 a  
*Oppiduli*  
 gulus  
*Opprobri*  
*Opi dea q*  
 vovum

# ALPHABETICVS.

- ubi. 259*  
*in uarietas.*  
*uictoris pra-*  
*ibid.*  
*qualis. 21. a*  
*quanto olim*  
*261. b*  
*em qui Ro-*  
*2. 261. a. O-*  
*ubi. 321 b*  
*alium &*  
*mine mon-*  
*318. b.*  
*Sybaritis*  
*259. a.*  
*ex pulis.*  
*ibid. omi-*  
*ernuati-*  
*m offensi-*  
*belli unde,*  
*leant. 191.*  
*cribus pe-*  
*ccore. 306*  
*(b.)*  
*ina quot.*  
*nibus ali-*  
*382. a.*  
*quampru-*  
*ut. 180. b.*  
*278. a.*  
*h. 279. b*  
*336. b.*  
*egnorum*  
*mos effone*  
*372. a.*  
*142. a.*  
*afacerent.*  
*261. b*  
*Ophen-*
- Ophentina tribus unde dicta*  
*26 a*  
*Ophiussa herba natura qua*  
*124*  
*Opi quomodo sacrificetur*  
*64 a*  
*Opi ut uoueat*  
*165 a*  
*Opifera uox, cui quam diffici-*  
*lu fuerit prolaz*  
*351 b*  
*Opigena qua dea cur sic dicta*  
*327 a*  
*Opilius Macrinus quanti adul-*  
*terum paenis afficere soleret*  
*176 b*  
*quibus honoribus sen-*  
*sim ad imperium uenerit*  
*376 a*  
*Optima spolia quoties Roma re-*  
*lata fuerint 21 b, qua & un-*  
*de dicta*  
*22 a*  
*Opiniones varia de longitudine*  
*anni 167 b. & deinceps de*  
*principiis rerum 264 b. opi-*  
*niones gentium de diis quam*  
*diuerse & ridicula & impia*  
*382 b. & deinceps.*  
*Opus dea templum ubi 72 b. si-*  
*mulacrum 336 b cognomina*  
*336 b. ades quot & ubi 337 a*  
*adricula ubi*  
*344 b*  
*Opius de quid*  
*109 a*  
*Opius coma quid*  
*ibid.*  
*Opiographa charta quid 108 a*  
*Opius horonicus morbus quid*  
*108 b*  
*Opiter cur quis cognominatus*  
*15 a*  
*Oppidulus etiam & uiculis sin-*  
*gulis suos fuisse deos*  
*327 a*  
*Opprobrium uictis quid 280 a*  
*Ops dea qua & quomodo illi*  
*uorum fieret*  
*365 b. 324 a*
- Optima mater cuius aliquan-*  
*do tessera*  
*179 b*  
*Optimates qui dicti 182 b. opti-*  
*matum in thetiris loca qua*  
*298 b*  
*Optimi egnomine quis aliquan-*  
*do honestatus & grauisus 81.*  
*a. optimi quique uiri quid*  
*olim Athenis passi*  
*157 b*  
*Optimum militem instar equi*  
*è longinquo petendum quis rex*  
*consuerit 30 b. optimus uir*  
*quis aliquando Roma habi-*  
*tus 69 b. optimus maximus*  
*quis dictus 224 a. optimus*  
*quis dicendus*  
*318 a*  
*Opuntii loci ubi*  
*339 b*  
*Opuntiorum pontifices quot &*  
*quam diuersa curent*  
*66 a*  
*Ora maritima in saxa mutabi-*  
*lis, ubi & qua*  
*265 b*  
*Oracal quis quibus sit deus*  
*327 b*  
*Oraculorum imper insomniatio*  
*171 b oraculi Delphici con-*  
*sulendi & dandi ritus qui*  
*318 b. oraculorum omnium*  
*clarissima olim habita qua*  
*ibid. oracula ex somnis ubi*  
*olim caperebantur*  
*320 b*  
*Ora qua quid sit*  
*16 b*  
*Orandum à diu quid*  
*224 b*  
*Orata unde quidam dicti 15 b*  
*Orationes funebres 131 b oratio-*  
*nes praeditatas è libellis re-*  
*citare libuisse 209 a. oratio-*  
*nes non hominum esse & pa-*  
*tronorum, sed causarum &*



## INDEX

*Optima*

Oſia infern  
 Oſia vrb &  
 diſta  
 Oſtracina d  
 Oſtracimoe  
 ciſmi fini  
 Oſtrearius  
 Oſtreu mar  
 ſtruerint  
 Oſho precip  
 derit nom  
 dicula qu  
 Oſonem qu  
 ria prone  
 Oſtiū quid  
 Oſticulano  
 Qua & me  
 ſolere  
 Omandi ca  
 qui prim  
 a ouatio  
 357 a ou  
 procedere  
 357 a  
 Quatio quis  
 b. ouatio  
 pompa  
 Ques quom  
 a. oues cō  
 & poſt m  
 357 b. ou  
 re qui in  
  
 Onicula v  
 nariu  
 Onidii locu  
 34 a  
 Onilia quis  
 Onis peco

77 b  
 omodo cum  
 352 a  
 vsus quis  
 ualis & à  
 vsurpauit  
 ula nomen  
 is quid 155  
 130 b  
 o auguriū  
 273 a  
 i, ubi &  
 m 85 a  
 pus vsus,  
 o sublatu  
 mulieribus  
 latè dare-  
 117 a  
 66 a  
 e infigne  
 213 a  
 testatur  
 i, quis, &  
 m 312 b.  
 sic deus  
 us maxi-  
 383 a  
 66 a  
 o domorū  
 305  
 i, quom  
 383 a  
 364 a  
 o expia-  
 311 a  
 Ofia

*habita.* 140 b  
*Ouiniorum cognomen unde* 13 a  
*Ouis cui immolaretur* 141 b  
*ouis quanti Roma vulgo a-*  
*stimaretur* 122 a. 218 b. 242 a  
*Ouorum putaminibus qui do-*  
*mos faciant* 305 b. *ouism in*  
*quorum ludorum pompam u-*  
*meraretur primum* 364 b  
*Oulamos* 8 a  
*Ozola quo moneta signo utantur*  
 218 b *Ozola qui & unde*  
*dicti.*  
 P  
*Pacis signa seu indicia diuer-*  
 142  
*Pacem pescentes, quid offerre jo-*  
*leant* 279 a  
*Pactolum quale flumen* 174 a  
*Pactorum faciendorum inter*  
*ethnicos rationes olim qua*  
 251 & deinceps.  
*Pacuumus quando & ubi natus*  
 50 b  
*Padi quatu nobile flumen* 174 a  
*Paan & proodia cuius olim dei*  
*hymni* 226 b  
*Padonomus quid* 100 b  
*Peonum mos in defunctis* 115 b  
*Peonicus quis deus cognomina-*  
 200  
 327 a  
*Peti cur quidam cognominati*  
 13 a *patos habere uelulos, laudi*  
*ac vitio dandum* 132  
*Pagana quaedam lex* 198 a  
*Paganalia festi qua* 258 a. &  
 344 a  
*Palamon quid dei sit & quibus*  
*aliis nominibus dictus* 261 a  
 Pal.

# INDEX

Palamonis apud Corinthum spe cus qualis 267 b	rum precipua dea 326 b	Pallium quibus peculiare 285 b
Palæstra qui se quam maximè exercere soliti 100. & 162 b	Pallor deus qualis 21 a.	lorus phana cui intra urbes nō essent 57 b
Palæstra qui valerent 215 a	Palma vel palmus quot digitis confles. 88 b	Palma quibus victoribus daren tur 262 a. Palmata vestis quorum 286 b
Palæstras qui nummis incute- rent 218 b	Palamedes quem ludum repere- ris 161 a	Palmicum augurium quod 275 a
Palæria ludus 33 b	Palatium quid 344 a	Palmulus qui tanquam pane passim videntur 138 a
Palatium quid 367 a	Palmyrensum regina imperato- ris nomina consecuta 42	Paludamentum quale Romanis militibus publice daretur 30 b. paludamentum qualis & quorum vestis aut infi- gne 118-289, 64 b
Palatina tribus unde instituta 27 b	Palatini ludi qui 375 a	Paludibus qui sepelirentur 115 a
Palatinus mons unde dictus & quam varia eius etymologia 345 a	Palatinus flamen à qua dea co- gnominatus 346 b	Pallus quid 346 b
Palatialis flamen à qua dea co- gnominatus 346 b	Pale quod ludi genus 162 a	Pallisci ara Siculis quid 169 a
Pales quorum dea 92 b	Pales quorum dea 92 b	Pambæotica sacra qua 259 a
Pali unde sacra fiant 313 a	Pali unde sacra fiant 313 a	Pamenoribus quis quibus men- sis 266 b
Palibrosi qui aliquando disti- 4 b	Pamphilorum tribus qua 27 b	Pamphyli quem ventum cole- rent 164 a
Palilia quomodo feruentur 92 b	Pamphilorum tribus qua 27 b	Panquis & quorum deus 165 b
Palla quorum vestis 287 b	Panquis & quorum deus 165 b	Panægyptus quantus 212 a
Palladium forum 71 b	Panægyptus quantus 212 a	Panætolium quid 259 a
Palladium quid, & à quibus custodire solitum 271 a	Panægyptus quantus 212 a	Pannathanea Arhenis quid 260 b 395 a
Pallantis Claudiorum liberti quanta superbia 84 b	Pannathanea Arhenis quid 260 b 395 a	Panathanaica quotuplicia fue- runt 135 b
Pallantis filia ipsum interemit 327 b	Pallas Pancreatistes quid 135 b	Pancrea-
Palladis sacerdos 66 b	Pallas Pancreatistes quid 135 b	
anemotis 164 a. Pallas qua-		

Pancrea-

Pauercatum  
Pandana po-  
lio uor  
Pandemus  
327 a  
Pandim cui  
Pandesia, reg  
gum, 13  
Achylus  
tare iussu  
Papibiorum  
marentu  
Panegyri  
Panem glad  
olm gusti  
nas langu  
fisse quid  
rit, 111 a  
riu rebu  
& quor  
ea, 138 a  
& Graec  
Panentius  
169, b  
Panemotib  
ibid.  
Paney & p  
bus car  
296.  
Pani quod  
141, b  
Panonia, sa  
Panisei cap  
quomodo  
Panimeti  
Pannonia  
uincia  
Panot statu  
Panse vnde  
Panthei sa

# ALPHABETICVS.

**P**ancreaticum quid, 136 b. 162 a  
**P**andana porta unde & quo a-  
 lio uo mine dicta, 55 b. 219 a  
**P**andemus cuius dea cognomen  
 327 a  
**P**andia cuius dei festa, 262 a  
**P**andusia, regia Aenoriurum re-  
 gum, 137 b. Pandosium &  
 Acherusium quis oraculo vi-  
 sare iussus, 319 a  
**P**anebitorum reges quomodo hu-  
 marentur, 115 b  
**P**anegyres Athenis quid, 259 a  
**P**anem gladio diuisum, quibus  
 olim gustare solenne, 58 a pa-  
 nes sanguinis guttis ex se emi-  
 sisse quid aliquando portende-  
 rit, 111 a. panis loco quam va-  
 riis rebus variis utantur, &  
 & quarum opus panem fac-  
 or, 138 a. panam genera quam  
 & Gracii & Germanis, 266 a  
**P**anentius Athenis mensis quis,  
 169 b  
**P**anemorthus mensis Aegyptius,  
 ibid.  
**P**anes & panicea mensa quali-  
 bus canistris inferrentur,  
 296.  
**P**ani quod animal dicatum,  
 141. b  
**P**anonia sacra aqua, 259 a  
**P**anisei caput in l. diffisso saxo  
 quomodo inuentum, 265 b  
**P**anium cuius cognomen, 72 a  
**P**annonia in quot & quas pro-  
 uincias diuisa, 104 b  
**P**anos statua qualis, 212 a  
**P**ansa unde qua dicti sunt, 13. a  
**P**anthi sacerdotes, 66 b

**P**antomini à quibus Roma cin-  
 di, & à quibus restituti, 135 a  
**P**apauerum de iussione quid qui  
 dam tyrannus innueris, 211.  
 b. papauerata vestu 286 b  
 papaueris candidi semine cum  
 melle & lactuca quando ap-  
 poneretur,  
**P**apens Scyrica quid, 92 a  
**P**aphia Venus qua, 327. b. eius  
 simulacrum, 213 a  
**P**aplagonia in quot & quales  
 paries diuisa, 104 b  
**P**aplagonum reges qui dicti,  
 4 b  
**P**apia lex à qua abrogata, 237 b  
**P**apiliones ex vermibus nasci,  
 & ex semine papilionum uter-  
 mes, 199 b  
**P**apia lex à qua abrogata, 237 b  
 & ex semine papilionum uter-  
 mes, 199 b  
**P**apinianus cuius discipulus &  
 quid supellestilis nomina com-  
 prehendat, 29 a. quis quanti-  
 ve fuerit, 378 a. quum inno-  
 centier à qua imperatore occi-  
 cisus, 378. a in sup.  
**P**appas Bythinis Iupiter dictus,  
 92 a  
**P**apyraceos calceos quigerant,  
 349 a  
**P**apyria tribus unde dicta, 26 a  
**P**apyria tribus cum Pollia tri-  
 bu simulatas quanta ibi, b.  
**P**apyrianum ius quod, 376 a  
**P**apyri flore ubi coronentur dii,  
 223 a  
**P**apyrii foenatorum nequitia inau-  
 dita, 10 a. Papyriorum ety-  
 mologia, 141 a. Papyrius  
 Mmm rex

326 b  
 culiare 285 b  
 21 a. Pal-  
 tra urbis nō  
 57 b  
 quot digitū  
 88 b  
 ribus daren  
 rata vestis  
 286 b  
 quid  
 quam pane  
 138 a  
 a imperato-  
 rita 4 a  
 le Romanis  
 daretur  
 cum qualis  
 aut infi-  
 289, 64 b  
 entur 115 a  
 31 b  
 quid 169 a  
 ue 259 a  
 ribus men-  
 266 b  
 qua 27 b  
 mium cole-  
 164 a  
 dem 165 b  
 us 212 a  
 257 a  
 93 b  
 quid 260  
 plicia suo-  
 135 b  
 Panera-



# I N D E X

rex sacrificulus primus omnium factus,	172. b	pars victima quibus diis offerretur.	143. b
papyrus ubi nascatur. & quomodo temperetur ad inscribendum.	108. b	paria aliquot magistratum se inuicem respicientium quae	240. b
pari impar Roma qui luderent,	162. b	parianorum deus praecipuus quis	326. b
parabiston forum,	72. 1	paris quomodo educatus	110. b
paradromides,	125. a	paritura mulieres quo ex Delo commigrarent	320
paralus filius quam à Pericle defletus,	133. a	parma qualis colonia	202. b
paramesos digitus quis,	58. a	parma quid	369. a
paranymphus quis,	58. a	parmenides quis ac cuius	50. a
parapatus quorum rex & qui cognominatus,	4. b	parnaesus mons qualis	318. b
parafanga quot stadiis confites,	89. a	parochus	59. a
parafitos vs saginauerit Helio gabalus,	295. b	paronis modulus qualis	178. a
parafindes unde quis dictus,	70. b	parona quid	379. a
parafimos, qua quorum poena,	176. a	patricii quaestores qui & quot	54. a
pardalis proforibus affixa, phrygibus quid.	304. b	parricida quam horribiliter in Aegypto plecterentur	122. b
pardorum pelles quomodo in telis usurpata.	32. a	parricidii poena quae ibid.	
parentalia quomodo seruentur,	143. a	parricium seu parricidii quaestor quis.	45. b
parentandi mos quam diuersus.	309. 310.	partes sacrificii quae & quot	225. a
parentum & liberorum appellatione qui contineantur,	23. b	parthenope cuius filia, & cui urbi nomen dederit	51. b
parentum exempla coram filiis.	99. b	parthenope quam misere patrum nostrorum memoria afflicta	148. b
parentes aut cognatos defunctos comedere, ubi summa pietas	115. a	parthiorum regum abominandus quidam mos.	4. b
parentum manes qui primitiis carum impertiant	297. b	parthorum sepulchra quam execranda	115. a
parere quae significet	34. a	parthorum adulterium	176. b
		qualibus in bello tympanis usi	178. b
		parthorum reges quid in votis emittendis adhibere soliti	194. b
		parium	

# ALPHABETICVS

diu offerre- 143. b  
 stratum se-  
 nitium que  
 acipius quis 326. b  
 atum 110. b  
 quo ex Delo 320  
 ia 202. b  
 369. a  
 cuius 50. a  
 tis 318. b  
 59. a  
 quali. 178. a  
 379. a  
 qui & quot  
 ribiliter in-  
 sur 122. b  
 ibid.  
 diu quæstio  
 45. b  
 que & quot  
 dia, & cui  
 lerit 51. b  
 misere pa-  
 n memoria  
 148. b  
 abominan-  
 4. b. par-  
 ra quam ex-  
 nam seuerâ  
 um 176. b  
 lo tympanu  
 rum reges  
 titendū ad-  
 194. b  
 parium  
 parium domus ordo seu dispo-  
 sitio qualis 304. b. & deinc.  
 parium phalangis catalogus  
 350. a  
 partus recens editi cur à roma-  
 niis 99. a  
 partibus deformibus aut mon-  
 strosus quid fieret 98 a. 312. a  
 parua Fortuna ades à quodica-  
 ra 19. b  
 pascentes aues videre quid por-  
 tenderet 274. b  
 pasithea que 248. b  
 passus proprie quid sit 88. b  
 pastophorum quid 66. a  
 pastorum deus quis 265. b  
 patarioru factio Athenis 180. a  
 patareum oraculum & templū  
 quale 220. a  
 pater à filio execrabiliter subla-  
 tus 62. a  
 patris qui filium occidisset pœna  
 122. b. patri filium uouere  
 seu deuouere quondam licuit  
 se 165. a. pater quando mun-  
 dus dicatur 232 a. pater pa-  
 rratus quis. & quodeius mun-  
 nus 254. a. patris quanta o-  
 lim in filios potestas 329. b  
 patre, cuius regionis Vrbs 173. b  
 patres ubi filiolos suos antequā  
 septennēs sint non videant  
 98. a. patres plurimorum libe-  
 rorum quam honorati olim  
 195 b. patres initio quot in se-  
 natum lecti 200. b. patres  
 conscripti ibid.  
 patridii quis 326. 384. b. patrios  
 deos qui non haberent 326. b.  
 patriciatus ordine donati 210.  
 patrici quomodo ad plebem trā-  
 fire licuerit 211. b  
 patricii qui dicti 205. 283 b  
 patricii ad plebem qui quomodo  
 & cur transierint 380. a  
 patricius vicus 82. b  
 patrocli cadaver quorum capil-  
 lis & cur operum 128. b  
 patronorum ius in clientes 158. b  
 & dein patroni clientem de-  
 stituentis pœna que. 342. a  
 patrou deus quis dictus 327. a  
 patutius pater quis 32. a  
 pauca habere & nullius indige-  
 re precatio Apol. Tyani 225.  
 b paucitatem legum qui phi-  
 lophus probauit. 354. a  
 pauli Æmylii institutum mili-  
 tare. 18. a. filii 70. a. magnifi-  
 centia superbiu. 79. b. ma-  
 nubia opime 145. a. in popul.  
 Rom. beneficia. ibid. lex. 147.  
 b lux 153. b. in uxorem suam  
 repudiatam differtum 196. b  
 quantum ex Macedonia au-  
 ri Romam attulerit 331. a  
 pauli de suellestile sententia  
 29. a. pauli Basilica ubi, &  
 quanti taxata 71. b.  
 paulus Corinthus 107. a  
 pauonis surrepti quas quidam  
 pœnas dederit. 74. b. pauones  
 quis inter Romanos sibi us deo  
 immolari iusserit. 142. a  
 pauperiatus dea sacellum ubi  
 21 a phana extra vrbes 57. b.  
 laus 1. 9. a. quando primum  
 Rome probro haberi cepta  
 139. b  
 pausanas quā mire aliquādo  
 de Lydis victoria potitus 23. b

# INDEX

quomodo morte mulctatus	161 a.	paupsona insolentia	166 a.	frugalitas qua	195
Paupscapae quicquid plecterentur	158 a.	Pecuniae qui	50 b.	Pecuniae cui deo sacrum	85 2
Pecuniae sepulchra quam quib.	ollim religiosa	353 a.	Peculium castrense	107 a.	Pecunia quomodo in populum à
Calariibus sparsa	95 b.	pecunia mortuo in loculo qui ad	darent	155. a.	pecuniam ludere quibus tantum ludus licuerit
161. a.	pecuniam suam pignora tempore ubi deponerent milites	180	pecunia unde dicta, & à quo primum facta	118 a.	pecunia Atheniensis nomina aliquot ac significatio
Pecuniosi qua lege nobilib. praelati	181 b.	Pedaliis qui	124 b.	Pedamen quid	68 a.
Pedarii senatores qui	106 a.	207 b.	Pedatio quid	68 a.	Pedes cui deo sacri
85 b.	pedes ire Persis quid	191 b.	291 b.	pedibus nudis esse & comantia sacrificantem oportuisse	123. a.
Pedestri certamine qui potissimum valeant	215 a.	Pedestria auguria qua	275 a.	pedibicium qua secum ferenda	164 a.
pedisum in bello cantum seu instrumentum musi-		cum quod	177 a.	pedicatum qui valeant & equitatu	375 b.
Pedum osculatio	86 b.	pedum offensio quid	portenderet	102 a.	Pediorum factio Athenis
180.	Pegastum qui nummis incutere	218 b.	Pegmata, quid	306 a.	pegmata quantam in triumphu ferri soleant
330 b.	Pelium phrygia Deiotaro quid	55 b.	Pelargus cur quis dictus	78 b.	Pelagga qua dea cognominata
327 a.	pelagicum qua pars Athenarum dicta	149 a.	pelata qui dicti	160 b.	pelias quomodo educatus
110 b.	peligna cohors qua	390 b.	pellena cuius regionis urbs	173 b.	pelles hordina bibli quondam dicta
109 a.	Pellex cui dea aram tangere vetabatur	100. 328 a.	pellibus ferarum qui pro vestibus utantur	289 a.	qui maxime in praeliis utantur
375. a. b.	pellices velut pignora charissimae qui in militiam secum ferant	180 b.	pellici quid in sacris vetitum	214 b.	pelopidas quoties imperatorem gesserit
41.	pelopidas quam pauper & abstinentes fuerit	139 a.	peloponensi factiones qua	180 b.	peloria

peloria

peloria festi  
pelata & coe  
pela  
duodeci  
pela  
pelasta  
penae  
furi  
171. a. p  
penes  
cerent  
pena  
bm, q  
rini  
pena  
opua  
pena  
exco  
seris  
pena  
162. a.  
pena  
110 a. p  
286 a. p  
pena  
popul  
corum  
quid  
quand  
per dis  
temia  
quam  
murari  
perdis  
161 b.  
praer  
b. pra  
bina  
perduell  
150 b

# ALPHABETICTS

peloria festa qua, 93 a peregrinatio magnorum aliquos  
 pelta è celo cui in manus dela- virorum, qualis, 328 a. &  
 pfa fabuleur, 43 b. peltarum deinceps.  
 duodecim custodes qui, 43 b. peregrinos urbem Romanam  
 pelta quid, 369 a. peltasi, qui usurpantes qui securi percuf-  
 369 b feris, 201 b. peregrinis nomi-  
 peltasta qui dicti ibid. na Romana quis interdixit,  
 penates ab Aenea aduecti, quid 201, 203 b. peregrini quam  
 fuerit & ubi custodirentur, odiosi quibusdam, 203 a. b  
 271 a. penates dii qui, 324 b peremptalia fulgura qua, 272 a  
 penesta qui vulgo Thessalus di- perennna unde dicta, 134 b. per-  
 cerentur, 160 b enna cur & quando sacra fi-  
 penna variis distincta colori- erent. ibid.  
 bus, quibus pro cristis fue- perfecta hostia quando dicere-  
 rint, 32 b tur, 225 b  
 pensatradare ubi sit virorum perfidia qui populi maxime de-  
 opus, non mulierum, 198 a diti, 268 a  
 pentapharmacum quis primus perfricasse faciem qui diceren-  
 excogitarit, & unde consti- tur, 86 a  
 terit, 298 a pergamenarum chartarū usus  
 pentasthlon seu pētasthus quid, & appellatio, 108 b  
 162 a, 162 b pergamī thesauros suos quis  
 penulis quibus vti permissum rex reconderet, 57 b. per-  
 210 a. penula quorum vestis gamas cuius olim fuerit re-  
 286 a penula quando sume- gia, 127 b  
 rentur, 291 a periander ( si recte scriptū) qua  
 populum quo Imperatores Gra- de causa lapidatus, 55 a. pe-  
 corum donarentur, quale & riandrilauis simul & tyrann-  
 quid, 36 a peplum Minerva nis qua. III. b  
 quando fertur, 260 b pericles è qua fuerit curia 25 a.  
 per discessionem quomodo sen- periclis trophaa, 36 b. de trophaa  
 tentia ferretur, 208 a. per sententia, 37 a. cognomen  
 quam diuersas res à diuersis 71 a. institutum. 113 b. de filii  
 iurari solitum. 266 a morte lucius 133 a. lex & con-  
 perdicum & caulorum pugna, tra suam ipsius legem cona-  
 161 b. perdicum Boeoticarum tus, 203 a  
 praescripta in aere meta, 212 peripaterici ubi philosopha-  
 b. perdicibus alicui esse corda rentur. 167 a  
 bina, 307 b periuri quomodo olim quasi di-  
 perduellionis dum dicere quid uinitus deprehenderentur &  
 150 b. M m m 3 puni



# I N D E X.

<i>punitur</i>	267. a	<i>peruigilia in quibus ludis fieret</i>	
<i>Periuri poena</i>	343. a		
<i>Perniciosus ciuis quis</i>	227. b	<i>Perusia cuius regionis urbs</i>	
<i>Perpenna quomodo prius consul.</i>			173. b.
<i>quam ciuis Roma fuerit.</i>	217.	<i>Pes quot palmis seu digitis constet</i>	88 b
<i>de quo Roma triumpharet</i>		<i>Pescennii seueritas in milites</i>	
330. a			74. b
<i>Persepolis regia quorum</i>	117. b	<i>Pescennii frugalitas quanta</i>	
<i>Perse quomodo urbes in curias diuiserint</i>	17. b.		107 b
<i>patris percussorem notum putabant</i>		<i>Pessinuntia dea qua</i>	325. b
122. b. an unquam Roma feruierint	160. b	<i>Pestifera extra fulgura.</i>	272. b
<i>Persearum tribus.</i>	27. b.		306. b
<i>mos in bellum proficiscendi</i>	31. a.	<i>Pestilentia quomodo aliquando Roma sedata</i>	9. b.
<i>Persearum regum mos</i>	32. a.	<i>sedanda causa dictatorem creari solitum</i>	ib.
<i>eorundem diadema</i>	48. b	<i>Petalismus quid quibus esset</i>	
<i>Persearum incestus cum sororibus quotidianus.</i>	38 b		157. b
<i>fora duplicia</i>	72. b.	<i>Petaminarii qui sint.</i>	90. a. in fine
<i>Persearum deus</i>	92.	<i>Petauri ludus quis</i>	162. a.
<i>erga paruulos suos mos.</i>	98. a.	<i>Petrurista quid</i>	ibid.
<i>Persearum pueri qui dicerentur.</i>	100. b	<i>Petere militia ut liceat defunctos sepeliret, quid pra se ferret</i>	
<i>sepeliendi mos</i>	115. b.		193. b.
<i>eorum milites abstemii</i>	137. b.	<i>Petiti lex in ambitum qua</i>	153.
<i>serui ut trahebantur</i>	158. a.	<i>a. Petiti cuiusdam quam verum de Pompeio somnium</i>	
<i>insignia militaria</i>	177. b.		171. b.
<i>natura</i>	214. b.	<i>Petorum quid</i>	109. b
<i>vestitus.</i>	288. b.	<i>Petreia effigies in triumpho</i>	332.
<i>arma.</i>	369.	<i>Petreii simulachrum in triumpho ductum</i>	336. b. 331. b. famelites
<i>strages apud Marathoneum</i>	380. b		371. b.
<i>Perseas captiuos quos Imperator nummis inculserit</i>	218. b	<i>phacenses rei naualis periti</i>	198. a.
<i>Perseas ebrios de rebus maximis consulare</i>	208. b	<i>Phacasi qui dicti</i>	66. a
<i>Perse nulla templa</i>	92. a.	<i>Phannius propheta</i>	104. b
<i>Perse charissimum quid.</i>	180. a		298. a.
<i>Pertinax Caesaris tessera qua</i>			
<i>179. b. quam modice cenaret</i>			

Pha-

Phaethon in  
cipitatus  
Phaetolus  
Phalangia  
350. apha  
langum  
fuisse aut  
phalang  
ibid.  
Phalaridis in  
qua. 48.  
madueris  
Phalerina r  
ribus addi  
Phaltem qu  
Phana aliq  
qua.  
Phanemus cu  
Phanionem  
46. a  
Phara oppi  
Pharones q  
Phaselia qu  
Phasidus flu  
darent ur  
Pherecydes  
nisse put  
Phiditia qu  
Philadelph  
s. a. b. Phi  
dictus  
Philopoli co  
rario Cic  
Phileta qua  
Philius tpe  
frugali  
Philopomen  
torem g  
Philippus  
21. b

# ALPHABETICVS.

Phaethon in quem fluiuium praecipitatus 291. b  
 Phaeus color qualis 129. b  
 Phalangis descriptio ac partes 350. a  
 phalangita qui ibid. phalangium non eundem semper fuisse numerum 350. b  
 phalanx ex quot constaret ibid.  
 Phalaridis in Zenonem tyrannis qua. 48. b. Phalaris animaduersio in Leontinos. 74. a  
 Phalerina tribus quando vestibus addita 26. a  
 Phaliscus quid 101. b  
 Phana aliquot sanctissima olim qua. 311. b  
 Phaneus cuius dei nomen. 317. a  
 Phanium quos Graeci vocent 46. a  
 Phara oppidum ubi 173. b  
 Pharaones qui dicti 5. a  
 Phaselita qui sint 142. a  
 Phasidus fluiui arbores quale su- darent unguentum 40. a  
 Pherecydes quid primus inue- nisse putetur 199. a  
 Phiditia qua quoru festa. 297. a  
 Philadelphi laus & parricidia 5. a. b. Philadelphus unde quis dictus 70. b  
 Philelphi contentio de ludo lite- rario Ciceronis 37. b  
 Philena qua alias dicta 323. b  
 philinus epicureus quam fuerit frugali 138. a  
 philippones quoties impera- torem gesserit  
 philippeis incussa signa qua 21. b  
 philippi Macedonis tabernacu- lum ubi & quomodo fieres 215. b. equitatus fortissimus 18. b.  
 philippo qua dies quam maxima fausta. 213. a. philippus Ca- sar quam solennes ediderit ludos. 362. b. philippus ubi al- zerum oculum sagitta perdi- derit. 376. a  
 philotor Graec quid 86. b  
 philolaus cuius discipulus 50. a  
 philolaus quorum legislator 339. a  
 philomator quis rex dictus 5. b  
 philomenes quorum reges dicti 4. b. philomenes cui aliquan- do palmam publice praeputue- rit. 364. a  
 philonides quam insignis curfor 90. b.  
 philopator qui rex 5. a  
 philopphi communis ux- orum introducentes. qui sint 176. b. philopphi quanto in precio Graecis furint. 214. b  
 philosophorum vestitus. 289. a. philopphus apud Galatas semper adhibebatur sacris 225. b. philopphi quam diuer- sa de rerum principiu sense- rint. 264. a. philopphi deum nullum esse dicentes. qui 238. a  
 philosophica vestis qua 186. b  
 phylira quid 108. b  
 phison quis rex cognominatus 3. a  
 phoca quale oppidum 174. a

# INDEX.

Phocioni quam acerbos habuerit physionomia ex oculis, 85. b  
 militia deletum, 306. Phoci phystos unde quis cognomina-  
 onis ira, mors. sepultura pau- sus. 70. b  
 persas, magnanimitas, 203. b. phyrri qui, 249. b  
 353. a. 4. a. 139. b. 181. b. piacularis porta unde dicta,  
 Phœbades ubi & quomodo re- 220. a. piacularis auspi-  
 sponsa darent, 318. b. cium quod, 274. a. piacula-  
 Phœbe cuius dea nomen, 327. b. re sacrum quomodo à Lydis  
 Phœbo qui dies sacri, 156. a. Phœ- fieri solitum, 313. b  
 bus cuius dei nomen, 327. a. picea arbor qualis, 133. a  
 Phœnicopteros quis Rom. sibi ut picientes quomodo propter fœdus  
 deo mactari iusserit, 142. a. cum Hannibale multati,  
 Phœnicum regum habitus, 40. a. 373. a  
 Phœnicum virginis quam pici Martii auspicium quale  
 impudice dotem mererentur, 274. a  
 ibid. Phœnicum sacerdos quâ picta senta qui gestarent, 369. b  
 splendide incedere solitus, pictoris nomen Fabio unde, 14. b  
 64. a. & b. Phœnices quali- pictura celebres qui, 215. a. pict-  
 bus olim & literis & chartis Ætura certamen publicum  
 vsi, 109. a. ubi, 262. a. picturas inuersas  
 Photinus cuius occidendis auroy qui imper. quomodo vendita-  
 5. b. ret. 300. a  
 Phœnus Græci quid vocent, picum qui cui offerrent, 142. a  
 306. b. picummo à quibus sacrificetur.  
 Phœnerici quomodo vocum com- 99. a  
 tentia respiscant, 18. a. picumnus, 384. b  
 Phrygum reges maximi, 47. b. picus à sinistra, catus augurii,  
 mos in sepeliendis sacerdotib. 274. a  
 115. b. in reliquis, 116. a. pietas, cuius aliquando tessera  
 quam odiant fures, 124. a. militari, 179. a  
 natura quales, 214. b. pile ludus quis. & quorum sue-  
 Phrygia dea quomodo sacrificat- rit. 161. b  
 retur, 141. b. pilaniqui, 190. b. 370. a  
 Phrygiata vestis unde inuenta. pilarum & effigierum humana-  
 286. b. rum in compitiis suspensio unde,  
 phrygiones qui dicti, 198. a. de, 93. b. pilarum differentia  
 phrygius canendi modus qualis, qua. 161. b  
 178. a. pileanti qui pugnent, 375. a  
 phylæus quâ magistratus pilentum quid 109. b  
 126. a.

pileum

Pileum in  
 significat  
 piti de  
 situm ab  
 Pileus qu  
 307.  
 pilum qui  
 190. b. 37  
 pilummi qu  
 pilummo à  
 tur, 99  
 pinarii unde  
 pinciana po  
 pindarus qu  
 dro honor  
 poetria c  
 Æta.  
 pindarissus  
 pinea qui  
 tur,  
 pingentia  
 97. b. pi  
 mori,  
 pingues ad  
 pinus cui su  
 pyra quib  
 138. a  
 pilani quo  
 tati,  
 piscatorii  
 piscium sul  
 20. b. 22  
 qui. 49  
 bus cent  
 132. a. pi  
 Ætens,  
 cui etia  
 pa imm  
 bus qui  
 piscium

# ALPHABETICVS

*Pileum in hasta proponi, quid* abstinere, 349 a. *pisces quo*  
*significaret, 180 a. pileum ca-* pro diu colant, 382 b  
*piti detractum, ac rursus impo-* piscius lupiter, 252 a  
*situm ab aquila quid, 273. a* *pisida qua afficerent adulteros*  
*Pilosa qui habuerint corda.* ignominia, 176 a  
*307.* *pisistratus cuius esset curia, 25 a*  
*pilum quid, & quib. proprium* quā astute tyrannidem arri-  
*190 b. 370 a* pueris, 112 a. *pisistrati statu-*  
*pilumni qui & unde dicti, 13 a* tum quoddam pium, 229 a  
*pilumno à quibus immolare-* *pisones unde dicti, 12 b. 138 a*  
*tur, 99 pilumnus, 384 b* *pisonis cuiusdam vinolentia*  
*pinarii unde orti, 14 b. & 75 a* 366 b  
*pinciana porta qua, 220. a* *pistores quandiu Roma nulli.*  
*pindarus quomodo ab Alexan-* 138 a. unde dicti. ibid.  
*dro honoratus, 304 b. à qua* *pistoris louis ara qua, 344. b*  
*poetria quoties publice vi-* *pistorium forum Roma ubi,*  
*ctus, 364 a* 41. b  
*pindenissus ubi & quid sit, 62 a* *pistrino qui plecterentur, 158. a*  
*pinex qui victores coronaren-* *piraci qui dicti, 27. b*  
*tur, 261 b* *pitanites centuria Antonio*  
*pingendi ars quam olim celebri* qua, 364 a  
*97 b. pingi, qui ducant ho-* *piraneta cohors, 8. b*  
*nori, 281 b* *pithicos geron oues, aliscetati, pro-*  
*pingues ad militiam inepti, 30 a* uerb. 379 a  
*pinus cui sacra, 222 b* *pisbecus in insula quando & qui*  
*pyra quibus frumenti loco sint,* facta. 52. a. b  
*138 a* *pischo qua quibus vocetur dea,*  
*pisani quod haberent ius cini-* 327.  
*zatis, 202 a* *pisthægia quale festum, 337. b*  
*piscatoriū ludi qui, 365 a* *pittaci cognomen quale, 71. a.*  
*piscium sub signo nati, quales,* *pittacus emulento qui multa-*  
*20 b. pisces auspicijs utiles* res. 137. b  
*qui, 49 a. non squamosi, qui-* *pituita quomodo sibi putaretur,*  
*bis cœtus interditi, & cur,* 97. b  
*132 a. piscibus qui ut pane vi-* *pitrocampa quid, 69 a*  
*ctitent, 138 a. quales qui* *pitrys ibid.*  
*cui (etiam) neget Hen. Agrip* *pis unde quis cognominatus,*  
*pa) immolarent, 242 a. pisci-* 13. b  
*bis qui augurentur, 275 a.* *placentarum aliquot genera,*  
*piscibus etiam tangendis qui* 296. a

pla-



# INDEX

- placentia qualis colonia 202. b  
 Placentinorum quodius ciuita-  
 ris ibid. a  
 Placita principum quando pro  
 legibus haberi cepta. 379. b.  
 Plagiolos quid, & unde fiat 222.  
 Planci unde vocati 13. b  
 Plancipedes qui in scenam pro-  
 dirent 359. b  
 Plataenses in parentationibus  
 mancipia non admittebant  
 76. a. Platenſium principi  
 verita quae 278. a  
 Platina laus ac ſtudium 134. a  
 Plato quam leuem delictis oni-  
 bus poenam ſtatuerit 122. b  
 quantus athletas. 135. b. quo-  
 rum legulator 339. b. quo tẽ-  
 pore vixerit 328. a  
 Platonis phyſiognomia ex colori-  
 bus 86. a. de multa conſtitu-  
 rum 122. b. ridenda opinio  
 176. bellaria 295. b. caena 138.  
 b ſententia de principis re-  
 rum 364. a. magnitudo quo  
 modo pronuntiata 274. b  
 opinio de laribus & lemuri-  
 bus 325. a. pia quaedam ſenten-  
 tia 315. b  
 Plauſtrum quid 109. b  
 Plauti & Ploti unde dicti 13. b  
 Plautus ubi & quomodo Sibyl-  
 las imitatus 150. a  
 Plebe qui non comprehendantur.  
 377.  
 Plebei qui dicti 283. b. plebei  
 patriciorum patrocinio ni-  
 tebantur 302. b. plebei ludẽ  
 quales. 346. a. plebei magi-  
 ſtratus quibus illiciti 379. b

plebei. cenſores primi qui  
 379. b.  
 Plebeius conſul primus qui 12.  
 a. plebeius quomodo a cenſore  
 noſcatur 144. b  
 Plebiſciti diuerſi 189. b. plebi-  
 ſciti quos teneant 206. a. ple-  
 biſcitorum & legum differẽ-  
 tia 377. a. plebiſciti quae ſeu  
 quid ibid.  
 Plebs quando conſulatu excluſa  
 117. a. & quando rurſum po-  
 ſita ibid quomodo per clien-  
 tielam diuiſa 303. b.  
 Plectendi fontes Spartani mo-  
 res qui 123. b.  
 Plehrum quid 89. a  
 Plotii ſæneratoris immanitas ac  
 nequitia quanta 11. a  
 Plumbeus libris quid inſcribere-  
 tur 108. b  
 Plumbum in ripa poſitum, quid  
 41. b. plumbo reſoluto qui na-  
 carentur. 121. b  
 Pluralitas uxorum quibus genti-  
 bus familiaris 39. a. b  
 Plutarchi locus excuſatur. 47. a  
 Pluti effigies 113. a  
 Plutis factio 180. b  
 Plutoni propria victima quae  
 142. b. quae tonitruus tributa  
 272. b. Plutonis templum  
 ubi, & cuiusmodi 23. b  
 309. a  
 Plutoniũ os quid, & ubi 130. b  
 Pluuia lapidea quomodo expia-  
 retur. 310. b  
 Pluuia excitanda modus 219.  
 Pluvius Iupiter quis ib.

# ALPHABETICVS.

primi qui	Poculorum ordo quis	298. b.	Pollinctores qui	130. b.	pollinctu
qui 12.	Podismus quis	101. a.	ra quid.	132. b.	ad pollinctum
à consore	Pœcile Athenis quid	167. b.	emere	ibid. a.	in fine
144. b.	pœna fontis quoto post latam		Pollionis apoptegma	61. a.	
b. plubi-	sententiam die sumi solita		Pollionis bibliotheca	qualis	
106. a. ple-	116. a. Pœna à quibus ut		108. a.		
m differe-	deus culsa	382. b.	Πολιεύς quid	222. a.	
na seu	Pœna militares mitiores	73. b.	Polluere ludos qua & quam va-		
ibid.	alia atque alia in delinquen-		rid olim putarentur.	365. b.	
tu exclusa	res statuta 121. b. dua eter		pollus histrio quam fuerit excel-		
ur sum po-	rima & inaudita in fontes		lens	15. a.	
per alien-	124. a. b.		Polluta loca fulminibus fere tñ		
305. b.	Pœnorum mos in pituita pueris		gi	272. b.	
tanu mo-	sistenda 97. b. pœni rubram		pollux utriusque adiuran-		
123. b.	vestem tabernaculo duci pro		dum communis	268. a.	
89. a.	tendunt. 178. b. Pœnorum		Polyrates unde dictus 70. b. Po		
gnitas ac	deus quis	326. a.	lycratus quis qua de causa a-		
11. a.	Pœtarum certamen seu ludicriū		micitia renunciavit.	254. b.	
in scribere-	quis instituerit. 363. b. & de		polyhistri unde quis dictus 70. b.		
108. b.	in: eps. poetarum victima qua		romæti proferendi qui solitus		
um, quid	364. b.		haberent	354. b.	
to qui no-	Pœtico in certamine primum		pœmerium sanctū quod ibid. a.		
111. b.	viſtoris quale	262. a.	pomona dea qua	346. b.	
ibus genti	Polemarchus apud Æteolos un-		Pomonalis flamen quis.	ibid.	
99. a. b.	de dictus	153. a.	pomoriū deus & dea qui	ibid.	
etur. 47. a.	Polemarchos Athenis qualis fue-		pompa in funere olim qua. 129. b.		
113. a.	rit magistratus	ibid.	pompa triumphalis quos ali-		
180. b.	porselem Epidauri quem vocent		quando dies duraret	332. b.	
ima qua	204. a.		pompejus de regio diademata ta-		
tributa	Polis Corinthiaci Pegasus num-		xatue, 47. a. pompeii con-		
templum	mus suis incudebant	218. b.	tra Cæsarem tessera qualis		
23. b.	Politia optima qua	239. a.	179. b. Pompeii curia cuius		
bi 130. b.	Pollex quid & unde dictus. 245. b.		morte infamis. 24. b. pompeii		
do expia-	Pollia tribus quando ceteris ad-		erga possidonium reuerentia		
310. b.	dicta	26. a.	& modestia quanta 45. b. po		
uu 219.	pollicem premere, iungere, ver-		petiſſions & os quale	85. b.	
ib.	rere quid	245. b. 280. a.	pompeii in triumpho super-		
	pollicibus arctissime expressum		bia.	332. a.	
	sanguinem inuicem coniuran-		pompeii lex in ambitioſos. 153.		
	tes lambere quid.	258. a.			

pom-

# INDEX

- Pompeii in annulo signum, 87. b. Pompeii modestia, 3. b.  
 45. b. pompeii nomen cui legi-  
 onis fuerit in clypeis infigne  
 369 b. pompeii theatrum qua-  
 le, 244 b. Pompeii Magni tri-  
 umphi, 35. b. pompeii trophæa  
 37 a. pompeio clades quomodo  
 prænoscata, 274. b. pompeio  
 quid præ omnibus Rome conti-  
 gerit, 35. b. pompeius Magnus  
 à quo & per quos fraudulen-  
 ter occisus, 5 b. pompeius quâ  
 leui de causa affectus regni su-  
 spectus, 47 a. Pompeius qualin-  
 re à Casare de imperitii taxa-  
 tus, 91 a. pompeius qui appel-  
 larit præcipuam legionem, 8. b.  
 pompeius quid contra legem à  
 se latam fecerit, 125 b  
 Pompiliana curia, 24 b  
 Pomponii Attici domus ubi,  
 346 b. pomponii de supel-  
 lectile sententia, 28 b  
 pomponiorum nomen unde 14 b  
 pomponius Latus quid (si diu  
 placer) aliquando inuenerit,  
 116. b  
 pomprina tribus quando cap-  
 tit, 20. b  
 pœderum aliquot nomina, 89. b  
 pondo quid, 243 a  
 pons olim sacer habitus quis,  
 64 a  
 pœtia trib. unde dicta, 26 a (52  
 ponticorum regum nomina quæ,  
 pontifex maximus quis, 63 a.  
 quibus præerat, 65 b. ponti-  
 ficis admittendi cautio, 64 b  
 pontificatus quibus cum magi-  
 stratibus simul esse poterat  
 64 a  
 pontifices an immunes fuerint  
 à contributione pecuniaria,  
 65 a. pontifices initio creati  
 soliti, qui, 164 b. pontifices mi-  
 nores qui dicti, 65 a  
 pontifices initio creati soliti  
 pontificis maximi munus, 63 b  
 pontificis infigne, 64 b pon-  
 tifici ad videndum illicita  
 quæ, 65. b. pontifici maximo  
 iurare quomodo licuerit,  
 268 a  
 pontificum numerus apud Ro-  
 manos olim quantus, 63 a  
 pontificius honor quantus,  
 64 a  
 popa in sacrum quis, 225 a  
 popili Lanatus forte factus, 13 b.  
 & 14 a  
 popysma quid, 272 a  
 popularia sacra quæ, 337 a  
 populus comitiarum princeps, 181 b  
 populi concilium quod diceretur  
 184 a. populi auctoritas apud  
 Lacedæmonios, 806 b. populi  
 prerogativa, potissima quæ,  
 ibid. populi purgandi seu li-  
 standi mos quis, 313 b. populo  
 qui comprehendantur, 277 a  
 populorum in Albano conuenire,  
 solitorum catalogus, 259 b  
 populus alter lapideus Roma,  
 113 b. populus cui sacra  
 222 b. populus Rom. in quos  
 iurmas diuisus, 181 a  
 porca cui immolari solita 141 a

por-

Porculus tribus  
 Porcia Cai-  
 interent  
 Porcia lex  
 Porciorum n-  
 Porcii om-  
 si  
 Porcius ex co-  
 ro sacra  
 65 b. porci-  
 142 a  
 Porcius qui  
 Porciorum ap-  
 Porcius hostia  
 226 a  
 Porrum à qu-  
 tum  
 Porcia castro-  
 ant, & 91  
 Roma qu-  
 um cur sa-  
 portarum  
 mina aliq-  
 Potentia mir-  
 b. & infel-  
 detine.  
 Porticus cen-  
 ria qua 1  
 quam vni-  
 porticus  
 mina qua  
 Portus quos R-  
 m  
 Portorianus  
 porticus su-  
 Portuensis po-  
 Portuum no-  
 261 a. 2  
 315 a

# ALPHABETICVS.

Porcalis tribus qua	27 a	Porus rex quale gesseris militia	
Porcia Catonis filia vt seipsam		signum	127 b
interemerit	315 b	Possideo quis sit mensis	169 b
Portia lex & Sempronia	157 a	Possidoniis quanta à rompio	
Porciorum nomen unde	13 a.	reuerentia affectus	45 b
Porcii unde in ciuitatem alle		Postem teneri in dedicando, ubi	
sti	203 a	necessarium, & ubi non ne-	
Porcus ex omni scrofatum nume		cessarium	351 b
ro sacerdotibus debebatur		Posthumi qui & unde dicti	15
65 b. porcus quibus diis sacer		a. 255 a	
142 a		Postica regio augurib. qua	293 b
Pordico qui	342 a	Postliminii ius	200 b
Pornopion Apollo ubi cultus	21 a	Postueta dea 21 a. 384. b. Post-	
Porrice hostia quando diceretur		ueta à quibus immolaretur	
226 a		98 b	
Porrus à quibus numen habi-		Postularia fulgura qua	273 a
tum	366 a	Porandi ratio in conuiuio solēni	
Porta castrorum quos esse debe-		bus qua	896 b
ant, & qua 17 b. porta Urbis		potina	384. b
Roma quos 219 a. porta Urbis		Potina dea qui sacrificent	99 a
in cur sancta non sine 354 b.		Potitii qui, & qua sacra cura-	
portatum apud externos cogno-		runt 75 b. Potitiorum genus	
mina aliquos propria qua		qui extinxeris	ibid.
111 a		Potinsensis fontis in Baetia mi-	
Portenta mira felicitatis	110 a.	raculum	322 b
b. & infelicitatis	ibid. &	Potiores insignes	299 a
deinc.		Potus veterum quis esset	137 a
Porticus consenaria seu millia-		Pracensoria tibia qua	178 b
ria qua 163 a porticus Rom.		Pracidanea porca qua	141 a
quam varia fuerint	167 a	Pracitator quid	348 a
porticum apud diuersos no-		Pracintii quales olim habiti	
mina qua	ibid.	33 a	
Portis quos Roma initio consen-		Pracipites, cuius satellites dicti	
ta	219 a	371 b	
Portorianona statueri quibus		Pracipui quibusdam dii qui	
potestas fuerit	145 a	324 b	
Portuensis porta	220 b	Praco & accensus unde fieri	
Portumnus deo qui ludi fierent		conueniunt 44 b. praconis	
261 a. Portumnus qui deus		officium ibidem praconis in	
325 a			



# I N D E X.

vendendis captiuis quid pro-  
 clament 152. b. praecus er-  
 ror male renunciantis morte  
 multatus 182. b. praconum  
 honos apud Athenienses 206 a  
 pracones à quibus honoribus  
 prohibentur. 359. a  
 prada decima ut reuocetur  
 165. a  
 predator lupiter ibid.  
 predicere in contractibus vendi-  
 torum qua oporteat, qua non  
 praefatio in sacris olim qua 22. a  
 Praefecti & reges bini apud La-  
 cedamonios 117. b. praefecti ex  
 quibus fierent 366. b. praefe-  
 cti in Olympiis quot & quo-  
 modo 260. b. praefecti vi-  
 gilum cura qua. 150 b. pra-  
 fecti urbis officia qua. 365 b  
 praefectorum & Rome & ali-  
 bi quanta diuersitas ibid. &  
 366. &  
 praefectura pratoria à quo & qui  
 bus traderetur 241. a. praefe-  
 ctura urbis intermissa quo-  
 ties & reuocata 366. a. praefe-  
 ctura origo qua ibid. praefe-  
 cturam urbis qui sub quibus  
 regibus gesserint. ibid.  
 praefectus castrorum cui sine me-  
 dio subsit 9. a. urbu ad quid  
 crearetur 165. b. praefectus  
 urbis sub Romulo quis. 366.  
 a. praefectus Latinarum quis,  
 ibid. b.  
 praescire quid olim in ludu face-  
 rent 129. a. 130. b.  
 pragnantibus Romani quibus  
 ut deabus sacrificarent 98. b

pragnans: sus quam sit sacri-  
 ficiis apia 142. a. pragnantes  
 victima quibus tantum sa-  
 criis mactari solita. 307. b  
 pragnans ius quibus quod die  
 mactetur 336. b  
 praliandi instrumentis seu orna-  
 mentis quam diuersis diuersi  
 utantur 375. a, & dein.  
 pramia victoribus in ludis dari  
 solita qua 260. b. 291. a  
 praenestini quod debuerint ius ci-  
 uitatis Rom. 202. a  
 praenomina quare instituta 255.  
 a. praenomina Romana vnde,  
 & quomodo scribi solita,  
 ibid.  
 praepetes aues quomodo auspiciu  
 faciant 273. a  
 praepotens qua quibus dea voca-  
 ta 327. a  
 praeses Aegypti primus quis. 5. b  
 praesidem finitio honore, qua  
 cautione ex prouincia disce-  
 dere oportuerit. 189. b  
 praesidiales prouincia qua 104 a  
 praesidio decessisse, capitale sem-  
 per fuit 73. a. praesidium li-  
 centia in spectaculis edendis  
 quomodo & à quo repressa  
 189. a  
 praestanda in vendendis rebus  
 qua. 341. a  
 praestites qui dii dicti 325. a  
 praesulinter Salios quis appella-  
 tus 42. b  
 praetextatus cui cognomen da-  
 tum 14. a. praetexta & tulla

donaban  
 99 b. p  
 rit vuy  
 pratoris q  
 ti, & i  
 pratoris  
 79. b. p  
 digentes  
 pratoru in  
 17. b  
 pratoria na  
 na dederi  
 pratoriales  
 b  
 pratoriani  
 pratoriano  
 qua  
 pratoriu in  
 urbe li  
 pratoru m  
 ros fuiss  
 pratura A  
 prater n  
 prandendi  
 introdu  
 di sen co  
 296. 29  
 lim q uo  
 praesinus eg  
 tumulati  
 Praesina fas  
 qui Imper  
 diu  
 Precia milis  
 Preciosum  
 profusio  
 prehendere  
 tero tribu

dona.

# ALPHABETICVS

donabantur pueri Romani  
 99. b. pratexia quorum fus-  
 rit vestis 284. b  
 pratores quando primum crea-  
 ti, & illorum vis, potestas,  
 numerus, officium 77. b. 78. a  
 pratores bini ubi imperitaret.  
 79. b. pratores legatis non in-  
 digentes qui 324. b  
 pratorum in castris porta qua  
 17. b  
 pratoris naui quot Scipio lumi-  
 na dederit 169. b  
 pratoriales prouincia qua 204. b  
 pratoriani milites qui 370. b  
 pratorianorum auctoritas & vis  
 qua ibid.  
 pratorum in castris porta 17. b. in  
 urbe lidtores 45. a  
 pratoris munus etiam apud exte-  
 ros fuisse 79. b  
 pratura Aemylis pauli quam  
 prater morem splendida ibi.  
 prandendi in propatulo mos cur  
 introductus 295. b. pranden-  
 di seu coenandi gestus varii  
 296. 297. prandis tempus o-  
 lim q uod 299. a  
 prasinus equus quam religiose  
 tumulatus 353. b  
 Prassina factioni in Circensibus  
 qui Imperatores maxime de-  
 diti 263. b  
 precia militia olim maxima qua  
 227. b  
 preciosarum rerum in theatris  
 profusio 65. b  
 prehendere & in carcereum mis-  
 zere tribuni plebis esse. 6. a

presbyterorum aliquot Roma in-  
 digna supplicia qua. 335. a  
 priami regia qua & ubi 127. b  
 priapo quod animal imoletur  
 142. a. priapum & Venerem  
 quis cui dederit pro tessera  
 179. b.  
 primani milites 374. a  
 primas post consulem seu impe-  
 ratorem in castris quis habe-  
 ret. 314. b  
 primipilus quis diceretur &  
 quot ex vexillis constet 84.  
 primitia rerum Larib. dabantur  
 142. b  
 primogenia Fortuna templum  
 ubi. 20 b  
 princeps reipubl. optimus quis  
 aut quomodo legi solitus 209. a  
 principalis via in castris qua  
 18. a  
 principatum summorum quam  
 diuersa apud diuersos voca-  
 bula 238. a  
 principeo dorum secundum a-  
 lios & alios qui 324. b. prin-  
 cipes milites qui & quem in  
 acie locum teneant 191.  
 370 b  
 principia rerum secundum di-  
 uersos qe. 264. a  
 principis imago apud Thebanos  
 123. a.  
 principium anni olim quod  
 198. b. & de inc.  
 principum aliquot insigniū pre-  
 ceptores insignes qui 100. a  
 prisciani de talento paruo &  
 magno-

## I N D E X

Prona qui  
 352. b.  
 pronunti. se  
 Procmio v  
 reator  
 proprius i  
 proper  
 111.  
 propheta lo  
 sobrius  
 Proprius  
 pud veter  
 propinatio  
 fieret  
 proptores  
 Propria diu  
 370. a.  
 propudi un  
 cabulum  
 propulsare  
 die licet  
 Proquis  
 proram na  
 cufferint  
 proca &  
 profa den  
 proa i qui  
 tur  
 profa oratio  
 109. a.  
 proferbere  
 ribus soli  
 proferp  
 publicata  
 profelita  
 proferpina  
 142. b  
 profodion q  
 proffer F  
 unde

# ALPHABETICVS

**P**rona qui corpora sepeliunt, Prostata quantum vestigalis Cal-  
 352. b. ligula darent, 204. b.  
 pronubi seu pronuba qua, 58. a Protagoras quorum legislator,  
 Proemio uti aut affectus mouet, 339. a.  
 re orator ubi veritus, 123. a proteruia quod sacrum, 142. a  
 propterea locus discussus, 52. b prothyrum quid, 306. a  
 propterius falso nauta puta- Prouinciarum diuisio ac diffe-  
 52. b rentia olim qua, 104. b. inter  
 propheta Iouis in Creta, quam consules quomodo partiri so-  
 sobrie vixerint, 321. b leant, 118. a. quam diu à pra-  
 Prophetissa aliquot insignes a- fidibus obtineri decreta per  
 pud veteres, 149. b Iul. Caesarem, 189. b prouin-  
 propinatio in sacris quomodo cia prima omnium facta,  
 fieret, 223. a 202. b  
 propratores qui, 104. a prouocationes à quo tyranno in-  
 Propria diuersis olim arma qua hibita, 189. a. prouocationis  
 370. a. iniqua multa qua, 189. b  
 propudum ubi sit conuicii vo- pryaeans qui, 117. b  
 cabulum, 245. b Pryaeaneum, 25. a  
 propulsare iniuriam nullo non psallendi & saltandi studium,  
 die licere, 234. a quib. probro obiectum, 101. b  
 Proquaestores qui, 104. a psammetychus quo disposuerit  
 proram nauis qui nummis in- exercituum modo, 192. b  
 cusserint, 233. b. 218. a. 243. b. phasphon quorum & quam ri-  
 prora & puppis quid, 278. a diculus deus, 326. a  
 prosa dea, 21. a. 384. b psylli quomodo puerorum indo-  
 prosa à quibus olim immolare- lem experiantur, 98. b  
 tur, 98. b Pterà Babylonis quid, 345. a  
 prosa orationis inuentor quis, Πτεροφίππος, quos Graci vo-  
 109. a. cent,  
 proscribere qua ratione censo- ptisana quā sit salubris, 295. b  
 ribus solis non liceret, 145. a proembarorum rex seu Deus  
 proscriptorum bona qua lege- quam ridiculus, nempe ca-  
 publicata, 164. a nis, 321. b  
 proselita qui fuerint, 284. a ptolomai qui reges dicti, 5. a. pro-  
 prosperina propria victima qua lomaorum origo, successio &  
 142. b interitus, 5. a. ptolomaeus La-  
 profodion quid, 226. b gis, seu Lagi filius, quis fa-  
 prospera Fortuna templum ubi ctus sit, 5. a. Ptolemaeorum  
 & unde dicatum, 20. a

Nnn vlti-



# ALPHABETICVS.

uulimus quis. & quem occi- Puellatoria tibia qua 178. b  
 deris. 5. b. Prolomai cum sero- Pueri apud Persas quid discan  
 ribus suis incestus. 38. b. Pro Pueri apud Persas quid discan  
 lomai bibliotheca quos volu- 98. a. pueri grandiusculi a-  
 tum fuerit 198. b  
 Publica loca locare quorum olim puad quos olim educarentur  
 fuerit. 145. a. publica feria 99. b. in quorum deorum tem  
 qua 308. b plo ad necem flagellarentur  
 Publicani quanto in. precio fue- 383. a. pueri trimis minores nō  
 rint. & qui dissi 107. a lugendi. 132. b. pueri nouem  
 Publica tribus acceptatio 16. b annorum miraculum perni-  
 Publicola quid primus Roma cizatis inaudita. 90. b  
 facerit. 131. b. Publicole pro seu quomodo sederent. 396. a.  
 eius promouante lex. 183. b. lex pueri qui. & an si moriantur  
 de promocatione. 189. a. quā lugendi. 132. b. in literarum  
 duxerit senatum 205. b studio negligentes ut plebe-  
 Publium hospitium. quid car- rentur. 100. a  
 ceris à quibusdam dictum 161. b  
 IIII Pueros aliquos ludi  
 Publicus seu Publicius vicus Pueros diuēsa apud diuēsos  
 unde dictus 84. b institutiones 96. a. & deinc.  
 Publipotes unde dicti 155. b puerorum officium olim quod  
 Publius Mimographus quo in 138. b  
 certamine victor fueris. 36. 3b  
 & deinc.  
 Pudicitia patricia sacellū. 71. b  
 pudicitia statua à quo solum  
 tangi licita 82. a. pudicitia  
 plebeia & patricia ara  
 ubi ibid.  
 Pudori deo ara statua ubi 2. a  
 pudoris sedes qua. 85. b. pudor  
 in balneando apud Romanos  
 olim quantus 101. a  
 Puella marina cui non ita mul-  
 tis ab hinc annis visa. 134. a  
 Puella quomodo olim doceren-  
 tur. 100. a. puella ubi & quo-  
 modo radantur. 290. a. puella  
 ad cuius dei aram flagella-  
 tentur ad necem 383. b

rum Ro  
 Pagnare ex  
 ducis qu  
 Pulchrorum  
 fuerit  
 Pulla veste  
 cur illic  
 Pullarii me  
 pullarium  
 Pullu vestis  
 ita via 3  
 interesse  
 Pullorum d  
 spicia. 49  
 corum q  
 ibid.  
 Pulli ami  
 portende  
 Pullus vni  
 Pulmonis l  
 omnia q  
 Puls. unde  
 tarini  
 138. a. pu  
 disu Rom  
 Pulsare qu  
 Pulvere in  
 Pulueris lo  
 91. a  
 Pulueris  
 165. b  
 Puluinaria  
 rum qu  
 Pundis iuss  
 do & a  
 Pundis esse  
 quid sit  
 Punicas v  
 quibus n

# I N D E X.

*in*um Roma tradiderit. 30.a  
*Pugnare* extra ordinem iniussu  
*ducis* quam stricte inhibitzum  
 33.a  
*Pulchrorum* familia qua Roma  
 fuerit 14.a  
*Pulla* veste, consuetudinis interesse  
 cur illicitum 301. a  
*Pullarii* mentientis poena. 49.b  
*pullarius* quis ibid. a  
*Pullus* vestibus qua natio mili-  
 tatus a 31. a. *pullus* vestibus  
 interesse iudicium. 291.a  
*Pullorum* de causa emissorum au-  
 spicium. 49.a. *Pullorum* Meli-  
 corum quantus olim honor  
 ibid.  
*Pullu* amiculum Pompeio quid  
 portenderit. 276.a  
*Pullus* unde Fabius dictus. 14.b  
*Palmonis* locus & munus, &  
 omnia qua 370. b  
*Puls*, unde Romani olim victi-  
 tarint, quomodo fieri solita  
 138.a. *pulte* non pane, quam-  
 diu Romani vixerint. 295.a  
*Pulsare* quid significet. 156.b  
*Pulvere* inspergi qui soliti 298.  
*Puluerii* Iouis templum, quale  
 92.a  
*Pulueris* Puteolani natura  
 265.b  
*Pulvinaria* in lechisterniis deo-  
 rum quid. 311.a  
*Punctis* suffragandi mos quan-  
 do & a quo introductus 182.a  
*Punctos* esse in facie, Thracibus  
 quid sit 291. b  
*Purpureas* vestes militia habere  
 quibus nationibus proprium

30.b. *Punicum* paludamen-  
 tum Atheniensium. 179.a  
*Puniendi* aut occidendi facino-  
 roses Roma modi quam di-  
 versi a 116. b. *puniendorum* de  
 licitorum ratio diuersa. 80.b.  
 121.a.  
*Punitio* multitudinis 3.a  
*Pupa* a quibus cui dea offerri so-  
 lita. 57 a. *pupas* Veneri qua  
 mitterent. 284.a  
*Pupilla* tribus unde dicta. 6.a.  
*Pupinnia* seu *Pupinia* tribus un-  
 de dicta. ibid.  
*Pura* an impura sint anipalia  
 quomodo explorentur. 140.a. b  
*pura* hostia qua ibid.  
*Purpureum* velum in navi. 179  
 b. *purpuram* induere quib. li-  
 citum 284. b. *purpura* Mega-  
 lensis qua. 360.a  
*Pustulus* seu vomitici qua aqua  
 periueros ledat. 267. b  
*Puteolani* quomodo ciuitas ad-  
 empta. 202. a. *Puteolani* pul-  
 ueris natura quam mira. 265  
 b. *Puteolani* in quorum Ro-  
 man clientela 303. b  
*Puteorum* aliquos miracula qua  
 322.a  
*Patricola* quid loci Roma & ubi  
 fuerit 346.b  
*Pygme* quod iudi genus 162.a  
*Pyloros* in Amphistyonib. quid  
 173. b.  
*Pylaeicus* consensus quis 259. a  
*Pyra* pro mortuo extruenda ra-  
 tio 130. b  
*pyra* quibus frumenti loco fue-  
 rint. 138.a

N n n 2 Pyrau

# I N D E X

- Pyraici cuius urbis porta. 221. a  
 Pyramides equis qui erigant  
 353. a  
 Pyraneti inuentum unde. 116. a  
 Pyrensiur tribus quot. 27. b  
 Pyrophorus quis. 254. b  
 Pyrrhi Epirota qua ex re gloria  
 singularis. 17. b. Pyrrhi in an-  
 nulo signum. 87. b. apotheg-  
 ma quoddam in signo. 101. b  
 regia. 127. b. pollex dextri pe-  
 du quam habuerit virtutem  
 245. b. & deince.  
 Pyrrhica saltatio 361. a  
 Pyrrhida qui reges disti. 5. a  
 Pyrrhius cuius filius 5. a. quam  
 habuerit in re medicinam  
 142. a. quid precari à diis so-  
 litus 224. b. Pyrrho exitium  
 à quibus aubus prafignatum  
 274. a  
 Pythiaetha Athenis quid 167. b  
 Pythagoras unde ortus, & eius  
 peregrinatio. 46. b. Pythago-  
 ra sacrificia qualia. 91. a. di-  
 scipuli aliquot praclari. 48. b  
 eorum silentium. 109. b.  
 Pythagoras que aliquando a-  
 nimalia immolauit 141. a  
 eius vestitus. 289. quam re-  
 ligiose aram spodiū honorarit.  
 320. a. quo tempore floruerit.  
 328. a  
 Pythagorei quomodo suos sepe  
 lirent. 114. b  
 Pytheum quid 319. a  
 Pythia infauso die ab Alexan-  
 dro vaticinari coacta quid  
 dixerit. 318. b. Pythya, vates  
 & festa ibid.
- Pythi Sparthani qui. 39. a. Py-  
 thii luas qui 261. a. 319. a. Py-  
 thii Bythinia diuitia incre-  
 dibiles quanta 381. a  
 Pytkon qua urbs cur dicta. 39. a
- Q** Vadi ex quorum duntaxat  
 genere regem eligere so-  
 liti. 338.  
 Quadrans quot continent un-  
 cias. 2. a  
 Quadraginta & quinque annis  
 maiores emeriti. 75. a  
 Quadrantal. quod sextarius ha-  
 beat. 89. b  
 Quadranti quod signum incu-  
 sum. 218. a  
 Quadrata scola quorum vestis  
 288. a  
 Quadratam initio Romam fa-  
 ctam esse. 219. a. 45. a. qua-  
 dratas fuisse aras 222. b  
 Quadrato agmine qui pralium  
 ineant 192. a  
 Quadrigas agere ubi sit puellare  
 studium 10. a. quadriga quo-  
 rum nummorum nota. 242. a  
 quadrige ex asinis quam olim  
 Roma chara 263. a  
 Quadrigati nummi. 218. a. &  
 242. a  
 Quadrigis Rome distentus quis  
 122. a  
 Quadringenta sesteria quos o-  
 lum habere oportuerit. 107. a  
 Quadringenti aliquando sena-  
 tores ad ferrū exhibiti. 361. b  
 Quadringenti leones aliquan-

# ALPHABETICVS

do publicè exhibitum, 362. b

Quadrupes auis unius tantum  
diei ubi in arbore nascatur,  
169. a. quadrupedum auspici-  
cia qualis, 275. a. b

Quadruplaris decuria quot con-  
set, 350. b. quadruplaris pha-  
langis partes qua aut quot,  
ibid.

Quadruplatores quis, 216. a

Quadruplatores qui & unde  
dicti, 236. b

Quasitores, qui, 54. b

Quasitionū exercendarum cau-  
sa dictator creatus, 6. b. qua-  
stio de crea & adium usu le-  
gato non inutilis, 16. b. qua-

stiones aliquot incunde de re-  
rum indentitate, 113. b. qua-  
stiones proponere conuiuiis qui

Imperator solitus, 300. a

Quasitor parricis quis, 45. b.

54. b. quasitores initio quot &  
quoties sensim multiplicati,  
53. a. quomodo & à quibus

eligerentur, 53. b. urbani 53. b

eorum munus, 54. a. quasitores

principis candidati qui, 55. a.

quasitores praetorum vicarii,  
79. a.

Questoria in castris porta qua,  
17. b. quasitorium munus an

legatorio muneri praestit,  
324. a

Quasitorum genera diuersa, 53.

a. b. buasitorum officium, 53. b

Quasitura quando inuenta, 53. a

Catoni quā studiose gesta, 52.

b. quam fuerit diuturnus  
magistratus, 55. a. quasitura

functi, quid potissimum face-  
re soleant, 152. b

Quasitura honor quantus, 45. b

quasituram aditum fuisse ad  
reli quas dignitates, 54. b

quasitura Atheniensium,  
quantus honor, 55. a

Quasitus Roma interdictum quis  
293. b.

Quanto & tanto, Latine quo-  
modo utenda sint, 328. a

Quantum seu quanti olim fa-  
nerari licitum, 11. a

Quarta Aprilis dies, Athenis  
olim qualis, 232. b

Quartadecima lunii dies Athe-  
niensibus qualis, ibid.

Quartadecimani qui, 374. a

Quartiani qui dicti, ibid.

Quarum arborum folia Venari  
resistere putentur, 221. b.

Quater quotidie edentes, qui  
olim habiti, 200. b

Quaternio Pythagoreis quid,  
266. b

Quartumviri cur creati, 151. a.

Quatuor anni partes quibus co-  
loribus indicentur, 263. a

Quatuor modis iudicium omne  
subuerit, 270. b

Quatuor mensibus annum qui  
terminet, 167. b

Quatuor Sibylla praecipua qua,  
149. b.

Quatuor usque tantum qui o-  
lim numerare soliti, 101. a

Quercus altissima Iouis signum,  
213. a. quercus ubi responsa

seu oracula dedisse ferantur  
319. a.

Qua-



# INDEX

- Querculana porta qua 220. a  
 Querculanus quis collis Romae  
 dictus 346. a  
 Querno trunco qui victimas ca-  
 dere assuerint. 225. b  
 Quiritius opulum ubi 57. a. 220. a  
 Quicunx. 2. a  
 Quinta ubi, & quid Macedo-  
 num regibus fuerit. 55. b  
 Quindecim dierum supplicatio  
 cui aliquando decreta 311. b  
 cui quinquaginta ibid.  
 Quindecimviri quando & cui  
 creati. 149. b. quindecimviri  
 apud exteros 152. b  
 Quingenta drachma cui victori  
 statuta 263. b  
 Quingentaria cohors ex quot  
 pedibus simul & equitibus  
 constat, & quanta 8. a  
 Quingentaria quota miliaria  
 pars 350. b  
 Quingentaria manipuli quot  
 ibid.  
 Quinquagenarii à quibus olim  
 non lugerentur. 132. b  
 Quinquatria unde dicta. 93. b  
 Quinquatrus minuscule qua  
 155. a  
 Quinque millibus consiliario-  
 rum quagenarius utatur. 206. a  
 quinque tantum lapidibus  
 quam insigni structum olim  
 templum 318. b.  
 Quinquennalis bos quam cui sit  
 insignia ultima 141. a  
 quinquennales ut essent ma-  
 gistratus, quis aliquando in-  
 stituerit. 46. b. quinquennales  
 ludique 261. b. quinquen-  
 nale ludicrum quale 363. b  
 quinquennale certamen Nea-  
 poli olim quale 364. a  
 Quinquersiones qui 162. a. &  
 262. b.  
 Quinquertii Latini quid 62. b  
 Quinquiviri cur creati, & quid  
 varii fuerint. 151. a. quinquie-  
 virorum cis Tiberim & ultra  
 officium quid 151. a  
 Quinq. natura seu essentia  
 264. b.  
 Quinta decima Iulii 213. a  
 Quintana statio qua 18. b  
 Quinternionibus qua regio di-  
 visa 104. b. quinternionibus  
 quot praefectura apud Indos  
 diuidatur. 366. b  
 Quintii unde, & familia eorū  
 proprium quid ibid.  
 Quintiliani qui dicti 212. a  
 Quintilis cui deo sacer. 169. b  
 Quintilius quas ob res dictator  
 factus 9. b  
 Quintus Cincinnatus cui ali-  
 quando dictator factus. 10. b  
 Quintus Tubero quam leui  
 de causa praetura deiectus  
 140. a. Quinti prænomen un-  
 de 225. a  
 Quirinalia, cuiusmodi & quo-  
 rum festa 140. b. Quirinalis  
 porta unde dicta. 216. a. Qui-  
 rinalis collis unde dictus  
 346. b. Quirinalis montis a-  
 des ac templa ibi.  
 Quirinus post apotheosin dictus  
 Romulus 32. b  
 Quiritia Iuno qua 25. a  
 Quiritium ius primum externo  
 fuit

termo dal  
 Quota Feb  
 viri net  
 Quotidian  
 liscunt.  
 dinar for  
 qui  
 Quoties &  
 cum con  
 119. b.  
 Quoto at  
 gistratus  
 a. quoto  
 mari pu  
 quito pos  
 idem rus  
 poteras.  
 anno. q  
 consul.  
 Quoto die  
 rentur  
 R. Littor  
 bus  
 14. a  
 quis quid  
 Radiorum  
 qua  
 Ramus ol  
 renatus  
 litus  
 Rana, cui  
 gnum.  
 coanen  
 talpa  
 omnia  
 Randus

# ALPHABETICVS

eterno datum 102. a Randusculana porta que ibid.  
 Quota Februarii die qui magni Raphaelis Volaterrani laus  
 Viri nati 233. a 334. b  
 Quotidiana etiam miranda vi. Raphanus qui per obscena plesti  
 lescunt. 199. a. b. quotidianus soleant. 176. a  
 diuersarum gentium cibis Rapi qui imperator. yesci soli-  
 quis 138. a tus. 139. a  
 Quoties & quando unus tan- Rarana cuius oppidi porta. 121. a  
 tum consul Roma creatus Raso semper capite qui sine  
 119. b. 349. a  
 Quoto atatis anno cuiquam ma- Rastrum aus vomerem furari  
 gistratus gerere liquerit 120. ubicapitale 124. a  
 a. quoto anno femina, quoto Rata leges Romanis que 354. a  
 mares puberes fiant 102. a Rates quibus nummis incussa  
 quoto post consulatum anno 218. a.  
 idem rursus consul fieri lege Ratio vita quomodo ab unoquo-  
 poterat. 118. a. quoto demum que exigi solita. 145. a. admi-  
 anno. qui consul fuisset, iterum ministrati muneris quomodo red-  
 consul esse poterat. 189. a di solita 189. b  
 Quoto die pueri nomina inde- Re ad Sagram gesta certius,  
 rentur. 29. a quid 278. a  
 Receptius seruus quis 170. b  
 Receptus canendi signum quo in-  
 strumento fieri solitum sit  
 178. a  
 Recusare quid 216. a  
 Redemptor causarum quis 16. b  
 Redhibitioni in mercando qua-  
 do locus sit. 317. b  
 Rediculi dei templum ubi &  
 cur sic dictum 57. a  
 Reducis Fortuna ades 20. a  
 Referendi alicuius inter deos ca-  
 remonia olim qua 326. a  
 Regalia exta qua. 308. a  
 Reges externi quomodo a magi-  
 stratu Romano praeferuntur  
 45. b. regum diuersorum dia-  
 demata seu insignia 47. b.  
 Rana, cuius in annulo fuerit si-  
 gnum. 87. b. rana ubi non  
 coaxens. 307. b. ranarum &  
 calparum exta qualia ferant  
 omnia 308. a  
 Randus quid 220. a

# INDEX.

- regum reges, ibid. reges de sacerdotibus ubi aliquando eligi consueverint.* 66. b. *regum aliquorum superbia aut modestia.* 84. a. b. *regum capita quo insigni ornarentur.* 85. a. *regum pueri apud Aegyptios.* 110. b. *ubi & qua de causa occcludantur.* 125. a. *quomodo ac ubi sepulti passim.* 116. a. *reges bini ubi.* 117. b. *reges supplicio affecti.* 161. a. *rege Spartanorum defuncto caremonia.* 128. a. *reges Aegyptii morientes ut vulgo luceantur.* 128. b. *quam temporantes vini, & qua bibendi ipsis mensura praescripta.* 137. b. *reges delinquentes in adia multati.* 137. b. *regem temulentum occidens mulier, quid praemii ferret.* ibidem *regi sacrorum proprium quid.* 172. b. *Spartanorum reges in expeditionibus primi, in recessu nouissimi.* 192. a. *regum eligendorum diuersis populis mores qui.* 238. b. *reges quis curru suo praeferebat iungere solitus.* 333. *regibus appellatis a senatu qua turma praesidii & honoris causa daretur.* 371. a. *Regia olim quot seu qua Roma fuerint.* 126. b. *apud exteras & diuersas gentes.* 127. a. *Persarum ubi potissimum esset solita.* 127. b. *Regia stirpe qui non sit, ubi ne in dominari sinitur.* 239. a. *Regimen ciuitatis, tributorum exactio.* 12. a. *regiminum trium optimum quod.* 259. a. *Regina ubi regibus ipsis honoratior.* 47. b. *regina sacrorum qua, & quid eius priuilegiū.* 172. b. *Regina qua dea dicta.* 327. b. *regina Iuno qua.* 327. b. *reginarum Aegyptiacarū amictus qualis.* 288. a. *Regionum diuersitas, ingeniorum diuersitatem facit.* 214. a. *regionum ab auguribus in caelo notatarum nomina qua.* 293. b. *Regius nomen quibus olim maximè inusum.* 48. a. *239. a. qui in Gracia primum adepti.* 239. a. *Regni inauguratio quomodo fieri solita.* 46. b. *Rei, non instar reorum, in iudicium qui venerint.* 125. a. *quorum seu cuius solius iudicio Roma olim damnarentur.* ibidem *reorum fauor.* 125. b. *rei vossi & damnati.* 195. a. *Reip. hostilia molientium pena olim qua.* 123. a. *Relegare in insulas quid.* 122. b. *relegatio olim Roma quam rara.* 160. a. *Religio quadam in membris hominum.* 83. b. *religionis praetextu orium sectantes & luxus.* 245. a. *Massiliensibus exacti.* 245. a. *religio aquila militaris apud Romanos quanta.* 177. a. *Religiosa vestis qua ac qualis.* 223. b. *religiosus quis quomodo*

modo

modo fiat  
 Reliquiores  
 Reliquia solum  
 clari soliti  
 Remanum  
 345. b  
 Remuria qu  
 Remus & R  
 345. a  
 Renetui dei  
 Reorū cognat  
 plebuntur  
 fides. 22  
 rante capiti  
 olim fieri  
 dicendi pro  
 quot  
 Reperio, qui  
 composui  
 Reptundar  
 lata,  
 Reptia.  
 Repudii cau  
 iudic de le  
 quam vel  
 latum, ib  
 uxore qui  
 rit.  
 Repulsa  
 consularu  
 Rerum ocul  
 spicia qua  
 Respiciens Fo  
 habuerit,  
 Respondendi  
 quodari  
 incept  
 Responsa ex  
 in senatu  
 tur. 210.

# ALPHABETICVS.

minum tri 259.a s honora- sacrorum priuilegiū dea diſta, qua. 327. ptiacarū 288.a. ingenio- cit, 214. uribus in mina qua, 293.b bus olim 8.a. 239. um ado- 239. a modofie. 46.b. in indi- 25.a. quo iudicio parentur, 25. b. rei 195. a um pana 123.a d. 12. b. a quam 160. a mbris ho- prætex- luxuria i, 245.a ris apud 177.a e qualis, uis quo-	modo fiat locus, 352. a Reliquatores qui dicti, 11. a Reliquia fulminis quomodo tra- ctari ſolita. 272. b Remonium quis locus & ubi, 345. b Remuria quādo agantur, 212. a Remus & Romulus ubi aliti, 345. a Renes cui dea ſacri 85. a Reorū cognati ubi cum ipſis reis plectantur, 123. a. habitus ſeu ſordes, 225. a. reo non compa- rante capitis accerſito, quid olim fieri ſolitum. 126. a. reo dicendi pro ſe heri præſtituta quor. 209. a Reperio, quid ſignificet, & unde compoſitum, 34. a Reperundarum lex à quo primū lata; 14. b Repotia. 60. a Repudiū cauſa qua. & quam ſubinde leues, 196. a. à quibus quam vel puniſtum, vel agre latum, ibid. repudium cum uxore quis Roma primus fece- rit. 196. b Repulſam adilitatis paſſum conſulatum tamen adeptus, 186. b Rerum oculis oblatarum au- ſpicia qualia, 171. b Reſpiciens Fortuna ubi tēplum habuerit, 20. b Reſpondendi de iure facultas, à quo dari ſolita, 377. b. & de- inceps Reſponſa exteris legatis Roma in ſenatu Latine reddeban- tur, 210. b. reſponſa pruden-	zum ſæpe pro legibus habita- ſuiſſe, ibid. Reſponſis principum per libellos quomodo fieret, & à quo vi- tata. 398. a Reſurrecciónē mortuorum quis philophus quaſi per tranſen- nam aduerterit. 252. b Reticentia in venditione quomo- do mulctanda. 341. a Reus non conuiſtus nec pratoris iudicio condemnatus, an pu- niri poſſet. 125. b. reus quod præ accuſatore priuilegium ha- bere ſoleat, ibid non compa- rens in iudicio, 126. areus voti quis, 165. a Rex ſacriſculus ſeu ſacrorum quis & cur creatus, 172. a Rhadamanthus quid Aſſyrii primus attulerit. 109. a Rhadamiſti perfidia callida que 253. b Rhanneniſis Fortuna templum 21. b Rhannula dea qua, 246. b Rhatunna porta qua. 220 Rhodiæ urbs ubi ſita, & cu- ius paria, 50. b Rhea dea qua, & quo alio nomi- ne dicta; 225. a. 327. a Rheda quod, 109. b Rheda in ſula qua. 220. a Rheginia natura inſtrum quid, 214. a Rheginorum moneta qualis, 218. b. Rhetorum ſtipendia, 100. b Rhinoceros quibus ludis exhibi- tus, 362. b Rho-
--	---	---



# INDEX

- Rhodiorum mos in nuptiis. 59. b. Rhodistatue quot 213. b.  
Rhombi figuram qui in acie ef-  
fingant 192. a.  
Rhomphea quorum sint arma 370. a.  
Rhozanorum galea. rhoraces &  
seura unde fieri solent 30. b.  
Rica quid 349. b.  
Ricinus quorum vestis. 287. b.  
Ridere quo potissimum inestino  
fiat 308. a.  
Ridica quid 68. b.  
Ridicula uxorem ad tempus mu-  
tatio inuicem maritorum  
41. a.  
Risus Sardouius quid 279. b.  
Riuus seu aqua ductus Roma  
quot 346. b.  
Robigalia festa unde & cur in-  
stituta 337. a.  
Robigus deus 21. a. Robigo quan-  
do sacrificetur. 337. a.  
Roborea frondes quam Druidis  
familiares 223. a.  
de Robore & saxo qui dicere  
eunt. 121. b.  
vix Rogatus nemo dicere in pu-  
blico concessu lege Lycurgi per-  
mittebatur 208. b.  
Rogo funerali inferri solita que  
130. 131. b. rogis amicorum  
qui seipsum iniacerint 131. a.  
rogis illustratio quomodo fieret  
313. b.  
Roma aliquot mensibus magi-  
stratus non habuit. 154. a. initio  
tribus portis contenta 219. a.  
Romanus pop. in tres tribus di-  
uisus 25. a.
- Romani in quot ordines diuisi  
284. b. Romani ludi qui &  
quibus alii nominibus dicti  
359. a.  
Romanorum cautio in externo  
milite assumendo 30. b. pudici-  
tia 39. a. 101. a. mos & ceremo-  
nia post editum infantem 99.  
a. princip. Romanorum ciui-  
um prerogatiua in supplicio  
capti. 124. b. in fin. frugalitas  
138. a. precipuus deus. 326. b.  
victoria & clades 381. a. b. &  
deinc. Romam quot millia in  
triumpho vna semel pilas a  
ducta 333. b. impietas. crudeli-  
tas & stulticia in sacrificiis  
384. b. 338. a.  
Romanorum cinem in trium-  
phum ducere non licebat. 36. a.  
Romani uxores suas inuicem  
usuarias dabant. 41. a. Roma-  
ni regis cultus 48. a. Romani  
pueri quas literas primum do-  
cerentur. 100. a. quomodo no-  
xios pletherent. 121. b. quomo-  
do funera curarent. 129. a.  
Romanula porta que. 220. a.  
Romiliatribus ex quibus insti-  
tuta 25. b.  
Romphi quid 68. b.  
Romulaporta que. 220. a.  
Romuli nomen cur non usurpa-  
rent reges seu imperatores  
Romani. 4. b. Romulizem-  
plum ubi. & an unquam  
apertum 23. a. nutrix. 42. a.  
abstinentia a vino. 137. a. ex

vultu

vultu  
273. a  
Romulus  
expositus  
mulus  
dinavit  
die mori  
quo nom  
quoroge  
ferit  
Rorari mil  
Rostri hiftri  
Rofcus color  
Roftra quid  
appellat  
Roftrata m  
pio dade  
rit  
Roma ubi  
rumpat  
Roxani qu  
re soliti  
Rubedofac  
se tuleri  
quid id  
pre se fa  
Rubigali  
Rubra aur  
Rubra vej  
nuculo  
178. b.  
bris seu  
Radiation  
Radimen  
Ruffi vna  
Rufuli in

# ALPHABETICVS

- vulturibus auguribus quid 273. a  
 Romulus & Remus quomodo expositi & alii. 110. a. Romulus quomodo annum ordinariis 168. b, quo die mortuus 256. a post mortē quo nomine dictus 325. a. sub quo rege profectus Romae gesserit 366. a  
 Rorarii milites 8. a. 369.  
 Roscii histriionis excellentia 15. a  
 Roscius color cui tempore dicatus 263. a  
 Rostra quid, & ubi, & unde sit appellata 24. a  
 Rostratae naui quot lumina Scipio dederit 179. b. rostratam coronam primus quis accepit 128. a  
 Rosa ubi & olim frequens noxiarum poena 124. b  
 Roxani qui, & quomodo pugnae soliti 375. b.  
 Rubedofaciei Syllana quid praese tulit. 86. a. rubere genas quid, ibid. Rubicundi quid praeseferant. ibid.  
 Rubigalibus quid solitum offerri 142. a  
 Ruber aurium quid praeseferat. 86. a  
 Rubra vestis apud Poenos tabernaculo duci praeferens, quid, 178. b. & 179. b. & 179. a. rubris scutis qui utebantur 369. a  
 Rudariarum aras quae 29. b  
 Rudimenta tyronum 31. b  
 Ruffi unde quidam dicti. 15. a  
 Rufuli tribuni qui 357. b  
 Rugiensium quomodo equitatus Scytharum aliquando fugatus 245. b  
 Rullus unde dictus 14. b  
 Rumina quid offeratur. 142. 4. b  
 Rumine sacris vinum inferre, quales sit ibid.  
 Ruminales hostiae quae 141. a  
 Rumen quis locus dictus. 309. a  
 Russatus vestes militia gerere quibus gentibus peculiare. 30. b. russata scuta qui ferrent. 369. b  
 Rustica vinalia quae 337. b  
 Rustica tribus quid peculiare habuerint 25. b  
 Rutilii unde sibi nomen hoc adepti 13. a. Rutilius consul quid instituerit 30. a  
 Rutili tribuni qui. 357. b  
 S Abates lacus cui tribuni nomen dederit 26. a  
 Sabathena tribus quando reliquis addita ibid.  
 Sabarbus Aethiops quomodo sonites plebere solitus 124. b  
 Sabbaprophetissa 149. b.  
 Sabina herba quam in dedicationibus necessaria 351. b  
 Sabinarum privilegium Roma 198. a. quando, quot & quibus ludis raptae 308. b  
 Sabazius quis deus vocatus 327. b  
 Sacra dies unde dictus 232. b  
 Sacra quomodo pro sponsa certent. 40. a. qualibus galeis utantur 32. b. 375. a  
 Sacciperium quid sit 60. a  
 Saccu-

# INDEX

- Saccularii qui, 170. b  
 Saccesfesta que, 93. a  
 Sacerdos Herculis in Tyro quam  
 honoratus, 56. b. sacerdotes in  
 Meroe omnes propter supersti-  
 tionem sublatis, 66. e. philoso-  
 phis ubi eligi consuevit, 66. b  
 in Phrygia quam mirè sepulsi  
 115. b  
 Sacerdotii Saliorum dignitas,  
 44. a. sacerdotii estimatio,  
 65. a. sacerdotiis duobus eidem  
 simul praeesse licuisse, 194. a  
 sacerdotio triplici qui usq.  
 65. b  
 Sacerdos Roma confessionem per-  
 nitentes furis quomodo prode-  
 re coactus 335. a. sacerdotes esse  
 non poterant huius nupti, 348. b  
 sacerdotum capilli quibus  
 tantum cultiris tonderentur,  
 348. b  
 Sacerdotii apud Germanos au-  
 thoritas, 66. b. sacerdotum lo-  
 uis insolens ac superbum im-  
 perium in rege, ib. dignitas  
 quanta, ibid. sacerdotum co-  
 mitia propria qua, 184. a  
 castitas apud ethnicos quan-  
 ta, 221. a. b. quorundam quia  
 ridiculus sacrificandi mos,  
 336. b  
 Sacra Apollinis, 15. a. sacra sine  
 sanguine quorum deorum,  
 91. b. ex herbis, 92. a. ex qui-  
 bus in voris concipiendis, 146.  
 b. sacra de cenaculis despiciere  
 quomodo vetaretur, 263. b  
 sacra Iunonis quam varia,  
 328. a. sacra diis maximè

- grata qua, 366. b  
 Sine vino, 142. b  
 Sacra via ubi & unde dicta,  
 83. a  
 Sacramento militari non adscri-  
 ptu, quid. n. bello vetitum,  
 33. a  
 Sacrarum literarum scriptores  
 apud Aegyptios qui, 347. a  
 Sacratu homo, & res sacrata,  
 quam essent dissimili privile-  
 gio, 352. a. sacrata leges qua-  
 les, 377. a  
 Sacras qui dicti, 141. a  
 Sacri hominis alii apud alios,  
 214. b  
 Sacrificans, quomodo circum-  
 agat se orbem, 222. a  
 Sacrificia capite aperto, 94. a  
 sacrificio interdiceret, quanta  
 Gallis poena, 124. b. sacrificia  
 aliquot diuersorum diuersa  
 140. b. & deinceps. sacrificium  
 à Numa constitutum 140. b.  
 sacrificium triumphantis,  
 333. b. sacrificia abominanda  
 & crudelia olim qua, 383. b  
 Sacrificuli quidam unde & cur  
 eicci, 123. a  
 Sacrificulus rex, 127. 125. a  
 Sacrilegiorum poena qua, 124. b  
 Sacriportus ubi, 345. a  
 Sacru qui praesent, 65. b. sacris  
 ieressent aut praesent qui prohi-  
 biti, 355. a  
 Sacrorum Idis inauguratio, 47. b  
 sacrorum faciendorum mos,  
 221. b. sacrorum ethnicorum  
 quantum olim turpitudine &  
 impe-

impietas  
 Sacrosancti  
 187. a. a  
 quomodo  
 sacrosancti  
 380. a  
 Sacrum in p  
 solitum qu  
 351. a a  
 quod foret  
 Sacra cuius  
 Saga quales v  
 Sagu vii in L  
 Sagares quib  
 Sagaria quid  
 Sagitta in vi  
 Sagittandi ex  
 issimi qui  
 sagittarioru  
 tia ac vii  
 372. b  
 Sagittarius q  
 cussus  
 Sagittas in ei  
 gum tribu  
 a. sagittar  
 buldam nu  
 Sagmina qua  
 Sagoidi D  
 Sagu vel sag  
 285. a. sag  
 rum amicti  
 Saguntinorum  
 nem porten  
 Sauqua quib  
 Saitani quom  
 lrent  
 Salapia ubi sit  
 Salomni sacro

# ALPHABETICVS

- impietas 328. & deinc. **Sale** emptamancia 161. a. fa-  
 sacrosancti magistratus 39. b. **lem** qui cur primo apponerent  
 187. a. 249. b. **sacrosanctum** 297. a. **salem** cibis qui non  
 quomodo quid fieret. 354. a. **adhiberent.**  
**sacrosancti** tribuni plebis **Salentini** qui sine. 30. b  
 380. a. **Salernitanus** cur ciuitas adem-  
**Sacerum** in priuatis adibus fieri **pta** 202. b  
 solitum quod 336. a. **sacrum** **Saletes**, qua **Minerva** dicta.  
 351. a. à matronis tantum 327. b  
 quod fieret. 394. b. **Saliaris** sacerdotii dignitas &  
**Sadraca** cuius olim regia 127. b. **astimatio** quanta 44. a  
**Saga** quales vestes 289. b. **Salignus** virgus qui diuinarent  
**Sagus** vsi in Lybya, quid. 291. b. 275. a  
**Sagares** quibus proprii 380. a. **Salinator** quis cur cognomina-  
**Sagaria** quid 147. a. **tus.** 14. a  
**Sagitta** in vire 68. b. **Saliorum** curia. 24. b. **Salii** qui,  
**Sagittandi** exercitium, & peri- **quot**, unde inuenti. 45. b. **Sal-**  
**zissimi** qui 376. a. **liorum** in signe, ibid. **tripudia**  
**sagittariorum** arma, vsus, peri- **& carmina**, ibid. **sacra** & fe-  
**tia** ac utilitas qua 370. b. **stides** 44. a  
 372. b. **Salina** ieiuna ad quid utilis  
**Sagittarius** quorum nummi in 313. b  
**cussus** 218. b. **Salsus** haurire poculum, cuius  
**Sagittas** in cistam mitti antere **esset** poena 300. b  
**gium** tribunal, Persis quid 31. **Saltandi** species varia 101. a  
 a. **sagittarum** quantum qui **Saltationes** qui olim dicerent  
**busdam** nationibus studium 101. a. **saltare** apud quos olim  
 376. a. **in precio** maximo esset. ibid.  
**Sagmina** quales herba 254. b. **saltandi** in templis & circa  
**Sagoidae** Dioniso quid. 237. a. **aras** moris qui 226. a. **salsa-**  
**Sagum** vel **sagus** quorum vestis **tio** à Suetoni Troia nomine  
 285. a. **sagum** purpureum quo **dicta** 261. a  
**rum** amictus 287. a. **Salus** & uale supremum ut  
**Saguntinorum** ante sui delesio- **conclamaretur.** 132. a  
**nem** portentum quod 111. **Salustiani** horti qua **& ubi**  
**Sai** qua quibus dea 327. b. 346. b  
**Saitani** quomodo reges suos sepe- **Salutandi** consuetudines qua  
**lissent** 115. b. 84. a. 302. b.  
**Salapia** ubi sita 50. b. **Salutaris** porta qua 220. a. fa-  
**Salomni** sacro adhibeatur. 1404. **lutaris** digitus quis 146. a.  
 54.



# ALPHABETICVS

lerent 129. a. Sarmasorum de Saxo & robore qui delictorē  
 regimini in bellis 372. a. tur. 121. a  
 sarmenſa ubi ſponte ſua ignem ſcaum quid ſonet. 13. b. Scaen-  
 ſepe ad aras conciperent 226. a. ius urbiſ porta 226. a.  
 Sarmenſa ubi ſponte ſua ignem ſcauola nomen unde 13. b. quo lu-  
 Saron quid 236. a. dendi genera ſeobleſtaris  
 Sarracum quid 109. a. 161. b  
 Satellitibus qui olim vel reges Scala annularia vicus ubi 85. a  
 vel tyranni uſi 371. a. b. Scale Gemonia ubi & quid 121.  
 ſacrorum familia Thebana pro- b. 122. a. 145. b  
 prium quid 87. b. Samander à quibus opus 382. a  
 Satrapeſ qua regio diuiſa 104. b. Scaphium quid 136. a  
 Satrapeſ in Cappadocia quid Scaptia tribus unde dicta. 25. b  
 238. a. Scaptia urbs ubi ibid.  
 Saturio in atrio quomodo tuba Scarabaeos pro diu culcos eſſe  
 luſtratus 93. b. 385. a  
 Saturnalia qui olim ſeruaren- Scaurorum cognomē unde. 13. b  
 tur. 93. a. 138. b. Scauri theatrum quam capax  
 Saturniades Roma 55. b. tem- 244. a  
 pla cur nuſquam in Aegypto Scelerata caſtra qua' dicta 61. b  
 intra urbes eſſent. 57. b. Sa- ſcelerata porta 51. b. 219. a  
 turni & Mania ſacrum 93. ſceleratus campus ubi, & ſce-  
 a. Saturno quomodo ante & leratus vicus ibid.  
 poſt Herculeſ ſacrificaretur. ſcelere diuitias & honores po-  
 73. a. Saturni effigies 212. b. rius quam virtute adipiſci  
 ala ac oculi cur quatuor pu- 256. a  
 tati 213. b  
 Saturnia porta unde dicta. 55. b  
 219. a  
 Saturnus & Ops qui quibus pu- Scenarum in theatris diuerſitas  
 tati 324. qua 280. b  
 Saturnum hiſ in die fieri, vecor- Scenici quales olim Roma, qua-  
 di eſſe 301. a. les in Gracia habiti 135. b  
 Satyrice ſena quomodo fieret Scenici ludi cui deo dicati 359. a.  
 2800. b. quando primum & cur fa-  
 Satyrorum in quibus feſtis fieret ſci. ibid.  
 repraeſentatio 363. a. ſcenophori Gracii qui 372. a  
 Sauromata ſub uxorū impo- Scapſis cuius regia. 127. b  
 ruerant 195. quid ſantum Scepta diuerſorum regum qua-  
 diis patriſ offerens 142. lia fuerint. 47. b. 48. a. quāti  
 apud Babylonios habita 48. a

Scha-

Sa laſem pro  
 101. b  
 Saluſia ad  
 ri notien  
 Sambico gra  
 180. a  
 Sambuloſ v  
 acciderit  
 Samoa (ſire)  
 figuram q  
 rent.  
 Samana qui  
 Sami Polycr  
 Samia lunon  
 culorum j  
 312 a  
 ſamniſes leg  
 darent uo  
 24 ſeu col  
 32. b. Sam  
 nuptum  
 quatuor  
 dederint  
 ſanm eſſe q  
 308. a  
 ſanazarii A  
 ſanſia loca.  
 ibid.  
 ſanſiones i  
 tur.  
 ſanſior ſen  
 eſſet  
 ſanſiutem  
 augeri  
 ſandalinim  
 unde &  
 ſandalium  
 ſandoniche  
 chem) qui  
 ſam geren  
 ſandor quod

# I N D E X.

qui delictu  
121. a  
b. Scam cu  
127. a.  
13. b. quo lu  
seobliu  
qui ubi 85. a  
& quid 121.  
poiu 382. a  
136. a  
dicta. 26. b  
ibid.  
cultos esse  
unde. 13. b  
am capax  
dicta 61. b  
t. b. 219. a  
ubi. & se  
ibid.  
honores po  
te adipisci  
y diuersitas  
280. b  
oma. qua  
135. b  
eati 359. a.  
& cur fa  
ibid.  
372. a  
127. b  
regum qua  
8. a. quanti  
abita 48. a  
Schm.

Sa litem precari in sternutando  
101. b  
Salutis ades ubi 200. a. cui agge  
ri nomen dederit. 246. b  
Sambico grauiora pati, quid  
180. a  
Sambulos ubi, & quid illi miri  
acciderit 77. a  
Samea (sirelle scriptum) nauis  
figuram qui captiuus inure  
rent. 289. b  
Samaa quid 179. a  
Sami Polycratii regia 127. b  
Sania lunonis templum mira  
culorum septem unum esse  
322. a  
samnites legioni prasipua, quod  
darent nomen 8. b. quo orna  
tu seu colore militia vsi. 31. a  
32. b. Samnitum in elocandis  
nuptum filiabus imes. 40. a  
quot triumphorum occasione  
dederint 330. a  
Sanam esse oportuisse victimam  
308. a  
Sanazarii Aethiopis laus 51. a  
sancta loca. 354. a. sancta leges  
ibid.  
sanctiones quomodo consecren  
tur ibid.  
sanctior senatus quis & quibus  
esset 209. b  
Sanctitatem antiquitate sensim  
augeri  
Sandaliarius Apollo & vicus  
unde & ubi dictus 83. a  
Sandalsum quid ibid.  
Sandonichem (forte sardony  
chem) quis cur annulo inclu  
sam gereret 87. b  
sandox quod male indicarat,

quomodo a Dario punitus  
123. b  
Sandracotti qui dicti. 4. b. San  
dracotto quid miri obigit  
110. b  
Sanguine leges scripta 124. b  
sanguinis victimarum rebus  
aut crassi omnia qua 308. a  
sanguinem quibus Ari infer  
re non licuerit 320. a  
Sanitatis simulachro quid qua  
offerre solita 284. a  
Sarqualis an ex aquilarum ge  
nere sit 273. a  
Sanguinis porta qua 120. b  
Sapere & timere cui potissimum  
inestino ascribantur 308. a.  
Sapientum paucos in sua patria  
sepultos esse 328. b  
Saporis arrogantia quanta. 84. b  
& in Imperatorem Ro. contu  
melia. 382. b  
Sapphus imaginem qui nummis  
incusserint. 218. b. Sappho poe  
tria cuius 328. b  
Sappinia cuius 328. b  
Sappinia quorum prasipua tri  
bus 27. a  
Sarapus quis cur dictus 71. a  
Sarda Crassi regia 127. b  
Sardu cuius olim regionis metro  
polu 174. a  
Sardarum regum honos 47. b  
Sardonychis gemma proprietatis  
87. b  
sarissophorus quid 350. a  
Sarissa quid. 370. a. sarissas vera  
que manu torquere quis docu  
erit ibid.  
Sarmata quo pugna genere va  
lorent

# INDEX

- Schoenus* quot stadia contineat 90. a  
*Scillis*, quantum urinator. 90. b.  
*Scipio* *Æmilianus* uti laudetur 28. a. veneno sublatus. 28. b  
 eius laus 70. a  
*Scipio* quid sit, & unde id cognominis quibusdam datum 15. a. infamia notatus. 96. a  
 quo se oblectare solitus 96. a  
*Scipio* *Nasica* repulsam à *russis* tribubus tulit. 25. b  
*Scipioni* *Asiatici* accusatio & liberatio. 27. b  
*Scipionis* de *Mario* vaticinium 28. b. animaduersio in milites extra ord. nem deprehensos. 32. b. *Scipionis* imaginem quis tyrannus in triumpho duxerit 350. b. 331. b  
*Scironi* qui sacrificans 164. a  
*Scirophoria* *Athenis* quid. 365. a  
*Sciza* suffragiorum qui & quot custodirent. 181. a  
*Sciola* quid 297. a  
*Scomborum* regem videre, omen quale 275. a  
*Scommata* in triumphantes torqueri solita 331. a  
*Scorpiones* letiferi ubi 82. a  
*Scorta* ex castris ubi & unde exacta 19. a. *scortorum* nomina varia. 229. b  
*Scotinus* unde quis dictus. 70. b  
*Scribe* olim *Rome* quis 53. b. *scribarum* apud *Macedones* dignitas quanta, 53. b. *scribis* non licuisset fieri *adiles* 189. a  
*Scribēdi* seu *litteras* ducendi modus quàm diuersus. 109. a. re-
- liqua vide scilicet in dicta littera  
*Scrofa* cognomen unde 15. a  
*Scrupulum* quot pedes faciant 89. a. *scrupulus* quod filiquas contineat 241. b  
*Scurris* vsus quis 300. a  
*Scuti* amissi poena. 33. b. *scuta* quibus darentur. 369. a. *scutorum* diuersitas. 369. a. b. *scutis* qui nulli in praeliis videntur. 370. a. *scutis* quantis & *hastis* *Ægyptii* preliarentur. 375. b  
*Scutula* quot uncias contineat 89. b.  
*Scutula* vestis quorum inuentum 286. b  
*Scutum* amittens quæ poena dignus 75. a. execrabilis inter *Germanos*. 221. a  
*Scythus* quod vasis genus. 136. b  
*Scytharum* mos in amicis paradandis. 98. b. in sepeliendis cadaveribus. 113. b. quam mirum caduatore *Dario* miserint 137. b. quam mirum inebrientur. 138. b. *Scytharum* in aduenas odium 203. b  
*virtutes* & vitia communia 214. b. *Scythis* maximum iramentum quod 266. a. domos stabiles nullas esse. 305. a  
*Scytharum* precipuus deus 325. a  
*Scythissare* quid 296. b  
*Scythies* quis quibus deus 327. b  
*Schythauri* aduenis insens 203. b

Secu.

*Secularium*  
*remonia*  
 306.  
*Seculum* G  
*Secundarius*  
 qua & q  
*Secundarius*  
*Secures* p  
 bus amor  
 ibidation  
 bem ante  
 in urbe q  
 te. 45. a. f  
 quibus re  
 fuerint. 4  
 ta quid si  
 scurim  
 rent.  
 Sedendo ali  
 dore quot  
 sedentes  
 297. a  
 Sedes singu  
 ubi fueri  
 Sedigini qui  
 Seditionis si  
 Segorgi qu  
 prius locat  
 Sianno aqu  
 Seisachthei  
 ea vox for  
 Sepias  
 1201. a  
 Selecti in q  
 Seisachthei  
 vino. for  
 miri obit  
 Solititemer  
 71. a  
 Semel milie

# ALPHABETICVS.

licet in dicta  
nde 15. a  
pedes faciant  
quod siliquis  
241. b  
300. a  
33. b. senta  
369. a. seu  
369. a. b. seu  
pralius vio-  
latis quanti-  
i praliaren-  
375. b  
as contineat  
um inuen-  
286. b  
na pena di-  
rabilis inser  
121. a  
enu. 136. b  
amicu pa-  
oliendū ca-  
quam mirū  
rio miserini  
de inebrien-  
tharum in  
203. b  
communia  
aximum in  
266. a. do-  
esse. 305. a  
cipuus deus  
296. b  
ibus deus  
is insensu  
sech.

**Secularium ludorum auctor, ce-  
remonia. celebras & origo**  
306. b. 309. b. 362. a  
**Seculum Gallis quid** 268. 6  
**Secundarum mensarum initia  
qua & apparatus** 295. b  
**Secundarius panis qualis ibid.**  
**Secures post exactos reges à fasci-  
bus amota** 44. b. à quibus  
ibid. etiam pratore extra ur-  
bem antelatas esse 45. a  
in urbe quibus tantum prela-  
ta. 45. a. securis lous. 48. b  
quibus regibus loco sceptri  
fuerint. 48. b. fascibus alliga-  
ta quid sibi voluerint. 121. b  
securim qui nummus incute-  
rent. 218. a  
**Sedendo aliorum opinioni acce-  
dere quomodo libuerit.** 209. b  
**sedentes qui epularentur**  
297. a  
**Sedes singula singulis conuiuiis  
ubi fuerint** 296. a  
**Sedigiti qui nuncupati** 13  
**Seditionis signum** 180. a  
**Segorgii quomodo filias suas nu-  
ptui locarent.** 40. b  
**Seianus equus** 276. b.  
**Seisachtheia lex qua & quid  
ea vox sonet** 112. 343. a  
**Seplasia cuius oppidi platea**  
2201. a  
**Selecti dii qui** 325. a  
**Seleuci in annulo signum** 87. b  
vini osor. 137. b. Seleuco quid  
miri obtrigii Pella 226. a  
**Solutemeritas & calamitas**  
71. a  
**Semel militia adscriptum, an &**

**quomodo delere permiffum-**  
30. a. semel tantum qui quo-  
tidie vincerentur. 269. b  
**Semestris puer ubi locutus.** 148. a  
**Semidei qui dicti.** 77. b  
**Semimares aut monstrosi partus  
quomodo tractarentur.** 312. a  
**Semiobolus** 242. a  
**Semiramis expofita** 110. cum cō  
tra viros pro uxoribus lex.  
195. b  
**Semis quid.** 2. a  
**Semiuncia ex quot siliquis con-  
stat** 89. a  
**Semodum quid faciat ibidem**  
**Semonis Sangi ades & sacellum**  
345. b. & 346. b.  
**Sempronia lex & Porcia.** 157. a.  
**Sempronia in maritum inuidia  
& solus** 28. a.  
**Semuncia** 89. a  
**Sempronius quam dilexerit uxo-  
rem.** 18. a. quam leui de cau-  
sa repudiari. 132. b. 196. b  
**Sempronius Musca quo moechi-  
afficeret supplicio.** 276. b  
**Senaculum, basilica in qua se-  
niores assidebant.** 71. b. sena-  
culum (alibi senatulum)  
mulierum quis constitueris  
270. b. 219. b.  
**Senatores tyronum magistri à  
quofacti** 30. a. pedarii. 106. a  
mortui ut efferrentur. 119. a  
à censore quomodo notaren-  
tur. 144. a. initio creati quot  
205. b. electi non statim suffra-  
gabantur. 209. a. senator lex.  
agenarius onere rei publicae ex  
emptus 209. b. senatores.



# I N D E X

pauperes, quomodo à quibusdam imperatoribus habiti 211. a

Senatorius census 211. a. senatorius ordo per Appium Claudium inquinatus 207. a

Senatores qui & à quibus fiarent: 107. a. quomodo & à quibus domum ducerentur 211. a. quot Roma simul aliquando ad ferrum exhibiti 361. b

senatores sub Iulio Augusto Cesare quot 205. b. senatoris in theatro locus quis. 280. b

ius 299. b. insignia 210. a. officium quod 206. b. honores quatuor ac despectus.

Senatum quibus diebus haberi non licuerit. 184. b. & 211. a. à Bruto quantum & à quibus ampliatus 106. a. in prodigiis curandis ubi & quomodo haberetur. 314. a. senatus auctoritas quot 205. b. senatus cogendi aut conuocandi iura. 207. b. senatus diuersarum gentium ex quot constarent personis ibid. & deinceps. senatus princeps qui legeretur 209. a. senatus quoties per menses singulos haberetur. 211. b. 207. a.

senatusconsultum in senatoribus 110. b. in candidatos. 134. a

senatusconsultum quomodo fieret. 208. a. quomodo vel super primi vel publicari solitum 209. b. 210. b. quid & quomodo demum ratum fieret 277. a

senatusconsultum ubi 211. a

Senes à quibus apud Romanos militia adscripti 30. b. quam miserè tractarentur à quibusdam populis 111. a. ubi vulgo precipitarentur ex altissimis rupibus in mare. ibid. senes deprecari. 185. a. senem saltare quid 278. b

Senio in talu quid 161. a

Seniorum apud Germanos respectus quis 209. a

Senium miserabilis conditio apud barbaros quosdam. 215. a. b

seni decrepiti figura ad quid in triumphis ferretur. 332. a

Senonibus urbem inuasurus quid. miri Roma factum 148. b

Senonum conuentum quam effes aliquando immanis. 256. b.

Senones hominem publice casum quomodo sacrificarent 384. a

Sententia in noxios quomodo ferretur. 126. a. sententia dicenda ius non omnibus in senatu fuisse. 207. a. sententiam rogandi aut ferendi apud diuersos mos quis. 208. b. & deinceps. sententia in urbem ferenda mos quis 277. a

Sepelire viuos cum mortuis amicitia causa. quibus vulgare. 42. b. 43. a. sepeliendi mos olim quis & quam diuersus 114. b. 352. a. sepelire in urbe aut domi aut iuxta templa. ubi licitum vel vetitum 116. a. sepeliri sine pompa qui ethnici voluerint. 129. a. sepeliri in urbibus, qua leges

ges quando sepeliri 353. a

Septa quid lo

Septem conu

uicium fa

September qu

168. b. c

Septemmatra

Septemviri ep

Septima ciui

olim sacr

Septimana po

Septimi vnde

Septimius C

digito val

Septimontiu

stum quo

344. a

Septuaginta

Sepulchra in

mod. orna

pulchra q

cur asper

chra host

313. a

Sepulchrales

olim vulg

pulchrales

Sepulchri lic

tem in ip

sepulchra

honori ha

sepulchru

inferrentur

quos cond

pulchroru

rentia ap

ibid. b. r

# ALPHABETICVS.

- apud Romanos  
 ripti 30. b. quare  
 arentur a quibus  
 111. a. ubi vulg  
 tur ex altissimi  
 mare. ibid. fena  
 a. sanem saltar  
 178. b.  
 uid 161.  
 Germanos ra  
 109.  
 filii conditio apu  
 nosdam. 115. a. b.  
 ui figura ad qui  
 ferretur. 372.  
 in uasuria qui  
 actum 148. b.  
 nium quam esse  
 mmanis. 256. b.  
 them publicè ca  
 do sacrificarum  
 noxios quomod  
 5. a. sententia di  
 omnibus insen  
 7. a. sententia  
 ferendi apud di  
 nis. 208. b. & de  
 nia in urbem fa  
 277. a.  
 cum mortuis a  
 sa. quibus vul  
 43. a. sepeliend  
 uis & quam di  
 b. 312. a. sepelir  
 domi aut iuxta  
 licium vel ve  
 sepeliri sine pom  
 ci voluerint. 129.  
 ubi ubi, qua le  
 get
- ges quando veterine 352. a  
 sepeliri quos non deceret  
 353. a  
 Septa quid loci esset 38. b  
 Septem consuium, nouem con  
 uicium faciunt 296. a  
 September quibus initium anni  
 168. b. cui deo facer 169. b  
 Septemmatrus 93. b. 155. a  
 Septemviri epulonum qui 161. b  
 Septima cuiusq; mensis dies cui  
 olim sacra 156. a  
 Septimiana porta qua 210. b  
 Septimi unde dicti 255. a  
 Septimius Casar quantum uno  
 digito valuerit 246. b  
 Septimontium sacrum seu fe  
 stum quomodo & ubi fieret  
 344. a  
 Septuaginta quid 2. a  
 Sepulchra aliquot insignia 72.  
 Sepulchra in parentando quò  
 mod. ornarentur 310. b. se  
 pulchra operosa qua gentes  
 cur aspernata 352. b sepul  
 chra hostium an religiosa  
 353. a  
 Sepulchrales canes qui & ubi  
 olim vulgo habit 115. a. se  
 pulchrales corona qua 261. a  
 Sepulchri licet diruti sanctita  
 tem in ipso solo manere 353. b  
 Sepulchru fulmine tactus quid  
 honoris haberetur 353. a  
 Sepulchru qui cibi quando  
 inferrentur 145. b. singulis  
 quot conderentur 352. b. se  
 pulchrorum genera & diffe  
 rentia apud Egyptios quot  
 ibid. b. ratio qua, ibid. se
- pulchrorum ubi maior cura  
 quam domorum 303. a. se  
 pulcrum dirutum Flannib  
 li quale omen 276. a, sepul  
 chrum Roma in foro quis pri  
 mus adeptus 352. a  
 Sepultura ubi extra, ubi intra  
 urbes 116. a. b. intra urbem,  
 ubi pro honore 229. a, sepul  
 crum necessaria ubi vende  
 rentur, 310. a, sepultura a  
 pud Ethiopes sumptuosa 352.  
 b, sepulcrarum Grecis cura  
 qua 353. b, sepulcrum indigni  
 ibid.  
 Setapis phana in Ægypto cur  
 non nisi extra urbes fuerint  
 75. b  
 Serapis Roma exactus 88. a, A  
 thenis sacer, ibid & 92. a, ubi  
 pingeretur 213. a, & 321. a. Se  
 rapis Græcis 324. serapis a qui  
 bus cultus 383. a  
 Sereño conuissè quid 273. b  
 Seres quam vident exteros  
 203. b  
 Sergia tribus nomen unde 26. b  
 Sèrgiorum origo qua 14. a  
 Seribus unde proveniat sericum  
 199. b  
 Serorum mercimonia. 203. b  
 seri i panni usus quando pri  
 mum emergerit ibid.  
 Seriphii quomodo plectant son  
 tes aut damnatos 124. a  
 Sero sapere Phryges, quid  
 199. b.  
 Serpens ab ancilla editus 111.  
 a, serpens quando latravit  
 148. a

# INDEX.

- per impluvium delapsus 275. b  
 serpentis auguria ibid.  
 Serra quis esset in orbe locus 209. a  
 Serram qui nummis incusserint 218. b  
 Serrana familie proprium quid 13. a  
 Serrana fistula quales 222. b  
 Serrani unde dicti 13. a  
 Serrati quorum nummi 218. b  
 Sertorii in cohortem unam qualis aliquando animadversio 74. a  
 Servare bonum Græci qui dicebantur 257. b  
 Servi adscripti qui 200. b. è quibus sacri cuncti 76. a. b. in Saturnalibus velut liberi agebant 93. a. capti ad regum imperatorumque statuas cōfugientes 59. b. servi frugitones, liberi nequam 160. b. quomodo libertate donarentur 290. b. in cœnis domitorum ubi sederent 296. a. iniussu vincti, quo praeter solitum modo relaxarentur 58. b. quando à Lycurgo puniti 158. b. quando primum militibus adscripti 373. b. à quo civitate donati 220. a. servi Germanorum ut tractentur 158. b. vilioribus barbam radere inhiberi 290. a. quomodo à dominis plecterentur 158. a. quomodo per furtiva liberi fierent 205. a. trans mare advecti quo signo venum proponebantur 152. b. ubi cum dominis mortui concremarentur 131. a. servi ubi nulli 158. a. servi ut in questionum deducantur ratio 134. a  
 Servi Tullii in quo delubro quale simulacrum 20. b. natalis dies 155. b. prodigiosa concessio 360. b  
 Servilia apud diversas gentes nomina quæ 164. b. Servilia cuius adultera, & cuius mater 315. a. b  
 Servilii lex 157. a. Servilii unde Romam translati 155. a. serviliorum supersticio 243. b  
 Servilius cur falso tribunus plebis pucatus 6. b  
 Servitius ubi divissima, ubi nulla 158. a. lentior deditus quam capiti 160. b  
 Servius Tullius cui Fortuna ad dem dicavit 19. b. quam nefarie à filia tractatus 61. b  
 Serum senatus quam turbulentum 20. b  
 Servorum dies festus 155. b. nominis propria 160. b. diversae species 170. b. servus unicuique fuisse nomen 155. b. quas vestes gerere, ubi & comam nutrire vetitum 289. b. servus militibus Augustus usus 373. b  
 Sesamis arx ubi 345. a  
 Sesostris trophaea 37. a. petulan-  
 tia 333. a  
 Sesquipies quot cubitos facias 88. b  
 Sestertia modii quot 89. b. sestertiorum

Horii genus  
 ibid. b. [cf]  
 Seta hostiarum  
 uicerentur  
 Sem, cuius [sm]  
 Seneri Imperator  
 zientia 32.  
 nos 73. a  
 Abraham  
 Seneri septim  
 Seta fortuna  
 Sexagenarii  
 bend 30. a  
 totum primum  
 genarii an  
 15  
 Sexarius  
 Sexcentorum  
 quibus vobis  
 equites a  
 361. b. [cf]  
 vult frum  
 zu exerc  
 Sexta Febru  
 Sextans quib  
 sextarius un  
 Arabicus  
 Sextiprænom  
 Sextisepmon  
 Sexticula quo  
 Sexilius cui d  
 Sextricium q  
 Sexula quot  
 Sexviri quan  
 sexuum dim  
 erja  
 Seta Fortuna  
 Si (alias)

# ALPHABETICVS

Horii genera 242. a.	sestertius	porus quales facias capillos. 291. a
ibid. b.	sestertium Romanum	Sibarum erga Herculem cultus
243. a		quis. 77. a
Seta hostiarum qua primum in-		Sibylla quis cognominatus. 15. b
ii cereatur igni 225. a		Sibylla arcana euulgare veti-
Seu, cuiusmodi sit dictio 56. a		tum 149. a. Sibylla libri com-
Seueri Imperatoris laborum pa-		basti ibid. b. Sibyllarum no-
rientia 32. a. lenitas in crimi-		mina. patria ibid. Sibyllina
nos. 73. a. erga Christum &		carmina ibid. Sibyllini libri
Abraham religio 352. a		& Martiani. 166. b. Sibylla
Seueri septemii tessera qua 179. b		imago. 218. b
Sexa fortuna templum 20. a		Sica quibus peculiares 370. a
Sexagenarii an militia adscri-		Siciliam quis à fanore liberavit
bendi 30. a. sexagenarii sena-		11. b.
toris priuilegium 107. b. sexa-		Siciliquus quot scrupulis constet
genarii an liceat ducere uxo-		89. a.
res 236. b		Sicinii scomma 279. a. sicinius
Sexatrus 93. b. 155. a		Dentatus quot donis honestatus
Sexcentorum hominum capita		228. b
quis vouerit. 165. a. sexcenti		Sicis duabus qui quomodo mu-
equites ad ferrum exhibiti		nirentur 370. a
361. b. sexcenta millia modio-		Sicli sexaginta quot obolos pa-
rur frumenti quotidie Xer-		riant. 241. b
xio exercitui vix suffecisse		siculorum regum honos, diade-
381. a		ma 43. b. cantibus indormi-
Sexta Februarii qualis 233. a		entes 178. b. Siculorum na-
Sextans quid 2. a		tura 214. b. mensa. 301. a
sextarius vulgaris, Italicus. &		dii 326. a. sacra 565. a
Arabicus 89. b. & 90. a		Sidera pro diis culta 382. b
Sextipranomen unde 255. a		Sigillaria quid 120. b
Sextiseptis mons Roma quis. 346. a		Siginni qui & ubi 101. a
Sexticula quorum vestis. 287. a		Sigismundi Fulgin. laus 316. a
Sextila cui deo dicatur 169. b		Signa militaria seu vexilla ubi
Sextricium quid dictum. 122. a		in pace conderentur 55. a
Sexula quor pedum sit 89. a		signa Aegyptiorum sensum
Sexuiri quando creati. 151. b.		effingentia 87. a. signa in an-
sexuum diuerforum balnea di-		nulis regum. ibid. b. in
ersa 235. a		militia Rom. 177. a. aliarum
Seia Fortuna templum 57. a		gentium, ibid. a. & b. signo
Si (aliàs Sy) barisaua aqua		



# I D E X.

aquila ante Rom. qui usus i- sinistra ex vulturibus lomnia  
bid signa hostium in triumphu  
lata. 330. b. & deinc. sinistra adsidere. quid Cyro. 86.  
Sileni in quibus festu repre- b. sinistram attigisse. 87. a. si  
sententur. 363. a. nistri cornu in praliis prae-  
Silentii deus. 88. a. quorum esset gatiua. 192. a. sinistra capitis  
rudimentum. 100. b. silentii pars rafa 290. b.  
indicendi signum in militia sipo cum negatione 7. a.  
178. a. silentii senatus 209. b. sinoris quid 262. b.  
Silicernium quid 132. b. sinoris quam vase ab ea cuius  
silqua quot drachmam. 89. b. virum occiderat. cultus 582. b.  
quot obolum faciant 241. b. Siphax quando & a quo victus  
silones unde dicti 13. a. 20. a.  
Silus quid significet ibid. siphisimus quid 101. a.  
simi qui & unde dicti ibid. simi siphones quid 306. a.  
nasi indicium 85. b. sirpealeffigies a quibus & cur &  
Simia culta pro deo 92. a. simia quando in Tiberim deiceren-  
salvus 174. a. senex difficile tur. 155. a. (48  
capitur 279. a. sirpus pro sceptro a quo usus  
Simois a quibus aliquando epq Siſachbia lex qua 11. a. 343. a.  
tus. 382. a. sistrum in bellis usus 168. a. sistrum  
Simoniadis inuentum 109. a. feli- quid 336. b.  
citas 129. a. quis ac cuius 328. b. silymbrio ubi sponsa coronentur  
Simularum decuria, & simplaris 58. b.  
phalangia partes 350. a. siticines 129. a.  
simpulum qui simpulium. 125. a. sitones ubi & eorum dominium  
Simulacra ethnicorum 212. b. quale 239. a.  
& 213. a. deorum 212. b. apud situla quid 182. a.  
Persus. 123. a. simulachru ha- situli qui dicti 255. a.  
sta affixa 382. σικυαδίων seu σικυαδίων, quid  
Sinciput vadere. 200. a. expilare 245. a.  
288. b. sinerdis quid a fratre perpeſsus  
Sindorum mos sepeliendi 116. a. 171. b.  
sindonibus qui quomodo pro Smilacis hedera conceptus quis  
chartis usi 109. a. sobrinus vicus 82. b. (223. a.  
sine parte esse, duabus literis in- sobrini filiam ducere an licitum  
nuebatur. 255. a. sine pulvere sit 39. a.  
vincere 278. b. sociant Galli, qui & soldani  
si ngulus quo putaretur lenari 42. b.  
246. a. societatis intima mira quadam

iura 42. Romanorum  
Socrus 179. a. 412. a. abſiſti  
leſtius 179. a. dum docu  
natus 233. a. 266. b. ei  
res vnore  
289. a.  
Socrum gene  
pud Roro.  
Sodalitates I  
412. a.  
Sogdianorum  
Solaris annu  
ria  
Soldani, al.  
qui  
Solca purpu  
287. b. f  
Solennia vo  
sacra  
Solidum ineq  
Soli templu  
crum 142. a.  
177. b. f  
yrum 179. a.  
213. a. fo  
& lunae  
382. b.  
Solimanus  
erent  
Solimius inſiſti  
sam aditi  
ejdas non  
123. a. de  
lamentia  
131. a. 13  
157. b. a.

# ALPHABETICVS

ribus hominia 173. b.	iura 42. s. b. & deinc. socios Romani quos putarent 239. a.	aduersus adulteria 176. a. de repudiis 186 b
id Cyro. 86.	socras s. uxorem alteri concessit 41 a. abstinentes 139. b. quo de	Soloni aliquot leges 10 b. 41 a. 76 b. 89. a. 141. a. 197 a. 203 a
esse. 87. a. f.	lectatus 151. a. a. quid precan- dum docuerit 224 b. quando	Soluzioni quos dies praestitu- rentur 342 a
ralius prae- sistit capiti	natus 232 a. à quibus iuratus 266 b. eius vestitus. ac uxo	Somatophylaces Gracis qui 71 b
290. b.	res uno tempore 39 b. 278 a.	Somniorum descriptio 16 b. ra- tio 171. a. vanitas. 172. a. ad
7. a.	289 a.	sepulchra diuinatio 273. a.
262 b	Socrum genere nequaquam a- pud Rom. copulari licuisse 39 a	purgatio 313 b. somnia in tem- plis 320 b
e ab eacuius cultus 58a b	Sodalitates Idcae matris, & alia 41 a.	somno ubi immolaretur 320 b.
à quo uisus	Sogdianorum regia qua 127 b	Somnum fugantia & concilian- tia uina qua 321 a.
101. a.	Solaris annus quis 168 a. sola- ria 234 b	Sontes in Aethiopia quam prae- morem uulgarem puniretur. 123. b.
306. a.	Soldani. al. soldani apud Gallos qui 42 b	Sophocles per quid iuraret. 166 a
qui cur & im deicere- (48	Solea purpurea quarum calcei 287 b. solea quid ibid.	quem poetam uicerit 364 a
à quo uisus 11. a. 343. a	Solennia uota 164 b. solennia sacra 310 b.	Soricum occisus 275 b. & 294 a
168. a. sistrum 336. b.	Solidus integer quis 241 b	Sororum incestus apud quas ge- tes licitus 38. b.
sa coronantur	Solis templum 82 b. quod cisa- crum 142 a. signum militare	Sortes diuinatoria 21 b. conui- uales 300 a
129. a.	177. b. solis imago apud Da- ryum 179. a. diuersae effigies	Sortiendi de ordine dicendi per litteras consuetudo 208 b. in- ter archlesq. de collega & loco. 260. a.
um dominum	213 a. soles duo uisi 311 a. sol & luna qui 325 a. eius honor	Sortitio de loco inter duces in mi- litia 192 b. tribunorum in- iure dicendo 251. a.
182. a.	382 b	Sospita lunonis ades ubi 328. a.
255. a.	Solita uirilis qua, & quomodo fi- erent 312 a	Sossidis uersutia qua, & quomo- do deprehensa ac plexa 112 a.
endi. q. u. quid	Soloni institutum de viro spon- sam adituro 60 a. cur parri- cidas non puniendos statuat	Soter unde quis dictus 70. b.
aire perpestus	123 a. de oratione funebri & lamentationibus institutum	Spado in uite quid 62 b
conceptus quis b. (223. a.	131 a. 133. a. in exilium actus 157. b. annum mensus 168. a.	Spartanorum de classis praefecto institui 4 a. trib. 27. b. vestes mil. 30. b. uxores 39 b. uos in Ooo 4. recens
gre an licitum 39. a.		
ui & soldani		
mira quadam iura		

# INDEX.

*recens natis infantibus* 96.98  
*a. virgines* 100. b. *cœmeteria*  
*116. a. reges mortui* 128. a. b.  
*pugna apparatus* 179. a. *facti-*  
*ones* 180. b. *mulieres sola vi-*  
*ros pariunt* 196. a. *inhospita*  
*litas* 203. b. *regum potestas*  
*238. b. Spartianorum perfidia*  
*268. a. victoria* 381. a.  
*Sparus quibus proprius* 370. a.  
*Spata Galatorum quales ibid.*  
*Species hominum aut animalium*  
*diis tribui vetuit Lycu-*  
*gus* 92. a. *species aliquot lu-*  
*xus* 139. b.  
*Spectaculis & Vestales interfui-*  
*se* 271. b. *spectaculis dediti*  
*Romani* 280. b. & *deinceps*  
*spectaculorum primitiæ* 359. b.  
*Spectare aut cælum aut terram*  
*quæ hostiæ deberent* 215. a.  
*Spectri apparitio* 67. & 230. a.  
*Spei templa Roma quot & ubi*  
*59. a.*  
*Spenticus quid* 595 a.  
*Sphæra ludus quis* 162 b.  
*Sphæristerium quid sit* 146 b.  
*Sphæromachia quid* 162 b.  
*Sphinx quid* 229 b.  
*Sphingis imago* 177 b.  
*Spicas ex segete carpere quis mi-*  
*litibus interdixit* 318 b.  
*Spicea corona alba* 42. a.  
*Spiculus brevibus qui pugnent*  
*375 a.*  
*Spira unde fiant* 296. a.  
*Spirituum illusiones* 230 a.  
*Spithama quid sit* 88. b.  
*Spithamæ quales construere*  
*domos* 305 b.  
*splen quibus deficiat* 90 b. *sple-*  
*ne laborantes* 141 a. *splenem*  
*pecoribus alicubi non esse* 307  
*b. spleni quæ vutribuatur*  
*308 a.*  
*spodii Apollinis ara quam mira*  
*330 a.*  
*spolia opima 21 b. voueri solita*  
*& exolui* 165 a. *spoliis hos-*  
*libus templa vel priuata ades*  
*ornata* 304 a.  
*Sponsa 58. 59 a. 60 a & b. 133. a.*  
*197. a.*  
*sponsalium etymologia* 58 a. *ac-*  
*commoda hora* 56 a. *diri-*  
*mendorum formula* 198 b.  
*sponsiones à diis quibusdā quales*  
*& cur exactæ* 326 b.  
*Sponsus* 58 a. 59 b. 60 b.  
*Sportula salutantium quæ* 302 b.  
*sp. Melii domus, Equimeliu*  
*dicta* 167 a.  
*Spurii cur dicantur* 255 a.  
*Squamosi taneum pîsces quibus*  
*coctis & cur inferrentur* 132 a.  
*Stabilinus quis deus* 384 a.  
*Stadium quid* 89. 162. a.  
*Stagnis qui mortuos ut sepul-*  
*chro immittant* 115 b.  
*Standone an sedendo sententia*  
*dicerent* 209 a.  
*Stanneos nummos qui percusse-*  
*rint* 218 a.  
*Stantes prandere coacti milites*  
*qui* 192 a.  
*Stantes qui epulentur* 297 a.  
*Stasimon quid* 226 b.  
*stata sacrificia quæ* 210 b.  
*statano qui immolarent* 99 a.  
*Statanus quis Deus* 384 b.  
*Sta-*

*Statarii qu*  
*Staley*  
*Statimib*  
*tineat*  
*Statii Kom*  
*Statio castri*  
*rum in*  
*Statina fer*  
*Statini po*  
*aut vic*  
*363 b*  
*Statoni To*  
*Statuarum*  
*riundo ol*  
*Statua A*  
*a. statu*  
*289 b*  
*Statumen*  
*Stella ma*  
*neilia*  
*60 a*  
*Stellatina*  
*bein rec*  
*Stephanop*  
*349 a*  
*Stephoph*  
*Sternutat*  
*faciant*  
*Stefichoro*  
*161 a*  
*Stefichoro*  
*lesulæ*  
*Stichus q*  
*Roma*  
*Stigmata*  
*renunt*  
*Stillicidi*  
*Stipem c*  
*diestlic*

# ALPHABETICVS.

Seatarii qui	372 a	Stipendiaria in Hispania ciui-	
Seator	39, 242 b.	tates	203 a
Statimius quot parasangas con-		Stipendia magistris tributa	106
tineat	89 a	a-militibus	208 a, & 374
Statii Roma qui fere dicti	160.	Stipes olim quales	242 a
Statio castrensis 18 a, tribuno-		Stipis in populum spargende mos	
rum in castris	358 a.	quis	95 b
Statina feria	258 a	stipite perforari à summo ad i-	
Statius poeta quibus in ludis		num, noxiarum poena	125, b.
aut vicerit, aut victus sit		stipite qui hostias mactarent	
	363 b	Stoa quid	167 (225 b.
Statoris Iouis templū ubi	346 b	Stoici	ibid.
Statuarii celebres qui	215 a	Stola longa	288 a
Statuarum diuersis in locis mul-		Stolones qui dicti	12 b
tudo olim quanta	213 b.	Strabones unde quidam egno-	
Statuta Augusti theatralia	282	minati	13 a
a. statuta aliquot de vestitu		Stragula quid sit	156 a. b.
	289 b	Stratagem quae regio diuisa	104 b
Statumen quid	68 b	Stratonis discipulus quis rex fu-	
Stella marina vulpino sangui-		erit	52
ne illius, ad quid magi vsi		Strenia sacellum ubi	83 b
	60 a	Strictis vestibus uti, Germanis	
Stellatina tribus quando in vr-		quid signet	291 b
bem recepta	26 a	Strigosem equum habentis	
Stephanophori Gracis qui	66 a	multa	73 b
	349 a	Strobilus quid	101 b
Stephephori qu.	283 a	Strophium quid vestis fuerit	287 b
Sternutamenta quid augurii		Strupi quid	311 b
faciant	102 a	Struthiocameli penni qui mili-	
Stesichorius in taxillis quid		litia vsi	32. a.
	161 a	Studia puerorum 6 a, & deinc.	
Stesichoro infanti qua auis qua-		post cōuinium 300 b, & deinc.	
le tulerit augurium	273 b	erga equos	165, 353 a. b
Stichus quales seu quorum olim		Stultis ubi diiudicaret olim sen-	
Roma nomen	160 b	tentias sapientum	208 b
Stigmata foeminis cur inura-		Stuprator Vestalium quomodo	
rentur à viris	77 a	puniretur	271 b
Stillicidiorum lex qua	340 a	Stygia Proserpina qua	327 b
Stipem cogere quibus per quos		Stygis in Arcadia qualis aqua	
dies liceret	360 a		267 b



# INDEX

- Sua qualiacunque sint, proferre honestius esse quam aliena 364. a.
- Suadela quibus potissimum praesert 56 b.
- Sualiteribus qua 27. a.
- Suaniatio uxoris coram filia, quem senatus mouerit 29. b.
- Subcollari honoris causa 48 a.
- Subditi pontifici qui 95 b.
- Subitaria legiones qua 180. a.
- Sublicii pontis cura cui olim Roma incumbere 64 a.
- Subscriptores qui essent 125. b.
- Subsellia in theatris discreta 281. a.
- Substitutio pontifici qui fieret subucula qualis vestis 284. b.
- Subulcu omnibus ubi templa ingredi vetitum 222 a.
- Suburravia 83 a.
- Suburrana tribus quando & a quo instituta 25. b.
- Succedendi ius inter matrem & filiam qua lex non admittat 343. b.
- Successio regni apud Aethiopes quam insolita 341. b.
- Successus magnos ex magna calamitas qui olim adepti 110 a.
- Succassanus ager cui vico nomen dederit 83 a.
- Sudorem militarem quam probare Cyrus 31. b.
- Sus federibus & sponsalibus adhibetur 142 a. suos quibus vel accepti vel iniussu 141 b.
- Suetonii locus discussus 1. b. & deinde eiusdem laque 2 b.
- Suui quomodo capillum gerant 291. b.
- Suillum pecus immolandi initium Rome fuit 141. a.
- Sufes vel Suffes Carthaginenses 117. b. 238. a.
- Suffecti tribuni qui 357 b.
- Suffibulum qualis & quarum vestis 271. a.
- Suffimine quo populus olim creatus purgari 132. a.
- Suffisio quid expiationis esset 132. a.
- Sufficere victimam qui soliti 225. a.
- Suffragandi rationes quam diuersae 181. a. b. suffragandi ius 207. b.
- Suffragatoribus cur aliquando nummi decreti. 184. b.
- Suffragia in iudicio equalia pro reo faciunt 125. b. suffragia plebis. 182 & 183. a. b. suffragii latio a quo daretur. 201. b. & 202. a. suffragandi mos 208. a. (141. b.)
- Suibus qui semper abstinere 13. a.
- Suillorum familia unde sic dicta 13. a.
- Suillum pecus primum omnium sacrificiis adhibitum 141. a.
- Sulfur cur lustrationibus adhiberi solitum 312. b.
- Sulfuris in sacris usus qui 353 b.
- Sulpicii tribuni plebis. lex. 11. a.
- Seruus ob proditum dominum plexus. 152. a. quam leui de causa uxorem repudiari 196 b. qua de causa sacerdotio privatus 348. a.
- Suma-

# ALPHABETICVS.

**S**umma quis, & qua illi con-  
 trua addita 272. b.  
 Summenium (rectius summæ-  
 nium) quid 229. b.  
 sumptuaria leges 140. a.  
 supellex quid, 28. a. b.  
 superbo Tarquinio quid ominis  
 vultures attulerint. 273. a.  
 supercilium 85. b.  
 Superorum ara & hostia. 112. b.  
 Superstitis quomodo una litera  
 notarentur & qua 124. a.  
 superflitiones inter ethnicos 382. b.  
 superuacanea aures que. 273. b.  
 Supparo que naues pro insigni  
 soleant vti 179. a. in fi.  
 Supplicationes apud Græcos 311.  
 b. & deinceps obfuitiles causas  
 decreto ibid quando. cur &  
 quomodo fierent. ibid.  
 supplicia noxiarum quam diuer-  
 sa 111. a. & deinceps de regibus  
 sumpta 122. a. unde dicta i-  
 bid. in Ægypto 123. b. postero-  
 rum Rom. 125. b.  
 Supplicum gestus. 86. a.  
 Supremum Salus & Vale 132. a.  
 surarum cognomen unde 13. a.  
 Suras cur Romani inermes in  
 præliis seruarent 372. a.  
 susa quorum ætærium ac regia  
 55. b. 127. b.  
 Sutor ultra crepidas, quid 278. b.  
 Sutrini quod sus ciuitatis 202.  
 a. sutrinorum dea 327. a.  
 sybaris quorum olim regia 127. a.  
 Sybaritana aqua potus quales  
 faciat capillos 391. a.  
 Sybaritarum illecebra 300. a.  
 sycophanta, nomen quam pro-

brosum 245. b.  
 Syginnorum virgines 40. b.  
 Syllæ trophaum 36. b. in annulo  
 signum. 87. b. quid ei Roma  
 obuenerit. 114. b. quid sulphuris  
 seru fecerit. 159. a. qua usus  
 reffera. 179. b. quos ciuitate  
 donarit. 201. a. b. quos creatis  
 senatores. 206. b. dictaturam  
 arripuit. 239. b. sylæ serpens  
 27. b. quid sue felicitati de-  
 sit. 344. b. quam suam ipsius  
 legem infrægerit. 352. b.  
 syllarum appellatio unde. 15. a.  
 sylua in mare rubro 265. b.  
 sylvanus deus 96. a. 141. 165. b.  
 syluii qui reges dicti 4. a.  
 Synagga 350. b.  
 συναγωγὴν qui dicti. 42.  
 Syndorum sepultura 116. a.  
 syngrapha quid. 108. b.  
 Synthesibus qui vterentur 291. a.  
 syracusane delicia 301. a. syra-  
 cusanis Hercules quàm cha-  
 rus 77. a. natura quales 214. in  
 quorū fuerit clientela 303. b.  
 Syri quàm coluerint fortunam  
 21. b. eorum regum cultus. 47.  
 b. natura quales 214. a. iam  
 masculi iā femine tributum  
 dant 204. b. eorum deus 316. a.  
 syriorum diademata 47. b.  
 Syrmo quorum vestis 287. b.  
 symma quid 262. b.  
 Syssitia quid 297. a.

## T

**T** Litera quid tribuni pleb.  
 vellent. 6. b. numerum  
 significat 23. a. T seu A senten-  
 tiis ferendis 123. a.

T. a.

# INDEX

<i>Tabella in triumphis quales pra-</i>	<i>Tansali aqua quam sis Indis re-</i>
<i>ferrentur</i> 310 b	<i>ligiosa</i> 253 a
<i>Tabellaria lex</i> 182 a	<i>Tantum &amp; quantum</i> 338 a
<i>Tabellarii publici à quo qua de</i>	<i>Taprobanis nulli serui</i> 158. a.
<i>causa instituitur</i> 204 b	<i>(46 a Tapyrae mutuare quando vo-</i>
<i>Tabellariorum nomina diuersa</i>	<i>lunt uxores</i> 41 a
<i>Tabernaculorū castrēsiū ma-</i>	<i>Tarantati qui</i> 81 a
<i>teria</i> 18 b, <i>tabernacula sua</i>	<i>Tarantula quid</i> ibid.
<i>militēs abiturī incēdunt</i> 18 b	<i>Taras cuius filius &amp; quorum</i>
<i>Tabula publica in templo serua-</i>	<i>nammis incussus</i> 218 a
<i>bantur</i> 56 a. <i>tabella cerea</i>	<i>Tarentinorum praesul &amp; sum-</i>
108 b. <i>sententiam tabellis</i>	<i>mus patronus</i> 148 b, <i>Taren-</i>
<i>ferre</i> 124 a. <i>tabula duodecim</i>	<i>rini molles</i> 214 b, <i>Tarentina</i>
339 b	<i>moneta</i> 218 a
<i>Tacita senatus consulta</i> 209 b	<i>Tarentum quorum philosopho-</i>
<i>Tacitus Caesar mensi nomen in-</i>	<i>rum mater</i> 50 a, <i>locus in vrbe</i>
<i>diis</i> 107 a, <i>pro dominis edixit</i>	<i>Roma</i> 309 a
159 b	<i>Tarpeia rupes</i> 121 b, <i>Tarpeius</i>
<i>Taciturnitas in sacris</i> 222 a	<i>mons</i> 344 a
<i>Tapocos quid sit Græcis</i> 109	<i>Tarquinii Prisci sceperum</i> 48 b
<i>Tanarui quem deum precipue</i>	<i>Tarq. Superbifactum</i> 111 b pro-
<i>coluerint</i> 326 b	<i>digium</i> 148 a, <i>Tarquiniorum</i>
<i>Tagus celebre flumen</i> 174 a	<i>ager</i> 166 b, <i>Tarquinii ciuitas</i>
<i>Talchearum in elocandis filia-</i>	<i>173 b Tarquin. Prisci auguri-</i>
<i>bis consuetudo</i> 40 b	<i>rium</i> 273 a
<i>Talentum</i> 242 a, 242 b, 243 a	<i>Tauri quidam unde cognomina-</i>
<i>Talionis lex rigida</i> 342 b, <i>talio</i>	<i>ti.</i>
<i>qua in relicæ</i> 343 a	<i>Tauri cum regibus vini sepulc-</i>
<i>Talorum ludus</i> 161 a, 162 b	<i>43 a. cui dea sacer taurus</i> 141
<i>Talparum fibra quales</i> 308 a	<i>2. cui immoletur</i> 142 b. <i>eius</i>
<i>Tampbiliana cuius domus Ro-</i>	<i>caro in salubris</i> 160 b
<i>ma dicta</i> 346 b	<i>Taurii ludi qui</i> ibid. a
<i>Tanacra vrbs</i> 319 b	<i>Tauri in porta unde dicta</i> 219 b
<i>Tanaro Laconia inferni ostia</i>	<i>Taxilia quorum regia</i> 127 b
130 b	<i>Taxiles qui reges vocati</i> 4 b.
<i>Tanaquilis lana, colus &amp; fu-</i>	<i>Taxillorum ludus qualis</i> 161 a
<i>sum</i> 198 a. <i>solertia</i> 220 b ca-	<i>Taxillorum impudentia in vir-</i>
<i>sitas</i> 58 a, 255 b	<i>gines</i> 40 a. <i>in condendis cada-</i>
<i>Tangere flamines qua vetaren-</i>	<i>ueribus humanis mos</i> 155 a
<i>sur</i> 348 b	<i>Teda ligni sudor quam efficax</i>
	114 b

114 b  
*regatum* (s)  
*cedam*  
*ria*  
*Telephus* E  
*Telia* Gra  
*Tellur* i  
*tio* 166. a  
*Temenid*  
*221 a*  
*Tementia*  
*300. b*  
*Tempegati*  
*lari*  
*Templa in*  
*bua dica*  
*a, sine* 2  
*223. ele*  
*incep*  
*stibila* 32  
*Tempus* a  
*nis* 180.  
*ius quor*  
*hora* 23  
*idonea*  
*numere*  
*& cæne*  
*Temulenti*  
*gandos*  
*quid del*  
*Timentica*  
*211. a*  
*Timidia* m  
*pulchrit*  
*Timentorum*  
*77. a. in*  
*Tenediorum*  
*Timis temp*  
*sne* 33

# ALPHABETICVS

- 114.b  
 tegatur *superbia* 192.b, de *La-*  
*cedamonis insperata victo-*  
*ria* 193.b  
*Telephus Herculis filius exposi-*  
*tus* 110.b  
*Telia Gracis quid* 297.a  
*Telluris templum* 83. a, *inuoca-*  
*tio* 166.a, *cultus* 382.b  
*Temenitida cuius oppidi porta*  
 221.a  
*Tementia summa exempla*  
 300.b  
*Tempegati quid solitum immo-*  
*lari* 142.a  
*Templa in castris* 18.b, *auguri-*  
*bus dicata* 42.b, 262. & 293.  
 a, *sine testo* 92.a, *ubi nulla*  
 223. *clarissima* 318. b, & *de-*  
*inceps*, *inuentu quod impos-*  
*sibile* 322.a, *publica* 351.b  
*Tempus apparande expedition-*  
*is* 180. 2. *conuocandi sena-*  
*tus quod* 207. b, *temporales*  
*hora* 234. a, *tēpora sacrificiis*  
*idonea* 224. a, *Graci unde*  
*numerent* 260.b, *prandendi*  
 & *cenandi* 299.a  
*Temulentos duplici pœna casti-*  
*gandos censebas Pistorius si-*  
*quid deliquissent* 137.b  
*Tenebrica cuius urbis porta*  
 221.a  
*Tenedia mulieres quāam olim*  
*pulchritudine nobiles* 263.a  
*Tenediorum in Achillem odium*  
 77.a, *in adulteros lex* 176.a  
*Tenediorum deus* 316.a  
*Tenis templum quibus adire ne-*  
*fas* 333.b, *Tenes deus qui*  
 326.a  
*Teopcon quid Graci vocens*  
 109.a  
*Ter aduersus patronum peccans*  
*libertus apud Massilienses*  
*renocabatur in seruitutem*,  
*quarto peccans liber abibat*  
 159.a, *ter sex in iactu saxillo-*  
*rum quanta victoria* 161.b,  
*ter solum in vita lauare, ubi*  
*statutum* 235. b, *ter Olym-*  
*pia vincentius quantis olim*  
*fueris honor* 261.b  
*Terentii locus quidam elucidat-*  
*us* 10.b  
*Terentina tribus incerta origi-*  
*nis* 26.a  
*Terminalia festa qua* 29.a  
*Termini sacrum*, & *templum*  
 91.b, 92, 344.b  
*Terra sacrum* 92. b, *uotum ab*  
*Artaxerxe oblatum* 163.a  
*simulachrum* 231.a, b, 291.b  
*terra velut matri corpus ex-*  
*anime reddendum fuisse* 353.a  
*Terra motus* 314. *malipranun-*  
*cius quomodo expiandus* :  
 & *an deus quis ei præs-*  
 314.b  
*Tessera frumentaria* 95. b, *luso-*  
*ria* 161.a, *militares* 178. a, &  
 179. b, *tessera alia atque alia*  
*significatio ibid.* 180.a, *tesse-*  
*ram in castris unde alii & a-*  
*lii petere* 358.a  
*Testiculis aliquando suspensua*  
*qua de causa quia* 176.b  
*Testamentorum genera quot*  
 184. a, *testamentum miliza-*  
*re ibid.* *testamenta quibus*  
 cuso.



# INDEX

- Zethermar*  
*rudo.*  
*Thermopylae*  
*Theriacal*  
*Thebanus*  
ss.b.*The*  
*Thesaur*  
*Thesus* 6.b  
privilegi  
*Thetis*  
*Themistocles*  
*Thessalus*  
*Thessalonica*  
4.b.in fa  
quarop  
*Thetes* qui  
*Thoridius*  
*Theutates*  
*Theutonice*  
viansur  
*Thentius* q  
*Thyas* enim  
*Thiasme*  
*Thimoleon*  
*Thimotheus*  
*Thores* e  
*Amafis*  
*Thracia* i  
Romanie  
*Thracum* n  
mulieres  
xorum n  
41.a.in C  
gaudent  
dolenti m  
vos institi  
numere  
b.mortu

# ALPHABETICVS

<i>Thermarum cura</i> 186. b. multi- tudo. 235. a	<i>eorum nullus in funeribus lu- ctus.</i> 133. b. <i>eorum deus quis</i> 326. a
<i>Thermopyla</i> 380. b.	326. a
<i>Theryclia quid</i> 136. b	<i>Thrasymbuli milesi vastrum ac</i> <i>tyrannicum consilium</i> 111. b
<i>Thefauri diuerforum populorū</i> 55. b. <i>Thefauri locus.</i> 121. b	<i>Thucydides cuius fuerit progenē</i> ei 27. 2
<i>Theſeus conſura qua</i> 284. b.	<i>Thure &amp; Libis magis gaudet Iu- piter quam hecatombis.</i> 166. b
<i>Theſeus 6. b. eius ſepulchrū quod</i> <i>privilegium habuerit.</i> 160. a	<i>thus tributū nomine datum</i> 243. a
<i>Theſmophora quid ſonet.</i> 266. a	<i>Thuriorum deus.</i> 27. a. <i>lex de</i> <i>matrimonio</i> 264. a. <i>cui ven-</i> <i>to vota perſoluerint.</i> <i>ibid.</i>
<i>Theſmotheta. Athenis</i> 153. a	<i>Thufci vicis appellatio unde.</i> 82. a
<i>Theſpienſium ordines.</i> 284. a	<i>Thufcorum origo, &amp; etymologia</i> 173. a. <i>Thufcorum ciuitates</i> <i>excellentes</i> 173. b
<i>Therapius deus</i> 326. b	<i>Thufculanus quū de ſua ipſius</i> <i>patria urbe triumpharit.</i> 330. a
<i>Theſproſſus ager ubi ſit</i> 51. a	<i>Thya cuius modi feſtum</i> 322. a
<i>Theſſala fides quid</i> 268. a	<i>Thybis. menſis</i> 169. b
<i>Theſſalorum regum cognomen</i> 4. b. <i>in factione diuiſi.</i> 180. b	<i>Thymele quid.</i> 135. a. <i>Thymelice</i> <i>qui</i> <i>ibid.</i>
<i>qua re præſent</i> 215. b	<i>Tbymocrefia Gallis quid</i> 271. b
<i>Thetes qui diſſi</i> 160. b.	<i>Thymuchi maſſilienſibus.</i> 206.
<i>Theridi pedes argentei</i> 85. b	<i>Thymnos diſ immolari.</i> 142.
<i>Theutates quis deus.</i> 327. 385. b	<i>Thyoſci Græcis qui</i> 173. a
<i>Theutones quibus modi galeis</i> <i>utantur</i> 32. b	<i>Thyra quid</i> 306. a
<i>Theutus quorum deus</i> 336. a	<i>Tiara quale regum diadema</i> 47.
<i>Thyas cuius nomen</i> 66. a	<i>Tibareni qui &amp; ubi</i> 98. b
<i>Thiatia menſis</i> 169. b.	<i>Tiberii Imp. lex de ſcœnore.</i> 11. a
<i>Timoleon ſyracus quū.</i> 209. b	<i>Tib. Græchus quomodo occi- ſus.</i> 28. a. <i>Tiberis præceptor</i> <i>100. a. quid contra luxum ten- tarit.</i> 120. a. <i>ſin legem cauſi- lacio.</i> 159. b. <i>ſtatua aſyli vice</i> <i>160. a. ius aſyli reſtitutum</i> <i>ibidem &amp; b. Tiber. Ca- ſar an merſis nomen indide- rit</i>
<i>Thoraces equorum.</i> 372. a. <i>regis</i> <i>Amafis</i> <i>ibid.</i>	
<i>Thracia in quot prouincias à</i> <i>Romanis partita</i> 104. b	
<i>Thracum militaris color.</i> 31. a	
<i>mulieres uti nubant.</i> 39. a. <i>u-</i> <i>xorum multitudine gaudent</i> <i>41. a. in Orpheum amor</i> 77. a <i>gaudent recens natis, con-</i> <i>dolent mortuis.</i> 96. a. <i>ut pue-</i> <i>ros inſtituāt.</i> 97. a. <i>Thracum</i> <i>numerus.</i> 101. a. <i>ſapientes.</i> 115 <i>b. mortuos ut efferant.</i> 229. a	

# I N D E X

- tit* 169. b. quam oderit. Gra-  
*cismum* 211. a. quam graues  
 habuerit delatores 237. a. quā  
 neper se iuraretur, restiterit  
 367. a  
*Tibia* in quorum funere vsur-  
 pari solita. 129. a. *tibia* Phry-  
 gia. 1778. a. *tibiarum* genera  
 diuersa 178. a. b. *tibia* sacro-  
 rum 222. b  
*Tibicines* quomodo viperarum  
 moribus medeantur 80. b  
 & deinceps quomodo aliquando  
 Roma expulsi, & eo reducti  
 154. b. *tibicinum* festus dies  
 quis. 154. b. militia quando  
 cauerent. 174. b.  
*Tibiri* in bello vsi qui 178. quam  
 parce, & quando tantum  
 ludi viderentur ibid. *tibiu*  
 qui praesent. 219. a. solis qui  
 quando viderentur 259. b  
*Tibulinus* deus quis 328. a  
*Tibure* fuisse ararium pop. Ro-  
 mani, & cur 55. a. in suo.  
*Tiburtes* quo iure ciuitatem  
 adepti 402. a  
*Tigranes* quorum regum cog-  
 nomen. 5. a. quot fuerint  
 ibid. quomodo suum diadema  
 ante pedes Pompeii proiecerit.  
 47. a. *Tigranis* insolentia 333. a  
*Tigribus* in triumpho qui ve-  
 stes 332. b  
*Tigrides* in triumpho quis eule-  
 ria 331. a  
*Tilia* frondibus quid ominentur  
 275. a  
*Timen* quid dixerit quid. 272. b

Timore à somno, quid porten-  
 dat 172. a  
*Timoleontis* dies natalis, quibus  
 & festa & fausta 233. a  
*Timolus* seu *Tmolus* quos &  
 quales ex se fontes emittat  
 374. a  
*Timonium* Alexandria 127. b  
*Timor* deus quis. 21. a. timoris  
 templum extra urbem. 57. b. su-  
 cellum. 379. b  
*Timotheus* ex fortunato quam  
 infortunatus 21. a. *Timothei*  
 iudicium in decendo mos quis  
 97. b. quo cantu Alexandri  
 veluti furentem ad artem  
 concitare solebat 178. a  
*Tinnitu* aurium quid prae-  
 tiasur 87. a  
*Tinninabula* & *tympana* mi-  
 litia qui vsurpent 177. b  
*Tyrraeum* poetam cur Spartani,  
 alioqui inhospitales, ciuitate  
 donarint. 303. b  
*ti* rē rēdi quid quibus sit deus. 327  
 a. *Titan* quis dies cui dictus  
 233. a  
*Ticia* qua 43. a  
*Titiensis* tribus quo alio nomine,  
 & unde dicta 25. b  
*Titis* sodales unde dicti 43. a  
*Tituli* unde dicti 255. a  
*Titus* unde dictus ibid.  
*Tityri* in quibus ludu reprae-  
 sententur 363. a  
*Tizys* unde genitus 17. b  
*Toga* Gabina 2. b. quorum ve-  
 stis. 285. a. quando sumere-  
 tur ab adolescentibus ibid.  
 102. a

togam  
 286. b  
 Togati  
 207. a  
 Tolgus  
 Temyrus  
 & Per  
 Toparchi  
 Topiarii  
 170. a  
 Tonando  
 cuius fac  
 Tonderi  
 pana-  
 mos qu  
 a. tond  
 ubi &  
 peculi  
 Tonitru  
 Tormen  
 126. a.  
 destina  
 exemp  
 Torquari  
 Torquib  
 exteri  
 Tortus  
 ciuitas  
 Tot. qui  
 169. b  
 Trabes  
 286. b  
 su.  
 Trabin  
 concre  
 Traduce  
 Tragelin  
 mensis  
 Tragico

# ALPHABETICVS.

- togarum diuersitas ibid. & 280.b  
 286.b. Tragædi præmium quod. 364. a  
 Togati serui Heliogabalo dicti se- Tragædiam primus quis dederit  
 natores per contemptum- ibid.  
 107. a Tragædorum in signe. 359. b. tra-  
 Tolæus cuius regia 116. b gædorum certamen 364. a  
 Tomyris quanta strage Cyrum 364. a  
 & Persas occiderit 380. b Traiani magnificentia 100. b  
 Toparchiis qua regio diuisa 104. quas regiones in provincias  
 Topiarii qui & unde dicti redegerit. 104. b. ex Hispano  
 170. a Imperator. 103. a. Traiani a-  
 Tonando, quid ridiculi Thra- pophthegma. 241. a. qua in  
 ces facere solerent 272. b domo manib. Alexandri M.  
 Tonderi apud Indos maxima parentari. 310. b. modestia,  
 pœna. 124. a. tondendi capilli laus & prudentia. 378. b  
 mos quando introductus. 290. Tralliani quam leuem in homi-  
 a, tondendi in luctu mos ibid. cidas quosdam pœnam statu-  
 ubi & mulieribus & viris erint 124. a  
 peculiare 290. b tralliensum sacerdotum honor  
 Tonitrua 272. b quantus 66. b  
 Tormenta inaudita noxiorum Tranquilli locus. 162. b. vide se-  
 126. a. tormetorum in morte præ Suetonii locus.  
 destinatos horribilia aliquot Transfugarum pœna 73. b. trās  
 exempla ibid. fuge qui tractarentur aut in  
 Torquati cognomen unde. 13. b acie vocarentur 123. b  
 Torquibus quib. Romani, quib. Transitorium forum quod 71. b  
 exteri donarentur. 228. a Transuersionis mos 155. a  
 Tortus aut uinctus, an unquā Trapeza quid 29. b. trāzazas  
 ciuitatē adipiscerentur. 201. b qua Græcis loca dicta 152. b  
 Tot, quis Aegyptiis sit mensis Trapezophora quid 29. b  
 169. b Trapezuntius quid monstri in  
 Trabea quam fueris diuersa mari viderit 134. a  
 286. b. Trabea quorum ve- Trapodices qui dicti 27. b  
 stis. 118. b. 286. b Trausorum mos in condolendo  
 Trabs in monte cum lapidibus natu & conlatando moriens  
 concreta 265. a 96. a.  
 Traduces quid 68. b Trecentos ex ordine equestri in-  
 Tragelimus, cuius apud quos sit dices senatoribus quis adie-  
 mensis nomen 169. b cerit, quis ademerit 250. b  
 Tragica scena, quomodo fieret trecentos leones qui publice  
 exhibuerit. 362. b



# INDEX.

- Trenalis** minerva simulachrum 213. a  
**quale** 213. a  
**Tresuiri** inter sacerdotes adsciti 151. b. **tresliberos** habentis, **privilegium** 195. a  
**Tresuiri** quali canus seu ululatu **prælium** ineant. 181. b  
**Triarii** qui. 70. 191. b. 256. a  
**quos** sequantur, & **quales** suos 191. b. **ad triarios** rem redisse 279. b  
**Trias** cuius **urbis** porta. 221. a  
**Triatrus** 93. b. 155. a  
**Triballi** quomodo **copias** suas **dis** uidere soleant. 192. a  
**Tribubus** singulis **augures** præfectos fuisse 292. a  
**Tribunal** apud **Bithinios** ubi **status** solitum 123. a  
**Tribunatus** militari qui **admit** terentur. 59. a. **tribunatus** plebis quomodo **auctus**, & **ap** a **tribus** appetitus 250. a  
**Tribuni** **ararii**. 97. a. & 250. b  
**tribuni** **comitiati**. 184. b. **tribuni** **militares** quos **simul** **fu** erunt. 200. **tribuni** **militum** quam **habere** **potestatem**, & **unde** **crearentur**. 357. 358. & **deinceps**.  
**Tribuni** **pleb.** **quando** **primum** **creati**. 5. b. **quando** **senatores** **effecti**. 6. b. **initio** **quor.** 249. a  
**qui** **militati**. 250. a. **quando** **consulari** **potestate** **creati**, & **quor** **ibid.** b. **aduersum** **quos** **nihil** **posset**. 251. a. **quomodo** **castigare** **ntur** 380. a  
**Tribuni** **plebis** **imperium** **extra** **urbem** 6. a. **officium** 95.  
**Tribuni** **qui** **dicti**. 8. a. **tribuni** **singularum** **legionum** **quos** 357. b  
**Tribunitia** **potestas** **in** **solens**, & **à** **Sylla** **comminuta** 249. b  
**grata** **Casari** **bus** **quibus** **dans** 250. a. **honore** **eius** **quantus** 380. a.  
**Tribuno** **plebis** **quam** **diu** **abesse** **urbe** **liceret**. 6. a. **in** **tracuriam** **frequenti** **senatu** **adesse** **illicitu** 6. b. **tribuno** **plebis** **quan** **do** & **ubi** **licet** **ores** **concessi**. 45. a  
**Tribunorum** **militarium** **gene** **ra**. 357. b. **officia**. 30. a. 357. & **deinceps**.  
**Tribunorum** **pleb.** **autoritas**. 5. b  
**deinceps**. **an** **ulla** **contra** **dictato** **rem** **potestas**. 6. a. **tribunorum** **pleb.** & **adilium** **potestas** **in** **cē** **sores**. 146. b. **tribunorum** **pl.** **potestas** **initio** **qua** & **ultra** **quor** **passus** **extra** **urbem** **non** **esset** 250. a  
**Tribunum** **pl.** **neminem** **patre** **superstite** **esse** **posse**. 6. b  
**Tribunus** **militaris** **cui** **imme** **diato** **subsit**. 6. a. **tribunus** **pl.** **quomodo** & **à** **quibus** **corrige** **retur**. 249. b  
**Tribus** **qua** **olim** **dicta** 8. a. **in** **quor** **curias** **diuisa**. 25. b. **Ro** **mana** **quor** **ibid.** **urbana** **id.** **Latini** **pop.** xxxv. **ib.** **qua** **Au** **gusto** **addicta** 26. a. **Athenien** **ses**. 27. a. **Thuriorum**, **ib.** **He** **berorum**. 27. b. **Indorum**. **ib.**  
**Tribus** **mensib.** **qui** **annum** **ma** **tiantur**. 167. b

Tribu-

Tributa com  
Tributum (e  
mista fieri  
Tributo dan  
raris  
Tricennalia  
Tricepso Ro  
Trichalca  
Tricliniorum  
qui in stru  
Tridentem q  
cuius  
Trionnales  
Triens quid  
cur olim in  
trienti qu  
à quib. pr  
Trigemina  
mina dea  
Trigilla po  
Triginta in  
ti 152. b  
dictioni pr  
ta annora  
triginta a  
b. in fin.  
Trigon quic  
Trigona po  
a  
Trimundino  
376. b  
Triobolus  
Triorchoc  
spica, &  
Tripatina  
Triorchu  
Triphili  
qualis  
Triplex lun  
triplex a

# ALPHABETICVS

<b>Tributa comitia</b> qua	184.a	<b>quid velis</b>	71.b
<b>Tributum seu vicatim</b> qua co-		<b>Tripodes quid</b>	29.b
<b>mitia fieri solita</b>	ibid.	<b>Tripudium autum</b> 49. a,	
<b>Tributo dando quis Romam libe-</b>		<b>rudium qualia fiant auspicia</b>	
<b>rarit</b>	145.a		274.b
<b>Tricennalia vota</b>	163.a	<b>Trismegisti laus</b> 67. a,	<b>quibus</b>
<b>Triceps Roma quid</b>	346.b	<b>leges tulerit</b>	338.a
<b>Trichalca</b>	242 a	<b>Tritaea cuius regionis urbs</b>	137.
<b>Tricliniorum millia xxij uno die</b>		<b>Triticum optimum quod</b>	295.b
<b>quis instructa habuerit</b>	334.a	<b>Tristonis cuiusdam seu hominis</b>	
<b>Tridentem qui nummis suis in-</b>		<b>marini apparitio</b>	134.b
<b>cuiusant</b>	218.b	<b>Triuertex Brutii quid</b>	345.a
<b>Triennales ludi qui</b>	262.b	<b>Triumphalis porta</b> 220.b,	<b>trium-</b>
<b>Triens quid</b> 2. a, in os sepeliendi		<b>phalis statua</b>	229.a
<b>cur olim ingeri solitus</b>	130.a	<b>Triumphalium virorum primi-</b>	
<b>trienti qua signo incussa</b>	213.b	<b>legia</b>	ibid.b
<b>à quib. pro deo cultus</b>	243.b	<b>Triumphandi leges</b> 35. a, & de-	
<b>Trigemina porta</b> 220. b.		<b>inceps, causa exiles abrogata</b>	
<b>Trigemina dea</b>	327.b	<b>35. a, quibus in locis tractata</b>	
<b>Trigillia porta qua</b>	220.b	<b>solita</b>	329.a,b
<b>Triginta iudices Aegyptiis crea-</b>		<b>Triumphantes vestram ire pedi-</b>	
<b>ti</b> 152. b,		<b>bus, an vehi consueverint</b>	
<b>triginta dies expeditioni praestituti</b> 180. a,			36.a
<b>triginta annorum castitas</b>	270.a	<b>Triumphantes aliquos insolentes</b>	
<b>triginta dies ludu impensi</b> 362.			33.b
<b>b, in fin.</b>		<b>Triumphansi ipsi proxime prala-</b>	
<b>Trigon quid loci sit</b>	184.a	<b>tiem quid</b> 131. b. quis coronam	
<b>Trigona porta unde dicta</b>	219.	<b>supra caput sustenaret</b> 333. a,	
<b>a</b>		<b>senatus quid exhibere solitus</b>	
<b>Trinundino leges ferri, quid</b>			334.a
	376.b	<b>Triumphantis equis qui vehe-</b>	
<b>Triobolus</b>	242. a	<b>rentur</b> 294. b, triumphantis	
<b>Triorchos cuiusmodi praebeat au-</b>		<b>ornatus qui</b>	332.a
<b>spicia, &amp; quid sit</b>	273. b	<b>Triumphare de ciue Romano</b>	
<b>Tripatina antiquorum</b>	296.b	<b>quando primum &amp; cui per-</b>	
<b>Triorchus quid</b>	13.b	<b>missum</b> 36. a. triumphare pro-	
<b>Triphili Iouis columna aurea</b>		<b>consules quomodo &amp; an po-</b>	
<b>qualis</b>	321.b	<b>tuerint</b>	103.b
<b>Triplex lunoni sacrum</b>	328.a	<b>Triumphus quanti olim habitus</b>	
<b>triplex apud marcialem forum</b>			

# I N D E X

34. b. quam exili causa indu-  
ctus 35. a. quibus etsi meritis  
cur negatus ibid. b. aliquan-  
do à populo non senatu decre-  
tus 32. b. per qua facta impe-  
tetur 32. 9. a. à quibus recu-  
satus 317. b. 336. a
- Triumphiprærogativa 311. b, ce-  
remonia ac pompa 330. a. b
- Triumphus Græcorum 39. a. Ro-  
manorum 330. a
- Triumvirorum diuersitas 159  
b. triumuiui capitales ibid.  
quomodo ius dare soliti 151. a
- Troas in quot principatus diui-  
sa 140. b
- Troglitorum porta, ubi 221. a
- Trogloditarum abominandus in  
elocandis virginibus mos 40.  
b. pernicitas 89. b. quam ridi-  
cule mortuos sepelire soliti 115.  
b. quid vulgo bibant 137. a
- Treiam quid saltationis Suetonius  
vocat 361. a
- Troianorum insigne, aquila 177.  
quod in clypeo 369. b
- Tormentina tribus quando in  
urbem recepta 26. a
- Trophæum quid, quam diuer-  
sum quibus quo loco statutum  
36. a. trophæum Fabii ad Rho-  
danum, ibid. qui reges,  
etsi meriti, non ponant  
37. a
- Trophoniæ templum ac oraculum  
320. b. Trophonii antrum  
egressi, quales semper essent  
321. a
- Trossuli qui dicti 387. b
- Trulla quid sit 136. a. & de inc.
- Tryphon, cuius regis cognomen  
5. a
- Tuba in funere adhibita 126. a  
qualis, à quo inuenta, quomo-  
do fieri solita, quare quibus-  
dam inhibita 178. a. & b
- Tubarum lustratio 127. a. 313. b  
tubarum quid indicaret can-  
tus 178. a
- Tuberoqua suppellectilis appella-  
tione comprehendat 29. a
- Tuberorum laus à frugalitate &  
modestia 139. a
- Tubulustrium quid 93. b. tubu-  
lustria 313. b
- Tuditanorum cognomensiū vn-  
de 13. b
- Tudites quid sint ibid.
- Tuisson quorum deus 326. a
- Tullia in patrem flagitium quan-  
tum 61. b
- Tullianum quid loci fuerit 122. a
- Tullii hostiliis turma 25. a
- Tullii unde Romam translata  
255. a
- Tulliolo (credat qui vult) corpus  
ubi inuentum 116. b
- Tumulus indicium 180
- Tumultuaria manus qua ibid.
- Tumultuarii milites qui 373. a
- Tunica rubra symbolum mili-  
tia 178. a. tunica regum in  
funere cremandorum 132. a
- tunicam sine manicis gestare  
Parthis quid 291. b
- Turcici belli portenta horribilia  
qua 148. b
- Turderani Hispanie qua vena-  
ratione habiti 214. b
- Turma quot equites continet  
7. b. tur.

# ALPHABETICVS

7 b turma quadrata 8 a. tur-  
mis quot populus Rom. ali-  
quando distinctus 181 a. turma  
immortalium apud Persas  
quid 371. b.  
Turpitudine nequissima in quibus  
olim festis exerceretur. 363.  
a. b.  
Turtur marina quorum sit mi-  
litare signum 177. b.  
Tutanius quorum deus, & qui  
vota illi faciant 165. b.  
Tutela fiduciaria qua diceretur  
342. a.  
Tutelares dii urbium nominan-  
di non erant 92. b. quomodo  
euocarentur 326. b.  
Tutelarum magistratus quis, &  
unde creatus 78. b.  
Tutor quis esse non poterat eius  
populi cuius bona ad ipsum  
post obitum illius redunda-  
rent. 342. a. tutores quomodo  
& ex quibus constituerentur  
ibid.  
Tutulum, qualis sit ornatus  
349. b.  
Tybarenorum quanta erga ho-  
stes iustitia 254. b. in fine  
Tybius quid nominis sit 160. b.  
Tychis deus quis 323. a.  
Tympana Parthorum 178. b.  
tympanis qui in sacris vian-  
tur. 222. b.  
Typhoni cuiusmodi boues Ægy-  
ptii immolent. 141. a.  
Tyranidis specimen quoddam  
insigne 367. b.  
Tyrannorum filii apud Græcos  
qualiter tractarentur. 80. b.

factus inauditus 84 a. b. ty-  
rannorum aliquot callida fa-  
cta 112. a.  
Tyreos quis quibus sit deus 327 a  
Tyriorum sacerdos quanto in  
honore fuerit 66. b. in consul-  
tationibus mos 208. b.  
Tyrones inter quos, & in qua a-  
cie parte locarentur 190 b ty-  
rones qui 370 b  
Tyronum etas 29. b, institutio  
31. b congressus 190. b.  
Tyrunculorum custos ac magi-  
ster 30. a.  
Tyrrenum mare unde id nomi-  
nis adeptum. 173. a.  
Tyrrenus cuius filius, & cui  
regioni nomen dederit ibid.  
Tyrteus poeta cur à Lacedamo-  
niis ciuitate donatus. 203.  
Tychi euripos qua 20. b.

V.

Vacatio militia & immu-  
nitas quibus daretur  
228. b.  
Vacca à quibus pro dea culta 49.  
382. b. cur Veneri immolare-  
tur. 141. b. vacca pragnans à  
quibus instar puerpera obser-  
uaretur 322. b.  
Vaccæ quam persequantur fu-  
res 124. a.  
Vaccipræta 167. a.  
Vale supremum ut conclamare-  
tur 132 a  
Valencia qua seu quorum dea  
327. a.  
Valeria de prouocatione lex qua  
189. a.

Ppp 3

Va.



# INDEX

- Valerianus** qui appellatur sum-  
 mam legionem 8 b. **Valeria**  
 nus **Cesar** quam miseranda  
 seruitutis afflicta 382 a. b  
**Valeriorum** etymologia 15. a.  
**Valgorum** cognomen unde 13. b.  
**Valerius Soranus** cui occisus  
 92. b  
**Valitudinis** remedia quomodo &  
 ubi: & diuinatione captaren-  
 tur. 522. a.  
**Valla** notatus 156. a. **quantus**  
 grammaticus 338. a.  
**Vallum castronse** 18. b. & deinc.  
 valli crassitudo. 19. a.  
**Vanni** qui quibus in sacris usus  
 363 a  
**Vari** unde quidam dicti. 13 b.  
**Varro** quomodo appellatur prati-  
 quam appellationem 8. b  
**Varroni** principes deorum qui  
 324. b. **quantus** olim habitus  
 bonos 109 a. **Varroni** de Bac-  
 chanalibus illustre apophthi-  
 sma 363. a.  
**Vasa** conclamari. 18. b. **Vasa**  
 quibus vna conuiuui infer-  
 rentur qua. 298. b. in conui-  
 uiis peneri lenando idonea  
 287. a.  
**Vasconum** in pralio mos qui  
 375. a  
**Vasorum** vinariorum species a-  
 liquos 135. b.  
**Vatiarum** cognomen unde. 13. b.  
**Vaticana** porta qua 210 b  
**Vaticinandi** mos inter sibyllas o-  
 lim quis 150. a.  
**Vaticinii** sedes cui insit intestino  
 306. b.  
**Vasini** unde dicti. 13. b.  
**Vbi** quo senatu pralium inirent  
 181. b.  
**Vestigal** furari. capitale. 124. a.  
 nouum instituendi mos. 145. a.  
 per quos institueretur. 187. a.  
 noua inuentia **vestigalia**  
 204. b.  
**Vestigales** inter Gracos qui. 204  
 2.  
**Vesturam** facere 147. b.  
**Vehiculorum** genera quam di-  
 uersa 109. b.  
**Veientes** qui 21. b.  
**Veii** quale in regione oppidum  
 173. b.  
**Veiovis** templum. 21. a. **simula-**  
 crum ac templum. 212. b.  
 quis deus putatus ibid. **Veiovis**  
 quid immolaretur. 142. a;  
**Velandi** capitis ritum **Eneas**  
 primus inuenit 94. a.  
**Velinatibus** qua & unde dicta  
 262.  
**Velites** qui & unde dicti. 370 b.  
**Velum** aut signam deponere in  
 pralio nauali, quid innuat.  
 77. b.  
**Vena** quibus militibus soluere-  
 tur. 76. b. de quo digito ad eum  
 pertineat. 87 a  
**Venalem** qui sanguinem habere  
 dicti. 132. 161. b.  
**Venationum** ludi cui sacri  
 345. a.  
**Venatu** qui praestarent. 215. a.  
**Vendendi** captiuos aut res ca-  
 ptas mos. 152. b. hominis  
 340. a.  
**Venditor** emptori predicere qua  
 debeat

debeat qu  
 Venesci in  
 biliter  
 Venenatu  
 regipro  
 161 a.  
 Veneno sub  
 nenum q  
 mensa  
 Venerem in c  
 u nominat  
 nerem rep  
 Veneret quon  
 Venerem in  
 Veneri in At  
 ficaretur  
 immolare  
 quod ani  
 quid ridi  
 num, Re  
 vent  
 Veneris Her  
 templa ei  
 figies qua  
 113. a. cog  
 r. Veneris  
 adicula  
 Veneta facti  
 qui Impe  
 110. 163.  
 qui  
 Venex quic  
 Veni a qu  
 164. a  
 Vendidit  
 didi Bass  
 330. a  
 Venis qui  
 164. a  
 bus Gen

# ALPHABETICVS.

13. b. **Venefici** in Perside quam horribiliter occiderentur 124. b. **Venenatas** herbas plantare cui regipro delectamento fuerit 161. a. **Veneno** sublati 28. b. contravenenum qua præsumentia in mensa 297. a. **Venerem** in carminibus salariis nominari nefas. 43. b. **Venerem** reprimentia qua. 22. b. **Veneres** quor 77. b. **Venerem** iussurandum. 268. a. **Veneri** in Attide quomodo sacrificaretur. 76. b. quam diuorse immolaretur 14. b. quod animal dicatum ibid. quid ridiculi, ea tamen dignum, Roma matrona offerrent. 155. b. **Veneris** Hericina (alijs Erycina) templa extra urbem 56. b. effigies quam varia ac ridicula 713. a. cognomina multa 327. **Veneris** Erycina & Caluadicula & ara. 344. b. **Veneta** factioni in Circensibus quis Imperator maxime deditus. 263. b. **Venerorum** deus quis 326. a. **Venox** qui cur appellatus. 15. a. **Venti** a quibus vi dii culti. 164. a. **Ventidii** triumphus. 323. b. **Ventidii** Bassi fortuna ac virtus 330. a. **Ventis** qui ut dii vota fecerint 164. a. ubi & quando, a quibus & cur ara extructa. 194. a. **Ventrem** leuare in conuiuiis ubi minime dedecet. 297. a. **Venus** Verticorda. 57. a. in Lemno coli cur verita. 77. a. Cornuta. 141. b. **Venus** in talis quid 161. a. **Venus** genitrix, cuius iessera 179. b. ubi precipue culta 329. b. **Ver** sacrum quomodo voueatur & quid se comprehendat 163. b. **Verba** localia cum accusatio quomodo construantur. 105. a. **Verbena** in sacris usus quis. 212. b. 313. a. **Verbenarius**. 254. a. **Verberare** quid sit 156. b. **Vergobretus** Heduis quid. 238. a. **Vermiculi** sericum nentes, quā mīre nascantur, neant, acinereant. 199. b. **Verna** quis, & unde dicti 163. **Veronica** Mithridatis vxor ut seipsam interfecerit. 47. a. **Verpus** digitus quis 246. a. **Verrem** qui cui mactarent. 142. a. **Verruca** quid sit. 146. **Verrucosus** quis cognominatus ibid. **Versura** seu vorsura quando vertita. 168. a. **Vertens** annus 168. a. **Verticorda** qua dea, & cur sic dicta. 57. a. 327. a. **Vertina** quando & cur epulis interdita. 134. b.

# INDEX.

- Vertumalia* qua & quando agerentur. 337. a  
*Vertumni* ades ubi 82. a  
*Veruex* ubi & cur idib. Ianuarii immolaretur 154. b  
*Vesparum* examen quid portendat. 274. b  
*Vespasiani* infœneratores edictū 11. b. in milites severitas, vi- ni qui caperentur 74. a. quas regiones in provincias redege- rit. 104. b. quo maxime tem- pore affabilis 161. b. *Vespasia- ni* auaritia. 204. b. *dicaci- tas* 300. a  
*Resper*, noctis an decipars. 234. b  
*Vesfrena* quid 299. b  
*Vesta* quomodo aut quid libare- tr. 142. b. *Vesta* templū. 269. b. quid esse credita. ibid. b  
*Vestales* initio qua & quos. 269. b. unde vel instituta, vel Ro- mam translata ibd. de scelere conuicta, quomodo aut ubi oc- ciderentur. 271. b. incesti damnata qua ib.  
*Vestali* etiam fa/ces praferri, & a consulis de viaccedi 270. b  
*Vestalibus* lictores fuisse. 45. b. quoto religionis sue annu- bere. 170. b. per quid tantum iurare licitum 271. a  
*Vestalis* ignis quotannū nouus accendebatur Cal. Mart. 169. a. *Vestalis* ignem *Vesta* extin- gui sinentis pœna ibid.  
*Vestaliū* honos ac dignitas. 169. a. officium cura ac religio. 270. a  
*Veste* quam vili, Epaminondas vioretur. 139. a  
*Vestes* militares 30. b. de inc. ve- stes diis vota. 163. a. *vestes* se- natoria 210. a. *vestes* sacrifi- cantium 225. a. è regionibus ubi nomen habebant. 287. a  
*Vestibula* domorum quid. 302.  
*Vestibularii* diis ubi sacrificare- tur. 341. b  
*Vestibus* qualibus Romani vsi 284. b. quot vti Solon permi- serit 287. a  
*Vestimenta* regum diuersorum 287. a. vestimentorum ali- quot nomina qua ibid.  
*Vestitus* auguria. 293. *Casarum* aliquot. 285. a. fœminis inier- dictus quis. 287. a. *vestitus* virilis ac muliebris discriminē 291. b  
*Vestium* induendarum exuen- darum uel religio. 155. b. *ve- stium* furta quis tyrannus non puniret 340. b  
*Vetulonia* cuius olim regionis ciuitas, & quid Roma dede- rit. 173. b  
*Veturia* tribus priuilegium. 26. b. 182. a  
*Veturio* a fœneratore quid inten- tatum 11. a  
*Vetusta* Ceres qua 327. b  
*Vexilla* militaria diuersarum gentium 177. b. *vexilla* sin- gula singulis turmis, manipu- lis, cohortibus fuisse ibidem  
*Vexillares* cohortes ex quibus legerentur ib.  
*Vexillum* ex quot hominib. fiat 8. a  
*Viapropric* quid sit 88. b  
*Vita*

*Via* vrbis  
*pnd* At  
*a. lapid*  
*mar*  
*Viarum* cu  
*& 186*  
*Via* vrbis  
*des* vrb  
*placent*  
*Vicari* con  
*ibid* vic  
*ibid.*  
*Vicari* se  
*Vicennali*  
*Vicesimari*  
*Vicorum* R  
*& vnd*  
*Visti* qua  
*Sparta*  
*Vistima* se  
*141. a*  
*143. a.*  
*b. vna*  
*diu* offe  
*Vistimari*  
*Vistimari*  
*uerse*  
*22.6. a*  
*Vistoria* i  
*data. 3*  
*Casari*  
*qua*  
*Vistoria* a  
*& cla*  
*catolog*  
*capit*  
*norum*  
*deince*  
*Vistoria*  
*Vistoria*

# ALPHABETICVS

- Via** urbis Roma 82. b. sacra a-  
pud Athenas & Mylasas. 83.  
a. lapidibus strata extra Ro-  
mam 145. b. **Via** tricis in Herois pramium  
quale 162. b. **Vicum**, quo in certamine lau-  
dem victori scribere oporteret  
363. b. **Victus** hominum diuersus 138. a  
tenuis, iucundissimus ibid.  
**Vicus** Athenarum precipuus  
quis 83. a. **Vidua** intra quos à mariti mor-  
te dies nubere vetitum. 133. a.  
198. a. cuius matrimonium  
non deuotandum 145 a  
**Vigesima** prima cuiusque mensis  
dies, qualis 232. b. **Vigesimani** qui & unde dicti  
374. a. **Vigesimalium** vestigal quis su-  
stulerit 204. b. **Vigiliarum** castrensiū vires  
18. a. vigilia quo cantu mili-  
tia indicerentur. 178. a. **Vigilia**  
noctis. 234. b. **Vigiliarum**  
hora 234. b. **Vigilum** praefecti officium quod  
366. b. **Viginti** iuratus, qualis fuerit  
magistratus. 152. a. **Viminalis** porta Roma. 219. b.  
346. b. **Viminalis** collis Roma.  
346. b. **Viminalis** templa ac a-  
dificia. 346. b. **Viminea** toros qui aureis com-  
mutantur 295 a  
**Vina** diis libanda, qua. 143. a.  
**Vinalia** qua & quotuplices  
337. b. **Vin-**
- Via** urbis Roma 82. b. sacra a-  
pud Athenas & Mylasas. 83.  
a. lapidibus strata extra Ro-  
mam 145. b. **Via** tricis in Herois pramium  
quale 162. b. **Vicum**, quo in certamine lau-  
dem victori scribere oporteret  
363. b. **Victus** hominum diuersus 138. a  
tenuis, iucundissimus ibid.  
**Vicus** Athenarum precipuus  
quis 83. a. **Vidua** intra quos à mariti mor-  
te dies nubere vetitum. 133. a.  
198. a. cuius matrimonium  
non deuotandum 145 a  
**Vigesima** prima cuiusque mensis  
dies, qualis 232. b. **Vigesimani** qui & unde dicti  
374. a. **Vigesimalium** vestigal quis su-  
stulerit 204. b. **Vigiliarum** castrensiū vires  
18. a. vigilia quo cantu mili-  
tia indicerentur. 178. a. **Vigilia**  
noctis. 234. b. **Vigiliarum**  
hora 234. b. **Vigilum** praefecti officium quod  
366. b. **Viginti** iuratus, qualis fuerit  
magistratus. 152. a. **Viminalis** porta Roma. 219. b.  
346. b. **Viminalis** collis Roma.  
346. b. **Viminalis** templa ac a-  
dificia. 346. b. **Viminea** toros qui aureis com-  
mutantur 295 a  
**Vina** diis libanda, qua. 143. a.  
**Vinalia** qua & quotuplices  
337. b. **Vin-**



# I N D E X

- Vinctum in sacris ubi nihil esse minus letales ubi* 81. a  
*decere, ubi oporteret.* 123. b. *Vipfana porticus* 17. a  
*vinctum per quos dies vincula adimerentur* 311. b. *Vir bonus quis habendus.* 318. a  
*Vinculu fuis nexi Lacedamonii* 193. b. *Vinctula simulacris annexa* 112. b. *Vinctula fontium qui feruaret* 251. a.  
*Vindeliciis qui quomodo Romam onant ingressus* 357. b. *Virginem vinam qui cui dea mactarent.* 383. a  
*Vindicia secundum libertatem aut feruitutem quomodo darentur.* 340. a.  
*Vindicta qualis virgula, & unde sic dicta* 100. a.  
*Vino mancipia qui mercarentur* 91. b. *Vini abftinentia apud Perfes.* 98. b. *apud Hebreos.* 124. a. *Vini vfus mulieribus interdiftus.* 137. a. *Vini cerva mendifura utebantur Aegyptii reges.* 137. b. *Vino cui deo fiat facrum.* 141. b. *Vinum quando lac vocetur.* 142. b. 336. a. *litari aut non litari folitum* 142. b. *Vino madentes Perfes rebus feris confuleant.* 208. b. *qui abftineant.* 190. a. 220. a. 349. a. *Vinum optimum.* 295. b. *Vini diluendi ratio.* 296. b. *Vino madentes Graci quomodo perungunt.* 297. a. *Vini bibendi caremonia.* 297. b. *Vino curas reprimetque Cato.* 298. b. *Vini conuiuiis exhibendi ratio ibid.*  
*Violentiaphanum ubi.* 23. b. *Pipera folo halitu letale: aut*

quale

# ALPHABETICVS

81. a  
 17. a  
 318. a  
 uxori lu-  
 b. in fine  
 48. b  
 gi fratib.  
 qua fue-  
 46. b  
 100. a  
 i cui dea  
 383. a  
 um. 20.  
 apud na-  
 a. virgi-  
 e inuela-  
 59. a  
 urum di-  
 nes ludi  
 20. a quo  
 Sparte  
 e quibus  
 ubi com-  
 ym certa  
 262. b  
 templo  
 es. 287.  
 non v-  
 1. a. &  
 aucti-  
 275. a  
 iulapi-  
 265. b  
 habent  
 o ruxo-  
 dum  
 vir in  
 ilegium  
 quale
- quale. 289. b. seorsum à se-  
 minis quibus in sacris proce-  
 derent. 311. b. quomodo dii fie-  
 rent. 325. a. viris inaccessa sa-  
 cra 336. a.  
 Viriati Lusitani arrogantis tro-  
 phæa 37. a.  
 Viridianus quis seu quorum de-  
 us 327. a.  
 Viridomarus quorum dux, &  
 à quo victus, 21. b.  
 Viridis color cui tempore dicatus  
 263. a.  
 Virilia adulteris ubi execaren-  
 tur. 176. a. qui & quare sibi  
 amputarent. 221. b.  
 Virilia Fortuna templum à qui-  
 bus frequentaretur 20. a.  
 Viriplaca sacellum. 197. b. ades  
 345. a.  
 Virium plus quam ingenii qui  
 habere dicti 212. b.  
 Virtutes gentium diuersarum  
 naturalis qua 214. a.  
 Virtutis ades ubi 220. a.  
 Viscata Fortuna templum. 20. a  
 Viscerationes post funus exhibe-  
 ri solita. 132. a. visceratio quid  
 258. a.  
 Visceribus quibusque sua vis in-  
 est. 308. a in fine  
 Viscus quantum numen. 514. b.  
 382. b.  
 Visiones monstrosa in bello. 21. a.  
 visiones aliquos quales in bello  
 habuerint successus 171. a  
 Vita sua rationem ubi reddere  
 quisque compelleretur. 144. b  
 Vitellius recusatum Casari no-  
 men resumis. 3. b. principia le-  
 gioni quod indiderit nomen 8.  
 b. quid omino si expertus 64. a  
 quam mirum Vienna ei ob-  
 tenerit prodigium. 111. a.  
 quanta cæna excipius. 298. a  
 Vitæ aut centurionis manum  
 inter cadendum tenentis pœ-  
 na qua. 358. a.  
 Vites in Germania aurum pro-  
 ferre. 198. b. vitibus Romani  
 milites cadebantur 205. a. vi-  
 tes quibus præferrentur à li-  
 floribus 358. a.  
 Vitia regibus cognomina dederat  
 70. b. diuersarum regionum  
 naturalia 214. a. b.  
 Vitibus hadera ubi præferatur.  
 223. a.  
 Vitiginis columnis quod tem-  
 plum sustentaretur 322. a.  
 Vitilicigatores qui dicti 226. b  
 Vitilium folia contra quid re-  
 medio sint 221. b.  
 Vitrea Fortuna 20. b.  
 Vitro qui morenos adseruarent  
 115. b.  
 Vitruuius cuius basilice archi-  
 tectus. 69. a. Vitruuii Vaccia-  
 dibus quid factum 167. b.  
 Vitæ quarum & quoru plures  
 sint. 287. b.  
 Virtuti cognomen 13. b.  
 Vitiatus quis dictus 472  
 Vitula quam fuerint laudata in  
 sacrificiis 140. b  
 Vitulari quid 311. b.  
 Vitulina dea ubi coleretur. 21. a.  
 vitulus ex forda boue casus,  
 quando & pro quo offerretur.  
 313. b.  
 Vina

# I N D E X

<i>Vena sepulta Vestales</i>	271. b.	<i>Voces ignominiosae</i>	245. b. <i>semer</i>
<i>Viri mortui in funere cur se-</i>		<i>audiarum omnia</i>	267 a.
<i>quantur. 130 a. viros mortui</i>		<i>Voconia lex qua, &amp; quam dura</i>	
<i>qui cruciunt 124 b. viros de-</i>		<i>in mulieres</i>	355 b.
<i>fodere 166 a. viui diu ascripti</i>		<i>Volaterra, urbs</i>	173. b.
<i>qui</i>	325 b.	<i>Volones qui dicti</i>	373. a.
<i>Vltos quis deus dictus</i>	329 a.	<i>Volsinia tribus origo</i>	262
<i>Vltia quid</i>	88. b.	<i>Volsinenses virgines 40. b. Vol-</i>	
<i>Vltia bibliotheca</i>	209. b.	<i>sinienſium dea</i>	327. a.
<i>Vlpiani honor, &amp; deſpectio</i>	378 a.	<i>Volturna dea</i>	173. b.
<i>Vlpium forum</i>	71. b.	<i>Volucres quadrupedes 199. a. vo-</i>	
<i>Vltro ardentia ligna aris impoſi-</i>		<i>lucrum auſpicia</i>	273 b.
<i>ta, ſcilicet</i>	266 a.	<i>Voluntarios milites quos qui nū-</i>	
<i>Vlyſſes qua cui deo liſare ſolitus</i>		<i>cuparint</i>	373 b.
<i>140 b. Vlyſſis in clypeo inſigne</i>		<i>Volupta ſacellum ubi</i>	211 b.
<i>269 b</i>		<i>Vomere in conuiniis ubi receptū</i>	
<i>Vmbilicus orbis Delphos</i>	318 b.	<i>297 a</i>	
<i>Vmbra culis ubi 210 a. umbra-</i>		<i>Vomerem furari ubi capitale</i>	
<i>culum à fronte protendere</i>		<i>124. a.</i>	
<i>288 b.</i>		<i>Vopifei</i>	152
<i>Vmbrarum apparitiones non eſ-</i>		<i>Votorum conceptio penes quos</i>	
<i>ſe omnino fabuloſas. 67. a.</i>		<i>74. 163. b. voti faciendi aut</i>	
<i>148 b</i>		<i>exoluendi ratio ibid. a. vota</i>	
<i>Vmbrarum diuiſio qua. 234.</i>		<i>diuerſa, ibid. irrevocabilia</i>	
<i>Vmbriſca cur quinquennali exi-</i>		<i>163. b. ſolennia 164. b. Aegy-</i>	
<i>liumulſaria</i>	158 b.	<i>ptiorum propter uerni agrotis, ibi.</i>	
<i>Vna tantum veſte qui uterentur</i>		<i>Græcorum ibid. Perſarum &amp;</i>	
<i>288. a</i>		<i>Ponti ibid. vota mutua ſeu</i>	
<i>Vncia aſſis quot 2. a. uncia pars</i>		<i>reciproca 165. a. voti rei, ibid.</i>	
<i>quota ſextula. 89. a. uncia</i>		<i>voti damnatus &amp; voti reus</i>	
<i>quota ſcrupulis conſtet. ibid.</i>		<i>165. b. voti concipiendi care-</i>	
<i>Vnde vigefimi qui</i>	374 a.	<i>monia. 166. a. extremorum</i>	
<i>Vnguentarii à quibus aliquan-</i>		<i>caſuum ibid. b.</i>	
<i>do abiecti</i>	140 a.	<i>Vnde Maſoleo audita 4. a. Ne-</i>	
<i>Vniones in auribus ferre, quid &amp;</i>		<i>roni quid portenderit 276. a.</i>	
<i>qua ſolerent</i>	86 a. 289 b.	<i>vox inſerta Gallos aduen-</i>	
<i>Vnius dei eſſe hoſtiam unam</i>		<i>tate dicentiu, ubi audita</i>	
<i>222 b</i>		<i>148. b.</i>	
<i>Vnanguli ſues ubi</i>	307. a.	<i>Vrania quomodo Athenis ſacri-</i>	
<i>Vocatores principis qui</i>	302. a.	<i>ficaverunt. 148. a. qua habita-</i>	
		<i>des</i>	

dea  
Vranus qu  
Vrbana  
Vrbano pra  
urbis ab  
Vrbes Perſe  
nominat  
quemodo  
rentur 13  
ſtratid. ol  
bium luſ  
nia  
Vrbium vic  
Vrbinate q  
epti  
Vrinandi a  
habiti, q  
Vrinatores  
b. & dei  
Vrina cuiu  
na quot  
Attican  
89. b  
Vrnatium  
phora ſa  
qua mer  
Vrſinis pel  
aut lori  
inſanſer  
a. vrſos  
do publi  
derit  
Vſura à qu  
ta 11. a.  
tum  
Vſuſtrictu  
ta Maſi  
relligena  
Vtica quot  
Vti conſum

# ALPHABETICVS.

5. b. semper	deā	317. a	quot	201.
267. a.	Vranus quorum deus	316. a	Vnam ex vineis legere quis mili-	358.
quam dura	Vrbana tribus	25. b	litibus non concefferit	
355. b	Vrbano pratori quot tantum dies		Vulcani ades, magistratus con-	
173. b.	vrbe abesse liceret	79. b	cilium 6. b, in urbem non ad-	
373. a.	Vrbes Persica 27. b, urbis deum		missa 56. b, ubi educatus &	
263	nominare nefas 92. b, vrbes		præcipue cultus 77. a. Vulca-	
40. b. Vol.	quomodo in triumpho duce-		no quomodo sacrificaretur	
327. a.	rentur 130. b, vrbes sine magi-		142. a, quid voueri, & quomo-	
173. b	stratib. ob seditiones 154. a. vr-		do exolui soleat 164. b, Vul-	
1199. a. vo-	bium lustrandarum caremo-		cani uxor 248. quorum præ-	
273. b	nia	313. a	cipius deus	346. b
nos qui nū-	Vrbicus vicus	82. b, 83. a	Vulgus ubi abstemium & reges	
373. b	Vrbinates quod ius civitatis ad-		cenopota	137. a
211. b	epi	202. a	Vulpina pellis cassidis loco	32. b
bi receptū	Vrinandi artifices summi olim	235. b	vulpis effugies apud Ægy-	
capitale	habiti, qui		prios 87. a, vulpem foetam ob-	
152	Vrinatores aliquot insignes 90.		uiam habere 275. b, vulpium	
gnos quos	b, & dein.		qui pellibus se tegant 289. a	
ciendi aut	Vrna cuius dimidium 89. b, vr-		vulpes stipulis alligata accen-	
d. a. vom	na quot Italicam, & quot		sa flamma, in ludu currere co-	
vocabilia	Atticam faciant amphoram		acta	309. a
b. Egi-	89. b		Vulsinienses quid aliquando fa-	
groiu, ibi.	Vrnarium quid 29. b, quot am-		ditatis in filiabus suis passi 40.	
farum &	phora faciant 89. b, urnariū		b, Vulsinium cuius regionis	
busua, seu	qua mens adiecta	295. a	urbs	173. a
ret, ibid.	Vrsinis pellibus qui super galeas		Vulturibus defunctos homines	
roti reus	aut loricas vsi 32. a, vrsa quæ		obticere 115. a, ex xulturib. au-	
ndi care-	infantem aluisse feratur 100.		guria 273. b, vulturum alas	
remorum	a. vrsos centum quis aliquan-		in vestibulis habere	304. b
ibid. b.	do publice ad venandum de-		Vulturius in talorum ludo quid	
4. a. No-	derit	302. b	191. b	
276. a.	Vsura à quo Sparta extermina-		Vulua epulis interdicta	139. b
aduen-	ta 11. a, odibilior quam fur-		Vxoris sororem mortua ducere	
i audita	tum	11. a	licuisse Rom. 32. a, uxores	
is sacri-	Vsufuctus legatio quomodo iux-		ubi emanant 39. b, plures	
ta habitū	ta Manilium & Scauolam in-		uni permisse, ibid. binas	
daa	telligenda	15. b	vnam domum incolere ve-	
	Vtica quorum regis	127. a	titum ibid. uxorem suam	
	Vticensium senatus, caput		alicui mutata 41. uxor	
			ponti-	



# INDEX

pontificis ut sepudica 656.  
 uxor ut maritum lugeat 128  
 b, ubi cum marito defuncto  
 cremetur 131. a, uxores à vi-  
 ris defleri nefas 133. a, necata  
 ob vinum potum 177. 2, qua  
 marito mortuo commori so-  
 lita 151. a, uxoris aliena cor-  
 ruptor ut puniatur in Attide  
 176. a, ubi uxores sint com-  
 munes, ibid. uxoris in ma-  
 ritum officium 195. b, privi-  
 legia & honores, ibid. actio  
 contra virum, ibid. uxori-  
 bus vim inferentes qui, ibid.  
 uxorum imperio ubi subsint  
 viri, ibid. uxores plures ha-  
 bentes alius praelati ibid. u-  
 xori nulla repudiandi viri po-  
 testas 196. a, repudiatam quis  
 repetierit, ibid. b, uxorum  
 delicta ubi & quomodo iudi-  
 centur 196. b

## X

**X**anthius historicus cuius 328. b  
 Xenarchus à bibacitate Metre-  
 retes dictus 70. b  
 Xenios lupiter qui 204. a  
 Xenophantis acra in Aegyptio  
 scoma 226. a  
 Xenophantis de rerum princi-  
 pio opinio qua 264. b  
 Xenophon quo vestitu vsus 289.  
 Xerxes in Babyloniis poena 74. a  
 visio 171. a, statura & forma  
 praestantia 238. b, lustrandi  
 exercitus ratio 313. b, impie-  
 tas 319. b, natalis dies 333. a  
 clades ad Thermopylas à  
 Spartanis accepta 380. b  
 Xistarchus quid 135. a  
 Xystos quid ibid.  
 Xystici quid dicti ibid.,  
 Y  
**Y** Pocaestis quid sit 148. a  
 Z  
**Z** in sortibus qualis habitus  
 litera  
 Zama cuius olim regia 124. b  
 Zamolxus quorum deus 326,  
 384. a  
 Zamolsis quorum legislator 339. a  
 Ze, quam olim numerum signi-  
 ficaret 23. 2  
 Zeleucus Locrensis auersatus  
 vinu 127. b, quomodo adul-  
 teros puniret 176. b, quas  
 scripserit leges 339. a  
 Zetoptia Parthorum quanta  
 304. b  
 Zeno 50. & 388. a  
 Zenobia regina imperatoris no-  
 men adepta 4. a, à quo victa  
 36. a, qualibus in triumpho  
 catenis vincula veheretur  
 333. a  
 Zenocrati quanta fides habita  
 268. b, quid bibendo meri-  
 tus 299. a, qui ac cuius  
 328. b  
 Zenodotium urbs à quo suba-  
 da 30. b  
 Zenoë complures fuisse 50. a,  
 b, Zenoni constantia aduer-  
 sus

sui Pha-  
 opinio 1  
 266 a  
 esse 279  
 189 a  
 Zephyri L  
 rine  
 Zoroastres  
 Zeta quid lo  
 Zennasem

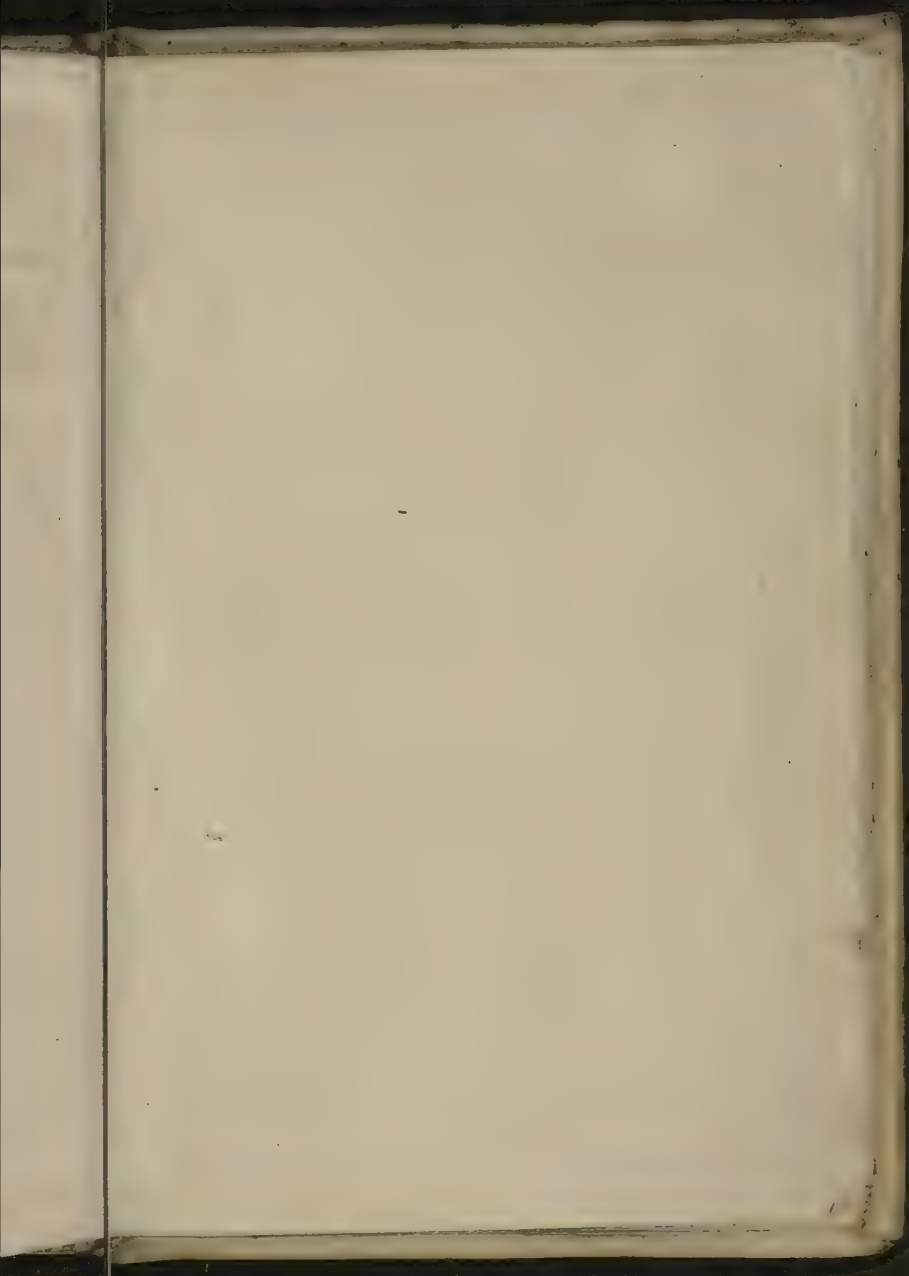
# ALPHABETICVS

333.a	Phalarim ibid. ridicula	Zeugmarubi, & quid Assyrie
380.b	opinio 176. b, iuramentum	aliquando fuerit 56.a
135.a	266 a, Zenone constantiorem	Zonam sponsa quis soluere con-
ibid.	esse 279.a, Zenonis vestitus	suerit 59.a, 60.b
ibid,	289.a	Zona mensura in habitu obeso-
	Zephyrii Locri quid primifec-	riū puerorum aut mulierum
	runt 339.a	apud Gallos & Iberos 69.b
	Zoroastes legislator ib.a	Zephyri & Tarquiniifacinus
	Zeta quid loci sit 256.b	sen perfidia, per qua 111.b
	Zetora seu Ziritis quid 11.a	Zymita 269.a

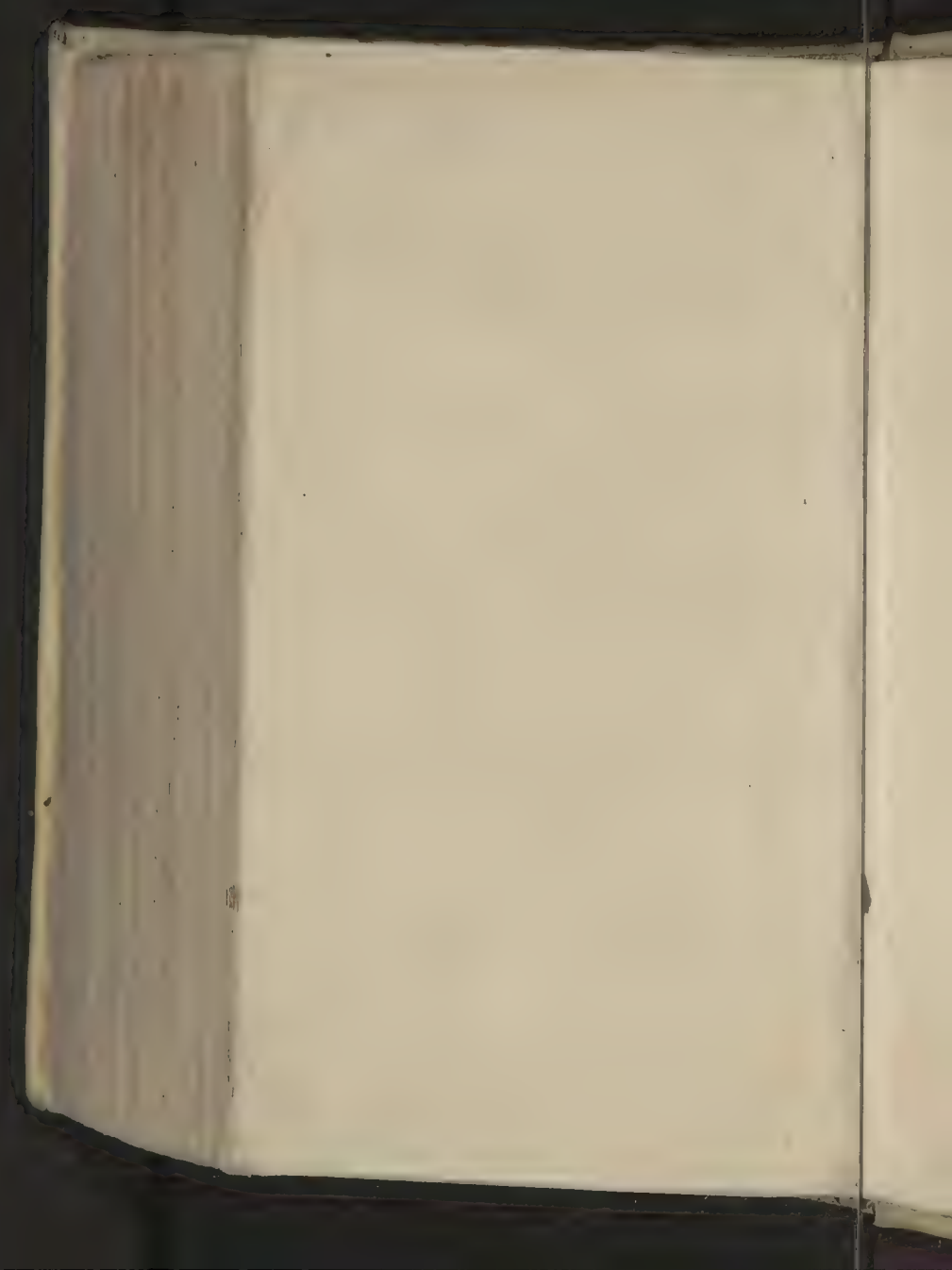
F I N I S.

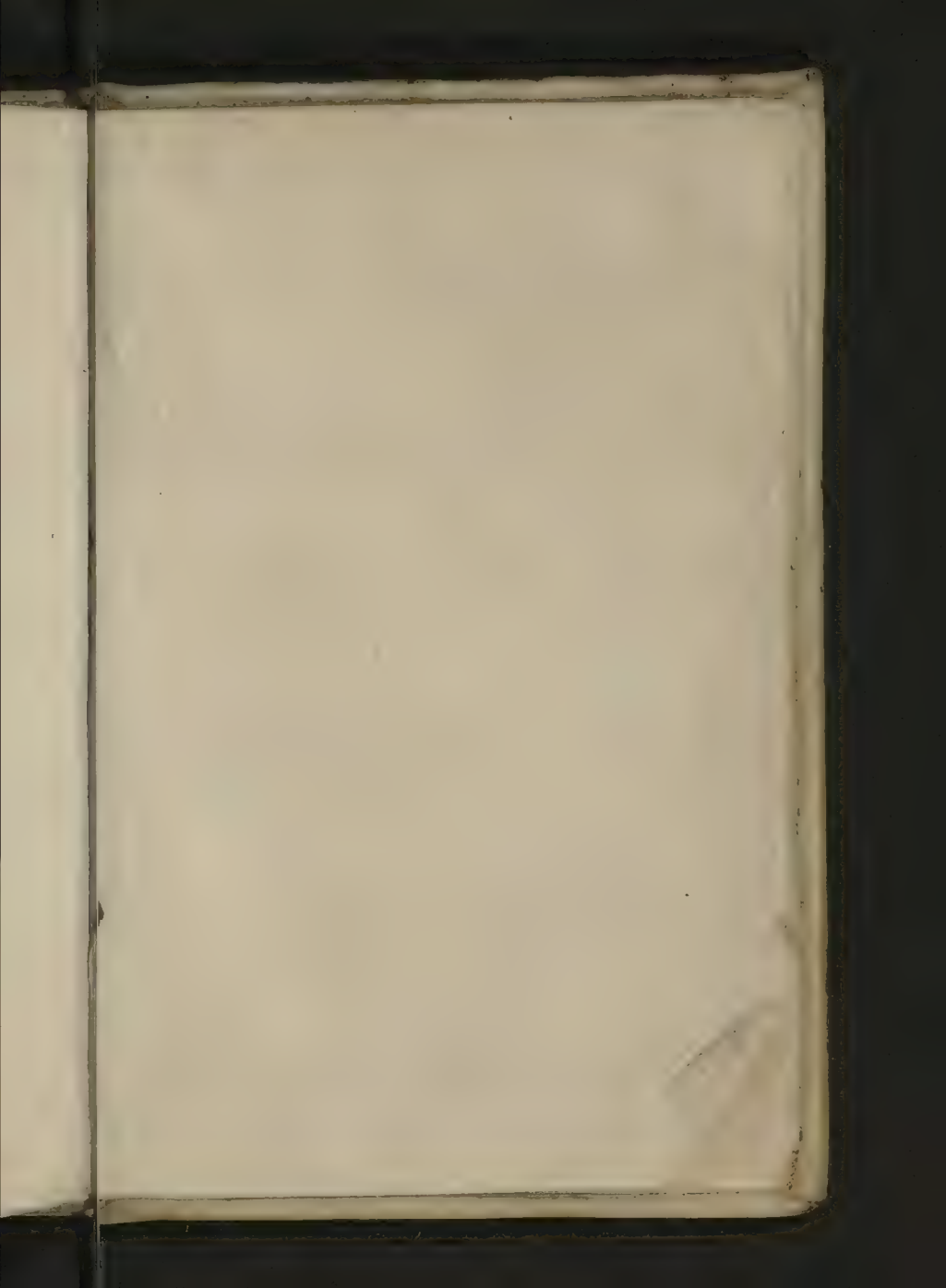


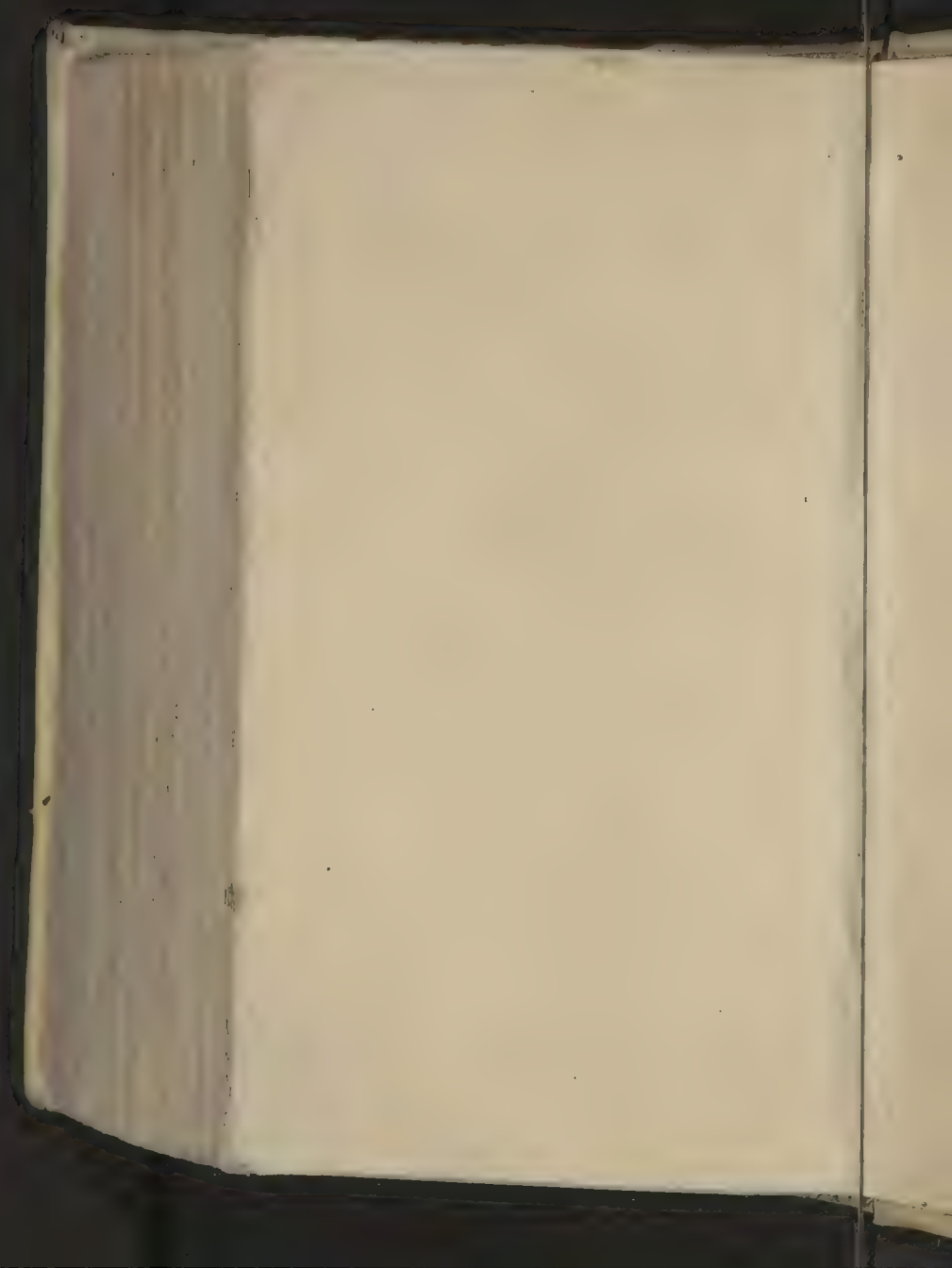










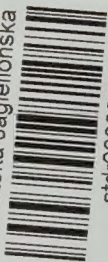








Biblioteka Jagiellońska



star0030221

U  
J  
in  
on  
ca  
Al



Veteru  
Mores &  
instituti  
ones Ale  
xandri at  
Alexandro

H.  
Histor. Lat.  
No. 7.